

JUDSON'S BURMESE-ENGLISH DICTIONARY.

REVISED AND ENLARGED

BY

ROBERT C. STEVENSON,

BURMA COMMISSION.

RANGOON:

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRINTING, BURMA.

1893.

PREFACE.

THE compiler of the present edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary first suggested in 1881 to Mr. G. D. Burgess, C.S.I., then Secretary to the Chief Commissioner, the desirability of publishing a new edition of it, with examples exemplifying the use of the words therein contained. It was owing to the warm encouragement received from Mr. G. Burgess and Sir Charles Bernard, K.C.S.I., then Chief Commissioner of British Burma, that the compiler resolved to carry through and publish the present work.

The original compilation was finished on the 1st April 1885, and the manuscript of it was in the custody of the Superintendent of the American Baptist Mission Press for more than four years, during nearly the greater part of which period the compiler was on duty in Upper Burma, where, however, he continued to collect new terms, phrases, &c., for embodiment in the dictionary. The compilation was revised and corrected in England while the compiler was on furlough (in 1889) and returned to the American Baptist Mission Press, at the end of the same year, on the understanding that new type for it would be procured from America. The type did not arrive, and owing to this, and other reasons, the compiler did not finally revise it for press till last year. During May, June, July and August last year it was entirely re-copied for the second time. (The whole of the original manuscript the compiler wrote himself.) In August last year the present Chief Commissioner of Burma, Mr. Fryer, C.S.I., most kindly gave permission to the compiler to have the book printed at the Government Press. The Superintendent of the Government Press, Mr. J. Regan, was not able to put the work in hand till the end of January this year. Considering the unavoidable loss of time in sending the proofs to and from the compiler, the printing has been done with great

rapidity, which was to a very considerable extent due to the personal interest taken in it by Mr. Regan himself.

II. It has been the aim of the compiler, throughout this new edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary, in no way to disturb the original arrangement of it, and also to endeavour to harmonize his own additions with the general character of the original work as much as possible.

III. The special features of this present dictionary are ;—

- (1) That it has a considerable number of new words not contained in former ones.
- (2) That most of the words have examples to them showing their use.
- (3) That both the written and colloquial styles are exemplified.
- (4) That it contains many excerpts from the best authorities regarding Buddhist religious and metaphysical terms.
- (5) That the *exact* pronunciation of many words is given.
- (6) That it contains many proverbs, aphorisms, old and quaint sayings which have hitherto not been published, and of which the bare recollection, even, of a great many, in a score or so of years, may have become a thing of the past.

IV. The abbreviations used in the present edition are the same as in the one of 1883. The additional ones of "M.B." and "E.M." stand for Hardy's "Manual of Buddhism" and Hardy's "Eastern Monachism." Other authors from whose works extracts have been taken have their names given in full, except two anonymous ones, who have been quoted as to the original meaning of "အကောဝဏ္ဏေဝေဏ်" and "ထေရ်ဇန." The compiler has inserted the extracts because they are interesting. He, however, is inclined to regard the derivations themselves as somewhat fanciful. In the first place the period when the sea laved the base of the "Akauk Taung" hill must have been *many*

hundreds of years ago, and it is extremely improbable that if it belonged to the Talaings, they would have given it an admittedly *Burmese* name? The distinguishing feature of this hill is its numbers of niches, containing images of Gaudama and rahans. It is quite as likely that ဘုရား is a corruption of the Talaing word 'Kyāik,' signifying "Buddha," "lord," "master," and some other Talaing word.

The compiler thinks it also highly probable that if Alaungphara had wanted to leave a lasting stigma on the Mùn, or Talaing, race, he would have used a *Burmese* epithet for the purpose. The etymology of ဘုရား is given, but it is surely not a compound of any two *Burmese* words known to most persons, as ဘုရား is not a word now extant in the language? The derivations given of "Akauk Taung" and "Talaing" bring to recollection the derivation given by the late Dr. Forchhammer of the word ဘုရား (Bassein). He alleged most gravely that it was derived from the fact that in some byegone war a certain "ဘုရား" at Bassein had been the scene of much slaughter and therefore the *Burmese* called the town "ဘုရား" or "hot thein." Now it is very unusual to prefix a verb or adjective to a noun in this way, in every day talk. It is unlikely, moreover, that the town was ever called ဘုရားဘုရား. It would have been far more likely that they would have called it ဘုရား? [Years ago a pôngyi at Pyapôn, in Lower Burma, informed the compiler that Bassein was originally called "Dôm Passim" in the Mùn language, "Town of Passim;" that it was called so "because it was inhabited by *natives of India*," and that the word "Passim" was not derived from either the *Burmese* or Mùn language.]

V. The authorities quoted in the Rev. E. O. Stevens' Judson's *Burmese-English Dictionary* are all reproduced in the present work. Through the courtesy of Mr. Eugene Oates, the distinguished ornithologist, the compiler has been able to give a few additional names of birds.

VI. The compiler has not deemed it advisable to adopt the plan of the 1883 edition in attaching the initials of every

authority who has added a new word to the edition of 1852. It would have been somewhat difficult to distinguish by means of initials between the names of the Rev. Dr. Stevens, the Rev. E. O. Stevens, the Rev. Lyman Stilson and the compiler. After all it should be borne in mind that the additions made by those who have followed Dr. Judson do not amount in value, in the aggregate, to that of the original work; so in any case it is not desirable that every stray word that may be added should have its discoverer's initials affixed to it. The compiler of this edition, however, in excising the names of those who have added to former editions of Dr. Judson, has applied the same treatment to himself.

VI. The compiler wishes to express his deep acknowledgments for the many definitions of Buddhist religious and metaphysical terms to the works of the Right Rev. Paul Bigandet (the much-venerated Roman Catholic Bishop of Rangoon) and the Rev. Spence Hardy, formerly of the Ceylon Wesleyan Mission. The compiler has also derived considerable benefit from the dictionary of Mr. Childers, late of the Ceylon Civil Service, and would doubtless have derived more had he (the compiler) possessed a knowledge of Sanskrit. Some may urge that the compiler has given an undue prominence to Buddhism, and thereby magnified its importance. To this the compiler can only, with due deference, say that he believes it to be equally impossible for the missionary, the Government official, or any one else, ever to gain any real insight into Burmese motives and character without *some* knowledge of Buddhism. The Burmese are, according to their lights, a religious people, and there is much in their system of religion which must command the sympathy and admiration of mankind. That even a very profound knowledge of Buddhism would result in alienating a firm believer in Christianity is hardly credible. To most Western nations the doctrine of metempsychosis would ever form *one* insuperable barrier, at all events, to being converted to Buddhism. The other would be that to the minds

PREFACE.

of a vast majority of Western peoples there is something repugnant in the idea that any human being, however spiritually-inclined or righteous, should be able chiefly by his own merit and unaided efforts to attain everlasting happiness; for this is what the accumulation of personal merit, according to Buddhist ideas, must be considered to mean. The amount of morbid self-consciousness that such a system is sure to create must make any non-Buddhist wonder that Buddhists should be so tolerant of the religious principles and tenets of others, but as a matter of fact they are, and they are worthy of the highest commendation for it.

Many Buddhists may be inclined to demur to the view here taken of their religion, and of the improbability of Western races ever regarding Buddhism with much favour. They may in defence of metempsychosis wish to ask whether the illustrious scientist Charles Darwin, whose works are so highly thought of throughout the continents of Europe and America, did not distinctly assert that he believed that human beings and apes were derived from a common stock? It is undeniable that to an average intellect, at all events, the sum and total of Darwin's great work, the "Descent of Man," conveys that impression. "If, then, this is allowed, why should there be any objection to our dogma of metempsychosis?" may ask the Buddhist. Of course this seems plausible enough, but it may be asserted, without fear of contradiction, that all Darwin's arguments and theories are in favour of the development and improvement of species, and nowhere has he stated that he ever entertained any solicitude that it was ever possible that man might *relapse* into his protoplasmic original. The doctrines of Buddha afford no such assurance.

VII. The compiler had hoped, in the course of the compilation of this work, to have been able to throw some light on the *etymology* of the Burmese language. In this he has been greatly disappointed. So far as the compiler's experience goes, the Burmese appear to have no idea of, or take any interest in,

the etymology of their *own* language. It cannot be that the etymological instinct is absolutely *wanting* in the Burmese, for the compiler has on several occasions heard Burmans trying to give the *Pali* derivations of the names of Europeans !

In fact it has often appeared to the compiler that the Burmese affect to despise their own language and unduly exalt *Pali*. This seems a great pity, for in spite of the statements of a good many that the Burmese language "has nothing in it," it is in many respects as expressive as any language could well be. It has a terse comprehensiveness all its own. In re-introducing the Patama Byan Examination at Mandalay, the Local Government expressed a hope that it might be the means of forming in the future "the quarry from which may "be hewn the terms required for the expression of modern "ideas in law, medicine, science and philosophy, for which the "Burmese language is by itself inadequate."

A felicitous blending of both languages will probably be found adequate for this purpose, as again and again one is struck by the neat and pithy phrases of the combined languages. For instance, the concise apophthegm "လေကေလေဝေဝေ" contains a great scientific fact, and illustrates the cause of land and sea breezes in a nutshell.

The compiler especially wishes to acknowledge the great assistance received from his several Burmese *collaborateurs* U Si, U Thiri of Danubyu (now both dead), Maung Pho U and Maung San Ngyeing (now an advocate at Mōnywa). To Maung San Ngyeing his special acknowledgments are due, for it was with him that more than half the work was compiled. The compiler also received valuable hints from Maung So Min (of Yandoon) and U Maung of Moda (Upper Burma). The last-named is the most intellectual Burman the compiler has ever met. The compiler wishes also to thank Mr. F. Ripley, the present Registrar of the Court of the Judicial Commissioner, Lower Burma, for many useful suggestions, and also Messrs. Watson and Mackertoom for allowing him to take

extracts from their pamphlet of Public Works Department technical dialogues, a most useful little work.

In conclusion the compiler hopes that this compilation may be found really helpful. He feels that he will be amply repaid if it lightens and renders more pleasant the labours of those who, like himself, are trying to master this most difficult, but very interesting, language.

ROBERT C. STEVENSON.

YE-U, UPPER BURMA: }
The 21st April 1893. }

ADDENDA.

Page 24—line 17, add အခွက်အကျင်း, a term applied to culturable land အခွက်အကျင်းကောင်းသည်။

Page 31—line 10 from foot, add ခွက်ဝင်အပ်၊ စလယ်ဝင်အပ်၊ ပြည်ဝင်အပ်။

Page 48—line 8 from foot, add (ဆေးရုံ)။

Page 50—last line, add ကြက်ဖအထောင်မှိုက်ပြီးတွန့်သည်။

Page 87—last line but one, add "The tap-root of a tree." [အမြစ်ကျဉ်း, *v.* to have the circulation of sap checked as a tree?]

Page 91—after line 2, insert —ပါ, *v.* to contain an error or errors as a document; or applied to *conduct* involving or entailing errors, mistakes, &c.

„ —*after line 27, add* အမှုတွဲထိန်း, *n.* a Court Record Keeper, အရေးပိုင်မင်းရုံးအမှုတွဲထိန်းမောင်ထိုးစွပ်။

Page 96—line 2, add [a capital sum of money placed out at interest—principal.]

Page 98—line 5 from foot, add [အရာထေင်မြေ, *n.* State land.]

Page 99—line 2, add အရာရှိအရာမဲ့, those who have and those who are seeking office.

Page 106—line 9, add (အလွယ်ဆရာ)။

Page 111—after line 24, insert အထွင်လို, *v.* to be urgent as a matter of business.

Page 146—line 4 from foot, add (or of disapproval).

Page 151—line 13 from foot, add ကြောင်ဥကျည်။

„ —*line 9 from foot, add* [ဥစ္စာတခါပျောက်ခရဲ ဘဝခါရောက်။]

Page 154—line 4, add [မြို့ဆင်ခြေဖုံး]။

Page 190—line 16, add [Kasino or Kasinam is the name for one of the divisions of the Karmasthaná (ကမ္မဌာန်း) and is a process by means of which mystic meditation may be induced. There "are 10 kinds * * * * earth, water, fire, wind, blue, "yellow, red, white, light, and the sky seen through a narrow "aperture. The word 'Kasino' is Sanskrit and this rite is, "I think, so named because in practising it the mind is wholly "absorbed or engrossed in one predominant idea."—*Childers' Dic.*].

Page 193—after line 29, add ကာရီ, ကာရီယ, a rule of grammar by which certain letters become interchangeable, *e.g.*, ° (သေး

သေးထင်) for ဝ or န, e.g., ရှ်း for ရှင်း; ဝ for ထ, e.g., ဝမ်း for သမ်း; လောကထံ for လောကံ, ထ for ဝ, ဝ for ဝ as နိဗ္ဗာန, နိဗ္ဗာန် for နိဝါန။

Page 194—after line 23, insert —ဝင် (pron. ကားဝင်), *n.* formerly a crucifixion frame in Upper Burma; a flogging triangle in British Jails.

Page 209—after line 3 from foot, add လိုင်း, 4, an interjection inviting or suggesting action or effect, e.g., လိုင်းခင်ဗျားရှင်ကျန် ထင်ရှေ့စိစောင်းကြမို့။ ထဲ is similarly used.

Page 212—after line 13, add [လျ means also to “age,” e.g., သည်နှစ်ဦးစံင်းတယ်လျသည်။ an abbreviation of အရွယ်လျ (?)]

Page 227—after line 11, insert —ဖြစ်, *v.* to become petrified, to be petrified.

Page 246—after line 19, add—

ကြေးနန်းဝန်ကြီး, Chief Superintendent of Telegraphs.

ကြေးနန်းဝန်, the Superintendent of the Telegraph Department.

ကြေးနန်းဝန်ထောက်, an Assistant Superintendent of Telegraphs.

ဒုတိယ ကြေးနန်း ဝန်ထောက်, Sub-Assistant Superintendent of Telegraphs.

Page 254—after line 10 from foot, add [ကွင်း is also used in the sense of two carriages or carts passing each other on the road, e.g., သည်လင်းမှာရထားနှစ်စီးကွင်းသွားသတား။]

Page 256—line 3, after castrate, add (ကွပ်ချော, to perfectly castrate, e.g., နွားကွပ်ချော).

Page 305—last line, add [မချီထင် (pron. ဝဲ) has a similar meaning to မချီထုံ].

Page 307—last line but one, after Widuya insert (the nobleman) or (minister).

Page 309—at the foot of the page, add (ချေတွာ, a written statement, or defence, presented to a court by an accused person), ချေတွာဆက်တွင်းသည်။

Page 320—line 3, add (the hind leg of a quadruped in contradistinction to ထက်, a foreleg); ——လျှံ, to become benumbed (or asleep), as the foot.

Page 327—between line 7 and line 8, insert —သခင်, *n.* a Pegu, or Khayasu, deerhound.

Page 339—before line 11 from foot, insert မိဗြဲ, *n.* ghrana winyana, nose, consciousness in the nose, like the footsteps of

a goat in shape, is that which perceives smell, whether it be agreeable or disagreeable.

Page 342—line 22, add, i.e., arising from a feeling of injured respect.

„ —between lines 6 and 7 from foot, insert —ဇနီးမယား, n. a husband and wife of youth, i.e., the first marriage made in a person's lifetime.

Page 369—line 10, add ဝိသေသ် is also applied to the statements of ywathugyis (in Upper Burma) made on oath of the extent, boundaries, and population of their jurisdiction at the time of the settlement of 1145 B.E., and of, as some say, a later one made in 1164 B.E.

Page 375—line 13 from foot, after နာ insert pron. ဝနံ။

Page 379—line 17 from foot, add after the same; 'and protracted constipation,' (a Bur. medical term).

Page 409—line 19, after use insert (အင်္ဂါထည့်နှင်း ထည့်ထည့် အောင်ဆောင်ထားသည်).

Page 410—line 12, after v. insert (pron. ဝေဋ်ဇည်း).

„ —line 20, add [has also the meaning of ဝေဋ်ဇည်း].

Page 442—line 19, add (*Gardenia campanulata*, K.)

Page 443—line 11, add (ရေကန်စည်ဆဲဆဲသား၊ ထွားစည်ဆဲဆဲသား).

Page 446—line 13 from foot, add [very often ဆို is equivalent to the English expression "they say," e.g., နတ်မိန့်ခင်ထွားမွေးသတင် ထားသည်ဆို].

Page 447—line 9, after ထည့် insert (pron. ဆိုင်ထယ်).

Page 449—line 3, add for priests' robes.

Page 484—line 13, add အိမ်ထောင်ပျက် is preferable, e.g., ထည့် 8 နှစ်အိမ်ထောင်ပျက်သည်။

Page 497—after line 8 from foot, insert ခိုး, v. to come into a camp or stockade (as an enemy) suddenly and unexpectedly; to surprise an enemy by night.

Page 498—line 26, add ဝဏ်းရီ။

Page 552—line 7, after ထား insert ထိုး, e.g., —ကောင်း, —ထိုး။

Page 557—line 18, add [The same idea runs through the French saying "Quand il pleuvrait des haliebardes demain je partirai quand même."]

Page 574—line 6, after ငြိုးထိုး insert ထိုးထိုး။

Page 590—line 22, after Siddhartta add "Dewadatta made five requests of Gaudama Buddha, which were all

refused. After this he rebelled against the authority of Gaudama and as a punishment was swallowed up in the Awíchi (အဝိစိ), or nethermost hell. In a future birth, however, for repeating a stanza in praise of Buddha (by which he received the assistance of the three gems ရတနာဒါနံ) he will become the Pasé Buddha (ပုဂ္ဂေတုဗ္ဗ) Sattissara (*Bur.* ဆဋ္ဌိသထ). *The five requests were*—(i) that priests should be forbidden to live in wiharas (ဝိဟာရကျောင်း); (ii) that priests should only eat such food as they received in the alms-bowl (သမ္ဗုဒ္ဓိ); (iii) that priests should be forbidden to make robes of anything besides what was taken from the cemetery (ထုထုနံ); (iv) that priests should be compelled to live at the root of a tree; never suffering them to enter a house covered with straw or protected by a roof; (v) that priests should be forbidden to eat flesh of any kind "

Page 593—line 6, add ထမ်း။

Page 597—line 4, after 'Buddha' insert "Before attaining to the state of a Buddha Gaudama passed through 550 different phases of existence, the history of which is contained in the Játakas, and, as Dr. Forchhammer has pointed out, the relics of Gaudama are not necessarily those of his last human existence, but may be remnants of the many stages of animal life he had previously passed through. Thus the many bovine tooth-relics, ascribed to him, are accounted for by his having been four times born as an ox or bull. The same applies to many other relics both in India and Burma; later generations, forgetting the original nature of the sacred remnants and the tradition connected with them, pronounced them to be relics of the body of Buddha in which he lived out his last existence." [Footnote to page 2 of Mr. Ortel's "Note on a Tour in Burma," 1893.]

Page 606—after line 20, insert ———သတ်ကေသီလံ, a term applied by Forest Officers to trees that have been blown down or have fallen through natural causes (ကေသီလံနတ်သတ်။)

Page 618—line 8 from foot, add [often followed by တတ်မြောက်, *e.g.*, ကချင်ဝကားနားထင်တတ်မြောက်သူ].

Page 631—after line 6 insert ———ထောက်ကြေး, *n.* supplementary sums of money furnished to the families of ahmudans [those in the service of the Kings of Burma] at the capital, by their relations living at home, either when the ahmudans did not receive their pay regularly; or did not find it sufficient to live on.

Page 679—line 6, add or assembly of persons.

Page 691—line 5 from foot, add (လုမိန်မိန်ညောင်ညောင်ကလေး).

„ —*last line, add* မိန်းကြာရွက်ပေါ်တွင်။ ရေမတင်လျှော့ကျွတ်သကဲ့သို့ ကိုယ်ပကိုယ်တွင်း သန့်ရှင်း။ ရောဂါအနာပေါင်းတို့သည်။ ကိုယ်သို့မရောက်ပျောက်ကုန်စင်သည်ဖြစ်၍အန္တတဗေဒိဗ္ဗ၂ပါးတို့၌ချင်းသာစွာရှိနေပါသည်။

Page 692—after line 10 from foot, insert မိလောမိန့်ဝါး, *n.* the Penang or China bamboo. [*Note.*—မိလောမိန့် is a corruption of the Malay, Pulo Penang, Pulo, island ကျွန်း and မိန့်, betel-nut တွင်းသီး။]

Page 694—line 3 from foot, add (a crab cast).

Page 699—line 22, add [စစ် ပုလိတ်ဝန်, a Military Police Commandant; ဒုတိယစစ်ပုလိတ်ဝန်, an Assistant Military Police Commandant].

Page 794—line 4, add (ထဝင်အိုက်။ထဝင်ဂ) (အေး။)

Page 810—line 6 from foot, add ရေခဲရေညာဏအနွယ်ပြတ်ထောင် ပူပြီးသော။)

Page 848—line 7, add [ထိုင်း (*pron.* ရှိင်း) is any ordinary spring; ကိုင်းသန့်, *v.* to have a strong spring.]

„ —*line 17, add* မောင်းခွေးသက်စွင်။

Page 856—line 22, add (မျက်မိတ်ဆုံး။မျက်မိတ်သတ်, as far as the eye can see).

Page 876—line 13, add (မြေနုကျွန်းပေါ် အရာတော်).

Page 883—line 4, add (the Kerait ?)

„ —*line 11, add* [the မြေမွေး is also called မြေထူး by Upper Burmans].

„ —*line 22, between n. and the cobra insert* [*Naia tripudians.*]

Page 901—line 13, add [ယကြာကြေ, ယကြာမကြေ].

Page 914—line 7, add [အခါကြီးရက်ကြီး, *e.g.*, full moon of Wahso, equivalent to the English “a high day”; Hindustáni “burra din.”]

Page 926—line 2, add [ရန်ထွန့်, to dissipate or disperse enmity. One of the late King's steamers was called ကြောရန်ထွန့်].

Page 944—last line, after “to separate” insert ရေဝေထောင်။

Page 958—line 10 from foot add [ရှုတ်, or ရှုတ်တတ်, is the only Burmese equivalent to the English expression “to be shy” known to the compiler, *e.g.*, သည်မိန်းကလေးညောင်သည်များထာထွက်ရှုတ်တတ်သည်။]

Page 988—between lines 2 and 3 from foot, insert ——— ရှိမကွာ, adv. uninterruptedly—a term frequently met with in documents pertaining to rights and titles in land.

Page 994—line 19, for “teaspoon” read “tea-table.”

Page 998—line 21, for ယဝါ read ဝါ။

Page 1002—after line 25 insert ဝဏ္ဏ (corruption of English ‘lord’) ဝဏ္ဏဗိုလ် b. n. H.E. the Viceroy of India.

Page 1005—line 10 from foot, add ဝဏ္ဏဗိုလ်ထံသို့ရောက်၍။

Page 1009—line 14 from foot, add The Japanese have a similar superstition to the Burmese. “They will not awaken a sleeper lest the spirit (i.e., the equivalent of the Burmese ဝဏ္ဏဗိုလ်) should have gone on leave during his dreams, and on its return should be unable to find its mortal tenement.” (Sat. Rev., p. 165, Aug. 5, 1893).

Page 1016—line 18, add [This term is also applied to an expert burglar, thief, pickpocket.]

Page 1064—line 14, add [ဝန်ထုတ်, to be released from such result, ဝန်ထုတ်]

Page 1095—line 3 from foot, add [to put a ship on the stocks.]

Page 1111—line 24, add [also used in the sense of ‘carrying a joke too far,’ e.g., အကွဲသွားသန့်.]

Page 1130—line 5 from foot, add n. an iron pillar or window-bar.

Page 1139—line 10, add အသံသရာဒါရကမလာဓမ္မရာဇာတရာမင်းမြတ်။

Page 1141—after line 8 insert ——— ဝဏ္ဏဗိုလ်, n. one's family—a term used by women.

Page 1171—line 13, add ထွတ်နာ, n. Surra (?) a disease of horses.

Page 1176—line 23, add ဝေးမိုး။

CORRIGENDA.

Page 16—last line, between the word bridge and ဝင်ထောင်း insert [wall framing].

Page 18—last line, for သော read သော့

Page 55—line 22, for ထထိုင် read ထထိုင်

Page 82—last line but one, expunge a feminine.

Page 85—first word, for အပုံပုံ read အပန်းပုံ

Page 92—line 10, expunge အဗ္ဗေ

Page 126—line 3, for မွေးလူချိုလူ read မွေးလူမြိုလူ

Page 142—first line, for သူနာလိုက် read သူနာလိုက်

Page 145—line 14 from foot, for Thinbaws read Theinbaws.

Page 168—line 7 from foot, expunge the words ကပ်ကပ် and see ကပ်ကပ်လျာ

Page 175—line 10, omit one.

Page 186—line 8, insert ။ between စွာ and သည်

Page 192—line 5, for creatures read rational beings.

„ —line 20, for ကံ့လူ read ကံ့လူ

Page 193—line 11 from foot, for ကာလ read ကာလ

Page 194—line 18, for ငြိ read နေပြီ

Page 199—line 2, expunge လှန်ကောင်းသေး

Page 210—last line but one, for ခွဲ read ခွဲ

Page 214—line 4 from foot, between အမျှား and မဂ္ဂင် insert နှင့်

Page 221—line 18 from foot, for (parnat) read (pun net).

Page 229—line 14 from foot, for ရှင်သီလဝင်သ read ရှင်သီလဝင်သ

Page 243—last line but one, for သော read သော့

Page 252—line 11 from foot, insert pron. ရှိ between ဝိုင် and lit.

Page 254—line 1, for ကြီးမိုးကြီးသီး read ကြီးမိုးကြီး

Page 259—last line but one, for ထွက် read ထွက်

Page 265—line 12 from foot, omit the ။ after ကြံ

Page 267—line 18 from foot, for နှင့် read နှင့်

Page 278—line 3 and line 35, for ထန် read ထန်

Page 281—line 8 from foot, for ထည်ဝတ် read ထည်ဝတ်

Page 283—line 19 from foot, for အပြီးထောင် read ဝတ္ထုအပြီးထောင်

Page 307—line 6 from foot, for သော read သေ့

Page 319—line 18 from foot, for ချါ (ချါ) read ဇီ (ချါ)

Page 320—line 20, for ညီး read ညီး

Page 328—line 20, insert ။ after ဝဲချွန်း

Page 333—line 8, for taly read tally.

„ —lines 16 and 17 from foot, expunge [Anglice,
When in Rome do as Rome does.]

Page 345—Expunge the whole of line 1 except ငါး, and the whole of lines 2, 3, 4, and 5.

Page 349—line 5, for ငါးထိုး read ငါးထိုင်း။

Page 359—line 20, for င read ခွဲ

Page 370—line 8 from foot, for ခမင်း read ဒမင်း

Page 395—line 15, for ဌာနဝေယံ read ဌာနဝေယံး

Page 410—line 16, after ကြောင့် insert ထမ်းကို

Page 419—line 18, for ငွေသန့် read ငွေထည်နှင့်

Page 423—expunge line 18.

Page 424—line 22, for ဝကျင်ထောင် read သံကျင်ထောင်

Page 439—line 13, for ဆုံးမနိုင် read ဆုံးမနိုင်

Page 440—line 1, for cheveux read chevaux.

Page 456—line 14 from foot, add to become unfolded or unravelled to the mind, as the plot of a play.

Page 462—line 19, insert လိုက် between ရှု and ကျန်

Page 463—line 13 from foot, for corner read former.

Page 469—line 22, expunge the last four Burmese words.

Page 484—line 21, for လိုသည် (1) read လိုက်သည်။

Page 485—line 19, for to be alive read to have children who are alive, or who have grown to maturity.

Page 501—line 15 from foot, expunge ' which see.'

Page 513—line 8, for အငွေ read အငွေ့။

Page 522—line 4, for သော read သေ့။

Page 538—expunge lines 4 and 5.

Page 548—line 26, for ထုံ read ထွဲ

„ —line 29, for ထယ်တဲ့ထွဲ read ထယ်တဲ့ထွဲ။

Page 551—line 13, expunge ထင်းရှူးသစ်တာ, n. a deal box.

Page 566—line 1, for မြိုင် read မြိုင်

Page 568—lines 15 and 16, for ကွဲထည်းထူးခြား read ကွဲထည်ထူးခြား

Page 577—line 6, for ထော read ထော့

Page 579—line 12 from foot, for ထန်းရည် read ဒမိုရည်

Page 581—line 10, expunge alone.

Page 583—line 19, for (ဥစ္စာထထ) read (ဥစ္စာထထာ).

Page 599—line 11 from foot, for (နှုတ်ခင်း) (pron. နှုတ်ခင်း) read (written နှုတ်ခင်း)

Page 604—line 10 from foot, for superintends read superintended.

Page 610—line 9 from foot, for ထော read ထော့

Page 618—line 5, for (နားပန်းသံကြိုး) of a sail read (နားပန်းသံကြိုး, a sail rope).

Page 632—line 6 from foot, for see read come.

Page 649—line 7, for scattle read cattle.

Page 680—line 9 from foot, for or ပထုပ်ထင် (ပထုပ်ထင်) read (ပထုပ်ထင်)

Page 691—line 18, for မိတ်ရေခွ read မေရေခွ

Page 693—line 19 from foot, for သူ read လူ

Page 701—line 3 from foot, expunge ဖု

Page 702—line 18, for ကလေး read အကလေး

Page 703—line 4 from foot, for foot read foot-rule.

Page 707—line 14, for ကောင်း read ကောင်း

Page 724—line 4 from foot, for နှင့် read နှင့်

Page 726—line 9, expunge စည်], to be decided.

Page 758—line 3 from foot, for တတ် read ထင်

Page 770—line 15, for သိပ် read သိပ်

Page 775—line 17 from foot, for ဓနံ read ဓနံ

Page 792—line 14 from foot, for ပဉ္စ read ပဉ္စ

„ —line 5 from foot, for သိ read သိ

Page 795—line 13 from foot, expunge (according to another acceptation သိနန်း or ထနန်း).

Page 797—line 16 from foot, for a kind of birth read the skylark.

Page 815—line 17, add to be named, give a name.

Page 818—line 2, for noun read adjective.

Page 841—line 12, insert ထ after ခဏ်

- Page 843—line 10, for ၀၁၀ read ၀၀*
Page 856—line 9, for ဖြင်း read ဖြင်း
Page 869—line 6, for sledge read sedge.
„ —line 10, for South-Eastern read South-Western.
Page 899—line 9, for English read In.
Page 914—first line, for ဖြီ read ဖြီ, ၇။
Page 935—line 27, insert ၀၁၁ before ဆွဲ
Page 942—line 17, for ကြွယ်ထိုင်။ read ကြွယ်ထိုင်။
Page 944—line 4 from foot, for “ the division of a stream into two currents ” read “ a range of high land lying between two river basins, and discharging its waters into them from opposite directions.”
Page 951—line 19, for ဖြိုး။ read ဖြိုး။
Page 994—line 19, for teaspoon read tea-table.
Page 1001—line 18, for ကြော read ကြော
Page 1050—line 14 from foot, for ဖြိုင် read ဖြိုင်
Page 1060—line 2, for ဖီး read ဖီး
Page 1069—line 16, for flat read fat.
Page 1118—line 10 from foot, for homogeneous read heterogeneous.

ABBREVIATIONS.

THE following are the abbreviations which most frequently occur, namely :—

n. for noun.

pron. for pronoun ; sometimes ‘ pronounced.’

pron. a. for pronominal adjective.

v. for verb.

adv. for adverb.

int. for interjection.

verb. for verbal.

qual. for qualifying.

num. for numeral.

trans. for transitive.

comp. for compare.

aux. for auxiliary.

D., Francis Day, F.L.S., F.Z.S., &c., Surgeon-Major, Madras Army, and Inspector-General of Fisheries in India and Burma.

K., S. Kurz, late Curator of the Herbarium, Royal Botanical Gardens, Calcutta.

M., Rev. F. Mason, D.D., M.R.A.S., late Corresponding Member of the American Oriental Society, of the Boston Society of Natural History, and of the Lyceum of Natural History, New York.

O., Eugene W. Oates, Esquire, Superintending Engineer, D.P.W., British Burma.

JUDSON'S DICTIONARY:

BURMESE AND ENGLISH.

ENLARGED EDITION.

အ

အ, ၁ (Pali), *privative affix*, as in အနိစ္စ, impermanence ; from နိစ္စ, permanence combined with အ before a vowel ; အနိဋ္ဌာရုံ, an undesirable object, from ဣဋ္ဌာရုံ, a desirable object. 'အနိစ္စ ဘုရား,' an exclamation of fright or surprise, *lit.* meaning 'impermanence' 'Lord!' (Buddha understood), 'ဘုရားရှင်' (*pron.* ဘုရားရှင်), ဘုရားရှင်ထန်မိုးထောင် meaning 'Lord Buddha.' 'The might of Lord Buddha' (are similar exclamations).

အ, ၂, *substantive prefix*, as in အလင်း, light, from လင်း, to be light ; an *adverbial prefix* ; see Grammar.

အ, ၃, *subscriptive*, formerly written under a letter to shorten and lighten the sound.

— ဖြစ် (from ဖြစ်, to stop or hinder the light accent •) အောက် ဖြစ်။ Pali နိဂ္ဂဟိတိ။

အ, ၄, *v.* to be speechless, dumb ; စကားအမည်, to be imperfect in utterance ; စကားနွံ့မည်, to be imperfect in sound ; အသံအမည်။ ခရာအမည်။ ခေါင်း လောင်း အမည်။ ခပ်းအမည်။ (as a cracked rupee) ; အမည်။ (စကားနွံ့ is more elegant than အ), (to be stunted in growth as a plant, စပါးထွက်ချိန်ထန်လျက်နှင့်မထွက်ဘဲ အနွံ့မြဲ) ; သည်လူကား ပြောသင့်သည်အခါ။ မပြောဘဲနေသည်။ နွံ့သလို။ အထလိုဘဲ, this man remains without speaking when it is proper for him to do so : as if he had an impediment in his speech or were dumb.

အ, ၅, an *infinitive prefix*, equivalent to ရအောင် and ဖြင်းငှါ, as အကြည့်အရှုလာသည်, he came to see ; အကူအညီထွားသည်။ (colloquial).

အအ, *a.* dumb ; *n.* a dumb person, လူအ။ လူအအ (Prov. လူအကျား လိုက်သလို)။

အအက် (from အက်, to crack open), *n.* an opening, gap, fissure, chink. အအက်အကွဲ။ သည်အိုး အအက်ကြီးသည်။ ဖာထေးလို မထိုင်ပါ,

this pot has a large crack in it ; it cannot be mended so as to be water-tight.

အအိပ် (from အိပ်, to sleep), *n.* sleep ; အိပ်ကြီးသည် more commonly used ; *v.* to sleep much ; to sleep sound. အိပ်ကျူးအပျော်ထော်ကျူးသည် applied to the royal family.

—ထတ်, *v.* to sleep lightly, *i.e.*, to be easily awakened, မင်းထတ်အအိပ်ထတ်သည်ထကြွထကြွရှိသည်။

—ဆိုး, *v.* to sleep in such a manner as to present an unseemly spectacle to another.

အအိပ် (from အိပ်, a house), *n.* a sheath ; အိပ်, a case or covering, as the inner covering of some seeds. အစေ့အိပ်။ (အိပ်ပျက်အိပ်) ထားအိပ်။ သေအိပ်အိပ်။ ထားအိပ် (*pron.* သအိပ်)။

အအုပ် (from အုပ်, to cover), *n.* a number or quantity placed together, as if under one cover, as စာအုပ်, ဝိတ်အုပ်, &c., *which see* ; president, ruler. ကြက်အုပ်, a flock of jungle-fowl ; ကျွဲအုပ်, a herd of buffaloes ; နွားအုပ်, a herd of bullocks ; ဆင်အုပ်, a herd of elephants ; ထောင့်ခွေးများအုပ်နှင့်နေထိုင်သည်။

—အချုပ်, *n.* *see* အအုပ်, last definition ; အအုပ်အထိန်း, a guardian, one that oversees and takes care of. အအုပ်အထိန်း, similar meaning. သားသီးများကို အအုပ်အထိန်းကောင်းထွင် ပျက်စီးခြင်းမျိုးရောက်ပါ။ မိမိ၏မင်းကြီးစစ်မက်မိမိ၏ကိုယ်ကိုယ်အုပ်အချုပ်ကောင်းသည်, the General's control and supervision of the officers and men is excellent.

အအုံ, *see* အုံ, a bulge. ပျားများအအုံဖွဲ့သည်။ ငါးများအအုံဖွဲ့သည်။ တထိုင်းပျားငါးအုံဖွဲ့သောတွင်းကိုထွေသောအခါဖောက်တွင်း၍လှသည်။

အအူ, *see* အူ, the intestines.

အအေး (from အေး, to be cold), *n.* cold.

—ခံမိ, *v.* to catch cold (ခံ not *necessary*). မင်းအအေးခံမိသောကြောင့်ရောဂါဝေးနာရောက်သည်, you have caught cold and that is why you have got ill. Prov. အအေးရှိရာအပူထာသည်, heat comes to where cold is (as when experiencing a glow after bathing) ; an apophthegm frequently quoted by Burmese medical practitioners.

အအောင်, *see* အောင်, a fee.

အဥ, *see* ဥ, an egg.

အဦး (from ဦး, to begin), *n.* a beginning, commencement ; အဝ, *see* ဦး, a beginning, fore-end, fore-part, top : *num. aux.* applied to rational beings ; considered in same way as chief or having subordinates ; *see* Grammar.

—ဆုံး, *adv.* at the very first, အဆုံးအရင်းဆုံးကုန်သည်ထဦး one merchant ; ကျွန်ုပ်အဦးဆုံးရောက်ပါသည်, I arrived the very first

အက, 1 (from က, to dance), *n.* dancing, as **ထိုသူအကကောင်းသည်**, his dancing or manner of dancing is good.

အက, 2 (from က, to harness), *n.* harnessing, as **မြင်းထိုအကမတတ်**, he does not understand harnessing the horse.

အက်, *v.* to crack open, more than ဝပ်, less than အာ ; hence **အအက်မရှိ** **အက်အက်မထင်**, not to accord in sentiment ; **သည်အမှုတွင်မည်ထိုအက်အက်ကြီးမထင်တူး** (rare) **သဘောမရှိ**။ (polite). **ရေကန်ဝှံပြည့်သည်အက်အက်မှမရှိတူး** applied to persons who are in too great a hurry to do anything ; equivalent to **မထိုင်ခင်ခြေဆင်းသည်**။

—ဥပဒေ, *n.* a legislative Act.

—ကွဲ, *see* the parts.

အတ္ထမိဋ္ဌာဘုံ, *n.* the highest of the 16 Brahmālokas. **ဗြဟ္မာဘုံအထက်ဆုံးထပ်**။

အက္ခရာ (Pali), a character, letter of the alphabet, **စာလုံး**။

—သင်္ချာအတတ်, algebra ; **အက္ခရာသင်္ချာ အရေအတွက်ကို မင်းနားလည်ခဲ့လား**။

အကင်း (from ကင်း, to form as fruit), *n.* fruit in the first state after the blossom ; **ကင်းစသီးစ** (*pron.* ကင်းစသီးစ), noxious exhalation or effluvium, one kind of အငွေ့။

—ထူ, *v.* to be of a gross, thick habit of body ; **အခေါက်ထူသည်**, to be heavy, sluggish in motion ; **ထိုင်းမှိုင်းသည့်သူတယ့်နားလည်ခဲ့သည်အကင်းထူထွန်းထို** (infreq.).

—ပါး, to be of a thin, spare habit ; to be quick, agile, **ပေါ့ပါး** **လျင်မြန်သည်**။ **သည်သူအကင်းပါးသည့်အတွက်**။ **စေ့ထိုမှိုင်းထိုကောင်းသည်** ; also applied to horses and bullocks. [**သည်မြင်းအကင်းပါးထိုအစီးအနင်းကောင်းသည်**].

အကန့်စင်းမရှိ (အကစင်းမရှိ), *see* ကန့်စင်းမရှိ, still in use **စဉ်းကမ်းမရှိ**။ (အ only inserted when negative is used), *e.g.*, **သည်ခိန်းမအကန့်စင်းမရှိ**။ **သည်ခိန်းမတတ်ကန့်စင်းရှိပါသည်**။

အကန့် (from ကန့်, to mark across), *n.* a line drawn across other lines ; a transverse line of division ; the space between two cross lines ; a compartment ; *comp.* အထန်။

—အကွက်, *n.* same as last definition (figuratively a hindrance, restriction, prohibition, *e.g.*, **သည်အမှုကိုအကန့်အကွက်မရှိပါစွင့်**, do not let there be any interference with this business).

—အကွက်ထပ် (သည်), to make compartments ; to divide into compartments.

သည်အမှုမင်းသဘောရှိရာလုပ်ပါထော့။ **ကျွန်ုပ်အကန့်အကွက်မပြုပါဘူး**, do as you like in this matter ; I will place no restriction on you.

အကန်းအတီး အကန်းတီးတီး (from ကန်း, to be blind), *adv.* blindly, as a blind person; အကန်းကန်း အတီးတီးသွားသည်, goes blindly, heedlessly, &c.; အကန်းကန်းအတီးတီးမိုက်သည့်သူ။

အကင်း (from ကင်း, to hand), *n.* a reach of the arm, of a weapon, a missile (the eye); commonly used as a numeral auxiliary. သေနတ်ကင်းလောက်ဝေးသည်။ (သေနတ်တစ်ဖီ) လေးကင်း, a bowshot; လောက်ထွဲကင်း, a sling throw.

[သေနတ်ကင်း is said to be the distance which a gun or rifle will reach; သွတ်ကင်း, the distance a gun or rifle report is heard.]

အကယ်, *adv.* indeed, certainly; တကယ်။ အထပ်။ အမှန်ကေ။

—စင်စစ်, —တန်တန်, *adv.* same; အကယ်၍တန်တန်ရှိပါကုန်။ သွားပါကုန်။

—တန်တန်, *adv.* same, but involving the idea of courage.

—၍, *adv.* same, but generally used in subjunctive or conditional clauses; အကယ်၍။

အကလေး (usually pron. ခလေး), *n.* a child, infant, သူငယ်. Der. ကလေး။

အကသမား (from က, to dance), *n.* a dancer; ကခြသည်။ အကသမား။ အတီးသမား။ ကခြသတင်း။

အကာ (from ကာ, to cover on the side), *n.* the side of a building, room, fence, &c.; a barrier, screen, partition; the external, soft, unsubstantial part of a thing, opposed to အနှစ်, the solid substance, as the outer part of a tree, the alburnum, as distinguished from the solid wood, သည်သစ်အနှစ်မရှိအကာချည်းဘဲ; the white of an egg, ကြိတ်ဥအနှစ်မရှိအကာချည်းဘဲ; may be used figuratively, *e.g.*, သည်သူအနှစ်မရှိအကာချည်းဘဲ။

—အကွယ်, see အကွယ်အကာ; applied to certain kinds of charms.

—အရံ, *n.* a barrier, screen, partition; သည်အခန်းအကာအရံမရှိသောကြောင့်။ မိုက်ပက်သည်။

—ယိက (from ယံ and ဣက), *n.* the outside merely [very rare].

အကာလ (Pali အ and ကာလ, time), *n.* an improper, inconvenient, or unseasonable time; အချိန်မဟုတ်သောကာလ။ အကာလညအခါ။ အကာလအခါဖြစ်ထိုကုန်မယုံရ။

အကုဋေ, see ကုဋေ။

အကုန် (from ကုန်, to come to an end), *n.* or *a.* all, the whole; *adv.* wholly, entirely; အကြွင်းမဲ့အကြိအကုန်ဖြေသေးသူ။

—အကျ (from ကုန်ကျ, to be spent), *n.* expense; ဥစ္စာများအကုန်အကျများသည်။ အကုန်အကျများသောကြောင့်မပေးနိုင်သေးပါ။

—ခံ, *v.* to bear the expense of an undertaking, &c.

—အစင်, *adv.* same as အကုန်။

adv. အကုန်အကြွင်းမဲ့ပျက်စီးသည်, the whole without anything being left is destroyed.

အသက် ထရာရှိ ငြားသော်လည်း ပညာကိုအကုန်အဝင် ထင်၍ မထင်နိုင်ပါ, though one be an hundred years of age, one cannot learn and understand all wisdom.

အကုသမား (from ကု, to give medicine), *n.* a physician ; (ဆေးသမား) [not used except with ဆေး။ဆေးကုသမား]။

အကုသထ, အကုသိုလ် (Pali အ and ကုသထ), *n.* demerit, guilt ; မကောင်းမှု။ အကုသလာဓမ္မာ။ မကောင်းကျိုးပေးသည်တရား။ သည်သူအကုသထဓမ္မဗျား ထိုပျက်စီးသည်။

— ဝိပါက် (ဝိပါက), *n.* the evil consequence of sin, punishment ; မကောင်းကျိုးဝိပါကဓမ္မာ။ ကုသလာဓမ္မာ။ အကုသလာဓမ္မာ။ ဝိပါကဓမ္မာ။

အကုသလဓမ္မ, *n.* evil action, bad works, demerit, sin.—*C. Pali Dic.*

အကူအညီ (from ကူညီ, to aid), *n.* assistance, succour ; သူတို့အိမ်မှာအလုပ်အကိုင်ရှိသောသူကြောင့်အကူအညီထွားကြသည်။

အကုံး (from ထုံး, to string), *n.* a string of ornaments, as ပန်းကုံး၊ ပုထိုးကုံး။ ရွှေကုံး။ ရွှေထိုး။

အကဲ့ (from ကဲ့, to remove gradually), *n.* a stage in process of gradual removal.

— အဝှတ်, *n.* secret (partial) abstraction of property (always used in a bad sense) ; သည်မိန်းမသူ့ယောက်ျားပစ္စည်းအကဲ့အဝှတ်များသည်။

အလဲ, 1 (from လဲ, to exceed), the proportion of alloy in money.

— အနှံ့, *n.* the average proportion.

— ကောင်း, *v.* to have a large proportion of silver in money.

— ကြီး, *v.* to be high in price, valuable ; same as ကြေးထိုက် and အထိုးကြီး။

— ခတ် (from ခတ်, to stamp), *n.* to decide the quality of alloyed money ; to make a mental estimate of another's character ; လှဲခတ်။ လှဲထိုခတ်ထတ်ခဲ့ထား, are you a judge of character ?

ကြေးကဏ္ဍေးနှုန်းကို သင့်၍ ပေးတတ်ခဲ့ထား, are you able to decide properly the proportion of copper and silver ? သည်ငွေထတ်အကဲရှိမည်ထင်ပါသလဲ, what do you think is the proportion of alloy in this silver ?

အလဲ, 2 (from အလဲ, to be chief), *n.* a chief, အကြီးအလဲ။ အမှု။

— အမှု, *n.* same.

အကောက်, 1 (from ကောက်, to be crooked), *n.* a crook.

အကောက်အကျပ်, *n.* crookedness, subterfuge, tergiversation.

—ကြံ, *v.* to contrive an artful, evil, or treacherous design or scheme.

အကောင်, ၁ (from ကောက်, to take a part), *n.* duties, custom (a thugyi's commission); *comp.* အခွန်။

—ဝခံ, *v.* to receive a commission or percentage on revenue or in any pecuniary transaction; သူကြီးအကောင်ဝခံ, *n.* a thugyi's revenue commission; ခိုင်းခိုင်းတွက်။

—ဆိပ်, *n.* a timber revenue station.

—တိုက်, *n.* a custom house.

—တောင်, *n.* "This is the name given to the eastern extremity of a spur of the Arakan Yoma abutting on the Irrawaddy in the Henzada district, about the distance of a mile from the boundary of the Prome district. The spur terminates in a scarped cliff some 300 feet high, artificially honey-combed with caves and niches containing images of Gaudama and his rahans. This spur formed on the western side of the great river the northern limit of the ancient Talaing Kingdom, and, before the formation of the delta, had on the rising ground near its extremity a revenue station for the collection of customs; အကောင်ထောင် signifies 'revenue' or 'customs' hill."

—ဝန်ကြီး, *n.* Chief Collector of Customs, Burma.

—ဝန်, Collector of Customs; အကောက်ဝန်ထောင်, A. C. Customs.

အကောင်, ၁, *n.* a body, animal body (infrequent); ကိုယ်, a brute animal, commonly one of an inferior kind and affixed to the name, whether generic or specific, as ငါးကောင်, a fish; နှံ့ထောင်, a grasshopper; *num. aux.* applied to inferior brute animals. [In some parts of Upper Burma tigers are spoken of, for fear of offending the nats, as အကောင်ပထောင်; also applied to game in general]. အကောင် is also applied in a contemptuous manner to persons, *e.g.*, တယ်မိုက်ဆည့်အကောင်။ ထည်အကောင်ကြီး။ It is often applied to children, but very often does not convey any disparaging meaning, *e.g.*, ထယ်ချပ်ရောကောင်းသည့်အကောင်ကလေး။ ကျွန်မမှသာသွေးနှစ်ကောင်ထည်းပါ။

—အထည်, *n.* a body; ကိုယ်, substance; အထည်ကိုယ်။ တစ္ဆေအကောင်အထည်ကိုမြင်ဘူးသလားဘွဲ့။

အကောင်, ၂, *n.* a dead body; အသေကောင်; *comp.* အထောင်။ ရွေးရာကောင်။ ဝက်ဆေးကောင်။ အလောင်းကောင်။ (applied to human beings).

အကောင်း (from ကောင်း, to be good), *n.* a good thing.

—အကုန်းပြု, —ထုတ်, *v.* to effect the performance of a good or praiseworthy deed.

အကိုက်, 1 (from ကိုက်, to bite), *n.* compression between the teeth, or in an instrument, အကိုက်အညှပ်; a bite, the quantity taken between the teeth at once, ကကိုက် (used chiefly as a numeral auxiliary); an ache, အကိုက်အခဲ။ [ထွားကိုက်သက်သာသည်]။

—အခဲ, —အညှပ်။ [ထပ်ပုစွန်ထိုးများ။ အကိုက်အညှပ်များသောကြောင့်။ ဝပါးပင်ပျက်စီးသည်]။

အကိုက်, 2, *n.* a sprout from a seed (obsolete) အညွှောက်; *comp.* မိုး။

အကိုင်း (from ကိုင်, to hold), *n.* a handle; a lieutenant officer under a chief, ကင်းကိုင်းမြို့ကိုင်းရွာကိုင်း။ [In modern use မြို့အုပ်၊ မြို့ထိန်း။ ရွာအုပ်၊ ရွာထိန်း]။

—အထုတ်, *n.* work, အထုတ်အကိုင်။

—ပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *v.* to handle carelessly.

အကိုင်း (from ကိုင်, to bend over or off), *n.* a large branch [bough] of a tree larger than အခက်။

အကျ (from ကျ, to bear a certain price), *n.* price, အဘိုး။

—အနု, *n.* expense, အကျန်အကျ။ (remnants of inferior value, အထိုးမချသောအရ။), omissions in writing, စာရေးသည့်အခါအကျအနုများသည်။

—အလျှော့, *n.* money forfeited; အလျှော့ အပေါ့။ (အလျှော့အကျများသည်)။

—ရ, *n.* remnants, refuse.

အကျင်, *n.* a pin, bolt, bar; not used singly, but found in ကန်တန်ကျင် ဆံကျင် ဆံထိုး ဆံကျင် (hsado hsagyin), တံကျင် တံခါးကျင် (*pron.* tugga chyin) ထမ်းထိုးကျင် ထိပ်ကျင် သော့ကျင်။

အကျင့် (from ကျင့်, to do, &c.), *n.* a deed, အပြုအမူ; a habit acquired by practice, အလေ့။

—အလေ့ လေ့ စာရိတ္တ, *n.* same def.; အလေ့အကျင့် အကျင့်စာရိတ္တအလွန်ကောင်းသည်။

—ကောင်း, *v.* to be of good habits; —ဆိုး —ဆိုးရွား —တန်, to be of evil habits, vicious; အကျင့်တန်သည့်လူ။ အကျင့်တန်သည့်မြင်း။

—ကျင့်, *v.* to perform duties.

—ပါ, *v.* to acquire a habit of; အကျင့်အလေ့ပါသည်။

—ပြု, *v.* to practise; အလေ့အကျင့်ပြုသည်။

အကျဉ်း, *n.* appearance; အဆင်း (scarcely used alone).

အကျည်းထန်, *v.* to be homely, ugly ; အဆင်းထန်သည်းအချစ်ဆိုးသည်း အကျည်းထန်တောင်းထန်ထွက်, uncomely language proceedeth from (the mouth of) an uncomely person.

အကျဉ်း (from ကျည်း, to be narrow), *n.* brevity, as in အကျဉ်းအားဖြင့် ; an abridgment, compilation (အကျဉ်းချုပ်ရေး).

—ခံ, *v.* to be placed in confinement.

—(ချ)ထား, *v.* to place in confinement, particularly in irons ; (အကျဉ်းအကြပ်ထဲကျသည် also used figuratively : to fall into straits or difficulties).

—ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* Inspector-General of Prisons, Burma.

—နေ, *v.* to be confined, particularly in fetters or chains (ငါ့ထားအကျည်းထဲနေရသူသည်).

—ထမေး —သား, *n.* a prisoner ; one confined in fetters or chains ; a convict, ထောင်သား။

အကျန် (from ကျန်, to remain), *n.* a remainder, residue, balance, အကြွင်း။

အကျပ်, *see under* ကျပ်။

အကျယ်အဝှမ်း, *adv.* lengthily, diffusively, extensively [တောင်းအကျယ်အဝှမ်းပြော။တောင်းအကျယ်အဝှမ်းပြောမည်လိုအတွန်းမိုးပါသည်].

အကျယ်အဝန်း (from ကျယ်ဝန်း), *n.* superficial extent.

အကျိအချွဲ (from ကျိ and ချွဲ), any slimy matter, mucilage.

အကျိတ် (from ကျိတ်, to be hard, indurated), *n.* an induration, tumour, hard concretion in the flesh ; a difficulty in the mind ; something hard to get over.

—အခဲ, *n.* same, အခဲအကျိတ်။ [1, သည်လူနှစ်ယောက် ဒေါ်ထအကျိတ်အခဲအတွန်း အခားကြီးသည်။ 2, သည်အကလေးအသားထဲမှာ အကျိတ်အခဲ အတွန်းအခားကြီးသည်။ 3, ရောဂါအကျိတ်အခဲကြီးသည်။, same meaning as ရောဂါအဆောက်အဦး].

အကျိန်ရဲ (from ကျိန်, to swear), *v.* to be profane, daring in imprecating curses on one's self ; အကျိန်အရဲဆိုသည်။ [အကျိန်ရဲလိုပျက်စီးလွယ်သည်].

အကျောင်း (from ကျောင်း, to feed, tend), *n.* a keeper of cattle, a herdsman [ကျွဲကျောင်းသွား၊ နွားကျောင်းသွား].

အကျော်, *n.* aloes wood, agallochum ; not the aloe plant (ရှားစောင်းထက်ပင်), whence aloes (ပုတ်) အကျော်ပင်ပါ။ ကရမင်။

—ဇေယျ (*pron.* အကျော်ဇေယ), *n.* notoriety, fame, ကျော်စော [ထည်မင်းကြီး ထရား၌ အလွန် လိမ္မာသောကြောင့် အကျော်ဇေယ အလွန်ရှိသည်, this Mingyi is much renowned owing to his being learned in the law] ; အကျော်လိမ္မာရှိ, to be famous, notorious.

အကျိတ်, ၁ (from ကျိတ်, to gulp down), *n.* a gulp, a swallow ; ငှေ
တကျိတ်ကျိတ်နှင့်ကျိတ်ကျိတ်သည်။ ငှေတကျိတ်သောက်ပါဦး။

အကျိတ်, ၂ (from ကျိတ်, to gird up), *n.* a turn in a knot ; used as
a numeral auxiliary.

အကျင်း (from ကျင်း, to be full, large), *n.* a branch of a tree,
straight, round, plump, suitable for making sundry uten-
sils ; *comp.* အကျင်း and အခက်. [In some parts of Upper
Burma သစ်ကျင်း is synonymous with သစ်ကျင်း။ အုတ်ကျင်း။ ဝန်
ကျင်းကျင်း။]

အကျိုး, *n.a.* consequence, result, effect, opposed to အကြောင်း,
a cause, a good result.

—အကြာ (from ကြာ, to delay), *adv.* without, in the phrases နေ
ကျိုးနေကြာ and သေကျိုးသေကြာ။

—အကြောင်း, *n.* the advantages for and against ; the *pros* and
cons, အကျိုးအကြောင်းပြောပါရစေ, let me tell and explain to
you the *pros* and *cons* (of the case).

—ခံစား, *v.* to derive benefit from.

—စီးပွား, *n.* benefits and profits of any scheme or under-
taking ; အကျိုးစီးပွားလုပ်။

—ဆောင်, *v.* to further and protect the interests of another ; အ
ကျိုးလျှံ။ သူများအကျိုးဆောင်လိုက်အကျိုးအောင်။

—နည်း, *v.* to get but little profit ; to be totally ruined, lost ;
ခင်ဘျားစကားနားမထောင်မိသည့်အတွက်အကျိုးနည်းလုန့်ပါပြီ။

—နစ်, *v.* to obtain the accomplishment of an end, to result
in benefit to any one ; သည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင်အကျိုးနစ်ပါမိမ့်သည် [အ
ကြံအထမြောက်]။

—မဲ့, *v.* to be profitless.

—ထုတ်, *v.* to be disadvantageous or detrimental to one's in-
terest ; အကျိုးထုတ်အကျိုးမဲ့ပြောသည်, he spoke in a manner
which was profitless and detrimental.

—ထို, *v.* to have another's interests at heart : somewhat similar
to အကျိုးဆောင်, but implying a less active and selfish interest.

အကြင်—, *pron. a.* whatever ; (but more nearly the obsolete
whatso) ; used as a counterpart to ထို, thus အကြင်—ထရား
မှန်၏။ ထိုထရားထိုကျင့်ရမည်။ [အကြင်ထင်မယား]။

—သူ, *pron. a.* whoso.

—ထို, *pron. a.* of whatever kind.

အကြည်စေ့, *n.* a royal friend ; used by kings in speaking to
or of one another ; အင်းဝဘုရင်အကြည်စေ့မင်းမြတ်ကလေးဝတီရက္ခ

ပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့အစဉ်အတိုင်း အကြံပြုပေးရန်အတွက် ရာထူးချုပ်အဖြစ် နှင့်အတူတူပင်။

အကြံ (from ကြံ, to superintend), *n.* a subordinate officer, a chief of ten, a decurion, a sergeant or corporal.

အကြမ်း (from ကြမ်း, to be rough, harsh, violent), — ထရုတ်, — ဝတ်ကြမ်း (တိုင်းထွာဆဲဆိုသည်) ကြမ်းတိုက် (ငြိမ်းချိတ်), in the way of using great violence ; ကြမ်းဝင်သည်, ကြမ်းဖျင်း (ငြိမ်းဖျင်း) ခုတ်ထိတ်ပါဦး ပြီးထောင့်မှ အနုကောက်ရေပ။

— ဆဲ, *adv.* in rough, abusive, railing, violent language.

— နိုင်, *v.* to be in the habit of using such language.

အကြံ (from ကြံ, to think, intend), *n.* a thought, intention, design.

— အစဉ်, — အရွယ်.

— အောင်, *v.* to be consummated, as a plan or design.

— အိုက်, *v.* to be in a state of perplexity when carrying out a plan.

— ကုန်, *v.* to terminate, as a plan or scheme.

— ကောင်း, *v.* to be well-planned, to be clever in conceiving a plan ; ထက်အကြံကောင်းသည့်သူ, a very clever man in conceiving plans.

— ခက်, *v.* to be difficult of accomplishment, as a plan ; အကြံခက် has a stronger meaning than အကြံခက်။

— ထမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose ; အထမြောက်သည်။

— ထုတ်, *v.* to project a plan.

— နှောင့်, *v.* to be dilatory or behind hand in forming a plan.

— ပေး, *v.* to suggest an idea, plan, &c. ; ခင်ဘူးသည်ထိုအကြံမျိုးမှာ အကြံပေးသင်းပြုထုတ်သင့်သည်မဟုတ်။

— ဖျက်, *v.* to be frustrated, as a plan or scheme ; အကြံချော် has a somewhat similar meaning, but implying that the plan may yet succeed.

— မြောက်, *v.* ; see အကြံထမြောက်။

— ရ, *v.* to conceive an idea, hit upon a plan ; ထက်ထိုအကြံရသည် မြောက်စမ်းပါခင်ဘူး။

— ယှဉ် (*pron.* ယှဉ် in *colloq.*), *v.* to cease conceiving a plan through discouragement or fear of failure.

— သာ, *v.* to excel another in projecting a plan.

အကြား (from ကြား, to have a space between), *n.* a crack, opening, interstice, intermediate space, ဝင်ကြား Der. အကြံအကြား and အကြားကြား။

အကြိမ်ကြိမ်, *see* အကြိမ်ကြိမ်; *e.g.*, ပတ်ကြိမ်ကြိမ်။

အကြိမ် (from ကြိမ်, to meet with), *n.* a time turn, as ကြိမ်, once; နှစ်ကြိမ်, twice, &c.; အဝန် (အဝန်) အဝိ။

— ကြိမ်, *adv.* again and again, repeatedly; အဝန်ဝန် (အဝန်ဝန်)။

— ကြိမ်အထပ်ထပ်, *adv.* same as အကြိမ်ကြိမ်။ အကြိမ်ကြိမ်။ အဝန်ဝန်, same.

အကြီး (from ကြီး, to be great), *n.* a chief.

— အအုပ်, — အကဲ, — အကြပ်, — အချုပ်, — အစိုး, — အမှု, *see* the parts.

— တော်, *n.* the chief steward of a prince or princess, holding the superintendence of the estate on which his master or mistress lives; အကြီးစာရေး, clerk to the အကြီးတော် [ငြင်းတုံ့ရှင် ဘုရင်အိမ်ထောင်စံဉာဏ် အကြီးတော် ပုခန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေး။ အကြီးစာရေးမြင်းစုန်ကြီးဦးထက်သူ]။

အကြေ, *n.* the lower part of a river, country, &c., opposed to အညာ. Der. ကြေညာ။

အကြေအနစ် (ပြော), *adv.* in a satisfactory manner; to render a satisfactory verbal explanation, or explain satisfactorily.

အကြေး, 1, *n.* the scales of fish (properly ငါးအကြေး, or else it is apt to be confounded with ငါးကျေး, the small freshwater cat-fish) or other animals [အကြေးမပါရှိသည့်ငါး လူသားနှင့်တူသောကြောင့်အချို့မြန်မာစက်ဆုတ်ခွဲစား]။

— ထိုး, *v.* to strip off the scales; သည်ငါးအကြေးထိုးထိုက်ပါ။

အကြေး, 2 (from ကြေး); *see* အညစ်အကြေး။

အကြော, *n.* a muscle, sinew, tendon, လေးကြော; a vein or artery, သွေးကြော; a nerve, အာရုံကြော (this expression is scarcely intelligible to Burmans); a stream of water, ရေကြော, မြစ်ကြော; the outer integument of a bamboo or rattan, ဝါးကြော။ ကြိမ်ကြော။

— အချင်, *n.* same; အကြောအချင်ထိုက်။ လူနာများကြိတ်သားကိုစားတွင်အကြောအချင်ထိုက်ထတ်သည်။

— ဆိုင်း, *v.* to have a muscle permanently contracted.

— ဆွဲ, *v.* to be subject to an involuntary retraction or twitching of the muscles, or to a temporary contraction.

— တင်, *v.* to have a muscle displaced across another.

— တုတ်, *v.* to be slightly sprained.

— ထ, *v.* to be prominent or dilated, as a muscle or vein; သွေးကြောထ။

— ထိုး, *v.* to be cramped or contracted into a knot,

အကြောခ, *n.* a large muscle, sinew or tendon.

— ဖြတ်, (မျက်) — ဖြတ်, to be sprained in a greater or less degree.

— ရှောင်ရောဂါ, *n.* a disease among horses (kumri).

— ရွဲ, *v.* to have a muscle dislocated.

— သိ, *v.* to know the position of muscles and tendons ; a commendatory term applied to those who practise massage.

အကြောင်း (from ကြောင်း, to draw a line), *n.* a line, anything drawn out into a line of writing ; (စာကြောင်း) a long mark or streak, a road, furrow, rivulet ; an antecedent, or cause, or reason, opposed to အကျိုး, a consequence, effect ; a circumstance ; what pertains to or is connected with ; ရှုအကြောင်းဖတ်သော မှတ်တမ်း။ သူ့အကြောင်းနှင့်သူ့ကံတို့တယ်သူမှမတတ်နိုင်ပါ။

— အရာ, *n.* a circumstance, event ; အခြင်းအရာ, a subject, topic.

— ကုန်, *v.* to be dissolved, as a marriage (more polite than ထွာ) ; implying a cessation of the coalescence of the destinies of the married couple.

— ကောင်း, *v.* to be fortunate, happy ; implying that such fortune or happiness is derived from the stock of merit acquired in past stages of existence by the person spoken of or addressed. တယ်ခင်သူ့အကြောင်းကောင်းသည်။

— ကြား, *v.* to communicate with, either verbally or in writing.

— မြင်းထ, *n.* same as 1st def.

— (ချင်း) စကား, *n.* an account, narrative.

— ဆိုင်, *v.* to have one's destiny bound up or connected with that of another.

— တရားလေးပါး, *n.* the four prime causes ; ကံ, မိတ်, ဥတု, အာဟာရ။

— နည်း, *v.* similar in meaning to ကံဆိုး (in ordinary parlance).

— ပါ, *v.* to have one's destiny bound up with that of another as the result of association or union in past stages of existence.

— ပြု, to make an occasion of ; to advert to, speak with reference to.

— ဖတ်, *adv.* exceedingly ; အကြောင်းဖတ်မိမိသိရှိသည့်သူ။

— သဲ, *adv.* without cause or reason ; အကြောင်းမဲ့ပြောပါသည်။ Sometimes followed by သက်သက်, *e.g.*, အကြောင်းမဲ့သက်သက် ရိုက်ပါသည်, he wantonly beat me.

— ရာ, *n.* a trace, mark left by something passing.

အကြောင်းရှာ, *v.* to ascertain the cause or origin of anything; to seek a pretext for doing anything.

—သင့်, *v.* to be on terms of amity with; သူတို့နှစ်ယောက်ထဲသို့ အကြောင်းသင့်သည် ခွဲမခွဲရန် ဖြစ်ပါ, they (two) are on very amicable terms; they cannot bear to be separated from one another. Prov. အကြောင်းသင့်တောင်းပွင့်။

အကြောင်း, 2, *conj.*; see under ခ။

အကြိအကြား (from အကြား, a space between), *n.* an intermediate space, a lane or narrow passage between two objects; used in composition, as အိမ်ကြိုအိမ်ကြား၊ တောကြိုတောင်ကြား၊ နံကြိုနံကြား။

အကြိုနေ့, —ရက် (from ကြို, to go and meet), *n.* the day before the worship day, when religious observances are commenced by the devout, အဖိတ်နေ့။

အကွ (from ကွ, to be with), *n.* a being with, together with (used only as a secondary noun); အတူ, အတူအကွ, အတူထကွ။

—အတူ, *n.* same (infrequent).

အကွက် (from ကွက်, to make a circle), *n.* a round spot; a spot, compartment; a spot, place, အရပ်အကွက်။ Der. မြေကွက် [a square on a chess-board].

—အကန့်, *n.* a compartment [fig. a restriction, prohibition, obstruction; သည်အမှုမပြည့်စုံနေသည်အရာ၊ ခင်ဗျားအပေါ်တွင်အကွက် အကန့်ရှိလှသေး, is it because there is some restriction on you, sir, that this business is not yet finished?]

—အခိုင်, *n.* same as အကွက်။

—ကောင်း, —ဆိုက်, *v.* to happen 'opportunately, to be suitable; with ပြော။ အကွက်ဆိုက် means to speak to the point, *e.g.*, အကွက်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်လျှင်လူများနှစ်သက်ကြတတ်သည်။

—ထည်, *v.* to be explained, disclosed, unravelled; အကွက်ထည် အောင်မပြောတတ်ပါ။

—သွား, *v.* to move a piece at chess; ခင်ဗျားစစ်ဘုရင်အကွက်သွား တတ်ကွသေး, do you understand the moves at chess?

အကွင်း (from ကွင်း, to make circular), *n.* a circle, ring [အကွင်း is often used with words of seeing with great distinctness, *e.g.*, အကွင်းသားမြင်ရသည်].

—အမြည်, *n.* an ornamental ring [usually used in opposition to အထည်အထိပ်]. ထားပြီဆိုက်ခံရသည့်အရာ အကွင်းအမြည်အထည်အထိပ် များစွာပါသွားပါသည်။

အကွပ် (from ကွပ်, to bind, &c.), the binding of a border or edge; a chief (of a town); မြို့ကွပ်အကြီးအကဲ။

အက္ခရ်အက္ခရ်, *n.* punishment, discipline ; execution [တည်ခင်းအရင်းခင်း
ထောက်အက္ခရ်အက္ခရ်မရှိပါ]။

အက္ခရ်, 1, *pron.* ; *see* ကွယ်။ [only used now by people in the Yaw
country, particularly in the region of Laungshé, Pakòkku
district, Upper Burma, *e.g.*, အက္ခရ်သည်ကနေတာထောင်သည်]။

အက္ခရ်, 2 (from ကွယ်, to conceal), *n.* what conceals or intercepts
vision.

—အကာ, *n.* same [also means a charm used as a preservative
from evil] ; ဆည်ဆိပ်အက္ခရ် အကာမရှိလို ယာယာထင်းထင်း မှီသည်,
owing to there being no walls or screens to this house, it is
open and exposed ; သည်ထူးရားဗွား အက္ခရ်အကာမရှိလို သေးထံ
ထိုးထုတ်မမှန်ပြောကြသည်, people untruly say that this astrologer
died because he had no charms.

အက္ခ (from ကွေ့, to bend round), *n.* a curve, corner, bend, as in
a road or river, a bay ; အထောင့်။ ဒေါင်းမြို့မြို့ထိုးရောက်အောင် သတ်နှစ်
က္ခရှိပါသေးသည်။

အက္ခွေ (from ကွေ့, to curve), *n.* a thing that is curved, or drawn
together at the ends, as a bow, the bend of the elbow (တံ
ထောင်ဆစ်ကွေ့) or the knee (ထကောတ်ကွေ့)။

အက္ခွေ (from အက္ခရ်, 1), *pron.* you mas. or fem. ; used vocatively
only, and rather disrespectful ; မင်းထင်မိမထုတ်ဘူးကွေ့။ သွားတော့
မည်ကွေ့။ (ကရီ)။

အက္ခွေ, 1 (from ကွေ့, to be freed), *n.* release [to get the start of
in a race, *e.g.*, ဆည်မြင်း (or ဆည်ဇွေ) အက္ခွေထွက်သွားပါပေသည်]။

—တရား, *n.* the system of practice and attainment which
conducts to annihilation (နိဗ္ဗာန်) ; deliverance, salvation
(Christian).

—တရားရ, to obtain deliverance through the attainment of
such system ; ရသိထံသို့ဖြတ်။ အက္ခွေထံတရားရသော။ ထောထွက်ရတန်း။

အက္ခွေ (တြစ်), 2, tourmaline [a beautiful mineral used for jewel-
lery ; so called from Tourmaline in Ceylon]။

—နက်, *n.* short or black tourmaline.

—ဖြူ, *n.* white tourmaline.

အက္ခွေ, *pron.* I fem. ကျွန်မ (not in common use, but still used in
Upper Burma in the Lower Chyindwin district, and near it).

အက္ခွေ, *pron.* ; *see* ကျွန် ; preferable in grave and respectful dis-
course ; ဆည်ထွင်အက္ခွေနှင့်အချစ်မြဲနှင့်အမှန်ဆိုပါတော့မည်။ ကျွန် is,
perhaps, preferable to ကျွန် in addressing equals and in-
feriors.

အကျွမ်း (from ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance ; အထိ
အကျွမ်း, a state of acquaintance. [အကျွမ်းမြဲပေး to introduce
a person to another]။

အကျွမ်းဝင်, *adv.* on terms of acquaintance and familiarity ; အထက်သူနှင့်အောက်သူအကျွမ်းဝင်ရှိလျှန်းလျှပ်မကောင်းပါ, it is not proper when there is extreme familiarity between a superior and a subordinate.

— ဖွဲ့, *v.* to make acquaintance ; အကျွမ်းဖွဲ့ပေး, to make a person known to another ; to introduce.

— ဝင်, *v.* to be well acquainted with ; ခင်ဘူးနှင့်ကျွန်ုပ်အကျွမ်းဝင်၍ မိတ်ဆွေဖွဲ့ပါရစေ။

အကြွင်း (from ကြွင်း, to remain), *n.* a remainder, အကျန်။

— အထွန်, *n.* same.

— ခဲ့, *adv.* without a remainder, wholly, entirely (utterly) ; အကြွင်းမဲ့ပယ်သည်, to wholly reject.

အကြွန် (ကျွန်) (from ကြွန်, *v.* to feign appearance), *n.* a feigned appearance, a feint ; used only in forming verbal nouns, as ဆေကြွန်ပြီသည်, *e.g.*, မိုးနားသန်ကောင်လူလက်နှင့်ထိပါးရှိလျှင် ဆေကြွန်ပြီထတ်သည်, should the coiling centipede happen to come in contact with the human hand, it is in the habit of feigning death.

အကြွေး (from ကြွေး, a debt), *adv.* on credit, opposed to ထက်ဝင်း။

— အင်း (from ငဲ့, to wait ?), *adv.* same ; ဆည်မြင်းကိုအကြွေးအဝန် ဝယ်ပါရစေ, allow me to buy this horse on credit.

— ရောင်း, *v.* to sell on credit ; ထက်ဝင်းသာပေးမည်ဆိုလျှင်အထိုးချိုချိုနှင့် ရောင်းပါမည်အကြွေးရောင်းလိုက်လျှင် နက်ဖန်ရမ်းနိုး သန်ဖက်ရမ်းနိုးနှင့်များစွာမျှော်ပြီးနေရသည်ခင်ဘူး။

— ဝယ်, *v.* to buy on credit.

အခ, *n.* pay for service ; *comp.* ထက်ခ and ထခ။ မင်းအခမှန်မှန်ရ၏ထား။

— အရင်း (from ရှင်းရင်း), same.

— စား, *n.* one who lives on wages ; မင်းထံမှရှင်ထား ထယ်ရိတ်အစားထား။

အခက်, *n.* a branch of a tree, smaller than အခိုင်း။

— အထက်, *n.* same. [Sometimes applied figuratively to children ; ခင်ဘူးအထက်နှင့်ထယ်ပြည့်စုံပါစေသည်]။

— ဓ, *n.* a main branch, ခက်ခ။

အခင်, 1, *n.* thread wound on a weaver's quill, a skein or hank of thread (*i.e.*, two or more skeins tied together), မြည်ခင်။

အခင်, 2, *n.* a valve, the mouth-piece of a musical instrument, as ခွပ်ခင်။ ဖုလွေခင်။ မိုးခင်။ ဘျာခင် (*prom.* ဘျာခင်, shakhin), the uvula, အခင်ပါး။

အခင်း (from ခင်း, to spread out in order), *n.* anything spread out ; used in composition, as **အိမ်ရာခင်း**၊ **မြေခင်း**။ (သည့်အိမ်က ဩဇာထိုက်လျှင်မြေခင်းတယ်သာယာသည်)၊ *particularly* a cultivated spot of ground, as **ယာခင်း**၊ **ဂျိုခင်း**၊ &c. ; a portion, division of a day (*i.e.*, before noon) ; **ခနုခင်း**၊ **နံနက်ခင်း**၊ **ညခင်း**၊ the evening or night portion ; a business, affair.

ရွာခင်း ဆို — သာယာ။ **ရွာနေ ရွာခင်း** ကောင်း သည်။ [အခင်း ကြီး အခင်း ကလေးသွား, to obey a call of nature.]

— **အရာ**, — **အရေး**, *n.* **အခင်း** (အရေးမှကြီးမှုငယ်ထူထိုက်ရှည်မသွားနိုင်ပါ), same as last definition ; **အရေးအခင်း** is in more frequent use than **အခင်းအရေး**။

— **အကျင်း**, *n.* arrangement, array ; **အခင်းအကျင်း** ကောင်းသည်။

— **တိစ္ဆ**, *n.* same ; **ထာအခင်း** ကိစ္စရှိလို့လာသည်။

— **ရှိ**, *v.* to have business on hand.

— **ထွ**, *v. lit.* to be handsome in arrangement or array ; in a more extended sense to be well ordered or arranged, as a plan, scheme or business.

အခင်း (Pali ခဏ္ဍ, to divide), *n.* a section, division, distinct part (of a writing or discourse), **ဝါကျအခင်း**။

အခန့် (from ခန့်, to estimate, &c.), *n.* an estimate of quantity or extent made in the mind, without actual measurement ; a business, affair, **အခင်း**, **အမှု** ; about so much, **အထောက်** ; used as a secondary noun, dropping the initial, thus **တနှစ်ခန့်**, about one year.

— **အထာ**, *n.* a mental estimate of extent.

— **အတွက်**, *n.* ; *see* **အခန့်**, 1st def.

— **အမျှ**, *n.* ; *see* **အခန့်**, 3rd def.

— **အဟမ်း**, *see* **အတွက်**။

— **အထောက်**, *n.* ; *see* **အခန့်**, 3rd def. ; thus **တယ်ခ ထောက်**, or **တယ် ကထောက်**, how much ? **သည့်ခန့်လောက်**, or **သည့်ကလောက်**, about so much.

— **တော်**, — **သင့်**, *v.* to be opportune, convenient [ခင်ဘုားနှင့်ထွေ သည့်မှ(ထွေဒါ)အခန့်တော်ဘဲ] **အဆင်တော်သည်**။ **အဆင်သင့်သည်**။

အခန်း, *n.* an apartment, room, a division, class of subjects, as **ဆုတောင်းခန်း** [ပါရမီခန်း၊ ဘုံခန်း]။

— **ဆီးဖုညိုထောင်**, *n.* a wooden partition.

— **ထောက်**, *n.* wall forming a span in a bridge. **စစ်ထောင်းတန်တာ** မှာ **အခန်း** တယ်နှစ်ခန်းရှိသည်, how many spans are there in the Sittang bridge ?

အာန်းဖြောင်း, *v.* to move a sick person, whose death is imminent, from one room to another—to the အိမ်ရှေ့ခန်း if a member of the family ; if not, to the အနောက်ခန်း or the ကြမ်းပြင်။

—ဗွင့် (ဗွင့်), *v.* to perform a certain ceremony on the death of a member of the royal family.

—ခ, *n.* the principal room in a house, ခန်းခ။

အခမ်း, *n.* a suitable appendage ; something adapted or suited to a principal ; an implement of use suited to the character of the user ; a proper accompaniment, equipage, &c., အထောင်အရောင်။

—အနား, same ; most common ; သူအိမ်မှာအခမ်းအနားထပ်နှယ်နေထိုင်လေ့ရှိသွားကြည့်ချင်ပါသည်။

အခံအရ, *see* အရအခံ။

အခါ, *n.* time [following a verb the အ is frequently elided, *e.g.*, ပြောခါမှထင်ရပါသည်။
မေးခါမှမိလိမိပါသည်။မြင်ခါမှမှတ်မိပါသည်။ရောက်ခါမှမိလိမိပါသည်။]

—ခါ, *adv.* repeatedly ; အတန်တန်။ (အဖန်ဖန်)။ အခါခါပြောသော်လည်း မင်းနားမရွက်ဘူး။

—ခဲ, *v.* to be out of season, unseasonable.

—ခွဲ, *v.* to choose a time for doing anything of unusual importance.

—ထည့်။ (*pron.* အခါထယ်), *v.* to turn a day, month, or year, commonly the latter ; be above a year old ; နှစ်ထည့်သည်။ကျွန်မသားကထေးအခါထည့်ရှိပြီ။ နှစ်ခါထည့်သား။

—လေးမြင့်, *v.* to delay, be distant in time, be a long time ; ကြာမြင့်သည်။

—လေးမြတ်, *v.* to be a favourable or excellent time for doing anything.

အရ, 1, *n.* a unit, an individual thing, used only as a numeral auxiliary ; တစ်စုံတစ်ခု။တစ်စုံတစ်ရာ။

အရ, 2, *see* ယခု, the present time.

—ခု, *adv.* repeatedly, at the present time ; ခုထင်ခု (*pron.* ခုဒင်ခု) *e.g.*, ခုထင်ခုမေးထိုက်နားပူပါသည်။

အရ, 3 (from ခု, to prop up), *n.* a short prop, fulcrum ; a cushion, အနီး။ Der. ခေါင်းခုံ။

—အခံ, *n.* same as 1st def. [resistance] ; ထပ်အရအခံရမက်စစ်သည် ထယ်ထောက်များ မည်ထင်ပါသည်။ အရအခံ မရှိမှန်းသိရှိ ကျွန်ုပ်တို့စစ်ပါသည်။, being aware of the fact of my having no means of resistance, he oppresses me.

အရန်အတွား (from ရန်တွား), *n.* a spring, bound ; မျောက်တွဲကျော်များအရန်အတွားအတွင်းထက်မြက်စွာရန်နိုင်တွားနိုင်သည်။

အရုံး (from ရုံး, to be convex), *n.* a convexity.

အခဲ (from ခဲ, to become hardened), *n.* a hard mass, anything hardened [a smothered enmity when used in a figurative sense with အကျိတ်။ သည်ယူအပေ၍ ခွံ့ချ့ဝမ်းထဲမှာအကျိတ်အခဲထပ်ကြီးသည်]။

—အကျိတ်, *see* အကျိတ်အခဲ။

အခေါက်, (from ခေါက်, to fold), *n.* a fold, double ; the bark of a tree သစ်ခေါက် ; a time turn, as ထခေါက်, once ; ဒွစ်ခေါက်, twice ; [အကျွင်းမြို့သို့ရောက်သည်မှာ (*colloq.* ရောက်ထာ) ထခေါက်ဒွစ်ခေါက်ရှိပြီ] ထခေါက်တခြင်းထာထည်ပါဦး။

—ခေါက်, *adv.* repeatedly ; အကြိမ်ကြိမ်အပန်ပန်။

—ထူ—ပါး have, when applied to human beings, the same meaning as အကင်းထူ။အကင်းပါး, but less polite.

အခေါင်, 1 (from ခေါင်, to be the top), *n.* the top, summit, highest part ; ထိပ်။အထွဋ်။အဖျား (ထူထိုက်ဆီထောင်။မြတ်ခေါင်တိုင်။ဘုရင်တော်ရင်းခေါင်မြတ်။ထောတကုတ်အထုံးအထွဋ်သိနိုင်သည့်မြတ်ခေါင်တိုင်) ; the utmost, as in the phrases ပျက်ခေါင်တိုင် [သည်ယူပျက်လိုက်သည်မှာ (ပျက်လိုက်ထာ) ပျက်စရာမရှိပျက် ခေါင်တိုင်ပျက်သည့်ထူ။] or မိုက်ခေါင်တိုင် မိုက်သည့်ထူ။ Eng. acmé.

အခေါင်, 2 (from ခေါင်, to slant, to be out of the way, as a locality), *n.* a slant, a turning from a straight line ; ခင်ယျားအခေါင်အဖျားအနုထိုက်နှင့်ထောထောအရောက်နိုင်ပါ, I cannot come to (see) you, sir, because you live in an out-of-the-way place.

အခေါင်း, 1, *n.* ; *see* ခေါင်း, large tuberous root.

အခေါင်း, 2 (from ခေါင်း, to be hollow), *n.* a cavity, hollow place, excavation, the hollow of anything, as of a tree, a vessel, &c. [ကျောခေါင်း။ ဝါးခေါင်း။ သစ်ခေါင်း။ ဦးခေါင်းပဲ့ခေါင်း applied to boats ; ဝန်မိုက်တောကြောင်များသစ်ခေါင်းထဲများမှာနေထက်သည် or အောင်းတက်သည်]။

—ပေါက်, *v.* to be penetrated, as the abdominal cavity ; သည်ထူအခေါင်းပေါက်ထိုး။ရှင်မည်ထင်ပါ။

အခေါထင်, *n.* an immense number (ဝါးထရာစည်း။ အခေါထင်တစ်နင်းထိုက်သွင်း။ မှန်မှန်ညက်ညက်ကြေထိုးသောထင်ထိုးထိုးရ၏။)

အမိတ် (from မိတ်, to hit), *n.* a hit, အထိအမိတ်, time being ; အထွဋ်။ ကျပ်မရှိသည့်အမိတ်သားသွီးများကိုကြည့်ရှုရပါ။

—အထွဋ်, *n.* a moment, a short interval of time ; ခဏ, ခေက္ခ။ အမိတ်အထွဋ်စေ့။ အမိတ်အထွဋ်သွား။ အမိတ်အထွဋ်သာသာသည်။ အမိတ်အထွဋ်နားကြပါပြီ။ ညောင်တိုး မြို့တွင်မီးသတိအမိတ် အထွဋ်သာ ကျောက်ချသော

ကြောင့်။ ခင်ဗျား အိပ်ယိုဝင်ရပါ၊ as the steamer only anchored for a short interval at Yandoon, I was unable to visit your house (sir), *lit.* (enter your house) ; လူချင်းအချက်အတန့်ထောက်သာစပါင်းခဲ့ရသည်။

အခိုင် (from ခိုင်, to be firm), *n.* a stalk, or branch (of fruit or flowers) ; အနီးခိုင်။ ကွင်းအီးခိုင်။ ဌာနဗျောခိုင်။ ထရက်ခိုင်။ အနီးအီးအခိုင် ထိုက်ချထိုက်ပါ။

အမိုး, *n.* effluvium, exhalation အငွေ့, smoke မီးခိုး။

—အကင်း, *see* အကင်း, 2nd def., a noxious exhalation or efflu-
vium.

—အငွေ့, *n.* vapour, fume.

—အနံ့, *n.* sweet or foul smelling fumes.

—အထုံ, *n.* perfume, scent.

—ဖြေ, *v.* to be dissipated, as a fume or vapour ; to be eva-
porated or volatilized, as a perfume.

အချက်, *n.* subject, matter, object, thing proposed, aimed at ; an article, item ; a stroke, blow ; chiefly used as a numeral aux-
iliary ; a mark, impression, as ချိတ်ချက်, ခက်ချက် (ခက်ဆုတ်
ချက်), (အတွင်းခက်, an internal injury), &c., a mark on animals
ခွေ or in wood အဖြတ် ; hence in the Burmese time တချက်
တီး, one beat (of a drum), answering to 9 o'clock ; နှစ်ချက်
တီး, two beats, 12 o'clock ; သုံးချက်တီး, three beats, 3 o'clock ;
ထေးချက်တီး, four beats, 6 o'clock ; hence *also* တချက်တီး, *adv.*
at once, instantly, ထချက်တည်း (*pron.* ထချက်ထ), *adv.* at once,
instantly, ချက်ချင်း။

—အချာ, *see* အချာ (အချာ), *n.* a central point.

—အရာ, *n.* a mark, impression ; a subject, matter, object.

—အတက်, *n.* same, 2nd def. ; often in *collog.* abbreviated to
ချက်တက်။ တထ်ချက်တက်နားသည်သည့်လူ။

—ကျ, *v.* to fall in place, be in point, hit the mark or object,
accomplish the purpose aimed at. စကားအချက်ကျလွန်းလို့နားမ
ထောင်လို့ သော်လည်း နားထောင်ရပါသည်, the language was so
very much to the point, that though one did not wish to
listen to it, one was obliged to do so. ခင်ဗျားကြံသည့်အကြံ
ချက် (*pron.* jyet), ကျပါပေသည်။

—ပေး, *v.* to preconcert a signal. ခင်ဗျားရှိဖုန်းထိသော်အချက်ထားမှ
ထော်မည်, it would be as well to arrange some signal, so as
to let me know you are there.

—ဓ (commonly ချက်ဓ), *n.* a central point ; အချက်, အချာ, ဓ ဟိရ်။

အချင်း, 1, *n.* one who belongs to, or is connected with, another; used adjectively, dropping the initial အ, as in အမျိုးထားချင်း, a fellow countryman; and used vocatively, being prefixed to a term of compellation, အချင်းမင်းသား, O prince. Der. ချင်းတို့, you; မြင်းမြင်းချင်းသာ ကန်သည်။ မြေး အဘွား ချင်း။ သားအထ ချင်း။ သားအမိချင်း။

—ချင်း, *adv.* one another, mutually (respectively, relatively); အချင်းချင်းအငြင်းအခန်များလိုတာအမျိုးရှိမည်။

အချင်း, 2 (from ချင်း, to go through), *n.* the diameter of a circle, or the line which measures the length or breadth of any figure; ထိုင်ထိုင်အချင်းမေ့ကပ်။

အချင်း, 3, *n.* the secundines, after-birth.

—စား, *v.* to eat the secundines of young buffaloes and oxen as the Burmese do. The Burmese cattle master will often, to prove the ownership of an animal, say သည်ကွဲကျွန်တော်အချင်းစားပြီဟုတ်ကဲ့ဟု။ အချင်းပြတ်; to come away, as the after-birth; အချင်းသန့်သေဝလင်ပန်းမနောမလင်ပန်း။ ချင်းတန်းသန့်ဝင်မြင်တော်မူသည်။ (formerly applied to queens or royal concubines).

အချစ်, *n.* love, affection; အချစ်ကြီး။ အမျက်ကြီး, if there be great love, there is great resentment.

—အဝင်, *n.* same as အချစ်။ အချစ်အဝင်နည်း—မျှ။

အချည်း, *adv.* barely, without anything else. Der. ချည်း။

—စည်း, *adv.* nakedly, without clothes; uselessly, without profit; အချည်းစည်းပြန်ခဲ့ရသည်။ အကြံအစည်မမြောက်အချည်းစည်းဖြစ်သွားပြီ။

—စည်းရှိ, *v.* to be naked; အဝတ်မရှိ။

—နှိုး, *adv.* in vain, uselessly, to no purpose, without profit; အလကား, အသတိ, အကျိုးမဲ့။

—မဲ့သက်သက်, *adv.* same [usually *pron.* ချည်းမဲ့သက်သက် and often means 'wantonly,' without reason; ချည်းမဲ့သက်သက်ရှိတ်ပါသည်။]

အချပ်, 1 (*pron.* ချပ်, to be flat and thin), what is flat and thin; chiefly used as a numeral auxiliary; အီးတချပ်။ ကပ်တချပ်။ ပုကန်ပြားတချပ်မျှအနှစ်ချပ်။

အချပ်, 2 (from ချပ်, to insert between two flat surfaces), *n.* a petal of a flower; ပွင့်ချပ်။ အထွပ်။ သည်နှင်းဆီပန်းပွင့်ချပ်ပွင့်ထွပ်ထပ်မျှသည်။

အချာ, *v.* (to be a point of union), *n.* a point of union which unites several things, a person or thing to which several others are subordinate; အချက်, အချာ။

အချာအချင်, *n.* same.

အချိတ် (from ချိတ်, to hook), *a* waving, as the stripes of a Burmese waist-cloth, ထွန်း။

—ထမိန် (ထဘီ), *n.* a female waist-cloth of such pattern.

—ပုဆိုး, *n.* a male waist-cloth of such pattern ; ဓနုလေးဖြူနားနေ ကန်တွင်းသူ ကန်တွင်းသား အချိတ်ပုဆိုးများကို များစွာရက်ထတ်ပါသည်။
[The kind of puhso with the parrot mark on it, known as the အှာခဲချိတ်, and made near Amarapura, is the most prized.]

အချိန်, ၁, *n.* a time, period, season ; *comp.* အခါ—သူ့ကိုမြင်လျှင်တတ် အချိန်ထောက်မြင်ရသည်မိတ်က ထင်သလဲ ; often used in conjunction with verbs when the အ is dropped, *e.g.*, ထွက်ချိန်။ ရောက်ချိန်နီး ဖြီ။

—ထုတ်, *v.* to terminate as time.

—ထောင့်, *v.* to be suitable, as a time or season (for doing anything).

—စေ့, *v.* to be fulfilled, as time.

—နည်း, *v.* to be brief as time for the performance of any business.

—မဲ့, *adv.* at an unreasonable hour ; သူမီးများ အချိန်မဲ့သွားတာ ချောင်းမြောင်းတတ်သည်။

—ဒီ, *v.* to be sufficiently early, to be in time to do anything.

အချိန်, ၂ (from ချိန်, to weigh), *n.* weight, the quantity of a body ascertained by the balance, မျှန်သား။

—ကိတ်, *v.* to have a sensible weight in the balance.

—မီး, *v.* to be bulky when weighed, so as to require a large quantity to make a counterpoise ; သည်ပွဲစားအလေးထယ်အချိန်မီး သည်။

—ထွက်, *v.* to amount to in weight ; သည်ပွဲစားဆီမှာမျှန်ထယ်အချိန် ထွက်သည်။

—မီး, *v.* to be not well balanced in mind ; မိတ်ဝေ့သည်။

အချီ (from ချီ, to take up), *n.* a person to attend upon a child, a nurse, bearer.

—အထိန်း, *n.* same.

—တေဒ်, *n.* a nurse, or bearer for children of the royal family.

—အင်္ဂါ (ချီင်္ဂါ), *n.* architectural proportion of a boat, ship, &c. ; သည်သင်္ဘောထယ်အချီအင်္ဂါကောင်းသည် or ထင်သည် ; *comp.* အချိုးအစား ; applied also to language ; စကား အချီအင်္ဂါသင့် ထင်

အချိုး (from ချိုး, to promote, exalt), *n.* an exordium ; ကောင်းချိုး။
ကားအချိုးအပင့်တတ်ကောင်းသည်။

အချုပ် (from ချုပ်, to control), *n.* a chief, အချုပ် ; a compend (infrequent), *e.g.*, ရာဇဝင်ချုပ်, a compend of history ; ဝါချုပ်, a bond ; ခံဝန်ချုပ်, a bail-bond.

—အချာ (အခြာ), *n.* ; *see* အချာ။ သည်ထပြု၍ထုံးအပေါ်မှာ အချုပ်အချာပြင် ထူထားလေးကြီးပါစင်ကျား။

—ထမား (from ချုပ်, to sew), *n.* a tailor, ချုပ်ထမား ; *e.g.*, အင်္ကျီချုပ် ထမား။ ထိန်ချုပ်ထမား။ အချုပ်ထောင်, *n.* a lock-up in a police station.

—သမား, *n.* an under-trial prisoner or convict.

အချေအတင် (from ချေ, to reply to), *adv.* alternately in debate ; အပြန်အထွန် (အဖြေအတင်) [အချေ, a rejoinder at law ; အချေထွာ, the statement of an accused or defendant in a criminal or civil case] ; အမိန့်ထောင်ချေစေ နှစ်ထောက်, ကောင်း အဖြေအတင် ပြောကြ သည်။

အချေး, *n.* dirt, filth, rust, excrement, whatever is excreted from some substance. Der. ချေး။

—အတော်, *n.* same. Der. ဂျည်းထွေ။

အချောင်း, *n.* a bar, long piece ; သစ်ချောင်း, a bar of wood ; ထံချောင်း (thungyaung), a bar of iron ; *comp.* အတံ (a straight piece slenderer than အချောင်း ; *e.g.*, ခဲတံ။ ဆေးတံ)။

သည်က ထားရက် ခံရသည်အရာ လက်ထက်နှစ်ချောင်း ပြတ်သွား ထဲ, how many fingers had this man severed who was cut with a da ? မောင်ကလေးက ရန်သူကိုချောင်း ချ အောင်။ ချောင်း နား ထွင် ခုတ်ထ ချောင်းနှင့် စောင့်နေရာ။ ရန်သူကမောင်ကလေး ချောင်းဆိုးသံကြားသည်နှင့်၊ ရှောင်ထွက်သွားသည်။ ဆိပ်ကျွယ် မယား မိင်းသူကစောစောမလာကောင်း ထား ဆို ခွဲ မိတ် ဆိုး ထိုက် သည် မှာ (ထာ) ချောင်း ချောင်း ထ သည်, Nga Maung Kalé with a stick went and lay in wait for his enemy near the creek, but, hearing Maung Kalé cough, the enemy avoided him by going away. On reaching home his wife, Mi Min Thu, said, "Is it not proper you should come home early" and got into a towering passion.

အချိုအချဉ်, *n.* acids and sweets collectively, particularly when applied to fruit, *e.g.*, စက်ဝန်းမြို့မှာ ထစ်သီး အချိုအချဉ် အထွန်ပေါပါ သည်, in the town of Sagaing fruits sweet and acid are very abundant. Prov. ချက်တတ်ကျွမ်းချိပါရဲ့ပြုတ်ဝန်းညိုဟင်း။

အချို (from ချို, to be deficient), *pron. a.* some, တချို့။

အချိုးအစား (from ချိုး and စား), *n.* proportion in relative parts or quantities.

—ကောင်း, —ဗြိ, —တည်, —မျှ, —ရ။ အိမ်အချိုးအစားတည်သည်။ သည်

ထောင့်ျားအမျိုးအစားတည့်သည်။ အမျိုးအမျိုး, applied to horses ; မြင်းအမျိုးအမျိုးကောင်းသည်။

အခြင်, *n.* a bamboo rafter [*comp.* ရနယ်, a rafter of wood]; applied also to poles when used as bamboo rafters ; အိမ်ခိုးအခြင်များဆွေးကုန်ပြီအသစ်ထုတ်မှတော်မည်။

—အတွယ် (from ခြင်တွက်, to measure, *v.*), *n.* a quantity measured ; သည်ဝပါးအခြင်အတွယ်ကောင်းသည်။

အခြင့်အတွက် (အချင့်အတွက်) (from ခြင့်တွက်, to estimate), quantity estimated.

အခြင်း, ၁, *n.* an act, deed ; chiefly used in forming verbal nouns ; a circumstance, what pertains to, an event, အကြောင်းအရာ, အကြောင်းခြင်းတ, an outward circumstance, appearance, လက္ခဏာ [conduct, behaviour, mode of life, as in the phrase သည်ဒိန်းမအဆင်းမရှိ။အခြင်းကောင်းသည်]။

—အရာ, *n.* same, 2nd and 3rd def.

—ဖြစ်, *v.* to be the subject matter of, a term almost invariably employed in litigation, *e.g.*, အခြင်းဖြစ်ယာ။ အခြင်းဖြစ်အမှု။ အခြင်းဖြစ်လတ်။

—များ, *v.* to quarrel [သည်လူနှစ်ယောက်အခြင်းများကြသည်။] ရန်တွေ့သည်။

အခြင်း (ချင်း), ၂, *n.* a kind of song ; ထေးခြင်း။ ခင်ဘျားပုလွေခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်ခဲ့လား, can you sing an accompaniment to the flute ; စောင်ခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်ခဲ့လား။

အခြည်အကွင်း, *n.* ; *see* အကွင်းအခြည်။

အခြံအရံ (from ခြံရံ, to surround with people), *n.* attendants, people in waiting [entourage] ; အခြံအရံနည်းသောသူကမ်းဝဲသည်နှင့်တူသည်။

အခြား (from ခြား, to separate, be different), *pron. a.* other ; ထခြား, ထပါး ထထူး။

—မဲ့, *adv.* without an interval, without consequence ; အလွတ်မဲ့။ ဒေဝဒေဝအခြားမဲ့သည်အဝိဇ္ဇာရေသိုရောက်ရ၏။ သည်နေရာမှာအခြားသောသူကိမမြင်မတွေ့ဘူးလား။

အခြေ, *n.* a foundation, bottom [state, status], root, အမြစ် ; a foot or leg, ခြေ. Der. ခြေ ; အခြေကောင်းသည့်သူ။ မြင်းခြေ, on horseback ; လူခြေ, on foot ; ကသာမြို့ခြင်းခြေဖြင့် (မြစ်ထွင်) နေ့ချင်းပေါက်ကွဲ။ လူခြေဖြင့်တည့်အိပ်, if one goes on horseback (*lit.* by horse's foot), one can get to Katha town in a single day (period of daylight) ; on foot (*lit.* by human foot) one has to sleep a night on the way.

—အနေ, *v.* သည်လူအခြေ အနေမရှိအဘွကြ လျှံတူသည်, this man has no status ; he seems to be an obscure person.

အခြေအမြစ်, *n.*; see အခြေ, 1st def.; သည်ဘုန်းကြီးမြေသည့်စကားအခြေ အမြစ်မရှိထိုကောမျှသကမကြည်ညိုမနှစ်သက်ကြပါ။

အခြောက်ကြဲ, *v.* to sow seed broad-cast in the dry season (just before the rains), no transplanting being necessary (both these are Upper Burman words). အခြောက်ခွဲ, to break up soil in the dry season (just before the rains set in) for sowing seed.

အခွ (from branch into two parts), *n.* crotch; the place of branching off in a tree (သစ်ခွ), river (မြစ်ခွ), road (လမ်းလေးခွ), &c.; hence မိတ်နှစ်ခွရှိ, *v.* to be of two minds, *v.* halt between two opinions; [ခွ (*pron.* ဝွ) ထျ, to be betwixt and between, said of a person's conduct; also has an impersonal meaning—(i) ထယ်သည်ထျကြိပုံစည်ပုံခွကုသည်, (ii) ထယ်သည်အမှုခွကုသည်။ ခွ ထိုက်, to act in a betwixt and between manner. Both these terms are in *very* frequent use amongst the Burmese, though said to be comparatively modern.]

အခွက်, 1 (from ခွက်, to be concave), *n.* a concavity.

အခွက်, 2 (from ခွက်, a cup, &c.), *n.* a khwet; a weight equal to a peittha or viss, and superseding the latter in all capital numbers, as အခွက်တထယ် [the အ is frequently omitted as ခွက်တထယ်] instead of ပိဿာတထယ်။

—အကျင်း, *n.* the concavity of a boat or vessel, in regard to its size in length and breadth; သည်ဇွေအခွက်အကျင်းအတွန် ကောင်းသောဇွေဖြစ်၍ဝန် အမျှသးပါစရာရှိသည်။

အခွင်, *n.* the place where a thing is posted [or located] or work performed, the place and parts adjacent; used chiefly in composition, dropping the initial. Der. တရားခွင် [a Judge's or Magistrate's bench] and ခင်ခွင်။ [လူခွင်, the sphere in which human beings live, *i.e.*, the world], *e.g.*, လူခွင်မပျော်သောခွင်ကြောင့် [ဦးသေခွင်ကြောင့်] နတ်ပြည်စံတော်မူသည် (applied to kings).

အခွင့်, *n.* a business, affair; အခင်း, အမှု, အရေး, commission, permission, privilege, opportunity [right, reason; ခင်ဘျားသည် ကဲ့သို့ဖြုရန်အခွင့်မရှိ].

—အရာ, —အရေး, *n.* same, 1st def.

—ကြေ, *v.* to be fulfilled, as a business, affair, obligation [အခွင့်မကြေသောခွင်ကြောင့်ပြည်တော်ထို့ဖြန်တော်မူဦးမှသင့်ပါမည်ဟုလျှောက်၏].

—ခံ, ခံ့, *v.* to crave permission, ask leave of.

—ထော်, —သင့်, *v.* to have a good occasion (of doing).

—ပေးထွတ်, *v.* to grant permission.

အခွင့်ရ, *v.* to obtain permission.

—ရှိ, *v.* to be permissible.

—သာ, *v.* to be favourable, as an opportunity, to gain an advantage over another, as ခင်ဘူးသည်အမှုမှာကျွန်ုပ်ထက်အခွင့်သာပေရဲ့။

—သိ, *v.* to know one's place, opportunity, or time.

အခွန်, *n.* revenue accruing from assessments on real and personal property ; *comp.* အတောက် and ငွေထောင်။

—အတူတူ, *n.* same.

—အုပ်, *n.* a collector of revenue.

—ခံ, *v.* to collect revenue.

—ခေါင်း, *n.* a head collector.

—စည်းကြပ်, *v.* to assess revenue ; အခွန်ထောင်စည်းကြပ်။

—စာရေး, *n.* a revenue clerk.

—ဆက်, ပေး, *v.* to pay tribute or revenue.

—(အခွန်) ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* the Financial Commissioner, Burma ; အခွန်ဌာနချုပ်ဝန်ထောက်, Secretary to the Financial Commissioner.

—ထမ်းအိမ်, *n.* a household paying revenue ; အခွန်ဆောင်အိမ်။

—တက္က (pron. ဖခါ), *n.* a collective term for revenue and treasure.

—ဝန်, *n.* an akunwun, the highest subordinate revenue official in a district ; အခွန်တော်ဝန်မင်း။

အခွန်း, *v.* voice, used chiefly as a numeral auxiliary [အခွန်းကြီး အခွန်းငယ် (very often abbreviated to ခွန်းကြီးခွန်းငယ်) ; ပြောကြသည်, a term applied to persons engaged in an angry dispute ; equivalent to the English expression 'to have words with ']; သည်လူစကားဆတ်ခွန်ပြောဆိုမှန်းမမည်နိုင်ပါ။

အခွံ, *n.* bank, rind, peel, skin (of fruit), shell, crust, hull.

—အကြေး, *n.* the scarf or fibrous matter on bark.

—အပုပ်, *n.* ; see the parts.

—ခွါ, နှင်, နှာ, နှေး, ဆင်, *v.* to strip off the skin of fruit, to peel ; အခွံနှေး is the most elegant ; ငှက်ဖျော့သီးအခွံနှေးလိုက်ပါ။

အခွေ (from ခွေ, to coil), *n.* a coil ; ခွေကြိုးတခွေ, a coil of rope ; ခေါင်းပေါင်းခွေထိုးလို။

အခွေ, *n.* ; see ခွေ, a flat ring, ခွေခွေ (shay gway), နောက်ခွေ (nouk khway), the after band on a da handle ; ထားမနောက်ပိတ်ခွေ or ထူနောက်ပိတ်ခွေ, a term of contempt applied to persons who are wanting in energy and self-reliance, the

after ring of a da being used more or also as a hammer, and therefore subject to rough usage, *therefore* treated as it were with contumely.

အချွန် (from ချွန်, to make pointed), *n.* the end of anything that terminates in a point ; မင်းထားအချွန်အားကြီးသည်, your da is too pointed ; ထိချွန်, a pointed piece of iron.

အချွတ်ချွတ်အထွဲထွဲ, *adv.* in a disorderly, irregular, contrary manner.

အချွဲ (from ချွဲ, to be slimy), *n.* any slimy, mucilaginous matter ; လူများထေခါနီးထည်ချောင်းနှိမ့်အချွဲဆိုက်ထတ်သည်။

—ငင်, *v.* to delay, linger, procrastinate, particularly in speaking.

အခြွေအရံ (from ခြွေရံ, to wait round), attendants, people in waiting (retinue) ; နောက်ထောက်ကျောခံအခြွေအရံများသည်။

—အရွေ, *n.* same.

အဂတိ (*pron.* အဂတိ) (Pali အ, *priv.*, and ဂတိ, a promise), *n.* infidelity, unfaithfulness, *particularly* in administering justice.

—လေးပါး, *n.* the four infidelities, namely, ဆန္ဒာဂတိ, that occasioned by selfish desire (ဆန္ဒာဂတိထိတ်), ဒေါသဂတိ, that occasioned by ill-will ; မောဟဂတိ, that occasioned by ignorance ; and ဘယဂတိ, that occasioned by fear.

အဂ္ဂသာဝက (Pali အဂ္ဂ, excellent, and သာဝက), *n.* a disciple.

—နှစ်ပါး, *n.* the two chief disciples of Buddh, namely, (ရှင်) သာရိပုတ္တရာ, the right-hand chief disciple (လက်ဝဲထောင်ရံ), and (ရှင်) မောဂ္ဂလာန် (*pron.* မောက်လန်), the left-hand chief disciple, လက်ဝဲထောင်ရံ ; *comp.* ဗဟာသာဝက, agasaw, or agra-srawaka, from agra, chief, and srawaka, a disciple ; *lit.* one who hears. The disciples who receive this office must have practised the páramítas (ပါရမီသံပါး) during one asankya-kaplaksha, (အသင်္ချေကပ်). They are never born of any other caste than the royal or the Brahmin. The two agrasrawikáwas or principal female disciples of Gaudama were Khéma (ခေမာ) and Uppalawarnna (ဥပလင်္ကာ).

အဂ္ဂိရတ် (Pali အဂ္ဂိ, fire, and ချွတ္တရာ, a shaster), *n.* alchemy.

—ထိုး, ထုတ်, —ထိုက်, *v.* to practise alchemy.

အင်, ၁, *n.* a kind of tree, a species of *dipterocarpus*.

—ကြင်း, *n.* the *Pentacme Siamensis*, Kz. [Pali သာလ, Sál tree]. Maha Maya, mother of Gaudama, gave birth to him under a sál tree in the Lumbini garden (ထွဋ်နိဗ္ဗာန် = အင်ကြင်းဥယျာဉ်) situate between Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်) and Kóli (ကောလိယ).

အင်ချွဏ်, *n.* the *Aporosa macrophylla*.

—တွဲ, *n.* the gum of the အင် and the အင်ကြိုင် ; used like ခွဲလျက်။

—ပူး, *v.* to bud as the အင် tree ; အညာကြီးမှာအင်ပူးသည့်အခါ အင်ပူးသည့်အရပ်သို့ထွားလျှင်မှတ်သင့်တတ်သည်။

အင်, ၁, *n.* an earthen cup or bowl (not used singly). Der. မိုတ်အင် and မြေအင် ; ထွေးအင်, a spittoon ; လက်ဆေးအင်, wash.

—ခွက်, *n.* an earthen cup used as a crucible (ငွေမှုတ်ထည်)။

—ထုံ, *n.* a deep earthen pan or large bowl larger than ဇထုံ။

အင်, ၃, *n.* strength, force of any kind, whether of body, mind, or wealth, အား။

—အား, *n.* same, *particularly* military force ; အင်အား — နည်း—မျှား။

—ခွင်, *n.* ; see အင်။ အင်ခွင်ဥဂ္ဂာ။

—ထန်, *adv.* in a considerable degree ; ရောဂါအင်ထန်ထဲ။

—မထန်, *adv.* exceedingly, too much ; အင်မထန်မိုက်သည်။ အင်မထန်မှားသည်။ အင်မထန်လှသည်။ အင်မထိအင်မထန်။

အင်စပက်ထော် (Eng.), *n.* an inspector ; particularly an Inspector of Police.

အင်, ၄, *v.* to feign unwillingness, hold off ; ဒိန်သည်။ ဖွဲ့သည်။ မင်ကျားမဝယ်ချင်ဘူး။ အင်နေသည်ထင်ပါကလား။

—တင်တင်, *adv.* of the same signification ; သည်မိန်းမနှင့်သည်ယောကျ်ား ရှေးကကဲ့သို့မေတ္တာရှိကြသလား။ ယောကျ်ားက ရှိပါသေးသည်။ မိန်းမကအင်တင်တင်နေသည်။

—ရွဲ့, *v.* to like, be pleased with ; an obsolete word. အင်ရွဲ့စိတ်သက်။

အခန်း, ၁, *n.* an allotment, portion of business assigned, a quota, အထား။ Der. ငန်းဖွဲ့ ; မင်းလုပ်ငန်းကိုမင်းပြီးအောင်လုပ်။ သို့မဟုတ်ထိုင်းသောအခါလျော့လျှင် ဂတိရှိသည့်အတိုင်း မရဘဲရှိပါလိမ့်မည်, finish your allotment of work, otherwise, if it falls short when measured, you will not receive wages according to agreement.

အခန်း, ၂ (a corruption of အငန့်), ရောင်း, *v.* to sell on credit.

အသုတ် (from သုတ်, to remain, &c.), *n.* the remains of a thing after part is destroyed, as သစ်သုတ်, the stump of a tree ; a short peg placed to prevent motion, ခထုတ် ; hence သုတ်စု, *n.* a sharp stump, snag. Der. အမွေအသုတ် ; ဘုရားသုတ်, ဘုရားသုတ်တို။ ထက်သုတ်။ ထစ်သုတ်။ [also applied to diseases ; သည်ရောဂါအသုတ်မစင်။ ရောဂါအသုတ်ကျန်သည် or အသုတ်ရှိသည်။]

—အရင်း, *n.* real estate, inherited from ancestors ; ကျွန်တော်မိဘအသုတ်အရင်းကြွင်းကျန်ရစ်သောကြောင့် မထင်မရှင်ဘဲ စားသောက်နိုင်သည့်,

I am able to live (*lit.* eat and drink) without working for my living, because I had property left to me by my parents.

အသုတ်တို့, *n.* same as အသုတ်။

အဝံ (from ဝံ, to close up), the quantity taken into the mouth at once; a flower-bud; ဝန်းဝံ, a flower; ခေတဝံ, a mouthful of water.

—ထွတ်, *v.* to bud; ဝန်းဝံအဝံထွတ်ခဲ့ပြီ။

အဝ (from ဝ, to project convexly), *n.* a promontory, cape, headland; any convex projection, whether of a bank or of a mountain, ထောင်ဝ, or of a wood, ထောဝ; ဟိုထောင်ဝဆိုင်းဆိုင်းခွီခွီရှိသည့်ခွာထယ်ခွာထယ်မြို့နှင့်နီးသလဲ။

အင်္ကျီ (from အင်းချီ), *n.* a coat or jacket.

—ထိတ်ကျပ် (ချပ်), *n.* a tight body, jacket.

—ခါးတို, *n.* a short coat, jacket.

—တို, ရှည်, *n.* *lit.* 'long coat,' 'short coat,' the Burmese name for two Chinese sects, who respectively wear long and short coats.

—ခွီ, *n.* a jacket-tie, an ornamental strip of cloth attached to the lower part of a woman's jacket, the lapel (the part of a coat which laps over the facing).

—ထက်ကျပ်, *n.* a tight-sleeved coat or jacket.

—ထက်ကျယ်, *n.* a loose-sleeved coat or jacket.

—ထက်တို, *n.* a short-sleeved coat or jacket.

—ထက်ပွ, *n.*; *see* အင်္ကျီထက်ကျယ်။

—ထည်ခွံ, *n.* the collar of a coat or jacket.

—ထည်စွပ် (*pron.* အင်းချီထည်စွပ်).

—ထည်ခွံ, *a.* approaching puberty (applied to the age of a girl from ten to thirteen); အင်္ကျီထည်ခွံကုန်းထားသည့်ခွံခွံအင်္ကျီထည်ခွံခွံထဲထဲထဲ (ကျွန်ုပ်) သူနှင့်ရန်ခက်သောကြောင့် ထင်တစေတစေခင်းခင်းသော်လည်းသည်းခံနိုင်ပါ၏, equivalent in English to "as I was in love with him before I left off wearing short clothes, I can bear patiently with him though he may now and then scold me; (ခေါင်ခင်း is, strictly speaking, stronger than mere scolding, implying the raising of the voice with intent to terrify into a right course, or ensure the wish of the irate person being fulfilled). [In speaking of a young man of a corresponding age, the Burmese say ထံပင်ယဉ်မန်ထံ (*pron.* ထမန်ထံ) အုပ်ထုံးမထိမ်းထိမ်း.]

—ထီး, *n.* a button; အင်္ကျီကျယ်ထီး, a button or stud.

အင်္ဂါထီးကွင်း, *n.* a button-hole.

—ထီးပုံ, *n.* a button-mould.

အင်္ဂလေ (*pron.* အင်းဂလေ), *n.* plaster, a composition of lime, sand, water, used for coating walls. [As in most countries, the plaster of the olden time was superior to the modern. The plaster of the famous Kaungmhudaw pagoda, near Sagaing, was composed of lime and sand, to which were added one part of the Bengal quince, two parts of molasses, five of the bark of the ဝံသ် tree, and six of glue; အင်္ဂလေ (*pron.* အေကေး) ထင်းလဲဒွေး၊ အုံတုံပည။ ကျွဲကော်စ။ The modern proportions are အုံတုံထွေး၊ နဝကျွဲကော်၊ သုတေသနတန်းထဲ]။

—ထိုင်, *v.* to plaster, overlap with plaster.

—ပွပ်, —ထုတ်, *v.* same as အင်္ဂလေထိုင်။

—သရူထ်, *n.* mortar made of the same composition as plaster.

အင်္ဂလိတ် (အင်္ဂလိပ်) (*Eng.*), *n.* an Englishman, အင်္ဂလိပ်လူ; *a.* English, pertaining to English.

—လပြား, *n.* the offspring of a European father and any Asiatic mother.

—နိုင်ငံ, —ပြည်, *n.* England.

အင်္ဂါ, ၁ (*Pali*), *n.* the planet Mars (အင်္ဂါဂြိုဟ်); the third day of the week, Tuesday, အင်္ဂါ နေ့၊ ဥပါနေ့။

—သား, *n.* a male person born on a Tuesday.

—သမီး, *n.* a female born on a Tuesday.

အင်္ဂါ, ၂ (*Pali*), *n.* a limb, member, part of the body; a component, အင်္ဂါ; a requisite qualification, essential property (12 pages of palm-leaf writing or of printed matter); သင်္ဂဟဇာတ် နှစ်အင်္ဂါရှိသလဲ။

—နှိုး, *v.* to be injured, maimed, or wanting in any limb.

—ဇာတ် (*sometimes* ဇာတ်), *n.* the organs of generation, whether male or female; နိမိတ်, ထော, ထိန်။ (ထောကျားအင်္ဂါ၊ မိန်းမအင်္ဂါ။)

—ဗြီ, —ဗြီညွတ်, *v.* to be in good proportion.

အင်္ဂုဗြီ (*pron.* အင်ဂုဗြီ), *n.* a kind of inflammatory eruption [nettle-rash, urticaria]; အင်္ဂုဗြီထ၊ အင်္ဂုဗြီကွက်ထ။

အင်္ဂု, *v.* an obsolete verb having the same meaning as နှစ်ထက်, နှစ်ထက်အင်္ဂု။

အင်္ဂု (Pali), *n.* a degree of a circle; အင်္ဂုလီကာကြယ်၏အရေအတွက် [လီကာ, the 60th part of a degree]။

အင်္ဂု, ၁, *v.* to make the noise indicated by the sound of the word, and hence to be uneasy in the stomach from fulness, whether

occasioned by food or wind ; ခင်အင်းသည်။ ဝင်းအင်းသည်။ [အထိုက်
ရှိက်ထိုက်တာများအင်းခဲးမြည်သည်။အင်းအင်းပါရော့ဒယ်။]

အင်းတင့်တင့်, *adv.* of similar signification ; အဝာမကြေရှိအင်းတင့်တင့်ရှိ
သည်။

အင်း, 1, *int.* true, yes (colloq.)—S. အင်းဟုတ်ခဲ။ အင်းယပ်မဟုတ်သူ။
အင်းဟပ်မဟုတ်ပါကသား။

အင်း, 2, *n.* a pond that receives its supply of water from a neigh-
bouring river or some other larger reservoir ; *comp.* အိုင်
(a stagnant pond or lake) and ထန် (an artificial pool or
tank).

—အိုင်ထုံးကျွန်း, *n.* a collective term for lakes and islands.

—ခွန်, *n.* fishery revenue.

—ငါးမိ, *n.* ngapi made from fish caught in inland fisheries.

—ဓ, *n.* a large pond.

—သား, *n.* an employé of a fishery lessee.

—သူကြီး, *n.* a fishery lessee. [In Upper Burma ခုန်အိုင်ဦး is the
nearest equivalent.]

အင်း, 3, *n.* a table divided into columns or squares or other
compartments for the purpose of entering figures, ac-
counts, &c.

—ထိုက်, *v.* to accord, as two accounts on being compared [to
compare two accounts, ထိုက်အိုင်ကြည့်သည်။] ; also used figura-
tively, as မင်းမြေသည့်ဝကားအင်းထိုက်တွင်။

—ထွက်, *n.* a square or compartment in a table.

—စာရင်း, *n.* an account or register entered in a table.

—စောက်, *n.* a table in which the items are entered in
columns.

—လျား, *n.* a table in which the items are entered in horizontal
lines.

အင်းယွဉ် (*pron.* အင်းယွဉ်), from အင်း, 3, *n.* a short-legged bed-
stead formerly used by priests [အုန်းထားထက်ထပ်မရှိသည့်ခွ
ထင်။]

အဗြအတွယ် (from ဗြတွယ်, to attach to), *n.* an attachment to any-
thing, အဗြအစွန်း။

အဗြန့် (from ဗြန့်, to be soft, gentle) [အဗြန့်ထောင်။အဗြန့်ထောင်အမှုထမ်း။အ
ဗြန့်အမျှထောင်။]

—က, *v.* to dance to the sound of soft, gentle music.

—အနံ့သံ, *n.* musical instruments of soft, gentle sound.

—အနံ့သံ, *v.* to play on such instruments.

- အပြိုင်မျိုး, *v.* to try the tones of a musical instrument before playing.
- ပွဲ, *n.* a festival in which the music is of a soft and gentle character.
- သမား, *n.* a (male) player on instruments of such a character.
- သမ, *n.* a female player on instruments of such a character.
- အငြိမ်း (from ငြိမ်း, to be at ease).
- စား, *v.* to live on a pension ; *n.* a pensioner ; အမှုထမ်းခြင်းမှထွက်၍ အငြိမ်းစားရသောသူ။
- စားခံရိတ်, *n.* a pension, ပင်စင် (Eng.).
- စားခံရိတ်ပေး, *v.* to grant a pension (ပင်စင်ပေး).
- စားရ, *v.* to get a pension (ပင်စင်ရ).
- အဖြူအမည်း (from ဖြူ and မည်း, to be dark and black in colour) ; ခက်ရာဖူးရောင်၍ အဖြူအမည်းတွေ့ရှိရပါသည်။ [အဖြူအဖြင့်, *n.* fig. hardship, difficulty ; dislike, hatred].
- အမြီး (from မြီး, to feel ill-will).
- ခံ, *v.* to bear the ill-will of another.
- ထား—ဆွဲ—ဆို, *v.* to harbour resentment, bear a grudge ; ရန်ဖြိုးထားသည်။ ရန်ဖြိုးမဲ့သည်။ ခင်သူများကျွန်တော်ကို ဆယ်စုံ ယိဘဲထုပ်ထုပ်ခင်အားအပေါ်တွင်ရန်ဖြိုးမထားပါဘူး, whatever you may do to me (sir), I will not bear a grudge against you.
- အငွေ့ (from ငွေ့, to appear slightly), *n.* a glimpse, shadow, slight touch, အရိပ်အငွေ့ ; exhalation, vapour, steam, smoke, အနိုးအငွေ့. [Also used figuratively သည်သူ (အသက် understood) အငွေ့အသက်လောက်သာရှိသည့် said of persons on the point of death ; ငွေ့ခနဲကြားသည်။
- အသက်, *n.* same ; *comp.* အနံ့အသက်။
- အစ်, *n.* a unit, one, တစ်။
- အစ်, 2, *n.* a cylindrical box of any size ; ကွမ်းအစ်။ ညောင်ဦးအစ်။ ထမိန်ထည့်သည့်အစ်။
- အစ်, 3, *v.* to squeeze, compress, clench (the throat), throttle, ထည်ကိုအစ်သည် ; (လည်စေ့အစ်) to utter a short, compressed sound, as an elephant (ထစ်), or a dog pursuing a hare, or a person who restrains his voice under punishment ; to draw out, detect, catch in conversation ; စကားအစ်သည့် အစ်အောက်မေးသည်။ ငါ့ကို လာမအစ်ပါနှင့်။ အစ်ပေးယ်ဆိုအကြောင်းပေါ်အောင်။မအစ်နိုင်ဘူး။
- အစ (from စ, to begin), *n.* a beginning, commencement ; မိုင်းလင်းစပြုပြီ။ ခေယောက်ပြီးစခိုထမ်းမစားနိုင်။ အစွီး, a part, bit, piece,

အကျိစ။ ဆွေထစ။ မျိုးထစ။ တော်သည်။ မီးထစ။ ; remnant [တစမကြွင်းမြဲ
လိုက်ပါ။] [အစရှိအနှောင့်အနှောင့်။ ငါးမိရှိအကောင်အကောင်။], ability,
သည်လူလူ။ လူနု။ ရှင်းရှင်းထွင်းထွင်းရှိသည်။, capacity, အစွန်းအဝ
(hence ထွန်းထစ)။

—အပြီး, *n.* same, 1st def.

—စအပြီးပြီး, same.

—အနု, *n.* a small bit, remnant [အစ or အစအန also means a
clue, *e.g.*, သည်အမှုအစအနပေါ်သလား။]

—ချီ, *v.* to make a beginning of speaking.

—စ, *adv* sundrily.

—စအရာရာ, *adv.* sundrily ; အစစအရာရာထင်မျိုး(ထင် *der.* from စုံလင်).

—စအနန, *adv.* pertaining to sundry little matters.

—စွာ, *adv.* at first [အစရင်းက။ အစရင်းပဌမက, from the very
first].

—ဆုံး, *adv.* at the very first ; အပြီးအဆုံး, အရင်ဆုံး။

—ထင်, မြဲ—(မျိုး), *v.* to begin, be first.

—ဖြတ်, ဖြတ်, *v.* to be finished (သည်အမှုအစမပြတ်တင်းတင်းလင်းလင်း
ရှိသည်), to be all spent, done.

—ရှင်း, *v.* to be of superior ability, capacity, &c. ; သည်ကုန်ထွတ်
အဆောင်းအဝတ် အတွန်နားထည်ထတ်မြောက် သောကြောင့် အစရှင်းသည် ဆို
လိုက်သည်။

—သတ်, *v.* to finish, make an end of (a work) ; လက်စသတ်
သည်။

အစက် (from စက်, to drop) ; အပေါက်။ ဆွေးစက်။

—စက်, စက်အရက်ရက်, *adv.* droppingly ; ဝတ္ထုပေါ်မှာမှင်အစက်စက်ကျ
သည်။

—အစင်း (from စင်း, to be extended in a straight line), *n.* a
stripe ; num. affix., applied to things long and straight,
or nearly so ; ကြိုးတစင်း။ ထီးတစင်း, *n.* striped. [Also applied
to the sun ; ကမ္ဘာပျက်ကနေ့စင်းထွက်သည်။]

အစစ် (from စစ်, to examine, investigate, &c.), *n.* examination ;
a. genuine, unadulterated, စစ်စစ်။ [အစစ်အနှစ်, *e.g.*, ကျောက်မီး
အစစ်အနှစ်ဟုတ်အား။]

—တောင်း, အမေးတောင်း, *v.* to be skilled in examining.

—ခံ, *v.* to undergo examination ; to bear investigation, *e.g.*,
မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်, the true law will bear inves-
tigation, *e.g.*, မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်။

—ခံကောင်း, *v.* to be able to answer well when examined,

အစီရိခချက်, *n.* the recorded statement of a witness, or accused, in a civil or criminal case, ဝစီချက် [the statement of a witness or an accused]; သက်သေအစီရိခချက်ကို တရားခံနားထောင်ဆောင်ထုတ်လိုက်ပါ, read out, please, the statement of the witness, so that the accused may understand.

—ခံထွက်, *v.* to appear, come out (in evidence) on examination.

အဝဉ် (from ဝဉ်, to be many?), *n.* a piece of a cord or rope attached to another.

—ကြိုး, *n.* same; the lash of a whip (the string of a necklace; ဂုဏ်အဝဉ်ကြိုး။ ငါးချင်းအဝဉ်ကြိုး။)

အဝဉ်း (from ဝဉ်း, to tie up), *n.* a quantity of things tied up lengthwise, as plants, grass, &c.; ထိုင်းရိုးထဝဉ်း။ ကောက်ရိုးထဝဉ်း။ ထင်းထဝဉ်း။ ဖြက်ထဝဉ်း။ သင်ထဝဉ်း။

အဝဉ်းအဝေး (from ဝဉ်းဝေး, to assemble), *n.* an assembly of people.

အဝဉ် (from ဝဉ်, to place in a row), *n.* a succession, continuity, order, method; *adv.* continually, always; ထိုက်တော်တော်ဝဉ် ဝဉ်အစိုင်းထိုင်တော်မူကြပါ, will your Reverences please be seated according to the time you have been 'mahtis' (*i.e.*, monks for a period of 10 years and upwards) and to the number of lents you have kept?

—အထာ, အထက်, *n.* same; အဝဉ်အထက်ထားသည်။

—ထရိုက် (*pron.* အဝဉ်ထရိုက်) [from ရိုက်, to be straightforward]; အဝဉ်ထရိုက်ပြုလုပ်သည်ထိုင်း။

—ဓမ္မတာ, *adv.* in natural continuity.

—မြတ်, *v.* to be perpetual, everlasting; *adv.* for ever; အဝဉ်မြတ်။

အဝဉ်း (from ဝဉ်း, to mince), *adv.* minutely, accurately; only prefixed to ထို။

—အဝါး, *adv.* same; most common; အဝဉ်းအဝါးဆိုကောင်းလှတ် ဖြစ်သည်။

အဝဉ် (from ဝဉ်, to join), *n.* a joint, seam.

—အထွတ်, *n.* continuous connection, applied to language; အစီအထွတ်။ စကားအဝဉ်အထွတ်ကောင်းသည်။

အဝဉ်းထားထား, *v.* to make a trial of; put on probation, အဝဉ်းပြု။

အဝာ, 1 (from ဝာ, to eat), *n.* food, aliment, what is for eating or to be eaten; *comp.* အဝား; what is consumed in any operation, as ထင်ကြေးဝာ, clippings, ထားဝာ, chips; sizing made of boiled rice and used to dress thread, မြည်ဝာ။

[The Burmese often, when angry or wishing to warn others, use the following reviling epithets: **ကျွန်းစာ** "food for the tiger," meaning that the person reviled will be killed by a tiger; **ထားစာ**, "food for the da;" **ထိန်စာ**, "food for the sandal" (ထုံထိန်စာမ applicable to a female); **မိကျောင်းစာ**, "food for the alligator," &c. In warning others to avoid a particular road when travelling, the Burmese say **ထင်ထွားထွင်ကျားစာဖြစ်လိမ့်မည်။**

အစားခါး, *n.* the stomach, maw.

—**ချေ**, *v.* to unsize; **အဝတ်ကိုအစာချေသည်။**

—**ထင်**, **ထူ**, *v.* to size, dress thread or cloth by an application of boiled rice.

—**မတ်**, *v.* applied to animals.

—**ရှောင်**, *v.* to refrain from food, to fast; **သည်အစာကိုမစားပြီဘူး သစ္စာပြု၍ရှောင်သည်။**

—**ဝမ်း**, *n.* a return to healthy and natural evacuations after unhealthy ones during illness (*lit.* *faeces* produced from food).

—**သတ်ထား**, *v.* to famish; **မိမ္မသာချမ်းကြီးကို သားထော်အစာတသတ် မင်းကြီးကအစာသတ် (pron. uzzathat) ထားသည်။**; Burmese mothers frequently frighten their children by saying **နင့်ကိုအစာ သတ်ထားမည်။အစာထော်ထား။**

—**သတ်နေ**, *v.* to starve one's self.

အစာ, 2, *int.* fie! expressive of disgust, **အစ်။**

—**အစာ**, —**ဝာ**, *int.* same [**အစာဝရံပါအိ**, an interjection used by women].

အစား, 1, *n.* stead, place, room; frequently used as a secondary noun, as **ထိုထံစား** instead of self; **ဖြစ်နိုင်စားမိုက်ကလေးပ။**

—**ချေ**, *v.* to return good for good or evil for evil; **ထက်စားချေသည်။****ခင်ဘူးနားကျပ်ထယ်ထဲထွတ်သွင် အစားချေရပါလိမ့်မည်။** [**ခါထွဋ်စား** (*pron.* **ဂထုံစားချေ**) has the same meaning as **အစားချေ။**]

—**ရိုက်**, —**ထိုး**, **ထောင်**, —**ပေး**, —**ထွင်း**, *v.* to substitute, to pay in kind (**ကဏ္ဍာစားပေး**).

အစား, 2 (from **စား**, to eat), *n.* eating, the act of eating, that which is eaten, food; *comp.* **အစား**, the fee paid in certain cases, as **ရွှေနေစား**; (**ရွှေနေစာ**?), that paid to a pleader or lawyer.

—**အစာ**, *n.* food [**ခင်ဘူးအရင်ထွင်အစားအစာဝပြောခဲ့သေး**].

—**အသောက်**, *n.* what is eaten and drunken (food); **မနားတနေ့နှင့် ညောင်စိုးမြို့ထပ်မြို့ကသာ၍ အစားအသောက်ပေါများပါသေး။** [It is curious that these words *reversed* in order, namely, **အသောက်အစား**, mean an over-indulgence in intoxicating liquors, *e.g.*, **သည်သူ အသောက် အစား ရှိသည်။** or **သည်သူ အစားအသောက်ကြီးသည်။**]

အစားထန်ချေ, *n.* a collective term for food, provisions.

—စား, *v.* to eat what is hurtful; အစားစားသောကြောင့် နေမကောင်းပါ။

အစား, 3 (from စား, to divide), *n.* a division, အပိုင်း, အပိုင်းအစား, *e.g.*, အမြတ်စား, အလတ်စား, အယုတ်စား; a division, kind, sort, အပိုင်းအစား; ပုဆိုး၃မျိုးရှိပါသည်။ အမြတ်စား။ အလတ်စား။ အယုတ်စား။ ခင်ဗျားထက်အစားကြိုက်ပါသည်, there are three kinds of puhsoes, superior, middling, and inferior; which kind, sir, do you like?

—စား, *n.* various sorts.

အဓိ, *int.* fie! expressive of disgust.

—အဓိ, *int.* same [အဓိအဓိတွေ (ဒွေ) ရှိသည်။ ခလဲ့. used by women to children].

အမိတ် (from မိတ်, to divide), *n.* a quarter, a division, part [the ¼th of 100, *e.g.*, လူအမိတ်, 25 men; ရွှေအမိတ်သား, 25 ticals of gold; နို့အမိတ်သား, a quarter of a viss (about one pint) of milk; ငွေအမိတ်လောက်ထန်ပါရဲ့, it is worth about 25 rupees.]

အဓိဇ္ဈေယျ (*pron.* အဓိဇ္ဈေယ) (Pali အ, *priv.*, and ဝိညာဏ, mind), understanding; *a.* incomprehensible; *n.* an incomprehensible subject (အဓိဇ္ဈေယျမြတ်စွာဘုရား). In speaking of Buddha the Burmese say အဓိဇ္ဈေယျ။ အပ္ပမေယျအနန္တ။ အတိုင်းမသိ။ ကျေးဇူးတော်အပို။ ဂုဏ်တော်အပေါင်းနှင့်။ ပြည့်စုံတော်မူသောမြတ်စွာဘုရား။

—လေးပါး, *n.* the four incomprehensibles ဗုဒ္ဓ, လောက, ဗျာန and ကမ္မ, *which see*.

အမိန်း (from မိန်း, to be green, fresh, &c.).

—အဝါ, *v.*; *see* အမိန်းတင်း။

—စား, *v.* to eat (raw) without cooking; *a.* not required to be cooked in order to be eaten, as အမိန်းစားထောပတ်, butter.

—ဖမ်း (တမ်း), *v.* to possess, as an evil spirit. အမိန်းဖမ်းဖမ်းသည် (တမ်းတမ်းသည်), အမိန်းပူးသည်။

—ထေ, *v.* to die fresh, *i.e.*, by violence, not by sickness.

အဓိအစဉ် (from စီစဉ်, to place in order), *n.* order, arrangement, method; အစဉ်အစားခံသည့်အခါ အဓိအစဉ်အခွာတမ်း ကြာသည့်အတိုင်း နေကြပါ, when undergoing examination, please remain in order according to your length of service.

အဓိအလျဉ် (from ဝိလျဉ်, *which see*), *n.* continuous connection; applied to language; အစဉ်အလျဉ်။ [ဝကားအဓိအလျဉ်စပ်၍ထုတ်ပြောထုတ်သည့်လျှ။]

အဓိရခံ (from ဝိရခံ and ခံ, *which see*), *v.* to address by word or writing, as an inferior to a superior, *lit.* to submit to

order. [All petitions addressed to superior Government officials by their Burmese subordinates commence with ဘုရားကျွန်တော် and end with ရှိမှီးအစီရင်ခံစာပါသည် ဘုရား။] ကျွန်တော်အစီရင်ခံပါရစေကျောင်းတကာခင်ဘုရား။ ကျွန်တော်အပေါ်၌ ခင်ဘုရားအတွဲထင်သောကြောင့်တင်းချင်းအောင်မြင်လိုပါသည်။

အစီး (from စီး, to ride on), what is ridden upon; used as a numeral auxiliary to beasts of burden (မြင်းတစီး) and vehicles of conveyance (ရထားတစီး). The Burmese sometimes apply this numeral auxiliary to tigers, *e.g.*, ကျားတစီး and to butcher's meat အသဲတစီး။

—အခင်းအဆောင်အရွက်, *n.* badges and insignia of rank (ဝန်းထိုစေတံဘွား။ ထိန်းနီပေတံဘွားထောက်အစီးအခင်းအဆောင်အရွက်ခရပါ။)

—အပိုး, *n.* arbitrary or violent sway over another; equivalent to အထင်စား။ သူအစီးအပိုးမခံချင်ဆိုအတူတူမနေဘဲထွက်သွားပါသည်။

အစီးအပွား, ၁ (from စီးပွား, to augment, obsolete), *n.* increase, profit, advantage, စီးပွားအမျိုး။

အဝ (from ဝ, to collect), *n.* a collective body.

—အကွက်, *n.* a subdivision of a place.

—အစပ်, *n.* a portion, share, apportionment.

—စုပေါင်း, any quantities taken as a whole; a total.

—အပေါင်း, *n.* a collection.

—အရန် (from ဝ, to collect, and ရန်, to appropriate), *n.* the whole that is (for any particular purpose); used in forming verbal nouns, *e.g.*, ထောင်းစုတောင်းရန်, the whole demand due from different quarters.

—အရပ်ရပ်, *adv.* collectively.

—အစုံ, *n.* a collection (concourse, assemblage) [အစုအဝေး, a mass; usually applied to human beings, *e.g.*, ထားပြီအစုအဝေးအစုံအစားကြီးသည်။]

—အဝေး, *n.* a collection (of people), an assembly.

—ကျ, —သင့်, *n.* a dividend, share, ဝေပုံ။

အရုတ် (from ဝုတ်, to be torn), *n.* a rent (in cloth); ခင်ဘုရားသည်ပုဆိုးကျွန်ုပ်တို့ရောင်းသောအခါ မိုးထောက် ကြွက်လိုက် အရုတ်များပါ ကြောင်းကိုသာ ဖြစ်ဆိုမပြောသတံ။

အစုံ (from စုံ, to be even, complete), *n.* an even number, a pair; complete assortment; အမျိုးမျိုး, a numeral formative (ထပ်တရ, something; ထပ်တယောက်, some one, indefinite); တစုံ, a pair.

—အညီ, *adv.* all parties being met together.

—အပုတ်, *n.* a pair, applied to horses,

အစုံအဝင်၊ *v.* to be suitable to form a match ; သည်ခြင်းအစုံအဝင်
 . ထက်ရသည့်, these two horses are very well matched.

—အဝက်တော် —ဦး —ဆင့်, *v.* to be well matched.

—အထင်, *adv.* completely, perfectly (wholly).

အဝေ (from ခေ, to send, order), *n.* service.

—အခိုင်း, *n.* service, employment.

—အပါ, *n.* a servant.

—ခံ, *v.* to serve ; *n.* a Government messenger or attendant ;
 permanent, hereditary ; *see* အဆင့်ခံ။

အစေ့, 1, *n.* a seed.

—အိမ်, *n.* a capsule, pericarp.

—တည်, *v.* to seed.

—[မျိုး, *v.* to sow seed].

—[ရှက်, *v.* သရက်ထီးအစေ့ရှက်သည်].

အစေ့, 2, *n.* an ancestor of the seventh degree.

အစေ့, 3 (from ခေ, to join), [*n.* close union, nice joining, as အ
 စေ့ထိုသေးသည်, not nicely joined].

—အစပ်, *n.* same.

—အစပ်ကောင်း, *v.* to be skilled in match-making ; to be a good
 peacemaker [သည်လူနု
 အစေ့အစပ်ကောင်းသည်ဆိုထိုက်သည်].

—ကောက်, *v.* to join accurately.

—ရိုက်, *v.*

အစေး (from ဝေး, to be adhesive), *n.* gum.

—အညွှတ်, *n.* the filthy exudation on the surface of an animal
 that is killed and singed ; [ဝက်ကိုခိုးမျှက်လျှင်အစေးအညွှတ်ထွက်
 ထက်သည်။] ဆေးအစေးအညွှတ်။

—ကပ်, *v.* to adhere, as gum ; figuratively to be attached or
 devoted to one another as friends (သည်လူနှစ်ယောက်ထက်အစေး
 ကပ်ကြသည်).

အစော (from ခော, to be early), *adv.* early, စောစော။

—ကြီး, *adv.* very early ; စောစောကြီး။ အစောကြီးသွားမှရောက်မည်, by
 going very early only can one arrive (there).

အစောက် (from စောက်, to be steep), *n.* a steepness, depth, စောက် ;
comp. အနက်, depth without reference to a side [သည်လေထွင်း
 (အ) စောက်ထက်ထောက်မြီလိမ့်မည်ထင်ပါသည်].

အစောင်, 1, *n.* the side or border as distinguished from the edge
 (အဝှမ်း). Der. ထက်စောင်, နံစောင်, အာစောင်, ပျိုးစောင် ; အံစောင်။

ထဝောင်, *adv.* on one side, as in the phrase ထဝောင်မှာထားလိုက်ပါဦး။

အဝောင်, 2, *num. aux.* applied to writings and books; စာတဝောင်, a writing; စာအဝောင်ဝောင်, writings.

အဝောင့် (from ဝောင့်, to watch), *n.* a watchman, guard keeper; chiefly used in composition, as ထံခါးဝောင့် (*pron.* tugğǎ zaüŋ), a gate or door keeper.

—အကြပ်, —အထိမ်း —အဝ —အရှောက်, *n.* same, varying with the meaning of the respective verbs from which they are derived.

—ထား, to place as a guard or watch; အဝောင့်အရှောက်နှင့်ထားသည်။

အဝောင်း, *n.* an edge, sharp side, *figuratively* the force of wind (လေဝောင်း), or of water (ရေဝောင်း); မျက်ဝောင်း, the eye when looking askance; မျက်ဝောင်းထိုး, to eye askance in scorn or anger, hence the proverbs နဂါးထိုးမျက်ဝောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of the naga does not discriminate; မင်းထိုးမျက်ဝောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of rulers does not discriminate; meaning that a wrathful naga or ruler allows nothing to stand in its or his way, hence ထဝောင်းထိုး, *v.* to operate edgewise; ထဝောင်းလည်း (ထဲ) သွားသည်။ ထဝောင်းမီ ထာ။ သည်လှေထေဝောင်းထိုးသွားသည်။

အဝေင် (from ဝေင်, to smell offensively), *n.* an unpleasant, offensive smell; အနံ့ဝါးကျေဝေင်နံ့သည် [အဝေင် does not *always* denote an offensive smell, *e.g.*, ထာဝေင်မွှေးသထဲ].

အမိုင် (from မိုင်, to cohere). (It is said that this word should be written အဆိုင်), *n.* a cohesive mass, a lump, *e.g.*, မြေမိုင်; သံမိုင်; *comp.* အထွေ။

—အဝဲ, *n.* same; မြေကြီးအမိုင်အဝဲ။

အမ္ဘိ, 1, *n.* a class of persons in Government service, or designated by Government for some specific service; ထေနတ်မ္ဘိ။ ထင်မ္ဘိ။ မြင်းမ္ဘိ။ (ရှင်ဘုရင်အမှုထောင်တင်း)။

—အငန်း, *n.* same.

အမ္ဘိ, 2 (from မ္ဘိ, to project), (*see* မြို့, to project a little from an aperture); *n.* an incipient sprout from a seed or root, *particularly* applied to the sprout from a bamboo root; *comp.* အကိုက် and အညွှောက်။ [The first incipient sprout from the cocoa-nut, tamarind, betel-nut and sugar-palm fruits; အညွှောက် applied to plantains].

အမ္ဘိ, 3 (also from မ္ဘိ, to project), *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting or driven in completely. •

အမိုး (from မိုး, to rule over).

အမိုး ထာ, *adv.* authoritatively, arbitrarily ; ခင်ကျားမင်းမှမဟုတ်ဘဲဘဲ
 ပြီပေါ်မှာဘာပြုလို့အမိုးထာပြုလုပ်နိုင်သလဲ, how is it, sir, that without
 being an official, you exercise authority over this town ?

—မိင်, —ရ, *v.* to have authority over ; အမိုးရမင်း, the Govern-
 ment. [အမိုးရသက်သေ, *n.* an approver in a criminal case.]

—ရအမှုလိုက်ရှေ့ဝန်, *n.* Government Prosecutor.

—ရဝာထောင်ပြန်, *n.* Government Translator, Burma.

—ရပုံနှိပ်ထိုက်အုပ်, *n.* Superintendent, Government Printing.

အမိုးရိပ်, *n.* anxiety, solicitude.

—ကင်း, *v.* to be free from anxiety, အပွေလှူကြံ။

—ကြီး, —နည်း, *v.* to be much concerned ; to be little concern-
 ed (about).

အစ်ကို (usually *pron.* အကို), *n.* a man's elder brother ; နောင်ထောင်,
 an elder brother, royal or divine ; *comp.* ညီ, a man's younger
 brother.

အစ်မ (usually *pron.* အမ), *n.* a man or woman's elder sister ;
comp. ညီမ, a woman's younger sister. [Note.—Persons of
 the Talaing race frequently speak of, and to, their mothers
 as အစ်မ and their grandmothers as အမေ။]

အစွန် (from စွန်, to be a side, border), *n.* a side, border.

—အနား, *n.* same.

—ထုံး, *a.* being at the very side, border ; the furthest, utmost,
 remotest.

အစွန်း, ၁ (from စွန်း, to come to a point, &c.), *n.* a point, end,
 extremity, အဖျား ; gain, profit, အမြတ်။

—အဝ, *n.* same, 1st def., capacity, ability.

—အဖျား, *n.* an end, extremity.

အစွန်း, ၂. (from စွန်း, to be stained), *n.* a stain.

—အကွက်, *n.* same ; သည်ပဝါအစွန်းအကွက်များလို့မဝယ်ချင်ပါ။

—အထင်း, *n.* same ; *see* မိုဟ်းထင်း။

အစွမ်း (from စွမ်း, to be able), *n.* ability to accomplish ; ခင်ကျားအ
 စွမ်းမှမရှိဘဲထာထတ်နိုင်မည်လဲ, you have not even ability, how
 could you possibly accomplish it, sir ? အစွမ်းအဝ။ အစွမ်းသတ္တိ။

အစွယ်, *n.* an eye-tooth, tusk, fang [a horse's tush, *e.g.*, သည်မြင်း
 ငယ်ငယ်ရှိပါသေးသည်။ အစွယ်ခါတ်ထောင်ကျွတ်သေးပါ။] ထင်, စွယ်, *n.*
 an elephant's tusk, ivory ; ထွက်ပြီးသည့်ဘင်စွယ်ဝင်ထာထတ်ရှိ, an
 elephant's tusk which has once protruded does not again
 enter the flesh ; said of fixed, irrevocable resolutions, or
 decisions.

အစွဲ (အစွဲ) (from စွဲ, to cleave, cling, adhere to), *n.* a clinging to, adherence, as to an opinion, or an object of desire [a kind of morbid influence to which a person is subject, the result of magic, witchcraft, and such like; အစွဲချွတ်, to free a person from such influence].

—အလင်း, *n.* same; ဥပပါဒ်နိ။ သည်မိန်းမဒိဝိဂေဟိကောဝိဒ်၊ ရာဂေဟိကောဝိဒ်၊ အစွဲအလင်းအားကြီးထိုးပိန်ခြောက်နေသည်။

—မြ, *v.* to make or have reference to, bear, *e.g.*, ပန်းတနပ်မြ ထာလိုအစွဲမြ၍ဝေါ်သလဲ။

အဆ, 1, *n.* an equal quantity; အမျှ (infrequent), as much again, fold; used with numerals, as ထိုးလ, three-fold; အဆထိုးဆတ်, thirty-fold (ဟုတ်ခွဲသားချား၊ ဆတ်ဆတ်ဟုတ်ပါဒ်)။

အဆ, 2 (from ဆ, to guess).

—တန်, —တော်, *v.* to be reasonable, within due bounds; မိန်းမလို ထောကျားက အပြစ်ထင်သည်အရာ အဆမတန်ပါ, the man's finding fault with his wife is out of all bounds, *i.e.*, outrageous; ခေါ် ထည်အဝတ်များကိုရှင်သည့်အခါ အဆမတန်အော်ဟစ်သည်, the washer-man shouts and screams beyond all reason when washing the clothes.

အဆက် (from ဆက်, to connect), *n.* a junction, joint, a degree in lineage.

—ဆက်, *adv.* connectively, successively; ထီးမင်းအဆက်ဆက်, *Anglicè*, crowned monarchs in succession.

—ဖြတ်, *v.* to be broken in continuity, as lineal descent.

အဆင် (from ဆင်, to put in order), *n.* disposition, arrangement, form, appearance; *comp.* အဆင်းပုဆိုးသတ်အဆင်ကြိုက်သလဲ, of what colour do you like the puhso?

—ဆိုးဝါး, *v.* to have a repulsive appearance.

—တန်, *v.* to have a bad appearance, be homely; အကျည်းတန် သည်, အရုပ်ဆိုးသည်။

—ထော်, —သင့်, *v.* to be opportune, convenient; အခွင့်ထော်သည်။ အခွင့်သင့်သည်။ [မင်းကိုတွေ့သည်မှာတတ်အဆင်သင့်သည်။ (or အဆင်သင့် ပါသည်)]။

အဆင့် (from ဆင့်, to put one thing on another), one thing placed above another, a step, a degree; loft, story.

—ခံ (*pron.* ahsin gun), *n.* one in attendance on an official to carry out orders (an Upper Burma term).

—ဆင့်, *adv.* repeatedly; အဆင်တော်; အဆင့်ဆင့် သတ်ပေးတော်မူသည်။ အယုံတရားမရှိ။ အကြောင်းမတန်အကြောင်းအားကြီးသည့်လူ, although I have cautioned him repeatedly, he has no belief in

what I say ; he is a very self-opinionated man [as အိမ်အဆင့်
ဆင့်ဆောက်သည် ; by successive transmission, as စာအဆင့်ဆင့်
လာသည်].

အဆင်း, *n.* appearance, relating rather to colour than to form ;
comp. အရုပ်, colour ; အရည်, — အရောင်, — အမျှာ, — အဝါ, —
သဘာဝ်နီ, *n.* appearance, general appearance, considered
as good or bad.

— ဖျက်, *v.* to destroy or alter the appearance of.

— လှ, *v.* to be beautiful or handsome in appearance ; to be
pretty.

အဆစ်, 1 (from ဆစ်, to cut in parts), *n.* a joint ; အဆစ်အရင်းကိုကပ်
အထွန်နာကြပ်ပါသည်။

— အပိုင်း, *n.* a division, a turn, way, custom.

— အဖု, *n.* a joint ; difficulties in course of questioning (စကား
ဆစ်ဆစ်ဖုဖုမေးတတ်သည်) or in a bad, dangerous road ; သည်လမ်း
ထူဒီးထားမြဲထူသောကြောင့်အဆစ်အဖုတယ်များသည်။

— အမျက်, *n.* ; see the parts.

— ပြုတ်, *v.* to be loosened in a joint by the severing or
stretching of the muscles ; ကျွန်တော်သွီးကလေးအိမ်ပေါ်ကကျလိုက်
အဆစ်ပြုတ်နေသည်။

— ဖြက် (အဆစ်မျက်), to be sprained.

— ထွဲ, *v.* to be dislocated.

အဆစ်, 2 (from ဆစ်, to cheapen), *n.* boot, as in the phrase *to*
boot, something thrown into a bargain.

— အဆွတ်, *n.* same ; မင်းကိုအဆစ်အဆွတ်ပေးပြီထန်ပါတော့။

အဆန်, *n.* the nucleus or kernel of a seed, grain or fruit-stone ;
hence ဆန်, husked rice ; the inside or kernel of anything,
as the tongue or clapper of a bell, the pebble in a rattle,
the ball of a gun, musket, &c.

— အိမ်, *n.* inner shell inclosing the kernel, the outer one being
အခွံ။

— ချောင် (frequently *pron.* အသံချောင်), *v.* to be loose in the
shell ; to be addled, as an egg (ကြိတ်ဥအဆန်ချောင်).

အဆယ်, *n.* a. ten, the number of ten combined with the nine
digits to form numerals, as ထဆယ်, one ten or ten ; နှစ်ဆယ်,
two tens or twenty, &c.

အဆာ, 1, *n.* something faulty or hurtful (not used alone). Der.
အနာအဆာ, အပင်းအဆာ, အပြစ်အဆာ, (မှပြစ်သာမရှိ) အမျက်အဆာ။
သည်သစ်ထိုးအမျက်အဆာအနာများသည်။

အဆာ, ၁ (from ဆာ, to be hungry), *n.* hunger, less than အထီး

—အမွတ်, *n.* same ; လက်ဖက်ရည်သောက်ထွင်အဆာအမွတ်ခံနိုင်သည်။

—ကျယ်, *v.* to be fastidious, hard to please in the choice of food ; hence the name ဆာ (*pron.* ဓာ) ကျယ်။ မောင်ဆာကျယ်။

—ဖြေ (from ဆာ, to be hungry, and ဖြေ, to be appeased), *v.* to have the hunger appeased, but without being satisfied with food ; ကောက်ညှင်းများစားသောအခါအဆာဖြေသည်။

အဆိပ်, *n.* poison, venom ; (အဆိပ်မရှိသည့်မြွေ, a harmless snake, မြွေကောင်း)။

—အထောက်, *n.* same ; မြွေထောက်အဆိပ်ထယ်ပြင်းသည်။

—ပင်, *n.* the Pegu upas, အဆိပ်ပင်လေကောင်းသလို ; *comp.* မြူးဆိပ်။ အဆိပ်လူးမြူး, a poisoned arrow.

အဆီ, *n.* fat, unctuous matter, whether animal or vegetable, hence ဆီ, oil ; also used figuratively, *e.g.*, လယ်ယာခိုဗီးဖြေ ဋ္ဌယဉ်ဆီခွန်ထွက်နက်, the yield and revenue of cultivated land, အဆီအခွန်ထွက်နက်, which is the meaning of the word သာသမေ။

အပြား, *n.* same, the rich quality in savoury, delicious food ; (*see* ဆူ) ; ဝက်သားများအဆီအပြားများစွာအားကြီးသည်။

—ခဲ (အဆိပ်), *n.* hard fat, distinct from the fat of flesh ; tallow.

—ထိုင်, *n.* a tallow candle (hardly, if ever, used).

—ဖျဉ်, *n.* the mesentery (a membrane in the cavity of the abdomen which retains the intestines and their appendages in a proper position ; ချက်အောက်အဆီဖျဉ်နေသည်။

အဆီး (from ဆီး, to impede), *n.* a hindrance, obstruction, impediment (အကန့်အကွက်)။

—အကာ, *n.* a barrier, fence of any kind ; ခင်ဗျားစိပ်ထက်ဝန်းကွင် မှာအဆီးအတားမရှိသောကြောင့်ခွားများဝင်ထိုးလိမ့်မည်။

—အတား, *n.* same as ဆီး [figuratively obstruction, impediment ; ကွန်ထေင်ကြည့်သည့် အမှုမှာ ခင်ဗျားအဆီးအတားအကန့်အကွက် မပြုမထုပ်ပါနှင့်, please do not offer any obstruction, sir, to the business I am now undertaking]။

အဆုတ်, *n.* the lungs, lights.

—ညှိ, *n.* a lobe of the lungs [အဆုတ်နာ, lung disease, consumption ; a term hardly intelligible to Burmans in general]။

အဆုန်းအဆ (from ဆုန်းဆ, to calculate definitely), *n.* a definite calculation or estimate ; commonly used in negative sentences, as အဆုန်းအဆမရှိ, to be incalculable ; hence တဆုန်းတဆဖြစ်လျှင်, if something happen (what will you do ?)

အဆုတ် (from ဆုတ်, to clutch), *n.* a cluster, bunch of flowers, or any loose, puffy substance; *comp.* အမြတ်, a cluster [a handful; used as a numeral auxiliary, as ထက်ထွင်းတဆုတ်, one handful; ထင်းရွက်တဆုတ်၊ ဆန်တဆုတ်ဆုတ်ပဲ။]

အဆုံ (from ဆုံ, to meet), *n.* a meeting point of junction; ခရီးထပ်ဆုံ, the junction of several.

အဆုံး (from ဆုံး, to come to an end), *n.* an end, termination; *adj.* affix (dropping the initial), most, denoting the superlative, as အမြတ်ဆုံး, the most excellent.

—အဖြတ် (from ဆုံးဖြတ်, to decide), *n.* a decision; သည်တရားသူကြီးအဆုံးအဖြတ်ကိုအများကြိတ်ကြသည်။

—နစ်, *v.* to lose, either by ill-fortune or one's own laches, or inability to avert loss; ထားပြီများ ထိုက်ထို ဥစ္စာပစ္စည်း အားထိုး ကုန်အဆုံးခံရသည်။ စားရန်ငွေအဆုံးခံရသည်။ မရွေးနိုင်လို့အမှုပုဒ်များကိုအဆုံးခံရသည်။

—စီချင်, *v.* to sentence to death.

—စွန့်, *a.* last, final, နောက်ဆုံးသော, in the phrase အဆုံးစွန့်သောတံ။ (အတ္ထိမသေ)။

—ထတ်, *v.* to finish, အစသတ်သည်။

အဆုံးအမ (from ဆုံးမ, to instruct), *n.* instruction, doctrine (သည် သူငယ်မိဘအဆုံးအမမခံသောကြောင့်ထောင်ထဲကျရှာသည်)။

အဆု, *num. auxiliary* applied to deities, pagodas, parabikes, *e.g.*, ဘုရားတဆု၊ ဝေတီတဆု။ ပုရပိုက်တဆု။

အဆူး, *n.*; see ဆူး, a thorn; the sting of an insect (the quill of a porcupine).

အဆောက်အအုံ (from ဆောက်, to build, and အုံ, a bulge), *n.* a building, anything constructed for a dwelling-place; မော်ထမြိုင်ထပ်ခေါင်းများ အဆောက်အအုံ တယ်ကျယ်ဝန်းသည်။ [ရောဂါအဆောက်အအုံ]။

အဆောက်အဦး, same; utensils, furniture, appendages; အထုံးအဆောင်, ပရိတ်။

အဆောင်, 1, *n.* a building, particularly one appropriated to the use of man; used in composition, as ထိုက်ဆောင်, and as a numeral auxiliary; အိမ်တဆောင်၊ ကျောင်းတဆောင်၊ နှစ်ဆောင်မြို့ (pron. မြိုင်); အိမ်, a house with a double parallel roof (an M roof); အဆောင်ရမိပုရား, a queen who had an apartment or building allotted for her special use in the palace.

အဆောင်, 2, *n.* the part of a blade of a weapon or tool which is inserted in the handle (အမြီးထဲထွင်းသည့်အရာအဆောင် ခေါ်သည်);

comp. အဝင်း, the hollow head of a tool, weapon, &c., into which the handle is inserted.

အဆောင်, ၃ (from ဆောင်, to bear, carry), *n.* anything borne about the body, as a charm.

—အဆောင်, —အရွက်, *n.* articles of use or ornament indicative of rank, as insignia, equipage, &c. ; အစီးအနင်းအဆောင် အရွက်။အခင်းအနား။

—ထိုင်, —ထောင်ထိုင်, *n.* an attendant on a great man, bearing his utensils, insignia, &c.

အဆော် (from ဆော်, to rouse), *n.* a public crier, notifier, herald, *e.g.*, အရပ်ဆော်, တပ်ဆော်, (နိဗ္ဗာန်ဆော်) ရွာဆော်, ထွေးဆော်။

အဆိုထော် (from ဆို, to speak), *n.* a king's minstrel, စာဆိုထော်။

အဆို့ (from ဆို့, to stop up), *n.* a stopper, spigot, plug [ပထင်းချို၊ တူးဆို့; also used figuratively, *e.g.*, သည်အမှုပေါ်မည်ကြံသောအခါ အဆို့အမြတ်ရှိလိုမပေါ်နိုင်ပါ]။

အဆွေ, *n.* a relative or friend.

—အမျိုး, *n.* a relative, kinsman.

—ဝင်ပွန်း, *n.* a friend, မိတ်ဆွေ။

—ဝင်ပွန်းဖွဲ့, *v.* to make acquaintance, become friends ; မိတ်ဆွေဖွဲ့သည်။

—ခုနစ်ဆက် (အဆွေခုနစ်ဆက်), *see* အမျိုးခုနစ်ဆက်။ (အမျိုးခုနစ်ဆက်)။

—ညာတကာ, —ညာတိ (Pali), *n.* a relation, kinsman, အဆွေအမျိုး။

—သားချင်း, *n.* ; *see* အဆွေအမျိုး။

အတောကာသ (အကမ္မာကာသ) (Pali), *n.* boundless space ; အဆုံးမရှိသော။ (အကမ္မာကာသ) ကောင်းကင်။

အတွင်း, *adj.* inside, inner, အတွင်း။ အတွင်းသဘော ; fig. the inward disposition or character, in contradistinction to ဗဟိဒ္ဓ, outside, exterior.

အတွင်းကာယတနာ (Pali အတွင်းက, the internal), *n.* one of the six senses ; *see under* အာယတန။

အညံ့ဖတ်, *int.* expressive of censure ; အညံ့ဖတ် တတ်ဖျင်းသည့် လူပါကလား။

အညံ့, *int.* expressive of pain ; အညံ့နာသွေးချေ။

အညစ် (from ညစ်, to be dirty), *n.* dirt, filth, အကြေး။

—အကြေး, —အပတ်, *n.* same, အကြေးအညစ်။

အညာ, *n.* a higher part (of a river, country, &c.), opposed to အကြေ. Der. ယောညာ. [အညာ is said to be orthographically correct]; အညာမြစ်နံ့, the upper riverine tract of Upper Burma ; အညာရေ, the water which flows from the upper country as in the phrase အညာရေထိုးသည်။

အတ္ထာသာ, —သူ, *n.* a male and female native respectively of an upper province. အထက်သာအထက်သူ is more polite.

အညီ (from ညီ, to be even), *n.* evenness, accordance, agreement ; chiefly used as a secondary noun ; *see* Grammar, section 75 ; သူအထိနှင့်အညီ။ သူငြောသည့်စကားနှင့်အညီ။

—အညွတ်, *n.* same ; သက်သေအညီအညွတ်ထွက်ကြသည်။

—ဖေ, *v.* to mix in equal proportions, as medicine, drugs, &c.

အညှဉ်း (pron. အင်ထမင်ထ) (Pali), *adv.* mutually ; အချင်းချင်း။ ရပ်ထွက်တုနေး။ ဆိပ်ခိုးမြင်တင်အညှဉ်းအချင်းချင်း။

အညောင်း, *n.* an ache or feeling of stiffness produced by confinement of the body in one position, *particularly* in a sedentary one.

—အညာ, *n.* same.

—ခံ, *v.* to keep the body in such position.

—ဖြေအညွှာဖြေ (pron. အညောင်းဖြေအညွှာဖြေ), *adv.* in the way of relaxing the muscles after being in such position ; အညောင်းဖြေအညွှာဖြေတမ်းပန်းရှောင်သည်။ အညောင်းသန့်သည်။ အညောင်းဖြေ။

အညွန့် (from ညွန့်, to be slender and tapering upward), *n.* a short, young twig or branch ; the finest, nicest part or kind. Der. အထီးအညွန့်. [အညွန့်, an indirect allusion, insinuation, double entente, *e.g.*, မင်းစကားအညွန့်ကလေးနှင့်အဖျားမည်းကလေးနှင့် ငြောသည်။ စကားချွန်းကလေးနှင့်ငြောသည်။] ; the fairest or choicest part of anything, as ညွန့်ပေါင်းစပ်သည်တော်, “the flower of the army,” “the pick of the troops ;” ညွန့်ပေါင်းရေး, to write the choicest extracts of any work or works ; ညွန့်ပေါင်း is sometimes equivalent to the English term “quintessence.” In some instances အညွန့် is equivalent to အထာ။

—တုန်း, *v.* to be stunted in growth, as a young shoot ; figuratively applied as a noun to persons of apathetic and inadventurous disposition, as သည်သူအညွန့်တုန်း (pron. ခုံး) ပါထ။

—ထွက်, *v.* to shoot, as a young branch [figuratively to evince an enterprising, *progressive* disposition, as သည်သူအညွန့်ထွက်စရာရှိပါသည်အညွန့်တုန်းမဟုတ်ပါ။

အညွာ, *n.* a petiole or leaf-stalk ; သပ်ရွက်မိုးတန်အညွာ, a petiole or stem by which the flower or fruit is connected with the stem ; ငှက်ပျော့သီးအဖီးနှင့်အမိုင်ဆက်သည့်အညွာခေါ်သည့် ; figuratively သည်အညွာအညွာကကိုင်ထွက်ပေါ်မည်။

အညွာအထာ, *n.* regard or consideration for another's feelings ; အညွာအတာတာမျှမရှိ။ ထက်ရက်စက်သည့်လူ ; *see* စာနာ, to sympathize with.

အညှိ, 1, *n.* dirt, filth, slime, collected on the surface of any substance ; *comp.* အချေး။ [ကြေးညှိ, verdigris ; ရေညှိ, moss].

အညှိ, 2 (from ညှိ, to make even).

—ခံ, *n.* one who is empowered to strike a level between different and conflicting verdicts ; သည်အမှုသည်နှစ်ဦးတို့မကြေမည်သေပုကြောင့်အညှိခံသည်။

အညှောက်, 1, *n.* a germ, sprout from a seed, အကိုက် ; *comp.* အပွို။

—ထိုး, *v.* to sprout (from a seed) ; သည်သစ်စေ့အညှောက်ထိုးပြီးမြင်သေပုကြောင့်အကိုင်းအခက်အရွက်ပေါက်တော့မည်။

အညောင်, 2, *n.* an ancestor of the sixth degree.

အညောင် (from ညောင်, to smell offensively, &c.), *n.* an offensive smell, especially of anything frying or singeing ; ဝက်မျိုက်ညောင်၊ ငါးမျိုက်ညောင်။ ကြက်မျိုက်ညောင်။ ဝမ်းဘဲမျိုက်ညောင်။ —ရင်းအညောင်များကိုလူနာများအမှတ်တမဲ့မိလျှင်သေတတ်သည်။

—ခံ, *v.* to receive the said smell.

—ခံဆေး, *n.* medicine to prevent the bad effects of having received the said smell.

—ထိုး, *v.* to apply the said smell medicinally or by way of annoying.

—[ထိ, —မိ], —ဆင့်, *v.* to have the said smell take effect on the human system.

အညှိ (from လက်ညှိ, a forefinger), *n.* the measure of length spanned by the thumb and forefinger ; ထားရှိအရှည်လက်ထည့်ထောက်ရှိသည်။

—ထိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and forefingers, ညှိထိုင် (*pron.* ညှိမိုင်)။

အညှိ, *n.* some integument of the intestines.

အဋ္ဌကထာ, *n.* a commentary on the original Pali text, composed by Rahandas ; *comp.* ဇီကာ, a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of Rahandas ; ဇီကာအဋ္ဌကထာ။

အဋ္ဌ (Pali အဋ္ဌ, eight), *a.* the eighth, ရှစ်မြောက်။

အဋ္ဌသမ (အဋ္ဌာသမ) (Pali), *a.* the eighteenth, ဆယ်ရှစ်မြောက်။

အဋ္ဌဘိဝ, by abbreviation အဋ္ဌဘိ (Pali အဋ္ဌ, eight, and ဘိဝ, a religious duty), *n.* the eight duties which are to be performed by all persons on days of worship ; သည်ကျောင်းတကာများအဋ္ဌဘိဥပသ်ကို စောင့်ထိုးကြရုံထား၊၊ စောင့်ထိုင်နေရုံညောတိုးရှာင်ကြသည်မဟုတ်လား, do these kyaungtagas observe the "eight

duties " on worship days ? If they do, do they avoid eating afternoon and evening food ?

အဋ္ဌာရသ (Pali အဋ္ဌာ, eight, and စသ, ten), the eighteen arts and sciences ; အဋ္ဌာရသသိပ္ပံ။

အဏုမြူ (Pali အဏု, small, and မြူ, a grain of dust), *n.* a particle just visible to the eye, equal to 36 ; ပရမာဏုမြူခင်သျှားအပေါ်မှာ အဏုမြူသန့်လောက်မျှအပြစ်မတင်ပါ, I do not blame you (even as much as the minutest particle of dust), *i.e.*, in the least.

အဏ္ဍဇာ (Pali အဏ္ဍ, an egg), *a.* produced from an egg [oviparous birth, အဏ္ဍဇာပဋိသန္ဓေ] ; *see* ပဋိသန္ဓေ။

အထက် (from ထက်, to ascend), *n.* a shoot from the stump or root of a tree, a tiller, the spur of a cock ; ကြက် ထက် [သည်ကြက် ထက်ပင်ကိုယ်တက်လာ, is this fowl's spur a natural one ?] ; the branch of a deer's horn, သမင်ချိုအထက်။

အထက်အကျ, *lit.* " rise " and " fall," a term applied to fevers, as အတက်အကျနှင့်ဖျားသည်။

အတက်စေ့, အထက်ထုံး (from ထက်, to be convulsed), *n.* a hard lump occasioned by the contraction of some muscular part ; အထက်ထုံးကိုကြွေအောင်နှိပ်ပါ။

အထင်ရည်, အထင်ရဲ (from ထင်, to appear well), to be ostentatiously or recklessly bold ; ကျားအတင်ရဲလို ရွာထဲသို့ဝင်၍ရွေးဝက်များကိုကိုင်သည်။လူအထင်ရဲသောအခါသူမီးထားပြဖြစ်တတ်သည်။

အထင်း, 1, *see under* ထင်း 1 ; ကြိုးအတင်းတဲဆွဲသည်။အလျှော့မဟုတ်ပါ။

အထင်း, 2 (from ထင်း, to be stiff), *adv.* obstinately, stubbornly, in contravention of authority, [forcibly, violently].

—အကြပ်, *adv.* forcibly, violently ; အထင်းအကြပ်ပြုလုပ်ပြီးသွားသည်။

—အဓမ္မ, *adv.* same as အတင်းထားပြုများကအထင်းအဓမ္မပစ္စည်းများကိုလုယူ။ဒိမ်ကိုမီးနှင့်တိုက်။ဒိမ်ရှင်ကိုမီးနှင့်၍ကြိမ်သည်, the dacoits took away the property by force, set fire to the house, and interrogated the house-owner by burning (*lit.* singeing) him.

—ခံ, *v.* to resist forcibly or by violence, or to be pertinacious, or stubborn, in opposing another, either in word or deed.

အထင်းပြော, *v.* to slander, defame ; ကျုပ်အထင်းကိုသာဖြစ်သောပြောချည်းမနုသထံ, to speak or tell a thing resolutely or obstinately, although forbidden or urged not to do so ; ပြောပါနှင့်မပြောပါနှင့်တောင်းပန်ပေးလ်ဆိုနားမထောင်။အထင်းပြောပါထံ။

အထစ် (from ထစ်, to cut in pieces), *n.* a piece, bit ; နွားသားထစ်, a piece of beef, a *hunk* of beef [Prov. ငါးထစ်ကိုသာမြင်သည့် ကြော့ကွင်းကိုမမြင်, he beholds only the piece of fish, but

sees not the noose ; applied to persons who enter upon a hazardous project with blind impetuosity].

အထည် (from ထည်, to place), *n.* a collection, company, အရ, a kind, sort, အမျိုး, အဝ (used in composition or reduplicated adverbially) ; အထည်နေရာကျမဆိုနိုင်။

—ထည်, *v.* to be settled, fixed, stationary ; ထည်သူအထည်ကျကျနေသောကြောင့်စီးပွားချမ်းသာဖြစ်သည်။ [အထည်အကျ is also in frequent use, as အထည်အကျနေသည့်ထူမဟုတ်ပါ။]

အထတ် (from ထတ်, to know how), *n.* science, skill ; သိပ္ပံ။ အထတ်ပညာ, arts and sciences.

အထန်, 1, *n.* an interval, intervening space, whether of time or place ; ချောင်းတတန်မြစ်တတန်ကူးရသည်။

—ထန်, a little while ; ခဏ, a small quantity in some connections. [အထန် ငယ်ကြာမှ ရောက်လာသည်, in colloquial အထန်ကလေး is in more frequent use, though less elegant than အထန်ထန်, *e.g.*, အထန်ကလေးကြာသည့်လကွဏ္ဍာရှိသည်။]

—တန်, *adv.* at intervals, repeatedly ; ကွန်တော်အမိမကျန်းမမေ့သောကြောင့်အသော်ကစာအထန်တန်ရောက်လာပါသည်။

—တန်အထည်တည်, *adv.* same ; အတန်တန်အထည်တည်ဖင့်စားလုပ်ထိုမပြီးနိုင်ပါ။

အထန်, 2 (from တန်, to be just sufficient), *n.* just enough.

—အရန် (infrequent), အရာ, *n.* same ; neither too much nor too little.

အထန့် (from တန့်, to stop), *n.* a mark drawn across, as if to form a barrier ; *comp.* အကန့်။

—တန့်, *adv.* one after another, successively.

—တန့်အရန်ရန့်, *adv.* same.

အထန်း (from ထန်း, to extend from one point to another), *n.* a line thus extended, as a line, a pale, a row of things [ဂေါ်ရာထန်း, European soldiers' barracks ; မိန်းမတန်း, prostitutes' quarters ; လူနာထန်း (also သူနာထန်း, which is more elegant), an hospital].

အစိအစဉ်, duration, length, အတာ, as အသက်တန်း။ [အသက် ထရတန်းဂဝ တန်းနေရသည်။]

အထိ (from ထိ, to be certain), *adv.* certainly, အမှန်ကန် (ထိအထိ).

—အကြိမ်, *adv.* same. [သည့်သိတင်းကိုအထိအကြိမ်ပြောသူများသည်။]

အထင်း, *n.* a way, manner, custom, ထုံး, နည်း။ [ထုံးထမ်းနည်းနာ].

အတရားနေ, *v.* to remain without taking sides ; indifferent to either party (obsolete) ; (see ထွင်ထူ။)

အတံ, *n.* a straight, long piece, generally slenderer than အချောင်း ; chiefly used in composition, as ဒုတိ, ဆေးတံ, လှံတံ။

အတာ (from တာ, to measure with a measure of 7 cubits), *n.* a ta, a measure of length equal to 7 cubits (အတာဝင်), the short ta measuring 4 cubits, and the long ta 12 cubits ; measure, length, distance of time or space ; a measure, measuring instrument ; an allotment, portion of work, a quota, အခန်းအခန်းအတာ, အဝန်အတာ ; တာဝန် ; the duty allotted to certain goddesses on the three festival days at the commencement of a new year.

—အဝန်, *n.* ; *see* အတာ, 4th def. [In colloquial both အ are dropped, *e.g.*, မင်းတာဝန်ပါဘဲ, it is your responsibility, your look out.]

—အဝန်, *n.* ; *see* အဝန်အတာ။ [သည့်ကွင်း အတာအဝန်းအားဖြင့်တတ် ထောက်ရှိပါသည်။]

—ကျ, *v.* to fall to one's share of work ; *see also* သကြိမ်အတာ။

—ရက်, *n.* one of the three festival days at the commencement of a new year ; *see under* သကြိမ်။

—သင့်, *v.* to have one's birth-day fall on the last of the three days at the commencement of a new year ; *see under* သကြိမ်။

အတိ (from တိ, to pare off even), *adv.* only, nothing but, ချည်း [အတိအကျ ခံရသည့်, compelled to undergo absolute misery ; သည်ထက်တိုင်ရတ် အဖျားကိုအတိ ဖြတ်လိုက်ပါ, pare off the end of this stick evenly ; ဧ ၂၀ အတိ ပေးပါ, give (me) exactly twenty rupees].

အတိဇာတ (Pali), *n.* excelling, applied to a son who excels his father. [အဘထက် စွန့်မြတ်သောသား အတိဇာတ ခေါ်သည့်, the son who surpasses his father in excellence is called *atizata*.]

အတိတ် (Pali အတိတ), *n.* the past ; *comp.* ပစ္စုပ္ပန် and အနာဂတ် [အတိတ်မှိတ်မြစ်အံ့သောအကြောင်းကြွယ်ဝသောအံ့သြခြင်း (the sending of a comet by the သမာဓေဝုတ်) ; မိုဗုံးကြိုးပစ်ခြင်း, the hurling of a thunderbolt].

အတိ, ၁ (*pron.* အဒိ), *pron. adj.* what, အထွတ် (antiquated).

အတိ, ၂ (from တိ, a descendant, &c. ?), *n.* a branch of the sugar-palm (တန်း) producing fruit out of season.

အတု (from တု, to try to make like), *n.* what is a match for, rivals [Prov. အတုဖြစ်သောအထွတ်ရသည်].

—အပ, *adv.* in the way of matching or rivalling.

—အပု, —အပုလု, *v.* to copy after, to imitate with servility.

အတုမိုး, *v.* to become like by secret imitation ; တူအတုချည်းမိုးနေသည်။

—မြ—တုတ်, *v.* to imitate ; mimic.

—သင်, *v.* to mimic ; mock.

အတုတ်အခွန်, *see* အခွန်အတုတ်။

အတုန်း, *n.* time being ; used only as a verbal formative ; *see* Grammar, ထွားထုန်းလာတုန်း။ မေးတုန်းမြန်းတုန်းပါသည်။

အတုံ (from တုံ, to do in return), *n.* anything in return ; *adv.* in return.

—အတုည့်, *n.* and *adv.* same ; ကျောင်းအကျင့်ကို ပေးတူးသေ့ကြောင့်။ ကျင့်ကအတုံအတုည့်ဖြစ်ခဲ့ပေးပါရစေဦး, because you have given to me “kyaungama,” please let me give you something in return.

—ကျေ (—ကြေ), *v.* intransitive of next ; မိသကျေးဇူးကိုအတုံချေ၍ ဆပ်သော်လည်းမကျေနိုင်ပါ။

—ချေ, *v.* to return good for good, or evil for evil ; *comp.* အဝေးချေ (both အတုံချေ and အဝေးချေ are perhaps more frequently used in a bad than a good sense).

—ဆပ်, *v.* to return good for good.

—တင်, *v.* to be under an obligation to return a favour.

—ပြေ, —ဖြေ, *v.* ; *see* ကျေ —ချေ.

အတုံး (from တုံး, to be blunt), *n.* a log, block, lump ; အခဲ, အပိုင်. Der. တုံးတုံး, &c.

—အတပ်, *n.* something cut up for cooking, as meat, fish, &c.

အထောအတွင်း, *adv.* in the intervening time, during the interval, meanwhile ; သည်အထောအတွင်းခင်ညှားတာသတင်းများကိုကြားပါသတိ, what news did you hear in the meanwhile, sir ; အထောသတိ, to fix definitely, to limit, to calculate.

အတူ (from တူ, to be with), *n.* a being with, together with ; အကွ used only as a secondary noun ; *see* Grammar, p. 75.

—အကွ, —တကွ, *n.* same, အတူတကွသွားကြသည်။

—တူ (from တူ, to be like), *a.* or *adv.* similar, same ; သည် မြင်းနှစ်စီးတို့ရပ်သည့်အတူတူပင်ရှိကြသည်။

အထောင်, ၁, *n.* a quill, a wing (ငှက်အထောင်သံ, the sound made by a bird on the wing).

—အထက်, *n.* figuratively full age, capacity, qualification (အထောင်အထက်နှင်မြင့်ရုံ).

—ပျံ, *v.* to flap the wings, as a bird.

- အထောင်, ၂ (from ထောင်, to measure with a cubit), *n.* a cubit, a measure of length equal to two spans (အထွာ) ; ခုတောင်ဝတ် မိန်းမထောင့်အထောင်နှစ်ဆယ်, this is said to be the length of a married woman's thamein and a man's puhso respectively.
- အထောင့် (from ထောင့်, to be stiff), *n.* a crystal (in chemistry), a pastil (in medicine, ဆေးထောင့်), anything rolled up stiff or made stiff in a cylindrical form, as ဆေးထောင့်ဟင်းထောင့်, a pod, as ဝဲထောင့်.
- အတိုအစ (from တို and စ), *n.* a bit, small piece remaining after work (သစ်စ။ဝါးစပျားကိုထိုထိမတ်မတ်ရအောင်ထားရမည်။)
- အတိုင်, ၁, *n.* a taing, a measure of distance equal to ၁,၀၀၀ tas (အထာ), about ၂ miles ; in Upper Burma rather more than ၂, and in some localities even nearer ၃ English miles. [According to some ၂.4306 statute miles.]
- အတိုင်, ၂ (from တိုင်, to use as a wrap), *n.* a wrap (အတိုင်အပေါက်) ခက်ကန်းပင်။
- အတိုင်, ၃ (from တိုင်, a post), *n.* the right (some say *left*) hand ox in a team (အတိုင်နှာ), opposed to အတွဉ်။ (ခင်ဗျားအတိုင် နှာနှင့်အတွဉ် နှာတယ်သင်းသာ၍မြန်သလဲ)။
- အတိုင်း (from တိုင်း, to measure), extent ; *as a secondary noun*, accordance, agreement, အထွောက် ; သည်အတိုင်းထားလိုက်ပါဦး, leave it as it is for the present ; ပြောသည့်အတိုင်းရှိသည့်အတိုင်း။ အတိုင်းနှင့်ရောင်းသည်, to sell by measurement ; ငြိုးထိုးချိန်နှင့် ရောင်းသထား။အတိုင်းနှင့် ရောင်းသထား, do you sell rope by weight or by measurement ? အတိုင်းထက်အထွန်ကောင်းသည်, incomparably good.
- အထွာ (from တိုင်းထွာ, to measure), *n.* measurement, dimensions, size ; (also used figuratively in the sense of forming a mental estimate, *e.g.*, အဆင်အခြင်အတိုင်းအထွာအထွန်နည်းသည့်သူ, a man of very little reflection and judgment).
- အရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length, distance ; (အတိုင်းအရှည်မရှိအတိုးဆို၏။ သည်လမ်း အတိုင်း အရှည်ထက်ထောက်ရှိမည်ခန့်ပါ သလဲ)။
- အရှည် (from ရှည်, to lay side by side), *n.* measurement ; (ခု ဝိကာပြဿဒ်များကိုဆောက်အံ့သောသစ်များကိုအတိုင်းအရှည်ထားသည်)။
- အတိုး (from တိုး, to increase), *n.* interest on money ; အတိုးရင်းပွားငွေများကိုဖြေလည်ဆောင်ဆပ်ပါမည်။ [In Upper Burma the interest on money is termed အညွန့်။အရင်းအညွန့်။ principal and interest, *e.g.*, ငွေချုပ်ငွေကရက်ပေါင်း၄၅ရက်နှင့်ရင်းညွန့်အငြေပေးဆပ်ပါမည်။]
- အညွန့်, *n.* same.
- အပွား, *n.* increase, increment.
- ချ, *v.* to put at interest ; အတိုးရင်းပွားချရားသည်, to live on the interest of money.

အတ္တ (Pali), *n.* substance, ကိုယ်။

—တော (Pali တေဝ), *n.* the same; *lit.*, the being or subsistence of substance (corporeal substance, အတ္တတောအတွန်ကြီးသဏ္ဌိလူ).

—ထိတ (Pali), *n.* one's own profit; *comp.* ပရထိတ။ (အတ္တထိတပရထိတအမျိုးနှစ်ပါး)။

အတွက် (from တွက်, to reckon), *n.* account, reckoning, အရေအတွက်; account, consequence; (ခင်ဘျားမပေးသော်လည်းအတွက်မရှိပါ, though you do not give it me, sir, it is of no account; ကိစ္စမရှိပါ used in the same sense), account, sake, behalf; ထောကျားအတွက်မိန်းမကထောင်ခံရသည်, the woman underwent the punishment of imprisonment on account of her husband (or for her husband's sake); *e.g.*, လျှို့ဝှက်အတွက်အတာကြောင့်။ ခင်ဘျားအရှက်ကွဲများစွာခံရရှာသည်; အတွက် is frequently followed by အတာ။

အတွင်ကရ (from တွင်, to be performed with despatch), *adv.* driving ahead, without care or regard to consequences; ငွေအတွင်ကရမသုံးပါနှင့်။ အလုပ်ထိုလည်းအတွင်ကရလုပ်ပါနှင့်။

အတွင်း (from တွင်း, a hole), *n.* the inside, inner part (of a thing), အထဲ။

—ကြေ, *lit.* to be bruised *internally*; a term applied to persons suffering from internal injuries.

—ခံ, *n.* the lining of a petticoat (ထမိန်)။

—ဝက်လွှဲ, *v.* to exert secret influence; always used in a bad sense (colloquial).

—စကား, *n.* discourse or conversation of a private or secret nature.

—ထဝေါ, *n.*; see ဝနည်း။

—မီး, *n.* an internal conspiracy (*lit.* an internal fire).

—မီးထ, *v.* to rise in conspiracy, as trusted officers and men against a sovereign, as followers against a great man, or prisoner warders against the officers in charge of a jail, &c.

—လူ, *n.* a confidante.

—ဝန်, *n.* an Atwin Wun or a minister of the second order in the Burmese time. The title means "interior minister," and their duty was to transact business generally relating to the interior of the palace, but specially to take up business from the council to the king. They slept in turn, two at a time, in the palace, as indeed the officers of the

council also did. They went to their office at seven in the morning, and every second day they were relieved at three in the afternoon. At nine the ministers came in from the Lhut, and having discussed whatever business they had with the Atwin Wuns for half an hour or so, went in with them to the king's morning levee. In the afternoon there was another informal audience termed "Boshu" (ဖိတ်ရှင်), because military officers were then admitted with the Atwin Wuns to see the king. * * *

* * The relative rank of the Atwin Wuns with members of the council was not absolutely defined. In Crawford's time it was said to be a moot point whether they were above or below the Wundauks. Latterly they were certainly above them as a rule, the point being settled in individual cases by the degree of favour in which each man stood with the king.

—ဝန်, *n.* the Secretary to the Local Government, Burma; ခုတ်ဝန်, the Junior Secretary; အတွင်းဝန်ထောက်, the Under Secretary; ခုတ်အတွင်းဝန်ထောက်, the Assistant Secretary.

—ဝန်ကြီး, *n.* the Chief Secretary to the Local Government, Burma.

အတွဲ (from တွဲ, to connect), *n.* a couple or *more* things tied together; (အတွဲထိုင်သေနေသည်, as two persons who have been drowned together); used as a num. aux.; a volume of palm-leaf writing (a file of papers; တတွဲအမှုတွဲ, a file of proceedings in a civil, criminal, or revenue case).

အထ (from ထ, to arise), *n.* the act of rising; အထအကြိမ်မြောက်သည်။

—ကောက်, *v.* to pervert (another's words); [အထအနာထယ်ကောက်သည့်လူ၊ အထအနကောက်တတ်လွန်းလို့မထည့်နိုင်ပါ]။

—ထိုး, *v.* to superadd the bottom and side binding of a basket.

—မြောက်, *v.* to accomplish one's purpose; အကြိမ်မြောက်သည်။

အထက်, *n.* the upper part, space above (a thing); *comp.* အပေါ်, prior time; အရင်, ထခင်, ago, as လွန်လေးပြီးထောထိုးနှစ်အထက်, three years ago; a term of comparison; than, as အိမ်ထက်ကြီးသည်, it is larger than the house; used *adverbially*, above, in the upper part.

—အုပ်ထပ်, *n.* a masonry coping.

—ထင့်, *n.* the upper part of a Burman petticoat which covers the breast.

အထက်ဆွေမျိုးစု, *n.* ancestry, ancestors (collectively).

—တန်းကျောင်းဆရာကြီး, *n.* Head Master of Rangoon College.

—မြို့ကျေးရွာ, *n.* the cities, towns, and villages of Upper Burma collectively.

—မွေးအောက်ကြီး, a term applied to persons born in Upper, but brought up in Lower, Burma.

—သား, *n.* a male native of Upper Burma ; အောက်သား, a male native of Lower Burma.

—သူ, *n.* a female native of Upper Burma ; အောက်သူ, a female native of Lower Burma.

အထင် (from ထင်, to think), *n.* a thought, စိတ်ထင်။ Prov. လူတို့လိုက်ထင်တိုင်း, "Quot homines, tot sententiæ."

—အမှတ်, *n.* same.

—အထင်း, *adv.* in an open, conspicuous manner ; အထင်ကရ။

—ကြီး, *v.* to have an exalted or exaggerated opinion concerning.

—ခံ, *v.* to submit to publicity ; to do in an open, public manner, as ထိန်းအထင်ခံရောင်းသည်။

—မှား, —ထွဲ, *v.* to be mistaken in one's idea or opinion of anything.

အထပ် (from ထပ်, to notch), *n.* a notch ; gap in a continuous line ; a knob ; protuberance in the same ; a slop, stair, degree.

—ထပ်အရပ်ရပ်, *adv.* roughly, unevenly ; applied to language ; မင်းစကားအပြောအပြောရှိ။ အထပ်ထပ်အရပ်ရပ်သာများသည်။

အထည် (*pron.* အထယ်), *n.* substance, matter, stuff, အဝါ ; an utensil, article of use. Der. အကောင်အထည်။

—အဝါ, *n.* same ; သည်တွေအထည်အဝါကြီးကျယ်သည်။ ; ၂, ထည်ကျောင်း အထည်အဝါအလွန်ဆန်းကျယ်သည်။

—ကိုယ် (*pron.* အထည်ကို), *n.* same, most common ; ကျားကိုခင်အား ကံအထည်ကိုယ်နှင့်ထကွတွေ့သူး၏သား။

အထည်, ၂ (*pron.* အထယ်), *n.* cloth, a piece of cloth (any kind of piece-goods), hence ဣထည်, gold cloth, and ငွေထည်, silver (also applied to gold and silver jewellery, ornaments, &c.) ; *num. aux.* applied to wearing apparel ; အင်္ကျီတထည်။ ပုဆိုးတထည်။

—အင်္ကျီ, *n.* same, 1st def.

—ဖွဲ့, *n.* wearing apparel and other property collectively.

မဆုပ် (from ဆုပ်, to wrap up), *n.* a bundle, package, bale (parcel).

အထုပ်အထည်, *n.* a bundle or package of valuables; ထပ်ရှာသို့ဘဲ ရောက်ရောက် ကုသားလူမျိုး အထုပ် အထည် ကျောပိုး၍ တွေ့ထတ်သည့်, at whatever village one may arrive, one usually comes across natives of India carrying bundles on their backs.

—အပိုး, *n.* a large bundle, *n.* a large bundle made up for conveyance from one place to another; သည်အထည်များကိုအ ထုပ်အပိုးဖြစ်အောင်ထုပ်ထားပါ။

အထွေထွေ (အတ္ထုပ္ပတ္တိ) (Pali), *n.* circumstances, events, adventures; အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာ.

အထုံ (from ထုံ, to perfume), *n.* any perfuming substance.

အထုံခဲ, *n.* a fragrant drug used to perfume with [နံ့သာနီ နံ့သာဖြူ, အကျော်, ကရမက်, စံပါ။ (*pron.* ဝဇါ)], များကိုအထုံခဲဖြစ်အောင်ထွေး၍နေထွန်းထားသည်။

—ရည်, *n.* a fragrant liquid used in perfume.

အထိုး (from ထိုး, to tie in a knot), *n.* a knot in a string.

—အညွှ (from ထိုးညွှ, to make a rule), *n.* a rule, precept, direction (a knot in hair, &c.; မိန်းမတညာမျိုးနုတွာသံဃာအထိုးအညွှ).

—အမြတ်, 1 (from ထိုးမြတ်, same), *n.* same.

—အမြတ်, 2 (from အမြတ်, an end or fringe), *n.* the end of hair tied in a knot, သံမြတ်။

အထူးထူး (*pron.* အထူးခူး) (from ထူး, to be diverse), *a.* diverse.

—ပြားပြား (*pron.* အပြားပြား), *a.* same; မဟာသမုဒ္ဒရာပင်လယ်မှာအထူးထူးအပြားပြားခရိုင်ရေပါ။ ရေနီ။ ရေနက်အကြောင်းရှိသည်။

အထူးသဖြင့် (from ထူး, to be diverse), an abbreviation of အထူးဖြစ်သဖြင့်; *adv.* exceedingly, especially, principally, eminently; သည် တရုတ် ရန်ကုန်မြို့ ဇာတိ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြန်မာလိုအသံအထူးသဖြင့် ဖြစ်သည်, because this Chinaman was born (had his being) in Rangoon, his accent in Burmese is exceedingly correct.

အထဲ, *n.* the inside, inner part (of a thing), အတွင်း (အထဲဝင်ပြင်တွက် applied to persons who are on familiar terms of intercourse with one another; meaning that they go in and out of each other's houses without ceremony).

အထောက်, 1 (from ထောက်, to prop up), *n.* a prop, stay, brace; *comp.* အသူ။ (အထောက် in Upper Burma also means a person employed on any special service by a superior, usually with the view of secretly making inquiries. In this sense it is equivalent to the Lower Burman word တံလျှီ, a term rarely used in Upper Burma, *e.g.*, အထောက်ရှိရှိဖြန်ဖြန်သိရပါလိမ့်မည်။ ထူထောက်ထားရှိဖြန်ဖြန်သိရပါလိမ့်မည်။)

အထောက်အပံ့, —အခ, *n.* a prop. support, aid ; သည်လူကိုအမှုခရှာနှင့် ရှာထွင်မှားပါလိမ့်မည်။ အထောက်အပံ့ရှိရှိပါ, do not try and get this person into trouble ; if you do, you will make a mistake, as he has a supporter.

—အရပ်, *n.* stature, height ; အရပ်။ သည်လူအထောက်အရပ်တယ်ကောင်းသည်, this man is of a very good height. In speaking of a horse's height the Burmese frequently omit အရပ် altogether and the အ in အထောက် ; *e.g.*, သည်မြင်းထောက် (*pron.* ဒေါက်) တယ်ကောင်းသည်။

အထောက်, ၂ (from ထောက်, to consider), *n.* consideration, regard.

—အညွှာ, *n.* same (အထောက်အညွှာတယ်နည်းသည်လှ)။

—တန်, —ထေ, —သင့်, to be correct in estimate, to be suitable, adapted to the case ; used much in forming verbal nouns, as ရောက်ထောက်တန်သည်, it is time (for him) to arrive ; (လျှင် ညီနွယ်ေးမြို့ထိုကုန်ရောင်းထွားခါ ဂုဏ်ခန့်ရှိပြီ။ ရောက်ထောက်တန်လှပြီထင်ပါ ကသားခင်ထွား) ထိုထောက်တန်သည်, to be sufficient to be believed, to be credible.

အထောင်, *n.* a thousand ; the number of a thousand combined with the nine digits to form numerals, as တထောင်, နှစ်ထောင်, &c.

အထောင့် (from ထောင့်, to bend), *n.* a corner, bend, angle ; အထွေ ; ပု ဆိုးဆိတ်ထောင့်, the pocket formed by one of the corners of a puhso.

အထွက် (from ထွက်, to come out), *n.* proceeds ; [the act of leaving (a place), an exit, as အထွက်တံခါး]။

—အဝင်, *n.* the act of leaving (or making an exit) and of entering (a place), exit and entrance ; သည်လူအိမ်ကိုထွက်အထွက် အဝင်များသည်။ အထွက်ဝ, *n.* an outlet or exit. အဝင်ဝ, *n.* an entrance or inlet.

—နေ့, *n.* the day after worship day.

အထွန်, *n.* a top, summit, pinnacle [ရွှေတိဂုံဘုရားအထွန်၊ ဂြိုဟ်အထွန်], including the idea of excellence, အထွန်အမြတ်။

အထွာ (from ထွာ, to span), *n.* a span, a measure of length equal to ၁၂ finger breadths (လက် ၁၂ သစ်) or half a cubit (အထောင်) လက်တထွာ။

—ဆိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and the two middle fingers [the အ in အထွာ is invariably omitted in conversation, *e.g.*, သစ်ထိုးပတ်ထွာဆိုင်ထောက်ရှိရဲ့, pronounced as if written ထွာဆိုင်]။

အထွေး, 1 (from ထွေး, to mingle), *n.* a mass, a number altogether ; ထူအထွေးအားကြီးသည်။

—အရှုပ်, *n.* a mingling together in confusion or entanglement ; မြည်ခင်အထွေးအရှုပ်ကိုတွင်ထိုးမရနိုင်ပါ။ သည်အမှုအထွေးအရှုပ်တယ်အားကြီးသည်။

အထွေး, 2 (from ထွေး, to be the youngest), *a.* the youngest ; ကျုပ်ညီအထွေးထောက်ရှိရုံ။ ကျုပ်သားသွီးထဲမှာသည်တယောက်အထွေးဆုံးပါ။

အဓမ္မ (Pali အ, *priv.*, and ဓမ္မ, the law, lawful, right), *n.* violent injury ; *adv.* in a forcible, *lawless*, overbearing, outrageous manner ; ဥစ္စာပစ္စည်းများကို။ ဘေးပြုများက။ အဓမ္မဇရက်ယူကြသည်။ သည်လူစကားပြော၍အဓမ္မမခံ၍မခံသာပြောထက်သည်။

—ဖြ, *v.* to commit violence, or act lawlessly.

အဓိက (Pali), *n.* a chief, principal, first among many, အကြီးအမှူး ; [အဓိကအနက်, *e.g.*, as in using ကျောက်တောင် in lieu of ကျောက်တိုင် in describing anything as a symbol of permanence or strength.]

—ဖြ, *v.* to take the lead, be chief ; သည်အမှု၌သူအဓိကပြုသည်။

အဓိကရ (Pali), *a.* chief, distinguished, extraordinary ; အဓိကရရှိသောသစ်ပင်, သည်သူပြုလုပ်သောအခါ။ အဓိကရပြုလုပ်တတ်သည်။

အဓိကရထ, *n.* the locative case in the Pali Grammar.

အဓိကရုဏ် (pron. as if written with a ရှေးဆီး, Pali, အဓိကရုဏ, ငြင်းခုံငြင်း), *adv.* quarrelingly and fightingly [usually applied to dissensions amongst Buddhist monks (အဓိကရုဏ်ဖြစ်), but also applicable to laymen].

အဓိဋ္ဌာန် (Pali အဓိဋ္ဌာနံ), steadiness, constancy, perseverance ; တည်ကြည်ခြင်း။

—ချ, —ထင်, —ဖြ, *v.* to make a resolution in regard to one's conduct ; appropriately used by priests in regard to their wearing apparel and utensils ; ထုန်းကြီးများသမိတ်သင်္ကန်းကိုအဓိဋ္ဌာန်ထင်မှထိုးသောဝင်ကောင်းသည်။

အဓိပတိ (pron. အဓိပဒိ) (Pali ကြီးစွာသောအရှင်), *n.* a person of the highest rank, excellence, or authority, whether king or governor ; hence သေနာပတိ and other titles ; မြန်မာပြည်၌အဓိပတိပြုလုပ်သောသူသည်သူထံ။ ဘုရားတကာ ဘုရားတက်။ ရွာသီရိဘုရားအဓိပတိဖြစ်သည်, of all pagodas, the Shwé Tigôn is superior to all in excellence ; ပဉ္စာရှိထဲမှာသည့်သူအဓိပတိဆိုထိုက်သည်။

အဓိပ္ပာယ် (Pali အဓိပ္ပာယော), *n.* meaning, explanation, comment ; *comp.* အနက်မူထအဓိပ္ပာယ်, an original meaning ; ဝိတ္ထာရအဓိပ္ပာယ်, a secondary or extended meaning.

အဓိပ္ပာယ်လင်း, *v.* to make clear the meaning of ; သည်စကားအဓိပ္ပာယ်
လင်းလိုက်စဉ်းပါ။

——ဝဂ်, to be implied, comprehended in the meaning of.

အဓိပ္ပာယ် (Pali), *n.* same.

အဓိမာသ် (Pali အဓိ, အလွန် and မာသ, ထ), *n.* an intercalated month,
seven of which occur in a cycle of nineteen years, အဓိမာသ်
မျိုးသည်။ သည်လိန်း များလွန်းသည်။ အဓိမာသ်မျိုးမှထောင်မည်။ အဓိမာသ်မ
ပြည့်မှီ။ အဓိမာသ်မလွန်မှီ, အဓိမ္မမျိုး။

အခွန်, *n.* distance of place or time, length, duration ; အခွန်ရှည်သည်
ခရီး။ အခွန်ရှည်သည့်စကား။ သည်ခါးအခွန်ရှည်ခွာခိုင်မည်ထင်ပါ။

အနိ, 1, *n.* a die, အနိစာ။ [အနိဝတ်ကြက်ထိုက်ဖျိတ်မရှိစေရ as in an order
prohibiting all kinds of gambling].

——ကစား, ——သတ်, to play dice (an ancient game).

——စာ (from ထန်စာ), *n.* a die.

——စာကြွတ်, *n.* a dice-box.

——စာထိုး, *v.* to throw dice in playing any game of chance.

——ထိုး, *v.* to bill as doves ; ပုန္နက ဝေဇုဝထနတ်မင်းကြီးတူကောရပွမင်း
ကြီးနှင့်အနိထိုး၍ကစားရာ။ ကောရပွမင်းရှုံးလို့ ပုန္နကအားထိုင်းပြည်ကို ပေးရ
သည်, Pōnnaka, nephew of Wéthuwana, the king of the nats,
played at dice with King Kawrappa ; Kawrappa losing,
had to give Pōnnaka his kingdom.

အနိ, 2, *n.* strength ; commonly used in combination with အား,
as အားအနိ။

——အား, *n.* same (infrequent) ; အနိအားထောင်။ အကြံအစည်အနိအား
ကြီးသည်။

——အားသင့်, *v.* to be stupefied, astounded through surprise or
fear. In some remote parts of northern Upper Burma ထာ
is used instead of အနိအားသင့်, *e.g.*, ကစနေသည်။ ခွေး ကျားနှင့်တွေ့
သည့်အခါ။ အနိအားသင့်ပြီးနေထိုင်သည်, when a dog confronts a
tiger, it remains paralyzed with fear.

——ခံ, *v.* to resist discipline or punishment from a superior ;
စော်ဘွားကရှင်တုရင်ကိုအားခံသည်။

——တု, *v.* to try to cope with a superior.

——တုအနိဝ, *adv.* in the way of rivalry ; ခနုမြို့မြို့စနိမင်းသားမောင်ကျော်
ထိုက်ဖြဲခွန်း မောင်မြတ်ထွန်းက ရာထူးတူသကဲ့သို့ အနိတုအနိဝ ဖြုတ်ထိုက်
သည်, the pēnin of Thabyu, Maung Myat Htun, coped and
fought with the Wun prince of Danubyu, Maung Kyaw,
as if he held a similar official position,

အနံ့ထောင်, *v.* to put on airs, make an ostentatious display of power or authority ; combined with ကြိပ်, ကြီးဝ, &c., (အာဏာခွန်ပြသည်).

အနံ့, 3, *v.* to vomit, throw up, အေ့သည်, to retch.

—ဆေး, *n.* an emetic ; ဆွေးရှူးလူကိုက်ကျွပ်မြန်မာဆေးတရားတချို့က ညီထွေသောအစာကိုပျော်၍။ အနံ့ဆေးတိုက်တတ်သည်, when a person is bitten by a mad dog, some Burmese doctors administer food of some diluted rank-smelling emetic.

—မတ်, *n.* same as die.

အနက်, 1, *n.* the interpretation of a word, an explication, translation, version ; *comp.* အဓိပ္ပာယ်။ (အဓိပ္ပာယ်အနက်).

—ပြန်, *v.* to translate, စကားပြန်သည်။

—ဖွင့်, *v.* to interpret the meaning of.

—သမ္ပုန့်, *n.* same as အနက်။

အနက်, 2, *n.* a collection, mass, quantity, taken altogether, an aggregate, whole. Der. ထက္ကနက်, ထဠိုင်နက်, ထမ္မနက်။

အနက်, 3 (from နက်, to be deep), *n.* depth (without reference to a side) ; *comp.* အစောက် and ဇောက်။

[အနက်, 4 (from နက်, to be dark, &c.), *a.* dark, black.]

အနုပိ (Pali), *a.* immeasurable ; အတိုင်းမရှိသော။ ရှင်သီလဝံသစီလုံးရေးသားခဲ့သည့် ပါရမီထော်စာတော်သည် အထိုးအနုပိတိုက်သည်, the Parami-gan composed and written by Shin Thilawuntha is of inestimable value ; အထိုးအနုပိတိုက်သည့်စစ်သူကြီး။

အနစ် (from နစ်, to sink), *n.* sediment, dregs, အနည်း *comp.* ညွန့်, နံ့ (lees).

အနည်, 1 (*pron.* အနတ်), *n.* same.

အနည်, 2, *pron. adj.* this or that (infrequent).

အနည်း (from နည်း, to be few. In colloq. usually pronounced အနဲ) [a few, *e.g.*, အနည်းနှင့်အများ, few and many, or few with many.]

—အကျဉ်း, same as အနည်းငယ်, *e.g.*, အညာမှာအနည်းအကျဉ်းလေသက်မိမ်း ရှိသည်။ ကျွန်တော်မှာကြွေးဆို၍ အနည်းအကျဉ်းထောက်သာရှိသောသည်။

—ကလေး, *n.* a small quantity.

—ငယ်, *n.* a small quantity ; *a.* small in quantity ; သူပညာအနည်းငယ်မျှသာတတ်ပါသည်။

အနည်းနည်း (from နည်း, a kind), *adv.* of various kinds ; in various ways ; အမျိုးမျိုး။ [အနည်းနည်း အပြုအပြော အဝါဆေးများကို ပန်းချီသမားများသုံးရသည့်]။

အနတ္တ (Pali အ, *priv.*, and အနတ္တ, substance), *n.* unsubstantiality ; အစွဲမရှိခြင်း၊ ထဏှကာလေးပါး၊ အနိစ္စ၊ ခုတ္တု၊ အနတ္တ၊ ထင်္ဂါရ။

အန္တရကာလ (Pali အန္တရ, an intermediate space, and ကာလ, a period of time), *n.* an intermediate period of time during which the life of man gradually advances from the length of ten years to one hundred quadrillions of quadragintillions, a number designated by a unit and one hundred and forty cyphers (အသင်္ချေ), and returns again to the length of ten years, sixty-four of which make one of the four cardinal periods (အသင်္ချေယုဂ်) into which a grand cycle (ဗဟာကာလ) or revolution of nature is divided [“From the time that “man’s age increases from ten years to an asankya (အသင်္ချေ) “—this period is designated ထင်္ဂါကာလ by the Burmese—and “again decreases (ဆုတ်ကာလ) from asankya to ten years, is an “antah-kalpa, အန္တရကာလ” ; eighty antah-kalpas make a maha- “kalpa, ဗဟာကာလ.”—M.B.]

အန္တရာယ် (*pron.* အန္တရာယ်) (Pali အန္တရာယော), *n.* a calamity, evil ; ဥပါတ်, (ဥပါတ်အန္တရာယ် ဘေးအန္တရာယ်)။ တယ်ကျားအန္တရာယ်။ ဆင်အန္တရာယ်။ ထူးမြော်သည်။

—ကင်း, *v.* to be free from calamity.

—ဖြေ—စွန်းဖြေ—ထွေ, to confront or experience calamity, evil, or danger.

—မြ, *v.* to cause harm.

အဂ္ဂိမာဓဝ (*pron.* အနီးထိမ), *see* အဆုံးစွန်သောဘဝ။ သည်ထူအဂ္ဂိမာဓဝရောက်ခဲ့ပြီ, *i.e.*, extreme old age.

အန္တလူ, *n.* dolomite, or magnesian carbonate of lime.

အနွှာ or အနွှာ (Pali), *a.* or *adj.* close, tight, ယုံစွာ ; applied to the closing of the mouth of a vessel or aperture ; [အနွှာမိတ်သည်, to seal hermetically], blind, dark, အကန်း, အမိတ်။ [အနွှာ (usually *pron.* အနီးထိမ) is applied as a term of reproach].

—ပုထုဇဉ်, *n.* a dark-minded, and *consequently* wicked person ထူမိတ်, opposed to ကလျာဏပုထုဇဉ်။

အနန္တ (*pron.* အနန္တ) (Pali အ, *priv.*, and အနန္တ, an end), *a.* infinite, boundless, အဆုံးမဲ့, အဆုံးမရှိသော [an infinity].

—လေးပါး, *n.* the four infinities, namely, ကောင်းကင်အနန္တ (အာကာသအနန္တ) စကြဝဠာအနန္တ။ သတ္တဝါအနန္တ။ ဘုရားညွှတ်ထောင်အနန္တ။ (ဗုဒ္ဓဂုဏ်အနန္တော)။ အနန္တောအနန္တ။ ထဝအဆက်ဆက်, through an infinity of existences.

အနန္တရိယထံ (Pali အ, *priv.*, အန္တရ, an interval, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed which consigns the perpetrator to hell,

immediately on dying, without admitting an intermediate ;
see ပဉ္စာနန္တရိယကံ။

အနန္တရိယကံထိုက်, *v.* to merit such punishment.

အနန်း (ပင်), *n.* a tree which yields a hard and excellent timber.

—ဂီ, *n.* the *Gordonia floribunda*, “da-proof” medicine is made from the bark.

—စိန်, *n.* a kind of precious stone (old Karin women often wear this stone ; said to be found in Cheduba Island).

အနပ် (from နပ်, to be done enough), *n.* cooked food ; ထမင်းအနပ် ရှိသေး, is the rice properly cooked ? a meal ; used as a numeral auxiliary, *e.g.*, ထနပ်, one meal (ထမင်းထနပ်ကျွေးပါရစေ) ; နှစ်နပ်, two meals.

အနံ, ၁, *n.* breadth, width ; *comp.* ဖြတ်။

—ကြီး, *v.* to be wide.

—ငယ်, —ဆေး, to be narrow ; မန္တလေးမြို့မှာယခုအခါရက်ဆဉ့်ပုဆိုးများအနံဆေးသည်။

အနံ (from နံ, to smell offensively), an unpleasant scent ; အစေ့။

—အစေ့, *n.* same.

အနံ့, *n.* smell, scent, whether pleasant or unpleasant.

—အသက်, *n.* same ; ဒရယ်ဆတ်များကျားအနံ့အသက်ကိုရသောအခါပြေးပုန်းနေထတ်ကြသည်။

—ခံ, *v.* to receive scent, to scent game as a hound ; ခွေးအနံ့ခံသံကိုကြားသည့်, I hear the hound giving tongue.

—စူး, *v.* (*lit.* to be piercing as a scent or smell.) To act powerfully on the olfactory nerves as a strong and pleasant or disagreeable odour.

—ရ, *v.* to perceive by the nose.

အနာ (from နာ, to be in pain), a pain, disease, ရောဂါ ; a sore, a flaw, defect.

—အဆာ, *n.* a sore, a flaw, defect.

—အုံ, *n.* an intumescence sore.

—ကင်းတက် (*pron.* အနာကင်းတက်), *v.* to become inflamed as a sore.

—ကြီး, *n.* an incurable sore [leprosy, usually *pron.* unnagye as if one word].

—စိမ်း, *n.* a boil, ulcer [*above* the waist ; usually *pron.* unazein as if one word].

—ဆာရ, *adv.* severely, so as to occasion wounds and bruises.

—ဆိုး, *n.* a sore rapid in process and dangerous to life.

—ဆာရ, *adv.* sorely, severely.

အနာပသုတ်, *n.* a malignant ulcer on the back.

—[ပေါက်, *v.* to break out as a sore.]

—ပေါက်ဆေး, *n.* medicine for a sore.

—ပက်ခွတ်, *n.* a kind of ulcer on the leg.

—ပေး, *n.* the scab of any sore ; အနာပေးထက်, to scab over as a sore.

—ပီးအနာထွ်, *n.* a kind of herpes or erysipelas [*pron.* unnamee unnashan].

—မွေး, *v.* to coddle one's self unnecessarily when ill.

—ထည့်, *n.* the venereal disease, (polite) လူဖျါနာ။

—ရင်း (အနာထည့်) (from ရင်း, to place for accumulation), *v.* to break out afresh after appearing to be cured.

—ရှုတ် (from ရှုတ်, to be old), *n.* a scar ; *comp.* အမာရှုတ်။

—ဝ, *n.* the opening of a boil, ulcer, &c.

အနာဂတ် (Pali အနာဂတံ), the future, futurity ; *comp.* အတိတ် and ပစ္စုပ္ပန် ; အနာဂတ် has an extended sense in colloquial. In speaking of persons who have anything suspicious against them, the Burmese say သည်သူအနာဂတ်ရှိသည့် လက္ခဏာ or အနာဂတ်ကလေးရှိသင့်။ အနာဂတ်ရှိလို့ကြောက်သည်။

—ဂတ္တိ, *n.* same.

—ကျမ်း, *n.* a prophetic writing.

—ဂတိသညာဏ် (အနာဂတိသညာဏ်), *n.* prescience.

—ဂံ, *see* အနာဂါမိပထဌာနံ။

အနာဂါမိ (Pali), *n.* the third state attained by an areeyah (အရိယာ)။

—ဝတ်, *n.* the duties of the said state.

—ပဋ္ဌဌာနံ, *n.* one who has performed the said duties.

—ပိုတ်, *n.* the rewards of the said state.

—ပထဌာနံ, *n.* one who has attained the said rewards, အနာဂံ။

အနာထရ, *adv.* painfully, as in suffering great bodily pain (also used figuratively).

အနာဓရ (Pali အ, *priv.*, and အာဓရ, respect), *n.* disrespect.

အနာသဝ (Pali အ, *priv.*, and အာသဝ, passion), *n.* exemption from passion ; ထောဇီပုဂ္ဂိုလ်အနာသဝထရားကိုရသည်။ ၎င်းတရားကိုလူအတွင်းရခဲသည်။

အနား, *n.* a border, side ; the side of a superficies, the space near (a thing), nearness, အနီးအပါး။

အနားကွပ်, *v.* to bind the edge (of a mat, vessel, &c.), *n.* a binding or border on any utensil.

—ဝတ် (from ဝတ်, to encircle), *n.* a border on a garment ; အနားဝတ်ထည်, the environs or circuit of a thing.

—ရပ် (from ရပ်, to encircle), *n.* an ornamental border, as a border wove in cloth.

—ထိုး, *v.* to hem ; *n.* a hem.

အနိစ္စ (Pali အ, *priv.*, and နိစ္စ, permanence), *n.* impermanence, transitoriness, အခြေမရှိခြင်း ; mortality, death, သေခြင်း။

—ရောက်, *v.* to die ; applied to kings and others respectfully ; ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်မင်းမောင်ရွှေကြည် မွေးလာခင် အသက်တရာဝင်မှအနိစ္စ ရောက်မည်။

အနိစ္စရုပ် (Pali အ, *priv.*, ဣဋ္ဌ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable body, that is, a diseased state of body.

အနိဋ္ဌာရုံ (Pali အ, *priv.*, ဣဋ္ဌ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable object.

အနီထောင် (*pron.* အနီခေါင်) (from နီ, to be red, and အထောင်, a wing), *n.* a die coloured red on certain sides.

—အုပ်, the brass box from which the said die is thrown ; ထရပ် လူမျိုးတောရူပမျှားမှာအနီထောင်အုပ်ထဲထိုးနှင့်ထည့်ပတ်၍ငွေရှာ ထတ်သည်။

—ကစား, —ထိုး, *v.* to gamble with the said die.

အနီး (from နီး, to be near), *n.* the space near (a thing), nearness, အနားအပါး။

—တင်း, —အပါး, same ; သည်မြို့အတွင်းမှာ ကျွန်တော်မျိုးနှင့်သူအနီးအ တင်းနေပါသည်။ကျွန်တော်မျိုးဖြစ်သည်အရှက်သူထိသင့်ပါသည်။

အနု, *n.* a medicine or charm to excite love ; မျက်ချက်မျက်နှာပွင့်။ အနု ဆေး။ ပီတဆေး။

အနု, ၂ (from နု, to be tender), delicate.

—ခံပေါင်, *v.* to mortgage for a limited period of time with intention of redemption ; အနုခံပေါင်ကြေး။

အနုကြမ်း (from နု and ကြမ်း), *adv.* “*Suaviter in modo, fortiter in re,*” as a midnight robber who extorts money by quiet threatening.

—မီး, *v.* to extort money in the said manner.

အနုထုတ် (အနုဆုတ်), *n.* a certain preparation of parched rice ; ထမင်း ခြောက်ထုတ်ထောင်းပြီးထွင်ထန်းလျက်မိင်းနှင့်ရောဆုတ်သည်။

အနုဇာတ (Pali), *a.* like, equal ; applied to a son, inferior, that neither excels his father nor is inferior to him ; အသနှင့်တန်း ထူဖြစ်သောထား။

အနုညာထ (Pali), *adv.* permissively ; အခွင့်ပေးသည်နှင့်။ (အနုးအတ္တတ်) အနုညာတံ, an arbitrator appointed by mutual consent ; မာထာဝိယုယိ။ အနုညာထော။ အမိအတတ္တိသည်အနုးအတ္တတ်ခွင့်ထွက်ပါ၏ထော, the form of question put to a person wishing to become a Buddhist monk.

အနုထက် (from နု, to be tender, and ထက်, to come up), *v.* to have flesh appear in a healing wound [အသားနုထက်].

အနုဓာန (Pali), *adv.* on an estimate formed from viewing (an object) ; မျက်ယမ်းသည့်နှင့်—သည်ကကမ်းနားထိုတတ်ထောက်ဝေးမည် ကိုမျက်ယမ်းဆမ်းပါသွား။—အမှုမျိုးကိုခင်ဘျားမျက်ယမ်းသကြည့်ပါ။ (အမှန်းအားဖြင့်).

အနုမောဒနာ (Pali အနု, much, and မောဒ, joy).

—ခေါ်, *v.* to congratulate one on the presentation of a religious offering (သာဓုခေါ်) ; [ထန်ဆောင်း။ ကျောင်း။ စရင်။ ထန်တား။ ရေထွင်းများကိုထူ၍ရေစက်ချသောအခါအများက အနုမောဒနာခေါ်သည်].

—ဖြေ, *v.* to explain the merit of a religious offering ; [အတ္တု၏အတ္တိကိုအမှုထုတ်ပြန်ကြပါ].

အနုထုံ, *see* next.

အနုလောမ (Pali, in direct order), the ascending scale in dialectics, S.H. ; *comp.* ဝရိလောမ [the descending scale in the dialectics of Buddhism].

အနုသယ (Pali), *n.* a condition common to all transmigrating beings, of which seven are specified, namely, ကာမရာဂါနုသယ, တဝရာဂါနုသယ, ပဋိဗ္ဗာနုသယ, မာနာနုသယ, ဗိဒ္ဓါနုသယ, ဝိမိတိဗ္ဗာနုသယ, and အဝိဇ္ဇာနုသယ။

အနုသာသန (Pali), *n.* gentle instruction, as advice intended to persuade rather than compel ; ခင်ဘျားကိုသုဗ္ဗသည့်အခါဒေါသနှင့်မသုဗ္ဗ။ အနုသာသနအားဖြင့်သာသုဗ္ဗသည့်, when I admonished you, sir, I did not do so in anger, but in the way of gentle reproof.

—ကထာ, *n.* gentle admonitory language ; အနုသာသနကထာ။ ဆိုဆုံးမသည့်စကား။

အနေ (from နေ, to remain), *n.* state, condition, circumstances.

—အခြေ, *n.* same as အခြေအနေ။ အနေအခြေကောင်းသည်။

—အဝား, *n.* ; *see* အဝား ၃.

—အထား, *n.* way, manner, method (of doing) ; အင်္ဂါစိတ်သင်္ကေတ ကုသိုလ်များ အနေအထားကောင်းသည့်အတွက်သင်္ကေတများထားရှိခြင်းသည်။

—အထိုင်, *n.* manners, carriage ; သည်သူဌေးရန်ကုန်မြို့၌ရောင်းဝယ်ဝယ်အနေအထိုင်နှင့်ထက်ကောင်းသည်။

အနေကျ, *n.* continuance, uniformity ; commonly used to form verbal nouns, as သွားနေကျရှိသည်, he constantly goes ; [သည်ထင်းသွားနေကျရှိဝေးသည့်မထင်ပါ, because I am in the habit of travelling by this road, I do not think it far].

—ခက်, *v.* to be in a position of difficulty or perplexity.

—ခံ့, *v.* to be stately, dignified in deportment.

အနေကတထင် (from အနေကတ, a part of the first line of the first stanza uttered by Gaudama on attaining Buddhship, and တင်, to impose), *v.* to consecrate an idol.

အနေကန့် (from အ, *priv.*, and ကန့်, certainly), *n.* uncertainty ; အနေကန့်စကား, doubtful, uncertain language.

အနောက် (from နောက်, the space behind), *n.* the west.

—ထောင်, *n.* the south-west ; အနောက်တောင်ထောင်။

—ထိုင်းပြည်သား, *n.* an inhabitant of Arakan or any country west of Burma.

—မြောက်, *n.* the north-west.

—ယင်း (လေ), *n.* a strong westerly breeze.

အနောင်, *n.* a. elder brother (obsolescent), အစ်ကို။ Der. ညီနောင် and နောင်ထောင်။

အနောတ္တပ္ပ (*pron.* anoot-tup-pa) (Pali အ, *priv.*, and ဩတ္တပ္ပ, fear of sinning), *n.* boldness in sinning, hardness of heart, seariness of conscience ; မကောင်းမှုမှမထိတ်လန့်ခြင်း, “ annottappa, “ recklessness, that which does not fear to commit evil-deeds, like the moth that fearlessly casts itself into the “ flame of the lamp.”—M.B.

အနာဓိဿ (အနာဓိဿ) (Pali အ, *priv.*, and ဩဓိဿ, reference), being without special reference, universal ; (chiefly used with ခေတ္တောပုဂ္ဂို) [နေ့ညမပြတ် မလပ် မြင်းမိုရ်ထောင်မျှ လေးပါးသောပုဂ္ဂိုလ်က၊ စီးဆင်း သော ရေကဲ့သို့၊ ဩဓိဿ အနာဓိဿအားဖြင့်၊ ခေတ္တောပုဂ္ဂိုလ် ခြံ့သည်။]

အနော်အတာ, *n.* instruction, direction, orders ; chiefly used with ခံ as follows.

—ခံ, *v.* to be obedient, follow instruction ; လှမ္ဘာ့ ဩဝါဒကိုခံသည်။ [ဩဇာကိုခံသည်] ကျုပ်အနော် အတာကို ခံလုပ်လျှင် ကောင်းလိမ့်မည်ထင်ပါသည်။

အနိုင် (from နိုင်, to overcome), *adv.* forcibly, contrary to another's will, by constraint contrary to one's own will.

—အထက်, —အပိုင်, —လက်ထက်, *adv.* same; hence နိုင်လက်ကလျှံ, *adv.* same, 1st def. ; မိန်းမကို ယောက်ျားက အနိုင်အပိုင် နှိပ်စက်ညည်းပန်း

သည့်။အနိုင်အထက်စီးနင်း ; when အနိုင်အထက် are combined, အနိုင် (pron. အနိုင်).

အနိုင်ကျင့်, *v.* to habitually ill-treat, oppress, bully ; မျက်နှာမရှိမျက်နှာထဲထိုကျင့်ကိုခင်ကျားနေထိုင်းအနိုင်ကျင့်သည်။

— နှိပ်, *adv.* with great difficulty ; အနိုင်နိုင်ထောင်းမှရသည်။ အနိုင်နိုင်နေရသည်။

— ပေး, *v.* to decide in favour of, to give (one) the victory.

— ပြု, *v.* to use violence, to force, compel.

အနီ, 1 (from နီ), *n.* a short string attached to a gown or jacket, အင်္ကျီနီ ; the branch of the male palm, ထန်းနီ။

အနီ, 2, a corruption of အထို, contraction of အထယ်ထို ; *e.g.*, အနီမို့ကြောင့်ပြောသည်။ (colloq.) အနီ သည်လိုလား။ အနီ သည်လိုကို ; used more in Upper than Lower Burma. Sometimes used as a sort of interrogative, *e.g.*, မထွေးဘူးလားနီ။ (often pronounced နီ).

အန်း, 1, *v.* to be slightly swelled, more than ရင်း, and less than ဖာ ; often used with ထူ, *e.g.*, မျက်နှာထူထူအန်းအန်းရှိသည်။

— မန်းလိုက်, *v.* to be subject to a virulent species of suppurating swelling ; see မန်း။သည်ခွားအနားအန်းမန်းလိုက်ခြင်းခံနေရသည်။

အန်း (အင်း), 2, *v.* to pay change, pay the balance of money delivered beyond the price of the article purchased ; ခင်သျှားငွေပိုလိုပြန်အန်းလိုက်ပါသည်။ ခင်သျှားထိုငွေ ခမိ ပေးစရာရှိသည်အနက် ပိုက်ဆံအန်းပဲ့ပါ။အန်းပြင်းဝေငွေ။

— ငွေ, *n.* change, the balance of money paid back.

အနွယ် (from နွယ်, to creep along), *n.* a creeper, a creeping plant, နွယ်ပင်။

အနှစ်, 1, *n.* solid substance (as of a tree), opposed to အကာ, *which see* ; အနှစ်သား, heart-wood, duramen, sound meaning, substantial import, applied to words. Prov. အနှစ်မရှိသည့်တော ကြက်ထူပင်မင်းမူသည်, in a forest of shrubs or *lit.* in which the trees have no heart-wood, the castor-oil plant is king.

— သာရ (Pali), *n.* same, 2nd def. [the gist or *pith* of a matter ; အနှစ်သာရပါအောင်အတိုကောက်ရေးပါ, write briefly so as to include the gist of the matter].

အနှစ်, 2, *see* နှစ်, a year (အနှစ်နှစ်အထလ, *e.g.*, ကျွန်တော်အပေါ်တွင်အနှစ်နှစ်အထထကမူခင်းမြှင်သာရှိမရှိကိုမေးထော်မူပါ).

အနံ့, *n.* an ear or spike of grain, containing both the flower and the fruit, or the flower only, as in the case of Indian-corn ; စပါးအထီးအနံ့။ပြောင်းပျိုးနံ့။

အမှိင်ထည်, —ဆမား (from မှိင်, to press), one who shampoos the body and limbs to remove uneasiness or pain (a masseur, masseuse) ; အမှိင်ကောင်း, အမှိင်ထတ်, to be skilled in massage.

အမှီး (from မှီး, to spread out), *n.* anything spread out for a child to lie on. Der. ထုန်းမှီး (မြင်းထုန်းမှီး) ခင်းမှီး (ထုန်းမှီးအောက်ကမြင်း ထောပေါက်မည်ရိုးထိုခင်းမှီးခင်း၍ခံသည်) စီးမှီး and ထက်မှီး။

—အရင်း, *see* အရင်းအနှီး။

အနှုန်း (from နှုန်း, to compare), *n.* the current or market price, ဈေးနှုန်း [rate, ငွေတရာ ၁၀ နှုန်း].

—အကဲ, *n.* same ; အကဲထိပ်ဖြည့်ကတ္တရီးထို မြန်မာ့ပြည်ကဋ္ဌဒဂါးနှင့်ဝတ် သောအခါ အနှုန်းအကဲဘယ်နှယ်ပေးရမည်။

အနှောင်အနှဲ, *n.* that which binds, that which fastens or confines (a human being), a bond (also used figuratively).

—ဖြေ, *v.* to unfasten a bond, release from bonds.

အနှောင်, *n.* the back of a knife or other cutting instrument, the head of a punch or wedge, opposed to အထွေး. Der. ဖနောင့်။ ထားနှောင်။ ထူးရှင်းနှောင်။ ပုဆိန် (ပေါက်ဆိန်) နှောင်, the back of a da, spade, and axe.

အနှောင်း (from နှောင်း, to come after), a coming after, later, last, အထွေး။

—အငယ်, *n.* an inferior wife, မိန်းမအနှောင်းအငယ်။ [သားနှောင်း။ မြေး နှောင်း။ these terms, applied to a son or grandson born after the mother is supposed to have ceased bearing children].

အနှုတ် (from နှုတ်, to stretch along connectedly), *n.* a race, lineage ; အထက်အနှုတ်။ အမျိုးအနှုတ်။ သားစဉ်မြေးဆက်။ [အနှုတ်အထာ].

အပ်, ၁, *n.* a needle ; hence ထုထားအပ်, an oblong-eyed needle ; ထ ရှပ်အပ်, a round-eyed needle ; ခွေးမွေးအပ်, a dog's hair needle ; that is, a very fine, a cambric needle ; ထည့်အပ် (*pron.* ထ အပ်), a pin (တွယ်အပ်) ; အပ်ချမတ်ချပြော, to speak in a definite manner.

—ကျည်, *n.* a needle-case ; အပ်ကျည်ထောက်။

—မြည် (အပ်ချည်), *n.* sewing thread ; အပ်မြည်ထီးထိုး, a reel of cotton or thread.

—စာ, *n.* the narrow edge of cloth inside of a seam, ချပ်စာ။

—နုပါး, *n.* the eye of a needle ; အပ်နုပါးထိုး, to thread a needle.

—ဖြန်ပေါက်ချည်, *v.* to sew in a particular manner, to stitch.

—ဖျား, *n.* the point of a needle, အပ်ထွေး။

—မျှီသမား, *n.* a tailor, အချုပ်သမား။

အဝိထွား, *n.* the point of a needle, အဝိဖျား။

အဝ်, 2, *v.* commit, deliver, hand over; *comp.* နှင်း, နှံ, and ပေး။
မနက်စောစောငွေကိုထားအပ်ပါနော်။

—ဝဲ, *v.* to deliver on going away; ထည့်သူငယ်ကိုဆရာတံအပ်ခဲ့သည်။

—ထား, *v.*; see the parts; ကျွန်ုပ်တွေကိုပွဲစားထံအပ်ထားသည်။

—နှင်း, *v.*; see နှင်း။

—နှံ, *v.* to commit, deliver; ကျွန်တော်ပစ္စည်းများကို။ ကျွန်တော်မရှိမိက
အပ်နှံထားခဲ့ပါရစေ, allow me, please, to entrust my property
to you during the time I am absent.

အဝ်, 3, *v.* to apply, put together flatwise, တပ်သည်။ [မျက်နှာချင်း
အပ်သည်, cheek by jowl; ထိုသူငယ်နှစ်ယောက်ချစ်ကြည်ရုံမကထောင့်
ကြောင့်မျက်နှာချင်းအပ်နှစ်ကိုယ်ကြားစကားပြောသည်]။

အဝ်, 4, *v.* to be right, proper; chiefly used as a qualifying verbal
affix, ထင့်သည်; sometimes used to denote the passive,
as an adversative to တတ် in translations from the Pali;
sometimes euphonic; see Grammar, p. 117. [မသွားအပ်
သည့်ထမ်း, the road that it is not right to travel by; မအပ်မရာ
wrongfully, improperly, မအပ်မရာပြုမူပေထေဒယ်]။

—ဝပ်, *v.* same as အပ်, but with the additional meaning of
being fitting, as a matter of suitability generally, or
peculiar fitness to a specific position or circumstances; မိန္ဒ
ဆိုးသည့်သင်္ကန်း။ ညောင်ခေါက် ဆိုးသည့် သင်္ကန်း။ ဘုန်းကြီးများနှင့် အပ်ဝပ်
သည်။ ကျောက်ချဉ်ဆိုးသည့် သင်္ကန်းဘုန်းကြီးများနှင့်မအပ်ဝပ်ပါ။ ဘုရားရှင်
တူထော်များ။ မိန်းမများနှင့်မအပ်ဝပ်ပါ, the possession of images of
Buddha is not becoming to women.

အဝ (from ဝ, to be without), *n.* the outside, outer part (of
a thing); အပြင် (ပြည်တွင်းပြည်ပ၌) [ဝင်သည့်လူများလူသတ်အဝ, as
in a proclamation granting pardon to all those who sur-
render themselves, *except* (or *lit. outside*) persons who
have committed murder]; ဆည်ပစ္စည်းမူထိုးသည့်လူထက်ဝယ်မရှိအ
ပအိုရောက်ခဲ့ပြီ။

—ကာယိကစကား, *n.* exaggerated, or incredible language.

—ဒီ, *v.* to possess, as a spirit or witch.

—သဏ္ဌာန် (အပသဏ္ဌာန်), *n.* outside appearance, in opposition to
အဏ္ဏန္တသဏ္ဌာန်, interior appearance, *e.g.*, သည့်သူအပသဏ္ဌာန်ဖြင့်
ကောင်းရှိ။ အဏ္ဏန္တသဏ္ဌာန်ကရော့ဂါ (ခါ) ဆိုးသည်။

အပပ်, *n.* a plant or tree. Der. နွယ်ပင်, မြက်ပင်, (ဝါးပင်) သစ်ပင်
[ဆည်အရပ်မှာသစ်ပင်ဝါးပင် (*prom.* သစ်ပင်စပ်) တယ်ပေါများပါသည်]။

အဝင်း (from ပင်း, to wedge in), *n.* a substance supposed to be
forced into the stomach or some other part of the body

by magic. [Karins in some parts of Burma, especially in Tenasserim, have a firm belief that persons may meet their death by substances being forced into their bodies by magic ; hence the expressions အပင်းထည့်ထိုးသေသည်။ အပင်းသွင်းထိုးသေသည်။]

အပင်းအဆာ, *n.* same.

အပင်းအသင်း, *see* အသင်းအပင်း။

အပတ် (from ပတ်, to go round), *n.* a round, a circuit.

—ဆိုက်, *v.* to complete a round or circuit ; to come to the point in the circuit of discourse.

—ဖြေ, *v.* to be unravelled, explained ; စကားမတတ်အပတ်မဖြေ။

အပန်း (from ပန်း, to be fatigued).

—ကြီး, *v.* to be greatly fatigued ; ထာရှုည်ရေငုပ်ရထိုအပန်းကြီးသည်။

—ကြီးစွာ, *adv.* very fatiguingly.

—ဆိုက်, *v.* to breathe with difficulty, as 'at the point of death ; less than အသက်ငင်သေခါနီးရှိအပန်းဆိုက်နေသည်။

—ထကြီး, *adv.* with great effort, very fatiguingly ; more than အပန်းကြီးစွာ ; making a great fuss, a great bustle about a small matter [အမှုကိုအပန်းထကြီးဖြေပါနှင့် same as အရေးထကြီး]။

—ဖြေ, *v.* to be relieved from fatigue ; အရိပ်အာဝါသကိုခိုခိုဆွေ့ကြောင့်အပန်းဖြေသည်။

အပင် (from ပင်, to be a crevice), *n.* a fold of certain trees, whether constituting the stalk, as in the plantain (ငှက်ဖျောပင်), or otherwise, as in the bamboo, the cane, &c. ; also the calyx of a flower, ပွင့်ပင်။

အပယ်, 1, *n.* madam, used as a term of compellation by a husband in addressing his wife ; sometimes in addressing other women in a friendly manner (obsolete).

အပယ်, 2, *n.* a square measure of ground containing 1,200 square cubits (1.75 English acres).

အပရဝေယာန်, *n.* the great western island, *see under* ကျွန်း [The shape of this island is described as being like a full-orbed moon, ထပြည့်ဝန်းသဏ္ဌာန်ရှိ၏, and the inhabitants as being moon-faced and the limit of their lives being 500 years ; မိမိတို့နေသောကျွန်းတည်ဟန်ထပြည့်ဝန်းသဏ္ဌာန်နှင့် ထူထန်၏။ အနောက်ကျွန်းထူထိုက်အသက်ကားငါးရာရှိတည်း]။

အပုံ (from ပုံ, to aid, to assist), *n.* aid, assistance.

—ပေး, —စာပေး, *v.* to pay something to a constable for calling a party summoned (obsolete) ; to give, as a woman to a

* rejected lover, *e.g.*, ခေါင်းပေါင်းဘိုးပုဆိုးဘိုးအပုံပေးလိုက်ပါရဲ့ထောပါ
နှင့်ထော့။

အပုံထူ, —ဂ, *v.* to take or get a present, as a constable for calling
a person (obsolete).

အပုံဒီး, *see* အပဒီး။

အပါဒါန (Pali), the ablative.

အပါ, *n.* that which is carried by or accompanies one, that
which is included, comprehended, or concerned; အင်္ဂါအပါ
နည်းလိုထပ်မံမိန်းမထံ မှာလိုက်ရဦးမည်။ ကျွန်တော်မျိုးအပါ လိုက်ပါရမည့်အ
ကြောင်း။

—အဝင်, *n.* same; သည်လူထားပြုမှုမှာအပါအဝင်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

အပါယ် (ထေးပါး) (Pali အပါယ), *n.* a state of punishment, of which
there are four, namely, ငရဲဘုံ။ ဘိရုဒ္ဓါနိဘုံ။ ဖြိတ္တဘုံ။ အသုရတထံ။
[မကောင်းဆိုးဝါးကျင့်သောသူများ အပါယ်ထေးဘုံ။ တဆိုဘုံ။ (*pron.* တပုံပုံ
for the sake of euphony) ထို့ရောက်မည်, those who habitually
practise evil deeds will arrive at one of the four stages of
punishment].

အပါး, ၁ (from ပါး, in နီးပါး, to be near), *n.* the space near (a
thing), nearness, အနား, အနီး။

—ထော်မြီအတွင်းဝန်ထောက်, *n.* Personal Assistant to the Chief
Commissioner, Burma.

အပါး, ၂, *num. aux.* applied to respectable characters and things
immaterial; သုန်းကြီးတပါး။ မင်းတပါး။ အကြောင်းတပါးပါး။

အမိန့် (from မိန့်, to be indented), *n.* a dent, slight concavity,
a flat rising of the skin from a cutaneous affection, or a
slight blow, or the bite of an insect, *e.g.*, ပစ္စုလ်ဆိပ်ထိုက်ချွန်
အမိန့်မိန့်တသည်; *comp.* အပူ and အဖူး။

အပုည (Pali အ and ပုည), *n.* demerit, guilt; အထူးထိုက်မကောင်းမှု။
(နောက်နောက်ကပါသောအထူးထိုက်အဘို့ကိုခံရသည်။ အပုညာ)။

အပုဒ် (Pali ပါဒ, a foot), *n.* a line of verse consisting of a certain
number of syllables, commonly four or eight; a sentence
in prose or a small paragraph; *comp.* အပိုက် and ပုဒ်။ သိခြင်း
ထပုဒ်နှစ်ပုဒ်ဆိုဝင်းကွယ်။

အပုတ်, *n.* anything putrid or rotten.

—အပုတ်အဝပ်ကောင်, *n.* a rotten carcase.

—ဓမ္မိ, *n.* a kind of acid, putrid perspiration which the Bur-
mese say is attendant on certain forms of disease, espe-
cially those accompanied by febrile symptoms.

အဝင်, *n.* same as အပုတ်။ [အုန်းအပုတ်အဝင်ကိုကြိုက်။ cocoanut trees
have a liking for a rank soil].

အပုံ (from ပုံ, to heap up), *n.* a heap, a deal, quantity; great
deal, great many; usually reduplicated, *e.g.*, အပုံအပုံများသည်။

အပေါင်, ၁ (from ပေါင်, to pawn or mortgage), *n.* property pawned or mortgaged.

—သန့်, *n.* same ; ခင်ကျားအပေါင်အနံ့ခွဲထဲကျပြီဌေးချေးနိုင်ပါ။

အပေါင်း (from ပေါင်း, to unite in one), *a.* the many, all ; အဝးထိုး ; ကျောက်နှင့် အပေါင်းပါသူအများကျေးရွာကိုတိုက်ခိုက်မည်လူထက်နက်ရမ်းထွက်ရှိပါကြောင်း။

—အဖက် (အထက်), —အဖော် (အထော်), *n.* a companion, associate.

—အသင်း, *n.* a company, associate.

အပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *a.* stolen, so as to be afforded at a low price ; in opposition to အမြဲ, a term applied to genuine articles, *e.g.*, ကုန်ပေါ့, အထည်ပေါ့, [ကျွဲပေါ့, နွားပေါ့။ သည် နွားနွားပေါ့သောအထိုးမျိုးနှင့် ရောင်းသည်] ; *n.* urine, ကျင်ငယ်, မုတ်, ရေယောင်းသေး။

—အထေး (from ထေး, to be heavy), *n.* urine and fæces collectively.

—(ဝွန်), —ထွား, *v.* to pass urine ; သေးပေါက် (vulgar) အပေါ့ပါ။ applied to children, *e.g.*, သည်အကထေးအိပ်ရာပေါ်မှာအပေါ့ပါသည်။

အပေါ် (from ပေါ်, to appear), *n.* the upper part, space above (a thing), အထက် ; the upper part, upper surface (of a thing).

—ထပ်, *n.* superstructure.

—ချော (*pron.* အပေါ်ချော), *a.* smooth, specious, plausible.

—ထပ်, *n.* a superstructure.

—ထံ (*see* ထံ), —ထိက (from ဣက), *n.* the outside, surface, superficiality [သည်အုန်းကြီးစာထက်ဟန်ဆောင်ဆင်သည် အပေါ်ထံချောသာဖြစ်သည်]။

အပို (from ပို, to exceed), *n.* excess, odds, surplus, overplus.

—အပို, —(အထွဲ)။

—နေ့, *n.* the day after a worship day, when kept as supererogatory.

အပိုက် (အပိုက်) (from ပိုက်, to make stops in writing), *n.* a mark or stop in writing ; a portion of writing inclosed in marks or stops ; *comp.* အပိုက်။

အပိုင်, *n.* ownership.

—ပေး, *v.* to give another the ownership of any property ; (အပိုင်ပေးပေး), a term frequently met with in Burmese documents of conveyance and transfer, or in orders conferring a royal gift.

အပိုင်း (from ပိုင်း, to divide), *n.* a division, part, portion ; ထရစ်ပိုင်းမိထရစ်ပိုင်းသစ်ကပိုင်းမိတ်ကပိုင်းပါသည်။

အခြား, *n.* a dividing line, boundary ; နယ်အခြား၊ အပိုင်းအခြား။

—အဝား, *n.* a division, kind, sort.

အပိုင်းပိုင်း (*pron.* အပိုင်းမိုင်း), in divisions or pieces ; ထိုအခါထက်ထွှာ
သောသံထွက်ဖြင့်ဖြတ်၍။ ခထချင်းပြတ်ခြင်းငှာ ဓမ္မစီးနှိုင်းအောင်သော သံပြေ
ချင်းတို့ထည့်ထည့်သဏ္ဌာန် အသန့်တင်ခြင်း။ ခဏချင်းအပိုင်းပိုင်း ဖြတ်စေကုန်
၏။ (ရှစ်ပိုင်းရတ်သော၊ a term of abuse in Upper Burma).

အပိုင်းဆဲ (from ပိုး, to fasten on, and ဆဲ, to be settled), *v.* to be
well finished, done with precision ; သေချာဆည်း။

အပ္ပမေယျ (*pron.* အပ္ပမေးယ) (Pali အ, *priv.*, and ဝမာ, comparison),
n. incomparable, beyond comparison ; အထူးရှိသော။

အမင်းထုတ် (from မင်း, to be lazy, and ထုတ်, to extract), *v.* to
correct the disposition to be lazy.

အပျဉ်း (from ပျဉ်း, to be tough), *n.* any flabby, pendulous sub-
stance ; particularly applied to the flesh and skin of the
cheeks, breasts, &c., *e.g.*, ဝါးပျဉ်း (*pron.* ပချဉ်း), ရင်ပျဉ်း,
ဝမ်းပျဉ်း။

အပျောက်, *n.* the act of losing, loss of property.

—အပျက်, *n.* loss and damage.

အပျော်အပါး, *n.* pleasure ; usually used in a bad sense.

—ထိုက်, *v.* to indulge in sensual gratification.

အပျော်ထင်းထက်နက်ထိုင်, *n.* a volunteer.

အပျို (from ပျို, to be young), *n.* a young unmarried woman, ဒိန်
မထောင်သောမိန်းမပျို ; *comp.* ထူပျို။

—ကညာ, *n.* same.

—ပေါ်ဝင်, *v.* to arrive at puberty, as a woman ; အပျို ကညာအခါ
မထင်ပါစေ့၍။ အခါထင်ကအခွင့်သော၊ ထုတ်သောသူနှင့်ညှားတတ်စွာ။

—ဦး, —ဟိုင်း, *n.* an old maid.

—မို့, —ဖြန်း (*pron.* ဖြန်း as အပျိုဖြန်းကလေး။ —ပေါက်ကလေး), *n.* a
female just arriving at pubescence.

အပြင်, *n.* the surface, outside of a thing ; a surface, an open
vacant surface, used in composition, as ကွင်းပြင်, ထပ်ပြင်,
&c., the outside, the outer part (of a thing), what is be-
yond, outside ; [ပြင်ပြင်, a term applied to the Irrawaddy] ;
အဝ, what is beside, in addition ; much used as a second-
ary noun (*see* Grammar, section 74) ; အကြာထပ်ထိုးအမျိုးမျိုး
ထည့်သည့်စွာအပြင်ကျန်သောပေးစရာမရှိပါ။

အပြစ်, *n.* an evil result or consequence, opposed to အကျိုး, an
evil deed ; ဒုစိုက်, guilt, desert of punishment, အထူးထိုက် ;
figuratively punishment, ဒဏ်။

—အဆာ, *n.* a fault.

အပြစ်ကြီး, *v.* to be heinous, as a fault or crime ; to be very sinful or wrong.

—ခံ, *v.* to suffer punishment.

—ငရဲ, *n.* the punishment of hell.

—တင်, *v.* to blame, censure.

—ပေး, *v.* to punish ; ခပ်ပေးသည်။

—ပြု, *v.* to do wrong, commit sin ; to make out to be guilty, to treat as guilty ; to harm, injure.

—ဖြေ, *v.* to be expiated.

—ခို, *v.* to lay the blame on another in order to clear one's self.

—ဖြေ, *v.* to expiate guilt.

—ရောက်, *v.* to incur a penalty.

—ရှိ, *v.* to be guilty.

—ထွတ်, *v.* to forgive.

—ခံ, *v.* to incur a penalty [to suffer punishment].

အပြည်, *see under* ပြည်, 2.

အပြာ (from ပြာ, to be blue), *n.* a blue colour.

—ခြောက်, a being of a dull blue colour.

—နု, *n.* a light blue.

—ရင့်, *n.* a deep blue.

အပြား, 1 (from ပြား, to be flat), *n.* what is flat ; used as a numeral auxiliary ; *see* Grammar, section 98.

—အုတ်, *n.* a table, any flat, level surface.

အပြား, 2 (from ပြား, to be divided into several parts), *n.* a division into parts.

အပြီး (from ပြီး, to be finished), *n.* a finish, finishing, completion [*adv.* completely ; စုံစင်စွာ, to completion ; ပြီးအောင်, finally].

—အပ်, *v.* to hand or make over finally.

—အစီး, *n.* completeness, စုံစင်ခြင်း ; ထွားရမည်ခရိ ကိုစုံစုံစင်စင်ပြင် ဆင်၍အပြီးအစီးသို့ရောက်ခဲ့ပြီလား။

—ပြော, *v.* to speak decidedly, give a final answer ; အပြီးသတ် ဝကားပြောသည်။

အပြု (from ပြု, to do), *n.* a deed, action, အမှု။ ထွားမည် အပြုတွင်, in the act of going.

—အကျင့်, — အမှု, *n.* same ; ခင်ဆွားအပြုအမူတုတ်မှတုတ်တဲ, စိသက်ရန် အနည်းငယ်မျှအခွင့်ခရိ။

အပြေအပြစ် (from ပြေပြစ်, to be smooth), *n.* evenness, smoothness, finish, as in joiner's work, or in language spoken or written ; အလုပ်အကိုင်မှာ ထချပ်ထက်သွား မြန်မာလက်သွား ထက်အပြေအပြစ်ရှိသည်။ သည်ဆရာတော်အပြေအပြစ်ပြောထုတ်သည်။

အပြေး (from ပြေး, to run), *n.* running, manner of running, course ; *hence* ထပြေးတည်း, *adv.* in a straight line or in a plane surface, အနိမ့်အမြင့်မရှိ။

—အထွား, *n.* running and leaping.

—ကောင်း, *v.* to be able to run well ; to have an even surface ; [frequently applied to the roofs of buildings].

—ဖြောင့် (from ပြေး and ဖြောင့်, *which see*), *v.* to move in a straight line, as an arrow ; to be in a straight line, as the ridge of a roof, a line of soldiers, a road, &c. ; သည်ဖြားတယ် အပြေးဖြောင့်သည်။

—မောင်း, *v.* ride, or drive, a horse at a gallop.

—မြန်, *v.* to be swift of pace, fleet.

—သန်, *v.* to run without being easily fatigued.

အပြော, 1 (from ပြော, to speak), *n.* speech, manner of speaking.

—အဆို, *n.* same ; အပြောအဆိုကောင်းသည်။ အပြောအဆိုယဉ်ကျေးသည်။ အပြောအဆိုရှိခိုးသည်။ အပြောအဆိုသာသာသည်။

အပြော, 2 (from ပြော, to be much ?), *n.* extent of surface ; applied to the sea (သမုဒ္ဒရာ), and to successive existence (သံသရာ) ; သမုဒ္ဒရာအပြောအလွန်ကျယ်သည်။ သံသရာအပြောကျယ်စွာရှိသည်။

အပြောက် (from ပြောက် ?), *n.* painted, embroidered, or carved work.

—အပြန်း, —မှင်ကာ (မင်ကာ) (*pron.* မှင်ဂါ), *n.* same.

အပြောင်မယား, *n.* a concubine (ထော်ပြောင်), (superior to အဆိမ်းမယား, styled ကွန်ပြောင် ; an 'apyaung' was not bought with money, an 'athein' was.

အပွ (from ပွ, to be puffy), *n.* a loosely woven spot in cloth.

အပွင့် (from ပွင့်, to blossom), *n.* a blossom.

—ချပ်, *n.* a petal.

—ပဝံ, *n.* the calyx (the outer covering or leaf-like envelope of a flower) ; ပဒုဗ္ဗာကြာသည် ပွင့်ချပ် ပွင့်ပဝံ အလွန်များသည်, the pa-dōngma lily has many petals and calyxes.

အမြိုက်, *n.* short, or black tourmaline ; အကွတ်နက်။

အမွေ (from မွေ, to be confused), *n.* confusion ; လူမွေ, a man of mischievous practices.

—အရှုတ်, same.

- သား, *adv.* in a confused state, as အမှုအဖွဲ့သား နေသည်, the business is in a confused state.
- အမွေ (from မွေ, *which see*), *n.* an armful ; အမွေ အပိုက်။ [ကောက်မှီး တမွေသောက်မွေပဲပါ။ ထင်းတမွေလောက် မွေပဲပါ, bring me about an armful of fuel].
- အမွှေး, *n.* the outer, scaly parts of the fruit or bark of trees [အမွှေးမြင်အပင်အိ, by seeing the outer bark one knows the kind of tree. This proverb is always, figuratively, applied to persons].
- အမြွတ် (from မြွတ်, to grow in clusters), *n.* a cluster, bunch (of fruit) ; *comp.* အဆုတ်။ မျှော့တွယ်လိုက်ထားအမြွတ်အမြွတ်နှင့်။
- အရွတ်, *adv.* in clusters ; ထန်းပင်သစ်ပန်းပင်စုဖျပ်ပင်များအမြွတ်အရွတ် သီးတတ်သည်။
- အဖ (အထ), *n.* a father ; a masculine, used to designate the gender of certain birds, *e.g.*, ကြက်ဖ။ ထင်ကျီးထဖ။ မြိုး (*pron.* မြီး) ထဖ။
- အဖက် (အထက်) (written by some အထက် and said to be more correct than when written with a ဖ) (from ဖက်, to match, form a pair), *n.* a match, one of a pair (ထိန်ပင်ထဖက်။ လက်ထဖက်။ လူတဖက်သား, people other than one's self), a corresponding part in a union ; frequently used as a numeral auxiliary ; (from ဖက်, to unite with), *n.* an associate, companion ; အဖေ, အပေါင်းအဖေ, အပေါင်းအဖက်။
- ညီ, *v.* to be well-matched ; သည်သမီးမောင်နှံရုံ (or သွေးဝင်ပွန်းနှစ်ယောက် or လင်မယားနှစ်ယောက်) ထပ်အဖက်ညီသည်။ သည်နှစ်ယောက်ကောင်အဖက်ညီသည်။ သည်မြင်းနှစ်ကောင်, &c. ; အဖက် also means an ingredient used in compounding or mixing drugs, medicines, or paints ; ထိုးထုတ်ဆေးအဖက်ညီသည်။
- တန်, *v.* same ; အဖက်ညီ။
- ထုတ်, *v.* to associate with on terms of equality ; သည်ထုတ်အဖက်မထုတ်ထိုပါ။ နှင်းနှင့်ငါနှင့်အဖက်ထားတဲ့ (said when angry).
- အဖင်, *see* အတင်။
- အဖတ်, *n.* what remains of a thing after the liquor or juice is extracted, opposed to အရည်, the liquid part ; what is ejected from the mouth after the juice is extracted by chewing ; *see* ထမ်းဖတ်, နှင်းဖတ်, &c., hence ထိဖတ်, *n.* any object of desire ; ထိဖတ်ရှိရာပေးပါမည်။ Prov. မျက်နှာကြီးရာဟင်းဖတ်ပါသည်။
- အရည်, *n.* a substance composed of solid and liquid ; အရည်အဖတ်။
- ထင်, *v.* to have what remains ; susceptible of many figurative applications. In modern parlance it means, in a figurative sense, the doing or saying anything which may

compromise or commit one's self, *e.g.*, သည်အကြောင်းကိုအပတ်
တင်အောင်မပြောပါနှင့်။ ခင်အားသည်လိုပြုလုပ်အပတ်သာတင်စရာရှိသည်။

အဖန် [also written အဆန်, which is said by some to be correct]
(from ဖန်တီး, to plan), *n.* a time, turn ; အကြိမ်, အထိ။

—တထဲတ, *adv.* repeatedly ; သည်အကြောင်းကိုအတန်တထဲတပြောမနေ
ပါနှင့်ထင်တည်းပြောလျှင်တော်ပါပြီ။ Prov. အသစ်သေအောင်းကောင်းစေ
တော့အထောင်း (ကို) အတန်တထဲတအောင်းမှတတ်သည်, in the way of
one's first love being superior to any other.

—ဖန်, *adv.* same ; အကြိမ်ကြိမ်, အထိထိ။

အဖာ (from ဖာ, to mend), *n.* a patch, or any material inserted
to mend a hole, အဖာအဖာ ; also applied figuratively to
language ; အဖာအဖာမျှားစွာထူသောမိန်းမ။

အဖိ, 1, *see* အထိ။

—ဖ, *see* အထိမ။

အဖိ, 2 (from ဖိ or ဘိ, to press down), *n.* a weight, to keep down
anything ; ထန်ဖိ (ထန်ဘိ)။

အဖိတ်အစဉ်, *lit.* a spilling and scattering of a liquid. In a
figurative sense applied to *mortality* of human beings
during a period of epidemic disease ; ကာသရောဂါဖြစ်တိုးခါရန်
ကုန်မြို့မှာအဖိတ်အစဉ်ရှိတတ်လို့မကြားပါ။

—နေ့ (အသိတ်နေ့) (from ဖိတ်, to invite), *n.* the day before wor-
ship day ; အကြိုနေ့။

အဖိ (အိမ်), *n.* a pent-house, a small shed attached to a building.

အဖီး, *n.* a mark occasioned by a blow from a flat instrument ;
အကလေးမှာမိသမျှားကဆုံးမသည်အခါ တံပျာကလေးနှင့်ရိုက်လို့ အဖီးအဖီးထ
သည်။

အဖု (from ဖု, to be bulbous), *n.* a protuberance, bunch, knob,
boss, bulb ; a pimple, small boil, not so pointed as အဖူး
[ကရင်နီကောင်များကိုက်လျှင်အဖုထ၍နာတတ်သည်]။

အဖုတ်, *n.* a tuft or clump (of grass, &c.), smaller than အရုံ ;
hence အိမ်ဖုတ်, အိုးဖုတ်, မြက်ဖုတ်, မြို့ဖုတ်, ဖုတ်ဖု, the *mons veneris* ;
hence လဖုတ်။ [အဖုတ်ကလေး, the genitals of female children]။

အဖုံ, 1, *n.* a sail, used in composition, as အောက်ဖုံ, a lower sail,
&c. ; *num. aux.* applied to sails, nets, &c. (ပိုက်တဖုံ, ရွက်တဖုံ)။

အဖုံး (from ဖုံး, to cover), *n.* a cover of a vessel, စလောင်းဖုံး ; also
used figuratively, *e.g.*, စကားအဖုံးအမိတ်ကောင်းသည်။

အဖူး (from ဖူး, to protuberate), *n.* a bud of a leaf or flower (ငှက်
ပျောဖူး) ; a pimple, small boil ; *comp.* အဖု, a swelling as from
a blow (or sting)။

အဖေ (အထေ), *n.* a father ; အထ, ဖအေ [Women frequently, when
meeting elderly men, address them as ဘေထို။ ထေထိုဘယ်သွား

ကြည့်။ In Mandalay the children of non-officials usually address their fathers as *ထိုထို*; male members of the royal family addressed their fathers as *ထားထား*, an abbreviation of *ထိတ်ထား*].

အဖေ (အထေး), 1, *see* အထေး။

အဖေ, 2 (from *ဖေ*, to scab over), *n.* scab; အနာဖေးကွာ၍အနာပျောက် ထတ်သည်။

အဖဲ့ (from *ဖဲ့*, to break off), *n.* a bit broken off.

အဖောက်, 1, *n.* a woof; ရက်ကန်းဖောက်။

အဖောက်, 2 (from *ဖောက်*, to perforate), *n.* perforating, as *သောက် အထွင်းအဖောက်ကောင်းသည်*, he is good at mortising.

အဖော် (အထော်), 1 (from *ဖော်*, to associate), *n.* an associate, companion; အဖက်, အပေါင်းအဖက်, အပေါင်းအဖော် (အဖော်မကောင်းအကြောင်းမသင့်)။

—ရ, *v.* to find companionable.

အဖော်, 2 (from *ဖော်*, to mix), *n.* mixing, manner of mixing, as *ဆေးအဖော်ကောင်းသည်*။

အမိ (from *မိ*, be barren), *n.* a wife who has not borne children (a male human being who is impotent, *ယောကျ်ားမိ*), [the male of certain birds and animals; *ငန်းမိ*, animals; *ဆတ်မိ*, *ဒရယ်မိ*, serpents, trees, *ထန်းမိ*, *သင်္ဘောပင်အမိ*; those that flower without bearing fruit; a leading word, *စကားမိ*, opposed to *အမ*, a synonymous word, or expletive, *စကားမ*, *e.g.*, *ထိုင်ပင်ဒီး* *အမ*။

အမိ (အဘို) (from *မိ*, to throw into or upon), *n.* a part, portion, share, what is for, *အလှူ*; [often used with *အလှူ*, *e.g.*, *ရင်းငွေ မှီ ကာလ သားတို့ အမိ အလှူ ထာပေးသည်နှင့်*] *မိဖုရားတို့ မသွား မီ ၅၅ အမိ က*, the period (of time) before he went to Manipar. A throwing upon, or what is thrown upon, as *ထင်းမှာမြေကြီးအမိ* *အဘို*။

အဖျဉ်း (from *ဖျဉ်း*, to be unsubstantial), *n.* chaff; *comp.* အမွှေငံ.

—အမွှေငံ, *n.* chaff and refuse collectively.

—အထွေး, *n.* chaff and small grain; *အသိန်*။

—ကြီး, *n.* a worthless fellow; *လူအဖျဉ်းကြီး*။

—စကား, *n.* nonsense.

—မြွေ, *v.* to indulge in 'chaff,' persiflage.

—မွှေ, *v.* to be scattered as chaff; capable of figurative applications, *e.g.*, *ခင်အား ငါ့ကိုအလကားမဲ့သက်ထက် အမှုရှာထွက်ခင်* *အဖျဉ်းအဖျဉ်းကိုလေထွန်သလိုရှိပါလိမ့်မည်*။

အဖျဉ်း, *n.* some appendage to the lungs.

အဖျား, ၁ (from ဖျား, to be in a fever), *n.* fever; ငှက်ဖျား, malarial or jungle fever.

—အဖျား, *v.* to intermit (in fever).

—ကြီး, *v.* to have strong fever.

—အဆုတ်, *v.* to abate as a fever.

—ထက်, *v.* to have a paroxysm (of fever).

—ဖြတ် (*pron.* ဖြတ်), ဆေး, *n.* medicine for fever, quinine.

အဖျား, ၂, *n.* an end (ရွာထပ်အဖျားထပ်, which end of the village?), extremity, point, အစွန်းထိပ်; a top, summit, ထိပ်, opposed to အရင်း, a bottom, foundation; *a.* not original, not own, as သားဖျား, a son by affinity, opposed to သားရင်း, an own son; [အဖျားမည်း (မဲ) နှင့်ပြောသည် or အဖျားမည်းကလေးနှင့် ပြောသည်, to speak (*lit.*) 'with a little black point,' *i.e.*, to speak in an indirectly, suggestive manner, to insinuate.]

အဖျော် (from ဖျော်, to dilute), *n.* a sweet liquor.

အဖြစ် (from ဖြစ်, to be), *n.* being, a state of being, condition.

—အဆင်, —အဖျက်, *n.* the circumstances, events, adventures (of one's life); အထူးအဖြစ် အဖျက်ပြောစဉ်းပါ။

—အတူ, *n.* same.

—အဟန့်, *n.* state, condition, circumstance, case; ဖြစ်ဟန့်။ ဟိုဖြစ် ဟန့်ဖျားကိုမိဘတို့မြင်ရလျှင် အထံလောက်အနားကြမည်နော်, could our parents behold our condition, how they would pity us, eh?

အဖြန်း (from ဖြန်း, to be worn away?), *n.* grit of any kind, as the worn part of grain or the refuse that remains in chiselling marble; ကျောက်ဖြန်း။

အဖြူ, *n.* whiteness, white colour; *a.* white; သည်နားရောင်အမွေးရှိသည်။

အဖြူထည် (*pron.* အဖြူဖယ်), *adv.* in frame only; *comp.* (ထက်ခါး။ သည် ကျောင်းဆောက်သည်မှာအဖြူထည်ဘဲရှိပါသေးသည်)။

—အုပ်, *v.* to have done in the rough or outline only [*e.g.*, ထုလုပ်အုပ်အဖြူထည်အုပ်ပြီးမှမ်းမိသောအတိုင်းတည်း]။

အဖြေ (from ဖြေ, to unloose, &c.), *n.* an answer to a question [a key, *e.g.*, ပါရမီထောင်ခန်းအဖြေ, a key to the Paramigan]; manner of answering; forgiveness (of sin), as အပြစ်ကိုအဖြေ မရှိနိုင်, there can be no forgiveness; *see* other definitions, [an antidote; *e.g.*, မြေယေဝက်ကိုက်လျှင်အဖြေရှိရဲထား]။

အဖြေအတတ်, *adv.* alternately (in speech); ထုလုပ်လူကြီးနှင့်စကားပြောသောအခါအဖြေအတတ်ပြောစဉ်း။

အဖြောင့်ခံ, *v.* to plead guilty in a court of law, to confess one's faults, to admit, အဖြောင့်ဆို။

အဖြိုက်ကျောက်, *n.* a stone used in alchemy.

အဖွင့်, also spelt အဖွင့် (from ဖွင့်, to open), *n.* an exposition ; [the act of opening, as တံခါးကိုအဖွင့်မထုတ်။]

—အမိတ်, *n.* the act of opening and shutting, *e.g.*, ထရပ်ကပ်များ အဖွင့်အမိတ်ခက်သည်။

အဖွဲ, *n.* a small bit, as of rice ; as အနှစ်အဖွဲ, as of money levied ; အသေးအဖွဲ။ စပါးကိုကြိတ်ဆိုထဲမှာထည့်၍ကြိတ်သောအခါအနှစ်အဖွဲကျသည်။

အနွံ, *n.* plumpness, as of a child.

—အတွေး, *n.* same.—S.

အဖွယ် (from ဖွယ်, to be suitable), what is suitable, desirable ; used as a verb formative and frequently written ဘွယ် (which is said to be more correct) ; အတွန်ချစ်ဘွယ်ရာအကြောင်းရှိ။ အတွန်ရှက်ဘွယ်ရာအကြောင်းရှိ။

အဖွာ (from ဖွာ, to puff), *n.* a puff from the mouth ; ခင်ဘူးဆေးလိပ် ထွာထောက်သောက်ပါရဲ့စ။ ကျုပ်အနားမှာ ဆေးလိပ်အထောင်းထောင်းအဖွာဖွာရှိအောင်မသောက်ပါနှင့်။

အဖွား (အဘွား), *see* အဘွား, a grandmother.

အဖေ, *see* အဖေ, frequently pronounced and written အဖေ, *n.* a father ; ခမည်း, ဖအေ, ဘ, တခင်။

—ထားချင်း, *n.* paternal relatives.

အဖင်, *n.* an ancestor of the fifth degree.

အဘယ်, *pron. a.* what, interrogative, ထယ် ; in negative sentences, combined with the negative particle မ, none, as အဘယ်သူ မရှိ ; in colloquial *pron.* အဘဲ့ when preceding ကြောင့်။

—သူ, *pron. a.* what person ? who ? အသူ။ ထယ်သူ။

—သို့, *pron. a.* of what sort ? အသို့။ ထယ်သို့, *adv.* how ?

အဘိ, *n.* an ancestor of the fourth degree, the father of a great-grandfather, အဘေးထိုးထေး။ တီးထင်။

—မ, *n.* the mother of the same.

အဘိဇ္ဇာတရား, *n.* the principle of malevolent envy of another's good fortune, အဘိဇ္ဇာကား သူ၏စည်းစိမ်ကိုရှေ့ရှုခြင်း ; usually used with ဗျာပါဒ as သည်သူအဘိဇ္ဇာဗျာပါဒအလွန်အားကြီးသည်။

အဘိညဉ် (အဘိညာဏ) (Pali အဘိ, excelling, and ညာဏ, wisdom), *n.* extraordinary wisdom, of which there are six kinds, namely, ဖိဗ္ဗဝဠု, the faculty of seeing like a nat ; ဖိဗ္ဗသောတ, the faculty of hearing like a nat ; ဣဒ္ဓိဝိဓ, creative power ; ဝေဏာပရိယ or ပရမိတ္တဇာနည်, knowledge of other's thoughts ;

အာသဝက္ခယ, freedom from passion ; ပုဗ္ဗေဒိဝါသာနုဿတိ, knowledge of one's own past existences.

—သွေး, *n.* primitive blood, that in which the life particularly resides.

အဘိဓမ္မ (Pali အဘိ, excelling, and ဓမ္မ, law) ; one grand division of the Buddhist scriptures, containing the instructions of Gaudama addressed to the dévas (နတ်) and bramas (ဗြဟ္မာ) of the celestial world, comprising seven books (အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း), namely, ဓမ္မသင်္ဂဓိ, ဝိဘင် (*pron.* ဝိဗင်), ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပဉ္စက, ကထာဝတ္ထု, ထမိုက်, ဝဋ္ဌာန ; *see* ဝိသုဒ္ဓိကထာ။

အဘိဓါန (Pali), *n.* a vocabulary, dictionary ; အနက်မထန်။အဘိဓါန။

အဘိသိက် (*pron.* အမိတ်သိတ်) (သိသိက် is in more general use). (Pali အဘိ, excelling, မြစ်သော and သောက, pouring, သွန်းထောင်းခြင်း), *n.* a pouring (of water), a ceremony of inauguration equivalent to that of pouring oil ; ရာဇာမိရာဇာအဘိသောကောရာဇာနိယောပိတိရိယ အဆွှင်သုရင် မင်းမြတ်သူများ, anointed monarch of monarchs, great and excellent Queen, Victoria.

—ခံ, *v.* to be subject to the ceremony of pouring.

—သွန်း, *v.* to perform the ceremony of pouring.

အဘေး, *n.* a great-grandfather ; ဘေး။

—မ, *n.* a great-grandmother ; ဘေးမ။

အဘိုး, 1 (*pron.* အဖိုး), *n.* price.

—အစား, —စားနား, —သားနား, *n.* same ; သည်ပုဆိုးအဘိုးစားနားတယ် ထောက်ဆိုမည်။

—ကြီး, *v.* to be high-priced, costly ; to be higher priced than common, be dear ; အဘိုးမြတ်။

—ချို, *v.* to be cheap [နည်း, —ထော်, same] .

—တန်, —ထိုက်, —ထိုက်တန်, *v.* to be of worth, of value.

—ထား, *v.* to fix a price.

—ပေး, *v.* to pay the value of.

—ဖြတ်, *v.* to appraise (appraise).

အဘိုး, 2, *n.* a grandfather ; ဖိုးအေ, ထိုး။

အဘွား, *n.* a grandmother ; ဖွားအေ, ဘွား။

အမ, *n.* a female ; a brood, swarm [ဗျီးပင်ဖျားအမဖျားစွာစွဲပါသည်], collection (စောင်ထူ used in Upper Burma) ; used as a numeral auxiliary ; the main part of a box, opposed to အဖိုး, the cover ; a feminine, of the female gender ; hence မ။

အမင်္ဂလ, *see* အမင်္ဂလာ။

အမဝိတာ (*pron.* အမဝိတာ) (*Pali* အ, *priv.*, and ဝိတာ, what is propitious), *n.* what is unpropitious, productive of unhappiness, an evil ; အမဝိတာစကားမပြောပါနှင့်။ လှသောအဝတ်ဖုဆိုးတို့ကိုဝတ်လျှင် အမဝိတာရှိသည်။

အမင်း, *n.* the hollow head of a tool, weapon, &c., into which the handle is inserted ; *comp.* အဆောင်ဆေးဆိုးအမင်း။ ဆောက်အမင်း။

—ထပ်, *v.* to affix such head.

အမင်း, 2, *see* မင်း, you.

အမည် [from မည်, to have a name (to term)], *n.* a name.

—အရည်, *n.* a respectable name, title ; ဝံ့အမည်။

—ထပ်, *v.* to name, designate ; သည်ပန်းကိုအမည်ထပ်လှိုမခေါ်တတ်ပါ။

—တွင်, *v.* to call by name.

—ပေး, —မှည့်, *v.* to name.

အမည်း (*pron.* အမဲ), *n.* the flesh of beasts. [In Lower Burma အမည်း is often applied to *game*. In Upper Burma သားကောင် is the term used.]

—ကပ်, *v.* to broil flesh.

—ဆီ, *n.* tallow.

—ညှင်းကြပ်ထင်ခြောက်, *n.* dried slices of meat.

—သား, *n.* same.

—သားငါး, *n.* beasts and fish collectively (taken in the sense of food, *e.g.*, အမည်း သားငါးပေါသည့် အရပ်), frequently pronounced (erroneously) အမဲသားငါး။

—သားနာ, *v.* to be tainted, as meat.

အမတ်, *n.* a person of rank, a nobleman ; အမတ်ကြီးလေးပါး။

အမတေ, *see* အမြူတေ။

အမန်, *see* ယမန်

အမနုဿ (from အ, *priv.*, and နုဿ, man), *n.* a monster ; တီးလူ။

အမယ်, *n.* a mother ; အမိ, အမေ, မိခင်, *int.* mother ! expressive of surprise or distress.

—ကြီး, —မယ်, —လေး, —ကြီးလေး, *int.* same ; မင်းသည် ခန့် လောက် အနာထရပ်ခံသောကြောင့် အမယ်လေးကိုတအော်သလား။

—မင်း, *int.* same, expressive of wonder ; အမယ်မင်းကြီးထိုက်တာ, mother ! so big ! အမယ်မင်းငါးကြီး။ အမယ်မင်းကျားကြီး။

အဆူဝတ် (from ဖာ and ချွတ်), *n.* a scar, when the skin is thickened.

အမိ, 1, *n.* a mother ; အမယ်, အမေ, မိခင်, miss, madam, a term of compellation by which a daughter, wife, or any woman,

younger than the speaker, is addressed in a way of affection or friendship.

အမိန့်ရည်ခန်း, to become absorbed, as mother's milk in the system, which the Burmese asseverate takes place at 40 years of age.

—မွေးထိုင်း၊ ထမွေးထိုင်းကု, *v.* to restore to one's normal state of health, as a physician. The အ in အမိ is usually omitted.

—မဲ့သား, *n.* a motherless child ; also used figuratively of persons in a helpless, forlorn state ; အမိမဲ့သားကဲ့သို့။

—သားချင်း, *n.* maternal relatives.

အမိ, ၂ (from မိ, to attain to), *adv.* equivalent to မိအောင်, unto attainment, as အမိမင်းသည်, to catch, to succeed in catching ; အမိလိုက်သည်, to pursue and catch.

အမိန့် (from မိန့်, to speak authoritatively), *n.* an order.

—စာ (*pron.* အမိန့်စာ), *n.* a written order.

—တော်, *n.* a royal, or divine, order ; အမိန့်တော်ပြန်တန်း, Government Gazette.

—တော်ကျည်ထောက်, *n.* a hollow bamboo for keeping a royal order or commission in ; အမိန့်တော်ကျည်ထောက်ကတ္တီပါအိတ်စွပ်၍ဖြင့် ဖြတ်သောနေရာမှသာထားသည်။

—တော်ထုတ်, *v.* to utter, issue, promulgate a royal order.

—တော်ပြန်, *v.* to repeat a royal order.

—တော်ရခေါ်နေ, *n.* a certificated pleader or advocate ; ဝတ်ထံခေါ်နေ, a barrister.

—တော်ရှိ, *v.* to give a royal order.

—တော်ထုတ်စု, *n.* a decretal, collection of laws.

—နာခံ, *v.* to receive an order. [In Upper Burma the word အမိန့်တော် was never applied to any order excepting to one emanating from royal authority. In Lower Burma it is indiscriminately, but of course wrongly, applied to orders given by all grades of officials.]

အမုတ် (from မုတ်, *which see*), *n.* a môt, a measure of length equal to five finger breadths (အဆင့်).

အမုန် (*in colloq.* မုန်), *n.* the temporal juice which at certain season exudes from a male elephant's head.

—ထွက်, —ထို, *v.* to exude as such juice ; ဆင်များမုန်ထိုသည့်အခါ မည်သူမှအနားထိုးချွန်မကပ်ပုံပါ။

[အမုန်း (from မုန်း, to hate), *n.* hatred ; *in colloq.* use the အ is frequently omitted.]

အမုံခံ, *see* အမုန်းဆေးခံ။ (ခင်ဘုရားသည်လိုလိုထင်ထင်အမုန်းခံရလိမ့်မည်။)

—ဆေး (from မုန်း, to hate, and ဆေး, a drug, medicine), *n.* hatred prompted by another; used also without the အ, မုန်းဆေး, same.

—ဆေးခံ, *v.* to incur displeasure on account of another person.

—ဆေးတိုက်, *v.* to prompt one to hate another.

အမုံ (from မုံ, to begin to bud), *n.* an incipient bud.

အမှု (from မူ, to do, to be effected), *n.* a deed, action; အပြု (affectation).

—အကျင့်, —အထား, *n.* conduct, behaviour; သူ့အမှုအထားကိုကြည့်စမ်းပါဦးတော့။

—အရာ, *n.* same.

—ကောင်း, *v.* to be expert in affectation.

—ကွဲကွဲ, *v.* to be unlike in deed or action (implying deterioration).

—မှန်, *v.* to be true and correct in deed or action.

အမူး (အမှု), 1, *n.* a person of rank, a nobleman (not used alone).

—အမတ် (အမှုအမတ်), *n.* same as မူးထောင်မတ်ထောင်။

အမူး, 2 (from မူး, to be dizzy), *n.* dizziness, intoxication.

—အမော်, *n.* same; ပင်လယ်ကိုမကူးဘူးသောသူများပင်လယ်ကိုကူး၍အမူးအမော်အလွန်အားကြီးသည်။ (*see* လှိုင်းမူး).

—ပြေ, *v.* to become less or wear off, as a fit of dizziness or intoxication.

အမေ, *n.* a mother; အမယ်, အမိ, မိခင်။

—ကြီး, *n.* a goody.

—လေး, *see* အမယ်။

အမေ့အလျော့, *n.* forgetfulness, absence of mind; အမေ့အလျော့အားကြီးသည့်လူခိုင်းရှိမဖြစ်ဘူး။

အမေး (from မေး, to question), *n.* a question; ပုစ္ဆာ။

—အစပ်, *n.* (အစပ်အမေး more frequent), အဖြန်း, same.

—ခိုင်း, *v.* to cause to inquire, or question.

အမောက် (from မောက်, to be convex), *n.* a cock's comb, ကြက်မောက်; a dragon's crest, နဂါးမောက်။ အမောက်အမိ; a term applied to words of overflowing, *e.g.*, တောင်းထွာဆန်အမောက်အမိထည့်ပါနှင့်။

အမောင်း (from မောင်း, to drive), *n.* driving, as နွားအမောင်းမတတ်, he does not understand driving oxen.

အမောင်, *see* မောင်, a woman's brother.

အမော် (from မော်, to project upwards), *n.* a promontory; *see* ရေမော်။

အမိုက် (from မိုက်, *which see*), *n.* a measure of length equal to eight finger breadths (အသစ်), one-third of a cubit.

အမိုက်, ၂ (from မိုက်, to be dark), *n.* darkness, မှောင်မိုက်; an ignorant person, a fool, အမိုက်ကြီး [အမိုက်သားကိုတွေ့ယူလိုမစော်ပါ]; အမိုက်ကြီးငှါးမွေးသည့်လူ, the four most foolish kinds of persons—(၁)သန်းခေါင်အချိန်မွေးသည့်လူ, a person born at midnight; (၂) လကွယ်နေ့မွေးသည့်လူ, a person born on the last day of the lunar month; (၃) မိုးမင်းမြှောင်ကျသည့်အခါမွေးသည့်လူ, a person born when the sky is dark with rain-clouds; (၄) တောအုပ်ထဲမှာမွေးသည့်လူ, a person born in a dense forest.

အမိုး (from မိုး, to cover), *n.* a roof, a chief; အထဲ။

—အကာ, *n.* a sheltering cover.

—စွန်း, *n.* the eaves and ends of a roof.

အမွှာ (အမွှာက) (Pali), *n.* a measure of capacity equal to a tin (အတင်း).

အင်း, *v.* to hold off from inability to recognize or fear of advancing, to be impeded in progress, as a boat or ship by a head-wind, *e.g.*, နေ့လယ်လေလသလိုထွေအသွားအင်းသည်။

—တင်းတင်းနေ, *v.* same (most common); မင်းမျက်နှာကိုမြင်သော်လည်းအင်းတင်းတင်းရှိလိုနှုတ်မဆက်ဘဲနေလိုက်သည်။

အမျက်, ၁, *n.* a knot in timber.

—အသက်, *n.* same.

—အဆာ, *n.* a bad knot, *e.g.*, သည်ထည်းဘီးအမျက်အဆာထယ်များသည် ဝယ်ထွင်လူကိုထိခိုက်လိမ့်မည်; *see* မိုက်။

—ကန်း, *a.* without a knot, as some bamboos.

—ဆုံ, *n.* a junction of knots.

အမျက်, ၂ (from မျက်, to be angry), *n.* anger; ဒေါသ။

—ကြီး, *v.* to be very angry, wrathful; အချစ်ကြီးအမျက်ကြီး။

—ခံ, *v.* to feel anger without expressing it, ခံခံ, ဒေါသခံ; [to incur displeasure, ခေါ်သံ].

—ထွက်, *v.* to express anger.

—ဖြေ, *v.* to be appeased.

—ရှိ, *v.* to feel anger without expressing it; ခံခံ။

—ဝင်, *v.* to become angry.

—ထိမ်း, *v.* to curb or restrain anger; အမျက်ကိုထိမ်းတော်မူပါလျှော့။

အများ (from များ, to be many), *a.* many ; the many, the main part.

—အစား, တကာ, same ; အများတကာမျိုးသောသော အမှုကိုပြုကြပါစွင့်။

—နည်း, like the many, majority ; ၎င်းကျွန်ုပ်အမြီးမှာအများနည်း။

အမျိုး, *n.* a race, lineage ; အနွယ်, a kind (class), sort ; အထည်အဝ—

(1) ခင်းမျိုး, the official class.

(2) ပုဏ္ဏားမျိုး, the Brahman race.

(3) သူဌေးသူကြွယ်မျိုး, the wealthy class.

(4) သူဆင်းရဲမျိုး, the poor class.

ဝိသနုရဗ္ဗိတ။အမျိုးအနွယ်စောင့်စည်းခြင်း။

—အဆွေ, *n.* a relative, kinsman ; အဆွေအမျိုး။

—အနွယ်, *n.* a race, lineage ; အမျိုးအနွယ်စောင့်စည်းခြင်းဝိသနုရဗ္ဗိတ။

—အမျိုး, *n.* hereditary stock.

—ခုနစ်ဆက်, *n.* seven degrees of ancestry, reckoning upwards, namely, အဘ, အဘိုး, အဘေး, အဘိ, အဘင်, အညောင်, အဖေ ; also seven degrees of posterity, namely, သား, မြေး, မြစ်, တိ, ကွတ်, ဆတ်, ဆက်။

—စင်, *a.* born of parents of the same race, *i.e.*, born of pure race.

—မစင်, *a.* half-caste (reproachful) ; ကပြား။

—သား, *n.* one of the same race, a fellow country-man.

—သားချင်း, *n.* same.

—ဆွီး, *n.* a fellow country-woman.

—သန့်, *v.* to be of pure race.

အမြင် (from မြင်, to see), *n.* sight, appearance, as အမြင်ကပ်, to be disagreeable to the sight ; သည်လူ ငါတတ် အမြင် ကပ်သည်, the sight of this man is very disagreeable to me, *i.e.*, I hate this man.

—လှ, beautiful to the sight.

—သာ, to be pleasant to the sight ; —နီး —ဝေး, to be near or far, &c., observation, as အမြင်နည်းသည် ; [အထွေအမြင်များသည်။ combined with အမျှော်, as အမြော်အမြင်, foresight] ; အမြင်နီး ခရီးဝေးထောင်။

အမြင့် (from မြင့်, to be high), *n.* height, altitude.

အမြစ်, 1, *n.* a root, bottom, origin ; အခြေ, အရင်း, ပူလ, the gizzard of a bird ; hence ရေသောက်မြစ်, *n.* tap-root.

—ပု, *n.* a bulbous root.

အမြစ်, 2, *n.* the light accent, originally a small အ placed under a letter, and called မြစ်, because it interrupts the natural sound ; အောက်မြစ်။

အမြတ် (from မြတ်, to exceed, be a gain), *n.* gain, profit ; *a.* excellent, opposed to အယုတ်။ အမြတ်အယုတ်မခွဲသာ။

——အစွန်း, —အပွား, same.

——စား, *v.* to make profit.

——ထန်း, *a.* excellent, precious, implying affection.

——ထောင်ကြေး, *n.* the income-tax.

——အယုတ်, *a.* that which is excellent and that which is worthless or vile ; လောက၌အဝတ် ထန်သာဖြစ်စေ။ ရွှေငွေစသော ဥစ္စာစည်းစိမ် ဖြစ်စေ။ အထုံးစုံလူတို့အထုံးအဆောင် ယူသမျှဌာပင်။ အဘိုးထိုက်သည် မထိုက်သည်။ ထင်တယ်သည်မထင်တယ်သည်ကို အမြတ်အယုတ် မခွဲဝေသာတရားသ ဖြင့်ရသည်မရသည်ကိုသာ။ အမြတ်အယုတ်ခွဲဝေထိုက်သည်။

အမြိတ်, *n.* the dangling end or border of anything, as the fringe of a garment, the ends of hair, or of thatching (လေးဖက် ဖြိတ်ဝပါ, a four-fringed handkerchief) ; one kind of အရိပ်အ မြိတ် [သွားလျှင်အရိပ်နှင့် ပြောလျှင်အမြိတ်နှင့်။ မင်းစကားအရိပ်မှိတ်အမြိတ် မကင်းပါ။ အမြိတ်အစလောက်ပြောသည်], hence အမြိတ်အာထ။

——ဝ, *n.* same.

အမြီး, *n.* a tail (also used figuratively, *e.g.*, မင်းစကားအမြီးအမောက် မရှိ။, your language has neither head nor tail to it).

——ထူး, *n.* the root of a tail ; မိကျောင်းများ၌အမြီးထူးကိုထားနှင့်ဖြတ်ထွင် မထွားတတ်ပါ။

——ပေါက်, *v.* to protrude, as an incipient tail.

——ရင်း, *n.* same.

——ရွတ်, *n.* the extremity of an elephant's tail.

အမြိုထေ (*pron.* အာဖေ), *n.* a kind of calculus found in the body of an animal or a plant, and used as a charm (also written အမြိုထေ) ; မြီးအမြိုထေ။ ခါအမြိုထေ။ ဓမ္မယ် အမြိုထေ။ မြေအမြိုထေ။ ထိပ်အမြိုထေများကို လူများဆောင်ရွက်သောအခါ ထားပြီးသည်တုတ်၍ မြန်မာ များကအယူရှိကြသည်, the calculi of doves, partridges, of the jasmine, snakes, turtles, when carried about by men, render them da-proof according to Burmese opinion.

အမြို (from မြို, to chew the cud), *n.* a cud ; စားမြို။

အမြောက်, *n.* a gun, cannon ; hence စစ်ဆောင်အမြောက်, a field-piece.

——စေ့, —ဆန် (အမြောက်ဆန်ထုံး), *n.* a cannon-ball.

——တပ်, *n.* a battery of artillery.

အမြောက်ဘိုက်, *n.* a gun-shed.

—ဝစ်, *v.* to discharge a cannon.

—ဗိုလ်, *n.* an artillery officer.—S.

—ရင်း, *n.* the breech of a gun.

—ထွင်း, *n.* a gun-carriage.—S.

အမြိုက်, *n.* amreeta, nectar; ထရားအမြိုက်ထိုက်ဈေး, to administer the nectar of the law, *i.e.*, to dispense justice impartially.

—ရည်, *n.* same.

အမွေ, *n.* an inheritance, permanent estate.

—အရက်, —အနှစ်, —ဥစ္စာ, —ခံရသောဥစ္စာ, *n.* same.

—ခံ, *v.* to inherit; *n.* an heir; အမွေဆက်အမွေခံ။ အမွေခံမှု, an inheritance case.

—ခံပေး, *v.* to deliver a child to be heir of another person; ကောင်းမွေဆိုးမွေခံ။

—စား, *n.* an heir.

—ရ, *v.* to receive by inheritance.

—လိုက်, to lay claim to an inheritance.

အမွေ, *see* အမွေ။

အမွေး, *n.* the hair of the body (fur); hence သားမွေးအင်္ကျီ, a fur coat; ဆိုးမွေး, wool. [When applied to horses and cattle, အမွေး means the colour.]

—အထောင်, *n.* feathers, plumage (the coat of a horse, *e.g.*, အမွေးအထောင်ထူသည်မြင်းနှစ်စီး).

—ဆောင်း, *v.* to stand erect, as the hair of an animal; to bristle.

—ညှင်း, sometimes —ညှင်း, *n.* fine, short hair of the body, down.

—ညှင်းထ, *v.* to have the fine hair of the skin erected or stand on end through sudden cold or a strong emotion; ကြက်ဆီးထ။ ကြက်ဆီးမွေးညှင်းထ (goose-skin).

—ချ, *n.* a pin-feather.

—မွေး, *v.* to have shaggy hair, as a dog, pig, &c.

—ရှည်, *v.* to have long hair, as an animal.

အမြိုက် (from မြိုက်, to utter), *n.* anything uttered, a speech; the beginning of speech; a hint, an intimation; အမြိုက်ကလေး ထောက်သောမြိုက်ပါသည်။ အမြိုက် ထူးဆီမှာသာ ပေါ်သည်။ အမြိုက်ကို ကြားသည်။

အမှတ်, *n.* stiff hair, bristles; သန်သောအမွေး။

အမှည့်ကြွေကြွေ (*pron.* အမှည့်ရွှေကြွေ), *v.* to drop off a tree from ripeness, as fruit ; also used figuratively of persons who die of a ripe old age.

အမှတ် (from မှတ်, to mark), *n.* a mark, sign ; a geometrical point.

—အထွေ, *n.* ; *see* စမှတ်။

—အသား, *n.* a mark, badge (observation, remembrance, knowledge ; အမှတ်အသားကောင်းသည်, to be observant).

—တိုင်, *n.* a signal-post (a railway signal-post).

—ထူ, *adv.* carefully, with good observation of position, as when one buries treasure, so as to be sure to remember the place ; ဥစ္စာကိုအမှတ်ထူအပ်သည်.—S.

—ပေး, *v.* to give a sign, token, &c.

—မြှီ, *v.* [to appoint for a mark, to observe as a mark ; to think, suppose] ; အထွေမြှီ, *v.* used in forming verbal nouns.

—မဲ့, —တမဲ့, —မထင်, *adv.* inadvertently, unawares, unexpectedly, by surprise.

—ရ, *v.* to become reminded of.

[အမှန် (from မှန်, to be true), *n.* truth, right, opposed to အမှား, falsehood ; regularity ; *adv.* truly, certainly, regularly.]

—အကန်, *adv.* truly, certainly.

—ထူ (from မှန် and ထူ), *v.* to hit right.

[အမှန်း, ၁ (from မှန်း, to aim, guess at), *n.* guessing, power of guessing] ; aim, as in shooting.—S.

—[ကောင်း, —ဖြောင့်, —မှန်, *v.* to be good at guessing.]

အမှန်း, ၂ (from the verbal form မှန်း), *adv.* intensive in the phrase အမှန်းမသိ, he knows nothing (at all, အရှုံး အမှိုက်ထက် သက်).

—ကမ်းလမ်း, or အမှန်းကမ်းနား, *adv.* at all ; in negative sentences, as အမှန်းကမ်းလမ်းမသိ, he knows nothing at all.

အမှတ် (from မှတ်, to instruct, order), *n.* an order.

—တော်, *n.* an order from a prime-minister ; ဝန်ကြီးအမှတ်တော်။

—ထော်ရေး, *n.* a secretary to a wungyi appointed by the king.

အမှား, ၁ (from မှား, to err), *n.* an error (blunder), [falsehood].

—ခံ, *v.* to suffer, or tolerate, a blunder.

အမှားစောင့်, *v.* to watch another with a view of entrapping him in a blunder.

—ရှာ, *v.* to try and find fault with another.

အမှား, ၂, *see* တမား။

အမှီ (from မှီ, to lean on), *n.* anything to lean on, a thing that affords support ; *comp.* တစ်။

—အတင်း, *n.* same.

—တစ် (တံစ်), *n.* a person that affords support.

—မြဲ, *v.* to adhere to, trust in ; မှီ။

—တစ်, *n.* same.

—လိုက်, *v.* to follow, so as to overtake.

အမှီး (from မှီး, to store up), *n.* a stock ; အမှီးအရင်း။

အမှု, *n.* business, work, affair ; အခင်းအရေး, a process in law, a prosecution ; မင်းမှု။

—အရာ, *n.* same in the first sense.

—ခိုင်လုံ, *v.* to be sound and conclusive, as the evidence in a civil or criminal case.

—စွဲ, *v.* to prosecute either as a complainant in a criminal, or as a plaintiff in a civil, case.

—ဆိုင်း, *v.*

—ဆိုင်း, *v.* to adjourn a case in court, as a Judge, or Magistrate.

—ဆောင် (*pron.* အမှုဆောင်), *n.* one who conducts a business or case for another ; အမှုဆောင် (*pron.* as spelt), *v.* to conduct such business or case (sometimes used in a derogatory sense).

—တွဲ, *n.* the file or record of a civil, criminal, or revenue proceedings.

—တမ်း, *n.* a person on service, *commonly* Government service [a police officer, အမှုတမ်းသား။လက်နက်ထိုင်အမှုတမ်းသား]။

—ထား, *v.* to make account of, take into consideration ; ဖခာန မြဲ။ (ခင်ဘျားထိုလူငါအမှုထားပါမည်ထား)။

—လိုက်, *v.* to prosecute in a case, as a Government advocate or police officer ; အမှုလိုက်ကောင်းသည်, to be clever or skilful in prosecuting.

—ရှာ or ရှာကြံ, *v.* to endeavour to get another into trouble ; to trump up a case against another ; မှောင်းရှာကြံ။

—သည် (*pron.* ထယ်, like Eng. there), *n.* one who has business ; a party in a suit.

အမှုထွင်း, *v.* to put a case into court.

အမှုတ် (from မှတ်, to blow), *n.* a blast ; လင်းပိုင် မှတ်သော အမှုတ်အတွန် ဖြင်းထန်သည်။

အမှုန် (from မှန်, to be minute), *n.* fine dust, larger than မြူ။

အမှုန့် (အမှုန့်), *n.* pulverised matter, powder.

အမှုန်း (from မှန်း, to harrow), *n.* a harrowing.

အမှုး (from မှူး, to be chief of), *n.* a chief, ruler, chieftain.

—အမတ်, *n.* the chiefs and nobility collectively ; မှူးမတ်, မှူးတော်မတ်တော်။

အးမျှးအးမျှး (အမြှေး), *n.* (from မျှေး, to overspread), any membranous matter, covering or overspreading something, as a spider's web, the thick rising of porridge, the caul, the secundines.

—အသန်း, *n.* အုဇာလောင်းသည်မယ်တော်ဝမ်းမှမျှေးသန်းမရှိ။ ဓပြေတင်စင် ကြယ်သန်းရှင်းစွာမျက်စိတော်ကိုအွင့်လျက်အွားတော်မူ၏။

အမှောက် (from မှောက်, to turn upside down), *n.* an overturn, subversion (ကျွန်ုပ်တို့သည် ကုန်ကို ရောင်း မိသေ့၌ ကြောင့် အမှောက် ကြီးမှောက်နေပြီ)။

အမှောင့် (from မှောင့်, to annoy), *n.* an annoyance, particularly that occasioned by witchcraft or demoniacal possession.

—အရောင့်, *n.* same.

အမှတ်, *n.* refuse, particularly the threshed pods of peas and beans ; *comp.* အမျှင်း။

အမှိုက်, *n.* refuse, dust.

—ထွင်း, *v.* to sweep refuse, &c. [အမှိုက်ထွင်းထုထား, a native of India sweepers.]

—ဆမိုက်, *n.* same.

အမျှ (from မျှ, to divide and distribute equally), *n.* an equal quantity, an even share.

—ထွက်, *v.* to take or strike an average.

—ပေး, *v.* to offer another an equal share of the merit obtained by the performance of a work of merit.

—ယူ, *v.* to accept such share.

အမျှ, ၂ (from မျှ, to be as much as), *n.* a specified quantity, as much as ; commonly used as a secondary noun, or in composition, dropping its initial, as ဆန်တင်းမျှ, the quantity of one basket of rice ; ဆယ်မျှ, how much ; ထည်မျှ, so much.

အမျှ, အလောက်, *n.* about so much, as ထထင်းမျှလောက်, about one basket ; ထထင်းမျှလောက်, ထည်မျှလောက်, as above ; [ထည်ခန့်လောက် (*pron.* ထည်ဝလောက်), as much as (this).]

အမျှင် (from မျှင်, to make stringy), *n.* a string, thread, fibre, nerve ; any stringy substance ; စကား [အမျှင်ရှည်သည်, to be spun out, as language ; သွေးအမျှင်မျှင်, threads, or small currents of blood ; အမျှင်မျှင်နုအမျှင်ထန်း].

အမျှော်အမြင်, *n.* foresight.

—ကြီး, —များ, *v.* to have great, or much, foresight.

—နည်း, *v.* to have little foresight.

အမြှိုက် (အမြှို), *n.* froth, scum ; an embryo in the second stage of conception [ချေကြည်ရေနေ့က။ အမြှိုက် အခဲ သားတစ်။ ဦးစုံ] ; *comp.* ကလလ, ချေကြည်, and သားတစ်။

—ထ, *v.* to rise as froth or scum.

—ထွက်, to issue as froth or scum ; အမြှိုက်စိမိထွက်သည်။

အမြှောက်, *n.* flattery.

—ကြိုက်, *v.* to be fond of flattery.

အမြှောင့် (from မြှောင့်, *which see*), *n.* the lateral angle of the segment of a spherical or cylindrical body, divided lengthwise (ရှစ်မြှောင့်, octagonal).

—စိတ်, *v.* to divide such a body lengthwise.

—ဖေ, *v.* to make such a body many-sided.

—ထုပ်, *v.* same ; [as bricks, posts, table legs, &c.].

အမွှန်း (from မွှန်း, to decorate), *n.* ornamental points, projections, pinnacles, spires, &c., on a roof ; the pinnacle or source of a river ; မော်လမြိုင်မြို့စစ်ကဲမောင်ထော်လေးကိုအပ်ထိပ်မင်းများကအမွှန်းတင်ထားသည်။

အမွှာ (အမြှာ) (from မွှာ, to slice lengthwise), *n.* a couplet, or triplet, or more ; springing from one stock, as twins or more, as twins or more born at birth (အမွှာမွှေး), plantains or other fruit adhering and growing ; ငှက်ပြောသီးအမွှာသီးသည်။

အမွှား (from မွှား, to be diminutive), *n.* a small thing ; အေးလှေးထက် ကြိုက်လိုက်သေသုကြောင့်အမွှားအမွှားဖြစ်ကျသည်။

အမွှေအနှောက် (from မွှေနှောက်, to stir up), *n.* agitation, stirring up the minds of others in an annoying manner ; သူ့အမွှေအနှောက်ကိုမခံနိုင်သေသုကြောင့်ထွက်ပြေးရသည်။

အမွှေး (from မွှေး, to be fragrant), *n.* any fragrant scent.

အမွှေးအကြိုင်, *n.* same ; မိန်းမငယ်များအမွှေးအကြိုင်အမွှေ့ယိမ်းကျဲလေ့ရှိသည်။
အမွှေးနံ့သာတကိုယ်ထုံးထိုထားသည်။

အထမ်း, *n.* a guess, a conjecture.

—အဆ, —အတား, *n.* same ; အလမ်းအဆပြောသည်။

အထ်, 1, *v.* to be full, distended, puffed up, swollen, as the stomach or bowels ; ဝမ်းကြီးအစာကိုမျှသောကြောင့်ဝမ်းအထ်နေသည်။
သည်အကလေးအထ်အောင်စားသည် (more an Upper, than a Lower, Burman expression).

အထ်, 2, *v.* to make the sound in crying which the word imitates ; used only in the form တအထ်အထ် ; *adv.* incessantly crying ; သည်အကလေးတအထ်အထ်နှင့်ငိုနေသည်။ သူ့အမေတယ်သွားသည်မဆိုနိုင်။

အထည် (from ထည်, to be tame), *a.* tame.

—အကျေး, —အကြွေ, —အချော, —အနု, —အပြေ, —အပျောင်း, —အထွ, *n.* civilization, refinement, taste, politeness, gracefulness.

—အရွှါ, *n.* gracefulness of movement, applied particularly to the prancing of a horse ; နန်းတော်သူများ အထည်အကျေး တတ်ရှိသည်။သည်မြင်းအထည်အရွှါအမွန်တင့်တယ်သည်။

—စမ်း (—တမ်း), *v.* to pretend to refinement, be finical.

အထာ, *n.* a cud of betel-leaf, with the contents made up for chewing, ကွင်းထာ ; hence ဆေးတထာစား, a cud of tobacco [ကွင်းကထာညက်။ ဆေးတဆိုကွမ်း, a short period of time, about 10 English minutes].

အထိ (အရိ) (from ထိ, to gleet, &c.), *n.* any slimy discharge.

—အယွဲ (အရဲ), *n.* same ; လူများအင်္ဂုသောအခါအထိအယွဲပါတတ်သည်။

အယွဲ, *adv.* contrariwise.

—ကြံ, *v.* to act in a contrary manner, usually implying bad faith or anything done in a disingenuous manner ; သူ့အယွဲကြံထွင်ငါလည်းကြံဒါပေ။

အယုတ္တအနုတ္တ (Pali), *lit.* that which is “wrong and foolish.” In the modern acceptation it is applied to coarse and obscene language ; ကျွန်ုပ်တို့အယုတ္တအနုတ္တဆိုပါသည်။

အယုံထွင်း (from ယုံ and ထွင်း), *v.* to seek to gain the confidence of one for another with some private view ; ကျောင်းမှာနေရအောင်မိထများကသားသွီးများကိုအယုံထွင်းတတ်သည်။

အယူ (from ယူ, to take), *n.* an opinion, sentiment.

—ခံ, *v.* to take an opinion, appeal to the decision of another [to appeal against a legal decision ; အယူတော်ခံ။ အယူခံရုံး, an

Appellate Court ; အရေးပိုင်မင်းစီချင်ချက်ကိုမကြေမဖြေသောကြောင့်တရားမဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီးထံအယူခံသည် or အတူခံဝင်သည်။

အယူပြန်, —သန်, —ဆီး, *v.* to be heterodox, heretical ; သည်တုန်းကြီးထယ်အယူသန်သည်။

—ရှိ, *v.* to be of an opinion, to have an opinion ; one kind of အယူရှိ။

အရ, 1 (from ရ, to get), *n.* meaning, purport (of words) ; ခင်ဘူးစကားအရ။ခင်ဘူးစဝပါအရ။ အရ also has the same meaning as အဘိ with the additional idea of exertion being implied ; ခင်ဘူးနောက်သို့ကျွန်ုပ်အရလိုက်သည်။

—ထုတ်ထုတ်, *adv.* attainable with great exertion.

—ကျက်, —ဆောင်, *v.* to retain in memory, have by heart (အာရုံဆောင်) နှုတ်ကျက်ရ။

လိုက်, *v.* to pursue, or follow up, so as to overtake and catch.

အရ, 2, *see* အရ။

အရက်, 1, *n.* *see* ရက် ; *n.* natural day (when preceding a numeral, the အ is not omitted, *e.g.*, အရက် ၂၀ ; otherwise it usually is, *e.g.*, နတ်ထောင်ဌာန်း ၁၀ ရက်။

အရက်, 2, *n.* spirituous liquor [sometimes spelt အရစ်, which is no doubt orthographically correct ; *see* ရစ်].

—ဖြန်, *n.* proof-spirit or alcohol.

—ရိ, *n.* a distillery ; အရက်ရိထည်။

—မူး, *v.* to be intoxicated with liquor ; *lit.* to be “giddy with spirituous liquor” ; မူး by itself merely means to be “giddy ;” အရက်မူးဖြေ, to become sober.

—သေစာ, *n.* spirituous liquor.

—သောက်, *v.* to drink spirituous liquor.

အရင်, *n.* prior time, အထက်, ယခင် ; *adv.* first.

—ဆုံး, *adv.* at the very first ; အပြီးဆုံး, အစဆုံး (အရင်အစဆုံး).

အရင့် (from ရင့်, to be mature), *n.* maturity, the state of maturity, whether of size, age, or virtue ; *a.* of full size, as fruit ready to ripen (သစ်ဆီးအရင့်အမာရှိပြီ) ; of full time, as of a woman in pregnancy (ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာ) ; of full attainment in virtue, as an embryo Buddha about to attain the Buddhahip (ပါရမီအရင့်အမာ).

—အမာ, *n.* and *a.* same.

အရင်း, 1 (from ရင်း in မိုးရင်း), *n.* nearness, presence ; denoting rather a near part, which is also a forepart, as ခေါင်းရင်း, ခြေရင်း။

အရင်း, ၂ (from ရင်း, to put for accumulation), *n.* a capital, stock in trade ; အနှီး။

—အနှီး, *n.* same ; အရင်းအနှီးပြု။ အရင်းအနှီးမရှိထိုကုန်မကူးနိုင်ပါ။

အရင်း, ၃, *n.* a bottom, foundation, origin, အမြစ်, မူလ, opposed to အဖျား, a top, summit (an end) ; original, own ; သားရင်း, an own son, distinguished from သားဖျား, a son by affinity.

—အချာ, *n.* same ; a consanguineous relative ; ပေါက်ဖော်။ သည် အရပ်တွင်ကျပြင်တွေမျိုးအရင်းအချာမရှိပါကကောင်ကြွက်ပါဘဲခင်ဗျား။

—အမ, *n.* same.

—အမြစ်, *n.* root, bottom, origin ; အကြောင်းအမြစ်အရင်းကိုမသိပါ။

အရပ် (from ရပ်, to wind round), an instalment of any kind of revenue, *e.g.*, ပဌမရပ်, first instalment ; ဒုတိယရပ်, 2nd instalment.

အရည်, ၁, *n.* a warp consisting of four threads.

အရည်, ၂, *n.* liquor, liquid, [in opposition to အဖတ် ; hence အရည် လည်လည်အဖတ်လည်လည်။ အရည်စားစားချင်း။ အဖတ်စားစားချင်း.]

—ကြို (ထျှို), *v.* to melt, fuse ; ရွှအရည်ကြို။ ငွေအရည်ကြို။

—ဖြစ်, *v.* to become liquid, to melt.

—ရှမ်း, *v.* to be juicy (a low term applied to women).

—လည် (*prom.* အရေလည်), *v. lit.* to be liquefied ; in a figurative sense to be solved, explained, unravelled ; ယခုမှအရည်လည်သာ သည်။ ဇာတ်ရည်လည်။ လူရည်လည်။

အရည်, ၃, *n.* colour, appearance ; အဆင်းအရောင်, ability, faculty (the lustre of a precious stone ; လည်ကျောက်ထယ်အရည်ကောင်း သည်။ အရည်ပညာရက်)။

—အမြင်း, *n.* same.

—အလျောက်, *adv.* according to one's power or ability ; စော်ဘွား သားမယ်တော်တို့ကို မညှိုးမနွမ်းစေရအရည်အလျောက်အလှန်ကြည့်ရှု စောင်မ ပါမည့်အကြောင်းမေတ္တာရှေ့ထားမိန့်ကြားစေတွတ်ထိုက်သည်။

—ထွေး, *v.* to contend in rivalry ; လှရည်ထွေး။ also applied to animals, *e.g.*, ကျွဲနှစ်ကောင်အရည်ထွေးနေကြသည်။ ခက်ကြထေးပည်။

အရည်း, *n.* a kind of heretical priest.

အရန်, ၁, *n.* a pair ; applied to inanimate things ; နားတောင်းတရန်။ ထက်ကောက်တရန်။

—ထွေး (from ထွေး, to rub), *v.* to try one's strength with another (seldom, if ever, used).

အရန်, ၂ (from ရန်, to appropriate), *n.* what is for ; used in forming verbal nouns (*see* Grammar, section 125, 3rd).

အရံ (from ရံ, to stand), *n.* stature, height ; a place, situation, country, အရံနှင့်အဝိသိဝိပါဏ်, a very common expression amongst Burmans when endeavouring to impress the fact of their respectability on others.

—အမောင်း, *n.* same [1st def.].

—အုပ်, *n.* the headman of a ward ; အကွက်အုပ်, the headman of a block (in a town).

—အကွက်, *n.* a place, spot.

—ခေါင်း, *n.* the headman of a district (obsolescent).

—စောင့်, *n.* a watchman of a quarter of a town, village, or hamlet (obsolescent).

—မှု, *n.* business pertaining to a district or locality, ရပ်မှု ရွာမှု။

—[ထား, 1, *n.* an inhabitant of a place.]

—ထား, 2, *n.* the part of a fish between the side and back fins.

အရမ်းအတား (from ရမ်း and တား), *n.* conjectural distance, distance guessed at.

အရမနီ, *n.* an Armenian ; အရမနီလူမျိုး။

အရသာ (*pron.* အရသာ) (Pali ရသာ), *n.* flavour, taste, the quality in matter which affects the sense of taste, of which there are six kinds, namely, အချို, အချဉ်, အခါး, အပင်, အဖန်, အငန် ; rich flavour, ဩဇာ။ တယ်အရသာရှိသည်။

အရဟတ္တ (အရဟတ္တ), by contraction အရတ္တ (Pali), *n.* the fourth state attained by an areeyah (အရိယာ) “ the fourth of the “ paths leading to nirwana [နိဝါန (နိဗ္ဗာန်)] is called arya “ or aryahat ; the ascetic who has entered this path is “ called a Rahat (ရဟန္တာ) ; he is free from all cleaving to “ sensuous objects. Evil desire has become extinct “ within him, even as the principle of fructification has “ become extinct in the tree that has been cut down by “ the root, or the principle of life in the seed that has “ been exposed to the influence of fire. The mind of the “ Rahat is incapable of error upon any subject connected “ with *religious* truth, though he may make mistakes upon “ *common* subjects, or from allowing the faculty of obser- “ vation to remain in abeyance.”—M.B.

—ဝင်, *n.* the duties of the same (the entrance to the fourth path, aryahat or အရဟတ္တ).

—ဓမ္မဌာန်, *n.* one who has performed the duties of the same.

—နိဗ္ဗာန်, *n.* the reward of the same.

အရဟတ္တဖလဌာနံ, *n.* one who has attained the reward of the same ;
အရဟံ, ရဟန္တာ။

အရဟန္တာ, *see* ရဟန္တာ။

အရဟံ, *see* အရဟတ္တဖလဌာနံ။

အရံ, ၁, *n.* a time ; used only in combination with some other word of time, as တရံတခါ, တခါတရံ, ရံခါ, &c. (တရံတခါ) ; အရံ
သင့်, to be at an opportune or exact point of time.

အရံ, ၂, *n.* a pair ; applied to certain inanimate things.

အရံ, ၃ (from ရံ, to enclose), *n.* a fence forming an enclosure ;
ပရဝနံ။သဟံ ၂၀အရံထားပြီးလျှင်ကိုးကွယ်သည်။

—အကော, *n.* same, သည်အခင်းအရံအကောထင်မှထေထိုမည်။

—ပိုင်, *n.* an owner, proprietor, master, lord, sovereign ; အရှင်
(အရံပိုင်သည်တုန်းကြီး)။

အရာ, ၁, *n.* a hundred, the number of a hundred combined with the nine digits to form numerals, as တရာ, နှစ်ရာ။ (ရာချင်း
ရောင်း, to sell a hundred articles for ၁၀၀ rupees) ; အရာမက
သော။ ထိုအခါ။ အရာမကသောတီးမှုတ်မျိုးရှိတို့။ ထပြိုင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။
မဟာသမုဒ္ဒရာ၌။ မဟာမုတ္တုပျံ၌ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥပသင်္ဂဟအလုံးထိန်းတိန်
အုန်းမျှရှိရလေ၏။

အရာ, ၂, *n.* a thing, subject-matter ; ထာ, ဥစ္စာ, a place, situation, office, rank, (in composition) the object on which an action terminates, or the place where a thing is, or is done, or the site of a building, or a mark, impression ; အချက်
(a polite substitute for ကုလား ; အရာကြီး for ကုလားကြီး)။

—အထူး, *n.* an office.

—ကျ, *v.* to lose situation, to fall from an office ; အရာကျော။

—ခန့်, *v.* to appoint to an office (*i.e.*, under Government).

—ခံ, *n.* one who has an office ; အရာရှိ၊ အရာခံ။

—ချ, *v.* to cashier, remove from office.

—တိုး, *v.* to advance in office, to be promoted. [ထန်းတိုး, *v.* to receive grade promotion.]

—ထပ်ပစ္စည်း, *n.* property of any kind belonging to Government ; ပြေခွေအရာတော်။

—ထမ်း, *n.* one who has a civil office.

—နှုတ်, —နှုတ်ထိမ်း, *v.* to deprive of office.

—ပေး, *v.* to appoint to office (under Government).

—ပြု, *v.* to use for, or instead of, as ရေးအရာပြု, to use as water.

အရာရှိ (freq. *pron.* အရာထိ), *n.* one that has an office, whether civil or military.

——လက်ရှိ, —လက်မဲ့, *n.* one with and one without an office.

——ဝင်, *v.* to be in use ; အသုံးရ (to intrude).

အရာ, 3, *see* အလျှာ, what is for.

အရိန္ဒဝ, *n.* a fabulous, flying spear ; လှံကြော။

အရိပ် (from ရိပ်, to show a shadow), *n.* a shadow, shade, shelter, a hint, intimation.

——အခြေ (အခြည်), *n.* a mark, symptom, indication ; လက္ခဏာ။

——အဋ္ဌေ, *n.* same ; latent influence ; အရိပ်အဋ္ဌေကလေးပေါ်သည်။ အရိပ်အဋ္ဌေကလေးထိ။

——အသစ်, *n.* same as အရိပ်အခြေ။

——အမှတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.

——အမြှတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.

——အရာ, *n.* the place, situation, office, privilege, &c., of one's father, teacher, predecessor, &c. ; *comp.* အရိုးအရာ။ အထက်အရိပ်အရာခံ။

——အသံ, *n.* an audible sign, token.

——အာဝါထ, *n.* a shadow, shade, shelter.

——ရိ, *v.* to take shelter in a shade ; also used figuratively in the sense of taking refuge in the power and influence of another ; လင်မကောင်းသောလည်းဒိသအရိပ်ကိုရိုးရသည်။

——ဆာယာ (Pali), *n.* same as အရိပ်။

——ဠေး, *v.* to indicate, foreshow ; အရိပ်ပေါ်။

——ဓလ္လတ်, *n.* a kind of plant.

——ရ, *v.* to receive a shadow ; ယိုအိပ်ကအရိပ်ရ။

——သင်္ခမ်း, *see* သင်္ခမ်း (*pron.* သင်ဂန်း)။

——သန်း, *v.* to pass as a shadow.

အရိမဂေယျ (အရိမေတ္တေယျ) (*pron.* အယိမဒေးထ), *n.* Arimataya, the fifth Buddha of the present system, destined to succeed Gaudama ဝိဇ္ဇေယျ။, called by the Buddhists of Ceylon Maitrí. “When the monarch Dutthagámini (ဒုတ္တကာမိ) “was near death, the assembled priesthood chaunted a “hymn, and from the six déwalókas (ဒေဝလောကနတ်ပြည်) as “many déwas came in six chariots, each intreating him to “repair to his own lóka, but the king silenced their en- “treaty by a signal of his hand, which implied that they “were to wait so long as he was listening to the bana. That

" his meaning might not be mistaken by those around, he
 " threw wreaths of flowers into the air, that attached them-
 " selves to the chariots and remained pendent. He then
 " said to a priest, ' Lord, which is the most delightful déwa-
 " loka ? ' The priest replied, ' It has been held by the wise
 " that Tusitapura (တုသိတာပူရ) is a delightful déwa-lôka.'
 " The all-compassionate Buddhisat Maitrî carries in
 " Tusita, awaiting his advent to the Buddhaship."—M.B.
 [Buddhists aver that the mother of Gaudama (မယ်တေဝ်
 ဝေယျာ) is also in Tusita (တုသိတာ)].

အရိယ (Pali), *n.* an areeyah, one who has become independ-
 ent of the common laws of transmigratory existence,
 and will attain annihilation at the close of the present
 life; opposed to ဗုဒ္ဓဇာတိ. They are distinguished into
 four orders, each subdivided into two classes, making in
 all eight kinds (အရိယာရှစ်ပါး); *see under* သောတာပတ္တိ, အာရဟံ
 မိ, အနာဂါမိ and အရဟတ္တ. " The path ariya (အရိယာ) or ariya-
 " hat is so called because he who enters it has overcome
 " or destroyed, as an enemy, all Klésa (ကိလေသာ) (evil
 " desire)."

အရီး, *n.* a paternal aunt, a father's sister or a maternal uncle's
 wife.

အရုဏ်, *see* အာရုဏ်။

အရုန့် (from ရုန့်, to be coarse), *a.* coarse, as thread; အကြမ်းခြည်
 များအရုန့်အရုန့်တတ်နေပြီ။ ဖိုးလို့မရနိုင်ပါ။

အရုပ် (Pali ရူပ), *n.* appearance, relating rather to form than to
 colour, ပုံ, သဏ္ဌာန်; *comp.* အဆင်း; a representation, likeness,
 figure, image of a living creature.

—အရည်, —အရေ, —အဝါ, *n.* same; အရုပ်အရည် တွေသည်။ သည်စစ်သူ
 ကြီးအရုပ်အဝါနှင့်တန်ဆာဆင်၍သေသည်။

—ဆိုး, —တန်, *v.* to be homely, ugly; အကျဉ်းတန်။ အဆင်းတန်။

—ထု, *v.* to sculpture; ဟင်္သာတရားမှာအရုပ်ဝန်းထုပုံထင်ကောင်းသည်။

—ပျက်, *v.* to be changed in form, commonly for the worse.

—မင်တာ (*pron.* မှင်ဂါ), same as အရုပ်။

အရံ, 1, *n.* just so much and no more; used only to form verbal
 nouns as ပြောရုံပြီသည်, he just speaks; မင်းပြောရုံမျှနှင့်ယုံရာမရှိ
 သေးပါ *see* မတ္တ။

အရံ, 2 (from ရံ, to spring upon, a cluster), *n.* a cluster or
 clump, bushes connected by the roots, or springing from
 one stock, as bamboos, ဝါးရံ, &c. ; larger than အဝတ်။

အရုံး (from ရုံး, to collect), *n.* a collection.

—အရ, *n.* same; အရအရုံး far more common.

အရှုပ (Pali အ, *priv.*, and ရှုပ, appearance), *n.* invisibility; [*a.* unsightly, မြင်စွယ်မကောင်း].

အရူး (from ရူး, to be insane), *n.* a fool, madman; အရူးအမူးကြိုက်သည်။ အရူးတို့နှင့်မြှောက်သလို။

အရေ, *n.* skin; *comp.* သားရေ (*see* အသား).

—ချွတ်, —ထဲ, *v.* to shed its skin, like a serpent.

အရေအတွက် (from ရေတွက်, to count), *n.* a counted number, a reckoning, account; အရေအတွက်ကောင်း, to be clever at reckoning, calculating.

အရေး, *n.* business, affair; အခင်း, အခွင့်, အမှု။ ရေးကြောင်း ကိစ္စ for အရေးကြောင်းကိစ္စ။

—လုန့်, *v.* to terminate, as a business, affair; အရေးမထုန်စကား ကြွင်းကျန်ရန်ရှိသည်။

—ကြီး, *v.* to be very busy, as when labouring to accomplish some business before a certain time, to be in a hurry [to be urgent, of pressing importance].

—တကြီး, *adv.* making a great business of a little, in a disorderly hurry; ကမျှာကရာ။

—တော်, *n. lit.* a “royal affair;” a term applied to wars waged by the king, rebellions, &c.; အရေးတော်တိုးခါ။ မင်းကွန်းမင်းအရေးတော်တိုးခါ။ အရေးတော်မဖြစ်၍။ အရေးတော်ပေါ်တိုးခါ။

—တော်ပိုင်မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Chief Commissioner, Burma.

—ဝုံစာ, *n.* a journal of military occurrences.

—ပိုင်, *n.* a Deputy Commissioner.

—ယူ, *v.* to make a handle of a business, to prepare for operation or action [to make much of, to treat with deference, *e.g.*, မင်းတိုးမင်းပုပ္ပါးဝန်ထောက်ကို အလွန်အရေးယူတော်မူသည်].

—သာ, *v.* to gain an advantage over another in a dispute, contest, &c. (frequently implying a dispute referred to arbitration).

အရေးအချွတ်, *n.* the act of writing, writing; ကထိန်မြန်မာစာအရေးအချွတ်ကောင်းသည့်လူ။

အရဲးကိုး, *v.* to be over-daring, to have an unreasonable contempt of danger; အရဲးကိုးအားကိုး။

အရောင်, *n.* appearance, အသင်း; colour, အသင်း; brightness, lustre, ရောင်ခြည်; *see* ရောင်။

အရော့ဒီအတိ, *n.* same ; မင်းရောင်မိုးဝါဟန်ထင်သူသာများပါသည်။

—ဆောင် (အထောင်ဆောင်), *v.* to assume an appearance ; အထန်ဆောင်, အကြွန်း။ ကပ္ပိတန်ဗေထင် (Burton) ဗထိဆရာ ထမည့်အထောင်ဆောင် ခွံ ပထိ များ အကွန် ကြည်ညိုသော မက္ကမြို့တို့ ဝင်သွားသည်။ မမြင်ချင်ယောင်ဆောင်။ မထိချင်ယောင်ဆောင်။

—ထက်, *v.* to shine as something polished ; သင်္ဘောဆေးဖြူထုတ်လိုအဖြူရောင်ထက်နေသည်။

—ထင်, *v.* to polish, to colour, put on a colour, paint ; အရောင်ထင်ဆေး, polish, varnish.

—ထိုး, *v.* to strike, impinge, as rays of light on the eye ; သက်ဝယ်အမိုးကြီးသောကြောင့်နေရောင်ထိုးသည်။

—ထွက်, *v.* to shine ; ထွန်း။

—မှိန်, *v.* to grow dull, as colour, brightness, lustre.

—ရှင်, —သေ, *v.* to be lustrous or dull, as colour ; ထည့်ကျောက်တယ်အရောင်ရှင်သည်။

အရောင်းအဝယ်, *n.* buying and selling, trade, commerce ; အရောင်းအဝယ်ကောင်းသည်။ အရောင်းအဝယ်နားလည်သည်။

အရောတဝင်, *adv.* in the way of making bold, taking liberties ; အရောတဝင်ပြု။ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များလက်အောက်စစ်သည်များနှင့်ပြင်သစ်စစ်ဗိုလ်များကဲ့သို့အရောတဝင်မပြုကြပါ။

အရိုအသေ, *adv.* reverently ; —ကြီး, —နည်း, —များ, —ပြု။

အရိုက်အရာ (from စရိုက် ?), *see* အရိုက်အရာ။

အရိုင် (အယိုင်) (more properly အယိုင် ; from ယိုင်, to lean ?), *adv.* short and quick ; applied to playing on an instrument, dancing, running, &c., *e.g.*, လက်ပွေ့သတ်များအရိုင်ပြေးသည်။ ကခြေသည်အရိုင်ပြေးသည်။

အရိုင်းတောထုတ်, *a.* rough, unfinished, just fresh from the jungle.

အမိုး, *n.* a bone ; [အမိုးထိုထိုအသားတောင်းသည်, wishing for a bone, he asks for flesh ; a phrase applied to a request made in a roundabout manner ; အမိုးမြေကျထင်းပိုထက်ခေါင်းတင်ပေါင်းပါမည်, I will love with you (*lit.* cohabit) until my bones fall to earth, until my head is placed on the (funeral) faggot (အမိုးမြေကျအသားပြာဖြစ်။ ဆံထိုး။ ထောင်။ စီးလောင်မှ ကွဲထန်းမည်) ; figurative expressions of constancy used by lovers], a stalk, the handle of an instrument, &c., a mound, ridge of earth, မြေမိုး ; a range of hills, ထောင်မိုး ; the course of a brook or river, ချောင်းမိုး, မြစ်မိုး, ရေမိုး ; a lineage, race, အမျိုးအမိုး [အမိုးသားမြေးမှန်, a phrase used by Burmans when urging hereditary claims to an office] ; custom, ထုံးမိုး ; the manner of doing anything, ခေါ်မိုးခေါ်စဉ်။ ခေါ်မိုးထုံးမိုး။

အမွိုးအရာ, *n.* hereditary place, situation, office ; *comp.* အမိမိအရာ
 —ထီး, *n.* a monument inclosing or surmounting an urn containing the ashes and bones of one deceased ; အမွိုးတောက်ပွဲ (a Karin festival).

—ကျိုး, *v.* to be fractured, as a bone.

အရွက်, *n.* a leaf ; *comp.* ဗတ်, the blade of an instrument, as ထားရွက်, ထွံရွက် [a leaf of a book, letter, &c., စာရွက်].

အရွမ်း (from ရွမ်း, to be nearly ripe), *n.* the state of being nearly ripe, as fruit ; သစ်သီးအရွမ်း.—S.

အရှုံအရှာ (from ရှုံရှာ, to be disgusted with), *n.* aversion, disgust ; မင်းပြောသည့်စကား အရှုံအရှာ အတွန်များသောကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့နားမထောင် ထိပါ။ ခင်ဘုရားအိမ်မှာအရှုံအရှာများသည်။

အရွယ်, *n.* age ; the age of puberty.

—ကောင်း, *v.* to be in the prime of life ; ဆည်ထူအရွယ်ကောင်းတုံး ပါ၏။

—ထင်, *v.* to carry one's age well.

—ရောက်, *v.* to arrive at the age of puberty.

—လွန်, *v.* to be past the prime of life.

အရွေ (from ရွေ, to associate familiarly), *n.* an intimate associate.

—အဖော် (—အထောင်), *n.* same ; ရွေဖော်။

—လိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence ; primarily applied to beasts (fishes, serpents), and secondarily to young people by way of reproach ; [မိတ်လိုက် is often used instead of အရွေလိုက် in reference to beasts, fishes, serpents, and is more polite].

အရွဲ့တိုက်, *v.* to be irrelevant, annoying, mischievous in speaking ; အရွဲ့တိုက်ပြောထက်သည်။

အရှက်, 1 (from ရှက်, to be ashamed), *n.* shame.

—ကွဲ, *v.* to be put to shame ; အရှက်ထဲကွဲအကျိုးနည်း။

—ပွဲ, *v.* to put to shame ; လူတို့ထဲမှာခင်ဘုရားလာပြီးလျှင် ကျွန်ုပ်တို့ထက် သက်ပိုအရှက်ပွဲရက်ပလေဒယ်။

—ခွဲ, *v.* to be influenced by the desire to avoid shame ; သူ့မိန်းမသူ့ကိုလူတို့ထဲမှာလာခဲထောင်လည်းသူ့အရှက်ခွဲခြံထိုင်နေသည်။

အရှက်, 2 (from ရှက်, to be joined together, mixed), *n.* what is mixed together, a compound ; used as a numeral auxiliary, as မုန့်ထရှက်, a cake of bread.

အရှင်, 1, *n.* an owner, proprietor (အိမ်ရှင်၊ ကျွဲရှင်၊ နွားရှင်) ; master (ထိုအရှင်ပါ) ; lord (သခင်) ; hence, ရှင် ; written အသျှင် in addressing a monarch [အရှင် is more respectful than သခင်]

—ကြီး, —ကြီးအရှင်ထောင်း, *n.* a term of compellation addressed in worship to a certain order of nats (usually abbreviated to ရှင်ကြီး). [Proverb ကျားကြောက်လို့ရှင်ကြီးခိုးရှင်ကြီးကျားထက်ဆိုး, Being afraid of the tiger, they put their trust in the Shingyi (nat), but he was more wicked than the tiger. Le médecin est souvent plus à craindre que la maladie.] The tutelary nat of fishermen.

—စာ, *n.* God ; used as a term of compellation in addressing reverend characters.

—ဘုရား, *n.* doctor, rabbi ; used as a term of compellation in addressing reverend characters (and officials of rank). အရှင်မြတ်ဘုရား။

—မ, *n.* a lady of rank, especially one belonging to the royal family ; သခင်မ၊ အရှင်ဘုရင်မဘုရား, a title applied to the Queen-Empress of India. This is also the form addressed to female nats ; လမိုင်းရှင်မထင်။

—မင်းကြီး, —မိဖုရား, *n.* a term of compellation addressed to a king or queen.

အရှင်, 2 (from ရှင်, to be alive), *a.* alive ; (အရှင်မိအောင်တမ်းရမည်), moveable, not fixed, opposed to အသေ (သည့်မီးအိမ်အရှင်ထားအသေထား)။

အရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length.

—အလျား, *n.* same.

—ထိုက်, *adv.* lengthwise, in a longitudinal direction (လက်ထိုင်ဝါကိုအရှည်ထိုက်ဆွဲသည်)။

အရှဉ်း, *n.* a pair, span ; ကျွဲထရှဉ်း၊ နွားထရှဉ်း။

အရှာအဖွေ, *n.* the act of finding, search.

—ဘွား, *v.* to “go on the search” (with the object of thieving) ; a term used by criminals.

အရှိန် (from ရှိန်, to be hot), *n.* heat, velocity (momentum), imposingness, efficacy, power, အစွမ်းသတ္တိ, ထန်ခိုး, ထေဇာ ; authority ; အာဏာ၊ မီးရှိန်စစ်၊ လေရှိန်စစ်။

—အစော်, *n.* same, 4th def. ; အရှိန်အစော်ကြီးလို့ထင်ပေါ်သည်။

—အတောက်, *n.* brightness, lustre ; အရောင်အဝါ။

—အဝါ, *n.* same ; imposing appearance, influence resulting from display of power.

အရှိန်ခံ, *v.* to acquire character or influence from connection with a great man; မင်းကြီးအရှိန်ကိုစာရေးကြီးများကခံ၍ရက်ကြီးထင်နေသည်။

—ရ, *v.* to receive momentum.

—သတ်, *v.* to cause to cease, as momentum; မီးသတိဝက်ကိုအရှိန်သတ်သည်။

အရှုံ (from ရှုံ, to be wrinkled), *a.* wrinkled, shrivelled; *n.* a wrinkle; သည်လူမျက်နှာအရှုံချည်းထည်းထယ်အိပ်ပေါ်သည်။

အရှုံး (from ရှုံး, to lose), *n.* loss, defeat.

—ကြီး, —နာ, *v.* to suffer severe loss.

—ခံ, *v.* to take a loss, defeat, &c.; ကုန်များကိုရောင်းသည့်အခါမစွမ်းနိုင်သောကြောင့်အရှုံးခံရောင်းသည်။

—ပေး, *v.* to suffer defeat from regard, or other reason, to the other party.

အရှေ့ (from ရှေ့, to be before), *n.* the east.

—တောင်, *n.* the south-east; အရှေ့တောင်တောင်။

—မြောက်, *n.* the north-east.

အရှိုး, *n.* a long mark, occasioned by the stroke of a whip; ကျောမှာအရှိုးတေးနှင့်။

အရွှင်ကြေးစား, *n.* a prostitute.

အလက်, *n.* an arm or an hand; လက် applied as a numeral auxiliary to things used by the hand; a limb of any tree of the genus of palms; hence အလက်အလက် and ကျေးလက်. Der. လက်။

အလကား, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose; အချင်းဖီး, အလကားထာ။

—မဲ့ (*pron.* as one word ullagamè), same; *int.* fudge! ဥစ္စာမစွန့်; များကိုအလကားမဲ့မထိုးပါနှင့်။ မင်းပြောသည်မှာအလကားမဲ့။

အလင်, *n.* a small remainder reserved to impregnate another quantity, as the dregs of fermented liquor; [also used of food in time of scarcity, as အလင်မပြတ်; *adv.* continuously, *i.e.*, without exhausting what has been reserved; အလင်မရှိ, the reserve not holding out]; လစာ (or လခ) များမှာသည်လကကို ဟိုလသို့အလင်ရှိသောရှိသေးသည်။ In this sense it is the same as အဖတ်မထင်။ ကျွန်တော် သူငယ်အခေါ်ခံရသော်လည်း ထလနှင့်တလ အဖတ်မထင်ပါ။

အလင်း (from လင်း, to be light), *n.* light; အမှုအလင်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

အလင်္ကာ (Pali အ, *priv.*, and လင်္ကာ, shame), *a.* or *adv.* without shame. or circumspection, or regard to principle or character

အလှူခဲဆိုသည် ; to revile in abusive, foul language, အလှူပြော
တတ်သည်။

အလည်, *see* အလယ် [and အလှူည်].

အလယ် (from လယ်, to be middling), *a.* middle, between အလယ်
and အမြတ် ; ပုဆိုးအလယ်စား, a pahso of middling quality ; သား
ကြီးအောက်ထိုမွေးသည့်သားလေးအလယ်, the son next to the eldest
is (called) the middle son.

အလတ်တလော (အလတ်တလော), *see* လတ်တလော။

အသမ္ပယ်, 1, *n.* one skilled in catching and taming snakes.

အလမ္ပယ်, 2, *n.* a kind of tree.

အလယ်, 1, *n.* a middle, midst, centre, central point.

—ခေါင်, *n.* same ; အလယ်ခေါင်ထည့်ထည့်။

—ချက်, —ချက်ပ, *n.* same ; ဗဟိုရ်။ အလယ်ချက် မှန်သည်, a bullet
striking the centre of a target.

အလယ်, 2, *int.* oh ! expressive of pain, အဝို။

—အလယ်, *int.* same.

—လေး, *int.* same ; အထိုလေး။

အလဟဿ, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose ; အလကားအ
ချည်းနှီး။

အလံ, 1, *n.* a flag, ensign, standard, colours ; အင်္ဂလိပ်မင်း အလံထေရ်
အောက်ခိုဖို့, to take refuge under the flag of the British
Government ; အင်္ဂလိပ်မင်းအလံထေရ်မိုက်သည်။

—ရှူး, *n.* an advocate's tout, ရှေ့နေအထံရှူး. This is a term more
used in Lower, than in Upper, Burma. It also has the
same meaning as ညာသွား (လူ့လူငါ့ဆက်သား).

—ဦးကင်းဖျား, *n.* a frontier military stronghold, အထိဦးကင်းဖျား
စစ်တံခါးလမ်းဝ, *e.g.*, Bhamo.

—တိုင်, *n.* a standard-bearer.

—တိုင်, *n.* a flagstaff.

—ထင်, —ထူ, *v.* to hoist colours, to raise or plant a standard.

အလံ, 2 (from လံ, to measure with the arms extended), *n.* a
fathom, a measure of length equal to four cubits (အလောင်း) ;
a thin board used by money melters (အလံထိုင်ပွဲစား).

အလာ (from လာ, to come, &c.), *n.* coming, arrival ; what is writ-
ten, as ကျမ်းစာ၏အလာ။—S.

အလာ, 1, *int.* same as အလယ်။

အလာ, 2 (from လား), *n.* progress, advance (also means a capa-
city for development or improvement, *e.g.*, သည်သူရှေ့အလာ) :

အလာခရိပါ); အလာ, *n.* a "heat" in a boat or horse race ;
 ချွတ်လာ, a final heat ; လာခြင်း, a single heat.

အလာအလာ, *n.* tenor, drift of words ; လူ့စကားအလာအလာကောင်း
 သည်။

—တူ (*pron.* အလာဒူ), *v.* to be equal, on a par ; ထန်းတူ (*pron.*
 စန်းဒူ) ရည်တူ applicable to the highest personages ; to re-
 semble, be like ; သည်သူနှစ်ယောက်အလာတူပါ။ သည်သစ်ထာသေခွ
 မျိုးအလာတူပေများသည်။

—ရှိ, *v.* to have ground for improvement ; ခင်ကျားမိမိထုတ်ပြီး
 စာသင်ထွင်ရှေ့အလာများစွာရှိပါသည်။

အလာ, 3, *a.* not castrated ; applied to animals ; နွားထားခြင်းလား။
 အလိပ် (from လိပ်, to roll up), *n.* a roll (a curl).

—လိပ်, *adv.* in rolls, rolled up (in curls).

အလိပ်, *n.* artifice, trick, fraud.

—အလပ်, *n.* same ; အလိပ်အလပ်များသည့်လူ, a person of many
 artifices.

—ခံ, —မိ, *v.* to be imposed upon by artifice or fraud.

အလိပ်လိပ်, *adv.* rollingly (over and over), as the billows of the
 ocean ; လှိုင်းအလိပ်လိပ်လာသကဲ့သို့။

အလိမ်းအကျံ (from လိမ်းကျံ, to smear), *n.* smearing, style of smear-
 ing ; အလိမ်းအကျံလူသည်။ [ထန်ခါး အလိမ်းအကျံ လူသည့်မိန်းမ]. ပါး
 သည်။

အလိနထောဝိမိလ, *n.* a kind of diligence, or perseverance undaunted
 by difficulties.

အလီ (from လီလီ), *n.* a time, turn, အကြိမ်, အဖန် ; used also to
 form a multiplier, as ငါးလေးလီ, three times five.

—လီ, *adv.* repeatedly.

အလှ (from လှ, to take by force), *n.* contention for a thing,
 whether by deed or word.

—အရက် (အလက်), *n.* same ; *adv.* contendingly, in a state of
 contention, as အလှအရက်ရှိကြသည်။ အလှအရက် ပြောဆိုကြသည်။ [A
 term also applied to a close finish between two horses or
 boats in a race ; ထည့်ခြင်းနှစ်စီးပြိုင်သည့်မှာအလှအရက်ပါ။ "neck
 and neck" in sporting parlance.]

အလှစ်, *n.* a sore (on the joints) which sometimes follows the
 smallpox. ကျောက်ကန်နာ ?

အလှစ်, 2 (from လှစ်, to feed one's self), *n.* a quantity of food
 taken up in the fingers ; hence ထလှစ်ခါ, one handful or
 mouthful ; နှစ်ထလှစ်ခါ, two handfuls, &c. ; ထမင်းထလှစ်ခါးရအောင်
 အင်မတန်စပြီးကြံရသည်။

အလုပ်အကိုင်, *n.* same.

အလုပ်, ၃ (from လုပ်, to work), *n.* work, business, employment ; the manner of execution.

—အလုပ်, *n.* same, 1st def. ; အလုပ်အကိုင်ကောင်းမှုရှိပွားခြင်းသည်။

—ဌာနချုပ်ကြီး, *n.* Chief Engineer, P.W.D., Burma.

—ဆိုင်ရာဝန်, Superintending Engineer, P.W.D.

—ဝန်, Executive Engineer, P.W.D.

—ဝန်ထောက်, Assistant Engineer.

—ထိုက်, *n.* a workshop, a factory ; အလုပ်ရုံ။

အလုံအလောက် (from လုံလောက်, to be amply sufficient), *n.* an ample sufficiency ; ခရီးထွားသူများ မိလ္လာဆန်ရေ အလုံအလောက် (အမြည့်အရံ) နှင့်ထွားသည်။

အလုံး, ၁ (from လုံး, to be round), an orb, globe, anything spherical ; applied as a numeral auxiliary to things round or cubical, or approaching those forms (ကျောက် ထလုံး။ ကွင်းအင် ထလုံး။ သင်တာထလုံး)။

—အလုံး, *n.* a round lump, mass ; ကျွန်ုပ်ဥစ္စာပစ္စည်းများ အလုံးအပြားမရှိသေးပါ။ အလုံးအဝပ်ရှိပါသေးသည်။

—အလှပေါက်, *n.* ; see အလုံးအရပ် ; hence the expression လုံးကြီးပေါက် လှ applied to a fine-looking, handsome man or woman.

—အလှန်, *n.* the circumference of a spherical or cylindrical body ; တောင်လုံးတောင်ဖန်။ လူအလုံးအဖန်။ လူလုံးလူဖန်တယ်ကောင်းသည်။ လုံးပတ်။

—အလင်း, *n.* a multitude, body of men, an army ; sometimes separated and combined with names ; ဆင်လုံးခြင်းရင်း, a multitude of elephants and horses.

—အရပ် (from လုံး, and ရပ်), *n.* size, including bulk and height ; သည်လူအလုံးအရပ်မျှသည်, this man's girth and stature are in proportion.

—အလျောင်း။

အလုံး, ၂, *pron. a.* all, the whole ; အားလုံး, ခပ်ဆီး, ထကာ။ ကြက်ကောင်လုံးဆိတ်ကောင်လုံး။ ဝက်ကောင်လုံး။ In racing parlance မြင်းထလုံး လောက်သာသည်, means (in a horse race) to win by about "a length."

—လွတ်, *adv.* all, completely ; အင်ကြင်းငင်းပင်လုံးလွတ်ပွင့်သည်။

—ရံ (*pron.* အလုံးရံ) ; ခင်ဆွားကိုအလုံးရံပြောပါမည်မဟူ၍ ခွက်ပါမူ။

အလေ့အလွင့် (from လေ့, to wander), *n.* a wanderer, vagrant ; အလေ့အလွင့်နေသောသူ။

အလေ့, *numeral formative* ; see Grammar.

အလေ့ (from လေ့, to be used to), *n.* habit, way, acquired by use ; *comp.* လေ့။

—အကျက်, —အကျင့်, —အထ, —အမှတ်, —အထာ [ပြောလေ့ပြောစ (pron. ပြောဒ) မရှိ ; ကုန်လူမျိုးအလေ့အလာဖြည့်ထိုးမျိုးနတ်ကိုအရက်နှင့် ထင်သည်]။

—မြ, *v.* to praetise, acquire a habit ; လေ့ကျက်။

—ဖြတ်, *v.* to discontinue a practice, break a habit ; မင်းဘာသာ အလေ့ကိုဖြတ်၍စာဖြူသင်ထဲသို့ဝင်သည်။

အလေး (from လေး, to be heavy), *n.* a weight used in weighing ; ကျပ်လေး, tical weight ; ပိထားလေး (pron. as if written as one word) အလေးကြောလောင်း, to give odds in betting, အလေးမှ, —မြ, same as ချမြ။

အလဲ့, or လဲ့, *int.* expressive of ridicule or reproach ; မိန်းမမိမိချင်း စားနှင့်စကားပြောနေရာတဦးကအလဲ့ဆို၍သရော်ထွင်မိတ်ရှုံခနဲပြေးလေ့ပ။

အထဲ, —ထဲ, same.

အလော (from လော, to repeat), *n.* repetition, doing again.

—ထန်, —ထော်, *adv.* just enough ; သည်တွေပေါင်းအလောထန်ပါဘဲ။

—အုံးသတ်, *adv.* very exceedingly (very frequently applied to persons “*in extremis*” or in a very dangerous state of health ; ကျပ်အလောအုံးသတ်ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ကျပ်သားအိုးများကိုလူထွတ်၍ခေါ်ပါစေ)။

အလောက် (from လောက်, to be enough), *n.* enough (infrequent) ; about so much ; အခန့်, used as a secondary noun, dropping the initial, as တထင်းလောက်, about one basket, or in composition as ထယ်လောက်, how much ? သည်လောက်, so much.

အလောင် (from လောင်, to burn), *n.* the burning of fire, as မီးအပူ အလောင်ကိုခံရသည် ; trouble, anxiety of mind, as သားအတွက် ကြောင့်အပူအလောင်ကိုခံရသည်။

အလောင်း, ၁ (from လောင်း, to bring into an incipient, unfinished state), *n.* anything in an incipient, unfinished, imperfect state, but progressing towards perfection ; used only in composition, as ဘုရား၏အလောင်း or ဘုရားလောင်း, one who is to be a deity. [The Burmese in speaking of Gaudama in his existences preceding his becoming a Buddha usually prefix ‘အလောင်းတော်’ to the particular existence of which they are speaking, *e.g.*, အလောင်းတော်နန္ဒ, အလောင်းတော်ဝေသာနရာ]။

—အလှူ, *n.* same, applied to great character ; ဘုရားအလောင်း အလှူ။ စကြာမင်းဖြစ်သောသူ။ အလောင်းအလှူအားဖြင့် ရှိနေသေးသည်,

he had yet to become at this time king, Sekra being still in embryo.

အလောင်း, ၂, *n.* the dead body of a human being, a corpse; *comp.* အကောင် and အလေ့ကောင်။

—ကောင်, *n.* same.

—စင်, *n.* a bier, such as Musalmans use; သေပြီးတိဒ်အကြား။ အလောင်းစင်နှင့် လူအလောင်းကောင်ကို တင်၍ အိမ်မှာ ၃ရက် ၄ရက် ဧည့်ခံနေသည့်, before the body is buried, it is placed on a bier, and for three or four days visitors are received. [အလောင်းစင်ရံ ပင်ပေါက်မှခွဲလောက်သည့်စင်အားကိုမောင်သေမှခွဲပါမည်].

—မင်းတရား, —မင်းတရားကြီး, *n.* Alaung Phra (phaya), founder of the last Burmese dynasty, born at Shwebo (or Mòth-sobo) A.D. 1724. Before becoming king his name was Maung Aung Zéya (ခေလ, victory), and he was a ကြေးကိုင်း, a subordinate to the ywathugyi, or what nowadays would be a village gaung. Europeans very often *erroneously* suppose him to have been a 'hunter,' or 'hunter captain.' (*The mere fact of his being a hunter would have effectually precluded the possibility of his attaining regal honours,* as according to Burmese ideas a hunter is almost in the same category as the four infamous classes—စတာဝငှမ္ပိ.) Shwebo is also called မုဆိုးပိဏ္ဍိ (also ဂုဏ်နာထိပ်), which in sound is precisely the same as မုဆိုးမိတ်, so that it was probably owing to this that Alaung Phra is supposed to have been a 'hunter captain' by Europeans.

အလောဆ, *n.* absence of covetousness or desire.

အလို, ၁ (from လို, to desire), *n.* desire, will, sake, account, desire of, need, want, end, purpose.

—စမ်း, *v.* to put another's will to the test.

—ထူအလိုပါ, *v.* to be of a similar will or desire as another (*usually* in a bad sense).

—လို, *adv.* of one's own accord, voluntarily; အလိုအလျောက် (intuitively), *e.g.*, သူ့ကိုမြင်လျှင်သူများအလိုလိုကြောက်သည်။

—လိုက်, *v.* to follow another's wishes, to be indulgent towards another; in the latter sense usually applied to parents who yield too frequently to their children's wishes.

အလို, ၂, *int.* oh! expressive of pain (or surprise); အလတ်။

—လေး, *int.* same; အလတ်လေး။

အလိုကျူ, *n.* a species of reed.

အလိုလို, *adv.* in suspense, doubt, reluctantly, through fear of losing ; သူမိတ်အလိုလို ဖြစ်နေသည်။ မင်းအလိုလို ဖြစ်နေသည်ဟုထင်ကြောင်းကြောင့်။

—ထိ, *v.* to suit one's conduct to another's wishes.

အလို, *int.* expressive of sudden fright.

အလဟဿ, *a. or adv.* useless, to no purpose ; အထိုးမဲ့သက်သက်, အချည်းနှီးသက်သက်။

အတ္ထာပသတ္ထာဝ (*pron.* as if written အနိလာဗသနိလာဗ) (*Pali*), *n.* sociable, friendly, affectionate conversation.

—သက်ဆံ, *v.* to associate on friendly, intimate terms ; သည်ဘုန်းကြီးနှစ်ပါးအတ္ထာပသတ္ထာဝအတွန်ဆက်ဆံကြသည်။

—မြ, *v.* to converse together affectionately, as intimate friends.

အလိုက်, 1 (from လိုက်, to follow), *n.* boot, what is given over and above, as in exchanging ; အလိုက်ပေး, to 'throw in.'

အလိုက်, 2, *n.* affix, according to, as မြန်မာသာသာအလိုက်, according to Burmese custom ; နွားကောင်းကောင်းလိုက်ပေးရသည်။

—အလှူ, same.

—အလိုက်, *adv.* each according to his own custom, as အလိုက်အလိုက်နုကြသည်။

—သင့်, *adv.* yieldingly, giving up one's will for the sake of peace ; အလိုက်သင့်ပေါင်း။

—ထိ, *v.* to know how to accommodate one's self to another's wishes.

အလှူဦး (from လှူဦး, to be smooth, pleasant), *n.* anything smooth and pleasing in appearance, as a stream of water, ရေအလှူဦး ; the even surface of a mountain, ထောင်အလှူဦး ; or of a forest, ထောအလှူဦး။

အလှူ or အလှူ (from လှူ, to appropriate), *n.* what is for (any purpose), a part, portion, share, အပို ; hence ကြင်လှူ, မိန်းမလှူ, ဟင်းလှူ။

အလှူ (from လှူ, to be long), *n.* length.

—ခင်း, *v.* to lay one's self flat on the ground, as Sumédha did for Dipankara, the Buddha, to walk over him ; ကိုယ်ကိုအလှူခင်း။

—ပြစ်ဝပ်, —ဌာန် (အလှူဌာန်ပြီးနေသည်), —ဝပ်, *v.* to prostrate one's self on the face, to lie down on the face at full length.

—လိုက်, *adv.* lengthwise,

အထွောက် (from ထွောက်, to accord with), *n.* accordance, agreement; အတိုင်း၊ ခေါ်ထွက်အထွောက်ပေါ့။

—အထွောက်, *adv.* in accordance with (each) respectively.

—ထွေ (from ထွေ, to forfeit), *n.* a forfeit, fine; ထွေပြစ်ထွေဒဏ်။

—အပေါ, *n.* same.

အထွတ်အထွောက်, *adv.* according to one's bent and pleasure; independently.

အထွတ်ပဲ့, *adv.* without any consequence; အခြားပဲ့။

အထွန်, —အကျူး (from ထွန်, to go beyond), *adv.* beyond what is right (applied to instances in which *crim con* has taken place, though အကျူးအထွန် is more common, အကျူးအထွန်ဖြစ်—အထွန်အကျူး is also used in the sense of the English equivalent 'at the utmost,' 'at the very outside,' *e.g.*, အထွန်အကျူးအရက် ၂၀ ကြာမည်).

—အမင်း, *adv.* in all the senses given above; ၃ လအထွန်အမင်း။

အထွန်း (from ထွန်း, to twist a thread), *n.* one strand of rope; *see* ထြိုးထွန်း။

အထွင်း, *n.* regret or sorrow at the absence of another.

—ဖြေ, *v.* to be appeased, as such regret or sorrow.

အထွေး, *adv.* contrariwise, contrarily; အထွေထွေအချော်ချော်, in a bungling, contrary manner.

—ထင်, *v.* to have a mistaken view of anything.

—ပြော, to speak in a contrary, erratic manner.

အထွဋ် (from ထွဋ်, to turn), *n.* a turn, change, the right-hand ox in a team opposed to အတိုင်။ [ရေစီးထခါရေသာထထွဋ်, an aphorism applied to the vicissitudes of fortune.]

—အထွဋ်, by turns, each in his turn.

—ကျ, *v.* to come to one's turn, အထွဋ်သင့် (*e.g.*, as in relieving sentry).

—သင့်, *v.* to come to one's turn.

အထွဋ်း (from ထွဋ်, a cart), *n.* a cartful, as ၅၀ အထွဋ်းငါးဆယ်, fifty cartful of paddy

အထွန်အပြန်, *adv.* backwards, used chiefly in regard to speech when it has a similar meaning in most instances to အပြေအတင်။

အထွန် (from ထွန်, to frighten), *n.* manner of frightening, as အမြောက်အထွန်ကောင်းသည်, to be good at frightening.

အထွင်း (from ထွင်း, to uncover), *n.* anything peeled off, a flake.;
အထွား, the petal of a flower ; အချင်း—အသားအထွင်းအထွင်းကွာကျ
သည်။

အထွင်း (from ထွင်း, to reach), *n.* a reach of the hand, a step of
the foot, the reach of a weapon, distance ; အထွင်း အကင်းစေ
လိုက်သည်။

အထွေ, *int.* of calling, halloo, ဟလူ။

အထွေ (from ထွေ, to make an offering), *n.* a religious offering.

——အထွန်း, *n.* same.

——အိမ်, *n.* the house in which a religious offering is made.

——ခံ, *v.* to receive or accept a religious offering.

——ထကာ, *n.* the giver of a religious offering. Prov. အထွေထွေ
ကာမှန်းသိအောင် မဆွဲဘဲတိုင်တက်သည်—said of persons who are
ostentatiously benevolent, or generous.

——ရှင် (frequently *pron.* အထွေထွေ), *n.* the giver of a religious
offering.

အထွေအထွေ (from ထွေ, to be diminutive), *n.* a small thing, com-
monly applied to animate things ; an insect, a flea.

——အမွှား, *n.* same ; small vermin.

အထွေ (from ထွေ, to winnow), *n.* winnowing, as အထွေမကောင်းသော
ကြောင့် အထွေအထွေသင်း ပါသည်, because the winnowing was
not good, (the paddy) contains refuse particles.

အထွေ (from ထွေ, to be very thin), *n.* a thin substance, as the
flesh on the ribs, နံ့ထွေသား ; a flash (of light), မီးထွေ ; ex-
tortion by false pretences, အထွေအဖြတ်။

အထွေသား (from ထွေ, *which see*), *n.* a talented, efficient per-
son.

အထွေ (from ထွေ, to run over), *n.* the coruscation of flame ; မီးထွေ။

——ထွေ, *v.* to flash.

အထွေထွေ (*pron.* အထွေထွေ or အရှေ့ထွေ, from ထွေ, to run over), *adv.*
plenteously, abundantly, profusely (a word used by the in-
habitants of Pakòkku and Pakhangyi).

——စား, *v.* to live well ; *Anglice*, to live on the fat of the land.

——ထိုး, *v.* to spend profusely.

အထွေ, same as အထွေ။

အထွေထွေ, *adv.* without consideration.

အထွေ (from ထွေ, to exceed), *adv.* very exceedingly ; အထွေ
ကောင်းသည်။အထွေထွေသည်။

အလွန်တရာ, *adv.* same ; အလွန်တရာပညာကြီးသည့်သူ။

အလွှမ်း (from လွှမ်း, to overspread), *n.* a covering, as a cloth for the body or a table (ခါးပွဲလွှမ်း, a table-cloth ; ခါးပွဲလွှမ်း more common).

အလွှေး (from လွှေး, to be minute), *n.* a refuse, particle, chaff ; အလွှင်း။

အလျှောင်း (from လျှောင်း, to be diffusive, as scent), *n.* what may be easily blown away, chaff ; အလွှေး။

အလျှို (from လျှို, to thrust through a hole), *adv.* in the manner of a thread entering a needle's eye, as a string of people entering the mouth of a cave ; ဆည်ကုတ်ကို ထူအလျှိုလျှိုဝင်ကြသည်။ [အလျှိုလျှိုအကန်ကန်, a term applied to a series or suite of apartments, *e.g.*, ဆည်အိမ်မှာအခန်းအလျှိုလျှိုအကန်ကန်ရှိသည်]။

အလှိုင်းကြီး (from လှိုင်း, to bind together), to make great efforts ; အားထုတ်အလှိုင်းကြီးကြီး, —ပြော, —ထုပ်။

အလှိုင် ; *see* အရင်။

အလျှင်း (frequently pronounced အရှင်း), *adv.* wholly, as in the phrase အလျှင်းလျှင်ဖြူ, it is wholly spent ; at all, ပြီးပြီး in negative sentences, as အလျှင်းမရှိ, there is none at all ; အလျှင်းဘဲကောင်း, it is utterly worthless.

အလွှာ (from လွှာ, to be thin), *n.* a thin bit (of palm-leaf paper, &c.) ; chiefly used in composition ; ဆက္ကလတ်နှစ်လွှာထပ်ချုပ်ပါ

——ကောက်, *n.* an attendant on a king or governor, whose perquisite it was to take possession of granted petitions and receive a fee for delivering them ; အလွှာကောက်လုလင်။

——လေ, *v.* to send a love letter.

အလွှား (from လွှား, to throw out with a spreading motion), *n.* superficies, surface ; anything peeled off, အလွှာ [ပွေးပေါက် ဆုများဆေးလွှေသောအခါအလွှားလွှားကွာကျသည်]။

အဝ, 1, *n.* the opening (of a door) ဝံခါးဝ ; hole, ကြက်တွင်းဝ။ မြေတွင်းဝ, the mouth of a river, creek, the entrance to a road, မြိုင်, ချောင်းဝ, ထင်းဝ, any orifice, အထွက်ဝ, အဝဝ။

အဝ, 2, *n.* a kind, sort, အထည်အမျိုး ; used in composition or reduplicated adverbially ; ထကြောင်းထဝကြစမ်းပါ။ မိန်းမကြီးသည်လည်း ထဝ။ ရေကြီးသည်ထည်းတရွာနဲ့။

အဝက် (from ဝက်, to halve), *n.* a half, တဝက် [ကျွန်ုပ် ထဝက်ထောက်မှ မတတ်ပါ, He does not understand it half as well as I do], the half of twenty-five ticals, that is, 12½ (သည်ထက်ထောက်အဝက်သာသာရှိပါသည်။ အဝက်နှင့်ရောင်းလိုက်သည်)။

အဝင် (from ဝင်, to enter), *n.* a spindleful of thread ; မြည်ဝင်။

အဝင်အပါ, *n.* a person concerned, a partisan, adherent ; အသင်းအပင်း။ ထားမြဲအဝင်အပါ။ သည်လူပုန်ကန်ရာအဝင်အပါဖြစ်သည်။

—ဖြ, *v.* to include (as in an account) ; ဈေးသင့် ၁၇၇ ကိုအဝင်ဖြသည်။

အဝင့်, —အဝါ (from ဝင့်, to make boastful pretensions), *n.* boasting, as အဝင့်အဝါကြီးသည်, to make great boasting.

အဝင်း (from ဝင်း, to be brightly yellow), *n.* yellow colour, as of a ripe fruit ; *a.* yellow, as သစ်သီးအညှဉ်အဝင်း, a ripe yellow fruit.

အဝဏတ (Pali), *a.* inferior, applied to a son, who is inferior to his father ; အထက်ထက်ယုတ်သောသား။

အဝတ် (from ဝတ်, to put on), *n.* a garment.

—ပုဆိုး, *n.* garments (collectively).

အဝန် (from ဝန်, to have an allotment, appointment, *n.* an allotment of business, an office ; အတာ (responsibility), *e.g.*, ထည်ကဲ့သို့ဖြုတ်ထွင်သူ. ဝန်သူ. တာဖြစ်လိမ့်မည်။

အဝန်း, ၁, *n.* a chief of executioners.

အဝန်း, ၂ (from ဝန်း, to be round), *n.* a circumference.

—အတာ, *n.* measurement, size.

အဝါ, ၁, *n.* substance, matter, stuff ; အထည် seldom used except in combination ; အထည်အဝါ, အထက်ဝါ (ကြီးသည်), အောက်ဝါ (ငယ်သည်). အထက်ဝါကြီးထိုဌေးလှသည်။

အဝါ, ၂, *see* ဝါ, a season of lent.

အဝါ, ၃, *n.* appearance, as in အရုပ်အဝါ ; colour, brightness, as အရောင်အဝါ, a yellow colour.

အဝါး (from ဝါး, to chew), *n.* chewing ; intimate acquaintance, as လူရေးအဝါးဝသည်, to have a good knowledge of men ; ရန်ထန်သားများထောင့်နေသောသူများထက်လူရေးအဝါးဝသည်။

အဝိညာဏက (Pali အ, *priv.*, and ဝိညာဏ, life), *n.* an intimate substance, opposed to သဟဝိညာဏက။ အဝိညာဏက။ အသက်မရှိသည့်ရုပ်ထုတော်။

အဝိဇ္ဇာ, *n.* ignorance ; one of the four principles by which the cleaving to existence is produced ; ကာမသဝေါ, ဘဝသဝေါ, ဝိဒ္ဓာသဝေါ and အဝိဇ္ဇာသဝေါ။

အဓိမ္မ (ငရဲ) (အဓိမ္မ), *n.* the lowest of the eight hells ; *see* under ငရဲ : “Under the great bo-tree (ဗောဓိပုဏ္ဏား), at the depth of ၁၀၀ yojanas (ယုဂနာဓာ), is the roof of awichi (အဓိမ္မ), the flames from which burst forth beyond the walls and rise to the height of ၁၀၀ yojanas ; there are ၁၆ narakas (ငရဲ),

"called osupat (ဝဿဒုဂ်), exterior to awichi, four on each side ; this naraka (ဇရိ) is called awichi from *a*, negative, and *wichi*, refuge, because it affords no way of escape ;" (ဒိရာဇိ) it allows no intermission to its misery."—M.B.

အဝေရာ (Pali အ, *priv.*, and ဝေရ, enmity), *n.* freedom from enemies.

အဝေ (from ခေ, to turn round), *n.* a sudden turn, as the shifting of the wind, as လေအဝေတွင်လွှဲနှစ်သည်, in the shifting of the wind the boat sunk.

အဝေး, 1, *int.* yes ; halloo (provincial).

အဝေး, 2 (from ဝေး, to be far off), *n.* distance ; *adv.* far, as အဝေးနှင့်အနီးနေကြသည်, they live far and near, *i.e.*, some far and some near.

—ရောက်မင်း, *n.* an officer to whom the arrival of strangers is to be reported.

—ဝန်, *n.* in the Burmese time, a Wun other than one who lived at the capital.

အဝိုင်း (from ဝိုင်း, to encircle), *n.* a circle, anything round ; *see* ယိုင်း။

အဝှန်အဝှာ (from ဝှန်ဝှာ, to burst up), *n.* splendour, magnificence.

အဝှန်း, *see* အဝှန်း။အဝှန်းအမှု။

အဝှင်း (from ဝှင်း, to be level), *n.* surface, အပြင် ; applied to seas, rivers, mountains, land, fields, &c. ; a levy of money (ဝှန်းကြေး ယခံမိ ဝှန်းကြေး စာရင်း). [အဝှင်း is usually applied to level, in opposition to အကော, which is applied to rising, ground ; *e.g.*, အကောကျသည်, to be situate on rising, အဝှင်းကျသည်, to be situate on level, ground].

အသက်, *n.* breath, တွက်သက်ဝင်သက်, life, age ; အရွယ်။ အသက်ဦးဆံပိုင်သည်, a figure of speech denoting power of life and death over, *e.g.*, အသက်ဦးဆံပိုင်သည့်အရှင်။

—အရွယ်, *n.* age ; အသက်အရွယ်နဲ့နှိုပါသေးသည်။

—ကြီး, *n.* an aged man, an elder ; also used as a *verb*, to be of great age ; သက်ကြီး ရွယ်ရင်း။

—ကျမ်း (from ကျမ်း, to be consumed), to be very old, worn out ; သေခါနီးအသက်ကျမ်းလုနီးသောသူဆိုယောကျ်ား။

—ငင်, *v.* to gasp, as at the point of death ; more than အဝန်း ဆိုက်အသက်ငင်နေသည်။အမောဆိုက်။

—တွက်, *v.* to expire.

—မွေး, *v.* to support life, get a living ; အသက်မွေးမကောင်းမှု, a bad livelihood case.

အသက်ရှူ, *v.* to breathe, (*intrans.*) respire.

အသင် (from သင်, to pull off), *n.* peeling off, manner of peeling off, as အသင်မြန်။

အသင်္ဃိတဓာတ် (Pali); *see* ဓာတ်။ အသင်္ဃိတဓာတ်ထော်။

အသင်ခါရိက (အသင်္ခါရိက Pali), *n.* freedom, freedom from the instigation of another, as သူတပါးတိုက်တွန်းခြင်းမရှိသော အသင်ခါရိက စိတ်အသင်ခါရိကလှပသိုက်။

အသင်္ချေ (Pali အ, *priv.*, သင်္ချာ, number), *n.* the number expressed by a unit and one hundred and forty cyphers. "The cycles of chronology are reckoned by asankyas; (1) (အသင်္ချေ), a word that conveys the idea of innumerable, incalculable, from အ, negative, and sankya, number; that of which the sum or quantity can be determined. The number of the years to which the life of man is extended never remains at one stay. It is always on the increase or undergoing a gradual diminution; but it never exceeds an asankya in length, and never diminishes to less than 10 years, and the progress of the change is so slow as to be imperceptible, except after long intervals of time. A decrease in the age of man is attended by a correspondent deterioration in his stature, intellect, and morals."—M.B.

အသင်္ချေထ, *n.* same.

—ကပ်, *n.* one of the four cardinal periods which constitute a grand period (ဓာတာကပ်), *which see*.

အသင့် (from သင့်, to be suitable), *a.* ready.

—ထား, *v.* to place in readiness, have ready; ဥစ္စာပစ္စည်းများကို ခရီးထွားရအောင်အသင့်ထားသည်။

—နေ, —ရှိ, *v.* to be ready; အရှင်နှင့်အတူ ထွားရအောင်ကျွန်တော်မျိုးအသင့်တင်၍နေပါသည်။

အသင်း (from သင်း, to associate), *n.* a society.

—အပင်း (from ဝင်း, to take part with), same, commonly in a bad sense; ဗုဒ္ဓရာဇာအသင်းအပင်းပါသည်လူများပါ။

—အပေါင်း, *n.* a society; သည်အရပ်မှာသည်လူတရ အသင်းအပေါင်းပြု၍ နေသည်။

အသပ်, 1 (from သပ်, to measure with the finger), *n.* a finger's breadth (လက်သပ်), a measure of length, 12 of which make a span (အတွဲ)။

အသပ်, 2 (from သပ်, to be new), *a.* new (*adv.* anew, afresh).

—ကြံ့ခိုင်, *a.* brand-new; ကြွေအသပ်ကြံ့ခိုင်။

အသစ်စက်စက်, *a.* သည်ပုဆိုးအသစ်စက်စက်ကြက်ကိုက်၍ပေါက်ကုန်ပြီ, the rats have gnawed this brand-new puhso into holes.

—တစ် (pron. တစ်), *adv.* anew, afresh.

အသည်, 1, *n.* a person of the common sort, who is under no specific engagement to Government, but is liable to be called to occasional service [အသည်အသောင် နေကပ်ပါးကြေးတမ်းကြေးငယ်တို့, a term used in Upper Burma].

အသည်, 2, *n.* an owner, proprietor; combined with nouns, as ကုန်သည်, a merchant; မုန့်သည်, a baker.

အသည်း, 1, a nail of the fingers or toes; ထက်သည်းခြေသည်း။

အသည်း, 2, *n.* the liver; အသည်းခွဲပြီသည်, a term in use when one's motives are doubted.

—ကောင်း, *v.* to be capable of enduring fatigue or pain with fortitude.

—ကြောင်, *v.* to be craven-hearted.

—စွဲချစ်, *n.* to have a passionate attachment for (used of persons); ထင်းပုံထက်ခေါင်းတင်အသည်းစွဲအူထန်ချစ်သည်။

—ငယ်, —ဗွံ။ similar in meaning to အသည်းကြောင်။

—နာ, *v.* to be deeply hurt in feelings; သယ်ထောက်ကယ်များအသည်းနာစရာကောင်းသည်။

—ပူ, *v.* to be much distressed in mind.

အသည်းအသန် (from သည်း, to be very ill), *adv.* very ill, near dying; အသည်းအသန်ဖျားနေရာကထလာသည်။

—ဖြစ်, *v.* to be in such state; အထောထုံးဆယ်ဖြစ်သည်။

အသတ် (from သတ်, to put a stop to), *n.* the mark when applied to a final consonant thus က်; [မြင်းတသတ်, the distance travelled when one pulls up a horse; abbrev. of ကပ်ကြီးထတ်။ ယိုရွာနှင့်သည်ရွာအနီးကလေးဘဲမြင်းတသတ်စီးထွင်ရောက်တာဘဲ]။

—အဖြတ်, *n.* the act of killing, as ဤသူသည်အသတ်အဖြတ်များသည်, this man has killed many.

—အထတ်, *n.* same as အသတ် in the first sense.

အသန်း, 1, *n.* the number of a million.

အသနားထေပ်ခံ, *v.* to address (a superior) by word or writing; more respectful than အစီရင်ထေပ်ခံ။

အသနားထေပ်မြတ်ခံ, *v.* to be in receipt of some royal favour; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားသခွါထေပ်မူလိုအသနားထေပ်မြတ်ခံရသည်။

အသပြာ (pron အသပြာ), *n.* coin (nearly obsolete); ဒင်္ဂါး။

အံသေချ (Pali ဝိရိ), *n.* character, reputation; ကြက်သေချ။

အသေရသောဝ်, *v.* to be careful of reputation.

—ထိုး, —ထက်, *v.* to increase in character or reputation.

—နုတ်, *v.* to be of insignificant character or reputation ; အသေရယုတ်အောင်ပြီသည်။

—ဖျက်, *v.* to be damaged in reputation or character.

—ယုတ်, *v.* to deteriorate in character or reputation ; အသေရပြီ။

အသံ, *n.* sound ; hence ထသံတည်း, *adv.* uniformly [report, rumour ; အသံကြာ, to hear a report or rumour] ; အသံကြောင်းပေးသောသည်။

—အုတ်, *v.* to be of a dull, obtuse sound.

—ကျဉ်း, *v.* to be low, not loud.

—ကျယ် or ကြီး, *v.* to be loud ; အသံကြီး also used figuratively.

—ကွဲ, *v.* to be cracked in sound.

—ချို, *v.* to be sweet, soft in sound.

—ချိန်, *v.* to accent.

—စာ, *v.* to be shrill and piercing.

—ညှိ, *v.* to modulate.

—တို, *v.* to be short.

—ထက်, *v.* to be acute, sharp, shrill.

—ထား, *v.* to mouth, as a stage actor ; အသံထားခက်သည်, to be difficult (to acquire), as an accent or pronunciation ; မြန်မာစကားတတ်အသံထားခက်သည်, the Burmese accent is difficult of acquirement.

—နက်, *v.* to be deep in sound or voice (bass).

—ပလံ, *n.* a loud noise.

—ပူ, *v.* to ' warm ' as the voice in singing.

—ပေါက်, *v.* to reach or pervade, as sound ; လေ့ချန်သံတတ်ပေါက်သည်။

—ပြာ, *v.* to be hoarse, to have a husky voice.

—ပြီ, *v.* to make a noise, to give notice.

—ချိုး, *v.* to harmonize, make harmony.

—မောင်း, *v.* to be grum, of heavy sound.

—ရှည်, *v.* to be long in sound.

—ထုံ, *v.* to be full, clear.

—ဝင်, *v.* to fail in utterance from exhaustion.

—ဝါ, *v.* same as အသံမောင်း။

အသံဝဲ, *v.* to have a foreign accent, or brogue, *e.g.*, ရခိုင်လို။

—သေ, *v.* same as အသံဝင်။

—သေး, *v.* to be small, thin, slender (in sound).—S.

—ထိန်း, *v.* same as အသံမောင်း။

အသံထိန္ဒ (ခါထိထေင်္ဂါ), *n.* an indestructible osseous relic of the body of a Buddha; *comp.* ခါထိထေင်္ဂါ [အသံထိန္ဒခါထိထေင်္ဂါကား၊ ခွယ်ထေင်္ဂါလေးချောင်း၊ ဣန္ဒြိယထေင်္ဂါနှစ်ချောင်း၊ နှစ်ဖူးသင်းကျပ်]။

အသာ (from သာ, to be pleasant), *adv.* gently.

—အကြည်, *adv.* gently, in a complaisant manner; အသာအကြည် ခွင့်ထွတ်ထေင်မူပါ။ အသာထကြည်။ အသာထကြည်မေး။

—အသာ, *adv.* gently, softly; အသာအသာသွားသည်။

—ကလေး, *adv.* same; အသာအယာ; အသာကလေးမေးရမည်။

—ဖြည်းဖြည်း, same as အသာအကြည်။

—တရ, *adv.* same as အသာအကြည်။ အသာထကြည်။

အသမိကာ (Pali အ, *priv.*, and သမိကာ, an owner), *n.* without an owner, exposed to the use of any one; အရှင်မရှိသော။ သည်ဥစ္စာပစ္စည်းများအသမိကာထား။ သမိကာထား။

အသား, *n.* flesh; in composition the substance of a thing.

—အပါး, *n.* the substance of anything.

—အရေ, *n.* the flesh and skin collectively; အသားအရေကောင်းသည်။

—ဝင်း, *v.* to be straight-grained (applied to timber, *see* ပုစွန်)။

—ဆိုး, *n.* proud flesh; အသားဆွေး။ အသားဆိုးတက်သည်။

—ဆိုင်, *n.* the place where two pieces of skin heal by joining (?)

—တိုး, *n.* a spreading fungous excrescence.

—ထွတ်, *n. a.* small, fleshy.

—မွတ်, *n.* a kind of cutaneous affection.

—ပွား, *n.* the same as အသားတိုး။

—ဖြည့်, *v.* to be full-fleshed (?)

—ဖြူ, *v.* to be fair-complexioned.

—မာ, *n.* a kind of cutaneous affection.

—မြတ်, *n.* a small fleshy excrescence; a polite substitute for နို့။

—ထင် (pron. ထတ်), *v.* to be of a brown complexion, between white and black.

—သေ, *v.* to be subdued, made to stay, put.; to be tamed, so disciplined as to be perfectly tractable; စိတ်နှံ့, နှံ့ကျ။

အသိ (from သိ, to know), *n.* one known to another [a witness];
အသိတရအညာထရ။

——အကျွမ်း (*pron.* ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance.

——အကြား (from သိ, to know, and ကြား, to hear), *n.* one who knows by hearing, an ear-witness; သက်သေ အသိအကြား, knowledge, information.

——အမြင် (from သိ, to know, and မြင်, to see), *n.* one who knows by seeing, an eye-witness; သက်သေအသိအမြင်, knowledge, observation.

——အရှိ, *n.* one who knows by being present; a word much used in the attestation of documents; အသိအရှိ။ ကျောင်းတကာ ဦးအောင်ကျော်။ လွှမ်းမောင်သက်ရှည်။

——မိတ်ဆွေ, *n.* a friendly acquaintance.

အသိနီ (*pron.* အသိပ်), *n.* chaff and small grain; အဖျင်းအလွေး။

အသိန့်သား (from သိပ်, to crowd together?), *adv.* in great numbers, as a numerous army crowded together; ရန်ကုန်မြို့သို့ဝင်လာ သည့်သင်္ဘောတွေ (*pron.* ဒွေ) အသိန့်သား။ သည်အိမ်မှာအိပ်ရှင်က။ ကစား ထွားများကိုအသိန့်သားထွင်းထားသည်။

အသိန်း, *n.* the number of a hundred thousand.

အသိမ်း (from သိမ်း, to take into possession).

——အပိုက်, —အပြောင်, *n.* same.

——ဇေား, *n.* a kind of inferior wife; အပြောင်ဇေား။ ငါ့ကိုအသိမ်းအ ပြောင်မှတ်ယူသုံးစွဲရမဟာမိုးနိုးနိုးပွက်နိုးနိုးထင်ရသတား။

အသိတိသာဝက (Pali အသိတိ, eighty, and သာဝက, disciple), *see* next.

——ရှစ်ကျိပ်, *n.* the eighty chief disciples of Buddha under the အဂ္ဂသာဝက; *comp.* ဖောဓာဝက။

အသီး (from သီး, to bear fruit), *n.* fruit.

——အောင်, *v.* to come to maturity, as fruit.

——အနံ့, *n.* an ear or head of grain.

——ဇွေ, *v.* to fall off, as fruit; အသီးဇွေကျ။

အသီး, ၂ (from သီး, to be separate), *adv.* separately, distinctly.

——အပြား, *adv.* same, (independently, respectively) they have various opinions.

——အသီး, ပုဂ္ဂလ, *adv.* same; သည်လူများ အသီးပုဂ္ဂလထအိမ်ထည်းခွဲ၍နေ သည်။

အသီးသီးအခြားခြား, *adv.* variously ; *a.* various, diverse one from another, as အထူဝါဒအသီးသီးအခြားခြားရှိကြသည်, they are of diverse sentiments.

အထုတ် (from ထုတ်, to snatch away), *n.* what is taken away at one swoop ; company, party (also applied to time, အရင်ထုတ်).

အထုတ (Pali အ, *priv.*, and ထုတ, pleasant), *n.* a corpse ; အထုတ နိမိတ် (clerical).

——ဘဝနာ, *n.*

——ရှု (*pron.* အထုတရှု), to look at and meditate on a corpse ; in modern use to attend a funeral, as a priest or (fakir) ; ထုတသံသင်၏ရှုခြင်းမှာအထုတကိုရှု၍နေသောစောင့်ရှောက်မှုပင်။ ဝသည်းထရာထော် အထုတရှုကြသည်။

အသုံး (from သုံး, to use), *n.* use, usefulness (သည့်တာကိုတယ်လိုအသုံးရှိပါသထဲ)။

——အဆောင်, *n.* a utensil, article of use ; သည့်လူအသုံးအဆောင်ပုဆိုး အဝတ်များရှိသည်။

——အဆောင်။ အခမ်းအနား, *n.* same.

——ကျ, to be of use, useful ; စားပွဲကုလားထိုင်များကိုသူအသုံးကျရာမျှင် ထင်ပြီးထားသည်။

——ခံ, *n.* one who supplies what is requisite ; အစိုးရများကငွေကို အလိုရှိသောအခါ သူဌေးများကအသုံးခံ၍ပေးကြသည်။

——စရိတ်, *n.* expense ; အသုံးစရိတ်စာရင်း, *n.* a contingent account.

——တည့်, *v.* to be of proper use, such use as is properly required and expected, to be commodious ; သည့်လူမျှင်ဖြစ်ပေါ်ပါးသောကြောင့်အသုံးတည့်ရာနေရာမှာထားသည်။

——ဖြ, *v.* to apply to a certain use.

——ဋာ, *v.* to be profuse in the use of money ; *comp.* ထက်ကြီး၊ ထက်မြန်, ထက်လွယ်။

——မနီ, *adv.* to be of no use ; သည့်လူကိုထုံးသော်လည်းအသုံးမနံ့တူး။

——ရ, *v.* to be of use, useful.

——ရှိ, *v.* to be for use, in use, useful.

——လို, *v.* to need, be in want of.

——ဝင်, *v.* to be of use, useful.

အသု, *pron. a.* a contraction of အထုသု။

အထူးရာ, *adv.* very, exceedingly; applied to words of depth;
အထူးရာနက်လွှာသောစကား။

အထူးရကယ်, *n.* an athoorakai, a kind of being inferior to man
and inhabiting one of the four states of suffering; *see under* အပါယ်။

အထူးရာ (Pali အ, *priv.*, and သူရာ, a happy nat), *n.* a fallen nat,
banished from the celestial regions and inhabiting the
three stone pillars that support the Myinmo Mount.
“The asurs reside under Méru မြင်းမိုရ်; there were for-
merly contests carried on between them and the déwas
of Tawutisá, but when Manamanáwakayá became Se-
kra (သိကြား), they were finally defeated, and from that
time have been kept in subjection * * * * *
“There are many allusions, even in the most sacred of
the Pali writings, to the seizure of the sun and moon
by the asurs Ráhu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု) * * * * *
“The asurs have been compared to the Titans and
Giants of the Greeks, as in stature they are immensely
greater than any other order of beings, and as they are
connected with eclipses and made war with the déwas,
there appears to be some ground for the comparison,
it being generally agreed that the giants were personi-
fications of the elements, and that their wars with the
gods refer to the throes of the world in its state of
“chaos.”

အထူးရိန်, *n.* the nat regent of ရာဟု (inhabiting the Karawika
rock), *see* ငုတ် and ရာဟု။

အသေ (from သေ, to die), *a.* dead, fixed, not moveable, opposed
to အရှင်, *adv.* completely, perfectly [အသေနှင့် အရှင်အသေ များ
သည်, a phrase much used by the Burmese regarding a
person in a very precarious state of health]; သည်စားပွဲခြေအ
သေထင်ထားရှိချက်ရေခိုင်ပါ။

—အထဲ, *adv.* very, exceedingly (colloquial); ကျွန်တော်လိုအထဲ
အထဲဆွဲပြီးထားလေ့ရှိသည်။

—ကောင် (*pron.* အသေကောင်), *n.* a dead body; အကောင်လူအသေ
ကောင် (အသေကောင်ကောင်)။

—ခံ, *v.* to suffer death (colloquial); အသေခံပုံပါ။

အသေသံ (Pali အ, *priv.*, and သေသံ, a remainder), without a re-
mainder, wholly, entirely; အကြမ်းမဲ့။ အသေသံ အကြမ်းမဲ့ရှိသော
စကားကိုပြောသည်။

အသေသထော, same, definitely.

အသေး (from သေး, to be small), *n.* a little matter, as in the phrase ထိုင်းသေးမင်းမှု, the smaller concerns of government.

—အသုံး, same, as in the phrase အသေးအသုံးများသည်။

အသဲကြိုး, *n.* the upper straps of a Burmese sandal, ခါးခပ်သဲကြိုး။

အသောက်အစား, *n.* what is drunken and eaten (generally used in a *bad* sense and applied to over-indulgence in *drinking*); ငမြဲမေဠ်းလောက် ညာဏ်ရည်ညာဏ်ထွားမရှိပါ။ သို့သော်မြေက အသောက် အစားမရှိသို့ညာဏ်သာသထိုလိုရှိနေပါသည်။

အသေ့ (from သေ့, to be quick), *adv.* quickly; အဆောတထွင်။ အသေ့ထွားပါ။ အသေ့လုပ်ပါ, go quickly, work quickly.

အသောင်း, *n.* the number of ten thousand.

အသော်က, *n.* same as သော်က; —မိ, *n.* the Jonesia tree; —မ, the Amherstia tree.—S.; *comp.* သော်က—S.

အထိတ်, *n.* a nest, whether of a bird or beast.

—အဆုံ (from ဆုံ, to bulge), *n.* a dwelling-place.

—၅န်း (from ၅န်း, to rise).

—ဖွဲ့, —လုပ်, *v.* to build a nest.

အသို့, *pron. a.* a contraction of အထယ်သို့။ အသို့ထွင် ထီးဖြူ ကြက် သရဲ သောင်နိုင်အံ့နည်း။

အသိုး (from သိုး, to be rancid), *n.* virility; the testicles; *a.* uncastrated, as ခွေးသိုး, opposed to ခွေးပြီး [rancid, stale, as ထမင်းအသိုး; sometimes jocularly applied to persons, *e.g.*, သည်ကျောင်းတွင်သည်မောင်ရှင်အသိုးသုံးပါသည်]။

—စင်, မစင်, *v.* to be perfectly, imperfectly, castrated.

—ထုတ်, *v.* to castrate; ခွေးစုထိုး။

အသိုင်းအဝိုင်း, *n.* circumvention.

—ကောင်း, *v.* to be good at circumvention; (used in a figurative sense of language and also applied to schemes).

အသယ (Pali), *n.* a horse.

—ဇာနည် (Pali အဇာနည်, supernatural), *n.* a kind of fabulous horse.

—ထိုရ, *n.* another kind of fabulous horse.

—မုဒိ (Pali မုခ, a mouth), *n.* a kind of centaur having the body of a man and the head of a horse.

အသဿ (Pali), *n.* breath expired, ထွက်သက်; *comp.* ပဿာသ (ဝင်သက်).

အထွင်, *n.* form, ပုံ။

အထွင်အပြင်, *n.* same appearance (guise); သူ့အထွင်အပြင်ကြည့်လိုက်လျှင် ပုဂ္ဂိုလ်မိတ်တင်သည်။

—သောင်, *v.* to assume an appearance; ထရင်အထွင်အပြင်သောင်သွားသည်, he went in the guise of a Chinaman.

—ထူ *v.* to be similar in appearance; အထွင်မတူဒိပ်ထူမြင်, if unlike in appearance, one does not become an inmate of the house (applied to married persons, and implying that they are like one another because their destinies are bound up together).

—ဖန်ဆင်း, *v.* to create in the form of; ယူ, *v.* to take the form of.

အထွင်း (from ထွင်း, to put in), *n.* putting in, introducing.

အသွန် (from ထွန်, to be inefficient, &c.), a wanting the principle of vitality, as ကြက်သွန်အသွန်, ကြက်ဥအသွန်အားကြီးသောကြောင့် အကလေးမပေါက်ပါ။

အထွပ် (from ထွပ်, to be foolish), *n.* a fool; အရူးအထွပ်။

အထွင်း (from ထွင်း, to be dissolute), *adv.* wickedly, scoffingly; ထက်ပွေ့သတ်မည်ရောင်ရောင်နှင့်။ မသတ်ဘဲ ထထောက်နှင့် ထထောက်ကို အထွင်းထွေး၍ခံကြသည်။ ထိုးလျှင်ထိုးကြလ (လေ) ကွယ်အထွင်းထွေးပြီးမနေကြနှင့်။

အထွယ် (from ထွယ်, to be long and slender), what is long and slender; applied as a numeral auxiliary to things long and slender.

—အပြာပြာ, *adv.* same as အထွယ်ထွယ်အဝဝ။

—ထွယ်အဝဝ, *adv.* in different ways, variously; အထွယ်ထွယ်အဝဝကြံ—ပြော။

အသွား, 1, *n.* the edge of a cutting instrument; opposed to အနှောင့်, the point of some instrument (as ရတ်သွားတည်သွား။ ထစည်းသွား။ ထားသွား။ ပုဆိန်သွား။ မြိန်းသွား။ တံသွား, ability, faculty; ညာလက်ရည်ညာလက်သွား) အရည်အသွား။

အသွား, 2 (from သွား, to go), *n.* going, gait (pace), as of a horse (the speed of any quadruped or vehicle).

—အလာ, *n.* going and coming, walk, carriage, deportment (the act of sexual intercourse).

—ကျ (from အညာ, ဂျ), *n.* the Burmese trot.

အသွေး, 1, *n.* blood; see သွေး။

—အသား, *n.* offspring, consanguineous relatives; သူ့အသွေးအသားမဟုတ်ရှိမချစ်ပါသည်။

အသွေး, 2, *n.* colour, appearance ; အဆင်း, အရောင်။

—အမွှေး, —အရည်, *n.* same ; အသွေးအမွှေး ထူသည်မြင်းနှစ်စီး။ သွေးထူမွှေးတူချီတူ။

အသွေး, 3 (from သွေး, to rub), *n.* rubbing, sharpening, as ထားကိုအသွေးမတတ်, he does not understand sharpening the knife, *e.g.*, ကျောက်ကိုအသွေးမတတ်သောကြောင့်အရောင်မှိန်မွှေးနေပြီ။

အဟ (from ဟ, to gape), *n.* a gap, hiatus ; သည်သစ်ထုံး အဟများသည် ထုံးတူမတော်ဘူး။

အယန့် (frequently pronounced အယန့် in colloquial), *n.* appearance, semblance ; အရောင်, assumed appearance ; အကြွန်းသူမထိ ရသလိုအယန့် ပြုသည်, he makes a pretence as if he did not know.

—သောင်, *v.* to assume an appearance ; အရောင်သောင်, အကြွန်းပြု [သူ့ကိုယ်ကို လိမ္မာဟန်သောင်သည်, he assumes an air of being clever].

—မြှီ or ထုပ်, *v.* to make a feint ; အကြွန်းပြုရိုက်မည်လိုအယန့်ပြုသည်။

—သေး, *v.* to be insignificant in personal appearance ; လူအယန့်သေးလှသည်။

အဟစ် (from ဟစ်, to call loudly), *n.* a call, loud call from a distance.

အဟန်း, *int.* hem ! အဟန်းဆိုလိုက်လျှင်ထွက်ခဲ့ပါ။

အဟိတ် (Pali အ, *priv.*, and ဟိတ်, a certain privileged state), *a.* born out of that state as irrational creatures and those in a state of suffering ; ချီ, ဒုရယ်, သမင်, မိုင်း, ဆတ်အဟိတ်တိရစ္ဆာန်မျိုး ခေါ်သည်။ အဟိတ်ပရိယန္တေ။ ဒုဂတိအဟိတ်ကောင်း။

အဟိရိက (Pali အ, *priv.*, and ဟိရိ, shame), shamelessness, want of modesty ; ချွတ်ခြင်း (Ahirika), shamelessness, that which is not “ashamed to do that which is improper to do, like “the hog that openly wallows in the mire.”—M.B.

အဟိ (from ဟိ, to neigh), neighing, loud and rude laughter ; ဝစ်တိုက်သည့်မြင်းအဟိအသွန်အားကြီးသည်။

အဟုတ်, *n.* truth, right ; အဟုတ်ပြောပါသည်။ ခင်ဗျားပြောသည်မှာအဟုတ်သားတဲ။

အဟုန် (from ဟုန်, to be quick, &c.), *n.* velocity, vehemence, a sudden rush (also has the same meaning as အာနုဘေင် and တန်ခိုး, *e.g.*, ပညာအဟုန်ကြောင့်။ ပါရမီအဟုန်ကြောင့်။ ထိမ်းစွန့်ရဲငှက်များ ကောင်းကင်ထက်က, ထဟုန်ထည်းထိုး၍ စာငယ်များကို အင်းစားထာတ်သည်, hawks and kites, bold birds of prey, descend from the sky with a sudden rush and seize and eat little birds).

အဟေးသား, *int.* indicative of fatigue.

အယောဇီဝ (Pali), *n.* a profitless deed ; အကျိုးမပေးသောအမှု။ခင်ကျား
ကြံသည့်အမှုအယောဇီဝကပါ။

အယောဝိဝေ (Pali), *int.* expressive of wonder ; အယောဝိဝေမှီခွာန်ကို
ရသောသူ။

အယောက်, 1 (from ယောက်, to roar), *n.* a roar, as of a lion, snoring ;
အယောက်ကြီးဆောသူနားအခိပ်ခက်သည်။

အယောက်, 2 (from ယောက်, to be depressed), *n.* a hollow, as of
a grave in which the earth has settled below the surface,
or as a basket of grain in which the grain has settled below
the brim; စပါးထထင်းမပြည့်သောသွေ့ကြောင့်အယောက်သားယောက်နေသည်။

အယောင် (from ယောင်, to be rancid), *n.* rancidness, a rancid
smell ; အပုပ်အယောင်။

အယောင်, *n.* a dog's bark ; ခွေးအယောင်အားကြီးထိုအခင်းနှင့်တွေ့ပြီထင်။

အယောင်း (from ယောင်း, to be old), *a.* old ; ဝတ်နွမ်းစားနွမ်းအယောင်း
အခြေမျှားကိုထောင်းပါနှင့်သူဆင်းရဲမျှားကိုစွန့်လိုက်ပါ။

—အမြင်း, *a.* same.

—ဖြေ, *v.* to be old, decayed, crumbling, rotten (as wood or
cloth).

အဟို, *n.* time long past (infrequent).

အံ, 1, *n.* a drawer ; ဆွဲအံ။

—ထိုးသစ်ထား, *n.* a chest of drawers.

—ဝုံး (*pron.* အံဝုံး), *n.* the inner cover of a drawer, a till, a
hatch, the cover of a hatch-way ; အံ့ကွက်သစ်ထား, a box with
a secret drawer.

အံ, 2, *n.* a double tooth, grinder ; အံ့သွား။ [အံ့သံ to 'grind the
teeth' 'gnashingly,' as in anger ; ထည်နှိုးထိုအံ့(သွား) တံခံနှင့်နေ
သည်။ to have the teeth 'set on edge,' အံ့သွားတကြိတ်ကြိတ်။]

—စောင်, *n.* the end of a row of double teeth.

—ဆိုး (*pron.* အံ့ဆိုး), *n.* a wisdom tooth ; အံ့ဆိုးပေါက်, to cut a
wisdom tooth.

—ဂ္ဂါ, *n.* a supernumerary double tooth.

အံ, 3, *v.* to read aloud, as a scholar ; စာအံ။

အံ့တံပိတ် (အနံ့ပိတ်) (*pron.* အံ့တံပိတ်), *v.* to close hermetically.

အံ့, 1, *v.* to wonder ; အံ့သေး။

—အာသဇေ, *a.* wonderful ; အံ့တပါးဖြစ်သည်။

—အဲ, *v.* to wonder (infrequent, မဖြစ်ဘူးပြီအံ့အဲစရာ).

—အေ or ဩဝေ (ဩ), *v.* same (most common) ; ခင်ကျားပြောသည့်
မှာအလွန် အံ့ကြောစရာကောင်းပါကထား။

အံ့ဖွယ် (—ထွယ်), —အော့ဖွယ်, *n.* a wonderful thing ; *a.* wonderful.
 —ဖွယ်ထရဲ (—ထွယ်ထရဲ), *n.* a wonderful prodigy.

အံ့, ၁, *verb.* affix, shall, will ; ရုံးထိုးရောက်အံ့သောနေ့။ ကြီးအံ့ထင်သည်။
 နီးအံ့ထင်သည်။ ဝေးအံ့ထင်သည်။

အာ, ၁, *n.* an abbreviation of အာသဝဗ္ဗတဗ္ဗာဏ (Pali), that kind of wisdom which is destructive to the four intoxicating principles (အာသဝေါဇ္ဈေပါဒ်) ; *comp.* ၃ and ၆။

အာ, ၂, *n.* the inside of the mouth ; အာသံဗျာသံကောင်းသည်။

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech ; နှုတ်ကြမ်းသည် [to be hard-mouthed as a horse].

—ခံ, *v.* to be hard-mouthed as a horse.

—ခေါင်, *n.* the roof of the mouth, the palate.

—ငွေ့ထွယ်, *v.* to breathe (upon).

—ဝက်, *n.* the faculty of speaking with authority ; ဗျာဝက်။ အာဝက်ဗျာဝက်ထင်ရှိသည်။

—ဝဗျာဝ, *n.* ability to speak ; နှုတ်သတ္တိ။

—စောက် (အောက်), *n.* the lower part or bottom of the mouth.

—စောင်း (from အစောင်း, a side), *n.* the sides of the mouth, back part of the jaws.

—ပွဲသော, *n.* skeleton key (?)

—ပေါင် (from အပေါင်, a side), *n.* same.

—ပျော့, *v.* to be tender-mouthed, as a horse.

—ခုံး, *n.* the inside of the cheeks.

—ထောင့်, same as အာ ; ထယ်အာတော်ထားထိုးစကားပြောသလဲ။

—ထောင့်ကြမ်း, *n.* same.

—မာ, *v.* ; see အာခံ။

—မွ, *v.* to be tender-mouthed, as a horse ; အာမွယ်။ အာသာ။

—ရင်း, *n.* same as အာစောက်။

—ထုတ်, ၁, *n.* same as အာပေါင်။

—ထုတ်, ၂, *n.* a vocative word ; a word of calling ; အာထုတ်ခံ။

—ထွန်, *v.* to be very hard-mouthed, as a horse.

—ထံ, *n.* a full bass sound.

အာ, ၃, to crack open, gape, widen ; more than ဝပ် and အက်။
 ပန်းအဖူးကွင်း၍နှိပ်တန်ထိုးအာနေပြီ။

—လွဲ, *v.* same.

—ထာလွဲ, *adv.* gapingly (vulgar).

အာဏာ, *a.* cracked open, as ripe fruit; or as the earth.

အာ, 4, *v.* to caw or croak, as a raven or crow ; ကျီးကန်းအာသည်။

အာကာ (*pron.* အာဂါ), *a.* uncommon, extraordinary ; ဒိုသုံးအာကာ
ယောကျ်ားတဲ။

အာကာသ (*Pali*), *n.* space, the expanse of heaven.

—ဝိုး (ဝိုး), *n.* a god of the air ; ကောင်းကင်အဝိုးရသောနတ်။

—ဓါတ်, same as အာကာသ။

အာဂန္တု (Pali), *n.* a sojourner, stranger, pilgrim ; ညွှိုသည်။

—တာ, *n.* same.

—ဝတ်, *n.* the reception, entertainment of a stranger, the duties of hospitality.

—သဲ, *n.* a quicksand (?)

အာဂုံ (*Pali* အာဂမ္မ ရောက်ခြင်း)။

—အာဂါ, *v.* to be refractory ; မိဘများကိုခင်တွေးတာဖြစ်ထိုအာဂုံအာဂါ
ပြုချင်သဲ။အင်မတန်ရဲကြီးသည်။

—ကြိုးဝါး, *v.* to assault outrageously.

—ဆောင် or ဆောင်ရွက်, *v.* to have by heart, be able to repeat without book ; နှုတ်ကျက်ရ [ခင်တွေးဝေထွေရာဝတ္ထုတစောင်ထုံးလိုအာဂုံဆောင်နိုင်မည်လား။အာဂုံရ။နှုတ်ပါရှုစောရဏ]။

အာစရိယ (*Pali*), *n.* a religious teacher ; အာစရိယအာထုဒိဗောတောတု။
ဆရာအသက်ရှည်ခြင်းသို့ဖြစ်စေသတည်း။

အာစရ (*Pali*), *n.* a deed ; အကျင့်။

အာစိဏ္ဏ (*Pali*), *n.* custom, habit ; အထွေအကျက်။

—တံ, *n.* an action performed from habit.

အာဇာနည် (*Pali* အာဇာနိယော), *a.* possessed of supernatural powers ;
မြင်းအာဇာနည်။

အာဏာ (*Pali*), *n.* authority, governmental dominion ; အာဏာထိကပြု,
to act in obedience to another's authority ; in opposition
to သတတ္တိကပြု, to act independently. အာဏာကုန်စီရင်, *v.* to
sentence (an accused person) to the limit of one's powers,
as a Judge or Magistrate.

—ကြီး, *v.* to have great authority.

—ဝက်, same.

—ထည်, *v.* to be established, as authority ; အရှင့်အာဏာကျွန်ခွာ
ထည်စေ။အထွေအကျက်မတူအာဏာထည်ရာအရပ်။

—ထိက္ကမ, *n.* same as အာဏာ။

အာဏာထက်, *v.* to be stringent in enforcing authority, အာဏာပြင်း ;
in opposition to အာဏာ ဖျော့, to be weak in authority,
lenient.

—ထား, *v.* to exercise authority.

—ရိပ်, *v.* to possess authority, to have authority over.

—ဖြ, *v.* to make a display of authority ; အာဏာထံခွန်ပြီ။

—ထား, *n.* a public executioner ; ထက်ခွေ။

အာဒရ (Pali), *n.* respect ; ရှိသေ့ခြင်း။ အာဒရံ ရှိသေ့ခြင်းနှင့်တကွ စကားပြော
သည်။

အာနန္ဒာ, *n.* a whale ; ငါးကြီးအာနန္ဒာ။

—ဇီ, *n.* spermaceti oil.

အာနိထာ (Pali အာနိထာ), *n.* profit, advantage ; အကျိုး။

အာနုဿေဝီ (Pali အာနုဘာဝေန), *n.* energy, power ; ထန်ခိုး၊ အာနုဿေဝီတွန်း။

အာပတ် (Pali အာပတ္တိ), *n.* a fault, crime, sin, အပြစ် ; applied to the
sins of Buddhist rahans.

—ဖြ, *v.* to confess ; a term used by native Roman Catholics.

—ဆင့်, *v.* to incur such guilt ; ထူးသားကိုရဟန်းများစားမိလျှင် ခွင့်လှမ်း
အာပတ်ဆင့်သည်။ ; တပည့်လိမ္မာဆရာအာပတ်လွတ်သည်။

အာပေါ (Pali အာပေါဓာတ်), *n.* water, ရေ။

အာမ (Pali), *n.* a. yes, assent, acquiescence, agreement.

—ခံ, *v.* to assent, agree to ; to engage for, take the responsi-
bility ; ဝန်ခံ, စီမံခံ, တိုင်ခံ, to be security for another in a civil
or a criminal proceedings.

—မခံ, *n.* (*pron.* as a noun အာမခံ), a security.

—ခံတောင်း, to demand security, as a judicial or police officer ;
ခံဝန်သူတောင်း is *perhaps* purer Burmese.

—ခံပေး, *v.* to give security.

—ခံယူ, *v.* to take security.

—တစ်နှစ်ခံ, same as အာမခံ။

—ဝန်တန်ခံ (ဝန်တံခံ), same as အာမခံ။

အာမိတ္တ (အာမိတ္တ) (Pali), *n.* permission, commission ; အခွင့်သို့အာ
မိတ္တအခွင့်မရှိသည်ကို ကျွန်ုပ်ကြားရပါ။

အာမေဓိတံ (အာမေဓိတံ) (Pali အာမေဓိတံ), *n.* a sound uttered twice,
thrice, or oftener, through a sudden emotion ; အသံနှစ်ချ၊ ခြစ်
ထသံတည်း။

အာယတန, ၁ (Pali), *n.* a place, abode, တည်ရာ ; an abode of the
mind, ဝိညာဉ်တည်ရာ, denoting the six senses (အတ္တဗ္ဗိကာထ

ထန), namely, **စက္ခာယထန**, the faculty of seeing ; **သောတာထထန**, the faculty of hearing ; **ဗာနာယထန**, the faculty of smelling ; **ဇိဝါထထန**, the faculty of tasting ; **ကာယာထထန**, the faculty of feeling ; **မနာထထန**, the faculty of thinking ; 2, a cause, reason, **အကြောင်း**, an object with which the mind is conversant ; **ဗိညုဉ်တိဇ္ဈေယျေဝါရ** or **ကျက်စားရာ**, denoting the objects of the six senses (**ဇာယိရာယထန**), namely, **ရူပါယထန**, appearance seen ; **သဒ္ဓါယထန**, sound heard ; **ဂန္ဓာယထန**, odour smelt ; **ရသာယထန**, flavour tasted ; **ဖောဋ္ဌပ္ပာယထန**, tangibility felt ; **ဓမ္မာယထန**, immaterial objects thought on.

အာယုကဏ် (Pali **အာယု**, life, and **ကပ္ပ**, a period), the period of one's life ; **အာယုကဏ်**—**အသက်တန်း**။

အာယုဝနန္ဒဆေး (**အာယုဝဇ္ဇနဆေး**), *n.* medicine which prolongs life ; **သက်စောင့်ဆေး**။

အာရုဏ် (**အရုဏ်**) [**အရုဏ်** said to be the more correct orthography, Pali **အရုဏော**], *n.* dawning light, the morning dawn, aurora ; **ပဌမအရုဏ်**။ **ဒုတိယအရုဏ်**။

—**ဆွမ်း**, *n.* rice offered to Buddhist rahans or monks at the dawn of day ; **အာရုဏ်ဆွမ်းကပ်**။

—**တက်**, *v.* to dawn ; **အရုဏ်တက်ခဲ့ပြီ** သွားကျမိရဲ့ ယထာထမြို့သို့ နေပူပင် ရောက်မှတော်မူပြီ။

အာရုံ (Pali **အာရမ္မဏ**), *n.* an object of actual sense or thought, material or immaterial, **ဇာယိရာယထန** ; *see under* **အာယထန**။ **အာရုံပေါး**။

—**ကပ်**, *v.* to retain an idea of, to have a strong or lasting impression ; **အာရုံခံ**။ **အာရုံထပ်** has a more intense meaning, **အာရုံဖြူ**။

—**တုန်**, *v.* to terminate, as an idea or impression ; has also a similar meaning to **အာရုံဖြတ်**—**ဖြေ**။

—**စွဲကပ်**, —**စွဲထမ်း**, same, but rather implying liking or desire.

—**တွေ့**, *v.* to experience sensation ; **အာရုံထိခိုက်**။

—**ထင်**, *v.* to conceive in the mind ; **အာရုံအားဖြင့်ထင်မြင်မိသည်**။

—**ထား**, —**ပြု**, —**မူ**, *v.* to dwell upon in the mind, make an object of thought, desire, &c. (to take notice of ; **သူ့ကိုကျွန်ုပ် အာရုံပြုပါရဲ့** သုကသာမပြု), **ထယ်လိုအာရုံမူနေသည်**။

—**ဖြတ်**, *v.* to have one's attention taken from anything ; to cease, as a train of thought.

—**ဖြေ**, *v.* to lose regard for, desire of, &c. ; **သည်မြင်းကိုကျွန်ုပ်တော် အာရုံဖြေပါပြီ** ဝတ်ချင်ဝတ်တော့။

အာရုံရောက်, *v.* to think of something at a distance ; ခင်ဘူးမရှိ
သော်လည်း ကျွန်တော်အာရုံရောက်လျက် (*pron.* ယက် in colloquial),
နေပါ သည်။

အာရောဂ္ဂံ (Pali), *a.* well, free from disease ; အနာမရှိ။ (ကျောင်းကော
အာရောဂ္ဂံ ဓာမာမြင်းမြင်းရှိပေသည်)။

အာလယ (Pali), dwelling, house, abode ; longing desire, attach-
ment, lust.—*C. Pali Dic.* ; အလိုတဏှာ, အာသာ။

—ဖြတ်, *v.* to terminate, as a desire, passion ; to lose one's
desire for ; သည့်သူနာထွန်ထစားချင်ခြင်းအလွန်အာလယရှိသည်။

အာလောကံ, အာလောကံလောကံ, *n.* one of the notes of a crow, which
the words imitate.

အာဝဏ္ဏန်း (အာဝဏ္ဏန်း) (Pali အာဝဏ္ဏာနံ), *n.* consideration ; ဆင်ခြင်ခြင်း
အာဝဏ္ဏန်းကြီး, အာဝဏ္ဏန်းထုတ်။

အာဝါယ (Pali), *n.* a resting-place ; abode ; အာဝါယတဏှာ။ အရိပ်အာ
ဝါယ။

အာသန္နကံ (Pali အာသန္န, near, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed per-
formed in the near approach of death ; ယေဘိန်းဆဲဆဲနောက်
နောက်ပြန်ထူးသောအကြောင်းကို အောင်းမေ့တတ်သော အကြောင်း အာသန္န
ကံမည်၏။

အာသဝေါ (Pali), *n.* intoxicating or enslaving principle (ထင်မျိုး) ;
or law, of which there are four, namely, ကာမာသဝေါ, ဘဝါယ
ဝေါ, ဝိဒ္ဓာသဝေါ, အဝိဇ္ဇာသဝေါ ; *comp.* ဩယ။

အာသဝဏ္ဍရိဇ္ဇာ, *n.* a kind of wisdom attained by the extinction
of evil desire ; အာသဝဏ္ဍရဉာဏ်။

အာသာ (Pali), *n.* desire, passion ; အလို, တဏှာ, အာလယ, အာသာကပ်။
အာသာဖြူ။ အာသာဖြေ။ အာသာသွှဲ။

အာသာဝနီ (အာသာဝတီ), *n.* the passion-flower creeper ; အာသာဝနီ
နတ်ပန်း။ ထိကြားမင်းစောင်းဘီးသောအခါစောင်းအပေါက်ကထွက်၍နတ်သိုး
ဥယျာဉ်ကထွက်၏။ ကသောအခါမြွေထိုးထိုး၍ကျရာကိုအာသာဝနီနတ်ပန်းဟု
ခေါ်သည်။

အာသိယ (Pali), *n.* a longing for ; ထောင့်တခြင်း။

အာဟာရ (Pali), *n.* nourishment, food, " cause, contact, thought,
consciousness." Ahara, the food of action or bases ; they
are four—matter, touch or contact (whether corporeal or
mental), thought, and consciousness ; အစာ။—*Childers'*

* *Pali Dic.*

အာ, *i.* *n.* strength, force ; အရှိန်, means, as အားဖြင့်, by means
of, in regard to (effort).

—အင်, *see* အင် ; အားအင်ပြည့်ဖျိုး။ ထိရုဏ္ဏာန်ထကော ထိရုဏ္ဏာန်ဆင်ဆိုသည့်
ထိရုဏ္ဏာန်သည့်အားအင်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။

အားအန်, *n.* strength, force ; အန်အား။

—အန်ထင့်, *see* အန်အားထင့်။

—ထန်, *v.* to be exhausted in strength ; also used in the sense of putting forth every effort when carrying out a plan, *e.g.*, အားထန်ကြံ။

—ကိုး, —ထား, *v.* to depend on (and therefore venture to do something). In Upper Burma အားထား is more frequently used, and in Lower Burma အားကိုး။ သူအရှင်ကိုထင်သူအားကိုး အားထားရှိပေသည်။

—ကျ, *v.* to emulate, vie with ; သူမီးပွားဖြစ်သည်ကိုကျွန်တော်အဖွန် အားကျပါသည်။

—ကြီး, —နည်း, *v.* to be strong, or weak ; sometimes used as a verbal auxiliary, as စွဲလမ်း အားကြီး ; အားနည်း, to be strongly or weakly attached (to a thing). [အားကြီး often immediately follows a verb or noun, when it gives it an intensive meaning or denotes excess ; မိုက်မွန်းအားကြီး။ အလိမ္မာအားကြီး] အားကြီး။

—ကြီးအန်ထောင်, *adv.* resolutely and boastingly.

—ကြီးမန်တက်, *adv.* with great effort, straining to accomplish ; အားကြီးမန်တက်ကြံ, —လုပ်။

—ခဲ, *v.* same as အားထုတ်။

—ခွန်, *see* ခွန်အား။ အားကိုးခွန်တိုးလက်နက်များမရှိ။

—ထိတ်, *v.* to be in a dejected, feeble state (also used figuratively).

—စမ်း, *v.* to put another's ability or skill to the test.

—စိုက်, *v.* to put forth strength, make exertion ; ကြိုးစား။

—ဆည်း (*pron.* ဆဲ), *v.* to gather strength.

—ဆေး, *n.* an aphrodisiac, a medicine supposed to give virility.

—တက်, *v.* to take encouragement, get fresh spirits ; ဥစ္စာပစ္စည်း အတော်ရထေ့ကြောင့်အဖွန်အားတက်သည်။

—တက်သရော, *adv.* in the way of endeavouring to overcome a difficulty or to excel another.

—တန်အင်ချောက်, *adv.* according to one's capacity or ability.

—ထုတ်, *v.* to put forth strength, make exertion ; သည်အထုပ်ကို သည်ကနေပြီးပြတ်အောင်ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

—နာ, *v.* to be deterred by feelings of respect (delicacy, constraint), or fear of offending ; [the most expressive word in the Burmese language] ; ထရာဘိနိုးရည်ကို အဖွန်အား နာပါသည်။ သူဆိပ်ဆိုသွား၍တောင်းတန်များသေ့ကြောင့် အဖွန်အားနာပါ

ထည်။ ကျွန်တော်နှင့်မတည့်သောကြောင့် သူ့ထောက်ထားဌာနရမည်ကိုအလွန်
အားနာပါသည်။ ၎င်းဖြစ်ကြီးသောသူရှိသူရှေ့တွင် ရယ်ရယ်မောမောထုပ်ထုပ်
အလွန်အားနာစရာကောင်းလှပါသည်။

အားနာအားပါ, — နာသည်အမှု, — နာသမှု, — နာစမှု, *n.* a business, or
circumstance that occasions such feelings.

— နွှဲပါး, *v.* to be feeble in strength; also used figuratively.

— ပါး, *n.* same as အား in certain combinations.

— ပါးထရ, *adv.* with interest, with zest, so as to give satis-
faction, as အားပါးတရထုပ်ထုပ်။

— ပေး, *v.* to encourage, hearten, cheer, animate; မိုးနဲစော်ဘွား
အားပေးသူရှိသည်ထောက်ခံနေသည်။

— ပျော့, *v.* to be weak, delicate; chiefly used in a figurative
sense, when it has a similar meaning to အားလျော့။

— ပြ, *v.* to show feats of strength (also used figuratively).

— ပြ, *v.* to derive strength from.

— ပြည့်, *v.* to be refreshed, take refreshment, recover strength;
သည်လက်ပွေ့သတ်အလွန်မောပန်းသောကြောင့် ရပ်နားခြံအားဖြည့်နေသည်။

— ရ, *v.* to be gratified, take satisfaction; ခင်ဗျားမြင်နိုင်သည်မှာ
ကျွန်တော်ထက်အားရသည်။

— ရပါးရရှိ, *v.* same [အားရှိ has also a similar meaning; ထို
တော်ရောက်သည်မှာ ကျွန်တော်ထက်အားရှိသည်]. အားရပါးရရယ်, to
laugh heartily.

— လျော့, *v.* to give out [to lose strength, to become discour-
aged]; see အားလျော့။

— လျော်စွာ, *adv.* according to one's strength or ability, accord-
ingly, suitably.

— သန်, *v.* to be strong in purpose, resolute (to feel sanguine);
သည်အကြံအစေမြောက်မည်ထင်သောကြောင့်ကျွန်တော်အားသန်သည်။

အား, 2, *v.* to be vacant, ထပ်; to be free, disengaged, at leisure
(ကျွန်ုပ်တို့အားသောကြောင့်အားအားပါး); hence မအားမှာ, in a
part (of the body) that cannot be shown; အနာဝိသိနာမအား
မှာပေါက်သည်။

— ထပ်, *v.* same; နေရာမအားမထပ်။

အား, 3, *n. aff. dative*, to, for; sometimes objective; အားထိုး,
pron. a. all; အထိုးရုံးဝင်သီး။ ငွေသားအားထိုးတံရှိ၏။

အိ or ဣ, *v.* to be soft, tender, delicate, yielding; ပျော့, မတောင့်မော
[ရွှားကောင်းထိုက်ထာ (ထိုက်သည်မှာ) အိနေရေ, the gold is so good,
it is quite soft].

အိတ်, 1, *n.* a bag ; ရှုထည့်သည့်အိတ်၊ ငွေထည့်သည့်အိတ်။

အိတ် (အိပ်), 2, *v.* to become dry, as paint ; ထည်ဆေးမအိတ်ဆေးပါ
မထိုင်ပါနှင့်ဦး။

အိန်, 1, *v.* to roll over and over obliquely ; *comp.* ထိန်, to swell as
the waves of sound, အသံအိန် ; to lean this way and that
in walking (and dancing) ; ထည့်ကပြေသည့်အကကောင်းသောကြောင့်
အိန်ပြီးကသည် ; to put on airs, be affected in carriage, to
feign through pride or affectation (လိုချင်သလိုထိုမလိုချင်သလိုထို
အိန်ခြင်းနည်း), အင် ; *hence* ထအိန်အိန်, *adv.* moderately.

— တထိန်, *n.* a kind of wizard or witch ; အိန်တထိန်ရုန်းခေါင်းရှည်း
တည်းကွက်ကွက်စားသည်, the Eyne dalein witch, whose head
only goes forth to eat food.

အိန်, 2, *v.* to see ; မိန်အိန်။

အိပ်, *v.* to lie down, to compose one's self to sleep (to lie in a
state of torpor as a boa constrictor).

— ကျူ, *v.* to sleep too much ; အိပ်ပျော်ကျူ။

— ဝက်, *see* ဝက်။

— နိုးဝစွား ; — မှန်ဝစွား, *adv.* half asleep and half awake, as one
unseasonably roused from sleep.

— ပျက်, *v.* to be disturbed in sleep, to have one's sleep broken,
to sleep badly.

— ပျော်, *v.* to sleep soundly ; *comp.* ကျိန်း and ဝက်အိပ်ပျော်ဆေး, an
opiate.

— ဝန်သား, *n.* a night watch, one that sleeps by turns.

— မက် (*pron.* အိပ်မက်), *v.* to dream ; မြင်မက် ; အိပ်ထိုမပျော်ပျော်ပြန်
ထွင်ထည်းအရှင်ကိုသာအိပ်မက်မြင်မက်ပါသည်။ အိပ်မက်ကောင်း, to have
a pleasant dream ; အိပ်မက်မကောင်း, to have a bad dream ;
အိပ်မက်။ ရာဇဝင်မကောင်း။

— မက်မြင် (*pron.* အိပ်မက်မြင်), *v.* to dream.

— ဓောကျ, *v.* to be so sound asleep as to be wakened with great
difficulty ; နေအခါခရီးပန်းသွားရလိုအိပ်မောကျရှာသည်။

— မွေ, *v.* to sleep soundly ; commonly applied to sleep induced
by some charm or charmed medicine ; အိပ်မွေဆေး, *n.* chloro-
form, protoxide of nitrogen, or any anæsthetic medicine ;
any soporific medicine.

— မြိန်းကျ, *v.* to fall into a languid slumber.

— ရာ, *n.* a bed, place to sleep on ; အိပ်ရာဝင်, to go to bed, အိပ်ရာ
နေဝင်း။

အိမ်ရာခင်း, *n.* any cloth spread on a bed; bed clothes; ဝတ်အိမ်ရာခင်း, *n.* a patchwork coverlet.

—ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep.

—ရာယွင်, *v.* to prepare a bed or sleeping-place for use.

—မွေ, *n.* the *Embellia robusta*, a leaf-shedding, large, climbing shrub, of which there are two varieties, the *Emb. Roxburghii*, and the *Emb. villosa*, K. The medicine prepared from the bark of this tree is said to be efficacious in lumbago, rheumatism, and sciatica.

အိမ်, *n.* a house, dwelling; *in composition*, a case, frame, sheath [also used in opposition to အပိုင် and တော, *e.g.*, အိမ်ကြက်။ အိမ်စွယ်။ အိမ်ရှေ့ပူကအိမ်နောက်မချင်းသာ။ (Prov.)].

—ဦး, *n.* the front part or entrance of a house, a porch (formerly the court of a myo-thugyi in Upper Burma).

—ဦးရုံ, *n.* a magisterial bench in front of a magistrate's house.

—ကုပ် (from ကုပ်, to be bent down, curved), *n.* a low house.

—ကျောင်း, *n.* a house used as a school (a lay school).

—ကြီးရခိုင်, *n.* a large respectable house, အိမ်ကောင်းရခိုင်; probably a corruption of အိမ်ကြီးအခိုင်။

—ခေါင် (*pron.* as spelt), *n.* the ridge of the roof; အိမ်ခေါင်မိုး။

—တွင်းပုန်း (အိမ်ခွင်းပုန်း), *n.* a purdah nasheen; a woman who does not appear in public: a term usually applied to the wives of Mahomedans and Moguls.

—ထောင်, *v.* to enter into the conjugal state, commence a family; *n.* a family, a household, including goods; အိမ်ထောင်ခန်းနားအိမ်ထောင်ပစ္စည်း။ အိမ်ထောင်ပရိယောဂ။

—ထောင်ကျ (*pron.* အိမ်ခေါင်ကျ), *v.* to marry, become settled as husband and wife; အိမ်ထောင်လျက်သားကျ။

—ထောင်ကြီး, *n.* a widower or widow.

—ထောင်ရုံ, *n.* a married couple.

—ထောင်ဘက်, *n.* a correlate in marriage, a spouse; ‘ခင်ပွန်း၊ ဓမ္မသောက္ခအင်းဝရာဇာအိမ်ထောင်တက်အသက်မရှည်ရာ။

—ထောင်သင့်, *v.* same as အိမ်ထောင်ကျ။

—မှိုင့်, *n.* the state of a king from the time of his birth to the time of his attaining to sovereignty; *comp.* စည်းစိမ် (အိမ်ရှေ့ခင်း။ အိမ်ရှေ့ပင်းမဖြစ်မှီအိမ်မှိုင့်နှင့်နေသည်)။

—နီးချင်း, *n.* a neighbour; တဲနီးချင်း။

—မိဝပ် (from မိဝပ်), *n.* a small, low house, a hut.

- အိပ်ပေါက်ကျွန်း, *n.* the child of a slave, but redeemable; *comp.* သားပေါက်ကျွန်း။
- ဖြူဖြူထင်းရွှေချ, *n.* "the white house with gilded windows;" the house in which a captive monarch was formerly confined; အိမ်ဖြူထင်းရွှေချဖြောင်းထားသည်။
- ဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a hut, small house.
- ဖွဲ့, *v.* to wreath together.
- ဝ, *n.* a chief or principal house among several; the principal room in a Burman house, where the family sleep.
- ခိုး, *v.* to roof a house; *n.* the roof of a house.
- ခိုးခြင်ထင်, *n.* a near neighbour.
- ဖြေရာ, *n.* a site for building; အိမ်ရာ။
- မှူးခန်း, *n.* a spare room at the east end of a house, kept for company.
- မျှောင် (မြောင်), *n.* the common house lizard.
- မျှောင်အိပ် (မြောင်အိပ်), *n.* a mariner's compass; အိမ်မျှောင်နှင့်မြေထိုင်း, *v.* to take a compass survey.
- မျှောင်ဝင် (မြောင်ဝင်), *n.* a level, in mechanics.
- ရာ, *n.* a house, a settled place of abode, as အိမ်ရာရှိသောသူ, a settled inhabitant, in opposition to a transient person.
- ရာထောင်, *sec* အိမ်ထောင်။
- ရှင်, *n.* the owner of a house: householder.
- ရှေ့, *n.* the state of an heir apparent associated in the sovereignty [the front of a house], အိမ်ရှေ့ပူက အိမ်နောက်မချင်းသာ။
- ရှေ့ခင်း, *n.* an heir apparent thus associated.
- သင့်, *v.* same as အိမ်ထောင်ကျ။
- သာ, *n.* a privy, necessary (polite), ခေအိပ်, ခေဆွန်။
- သား, *n.* an inmate of a house.
- ထိမ်းပွဲ, *n.* a house-warming.
- အိမ်း (*pron.* eh) (Pali ဣဗ္ဗံ), *int.* yes, နေး, ယုတ်ကဲ့; hence ထအိမ်းအိမ်းနေး, *v.* to remain saying yes without acting (not polite).
- အိ or ဤ, *i, v.* to be cloyed with rich savoury food; အဆိပ်ကြီးစွဲအိသည်။ (ဝက်သားစားထို့အိနေပြီ ချော့ချင်ပါ); applied also to the tide just before ebbing and flowing; ခေအိ (ခေအိပြီဒီထက်တော့မည်။) [to be 'slack water.']

အိသာ, *v.* to be well, healthy ; ကျန်းမာ (usually used in a reduplicated form, *e.g.*, ခင်ကျန်းမာကလေးအိအိသာသာရှိခဲ့လား).

အိ, 2, *v.* to creak, as a cart-wheel (ထွင်းဘီး) ; *comp.* အပ်အပ်ထွင်းမောင်းသောအခါထွင်းဘီးအိလိုက်သည်။ ထွင်းအိသံကြားသည်။

အိးပေါက်, *v.* to break wind (vulgar), ဆေဝံလေလည်, (polite), ဝမ်းလေထက် ; ဝမ်းလေဝံ, ဝမ်းလေသွားသည်။ ဝမ်းလေမြောင့်။

အုတ်, 1, *n.* a brick.

— ထျီးရှုန်, *n.* soorkee.

— ဖြွပ်, *n.* a tile (ပျဉ်အုတ်ဖြွပ်), a teak shingle (မြေအုတ်ဖြွပ်, a tile).

— ဖြွပ်မိုး, *v.* to roof with shingles.

— ဖြွပ်ခုံး, *n.* a pan-tile (a tile with a curved or hollow surface).

— ဖြွပ်တန်း, *n.* a lath [a scantling].

— ဖြွပ်ဝတ်ညှင်း, same as အုတ်ဖြွပ်။

— ခင်း, *n.* concrete, to pave with brick ; အုတ်တွား, to pave with bricks laid flatwise.

— ခဲ, *n.* a bit of brick, a brick-bat.

— ချပ်, *n.* a brick.

— ထောက်သည့်အုတ်မိုး, *n.* a revetment wall.

— မိုး, *n.* a brick-kiln ; အုတ်တမိုလောက်ရမုပြီးနိုင်ပါမည်။

— ထွား, *n.* a brick.

အုတ်, 2, *n.* an astrological term [a division, class, as နတ်နွေအုတ်, အင်္ဂါအုတ်].

အုတ်, 3, *v.* to be noisy ; not used but in some adverbial form.

— အာသောင်းထဲ, *adv.* noisily, clamorously ; အုတ်အော်သောင်းနင်း။ အုတ်အော်သောင်းနင်းဌာနပေါင်းမြူးပျော်ကြသော နေရာ။

— ကောတချ, *adv.* in the way of becoming spread far and wide as a rumour, or intelligence.

— အုတ်ကျက်ကျက်, *adv.* same ; ပွဲလမ်းသဘင်သွားသောအခါလူများစကားအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ပြောကြသည်။

— အုတ်ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* same.

— အုတ်သဲသဲ, *adv.* same.

— ခနဲ, *adv.* ; see ဘွတ်ခနဲ။

အုတ်နွေ, *n.* a species of euphorbia [the streblus, of which four species are enumerated, *K.*]

အုတ်ဖွန်း, *n.* a kind of potato plant.

အုန်း, 1, *n.* the cocoa-nut (tree, fruit, &c.).

အုန်းခွံ, *n.* the outer fibrous bark of a cocoa-nut ; cream-coloured or light bay, with a black mane, applied to horses ; *comp.* ဝတ်ပန်း။

—ဆန်, *n.* the cocoa-nut meat [called also အုန်းသီးဆန်]—S.

—ဆန်ခြည်ထွေး, *n.* the pulpy substance into which the milk is converted.

—ဆီ, *n.* the fibrous bark of a cocoa-nut when pounded ; coir.

—ဆီ, *n.* cocoa-nut oil.

—ထမင်း, *n.* rice mixed or flavoured with cocoa-nut meat ; အုန်းထမင်းနပ်။

—မှုတ်, *n.* the shell of a cocoa-nut scooped out and used for any purpose.

—ရည်, *n.* the cocoa-nut milk.

—ထက်, *n.* the limb of a cocoa-nut tree, the slanting corner, ridge-pole of a roof (a hip-rafter ; အုန်းထက်လေးဝက်ချ)။

—သီး, *n.* a cocoa-nut (fruit).

အုန်း, ၂, to be noisy ; scarcely used but in some adverbial form.

—အုန်းအင်းအင်း, *adv.* noisily, clamorously (အုန်းအုန်းအင်းအင်းဖြူ ထွင်းမှသာတာဖြစ်သည်), အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထအုန်းအုန်း (with or without နှင့်) ရယ်ကြသည်။

အုန်းနှောက် (ဦးနှောက်), *see* ဦးနှောက်, *n.* the brain.

အုန်းပွဲ, *n.* a kind of plant (used for stuffing Burmese mattresses and saddles).

အုပ်, ၁, *v.* to cover ; ဖုံး, to take care of, to preside over, rule ထိန်း, ချုပ်, ဖိုး, မိုး ; hence ထအုပ်ထအာ, in a large body, *en masse* ; ထဝုထထိုးထည်း။ ထားသို့မျှားမအုပ်မိဘဲသေချပါစေရဲ့, an imprecation used by the Burmese when endeavouring strenuously to impress on any one the truth of any particular statement.

—ထွက်, *n.* what comes within the jurisdiction of an official ; စီရင်စု။

—ချုပ်, *v.* to have charge of, manage, rule.

—ချုပ် (—ခြံ), *see* ချုပ်, 1st def.

—စု, *n.* what comes within the jurisdiction of an official (usually the head of a district ; မိမိကြိတ်စီရင်စု)။

—စိုး, *v.* to rule, have authority over.

အုပ်စုံ, *adv.* completely, without exception.

—ထိန်း, *v.* to take care of ; ထရားလိုအိုးမိတ္တလှိုင်ကိုအုပ်ထိန်းသူတံမှပြား
ထောင်ခိုးယူသည်။

အုပ်, 2, *n.* a box with a conical cover.

—ဆောင်း, *n.* a conical cover used without a box for covering anything. [A three-sided hunter's lantern used by hunters in the southern parts of the delta of the Irrawaddy. The light of the lantern is seen from the open side and attracts deer, &c., close to it, which enables the hunters to shoot them, or cut them down with das ; sometimes even tigers will come up close to the light of the အုပ်ဆောင်း].

—ဖြော (ဥဖြော), *see* ဥဖြော။

—ခက် (ဦးခက်), *see* ဦးခက်။

—ဆက် (ဦးဆက်), *see* ဦးဆက်။

—ထုတ် (ဦးထုတ်), *see* ဦးထုတ်။

—မှင် (ဦးမှင်), *see* ဥမှင်။

—ထုံး (ဦးထုံး), *see* ဦးထုံး။

—ရှင်, *n.* the Bengal quince [*Ægle marmelos*, *K.*]

—ညောင် (ဦးညောင်), *see* ဦးညောင်။

အုံ, 1, *n.* a bulge, protuberance, အိုင် ; applied to certain things which are bulging, or have a bulging form, as အိုးအုံ, နားအုံ, နို့အုံ, ပန်းအုံ, ရင်အုံ, ပခွက်အုံ, ဖျားအုံ, တောအုံ ; hence အဆောက်အအုံ, အထိုက်အအုံ။

—ဖွဲ့, *v.* to form a cluster, as bees, ants, &c. ; အအုံ့ဖွဲ့သည်။

အုံ, 2, *v.* to plaster, cover over, မံ ; to cover with a medicament, ဆေးအုံ ; to be covered with clouds, as the heavens, မိုးအုံ ; *comp.* အုံ့ ; to be almost smothered, as fire that burns dully, မီးအုံ့၍တောက်သည် ; to be dull, heavy-headed from illness ; to be anxious, distressed, စိတ်အုံ့သည် ; hence တအုံ့ နွေးနွေး, *adv.* [brooding over, as a trouble ; unyielding, as a slow fever].—S.

အုံ, 3, *v.* to assemble, crowd together and surround, ရရုံး၍ဝန်းရံသည် ; hence အအုံ, a collection (of flies ယင်အုံ, ဖျားအုံ, &c.) ; *comp.* အုံ (လူအုံ့ပြီးထိုက်တာသည်)။

အိုယံ, *n.* a kind of tree (a kind of laurus), [the tetranthera, of which there are as many as 18 species enumerated], the bark of one species is used by the Burmese to prevent sweating in salt (ဆားမခိုရအောင်)။

အုံ, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds, မိုဟ်းအုံ
comp. အုံ, 2 ; see မိုဟ်းထင်။ မိုဟ်းနာ။ မိုဟ်းမိုဟ်း။

—ရှိုင်း, *v.* ; see the parts.

အန်ပန်း (*pron.* အန်ပန်း), *adv.* under a disguise (also used as a noun, in which sense it means a hypocrite, one who dissimulates, a dissembler ; သည်သူအန်ပန်းပါထဲယံနွံ။

—ထင်ထင်, *n.* a person who conceals a bad character under a fair exterior.

အုံး, 1, *v.* to roast in embers ; *comp.* ထင် and ဖတ်, —မီးအုံး။

အုံး, 2, *n.* a pillow, pack ; hence ခေါင်းအုံး။ မှီအုံး။

—ဆိပ်ရာရှည်ထွဲခွဲခိပ်, a term of frequent occurrence in divorce cases.

အုံးကွဲ, *n.* a pack-saddle.

—ခိုက်ပြီးခိုက်ထိုက်, *v.* to follow (as a horse) having its head touching the tail and saddle of the one in front, *i.e.*, close to the quarters ; a term of frequent use in racing parlance.

—ထား, *n.* a head-board.

—တုံး, *n.* stocks ; the lower timbers on which a ship is built.

—တွဲ, *n.* the crick, the stiffness in the neck.

အူ, 1, *n.* the intestines, the pith of a plant or tree, the inside or pulpy part of some fruit ; ထအူခြာတွဲ။

—ဆိပ်, *n.* the paunch.

—ကြောင်း, *n.* the hollow of the intestines, the hollow which perforates some plants and trees and contains the pith ; the tube of a quill (အူကြောင်းတွဲ, to be out of line, as centre pegs when constructing a road).

—ချာ (from အချာ, a point of union), *n.* connecting parts of the intestines.

—စင်း, *v.* to be straight-gutted (မြင်းဆိုသည့်တိရစ္ဆာန်မျိုးအူထင်းတည်းရှိသည်), to be upright, သထော့ဖြောင့် (သဘောပြုအူထင်း).

—တို (from တို, to be short), *v.* to be easily provoked ; စိတ်တို (မိန်းမအူတိုမျိုး).

—တိုင်, *n.* the core of fruit, the central part of some plants, as the plantain ; နှုတ်ပြောသီးထိုက်ခြင်းခွဲလျှင်အူတိုင်ကိုဖြင့်ရသည်။

—ထွက်, *v.* to protrude, as the intestines.

—နာခေါင်းသက်အကွဲအနာထွက်, “clean timber,” a term made use of in timber contracts.

ယူနာလိုက်, *v.* a term applied to a certain disease of the rice plant.

—ပေါက်, *v.* to penetrate the intestines ; အူပေါက်၍သေသည်။

—ရှည် (from ရှည်, to be long), *v.* to be slow to anger, not easily provoked ; မိတ်ရှည်။

အူ, 2, *v.* to make the noise indicated by the word to oo, to howl, as a dog or jackal [or ourang-outang ; ခွေးအူ။ ယုတ်ဗျား တကောင်ကတကောင်ကိုအူ၍ခေါ်သည်], to be much ; used as an intensive in the phrase အူအောင်ပွင့်သည်, it is full of blossoms (as a plant or tree) ; ဝဗွယ်အူအောင်ပွင့်သည်။ ဇလင်ဖြူအူအောင်ပွင့်သည်။ မီးခိုးအူ။

အူ, 3, *v.* to be stale, tainted, begin to putrefy ; less than ဖုတ်။ ငါးအူ။ အမည်းသားအူ။

အေ, *int.* don't, prohibitive, disapprobatory ; အေအေမလှင့်နှင့်။

အေဟေ, *int.* as ha ! aha ! contemptuous.

အေး, 1, *see* င, to be cool ; has sometimes the same meaning as လျှော့, *e.g.*, ရွှေသားခဲလှောက်အေးလိမ့်မည် or ငွေပါလိမ့်မည်။

အေး, 2, *int.* yes ; အိမ်း။ ယုတ်ကဲ့။

—အေး, *int.* same.

အေး, 3, *pron.* used vocatively in addressing women when their names are not known, or when he that calls does not wish to call the name, as အိုအေးတို့, shortened to အေ for the singular အေတို့ဆင်းပါဦး [according to some, used by women alone when addressing one another].

အဲ့, *int.* expressive of disgust (as when mothers see their children eating something hurtful ; အဲ့အဲ့ထွေးပစ်လိုက်)။

အဲ့အဲ့အဲ့, *adv.* sickishly, as at the smell of unpleasant fruit ; *comp.* ထောက်အဲ့, *adv.* sickish, disposed to vomit ; သည်ဟာမပုပ်သော်လည်း အဲ့အဲ့အဲ့ရှိပြီ။

အဲ, 1, *n.* a kind of verse.

—ခြင်း (—ချင်း), *n.* same.

—အနီ, *n.* same.

—ဆို, —ထူး, *v.* to sing the same ; မောင်မင်းအမေကြက်ရည်သောက်။ မောင်ရှင်မိဇွေးကြက်သားထွေး။ ရွှေတပေါက်ချ။ ရည်းစားနောက်က။

ဆဲ, 2, *v.* to remain in a body without advancing ; ရှေ့ကကျားရှိတို့လူ ဗျားမသွားပုံဆဲနေကြသည်။

ဆဲ, 3, *int.* very well, that's right ; ယုတ်ကဲ့။

—ဆဲ, *int.* same ; ဖြေကသည် အမှုကိုဖြေပါတော့။ မည်းက ကောင်း ဖြီ ဆဲဆဲ လိုက်သည်။

အမောင်း, *n.* a kind of official spear.

အော, *int.* O! of various applications.

—အော, *int.* O! expressive of satisfaction.

အောက်, 1, *n.* the under part, space under (a thing).

—အပြင်, *n.* the outside of the bottom (of a thing).

—ခံ, *n.* the bottom (of a box); anything placed for something to rest on.

—မြေ, —မြေခံ, *n.* bottom (of a well, the sea, &c.).

—ထွေထွေမျိုးဆက်, *n.* descendants collectively, posterity.

—တောကျိတ်, —ဝိုးကျိတ်, *v.* to gird up the loins with a waist-cloth (obsolete); ခါးထောင်းကျိတ်။

—မြင်, *n.* the light accent; အမြင်။

အောက်, 2, *v.* to bring in, as a tame elephant a wild one; to catch, detect [by questioning, စကားအပ်; to draw out by questions, which assume the thing to be ascertained].

—အပ်, *v.* same, 2nd [and 3rd] def.

—မ, *n.* a female elephant employed to bring in a wild one; အောက်မသင်း၊ မှန်းဆင်မ။

အောက်, 3, *v.* to be musty; to be dark, gruff (in countenance); မျက်နှာအောက်, မျက်နှာပုပ်။ အဝတ်များကို နေပူမထွန်းလျှင်အောက်တတ်သည်။

—အောက်သက်သက်, *adv.* gloomily; more than အောက်တောက်တောက်။

—ကလီအာ (compounded of the sounds uttered by a fowl and a crow), *a.* or *adv.* not clear, not straightforward, of mixed races; အမျိုးမစစ် (reproachful).

—ထောက်ထောက်, *adv.* gloomily (in countenance) [somewhat musty, မှိုထုံထုံ]; အောက်ထောက်ထောက်နှင့် ဘာဖြစ်လို့မင်းမျက်နှာမှောင်ကုတ်နေသလဲ။

အောက်ချင်း, *n.* the small hornbill, *Buceros monoceros*; a kind of tree; အောက်ချင်းရင်းသွေး ဥကဋ္ဌေး။ ကွေးထေးနုနယ်သနားဘွယ်၊ အောက်ချင်းရင်းအောက်ဥကပေါက်။ ထောင်ရောက်နုနယ်သနားဘွယ်။

—စာ, *n.* the *Diospyros ehretioides*, a tree attaining to the height of 60 or 70 feet, and having a hard heartwood. The berries, which have a smooth, thick, yellow rind, are about the size of a very large cherry, *K.*

—ရာ, *n.* a species of ebony, *Diospyros melanoxylon*.

အောက်မေး (from မေး, the lower jaw), *n.* the lower grooved timber of the lath of a loom, which receives the sley (ရည်ခွား) ; less commonly called ရှု, *which see*.

အောက်ပဲ, *n.* a kind of creeper (the clitoria).

—ညို, —ဖြူ, *n.* varieties of the same ; အောက်ပဲဖြူ—အောက်ပဲညို။
ဘုရားကိုပူဇော်သည့်ပန်းပွင့်။

အောက်ဦး, *v.* to stoop respectfully, as in passing before a superior ; to be humble.

အောင်, 1, *v.* to beat, conquer, overcome, နိုင် ; to gain a point, အမှုကိုအောင် ; (to pass an examination, စာပွဲအောင်) ; to be full, complete, not deficient in any natural quality ; applied to fruit (အသီးအောင်) and seeds ; *n.* a fee given to a Judge on gaining a cause ; အအောင်။

—ချာ (from အချာ, a point of union), *n.* a city which is the centre or seat of victory ; (အောင်ချာကြံ့ခန်း) အောင်ချာပူရကဒီလဲ ဝတ်ပြည်။

—ဆု, *n.* the reward granted to a conqueror.

—ဆို, *v.* to mediate in love affairs ; အောင်ဆွယ်။

—ပန်း, *n.* a leaf worn in token of victory, as the palm (the eugenia).

—ပွဲ, *n.* a triumphal festival ; အောင်ပွဲခံ။ လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုသောအခါ ယောက်ျားမိလများကအောင်ပွဲခံသည်။

—မာ, *see* အောင်, 3rd def.

—မြင်, *v.* to conquer, to be full, complete, &c. (to be possessed of active virility).

—ထံ, *n.* a banner, flag of victory ; တစ်ဦးမှာအောင်ထံရိုက်သည်။

—သည်, *n.* a go-between in love affairs ; a match-maker ; အဆွယ် အဆွား။

—သူ, *n.* a conqueror.

—ဆွယ်, *v.* to mediate in love affairs ; *n.* *see* အောင်သည်။

အောင်, 2, *verb. affix*, continuative, that, so that, noting a consequence, that, in order that, noting a final end ; ရယ်အောင်ဆို ပြောပါသည်။ ခရီးသွားရအောင်ခင်ဘုရားအသင့်နေပါနော်။ အမှုသည်များကို ငွေပေးရအောင်အမိုးရထံသုပြီးပြီးကြောင်း ပြားယောင်းလှည့်စားပြီးပြောဆို နေသည်။

အောင်ထိုင်, *n.* a sinus, deep, narrow bay ; လေနီလာတော့မည်အောင်ထိုင် ထိခိုက်ကြိုကွယ်ရီ။

အောင်မယ်, *int.* expressive of wonder ; အောင်မယ်ဆန်းကျယ်ထိုက်တာ, oh, how extraordinary !

အောင်, *v.* to be prevented from moving or flowing in a natural way ; applied to retention of the breath, to constriction of the back, breast (ခါးထဲကအောင်သည်။ ခါးအောင်သည်။ ရင်အောင်သည်), or urine (ထီးအောင်) ; to stoppage of a current of water, &c., ချုပ် ; to restrain one's self, suppress one's feelings, အောင်ခံ၊ မြို့စိတ်ချုပ်ထည်း (သည်းညည်းခံ or သည်းခံ) ; hence ထအောင်, *n.* a moment ; ထအောင်ကလေးလောက်ကြာသည်။ ခဏ။

—အည်း, *v.* same in the latter sense ; ထယ်အခါထဲကိုယ်တော်အရှင်ခေါ်ခေါ်မအောင်အည်းပါဘူး in this sense appears to have a similar meaning to ငြင်းပယ် ; ဝေဒနာရောက်ရှိသောခါနီးခဲအောင်အည်းနေပြီ (ထွေကွဲစီးစီးရတော့မည်) ; here အောင်အည်း appears to have a similar meaning to အောင် in its latter sense.

—ခနဲ, *adv.* with a momentary constriction (in the breast, back, or bowels).

—သောင့်, *v.* ; see သောင့်အောင်။

—တီးအောင်တောင့်, *adv.* with a restricted, tightened sensation, as of the breast ; in an obstinate, refractory manner ; သည်လူကိုဘယ်အခါပင့်ခိုင်းခိုင်းအောင်တီးအောင်တောင့်ချည်းလုပ်သည်။

—တောင့်, *v.* to be restricted and tightened, refractory, wayward, obstinate, rebellious ; မင်းအောင်တောင့်စွာတယ်လုပ်သည့်လူ။

—သက်, *v.* same ; မင်းကိုငါစကားပြောသောအခါဘာဖြစ်ရှိအောင်သက်သက်နေသလဲ။ အောင်သည်းအောင်သက်, in the way of suppressing one's feelings when anxious to follow a particular line of conduct ; အောင်သည်းအောင်သက်ကြေချသည်။ မကြေချပါ။

အောင်း, 1, *n.* the Thibet bull, *Bos grunniens*.

—ထုံ, *n.* an official spear adorned with the long hair of the same ; အောင်းထုံချင်းထင် [the spears are made by a race called the Thinbaws, who live near the Chyindwin. The hair on the handle of the spear is dyed red with the juice of the ခြံ (cochineal) and ထိန်းညက် (the sapan).

အောင်း, 2, *v.* to rest awhile from travel or labour, to remain still, quiet [to lie dormant], [to hide, တောအောင်း ; to live in privacy, ဂူ (လူ) အောင်း ; to lurk as a wild beast, ကျားတောထဲအောင်း ; to lull, as the wind, လေအောင်း].

—ပေ်အောင်းထက် (—ထေ်အောင်းဘက်), *n.* one born of the same mother ; ကျွန်းအောင်း။

—မေ့ (အောက်မေ့), 1, *v.* to remember, bear in mind ; ကျုပ်မရှိလျှင် တခါတလေအောင်းမေ့ပါနေဘျာ, recollect, call to mind ; မင်းငါ့ကို ဗုဒ္ဓဓာသည့်မှတစ်ဆင့်ချည်းအောင်းမေ့သည်။ သထိချ, to remember with affection (အိမ်ကိုပြန်ချင်လှပြီ။ သွေးကလေးအောင်းမေ့လွန်းလှီ), to regret for the loss of ; very often used in combination in the sense

- of remembering with (great) affection, with တွင်းတွင်း
[အတွင်းအောင်းမေတ္တုတွင်းတွင်းဖြင့်] ; sometimes used with ကြိတ်ကြိတ်။
- အောင်စော့ကပ်ချ, *v.* to be strongly attached to ; စွဲလမ်းအားကြီးသည်။
ကြည်ညိုအားကြီးသည်။
- အောင်ရေ, *n.* the cormorant.
- အေ့, *v.* to vomit ; အန်။
- အန်, *v.* same.
- နာဝင်းကျ or ဝင်းကျနာ (ကာလရောဂါ, polite), *n.* the cholera.
- အော်, 1, *v.* cry out, bawl, howl, scream ; တပ်, to scream as an elephant [ဆင်ကချွားကိုမြင်သည့်အခါတပ်ခေါ်သည်]။
- အင်း, *v.* to go and inquire after another's welfare and circumstances.
- တပ်, *v.* ; see အော်, 1st sense.
- သည်း, *n.* a kind of creeper, the roots of which are used medicinally.
- ထဲနတ်သတ်, *n.* a windfall ; a tree or portion of a forest prostrated and killed by the action of the wind or other natural causes.
- အော်, 2, *int.* ah ! eh.
- ထံ, *n.* a Hollander, Dutchman, သေနတ်အော်ထံ ; a blunderbuss, ကျွန်းကြီးသေနတ်အော်ထံ။
- အော်ဂထီ, *n.* a rising in the stomach, a disposition to vomit, a qualm.
- ထန် or တက်, *v.* to be subject to the same ; less than နှစ်ထုံး ပျို့။ ကျုပ်တိုင်းပူးလို့အော်ဂထီတက်နေသည်။
- အို, 1, *v.* to be old, aged, အသက်ကြီး ; to be ugly, အချစ်ဆိုး (ပျက်နာအို)။
- ဝနာ, *v.* to be ugly ; အချစ်ဆိုးမထွေ။
- ဝ, *v.* to be old ; မိန်းမကတစ်ဆင့်အိုစေလိုသင်ပပ်သည်ကိုမိုးရပါမည်။
- ထာ, *v.* same, 2nd sense.
- မင်း, *v.* to be very old, အိုမင်း မစွမ်း, to be old and feeble ; အိုမင်းထိုင်းရှိုင်းသည့်အရွယ်ကျပြီ။
- အို, 2, *int.* vocative, or indicative of pain.
- အိုက်, *v.* to feel warm (to feel close, as the atmosphere within a house or building or confined space ; သည်အခန်းထဲဘယ်အိုက်ပါကသုံးခပ်ထွားမရှိနိုင်သည်)။

ဒိုက်ဝပ်, *see* the parts (used adverbially only) ; ဒိုက်ဝပ်ဝပ်ရှိ။ဒိုက်ဝပ်ကြီး။

ဒိုက်, *n.* a deep part of a river or stream, an Upper Burma term.

ဒိုပ်, *v.* to be stagnant, not flowing ; *n.* a pond or lake of any size.

—ထွန်း, *v.* to form, as a pond or pool of water.

ဒိုင့်, *n.* the bulge of anything.

—ထောင်း, —ကျယ်, *v.* to have a capacious bulge, as a pot, barrel, bottom of a boat ; ဒိုင့်ထောင်းသည့် ဂွေ။ ဝန်များများပါသည်။

ဒိုင်း, *n.* a collection of humours.

—ကျ, *v.* to be collected in a tumour or spreading sore.

—ခဲ, *adv.* indicative of the sound of a body falling inertly and heavily.

—နာ, *n.* an abscess ? same as ဒိုင်း။

ဒိုတွဲ, *a.* uncommon, extraordinary, အာကာ။ [ခမည်းတော်အို။ အမတ်မင်းသားတစ်သား။ ဒိုတွဲယောက်ျား။ လောင်းတပါး။ ထင်ရှားကောန်, from the Boddawin Pya Zat, ဗုဒ္ဓဝင်ဋ္ဌာန်]။

ဒိုး, *n.* a pot, ဒိုးဖွဲ့ထွင်အပ်ဖွဲ့ခည်, in the way of making reprisals.

—အပ်, *n.* pots and pans collectively, သားမယားဒိုးအပ်နှင့် ; with one's family and goods and chattels, ဒိုးအပ် ခေါင်းထန်း။ ဒိုးထလုံး ဖျာထချပ် ; *lit.* " a chatty and a mat ;" used always in a contemptuous sense ; ထည်သူဒိုးထလုံးဖျာထချပ်မှစ၍, this man has not even a chatty or mat (to his name).

—အုံ (from အုံ, a bulge), *n.* the bulging part of a pot.

—ကင်း, *n.* an earthen or iron pot or pan without a broad brim.

—ကင်းဝက်, *n.* a shallow frying-pan ; *comp.* ဒယ်ဒိုးကင်း။

—ထင်းပဲ့, *n.* a piece of a broken pot.

—ကောက်, —ထည်ကောက်, *n.* a pot with a curved neck, a retort.

—ခွက်, *n.* pots and cups, cooking and eating utensils generally, as ဒိုးခွက်များကိုသိမ်းလိုက်။

—စည်, *n.* a kettle-drum.

—ဝရည်း, *n.* a large earthen pot, an unglazed jar.

—တေးငယ်, *n.* a pot used for cooking a small quantity of rice in ; ထမင်းဒိုးထက်ငယ်ထည်။

—စောင်းခြမ်း (from အစောင်း, an edge), *n.* a fragment of a broken pot, a potsherd.

အိုးဝောင်ခြင်းကွဲ, *n.* same.

—ထုတ်ကြီး, *n.* a large kind of jar; the bodies of members of the Burmese royal family who were put to death were wrapped up in velvet sacks and floated down the Irrawaddy in these kinds of jars.

—ထိန်း or ထိန်းသည်, *n.* a potter.

— $\infty\delta$, *n.* a large bulging pot with a small mouth.

—**နုတ်** (from **ဆနုတ်**, a clump), *n.* a small cup or pot used as a plaything.

— 8, n. a pot-kiln.

—ပွတ် (ဒိုးပွတ်), *see* ပွတ်ဒိုး။

—ㄱㄱ, *n.* potter's earth, clay.

—သဉ်, *n.* a dealer in pots.

—သူကြီး, *n.* a cook, စားသိုလည်း။ [The Burmese usually address the headman of a party of Shan pedlars as အိုးသူကြီး။] [In some parts of Upper Burma အိုးသူကြီး was a title given to the headmen of Shan villages, *particularly* to those who rendered service to the Crown.]

—**အာရုံစု**, *n.* the *Argyreia Zeylanica*, an extensive twiner with rather large pink flowers, the corolla shaped something like a funnel. Three varieties are enumerated, the populifolia, the hirsuta, and the peduncularis, *K.* The Burmese name appears to have been derived from the shape of the capsule.

အွတ်ခဲ, *adv.* indicative of the sound of a cry forced out by a blow on the back or side ; ကြိတ်မှန်သည့်အခါအွတ်ခဲမြည်သည်။

အဘ

(The second vowel of the Burmese alphabet has no form of its own, but when initial, it is represented by its symbol (၁) combined with the vowel အ. It is therefore to be sought under the compounds of အ).

နို့ (သရ)

(The third vowel of the Burmese alphabet:)

ၵ, *see* ၵိ, *v.* to be flabby, soft.

ဣစ္ဆာသလ, *n.* the fulfilment of a desire or wish ; အထိပြည့်ရုံခြင်း ။

မွန်သူထင်ထွဏ် (၆၂), *v.* to be conspicuous, notorious, bear a great reputation; ထည်သူမွန်သူထင်ထွဏ်ရှိသည် may also be used without လက္ခဏာ။

—**३**, *v.* to be in composedness and sobriety.

အနြေထင်, *v.* to put on a sober, composed countenance for an occasion.

—ထည်, *n.* same as အနြေရှင်။

—ဆိမ်းဆည်း, *v.* to be sober and circumspect in demeanour from motives of decorum, to be affectedly reserved.

အရိယာဝုဒ် (Pali အရိယာပထ), *n.* a position, of which there are four, namely, ထွားခြင်း, walking; ခပ်ခြင်း, standing; ထိုင်ခြင်း, sitting; လျောင်းခြင်း, lying; အရိယာဝုဒ်မျှ—မမျှ။

အာဓိပတိ (Pali), *a.* having power, authority, အစိုးရိုင်။

အာဓိပတိ, *n.* a kind of creeper (said by the Burmese to generate butterflies. The root is used for preparing ထားထေး).

အာဓိပတိ, *n.* power, authority, အစိုးရခြင်း [ကျွန်တော်မျိုးမဟာအဓိပတိမျိုး အာဓိပတိထင်ရှားမညာတိသတ်တ ဂုဏ်အာဓိပတိနှင့်ပြည့်စုံစွာနေထိုင်သူဖြစ်ပါသည်။] တန်ခိုး, *see under* တုန်းထောင်ဝေါ။

အာဓိပတိ, a state embracing ten supernatural powers; အာဓိပတိပြ, to exhibit such powers, as a ဂုဏ်တော်။

အာဓိ (Pali), *n.* envy, malice, ill-will. [Envy which cannot bear the prosperity of others; ငြူစောင်းမြောင်းခြင်း].

အာဓိ, *n.* a holy man, an ascetic; ရသေ့။

အာဓိ (Pali), *n.* a division of the Vedas.

ဤ

(The fourth vowel in the Burmese alphabet.)

ဤ, 1, *pron. a.* this; ထည်။

—ဤ, *pron. a.* such, of this sort; relating to the preceding or subsequent, ဤသို့လျှင်ထည်း။

—ဤ, *pron. a.* such, referring to what has been specified; used in repeating a story second-hand, as he proceeded to relate, that in *such* a place, of *such* a man, the purchase was made.

—ဤ, *pron. a.* same.

ဤ, 2, *see* ဒီ, *v.* to be healthy.

ဥ

(The fifth vowel in the Burmese alphabet.)

ဥ, *v.* to lay an egg, to form as a tuberous root or bulb; to be collected, as extravasated blood, ဆွေးကြည်ဥ; *n.* an egg, a tuberous root, a bulb, ဖြစ်ဥ; smaller than ခေါင်း; ဥကျိချစ်မှ

မရှိချစ်သည်။ (1) ဤဥရောပတိုက်ရှိသည်။ (2) ဤတိုက်မှာဥရောပ (အာရှ
ဥရောပ) ဝင်သည်။ (3) ဤဥရောပတိုက်သောအခါတစ်နှစ်ကြိမ်ရှိ
သွေးကြည်နေပြီ။ (4) ဤဥရောပတိုက်သောအခါတစ်ညသစ်ဗုဒ္ဓဘုရားကိုစားရ
သည်။ (သစ်ပင်ကြီးအမြစ်ပုစွန်အနွယ်ကအမြစ်ပု)

ဥရော (pron. အရိဇော), *n.* a species of black cuckoo (or koel);
ဥရောဌာနရောက်သောအခါ မကြာမှီ နေပူမည်အကြောင်းကို ထင်ရှားစွာဆိုရ
သည်။ ဥရောတစ်နှစ်တစ်နှစ်, "to each note of the koel a
spoonful of flies," in allusion to the fact of flies becoming
numerous when the koel makes its appearance (which it
usually does in Burma in the beginning of February), ဥရော
ထွန်ထွန်လူးလူးလည်းပျက်သည် 1103 B.E., ဥရောအော်မြည်ကုန်းပေါင်
တည် 1115 B.E.

—မှတ်, *v.* to whistle as a steamer.

ဥကင်, *n.* the arch over a throne of state.

ဥက္ကာ (pron. oat-ga), *n.* a meteor bolis; ဘုရားပွင့်ထောင်မူမည်အခါ
ထောင်းကင်ဝတ် ဥက္ကာဖြန့်သန်းသောထိတ်ကို ကန္တာစောင့်သောနတ်များလုပ်
သည်။

ဥက္ကဋ္ဌ (pron. oat-kut-hta) (Pali), *n.* a chief; အကြီးအကဲ။ အကြီးဥက္ကဋ္ဌ
မြို့သောသူ, the man who acts as chief or leader.

ဥက္ခေါင်း (ဦးခေါင်း), contraction of ဦးခေါင်း (used by the best
writers); *n.* the head.

—ခွံ, *n.* the skull; သည်သူထားနှင့်အရတ်ခံမိ၍ဥက္ခေါင်းခွံကွဲသောကြောင့်
အသက်ရှင်မည်ဟုထင်ပါ။

—ခွံဆက်, *n.* the suture of the skull (pron. oat-khaung-goon-
zet); ဥက္ခေါင်းခွံဆက်မစေ့သောကြောင့်ဤသူလေးမခံနိုင်။

—ခေါ, *n.* the scalp.

ဥဂျဉ် (oogyee), *n.* the polecat.

ဥချီး, *see* မြီး, a dove.

ဥစ္စာ, *n.* a thing; အရာ, ထာ, property, goods; ပစ္စည်း, ဝတ္ထု။ ဥစ္စာအင်
ခွင်။ ဥစ္စာမရှိ။ ဝတ်မတည်, the word of a man without property is
of no effect.

—ဇာတိ (pron. oat-ta-zaung), *n.* the spirit of a deceased per-
son who guards over property. The Burmese believe that
the spirits of those who exhibited an inordinate hankering
after riches during life, become custodians of their own
property after death; သည်ဘဝတွင်မိမိဥစ္စာကိုအထွန်ခင်တွယ်သော
သူများ။ ထာဝြောင်းသောအခါ မိမိဥစ္စာကိုမိမိစောင့်ထိန်းရသောကြောင့် ဥစ္စာ
ဇာတိ (oat-ta-zaung) ဟုခေါ်သည်။

—ရစ်, *n.* property, goods (collectively).

ဥစ္ဆာရီဝါ (Pali), *n.* faeces; ကျင်ကြီး, မဝင်။ ဘုန်းကြီးများက ထုထွို ကဲ့သို့ ကျင်ကြီးကျင်ထယ်ဆိုသောစကားကိုတိုက်ရိုက်မဆိုလိုသောကြောင့်။ ဥစ္ဆာရီဝါ ပဿာရီဝါ(ခေဇဝါ)။ တံထွေး, spittle, saliva); ပါဠိအမည်အားဖြင့်ယဉ်ကျေးသဖြင့်ရဟန်းရှင်တို့ကြသည်, pōngyis, because they do not wish to say, like ordinary men, the plain words for faeces and urine, use amongst themselves, by way of being polite, the Pali terms ဥစ္ဆာရီဝါ and ပဿာရီဝါ။

ဧက္ကလံ, *n.* the single hair which grows on a Buddha's forehead and when stretched is two cubits long; ဧက္ကလံထောင်မြှောက်စွာ ထုရား၍ဧက္ကလံဧက္ကလံတော် ချတ်ချက်သောသတ္တဝါရှိမှ မျက်မှောင်ထန်းကြားကထန်း၍ထွက်သည်, it is only when there is some mortal deserving of being delivered that the single live hair of the most excellent Buddh protrudes itself and stands forth in a straight line from between the eye-brows.

ဥဗ္ဗဉာ (pron. ōnnhā), *n.* the hot season; အပူဥတု၊ ဝိဇ္ဇန္တိဥတု။

ဥတု (Pali) (pron. oḍḍoṭṭ), *n.* season of four months, one of the three seasons into which the year is divided, namely, ဧကကာထ, ခိုင်းကာထ, ဆောင်းကာထ; comp. ဥတု, the menses, menstrual discharge, female courses, မီးရင်, ရာသီပန်း (not so elegant as ရာသီ or so correct).

—ပြန်, *v.* to have a return of the same; ရာသီပန်းပွင့်။

—ဖြောင့်, —မှန်, *v.* to be regular as the seasons (or as the menses), to be *irregular* as the seasons is ဥဘုမ္မာန် or ဥတုဆောက်ပြန်။

ဧတ္ထံ, *adj.* best, highest, chief, excellent, eminent, supreme, first-rate.

ဥတ္တရ (Pali), *n.* the north; မြောက်မျက်နှာအရပ်။

—တရု, *n.* the great northern island, see under ကျွန်း။

—ယဉ်, *n.* the northern carriage, pathway of the sun; ထေဝီသလင်းယဉ်ညွှတ်ကျော်၍ရက်နေ့တိုင်ရောက်သောအခါ။ ဘူမိယနေမင်းဥတ္တရယဉ်ကားထွက်ယဉ်ထိုင်သည်ဟုထင်ရှားပြန်မာများအယူရှိသည်, Talangs and Burmans are of opinion that on the second of the waning moon of Tawthalin, Suriya, the sun monarch, enters the southern carriage (or pathway) from the northern one.

—ယဉ်အခွန်း, *n.* the summer solstice.

ဥပယု, *adv.* without hindrance or interruption, applied to passing on a thoroughfare; အဝင်အခင်းထက်ထက် ဟံသာဝတီမြို့ကကိုမန္တလေးမြို့များသို့ဥပယုထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။

ဥဒါနိ (Pali ဥဒါန, joy), *n.* joyful utterance, speaking with joy, exultation; commonly applied to deity or inspired persons;

accounts handed from antiquity, traditional records ; ဥဒါနိး စကား။ ထိုးဘွားကဆက်လက်စဉ်လာ၍ကြားရသောစကားကိုဥဒါနိးဟု၍ခေါ်ဝေါ်ကြသတည်း။

ဥဒါနိးကျ။ or ကျ။ရင့်, *v.* to utter the same ; ခက်ခဲနက်နဲသေးစွဲသိပ်ရွှေ့စွာသောသဘောလက္ခဏာကိုလက်ပေါ်မှာထင်၍ကြည့်သကဲ့သို့ အပြည့်အစုံအကုန်အစင်သိမြင်ထိုးထွင်းသဖြင့်အကြွင်းမဲ့ဖြေဆိုကြကုန်။ ချီးမွမ်းရှင်စားဥဒါနိးရင့်ကျ။၏။

—မကြေ, *v.* to be imperishable as tradition, to leave an imperishable tradition, good or bad (after death).

ဥဒါယရုဏ် (Pali ဥဒါယရုဏ), *n.* an enlarged explanation or illustration ; အကျယ်အားဖြင့်ဆောင်ခြင်း။ သည်ထိုဥဒါယရုဏ်အားဖြင့်ပြောထုတ်သတည်း။

ဥဒေါင်း, *n.* a peacock ; ဒေါင်း။

—မြီးကွက်, *n.* the round spot on a peacock's tail ; ဥဒေါင်းမြီးကွက်မှာ။ စ။မ။ဗ။ဝ။တည်းဟူသောစမေအက္ခရာကို၎င်းတည်းသတည်း။

—မြီးစည်း, *n.* a bunch of feathers from a peacock's tail.

—မြီးမျက်, *n.* the eye of a peacock's tail (scarcely used).

—[မြီးမြက်, *n.* a species of grass resembling a peacock's tail.]

ဥဒ္ဓစ္စ (Pali) (*pron.* ôditsa), *n.* dissipation of mind ; မိတ်၏ဖြန့်လွင့်ခြင်း, “udacha, disquietude, that which keeps the mind in continual agitation, like the wind that moves the flag or pennant ;” ဥဒ္ဓစ္စများသောသူတို့သည် အလုပ်အကိုင်တွင် ကျယ်အောင်မလုပ်နိုင်ဘူး။ စည်းကမ်းမရှိဘဲလုပ်တတ်သည်, people who have much dissipation of mind cannot work so as to render their work expeditious and usually have no method of doing it.

ဥဒ္ဓိထ (Pali), *n.* the act of having reference ; ရည်စောင်ခြင်း။ မော်လမြိုင်မြို့က။မန္တလေးမြို့မှာမတတ်မြတ်မှုန့်ဘုရားကြီးကိုဥဒ္ဓိထရည်စောင်၍ဆွမ်းထောင်တတ်သတည်း။

ဥပက (Pali), *n.* a kind of evil spirit ; တစ္ဆေ။ သည်သစ်ပင်မှာတစ္ဆေဥပကထပ်ပေါသည့်ပြောကြသည့်, they say that the evil spirits in this tree are very numerous. (The Burmese avow that this kind of evil spirit makes itself visible, some going so far as to state that when a child loses its mother, the latter, as an ဥပက, can be seen rocking a cradle in the jungles).

ဥပကာရ (Pali), *n.* benefactor ; ကျေးဇူးရှင်။ကျောင်းထကာကျွန်ရထွရောက်သောအခါမှိုင်းပင်းညီညာထောက်ပံ့ပေးသောဥပကာရကျေးဇူးဥပကာရအမှန်ဖြစ်သတည်း။

ဥပစာ, ၂ (Pali), *n.* a figure of speech ; ထင်စားသောစကား။ မြင်းသွားသည်ကိုရထားထွားသည်ဟုဥပစာမည်၏။

ဥပဇာ, 2, *n.* the precincts of a house, a town, the immediate precincts on every side—(၁)ကျွန်ုပ်တို့သောတေမတုဘိက္ခုနီဥပဇာအတွင်း ထို့ကျော်နင်း၍မလာကြနှင့်။ သာယာဝတီကျွန်ုပ်တို့တရားစွဲဆိုလိမ့်မည်။ (၂) မြို့ဥပဇာ, the precincts of a town, the environs.

ဥပဏ္ဍာတ် (Pali ဥပဏ္ဍာယော), *n.* a superior teacher, guide, monitor ; ထိုကိုရဟန်းဖြစ်အောင်ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတံရဟန်းခံသည်။

ဥပဓေ or ဥပဓေသ (Pali), *n.* a rule ; *comp.* နည်း။

——တည်, *v.* to be established, as a law or statute, to have effect as such.

——ထား or ပေး, *v.* to enact, make a rule ; သေရည်သေရက်မပေါ်မရှိ မရောင်းဝေရအစိုးရများကဥပဒေထားသည်။ ဥပဒေပစ္စည်း။

——ထုတ်, *v.* to promulgate a statute or law.

ဥပဒ္ဒေါ (Pali), *n.* a calamity, evil ; အန္တရာယ်။ ဆေးဒုက္ခိက္ခန္တရကပ်။ ရောဂန္တရကပ်။ သတ္တန္တရကပ်တည်းဟူသောကပ်သုံးပါးဆိုက်ရောက်သောအချိန်ကာလကားဥပဒ္ဒေါဆေးရောက်သည့်အချိန်ကာလဟုခေါ်ဝေါ်ကြသတည်း။

ဥပန်း, *n.* a kind of fowl ; ကြက်ဥပန်း, ကြက်ဥပန်းမွေး။ အဖြူတပင်အမည်းတပင် ကြက်လည်ဆံ့၍ပေါက်သည့်ကြက်ဥပန်းခေါ်ကြသည်။

ဥပပါတ် (Pali ဥပပါတိကာ), *n.* produced without apparent cause ; *comp.* ပဋိသန္ဓေ။ သည်ဘဝကတရားတရားရှိဟိတဝိဒ္ဓိ စွဲလင်းရာကိုဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေ ဟုခေါ်သည်။

ဥပမည်း, *n.* antitype ; ဖုဆီးကို ဥပမည်းအားဖြင့်အခန်းကွက်အပြာကွက် တင်၍ ခေါ်သည်။

ဥပမာ (Pali), *n.* a comparison, similitude, figure, type ; ပုံစံကား, နှိုင်းနှိုင်းခြင်း။ ခပ်သွားယခုပြောနေသော အကြောင်းအရာများကို ရှုတ်တရက် နားထောင်သည့် လက္ခဏာမပေါ်သောကြောင့် ဥပမာအားဖြင့် အကြောင်းအရာ တင်ရှားအောင်ပြောပရစေ။

ဥပမေယျ (*pron.* ဥပမေးယျ), *n.* the subject of a comparison, the thing represented, antitype ; လွှဲတက်ကို သစ်သားဖြင့်လုပ်၍ ဥပမေယျအားဖြင့်ထောင်၍ခေါ်သည်။

ဥပသမ္ပတိနိ (Pali ဥပသမ္ပတိန), *n.* full attainment, accomplishment.

ဥပသမ္ပတိ, taking, obtaining, acquiring priest's orders (ဦးပတ္ထင်း).

“Upasampadā is the fullest possible admission to the

“privileges of the Buddhist priesthood ; a man cannot

“receive the upasampadā ordination without having first

“taken deacon's orders, but the interval may be very short,

“or very long, according to circumstances. Thus 20 be-

“ing the lowest age at which a man is qualified for upa-

“sampadā, a boy who has become a sāmanera (သာဓဏေ)

“at 8, will have to wait 12 years before he can receive

“upasampada ; on the other hand, if a man join the priest-hood at or after 20, if he be otherwise properly qualified, he may proceed at once to priest's orders.”—*Childers' Pali Dic.*

ဥပသာဓ (Pali), *n.* an inseparable affix ; ဥပသာဓုပုဒ်နိပါတ်ပုဒ်။

ဥပါတ် (ဥပဒ်) (Pali ဥပဒေါ), *v.* to adhere, cleave to ; စွဲလင်း (စိတ်ကမဥပါတ်မိဘူး = စိတ်ကမစွဲလင်းမိဘူး), a calamity, evil ; ဘေး, အန္တရာတ်, မိုက်ဒဏ္ဍိယ၊ ထားဝယ်သားများ ဥပါတ်ဖြစ်မည် စိုးသေခွကြောင့် ပင်လယ်ကို ကတ္တုနှင့်ပြုစုမပြုပေါ့။

ဥပါဒ် (Pali ဥပဒေါ), *n.* being ; ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဓက္ကော (Pali), *n.* an abortive commencement of thought ; စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဒါနီ (Pali ဥပါဒါနီ), *n.* clinging to existence, attachment. “It is produced by tanha (တဏှာ), and is the immediate cause of continued existence (ဆဲ). No part or parcel of the present existing being passes over into the new state, but it is a new existence, having upadana, desire of or cleaving to existence, for the root or actual producing cause of the renewed existence.”—*Childers' Pali Dic.*

ဥပါဒါနီကဝိ, “The cleaving to existing objects is upadana. There are two properties inherent in all sentient beings except the rahats (ရဟန္တာ)—first, upadana, and secondly, karma. As it is the grand tenet of Buddhism that all existence is an evil, it thus becomes consistent with right reason to seek the destruction of upadana, which alone can secure the reception of nirwana or the cessation of being.”—M.B.

ဥပါတ် (Pali ဥပါယ), *n.* a means, expedient, device, shift ; stratagem ; *comp.* ဝေဝုဒ်။ ပရိယာယ်။

—နိ, *v.* to use an expedient in order to avoid something ; သည် ဝေဝုဒ်အထုပ်အကိုင်မထုပ်ချင်သေခွကြောင့် နာတန်ဆောင်၍ ဥပါတ်မိနေသည်။

—တမျှည်, *n.* same as ဥပါတ်။

—ပြု, *v.* to use an expedient.

ဥပါသကာ, ၁ (Pali), *n.* a layman who performs the duties of religion ; *comp.* ဒါရကာ ; hence the abbreviation ထကာဥပါ။

ဥပါသကာ, ၂, a kind of creeper ; ဥပါသကာနွယ်ကိုဆေးပေး၍ လူတို့သုံးဆောင်ကြသည်။

ဥပါသကီ, *n.* a layman who performs the duties of religion ; ဒါရကာ ၁ ; see above ဥပါသကာ။

ဥပုသ် (*pron.* ဥပုတ်) (Pali. ဥပေါသထ), *n.* performance of the duties of religion, သီတင်း။

—စောင့်, *v.* to keep or observe the duty-day; ဥပုသ်စောင့်သောအခါတနေ့လုံးကောင်းထွန်းမျှမပြောဘဲဆောက်တည်တွင်းအမိဋ္ဌာန်ဥပုသ်မည်၏။

—နေ့, *n.* a duty-day, of which there are four in a month, namely, the 8th of the waxing moon, the full, the 8th of the waning, and the change; သီတင်းနေ့။

—ပြု, —ဥပုသ်ပဝါရဏာပြု, *v.* to assemble, as rahans on worship days, for worship and confessions; ဝါကျွတ်သောအခါမပြည့် ကျေဝစုရန်နေ့တိုင်ရောက်တွင်း။ ရဟန်းများသည်ဥပုသ်ပဝါရဏာပြုလေ့ရှိကြသည်။

—သည်, *n.* one who is extraordinarily devoted to the religious observances common on worship days.

—သီတင်း, *n.* same; ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်။

ဥပေက္ခာ (Pali) (*pron.* oo-pit-kha), *n.* a neutral state of mind, whether freedom from partiality in regard to others or indifference in regard to one's own enjoyment or suffering [stoicism], *see* လှည့်လျှူရှုသည်, sometimes pronounced ထပ်လှူရှုသည်။ “Upeksha, ဥပေက္ခာ (*pron.* u-pit-kha). This power “is so called because it includes freedom from all kinds of “desire, as of uppatti, or birth; also because it has no pak-sha, or preference, for one thing more than another. It “is opposed to individuality, as it regards all things alike, “and its principal attribute is indifference or equanimity. “There are 10 kinds.”—M.B. ထူယောက်ရန်ဖြစ်သောအခါကြားကနေ၍ထပ်ထူထက်ထိုမှမသောမနာစေခြင်းငှာဖြေဖျန်သောသူဥပေက္ခာရှိသည်။

ဥပေါထထ, *n.* a fabulous elephant dwelling in the Hemawunta forest.

ဥပေဇာဒ်, *n.* a bubble, soap bubble blown in the air; ချေပေဇာဒ်။

—ကြွ, ထက်, or က, *v.* to rise in bubbles, to bubble; ထမင်းဖုဒီးထမှဥပေဇာဒ်ကြွတာပြီ။

—မှုတ်, *v.* to blow a bubble.

ဥပျိုင်း, *n.* a heron; ဖျိုင်း။

ဥဘထောဗျည်း (*pron.* oobadawbyee), *n.* one kind of hermaphrodite, one who has the parts of man and woman by turns; သောဏသုဋ္ဌေးသားရှင်မဟာကစ္ဆည်းဆရာကိုမိတ်ဖြင့်မြင်မှားမိသောကြောင့် ၂ပါးစုံပေါ်သည်။

ဥဏာ, *see* ဥက္ကာ (*pron.* oat-ga), a meteor bolis; an artificial ditto ဥဏာပျံ။

ဥဒ္ဓင် (ဥခင်) (*pron.* ဒုဂ်ဒ် or ဒိုးဒ်), *n.* a cave, artificial or im-

proved from nature ; ရှေးပုဂံနိဇ္ဈိမာ ရသေ့များနေထော ဥဗ္ဗင်ယဒုထိုင်
အောင်ရှိသေးသည်။ ဥဗ္ဗင်ထိုင်ခေါင်းထူး, *v.* to excavate a tunnel.

ဥယောဇနံ (Pali ဥယောဇနံ), *n.* instigation ; ထိုက်တွန်းခြင်း။ ဤအမှုတွင်မည်
ထူကိုဥယောဇနံအရာဖြင့်ထိုက်တွန်းခြင်းမပြုပါ။

ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) or ဥယျာဉ် (Pali ဥယျာဉ်), *n.* an inclosure of fruit
trees or flower plants, an orchard, a garden.

—ပန်းမှန်, *n.* same (သနတ်ခါး ပန်းမှန်) ; ကျွန်တော်မျိုးမှာ ထယ်ပင်မရှိ
သော်လည်းအလွန်သာသာသောဥယျာဉ်ပန်းမှန်အကြီးအကျယ်ရှိပါသည်။

ဥရောပတိုက်သား, *n.* a native of the continent of Europe, a Eu-
ropean.

ဥဿဒရက် (ဥဿဒရက်) (*pron.* oat-tha-darret), *n.* small hells or
places of punishment, by which the larger hells are en-
compassed ; *comp.* ငရဲ။

ဥဿဒရား (ဥဿဒရား), *n.* a kind of precious stone, or topaz,
yellow tourmaline (*comp.* လီယိုနိုက်) ; ဥဿဒရားထက်စွတ်ကျောက်
အသားဝါဝါဝင်းဝင်းရှုသားကဲ့သို့ရှိသည်။

ဥဿထ (ဥဿထ), ၁ (Pali) (*pron.* oat-tha-'pa), *n.* a chief, a bull, the
chief of the herd ; နွားသားဥဿထ, a master of fowl, the chief
disciple of Gaudama.

ဥဿထ (ဥဿထ), ၂, *n.* an oat-tha-'pa, a measure of distance ; as
far as the lowing of a bullock can be heard ; equal to 20
tas (အတာ)။

ဥဿဟ (ဥဿဟ) (Pali), *n.* effort, exertion ; အားထုတ်ခြင်း။ ခန့်ဖြူမြို့ကို
ဟထီတမြို့ကဲ့သို့ထင်တယ်စွာရှိအောင်ဥဿဟပြု၍ကြင်မရမည်။

ဥဿို (*pron.* အုတ်ဝို), *n.* all, the whole, without any remainder ; အ
ထုံးစံမကြွင်းမကျန် (obsolete) စကားဥဿိုပြော။

ဦး

(The sixth vowel in the Burmese alphabet.)

ဦးထည်ဘွား (*pron.* ဥဇည်ဘွား), *n.* an emperor of China.

ဦး, ၁ (from ဦးရီး, an uncle), *n.* uncle ; prefixed to names of men
considerably older than the speaker, as စက်ကတော်မင်းဦးမောင်
ကတေး။ ကျန်းပြတော်ရွာနေကျောင်းထကာဦးရွှေဘက်။

ဦး, ၂, *v.* to begin, make a beginning, be first ; ဝ seldom used as
a single verb ; hence အဦး (the verb ဦး is frequently used)
[to forestall, ဦးခင်, same, *e.g.*, ဦးခင်အောင်ပြောရမည်] ; ကျွန်ုပ်ထံသူ
အရောက်ဦးသည်။ ကုန်ထွက်များစပါးပေါ်ချိန်ကိုစပါးထင်ဆောင်၍ဟံသာဝတီ
မြို့သို့အားရောက်ဦးသည်။ မင်းသတ်မတားထွင်လိုအကြံဦးထွားထိန်ခံသည်။

—ဦး, *adv.* first, at first ; ချေးဦးအစမသွဉာက။ သည်အရင်၌ကျွန်တော်မျိုး
ဦးဦးအစရှိစွာတည်ထောင်ပါသည်။

—ဦးဖျားဖျား, *adv.* same.

ဦးစွာ, *adv.* same ; ရှေးဦးစွာ။ ဦးစွာမထွက်။

ဦး, 3 (from အဦး, beginning), *n.* the beginning, fore-end, fore-part, front, top, most prominent part (of a thing), as the top of the head, the prow of a vessel, the porch of a house, the point of a knife ; *num. aux.* applied to rational things. [ဦးထိန်းမ, a term of slight reproach applied to women who have only borne one child.]

— ကင်း, *n.* the two protuberances on an elephant's head (ဆင်ဦးကင်းယက်သို့ထောင့်ပမာဏတူသည်)။

— ကိုင်, *n.* a chief ; သည်အထွဋ်ကျောင်းထကာဦးစီဦးကိုင်ပြုသည်။

— ခက် (*pron.* အုပ်ခက်), *n.* a head-stall ; မြင်းဦးခက်, a head-stall for a horse.

— ခိုက်, *v.* to bow one's head to the feet of the person addressed ; to present an offering, raising it to one's own forehead ; ဘုန်းကြီးများကို ရှိသမျှပြန်သောအခါ ခြေထောက်ဦးခိုက်ပါသေးသည်တရားဆိုရသည်။

— ချ, *v.* to bow the head ; ခရီးခင်းသွားမည်ကြံသောအခါသားသွီးကမိထက်ဦးထုံးကြိမ်ချ၍သွားရသည်။

— ခေါင်း, commonly written ဥဇ္ဈောင်း, *n.* the head ; ထိရကျွန်တကဲ့ဦးခေါင်းထက်ထင်၍ဦးခေါင်းအလွန်ကြီးသည်။

— ချသစ္စာခံ, *v.* to take an oath of allegiance.

— ချား, *n.* the dividing line in the cranium or skull.

— မြိ (*pron.* ဦးမြိ), *n.* a horn ; ကြွဉ်ဦးမြိ, ကျွဲဦးမြိ။

— စတုတမြ, *v.* to have exclusive regard to in the way of adherence or worship ; ရည်စောင်, ရည်စောင်၍အံ့မြသည်။ သည်အရပ်မှသည်ဘုန်းကြီးကိုအမျှားတူတိုက်အစွဲပြု၍ဦးစတုတမြနေသည်။

— စား, *v.* comply with, follow, be led by.

— စားပေး, *v.* same ; မိုင်စက်ကိုမန္တလေးရှင်ဘုရင်ကဦးစားပေးသောကြောင့် နိုင်ငံမှောက်ထုခါနီးဖြစ်သည်။

— စီး, *n.* the one seated at the head (of a boat, an elephant, &c.) ; ရှင်ဘုရင်ခြေထောက်ထင်သောခက်ထင်ထွေထော်ဦးစီး။ ယခုအကြံအစည်ပျက်စီးသည်မှာထခြားကြောင့် မတုတ်ပါမင်းရှင်ထွေး၍ ဦးစီးခေါင်းကိုပြုသည့်အထွက်ပျက်စီးပါသည်။

— စောက်, *adv.* with the head down and the feet up ; စောက်ထိုး။ ဦးစောက်လည်ချိုး ရောက်ရသည်။

[— စောက်စောက်ချ, *v.* to bow with the head being low.]

— စောက်ပန်း, *n.* a kind of flower.

— စွန်း, *n.* a tuft of hair or feathers left on the head ; a tuft or crest on the head of some creatures, longer and more erect than ဇောင်းမွေး ; the principal place in a kingdom, a capital ; ခေါင်းဦးစွန်း။ ရင်ဦးစွန်း။

—ရှက်, *v.* to make the Burman obeisance; ရှိခိုး (infrequent).

ဦးထုံး (*pron.* အုင်ထုံး), *n.* the whole head ; combined with ထံပင်။

—ထွာပ် (*pron.* အုင်ထွာပ်), *n.* the knot of hair worn by men, that which covers the head ; see ထောင်, the nimbus of a Buddh. The nimbus of Gaudama extended above him 6 cubits, အုရားဦးထွာပ်ထောင်။

—ထွာပ်ကျင်, *n.* an ornamental pin worn to keep the hair in order.

ဦး, 4, *v.* to polish, make bright, to furbish, as gold, &c., by a certain process ; သည်ထက်စွင်ရွှေဦးရအောင်ကျောက်ကိုချွတ်၍ကောင်းကောင်းထားပါ။ မြန်မာ ပန်းထိမ်များ ထက်စွင်များကို ဦးသောအခါ။ ထားရေထုတ်၍မီးဖုတ်ထုတ်သည်။ ပြီးလျှင်ရဲသောအခါ။ ချဉ်းအိုးနှင့်မိမိ၍။ အအေးခံထားထုတ်ကြသည်။ အေးသောအခါကျောက်ပုတီးနှင့်ပွတ်၍အရောင်တင်ထုတ်သည်။

—သပ်, *v.* to be fresh, or newly polished ; သည်ထက်စွင် ဦးသပ်စမြင်သည် (or ဦးသပ်စမြင်သည်)။

ဦး, 5 (*pron.* အိုး), *v.* affix more, again ; in prohibitory sentences မထွားနှင့်ဦး။ ထွားပါဦးထော့မည် (as in taking leave after a visit) ; မထုပ်ပါနှင့်ဦး။ လာခဲ့ကြဦး။ နေနှင့်ဦး (in a minatory manner)။

ဦးကြီး, same as ဦးရီး (*pron.* oo-gyee), *which see.*

—ပညွင်း, *n.*

—မင်း, *n.* a maternal uncle, mother's brother younger than the mother ; ဝရီးဇထ်, or a paternal aunt's husband, the aunt being younger than her brother (if younger than, ဦးမင်း, ဦးမေး)။

—ရီး, *n.* a maternal uncle, mother's brother older than the mother ; or a paternal aunt's husband, the aunt being older than her brother.

—ရှင်ကြီး (*pron.* ဦးယင်ကြီး), *n.* a powerful nat.

—ရှင်ကြီးတင်, *v.* to offer to such nat.

င (သရ)

(The seventh vowel in the Burmese alphabet.)

င, *v.* to be cool, cold, less than ရှမ်း ; to be extinguished, ဖြမ်း ; to extinguish, quench, ဖြမ်း ; to do things in a too deliberate fashion ; မင်းအထွန်မိတ်သောလူဖြစ်သောကြောင့်ခိုင်ခံ့စေ့စေ့အနည်းငယ်မျှကျွန်ုပ်သဘောမရှိဘူး, to be slightly less than, *e.g.*, ခုထိုင်ခွင့်တိုင် ကောင်းသည်။

—ရှမ်း, *v.* to be very cool, to be quiet and undisturbed, free from trouble ; ရှမ်းပြည်မိုးနဲ့မှာအထွန်ချောင်းသည်။ ရှမ်းများနေပေါ်မှအိပ်ရာကထနိုင်သည်။ သူမီးထားပြမရှိအထွန်ချောင်းသောစေ့သဖြစ်သည်။

—မြ, *v.* same, to be very cold.

မြေတာယာ, *v.* same as ဧရင်း, 2nd meaning.

ကေ, 1 (Eng.), *n.* an acre.

—ထိုင်း, *v.* to measure by the acre ; ကေတွက်။

—မင်းကြီး, *n.* an appellation given to Commissioner Broadfoot, because he first introduced into the Tenasserim provinces the system of measuring land by the acre.

ကေ, 2 (Pali), *a.* one.

—ဥထာ (Pali), *n.* fixedness of thought on one object ; တရထည်း
သောဏာရုံကိုထုခြင်း။

—စိ, *a.* of one thickness ; applied to a priest's garment ;
ရဟန်းတော်သောသင်္ကန်းကေစိခေါ်သည်။

—စာရကျင့်သည်, *v.* to live alone, as a priest when performing certain austerities.

—ဇရုဉ်, *n.* matter produced by the operation of one cause ;
see under အကြောင်းတရားလေးပါး ; သေခါနီးဆဲမမြင်ကျွေးဇရုဉ်ဈာန်
သည်ကိုကေဇရုဉ်ခေါ်သည်။

—နံ, *a.* of one width ; applied to cloth ; ကောတုံ ကရုဏ် ထိုင်းက
မြင်သောယုဆိုးအထည်အလိပ်မျှားကိုကေနံဖြစ်သည်။

—မုတ် (မုတ်) (Pali မုခ, a mouth), *a.* one mouthed, applied to
one kind of cocoanut ; အုန်းသီးမှာမျက်ထိုးတပေါက်တည်းရှိသည်ကို
ကေမုတ်ခေါ်သည်။

—မူထိ, *n.* a kind of creeper.

—ရာဇ်, 1 (Pali ရာဇာ, a king), *n.* a sovereign of one of the four
grand islands, *see* ပဒေသရာဇ် and ကြာမင်း ; according to
modern use, an independent sovereign, a monarch, ကောရဇ်
မင်းမြတ်ကေရီတရင်မာယုရား, the Queen-Empress of India.

—ရာဇ်, 2, *n.* a kind of tree with numerous roots (*Millingtonia
hortensis*) ; hence the saying, chiefly used by lovers, ကေ
ရာဇ် မြစ်ထို မပြာ ပါနှင့်, as a warning not to be fickle ; ကေရာဇ်
သစ်ပင်အမြစ်ကိုယူ၍ အရက်အိုးမှသင်ထည့်လျှင်အရက်ပကတိရေဖြစ်သည်။

—ဝဂ် (Pali ဝဂ္ဂ, a word), *n.* the singular number ; *a.* single ;
one only ; certain, determinate, as opposed to ဗဟုဝဂ်။

—ဝဂ်ကော, *n.* an axiom, incontrovertible position ; ငြင်းခုံစရာမရှိ
သောကော။ သည့်လူကေဝဂ်အမှန်တရား ထည့်စကားပြောထတ်သည်။

—သမ္ပိ (ကောသမ္ပိ) ; *n.* an austerity which restricts the ob-
server to one meal a day, eaten (in one place, as a priest) ;

ကေသမ္ပိသောဏ်တည်, *v.* to practise the said austerity.

—ထိထိ (Pali သေသော, to remain), *a.* one remaining ; one only ;
တရသာကြွင်း။

ကေနံ (Pali ကေနံ), *adv.* certainly, verily ; အကယ်, အမှန်။ ကျွန်ုပ်တို့က
ကေနံသွားမည်မထုတ်သေးပါ။ ကေနံကောင်းအမှန်ပြောပါ။

ကေသေ (Pali ကေ, one, and သေ, ten), *a.* the eleventh ; ဆယ်တစ်
မြောက်။

မြင်း (ချောင်း) (from င, to be cool, pleasant, and အမြင်း, verse), *n.*
a kind of song.

ကျေ, *v.* to repeat musically, sing.

ညေ, by abbrev, ဤ, *n.* *aff.* possessive ; *v.* *aff.* assertive, သည်။

ညေ, *see* ညေသည် ညေမထွေ။ ကျွန်ုပ်တို့၏ မျက်စိစောင်းလို ညေမထွေ ရှက်ပါသည်။
ညေခံမထွေ။

—ခန်း, *n.* a reception-room for visitors.

—ခံ, *v.* to give audience, receive as a visitor, receive company,
ညီလာခံ (to entertain) ; ကျွန်ုပ်တို့အပိုကြီးမမာသောကြောင့်ခံကျွန်ုပ်
ကိုယ်စားညေခံပါ။

—သည့် (commonly *pron.* သို့သော်), *n.* a traveller, stranger, a
guest, အာရုံခံ ; a casual visitor, sojourner, company, ညေ
သည်စေခံသည်။

—ဝတ်, —သည်ဝတ်, *n.* the reception, entertainment of a stran-
ger, the duties of hospitality ; ညေဝတ်ကြေ, to perform the
duties of a host satisfactorily ; နောင်လိုရွာနေကျေပစ္စည်းသည်ဝတ်
ကိုကြေအောင်ပြုတတ်သည်။

—သည်ဝတ်ပြု, *v.* to entertain company, perform the rites of
hospitality.

ဇေဝီ (Pali), *n.* a kind of deer (brow-antlered rusa) ; ဇေဝီအမည်ရှိ
သောသမင်သားကိုခွဲချသုတ်များအတွက်ကြိုက်သည်။

ဇေဝက် (ဇေဝင်), by corruption ဇေဝက်, one who has the prefer-
ence of many (spelt by some ဇေဝင်).

—ရ, *v.* to attain such preference ; ရာဇဝတ်အမှုထမ်းထံမှရာဇဝတ်ဝန်
ထောက်မောင်ရွှေကြည်ဘွဲ့ခံအားဖြင့်ဇေဝက်ရသည်။

ဇေဝီ (ဇေဝင်), *n.* a cradle song ; သားကြီးလိမ္မင်း။ သားထော်သို့ထော်များ
ကိုပုဂံကံထွက်တွဲရင်းဆိုသည့်အသံဇေဝီကြီးသည်ခေါ်လေ့ရှိသည်။

အေဝီ, *n.* the Irrawaddy, the principal river of Burma ; အေ
ဝီမြစ်မှ အပေါက်ပေါက် အငန်း ငန်း အဝေများ စွာရှိသည် ; said to be
called after the Ayeyaya'ta nága ; အေဝီယုဂါးပျော်ပါးရာအရပ်
ဖြစ်သောကြောင့်အေဝီမြစ်မည်၏။ အေဝီကပ္ပသာရီ။

ဇရာ, 1 (Pali), *a.* great, large, အကြီး ; အရာမဟာကြီး, exceedingly
great.

ဇရာ, 2, *n.* the keel of a vessel.

—တံ, သင်္ဘောတည်မည်ကြံသောအခါဇရာတံအရင်တည်၍ခင်းသည်။

ဧရာဝတီ (ရာဝတီ), *n.* a fabulous three-headed elephant (နတ်သား) ;
စိရိမေဓတာထင်ခင်းကိုမာရ်နတ်မီး၌မေဓမိပင်နှင့်ရွှေပတ္တင်ကိုလှည့်သည်။

ဝေကနိ, *adv.* certainly, truly ; ကေနိ၊ဝေကနိမင်းအမှုရောက်မည်အမှန်အတိုင်း။
သေဏီ, *see* ဇေဏီ။

သေနိ (Pali), *n.* a place ; ဒေသ, အနက်, the four points of the compass ; သေနိအားဖြင့်ဤအရပ်မှာရှေ့မင်းများကျောက်တိုင်စိုက်ထားခဲ့ဖူးသည်။

(The ninth vowel in the Burmese alphabet.)

ဩ, *see* အေ

ဩကာသ (Pali), *n.* asking leave, အခွင့်ထောင်းခြင်း ; သိသံယုဒိသောသု
တိကသဟံထေဝံအခွင့်ထုံးကြိမ်ဩကာသတုတောင်း၍သိစမံသည်။

ဩဃ (Pali), *n.* a stream or current which bears away human
creatures, of which there are four, namely, ကာမေဃ။
တဓေဃ, မိဒ္ဓဓေဃ, and အဝိဇ္ဇာဓေဃ ; *comp.* အာသဝေါ—

- (1) the current of libidinous desire,
- (2) the current of life's vicissitudes,
- (3) the current of personal contact,
- (4) the current of ignorance and folly.

ဩဇာ, ၁ (Pali), *n.* relish, richness, အရသာ ; the quantity of a
thing, in which its richness or strength consists, zest ;
the food of the gods, ambrosia, ယုဒ္ဓါဘုတ် ; figuratively,
weight, impressiveness, authority ; applied to words and
persons ; သည်မြေဩဇာ အဆီအပြားပြတ်သေသွေကြောင့် နောင်နှစ်ခါစပါး
မိုက်နိုင်မည်မောင်။

—ကိုက်, *v.* to have one's influence felt ; ထာရောက်သမျှဗဟာမင်းကြီး
ထံမှာ ဗဟိရာ (Phayre) (ဝေးကြီး) သခင်ထံထိုင်းမြန်မာလူမျိုးတို့အပေါ်၌
ဩဇာအကိုက်ဆုံးဖြစ်သည်။

—ကြီး, *v.* to have great influence.

—ညောင်း, *v.* to have one's influence felt ; ရှေ့ကဤခင်းကာလ၌
အလွန်ကောင်းသောကြောင့် ဤနယ်တွင် ဩဇာညောင်းသည်။ ယခုအခါကာ
လ၌ပျက်စီးသောကြောင့် ဩဇာပြတ်သည်။ [ဩဇာထွန်းကား။ ဩဇာခိုး
have similar meanings.]

—ဝူး, *v.* to permeate, as influence.

—ထက်သန်, *v.* to be rich as soil.

—ပျက်, *v.* to be destroyed as influence ; ဩဇာပြယ် —လွင်း, *v.* to
decline as influence (ဩဇာပွေး)။

—ထေးနက်, *v.* to be savoury.

ဩဇာ, ၂, *n.* the custard-apple tree ; ပြည်မြို့ကြက်တင်းထောင်အရပ်မှာ
ဩဇာပင်များစွာသီးသည်။

ကတင်, *v.* to saddle a horse in the Burmese fashion ; မြင်းကတင်သည်။

က, 2, *v.* to dance, moving the hands, arms, and body, as well as the feet, to the sound of music. Der. အကသမာ။ ဣရုဒ္ဓတိ နဂါးမသည် နဂါးပြည်မှာသလင်သေခွံသလင်နေရိုးမရှိ သေခွံကြောင့်လူမြည်တို တက်လာခွံလင်ရှာရအောင်ကခုန်ဖြိုးထူး၍နေသည်။

—ခုန်, *v.* ; see the parts ; မောင်မြို့နှင့်မောင်နီ (သူတို့) မြင်းနိုင်သေခွံကြောင့် ကခုန်ကြသည်။

—ချေသည်, *n.* a dancer ; chiefly applied to dancing girls ; အကသမာ။

က, 3, *v.* to harness, attach a draught animal to a carriage ; တချို့အင်္ဂလိပ်သားများ ရထားမှာရှေ့ နောက်မြင်းတစ်စီး ကတပ်သည်, some English gentlemen drive tandem.

က, 4, *n.* *affix*, ablative, from, out of, မှ ; sometimes nominative, sometimes locative.

—ဝား, *v.* *affix*, continuative, though ; ထွားလင့်ကဝား။

—တည်းက, *v.* *affix*, continuative, from the beginning, from the first of—(1) မအုပ်ငြိမီတည့်ထောင်ကတည်းက ချင်များ တယ်အခါမှ စေမပွဲဘူး။ (2) ဖါပွဲမြို့ကျွန်းဝံ့ချောက်ကတည်းက မကျန်းမမာတဖျားတည်းဖျား နေသည်။

က, 5, *adv.* has the same meaning as *လျှင်, e.g.,* (1) ခင်ဘျားလိုက်မေး မြင်းက။ ကျွန်တော်လိုစာရေးပေးလိုက်ပါ။ (2) သည်လိုသူ ပြောရိုးမှန်းက လူလျှံ မာစင်ပါဘဲ။

က, 6 [က, 6, Peguan, a fish].

—ကတင် (*pron.* ကကဒ်), *n.* the large perch. [Sometimes persons whose parents are of different races are jocosely called ကကတင်].

—ကတိုး, *n.* the Tavoy mountain barbel.

—ခုရံ, *n.* the king-fish, which produces isinglass ; ငါးကွဲထင် (Tavoy).

—တီလူး, *n.* the large mullet.

—သပေါင်း, *n.* the cockup ; ကသပေါင်းခြောက်, dried cockup fish.

—သမီး, *n.* the goby.

—သမြင်း, *n.* the large cockup.

ကကံ, *n.* a kind of large wicker basket fitted to the bottom of a cart, as when carting paddy ; *comp.* ဖုတ် ထွင်းကကံဒိပ်, made of wood.

ကကောက်, see ထိကောက်။

ကံကံဒံ, *n.* the stipe clasping brake.

ကတ္တကညိ၊ *n.* benzoin, gum benjamin ; ကတ္တကညိပွန်းပြည်ကရှင်း
မျှားယူလာ၍ မြန်မာတို့ပြည်မှာထယဆေး (*prom.* ဗလဆေး) ဆိုင်မျှားထိုးရောင်း
သည်။

—ပွင့်, *n.* benzoic acid or flowers of benzoin.

ကက္ကေတကန် (from ကုတ်ကော်တကန်), *adv.* disputatiously, refrac-
torily ; သားသွီးကဒိထရိုကက္ကေတကန်ပြန်ထွန်ပြောသည်။

ကချင်, *n.* a Kachyin, one of the race of Kachyins ; ကချင်လူမျိုး
ချင်းလူမျိုးထက်ပင်သာ၍မိုင်းသည်။ ကချင်တောင်ဒိုလူဆိုးအားပြ။

ကချော်ကချင်, *see next.*

ကချော်ကချွတ် (from ချော် and ချွတ်, *which see*), in a manner bungling
and laughable ; အစိုးရရှေ့မှာကချော်ကချွတ်မထင်ရ။

ကင်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of the fire, but
without contact ; *comp.* ဖုတ် and အံ့.—(1) ငါးအမည်းများကို
မုဆိုးတံငါများက ကောင်းမွန်စွာကင်ပြီးထွင် ရောင်းသည်။ (2) ပျားထမိန့်နှင့်
ငါးကင်တပိုင်း, a piece of broiled fish and a honeycomb.
[*Note.*—The Talangs are said to have been in the habit
of eating broiled fish and honeycomb in days gone by.]
(3) သစ်သားနှင့်ငါးများကိုခွံခါးပုစွန်ကိုကင်သည်။

—ညှပ် (from ညှပ်, to pinch), *n.* a split bamboo stick to roast
or toast with ; ထံညှပ်။

—ပြင် (ထင်ပျင်) (from ပြင်, to weave, &c.), a piece of woven
work used as a gridiron ; hence သံကင်ပြင်, a gridiron.

ကထာ, *adv.* in (one's) presence ; မျက်မှောက် (obsolete).

ကင်ပသင်း, *n.* a name applied to at least three species of anti-
desma, namely, the *A. velutinum*, the *A. menasu*, and the
A. diandrum.

ကင်ပွန်း, *n.* the soap acacia creeper.

—ထင် (from ထင်, to fix in), *v.* to hold a festival on the birth
of a child, during which the body of the child and the
hands of the guest are washed in a decoction. သူငယ်ဌား
သော အခါခုနစ်ရက်မြောက်တွင် ထက်သည်ကထင်ပွန်း။ တရော်ပါ ခုနစ်ရက်
နှင့် (တရော်ပြီးတရော်ပြီး) ၂ပင်တရော်။ တထိုင်းတရော်။ နတ်သွီးဖက်သက်သ
နတ်သရော်) ရောပြီးထွင်။ ၎င်းသူငယ်ကို ဦးခေါင်းဆေးသည်။ ဦးခေါင်းကိုဆေး
ပြီးသည်ကာလပင်ကြွယ်ထွင် အဝတ် ပြုနှင့် ထက်သည်ကမေ့၍အမိထို အပ်၏၊
၎င်းနောက် ထက်သည်နှင့် ဖိတ်သော ပရိဆတ် တို့က ဆုတောင်း ပဌနာပြုကြ
ကုန်၏။ On the seventh day after the birth of the child, the
midwife boils the fruit of the soap acacia (creeper), and
mixes it with the seven kinds of grewia and washes the
child's head ; after the head is clean (by washing), the mid-
wife takes the child up in a white cloth and presents him

(or her) to the mother ; after this the midwife and the assembled persons who have been invited invoke a blessing, [ယံဒုန္နိမိတ္တံအဝေဝံသညှာဘိသိက်ဇ္ဈာန်သင်္ခယသုတန်းကြံသည့်].

ကင်ပလစ် (Eng.), *n.* cambric (ပိတ်ချော).

ကင်း, ၁, *n.* a centipede, scorpion, or any similar creature.

— ခြေမျှား, *n.* a centipede.

— ခုန်, *n.* an ear-wig (?), the scolopendra.

— နားသန်, *n.* the coiling centipede ; မိုးနားသန်။

— ပုစွန်, *n.* the crab scorpion.

— ဓထက်မည်း, *n.* the large black earth scorpion.

— မြီးကော့, *n.* the common brown scorpion.

— သန်း (from သန်း, a louse), *n.* noxious vermin.

ကင်း, ၂, *n.* a watch-house, sentry post, chokey [an outpost].

— အုပ်, *n.* the chief of a chokey station.

— ကိုင်, *n.* one who has charge under a ကင်းအုပ်။

— မိုး, *v.* to pass a chokey station clandestinely ; တစ်မိုး။

— ခွန်, — ခွန်ကင်းခ, *n.* the duty paid at a chokey station.

— ခွေး, *n.* an attendant at a watch-house, so called from the custom of calling to passers by, like the barking of a dog ; reproachful [scarcely intelligible in Lower Burma].

— ဝား, *n.* one who lives on the revenue of a chokey station.

— ဝေင့်, *v.* to stand sentry, keep watch at a chokey station ; *n.* a watchman, sentry.

— ဝေင့်ထား, *see* ထား။

— တပ်, *n.* an outpost or advanced guard ; ကင်းတပ်ပေး။

— တဲ (ကင်းထဲ), *n.* a watch-house.

— ထား, *v.* to establish a sentry post or chokey.

— ထောက်, *v.* to reconnoitre, or to support a reconnoitring party.

— ထိုး, *v.* to reconnoitre ; ကင်းထိုးထွက်။

— ရုံ, *n.* a large chokey house.

— ထုလင် (*pron.* ကင်းလင်), *see* ကင်းထား။

— ဝန်, *n.* the chokey master general.

— ဝန်းကင်းပတ်ထွက်, *v.* to patrol, ကင်းဝန်းကင်းပတ်ထွက်၍လည်စောင့်နေထိန်းထိန်းရှိစေရမည်။

— သင်း, *n.* same as ကင်း။

— သား, *n.* an attendant at a chokey station.

ကင်း, 3, *v.* to be free from, separate from, exempted, liberated.

—ကွာ, —ငြိမ်း, —စင်, —ပျောက်, —ရှင်း, —ထတ်, —ထွတ်, *see* the parts—

(1) သည်မိန်းမကျွန်ုပ်နှင့်ကင်းကွာပြီးပါပြီ။

(2) သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကင်းငြိမ်းပါပြီ။ ထာမျှအဆက်အနွယ်မရှိပါ။

(3) သည်ဆရာဆေးကိုခြံကတည်းက။ ကျွန်ုပ်တို့ရောဂါရှင်းရှင်းကင်းစင်ပါပြီ။

(4) ခင်ဗျားစကားကိုနားထောင်သေ့သေ့ကြောင့်အနွယ်နှင့်ကင်းထွတ်ပါပြီ။

ကင်း, 4, *v.* to form, as fruit in its earliest state. Der. အကင်းသရက်သီးကင်းပြီတား။ ပန်းပွင့်မည်ဆိုကင်းကာရှိသေးသည်။ ပူးထုပြီ။

—စ, *n.* fruit in the first state after the blossom; အကင်း။ သီးစ။ သည်သရက်ပင်အသီးကင်းစသာ (*pron.* ကင်းစ) မှီသေးသည်။

ကင်းချပ်, *n.* plumbago; နီ, the red kind; ဖြူ, the white kind.

ကင်းစီး (*pron.* kin see), *n.* the letter င or င်း, when removed from its natural situation in the line, and placed over the following letter, as in သဘော for သင်းတော။

ကင်းဘူး, *n.* *Coccinea Indica*?

ကစင်, *v.* to jest, joke (obsolete); ကျီစားသည်။

ကစဉ်ကလျား, *adv.* out of order, helter-skelter; ပယမ်းပတာ။ ငါပြုလိုက်လျှင်ညည်းကစဉ်ကလျားနေရန်ထေ့မည်။

ကစား, *v.* to play, amuse one's self; အစိုးရအလုပ်ကို လုပ်သောအခါအကလေးကစားသလိုမှအောင်းမေ့ချ။ အနီထောင်ကစား။ ဖဲကစား။

—မိုင်း, *n.* a croupier.

—မိုင်း, *n.* a gambling party; ကစားခွင်။

—ဆမား, *n.* a gambler.

ကစန်းကဝါး, *adv.* in a wild, crazy manner; *comp.* ကတန်းကယမ်း။

ကစိပတ် (ခါးဆီးပတ်), *n.* a debt for food; ကြေး။ ဖြီ။ မိဘစားသောက်သောကြေးမြီကစိပတ်များကိုကျွန်ုပ်ကချည်းခံရသည်။

ကစီ, *n.* starch; (*pron.* ကစီ).

—တင်, *v.* to starch ခဝါသည်အင်္ကျီခေါင်းပေါင်းစာအောင်ကစီတင်နှိမ့်ပူနှင့်ထိုက်သည်။

—ရည်, *n.* a kind of rice porridge; ထက်ခန်း (congee).

ကစီကရင်, ကရ, *adv.* (obsolete), *see* ကစဉ်ကလျား; equivalent to သမျှ, as much as; combined with a few words only, as ကောက်ကရ, ရကရ, *see* ကရ။ ရကရဆေးစာကိုကြည့်၍ကောက်ကရဆေးမြှင်လိုပေး၍လူနာကို ဆေးမကုပါနှင့်။ သည်လိုလုပ်လျှင်။ အနာမပျောက်ဘူး, don't prescribe and give miscellaneous prescriptions with medicinal roots picked up anywhere to the sick man; he won't recover if you do.

ကစ်ကရဲ, *see* ကစ်တီကယျား။

ကွန်း, *n.* a kind of sweet-potato plant.

—ဥ, *n.* the bulbous root of the above.

ကစော် (ရည်), *n.* an intoxicating preparation of rice and molasses ;
 ထိန်း, ထင်း, ကစော်, ထွေဇာ, (မိမိရည်) အရက်။

ကဆုန်, *n.* Khasôn, the second month in the year, nearly answering to May.

ကဆွဲကနွဲ, *see* ကနွဲကယျ။

ကည, *v.* to beg a favour, to ingratiate one's self ; in some instances a sort of wheedling, to knuckle down to ; ထောင်းပန်ခင်ယျား ကျွန်ုပ်နှင့်ရည်တူ ကျောင်းနေဖက် ဖြစ်သောသူကြောင့် ခင်ယျား အောက် ကညခံမပြောချင်ဘူး, as you and I, sir, are equals and school-fellows, I do not wish to speak and ask it of you as a favour.

ကညင်, *n.* the wood-oil tree.

—ဆီ, *n.* wood oil ; ကညင်ဆီခတ်, to tap for gurjon oil ; ကချင်ထောင် ထူများကညင်ပင်ကိုထားဖြင့်ထပ်၍ ညှိမီးနှင့်မျိုက်ပြီးကာလ နံနက်မိုးယံသောက် သောအခါ။ ၎င်းတို့သည်ကညင်ဆီကိုခပ်ယူ၍ ရောင်းချကုန်၏။

—ထိုင်, *n.* a torch made of touch-wood and wood oil ; စွယ်ပေါင်
 • ထိုင်။

—နီ, —မြို့, *n.* varieties of the same.

—ပျံ, *n.* a species of shorea, of which the dried calyx has long, scarious wings.

ကညပ်, *n.* an iron style—(၁) ပေစာများကိုကညပ်ဖြင့်ရေးသည်။ (၂) ရှင်ဘုရင် အမိန့်ထောင်များကိုကညပ်။ ထန်းရွက်ပေါ်မှာတင်၍ ကညပ်နှင့်ရေးသည်။

—ထွား, *n.* the point of a style.

ကညာ (Pali), *n.* a virgin, a maiden above thirteen years of age and unmarried ; အပျို။ အပျိုကညာကောက်သည်။ သို့မဟုတ် ကညာအခါမထင်ပါ စေနှင့်။ အခါထင်ကအခွင့်မသာ။ ယုတ်သောသူနှင့်ငြားတတ်စွာ။

ကညွတ်, *n.* *Asparagus racemosus.*

ကညွပ်, *see* ကင်ညွပ်။

ကညွဇာ (Pali ကညွဇာ, throat, and ဇာ), a guttural produced from the throat ; applied to the consonants of the က class.

ကဏ္ဍမူ, *n.* a disease in the ears of buffaloes and cows. [Used also in a deprecatory way by masters or superiors to their servants and inferiors when the latter are inattentive and do not answer when summoned ; မင်းတာဖြစ်လိုဆူးသထကဏ္ဍမူ ခွဲသထား]။

ကတ်, ၁, *v.* to be hard, difficult ; ခက်သည်, ခဲသည်။

ကတ်ကတ်, *see* ကုတ်ကတ်။

—ထွက်, *see* ထွက်ကတ်။

—ဖွဲ, *adv.* in a different direction, contrarily, at cross purposes ; ဆန့်ကျင်ထက်ပြသည်နှင့်။ (1) သူစကားပြောသည် အခါကတ်ဖွဲချည်းပြောသည်။ (2) အပြုအမူများမှသာမင်းသူကောင်းများနှင့်သာမျှမထူကတ်ဖွဲချည်းပြုသည်။

—သတ်, *adv.* same (infrequent).

—သတ်, *v.* to be hard to deal with, unaccommodating, perverse ; သည်သူဌေးမည်သူအားမျှပေးကမ်းခြင်းမရှိ အထွန်ကတ်သတ်သောသူဖြစ်ပေသည်။

ကတ်, 2, *v.* to press with a lever in order to raise or remove ; သစ်တာကိုကတ်ကတ်နှင့်သည်။

—ကော်, *see* the parts, ကုတ်နှင့်ကော် ; သစ်ထောမှာဆင်များသစ်တုံးကို အစွယ်နှင့်ကတ်ကော်ချောင်းထဲတွန်းချသည်, in the timber forest, elephants have to raise up logs of timber with their tusks and push them down into creeks.

ကတ်ကော်တကာ, *adv.* refractorily.

ကတည်းက, *continuative affix*, from the first of ; as သွားကတည်းက, from the first of his going.

ကတတ် or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကတန်းကယင်း (from တန်း and ယင်း, 2), *adv.* in a rambling, inconsiderate, headlong, incoherent manner ; *comp.* ကမိန်းကပါး အမှုကိုမစဉ်းမစားဘဲကတန်းကယင်းမပြုမထုပ်။

ကတရီ (*pron.* kuddaree), *n.* a state of harrying distress.

—ဝတ်, *v.* to be in such a state (scarcely ever used).

ကတတ် or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကထိမ်းကပါး (from ထိမ်းပါး) (*pron.* kuddein kubba), *adv.* reelingly, as a drunken man ; totteringly, as a sick man ; ထိမ်းဘိထိမ်းပါး။ သည်သူဝေဒနာအောက်သောသူကြောင့်မသွားနိုင်မလာနိုင် ကထိမ်းကပါးရှိနေပြီ, when this man was sick, he was unable to move about and was in a tottering state.

ကတီ, *n.* a small (glass) cup.

ကတုတ် (ကတုတ်) (from ကန့် and တုတ်), *n.* a breast-work of earth, မြေကတုတ် ; hence ရေကတုတ်, *n.* a boom across a channel ; also used in a figurative sense ; ထားပြုများရွာကတုတ်လျှင်။ မြေကတုတ်ထုပ်ရန်မိန်းမများကိုဆောင်ခေါ်သွားသည်။

—ထွန်, *v.* to throw up a breast-work.

ကတုံး, *n.* a small funnel-shaped vessel of any material ; hence ဝန်ကတုံး, *n.* a wine-glass (not used for a wine-glass).

ကတူ (*pron.* ကဒူ), *n.* a covering for the head and back made of leaf and used to protect the head, shoulders and back from the rain; smaller than the ဝီလား made of ဓနိ and ဝေလှ leaf; ကရင်ထလိုင်းများ ထယ်တွန်သောအခါ ခေါင်းခိုင်းထုံအောင်ကတူကို ဆောင်းထတ်ကြသည်။

ကတောက်, *v.* to cackle, as a hen before and after laying; ကတော်သည်။ ကြက်မများ မပြုမိဖြစ်စေ၊ ပြုပြီးသောအခါ (ထင်းက) ဆင်း၍ဖြစ်စေက တောက်လေ့ရှိသည်။

ကတောက်ကဆတ် (from တောက် and ဆတ်), *adv.* in the way of angry disputation; သူတို့၂ယောက်ကတောက်ကဆတ်ပြောဆိုကြသည်။

ကတောက်ကဆတ်, *adv.* confusedly, incoherently; တောက်တီးတောက်တတ်, to be in a gloomy unhappy state, as a person suffering from great trouble or temporary mental derangement; ဆည်မိန်းမသားသိုးဆိုးသောကြောင့်၊ မိတ်ကတောက်ကတတ်ဖြစ်နေသည်။ ကတောက်ကတတ်အိမ်မက်မက်သည်။

ကတောင်ကထင် (*pron.* kadoung kadin); ကတောင်ကထင်, kadoung gayin; ကတောင်ကထောင်, kadoung gayoung; ကတောင်ချောက်ချား kadoung chyauck chya, *adv.* at random, as a frightened or deranged person; ကတုန်ကထင် (*pron.* kadon gayin) is very often used in the same sense; သည်ယူဝေဒနာချောက်သောကြောင့် ကတုန်ကထင်ဖြစ်နေပြီအင်မတန်ဆေးကုမူရမည်။ (2) နတ်ရုံးများ၊ မင်းသောသူများကတောင်ချောက်ချားပြောတတ်သည်။

ကထော့, *n.* a funnel [a flower holder made of funnel-shaped leaves].

ကတော်, 1, *see* ကတောက်, to make a noise like a hen when separated for any time from the male species; အိမ်ကြက်ထော့ ကြက်မများကြက်ဖများနှင့်ကွဲပြားသောအခါကတော်၍နေတတ်သည်။

ကတော်, 2, *n.* a lady, a title of rank; now used also as an affix to denote the wives of men holding office or otherwise distinguished, as မင်းကတော်, the wife of a governor; ဆရာကတော်, the wife of a teacher; *e.g.*, (1) မင်းကတော်, the wife of any official except very subordinate ones; (2) လွှဲမင်းကတော်, the wife of a လွှဲသူကြီး; (3) ပွဲကတော်, the wife of a broker; (4) အင်းသူကြီးကတော်, the wife of a fishery lessee; (5) စော်ကတော်, the wife of a Sawkè; (6) ဝန်ကတော်, the wife of a Wun; (7) စင်ကတော်, the wife of a Sitkè; (8) မင်းကြီးကတော်, the wife of a Mingyi, *i.e.*, a commissioner; (9) သံတော်ဆင့်ကတော်, the wife of a royal herald, &c.

ကတိုက်, *v.* to provoke, irritate by backbiting representations; less than ရိုးချောသည်။ ရိုးထိုက်သည်။ မနုဿဗေဒနန်းတော်သူများထထောက်နှင့်တယောက်ထိုက်ရင်းထဲမှကတိုက်ကြသည်။

ကတိုက်ကတွန်း, *adv.* from above.

—ကရိုက် (from ထိုက်ရိုက်), *adv.* headlong, hitting here and there without regard; ထိုသူထိုကထိုက်ကရိုက် or (ကထိုက်ကတွန်း) ပြောတတ်ရာရာဆိုတတ်ရာရာပြောတတ်သောကြောင့်ကျောင်းတကာမခေါ်ထိုက်ပြီ။

ကထို, *see* ကထို။

ကထိုး, *n.* the musk-cat; musk.

ကတ်ကြေး (ကတ်ကျေး), *n.* scissors; တထိုင်းခေါင်းကတ်ကြေးပိုင်သည်။

—ကိတ်မှန် (ကတ်ကျေးကိတ်မှန်), *n.* a preparation of talc.

—စာ (ကတ်ကျေးစာ), *n.* clippings.

ကတ္တ (Pali), *n.* the nominative case.

ကတ္တရထီ or ကတ္တရာဝေး, *n.* tar, ထင်းရှူးဆီ; ကတ္တရာဆီအဖဲ့, *n.* asphalt.

ကတ္တရသဗျေ, *see* ကတ္တရာသဗျေ။

ကတ္တဝါ, *n.* a cockatoo.

ကတ္တား, *n.* a boundary line of division or demarcation; အမိုင်းအခြား။ ကံကတ္တား။ ကမိယာ။

—ချား, *v.* to make such a line, division, or demarcation; [a difference of mind, to have nothing in common owing to difference of character, views, disposition and incompatibility of temper, &c.]; ကွန်တော်ကျောင်းတကာမောင်ကြက်မြို့နှင့် ကတ္တားချားထွက်နေပါသည်။

ကတ္တီပါ, *n.* velvet; hence မိုးကတ္တီပါ, silk velvet; မြင့်ကတ္တီပါ, cotton velvet, velveteen, ကတ္တီပါသားကျ။ *Anglice*, to be soft as, or like, velvet.

ကတ္တူ, *n.* a kind of large boat, somewhat like a Chinese junk (ကရုပ်သင်္ဘော) in appearance, much in use at Mergui and Tavcy.

ကတွင်းပေါက် (from ကြင်းတွင်းပေါက်), *n.* the opening in the floor or seat of a privy.

ကတွတ် (*pron.* kadoot), *n.* a hole to let off water from a tank, paddy-field, bathing tub, &c.; ကတွတ်ဝှာမျှိုင်းစောင့်သလို။

ကတွန်းကထိုက်, *see* ကထိုက်ကတွန်း (not used).

ကထကရ, *adv.* overbearingly; ငါ့မွေးသမ္ပာဒ်ဖြစ်လျက်သားနှင့်ကထကရမပြောအပ်။ ပြောထွင်းမင်းအပေါ်၌ရောအပြစ်ကြီးတင်ထိခံမည်။

ကထိကပါး (from ထိ and ကပါး), *adv.* allusively, indirectly, so as to annoy, but without making a direct charge; ထိကပါးမိကပါး is different to စောင်းဘဲမိရ်ချည်, as when a person speaks in a ကထိကပါး manner, he himself is the person who speaks directly to another in an allusive manner; whereas in စောင်းဘဲမိရ်ချည် he speaks allusively of another person in

his hearing, and not directly to him ; ကထိကပါးမပြောနှင့်ထိတိ
ရောက်ရောက်ပြောပါ။

ကထိကမိ, *adv.* same generally, but not always, for instance, as in
the phrase အကလေးထိုကထိကမိချီသွားပါနှင့်, don't carry the
child in a careless, negligent manner.

ကထိကဝတ်, *see* ဂထိဂဝတ်။

ကထိနံ (Pali ကထိန), *n.* a sacred period (namely, month of Ta-
zaungmôn), during which priests' garments are presented
with ceremonies. At this time the people purchase one
or more pieces of cloth, according to their circumstances,
which they present to the priests. The cloth for this
purpose is called katina (ကထိန—ကထိန). It cannot be re-
ceived except by a chapter, which must be constituted of
at least five priests ; when the cloth is offered, the priests
hold a conversation among each other and enquire, "which
of us stands in need of a robe." The priest who is most
in need of a garment ought now to make known his want ;
but this rule is not attended to, as the priest who has read
the sacred books or expounded them during the perform-
ance of wass, whether the most destitute or not, usually
receives the robe. The priest respectfully asks the rest
of the chapter to partake of the merits produced by the
offering. The assembled priests, assisted by the lay devo-
tees, make the cloth into a robe and dye it yellow, the
whole of which process must be concluded in sixty hours
or a natural day. It is not an ordinance of Buddha.—E.M.

—သင်း, *v.* to offer garments to rahans ; ကထိနံလှူ။

—သင်္ကန်း, *n.* a garment made at such period.

ကဒတ်, *n.* a species of yam.

ကဒတ်ငန်း, *n.* a species of custard-apple, the sweet-scented
uvaria ; ထောကဒတ်ငန်း။ ကဒတ်ငန်းပန်းထိုမြင့်စာလှူ၍ အပျိုကလေးများ
ပန်ဆင်ထုတ်ကြသည်။

ကန်, ၁, an artificial pool, a tank of water ; လက်ဆည်ကန်, *n.* an
artificial tank ; တဆက်ဆည်ကန်, partly so ; သယံဇာတကန်, a
natural tank.

—ကြီးတကာ, *n.* one who makes a tank ; in reality for the use
of the public for drinking purposes ; (ထုဒိသာအထွ, an offer-
ing intended for the use of all).

—စင်း, —စင်းရိုး (ကန်သင်း, —ကန်သင်းရိုး), *n.* a ridge of earth in
rice-fields, any ridge of earth to prevent the egress of
water.

ကနစင်းမရှိ (ကနသင်းမရှိ), *v.* to be reckless, unreserved in conduct, wanton ; အကစင်းမရှိ။

— ဟေါင်ရိုး (from အပေါင် and အရိုး), *n.* a mound, bank of earth, to form a reservoir of water ; ကနံဆည်ရိုး။

ကနီ, ၁ (Pali ကညာ, a virgin), *n.* Virgo, the 6th sign of the zodiac.

ကနီ, ၃, *v.* to kick ; less than ကျောက်ဆည်, to push off (a boat ; ကျောက်ဆည်, to do so with more force), to repel, make rebound, to “kick” as a gun when fired ; သေနတ်ကနီဆည်, to prop laterally, *e.g.*, ကျားကနီဆည် ; (၁) အကလေးကိုမြင်းကနီသေ့ကြောင့်မြေကျိုးသည်။ (၂) လှေကိုကနီလိုက်ပါ, please push off the boat ; (၃) သည်သေနတ်ကနီတတ်လို့ကျွန်ုပ်မပစ်ချင်ပါ, I do not wish to fire with this gun, because it kicks.

ကနက်, *n.* the umbrella over the royal bed.

— ကထန် (ကနတ္ထဇာတိ), *n.* same (most common) ; ကနက်ကတန်ထီးဖြူတေ့။

— ထိုင်, stakes (two in number, used to secure the ကျောက်ကြီး in a ခမင်း, trap).

ကနထုတ်, *n.* the innocuous estuary serpent ; ကနထုတ်မြွေသားကို ကရင်မျှားနှစ်နှစ်ချိုက်ချိုက်စားကြသည်။

ကနရီ, ၁, *n.* a disease of the gums ; ဒဏ္ဍရီ။

ကနရီ, ၂, *n.* the soondree, the *Heritiera fomes* of Symms found in tidal creeks ; a very tough wood, but not durable ; when Rangoon teak broke with a weight of 870 lbs., soondree sustained 1,312 lbs.—Mason.

ကနရီး, *n.* the pierardia fruit, the *Heritiera attenuata* ; fruit sub-acid in flavour.

ကနား, *see* ဖြင်း။

— ဖြင်း, *n.* a porch, or platform, or small building attached to a larger, commonly without a roof ; ကျွန်တော်အမှုကြပ်စာပါမျှ ဖြစ်လျှော့ပါ။ ရုံးဖြင်းကနားတပါမျှမရောက်ဘူးပါ, I have never once been in trouble (or had a case against me) ; I have not so much as arrived at the outside or precinct of a court.

— ဖြင်း, *n.* an awning with a flat roof, booth, large shed ; *comp.* ခဏ္ဍပ် ; with a roof like a house, or with an arched roof ; ထိပ်ခုံးမိုးသည်။ ကနဖြင်းထိုး။

ကနားဦး, *n.* the beginning, the first (of a thing), the very first ; အစ, အစဦး, အစစွာ, အရင်။ နေ့လေးမြို့၌ထီးထောင်ပွဲကိုပွင့်သောအခါတို့လူကမည်သူမျှမရောက်သေးပါ။ ကျွန်ုပ်အစကနားဦးရောက်ပါသည်။

ကနားဝ (*pron.* kannazā), *n.* same as ကနားဦး။

ကနကမာ, *n.* an oyster; ကနကမာကြယ်သီး, a mother-o'-pearl button or stud.

ကနုထံ (*pron.* ကနုဒံ) (from Pali ကနု, anything insignificant), *n.* the small pieces of whittled bamboo or wood made use of by rahans in the ခေတ္တိမ် (ကုဋိဓိမ်). [There are six kinds of ကနုထံ which it is unlawful for rahans to use, namely, (၁) အကွဲပါသောကနုထံ။ (၂) အဆစ်ပါသောကနုထံ။ (၃) အဖူးအဆစ်ပါသောကနုထံ။ (၄) ဆူးရှိသည့်ကနုထံ။ (၅) အခေါင်းရှိသည့်ကနုထံ။ (၆) one ကြမ်းတမ်းသောကနုထံ။ ရဟန်းမျှားမသုံးအပ်။] When used by the royal family, these pieces of bamboo, or wood, were termed နောက်ပြစ်ထေ့။

ကနေ့, *see* ကပြင်း, not much used.

ကန္တာရ (*pron.* ဝန္တာရ) (Pali), *n.* any place extensive and difficult to pass, as a road intersected with ravines or beset with robbers, or a desert of wood or sand; hence ထောကန္တာရ, an extensive wood, wilderness; ညွှန်းပြောင်းကန္တာရ, an extensive swamp; သဲကန္တာရ, သဲပြင် ကန္တာရ, an extensive sandy desert; သမုဒ္ဒရာကန္တာရ, the expanse of ocean; ပင်လယ် ကန္တာရ, the expanse of the sea.

(၂) အာဖရိကပြည်ကြီး အတွင်းရှိသော စာဟာရာဝါဒ္ဒါ သဲကန္တာရကြီးသည် အထွန်ကြီးကျယ်သောကြောင့်။ ။ ဂဏလားအုတ်နှင့်စီး၍ထွားသည်တိုင်အောင် ခရီးကန္တာရအဆုံးသို့မရောက်နိုင်ပါ, in the great country of Africa, the sandy desert of Sahara is so very extensive (or *lit.* because it is so very extensive), that though one should travel on a camel for the space of two months, one cannot reach the limit of the desert.

ကန်ထော (etymology uncertain, *pron.* ကခေါ), *v.* to beg pardon; "to shorten the tusks of an elephant by sawing" (ဆင်စွယ်ကန်ထော) ကျွန်တော်နှစ် လုံးဖြင့်ပြစ်မှားသည်ကို ကန်ထောပူဇော်ပါ၏ ခင်ဗျား, I offer homage and beg pardon, sir, for the wrong I have committed against you in my heart; ကာယကံ, ဝစီကံကန်ထောပါ၏။

Note.—An apology of this sort is never offered to a person younger than one's self. In the event of an elder offending a *younger* person, he would say သည်းခံပါ, "please bear with me," "please forbear," "have patience."

(၂) ကာယကံဝစီကံကန်ထော၍ ကျွန်တော်ခြေထောက်မှာရှိသော အနာကိုပြပါရစေ, begging pardon of the offences of the body and of speech; allow me to show you the sore on my foot.

Note.—In respectable Burmese society, a Burman, when describing anything connected with what he considers an

inferior part of the body (the foot being considered as such), will always preface his description with ကာထကံ ဝိကံကန့်ထေ့ပရိတိ; he would not, however, as a rule, make an apology of this kind to a younger man (or woman) unless he were considerably higher than himself in the social scale.

ကန့်ထေ့ပွဲထေ့, *n.* a festival formerly held three times a year at Mandalay, at which all feudatories, ministers, &c., paid homage to the king.

ကန့်, 1, *n.* brimstone, sulphur.

—နီ, —ဗွင်, *n.* flowers of sulphur.

ကန့်, 2, *v.* to mark across, make a division; *n.* the thwart of a boat; ကန့်ထောက်, ပါးကန့် (*pron.* puggan). Der. အကန့်။

—ကွတ်, *v.* to hinder, prevent, prohibit; ဆီးသည်, တားသည်, မြင်သည်။ ၎င်းအမှုတွင် ဆီးတား ကန့်ကွတ်ခြင်း မရှိစေရ။ ကောင်းမွန်စွာ ထုပ်ဆောင်စေရမည်။

—ချွတ်, *n.* an objection, exception (*e.g.*, an exception in the Indian Penal Code, Evidence Act, &c.)

—ထလန့်ထန့်, *see* ကန့်ထန့်။

—ထောက်, *see* ကန့်, 2, *n.*

—ထန့်, *adv.* right across, athwart; ဖီထာ, next; ကန့်ထန့်, *n.* a bolt; ကန့်ထန့်ဖြုတ်, to draw back a bolt. (1) သည်ထူထဲခါးဝမှ အာခြစ်ထိုးကန့်ထန့်အိပ်သထဲ, why does this man sleep (right) across the doorway? (2) ကျောင်းထကာ မောင်ထရပ်ပြုကန့်ထန့်ပြောထတ်လေ့ရှိသည်, Kyaungtaga Maung Tayòk Phyu has a habit of talking in a perversely contrary manner.

—ထန့်ထျင် (*pron.* ဂထန့်ထျင်), *n.* a bolt, cross-bar; ထံခါးကျင် (*pron.* tuggachyin), by abbreviation ကန့်ထန့် (*pron.* ဂထန့်).

—ထန့်နား, *see* ထထနား။

—ထန့်ပြု, *v.* to thwart, act contrary to; ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုသည်။

—ဝင် (*pron.* ကဝင်), *n.* the division or compartment of a Burmese boat in the stern, or the stern, as ဦးကန့်ဝင် (*pron.* oo-ka-win), ပဲကန့်ဝင် (*pè kawin*).

—ထတ်, *v.* to make a division, fix the boundary of; ဆတ်မှတ်သည်, to complete; နတ်ထိကန့်ထတ်သည်, to fix a boundary; ထရားမဝန်ထောက်ထေ့မင်းထတ်နတ်များထိုးစွဲ ကန့်ထတ်သည်များကိုကျွန်ထော်မျိုးထောက်ထေ့ပါ, your petitioner (*lit.* your servant) is not agreeable to the distribution and boundaries of the paddy-land allotments made by the Assistant Commissioner.

ကန့်အိပ်, *n.* a species of gingerwort ; ထိုင်းမြန်မာကရင်ရှမ်းလူမျိုးများကို သည်ကန့်အိပ်ကိုဟင်းချက်၍မုန့်ထီနှင့်ရော၍များစွာစားသောက်ကြသည်, the Talaing, Burman, Karin and Shan make (or *lit.* cook) a curry of gingerwort and eat it in large quantities mixed with vermicelli.

ကန့်လူ (*pron.* ကင့်လူ), *n.* a variety of steatite or soapstone ; မြန်ကမ်း နားမှာထိုင်နေသောဦးစီဆိုသောသူကျွန်တော်ကန့်လူထက်လွတ်ဆရာပါ။

—ဆန် (ကန့်လူဆန်), *n.* a soapstone pencil.

—ထိ, *n.* the handle of soapstone pencil.

ကန်း, *v.* to be blind, မျက်စိကန်းသည် (vulgar ; ဝဠုအထင်းမရ၊ မျက်ထုံး မထူး၊ ဝဠုကွယ်၊ ဝဠုချို are far more elegant and may be used in speaking to blind persons themselves without hurting their feelings), to fill or nearly fill with earth, so as to hold no water, as a well, a tank or the bed ; ရေထွန်းကန်းပြီ လူးဆိုရေမထွက်နိုင်ပါ။ ဆင်ကန်းထမြို့ မြင်းကန်းထရွာ။ The Burmese say that a blind elephant will cause the destruction of a city and a blind horse of a village.

ကနွဲကလျ (from နွဲလျ), *adv.* wheedlingly, coaxingly, ကနွဲကနွဲ— (1) သည်သူထံကနွဲကလျမိချည်းနေသည်မသိဘဲနိုင်သူ, this child does nothing but cry in a wheedling way and cannot keep quiet ; (2) မည်းသူထောကျားကို ကနွဲကလျထပ် ပြုတတ်သည်, Ma Mè behaves to her husband in a very coaxing, wheedling way.

ကပ်, 1 (Pali ကပ္ပ), *n.* a period of revolution of time, an era ; ကာလအပိုင်းအခြား။

—ဦး, *n.* the beginning of the world ; ကပ်ဦးသူ, its first inhabitants, ကပ်ဦးမဟာသုမထမင်း။

—နာ, *see* ကာသနာ။

—ပြုမိဃ်, *n.* the rain, by which a future world is formed.

—လေးပါး, the four periods—သံဝေဒကပ်။ သံဝေဒဋ္ဌာယီကပ်။ ဝိဝေဒကပ်။ ဝိဝေဒဋ္ဌာယီကပ်—which compose one grand period or cycle (မဟာကပ်) ; *comp.* အနုကပ်, 64 minor periods of revolution.

—ထုံးပါး, the three evil periods, namely, ဒုက္ခိက္ခန္ဓကပ်, ချေကန္ဓကပ်, သတ္တန္တကပ်. (1) the period of famine, (2) of pestilence, (3) of slaughter—

(1) ကြက်များဒုက္ခိက္ခန္ဓကပ်ကိုဖြစ်အံ့သောအကြောင်းကိုသိ၍ မိဃ်မထင်းမိကပ်စည်းကမ်းမရှိဘဲမေ့ထားနှင့်ဆန်ကျင်ထက်အိပ်ဟန်းကထင်း၍အစာကိုရှာထတ်သည်, fowls (*lit.* know the fact of) knowing that a famine is going to happen, leave their roosts even before dawn in an irregular manner and contrary to all natural laws, searching for food.

(2) ခွေးများ ရောဂါကပ်ဖြစ်အံ့သောအကြောင်းကို မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်ထင်ရှားစွာပြသတိရှိသော်။ ၎င်းတို့ညီအချိန်အတတ်သောကြောင့်တည်း, for what reason is it said that dogs foretell in an unmistakable manner impending pestilence? It is because they howl at night at an unseasonable time.

(3) သတ္တုရကပ်ဖြစ်မည် ကြိုသောအခါကျီးများသည်အချိန်မတော်ကျီးများစွာအော်လှက်လန်၍ပျံတတ်သည်, when a period of slaughter is going to occur, crows fly about in a terrified manner, screeching the while.

These three omens are given in the Deit'tôn (ဒိဋ္ဌိကျမ်း) or the book consulted by the Burmese to explain omens and dreams.

ကပ်, 2, *n.* a texture made of bamboo split and interwoven; *comp.* မိုင်း. Der. ယင်းကပ်, *see* မီးကပ် (a hurdle). ခန့်ဖြူ၊ ညောင်တိုး။ ပန်းတနော်မြို့များမှာ။ မီးကိုရိုက်ရန် တအိမ်ကိုမီးကပ် ၂ ကပ်စီအိမ်စဉ်ထောင်၍ထားသည်, in the towns of Danubyu, Yandoon, and Pantanaw there are at the entrance of every house two bamboo fire flappers for striking out fire.

—ရန်ပွဲ, *n.* a hurdle race.

ကပ်, 3, *v.* to join, unite, put together flatwise; အပ်, to stick to, adhere to (in any manner). Der. ချဉ်းကပ်, ဆည်းကပ်, and ပူးကပ်သည်မင်းကိုသူကပ်ကိုးနေသည်, he remains attached (with a view of protection and future advancement) to this official.

—ကိုး, *see* ကိုး။

—ရို, *v.* to adhere to, take refuge in; ခိုရို, ခိုဝသည်, ကပ်ရိုထိမ်းရှောင်, to take advantage of in order to gain an end, to be restive as a horse, or unwilling to move as a bullock when attached to a cart; သည်နှားတွင်းကိုတပ်သောအခါ သွေးမဲတွင်းသန်မှာကပ်ရိုနေသည်။ ကပ်ရိုထိမ်းရှောင် always used in a bad sense.

—တွယ်, *see* တွယ်; သည်အထက်သားဆင်းရဲနှင်းပါးသောကြောင့်တွေသူကြီးမှာကပ်တွယ်နေသည် “owing to this up-country man being in indigent circumstances, he hangs on to this lhay thugyi.”

—ပါး, *n.* one who has not a settled residence, but is merely a temporary guest; ဝင်နေကပ်ပါး, a loafer.

—မျှောင်, *v.* to adhere to for the purpose of protection or future benefit.

—ရပ် (ကပ်သည်), *see* ကပ်ရို, 1st def.; ခိုရိုကပ်ရပ်။ မန္တလေးမြို့ကကြာလာသောသူနီးကြီးများ အပ်ထိပ်နိုင်ငံမှာ ရုတ်တရက်အခြေအနေမရှိသောကြောင့်သူရားနားမှာကပ်ရပ်၍ထိတင်းထိုးနေကြသည်။

ကပ်, 4, *v.* to offer respectfully (to a priest).

ကပ်ညှ, *see the parts*; သေားသည်ထက်ဖက်မြောက်သကြားထုပ်များကိုတုန်း
 ကြီးထိုးထွေး၍ကပ်ညှပါချေ, my son, go and offer the pôngyi the
 packets of tea and sugar.

ကပက်ကစက် (*pron. kubbet kazet*) (from ပက်စက်), *adv.* carelessly,
 neglectfully, in a squandering manner, without regard (ပြစ်
 ထက်ခတ် used with reference to a person's having no proper
 place, anything in) ; ကပက်ကစက်ကြေးငွေဥစ္စာများကိုမထုံးနှင့်, do not
 dispose of money and property in a squandering manner.

ကပက်ကရက် (from ပက်ရက်), *adv.* carelessly, wastefully, scatter-
 ingly, without consideration.

(1) ကပက်ကရက်တွေ့ရာမြင်ရာစားနှင့်, don't eat without consi-
 deration anything that you may find or see.

(2) ကပက်ကရက်စားလျှင်ဆင်းရဲတတ်သည်, if one eats in a wasteful
 manner, one is apt to want (*lit.* to be poor). ["Waste not,
 want not."]]

ကပိုကမ္ဘီ (*pron. kabo gayo*), *adv.* with the clothes put on in a
 slovenly manner, *i.e.*, worn loosely and dragglingly.

(1) ပုဆိုးကိုကပိုကမ္ဘီဝတ်နှင့်, don't wear your puhso in a sloven-
 ly fashion.

(2) ခေါင်းပေါင်း ကပိုကမ္ဘီမပေါင်းနှင့် ထုတထူးမြင်သောအခါ အရူးနှင့်တူ
 သောဒုက္ခနှင့်ထုတထူးရယ်ချင်ဖွယ်ရာရှိသည်။

ကပ္ပမိန္ဒ (Pali), *n.* ceremonial spots in the corner of priests' gar-
 ments ; သက်နှီးထောင့်စွန်းမှထိုးထိုးဆိုင်၍ ကပ္ပမိန္ဒ၊ တုန်းကြီးထိုးသည်, in
 the extreme corner of the priest's garment the pôngyi
 makes three holes, thus ၀၀.

ကပ်စေးနဲ, *n.* urena hemp ; ဝက်ချေးပနဲ။ ရွှေဘဲတိုင်း (Mason).

ကပ်ပယ်, *n.* small scales used by goldsmiths for weighing gold ;
 ချိန်ခွင်ကလေး။ *n.* urena hemp.

—အိတ်, *n.* the scrotum (polite ငွေ့စေ့အိတ်).

ကပ္ပထီ (from *Kaffir*), *n.* a negro ; သည်ကပ္ပထီနက်ထိုက်သည်မှာမှောင်ကျ
 ခေ့သည် (colloquial အတ်), this negro is so black that dark-
 ness envelops him.

ကပ္ပိထန် (Eng.), *n.* a captain of a ship or steamer ; သင်္ဘောကပ္ပိထန်။
 မီးသင်္ဘောကပ္ပိထန်။ (1) the captain of a sailing ship ; (2) the
 captain of a steamer.

ကမ္ဘီ (Pali), *v.* to do any service for a priest which it is not law-
 ful to do for himself ; used by priests in speaking to their
 followers ; ကျောင်းပရဝန်အတွင်းမင်းတို့ကမြက်သစ်ပင်များကိုကမ္ဘီထိုက်ပါ,
 do you, on my behalf, cut down the trees and pull up the
 weeds in the kyaung premises. [Note.—Pôngyis are for-
 bidden to cut down trees and pull up weeds, so that they

may avoid killing insects, &c.] ; (၃) ဆွမ်းကိုကွက်ထုတ်ကြ၊ cook the rice on my behalf.

ကပ္ပိလဝတ် (ပြည်), *n.* Kappilawut, the birth-place of Gaudama the Buddha (Singh. Kappilawastu). Some authorities maintain the correct orthography to be ကပိလဝတ်, from the name of the ascetic Kapila ; မျက်ကြောင်သတ္တကပိလဝတ်နေခြင်းကြောင့်။

ကပြစ်ကညစ်, *adv.* slatternly, dirtily—(၁) ကပြစ်ကညစ် အဝတ်များကိုမထားပါနှင့်, (၂) ကပြစ်ကညစ်ထွင်းများကိုမစီးမထိုးပါနှင့်။

ကပ္ပိလသံချောင်း, *n.* an iron rod.

ကပ္ပိရခါယကာ (ကပ္ပိယခါယကာ) (Pali), *n.* one (a layman) who supplies all the wants of a priest and acts as his major-domo and *fidus Achates*.

ကဗျာ (*pron.* kabya), *n.* poetry both of a religious and secular kind ; လင်္ကာ။

ကဗျာကယာ (from ဗျာယာ) (*pron.* ကဗျာကယာ), *adv.* in a disorderly hurry ; ဗျဟိဗျာယာ။ ကဗျာကယာ သူပြေးသွားသည်။ ဖတ်အကြောင်းရှိသည်ကိုမသိဘူး, he runs in a disorderly hurry ; what reason there is for his doing so I do not know ; (၂) မီးသင်္ဘောဥကြောသံကိုကြားသောကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာများကို ကဗျာကယာ ဝယ်ကြရသည်, owing to their hearing the steamer's whistle they were obliged to buy the provisions for the journey in a disorderly hurry.

ကပြား (probably from ကွဲပြား, *pron.* ka bya as if two distinct words), *n.* one whose parents are of different races ; အမျိုးမတူသောနေခြင်းရှိရသောသားသမီး, the children by marriage of parents of different races ; အင်္ဂလိပ်ကပြား၊ တရုတ်ကပြား။

ကပြောင်းကပြန်, *adv.* from ပြောင်းပြန်, *which see* ; သည်အမှုကိုကပြောင်းကပြန်လုပ်သောကြောင့်မဖြစ်နိုင်သည်။

ကမ္ဘီး, *n.* the Tavoy name for ဆန့်ကျွန်း, which is not, however, at all like the ဆန့်ကျွန်း found in Pegu. It may possibly be a *species* of *Careya arborea*. This tree fringes the sea-shore in parts of Burma.

ကမောက်ကမတ်, *adv.* (from မောက်မတ်, *which see*) ; သည်မိန်းမရေအိုးရှက်၍ကမောက်ကမတ်သွားသောကြောင့်ရေအိုးကျကွဲလိမ့်မည်။

ကဘုန်းသား, *n.* a species of mollusc, *Modiola varia*.

ကမိုင် or ကျထိုင်, *n.* mangrove, mordant.

ကမကထမြ (from မ and ထ), *v.* to superintend and encourage personally ; ကြပ်မခြံနှိုးဆော်သည်။ သူအမှုကိုကျွန်ုပ် ကမကထမြ၍ဆောင်ရွက်သည်, I superintended and arranged the matter (or case in Court) for him.

- ကမန်းကထန်း (*pron.* gaman gadan), *see* ကထန်းကထန်း, *adv.* in a wild, incoherent manner, as a person suddenly waking; ဝတ်ရှူးရှူးသော သူများ ကမန်းကထန်း ထောင်စင်း မြောက်စင်း စင်းထက်သည်, persons in epileptic fits feel (with their hands) south and north, *i.e.*, everything they can lay their hands upon; (2) လူနာ ညဉ့်အချိန်၌ သေနတ်သံကြားသောကြောင့် ဒိပ်ရောက် ကမန်းကထန်းထသည်, the sick person started up in an affrighted manner from his bed owing to his hearing the report of a gun at an unseasonable hour of the night.
- ကမာ (*see* ကနုကမာ), *n.* an oyster. This word is used in lieu of ကနုကမာ by people of Tavoy and Mergui.
- ကမူကယူ, *adv.* distractedly, in an absent manner (not much used).
- ကမ္ပည်း (*pron.* kabyee), *n.* a permanent inscription, commonly on stone, ကမ္ပည်း, ကျောက်စာ, any superscription; ဗိမ္ဗိဝါ။ ကမ္ပည်းကျောက်စာနှင့်မန္တလေးမြို့၌ မင်းတိုးရှင်ဘုရင်က ဝိမုကတိဒုဂ်ကိုအသေအချာရေးထားစေသည်။ the King Mindôn caused the three grand divisions of the Buddhistic scriptures to be written in permanent stone inscriptions in the city of Mandalay.
- ကမ္ပတ် (*pron.* kubbat), *n.* the narrow board which forms the border of a coffin, a border in any board work; ကမ္ပတ်ရွှေမှော်ကြိုးနှင့်အရကြီးသောသူများကိုသဖြတ်ရသည်။
- ကမ္ပလာ, 1 (*pron.* kubbala), *n.* the *Sonneratia apetala* of Symms.
- ကမ္ပလာ, 2, *n.* a kind of Chinese carpeting not woven; a kind of cloth made of hair and wool (သားမွေးကမ္ပလာ).
- ကမ္ပလွေ (*pron.* kubbalway), *n.* a wrapper or case for palm-leaf books made of cloths and sticks (bamboo).
- ကမ္ဘာ (*pron.* kubba), *n.* the grand cycle or period of time during which an entire revolution is performed, ဇောကဝ်; *in a secondary and figurative sense*, the world or sekyah system (ဝေဠဝံဋ္ဌာ) considered as subsisting through an entire revolution, as in the phrase ကမ္ဘာဒီးထောင်ခြင်း, the conflagration of the world, ကမ္ဘာဏ္ဍနီး ဝရက်ကကြားသည့်သိထင်း, a phrase used by the Burmese when being told news of an antiquated character. Proverb ကမ္ဘာဒီးထောင်သောအခါသားကောင်ကိုချင်းရသည်, when the conflagration of the world takes place, one has to cast down one's son (on the ground) and trample on him. The meaning of this is that in time of great trouble and perplexity, one is compelled to look after No. 1.
- ဦးသူ, *n.* the primeval inhabitants of the world,

ကမ္ဘာထန်ထာ (*pron.* ကမ္ဘာတထာ), *n.* things co-eval with the earth, such as rivers, mountains, lakes, rocks, the sea, &c.

—နာ, *n.* a disease to which a person is subject but once, as the smallpox.

—ဖျက်စေ, *n.* the wind which destroys the earth; ကမ္ဘာမီးလောင်, to be burnt up, as the earth.

—ရန်, *n.* an imperishable enmity, a deadly enmity (*lit.* an enmity which can never be appeased during the *present* cycle); သည်ထူကျွန်ုပ်နှင့်စကားမပြောဘူးကမ္ဘာရန်ဘဲ, this man and I are not on speaking terms; between us there is eternal enmity.

ကမ္ဘာလေးခု, the four kinds of trial by ordeal, namely, မီးထွန်း, burning candles; ဆန်ဝါး, chewing and swallowing rice; ခေ့ထား, going under water; and ခဲထောက်, thrusting the finger in melted lead.

—ထား, *v.* to undergo one of the four ordeals; မောင်မင်းပြောသည့်စကားမှန်ကကမ္ဘာလေးခုထဲတခုခုဆိုလျှင်မည်ထား, if you speak truth, will you venture to undergo one of the four ordeals?

ကမ္မ (Pali), *n.* a deed, အမှု; the accusative case; ကမ္မသက္ကေမိထရူတိ။

ကမ္မစရုပ်, *n.* the body as produced by the influence of past deeds; ကမ္မစရုပ်ချုပ်, *v.* to die.

ကမ္မစ, *a.* caused by the influence of past deeds; ကမ္မစကံ။ကမ္မစလေထုပ်, an euphemism for ဝမ်းနာ, applied to women experiencing the pains of child-birth; ကမ္မစရုပ်ချုပ်, *v.* to die.

ကမ္မဋ္ဌာန်း, *n.* a short sentence, for repetition of which there are forty (*comp.* တာဝနာ) ထော ၄၀။

—တာဝနာမီးဖြန်း, *v.* to repeat sentences from the ကမ္မဋ္ဌာန်း and တာဝနာ။

—ရှု, *v.* to meditate on such sentences.

ကမ္မသကာ (*pron.* kummathaga), *n.* one's destiny; ထောင်ထဲထိုးရောက်သည့်မှာမည်သူကြောင့်မဟုတ်မင်းကမ္မသကာဘဲ, your going to jail is due to no one; it is your own destiny (*i.e.*, your own fault, your look out).

ကမ္မဝါ, *n.* the ordination service of the Buddhist priesthood; ကထိန်ကမ္မဝါ။နာမသမုတိကမ္မဝါ။ရဟန်းကမ္မဝါ။ပိယာရကမ္မဝါ။

—စာ, *n.* the writing containing the said service.

—စာထုတ်, *v.* to read the said writings.

ကပ်စေင်, *n.* the illipie oil tree, *Bassia longifolia*.

ကပ်လော, *n.* a species of sonneratia resembling the weeping willow, "found in the low wet lands near the mouths of rivers."—Mason.

ကပ်, ၁, *n.* the bank of a river, lake, or sea ; ထပ်ကပ်လူးသည့်လူသည် [in speaking of a person who excels in anything the Burmese frequently make use of this phrase, *e.g.*, ထပ်လူမြင်းစီးထည့်အရေကပ်ထပ်ကပ်(တဘက်)လူးရေဒုဗယ်].

—မြေ, *n.* the foot or bottom of a bank ; ထားဝယ်မြို့နှင့်ခရီးထိုးတိုင်ခွဲကွာ မောင်းမကန် အရပ်တွင် ကမ်းမြေဆောင်ခုံ ထပ်သာသာသည်, at Maungmagan, three taings and a half journey from the town of Tavoy, the sea-beach is very pleasant.

—ရံ, *n.* a projecting bank.

—စောက်, *n.* a steep bank, a cliff on shore, a bluff.

—ထပ်, *n.* a natural recess in the side of a bank, a terrace.

—ထိပ်, *n.* the top of a bank.

—နူး, *n.* the front of the top of a bank.

—ပါး, *n.* a steep bank.

—ပါးစောက် (*pron.* kumba zouk), *n.* same.

—ပါးဖြတ်, *n.* a breach in a high bank, a chasm, gulf ; ချောက်။

—ပါးချော, *n.* a sloping bank.

ကပ်, ၂, *v.* to hand, transmit with the hand ; လွှဲပေးသည်, to give, grant, bestow ; ပေးသည်. Der. အကပ် and ပေးကပ်။

—ထွင်း, *v.* same ; ရေပူရေချမ်းကမ်းထွင်း၍တိုက်ပါရမည်အကြောင်း, a phrase used by an inferior to a superior when making an offer of personal service ; သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကမ်းထွင်းစားသောက်နေပါသည်။

ကပ်, ၃, the king crab ; ပင်လယ်ကနန်း။

ကပ်လံ, *n.* a section of the Burmese race which in the first century of the Christian era occupied the southern part of Arakan, လူကပ်လံ။

ကမ္ဘာရင်, *n.* a small species of perna, a bivalve mollusc.

ကမ္ဘာ, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India.

ကပ်ထလူ, *n.* a species of crinum bulb, a fragrant drug imported from the Shan country.

ကပ်, *n.* a species of sea-shell, solenocurtus, *M.*

ကမ္ဘာလင်းနီ (*pron.* kamyin nee), *n.* a small species of tick.

ကမ္ဘာ (*pron.* ka myin), *v.* to be immodest, shameless ; ကလောင်သည် (မိန်းမတစ်ကောင်သည်) နေ့သည် [ကပ်ကမ္ဘာ, *n.* a slyly lascivious person.]

ကမြင်းထီး (*pron.* kamyindee), *n.* a shameless, impudent fellow (a term of reproach used by women to men).

—မ, *n.* an immodest, wanton woman (a term of reproach used by men to women and by women to each other).

ကမြင် (from ကန့် and မြင်), *v.* to prohibit, as a parent or teacher ; mostly used in combination with ဆုပ္ပံဆိုဆုပ္ပံကမြင်ထားလျက်သား နှင့် ဆုပ္ပံသားသိသော်လည်း, notwithstanding that he had been spoken to and prohibited, he still went and committed theft.

ကမြော့, *v.* to be light, vain, wanton ; less than ကမြင်း and ကလက်။
ကမြိုင်, *n.* a species of butea, a leguminous plant.

ကယ်, 1, *v.* to deliver from some evil, to save ; ရှင်ဒေဝတို့ကို။ မြတ်စွာဘုရားကောင်းကျိုးကိုသိသော်လည်း။ အဘိဓမ္မာကျေရသည်။

—ချွတ်, —ဆတ် (*pron.* နတ် when used with ကယ်), —တင်, —နှုတ်, —မ, —ယု, —တွတ်, *see* the parts.

—ပါရ, —ပါရူ, *n.* a spot appropriated to the residence of beggars, grave-diggers ; ပန်းတနော်နှင့် ညောင်တုန်းမြို့များနားမှာ ကယ်ပါ ရွာကပ်နေသည်။

ကယ်, 2, *v.* to be distended, puffed, swollen, as the stomach or bowels, ဆယ်သည် —(1) သည်အကလေး။ သိရှိသောသူကြောင့်ဝမ်းကယ်နေသည်။ (2) ကျွန်ုပ်အစာမကြေသောကြောင့်ဝမ်းကယ်နေပြီ။

ကယ်, 3, *v.* to be oblique, sideways in position or action ; chiefly used in playing marbles and such like games ; ချောင်းအား ကြီးသောသူကြောင့်ကယ်ကွက်ထဲသို့။ မြောင်းကလေးနှင့်ကယ်ချရသည်။

—ပေါက် (*pron.* ဝယ်ပေါက်), *n.* a concealed passage under ground made by some animals ; ကြက်တွင်းများ ကြက်ပျားတွင်းမ ကြီးကပ်သော်လည်း။ ထိုမျှားတူးသောအခါ။ မတွေ့ရအောင် ကယ်ပေါက်ကိုဖောက်၍။ အောင်းနေသည်။

ကယုကယ (from ယုယ, to take tender care of), *adv.* with tender care ; ဘုရားအမ။ ဆိုကြီးသားသွီးများကိုကယ်ကယုကယပြုသည်။

ကရ, equivalent to သမျှ, as much as—(1) တွေ့ကရပြောသည်, *lit.* he speaks whatever he finds, or freely, he says whatever comes into his head first ; (2) မြင်ကရကောက်ယူသည်, he picks up whatever he sees.

ကရကင် (*pron.* karagat) (Pali ကက္ကကော, kakkatakaw, a crab), *n.* Cancer, the 4th sign of the zodiac, ကရကင်လွင် (June).

ကရကတ်, *n.* a kind of bird said to live in stagnant water, to be ruddy in colour and like a duck in appearance.

ကရင်, *n.* a Karin, one of the race of Karins.

ကရ ကျီနာ (*pron.* karingyee), *n.* a species of leprosy ; နွေကရကျီနာ၊
 ကရင်နီ, 1, *n.* a Red Karin, one of the race of Red Karins.

ကရင်နီ, 2, *n.* a species of ant most commonly found on trees,
 the bite of which is painful.

ကရင်ကထိ, *see* 3 ခရင်ကထိ, *adv.* trailingy.

ကရဇာ (Pali ကရ, to do, and ဇာ, to be), *a.* produced by the oper-
 ation of an agent ; ကရဇာပြုသည်။

ကရဏ (Pali), *n.* the instrumentive case in Pali grammar.

ကရမာ, *n.* the bastard sandal tree.

ကရဇေး, *n.* a species of laurus very plentiful at Tavoy and much
 used for making the walls of houses. (Martaban camphor
 wood).

ကရမိတ် (ဂုဏ်), *n.* ကရမိဇာ (Pali) is Garuda, the carrying bird of
 Vishnu, which has been brought into Burmese mythology
 with the other prominent objects of the Hindu pantheon.
 It is often seen erected at the summit of flagstaffs in the
 neighbourhood of religious edifices and this is deemed the
 king of birds (ဂုဏ်မင်း). The Burmese say it lives in the
 Himalayas ; it is said to have a most melodious note ; မင်း
 သီခြင်းဆိုသည်မှာကရမိတ်သံလိုက်။

ကရား, *n.* a pitcher or pot with a spout ; ကပ်မက်ရည်ကရား, a tea pot.

—နီ, *n.* the spout of a pitcher ; ကပ်မက်ရည်ကရားနီဘယ်အထိသွား
 သည်, how did the spout of the tea pot get broken off ?

ကရိယာ (Pali), *n.* a deed, action ; အပြုအကျင့် in grammar, a verb,
 appendage, utensils ; အထုံးအထောင်သည်သခင်မှာ။ ကရိယာအထုံး
 အထောင် (ပေါင်း) အများရှိသည်, this gentleman has much
 furniture, &c.

ကရုဏာ (Pali), *n.* pity, compassion ; သနားခြင်း။

—ဒေါသော (Pali anger), *n.* a blending of anger and com-
 passion (မုန်းချစ်သနား) ; သူသားသွေးထိုသို့သောသည်။ ကရုဏာဒေါသော
 နှင့်သာသနာသည်။ အနာတကအားဖြင့်မသွေ, although he chastens his
 children, he only does so in a manner in which anger is
 tempered with compassion, not severely.

ကရုန်းကရင်း, *adv.* from ရုန်းရင်း, in the way of making a tumult,
 in a disorderly manner ; သူအိမ်ထက်မှာတက်၍။ ကရုန်းကရင်းပြုသင့်
 ပြုသည်အထက်မင်းအပေါ်၌မင်းငွေ (အမိတ်) ထပ်ထိုက်သည်, you had
 no right to go up into his house and make a disturbance ;
 for doing so, I inflict upon you a fine of Rs. 25.

ကရီးကစး (ကရကစ), *see* ကစကရ။

ကရောက်ကရက် (ကယောက်ကယက်) (*pron.* gayouk-gayet) (from ရောက်ရက် [ယောက်ယက်]; *which see*), restlessly, fidgetingly, meddlesomely, disorderly, as children; သည်မြို့မှာအစိုးရမရှိသောကြောင့်ကရောက်ကရက်နိုင်နေပြီ။

ကယောင်ကယင်, *see* ကထောင်ကတင်, *adv.* at random, disorderly in mind, &c.

ကရော့ကရည်း (*pron.* kayaw kayee), *adv.* in a loose, careless, perfunctory manner; မသေချာစွာသည့်မြေတိုင်းစာရေးမြေကိုကရော့ကရည်း မသေချာစွာတိုင်းသောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့ထပ်မံ၍အကုန်ပြုန်၍တိုင်းရဦးမည်။

တရေဝ် or တရေဝ်, တယေဝ်, *n.* blind aloes, the bark of which is much used by the Burmese as a hair-wash; has very cleansing properties.

ကရော်ကမည်, ကရော်ကမယ်, *adv.* in a contemptuous, ridiculing, flippant manner, tauntingly, insultingly (သရော်သည်နှင့်။ ဖုတ်ပြယ်ဖုတ်ရယ်ပြုရသည်နှင့်), as one introducing irrelevant, non-sensical remarks in grave conversation; ဘုရားတကာကျောင်းထကာများစည်းဝေး၍တရားစကားပြောနေသည်အတွင်းမှာ။ ထူငယ်တယောက်ကဝင်၍ကရော်ကမည်စကားပြောသည်။ ပြောပုံမှာ။ တားမဦးလှ။ တပိဿာ ၉၀ ယုတ်။ ခုတ်၍တဆယ်ပွဲသည်။ တယ်လောက်ကျန်ပါသေးသလဲ, while phayagtagas and kyaungtagas are assembled and engaged in conversation regarding the law, a young man (a junior) intrudes and addresses them in a flippant manner (his manner of speech being) “a da-ma (Burmese bill or hatchet) with a curved point, the weight of which is a viss minus ၅၀ tickals; ၁၀ tickals' weight is chipped off in hewing; how much, please, might remain?”

ကရော်ကရည်, *adv.* same.

ကရိုက်, *see* ကရဏ။

ကရိုး, *see* ကွရိုး။

ကရူတ်, *n.* a stand for pots or jars, composed of rattan or rope curved and intertwisted into a ring; ကရူတ်ထိုးနှင့်ဆွေးသည်။ The Burmese sometimes say that the method adopted by the British Government in taxing them is like the action of water on the ratan chatty ring, *i.e.*, they gradually introduce one tax after the other!

—ကင်းရှော့ဝတ်ကားပြော, *v.* to beat roundabout the bush in speaking.

—ခွေ, same as ကရူတ်။

ကရူး, *n.* Martaban camphor wood. “The Karins call it (the tree) gulanga from its fragrance,”—Mason.

ကန္တကဝေင်း, *adv.* contrary, at cross purposes, with a design to puzzle and mislead; out of natural or regular shape, as the limbs of the body after a paralytic stroke; ဆည်လူကျွန်အကြား မှာကန္တကဝေင်းစကားပြောသောကြောင့်ကျွန်အကြံပျက်သွားသည်။

ကလတ်, *see* ကမြင်း, to behave in a shameless immodest way, as a woman; သည်မိန်းမလတ်ကလတ်သည်။ ကြာဒီပျက်မီးလိမ့်မည်။

ကလတ်, ၂, *n.* a species of vine, *Leea staphylea*.

—အိမ်, *n.* a tall shrubby perennial, the *Leea crispa*.

ကလတ်, *n.* in Burmese monasteries a piece of wood hollowed out, with a longitudinal slit on one side. This is beaten three times a day to call the boys to their lessons.

—ခေါက်, *v.* to beat such an instrument.

ကလန်, *n.* an official of inferior rank (obsolete); *comp.* သူကြီးကလန်။

—သံပျင်, same (obsolete).

ကလနား (from ကန်သန့်နား), *n.* a selvedge, [the long edge of cloth or silk in distinction from the short edge or width]; ယိုးကလနား၊ ထမိန်နား။

ကလပ်, *n.* a low stand with a concave surface, a salver.

ကလယ်, *n.* a Hindoo; ဟိန္ဒူကလယ်လူမျိုးတော်မရှိ။

ကလလ, *n.* the embryo in the first stage of conception, ခေကြည်; *comp.* အမြူတ် and သားတစ်။ ကလလခေကြည်တည်း။

ကလလံ or ကလနံ, *der.* ကလားနံလယ်, *n.* a narrow waist-cloth (ယိုးနံလယ်) worn by (Burmese) men who are employed in any laborious occupation, namely, fishermen, carpenters, coolies, cultivators, boatmen, &c., in lieu of a puhso.

ကလာ, *n.* a species of palm ?

ကလာပ် (Pali ကလာပေ), *n.* a collection, union of several; အခုအပေါင်း။

—ရှစ်ပါး, the eight collections, အဋ္ဌကလာပ်, namely, ဇထိ, အာပေ, ကေတော, ဝါယော, ဝဇ္ဇ, ဂစ္ဆ, ခသ, and ဩကာ, *which see*.

ကလားစောင်, *n.* a species of Indian fig, *Opuntia Dillenii*, ထရောင်း။

ကလာထက်ဝါး, *n.* another species, *Opuntia Cochinchinensis*, တရောင်းထက်ဝါး။

ကလိ, ၁, *v.* to irritate or tickle, as the ear, by introducing a feather and twisting it about; *comp.* ကျပ်, to tease by impertinence or petty annoyance, to vex; one kind of နှောင့်ရှက်, to instigate by continually importuning, as a woman (her

husband) ; ယောကျ်ားထော်ထော်ပင် အမှုထုပ်ချင်သည် မိန်းမကလေးထွန်းထွန်း အမှုထုပ်ချင်သည်, this man is disinclined (or hardly wishes) to bring a case (in court) ; it is owing to his wife (or the woman's) being exceedingly importunate that he is obliged to do so.

ကလေးထွန်း, *v.* to tickle ; အကလေးငိုနေသည်ကို ရယ်အောင်ထွန်းထွန်းထွန်းထွန်း, in order to make the child laugh (who is crying), he tickles him in the small of the back.

ကလေးကလက်, *adv.* unsteadily, discomposedly, rocking from side to side ; ဣန္ဒြေမရသည်နှင့်။ သည်သူဣန္ဒြေမရနိုင်ဘူးကလေးကလက်ထပ်နိုင်သည်, this man cannot be composed ; he behaves in an unsteady manner.

ကလိပ်, *n.* a species of leguminous plant, *Guilandina bonduc*.

ကလိပ်ကလည် (from ကလိပ်, *which see*), *adv.* in a circumventing, deluding, swindling manner ; သည်မြို့အုပ်ထူးသူကြီးပြုထုပ်သည်မှာ ကလိပ်ကလည်အလုပ်ဖြစ်သည်။

ကလိပ်ကမာ (from ပလိ and လိမ္မာ), *n.* a falsehood, deceit, fraud.

—နိုင်, *v.* to have a facility for lying, to be much addicted to it ; *comp.* ဗလောင်းဗလဲ။ သည်သူကလိပ်ကမာ နိုင်ထွန်းထွန်း မည်သည်အခါ မှပြောဆိုယုံဖွယ်ရာအရှိ, this man is so exceedingly addicted to lying that one cannot ever believe him when he speaks (or there is no believing him at any time when he speaks).

ကလူ, *v.* to divert, amuse (as a child) ; မြူသည်, *see also* ဩဌာန်းဆဲကလူ၊ နှိတ်ဝက်ကလူ and နိုင်ထက်ကလူ (*pron.* nine det kaloo) အကလေးများ ပုန်းတန်းကစား သောအခါ။ “ အဖော်ကလေး လူသေးရဲကလူ ” ဟု အော်ငြိုးတွင်ကလူကြသည်။

—ကလဲ, *adv.* ; *see* ပါးလူးပါးလဲ။ ကလဲကလဲဝိုးတောင့်လဲ။ (*pron.* po-doungdò, 5), said by children when playing. [*N.B.*—ကလဲကလဲ, as the equivalent of ပါးလူးပါးလဲ, is scarcely if ever used.]

—စား, *v.* to amuse one's self.

ကလူကွက်, *n.* a species of water-hen, *Gallinula Javanica*.

ကလေးဝေ (Pali a rotten carcase), *a.* totally useless, good for nothing ; အထုံးမရသော။ —သည်သူကိုသိမြတ် မည်သူမရှိ သောကြောင့် ကလေးဝေသက်သက်စက်ဆန် ရွံ့ရှာဖွယ်ရှိသောအကောင်ဖြစ်ပါသည်။

ကလေး (from အကလေး), *n.* a. young, small, little ; *v.* to act childishly, in an *infra dig* manner.

—ကလေး, *adv.* in an unmanly, childish manner, childishly, (one kind of သေးနု) ; ကလေးကလေးနိုင်။ သည်ရွာသူကြီးတယ်ကလေးကလေးနိုင်သည်, this village elder behaves in a very childish manner.

ကထော (ပင်), *n. cassia (Cassia occidentale).*

ကထေ၊ *v.* to raise out of place, as with a lever ; ကေင်သည့်မြေထူ
နားကီတာသောအခါ ကိုက်ပည်မိုးသောကြောင့် (သူ) ဒုတ်ဖြင့်ကထေင်၍ ပစ်
ထိုက်သည့်, being afraid that the snake would bite some one
when he came near the people, he raised it up with a stick
and flung it away.

—ဆဲ, *see* ကေင်ဆဲ။

ကထျာ, *see* ကညာ, *n.* a woman that has been once married and
remains single for ever after ? (ကထျာကြီးသွီးထောင်).

ကထျာဏ (Pali), *n.* goodness.

—ပုထုဇဉ်, *n.* good, virtuous person (opposed to အန္တပုထုဇဉ်) ;
applied to a priest ; ကထျာဏပုထုဇဉ်ဖြစ်သောသင်္ဃာတော်။

—မိတ်ဆွေ, *n.* a trusty, upright friend.

ကထွန်ထောင်, *n.* a giant shell ; ကျားထက်သည့်။

ကထွာ, *n.* the *Cerbera manghas*, the leaves and bark of which
are said to be similar to senna in their action.

ကသပ်, *n.* mootshee wood, *Erythrina Indica.*

ကသပ်ခါး, *see* သပ်ခါး။

ကသပ်ဆူး, *n.* a species of cosmetic wood, erroneously supposed
to be the thorn of the ကသပ် tree, *Xanthoxylon budrunga.*

ကမိ (Pali), *n.* a wise man ; ပဏ္ဍိတပညာရှိ။ ပါဠိဆရာကိုကမိအရာဆိုမြောက်
ထိုက်သောသူဖြစ်သည့်။ ကမိ is a term in modern parlance to de-
note anything of superlative excellence in the same way
ဇော် (ဇော်စို) and မိန် (မိဋ္ဌာ) are, *e.g.*, စကားအရာမှာကမိပါသည်။ ကွန်
ထေင်မြင်းကမိကလား (ထကား) ကျား။ ကဝေ is also used in the same
way.

ကဝေ, *n.* a kind of wizard ; ကိုးမွှေမြောက်ကျွင်းကဝေအရာဆိုရောက်သည့်,
after being perfected in the nine magical influences, he
arrives at the rank of a "kaway."

ကသည်း, *n.* a Kathè ; ကသည်းလူမျိုး မြင်းစီး။ အနှိပ်။ အချိတ်ပုဆိုးများကို
ထည်းရက်ထတ်သည့်, the Kathès are skilled in horsemanship,
shampooing, and weaving zigzag puhsoes. ကသည်းမြင်း
the Kathè cavalry (in the Burmese time).

ကသတ် or ကထဲ, *n.* a species of shrub, the leaves of which are
intensely bitter, *Samadera lucida.*

ကသတ်မှုန့် (ကသတ်မှုန့်), *n.* a kind of powder used to rub on the face ;
မျက်နှာချွတ် (*pron.* myethna chyee) ထွင်မှုန့်။

ကထိကုအောင် (from ထိထိ and အောင်), *adv.* in a suffering state, from
severe treatment in a rough manner, unfeeling—(၁) အက
လေးကိုချီသောအခါကထိကုအောင်မချီဝါနှင့်။ (၂) သည်ဆရာဝန်ထုနာများကို

လူသောအခါကဆိကဆောင်မညာမထာကိုထွယ်၍ကုထုတ်သည်, this doctor (Civil Surgeon), when prescribing for and curing sick persons, handles them in a rough manner without any regard for their feelings.

ကဆိကရီ (from ဆိ, to trail), *adv.* in hurried disorder; သုတ်ပြီး ထုတ်ပြာ (*pron.* သုတ်ပိထုတ်ပြာ) implying fatigue and exertion; မိုးနဲကထာသောရှင်းများကဆိကရီဝန်ထမ်း၍ မန္တလေးမြို့သို့ဆင်းလာကြသည်။

ကဆိလင်ထ, *adv.* same.

ကသောက်ကရောက်, *adv.* rudely, outrageously, in a rowdy and disorderly manner; ကရင်လူမျိုးအများကောက်ပွဲကိုခံ၍အရက်လိုသောက်၍ ကသောက်ကရောက်မြေကြီးပေါ်မှာထဲပြိုနေကြသည်။

ကသောက်ကထက်, *adv.* same (obsolescent).

ကသောင်းကနင်း, *adv.* roughly, violently (in deed or word); ကြမ်းထင်းစွာ ကသောင်းကနင်းဆဲရေးငေါက်ငန်းကြသည်။

ကသိုဏ်း (Pali ကသိဏံ, all), *n.* one kind of ကမ္မဋ္ဌာန်း, in which sundry elements and other objects are considered synthetically.

—ကွက်, *n.* a circular spot made to look on while meditating on the ကသိုဏ်း sentences.

—မြ, *v.* (figuratively) to have the mind set exclusively on (an object), to idolize; မြ၍ရှုသည်။

—ရှု, *v.* to meditate on the ကသိုဏ်း sentences; ထိုသို့ဆိုရာနေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ထထွာနှင့်စေးသစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော တက်သစ်သောနေ့လထင် အဆင်းနှင့်ထူသောမြေကိုကသိုဏ်းရှု၍ ရှေးဦးစွာသောဈာန်ကိုအစဦးအတိုင်း ရ၍ကောင်းကင်သို့ထက်လေ၏။

ကထွမ်းကသော့, *adv.* in a dissolute, wanton manner.

ကသွဲကန္တ, *see* ကန္တကဿ (not much used).

ကံ (Pali ကမ္မ), *n.* a deed, action; ပြုသောအမှု။ ကျင့်သောအကျင့်, the secret influence of an action on one's future destiny.

—ကုန်, *v.* to die; ကျောင်းထကာဦးမြတ်ညို ကံလန်ရှာပြီ, Kyaungtaga U Myat Nyo is (alas!) dead.

—ကောင်း, *v.* to be subject to the influence of a good action, to be lucky, fortunate; နံနက်က ထမ်းရှောက်သောအခါ ကံကောင်း၍ မြွေဖောက်ထကောင် ကျွန်ုပ်ကိုမပေါက်စည် (colloquial မပေါက်ထယ်), it was owing to my good luck that a cobra did not bite (*lit.* strike at) me this morning when walking along the road.

—ကြီးကံထေရ်ဆောင်, *v.* to perform all incumbent duties (as a priest); ကျွန်ုပ်က သည်ဆရာကြီးတံမှာ ကံကြီး ကံထေရ်ဆောင်၍ နေပါသည်, I perform all incumbent duties (as a priest) in the

presence of the great teacher. [Note.—ကံကြီးကံငယ်ဆောင်, this expression is not *confined* to priests.]

ကံစွန့်ကံပြား, *adv.* in the way of risking everything in order to attain one's object.

—ဆိုး, *v.* to be subject to the influence of a bad action ; ဆယ်ဆရာ ကိုပင်ကုန်ကြသော်လည်း ကံဆိုး ထု သော့ကြောင့် စီးပွား မဖြစ်နိုင်ပါ, owing to my luck being so exceedingly bad, no profit accrues from anything I scheme.

—ထိုက် (ပိုင်), *v.* to be upright and straightforward in a race (pony or boat race), *i.e.*, to race fair ; ကံအလျောက် ကံဖြစ်စေသော။ ကံထိုက်မပြိုင်ရသော့ကြောင့် ကျွန်ုပ်မည်သည်အခါ မှုမြင်းချင်းမဝင်လိုပါ, as I am not allowed to race fairly with this man, I do not wish at any time to match my pony with his.

—ဖြမ်း, *v.* to die as the royal white elephant.

—နိဇ့်, *v.* to be subject to the influence of a (past) evil action, to be unlucky.

—မှီးဆော်, *v.* to feel impelled to do something (in consequence of which some danger or something disagreeable is averted) by having a sort of presentiment ; ကံမှီးဆော်သော့ ကြောင့် ကျွန်ုပ်က မနွေးလေးမြို့ သို့သွား၍ ၁၀၀၀၀ ထိ ပေါက်ခဲ့သည်, having a presentiment (or *lit.* my fortune urging me), I went to Mandalay and drew a lottery ticket for ten thousand rupees.

—ဖြစ်, *v.* to die (not very elegant).

—မြောက်, *v.* to be consummated, as an act ; particularly the act of sexual intercourse.

ကံကျွေး, *n.* one who steadily furnishes food for man and beast in Government employ ; sometimes expletive, *see under* မိက္ခာ and ထက်ခ (a sutler) ; ကံကျွေးခွေးအိမ်သည် ရွာသားများစစ်သည်များ နောက်မှာ ဝန်ထမ်း၍ ကံကျွေးလုပ်လိုက်ကြရသည်, these villagers are obliged to, or have to, follow the forces, carrying baggage, utensils, &c., and to supply provisions.

—ထက်ခ, *n.* wages, stated pay ; ထက်ခကံကျွေး။

ကံနုခို, *n.* the croton oil plant, မြန်မာ လူမျိုးကံနုခိုစေ့ကို ဓာတ်သက်ဆေးဖော်၍ အဆိုးအစွဲပြုကြသည် ; the Burmese (or *lit.* the Burmese race) make a medicine of the seed of the croton oil plant, which they use as a purgative.

ကံ့ဆော်, *n.* the *Mesua pedunculata*, " with ivory white petals and deep yellow stamens. * * * * The Burmese say that their next Buddha, Arimataya (အရိမာထော့), will enter divine life while musing beneath its hallowed shade " (Mason) ; အရိမ

ဆေဟမြတ်စွာဘုရားကံ့ကော် ပင်ဆရင်း၌ ရွှင်တော်မူ၍ ယူနတ်မြဟ္မာသတ္တဝါဆ
ပေါင်း ထိုကိုအကျွတ်တရား ယောဇော်မူထိ၌သည်။ တရားဟော၍ ချွတ်လိမ့်မည်၊
Arimataya, the most excellent Buddha, having been per-
fected at the foot of the gangaw tree, will preach the law
of deliverance to all men, Nats, Byahmas and creatures.

ကဏ, 1, *n.* a shield of any kind ; *comp.* မိုင်း and ဖွား။

ကဏ, 2, *v.* to make a barrier, to cover on the side, to put up the
side of a house, room, fence, &c., အကာလုပ်သည် ; to make
a barrier against, ward off, debar, ကွယ်ကာသည် ; ခင်ဘူးအိမ်
ဖျဉ်နှင့်ကာသထား။ မိုင်းနှင့်ကာသထား, have you made the walls
and partitions of your house with wood or bamboo mats ?

— ဆီး, *see* the parts. မောင်ဖြူ အမှုဖြစ်မည် ကြံသောအခါ မောင်ကြာညိုက
ကာဆီး၍ဖျက်သည်, when Maung Phyu was about to get
into trouble, Maung Kya Nyo interposed and prevented
it.

— ငြန့်, *v.* to act ungratefully ; မင်းကိုအကြိမ်ကြိမ်ဝေပါလျက်နှင့် ဤကဲ့သို့
ကာငြန့်ရန်အနည်းငယ်မျှမလျှော့ပါ။

— ရန် (obsolete), — ရံ, *see* the parts.

ကဏ, 3, verbal formative.

ကနယာ (Pali ကဏ္ဍ, the ear, and ယာ, pleasure), *n.* the gratifica-
tion of the ear (Burmese နာသာ ဖျော်ဖွယ်ရာ) ; မြင်ကွေ့ ဆရာတော်
ကြီးကိုကနယာရှိအောင်ထွေခက်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်အား ပေစာမျှားစွာပေး
သည်။

ကဏမ (Pali), *n.* sexual desire, passion, ထောတ ထဏ္ဍာ ; *comp.* ရာဂ,
lust, ကိလေသာ ; hence ဝတ္ထု ကဏမ, the desire of outward
things ; ကိလေသာကဏမ, libidinous desire ; ကဏမိတတ် ကဏမချမ်း
သာ။ ခံသည်မှာလည်း။ စာနာထောက်သာ။ ရှုတ်ချ၍သာ။ ခံစားရ၍ပညာရင့်ကြစေ
ထထည်း။ ကဏမပေး။ ကဏမရ။

— ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* an object of sexual desire, sexual en-
joyment, ကာမဂုဏ်ခံစားခြင်း ; *particularly*, sexual intercourse ;
ကာမဂုဏ်ငါးပါး။ ရှုမိရုံ။ ထမ္ဘိရုံ။ ဂန္ဓာရုံ။ ရသာရုံ။ ဖောဋ္ဌမ္ဘိရုံ ; ကာမဂုဏ်ပူပန်။
ကာမဂုဏ်ရှိပုံ။

— ဂုဏ်မိုး or ကာမမိုး, *v.* to commit adultery (Law) ; ကျွန်တော်ကာ
မဂုဏ် (*pron.* ကာမဂုဏ်), ကိုမန္တထေးမြို့က ကျေးသူကြီး ငြိုး၍ ထည် မိုးယူ
ထည်မှန်ပါသည်ဘုရား။

— တဏ္ဍာ, *n.* same as ကဏမ။

— မိုင်း (ထောထုံး), *n.* a husband (Law).

— ထို, *see under* ထို။

— ရည်, semen ; ထုတ် ထုတ်ရည် ထုတ်သွေး ရာဂရည်။

— ရာဂ, *see* the parts.

ကာမစိတ်, *n.* sensual cares and anxieties.

ကာယ (Pali), *n.* the body ; ကိုယ်, a collection ; အပေါင်းအရာ။

—ကံ (Pali ကမ္မ, a deed), *n.* a deed performed by the body ;
comp. ဝစီကံ and ဓနောကံ။

—ကံ့ရှင်, *n.* the *principal* in a crime, or the one who commits a crime, somewhat like လက်သည်။ အမှုပြုရင်းရှင်, *e.g.*, ငမြို့ ကိုယ်ထံသည်လက်သည်ကာယကံရှင်, မည်သူထံ။ ငမောင်ကိုထောင်းသည့်ကာယကံရှင်မည်သူထံ။

—သံသဂ္ဂ (ပေါင်းဖက်ခြင်း) ; သည့်ယောကျ်ားနှင့် သည့်မိန်းမကာထသံသဂ္ဂအား ဖြင့်စင်ရှက်သည်အကြောင်းမောင်မင်းကိုယ်တိုင်သိမြင်၏သား။

—သိဒ္ဓိ (Pali သိဒ္ဓိ, perfection), *n.* invulnerability ; ထားလှုံသေနတ်။ သန။ သစ်ချွန်ပြီးသောသူများကိုကာယသိဒ္ဓိရှိသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

ကာထာယထန, *n.* the faculty of feeling, *see under* အာယထန။

ကာရဏ (Pali), *n.* a cause, reason ; အကြောင်း။ ကာရဏမူ။ ကာရဏမူ။
equivalent to ဂရုစိတ်။ ဂရုမရိတ်။

—နဲ့, *v.* to be without cause or reason ; ခင်ဗျားကျွန်တော်ကာရဏ ခဲ့အပြစ်ထင်လျှင် ကျွန်တော်မခံဘဲရှိလိမ့်မည်, if you censure me, sir, without rhyme or reason, I shall not put up with it.

ကာရန် (Pali ကာရ, a letter, and အနန္တ, an end), the final letter in a syllable or word.

—ပျက်, *v.* to be ill-arranged, disconnected in speech or writing.

—သင့်, *v.* to be properly joined, as syllables in Pali, to be well connected, smooth in speech, စကားအစီအစဉ် သင့်သည် ; to be well and properly placed, ထော်သင့်အောင် ထားလျက် ရှိသည် ; စာမှသာကာမ။ ရုတ်တရက်သင့်မြတ်သောအခါ ကာရန်သင့်အောင်ကာ။ မရုတ်ခေါ်ရသည်။ In writing it is written ကာမရုတ်, but when speaking, one is obliged, for the sake of euphony, to call it ကာမရုတ်။

ကာလ (Pali), *n.* time, အခါ ; ကျွန်ုပ်ပြောသောစကား မမှန်လျှင်ကာလ ရောဂါ နှင့်ပါဝါစေထော့, “if the words I speak are not true, let me be carried off by cholera.” This fearful imprecation is often made use of by the Burmese amongst themselves when they wish to remove all doubt from a person’s mind.

—နာ, *n.* an epidemic disease, or any prevailing disease for which there is no assignable cause.

—ရောဂါ, a polite term for cholera ; အော့နာဝမ်းကျနာ။

—သား, *n.* a lad, young man, one in youth or the prime of life at the present time (somewhat similar in the first

sense to the old English terms "gallant," "young blood," "beau;"') ခင်ကျားကလေးထောင်ဆောင်ခြင်းမပေါက်ပါနှင့်, don't affect the "young man" nor ape his address and manners (sir).

ကလေးထုတ်, *see under* ငရဲ။

ကာလိကာ (Pali), *n.* the food of a priest; ဂုဏ်းစား သောက် သောအရာ
ကာလိကာ ငှါး။ ထောပတ်။ ပျားရည်။ ထင်လဲ။ ဆီဥ။

ကာလီ, *n.* the top of the hemp plant.

—ဖူး, *n.* same (most common), ထင်ဖူး။

—နှုတ်, *n.* same.

ကာဠာဝက, *n.* an elephant of the common kind, said to be as strong as 10 men of the မန္တမဒေသ။

ကား, 1, *v.* to divaricate, be stretched apart, expanded, to be spread, wide open, as a flower in full bloom, to stretch apart, expand, widen, to exaggerate, ကားပြောသည်, စကား ကားသည်, to trade; seldom used alone; လှန်ကားသည်။ ဇာတ် ကားသည်။ Der. စော်ကား and ဝါကား—(1) သည်နှစ်သည်မြှင့်စကား ငြိ, this year this river's mouth has widened out; (2) ဖန်းပွင့်ကားနေပြီ, this flower is in full bloom. (3) မင်းထောင်း ဝါကားအောင်ရက်ပါ, please weave the basket so as to make its mouth wide.

—ကြိတ်, *v.*; *see* the parts; to stretch on a ထက်ဝါးကပ်ထိုင်, *e.g.* ထုခိုးထိုကားကြိတ်ကားသည်။

—ရား, *adv.* spreadingly, stridingly, sprawlingly, contrarily, waywardly. Der. ထကားရား, ထိုင်ကားရား။

—ရားခွ, *v.* to bestride.

ကား, 2, *n.* breadth, width, as ကားကြီး, ကားလတ်, ကားငယ်, broad, middling, and narrow (applied to cloth, paper, &c.), a surface prepared for painting a picture, the ground of a picture; ကားမျက်နှာ။ ကားရေး။

—ပေါင်, *n.* the frame of a picture.

—ရုပ်, *n.* a picture in a frame (painted after it has been framed?) or separate piece; သည်ကားထဲမှာတယ်ခတ်ထိုရေးထား ထဲ, which of the zats (Jatakas) is represented in this picture?

ကား, 3, *n.* affix. nominative denoting the agent or object, သည်; as to, concerning, in regard to, မူကား; sometimes adversative.

ကား, 4, *adv.* emphatic, or designative; *see* Grammar.

ကိစ္စ (Pali), *n.* business, any work to be done ; အမှု, အခင်း, အရေး
ခင်းကျားတာကိစ္စသာသတ။ ကိစ္စအကြီးအကျယ်မရှိပါ။ ဤသည်ကလေးသစ်ပင်
အပေါ်ကလိန့်ကျသည် ထိထင်းကြားသောကြောင့် အကြံည့်အမှုတာပါသည်၊
on what business have you come, sir ? I have no important
business, sir ; I have come to see after my young brother
(or cousin), who, I hear, has fallen from a tree.

— ဖြီး, — တုံး, *v.* to be terminated, as a business or undertaking.

ကိတ်, 1, *n.* the 28th lunar asterism of ancient astrologers, *see*
under နက္ခတ်။

ကိတ်, 2, *n.* ; *see under* သဒ္ဓါရှင်စောင်။

ကိတ္တိ (Pali), *n.* fame ; ကျော်စောခြင်း။ ပဌမရှင်းစာမေးပွဲမှာအောင်မြင်သော
ကြောင့်ထနိုင်ထိုးမှာကိတ္တိကျော်စောခြင်းဆိုရောက်သည်, he has become
famous throughout the country owing to his having passed
an examination in Shan by the first (*i.e.*, highest) stan-
dard.

— သား, *n.* an adopted son.

— မသွီး, *n.* an adopted daughter.

ကိန္နရာ, *mas.* ; ကိန္နရီ, *fem.*, *n.* (Pali Kein-na-ra, *mas.* ; Kein-na-ree,
fem.), a fabulous animal having the body of a bird and a
human face, a harpy. The Burmese say that the Kein-
na-ras are to be found in the Himalayas.

ကိန်း, 1, *n.* arithmetical number ; ဝန်းသင်္ချာကိန်း, ကိန်းခန်းတာရာ။

ကိန်း, 2, *v.* ; *see* ကျိန်း, to sleep as a Buddha ; ဖြတ်စွာဘုရားရှုစေ့
ညောင် စောင်း ထက်၌ ကိန်းစက်တော်မူသည်, the most excellent
Buddh slumbered on a golden bedstead.

— အောင်း, *v.* to be in embryo in the womb of his mother as
a Buddh, *e.g.*, မယ်တော်ဝမ်းထဲ၌ကိန်းအောင်းတော်မူသည်။

ကိလေသာ (Pali), *n.* heat, passion, ဝှုပ်ခြင်း ; libidinous desire,
lust, ကိလေသာတာမ ; an evil quality or vice, of which there
are ten kinds, namely, လောဘ, ခေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, 88ကိစ္ဆာ,
ထိန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဟိရိတ, and အနောတ္တပ္ပ, *which see* ; ကိလေသာဝှုပ်, ကိ
လေသာမျှော့စေတတ်သည်။

ကျ, *v.* to give medicine, assist in recovery from sickness ; ဆေးကျ
သည်။ Der. အကျသမား။ ဆေးကျရ, to be curable as a disease ;
ဆေးကျမရ, to be incurable as a disease.

— ဝား, — ဓ, — သ, *v.* same—(1) ကျွန်တော်ဆေးကျစားပါသည်, I earn
a livelihood by administering medicines (or freely, by
profession I am a doctor) ; (2) သူ့ကိုကျွန်တော်ကျသဒ္ဓိနှင့်ကုသော
ခနာပျောက်ပါသည်, I gave him medicine and his attack of
(malarious) fever disappeared.

— သင်, *v.* same (infrequent).

ကုတ္တု (pron. kôkkozá) (Pali), *n.* suspense, doubt, hesitation, ဆိုလိုခြင်းခြင်း; နှောင့်နှေးခြင်း, a cantankerous, disobliging and morose person; ကုတ္တုကြီး (kukkucha), moroseness, or the disposition to find fault, querulousness, that which is equally dissatisfied with what has been done and what has not been done, and can never be pleased. He who is under the influence of this principle is like the slave who is subject to the caprice of an imperious master; ကုတ္တုစွယ်ထဲ—(၁) သည်ကုတ်မေး၍မရခေါ်၍မရ။ ဘာကုတ္တုစွယ်ဖြစ်နေသည်ဆိုနိုင်အံ့။ (၂) သည်သစ်ခေါင်း ငွေပင်များစွာရှိသြားသော်လည်း။ ထုတ်ခံထိုက်ပေးသော သူလာလျှင် ခေတ်ပေါက်မျှမထောက်စေချင်ဘူး။ အတွက်ကုတ္တုစွယ်သောအား ငြီးသည်။

ကုရိ (Pali), *n.* a building, a small building appended to a larger, a privy attached to a monastery; ရဟန်းတုံးသောရေအိမ်။ ကုရိ အိမ် (စရုံအိမ်)။

ကုဇေ (Pali), *n.* the number of ten millions; ထပ်သန်း။ စေတိကကုဋေ တနေ့လျှင် ဥစ္စာထမ္ဘာတို့သည် ကုဇေကုဇေ (pron. kudah kudah) တက်သည်။

ကုဗ္ဗ (pron. kôht htá) (Pali), *n.* leprosy; ကုဗ္ဗနာ, နူနာ။ ကပ္ပိလဝတ်ရှင် ကုရင်သည်ကုဗ္ဗရောဂါခံလေသောကြောင့်ထောထိုဝင်၍ ကလောပင်အမြို့ပြုလျက် ကလောသီးကလောရွက်ကိုစား၍ကုဗ္ဗ ရောဂါနူနာပျောက်လျှင်ရင်းအပင်ကိုအစွဲပြု၍ ကောလိယပြည်တည်ထောင်ခဲ့သည်, the king of Kappilawut being attacked with leprosy, retired into the forest, and, taking refuge under a "Kalaw" (Western cassia) tree, he ate the fruit and leaves thereof. When the leprosy disappeared he founded the city (*lit.* country) of Kawliya, deriving its name from the "Kalaw tree." (၂) ထားဝယ်မြို့ ဗီရင်ရ မောင်းဓကန်နှင့် ပန်းထင်အင်းရွာများမှာ ကုဗ္ဗရောဂါနူနာအများဖြစ်ကြသည်, in the Tavoy jurisdiction, at the villages of Maung-magan and Pandin-in, the generality of persons are leprosy.

ကုတ်, ၁, *n.* a lever used to prize with; *comp.* မောင်းတုံး, ထွေထွေကုတ် နှင့်ကော်၍တုံးပေါ်မှထင်သည်, the boat is raised up with a lever and placed on a log (or logs).

—ကော်; *see* ကော်။

—ကော်ကန် (from ကန်, to kick), *adv.*; *see* ကကွေ့ကန်ကန်။

ကုတ်, ၂ (ကုတ်), *v.* to tread, copulate, as a male bird.

ကုတ်, ၃, *v.* to subtract; နှုတ်သည်, နှုတ်ကိန်း။

ကုတ်, ၄, *v.* to stick the nails in, scratch, လက်သည်း။ ခြေသည်းနှင့် ကုတ်သည်, to claw and hold fast over the shoulders, as in carrying a burden, hanging at the back, ဝါကုတ်ချစ်ထမ်း, ၁ la

up-country Burman, or suspended at the end of a stick or porter's yoke ; *see also* မျှော့ကုတ်, ထက်ကုတ်, *v.* to hush up anything disagreeable—(1) ကျားကြောင်များထက်သည်းနှင့်ကုတ်သည်, tigers and cats scratch with their claws ; (2) အထက်ထားများ မီးပွားကိုရှာရအောင်သာသောအခါ၍ကုတ်ခတ်စမ်း၍ထားကြသည်။

ကုတ်ခြက်, —မြစ်, —ဆိတ်, —ဖို့, *v.* ; *see* the parts.

ကုတ်, ၅, to struggle with a difficulty, endeavour to accomplish in the midst of difficulties (scarcely used alone).

—ကတ်, *v.* same ; chiefly used in some adverbial form, as ကုတ်ကတ်ကတ်, *adv.* strugglingly to overcome a difficulty ; ကတ်ကတ်သတ်သတ်, in a dogged, resolute manner. အမိန့်တော်ရ ရှေ့နေကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်စကားပြောလိုအမှုကိုနိုင်သည်, this Advocate, owing to the doggedly resolute manner in which he spoke, won the case.

ကုတို (said to be derived from ကူးတို), *n.* a ferry, မလိုကုတိုခံထား။

—ကူး, *v.* to cross a ferry.

—ကဲ, *n.* the chief or headman of a ferry ; ကုတိုသူကြီးခင်ဗျားမတူ တရုတ်များကိုစာဖတ်ထံသို့ပို့ဆောင်ပေးသောကုတိုမရှိပါနှင့်။

—ခ, *n.* ferriage.

—ခွန်, *n.* revenue paid for a ferry.

—စီး, *n.* one who is ferried.

—ဆိပ်, *n.* the landing-place of a ferry ; ဟင်္သာတစီရင်ခံ၊ ဆိပ်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွားကူးရန်ကြိုရှုရှုသောအစိုးရကကုတိုဆိပ်ကို ထားသည်, in the jurisdiction of Henzada, in the village of Kyonsha, Government has placed a ferry for elephants, horses, buffaloes, and bullocks to cross over.

—ပို့, *v.* to ferry.

—ဇေ, *n.* a ferry boat.

—သည်, —သွား, *n.* a ferry man.

ကုတ်ဟီး, *n.* a difficulty of breathing ; ကုတ်ဟီးနာ၊ ပန်းနာထမျိုး။ ကြောင် ကျောသတ်လိုကုတ်ဟီးထသည်။ သွေးကုတ်ဟီး, a consumptive cough.

—သံ, *n.* the sound of obstructed breathing, the purring of a cat, ကုတ်ဟီးနာစွဲသည်။

ကုန်, ၁, *n.* merchandise, wares, goods for sale, cargo ; ကုတ်ကုန်, exports ; သွင်းကုန်, imports ; *see also* ချိတ်ကုန်ထိတ်ကုန် (goods bought and sold by weight) ကုန်ချင်းထင်—ကုန်ချင်းမထင်။

—ကား, —ကူး, *v.* ; *see* ကုန်သွယ်။ မန္တလေးနှင့်ထင်ထားကိုကျွန်ုပ်ကုန်ကူးကား သည်မှာအခေါက်များစွာရှိပြီမရေခိုင်ပါ, I cannot count—they are so many—the number of times I have gone trading between Mandalay and Bengal (Calcutta).

ကုန်စည်, —ဝယ်, *n.* ; *see* ကုန်။

—ထိုက်ထက်ဖွဲ့, *n.* a charm used to insure profit on the sale of goods.

—ထင်ထွဲရထား, *n.* a railway truck.

—ထိုကုန်, *n.* remnants of merchandise.

—ပုပ်, *n.* heavy merchandise, or such as remains long on hand.

—ပတ်, (*pron.* ကုန်ပတ်), *n.* a partner in trade ; သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ပတ်ပါ, this man and I are partners.

—ပတ်ရ, *n.* a company of merchants, a firm (ကုန်ပတ် is more often used in Lower Burma).

—မြောက်စက်, *n.* a crane.

—ဧညာ, *v.* to store goods or merchandise ; ကုန်ဧညာထိုက်, a storehouse or store godown.

—သည်, *n.* a merchant.

—သေး, *n.* petty articles of merchandise, as small utensils and trinkets.

—သေးသည်, *n.* a dealer in such articles, a pedlar, huckster ; ရွှေထောင်သားများကုန်သေးသည်များသည်, many of the inhabitants of Shwédaung are hucksters.

—သွယ်, *v.* to traffic, trade, buy and sell. (*N.B.*—ကုန်သွယ် is *said* to be a more correct way of spelling a merchant than ကုန်သည်) ; ကုန်ကူး၊ မြောက်ကားသည်၊ ရောင်းဝယ်သည်။

ကုန်, ၁, *v.* to come, to amend, be done, used up ; *comp.* ဆုံး, qual. verb. affix, entirely, wholly. Der. အကုန်။ ယခုအမှုမှာကုန်ချင်သမျှ ကုန်ပါလေစေ, in this business (or case) let be spent what may (I don't care) ; (၂) ဥစ္စာပစ္စည်းအားလုံးကုန်ပြန်၍ရရှိပါပြီ, the whole of the property has been recovered.

—ကျ, *v.* to be spent. Der. အကုန်အကျ။ ကုန်အတူကျအတူမြတ်တွင်ပေး နှင့်ငါမျှစားမျှဝေ, you and I go shares in expenses and losses, and, if there is any profit, we will divide equally.

[*N.B.*—ကုန်အတူကျအတူ is a favourite expression with Burmans when they combine for any serious undertaking ; used by merchants, rowdy young men, &c.]

—ခန်း, *v.* ; *see* ကုန်။ ရန်သူမျိုးငါးပါးကျွန်ုပ်ကိုနှိပ်စက်သေခွင့်ကြောင့်ဥစ္စာပစ္စည်း ကျွန်ုပ်မှာကုန်ခန်းခြင်းရှိရောက်သည်, owing to my having been oppressed by the five kinds of enemies (မင်း၊ ခေ၊ မီး၊ မိုး၊ သား၊ လေ), my property is all lost, or *lit.* has come to an end.

—စင်, *v.* same. Der. အကုန်အစင်၊ ထီးထီးယားယားလျှင်ပါနှင့်ဝကားကုန် စင်အောင်ပြောပါ, do not go on in an evasive way ; say all you have to say.

ကုန်, 3, *verb. affix* of number denoting the plural ; ကြ, ကြကုန်၊ သွား၊ ကြကုန်၏၊ ကုန်ကောင်းသေး။

ကုန်း, *v.* to rise, bulge upwards ; to be rounded, hump-backed (ဓမ္မာတ်နိဂိလူဆိုမရှားလူကုန်းများ), to stoop, curve the head and body from respect or from old age, ကုန် and နှိုး၊ ကွန်ဆဲကြောထင်းခြံမကုန်းနိုင်ပါ။

—ကွ, *see* the parts. သည်လူကုန်းကြီးရှေ့မှာပင် ကုန်းကွ၍မသွားထတ်မှိုင်းသည့်လူ, this man is very ill-mannered ; even in front of the pôngyi he does not stoop as he goes.

ကုန်း, *n.* rising ground, a knoll, dry ground, land ; ကြည်း, the back of an animal ; not used alone ; ကျောက်ကုန်း၊ ကျောက်ကုန်း။

—ကျ, *v.* to be remote from a river, as a locality.

—ခင်း, *n.* high, level ground.

—စင်, *n.* a kind of petticoat ; မိုးကုန်းစင် (*pron.* ဂန်းစတ်), ထမိန် (a mixture of silk and cotton).

—နှီး (from နှိုး, to spread out for support), *n.* a saddle ; ဆင်ထိပ်ကုန်းနှီး, an English saddle ; မြင်းထိကုန်းနှီးတင်ခဲ့ပါ, saddle and bring the horse ; (the ခဲ့ after ထိပ် stands for လှည်း).

—နှီးကွ or နှီးကျောကွ, —ကွ, *n.* the pad of a saddle.

—ပတ်, *n.* the deck of a boat or ship ; hence ဦးကုန်းပတ်, the deck of the forecastle ; ခွဲကုန်းပတ်, the quarter deck.

—ပတ်ကြိုး, *n.* a surcingle.

—ပေါက်, *v.* to be galled by a saddle, as a horse or his rider.

—ပေါင်, *n.* a plank with steps cut in it to assist in passing between a boat and the shore.

—ဖြန့်, *v.* to rip open a seam and sew up the opposite edges of a garment.

—မိုး, *v.* to carry pick-a-back (*pron.* very often ဂန်းမိုး) ; သည်ဆရာဝန် မြင်းထည်း လှည်းထည်းမရှိဖြစ်သောကြောင့် သည်လူနာကိုစောင်ပတ်၍ သေးသွားထိကုန်းမိုး၍မသွားလျှင်မသေမည်။

—မြေ, *n.* in Upper Burma land on which leguminous plants, sesamum, lu (လူး), sat (ဆတ်), cotton or maize, are grown.

ကုန်းကွ, *n.* a Burmese saddle-cloth corresponding to the part of a European saddle, but in a separate piece and spread under the ထ or saddle frame ; *comp.* မီးနှိုး and ထင်ရန်း။

—ကုန်, ၁, *n.* the back part of the neck ; ထင်ကုန်။

—ထင် (*pron.* ဂုန်ဆင်), *n.* the back part or nape of the neck.

ကုတ်, 2, *v.* to jot, mark down, note, as in the last of items စာရင်း ကထေး၍မှတ်ထားသည်; *comp.* မြစ်။ ကြေးစင်စေ ချေးထောအခါ စာရင်း ကုတ်၍မှတ်ထားသည်။

ကုတ်, 3, *v.* to be curved, bent down at the end, bowed down; to stoop in a sitting posture from pain or fear; *comp.* ကုန်း and ရှိ, to conduct in a humble, unpretending, unostentatious manner; [ကုတ်မြင်း, a slyly lascivious person.]—(1) ဆည်ကုတ်နေသော်လည်း ထယ်ကုတ်သည်, although this man has money, he is very unostentatious; (2) မျောက်များဆောင်းကာ ထား၏။ ချင်းကုန်းထိုသပ်ပင်ထက်မှာကုတ်၍ထိုင်ထုတ်သည်။

—ကုတ်, *adv.* from above, unostentatiously, unpretendingly.

—ကုတ်ရပ်ရပ်, *adv.* (sitting) in a neat, respectful, and modest manner; ထည် မိန်းမ ကုတ်ရပ် ရပ်ရပ် ထိုင်နေသည်, this woman sits (or *lit.* continues sitting) in a neat and modest manner.

—ကုတ်ကွေးကွေး (ထေး), *adv.* (lying) with the limbs bent and curved as a number of young littered animals just littered or hatched; ကုတ်ကုတ် ကွေးကွေး ကြက်ကထေးများ ကြက်ကြေးရင်နေနှင့် မွေးရသည်။

ကုတ်ကား (*pron.* as spelt), *n.* a curved stick or bamboo used to connect a flag to its staff; ထွေကြီးများရွတ်ထိုင်ဖျားမှာထေ၏အကြောင်း ထိုထိရန် ကုတ်ကားထံ ရိုက်ထားသည်, vanes are placed on the top of masts in large boats in order to know the direction of the wind.

—ထံရွန်, *n.* a streamer connected to its staff by a ကုတ်ကား။

—ထံ (*pron.* *kótkalan* as if one word), *n.* the vane used in a boat or ship.

ကုတ်ထိ, *n.* the leprosy (ခန္ဓာကုတ်ထိ ?)

ကုတ်ထိ, (ကုတ်ထိ), *n.* a species of acacia yielding hard timber. The leaves of the tree are pickled with parched sesamum, onions, oil and salt and eaten with curry by the Burmese. "According to Burmese geography there is an immense specimen growing on the great eastern island. The wood is used * * * for making cart-wheels. The timber is so highly valued by the Burmese, that under their Government * * * a higher sum was required for permission to fell it than for teak or any other tree" (Mason); one of the kinds of wood of which the royal throne is made.

ကုတ်ထောဝီ, *n.* the Asiatic barbet.

ကုမ္ပဏီ (Eng.) (*pron.* ကုမ္ပဏီ), *n.* a company, formerly the East India Company. To this day it is used; ကုမ္ပဏီပိုင်သည်။ ကုမ္ပဏီပစ္စည်း, "the Company owns it," "it is the property of

the Company," being often used to designate property belonging to the Government.

ကုန္တင် (*pron.* ဂုန္တင်), *n.* a gongban ; ကုန္တင်ရက္ခဘိလူး (ရက္ခပူရထိုင်း, "the country of the Bilu," ancient name for Arakan). A khumbanda, one of the monsters "of immense size and *disgusting* form who guard the palace (ပြင်္ဃာ) of the Sekra (Thigya) on the south."—M.B.

ကုလလေးတာ (Pali ကုလ, Burmese လေး, a bow), *n.* the measure of four cubits or a fathom, five hundred of which constitute the distance from a village at which a တောရ kyaung may be erected (ကုလလေးတာအပြန်ငါးရာ).

ကုလား (Pali), *n.* a race ; အမျိုး, one whose race is distinctly marked, a person of caste, a nation of any country *west* of Burma, one kind of parrot (the black-billed parrakeet, ကျက်တူရွေးကုလား), one kind of jackfruit, ပိန္နဲသီးကုလား။

—အုတ် (ကုလားအုတ်) (Pali ဩဠော—မာနုပြင်းထန်သည်), *n.* a camel or dromedary (ငှက်ကုလားအုတ်, a giraffe ?).

—အုတ်ဆောင်းထပ် (ကုလားအုတ်။ ဆောင်းထပ်), *see* ဆောင်းထပ်။

—ကတ်, *n.* the teal goose.

—တာ, *n.* a curtain or screen, sometimes written တန့်လန့်ကာ။

—တဲ, *n.* a cloth tent, တဲရှင်။ အိမ်ဖြူ is the word more commonly used.

—ထိုင်, *n.* a chair. [ကုလားထိုင်ထိုး(လေး) to offer, or give, a chair to a guest, visitor, &c.].

—နက်, *n.* a black Kula, as a native of India.

—နီ, *n.* a peg driven in a tree or post to facilitate ascent ; နီလမျိုး, the round handle of a drawer or door ; ဂျင်ဂု, the loop of a ကုလားတာ or mosquito curtain ; ကုလားနီကွင်း။

—ဖြူ (*pron.* Kula phyu), *n.* a white Kula, as an Armenian or European. This word is scarcely ever used in Lower, and not frequently in Upper, Burma ; one kind of jackfruit, ပိန္နဲသီးကုလားဖြူ။

—မခြေထောက်, *n.* stilt.

—ရွှေ, *n.* tinsel (ကုလားရွှေထလားပြင်ဆင်မျှားမှာထိုးသည်, tinsel is used for coffins and pyat thats).

ကုသလ (Pali ကုသိုလ်), *n.* merit ; ကောင်းမှု။

—ဝိဘက်(ကုသလဝိပါတ်), *n.* the reward of merit ; အကောင်းသတ်မင်းကြီးသည်။ အထမြစ်သောပိဗ္ဗသာရမင်းကြီးကိုပြစ်မှားသောပိတုဗာဏကကံရှိလျက် နှစ်ပင်မြတ်စွာထူးထူးသို့ သဒ္ဓါ ကြည်ညိုသော ကုသလဝိဘက်ကြောင့်အင်္ဂါပရိနိဗ္ဗာန်, notwithstanding that there was the influence of the

crime of parricide against King Azata that for the murder of his father King Peinmathara, nevertheless, as the result of merit for being well disposed, and for reverencing the most excellent Buddha in past stages of existence, he had not to suffer in ဆိမိ (the nethermost and most terrible of the hells).

ကုသိ (pron. kôt-thee), *n.* rice distributed at a royal funeral (placed beside a corpse); ကုသိတင်္ဂါးသောတေဉ်များမှာထိုးသည်။

ကု, ၁ (Pali ကုဗ္ဗော, a water-pot), *n.* Aquarius, the 11th sign of the zodiac; ကုရာသီ။

ကု, ၂, *v.* to have a sufficiency, plenty, abundance; scarcely used alone; ဖြည့်စုံသည် rather less than ဩထိဝ။ ခက်ခဲသွားပါးမှု။ to be in indigent circumstances.

—c (infreq.), —တန်, —ထုံ, *v.* same; လှကံတန်လှကံထုံ, a person in comfortable circumstances who is in a position to give to others.

ကုကုမံ (pron. gone-ga-man), *n.* the stamen of the double ပန်ခါဝ လီလီ ? saffron (ကြာကုကုမံ).

ကုလုံ, see ကျုံကျုံ and ယုံယုံ။

ကု, *v.* to string, as beads; comp. သီ; to compose as writing; စီသည်, စာစီသည်။ Der. အကု။

—စီ, *v.* same, last def.; စီကုံးသည်။ မဟောသထာမိန်းမအမရာပန်းများကို ကုံးသောအခါတထောင်တန်ဆောင်ကုံးနိုင်သည်, Amaya, wife of Mahawthahta, was able to make wreaths of flowers so as to be worth one thousand ticals of silver each.

ကု, ၁ (Pali ဂဟ), *n.* the room of a hollow pagoda; ဟိုင်, an excavation in a mountain; ဦးမှင် (pron. ဆိုးမှင်) ဩကံခမိရင်ရ ခံယင်း ရွာတောင်ထက်က အထွန်ကြီးကျယ်သော ဆွါန်ဆိုသောကျိုဝှံကျား ချောက်ဘူးသဏား, have you ever been, sir, to the large and extensive cave called the "Hsaddan" to the south of Dônyin village in the Amherst district?

ကု, ၂, *v.* to help and assist; ညီသည်, ထောက်သည်, မသည်။

—ညီ, —မ, *v.* same; ကြွေးရှင်များကျွန်ုပ်ကိုထရားစွဲမည်ကြသောအခါ။ ခင်ဆွားကူညီထောက်ပံ့ထိုကာကျွန်ုပ်တော်ချမ်းသာပါသည်, it was owing to your aiding and supporting me, sir, when my creditors were going to take proceedings against me, that I was relieved from anxiety.

—ပင်, *v.* same, with a view to gaining merit.

—တော်, —တော်မောင်တော် (ထူထောင်တော်မောင်), *n.* a helper, assistant.; သည်ထူထောင်တော်မောင်တော်မောင်တော်မောင်, in this

man I have indeed a helper, *i.e.*, one who makes his interests identical (တစ်တူ) with mine; အမှုရှိသည်တစ်ယောက်အတွက်အထွန်အခံသည်။

ကု, 3, *v.* to coo as a dove, မြီးကူသည်။; ထခြားတပါးမြို့ရွာသို့ထွက်သောအခါ မြီးကူလံကိုကြားထွင် ကရင်လူမျိုးမိမိတို့နေရာမှတစ်သွင်းတစ်သွင်းထွက်လာသည်၊ when Karins, in visiting other towns and villages, hear a dove cooing, they yearn for their homes.

ကုထိ (Beng.), *n.* a cooly, porter, အဆင်းသွား; a word in universal use in Burma and the Shan States; ကုထိခေါင်း, a cooly gaung.

ကူး, *v.* to cross over, pass from one place to another, to transfer, exchange, traffic, trade; seldom used alone; ကုန်ကူးသည်, ဖောက်ကားသည်။ ရောင်းဝယ်သည်, to transcribe, copy; seldom used alone; ရေးကူး, စာကူးသည်; hence ထကူးထက (pron. ထကူးထက), by various modes of conveyance, things left or placed one here, one there, by irregular stages in travelling; စလဖက်သို့ငှက်ကလေးနှင့်ကူးသောအခါ။ ထိုင်းပုတ်ခြွက်ကလေးဖြင့်သွားသည်, in crossing over to the Dala side in a sampan, a wave struck it and it sank; (2) ညောင်တုံးမြို့နှင့်ရန်ကုန်ကူးခြင်းဟုပြောလေ့ရှိသောအခါ၊ they trade regularly, going and coming between Yandoon and Rangoon.

—ခပ်, *v.*; see the parts.

—ဆက်, *v.*

—ပြောင်း, *v.* to pass to another state of existence; ထပြောင်းသည်။မြို့ကယ်မြို့သို့ကျွန်ုပ်တို့ပြောင်းသည်, I change my residence from this to that town.

—ဖြောက်, *v.* to cross over and arrive; applied to the attainment of neigban.

—ထူး, *v.* ကူးထူးဆန်ဆန်။

—သန်း, *v.*; see ကူး, 1st and 2nd def.; ကူးသန်းရောင်းဝယ်သေး။

ကေကေကာကာ, *adv.* evasively; မင်းကေကေကာကာအတိုင်းမပြောနှင့်။

ကွဲ, 1, *v.* to remove gradually, bit by bit; ထကွဲထကွဲ, *adv.* by degrees, gradually, bit by bit, to abstract privately, purloin. Der. အကွဲ—(၁) ဆားဝယ်မြို့ကဝေးကိုမော်ထမြို့သို့သယ်ဆောင်ရာတွင်ထဲကလေးမပါသောကြောင့်အခေါက်အခေါက်ပြန်ခြင်းဟုခေါ်သည်။ (၂) ကရင်ဝေးကိုထူးထူးဆန်းဆန်းသောအခါမှန်းမသိရအောင် ထကွဲထကွဲနှင့်ကွဲပြီးမှဖြန့်ဖြန့်ကြေသည်, when the bad characters steal paddy belonging to the Karins, they are obliged to do so by degrees (*i.e.*, in small quantities) in order that the fact of their stealing it shall not be known.

ကွက်, *v.*; see last def.—(၁) လင်ကြီးပစ္စည်းကို လင်ငယ်ပေးရန်မိန်းမက ကွက်ထားသည်။ (၂) မိမိအထသေမည်ကြံသောအခါ။ သားက အထပစ္စည်း များမိထွေးကယူမည်မိုး၍ကွက်ထားသည်။

ကွဲ, ၂, see ၃, *verb. affix*.

ကွဲ၍, *v.* to dispraise, censure, speak evil of, revile; less than ရှုတ်ချ။

—သင်းပြုတ် (သပြုတ်), *v.* same; စစ်ထိုက်၍ (နိုင်သောအခါ) နိုင်သောသူများက စစ်ရှုံးသောသူမိန်းမအကထေးများကိုရိုသေရန်ကောင်း၍။ မထားဘဲသတ် ထွင်ကွဲ၍သပြုတ်သည်နှင့်မထွတ်ထိုက်။

ကဲ့သို့, *adv.* as, like as; ထို, သဖွယ်။

ကဲ (ကဲ), *v.* to exceed, surpass, excel, ကျူးသည်, လွန်သည်, သာသည်; to be chief, superior, ကြီးသည်, မိုးသည်။ *Der.* အကဲ။ သည်တုန်း ကြီးအများတုန်းကြီးထက်ကဲ၍ကျွမ်းတတ်သည်။

—ထွန် (ကဲလွန်), *v.* same, 1st def.—(၁) အမိုးရပညတ်ထားလျက်သား နှင့်ဤသူကဲထွန်၍ဆိုးထွင်း၍နေတတ်သည်, notwithstanding the prohibitions made by Government, this person is in the habit of surpassing all others in being wicked and depraved; (၂) ဤသူငယ် ထိုသူငယ်ထက် ပညာအစွမ်းသတ္တိ ကဲလွန်၍ရှိလိမ့်မည်။ this youngster probably excels that one in capacity for learning.

ကဲထား (ကဲထား), *n.* shutter which swings from the top, generally kept up in the daytime with a bamboo or wooden prop; ကဲထားမျှတ်။

ကော, ၁, *v.* to rise, swell up, as rising ground, a bank or shoal, &c., to bulge up, as a floor; ကုန်းသည် (to be uneven, bad, vicious), applied to deeds; figuratively, to be shallow, applied to the understanding; မြစ်ညာမှာ နှစ်စဉ်မပြတ်မိန်းမသင်း ထန်စွာရှာထတ်သောကြောင့်။ ပင်လယ်ဝချောင်းများကော၍ ထွေများရေထွေ သွားနိုင်တော့သည်။

ကော, ၂ (*pron.* ဝေါ), *verb. affix* used in closing a sentence (colloquial), မြင်ပါသော်ကော။ ရှိပါသော်ကော။ “I see all right enough,” “I have it sure enough”; also used with လေ, ရှိပါသည်ကော လေ; ခင်ဘျားချေရမည်ကော, “how you *do* sneeze, sir, to be sure.”

(ကော, ၂, *n. affix*, where? what of? what then?) ခင်ဘျား အပေါ်၌ရ ထိုငွေများကိုမြန်မြန်ဆပ်ပါ။ မဆပ်သော်ကော, “repay me, quickly, sir, the money I have to get from you.” If I do not, what then? လူ ၃ ယောက်အထူထကွ ထွက်သွားကြသည်။ ပြန်လာသည့်အခါ။ ၂ ယောက်သာပြန်လာသည်။ တခြားမထွားသောသူကမေးလေ့ရှိသည်မှာ။ ငမိတ် ထထောက်ကော, three men went out together; as only two returned, when they came back some one who has not gone

is wont to ask "What of Nga Meit?" "How about Nga Meit?"

ကောက်, ၁, *n.* the rice plant, rice ; one kind of ဝေါး။

—ကြီး, *n.* a kind of rice that is long in growth (သီးခဲထောဝေါး) ကောက်ကြီးထက်။ ကောက်ကြီးတက်လာပါပြီ ; a term used in the Mònywa and Sagaing districts, Upper Burma.

—ရိတ်, *v.* to transplant rice plants from the nursery to the rice field ; usually done by women ; in some parts of Upper Burma the women adorn themselves with flowers and sing when doing this, and in former days, it is said, used to play rough practical jokes on any stray members of the male sex who might chance to come near them when this operation was going on.

—ဆုတ်, *n.* the quantity of the rice plant grasped by the hand in reaping.

—ညင်း, *n.* a kind of glutinous rice, considered a luxury.

—တလင်း, —နတ်တလင်း, *n.* a threshing-floor.

—မွှေး, *n.* the fragrant kind of rice.

—လျင် (from လျင်, to be rapid), *n.* rice that comes to maturity rapidly.

—ရိတ်, *v.* to reap paddy ; သည်လူထက်ကောက်ရိတ်မြန်သည်, this man reaps paddy quickly.

—ရိုး, *n.* rice stalk, straw ; မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ကောက်ရိုးကိုမီးသန့်ရှင်းပစ်လိုက်သည်။ အင်္ဂလိပ်ပြည်မှာလျှင်ရိုးကိုများစွာအသုံးပြုကြသည်, some Burmans only burn the paddy straw ; in England they make much use of wheat straw.

—ထိုင်း, *n.* a sheaf of rice.

—ဆင်းကောက် (သင်း), *v.* to glean ; သည်တုန်းကြီးအတိုးလိုက်သောစကားပြောတတ်လိမ့်မည်ထုတ်မိသောကြောင့်။ ၎င်းထံသွား၍စကားပြောသောအခါ ကောက်သင်းကောက်ချည်းပြောသည်အတွက်ရှုံ့ရှာ၍ပြန်လာခဲ့သည်။

—ဆင်းကောက်စကား, *n.* disconnected, desultory, rambling remarks.

ကောက်, ၂, *v.* to be crooked, not straight, မဖြောင့် ; when applied to the mind, to be not upright, မဖြောင့်မမတ်. Der. အကောက်။

—ကျစ်, *v.* to be crooked and twisted, to be deceitful ; လိမ်လည်သည်။ သူမှာအကြံအစည်ထက် ကောက်ကျစ်သည်, as for him, his schemes are very insidious and crafty.

ကောက်ကျည်ကောက်ကျည်, *adv.* crookedly; deceitfully; သည်စာရေးရေး
သည်စာအခြေခံအသားမရှိကောက်ကျည်ကောက်ကျည်ရှိသည်။

—တီးကောက်တောက်, *adv.* crookedly; applied to things.

—တိမ်, *see* the parts.

ကောက်, ၃, *v.* to pick up, take up; to pick out, take a part; to
take by way of preference (one out of two or more opinions),
to decide, to attach (a carriage or cart) to a draught
animal; ခထားကောက် (ခထားကသည်), ထုတ်ကောက်သည်—(၁) ဆင်
ထိုထွားကောက်ချေ။ (၂) နားထို (၂ ကောင် understood) ထွင်းမှာ
ကောက်နှိမ့်ထိုက်ပါ။ သမီးကညာကောက်။

—ခံ, *v.* to take duties, to collect revenue, *e.g.*, ငွေထောင်ကောက်ခံ။

—ချက်, *n.* a judicial decision in the case of a plaintiff and a
defendant, ဖြတ်ချက်; *comp.* ဆုံးဖြတ်ချက်။

—စား, *v.* to take duties and live upon the perquisites of the
situation.

—တမ်း, *see* ကောက်ချက်။

—ထူ, *v.*; *see* the parts.

ကောင်း, *v.* to be good, ခွန်သည်; *qualifying verb. affix* (with the
verb repeated), probably. Der. အကောင်း။ အပေါ်မကောင်းအ
ကြောင်းသင့်, “bad companions, evil consequences.”

—ကောင်း, ကန်း ကန်း, *adv.* in the way of affecting to perform
a virtuous or praiseworthy deed; အကောင်းအကန်းအနည်းငယ်
ထိုအများဖြစ်အောင်ကောင်းကောင်းကန်းကန်းထန်အောင်ပြုသည်။

—ထိုး, *n.* the reward of merit; ကောင်းထိုးချမ်းသာ။ ကောင်းထိုးချမ်း
သာပေးနိုင်သည်။

—ကြီးပေး, *v.* to praise, bless; more than ချီးမွမ်း။ နားမရှင်ကသာရ
စေ။ စိရင်ရာတွင် နတ်ထူကောင်းကြီးကြော်ငြာစေသည်။ ငှက်အစရှိသည်တို့အ
ထွန်ထူးကြသည်, let the owner of the cow only have the
whole. On this decision nats and men shouted-praise
and all birds crowed and sang.

—ဝေး, *v.* to be well off, in good circumstances.

—ဖြတ်, *v.*; *see* the parts.

—ခွန်, *v.*; *see* ကောင်း; စင်ညောင်းကောင်းမွန်ရာ အရပ်သို့ ရောက်ပါစေထုဆု
တောင်းပါသည်, I pray that you, sir, may reach a happy and
excellent place (this means after this life is over).

—ပု, *n.* a meritorious deed [ကောင်းမှုတော်, the name of a much-
venerated pagoda about ၂½ miles to the north of Sagaing,
Upper Burma.]

ကောဉ်, *n.* a kind of tree yielding large timber, the doubtful shorea, "the largest tree in the country of the wood-oil tree-family; yields no oil."—Mason.

ကောင်းကင်, *n.* the expanse of heaven, the firmament, the vacant expanse, whether above or below the earth; အာကာသ။

—ကျ, *n.* the claw of a lock.

—တုံ, *n.* heaven, the heavenly world.

ကောဇာ (Pali), *n.* an era, epoch; သက္ကရာဇ် (ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၃), equivalent to the English expression "in the year."

ကောထဝေဓ (Pali), *n.* a noisy rumour; one kind of ဆုတ်ဆုတ်ကျက်ကျက်သောအထံ, an extensive proclamation of some future event; ကောထာထဝေဓဗျူပွား၌သည်ကောင်းအမှု၌မဟုတ်ဘူး။ [According to Childers Koláhalo (ကောထာထဝေဓ) is 'uproar,' 'tumult,' 'shouting,' 'screaming.' A hundred years before the commencement of a Samvattakappa (သံဝုဒ္ဓကဓိ) a deva (ဇေဝါနတ်) traverses all the cakkaválas (စကြဝဠာ) that are to be destroyed, proclaiming with a loud voice. This shout of warning is called Kappakoláhalam (ကပ္ပကောလာထဝေဓ). There are four more kinds of Koláhalas—1, Cakkavattikoláhalam (စကြဝဠာသေတောလာထဝေဓ), a hundred years previous to the birth of a universal monarch; 2, Buddhakoláhalam (ဗုဒ္ဓကောလာထဝေဓ), a thousand years previous to the birth of a Buddha; 3, Mangalakoláhalam (မင်္ဂလာကောလာထဝေဓ), twelve years before Buddha preaches the Mingalasutta (မင်္ဂလာထုတ်); 4, Moneyyakoláhalam (မောနယကောလာထဝေဓ), seven years before Buddha explains the Moneyyapatipatti or ordinances of the rahats (ရဟန္တာ)].

ကောသ (Pali), *n.* a kantha, a measure of distance equal to 20 otthapas (ဥထပထ).

ကော့, *v.* to turn up at the sides or edges, to warp, to rise in the middle.

—ရရော့, *adv.* turning up at the sides or edges.

—ထန်, *v.*; see the parts; စာအုပ်မျှားနေမှတ်မှာအတွန်းကြာလွှင့်ကော့ထန်နေထိသည်, if the books are put out too long in the sun, they are apt to get turned up the sides and out of shape.

—လိပ်, *v.*; see the parts; သည်ထူမထန်မလွှားသောအမှုဖြင့်ကြောင့်လွှတ်မင်းကြီးမှူးကရာဇာထံဝတ်၍ကော့လိပ်နေရော့သည်။

ကော်, 1, *n.* any viscous substance, as paste, glue, &c.; မိတ်ဆူရိုမြူများကိုမညှော်အောင်ကော်တင်ပြီးလျှင်မီးပူထိုက်သည်။

—ကျွေး, —ထင်, *v.* to size; *comp.* အဝတ်ထင် and ကပ်ထင်။

—ဖုဗ္ဗိ, *n.* a wafer.

ကော်ဖတ်, *n.* a mixture of some vitreous or testaceous substance with paste or gum, used for smoothing and polishing metals or wood (India-rubber ; ink eraser). စာထိုးများမှားသော အခါဖြစ်စေ။ ရေးသည့်စက္ကူအပေါ်မှာ မှင်စက်ကျသည့် အခါဖြစ်စေ။ ဖျက်ရန် ကော်ဖတ်နှင့်တိုက်ပွတ်သည်။

—ရည်, *n.* size.

ကော်, 2, *v.* to lift out of place, prize up as with a lever, to luff sail nearer the wind ; also to tack (?) မြောက်ဖက်ကတောင်ဖက်သို့ ထွားလိုသောအခါ။ သင်္ဘောများထေကိုကော်၍တိုက်ရသည့်, when wishing to go from the north to the southern side, ships have to sail close to the wind ; (2) ကျွန်ုပ်တို့မင်းမင်းလည်ချောင်းထဲကဝင်းထဲတို့မကျသေးဘူးကော်ထုတ်ဆိုရသေး၏။ [Note.—The Burmese use this expression when upbraiding any one for ingratitude.]

—ကတ်, *v.* same, 1st def.

—ချ, *v.* to oust.

—ဆဲ, *v.* to reproach, revile in unmeasured terms ; more abusive than ဆဲရေး။ မြေကျွန်းများပဲခေါ်လိုဖျက်ဆီးသေခွကြောင့်မဲက ကော်ဆဲသည်။

ကော်စော, *n.* a carpet ; ညှိသည်များသာသောအခါကော်စောခင်းပေးပါ။

ကော်ရေ, *v.* to respect, reverence (infrequent) ; မှီသေသည်။ ကော်ရေ၍ ဣန္ဒြေရှိခိုးဦး၍။

ကော်မြေ (pron. as spelt), see under မိန့်, the least valuable of the three kinds of diamonds.

ကို, 1 (from အစ်ကို, an elder brother), *n.* brother ; prefixed to proper names of men, indicative of friendship and due consideration ; commonly applied to persons older than the speaker, ကိုရှေ့မိတ်၊ ကိုထွန်း၊ ဖြူ။

—ရှင် (commonly pronounced ကိုထင်), brother (elder) ; a term of compellation addressed to men, indicative of friendship and due consideration ; comp. ခောင်ရှင်, a term applied to maternal uncles by nephews and nieces, ထူများဦးရီးကို ကိုရှင် ဟူ၍ခေါ်ကြသည် ; nephews call their maternal uncles “ ကိုရှင် ” ခေါ်မြင်သော ထူထောင် ကိုယ်ထက်ကြီးအံ့ထင်ထွင် ကိုရှင်ဟုခေါ်၍ နှုတ်ဆက်သည်။

ကို, 2 (pron. ကို), *noun. affix*, objective (see Grammar, section 62).

ကိုက်, 1 (Beng.) (pron. ကိုက်), *n.* a yard, a measure of length equal to two cubits (အထောင်).

ကိုက်, 2, *n.* large shears, used to cut metal with, ကြိတ်။

ကိုက်, 3 (pron. ကိုက်), *n.* a carpenter's shave.

ကိုက်, 4, *n.* a kind of scraper used by blacksmiths.

ကိုယ်, 5, *v.* to bite with the teeth or an instrument, to ache ; ခေါင်းကိုက်, နားကိုက်, ထွားကိုက်, ခဲသည်, to take hold, as colours on cloth or ink on paper, to shear, ညှိသည် (to accord or correspond with, to agree ; abbreviation of ကင်းကိုက်, applied to language). Der. ဆကိုက်။ —(1) ဟိုတ်မည်လက္ခဏာနှင့်တူပါသည်။ သူတို့ပြောပုံအချက်အထက်နှင့်ကိုက်သည်။ (2) ကိုက်သောအရာအကွင်းထင်နေသည်။ (3) သည်အထည်အနီဆိုးလိုကိုက်ပါမည်သား, will this cloth, if dyed with a red dye, remain fast ? ကိုက်ထိုး, *v.* to 'flute' the blades of swords, das and razors.

—ခဲ, *v.* to ache.

—ဆတ်, *v.* to bite and tear.

—ညှိ, *v.* to shear.

—ထိုး, *v.* to flute the blades of swords, das, razors, ကိုက်ထိုးလိုမျှပွမ်းထိုး ; see ပြောကြောင်း။

ကိုင်, *v.* to hold, lay hold, take hold of, to apply, put on, as with the hand, *e.g.*, ကိုင်ဆင်တေကိုင်, ရှေ့ကိုင်းသစ်စေးကိုင်. Der. အကိုင်းနပ်န်းကိုင်းပုံကိုင်းထုပ်ကိုင်း။

—ငင်, —စွဲ, —ဆွဲ, —တွယ်, —ထုံ, *v.* ; see the parts—(1) ဆက်ထေးလက်ကိုက်ငင်၍သွားသည်။ (2) ထောင်ပိုင် သခင်သားကလေးများကိုင်သည်တွယ်သည်များမှာ အကြောင်းမတန်ဖြစ်သည်။ (3) ကွန်မင်မြင်၍သူပုစ္ဆည်းများကိုက်ထိုးရပါသည်။

ကိုင်း, 1, *n.* a species of rush, elephant grass ; သထင်းကျွတ်ထန်ဆောင်မုန်းလမျှားမှာကိုင်းပွင့်ထဲသို့ချင်မျှားဝင်၍ဥထုတ်သည်။ The Burmese are of opinion that mosquitoes lay eggs, and that their larvæ are nourished in the flower of the "kaing" (elephant) grass.

ကိုင်း, 2, *n.* a garden of culinary plants, vegetables, &c., near water and not cultivated in the rainy season, ကိုင်းခင်း။

—ကျွန်း, *n.* same, owing to many of these gardens being situate on islands.

ကိုင်း, 3, *v.* to hang over in a curve, bend downwards ; less than ထုပ်. Der. အကိုင်း။ သည်လူဆင်းရဲလိုက်သည်မှာကိုင်းကောက်စရာမရှိဘူး, this man is so poor that he has nothing to pick up when he stoops.

—ညွတ်, *v.* same, to bow down respectfully ; ဦးညွတ်သည်, to respect, reverence ; ရိုးသသည်, ဂန္ဓာရောင်ထိုင်းသားများက နေထွက်တုရင်ထိုးကိုင်းညွတ်သောကြောင့် အမှုထောင်ကိုဝင်၍ ထမ်းရွက်ကြသည်, the natives of China enter and perform the service of the King of the Rising Sun because they reverence him.

ကိုယ်, 1, *n.* an animal body, a corporeal frame ; ကိုယ်ခန္ဓာ, အကောင်အထည်။

ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a tight jacket, a corset ; အင်္ကျီကိုယ်ကျပ်။ ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ။ ထယ်ထပ်နှစ်ဆယ်နှစ်နှစ် အရွယ်ရှိသော မိန်းမကလေးများ ဝတ်ဆင်ကြသည်။

— ပျိုးကွက် (*prōn. ko-hyo-gwet*), *n.* a spot on an infant's skin indicative of growth ; သည်လူကလေးရှေ့ထိုးအလွန်ဝဦးမည်။ ကိုယ်ပျိုးကွက်ယခုထက်တိုင်ထနေသေးသည်, this little boy will be stouter hereafter, even up till now the growth spots are rising up.

— ခုံ, *n.* a body guard.

— ခုံထောင်, *n.* the king's body guard. ကိုယ်ခုံထောင်ဝင်းကျင်းကြိုဆို, to form a guard of honour for a great personage.

— ခုံသား, one of the body guards ; ရှေးကမန္တလေးမြို့နန်းတော်မှတောင်ဖက်တရာငါးဆယ်မြောက်ဖက်တရာငါးဆယ်ကိုယ်ခုံသားထားသည်။

— လေးထက်ဝန်ရှိသည်, *v.* to be enceinte.

— ထုပ်, *n.* a female attendant, concubine.

— ထုပ်ထောင်, *n.* a wife or concubine of the king ; မောင်းမိသိမ်း။

— ထုံးပေါ်မှန်, *n.* a cheval glass ; ကိုယ်ထုံးပေါ်ရုပ်တု, to carve a life-size figure.

— ဝတ်, *n.* the upper or principal garment of a Buddhist priest ; see under သင်္ကန်း။

— ဝန် (from ဝန်, a burden), *n.* the foetus in the womb ; ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျင်းမထိုင်ကောင်းဘူး, it is not proper for women who are enceinte to take an oath.

— ဝန်ဆောင်, — ဝန်ရှိ, *v.* to be enceinte ; နှုတ်ပိုက်ရှိသည်, ပဋိသန္ဓေစွဲသည် or ထူသည် (honorific) ; ပတ္တမြားနှုတ်ပိုက်ရှိသည် (applied to a queen) ; see စီးရှိ and compare.

— ဝန်မျှော်, — ဝန်ထွော, *v.* to miscarry.

— ဝန်ရင့်, ရင့်မာ, *v.* to be near delivery ; နှုတ်ပိုက်ကြီးသည်, ပဋိသန္ဓေရင့်သည်။

ကိုယ်, 2, *pron.* one's self, mas. or fem., *i.e.*, myself, yourself, himself or herself ; itself, *e.g.*, မင်းရန်ကုန်မြို့ ကိုယ်မှာနေသထား။ မတုတ်ပါဆင်ခြေရုံးမှာနေပါသည်, do you live in Rangoon *itself*? No, I live in the suburbs ; *comp.* မိမိ။ သူတို့ကိုယ်ကိုယ်ထင်ကြီးသည်, they think a great deal of themselves ; (2) ကိုယ်တို့ထက်ကသသဘဲ, where do you come from? (used by men when addressing women, or women when addressing each other), နှစ်ကိုယ်ထည်းကောင်းကျောက်ထားစရာရှိပါသည်။

— ခံဆောင်, *v.* to carry on the person.

— ခွဲ, *n.* a substitute, agent, ယု။

— စား, *n.* a substitute, agent, one who acts for another.

ကိုယ်စားထွယ် (commonly pronounced ကိုယ်စလည်), *n.* same.

—စီကိုယ်င, *adv.* each, each one ; ခံဝန်သူ ကိုယ်စီထောင်းထူပြီးသည့် နောက်, after taking security (or bail) from each.

—ထူလွဲ, —ထူရင်ကွဲ, *n.* a substitute who is equally interested with the principal.

—ထော်, *pron.* royal self, thou, mas. or fem. ; used in addressing a superior ; ကိုယ်ထော်မြတ်။

—တိုင်, —တိုင်ကိုယ်ကြွပ်, *see* ကိုယ် ; ထခါထလေကိုယ်တိုင်ထွားပါသည်။ ထခါ ထလေကိုယ်ခွဲထွက်ပါသည်, sometimes he goes himself, sometimes he sends an agent ; ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ဖျက်။ သံကိုယ်သံဖျက်သံချေး ထက် (Proverb), one destroys one's self ; iron destroys itself when it rusts (in the way of a man being his own enemy).

—ထီး (ကပ္ပလာ), *a.* or *adv.* by one's self, alone ; တကိုယ်ထီး။ ကိုယ် ထီးမသေရုံနေရတော့သည်။

—ထူး, —ထူးကိုယ်၍, *adv.* one's self, alone, depending on one's own resources ; အသေဆုံးကတည်းကစ၍။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်ထူးကိုယ်၍ထုတ် ကိုင်စားသောက်နေရပါသည်, ever since the death of my father, I have been obliged to depend on myself and gain my own livelihood, ကိုယ်တူကိုယ်ထ။

—ရှင်, —ရှင်ကိုယ်, *see* ကိုယ်။

ကိုး, 1, *a.* nine, ၉။

—ကြောင်း, *n.* the multiplication table, ascending to nine times nine ; ဝဏန်းကိုယ်စေရန် ကိုးကြောင်းခေါ်ကို လူငယ်ကလေးများ ကျက်ရ သည်။

—ကြောင်းထွက်, *v.* to use the multiplication table.

ကိုး, 2, *v.* to trust in, rely on, receive as teacher, guide, or object of worship ; more than ဆည်းကပ် and ခိုခို။

—ကွယ်, *v.* to worship ; ထောကမ္ဘာထွင်လည်းအရှင်ကိုသာကိုးကွယ်ရာရှိပါ သည်။ သံသရာမှလည်းတုရားကိုသာကိုးကွယ်ရာရှိပါသည်။

—စား, *v.* to trust in, rely on ; သည်တုန်းကြီးဒိုကြီးထူထပ်ည့်ကိုအထွန် ကိုးစားပါသည်။

ကိုးရိုးကားရား, *adv.* sprawlingly, confusedly, contrarily—ကိုးရိုးကား ရားပြုသည်, acts in a contrary manner ; (2) ကိုးရိုးကားရားလမ်း ချောက်သည်, walks along the road in a sprawling manner.

ကိုးထိုးကန်ထန်, *adv.* contrarily, perversely ; ဆန်ကျင်ထက်ပြုသည်နှင့်။ ကိုးထိုးကန်ထန်ပြောထတ်သည်, is in the habit of talking in a contrary manner.

ကျ, 1, *v.* to fall, to become low, to be thrown down, put down, left, to be expended, spent ; လှန်ကျသည်, to be wanting ;

omitted in writing ; စာကျသည်, to fall in place, be settled, adjusted, to be skilled in reading or repeating sacred or secular writings, to bear a certain price, to reach, to attain. Der. အကျ and ချ—(၁) သည်စာရေးရေးသည်များကိုကျွန်ုပ်မကြေနှစ်ဘူး။ ထယ်စာကျသည်။ (၂) သည်ကျောင်းတကာ စာထယ်သောအခါ ထယ်ကျန်သည်။ (၃) သည်ဥစ္စာအသုံးထယ်ထောက်ကျသစ်။ (၄) ကွင်းစားခန်းဆီသို့ ကျသောအခါ ကျားထိန်းသံကြားသည်။ (၅) တန်ဆောင်မုန်းလကျလျှင်သွားတေ့မည်, I shall go when the month of Tazaungmôn arrives ; (၆) ကျမကောက်ပျောက်ရှာ, though fallen, not worth picking up ; though lost, not worth finding (*i.e.*, worthless) ; (၇) စားနေကျအစာကိုစားသောအခါ။ လိစွမရှိအစာကြေသည် (လေနိုင်သည်) ; (၈) သည်အရာရှိတာပြုလိုအရာကျသစ်, why did this official lose his situation ? (၉) သည်လူသစ်ပင်ပေါ်ကကျ၍ညှစ်ရိုးကျိုးပြီ။

ကျန, *v.* same in the last five senses.

—နေ, *n.* the setting sun, or when it has passed the meridian.

ကျ, ၂, *n.* a small granary (local), *see under* ကျ။

ကျက်, ၁, *v.* to be cooked, dressed ; to be healed as a sore ; to be acquainted, accustomed, familiarize, to recognize, to identify ; *comp.* လေ့ကျက် ; in the last sense, not used assertively. Der. ချက် ; ထမင်း ကျက် ခဲ့ပြီးလား, is the rice cooked ? အနာကျက်ခဲ့ပြီလား။

—မိ, *v.* to recognize, identify ; လူတထောင်ထဲမှာ သည်လူကိုခွဲခွာသောအခါ၌ ပင်ဖြစ်သော်လည်း ဧည့်လျှင်အသံကိုကျက်မိပါ၏, though I should meet this man in the dark among a thousand, I should recognize his voice.

—စား, *v.* to go out to feed, as creatures in a pasture ; to leave one's home and transact business in another place ; to gain a living away from one's house ; ထိလပ်သားများမိမိတို့ပြည်ကိုရှန်ပစ်၍မြန်မာပြည်သို့လာပြီးလျှင် ကျက်စားကြသည်, Englishmen leave their own country and come to Burma to gain a living ; သည်အရပ်မှာအမည်းများ သမင်ဒရယ် ဂျီငယ်ရိုင်ဆတ် ဌာန၌ ကျက်စားရာအရပ်ဖြစ်သည်။

ကျက်, ၂, *v.* to continue without cessation or intermission, as an unpleasant noise ; not used assertively, but found in ကျက်ကျက်, ထကျက်ကျက်, စိစိကျက်ကျက်, &c.

ကျက်တူရေး, ကျက်တူရွေး (ကြက်တူရေး, ကြက်တူရွေး), *n.* a parrot ; ကျေသာ။

—အိမ် (ကြက်တူရေးအိမ်), *n.* a parrot's cage ; ထန်း, *n.* open work, whether in parallel lines only or in parallel and cross lines (jaffery work, lattice work) ; Burmese women when they

are teaching parrots to talk, often say to them *ရှာပဲ (pron. ဝဲ)*; ကျက်တူရွေးကျက်တူရွေး, မခေါ်ခေါ် ရှာထိုက်ကျော် မခေါ်ခေါ်ကြော့ ထားကြောက်ဖွယ်နေ၏။ ကရူ၊ ကရူ။

ကျက်ထော (ကြက်ထော), *n.* a species of parrot (a large kind).

ကျက်တွန်တက်, properly ကျပ်တွန်တက် (*see the parts*), *v.* to crinkle, as a twisted cord, to kink; [to arrogate to one's self superior wisdom, knowledge of the world, မောင်မင်း ငါ့ထက် အလိမ္မာ ကျက်တွန် တယ်တက်ချင်သည်]; ကြိုးမှာ ကျက်တွန် တက်တွန်းလျှင် ပြတ်သည်, if the rope crinkles too much, it snaps.

ကျက်သရေ (ကြက်သရေ), *n.* character, reputation, credit, အသရေ; this is also used as the equivalent of the English word "pride," *i.e.*, glory, *e.g.*, နိုင်ငံကျက်သရေ, the "pride of the kingdom;" ဝင်္ကဏ်ကျက်သရေ, "the pride of the ocean;" သည် ထူးသုကြီးများ နှာတယ်ကျက်သရေရှိသည်။ သည်လူ ကျက်သရေရှိသောသူ တထောက်ဖြစ်၍ ကဲ့သို့ ဆိုရန် အခွင့်မသင့်။

—ထိုက် (ကြက်သရေထိုက်) (*pron. kyet-tha-yay-dike*), *n.* a store house in a palace or kyaung; ဇေတဝန်ကျောင်းထောင်၌ သူရားပရိဘောဂ ထားတော်မူသော ကျက်သရေထိုက်။

ကျပ်, *n.* excrement.

—ကြီး, *n.* fæces, ordure; အဆေး, ချေး, မဝင်, ဝမ်း။

—ကြီးစွန့်, *v.* to evacuate the intestines (polite).

—ချုပ်, *v.* to have a stoppage of urine.

—ငယ်, *n.* urine; အပေါ့, ဆီး, မုတ်, ရေပြန်, ရေဟောင်း, သေး။

—ငယ်အိမ်, *n.* the bladder.

—ငယ်အိမ်ကျောက်, *n.* calculus.

—ငယ်ချောင်း, *n.* the urethra, ဆီး။

—ငယ်စွန့်, *v.* to pass urine (polite).

—ပြော, *v.* to be subject to diabetes; သည်သူ ကျင်မြောသောဝေးနာ ရောက်သောကြောင့် အသက်များစွာရှည်မည်မထင်ပါ, I don't think that this man will live long (*lit.* will have a long life), as he is suffering from diabetes; (an excessive and morbid discharge of saccharine urine), ကျင်မြောရေငယ်။

ကျပ်, 2, *v.* to sift for gold (ရွှေကျပ်) or silver (ငွေကျပ်).

—ဥ, *n.* the larger particles that remain after sifting.

—ခွက်, *n.* a shallow vessel used in sifting for gold or silver; ကျပ်ခွက်နှင့် ရွှေကျပ်သည်, gold is sifted for with a vessel (wooden).

—နှစ်, *n.* the purer particles obtained by sifting.

ကျင့်ခွန် (ကျင့်မှုန့်), *n.* the finer particles obtained by sifting ; 'မြေကြိုး
ကျောက်ထွက်ခွန်သောအခါ ကျင့်မှုန့်ချည်းသာကျန်တော့သည်။

ကျင့်, 3, *v.* to be acquainted with, be familiar with, understand
well ; not used alone ; သည်လူတွေထိုးအလုပ်ကိုထင်ကျင့်သည်။

—ကျွမ်း, *see* ကျွမ်းကျင်။

—ထည့်, *v.* ; *see* ကျင့် above ; particularly to be acquainted with,
as husband and wife, to be conversant with or experienced
in, as with a state of existence or a place of residence ;
ကျင့်ထည့်ဘူးသောအကြင်ထင်မထားဖြစ်ဘူးသောကြောင့် ယခုထိုင်အောင် ချစ်
ကြင်နေကြသည်။

—လျှင်, *v.* same (scarcely, if ever, used).

ကျင့်ထွယ်, *n.* a carpenter's square.

—ထိုက်, *v.* to match the part to which it is applied.

—ထောင့် (daung), *n.* right angle (ထွေသားနှင့်ကန်နှင့်ကျင့်ထွယ်ထား
သည်).

ကျင့်, *v.* to do, perform, practise ; ဆောင်သည်, ပြုသည်, မူသည်, to be
habituated to ; လေ့သည်, to teach, break in, as an ox or
buffalo ; to practise for a boat race ; (လက်ကျင့်), to give a
horse or pony its gallops before entering it for a race ; မြင်း
ကျင့်စွဲစီးသည်ထားဝယ်မြို့မှာ ဘုန်းကြီးတပါးအမိုးမရှိသောနေရာ အာပေါထိက
ပူထင်ကျင့်နေသည်, at Tavoy a pôngyi practises the "open air
austerity" in a place where there is no roof ; (2) ခင်ဘျား
ယခုအခါ မြင်းစီးမတတ်သော်လည်း ကျင့်လျှင် ထတ်ပါလိမ့်မည်, although
you do not know how to ride now, sir, you will be able to
do so if you practise.

—စောင့်, *v.* to practise constantly or habitually, keep, ob-
serve ; ရသေ့သီလကိုအမြဲကျင့်စောင့်နေကြသည်, ascetics live habi-
tually observing the commandments ; သမာဓိရှိသောသူများရှင်
ရတ်လပြည့်ထွက်နေ့တို့၌သီတင်းသိထကျမ်းစွာကျင့်စောင့်သည်, upright
and worthy people observe (practise) the commandments
and religious duties on days of the eighth (both waxing
and waning understood) full moon and change.

—ဆောင်, *v.* same (frequent).

—ကြံ, *v.* ; *see* the parts ; commonly in a bad sense, to be ad-
dicted to, lead an irregular, vicious life ; ထွန်ခေါင်ဆရာထော်
စစ်ကိုင်း ထောင်ပေါ်၌ သဗ္ဗာဏ်အမျှား မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တရားကို ကျင့်ကြံနေ
သည်။

—ဝဉ္စိတရား, *n.* a system of moral duties.

—ဝတ်, ဝတ်တရား, *n.* a duty, moral requirement.

ကျင်း, 1, *n.* a hollow place (sometimes a natural hollow) made in the ground, a trench, dock, an excavation, the earth of which has been used for making a bund (a borrow pit); ထာထောင်ဖက်ကကျင်းတွင်း, in the excavation on the south side of the bund.

—ထိုး, *v.* to put into dock, as a vessel or ship; မီးသင်္ဘောကျင်း ထိုးနေကြလို့ထရခေါက်ပုဆိပ်မြို့လို့မထွားရပါ။

ကျင်း, 2, *v.* to spread out; ဖြန့်ထားသည်, to put in order, set out to advantage, arrange, array; ခင်းကျင်းသည်, ကျွန်တော်ဗုဒ္ဓသာသနာထံအတိုင်း သားငယ်ကိုရှင်ပြုလိုပါ၍ ရှင်သေးပွဲ ဇာတ်ပွဲများကို ကျင်းပကုန်၍။ သူခါးရန်အမိန့်ပေးရအောင် တျောက်ပါသည်ခင်ကျား။

ကျင်း, 3, *v.* to wash slightly, rinse a vessel, to gargle the throat; ပါးလှပ်ကျင်း, to stroke, strap, set, as a razor or knife after whetting—(1) မင်းသည်ဖန်ခွက်ကိုကောင်းကောင်းမဆေးဘူး။ ကျင်းရုံသာ ကျင်းထားသည်။ (2) ထားကိုသွေးပြီးသော်ကျင်းလိုက်, put an edge on the knife after it is ground.

ကျပ်, 1, *v.* to twist tight and hard; more than ထွန်း or ထွန်းပေါင်း ထပ်, to braid; ဝက်အုကျပ်သည်, to scratch the earth out of a hole in the ground or sand (as an animal, rolling it over and over).

—စာ, *n.* the earth or sand scratched out of a hole by an animal; ပုစွန်ကျပ်စားဂနန်းကျပ်စာ (crab-cast, a little mound of earth thrown up by a fresh-water crab); ဇိပ်ကျပ်စာ။ ဇိပ်ကျပ်စာ။ ကြွက်ကျပ်စာ။

ကျပ်, 2, *v.* to be diminutive, smaller than the ordinary size; ဖိုသည်, ညှပ်သည်, to be reduced to a small compass, made compact; but in this sense scarcely used assertively; ဖိပ်သည်။ သည်လူ လူကျပ်ကလေးပါ, this man is diminutive and spare; ဝါထင်သလိုကျပ်ကျပ်ပါအောင်ထင်သည်, as in closely packing anything.

—ထပ်, *v.* same, 2nd def.; to be neat, nice, exact, accurate, and decorous in arrangement, dress, manner, arrangement, to exhibit great discretion and secrecy in carrying out one's designs, *i.e.*, to be "close"; *comp.* သေချာ—(1) သည်မိန်းကလေးအဝတ်အစားများကို ကျပ်ကျပ်လပ်လပ် ဝတ်သည်။ (2) သည်ရာဇဝတ်အင်အကြောင်းမတန်အမှုအခင်းကိုကျပ်ကျပ်လပ်လပ်ကြိုတတ်သည်။

ကျပ်ကျပ်, *adv.* indicative of the noise which it imitates; ကဲလားကိချသောအခါကျပ်ကျပ်မည်သည်, in putting down the swing shutter, it creaks with a sharp sound.

ကျပ်ဆံနီ (Beng.), *n.* oakum.

—ငွေ, *n.* same.

ကျည်, 1, *n.* a tube closed at one end.

—ရူး, —ဟေက်, *v.* to penetrate as a bullet.

—စေ, *n.* a bullet or cannon ball ; ကျားကို ပစ်သောအခါ ကျည်စေ့နှင့် ပစ်ရသည်။

—ထောက်, *n.* a small bamboo tube closed at one end ; မြန်မာ မုဆိုးများတမ်းကိုဝါးကျည်းတက်နှင့်ထည့်၍ဆောင်တတ်သည်။

—ထောက်သွား (သည်), *v.* to ricochet, as a bullet ; ကျည်စေ့မြေကြီးကို ထောက်သွားသည်။

—မှန်, *v.* to be struck by a bullet.

—ရာ, *n.* the mark made by a bullet.

ကျည်, 2, *v.* to be shrill and piercing as sound ; used in some adverbial forms only.

—ထောင်, *v.* same—(1) သည်ဘုရင်လက်ကျည်ထောင်လှချေ၏. (2) အိမ်များမီး ထောင်သောအခါ အရင်ထဲတွင်ခေါ်ကြီးအင်ကြသောကြောင့် ကျည်ကျည် ထောင်ထောင်များစွာရှိသည်။

ကျည်း, 1, *n.* a stick, bar, အချောင်း ; not used singly, but found in ညိုးကျည်, ထင်ကျည်း, တမ်းပိုးကျည်း, လက်ကျည်း။

—သား, *n.* a small stick used by children at play.

ကျည်း, 2, the *Barringtonia racemosa*, an evergreen tree sometimes growing to the height of 50 feet ; it produces white or rose-coloured little flowers on long slender racemes ; *comp.* ချိုသား။

—နီ, *n.* the *Barringtonia acutangula* ; its flowers are rather small, but conspicuous by their long red filaments. The wood is red-brown, hard, and fine-grained, while the bark is good for tanning.

ကျည်းကျည်း or ထကျည်းကျည်း, *adv.* moderately (?) and protracted-ly, as pain ; သည်အထဲသို့ ဝမ်းထဲမှာ ထကျည်းကျည်း နာသောကြောင့် ထညည်းညည်းရသည်။

ကျဉ်း, *n.* a large species of ant, of which the Burmese say there are two kinds—ကျဉ်းနီ, the red, and ကျဉ်းနက်, the black, kind.

ကျဉ်း, 2, *v.* to have the sensation of pricking numbness occasioned by checking the circulation of blood, or of chilling pain in the teeth occasioned by cold water in the mouth (သွားကျဉ်း) ; *comp.* ဖို့, to have the numbness experienced when one's funny-bone comes in violent contact with anything ; to be "asleep" as one's legs after sitting a long time (the difference between ကျဉ်း and ဖို့ is that ကျဉ်း implies that there is a certain amount of sensation with

numbness to be endured, whereas ထုံ implies that there is numbness without pain) ; ကျပ်စာရေး၍ ကြာကြာထိုင်ပြီးလျှင် ရုတ်တရက်သောအခါဖြေကျပ်တတ်သည်။

ကျပ်မွေ (*pron.* ကျော့), *n.* a pestle.

ကျပ်း, *v.* to be narrow, close, strait, confined, crowded. *Der.* ဆကျပ်း and ချပ်း ; သည်ခုတင်တယ်ကျပ်းသည်အကလေးနှင့်မှထောင်သည်, this bedstead is very narrow, it is only fit for a child ; ရှေ့သို့သည်ပြင်ဝယ်၍ အနောက်ကျပ်းသွားလျှင် လှေများမသွားနိုင်ဘဲရှိမိသည်, if hereafter the mouth of this river gets narrower than it is now, boats will not be able to go.

—ကျပ်, *v.* ; *see* the parts (distressful) ; သည်အမှုအတွက်ကျပ်းကျပ်သည်ကျပ်းတော်သားထောင်သို့ကျပ်းမည်မှတ်ပါသည်။

—ကျပ်, —မြောင်း, *v.* ; *see* ကျပ်းအလိုထောင်ထဲမှာချုပ်ထားသည့်တရားခံများကျပ်းမြောင်းစွာခံနေရသည်, the prisoners in the solitary cells have to suffer confinement in a close and rigorous way.

ကျန်, *v.* to remain, be left, ကြွင်း. *Der.* အကျန်—မကျန်ကျန်ကြွင်းသောအခွင့်ရက်လုပ်ငန်းသို့လိုက်သည်, the unexpired portion of his leave is cancelled ; (2) ကျန်ကြွင်းသောပစ္စည်းများကို တပါးသောသူအားပေးလိုက်ပါ, give away the remaining things to some one.

ကျန်း, 1, *v.* to be well, healthy ; အိသာသည်။မာသည်။

—ခန့်, —တော, —မာ, —မာပကတိ, *v.* same ; ကျန်းခန့်သာမာပကတိမူပါရဲ့ထား။

ကျန်း, 2, *v.* to be turbulent, rebellious ; chiefly used in သောင်းကျန်း။

—ထန်း, *v.* same (infrequent). [*Note.*—The difference between ကျန်းထန်း and ကြင်ထင်း would seem to be that the former word is applicable to a number or multitude of persons only, while the latter may be used when speaking of only one individual.]

ကျပ်, 1, *n.* a kyat or tical, a weight equal to four mats (မတ်) ; before capital numerals, အကျပ် as အကျပ်နှစ်ဆယ်, အကျပ်သုံးဆယ်, there are 100 ticals in one viss—သည်ယူမင်းရဲပါခင်ကျားရွာတဆယ်သားကော့ပါသည်, this man is not poor, sir, he has more than 10 ticals of gold ; (2) ကျပ်သုံးဒေါ်, current (rupees) coin of the realm.

ကျပ်, 2, *n.* a kind of basket carried by certain mendicants and ascetics, also by pho-thu-daws and nuns.

—မြင်းမိုရ်, *n.* one of the insignia of royalty (မြင်းမိုရ်ကျပ်).

ကျပ်, 3, *n.* the scrofula, king's evil ; ဆင်နာပေါက်ပြီးလျှင်ကျပ်နာလိုက်၍ရှိနေပါသည်။

ကျပ်, 4, *n.* a perforated leather used in weaving strips of cloth.

ကျပ်ကြိုးပြား, *n.* a strip of cloth, woven by itself ; tape, ribbon, ကျပ်
ရက်ကြိုးပြား။

—ကြိုးလုံး, *n.* a bobbin, ကျပ်ရက်ကြိုးလုံး ; *comp.* လုံးကြိုး။

ကျပ်, 5, *v.* to be tight, not loose ; မချောင့်, to be crowded, to be
strict and severe as a master with his servants, ကျပ်ပြီးကျပ်
သည် ; *comp.* ကြပ်, with which it must be closely connected.
သည်နေရာထဲကပ်သည်နေရာထိုင်ရာမရှိ, this place is very crowd-
ed ; there is no standing-room, or place for sitting ; (2)
အင်္ကျီကျပ်ကျပ်ဝတ်လျှင် အသက်ကောင်းကောင်းမရှိနိုင် ; (3) သည်ခင်းထက်
ထက်အနေအထိုင်မှစ၍အတွန်ကျပ်သည်။

ကျပ်, 6, *v.* to put into and twirl or twist about as a feather or
stick in the ear, or other aperture ; *comp.* ကထိ, to calk by
driving pitch or any similar substance into seams or cracks
with a heated instrument ; *comp.* ထေး, to clean a gun, *e.g.*,
ဒုတ်မှာ အဝတ်ရေနံသွတ်ပတ်ပြီးလျှင် ထေနတ်ပြောင်းလိုသံချေးမထက်ရအောင်
* ကျပ်လိုက်ရမည်, in order that the barrel of the gun may not
rust, you must wrap a piece of cloth moistened in earth-
oil round a stick and twist it about (inside the barrel) ;
ကြက်ထောင်နှင့်နားကိုကျပ်သည်, he twisted a fowl's feather in
his ear ; (2) တွေထေးသောအခါတူးရွင်းကိုမီးဖုတ်ပြီးလျှင် ထေးရသည်,
calking a boat is done after the calking-iron has been
heated in the fire.

ကျပ်, 7, *v.* to be intermediate ; not used assertively, but found in
ထိုင်းကျပ် and ရက်ကျပ်. Der. ချပ်. ထိုင်းကျပ် is a small country
between two large ones as Monaco, Munipoor ; ကသည်းပြည်
ကိုထိုင်းကျပ်ကားထေးဟုခေါ်သည်, Kathè is called "a small *inter-
mediate* kingdom."

ကျပ်ချိန် (from အကျပ် and အချိန်), *n.* weight by tical, weight esti-
mated in ticals ; ကျပ်ချိန်ဝယ်လျှင် ကျွန်ုပ်တစ်ဆာကိုထယ်ထောက်ပေးရ
မည်ထို, if I buy by tical weight, what shall I have to pay the
viss ?

ကျဗဟုန်း, *n.* a kind of convulsion to which children are subject.

—ဝမ်း, *v.* to be subject to such convulsions ; သူငယ်များနာသော
အခါ ကျဗဟုန်းဝမ်းသောကြောင့် ရုန်ခွဲထတ်သည်, when children are
ill from convulsions, they are apt to writhe and twist
about.

ကျမ်း, 1, *n.* a religious writing or book, any writing or book
treating of art or science ; ကျမ်းစာ။

—ထိုင်, —ဆို, *v.* to take an oath by or upon a religious book ;
(1) ထိုက်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျမ်းမကိုင်ရ, women that are enceinte
should not take the oath ; (2) ထုန်းကြီးများသည် ကျမ်းမကိုင်ရ,

pôngyis should not take the oath ; ဆွေတင်မျိုးဝေင်ကျင်းကိုင်
လေ့ရှိပါ။

ကျင်းဂန်, *n.* ; *see* ကျင်းစာ။

—စာရေး, *n.* a scribe or writer of religious books.

—စူး, —မိ, —သင့်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury ; မထုတ်မမှန်သောစကားကိုပြောပါချေသော်။ ဤသစ္စာတော်ကျင်းတွင် ကျိန်စာပါရှိသည့်အတိုင်းစူးရောက်ပါစေသော, if I should state what is untrue, may I assuredly incur the penalties as contained in this book of truth.

—ထတ်, *v.* to be versed in the Buddhist Scriptures ; to be learned (in modern parlance) ; ရေဦးမြို့ ဥထံတိုက် တော်ကျင်း ထတ်ကြီးပါ။

—တိုက်, *v.* to administer an oath on a religious book.

—ပေါင်းမှတ်စု, *n.* a compendium of scripture ; လူတို့မှတ်သားရန် ကျင်းပေါင်းဦးတို့ပေါင်းမှတ်စု။

—ရွက်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury, to take an oath.

—သစ္စာ, *n.* an oath on scripture ; ကျင်းသစ္စာဆိုသည်။

ကျင်း, *z.* *v.* to level, reduce to an even surface, ညီသည် ; *comp.* ဂျုဝ်—(1) မြေကိုကျင်းတုံးဖြင့်ကျင်း၍ စပါးစိုက်သည်။ (2) တင်းနွှိရှိသော စပါးကိုအပိုအမိမရှိစေခြင်းငှာထံထုတ် (now generally pronounced စဒုတ်) ဖြင့်ညီညာစွာကျင်း၍ရသည်။

ကျယ်, *v.* to be wide, broad. Der. ချဲ့ ; ထောင်ထိပ်၏အဝှမ်းအတာအထွန် ကျယ်သည်။ ဘုရားတည်ဘို့ကျောင်းဆောက်ဘို့ထယ်ကောင်းသည်။

—တတ်တတ်, *adv.* arrogantly ; စော်ကားသည်နှင့်။ သည်လူကျယ်တတ်တတ် စကားပြောတတ်သည်, this man is in the habit of speaking arrogantly.

—ဝင်း, *v.* to be great, applied to designs or words ; အခြားနိုင်ငံ များကိုမိမိနိုင်ငံဖြစ်အောင် အလောင်းမင်းတရားကြီး အကြံအစည်အထွန်ကျယ် ဝင်းအောင်ကြံတော်မူသည်။

—ဝန်း, *v.* to be spacious, extensive ; မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့်အာကာသ ကောင်းကင် ၊ ပါးထက်ကျယ်ဝန်းသောအရာမရှိ။

—ဝိုင်း, *v.* same (infrequent).

ကျံ, *v.* to daub, plaster over. Der. ထိမ်းကျံ။ ပုတ်များကိုပါးစေ့ယိုကျ မည်မိုးသောကြောင့် ကျွေးချေးမြေနှင့် နယ်၍ကျံသည်။ (2) တမင်းများကိုပါး နယ်ရန်မြေကြေးနှင့်ကျွေးချေးရေစိုကျံသည်။

ကျာကျာ, *adv.* loudly and protractedly ; ကျာကျာအော်သည့်အသံကိုကြား သည်။

ကျားဖက်ကြီး, *n.* the large leaved leea, “is sometimes cultivated for the astringent properties of its roots ; * * the Burmans use it to stop the effusion of blood in wounds.”—Mason.

ကျား, 1, *n.* a tiger, a piece in the game of checkers ; ကျားရဲရာကြွမ္မာ မရိုးသာ ; ကျားမိန့်ထွတ်ထွတ်ထိုက်သည်, to stick close to, and follow, like a lean tiger (following a bullock) ; figuratively applied to a person who sponges on another ; an importunate creditor, &c.

—ကွက်, *n.* a compartment on a play-board ; လေးကွက်ကျားကစားသည်။ ရှစ်ကွက်ကျားကစားသည်။

—ထိုး, *v.* to play checkers or the like.

—ဖန်း.

—မင်း (*pron.* ကျမင်း), *n.* a small species of tiger possessing superior strength (said to be of a tawny colour).

—မျက်ထိုး, *n.* a bull's-eye lantern.

—ညှာရှားစောင်း, *n.* a kind of cactus.

—သစ် (*pron.* ကျသစ်), *n.* a leopard, a cheetah ; frequently called သစ် without the ကျား။ ညကနွားကလေးကိုသစ်ချီထွားသည်ခင်ကျား။

—ကျပ်, *n.* same as, and much more frequently called သစ်ကျပ်။

—မည်း, *n.* the black cheetah or leopard.

—ထက်သည်း, *n.* a giant shell, *Tridæna gigas* ; ကလွန်တောင်။

ကျား, 2 (from ထောက်ျား, a man).

—ကျားလျားလျား, *adv.* boldly ; ရဲရင့်စွာ။ သည်လူထယ်ထောက်ျားပြီသည် ကျားလျားလျားလျားရှိသည်။

—ကြီးကျားငယ်, မကြီးမငယ်, *n.* people collectively, that is, as regards ကျားကြီးကျားငယ် ; ကျားမကြီးကျားမငယ် refers to widows, and to girls whether they have reached puberty or not.

ကျား, 3, *v.* to be marked with different colours ; not uniform in colour ; variegated with alternate bars, chequered, striped, &c. ; ကျားအရောင်နီကြောင်ကြောင်ကျားကျားရှိသည်။ (2) အမိန်းရောင်ပေါ်မှာအဝါကျားသည်။ (3) ခင်ဗျားနွားသယ်အမွှေးကျားသယ်။ [Note.—ကျား is also applied to fowls.]

ကျိ, *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous, ချွေးသည် ; *comp.* ဝေး ; *fig.* to be glutted with riches, to be oily and drawling in speech.

—သည်သူကောင်းပြောထောက်အခါ ပြတ်ပြတ်ထောက် ထောက်မရှိကျိချွေးချွေးပြောထတ်သည်။ (2) သည်မိန်းမအကလေးများလိုက်သည်မှာ, (မျက်မိ), ကျိကျိနောက်ကျိ။ (3) သည်သူဌေး ရထတ်လိုက်သည်မှာ (မျက်မိ) ကျိကျိနောက်ကျိ။ (4) ထုရင်မင်းကြီး ရန်သူနိမ္မိတို့ ကြွရောက်စောင့် မူသည့်အခါ ထန်ထားများပေါ်မှာ လူအပေါင်းအတူအမြင်ရောက်ကြသည်မှာ (မျက်မိ) ကျိကျိနောက်ကျိရော့ဖယ်။

ကျိတ်, ၁, *n.* a kind of plant, one species of စပါး။

—ရေ, —ပုစိး, *n.* the seed of above, much used by Karin women in ornamenting their garments (ကျိတ်ကောက်ညှင်း)။

ကျိတ်, ၂, *v.* to be hard, indurated ; ခဲသည်, as a verb, obsolete in this sense ; to be hard, difficult of performance or management ; ခက်သည်ခဲသည်, to be hard to deal with, churlish, ကတ်သတ်သည်။ Der. အကျိတ်။

—ခဲ, *v.* same, 2nd def. ; သည်အမှု ထယ်ကျိတ်ခဲ သည်စင်စရာ အပေါက် မရှိဘူး။

—ထိပ်, *v.* to be well done, properly arranged, finally settled ; သေချာသည်။ သေသတ်သည်, သည်အလုပ်ကိုသူကျိတ်ကျိတ် ထိပ်ထိပ်ထုတ်သည်။

—ထိပ်သေ, *adv.* in a settled state, such as to preclude the necessity of alteration ; to be hushed up, as a crime, precluding a chance of detection ; ထုသတ်မှုများစွာစုံထောက်မေးမြန်းခြင်းကိုပြုသော်လည်း ထက်သည်ကို ရှာမတွေ့သောအခါအမှုကိုကျိတ်ထိပ်သေသေသည်ဟုအများကခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြသည်။

ကျိတ်နာ (*pron.* ဖြိတ်နာ), *n.* a kind of cancer on the lower jaw, [a form of anthrax called malignant sore-throat, a disease of cattle].

ကျိတ်မှန် (ကြိတ်မန်), *n.* a medicinal plant ; ကြိတ်မန်ပင်မြေနွယ်နီးပေါ်မှာ ပေါက်တတ်သည်။ မီးရင်ကောင်းသည်။

ကျိန်, *v.* to swear, take an oath, imprecate evil on one's self or others, either conditionally or absolutely ; to curse ; *comp.* မိဋ္ဌာန်ပြု, သစ္စာပြု, သစ္စာပန်နက် (*pron.* par nat). Der. အကျိန်။ အလကားမဲ့ကျင်းသူရားကိုမကျိန်ကောင်းဘူး။

—ခဲ, *v.* to curse in anger, imprecate evil on another ; ဝေမိတ္တကသူဌေးသားမိခင်အမိကကျိန်ခဲမိသောကြောင့် သားသင်္ဘောနစ်နွမ်းခြံအသူရကယ်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။

—ဆို, *v.* to take an oath ; *comp.* ကျင်းထိုင်။

—ကွယ်, *v.* same ; ရည်စားကို ထောကျားကမယုံယုံအောင် ကျိန်ကွယ်၍ပြောသည်။

ကျိန်း, *v.* to sleep (respectful), commonly applied to Buddhist priests ; *comp.* အိပ် and စက်, to remain dormant, as wind in the intestines or the foetus in the womb ; ထကာများဝင်၍သွေးကြပါနှင့်ဘုန်းထောင်ကြီးကျိန်းနေပါသည်။

—အောင်း, *v.* ; see ကျိန်းဝစ်။ သည်သူထေကျိန်းအောင်းနေသည်, ထေဆေးကိုစားမှပျောက်မည်။

—စက်, —ဒိုက်, *v.* to sleep (applied to deity) ; ထုရားမြတ်စွာကျိန်းစက်ထောင်မူသည်။

ကျိန်းချေ, *v.* to ward off evil, as a king by the observance of certain superstitious ceremonies.

ကျို, *v.* to be contracted, drawn together, shrunk, to have few friends, as မိတ်ကျို. Der. ချို. There can be very little reason to doubt that ကျို and ချို must have originally been derived from, or, at the least, had close affinity to, ကြိ—(1) သည်အဝတ်ကိုရေထုတ်၍ နေပူထွန်းသောကြောင့်ကျိုနေပြီ။ (2) သည်လူအထွန်စေးနဲ့ သော့ကြောင့်တယ်မိတ်ကျိုသည်။ (မိတ်ကျို is intelligible, but rarely used); (3) သည်တွေထယ်ဝမ်းကျိုသည်။ ဆင်ကျိုလျှင်ကွေ့လောက်ရသေးရဲ့, figuratively applied to those who have had large pecuniary losses, but are, notwithstanding, far from being ruined.

—ယုံ, *v.* same, applied to the limbs and body.

ကျိုး, 1, *n.* a moat, trench round a fortification, a rampart.

—ထိပ်, —နဖူး, *n.* the top of the bank on either side of a moat with a palisade—(1) ကျိုးမြောင်းရင်ထော့, a moat with a palisade; (2) ကျိုးနဖူးပေါ်ကိုလူဝမ်းမြစ်ရှောက်ကြသည်။

ကျိုး, 2, *n.* an enclosure into which wild elephants are decoyed, ဆင်ကျိုး (*pron.* hsin-gyòn); ဆင်မိုင်းများကို ကျိုးထဲသို့ထွင်း၍အစာသတ် (*pron.* as one word, uzza-that-htha-thee), ထားသည်။

ကျိုး, 3 (obsolete), *see* ကျွမ်း။

ကျိုး, *v.* to gather up from, take up or away—(1) သည်အမှိုက်သရိုက်ရှိသမျှကိုကျိုးပစ်လိုက်။ (2) မစင်ထိထင် (*pron.* tedin) ကိုကျိုးပစ်လိုက်။ (3) စပါးကိုထောင်းကုန်ခါးသို့ကျိုး၍ထုသွားသည်။

ကျူ, *n.* a species of reed.

—ထမိုင်း, *n.* a coarse kind of mat made of reeds.

—ထရံ, *n.* same, but more frequently used.

ကျူငွေ, *n.* a kind of silver brought from China (said to be the best and purest extant).

ကျူး, 1, *v.* to go beyond, trespass, overlook by ignoring, to offend, exceed, surpass; ထွန်သည်။သာသည်, to transgress, ကျွံ, ထွန်သည်, ဖွန်သည်။

—ကျွေ, *v.* same.

—ထွန်, *v.* same—(1) ထရားကိုကျူးထွန်။ (2) ငကိုကျူးထွန်၍ မိမိကိုသာ ဖြစ်လိုက်သတည်း။

ကျွန်း, 2, *v.* to produce a melodious sound, to deliver, utter (as a Buddh), express in melodious, persuasive strains; *comp.* ဥဒါန်းကျွန်း။

—င, —ရင့်, *v.* same—(1) ရွှေပြည်ဝိုးဥဒြာဌာန်များ ကျူးရင့်သောအခါ မိဘတို့ထံ အထွန်ထွင်းတတ်သည်။ (2) ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပုဏ္ဏားကိုအောင်မြင်သောအခါ ဖြတ်စွာထုရားကျူးရင့်ထော်မူသည်။

ကျေ, *v.* to be rubbed out, erased, cancelled, to be replied to, refuted. Der. ချေ။

ကျေး, *v.* same—(1) သတ္တဝါတို့ပေးသော နှစ်ထပ်ကပ်၍ ထပ်သောကြောင့် ကျေးပလ္လင်ပါပြီ။ (2) မင်းကို အကျိုးရှိစေရန် ကျေးပပါပြီဟော (*pron.* ဝေါ) ထပ်မံပြောပါနှင့်။

ကျေး, 1, *n.* a province, district, exclusive of the metropolis ; not used alone ; *comp.* နယ်။

—လိပ်, *n.* the lieutenant of a ကျေးဇူး။

—ကျွန်, *n.* a subject (of Government).

—စား, *n.* the person who lives on the revenue of a province.

—ထော, *n.* the rural parts of a district.

—ထောသား, *n.* a peasant, rustic, boor, clown, a country bumpkin ; ကုန်းခေါင်ရေဝေး နေသောသူများကို ကျေးထောသားဟု ခေါ်သည်။

—မတ်, —ရွာ, *see* next.

—လက်, *n.* the suburbs, circumjacent parts belonging to a town or village ; ဓနုမြို့ကျေးလက်ရွာများ အကျဉ်းပြင်ကသာ နှင့်ဆန်ခါကြောင်ခြောင်းနှင့်တွင်းပွဲ။

ကျေး, 2, *n.* a parrot, ကြက်တူရွေး, of which five varieties are enumerated, namely, —လူထော, —ကျွတ်, —ကျက်ထော, —ထမာ, —ဖေါင်းခါး။

—ငှက်, *n.* birds in general.

—စေတီ, *n.* an ornamental post on each side of a door (whence carrier parrots in olden times were dispatched).

—နှုတ်, —နှုတ်သီး, *n.* iron pincers for drawing nails, called so because it resembles the beak of a parrot.

—သား, *n.* a parrot (most common) ; ကျေးသားဥယျာဉ်မှာ သစ်သီးကို များစွာထိုက်ဖျက်သည်။

ကျေးဇူး, *n.* advantage, profit ; အကျိုး, favour conferred, obligation ; ထထပ်ထမင်း တနှစ်စင်းစင်းတွင်းသွားနူး စားရသူက အကျိုးဇူးသည်ဖြင့်မဆင်နိုင်းကျေးဇူးဥပကာရ။ ကျေးဇူးဂုဏ်။

—ခံ (ကျေးဇူးစား), *n.* one who receives a favour.

—ထင်, *v.* to be under an obligation, to be grateful, thankful.

—ပြု, *v.* to do a favour, to oblige ; ကျောင်းထာဝက ဤစာကို ကျေးဇူးပြုမောင်မြတ်ထံသို့ပေးလိုက်ပါ။

—မေ့, *v.* to be forgetful of a benefit or favour.

—မဲ့, *v.* to be unthankful ; အကျိုးမရှိသည်အခါ ကျွန်သားသို့များများကိုခင်အားကကြည့်ရှုမိမိပေးသောကြောင့် အထွန်ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ ကျေးဇူးမဲ့သည်ဟုမထင်ပါနှင့်။

—ရှင်, *n.* one who confers a favour, a benefactor ; ကျေးဇူးရှင်ကြေးရွှင်။

ကျေးဇူးရှိ, *v.* to obtain profit, to be under obligation.

—ထိ, *v.* to be sensible of a favour ; သည်လူကျေးဇူးမှန်းသိထိသည် လူမဟုတ်ပါ။

ကျေးသတာ, *n.* the red-rumped lorikeet ; မြင်းထိုးငှက်။

ကျေးသံပန်း, *n.* a species of sun-dew, *Drosera Burmanii* ; မိုင်းထွင်သေ။

ကျွေးကြီး (ကျွကြီး), *n.* white-flowered Barringtonia, *e.g.*, ကျွေးကြီးပန်း emits a slight scent.

ကျွဲစဲ (ကျဲစဲ), *n.* a species of laurus producing a hard wood.

ကျွေးသား (ကျဲသား), *n.* the scarlet-flowered Barringtonia.

ကျော, 1, *v.* to be very hard ; used adverbially (though not always), *see under* မာသည်ထက်ပွေ့သက်အထွန်မာကျောသောသူဖြစ်ပါသည်။

ကျော, 2, *v.* to be shining black ; used adverbially, *see under* နက်။ ရေဝတ်ဖြစ်ရေကျောကျောကြီးနက်သည်။

ကျောက်, 1, *n.* stone, rock, an anchor ; ကျောက်ဆူး. Formerly in Upper Burma the anchor was often made of the heart-wood of the tamarind tree ; ကျောက်တပြန်ချ, one cable's length ; ထားပြတိုက်ရာ ကျွန်တော်မျိုးတွေနှင့် အတိုက်ခံရသည်သူတွေနှင့် ကျောက်တပြန်ချ (*pron.* ဈ) ခန့်ထောက်ဝေးကွာပါသည်။

—ကြံ, *n.* globular masses containing pyrites in the centre.

—ကိုက်, *v.* to hold as an anchor.

—ကြိတ်ဆုံ, *n.* a mill-stone, likely to be soon supplanted by ဆံကြိတ်ဆုံ။

—ကြိုး, *n.* a cable.

—ခက်, *n.* a kind of stone of which rosaries are made.

—ခရမ်းပွင့် (ခါးခရမ်းပွင့်), *n.* amethyst or violet quartz.

—ချ, *v.* to anchor ; ကျောက်ပြင်။

—ချဉ်ပေါင်, *n.* a species of begonia (a plant).

—ချဉ်, *n.* alum.

—ဂံ (ဂံကျောက်), *n.* laterite.

—ဂွမ်း, *n.* asbestos [a mineral fibrous substance which is incombustible].

—ခနန်း, *n.* a diminutive fresh-water crab.

—ငုပ်, *v.* to disappear, or become scarce, as precious stones. The Burmese have a superstition that if any one's conversation turns upon elephants or horses in the vicinity of the ruby mines, it causes the rubies to disappear ; မိုးလက်ဝတ္ထုခြား ကျောက်တွင်းရှိသည့်အရပ်တွင်။ ဆင်စကား။ မြင်းစကား ပြောလျှင်။ ကျောက်ငုတ်ထက်သည်။

- ကျောက်စင်, *n.* a kind of medicinal stone (stalactical carbonate of lime).
- စရစ်, *n.* a small stone, pebble, gravel.
- စာ, *n.* an inscription on stone ; ကျောက်စာအက္ခရာ။
- စိင်း, *n.* a jasper (jade).
- ဆစ်, *v.* to peck a flint (to hew stone ; သုရားထုကျောက်ဆစ်).
- ဆူး, *n.* an anchor, whether of stone or any other substance.
- ဆူးကြိုး, *n.* a cable.
- ဆတ်, *n.* an instrument used to peck a flint.
- ဆူးလက်, *n.* the stock of an anchor.
- ဆောင်, *n.* a large rock or ledge of rocks rising above the surface ; ကျောက်တန်းကျောက်ဆောင်။ ကျောက်သံထောင်းရေထသောအခါ ခင်ကျားမြင်သည့် ကျောက်ဆောင် မြင်တတ် ဆော့ကြောင့် မီးသင်္ဘောလာ နိုင် ထိခိုက်စေတတ်သည်။
- ထည်, *v.* to have the gravel or stone.
- ထန်း, *n.* a ledge of rocks in water.
- ထံ, *n.* a slate pencil.
- တိုင်, *n.* stone pillars or cairns to mark a boundary, formerly set up north of Thayetmyo ကျောက်တိုင်အတွင်း, showing the boundaries of British and Upper Burma (the small stone pillars marking the limits of the ground belonging to a ထိပ်).
- တွင်း, *n.* a stone-pit, mine, or quarry (ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, a ruby mine), a defile on the Irrawaddy.
- တက်အက္ခရာ, *n.* an inscription on stone.
- တမင်းဆုတ်, *n.* ; see ကျောက်သြဇာ, as which it is said to be the same.
- ထင်, *n.* a steep rock, precipice.
- ထွန်, *v.* to drag as an anchor.
- နက်, *n.* jet, a black fossil.
- နီ, *n.* a ruby or carbuncle, spinelle ; the true word for ruby is ပတ္တမြား။
- နို့, *n.* a stalactite.
- နှင်းဇက်, *n.* granite.
- ပန်း, *n.* a salt-water muscle.
- ပုထိုး (—ပုထဲ), *n.* chlorite.
- ပျဉ်, *n.* a flat level stone, a stone table or slab, a circular

flat stone used by Burmese women for preparing ဆနင်ခါး။
ဆနင်ခါးကျောက်ပုညီ။

ကျောက်ပြား, *n.* a flat stone.

—ဖြတ်, *n.* a rough stone.

—ပွင့်, *n.* seaweed.

—ပရုံ, *n.* the long white pumpkin, ကျောက်ပရုံဖွဲး, ကျောက်ပရုံသီး, မိုတ်းကြိုးကွင်းတတ်သည်; this kind of pumpkin is said to deflect lightning and also to prevent putrefaction; ကျောက်ပရုံသီး အထောင်းခေါင်းအောက်ကထလုံးခြေအောက်ကထလုံးလှသပုင်စေမန့်။

—ပုံ, *n.* pudding stone.

—ဈာ, *n.* a large flat stone like a mat.

—မြန်, *see under* အဖြန်း။

—ဖြူ, *n.* white stone.

—မြရ, *n.* alabaster stone found on Sagyin mountain ဆံကျင်ထောင် near Mandalay in large quantities.

—မီးသွေး, *n.* fossil coal.

—မျက်, —ဖြတ်, *n.* a precious stone; ကျောက်မျက်စိ။

—မြွတ်, *n.* a kind of medicinal stone found in the sea.

—ရိုင်း, *n.* a fossil; ဆတ္တုရိုင်း။ ကျောက်မီးသွေးကွင်း, *n.* a coal-pit.

—ထွာ, *n.* a thin piece of rock split off from the mass.

—သင်ပုံ (ကျောက်သင်ပုန်း), *n.* a slate.

—သင်္ဃော, *n.* the sea urchin “a small animal with a solid covering beset with spines, called ‘sea-egg,’ ‘sea chestnut,’ and sometimes ‘sea urchin,’ is common on the coast.”
—Mason.

—သလင်း, *n.* crystal.

—သလဲ, —ပုလဲ, *n.* chlorite (?)

—သွား, *n.* a muller.

—သွေးသွား, *n.* a polisher of precious stones.

ကျောက်, ၂, *n.* the small-pox or chicken-pox; hence နွားကျောက်, the cow-pox [the rinderpest, a disease of cattle].

—ကြီး, *n.* the small-pox, of which there are several varieties, as သင်းကပ်, —မီး, —မိုတ်းနံ, —သား, —သားရေ (confluent of small-pox).

—ထိုး, *v.* to inoculate for the small-pox; ကျောက်ထိုးဆရာ, *n.* a vaccinator.

—ပေါက်, *v.* to break out with the small-pox.

ကျောက်ပေါက်ခေါ, *n.* (abbreviation of ကျောက်ပေါက်အခေါရွတ်), a pit made by the small-pox.

——ပေး, a small-pox scab ; ကျောက်ပေးကွာ။

——မြူ, *n.* the chicken-pox ; ချေကျောက်။

——လေ, —လွင့်, *n.* varioloid.

ကျောက်, 3, *n.* the back of an animal ; seldom used alone ; ကျော။

——ကပ် (from ကပ်, to adhere to), *n.* a kidney.

——ထုန်း, *n.* the back (most common) ကျောထုန်း ; မြင်းကျောင်းထုန်းထက်ထုန်းနှီးတင်၍စီးသည်။

ကျောက်, 4, to kick, ကန်သည် ; to push off (a boat), ကန်သည် ; less than ကန်။——။ လွှေကျောက်ထုတ်လိုက်ပါ။

——ကန်, *v.* same, “——။ သည်ထူထပ်ထူထပ်မြေနှင့်ကျောက် ကန်ပစ်လိုက်သည်။ (great violence is implied in the words ကန်ပစ်လိုက်သည်)။

ကျောင်း, 1, *n.* a monastery (Pali ဝိမ္ဘီယ), a building inhabited by literary or religious characters (စာသင်ကျောင်း, a school) ; ထုံးကျောင်းပြောင်းသောရှင် (စာထယ်တတ်သူသည်) ထုံးထင်ကွာသောမိန်းမ (လက်မခံရာ)။

——အမ, *n.* a female who builds and consecrates a kyaung. Nowadays it is a term of compellation bestowed upon any respectable elderly woman quite irrespective of her having built a kyaung ; ကျောင်းအထောင်အရင်ကလာသလား။

——ကန်, *n.* ; see ကျောင်း (ကျောင်းကန်တုရား)။

——ဆရာ, *n.* a school-master.

——တကာ (from တရကာ), *n.* one who builds and consecrates a kyaung. Any respectable elderly man is addressed as “ကျောင်းတကာ ;” ကျောင်းတကာကျောင်းကန်တုရားမပြတ်သွားပါရဲ့ (၏) ထာ့။

——ထိုက်, *n.* several monasteries.

——ထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်, *n.* the head of a monastery ; ကျောင်းထိုင်တုန်းကြီး, In asking a Buddhist priest where he lives, it is customary to say ကိုယ်ထောင်တယ်ရင်ထောင်ကျောင်းထိုင်ထောင်မူသထံ။

——နောင်, *n.* a school-fellow.

——သား, *n.* a lay boy educated in a kyaung, a school-boy.

ကျောင်း, 2, *v.* to feed, tend (as creatures) ; *comp.* ထိန်း။ Der. အကျောင်း၊ ကျွေးကျောင်းသည်, (2) နွားကျောင်းသည်, proverb အမေးဌာကွဲ ကျောင်းအဖြေမှတုရားလောင်း, the question from the cowherd, the answer from the embryo Buddh.

ကျော့, 1, *v.* to catch in a noose or slip-knot.

ကျော့ကွင်း, *n.* a noose, held and drawn tight by the hand ; one kind of ကွင်းကျော ; *comp.* ညွတ်။

— ဖမ်း, *see* the parts ; မြွေကိကျော့ကွင်းနှင့်ကျော့ဖမ်းသည်။ Proverb (ကျီးကန်း) ကျော့ကွင်းကိုမမြင်ငါးတစ်ကိုသာမြင်သည်, (the crow) does not see the noose, but only the piece of fish (as in the way a thief intent upon stealing does not think of his being found out and sent to jail).

ကျော့, 2, *v.* to be fine, executed with taste ; to be well bred and complaisant in manners, relating less to speech and mind than ယဉ်ကျေး။

— မေ့ (ကြေ့မေ့), *v.* same—(1) သည်လူကျော့ကျော့မေ့မေ့ပြောတတ်သည်။ (2) သည်လူကျော့ကျော့မေ့မေ့ (၁၅ဆွဲပေါင်း၍) ထမ်းရှောက်သွားသည်။

ကျော့ကျည်း, *v.* to spend time idly and wantonly.

— ကျော့ကျော့ကျည်းကျည်း, *adv.* from above (most common). This expression is scarcely, if ever, used.

ကျော်, 1, *v.* to be talked about, be a subject of public notice, acquire notoriety, fame—(1) ကျော်မြင်းကျော်ကြွယ်သူကသာ၍ကျော်သည်။ (2) မိလားလင်းလူဖြစ်ပါကလား။ ကြိတ်ထကျော်ကျော်အွန်နဲနဲ။

— စော, *v.* to acquire notoriety, fame, be famous, fame, celebrity ; ကိစ္စ။ ကျော်စောထင်ရှား ; ဖဲနင်းကြီးဦးပန်းလှ သူတပါးများအား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းရက်စရာသဘောကြောင့်နှိုင်းနှင့်တကွကျော်စောသည်။

— ညာ (ကြော်ငြာ), *v.* to spread as news ; သတင်းနံ့ပြားသည်, to be proclaimed publicly ; အရှင်သူတောင်းပေါ်ရှိအောင်ဤစွဲစည်းကို ကျော်ညာလိုက်သည်။

— ဌန်းတက်, *v.* to acquire eminent distinction, be very famous ; ရှင်လီလဝင်သအသံသည်အထက်သို့တဝက်ထိုင်အောင်ကျော်ဌန်းတက်သည်။

ကျော်, 2, *v.* to step or pass over.

— နင်း, *see* the parts ; မိန်းမများခွေးတီးကိုမျှမကျော်ကောင်းဘူး။

— ရေ့, *int.* ah ! alas ! aha ! ဖြစ်ရလေချင်း ; ကျော်ရေ့ကွယ်ရှိသစ်တံကိုဘယ်သူမွင်းသလဲ။

— သွား, *v.* same with ကျော်, to supersede ; မြို့အုပ်မောင်ဖြူပေးအထွန်လေ့ကျက်သောကြောင့်မောင်မထက် (အထက်, above) ကျော်၍သွားသည်။

ကျော် (ကြော်), 3, *v.* to fry.

— ချက်ချက် (ကြော်ချက်ချက်) (*pron.* ကျော်ချက်ချက်), *v.* to cook by first frying in oil and then pouring on water ; ဘူးသီးခရမ်းသီးကိုကျော်ချက်ချက်သည်။

— ချက်ရောင်ချက် (ကြော်ချက်ရောင်ချက်), *v.* to cook by frying in oil and water.

ကျော်ထွေ (ကျော်ထွေ), *v.*; *see* the parts.

—ကသင်း, *n.* Tonquinese, native of Tonquin.

ကျက်ချ, 1, *v.* to gulp down, swallow at once. Der. အကျက်—

(1) သည်အကလေးကြက်ဆူဆီအနံ့ကိုမခံနိုင်သောကြောင့် နှာခေါင်းကိုမိတ်၍ ကျက်ချသည်။ (2) ရေထဲသောအခါရေနောက်ကိုပင်ကျက်ချရသည်။

ကျက်, 2, *see* ခါးထောင်းကျက်. Der. အကျက်, *v.* to gird up.

ကျက်ကျက်, *adv.* bubblingly, hissingly; ရေနွေးဆိုးမီးဖိုပေါ်မှတည်သော အခါရေကိုကျက်ကျက်ဆူအောင်တည်ရမည်။

ကျင်း, 1, *n.* a kind of official umbrella carried before (not over) the owner; ဆောင်ထီး။

ကျင်း, 2, *v.* to be stout, portly, large in bulk and height; ထွားသည်. Der. အကျင်း။

—ထွား, *v.* same; ပုဆိပ်ဝန်မောင်လှကြီးဆိုသောသူကျင်းကျင်းထွားထွားအလွန်ထွေးသည်။

ကျို (ကြို), *v.* to bow down, stoop, implying the idea of avoiding some evil, to be humble, submissive; သည်သူအတွန်မိတ်တင်းမာသောကြောင့်ရင်းအပေါ်၌တရံတရံကိုအလိုရှိလျှင်ကျို၍ခံတောင်းမှရမည်။

—ဇွဲ (ကြိုဇွဲ), *v.* same, 2nd def.

—ပေါင်း, *v.* to associate with another on terms of submissive intimacy; ဩဇာကြီးသည့် လူရှိကြိုပေါင်းရရှာသည်အတွက် သည်ခင်ဗျား။ နဂိုရံကြောက်တတ်လို့မဟုတ်ပါ။

ကျိုး, 1, *v.* to follow directions respectfully, be respectfully obedient, to be well disciplined, to take pains with, to behave with sobriety after receiving a severe lesson in the shape of punishment; not used singly.

—နွဲ့, *v.* same (common)—(1) ထောင်သူများလယ်ထင်သော အခါကျိုးကျိုးနွဲ့နွဲ့လယ်တတ်သည်။ (2) ငြိမ့်ထောင်သို့ကျပြီးသည့် နောက်အတွန်ကျိုးနွဲ့သည်။

ကျိုး, 2, *v.* to be broken crosswise, to burst as a bund; *comp.* ကွဲ (to be broken or severed lengthwise, split). Der. ချိုး—(1) ဇွဲရှိမှတစ်ဆင့်တစ်သွားသောကြောင့် ထယ်များဖျက်စီးကုန်ပြီ။ (2) သည်သူထွားကျိုးသောကြောင့်တယ်အိရစ်ပေါက်နေပြီ။

—ပဲ့, *v.*; *see* the parts.

ကျိုးနင်းကျိုးနင်း, *adv.* bobblingly—(1) နွား ကျိုးနင်း ကျိုးနင်း ထွားသည် ထည်းကဗျတ်ထိုက်ပါ; (2) ကြက်ကျိုးနင်းကျိုးနင်းထွားသည်။

ကြ, *verb.* affix of number denoting the plural; ကုန်။

—ကုန်, same.

ကြက်, 1, *n.* a cock (ကြက်ဖ) or hen (ကြက်မ).

—အိတ်တန်း, *n.* a hen-roost.

- ကြိတ်ဥ, *n.* a fowl's egg ; ကြိတ်ဥအရောင် ထိပ်ထောင်သဘွယ် မင်းချေးကျယ်။
- ဥခိုးမြေ, *n.* the striped rat-snake.
- ဦးတွန် (*pron.* ကြိတ်ဦးခွန်), *n.* the time of earliest cock-crow-ing (about 2 a.m.).
- တွ, *n.* a Bantam fowl.
- ချေးပန်း, *n.* a plant of the genus umbellifers.
- ခြေ, *n.* a fowl's foot ; the mark of a St. Andrew's cross or any mark resembling a fowl's foot ; ငြိကြိတ်ခြေ ×
- ခြေခတ်, *n.* same, 2nd def., *v.* to make such a mark.
- ခွေးငို, *n.* a pullet.
- ငုံ, *a.* a tailless variety of the domestic fowl.
- ခွဲ, *n.* the man who holds the cocks during cock-fighting.
- ခပ်, *n.* a capon.
- စင်ပွန်း, *n.* a species of ornamental dillenia.
- စောင်, *v.* to be on the point of engaging, as two game-cocks ; ကြိတ်ခေင်းစောင်သလို။
- ဆင်, *n.* a turkey.
- ဆီဘူး, *n.* a fowl's oil-bag.
- ဆီဘူးဆုံ, *n.* a fowl's rump, the croup.
- ဆူး, *n.* a cock's spur (infrequent) ; အထက်, a disease of the eye in which the eyeball is first protruded and then sunk in (conical cornea). အခတ်သည့် မျက်စိထူထိုဓါ ကြိတ်ဆူးတွက်ရှာ သည်။
- ဆူးတည်, *v.* to be subject to said disease.
- ဆူးတိုင်, *n.* a stake to moor a boat at, or to which a decoy fowl is tied.
- ဣာ (နာ), *n.* the croup, or hooping cough.
- ထက်, *n.* a cock's spur ; အထက်, *n.* a species of coffee-wort, *Gardenia obtusifolia*.
- ထင်း (ဥထင်း), *n.* a basket or box for a hen to lay eggs in.
- တရောင်, *n.* the *Grewia hirsuta*, a shrub attaining to the height of about 5 feet ; the drupes, which are as large as a pea, are of a reddish brown colour.
- ထောင်, *n.* a fowl's quill or wing, the chain which connects the rings in a pair of fetters, a tool that may be used as an axe and an adz.
- ထောင်စည်း, *n.* the hair of the head tied stiff like a bunch of quills, as worn by young girls of about 13 years of age.

ကြက်တောင်ပြန်, *n.* a fowl with its feathers reversed.

—ထိုက်, *v.* to set game-cocks to fight ; ကြက်ထိုက်ပွဲ, a cock-fight.

—ထွန်, *v.* to crow as a cock ; ကြက်ထွန်ခွီရိမ်းမောင်း။

—နင်းအုတ်, *v.* to superadd a bamboo framework on the roof of a house in order to prevent the thatch from being blown up by the wind.

—ပေါင်, *n.* Tenasserim caoutchouc ; ကြက်ပေါင်စေး, India-rubber.

—မောက်, *n.* a cock's comb ; အမောက်, a fruit, the wild ramboutan (the schleichera).

—မအုတ်, *n.* a species of flowering shrub, ardisia.

—မျက်သင့်, *v.* to be subject to disease of the eyes which occasions blindness by night (in case of children) ; *comp.* ချေစာသင့် (ကြက်မျက်စေ့သင့်).

—ယက်, *n.* the part of a post just above the ground ; တိုင်ကြက်ယက်ပြတ်သည်။

—ရက်, *n.* prince's feather ; —နီ, the red kind ; —ဝါ, the yellow kind.

—ရင်း, *v.* to retreat and return to the combat, as a timid fighting cock.

—ရင်း, *n.* a species of coffee-wort.

—ရိုး, *n.* the *Vitex pubescens*, an evergreen tree growing sometimes to the height of 40 feet ; it bears small dark-blue flowers and bluish black globular drupes the size of a pea.

—ရိုးထိုး, *v.* to divine by the bones of fowls.

—ကျော, *n.* a fowl's tongue, an acute angle ; ထောင့်ချွန်, a gore [a wedge-shaped or triangular piece of cloth sewed into a garment to widen it in any part], a forestay-sail, jib or spanker.

—ကျောစွန်း, *n.* a sharp projection of land ; သန်လျက်စွန်း။

—ကျောထံစွန်, *n.* a paper streamer in shape of a fowl's tongue.

—ကျောထိုး, *v.* to match (board).

—ကျောခွက်ထက်, *n.* a bowsprit, jib-boom, or spanker-boom.

—ကျောထံ, *n.* a triangular shaped flag.

—ပိုင်း, *n.* a cock-pit (same meaning as ကြက်ထိုက်ပွဲ).

—သင်း, *n.* a capon, *lit.* the castrated fowl [ကြက်စင်].

—သဏ္ဌိ, *n.* a fowl seller.

—သားထိုးပုံ, *adv.* without reservation ; အကြွင်းမဲ့။

—သားဟင်း, *n.* a species of spurge-wort (phyllanthus) [fowl-curry].

ကြိတ်သီး (frequently *pron.* ဆိန်း), *n.* the roughness of a fowl's skin when the feathers are pulled off ; ကြိတ်သီးကြိတ်၌နီးထု။

—ဆိန်းထု, *v.* to experience horripilation, have the fine hair of the skin erected or standing on end from sudden cold or a strong emotion. ကေသရာဇာမြင်သွေမင်းဥယျာဉ်ထဲသို့အခါ တောထိုးထောင်သတ္တဝါရကြိတ်သီးနွေးညှင်းထသည်။

—သီးနွေးနွေး, *a.* lukewarm.

—သီးမွေးညှင်းထု, *v.* ; see ကြိတ်သီးထု။

—သေသေ, *v.* to be struck speechless and senseless from sudden fright.

—သွေး, *n.* deep red, the colour of fowl's blood, cornelian ; ဓတုရာနီ။

ကြိတ်, ၂, *v.* to stretch out, extend as a superficies and make fast, to cover a drum ; စည်ကိုသရန့်နှင့်ကြိတ်သည်။ အထူးအထူးပြုလုပ်သောအခါစေ့၍ အတင့်အတယ်အတွယ်အရာရှိအောင်အမိုးအောက်က။ အထွရှင်ကမိတာန်ကိုကြိတ်၍ထားထတ်သည်။

ကြိတ်ဆူ, *n.* the castor-oil plant, *Palma christi*. အနှစ်ခေါ်သည့် တောကြိတ်ဆူပင်မင်းမူသည်, in a forest of shrubs the castor-oil plant is king (*lit.* in a forest in which the trees have no heartwood). *Anglicè*, " Among the blind, the one-eyed man is king."

—ဆီ, *n.* castor-oil.

ကြိတ်ထက်ရည်, *n.* serum, the thin, watery part of any fluid ; ထုံးကြိတ်ထက်ရည်, the clear water that rises above the sediment when lime is immersed in water ; formerly said to have been written ရက်ထက်ရည်။

ကြိတ်ဆွန်, *n.* the onion plant or root.

—ခင်း, *n.* an onion bed.

—ခွံ, *n.* onion skin, a kind of fine calico.

—မြူ, *n.* garlic (Bombay onions).

—မြိတ်, *n.* the tops of onions.

ကြိတ်ဟင်းခါ, *n.* the momordica plant ; မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးလုံးလုံးထိုဆည်ကြိတ်ဟင်းခါးသီးကို ထားဖြင့်ထိုး၍ ငါးနှင့် ဖက်ပြီးတွင်ဟင်းထဲသို့ ထည့်ထုတ်သည်။ (၂) ကြိတ်ဟင်းခါးရှက်ကိုလည်းအမူးအမော်မြို့သောအခါထက်၂ဖက်ဖြင့်ပွတ်၍ရှက်ထုတ်သည်။

ကြိတ်ဝါး, *n.* the thorny bamboo, said to be becoming gradually extinct ; ထိုင်းလူမျိုးစုခါးစောင်းမှာကြိတ်ဝါးထုံရိုးခန့်ရှိသောထိုင်းဦးခွန်းထွန်းလိမ့်မည်။

ကြိတ်, *v.* to love ; ခင်သည်ချစ်သည်။ [ကြိတ်ရာတော်, a royal consort ; ကြိတ်ရာသက်ဝေ, poetical.] ညောင်ဗုဒ္ဓမဟာဗျူဟညောင်ပင် ပွင့်ခါမှ နောင်ကြိတ်ဦးမည်, *i.e.*, never.

—နာ, *v.* same ; to feel for, pity ; သနားသည်။—မြင်ရုံသာမြင်ရသည် မကြင်ရသို့မောင်ကိုယ်ဆွေးချက်ကပီ။ သဖျံတေး။ (၂) ညောင်ဗုဒ္ဓမဟာဗျူဟညောင်ပွင့်ခါမှနောင်ကြိတ်မည်။ [Note.—ကြိတ်နာ is a word very seldom used except by lovers.]

ကြိတ်စွယ်, *n.* the lower extremity of the moustache ; နှုတ်ခုံးမွေးကြိတ်စွယ် ယဉ်ဒယ်သို့ထား။ လူရိုက်စတုတ် is sometimes used for the whole moustache.

ကြိတ် (ကျိတ်), *v.* to be tense, tight ; not used assertively.

—ထင်တင်း, *adv.* tensely, as the breast or bowels ; လူများမငိုစေထာရှိုသာအခါ။ ရင်ထဲသောင်ငင်း။ ဘေးထဲသောင်ငင်း ကြိတ်တင်းတင်းနာတတ်သည်။ (၂) ပြေးလှေမရှိသောသူတယောက် ချစ်တရက်ပြေးမီးသင် ဖေးစောင်းနှံ့ကြိတ်ထင်တင်းနာထတ်သည်။

ကြိတ်နားတိုင် (*pron.* ကြိတ်နားတိုင်), *n.* the north-eastern post in the main part of a house, see under ကွန်း။

ကြိတ် (ပင်), *n.* the chebula tree ; the fruit is said to be good for fevers ; ရဟန်းများနွားမုတ်ထဲမှာကြာရသီးစိမ်၍လေရောဂါကိုပျောက်စေတတ်သည်ဟုအယူရှိကြသည်။

[Note.—Incredible as this may seem, it is strictly in accordance with Gaudama's teaching, ယုဒိ (အပုဒ်) မုတ္တ (စိမ်ခြင်း) ထေသန္တံ (ဆေး) ဝါး]။

ကြိတ်, *v.* to be clear, pure, bright, as water or colour ; to be sincere, cordial, well-disposed ; ကျွန်တော်အတွန်ဆင်းရဲဒုက္ခမြစ်ပါသောခွကြောင့်ရေကြည်ရာမြစ်နုရာအရပ်သို့သွားရပါသည်ခင်ဗျား။

—ညို, —ညွတ်, *v.* same, 2nd def. ; to feel complaisance, especially in religious objects ; သဒ္ဓါသည်။ ထုရားတရားသင်္ဘာများကိုမကြည်ညိုဆောလူများအပါယ်ထေးပါးတပါးပါးသို့ထားလိမ့်မည်။

—နှူး, *v.* to be kindly disposed ; implying tenderness of feeling, affection, to experience feelings of pleasure or regret on hearing pleasant sounds ; မရမန်မင်းမြစ်ညောင်သို့သန်တက်၍သွားသောအခါ။ မုဆိုးစေင့်ကျွန်ရပ်သားနှင့်ထံကွဲကညှပ်ပင်များက အသိုက်ထပ်ကြ၍ စေင့်ကကြီးကြာသံ အထူ အားဖြင့် မြည်ကျွင်း မရမန်မင်းအလွန်စိတ်ကြည်နူး၍ကြည်ညူရာ။ စေင့်ကို ကျွန်ရပ်သားက လက်ညှိုးညွှန်ကျွင်း ထေးဖြင့်ပင် ခတ်၍ မရမန် မင်းသည် မျက်လုံး ကန်းပြီးကျွင်း သေလေခြင်း, when King Maraman went up the main river, the hunter Nga Sin, together with Kyan Yittha (son of King Nawratha Zaw), made a nest on the top of a wood-oil tree ; Nga Sin imitated the cry of a crane, on hearing which the King Maraman, experiencing pleasant feelings, looked forth. Nga Sin, on Kyan Yittha's pointing with his fore-finger, shot

him (Maraman), and Maraman was blinded, and, alas ! died.

ကြည်မြဲ, *v.* ; see ကြည်ညို။

—မြဲ, *v.* to be kindly disposed ; used adverbially.

—လင်း, —သာ, *v.* to be clear, pure, bright ; to be clear in mind, free from darkness and passion ; ကြည်လင်းစွာလင်း။

ကြည့်, *v.* to look, look at, behold.

—ခင်း, *n.* a view ; မအူပင်မြို့ကို မြင်ထဲတွင် မီးသင်္ဘောပေါ်က ကြည့်လိုက်လျှင် ကြည့်ခင်းအတွန်သာယာသည်။

—မျှော်, *v.* ; see the parts ; အဝေး၌ရှိသော ထောင်ကမ်းသစ်ပင်များကို ကြည့်မျှော်သည်။

—ရှု, *v.* to look attentively, to look after the interests of another ; ကြည့်ရှုစောင့်မ။

ကြည်း, 1, dry land, ground ; ထုန်း။

—ကြောင်း, *adv.* by land ; ထုန်းကြောင်း။

—ခထက်, *n.* a small tree, sometimes growing to the height of 25 feet. The leaves appear in threes on petioles 6 or 7 inches long. The fruit, which is of the size and shape of a duck's egg, is not edible.

ကြည်း, 2 (*pron.* ကြီး), *v.* to be thin, rare, as liquid, သွက်သည်, opposed to ဖျပ်, to be thick ; ဖျော်ရည်များတွင် ထန် လျက်မန်ကျည်းနည်း၍ရေများလျှင် အရည်ကြည်သော်လေ့ရှိကြသည်။

ကြည်း, 3, *v.* to crush, grind down ; ကြိတ်သည်, to make a grinding sound, as the earth when convulsed (infrequent).

—ဟီး, *v.* to groan ; ညစ်ညူးသည်။

ကြဉ်, *v.* to avoid, shun ; ရှောင်သည်။—မကောင်းသော အမှုကို ကြဉ်ရမည်။
(2) မိနည်းသားနှင့် ညီညွတ်စွာမကျင့်သော ရဟန်းများကို ရဟန်းကောင်းတို့က ကြဉ်ရှောင်အပ်သည်။

—ဖဲ, —ရှောင် (ကြဉ်ဘဲ), *v.* same ; ထယောက်သောသူကို ခုန်းသောအခါ ကြဉ်ဖဲသည်။

ကြည်း, *v.* to bear, carry ; not used singly ; to conduct from one place to another ; သယ်ပိုးသည်, to carry on, perform (infrequent) ; ဆောင်ရွက်။

—ဆောင်, *v.* same ; ။——မိတ်ဆွေဖြစ်သော သူထယောက်တွင် အမှုကိစ္စရှိလျှင် ကိုယ်က ကြည်းဆောင်ရန်ဆင့်သည်။

ကြတ်နီ or ကြနီ (*pron.* ကြ, နီ as if two distinct words), *n.* a kind of tree, the xylocarpus, used for making wooden sandals.—Mason.

ကြတ်, 1, *n.* ?

ကြိတ်တီးကုန်း (ကျိတ်တီးကုန်း), *n.* ကြိတ်တီးပြင် (ကြိတ်တီးကုန်းပြင်), but more elevated.

—တီးခေါင် (ကျိတ်တီးခေါင်), *n.* same, but more extensive ; သည်အရပ်မှာမိုဟ်းရွာပေဒယ်ထို့ရေမထင်ပါကြိတ်တီးခေါင်ခင်းကြီး။

—တီးပြင်, *n.* a barren plain, abounding in blue clay (မြေကြိတ်တီးပြင်), almost devoid of trees, grass, and shade.

—မြေ, *n.* blue clay. [*N.B.*—Definition doubtful.]

ကြိတ်, ၂ (frequently *pron.* ကြိပ်), *v.* to darken, grow dark, as the heavenly luminaries, be eclipsed ; ကြိပ် is a more modern word than ကြိပ် ။——။ နေကြိတ်သော် မင်းကောရာနီများ ထရံထရာ ဖြစ်တတ်သည်။

—ကြိတ်, *adv.* light, pale, not deep as colour (obsolete).

ကြိတ္တိကာ (*pron.* kyat-tee-ga), *n.* The Pleiades or seven stars ; more elegant than ဖြောက်ဆိတ်, the common name ; ကြိတ္တိကာနက္ခတ် ခုလကခါကွယ်သွားတတ်သည်။

ကြိန် (Pali ကြိန္န), *n.* a sign, mark ; အမှတ်လက္ခဏာ။

—အင်္ဂလက္ခဏာ, *n.* the five good bodily qualities ; သည်မိန်းမလောင်းသည်ကြိအင်္ဂလက္ခဏာနှင့်အလွန်ပြည့်စုံပါပေသည်။

ကြိန်, *v.* to delay, be delayed ; not used singly.

—ကြာ (*pron.* ကြိန်ကြာ), *v.* same ; ဤစာကို မကြိန်ကြာရအောင် အလျင်အမြန်သွားပို့ချေ (၂) ခရီးအဆင်အသိုင်းကိုမထိခိုက်ကြိန်ကြာသည်။

ကြိပ် (ကျပ်), *n.* a kind of evil spirit, an elf, a goblin said to have the power of assuming different forms ; မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပလ္လံ ရွာအပါးတွင်။ မိုးကုတ်ကြိတ်ဖြင့် အရပ်မှာ ကြိပ်ကောင်များ တွင်းနှင့်နေတတ်ပါသည်။ [The Burmese believe this evil spirit devours human beings.]

ကြိပ်, ၂, *n.* (not used singly), *see* ကြိပ်ဝင်။

—မိုး (ကျပ်မိုး), *n.* soot.

—မိုးဝင် (ကျပ်မိုးဝင်), *n.* a bamboo frame over a cooking-place, သုန်းကြီး ကြပ်မိုးဝင်တတ်ခါမှ။ ရှင်ကလေးမိုဟ်းထိုးရေသူ။ (၂) ကြပ်မိုးဝင်ငါးကင်ထားလျှင် စားနေကျကြောင်, (သဖျံ)။ (၃) ရည်းစားများ မိသမရှိသည့်အခါတွေ့ကြိပ်ရလျှင်။ ငါးကင်ကျိကြောင် ရသကဲ့သို့အတွန် အားရဝမ်းသာရှိတတ်သည်။

—ချွတ် (အသစ်ကြပ်ချွတ်) (ကျပ်ချွတ်), *a.* new, brand-new, not yet used ; alluding to a new canoe, fresh from the frame, where it has been burnt in order to be stretched open ; သည်လှေအသစ်ကြိပ်ချွတ်ဖျတ်ပါသောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့ဝယ်ပြင်ပါ။

—ဝင်, *n.* a wooden frame, used as a gridiron for drying and cooking articles of food.

—ထပ်, —ထိုက်, *v.* to dry or broil on said frame.

ကြပ်, 3 (ကျပ်), *v.* to make tight by binding; not used singly; to be tight, hard bound, as ground. Der. ဝည်းကြပ်။ နှိမ့်မေ့မြေ အတွန်ကြပ်သည်။ လူကြပ်။ လူကြပ်ကလေး။

—ကြပ် (ကျပ်ကျပ်), *adv.* tightly, stringently, earnestly, intently (altogether, thoroughly, exactly)—သည်အမှုကိုနေရာကျအောင် မင်းကြပ်ကြပ်မိရိယ ခိုက်ရမည်။ (၂) ကျောင့်ထကာ ပြောသော စကားသည် အဓိပ္ပာယ်မလင်းသောကြောင့်ကျွန်ုပ်ကြပ်ကြပ်နားမလည်ပါ။

—ဝည်း, *v.* to bind tight, make tight, secure.

—ထည်း (*pron.* ကြိတ်) (ကျပ်ထည်း), *v.* to be strict, stringent, to be peremptory; applied to action.

ကြပ်, 4, *v.* to superintend, watch over and direct; not used singly. Der. အကြပ်, စောင့်ကြပ်, and ထိန်းကြပ်။

—မ, *v.* same (most common); စောင့်ကြပ်သည်။ ဤအသူကွပ် ကြပ်မိုး ဆော်သောသူမရှိလျှင်အထမြောက်ပါလိမ့်မည်။

ကြပ်တေ့, a corruption of ပြကတေ့, nature; ပကတိ။

ကြပ်ထုတ် (ကျပ်ထုတ်), *n.* a bag or ball of sand, chaff, salt (and the leaves of the သက်ရင်းကြီးပင်), &c., for fomentation.

—ထိုး, *v.* to foment with said bag or ball; to apply warmth by means of such balls; ခါးလက်ပြင်အောင့်သောကြောင့်ကြပ်ထုတ်ထိုး ရသည်။ (၂) မိန်းမများကိုယ်လက်သန့်စင်သည့်အခါ ဒုတိယကိုအဝတ်နှင့်ထုတ်၍ ကြပ်ထုတ်ထိုးကြပါသည်။

ကြမ္မာ (Pali ကမ္မ), *n.* influence or result of past evil deeds; ကံကြမ္မာ, မကောင်းသောကံ၏ ဝိဘက်—ဆရာကြီး နေပြီမြို့သို့သွား၍ သေဆုံးသည်မှာ ကြမ္မာငယ်၍ သွားရလေသည်။ (၂) ကံကြမ္မာအလျောက် သေဆုံးပါသည်, or in modern parlance “in the ordinary course of nature,” though of course, from the Buddhist point of view, as the result of past evil deeds.

ကြမ်း, 1, *n.* a floor; —။ ကြမ်းနင်းသံကြားသည်မည်သူပါလိမ့်မည်။

—မိုး (*pron.* kyabo, ကြမိုး), *n.* a bug.

—မြင် (*pron.* kyabyin), *n.* a floor extended beyond the roof of the house; မော်လမြိုင်နှင့်ရန်ကုန်မြို့သည် အိမ်ဦးနှင့်ကြမ်းပြင်ထိပါသည်။

—ဝါး, *n.* a bamboo floor; ဝါးကြမ်း။

ကြမ်း, 2, *v.* to be rough, မချော, less than ပြတ်ရှည်ထ, to be coarse (in texture or grain), မချော, မနု, (as thread, ရှည်သည်), to be rough, harsh, violent in word or deed, ရုန်ရင်းသည်; less than ရက်စက်သည်။

—ကြိတ်, —တမ်း, *v.* same, last def.; *comp.* ခက်ထန်အကျင့်သူသည်အ ပြောအဆိုကြမ်းကြိတ်သည် (၂) သည်သခင်အပြုအမူ အဖွန်ကြမ်းတမ်းသည်။ တောင်သူထာသုတ်ပြုလုပ်တတ်သည်ခင်းနှင့်မတူမြို့။

ကြိတ်, *n.* a star.

ကြယ်တံခွန်, *n.* a comet ; ကြယ်တံခွန်ဖြစ်သောတိုင်းပြည်ချောက်ချားထက်သည်။
စင်မက်အင်္ဂါများထက်သည်။

—နီ, *n.* the morning star ; ကြယ်နီပေါ်ချိန်ကိုခရီးသွားကြမို့။

—ပျံ, *n.* a falling or shooting star ; also used as a verb ; ကြယ်
ပျံ့ကိုထက်ညှိုးမထိုးကောင်းဘူး။ထိုးမိလျှင်ပွယ်တရောက်ထက်သည်။

—ပွင့်, *n.* a spangle.

—ထီး, *n.* a (clothes) button, a stud ; အင်္ကျီကြယ်ထီး။

ကြိ, 1, *n.* the sugarcane.

—ရတ်, *v.* to suck sugarcane ; ဆင်ဖြူထောင်ကိုခို၍ကြိရတ်ဆည် (pro-
verb), he takes refuge in, or places his reliance on, the
royal white elephant and sucks sugarcane (in the way of
a sycophant relying on his patron and taking advantage of
it).

ကြိ, 2, *v.* to think, consider in order to understand ; to intend.
[*Note.*—ကြိ, in close conjunction with another verb in the
future tense, seems to have the force of the Latin “future
in rus,” *e.g.*, ပြုလုပ်မည်ကြိသောအခါ, when about to perform ;
ခုန်ထွေမည်ကြိသောအခါ, when about to quarrel ; —။ သည်သူသည်
ကြိကောင်းကြိရာကြိရသည်, this person is obliged to plan in the
best way he can.] ကြိကောင်းကြိရာ means that a person has
been driven into a corner and is obliged to make des-
perate exertions to get himself out of trouble, but, though
he may do so, it is only after all a “forlorn hope” ; (2) ဝ
ချက်ချက်ကို ကြိကောင်းကြိရာဖြင့် ပြောရမည်။ (3) မင်းထိတ်ထိတ်ခိုး၍
ဘာကြိသလဲ။

—ခိုး, *v.* to design clandestinely (ထိတ်ထိတ်ခိုးကြိ).

—စည်, —ပန်, *v.* ; *see* ကြိ။ —။ ဘယ်နည်းပင်ခင်သွားကြိစည်ပါသော်လည်း။
အထမြောက်မည်မထင်ပါ။တဟုံနှယ်ကြိတန်သွားရမည်ထံ။

—စောင် (ကြိဆောင်), *v.* to design in view of some contingent
event ; ကွန်ခါခါသွားမည်ကြိဆောင်သည်။

—ဆ, *v.* to design or concoct after weighing the conse-
quences.

—ရွတ်, *v.* to design, aim at ; သည်နေရာမှာ ကျောင်းထကာဦးမြတ်ပြု
ကျောင်းဆောက်မည် ကြိရွတ်ငြားသော်လည်း မနှစ်ကသစ်ဈေးမကောင်းသော
ကြောင့်အထမြောက်မည်ထထွကာခေါ်သေးပါ။

ကြိကြိ (ကျံကျံ), *adv.* loudly ; seldom if ever used.

ကြိထင်း, *n.* the scammony plant ; မီးထွက်စိန်မတူအားသွေးထက်အောင်
ကြိထင်းရွက်ကိုတပါးသောသူကဟင်းစားချက်၍ပေးတတ်သည်။

ကြိ, 1, *n.* rhinoceros. The Burmese say there are three kinds—
(1) ကြိဆင်, (2) ကြိရှင်, (3) မီးဝားကြိ, the elephant rhinoceros,

the double-horned rhinoceros, and the fire-eating rhinoceros.

ကြံ, 2, *v.* to be firm in structure or mind, resolute, persevering ; နံသည်, ခိုင်သည်, *v.* same.

—နံ, —ခိုင်, *v.* same ; သည်ထက်ဆွေးသည်အိမ် ဆောက်သည်မှာ အထွန်ကြံ ခိုင်ညီညွတ်ထူးပေသည်။

—ရနံ, *v.* same, but used adverbially only, as ကြံကြံရနံရနံ ; has very much the same meaning as မြန်ဖျူး, *v.* to be a level, agreeable surface, ဝတ်ချက်နှာသို့, like the surface of a drum.

ကြာ, 1, *n.* the water-lily, of which there are many varieties, as ခေါင်းသောင်း, —ဂမုတ်, —ညို, —တံဆိပ်, —နီ, —ပရံပာ, —ပုဏ္ဏမိတ် (*pron.* ပုဏ္ဏမိတ်), —မြူ, —သင်ပန်း။ အကြင်ကမ္ဘာသည် ဘုရားသခင်မပွင့် သည်ဖြစ်၍ ခိုယုဒသွားကြာပင်သည် အပွင့်မရှိသည်ဖြစ်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည် ဘုရားပွင့်သည်ဖြစ်၍ ခိုယုဒသွားကြာပင်သည် ဘုရားအရေအတွက်နှင့် အမျှပွင့်တတ်၏, any cycle in which no Buddha is to appear the lotus has no flower, but in a cycle in which a Buddha is to appear the lotus bears flowers equal in number to the number of the Buddhas (who are to appear).—Richardson's *Laws of Menu*. [A blaze on a horse's or bullock's forehead ; ထိပ်မှာ ကြာရှိသည်။ ကြာအိုးအံ ပုဂံတည် ၂၁၁].

—ကထိပ်, *n.* a lily-shaped salver, part of a priest's coffin.

—နီ, *v.* to commit adultery as a queen, or female member of the royal family ; said to be an abbreviation of ကြာမြင်မြင် ထောင်ထဲခို။ (ကြာသန်သည့်မိန်းမ)။

—ခွက်, *n.* the pericarp.

—မြည်, *n.* a silk and cotton thread from which gauze curtains are made.

—ခွယ်, *n.* the projecting root of a lily ; particularly that of the padōngma.

—ဇက်ကြီး (—တက်ကြီး), *n.* the large-leaved leea.

—ထူး, *n.* a slight eruption of the skin in which the pustules are not so marked (but are at the same time rougher to the touch) as in prickly-heat.

—ထပ်, *n.* artificial lilies suspended like a fan in carved work or ornamental hangings.

—ထပ်ကြာချပ်, *n.* same ; flounce.

—သွတ်အိုး, *n.* a jug, or pot with a spreading mouth, in which offerings of lilies, &c., are made ; *comp.* ညောင်ရေအိုး။

ကြာတင်းကလေး, *n.* the *Ipomæa vitifolia*, a large, extensive twiner; common in shrubbery along river sides all over Burma.—*K.* ထန်းကြီးပျက်ချွန် ခေါင်းရင်းကကြာသွတ်အိုးကိုအစွဲ၍ ထိုးဖြင့်မွန်းမံ၍ ထွပ်စွာထားသည်။ ၎င်းဖြင့် ထန်းကြီးထူပြယ်ပြီးသည်ကာလ။ အိုးပျားကို၎င်းအိုးထွပ်ထည့်၍ထိုးကွယ်ကြပါသည်။ *Proverb* ရေဖြင့်ကြာဖြင့်, as the water is high, so is the lily elevated, *i.e.*, if a patron is powerful, his dependent shares his prestige.

ကြာ, 2, *v.* to be long in doing, to be long in time, whether past or future; စင်သွားရန်ကုန် မြို့သို့ရောက်သည်မှာ ထယ်ထောက်ကြာပြီ။ (2) စိတ်အထင် ယခုနေ့ကတည်း ၁၀ ရက်ထောက်အကြာကရောက်ပါသည်။ (3) သာထွန်မင်းတရားကြီးလက်ထက်အထောင်းတရားနန်းမထက်ရှိရှည်များစွာအကြာက။ ထနာရီခန့်လောက်ကြာရှိမှလာပါမည်။

—ထင်, —မြင့်, —ရှည်; မကြာမမြင့်ရှိအောင်ရောက်ပါလိမ့်မည်, I shall arrive before long.

ကြာသပတေး, *n.* the planet Jupiter; the fifth day of the week, Thursday; its abbreviated form in writing is ၅တေး။ စာဘတ်ကြာသပတေး။ စာရေးသောက်ကြာ။ [ဓမ္မသောကအင်းဝရာဇာ အိမ်ထောင်ထက်အသက်မရှည်စွာ]။

ကြား (ကျား), 1, *n.* a transverse stay in the roof of a building, a prop or stay; applied to the side of a house; a large boat or a ship.

—ကန် (ကျားကန်), *v.*; see next [ကြားကန်သောထရံ, a revetment wall.] ထူအိပ်နိုးပန်ရသည်။ အိမ်အိုကိုကြားကန်ရသည်။

—ထောက် (ကျားထောက်), *v.* to apply a prop or stay to the side, &c.; *n.* a short cross stay ထောက်တို့ to support a roof or floor; ကြားထောက်သည် is seldom used; ကြားကန်သည် is the word in vogue.

—ဓေ့ (ကျားဓေ့), *n.* a large rafter on which rest the transverse timbers which support the smaller rafters, မိုင်းကြားဓေ့ (*pron.* dinè kyamaw).

ကြား, 2; *v.* to hear with the ear; နားကြားသည်, to inform, give information, tell, communicate intelligence; ကြားပြောသည်။ မကြားစုံမနာသာ applied to obscene language; ကြားမှာထိုက်ပါသည် မော်ထမြိုင်မြို့ မိုင်းဝန်ကွင်းရပ်နေ ကျောင်းတကာ မောင်ထူး (3) သည် အကြောင်းကိုမင်းမိန်းမသို့ကြားထိုက်ခဲ့ပြီလား။ [ကြားဘူးနားဝ, to gain experience from a habit of attention to what one hears.]

—ပြော, *v.* same, 2nd def.

—၅ာ, *v.* to give information at a distance, transmit intelligence, to address a letter (to an inferior).

ကြားရောက်, *v.* to send information by writing, to address a letter to an equal ; ကြားရောက်လိုက်ပါသည်, &c., is used in the same way as ကြားမှာ to one's equal or superior.

—ထိုက်, *v.* same, to an equal or inferior.

—ညောင်, *v.* to address a letter, as from an official to a rahan.

—ထိ, *v.* ; see the parts, to become cognizant of a fact, to know something from having been told, to become aware of ; မင်းဆိုးသွင်းသည်အကြောင်း ကြားသိရသည်မှာ ၃လခန့်ရှိပါပြီ, it is three months I knew by report of your being wicked and dissolute.

ကြား, 3, *v.* to have a space between, be apart, separate ; not used assertively. Der. အကြား and ခြား။

ကြိတ် (ကျိတ်), 1 (Malay), *n.* a creese, dirk ; ကြိတ်ထား, ထားမျှောင် ကြိတ်ထား။

ကြိတ် (ကျိတ်), 2, *n.* large shears used to cut metal with ; ကိုက်။

—စာ (ကျိတ်စာ), *n.* clipping small bits ; ဖြန့်မာမင်းထက်ထက် ဖြန့်မာငွေမျှားမူးမတ်စများကို ကြိတ်နှင့်ဖြတ်ရသည်။

ကြိတ်, 3, *v.* to crush down with a grinding motion, to bruise ; ကြည်း, to squeeze, rub, grind as in a mill or mortar ; ဖွတ်သည်, to grind, as with the double teeth, to settle a matter privately (in a bad sense) ; ကြိတ်၍ဆောင်။ ကြိတ်၍ကြိုသည်။ တိတ်တိတ်ကြိတ်မိုသည်။ လူအတွန်ဒေါသကြီးသောသူကြောင့် အံသွားကြိတ်၍နေသည်။ (2) သူတပါးထိမည်မိုးသောသူကြောင့် ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ နှစ် ယောက်ထည်း ကြိတ်၍ကြိတ်သည်။ (3) သည်လေ ၂ စင်းရေရှည်ကြိတ်လျှင်ကွာသထောက်ကွာလိမ့်မည်။

—ဆုံ, *n.* a mill used to husk grain or to grind flour.

—နယ်, *v.* ; see the parts.

—ပြာ, *n.* calx (the substance of a metal or mineral which remains after being subjected to violent heat). [This word (ကြိတ်ပြာ) is used by အဂ္ဂိရတ်ဆွား, alchemists] ; စပါးကြိတ်, နှင်းကြိတ် (ဆိကြိတ်), to grind paddy, to press sesamum seed in order to express the oil.

ကြိတ်ကြိတ် (မည်) (ကျိတ်ကျိတ်), *adv.* creakingly.

ကြိန်း (ကျိန်း), *v.* to smart, as the eyes ; set on edge, as the teeth ; to be sore, as the hands or feet from friction ; နေပူသော အခါကွင်းလထာပြင်ထိုးထွင်းလျှင်မျက်စိအတွန် ကြိန်းတတ်သည်။ (2) ချဉ်းသီးကိုမျှားစွာစားလျှင်ထွားကြိန်းတတ်သည်။ (3) ဓမ္မီးဝေးစွာလှေနှင့်ထွေး၍ထွားလျှင်ထက်ဖဝါးကြိန်း၍ပေါက်တတ်သည်။ (4) မြေထက်ကြိန်း။ (5) စစ်ခေါင်းကြိန်း, to be weary of going to war ; (6) ပြည်ခေါင်းကြိန်း, to be weary as a nation of wars, internecine struggles, &c.

ကြီးကီး, ကျယ်, —ကြယ်, —ကျပ်, —ခိုင်, —မိုး, *v.*; see the parts—သည်
ကျောင်းတကာထူသောခါနဝတ္ထုများသည် အထွန်ကြီးကဲလှပေသည်။ (၁) တူး
မြောင်းထင်းကို တူးစေရန် ကြံဆောင်သော လိပ်စက်သခင်သည် အကြံအစည်
အထွန်ကြီးကျယ်သည်။ (၂) သည်ထူထွားများကို ဖျောက်ဖျက်မည် မိုးသော
ကြောင့်။ စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ်ရသည်။ (၃) သည်စပ်သည်ထခြားစပ်သည်နှင့်
ဓလေ့အထွန်ကြီးခိုင်သည်။ (၄) အပ်လိပ်ခင်းကြီးမိုးကထည်းက။

—*ရ, n.* a tract of country controlled by a thugyi, an Upper Burman term.

—*မိုး, v.* to have control, to rule ; (in Upper Burma applied to thugyis) ; အုပ်စိုးကြီးမိုး။

—*မောင် (pron. gyee-daw, မြီးထောင်), n.* synonymous with မိကြီး, but much more frequently used in colloquial ; a mother's elder sister.

—*မြင်း, v.* to be large, grown up from childhood —အရင်ကငါထာ
သောအခါခင်းထေထေကထေးရှိသေးသည်။ ထခုမကြီးမြင်းရှိလာသည်။ (၁)
ကျွန်ုပ်၏သား ကိုခင်ဘျား၏သားအမှတ်မြင့်ကြီးမြင်းအောင်မွေးပါ။

—*ပွား, v.* to grow up, advance towards mature age and size ; not much used, but intelligible and approved.

—*မား, v.* to come to mature age ; လူထားမြောက်သောသူ, an adult, to be large in size, bulk.

—*မြင့်, v.* to be large and high, to be high, exalted in rank or situation.

—*ရင့်, v.* to be advanced in age ; အသက်ကြီးရင့်သည်အသက်အရွယ်
ကြီးရင့်သောသူများကိုရှိသောကင်းညွတ်ပြုရမည်။

ကြီးထီးကြက်ထက်, *adv.* to talk in a loud, wrangling manner, pre-
paratory to having a quarrel ; ရန်ငြေ့မည်ကြံသောအခါထူးထက်
ထွန်းကြီးထီးကြက်ထက်ပြောတတ်သည်။

ကြွတ်, ၁, *n.* a very small, barrel-like box, almost cylindric in
shape, with a cover made of ivory or wood, used for keep-
ing odds and ends in.

—*နားထောင်း, n.* an ear ornament shaped like the above ;
scarcely ever worn nowadays except by Karins, and even
amongst them going out of fashion.

ကြွတ်, ၂, *v.* to be rubbed off, peeled off, as the skin, အရေကြွတ်သည် ;
less than ပွန်း ; scarcely if ever used.

ကြွတ်ကြွတ် (*pron. ဂြုတ်ဂြုတ်*) မြည်, *adv.* as of wind rumbling in the
bowels.

ကြုံ, ၁, *v.* to meet with, find ; ကြုံသည်, ဆုံသည်, တွေ့သည်—(၁) ကြေကြေ
ကိုမရသောကြောင့်ပန်းထနော်မြို့သို့မထွားနိုင်။ (၂) သည်လောက်ရှုပ်သည် ထု
ကြိပ်မကြေဘူးပါကွယ် or ကြိပ်မကြေဘူးထောင်ကွယ်။

ကြကြိတ်, —အေး, *v.* same; ကျောင်းတကာကို ခရီးကြိုကြိုဆိုသာအေးရသည်။
ဆိုမဟုတ်တော်တော်နှင့်မအေးရပါ။

—လေချင်း, —ရလေချင်း, *int.* ah! alas! ဖြစ်ရလေချင်း။ မင်းသို့သီးကြလေ
ချင်းနတ်မင်းခေတိကျွန်မကိုဝောင်ပပါ။

ကြ, 2, *v.* to be lean, thin, to pine away, to be emaciated, ခဝ,
မိန်သည်; *comp.* ချို—ဤသူသည်အလွန်ကြသည်။ မိုဗ်းထွင်းအခါရေဝက်
ထိုး၍ကမ်းပြုလျှင်။ ကြဝားသည်ဟုခေါ်ပါသည်။

—ဝား, *v.* to wear away, as the bank of a river.

—ထူး, *v.* to be lean, thin (not used).

—တို့, *v.*; see the parts.

ကြီး, *v.* to boast, make a display of authority; *comp.* ကြိမ်း (not
used singly).

—ဝ, —ဝါး, *v.* same; see ကြိမ်းဝ, &c.

ကြီးကြီး (မြည်) (*pron.* ကြီးကြီး), *adv.* rumblingly; သည်လူငြေခင်းပြင်းလိုက်
သည်မှာကြီးကြီးမြည်သည်။

ကြ, *v.* to diffuse a pleasant odour; less than ကြိုင်။ ဤထောင့်ပန်းများ
မွှေးလိုက်သည်မှာကြန့်နေရေ့စပ်။

ကြကြ or ထကြကြ (ကျကျ or ထကျကျ) (*pron.* ထကြကြ), *adv.* inces-
santly, applied to words of crying; ကြကြချသိသည်; ဤသူငယ်
သည်အမိနှင့်လုံးသေသွေကြောင့် ထကြကြ မိကျွေးထေသည်။ ခန်းပတ်မင်းကြီး
ကထော်ကလေးမျက်နှာကိုမြင်လျှင်။ ခမည်းထော်မျက်နှာနှင့်ထူထွန်းလိုကျကျ။ ကျ
ပါအောင်မိရှာသည်။

ကြီး, *v.* to be excessive in the indulgence of appetite; mostly
used as a qualifying affix, *e.g.*, ဝားကြီးသည်။ သောက်ကြီးသည်—
မမိဝ်အပ်သောသူဟုသည်ကား။ အိပ်ကြီးသောသူ။ သေရည်သေရက်သောက်
ကြီးသောသူ။ စေ့ခန်းကြီးသောသူ။ ဤထိုးထောက်ကိုမမိဝ်အပ်။

ကြေ, *v.* to be reduced to small particles, but not so fine as
ညက်; to be digested, as food, to be bruised, as the flesh,
to be of due consistence or temperament; applied to the
blood, သွေးကြေသည်, or phlegm သလိတ်ကြေသည်; hence အတွင်း
ကြေကြေ (*pron.* အတွင်းကြေကြေ), *v.* to be bruised internally.
Der. ကြေ—ဤသူသည်အစာကိုစားသောအခါ မကြေသောသွေးကြောင့်ရပ်ပတ်နာ
မကြာမကြာထသည်။ (2) နေပူထဲသို့သွား၍ မျက်စေ့ကြိန်းခဲ့လျှင်။ သစ်ကြံမိုး
ခေါက်ကိုသားနှင့်သွေး၍ နှုတ်ကလိမ်းလျှင်။ သွေးကြေတတ်သည်။ (3) လျက်
သားကိုစားလျှင် သလိတ်ကြေတတ်သည်။ (4) ဤသူနှိမ့်သောစက်ရာကိုရက်ကြီး
နှင့်ရိုက်သောသွေးကြောင့် အတွင်းကြေ ကြေခံနေသည်။ (5) ကွန်ပ်ပြောသောစ
ကားကိုမင်းဖိတ်နှစ်ထိုးကြေ၏လား။ [to be elided as a letter in a
word, အကွရာကြေသည်; *e.g.*, အရိယမထေလျှ, becoming အရိမထေ
လျှ; see သက္ကိ].

—ဝ, *v.* same as ကြေချင်း။

- ကုန်အောင်စမ်းရွက်, *v.* a term applied to officials who *fulfil* their duties to the utmost ; အမှုတော်ကိုကြေကုန်အောင်စမ်းရွက်ပါရသည့်ကျေးကျွန်ဖြစ်ပါသည်။
- ကွဲး (—ကွဲ), *v.* ; see the parts and ဖိတ်ကြေကွဲး (*pron.* ဖိတ်ကြေကွဲးသည်).
- ချမ်း, *v.* to be settled, as a difficulty, to be satisfied in mind, ပြေသည်။ [ကြေသာ။ ကြေသာအောင်ပြေသည်]. ဘယ်ထဝမှကြေချမ်းမည့်လက္ခဏာမရှိ။ အထွန်အသည်းနာဟန်ရှိရ။
- ညွတ်, *v.* ; see the parts.
- နပ်, —ဖြေ, *v.* ; see ကြေချမ်း ; နပ်ဦးနပ်ဝကြေဖြေကြလျှင် ကွန်ဝ်ပြောပါဘူးပြီးပါစေထော့။
- ဖြန့် (ကြေဖြန့်) (*pron.* ကြေဖြန့်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ဖြန့်သည်, ထေ့ဖြန့်, ကွမ်းဖြင်, လျှင်လည်သည်။ ဤသူသည် အရာရာမျိုးမှာကြေဖြန့်သည်။
- မွ, *v.* to be crumbled into small particles, pulverized ; ထရံထာသောသစ်ရွက်ကိုနွေယုလှန်းခြံထက်ဖြင့်ပွတ်လျှင် ကြေမွနွန့်ကုန်တတ်သည်။
- မွန် (ကျေမွန်), see ကြေဖြန့် ; used adverbially.
- ကြေညာ (or ကြေငြာ) (from အကြေ and အညာ), *v.* to be extensively known, be notorious, to proclaim, to issue a proclamation—
 (1) သတင်းနံ့ပြားသည်။ သည်ဘုန်းကြီး အထွန်စာထုတ်သည် ကြေညာသည်။
 (2) သည်လူမျိုးသွင်းသည်ထုကြေညာသည်။—Som.
- ကြေး, 1, *n.* copper ; ကြေးနီ, lead used for money, cash, specie ; ကြေးငွေ။ ပိုက်ဆံကြေးငွေ, money, property, ကြေးငွေဥစ္စာ ; ကြေးငွေဥစ္စာရှားပါးသောကြောင့်ကျွန်တော်ငါးကျပ်သာထည့်နိုင်သည်။
- ကျွန် (ကျေးကျွန်), *n.* a slave.
- ငံ, *v.* to have a tolerable sufficiency ; လက်ငံသည်, not so much as ကြွယ်ဝ။
- ငွေ, *n.* cash, specie ; ကြေးငွေစားယူခြံတွတ်လိုက်သည်။
- စည် [*pron.* ကြီးစည် (zee)], *n.* a flat gong, whether circular or triangular ; အာရုဏ်သွင်းအကပ်သွားလျှင်ကြေးစည်တီးခြံသွားတတ်သည်။
- စထောင်း, *n.* a pig's snout ; ဝက်ကြေးစထောင်း, the brass or iron cover of the top of a pagoda under the umbrella, called so because it resembles a pig's snout (?)
- စား, —စားမ (*pron.* ကြီးစေ), *n.* a strumpet, common harlot (*lit.* a woman who eats money) ; မိန်းမချွင်း။
- စွပ် (construed with ကျေးဇူးရှင်ကို), *v.* to charge a benefactor falsely with an old debt.
- ထိုင်မိုက်, *v.* to make a revenue settlement ; ကြေးထိုင်ဝန်ထောက်, a Revenue Settlement Officer.

ကြေးတွက်, *v.* to estimate the sum assessed in order to test the integrity of the assessor; ဆင်းထုထွင်ယူများလှစ်စားကြလျှင်ငွေထိုရကြသော်တယောက်ပေါ်တယောက်မယုံကြည်၍ကြေးတွက်ကြသည်။

—ထပ်, *v.* to stake money as in making a wager.

—ထမ်း, *v.* to pay taxes; *n.* one who pays taxes.

—ထမ်းကြီး, *n.* a principal man in a village or collection of villages associated in Lower Burma with the thugyi in collecting taxes. [In Upper Burma, ကြေးထမ်းကြီး is a person who is assessed to thathaméda revenue at a *higher* rate than other persons.]

—ထမ်းသား, *n.*; *see* ထမ်း။

—ထိုက်, *v.* to be valuable; အထိုးထိုက်။ [also used figuratively, *e.g.*, ထည်ထူပညာကြေးထယ်ထောက်ထိုက်မည်ထဲ]။

—နင်း, *n.*; *see* ကြေးစည်-ကြေးနင်း။မောင်း။

—နန်းကြိုး, *n.* a telegraph wire [ကြေးနန်းစာ, *n.* a telegram (more elegant than သံကြိုးစာ); ကြေးနန်းကြိုးတန်း, ကြေးနန်းကြိုးသွတ်, *v.* to lay a telegraph wire, to connect by telegraph; ကြေးနန်းမှိုက်, *v.* to send a telegram; ကြေးနန်းထိတင်း, telegraphic news.]

—နီ, *n.* copper.

—နောင်, *n.* a small brass gong, several of which are placed in a circular frame and played on by a person standing in the centre; *comp.* ဝတ်, applicable to a drum.

—ပုဒ်, *n.* (?)

—ပြီ, *n.* platina (?)

—မှုံ, *n.* a mirror of polished metal, a mirror of any kind.

—ပဲ, *v.* to be poor, indigent; ဆင်းရဲသည်။

—မြင်, *n.*; *see* ကြေးမှုံ (obsolete).

—ရထတ်, *v.* to be rich; ငွေရထတ်သည်။

—ဝါ, *n.* brass.

—ဝါတ္တနီ, *n.* fine brass.

—ဝိုင်း, *n.* a collection of small brass gongs placed in a circular frame; *comp.* ဝတ်ဝိုင်း။

ကြ (ကျွဲ), *v.* to be wide apart; *comp.* ဝါး, opposed to ဝိပ်. Der. ခြံ—ထည်အိမ်မှသာသက်ငယ်ကြသောကြောင့် အတွန်မိုဗီးယိုလေသည်။ (၂) ရှေ့က အင်္ဂလိပ်မင်းတမြန်မာနိုင်ငံတော်ထံသို့ လက်ကြပ်သောကြောင့် မြန်မာ အရာရှိများက ငွေထက်ဆောင်များစွာယူကြသည်။

—ဝဲ (ကျွဲဝဲ), *v.* same; ထည်ထည် (*pron.* ဆယ်), တွင်တင်းကာ၍ ထားထည်မှာကြွကြွဝဲဝဲရှိသည်။

ကြီး (ကြိ), 2, *v.* to scatter, throw about ; ဖြန့် rather applicable to inanimate things ; to sow, as seed, မျိုးစေ့ကြည့်သည်။ Der. စွန့်ကြဲ။—(1) ဝဲလူးကွင်းများတွင် စပါးပိုက်သောအခါ ထက်ဖြင့်ဆုတ်၍စပါးစေ့ကို ကြဲကြသည်။ (2) ထမင်းစားထိုးပြီးသောအခါအထွန်ထမင်းကိုကြဲ၍ပစ်လိုက်သည်။ [စပါး ၁ ကြိ] ကြိ, 'one basket of seed scattered,' 'two baskets of seed scattered.' In many parts of Upper Burma a cultivator computes the area of his land by the number of baskets of seed sown (or 'scattered'), five baskets of seed scattered being equivalent to a ပဲ (ပတ်) or 1.75 acres ; ကြိ is also pronounced ကြည်း as စပါး ၁ ကြည်း here *pron.* ဖြည်း].

—ဝက်, —ပြင်, —ဖြန့်, *v.* ; see the parts.

ကြိကြိ (ကျွကျွ), *adv.* intensely, applied to the heat of the sun ; တပေါင်းတန်ခူးလများမှာနေမူလိုက်သည်မှာကြိကြိလောင်ထိုး။

ကြိဆေး (ကြိဆေ), *n.* Government charges, expenses (obsolete).

ကြော (ကျော), 1, *n.* the back, ကုန်း, applied to animals only ; ကျောက်ကုန်း, the height of a house between the floor (strictly speaking girders) and the tie beams ; သည်အိမ်ကြောဖြင့်ထိုင်သည်။

—ကုန်း (ကျောက်ကုန်း), *n.* the back, applied to human beings.

—ခိုင်း (ကျောက်ခိုင်း), *v.* to turn the back in contempt ; အမိုးရချေ ဟောကျောခိုင်း၍ထိုင်တည်း။ မရှိမသေရာအမှန်တူသည်။

—ခိုင်းနံစပ် (*pron.* ကြောခိုင်းနံစပ်), *a.* contiguous, as places or buildings ; တရွာနှင့်တရွာကျောခိုင်းနံစပ်နေကြသည်။

[*Note.*—ကြောခိုင်းနံစပ်, when speaking of houses being ကြောခိုင်းနံစပ်, the Burmese occasionally use the word in the original sense and then it means that one house is back to back to another, *i.e.*, the back premises of each are opposite to the other.]

ကြော, 2 (from အကြော), *n.* nerves, sinews, veins, &c. ; စာကလေးစာ ကောင်ကိုအတွင်းကြောအပြင်ကြောနှုတ်ထွင်ကုန်ရော, if one pulls out the inner and outer sinews of a little sparrow, there is an end of it. [This saying is used metaphorically when speaking of the powerful oppressing the weak, *e.g.*, the poor man in scripture being obliged to give his solitary ewe lamb to his rich neighbour.]

—ဆွေး, *n.* a gland.

—ဝ, *n.* a large nerve, &c.

—ဆေး, *n.* a small one.

ကြော, 3, *v.* to construct a floor by tying down bamboos; ကြမ်းကြောသည်။ မြစ်ဝါးကိုလေးပိတ်ခွဲ၍ ဆိပ်မှာစီ၍ ကြိမ်ကွပ်ထွားသည်ကို။ ကြမ်းကြောသည်ယုဆိုပါသည်။ (ကြမ်းကြော is more elegant than ကြမ်းကွပ်).

ကြော, 4, *v.* to take advantage of (another), so as to get something out of him (to get over a person), တင်စားသည်; in Burmese betting parlance it means giving odds on a race, as 2 to 1, &c.; [ကြော does not *always* denote that a person wishes to get the better of some one with a wish to get something out of him. It frequently means nothing more than "to get the better of" another in a fair and honourable manner, *see* 2nd example]—(1) ခောင်းကလညာဏ်ဖြင့်ကိုကြောချင်သလား။ (2) ပြိုင်စဉ်ပေး စာစကား ဝိဇ္ဇာတည်းကြရာ ပြောကအိမ်အမြင်များသောကြောင့် ပေးထက်ကြောသေသည်။ (3) ထွေတစင်းက ထစင်းကို နိုင်မည် ထင်သောကြောင့် ငွေကြော၍ ထောင်းသည်။

ကြော, 5, *n.* the portion of the warp made ready for weaving.

—ထင်, *v.* to put on to the cloth beam (ဗိဇ) such portion when woven, ရက်၍ပြီးသောအထည်ကိုကြောထင်သည်။

—ထံ, *n.* the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam (ရ).

ကြောက်, *v.* to fear, be afraid; *comp.* ရှံ. "Der. ခြောက်; ကြောက်ချင် (*pron.* ချင်) ဖွယ်။ ကြောက်ပါးလိမ့်။ ကြောက်စော်ဖွယ်။

—ညင် (ကြောက်ငြင်), *v.*; *see* ညင်ပါအောင်ကြောက် (infrequent).

—ဖွယ် (ဗိဗိ) (ကြောက်ဖွယ်), *a.* fearful, frightful; *adv.* wonderfully, extraordinarily.

—စော်, *see* ကြောက်; used only in forming verbals, as ကြောက်စော်ဖွယ်, what is frightful; သည်သူ ဟောကထားသည်အမှုသည်။ ကြောက်စော်ဖွယ်ရှိသည်, it is a fearful matter that this man has petitioned about (?)

—ရှံ, *v.* same as ကြောက်။

—ထန်, *v.*; *see* the parts.

—ထန်ထကြား, *adv.* frightedly; တောထိရုက္ခာန်များ လှံနှင့်ရုတ်တရက်တွေ့လျှင်။ ကြောင်ထန်ထကြားပြေးထွက်သည်, wild animals flee in an affrighted manner if they come suddenly across a human being.

ကြောင်, 1, *n.* a cat [ကြောင်ကြီးကျား။ ဖွတ်ကြီး မိကျောင်းတယ်ဝင်း], the cat's-eye, a kind of precious stone; hence တောကြောင်, *n.* any wild animal of the genera felis, viverra, &c.; ကြောင်လက်သည်းဖွတ်, "the cat with the concealed claws," a term applied to a person who affects an hypo-

critical friendship for another ; (also applied to persons who conceal from stingy motives the fact of their being well off).

ကြောင်ဥချည် (*p. n.* ကြောင်ဥချည်), the polecat : its flesh is eaten by the Burmese, *see* ဥချည်။

—ကထိုး, *n.* the spotted civet with odoriferous pouch ; ဝါးရောင်ကြောင်ပြောက်။

—စက်ရန်, *n.* a species of lynx.

—နံ့သာ, *n.* ; *see* ကြောင်ကထိုး။ ကြောင်နံ့သာ is the same (but not so elegant) as ကြောင်ကထိုး။

—ဖြန်, *n.* a small species of weasel.

—မြင်း, *n.* the zibeth civet (called “ horse-cat by the Burmese because it has a long neck and from the mane on the neck.”)—Mason, 154. ကြောင်မြင်းသည် ဣန္ဒြိယအစားအစာအဖြစ်ဖြင့် ဖြီးသွင်းကြတ်များကို စားသောက်သည်။

—မြီးကောက်, *n.* ; *see* မျှောက်ကျား။

—ရိသေပင်, *n.* a kind of plant the leaves of which are said to be eaten by cats when bitten by snakes.

—လိမ်, *n.* anything spiral.

—ဝင်သစ်, *n.* hollow timber.

—ဝံရိတ်, *n.* a species of civet.

—ထိုး, *n.* ; *see* ကြောင်ကထိုး။

ကြောင်ခွေး, *n.* a wild animal said to resemble both a dog and a cat ; probably of fabulous origin.

ကြောင်နဂါး, *n.* the three-striped paguma. “ This animal is very common and occasionally enters houses in towns in pursuit of rats ; when young, it is easily domesticated, and valuable as a rat-catcher. It does not appear to have been seen in Arakan.”

ကြောင်နားရွတ်မြူ, *n.* the white-eared paradoxure, “ is not very rare in the Tenasserim province.” —Mason.

ကြောင်ဝန်း, *n.* the chaste tree, *Vitex trifolia* [the juice (ကြောင်ဝန်းရည်) of this tree, eaten with jaggery, is said to be efficacious in cases of constipation.]

ကြောင်တော, *n.* the Indian trumpet-flower, *Bignonia Indica*, [a revenue receipt. This is a local expression used in the Bassein district.]

ကြောင်, 2, *v.* to be of various colours, like a tiger, to be turning grey as the hair ; သူ့ဆံဖိဖြူသေးပါ။ ကြောင်ရိုသောကြောင်သေးသည်။

ကြောင်ကျား, *v.* to be of various colours, brindled ; သည်လူထားကာ သည်ကြောင်ကြောင်ကျားကျားရှိသည်။

ကြောင်, 3, *v.* to cheat, swindle by "pulling a horse in a race, by not rowing or paddling in a race to the best of the crew's ability"; လူကြောင်, a swindler; ဖားကြောင်, a card-sharper. [This is a word used with reference to games of skill and chance on which money is staked, horse-races, boat-races, and cards. လူကြောင်မိသည် (*pron.* loogyoung) is to be swindled.]

ကြောင်ကြောင် or ထားကြောင်ကြောင်, *adv.* with the eyes open, staringly ; ယခုည အိပ်၍ မပျော်သောကြောင့် မျက်စေ့ ထားကြောင် ကြောင် နှင့်မိလားလင်းချ သည်။

ကြောင်တက်တက်, *adv.* in the way of being unpleasant to the eye and offending the gaze ; နေ့သယ်လူကြီးများပွဲကိုကြည့်ရှင်သူကြောင် တက်တက်ရှိရှိရှိသည်။

ကြောင်တီးကြောင်တောင်, *adv.* with the eyes rolling about in the head, or as the eyes when they have a startled appearance.

ကြောင်ထောင်, ကြောင်ထောင်ထောင်, *adv.* ; *see* ကြောင်ကြောင်, unfeelingly ; used as a verb, as in the way of *beholding* misfortune and pain, but not doing anything to relieve it though in one's power to do so ; သည်မိန်းမသားချင်းမယုတ်သောကြောင့် ကြောင်ထောင် သည်။

ကြောင်ထောင်ကန်း, *v.* to be subject to amaurosis or gutta serena (loss or decay of sight without any visible decay in the eye).

ကြောင့် (from အကြောင်း, a reason), *affix*, causative, because of, on account of ; sometimes instrumentive, by means of, အားဖြင့်။

ကြောင့်ကြ (pron. ကြောင့်ဂြ), *v.* to be concerned, anxious, troubled about, to worry and fret about (more so than မိုးမိပ်) —သည် ထောက်ထောင်မိုးမိပ်ကြောင့်ကြ၍ မနေပါနှင့်တပြည့်ဖြည်း အားထုံးကောင်းပါ လိမ့်မည်။ (2) ကျွန်တို့သား ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသည်မှာအရက် ၂၀ ရှိ၍သိတင်း ကြောင့် ရသောကြောင့် အစွမ်းမိုး မိပ်ကြောင့် ကြခြင်း ရှိသည်။ [အပေါ့ထူကြ ကြောင့်ကြပဲ, according to Childers 'Appossukko' (*adj.*) means having little desire for exertion * * * taking one's ease.]

ကြောင်း, 1 (from အကြောင်း, a cause, reason), *n.* a cause, reason, circumstance, conjunction, that, as သွားကြောင်းမသိ ; (2) လူ ရှေ့ဆောင်ကြောင်းကိုကျွန်ုပ်တို့သိ။

ကြောင်း, 2, *v.* to draw a line, သားသည့် (obsolete), to run the eye along a line of writing (or point) before reading. Der. အကြောင်း; မင်းစာကို ကောင်းကောင်းမထာ်သသူကြောင့် ကြောင်းနှိပ်မှ တော်မည်။

—လင်း, *v.* to enquire in order to draw out something, to sound; စကား ကြောင်းလင်းသည်။ စကားရုံစင်သည်။ [Note.—The difference between ထောက်လှမ်း and ကြောင်းလင်း is that the latter is used when making enquiries in one's immediate neighbourhood; the former at a *distance*.]

ကြောင်းချာ (from အကြောင်း and အချာ), *n.* circumstances, affairs; အကြောင်းအရာ၊ အကြောင်းခြင်းတင်းတင်းစောင်းစောင်း၊ ဇာတ်တော်ဟောင်းကို။ အပေါင်းတို့အား။ နားပါးဝင်ဝင်၊ ဟောစေချင်ဟူ။ မွှေးမြင်သဏ်။ ထောင်းပန်ထွာသည်။ ကြောင်းချာစွဲစွဲလင်းလင်းတည်း။

—စကား, *n.* an account of ditto, အကြောင်းစကား. This word is much used by ဇာတ် and ရုပ်သေးဗွား when acting, and is consequently frequently met with in the jatakas. [Note.—ကြောင်းချာ is a word scarcely ever used in colloquial, though in the following sense it is both intelligible and admissible, *e.g.*, ခင်အားလင်းလင်းနှိပ်ပြောပါနှင့်ကြောင်းချာထရကိုအစွဲပြု၍ပြောပါ။]

ကြော့ကြမ်း, *v.* to be rough, rude (boorish)—(1) မကြော့ကြမ်းနှင့်။ မထေ့ရင်းနှင့်။ (2) ထယ်မင်းကြော့ကြမ်းသည့်ထူထွယ်။

ကြော်, *v.* to shout, to call out; not used singly, and မောင်းကြော်. Der. ကျွေးကြော်၊ ယစ်ကြော် and မောင်းကြော်—သည်နှင့်မသည်အရပ်ထဲတွင်အော်၍ယစ်ကြော်တီးကြော် (*pron.* ကြော်) ပြောတတ်သည်။

ကြို (ကျို), *v.* to boil to a pulp or a dissolution of parts; applied also to boiling a liquid to consistence, as နွားနို့ကြိုသည်, to boil in some other substance in order to impregnate therewith, to melt as ore or metal—(1) အရည်ကြိုသည်။ ထန်းရည်ကို ထန်းလျက်မြစ်အောင်။ ကြိုရည်ကို ကြိုသကာဖြစ်အောင်ကြိုသည်။ (2) သည်သူမှီးထခြားကြောင့်မခံနိုင်သည်မဟုတ်အထည်ငွေထည်ကိုမှီးပြီးသွင်း။ အရည်ကြို၍ဖျက်တတ်သည်။

—ချက်, *v.* same, 1st and 3rd def.; to come to a thorough understanding of (an affair); စကားကြိုချက်သည်။ မင်းအကြောင်းကိုအမှီးရတ်ကြိုချက်၌ပြောပါပြီ။ အိပ်သို့ပြန်လိုသွားပြန်ပါထော့။

ကြို, 2, *v.* to go to meet, advance towards, one approaching; ခရီးပြီးကြိုသည်။ ဆီး၍ကြိုသည်, to go and meet, as subordinate officials, some official superior in rank to themselves; မဟာမင်းကြီးသခင်ကြိုထာမည်ဟုထိတင်းကြားသွင်း။ အရေးပိုင်ဝန်ထောက်များခရီးပြီးကြိုပြုရန်ထိုးစံရှိသည်။

—ဆီး, *v.* to go to meet, in order to stop, prevent, or intercept.

ကြီး၊ *v.* ; see ကြီး

—ထင်, *v.* to anticipate, forestall, pre-arrange ; ကြိုတင်ခံသတိပေးသည်။ ကြိုတင်ပြီးလာသည်။

—ထောက်, *v.* ; see the parts.

ကြိုက်, 1, *v.* to meet with, find ; not used singly, see under ကြို and ကြို

ကြိုက်, 2, *v.* to like, love as an object of enjoyment, to like, be pleased with, approve, နှစ်သက်သည် ; *comp.* ချစ်—(1) သည်ဥစ္စာကိုကြိုက်၏။ (2) မင်းထင်ပုံလိုက်ပုံများကိုမကြိုက်ဘူး။

ကြိုကြားကြား (from အကြိုအကြား, an intermediate space), *adv.* through lanes or other narrow passages ; လမ်းမထင်ရှားသော အပုတ်များမှသွားသွားကြိုကြိုကြားကြားသွားရသည်။

ကြိုင်, *v.* to diffuse a pleasant odour ; more than ကြ—(1) ဤတောအုပ်ထဲတွင်ပန်းများစွန်းကြသောကြောင့် အနံ့ကြိုင်သည်။ (2) ရွှေးလိုက်သည်မှာ ကြိုင်နေချေ။

—မျှ, —မွန်း (infrequent), same.

—ထင်း, *v.* ; see the parts.

ကြ (pron. as spelt), *n.* a hiccough ; ကေကြိုသည် is used as a polite term for လေချဉ်ထက်သည်, to eructate.

—ထက်, —ထိုး, *v.* to hiccough ; ထမင်းစားသောအခါ ကြိုထိုးလျှင်းထထောက်သောသူက မနီမနီဆိုလေ့ရှိသည်။ (မဆိုကထောင်းလျှင်မလွန်ဘူး)။

ကြိုး, 1, *n.* a thread double and twisted, a string, cord, rope ; *comp.* ခြည်, hence လျှင်ကြိုး, ထိုးကြိုး, ပေါက်ကြိုး, which see ; a chain, combined with the material of which it is, as ထံကြိုး an iron chain, a telegraph wire (ကြေးနန်းကြိုး) ; ရွှေကြိုး, a gold chain ; ရွှေနာရီကြိုး, a gold watch chain ; a streak, vein, wave, in painting, in woven silk, or in precious stones of different kinds, as ကြိုးကြောင်း, ကြိုးလိပ်, ကြိုးထိုး ; *comp.* ထိုင်။

—ထိုင်, *n. lit.* to pull the strings ; said of any one who is the prime mover in any matter good or bad, (but almost always used in a bad sense).

—လွင်း, *n.* a loop.

—ဆွဲ, *n.* a kind of game of chance, to tow a boat by means of men pulling a rope attached to the boat.

—ထန်း, *n.* a ratan used as a rope for hanging clothes.

—ထိုး, *v.* to play at a certain game of chance.

—နီ, *n.* a tube of bamboo into which gunpowder is inserted and then set fire to after being placed on a rope. When fired, it runs along the rope. Only used at pōngyi byans

ကြီးထိပ်, *v.* to cheat in a certain game by sleight of hand.

—ထွန်း, *n.* one strand of rope.

—ပိုင်းသားသောသစ်ထော, *n.* a reserved forest.

ကြီး, 2, *n.* a kind of song, ကြီးခြင်း (ခြင်းပေါ်ထံ); လေးကြီးထေးခြင်း, a kind of song with four lines to a verse.

ကြီး, 3, *v.* to endeavour, to put forth strenuous efforts, make exertion; seldom used alone, အားထုတ်, အားကြီးသည်; *comp.* ယုတ္တ and ဝိသုတ္တ။

—ကုတ် (*see* the parts), *v.* to work with painful efforts, with untiring energy, with all one's might; more than ကြီးစား ယုတ္တကြီးကုတ်။ ထွန်းအားထုတ်။ မထုတ်ကုတ်ထေပါ။ ဤသူသည်အလုပ်ကိုမပြီး မည်မှီးသောကြောင့်ကြီးကုတ်၍လုပ်သည်, as this person is afraid that the work will not be finished, he is working with all his might and main.

—စား, —ပန်း (*pron.* ကြီးဆန်း), 'see ကြီး' နှာမည်ကောင်းကိုလိုချင်ကြီး စား၍ လုပ်သောရမည်, if one wishes for a good name, it is only by putting forth efforts that one will acquire it.

ကြီးကျည်း or ကြီးကြီး ကျည်းကျည်း, *adv.* indicative of loud and unpleasant sound; scarcely, if ever, used.

ကြီးကြာ (*pron.* ဂြီးဂြာ), *n.* a crane; အကြီးကြာ အသံမှာသာပေ၏ ဥကချစ် လှသည်။

—ဥပထီး, *n.* a sodawater bottle (with a conical bottom.)

ကြီးကြားကြီးကြား, *adv.* at intervals, occasionally; ရံဖန်။ အခြားမှာအ လုပ်ကုန်ရှိသောကြောင့်အိပ်အလုပ်ကိုကြီးကြားကြီးကြားလုပ်ရသည်။

ကြီးကြီးကြိတ်ကြိတ်, *adv.* creakingly, as a cart wheel, the floor of a house, *see* ကြိတ်ကြိတ်။

ကြီးကြီးကြွကြွ, *adv.* eagerly, exultingly, as when entering into a contest or an affair of any kind 'heart and soul,' in eager anticipation; ဆည်မြင်းရှင် မြင်းကိုမြိုင်ခါနီးသောအခါ အထွန်းကြီးကြီး ကြွကြွရှိသည်, the owner of this horse, when the time draws near for racing his animal, behaves in an exulting and eager manner; (2) ပွဲသတင်းနီးသောကြောင့် ကွန်ဝိဇ် ကြီးကြီး ကြွကြွ ရှိသည်, as the time draws nigh for the festival (to be celebrated), my mind is in a state of eager anticipation.

ကြီးထိုးကြောင်ထောင်, *adv.* rollingly, as the eyes, in the way of being unpleasant to the eye—သည်လူမျက်စေ့ ဣန္ဒြေရှိသောကြောင့်ကြီးထိုး ကြောင်ထောင်ရှိတတ်သည်; (2) ပန်းချီရေးသောကားသည်ဆေးစုပ်မကောင်း သောကြောင့်ကြီးထိုးကြောင်ထောင်ရှိသည်။

ကြီးထိုးကြီးထ (pron ကြီးထိုးကြီးထိုး), *adv.* with cracks or spaces between, in the way of being far between, in opposition to မိမိမိမိ—။
အိမ်မှာပျဉ်းသင်းထည်မှာကြီးထိုးကြီးထိုးရှိသည်။

ကွ, 1, *v.* to be with, တူသည်; not used assertively. Der. အကွ။
အထူထူကွသွားသည်, to go together; သည်ထူများနှင့် အထူထူကွ, together with these men.

ကွ, 2, *v.* to be short and bandy-legged; —။ ငမြေကွလွန်းလိုလူထန်းစ
ရှေ့ရှိလေသည်, Nga Phyo is so short and bandy-legged that
he is not of the average stature.

ကွက်, *v.* to make a circle or round spot, to have a spot, be
spotted; longer than ပြောက်. Der. အကွက် and ကန့်ကွက်,
to be confined within a certain local area; as when it rains
at one end of a town and not at the other; မနေ့က။ ခုန့်လုန့်မြို့
မှာဗိုလ်ထောင်အရပ်တွင်သာမိုင်းကွက်၍ ရွာသည်အခြားအရပ်မှာမရွာပါ။

—ကန့်, (combined with ပိုင်းခြား), *v.* to compart, divide into
compartments; အကန့်အကွက်လုပ်သည်။

—ကျား, *v.*; see the parts; to be not uniform or consistent; သုပန်
ကွက်ကျားထိုက်မိုက်။

—ကွင်းကွင်း, *adv.* has the same meaning as ထင်ထင်လင်းလင်း,
e.g., ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းပြောစမ်းပါ။ ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း အထင်အရှား
ပေါ်လိမ့်မည်။

ကွင်း, 1, *n.* a level spot of ground, a plain free from large trees,
a campaign; ထွင်း။

—ပြင်, *n.* same; ကွင်းပြင်ထီးချည်း (pron. ပြည်း)။

ကွင်း, 2, *v.* to bend into a ring, make circular, to go round, make
a circuit, a détour, partially or wholly round (a thing), be
circuitous; also to beat about the bush in conver-
sation, *i.e.*, to be circuitous in conversation (ကွင်းပြောမနေပါ
နှင့်); *comp.* ရွေ့. Der. အကွင်း and ကွေ့ကွင်း, ကွင်းကွင်းကြီးမြင်, equi-
valent to ထင်ထင်ရှားရှားမြင်. (1) ချောင်းမြောင်း များကို ကူးရ မည်မိုး
သေဝဲကြောင့်။ လွတ်ရာကကွင်း ထွားသည်။

—ဝ, *v.* same, last definition; scarcely, if ever, used.

—ကျော (pron. ဂွင်းရှော), *n.* a slip-knot, noose of any descrip-
tion; သည်မြင်းထည်မှာကြိုးကို ကွင်းကျောမချည်နှင့်ကွင်းသေချည်မှကောင်း
သည်။

ကွန်, *n.* a casting-net; *comp.* ဖိုက်, a sweep or drag net, a seine.

—ကွက်, *n.* a mesh.

—ခနောက်, *n.* a weight attached to a net to sink it.

—ခြာ (ကွန်ချာ), *n.* network made into bags or covers,

—ပစ် (ကွန်ပစ်), *v.* to cast a net.

ကွပ်ချာ, *n.* ; *see* ချ။

—ကွပ်, —ကွပ်, *n.* network intended for any purpose.

ကွပ်ပါ, *n.* a compass, pair of compasses.

—ကော့ကပ်, *n.* caliper compasses (with bent legs for measuring the diameter of bodies).

ကွပ်, *v.* to enjoy one's self ; ကွပ်မြူးသည်, to move spirally, curvingly, as if enjoying itself, but scarcely used in this sense except adverbially ; to interrogate by indirect insinuating allusions, *i.e.*, by trying to make the persons interrogated believe that one already knows everything. It means sometimes to have the faculty of anticipating another's wishes intuitively, and also to make mental calculations about everything ; သည်လူကိုညာထက်ကွပ်၍ မေးတည်း။ မှန်ရာတွက်စရာရှိသည်။

—မြူး, *v.* same (most common), to enjoy flights of fancy, aerial visions, &c., မိတ်ကွပ်မြူးသည် (to build a castle in the air ?) ; မိတ်ကွပ်မြူးသောသုကြောင့်စာမိစာလုံးသတ်ကျေးဇူးတင်ရာရှိပေသည်။

—ကွပ်, *adv.* spirally, curvingly.

ကွပ်, *n.* one of the main or central parts of a house, of which six are enumerated, namely, ဦးခန်း, သပြေ, ခုဝေ, ညောင်ခန်း, ကြိတ်ခန်း and ဂျိတ် (these terms are gradually becoming obsolete).

—စင်, *n.* a raised floor within the central part of a kyaung, Government building, nat temple, and house.

—စင်တိုင်, *n.* the said posts collectively.

—စင်တိုင်တွင်း, *n.* the space included within the said posts.

—တိုင်, *n.* ; *see* ကွပ်။

—ထောက်, *n.* a place of royal refreshment ; ကွပ်ထောက်စားခန်း, ကွပ်ထောက်တံခန်း။

—ထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment ; appropriated to royal personages ; ရှင်ဘုရင်ဖြစ်စေ။ မင်းသမီးမင်းသားဖြစ်စေ။ ကွပ်ထောက်ချက်ကွာဝေးသောခရီးသို့ ရောက်၍နားနေတည်း။ ကွပ်ထောက်ချသည်ဟု ခေါ်သည်။

ကွပ်ခင်း, *n.* a koonza, a measure of capacity equal to a ခွပ်, or two tsalais ; မေးထားသောသည်အမူကို ထည့်ပတ်မည် ထူးထောအခါ။ ထည့်၍ထောက်သောထင်ရှားကောက်ဆန်ထကွပ်ခင်းနှင့် ဝတ်ပန်းထင်ပေး၍ ခေါ်ခဲ့သည်။

ကွပ်, *v.* to bind or overlay the edge or border of anything in order to secure and strengthen the parts ; အနားကွပ်သည်, to plate, overlay with plate, to clamp ; မိန်းကွပ်သည်, to make

fast, firm, secure, by tying, binding, &c.; to enforce orders, to bring into a state of subjection, to discipline, punish, put to death; to geld, castrate; သင်းသည်, ခွေးငှေ့ထိုးသည်, အသိုးထုတ်သည်။ Der. အကွင်းမြို့ကွင်း။—စပါးတည်သည်တောင်းပျက်စီးနေပါပြီ။ ခင်ဗျားကကြိမ်းကွပ်နှိပ်ပေးနိုင်မည်သား။

ကွပ်ညှပ်, *v.* to bind, make firm by tying, to discipline, punish severely; နှိပ်ကွပ်, to execute, put to death; သတ်သည်။ ဤနယ်တွင်ရာဇဝတ်ဝန် ထောက်ခမ်းဦးရှာကြည်ထူးများကို ကွပ်ညှပ်ကတည်းက အထွန်ပြင်သက်ပါသည်။ ကျောင်းထကာရေ။

—ချက်, *v.* to execute, put to death; သတ်သည်; ကွပ်ချက်ထောင်မှုသည်။

ကွပ်ပြင်, *n.* a kind of bedstead or charpoy used at Mandalay.

ကွင်းကသိုး, *n.* the elegant kœmpfera, with pink flowers.

ကွင်းလင်း, *n.* the dragon tree.

ကွင်း, *n.* the betel plant or leaf (ကွင်းသီးကြိုက်တောင်ဂူ(ဂျီ)ဂျီ), as anything happening to any one which exactly coincides with his wishes or inclinations.

—အပ်, *n.* a betel box.

—စား, *n.* to eat betel.

—ညှပ်, *n.* shears to cut betel-nut.

—တထာ, *n.* a cud of betel.

—တထာညှပ် (ခန့်), a Burmese measure equal to about ten minutes of English time; ကွင်းယာတညှပ်ဆေးတေးသိုးကွင်း။

—ပန်း, *n.* betel, including the leaf, the nut, and other articles for chewing (a small shallow basket for putting the above in; ကွင်းထန်း?)

—စတ်, *n.* chewed betel.

—တုပ်, —မြင်တွာ, —ရှို, —သောင်, *n.* varieties of the areca nut.

—သိုး, *n.* the fee paid to a Judge by the losing party in a lawsuit; မြန်မာခင်းများဆံလင်ဓယားသထောထူကွာတွင်း။ နှစ်ဦးနှစ်ဝကပင်ငွေ ခဏ္ဍိ ကိုကွင်းသိုးပေးရသည်။ သထောမတူတွင်း ကွာထိုးသောသူကပေးရသည်, with the Burmese rulers, if a husband and wife are divorced by mutual consent, each has to pay a fee of Rs. 15, if not, the one who wishes to be divorced is obliged to pay.

—ရည်တိုင်, *n.* an attendant on a king or royal personage.

—ရည်ခေါင်း, *n.* a chief of said attendants.

—ရွက်, *n.* betel leaf.

—ထွာ (*pron.* ထာ) စည်း, *n.* a kind of tree armed with small thorns, having long slender, fine leaves, and small, yellow

flowers and singular-looking pods. The leaves are said to be used in tying up the roll of betel leaf, areca nut, &c., for a priest to chew; hence the name.

ကွင်းထီး, *n.* betel nut, areca catechu or areca palm.

—ကွေး, *n.* a betel-spittle.

ကွယ်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*; used vocatively only; plural ကွရ်. (frequently *pron.* ကရ်). The use of this word denotes a certain amount of good feeling on the part of the speaker, and is used in *familiar* intercourse. It means more, sometimes, than merely "you," *e.g.*, ခဏ်းကွယ် It conveys the same sort of good-will as is implied in the English expression, if used amongst equals, "don't you know, old fellow?"

ကွယ်, 2, *v.*; *see under* ကိုးကွယ်။

ကွယ်, 3, to conceal, screen from view, keep out of sight, to disappear; to be screened from view, to disappear; ဟိုလူ ကိုသင်္ဃာတင်ကွယ်သောကြောင့် မမြင်နိုင်ပါ, I cannot see that man because he is hidden by the tree; (2) ဗေဒင်၌ ဝိသုဒ္ဓိအနာဂတ်အာထွန်းဗေဒ ကွယ်သောကြောင့် ဂုဏ်သိရှိတော့သည်။

—ကာ, *v.* to protect by interposing, (to shield); ဤသူ့ပါးစပ် ရောက်မည်ကို မိုး၍ကွယ်ကာ၍ပြောသည်။ ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်။

—ထမေရ (*pron.* ကွယ်ဒမေရ as if one word), *adv.* screened from observation, in a secret concealed manner, *e.g.*, မောင်မင်း ရှေ့တွင် ထမေရကွယ်ထမေရထမိတ်တတ်သည်။

—ထောင့် (*pron.* as spelt), *v.*; *see* ထောင့်—(1) ကွယ်ထောင့်၌ အစစ် ခံသည် (2) မှန်ရေကို မပြောကွယ်ထောင့်၌ ပြောသည်။

—ပုန်း, *v.* to hide with a view to avoid danger.

—ပျောက်, *v.* to disappear; လဆန်းဝရက်နေ့တွင် ညည့်အခါ သန်းခေါင် အချိန်၌ လကွယ်ပျောက်တတ်သည်။

—ရှောင်, *v.* to conceal, hide; မိမိအကြံကို တုတ်ကဝါဒများမသိအောင် ကွယ်ရှောင်ပြောသည်။

ကွာ, 1, *v.* to become separate (implying a previous union), to divorce, put away (a wife or a husband), to be apart, distant; less than ဝေး; သည်လူ့ ယောက်ျားမင်းခြားတတ်ကွာသည်; there is a great disparity between the intellects of these two men (or *lit.*, the intellects of these two men are wide apart); (2) သူတို့အပြောခြင်းပင်တတ်ကွာသည်, there is a great difference between them, even in their manner of speaking (or conversation).

—ရှင်း, *v.* to divorce as above; ကျွန်ုပ်မိန်းမနှင့် ကွာရှင်းကတည်းက တကြိမ်တခါမှ မတွေ့ရပါ, I have never met my wife once (*lit.* one single time) since I was divorced from her.

ကွာထင်း, —ဝေး, *v.* to be distant ; သည်လောက်ကွာဝေးသော (or ကွာထင်းသော) ခရီးကိုကျွန်တော်မျိုးမထွားနိုင်ပါ, your servant is not able to go such a distant journey.

ကွေ (not used alone).

—ကွင်း, *v.* to be parted for a length of time or for ever ; အသေထက်။ ကျွန်မက အတွန်ပင်ချစ် သော်လည်း ယောက်ျားနောက်သို့ လိုက်ရသောကြောင့်ယခုကွေကွင်းရထော့မည်, father, though I (*lit.* your female slave or servant) love you exceedingly, we shall be obliged to part for a time, as I have to follow my husband (or *lit.*, because I am obliged to follow my husband). [*Note.*—The word ထက် denotes tenderness on the part of the speaker, and in certain senses it seems almost equivalent to the English “dear.”] (2) နာနာဘာဝအမိအထက်စွန့်ပစ်၍တပါးသောရှင်ကွေ ကွင်း၍နေခြင်း။ ဝိနာဘာဝသေသဖြင့်ကွေကွင်းရခြင်း။ အညဉ္ဇကာဝတပန်အထူးသဖြင့်ကွေကွင်းခြင်း။

ကွေ့, *v.* to bend round, be curved, circuitous, roundabout. Der. အကွေ့, ထင်းမြောင့်ကိုမသွားရသို့ကွေ့၍သွားရသည်, not being able to travel by the straight road, he is obliged to go a roundabout way.

—ကောက်, *v.* to be serpentine, sinuous (to be artful, disingenuous, to be wily in disposition and conduct) ; ဤသူသည် အခွန်ကိုမပြောချင်ကွေ့ကွေ့ကောက်ကောက်ပြောထက်သည်။

—ထည်, —ထိမ်, *v.* to be circuitous in speech or management, indirect, manœuvring ; အပြောအဆိုကွေ့ကွေ့ထိမ်ထိမ်ရှိသည်, this speech is indirect and circuitous.

—ဝိုက်, *v.* ; see the parts ; မိုင်းနှိုသောသက်တံကွေ့ကွေ့ဝိုက်ဝိုက်ရှိသည်။

ကွေ့နာ, *n.* a kind of leprosy ? [A kind of skin disease having a primary sore with a scab and scaly appearance of the skin. More common it is believed in Upper, than Lower, (မြောက်) Burma.]

ကွေး, *v.* to curve, draw together at ends, as a bow ; ညွတ်သည်။ Der. အကွေး။ ထိနပ်သရေထော့သောကြောင့် ခြေထောက်ကိုမကွေးစေနိုင်အောင်။

—ကော့, *v.* ; see the parts (same as ကွေ့ကောက်).

—ညွတ်, *v.* same as ကွေး။

—ဝိုက်, *v.* ; see the parts ; ဆိဉ္ဇက္ခာဝင်းသည်လူမြေတထောင်တင်ရသော ဝေးထီးကိုကွေးဝိုက်အောင်။ တင်၍ပစ်သေသည်။

ကွဲ, *v.* to be divided in the midst, be broken or severed lengthwise, be split ; *comp.* ထိုး, to part, be parted ; ကွာသည်, to be divided, become various, diverse, explode as a barrel of gunpowder, burst as a gun, ပြားသည်, ပြားနားသည်။ Der. ခွဲသည်—(1) ယူချင်းမတည့်သောကြောင့်ကွဲကြသည်။ (2) အယူဝါဒကွဲ

ကြသည်။ (3) သေနတ်ထလက်ထဲမှာထမ်းကိုအားကြီးထိုးမိခြင်းကြောင့်အသံ
ငြင်းပြောနှင့်ကွဲလေသည်။ (4) ပုကန်ပြားပုကန်ထိုးများကို ထွဉ်းပေါ်ထိုက်၍
မောင်းထွင်။ ထွဉ်းဆောင့်သောကြောင့်။ ကွဲးကုန်လေသည်။

ကွဲအက်, *v.* ; see the parts.

—ကွာ, *v.* ; see ကွဲ, 2nd def.

—ပေါက်, *v.* ; see the parts.

—ဈ, *v.* ; see ကွဲ, 1st def. ; used in combination with ဖုတ်စီး,
appended.

—ဖြာ, *v.* ; see ကွဲ, 3rd def. , to be scattered ; rather appli-
cable to living things ; *comp.* ကြဲ and မြန်ကြဲ။

—ထမ်း, *v.* to differ in sentiment ; မိတ်သဘောတူ။

—ရှ, *v.*

—ကွဲ, *v.* ; see ကွဲ, 3rd def. ; ထူးခြားသည်။ ဤသူသည်အများနှင့်မတူရစ်
ရည်သဏ္ဌာန်ကွဲးကွဲးထူးခြားရှိသည်။

ကွဲ, 2 (ကွဲ), *n.* the dammer tree.

ကျွတ်ကျွတ် (ကြွတ်ကြွတ်), *adv.* indicative of the seething noise made
by boiling water.

—ဆူ, *v.* to boil bubblingly, to wallop (boiling with a heav-
ing noise) as boiling water, to make a confused noise as
a multitude under the influence of some passion, excite-
ment, anger, joy, and on hearing extraordinary news, &c. ;
အင်းထဲမှာ ငါးကျွေး ငါးရုများ၍ ပွက်ကြသောအသံမှာ ကျွတ်ကျွတ်ဆူ (ထေ)
သည်။

—ညှိ, *v.* to make a confused noise as a multitude, &c., peo-
ple quarrelling ; ဖုတ်ထီးပွင့်ရတ်သလို။ ကျွတ်ကျွတ်ညှိနေရသူ။

—ရိတ်, *v.* same as last def. of ကျွတ်ကျွတ်ဆူ and same as ကျွတ်
ကျွတ်ညှိ။ မြို့သည်အရပ်ဝေးကရောက်သောကြောင့်အိမ်နီးပါးချင်းသိတင်းမေး
လာကြသောကျွတ်ကျွတ်ရိတ်၍နေကြသည်။

ကျွတ်, *v.* to be loosed from (its proper) place, to be freed from,
cleared, released, emancipated ; ထွတ်သည်, to be emanci-
pated ; နိဗ္ဗာန်ထူသည်, to be entire, complete, without remain-
der or exception, to come off as the hair of the head ; used
adverbially or with a continuative affix, as ထပ်ထိုးကျွတ်ဆီး
သည် or ထပ်ထိုးကျွတ်အောင်ဆီးသည်, the whole tree bears fruit.
Der. အကျွတ် and ချွတ်—(1) သည်အရပ်တွင်ကာလရောက်ဖြစ်သည့်မှာ။
ထည့်ထိုးကျွတ်အောင်သေသည်, in regard of the cholera which
took place in this locality, the whole village died ; (2) ဒုတ်
ဖျားမိသောကြောင့်ထခေါင်းထိုးလုန်အောင်ဆံပင်ကျွတ်သည်။

—ထွတ်, *v.* same, 2nd def. ; also means to win a horse (pony)
race easily. *Anglicè* “hands down,” “got clean away,”

“pulling double,” “cantered in an easy winner,” &c.; (2) to draw away and win by two or three lengths in a boat-race (ကျွတ်ကျွတ်ထွတ်ထွတ်နိုင်သည်); မြင်း၂စီးပြိုင်သောအခါထမ်းမြင်းက ကျွတ်ကျွတ်ထွတ်ထွတ်နိုင်သည်, when the two ponies raced, one of them got clean away and won.

ကျွတ်နွတ်, *n.* the *Gnetum edule*, an evergreen, lofty, scandent shrub.—*K.*

ကျွန်, *n.* a subject, servant, or slave, one under authority; ဗယံကျွန်ကျွန်ခံတန်း။

—ကြေး (ကျွန်ကျေး), *see* ကြေးကျွန်။

—ခံ, *v.* to be in a state of slavery; ရွှေဇဝါးထောင်အောက်၌ထိန်းသောသူတို့ကိုကစားရန်ဆိုခိုသောကြောင့်။ ကျွန်ခံ၌နေရသည်။

—ထော်, *n.* a king's subject; *pron.* I, mas., used in addressing a superior.

—ထော်မ, *pron.* I, fem., used in addressing a superior.

—မ, *n.* a female servant or slave; *pron.* I, fem., used in addressing a superior, but less respectful than ကျွန်ထော်မ, by abbreviation ကျမ။

—ဆီးထော် (*pron.* ဆီး, to be distinct), *n.* a pagoda slave; ဘုရားကျွန်, ခွါသား။

ကျွန်ဝံ (commonly written ကျွန်ဝံ), *pron.* I, mas. or fem.; used in addressing an equal; by abbreviation ကျွန်ဝံ or ကျွန်ဝံ။ [This expression (or ကျွန်ဝံ) is generally preferable to ငါ, notwithstanding that one may be addressing persons lower in the social scale than one's self.]

ကျွန်း, *1, n.* an island.

—ကြီးလေးကျွန်း, *n.* the four great islands encompassing the Myinmo mount—ဥတ္တရကုရုကျွန်း, Uturukuru, in shape like a square seat and 8,000 yoozanas in extent, on the north of mount Meru; ပြုပ္ပဝေဓကျွန်း, Pyoppawidéha, in shape like a half moon and 7,000 yoozanas in extent, on the east of Maha Meru; အမာရဂေါရကျွန်း, Amaragawya, in shape like a round mirror and 7,000 yoozanas in extent, on the west of Maha Meru; ဘမ္ဘုဒိပါကျွန်း, Zambudipa, three-sided or angular and 10,000 yoozanas in extent, on the south of mount Meru; of these 10,000 yoozanas, 4,000 are covered by the ocean, 3,000 by the forest of Himala (the range of the Himalayan mountains), and 3,000 are inhabited by men.—*M.B.* In Singhalese the islands are, according to the same authority, called respectively (1) Uturukurudiwayina, (2) Purwawidésa, (3) Aparagodana, and (4) Jambu-

dwipa. လေးကျွန်းထည့်ယှက်သညာန်ကား အထယ်ကဲ့သို့နည်းယူကား။ ၈။ ဒီပါကျွန်းသည်။ ထွင်းဘီးသညာန်ရှိ၏။ အရှေ့ကျွန်းသည်လက်ဝက်သညာန်ရှိ၏။ မြောက်ကျွန်းကား လေးထောင့် အင်း ပျဉ် သညာန် ရှိ ၏။ အနောက်ကျွန်းကား လ ပြည့် ဝန်း သညာန် ရှိ၏။ (*Wade's Dictionary of Buddhism*), what is the appearance of the four islands and how are they situated? Zambudipa has the appearance of a cart-wheel (as Burmese cart-wheels before the advent of the English were not particularly *round* in appearance, the Singhalese description of the island and the Burmese, it may, by an effort of imagination, be made to agree); the eastern island has the appearance of a half moon; regarding the northern island it has the appearance of a square bedstead; regarding the western island it has the appearance of a full-orbed moon.

ကျွန်းဆွယ်, *n.* a peninsula.

ကျွန်း, 2, *n.* the teak tree; သစ်တကာသစ်ထက်ကျွန်းသားအခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်, teak is the most durable of all timber.

—နီ, *n.* a tree nearly allied to the teak, producing large, strong tough timber, the *Gmelina arborea*.

ကျွန်းကောင်းနှစ်ထောင်, *n.* a kind of tree, the heart of which being hard and of a light yellow colour, is used in the manufacture of combs.

ကျွန်းလာ, *n.* a species of storax, *see* ကိုင်သားမိုကြီး။

ကျွမ်း, 1, *v.* to be burnt up, consumed by fire.

—လောင်, *v.* same; တရွာလုံး ကျွမ်းလောင်နေပြီ, the whole of the village has been entirely burnt and consumed by fire, (ရောဂါကျွမ်း, to be past cure as a disease).

ကျွမ်း, 2, *v.* to be acquainted, familiar with, to be versed in, skilled. Der. အကျွမ်း။ ဟိုလူကို ကျွန်ုပ်ကျွမ်းငြားသော်လည်း မေးခွံပါ၏, notwithstanding I do not know that man, I dare ask him.

—ကျင်, *v.* same, but mostly used in the latter sense; to be *au fait* at a thing; ကျင်ကျွမ်း, ကျင်လည်သည်။ လက်ဆွားအထုပ်ကို ကျွန်ုပ်ထုတ်မြှောက်ကျွမ်းကျင်ပါသည်, I am skilled in and understand carpenter's work.

—ဝင်, *v.* same, 1st sense; အကျွမ်းဝင်သည် (scarcely ever used except in the reduplicated form, *e.g.*, ကျွမ်းကျွမ်း ဝင်ဝင် ရှိကြသည်, they are on familiar terms).

ကျွဲ, *v.* to sink into or through, as into mud or through a floor, to go too far, to make a *faux pas*, to commit one's self, as ဝေးကွယ်သည်, a *lapsus linguae* (vulgar "to put one's foot in-

to it ") or miss the place of destination, ခရီးကျသည် ; also to be away from home when wanted or inquired after (အဝေးသို့ ကျံ)—(1) ကြမ်းကျယ်မြေကို နှုတ်ထုတ်ရ၏။ စကားကျယ်၍ နှုတ်မရ, if one puts one's foot through a floor, one can extricate it, but one cannot extricate one's self if one commits one's self in speech ; (2) ငြိမ့်မရှိပါခရီးကျနေသည်, Nga Phyu is not here, i.e., he has gone too far on his journey to be recalled.

ကျွေး (ကြွေး), 1, *v.* to call out, cry, proclaim aloud, halloo, shout, to screech and scream in large numbers as birds, or as a bird when separated from its mate ; used in composition only ; အော်သည်, ယစ်သည်. Der. မိကျွေးသည် and ယစ်ကျွေး။

—ကြွေ, *v.* same (most common) ; ကောင်းသောစကားကို ဖြစ်စေ။ မကောင်းသောစကားကို ဖြစ်စေ။ အရင်ထဲတွင် ကျွေးကြွေကြသည်။ (2) ဤသို့ ဆိုရာတွင် သဘောတူစမ်းမြောက်ကြ၍။ ထိုကျွေးကြွေလေ၏။

ကျွေး, 2, *v.* to give a meal, furnish a repast, အစားကျွေးသည်။ ထမင်းကျွေးသည် ; to feed, nourish, cherish, မွေးသည် ; size, မြည့်စာကျွေးသည် ; မြင်းကို အစာမှန်မှန် မကျွေးလျှင် နာလိမ့်မည်, if you do not feed the horse (or pony) regularly, it will get sick.

—မွေး, *v.* same, 2nd def. သားသီးများက မိဘများအိုမင်းမွေးမြူသောအခါ။ ကျွေးမွေးနိုင်လျှင် ကျွေးမွေးလိုက်သည်. [Note.—ကျွေးမွေး is often used with ထုတ်သင်.]

ကျွေး, 3, *n.* wild yam.

—ကျောက်သား, *n.* another kind of yam.

ကျွေး, *n.* a buffalo.

—ကော်, *n.* glue made from buffalo skin.

—ကျောင်း, *v.* to tend buffaloes.

—မိုး, *n.* a buffalo thief.

—ချေးမိုး, *n.* the scarab beetle.

—မြီ, *n.* a buffalo pen.

—စားချက်, *n.* a buffalo grazing-ground.

—ဇရက်, *n.* the pied starling ; ဇရက်ချေးစား။

—တညင်း (ပင်), *n.* the dark-purple pongamia tree.

—နံ, *n.* (the cross-timbers in a house to which the sides and partitions are nailed).

—နံပေါင်း (ပင်), *n.* a kind of creeper.

—နှာခေါင်း (ပင်), *n.* a kind of plant.

—ပခုံး, *n.* an induration, callosity occasioned by pressure or friction of the skin ; ထွေးထိုးသားများသည် များစွာ ထွေးထိုးပါး နှင့်ထိုးရသော ခြေနှင့် ကျွေးပခုံးထသည်။

ကျွဲပန်းထ, —ပန်းထိုက်, *v.* to have such induration, &c.

—ပေါ့နွားပေါ့, *n.* a collective term for stolen cattle.

—ပြီးဆွဲ (ထင်းပြီးဆွဲ), *n.* the king crow; ငှက်ဆောင်။

—ထိုက်သဖြေ, *n.* a species of eugenia.

—သွေး, *n.* the wild nutmeg tree; ထောင်စံကား။

ကျွဲကော, *n.* the pumelow, shaddock; a species of edible lemon.

ကြွ, *v.* to rise, swell up, ပေါင်းသည်; to arise, ထသည်; to lift up, ချီသည်, ဝင့်သည်, မြှောက်သည်; to proceed whether going or coming (respectful) (ထက်ရင်ထော်ကကြွထော်မှုပဲပါသည်), to ascend in the heavens as the morning sun (နေအတန်ကလေးကြွမှထွားပါသည်), to beat quickly as the pulse; ကြွလှမ်းထော်မှုသည်။ ထုထွက်သောအခါ နေအတန်ကလေးကြွမှ ထွက်သွားပါသည်။ ထမင်းဝခြေကြွ။ Prov. [ကြွ, to rise as the water of a river or creek, *e.g.*, မူးရေနည်းနည်းကြွထင့်။]

—ပင့်, *v.* same, 3rd def.

—ရှု, *v.* to be loose, puffy, ခပ်ပိပ်, and also friable; to step lightly, be agile of foot as a horse; ထည်မြင်းသည်ဖြင့်ပင်ရှိသောအခါ အလွန်ကြွကြွရှုရှု (*pron.* ကြွကြွရှုရှု) ရှိသည်, this pony, when about to race, is in a very excited condition.

—လာ, *v.* to come (respectful).

—သွား, *v.* to go (respectful).

ကြွက်, *n.* a rat or mouse, ကြောင်မရှိကြွက်မြူး. *Anglicè*, 'when the cat is away,' &c. (မီးဝေးမြင်စာ has a similar signification). ကြွက်ကိုဖြိုး၍ကိုယ့်မီးရှို့သည်, 'to set fire to the paddy-barn because one bears resentment to the rat.' (*Anglicè*, 'to cut off one's nose to spite one's face.') The above three examples are proverbs.

—ကတိ, *n.* a musk rat.

—ကထိလောင်, *n.* a species of mouse.

—ခဲ, *n.* a notch in the timbers of the roof of a house, to mark the proportions [as a verb to '*gnaw*' as a rat, *see* မီးလောင်].

—ရုတ်, *n.* a shrew-mouse (a small animal resembling a mouse, living mostly under-ground, and once thought venomous).

—ထက်, *v.* to be affected with cramp or spasm, သွေးကြွက်။

—နက်, *n.* the black jungle-rat (မြွေကြွက်).

—နံ့သာ, *see* ကြွက်ကတိး။

—နို့, *n.* a wart.

—မြူ, *n.* the small white mouse of China (sometimes found in Burma).

—ရှောင်, *n.* (a piece of timber extending round the inside of a Burman boat, on which the cross timbers rest which support the deck).

ကြွတ်ဆင်းကူး, *n.* a kind of rat (larger than the ကြွတ်စုတ်).

—ဝင်းမြူ (ဝင်းပူ), *n.* one species of mouse.

—သား, *n.* the flesh of the calf of the leg *or* of the arm above the elbow (မြေသားထိုးကြွတ်သား), (ထက်မောင်းကြွတ်သား), the biceps.

—ခူးမျို, *n.* the small flying squirrel; *comp.* ခွဉ်မျို, the large flying squirrel.

ကြွင်း, *v.* to remain, be left; ကျန်, to remain as not comprised; ဓါ, to be other, the rest. Der. အကြွင်း and မြင်း။

—ကျန်, *v.* same, 1st def.; အလှူထုခံရသူ ပရိယတ်ကိုကျွေးမွေး၍ ပြီးထော့ကြောင့်။ ကြွင်းကျန်သမျှကို။ နောက်ကျသောသူဝားရထော့သည်။

ကြွတ်, 1 [*Hirudo Zeylanica*], *n.* a small land-leech of black colour, very common in Lower Burma.

ကြွတ်, 2, *n.* a descendant of the fifth generation from one's self.

ကြွပ်, 1 (*pron.* ငြပ်), *n.* bismuth, dirty scurfiness on the skin, as on the elbow and knees of the followers of Burmese officials, caused by the skin of these parts being triturated by contact with the floor (owing to their constantly being in a posture of obeisance).

—ထက်, *v.* to have the said dirty scurfiness.

ကြွပ်, 2, *v.* to be crackingly brittle, as a dried leaf, tinsel; *comp.* ထက်, to be easily broken; to be irritable, snappish, crusty in a bad, and to be energetic in action, dauntless, high-spirited in a good, sense; သည်လူအဝေးအရာ၌သူများထက်ကြွပ်အောင် ထုပ်ထပ်သည်။ မြည်လိုက်ကာ ကြွပ်ကြွပ်ထက်လို (as in eating lettuce).

—ကြွပ်, *adv.* passionately, violently, ချွပ်ချွပ်; ချွပ်ကြွပ် is, perhaps, more commonly used.

—ထက်, *v.*; see the parts, be high-spirited, to possess a fiery temperament; သည်လူမယုတ်ကျွင်းမခံထက်ထူးမိတ်အစွန်ကြွပ်ဆတ်သည်, this man is not in the habit of putting up with what is unjust, he is very high-spirited.

—ခွ, *v.*; see the parts.

—ချွပ်, *v.* to be quick in action and in temper, irritable; ဤအလှူထွင်းမြေချွပ်သောကြောင့် ကြွတ်ချွပ်အောင်အထမြောက်ထေသည်။

ကြွပ်ကျို (pron. ကြွပ်), *adv.* viscidly, to speak in a drawling manner; စကားကြွပ်ကျိုကျိုမြောထက်သည်, he is in the habit of speaking in a drawling manner.

ကြွတ်, *v.* to have in abundance; applied to property, possessions of any kind, to be opulent, wealthy, to be well off, ရထက်ထပ်; *comp.* ကိုထန်, ကိုယ့်, and စည်ပင်။

—စ, *v.* same; *comp.* ဖြည့်စ, to be copious in speech in a good sense, to be garrulous in a disparaging one, as စကား

ကြွယ်ဝသည်။ စောထိကဘုဌေးထည် ဥဉ္ဇာပစ္စည်းအတွန်ကြွယ်ဝသည်။ (၂)
ခင်ဘူးထယ်စကားကြွယ်ဝသည်နားမထောင်ချင်ပါ။

ကြွယ်ကြီးဝပါး, *n.* rice of a reddish colour (of a blackish colour?).

—ထူး, *n.* cotton of a reddish colour (of a blackish colour?).

ကြွား, *v.* to be vain, boastful, ostentatious, to swagger, strut, ဝါသည်, ပထွားသည်။

—ရှား, *v.* same; applied to manners (of infrequent use); to be modish, stylish in appearance; ခင်ဘူးထေနေမှာကြွားကြွား ရွားရွားရှိ. (Probably the English word “*dashing*” is a fair equivalent.)

—ဝါ, *v.* same; of general application; ကြောင်သည်မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်ယုတ်၍ ထူတပါးယံ့မှားခြင်းရှိအောင်ကြွားဝါ၍ ပြောတတ်သည်။ (၂)
ထူတထူးအဝတ်ပုဆိုးနှင့်ကြွားဝါ၍လမ်းရှောက်သည်။

ကြွေ, ၁, *n.* a species of shell-fish, the shell itself, a cowry; အင်္ဂလိပ်မင်းမရောက်မှီ အဝတ်အထည်များကို ဖွပ်၍ပြီးထွင်။ ကြွေထိုးဖြင့်အရောင် ပြေးအောင်ထိုးလေ့ရှိသည်။

—အန်, *n.* the same when used in play.

—ကစား, *v.* to play cowries; ကြွေအန်ကစားသည်။

—ထိုက်, *v.* to smooth (cloth) with a shell, to calender, to iron; ကြွေရောင်ထင်။

—ပုကန်, *n.* a glazed dish.

—ရောင်ပြေး, *v.* to glitter as glazed cloth.

—ထုတ်, *v.* to glaze fine earthenware.

ကြွေ, ၂, *v.* to fall off, as leaves or fruit. Der. ခြွေ၊ ရွက်သစ်ထွေ လောင်းမည်ဆို ရွက်ထောင်းငယ်ကြွေ။ စဉ်း။

—ကျ, *v.* same; ထည့်သရက်ဆီးအထိလိုကြွေကျသည်။

ကြွေး, *n.* a debt, မြီ (ခဆီးပတ်) ကြွေးထူထွင်မပူဘူး။ သန်းများထွင်မထားဘူး။

—ချ, *v.* to lend or let money.

—စား, *n.* a debtor; ကြွေးတင်သောသူ။ ဖြီစား more elegant.

—ထင်, *v.* to incur a debt; အင်္ဂလိပ်ပြည်မှာကြွေးတင်ကျန်ဖြစ်မရှိပါ။

—ဖြေ, *v.* to be liquidated as a debt.

—ရှင်, *n.* a creditor; မြီရှင်။

၁

[The second consonant in the Burmese alphabet and second in the class of gutturals (၁၅၀).]

ခ, *v.* to pay respect, wait upon, pay court to; to be obsequious, submissive, endeavour to conciliate; သူကိုကျွန်ုပ်သွား၍ မခိုင်ပါ။

ခစား, *v.* same, 1st def.; မင်းခစားယောကျ်ား။ ပစ္စန္ဒရစ်ရွာသူ ရွာသားကို ထည်းခိမ်ရှေ့မင်းမွန်းကိုထိလျှင်။ ခစားလျှိုးနွံကြလေ၏။

—ညောင်း, --ညွတ်, *v.* same, 1st def. (infrequent); မယာမင်းကြီး သခင်ကိုပြည်သူအပေါင်းခညောင်းဝတ်ထွားကျောက်ထားကြသည်။

—နဲ့, *v.* to praise, congratulate, flatter ironically; ထထောက်သော သူက။ ထယောက် သောသူကို။ စာထေတ်မှန်းသိလျက်နှင့်ပင်ခင်ညှား ထယ်စာ တက်သည်ဟု ဆိုသော်။ အခနဲ့ ခံရသောသူကမပြောပါနှင့်ဘျှာ ခနဲ့မှန်းကိုကျပ် ထိပါ၏ထုပြန်ပြောလေ၏။

—ထ, *v.* (used in an adverbial form), ခယထ and သယထ, with coaxing importunity; လူ၂ယောက် အမြင်း များကြသော အခါ။ ထယောက်သောသူက။ မူပြစ်မရှာရအောင် ခကဝယပြော၍ ထောင်းပန် ရသည်။ ခယဝတ်ထွား။

—ရမ်း, *v.*; see ခ။ ခရမ်းဖိုဖို။

ခအပ်, *n.* a species of ficus; ခေသဒ်။

—ရမ်ကုဒ်, *n.* a kind of ficus.

ခက, ၁, *v.* to be hard, difficult, arduous, ထတ်သည်; ခဲသည်, to be hard to deal with; to be harsh, rigorous, severe; ခက်ရဲဝက် ဆစ်ကား။

—ကျိတ်, *v.* same, 1st and 2nd def.

—ခဲ (ခက်ခဲ), *v.* same, 1st and 2nd def., to be difficult of investigation or attainment; *comp.* နက်နဲ။ ရှမ်းစာလွတ်ပါ၏အသံ မှာအထွန်ခက်ခဲသည်, Shan literature is easy; the accent (or pronunciation) is exceedingly difficult of attainment; ခက်ခဲသောအရာတွင်ပေါက်အောင်ကြံဆောင်နိုင်မှ။ ယောကျ်ားပြီသည်, he only is manly who in a position of difficulty is able (contrives) to attain success.

—တင်ခောင်းနင်း။

—ထာရ်ရှိ, *v.* to be rough, stiff, hard, as the skin; ဆိကြားမင်း ဗန္ဓုကန္တလာပြုကျောက်ဖျာသည်။ လူ့ပြည်၌အကြောင်းရှိလျှင် ခက်ထရော်ထင်း မာလေသည်။ [When a good man is struggling with adversity, the fact is made known to Sakka (ဆိကြားမင်း) by the throne on which he is sitting getting warm.—Childers' Pali Dic.] [Note.—When nothing of importance is going on in the country of men, the throne of the Thagya remains in a delicately soft state.]

—ထန်, *v.*; see ခက်, 2nd and 3rd def., savage, truculent; ဤသူ သည်အများသောသူနှင့်မထူ မိတ်အထွန်ခက်ထန်သည်။

ခက်, ၂, *v.* to cover a vessel with network of rattan, cord, &c.; ဆိုးကိုကြိပ်ခက်သည်, he covers the vessel with rattan work; အညာသား တူးကို ကြိပ်ခက်၍ ရေများ ဆိများ ထည့် ထတ် သည်, up-

country men are in the habit of putting oil or water into calabashes covered with rattan work.

ခက်မ, a main branch, *see* အခက်မ။

ခက်ရင်း (*pron.* ခရင်း), *n.* a fork of any kind or size; ထုံးခွက်ရင်း, a three-tined fork.

—ခွ, *n.* same.

ခက်ထန် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ခာ (from စား, to be bitter), *a.* slightly bitter, bitterish; used with adverbs, ခဏ, rather, *e.g.*, ခဏခဏသည်, it is rather bitter.

ခင်, ၁, to be attached to; *comp.* ချစ်မောင်မြတ်သူမိန်းမကိုအတွန်ခင်သည်။ အနားကမ္ဘာ။ မခွါချင်ဘူး, Maung Phyu is very much attached to his wife; he does not like to leave her (side).

—ထွယ်, *v.*; *see* the parts; ဤသူထွယ်ယာဒိုင်း မြေကိုခင်ထွယ်သောကြောင့်။ တပါးသောအရပ်သို့မပြောင်းနိုင်ပါ, owing to this person being attached to his landed property, he cannot move to another locality.

—ခင်, *v.*; *see* ခင် (most common); တချစ်သူမျိုးများသည်။ မြို့ရွာစီးလောင်သည်ရှိသော်။ ဥစ္စာကိုခင်မင်၍။ တပါးသော အရပ်သို့မပြေး ထိုအသေခံထက်သည်။

—မွတ်, *v.* same; when applied to food, to long for; မြဲဗွဒတ်မင်းထူသားထည်းထူသောအစာကိုခင်မွတ်ထက်သောကြောင့်။ ကလေးဟတ်အခက်ကပြည်မှနှင့်ထုတ်လေသည်။

—ခွန်, *v.* (infrequent) (same ခင်ခင် ခွန်ခွန်ရှိ)။

ခင်, ၂, *verb. affix* of tense, denoting the prior-past or prior-future; ခွန် လင် (infrequent), *qual. affix* (with မ prefixed to the verbal root and a continuative affix expressed or understood) before ခွိ. [*Note.*—One kind of အား, to be at leisure.] ထမင်းစားခင်ကျန်သွားချင်ပါသည်။ ယိုကိုမရောက်ခင်ပါ, လမ်းမှာကြာဦးမည်ထကွဏာရှိသည်။ ဒေးဒရဲရွာသို့ ဆုကလရွာကထွားလျှင် တရေမကုန်ခင်ပါဘူး။ ခင်ဘူးမဆီသို့ခင်သည်ရက်ကိုမရောက်မည်စိုးပါသည်, I am afraid that I shall not arrive on a day when you are at leisure. အရင်ကခင်ဘူးက ကျုပ်ဆီမှာယူသည့်ငွေ မခင်သေးလျှင် ကွန်ထော် ယခုချက်ခြင်းမယူလိုပါ။

ခင်ကြီး (from သခင် and ကြီး), *n.* a priest of Buddh, ဘုန်းကြီး, ပဉ္စင်း, ရဟန်း [*Note.*—In the time of King Bodaw no one was allowed to address or talk of the rahans as ဘုန်းကြီး, as that monarch disputed their right to the title and held that no one was ဘုန်းကြီး except his royal self; hence the origin of ခင်ကြီး].

ခင်တရင်, *n.* an additional roof projected in front of the main roof or covering of a carriage or boat of state; ခင်တရင်ပေါင်း (*pron.* ခင်ဒရင်ခေါင်း) ခင်းမျှားစီးသောငွေများ ခင်တရင်ပေါင်းဟု ချီခေါ်သည်။

ခင်ထိတ် (*pron.* ဝင်ဒိတ်), *n.* a kind of owl (rare), a wooden frame supported on wheels (*comp.* ခုထားခင်ထိတ် and ထွင်းခင်ထိတ်), used for carrying the mortal remains of the aged to the burial-ground.

ခင်ပုဂံ (*pron.* either ခင်ပုဂံ or ဝင်ပုဂံ), *n.* a kind of owl; *comp.* ဇိုးကွတ်; * a slanting roof appended to the end of the main roof of a boat.

—ဝင် (*pron.* as spelt), *n.* a kind of small raised stage with a roof above the main roof of a large Burmese boat at the stern end, in which the lhay-thugyi, or any person (save women) who happens to be steering, sits when the boat is under way.

ခင်ပွန်း (*pron.* ခင်ပွန်း), *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife, a spouse, အိမ်ထောင်ဖက်၊ မြှောက်သား in composition, a friend, *see* အဆွေခင်ပွန်း and မိတ်ခင်ပွန်း, ခင်ပွန်းရှာ။ ခင်ပွန်းကောင်းဆို အကြောင်းလက္ခဏာ ထုံးပါး ဟူသည်ကား။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ်ကိုယ်ဖြင့် ပြုသောအမှုလည်း။ ချစ်မှုသာပြု၏။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ်နှုတ်ဖြင့်ဆိုသောစကားလည်း ချစ်မှုသာဆို၏။ မျက်မှောက် မျက်ကွယ်နှစ်ထုံး (နှလုံး) ကကြံသော်လည်း ထထောက်ကို ထထောက်ရတော်စွဟူ၍ နှစ်လို၏။ ဤသို့အချင်းချင်း နှစ်လိုသော အကြံကို လည်းကြံ၏။ ဤသုံးပါး ဟူသတည်း—*Wade's Dictionary of Buddhism*, page 108. ခင်ဘျားခင်ပွန်းသည်မ (or ခင်ပွန်းမ) ထယ်မှာရှိသထဲ, where is your wife, sir? အစ်မခင်ပွန်းသည်ထယ်သို့ သွားသထဲ, sister (a term used affectionately to women older than one's self), where has your husband gone? ကျွန်မမှာခင်ပွန်းပျက်သည်။

—ငြိမ်, *n.* a traitor to friendship, one who sins against a friend; မိတ္တရုတ္တိ။

—ရှာ, *v.* to seek a husband or wife.

ခင်ဘျား (from သခင် and ဘုရား), *n.* sir or madam, a term of compellation used by men to persons rather superior, whether men or women, a very polite term if used by a superior to an inferior; ခင်ဘျား ကျွန်တော်နှင့် စကား ပြောသည်။ This is a phrase much in use among the Burmese when speaking of a polite man, *i.e.*, one who addresses others as ခင်ဘျား, and speaks of himself as ကျွန်တော်. [By some it is maintained that ခင်ဘျား should be written ခင်ဗျား as no one but a Buddha is, strictly speaking, entitled to the use of the letter ဗ in the words ဘုရား၊ ခင်ဗျား or ဗျား].

ခင်ရိုး, *n.* a strip of high ground, lying between two low spots [a spur of a range of mountains or hills, ခင်ရိုး, or ခင်ရိုးခင်တန်း, ခင်မ or ခေမေ, the main range or watershed]; ခင်ရိုးတန်း။ ထောင်ခင်တန်း။ ထောခင်တန်း။ ကုန်းရိုးတန်း။

ခင်း, *v.* to spread open, expand; ဖြန့်သည်, to set out in order, to arrange, array; ကျင်းသည်, to interpret, expound. Der. အခင်း။ [Note.—In conjunction with စကား it means to anticipate another in speech with a view of avoiding some trouble or difficulty (စကားခင်း); စားပွဲကို ခင်းလိုက်ပါ, lay the table according to European fashion); မောင်မြပရိယတ် အလယ်၌ ဝေယျာဓိရာ ဝတ္ထုကို စကား ခင်း၍ ပြောသည်, Maung Phyu, in the midst of the assembly, related and expounded the story of Waythandaya.]

—ကျင်း, *v.* same, 2nd def.; ပွဲလမ်းသဘင်ကိုခင်းကျင်း (*pron.* ခင်းကျင်း) ကြသည်, they make arrangements for a festival.

ခဆီးပတ်မြိ (ခါးဆီးပတ်မြိ), *n.* a debt contracted for food; စားကြေး။

ခထ (Pali), *n.* a kanah, a measure of time equal to four narahs (နရ), an instant, moment, မဟုတ်, or ထမဟုတ်, *adv.* for a moment.

—ခထ, *adv.* frequently.

—တဖြတ်, —မတ္တ, *adv.* for a moment; ခထတဖြတ်ချေးလိုသဘူးပါရဲ့ ခထတဖြတ်မတ်တတ်ကြွပါ ကျောင်းတကားရယ်။

—တွင်းခြင်း, *adv.* instantly.

ခထိး, *see* အခထိး။

ခတ်, ၁, *v.* to strike by a side or back blow, to row a boat, to beat out flat or thin, as metal; to stamp, impress (ထံဆိပ် ခတ်သည်); hence to decide the quality of uncoined money, or, in conjunction with လူ့, to form a mental estimate or “take stock” of a person; sometimes derives a specific meaning from an adverb preceding it, as ရုန်းရင်းခတ်, to make a disturbance; ရှုပ်ရှက်ခတ်, to make confusion; ဆန်ခတ် (လှံခတ်, to fan), (ချင်းထိုးခတ်သည်, to play Burmese foot-ball); မြန်မာလူမျိုးတို့သည် ထုရားကျောင်းကန်ချဉ်း ရွှေဆိပ်ခတ်သည်, the Burmese (race) beat out gold leaf for overlaying pagodas, kyaungs, and tanks. [Note.—ခတ် in this sense is merely an expletive.]

—ထွင်း, *n.* a row-lock usually made of rattan.

—ခုံ, *n.* a prop on which an oar rests in rowing.

—ချိုဖောင် (ခတ်ချိုဆောင်), *n.* a kind of royal barge.

—ထက်, *n.* an oar; *comp.* ခွေထက်, a paddle.

ခတ်ထိုင်, *n.* a thole.

—ဇေယျဇေယျထောင်, *n.*

ခတ်, 2, *v.* to put into, as an article into a larger mass, to improve or complete it.

ခထောက်ကြီး, *n.* the *Pandeteria dilatata* of Symns.

ခတ္တ, *n.* a species of land lily.

ခနိခနိ, an exclamation made use of by grown-up people to children when hiccoughing or choking, or by grown-up people to one another, as saying this is supposed to allay the irritation, *see* ဆိတ်ခွား။

ခနဲ (ခနဲ), *adv.* formative (sometimes ခထဲ), indicative of suddenness and commonly shortness of duration; စင်ခနဲ။ ဒိုင်းခနဲ။ ဖုံးခနဲ။ မြိုးခနဲ။ အားခနဲ။ မြက်ခနဲ။ အားခနဲအောင်, to meet all of a sudden, as when one suddenly meets a person in the street, မြိုးခနဲကျသည်, indicative of falling with a heavy thud; မြိုးခနဲထဲသည်, to fall with a heavy crash as a tree; လန့်ထိသောကြောင့် ခေါင်းနားပန်းဖြန်းခနဲကြိုးသည်, owing to being startled, he felt his head suddenly, with a flushing sensation, grow large; ဖုံးခနဲထဲသည်, to fall down, as some heavy body; အားစင်ခနဲထိုက်သည်, to ache twingeingly as a tooth when an exposed nerve is touched; မြက်ခနဲ, with a sudden pricking sensation or with the sensation experienced when cut with a razor or sharp knife or pricked by a nail or thorn; ဆူးစူးမိသောကြောင့် မြက်ခနဲရှိသည်။ ဒိုင်းခနဲထဲသည်, to fall down suddenly, as a horse when dead beat or a human being from being greatly fagged and faint; suddenly and loudly as the report of a gun, သေနတ်ဒိုင်းခနဲပစ်သည်; similar in some ways to ဖုံးခနဲ and မြိုးခနဲ။

ခနောက်, *see* ခုံလောက်။

ခနောက်မိမ်း, *n.* antimony (a metal, brittle, of a silver-white colour, used in the arts and in medicine); ကာယထိပ္ပိတရာများက ခနောက်မိမ်းကိုဆေးမိုးကြီးနှင့်ပေါင်း၍ ဆေးဖက်တတ်သည်, professors of invulnerability usually add and mix antimony with the four principal medicines—ဂုံတမန်, ဂေါရာဇဉ်း, အန်ဖတ်, သနချွင်း။

—ဖန်ခဲ, *n.* gelatine of antimony.

ခနောင်, *n.* a large whirlpool (ဝဲဩဃ) (obsolete).

ခနော်ခနဲ, *adv.* loosely, shakingly, totteringly; in the way of making sport or exciting laughter by odd gestures or language (clumsily, awkwardly). မောင်မင်းအားသည်မှာ ခနော်ခနဲရှိသည်, the manner in which you walk (or go) is very awkward; ကျားများမာန်မရှိသောအခါ ခနော်ခနဲ လမ်းရှောက်၍ အွေးလေ့ရှိ၏။

သူပျက်များ ရယ်ကွယ်ဖြစ်အောင်လက်ခြေပြုလျက် ခနော်ခနဲ့ပြောဆိုတတ်သည်၊ buffoons or clowns are in the habit of speaking in a ridiculous way, of making gestures with their hands and feet the while.

ခန္တိ or ခန္တိစ (pron. khan-tee-sa), *n.* patience, forbearance, သည်းခံခြင်း, see ပါရမီ။ ခန္တိပရမိတပေါတိတိကွာခဲ့, a saying made use of by Burmans who wish to live in peace with their neighbours.

ခန္ဓာ (Pali အပေါင်းအစု, a collection), *n.* a living animal body, or the collective parts and organs of such a body ; ကိုယ်ခန္ဓာ။ ခန္ဓာငြိမ်း။ ခန္ဓာပျက် ဖြိုနှိပ်, ခန္ဓာပျက်ကြွေ, to die ; ခန္ဓာမသိ ကြိတ်ပပ်ဝန်းမချင်းမသာရှိနေလေသည်, he (or she) remained in an unhealthy, pining, distressed and unhappy state.

— ငါးပါး, *n.* the five constituent parts of a living animal body, namely, ရူပက္ခန္ဓာ, materiality ; ဝေဇနက္ခန္ဓာ, the organs of susceptibility or sensation ; သဗ္ဗက္ခန္ဓာ, the organs of perception ; သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, the organs of destructibleness and reproductiveness ; ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, the organs of intellect or thought.

— ပဉ္စက, *n.* same.

ခန္တိက (မြင်း) Khantika, *n.* the famous horse which conveyed (Gaudama) Theiddatta to (and bounded over) the Anawma river and then expired. This horse afterwards became a nat (ခန္တိက နတ်သား) ; ထက်ပျားဝတိတ်ထည့် (pron. ဒိ) လေ။ ခန္တိက နတ်သား။ ကျော်ထင်ရှား။

ခန့်, 1, *v.* to estimate, compute quantity or extent mentally and express the same verbally ; comp. မြင့်, to compute, calculate in the mind, estimate, form a judgment of, comp. ခန့်, and to be about so great or so much ; in this sense not used assertively, လေဘက်. Der. အခန့်။ ကျွန်တော် အသက်ကို ခင်ဘူးခန့်စမ်းပါ, guess my age, sir ; မြင်သည်ဘက်နှင့်တိုမက်ကိုပေ ခေါင်းမည်မျှရှိမည်ခန့်စမ်းပါ။

— တွတ်, *v.* to estimate and as above.

ခန့်, 2, *v.* to fear, ကြောက်သည် ; to respect, reverence, ထိသည်, ရိုသေထားမြတ်သည် ; not used singly.

— ညှား, *v.* same ; ရှင်ရာဟုလာသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏အဆုံးအမ၌တည်၍ အတွန်ရှိသောခန့်ညားသည်။

ခန့်, 3, *v.* to appoint to a work or office, to commission.

— ထား, *v.* same ; တင့်တရာသောမြို့၌အစိုးရတခန့်ထားသည်။

— ရန့်, *v.* same (infrequent).

ခန်း, 1, *n.* an astrological term (ကိန်းခန်း) ; ဓညဝတိမြို့ပျက်စီးအံ့သော ကိန်းခန်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

ခန်း, 2, *v.* to be dried up (as a liquid) ; ခေတ္တင်းထဲမှာခေတ္တင်းပြောင်းကွင်းထဲမှာခေတ္တင်းထဲသို့သွားသောကြောင့်ထွက်ကွင်းနှင့်မျှမထွားနိုင်ပါ။

— ခြောက်, *v.* same ; ခေတိဏ်သမိဇေ။ ကိုယ်၌။ ဖံသထောထိတံ။ အသားအသွေးတို့သည်။ အဝထုထုတူ။ ခန်းခြောက်လှန်၏, my skin and my blood, *i.e.*, the juices of the body, are all dried up.

ခန်း, 3 (from အခန်း, a room).

— ဆီး, *n.* a screen.

— ဆီးပျဉ်ထောင်, *n.* an inner partition of boards.

— ဓ, *see* အခန်းဓ။

— ဝင်ဥစ္စာ, *n.* the joint property of a newly married couple ; သင်းဆီးမဟုတ်ခန်းဝင်ဥစ္စာဖြစ်ပါသည်။

ခနွဲ (ခနွဲ), *n.* a scoop with a long handle used to bale large boats, or to water a field, or to gather grass seed ; ခနွဲ (ခနွဲ) ထိုးပတ်လိုက်။

ခဝ်, 1, *v.* to dip up, take out of, draw (as water from a spring, well, river or stream) ; ကွန်ရဲချိုးသို့ခေခဝ်ပါ။

ခဝ်, 2, *v.* to arrive at, ရောက်သည် (infrequent). Der. ကူးခဝ် and ထုတ်ချင်းခဝ်။ သေနတ်ကျည်စေ့ပေါင်ကိုထုတ်ချင်းခဝ်ပေါက်သွားသည်, the musket bullet went right through his thigh.

ခဝ်, 3, *adv.* rather, prefixed to adjectives derived from verbal roots by reduplication, as ခဝ်ဆိုးဆိုး, rather wicked ; ခဝ်မန့်မန့်, rather astringent ; ခဝ်လှလှ, rather pretty ; ခဝ်မိုက်မိုက်, rather foolish ; ခဝ်မြင့်မြင့်, rather high or tall.

ခဝ်ချို, *n.* a kind of bramble running close to the ground.

ခဝင်, ခဝ်း (ခဝင်း, ခဝ်), *n.* the many, အများ (obsolete) ; မြို့ရွာခဝင်း။

ခဝ်ပျာ (ခဝ်ပြာ), *n.* pinchbeck ; ဇေ, a gold-coloured alloy of copper and zinc (or brass and zinc according to the Burmans) ; pinchbeck ornaments are worn by Karins only.

ခဝ်မဆိတ်, *adv.* silently ; တိတ်ဆိတ်တုန့်တော့ ?

— စကား (ပြော) ; *v.* to make use of upbraiding language.

— နေ, *v.* to remain silent (ဆိတ်ဆိတ်နေသည်)။

ခဝ်ထိမ်း, *a.* all, the whole ; အားလုံး, အလုံးစုံ, အပေါင်း, ခဝ်ထိမ်းသောအရာ၌, in every instance ; ခဝ်ထိမ်းသောစကား၌။ ခဝ်ထိမ်းသောအမှု၌, in all affairs ; ခဝ်ထိမ်းသောသတ္တဝါ, all sentient beings.

— စုံ, *a.* same.

ခပေါင်း (ပင်) or ခမောင်း, *n.* the nux-vomica, *Strychnos nux-vomica*.

— ရေကြည်, the clear water strychnos used for making water clear.

ခမတ်, 1, *n.* a son's wife's father or a daughter's husband's father ;
used only in combination with ခမိ။

ခမတ်, 2, *n.* a rope that preserves the beam of a balance in a
horizontal position while the article weighed is, or after
the weighing of articles is finished, removed to make room
for another ; ဝှေးစားမျှားသည်ထုန်ထိုင်၍ပြီးသောအခါအထေးအောက်သို့
ထူမည်မိုး၍ရာရာပေါင်၌ခမတ်ကြိုးဖြင့်၍တံ၍ထားသည်။

ခမည်း, *n.* a father (honorific) ; အဘ။ ခမည်းတော်တရား, as a prince
speaking of his royal father or others speaking of him
(the prince's father).

—ထုလင်, *n.* a young unmarried man, ထူရှို (poetic).

ခမည်း (*pron* ခမဲ).

—ပေး, *v.* to make a present to a sick person, under the idea
that it will facilitate his recovery, or to a child who in-
cessantly sobs ; သည်အကလေးမိလွန်းသို့ ခမည်းပေးမှအမိပျောက်ထိန်
မည်။

—ရ, *v.* to get such a present.

—ထို, *v.* to need such a present.

ခမုန်း, *verb. formative* ; according to another acceptation, ထိန်း
or ထနန်း and မတတ် form verbals denoting nearness of ac-
complishment, occasionally taking လ before them, as
ထောင်ခမုန်း or ထောင်လုခမုန်း, what is near burning ; အံ့ဩခမုန်း,
what is nearly being wonderful.

ခမိ, *n.* a son's wife's mother or a daughter's husband's mother ;
used only in combination with ခမတ်။

—ခမတ်, *see* the parts.

ခမောက်, *n.* a large hat made of ဝါးပတ်။

—ပုံတို, *n.* one with a narrow brim, worn by labourers ; the
ရှမ်းခမောက် (also called ပြေခမောက်), made of a kind of
woven grass, ranges in price from Rs. 2 to Rs. 15, an
ornamental one even more ; ဟိုထပ်တရှောင်မှာ။ ခမောက်ကထ်
ပတ်ထန်။ နေပူထိုဆောင်းရှာကြို။ စာမောင်း၍နီတန်။

ခမောင်းနီ, *n.* the queen lagerstræmia ; ယင်းမ။

ခမောင်းဖြူ, *n.* the small lagerstræmia.

ခမောင်းလေဝင်, *n.* the Tavoy name for the guava ; မာထက။

ခမ်းစားနားနား (from အခမ်းအနား), *adv.* with suitable furniture,
equipage, with brilliant and splendid appointments and
appurtenances ; မဟာသထာထရားမိရင်ရာ စောက်ထင်သော မဏ္ဍပ်
သည်ထုမ္မာကဲ့သို့ကောင်းမွန်စွာခမ်းစားနားနားရှိလေသည်။

ခယံ, *n.* a wife's younger sister (an elder sister, ခရီး) or a man's younger brother's wife.

ခယဝ (Pali). [*Note*.—This word appears now to mean coaxingly, deferentially, cajolingly; သူကိုယ်ဝယ်ထောင်းပန်၍ပြောနိုင်အံ့။]

ခရင်း (ကန ဝိခရင်း), *n.* a barnacle.

ခရင် (Greek), an anointed one; ဆိတ္တန်းခြင်းထိသိတိသောသူ, Christ, a name of the Saviour; ရှင်ယေရှုခရင်။

—ထေဝ်, *n.* the anointed one, the Messiah.

—ထာနီ, *n.* a Christian; *a.* pertaining to the religion of Jesus Christ; ခရင်ထာနီသက္ကရာဇ်, Anno Domini.

ခရည်ခရည် (မြည်), *adv.* with a fine creaking sound, as the spindle of a spinning wheel.

ခရမ်း (ခါးရမ်း), *n.* the tomato, brinjal.

—ကုဗ္ဗိ (ခါးရမ်းချဉ်), —ကြွပ်, —စပ်, *n.* varieties of the tomato; ထရပ်ခါးရမ်း, ဆင်ခါးရမ်း, ဆင်စွယ်ခါးရမ်း။

—ညာ, *n.* the epididymis (of animals); ခါးရမ်းညာမကုန်လျှင် ကျွေး (ကျွဲ) သာဗိုးသေးသည်။

ခရာ, 1, *n.* a kind of wind instrument, a bugle, French-horn used in a camp; *comp.* ဒုံး (ဒုံး) used at festivals and theatrical exhibitions.

—ထုတ်, *v.* to play on the bugle as when sounding a *reveillé*; ခရာမှုတ်, to sound the bugle.

—ဝသေ့နတ်, *n.* a blunderbuss.

ခရာ, 2, *n.* a karah, a measure of time equal to twelve kanas (ခဏ); ten kanas equal one ထပြန်, tabyan; ten byans equal a ထပတ်; four tabats equal ထနာရီ။

ခရာ, 3, *v.* to speak and act (being a child) as a grown person; ပထိပထာပြောသည်, to speak in a fawning, wheedling manner (to gain affection), as a woman; သည်အကလေးလူကြီးကဲ့သို့ခရာ၍ ပြောတတ်သည်။ သ ဖိုမင်းသို့ သည်ပရိယာယ်ထထောင်မာယာတထိန်းကိုတတ် ကျွမ်းသေ့ဥကြောင်းချစ်စွယ်ခရာတတ်သည်။

ခရား, *n.* a species of mimusops, producing a small fragrant flower (*Acanthus illicifolius*), strung on a string and worn in the hair by women in the months of Pyatho and Tabodwè, ခရားကိုး။ ခရားပန်း. [*Note*.—ခရားစေ့တွင်းကျ, accurately, to the point, in speech; ခရားစေ့တွင်းကျပြောတတ်သည်။]

ခရားထီး (from ခရား, a kind of tree), *n.* the bulging part of the capital of a pagoda below the umbrella, ဌာတ်ဖျောဖျော, in the

centre of the ကြာထုံ ; *comp.* ခရိကာ, *n.* the bulging part of a graduated steeple (ဌာဆိပ်). [*N.B.*—There is no ခရိကာ in a pagoda.]

ခရီး, *n.* the way or distance *between* two places, different from လမ်း, the road itself.

—ဦးကြိုဆို, *v.* to go forth to meet ; ကြိုဆိုသည်။

—ခန့်, *v.* to compute the distance between two places or points.

—ဆင်, *v.* to be dangerous in passing on account of robbers or wild beasts ; ထူးထူးထူးထူးသောလမ်း ကိုသီး ဆင်သည်ဟုခေါ်ကြသည်။

—ဆောင်ဝန် ပစ္စည်း, *n.* things taken with one on a journey.

—တွင်, *v.* to be expeditious in travelling, to travel fast ; ထယ်ခရီးတွင်။ ထုခန့်လေးမြို့သို့မီးရထားနှင့်သွားရလို့။ ထယ်ခရီးတွင်ပါသည်။

—ထောက်, *n.* a stage, stopping-place in a journey.

—ထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment ; လမ်းမှာနားရုံနေထောင်စားခန်းကိုခရီးထောက်ချသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

—ပန်း, *v.* to be travel-worn ; ခရီးပန်းလို့ထုရသည့်ကြည့်နိုင်ပါ။ သည်းညည်းခံထော်မှုပါကျောင်းတကလည်း။

—သည့်, *n.* a traveller.

—သွား, *v.* to travel ; *n.* a traveller.

—ထွန်း, *v.* to be out of the way, or away from home when enquired after or wanted for some purpose ; ခရီးထွန်း။

ခရု, *n.* a univalvular shell-fish, a mollusc, of which there are numberless varieties ; ခရုခါးတောင်းကျက်ပြီးထားသလို, in the way of making a fuss out of all proportion to the matter in hand.

—အိုးစည်, *n.* a species of melania (Burmese).

—ကဒန်, *n.* a species of cerithium.

—ကနန်, *n.* the spider shell.

—ကျောက်ခွောက်, *n.* a species of coral, lithodomus ; a species of burrowing shell.

—ကြန့်, *n.* ; see ခရုထား။

—ကွက်, *n.* a snail, including several varieties.

—ခွံ, *n.* the shell of the univalvular shell-fish.

—ဝာအိုဗိမ်, *n.* a round-mouthed snail.

—ရတ် (ငှက်), *n.* a wading water-bird very common in fisheries, a kind of hammer ; ဘူခရုရတ်။

ခရုရတိပြီ, *n.* the Bengal ibis.

— ဇီဝင်, *n.* a species of melania (Tavoy).

— နဂါးခေါင်း, *n.* the murex, *M.*

— ဒွာမောင်းထိမ်, *n.* a crooked trumpet-shell.

— ဝတ်, *n.* the purest kind of current silver, nearly equal to ဆေးဝတ်, but both inferior to ဂျူငွေ (ခရုပတ်ပွေး, a kind of skin disease).

— ပုတ် (ခရုပုတ်), *n.* a species of snail, a species of planorbis.

— ပြောက်, *n.* the *Dolium galea*, see ဆူးရစ်။

— တိုင်းချေ, *n.* a species of neck-footed shell.

— မင်းစာ, *n.* a prominent ligament shell.

— မျက်ထိုး, *n.* a partition lipped shell.

— မျှေး (ခရုမြှေး), *n.* the closure, closing lid of a univalvular shell.

— ထာ, *n.* the apple shell, paludina.

— သင်း, *n.* the species of shell-fish or the shell itself used by Brahmins in certain ceremonies; (a kind of scrofulous disease, a species of leprosy); မြန်မာ့ရှင်ဘုရင်သည် ရာဇဝတ်ပစ္စည်းကို ထိုင်၍ မိဖုရားကြီး ထိုင်ရာကို တွဲသဖြင့်။ အမတ်အပေါင်း ခြံရံလျက် ပုဏ္ဏားရှင် ထောက်ထားသည့် ခရုသင်းတွင် ရေနှင့်သပြေမြေစာများစွာနှင့် စီတည့်လျက် အောင် ဇေယျဇေယျအောင် အင်အာသာယာသည့် အောင်မြင်သည့် မြင်စေသတည်း။ ဆိုပြီးလျှင် ထီးသိက်သွန်းလှန်၍, the King of Burma being seated on the throne, taking the hand of the chief queen, surrounded by the ministers, the eight Brahmins, putting seven twigs of the eugenia tree and seven blades of the myèza grass (*lit.* seven each of the eugenia and myèza) into a (Brahminical) shell with water, perform the ceremony of anointing, pronouncing the words "let the blessing of victory be to him who is worthy to vanquish." [*Note.*] As no oil is used, the ceremony cannot strictly be called one of anointing, but this is nevertheless the most intelligible equivalent, perhaps, for ထီးသိက်သွန်းသည်.]

— သစ်ပင်တက်, *n.* a species of columbella.

ခမ္ဘင်, *n.* a central point or part, on which are several other parts; ဆချာ, the ring which holds the spokes of an umbrella and moves on the handle; ထီးခမ္ဘင်, a priest's water-dipper; ခေဝင် (commonly called ခမ္ဘင်), the single jurisdiction of a government extended over several parts, and hence the parts collectively under one subordinate jurisdiction, a country or state; မိဒေဟရာဇ်ဘိုင်း အတွင်း မြို့ငယ်ခမ္ဘင်မှိုင်း ရွာနေ,

those living in small cities and towns within the jurisdiction of the realm of Weedayhayit.

ခရောင်း (possibly a corruption of ခဲ, to be hard, and ရောင်း, to be very dry, *or* of ရွါ, a hoof, and အရောင်း, appearance), *n.* deep hoof-marks made by buffaloes, &c., in the rains, which, when the dry weather arrives, become hard, making the ground very rough to walk upon; small hillocks of upheaved earth and buffalo hoof marks collectively, *e.g.*, uneven, rough ground; ခရောင်းတော။

ခလာဗွေ, *n.* a kind of cutaneous affection.

ခလာသီ (Beng.), *n.* a lascar.

ခလုတ်, *n.* a sharp projection of earth or stone or wood, occurring in a pathway or placed to obstruct a passage, a short peg placed to prevent something from slipping; အလုတ်, the finger-board of a violin, &c.; မိကျောင်းခလုတ်။ ကျွန်ုပ်တို့တော်ခလုတ်နှင့်ထိုက်မိ၍အတွန်နာပါသည်။ ခလုတ်ထိမှအမိတသည်။

ခလွဲ (from ခါး and လွှဲ), *n.* a charm tied round the waist.

—လက်ခွဲ, *n.* same (most common); အင်းဒိုခလွဲလက်ခွဲ, muntras and charms collectively; အလောင်းမင်းတရားကြီးကျွန်ုပ်တို့အလုပ်အကိုင်အင်းဒိုခလွဲလက်ခွဲမန္တန်ကောင်းသောကြောင့် ယိုးဒယားမြို့ကိုလက်ရအောင်မြင်လေသည်။

ခလောက်, ၁, *n.* a bell of wood or metal, such as are hung on the necks of cattle; ငါးများကြီးတန်းတွင်ခလောက်ကိုတံငါများကတပ်ထားကြ၍ခလောက်လှုပ်သောအခါငါးမိသည်ဟုအထိမ်းအမှတ်ပြုကြကုန်၏။

—ဆန်, *n.* the tongue or clapper of such a bell; a mischief-making busy-body; ခလောက်ဆန်။

—ဆွဲ (ခလောက်ဆွဲ), *n.* the porch or lower front part of a Burman house; *comp.* လက်သီးခန်း, a room behind the main one (*i.e.*, upstairs).

ခလောက်, ၂, *v.* to stir up from the bottom by shaking up and down the containing vessel, or beating the contents with a spoon, &c.; စပါးကို အထက် အောက် ရောမိအောင် ထောင်းကိုချီ၍ ခလောက်သည်။ ဆေးရည်အနှစ်အပေါ်သို့တက်အောင်ဆေးပောင်းကိုခလောက်သည်။

ခလောင်း, *see* ခေါင်, to excavate in a slanting direction; တောင်ပိုနံပေးကိုဥစ္စာမြှုပ်သောသူများကခလောင်း၍တူးတတ်သည်။

ခလိုင်, *see* ခေါင်, to excavate, scoop out; *comp.* လှိုက်, *n.* an excavation, artificial; *comp.* ထူးခေါင်း, a natural hole, cavity in the earth; not used singly; ဝါသည်များ ပေါင်းဆုံးတည့်သောတွင်းမှာထင်းများစွာဝင်အောင်အဝကျဉ်း၍အထဲခလိုင်တူးထားကြသည်။

ခဝါ, *n.* the washing of clothes (?) not used singly.

—ချ, *see* ခဝါဒွင်။

—ထန်, *n.* washerman row.

—တး (ခဝါတဲ), *n.* a washerman's shed, a laundry.

—ပေး, *v.* to deliver (clothes) for washing.

—ပွတ်, *v.* to wash clothes by beating.

—ရုံ, *n.* ; *see* ခဝါတဲး (ခဝါတဲ).

—သည့်, *n.* a washerman ; ခဝါပွတ်သောသူ။

ခံ, *v.* to receive, take, accept ; ခံယူသည်, to offer to take, to bear, sustain, experience, rather implying pain or toil ; to keep, hold as a festival ; ဤအမှုတွင် ကုန်သမျှစားရိတ်ကုန်ဆောင်ကပ်ပါသည်, I will bear all the expenses in this case ; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုပွဲ (ပွဲ) ခံမည်မသိပါ, I do not know on what day the festival will be held ; ခင်ဗျားကဤကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင် ထိုထုခံမည်မထင်ပါ, if you should act in this way, that person will not put up with it, I think ; မင်းရောင်းလိုက်သည် စပါးတိုး ငွေကို မင်းမရှိ သောကြောင့် ကျွန်ုပ်က ခံ၍ ထားသည်, as you were absent, I accepted (on your behalf) the money you received by the sale of paddy.

—ကတုတ်, *n.* a breastwork.

—ချီ, *v.* to bear, endure, suffer ; သည်းခံသည်။

—ငြင်း, *v.* to withstand and contradict in speech.

—ခံ, *v.* ; *see* ခံ (ခံစား)။

—စား, *v.* to bear, &c., rather implying pleasure or enjoyment ; to suffer pain, illness, &c.

—ထပ်, *n.* a fortification in advance or separate from the main force.

—တောင်း, *n.* a shallow basket used in marketing.

—ထား, *v.* to receive or sustain by placing something under.

—ပျင်း, *v.* to be difficult to put up with, to loathe, abominate, as low, dishonourable and tricky conduct ; သည်သူအထိမ်အထောက်အလှူလူသောကြောင့်တစ်ဦးလုံးပျင်းကြသည်, the whole village abhor this man on account of his many artifices and knavish tricks.

—မြို့, *n.* ; *see* ခံတပ်, but of a larger and more permanent description ; a fort, a redoubt ; အင်းဝခံမြို့၊ ကွေးချောင်းခံမြို့၊ သပြေတန်ခံမြို့။

—ယူ, *v.* to receive and take from.

—ရပ်, *v.* to hold out ; ခင်ဗျားနှိပ်စက်သည်မှာအလွန်များသောကြောင့် ကျွန်တော်မခံမရပ်နိုင်သထောက်ရှိပြီ, you have oppressed me in so

many different ways (or so very often), that it is as much as I can do to put up with it. [Note.—The expression မခံမရပ် is an exact equivalent of the English “not to stand” (*i.e.*, put up with) an insult, injury.]

ခံနံ, *n.* an inversion of ဝန်ခံ, to enter into engagement or be security; အာမခံသည်, *n.* a security, bail, အာမခံ, ထိုင်ခံ၊ ခံနံချုပ်, *n.* a bail-bond; ခံနံသူ, *n.* a bailor, a security.

ခံ, 2, *n.* the *Symphorena unguiculatum*, a large, leaf-shedding creeper, whose twisted stems are sometimes as large and round as a man's arm. It bears smooth, globular berries.
—K.

ခံတွင်း (*pron.* ခခွင်း), *n.* the inside of the mouth, not like ဖဝပ်, the opening between the lips; *comp.* နှုတ်, the same as ဖဝပ်, but more elegant; မုန်းစေလိုလျှင်ခံတွင်းထက်လေးသစ်။ ချစ်စေလိုလျှင်ခံတွင်းထက်လေးသစ် (meaning that one is able to make friends or enemies by one's speech).

—ချဉ်, *v.* to have a sour or acid taste in the mouth; ဆေးထိပ်ထောက်လျှင်ခံတွင်းချဉ်ကြေသည်, if one smokes a cheroot, the acidity of the mouth is removed.

—ခြောက်, *v.* to feel dry as the mouth.

—ပုတ်, *v.* to have bad breath.

—ပျက်, *v.* to lose one's appetite.

ခံ့, *v.* to be firm, strong, durable [to be dignified in deportment, stately; to be muscular and well-built]; ကြံ့သည်, မိုက်သည်။ ဆရာတော်ဆင်းသက်သောကြီးကြီးအင်္ဂလိပ်ကလေးနှင့် နှိုင်းယှဉ်သောကြောင့် ဆင်းသက်သောကြီးအင်္ဂလိပ်ကလေးသည်, the royal Suddan elephant being replete with a white body and the chief bodily characteristics, is very stately in the midst of (the) black elephants; မော်လမြိုင်သားများသည် အလုံးအရပ်နှင့် ထိုက်သောကြောင့် အလွန်ခံ့သည်, owing to their height and breadth being in proportion, the natives (*i.e.*, men) of Moulmein are very well-built. [Note.—The Burmese use the word ခံ့ to denote anything which gives character to a person's appearance, such as a large top-knot, a moustache, handsome wearing apparel, &c.]

ခါ, 1; *n.* a partridge (ခါတောင်ပံဖုန်းသလိုဆံထိုး၏ငှက်ခြင်း). [The Francolin.]

ခါ, 2, *v.* to shake, shake off, or out; to refuse, deny peremptorily, to shake the head in consequence of something which may have excited surprise and astonishment; မောင်မင်းအမှုတရားရာဖြစ်လျှင် မထိမကျွမ်းဟုခေါင်းခါလိုက်မည်, if you get

into any trouble (or if any trouble befalls you), I shall shake my head and say I do not know you, *i.e.*, I shall ignore you ; မြေနှုတ်ချသည်, to shake off the dust of the feet. [ထုန်းခါ, to shake itself as an animal, particularly a horse, မြင်းထုန်းခါ။]

ခါတွတ် (from တွတ်, to strike backwards), *v.* same ; နန္ဒာပနန္ဒနဂါး မင်းမြင်းမိရ်ထောင်ကို ကိုယ်ဖြင့်ပတ်ပြီးတွင်မိမိနာခေါင်း အမိုးအငွေ့ခါတွတ်၍ တွတ်လေသည်, Nandaw Pananda, Prince of the Nagas, having wound himself round the Myinmo Mount, rolled his head from side to side and sent forth exhalations and vapours ; သဘောသားတို့သည်။ အလုပ်အကိုင်ခါတွတ်ခြင်းကိုပြုကြသည်, the sailors refused work.

ခါချဉ်, *n.* a species of large red ant, eatable.

—အုံ, —ထုတ်, *n.* the nest constructed by the said ant ; မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ခါ ချဉ်များကို ငရုတ်သီးနှင့်ရောထောင်း၍ ငါးပိရည်တွင်ဖျော်၍စားလေ့သည်။

ခါသာ, *n.* a kind of very thin muslin (ပိတ်ခါသာ).

ခါး, *n.* the loins, waist, small of the back. [ခါးစောင်း။ခါးစောင်းရင်ပတ်။ရေတယ်လောက်နက်သထဲ။ခါးစောင်းရင်ပတ်ထောက်ရှိပါသည်။]

—ကိုက်, *v.* to ache as the back when suffering from lumbago, &c.

—ကြိုး, *n.* any cord tied or worn round the waist ; မြန်မာနိုင်ငံမှာ ရာဇဝတ်ဝတ်သောသူများကိုခါးကြိုးတပ်လျက်တစပြင်ဆိုထုတ်၍သတ်လှန်၏။

—ချို (from ချို, to be sweet ?), *n.* the back part of the waist ; *comp.* နံချို။

—ချိုး (သေနတ်), *n.* a breech-loading gun or rifle.

—ချပ်ဝတ် (*pron.* ခချပ်ဝတ်), *v.* to wear the Burman petticoat secured around the hips, the breasts being uncovered.

—စည်း, *n.* a girdle, waistband, belt, anything bound round the waist.

—စည်းရှေ့ပိုး, *n.* an apron.

—ဆစ်, *n.* the joint of the small of the back.

—ဆစ်သား, *n.* a sirloin.

—ဆုံ, —ဆုံချ, *adv.* gallopingly.

—ဆံ့မီးထွား, *v.* to canter.

—ဆုံမိုင်း, —ဆုံပေါင်, *v.* ; *see* the parts.

—ဆုံပြေး, *v.* to gallop.

—ညောင်း, *v.* to have a backache.

—တင်ထိုး, *v.* ထမိန်ခါးတင်ထိုး, to tuck up the htamein in the waist fold.

ခါးဘောင်, *n.* the flaps of certain official saddles.

—ဘောင်းထွိုက်, *v.* to gird up the loins in Burmese fashion ; အောက်ဘောင်းထွိုက်သည်၊ အောက်မှိုက်သည်၊ ထက်မွတ်များခါးဘောင်း ကျိတ်မှတ်ထုတ်နိုင်သည်၊ boxers can only box after girding up their loins ; ခါးဘောင်းကျိတ်လိုက်သည်မှာပျောင်နေရော့။ ခါးဘောင်းခါး နားထွိုက်။

—ဘောင်းမွတ်ကျိတ်, *v.* to gird up the loins loosely.

—ဘောင်းပျောင်ထွိုက် (ခါးဘောင်းမြောင်) (from ပျောင်), *v.* to gird up the loins tightly.

—ဘို, *v.* to poke the ribs gently.

—ထိုင်, *n.* ; see ခါး။

—ထပ်, *n.* the space between the last ribs and the haunch.

—ထပ်ချီ, *v.* to carry (a child) on the hip.

—နွဲ့, *n.* a ladle for baling a boat.

—ပတ် (from ပတ်, to encircle), *n.* a belt, particularly one of leather, secured by a buckle, a narrow board used as a border in carpentry (a kummerbund or belt).

—ပန်း (from ပန်း, to go round), *n.* same as ခါးဝတ်, but rather clerical or respectful ; a board band round a house level with the floor, the waist of a mountain ; ထောင်ခါးပန်း။

—ပန်းသတ်, *v.* to put on a board band.

—ပုံ, *n.* the part of a waist cloth done up in a bunch before.

—ပိုက်, —ပိုက်ဒိတ်, *n.* a fold in the waist cloth, used as a pocket.

—ပိုက်ပိုက်, *n.* a pick-pocket.

—ပိုက်ပိုက်, *n.* any small article that may be carried in the fold of a waist cloth ; မြွေမွေးခါးပိုက်ပိုက်. *Anglicè* to nurse a viper in one's bosom has the same figurative meaning.

—ပိုက်ထောင်နာရီ, *n.* a watch.

—ဝတ်ထည်ချင်း, *adv.* with no other clothes than what one wears (one single raiment) ; သည်ထုဆင်းရဲလိုက်သည်မှာထည်ချင်း ထည်ထဲရှိ, ခါးဝတ်ထည်ချင်းသာရှိသည်, this man is so poor that he has no change of clothes ; if he gets them wet, he has only got what he has on him (or in familiar English parlance "only got what he stands in").

ခါး, ၁, *v.* to be bitter.

ဒီဒီ (Pali), *n.* the second decade in man's life.

ဒု, ၁, see အဒု, ၁ ; ကျောင်းထကာထယ်နှစ်ခုသားထဲ။

᠑, 2, an abbreviation of ᠭᠠ, the present time.

—ဒ် (from တဒ်, a little while), *n.* the present moment (*adv.* just now) ; မီးသင်္ဘောသင်္ဘောဆင်းသွားသည့်, the steamer has only just left ; သဉ္ဇာန်နာရီတစ်ခုလုံးထွက်သည်, this sore bleeds every now and again. [*Note.*—သင်္ဘော (*pron.* သင်္ဘော) is very colloquial.]

ဒ, 3, *v.* to prop up by a short prop or fulcrum ; *comp.* ထောက်, to eke out, supply deficiency ; applied to rice when eked out by some inferior grain ; *see also* စိတ်ဒ. Der. အဒ, *n.* a prop, fulcrum ; စပါးရှားထောက်အခါဆန်ကိုကျွေးငှပေအူရ၍စားကြကုန်၏။

—ခံ, *v.* same, 1st def. ; to be in a posture of resistance, to resist ; ထူးခံရသူများကမိမိတို့ကိုမခံကြသည့်, the accused would not submit to arrest, they resisted.

—တခုထု, —ထုထု, —ထီးခုထု, *adv.* uneven, from the resistance of something beneath the surface ; ဖျာအောက်ကခုထီးခုထုဘာရှိသတဲ့။

—တံ့, *n.* a prop, fulcrum.

—မှ်ဝ်, *v.* to deduct, make deductions from ; မင်းလောင်းကုန်ခွဲမှ်ဝ်
မည်, I will take it by deducting it from your pay.

ခုတ်, *v.* to strike with the edge of (a knife or any flat thing), to gash, chop, hew; to beat (metal) into the form of a cup or salver (ထူးခတ်); တွက်ခုတ် ချိုးခုတ်, to cut with an upward motion as a Shan; မိုးခုတ်, to cut with a downward motion as a Burman; ထူးခုတ်ရာ, an incised wound, or the marks made by the edge of a da on anything.

—ခေါင်, —ချို, *v.* ; *see* the parts ; သစ်ကိုင်းကို ခုတ်ချိုလိုက်ပါ, *lop off* the branch of the tree.

—စာ, *n.* a chip; *comp.* ထင်းပေါက်။

—∞δ, *v.* to hack.

—တင်, —မြတ်, —ထပ်, —ထွန်း, —ခေါင်, *v.*; *see* the parts; သစ်ပင်
ကိုရ်ထွန်း(လှ)သည်, *he tells the tree.*

ခုထင်, *n.* a couch, cot, bedstead; ထမင်းစာင်းခုထင်, a bench or couch with a back to it; ဖုတ်ခင်း။

~~အိုးတား~~, *n.* a head-board.

qđ, *v.* to jump, leap.

—ကျိရန်ကျေ, *adv.* not in regular course, disorderly, hither and thither, unevenly; သင်းကျိရန်ကျေသော မိန်းမဝတ်ရှိသည့် မှန်အောင်မချက်နိုင် ရန်ကျိရန်ကျေဝဲရက်သတ်။

ရန်ဝင်, *n.* the frame used in raising water with a pulley, *see also* ငါးရန်ဝင်။

—ဧွရန်ဧွ, *adv.* hoppingly, with both feet.

—ပေါက်, *v.* ; *see* the parts.

—မိရန်ပေါက်, *adv.* unevenly in step.

—ညွှား, *v.* ; *see* the parts ; ပြောင်းကျိရန်ညွှားသည်, he jumped across the ditch (or he leaped over the ditch) (took a flying leap) ; ရှဉ့်များသည်တစ်ကုန်းမှတစ်သို့ရန်ညွှားထတ်သည်, squirrels are in the habit of passing from tree to tree by bounding (or leaping or jumping).

ရန်ညွှင်း (*pron.* ရန်ညွင်း), *n.* a kind of creeper (*Entada pursaetha*), the seeds of the said creeper used by children in play. (This magnificent creeper is occasionally seen lending its bright verdure to lofty forest trees, and throwing down immense pods, often more than a yard long. These pods are filled with numerous large dark-brown seeds, from one to two inches in diameter—(Mason's *Burma*) ; the kneecap ; *comp.* ရန်ခေါင်း။

—ထိုး, *v.* to play with the seeds of the said creeper.

ခုနစ် (ခုနစ်), *n.* seven, ၇။

—ဧည့် (ခုနစ်ဧည့်), *n.* the seven stars, the constellation of the Great Bear.

—အမြီးထောင်, *v.* (according to the Burmese) to be inverted, as the “tail” of the constellation, which takes place about 2 a.m. and becomes more and more so towards dawn.

ခုလတ်, *n.* ; *see* တခုလတ်, the half of some original—(၁) တင်းခုလတ်, half of a journey, *e.g.*, ခရီးဆုံးအောင်မချောက်လင်းခုလတ် ပြန်ခဲ့ရသည်, did not arrive at the end of the journey ; was obliged to return half-way ; တောင်ခုလတ်, half-way up a mountain or hill ; သစ်ပင်ခုလတ်, half-way up a tree.

ခုထီးခုလတ်, *adv.* somewhere between two extremities ; ခပ်ကျားလေးသည့်ဆေးသည်, အထက်သို့မရောက်အောက်သို့မကျခုထီးခုလတ်ခန့်သည်။

ခုတ်, *v.* to strike with the paw, as a cat or tiger, to strike forward, as the paddle of a wheel or steamer ; စက်ခုတ်သည်။

[*Note.*—The revolving of the screw of a steamer would be also ခုတ် ငါးမန်းထိုးခတ်သည်။ ထိုသို့သော ငယ်များကို ကျားကသက်တမတ်ဖြင့်ခုတ်ရမည်။ မီးသတ်တံဖောက်ပြန်သောကြောင့် စက်ခုတ်သံအတွက် ပြောင်းပါသည်။

ခု, ၁, *n.* a block, bench, stool, table, desk, a raised brick or stone foundation of a building or pillar, a basement, pe-

destal, any base, *e.g.*, ခြေခုံ, the upper part of the foot ; ဝန်းခုံ, a flower-stand ; ဝန်းထင်ခုံ, the part of the pagoda where offerings of flowers are placed. [ခုံ is the proper generic term for tables and desks ; though now being rapidly superseded by စားပွဲ, which only means a table at which one *eats*, *e.g.*, စာရေးခုံ is the *true* Burmese equivalent for a writing-desk ; many, however, say စာရေးစားပွဲ, which is in reality a most grotesque combination (the *writing-eating* table !) သေခွဲတွဲစာရေးခုံအံ့ထဲမှာထည့်ထားလိုက်ပါ, put the bunch of keys into the writing-desk drawer].

ခုံဖြန့်, *a.* spreading at top and bottom, as certain biers, *e.g.*, ဖြေခင်းခုံဖြန့်, မြင်းမေဇင်ခုံဖြန့်, formerly used at the funerals of subordinate officials in Upper Burma.

—ထိနီ, *n.* a wooden sandal ; a clog.

ခုံ, 2, *n.* a Civil Judge in the mofussil ; an arbitrator ; သမထခုံ. In the Burmese time there were several of this class of officials, who enjoyed a great judicial reputation. There were two kinds—(1) appointed by the king, styled ခုံထောင် ; (2) သဘာဝထခုံ, an arbitrator mutually chosen by parties to a *suit*. *Description of the Burmese Judicial System given by the Kinwun Mingyi, C.S.I.*—1. If both the parties to a civil suit were residents of the same place, the jurisdiction lay first of all with the local thugyi, whose decision was final if both parties agreed and ate letpet.

2. But cases in which one of the parties being dissatisfied wished to appeal, and cases in which the parties were not both residents of the same place, had to be brought in the Court of the District Myowûn, whose decision was final if both parties agreed and ate letpet.

3. If the parties were dissatisfied with the decision of the District Myowûn they could appeal to the Courts at the capital called *Saing-ya* (ဆိုဇာ), *Wân Ein* (ဝန်အိမ်), *Pyin Ein* (ပြင်အိမ်), *Su Shin* (ရခိုင်), and *Ngan Shin* (ငန်းရှင်), and the decision of those Courts was final if both parties agreed and ate letpet.

4. If the parties were dissatisfied with the decision of the Courts abovenamed, namely, *Saing-ya*, *Wân Ein*, *Pyin Ein*, *Su Shin*, and *Ngan Shin*, they could appeal before the Civil Court to the Civil Judges, whose decision was final if both parties agreed and ate letpet.

5. If the parties were dissatisfied with the decision of the Judges of the Civil Court, they could appeal before the Lhuttaw to the Mingyis, whose decision was final,

- (a) There was no custom of eating letpet upon the decision of the Lhuttaw as in the Lower Courts, and the parties were not at liberty to object that they were dissatisfied with the decision, which was conclusive.
- (b) It was often the practice in the Lhuttaw to have one or two of the senior Princes, or the Einshèmin (heir apparent) appointed, by desire of the King, to decide cases in consultation with the Mingyis.

6. Although the decision of the Lhuttaw was ordinarily final, yet it was often the practice in cases of an important nature concerning hereditary, territorial and other claims, for the parties to be brought before the presence of the King and have their cases re-heard (*after* the royal permission had been duly obtained *through* the Lhuttaw) or have the Mingyis who had decided them questioned thereon, with the result that the decision of the Mingyis was confirmed, or otherwise, according to the Royal wish, and that in either event the Royal command was final.

7. The procedure shown above in paragraphs 1 to 6 was the usual and customary practice followed during the reigns of former successive Kings.

8. But during the reign of the late King Mintayagyi, founder of the city of Mandalay, among other special changes the jurisdiction of the Courts called *Saing-ya*, *Wân Ein*, *Pyin Ein*, *Su Shin*, and *Ngan Shin*, as shown in paragraph 3, was entirely withdrawn and abolished.

9. Moreover, it was often the practice to suspend the jurisdiction of the District Wûns and Myothugyis, and to appoint a "*Kôn*" to each District Court to exercise the functions of the Judge and decide cases. The same practice was also followed in the four suburbs of the capital.

10. The decision of such Kôn was final when both the parties agreed and ate letpet. When the parties were dissatisfied and refused to eat letpet, an appeal lay to the Civil Court, and so on, as mentioned in paragraph 4 up to paragraph 6.

11. Among the alterations made during King Thibaw's reign, the practice of appointing Kôn to decide cases was abolished, and instead thereof the constitution of the Civil Courts with respect to grades, powers, jurisdiction, value of suits, appeals, and so on, was arranged as shown in the tabular statement appended.

The particulars given in paragraphs 1 to 11 relate to the decision of cases by Judges appointed by authority, and show what decisions were final and what were not.

Besides the above, there has to be considered the decision of cases by private persons having no authority from Government, namely,—

- (i) the decision of the (အနုညာထံ) arbitrator appointed by the parties themselves by consent expressed by a written agreement to refer the matter to arbitration for final determination and by eating letpet;
- (ii) in the mofussil, the decision of the ဦး (amicus curiæ), a person learned in the law, to whom reference was made either by order of the Court or by consent of the parties;
- (iii) the decision of the luyis (or elders) of the place of residence of both parties as arbitrators in the matter;
- (iv) the decision of one party to a suit when entrusted with decision by the other party.

With regard to the above four kinds of decisions, the decision of the (အနုညာထံ) arbitrator was final, whether the parties ate letpet after it or not, because they had already eaten letpet at the time of execution of the written agreement.

As to the remaining three kinds of decisions, namely, that of the ဦး or *amicus curiæ*, that of the ရဲဆူထွေး or elders, and that of a party to the suit, they were on the same footing as the decision of an (အနုညာထံ) arbitrator, provided there had been a written reference to arbitration accompanied by the eating of letpet; and in the absence thereof the decision was final when both parties agreed to it and ate letpet. But if the parties did not agree and eat letpet, they were at liberty to appeal to the Courts of law as shown above.

To sum up,—the points to be noted are these:—

- (i) the Royal command;
- (ii) the decision of Mingyis given in the Lhuttaw; and
- (iii) the decision of an အနုညာထံ Kôn, to whose arbitration reference had been made by written agreement accompanied by the eating of letpet, were final.

Other decisions, whether those of the Judges appointed by authority or those of private persons acting as arbitrators without authority from Government, were not final unless confirmed by the agreement of both parties and the eating of letpet.

Table referred to in paragraph 11.

Name of Court.	Title of Judge.	Jurisdiction.	Value of appealable cases.	To what Court appeal lay.
Thugyi's Court ဗုဒ္ဓဘုရားရုံး။	Thugyi ဗုဒ္ဓဘုရား။	All suits not exceeding Rs. 500 in value.	All suits exceeding Rs. 20 in value.	District W'un's Court. အထူးမြို့ဝန်ရုံး။
District W'un's Court အထူးမြို့ဝန်ရုံး။	District W'un အထူးမြို့ဝန်။	All suits not exceeding Rs. 1,000 in value.	Ditto	Divisional W'un's Court. ခရိုင်ဝန်ရုံး။
Divisional W'un's Court... ခရိုင်ဝန်ရုံး။	Divisional W'un ခရိုင်ဝန်။	Ditto	Ditto	Civil Court. ထူးမြို့ရုံး။
Civil Court ထူးမြို့ရုံး။	Civil Judge ထူးမြို့ကြီး။	All suits without limit of value.	All suits over Rs. 1,000 in value.	Judicial Commissioner's Court. ထူးမြို့ခရိုင်ရုံး။
Judicial Commissioner's Court. ထူးမြို့ခရိုင်ရုံး။	Judicial Commissioner... ထူးမြို့ခရိုင်ရုံး။	Ditto	All suits over Rs. 5,000 in value.	Council of Ministers' Court. အထူးမြို့အထူးမြို့ရုံး။
Council of Ministers' Court. အထူးမြို့ခရိုင်ရုံး။	Ministers in Council အထူးမြို့ခရိုင်ရုံး။	Ditto	All suits from Rs. 5,000 and upwards without limit in value.	ထူးမြို့ရုံး။ Royal Lhut. ဗုဒ္ဓဘုရားရုံး။
Royal Lhut ဗုဒ္ဓဘုရားရုံး။	Mingyi ဝန်ကြီးထူးမြို့ရုံး။	Ditto	Ditto	The Royal Chamber. မင်းစာရင်းရုံး။
The Royal Chamber မင်းစာရင်းရုံး။	His Majesty the King ... တရားမင်းကြီး။	Ditto

ခံဝင်၊ —သဝေ၊ *n.* same.

ခံထိုင်၊ *n.* a post round which a horse is trained ; မြင်းခံထိုင်၊ မြင်းကဝေ ထွင် ခံထိုင်ထွင်သည်။ [Note.—This means a reversal of the natural order of things, as when a man who assaults prefers a complaint instead of the man who is assaulted.]

—ဦး၊ *n.* In Upper Burma the head fisherman of a body of fishermen, who assessed the others to revenue.

—ထည့်၊ *adv.* in the way of paying a forfeit, equal to the amount of price advanced, on refusing to sell according to agreement ; မဝတ်ထိုထွင်စားရန်ထိုး၊ မရောင်းထိုထွင်ခံထိုင်သည်။

ခံဝင်၊ *v.* to be much pleased with, fond of, eager to obtain or enjoy (implies selfishness, greediness, an excessive regard for anything ; scarcely commendatory) ; chiefly used in a reduplicated form, as ခံခံဝင်ဝင်, hence ခံဝေဝင်, quickly, instantly, အထွင်အမြန် and ခံခံခံဝင်။ အစားအသောက်ကို ခံဝင်ထက်သည်, he is fond of eating and drinking ; အဝတ်ပုဆိုးကို ခံဝင်ထက်သောသူ။ သည့်လူထူမယားကို ခံဝင်ထက်သောသူကြောင့် အထုပ်အကိုင်ပင် အတွန်ချွတ်ယွင်းသည်။

ခံထောက် (*pron.* ခနောက်), *n.* the three stones which support a cooking-pot. [Note.—The Burmese say that three cooking stones which support their cooking-pots resemble the three peaks which support Mount Meru, the မြံခံထောက်].

ခံ၊ *v.* to be convex. Der. အခုံး၊ ဗိဓိခုံး၊ *adv.* arched as a roof or convex as a bridge or road ; ဗိဓိခုံးမိုးသည်၊ ဗိဓိခုံးဆောက်သည်။ သည့်ထောင်သည့်မြင်တောင်နှင့်ထူထိပ်ခုံး၍နေသည်။ ပြေမြေခုံးတက်, *v.* to rise gradually to a convexity.

ရူ, 1, *n.* the thread beam in a loom, round which the warp is turned and fastened, and of which there are three, အထက်ရူ, အောက်ရူ, and နောက်ရူ, the last over the weaver's seat ; ရက်ကန်းရူ။

ရူ, 2, *n.* a trough turning on a pivot, used to raise water with, ရူတုံး ; တမန်အင်းမျှားမှ ရူတုံးနှင့်ရေကို နင်း၍ထွတ်သည်။

—မောင်း, *n.* same.

ရူ, 3, *n.* a hairy caterpillar.

ရူ, 4, *n.* a whitlow or felon, ရူနာ။ သွေးရူ၊ ရူဖြန့်။ The Burmese say that the သွေးရူ eats into the flesh and causes disfigurement of a finger.

ရူ, 5, *n.* the sun-fish or sea-jelly.

ရူထံ, *n.* a species of coffee-wort.

ရူ, *v.* to take up or out, as food from a cooking-pot (and put it into a dish or bowl), to pluck, gather as leaves ; *comp.*

ဆွတ်, to pluck, gather, as flowers or fruits ; ထင်းရွက်ရူးသည်, to pluck edible herbs ; ထမ်းကိုရူးခဲ့ပါ, take and bring the rice out of the cooking-pot (*i.e.*, preparatory to putting it into a bowl or plate) ; ကွင်းထဲသို့သွား၍ ထိန်ရွက်သေး၇ရွက်ဂရွက် ကိုရူးခဲ့ပါ, go into the plain (ကွင်း, when a paddy-field is not meant, is nearly equivalent to the English expression "field,") or gather (me) seven or eight leaves of the *Nau- clea cordifolia*.

ခေ, *v.* to be weak, inefficient ; implying contempt on the part of the speaker.

—ခေ, *v.* same ; နို့မြက်သောသူငယ်တို့သည်သွား၍မမြို့၊ခေမာထတ်သည်။မောင် ခင်းသည်ဖြစ်ထောင်သောအခွင့်ကိုရလျက်နှင့် မဖြစ်ဘဲခေမာမာမာရှိသည်။

ခေတ် or ခေ် (Pali ခေတ္တ, လတ်, a field), *n.* a field of labour, state, world ; a collection of sekya systems or worlds, time, ကာသ။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of collections or groups of sekya systems or worlds, namely, ဇာတိခေတ်, consisting of ten thousand systems, which are destroyed and reproduced simultaneously ; တသောင်းသော လောကဇာတိတို့သည် ဇာတိခေတ်မည် ၍, consisting of a trillion of systems, through which the authority of a Buddh or deity extends ; (အကုဋေတသိန်းသော စကြာဝဠာတိုက်သည်ကား။ အာဏာခေတ်မည်၍), ဝိသယခေတ်, consist- ing of the whole infinity of systems which can be reached only by a deity's thought ; အတိုင်းအရှည်မရှိသောစကြာဝဠာတိုက် သည်ကား။ဝိသယခေတ်မည်၍။

Note.—The meaning of the word ခေတ် in colloquial in conjunction with ထ denotes that a country or a race, or even an individual, is at the zenith of its or his glory, *e.g.*, when the Talaings had the upper hand in Burma, the Bur- mese would say ထလင်းမျှားခေတ်သတိုးအခါ ; [in conjunction with ထန် it means that a nation's glory is departed ; with မရှိ the same as with ထန်.] It appears to have a somewhat similar meaning to ဦးစွန်းထွန်း (ခေတ်ထ). [Childers' definition is landed property, a cultivated field, a wife, the body, place, region, domain, extent.]

ခေတ္တ (*pron.* ခစ်ထ) (Pali), *n.* an instant, moment of time ; ခထ။ သူ- ထားကိုခေတ္တဌာနပါလိုမေးလိုက်ပါ။ ရန်ကုန်မြို့အခြေမနေစအူးပါ, ခေတ္တသာနေ အူးပါသည်။

ခေမာ (Pali), *n.* freedom from evil ; ထေးနှင့်ကင်းလွတ်ခြင်းနိဗ္ဗာန်။

—ထင်း, *n.* the shore of annihilation or neigban ; ခေမာအမထပြည် နိဗ္ဗာန်တို့ရှိသောဘောင်မူသောမြတ်စွာဘုရား။

ခဲ့, *1, v.* to bring ; used only in combination with other verbs, as ခေါ်ခဲ့, ဆောင်ခဲ့, ယူခဲ့, &c.

ဒဲ, 2, *qual. verb. affix*, implying that the action expressed by the verb is followed by going away, as ထားခဲ့သည်, left it and came away ; မှာခဲ့သည်, left instructions and came away, &c. In Upper Burma ထားခဲ့သည်။ ထွားခဲ့သည် is often pronounced ထဲခဲ့သည်။ သဲခဲ့သည် ; also ဝဲခဲ့ for ဝားခဲ့။

ဒဲ, 3, *verb. affix of time*, denoting that the event is just past ; frequently euphonic. [Note.—ဒဲ generally denotes that the event is past, but without ထခဲ့ or ဒုထခဲ့ it appears to have no inherent meaning signifying that “the event is just past.” Its use frequently appears to be more than euphonic when denoting a future event or possibility, but its exact force is not easily determined, *e.g.*, နေ့ဘဝနေ့ဘဝတွေရှိခဲ့သော်, in the event of meeting him hereafter. In this phrase it almost seems to have the force of “should,” as “should one meet him hereafter.” This verbal affix is very much used in colloquial, and, though it may be frequently euphonic, emphatically improves a person’s style of speech.]

ဒဲး (သဲ), 1, *n.* lead or tin.

—ထား, *n.* sugar of lead.

—တံ, *n.* a lead pencil.

—ထုပ်ခိုး, *v.* to carry lead weights as a jockey.

—ဒုထံ, *n.* a sounding lead.

—နက်, *n.* plumbago, black lead.

—ပုဒ်, *n.* lead.

—ဖြာ, *n.* ashes of lead,—chemical term ?

—ခဲ, *n.* lead or tin.

—ခဲပုဒ်, *n.* lead.

—ခဲဖြူ, *n.* tin.

ဒဲးမသေ, 2 (သဲမသေ), *n.* a tungsten or wolfram sandstone.

ဒဲး, 3 (သဲ), *v.* to be coagulated, indurated, hardened ; *comp.* မာ, to be hard, difficult, ကပ်သည်, ခက်သည်. Der. အဲ, အမွန်ခဲသည်။

—ကျိတ်, *v.* ; see the parts.

—ခက်, *v.* ; see ဒဲ, 2nd def. ; ဤသကား ခန်သွန်ကင်းရှင်း ခန်အမွန်ခဲခက်သည်။

—သဗ္ဗိ, *v.* to be closed, close-fisted, unwilling to part with, ခေးခဲသည်, and therefore hard to deal with, to be pertinacious in carrying out a plan, scheme, or pursuing a course of conduct ; *adv.* သဲသဗ္ဗိသဗ္ဗိ, tenaciously, with firm adher-

ence, stubbornly, pertinaciously, studiously, earnestly ; ကျွန်ုပ်တို့သိသည့်အတိုင်း ဆင်တုံးအခါ။ သူ့ပညာကိုသူတတ်သည့်အတိုင်း ချစ်တီး ထူမြှုပ်စွာပစ္စည်းသိသည့်အတိုင်း၊ the race of Chetties are, as a rule, close-fisted.

ခဲ, 4 (ခဲ), *v.* to bite and hold fast ; *comp.* ထိုက်, to hold on firmly (to a purpose), to be painful, gnaw as pain ; ထိုက်သည်။ သည် ကနေနေပူပူသောကြောင့်အထွန်ခေါင်းခဲသည်။ ဤအကြံကိုအထမြောက်အောင် အထွန်ခဲ၍ကြံသည်, he adhered with great pertinacity to this plan that he had projected ; စီးပွားထိုးတက်အောင်နေ့ညဏှမဆို၍ ကြံသည်, in order to increase his wealth, he was fixedly determined in scheming day and night.

—ကြိတ်, *v.* ; see the parts.

—ဖွယ်စားဖွယ် (ခဲဖွယ်စားဖွယ်), *n.* eatables ; ထောင့်စွဲ။

ခဲ, 5 (ခဲ), obsolete verb, from ကဲ သည်ကျောင်းသားကလေးထက်ရေးလက် သားကောင်းသည်ကိုခဲနေရော။

—အောင်, *adv.* remarkably, extraordinarily, in a good sense ; မိန်းမကလေးခဲအောင်လှသည်။

—ဂ, *adv.* same.

—ရော, *int.* expressive of admiration.

ခဲအို (ခဲအို), *n.* a woman's elder sister's husband (a younger sister's ဖတ်) or a husband's elder brother.

ခဲလံ (ခဲလံ) [derived from two Shan words ခဲ (khow), cooked rice, and လံ (lum), a bamboo tube], *n.* glutinous rice (ကောက်ညှင်း) cooked in a hollow bamboo.

—ကျည်ထောက်, *n.* the said hollow bamboo ; ခရီးသွားသောထောက်များ တို့သည်။ တခွုဏ်းသောထောက်ရန်ခဲလံကျည်ထောက်ကို ယူဆောင်၍သွားတတ် သည်။ [Note.—The ထင်းဝါး and the ကြိတ်ဝါး are preferred.]

ခေါ, 1, *n.* a small basket in which offerings are presented to an evil spirit ; ထထိုင်းမြိန်မာများ အကလေးများပုဒ်များ၍လက်ဖျားခြေဖျား ဖျော်ထမ္ဘေ သားရဲပမ်းသည်ဟု အယူရှိလျက် ခေါထွင်ထမ္ဘေမြိန် ငါးအမည်း နှင့်ရွာပြင်ဆိုထွက်၍လှူထေ့ရှိသည်။ [Note.—After the ခေါ has been deposited, the children generally sing in chorus as follows : ခေါခွက်ထအမည်း (အခဲ)ခူးရိုးပန်းပုဆိုးနှင့်မြိမ်းထိုးထိုနေခွေးမမိန်တာထက် ဖက်ကထိုင်းကွက်ကျန်း။—

Let knee-joint bones in basket kept,
With red puhso turn somersault (somerset),
And lean and sorry slut the while,
On left hand step in fencing style.

This is a free translation, but may be allowed to convey the meaning, of which, even in the original, there is not much.

ခေါ, 2, to stick up or out, in consequence of being uneven ; ထွား
ခေါ, to protrude as a tooth ; သပ်ပင်ပေါ်ကကျလိုက်ကောက်ဝတ်
အဆစ်မိုးခေါ၍ထွက်သည်။

ခေါမ, *n.* flax.

ခေါက်, 1, *v.* to fold, double, turn back. Der. အခေါက်။

—ကွေး, *v.* ; see the parts ; ခြေကျိုးသေတ္တာခေါက်ကွေးနေသည်။
အပ်ခြည်အဖျားခေါက်ကွေးနေသေတ္တာခေါက်။ အပ်နုပါးထိုး၍ဝင်နိုင်။

—ခါခေါက်ကွေး, *adv.* doubled and curved ; သည်လူသည်လေသင်ထုန်း
ထိုက်သေတ္တာခေါက်ခါခေါက်ကွေးနေသည်။

—ချိုး, *adv.* breaking or doubling in the middle ; မျက်နှာခေါက်ချိုး
ကြီးနေသည်။ သည်ဒုတ်ခေါက်ချိုးကျိုးသေတ္တာခေါက်အသုံးမကျ။ ယမိန်းမိုးထည်
ထက်ခင်ကြီးမိုးထည်သည်ခေါက်ချိုးသာ၍ကောင်းသည်, the “Khingyi”
silks are more than half as good again as the Yabein silks,
i.e., 50 per cent. better.

—တုံကွင်း, *n.* a bow-knot.

—တုံခေါက်ပြန်, *adv.* to and fro, backwards and forwards, လူး
ထာ ; ရန်ကုန်မြို့သို့ခေါက်ပြန်လူထုကိုယ်ကိုး၇ကျပေး၍ဝှားပါသည်။ ခင်ကုန်
သည်ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့မီးသင်္ဘောထိုး၍ခေါက်တုံခေါက်ပြန်ချည်းနေသည်။

—တုံချည်, *v.* to tie in a bow-knot.

—ဖျာ, *n.* a fine kind of mat that can be folded without break-
ing.

—လိပ်, *v.* to be folded and rolled up [to fold and roll up].

ခေါက်, 2, *v.* to knock, rap.

—ခေါက်မာ, —ခေါက်ခက်ခက်မာ, *v.* to become dry and hard, so as
to sound on being struck ; hence (?) သိခေါက်လျက်နှင့် (pro-
bably a corruption of သိထောက်လျက်), though well acquainted
with (the matter), ကျောက်ပန်းထောင်းမြို့က ထန်းလျက်ခေါက်ခေါက်
မာသေတ္တာခေါက်အထိုးကောင်းရောင်းပါသည်။

—ရက်, *v.* to be old, hardened ; used adverbially, as ခေါက်ခေါက်
ရက်ရက်, unfeelingly, in a hard-hearted, heartless manner ;
ဤသူသည် သားသွီးကိုမချစ်။ ခေါက်ခေါက်ရက်ရက် ပစ်၍သွားသည်, this
man does not love his children ; he forsook them in a heart-
less manner.

—ရောက်, *v.* appears to have a similar meaning to ခေါက်ရက်,
and also to be used adverbially ; *e.g.*, ခေါက်ခေါက်ရောက်ရောက်
ဆွဲဆွဲဆွဲဆွဲ or ဆိုဆိုဆိုဆို။

ခေါက်ရှာ, *n.* a wood-pecker, သစ်ထောက် ; called also ထောက်ရှာ။

ခါခင် (ရည်, *pron.* ခေ), 1, *n.* an intoxicating liquor made of rice,
much used by the Karins (and Karinnis and Chyins).

ခေါင်, 2, *v.* to be the top, summit [ပျက်ခေါင်ကျော်၊ မိုဟ်ခေါင်ကျော်] (obsolete). Der. အခေါင် (from အခေါင်), *n.* the ridge of a roof; *comp.* ဝမ်းထဲထောင်, the under saddle; သည်လူခေါင် (*pron.* ခေါင်) ထဲ, this man is the chief, *lit.* the top. [Note.—The English equivalent is very much the same, *e.g.*, when a boy is talked of as being the “top” of the class.] May be used in a good or bad sense; *e.g.*, သည်လူအထက်အဓိမ္မာကွင် ခေါင်ထဲ, this man is ever foremost in cleverness, or in a bad sense, သည်လူဆိုးထွမ်း ညစ်ညမ်းသောအရာ၌ ခေါင်ထဲ, this man is foremost in wickedness and depravity.

—ညွန့်, *n.* the topmost twig or branch of a tree.

—ထန်း, *n.* the whole range of the ridge.

—ထိုင်, *n.* a post which supports the ridge of a roof.

—ရေ (*pron.* ခေါင်ရေ), *n.* the day on which the 3rd waxing or 3rd waning of the moon, the highest of the spring-tides, takes place (the highest of the spring-tides).

—လျှောက်, *n.* the ridge beam of a roof, which receives the ends of the rafters.

ခေါင်, 3, *v.* to excavate in a slanting direction; ခလောင်သည်, to slant, be out of the way, go out of the way, to be far from a river or other water. Der. အခေါင် and မိုဟ်ခေါင်။ ကျွန်တော် မျိုးကုန်းခေါင်ရေဝေးသောအရပ်သားဖြစ်သောကြောင့်။ လှေကိုကောင်းစွာ မလှေ့တတ်။ ရေကိုလည်းမကူးတတ်, owing to my being a native of an out-of-the-way place, distant from any river or creek, I do not understand how to paddle a boat properly, nor can I swim. [Note.—A Burman is apt to be annoyed if called ကုန်းခေါင် ရေဝေးသား or ကုန်းခေါင် ရေဝေးသော ကြည်းထောသား, as with this race, living far from water, *e.g.*, a river or stream, implies a total lack of “nous,” &c. The English equivalents seem to be “lout,” “clodhopper,” “bumpkin,” “clown,” and other significant epithets; ခင်ကျားနေသည့်ရွာ ထထ်ခေါင်သည်, the village you live at, sir, is very out of the way; ကျွန်ုပ်တို့ကံရိုက်မှန်ရေကိုမြှောပါသည်။ အလွဲကိုခေါင်၍မတွေးပါနှင့်]။

—တွေး, *v.* to conjecture without being able to come to any conclusion.

ခေါင်ခေါင်မာ, *v.* to be dry and hard, so as to sound on being struck; ရွှေကျင်မြို့အပိုင် ပုစွန်မြောင်းရွာတွင် ထုတ်သောဆိုးများသည် ခေါင် ခေါင်မာအောင်ကောင်းသည်။

ခေါင်ဇံ, *n.* a kind of pen made of a reed or bamboo, a sucker; ကရင်နီလူမျိုးတို့သည်။ ခေါင်ဆိုး၌ခေါင်တံထပ်၍ ခေါင်ရည်ကိုသောက်ကြသည်။

ခေါင်ရင်း (ခေါင်ချန်း) (၁၆), *n.* the shoe-flower, *Hibiscus rosa-sinensis*. "This bold flaming flower is extensively cultivated, and is a very good substitute for Day and Martin's blacking."—(Mason).

ခေါင်း, ၁ (*pron.* ခေါင်း), *n.* the head, ဥဏ္ဍောင်း; the principal part of a thing, ဦး; a large tuberous root, ဥကြီး; a head, chief, အကြီးအကဲ။

—အကြီး, *n.* same, last def.

—အုံး, *n.* a pillow; *v.* to pillow the head.

—အုံးခွပ်, *n.* a pillow case.

—အုံးရှည်, *n.* a long pillow, a bolster.

—ထိုင်း, *n.* a god-parent.

—ခါ, *v.* to shake the head from side to side in dissent.

—ခု, *n.* anything placed between the head and a burden; only used by women, *e.g.*, in carrying water-pots, lacquered trays, baskets, &c.

—ခွဲ (ခေါင်းခွဲ), *n.* sub-overseer.

—ခေါက်နှံပြထည်, *v.* to pick, or point out, to identify, *see* ဒိဋ္ဌ။

—ချုပ်, a chief of gaungs; *formerly* Myoòks used to be designated "Gaung-chyòks" in Lower Burma.

—ဗြဲ, *n.* a succession of letters or figures marking the pages or sections of a writing or book.

—စီးခေါင်းထိုင်, *n.* the head or chief in undertaking; ဦးစီးဦးထိုင်။

—ဆတ်, *v.* to nod or bow the head in assent.

—ဆေးကျွန်း, *n.* Gaung-zay-gyùn, a small island between Martaban and Maulmain; *lit.* the wash-head island, whence water was annually carried in the months of Tagu and Thadingyut to Ava, to wash the king's head (on the anniversaries of ဦးကင်းထောင်ဖွင့်, in Tagu; ခေတဘင်္ဂဆိမ်း, in Thadingyoot).

—ထည် (*pron.* ခေါင်းတယ်), *v.* to take the lead, be first in doing; ဦးတည်သည်။ ဤအမှုတွင်ခင်အျားခေါင်းမထည်မှီလျှင် ကျွန်တော်တည်ပါမည်, if you dare not take the lead in this matter, sir, I will.

—တုံး (from တုံး, to be blunt), *v.* to be shaven or bald; *comp.* ဦးဖြည်း (usually *pronounced* ခခုံး).

—တုံးထို, *v.* same.

—ပေါင်း, *n.* a turban or anything wrapped round the head, collecting and binding the hair together; ဦးရစ်, ခေါင်းပေါင်းချွတ်, a "gaungbaung snatcher" (thief); ခေါင်းပေါင်းညှစ်ဆေး

သော့ကြောင့်အဆင်မဟောင်းနိုင်, the colour of the gaungbaung is not distinguishable owing to its being dirty.

ခေါင်းပေါင်းပေါင်း, *v.* to put on a turban.

—ဖြောင်, *v. lit.* to have a clear, bare head owing to absence of hair, *i.e.*, to be bald.

—ဖီး, *v.* to comb the hair ; ခေါင်းနားပန်းဖီး။

—ဇု (*pron.* ဇု), *n.* ; see ခေါင်းဇု, which is more correct and elegant.

—ဖြည်း (ခေါင်းဖြည်း) (sometimes *pron.* ခဖြီ), *a.* shaven or bald ; ဦးဖြည်းခေါင်းဖြည်းရိတ်, to shave off all the hair of the head like a póngyi.

—ဖြို, *n.* a gray-head, an old man ; *v.* to be gray or white headed.

—မာ, *v.* to be headstrong, obstinate. [This expression is used at Maulmain ; not so much in the valley of the Irrawaddy.]

—မြီးချုံ (ခေါင်းမြီးမြို) (*pron.* ခေါင်းမြီးမြို or ခေါင်းမီးမြို, sometimes ခေါင်းမိမြို), *v.* to cover up the head with a puhso or saung in order to go “*incognito*” without any personal trouble, or expenses or responsibility ; ထက်ခမ်း။ ချေခေါင်းမြီးမြိုနေ, to be submerged as land during the rains ; ကွန်ဒီအိုခေါင်းမြီးမြိုဆောက်ပါ။

—ရင်း, *n.* the place for the head, opposed to ခြေရင်း။

ခေါင်း, ၃, *v.* to be hollow (obsolete). Der. အခေါင်း, *n.* a trough used as a coffin or as a canoe ; applicable also to the trough used for any purpose, *e.g.*, ဝက်စာခေါင်း (*pron.* ဝက်ခေါင်း as if one word), a pig trough.

—ခေါတ် (from အခေါတ်, bark), *n.* bark used in dyeing a brown colour, the decoction being frequently placed in a trough.

—ဆိုး, *v.* to dye a brown colour.

—တိုင်, *n.* a block or short post in a boat (ထောင်တိုင်) to receive the foot of a temporary mast, the funnel of a steamer ; မီးသင်္ဘောခေါင်းတိုင်။

—မိတ် (*pron.* ခေါင်းမိတ်), *a.* solid, not hollow ; applied to articles that are naturally or commonly hollow, နားမင်းမိတ် ; *comp.* ဝတ်, solid, artificially solid.

—ခွ, —ခွာ, *a.* hollow, not solid ; ထည်ခြေချင်း ခေါင်းမိတ်မထုတ်ပါဘူး ခေါင်းမွတ်, these anklets (or foot bangles) are not solid silver ; they are hollow inside.

—ရည်, *n.* brown dye.

ခေါင်းရည်အုပ်, *v.* to superadd the said dye on a blue colour, making a deeper blue or black.

—လောင်း, *n.* a large bell; *comp.* ထည်းထည်း။

—လောင်းစင်, *n.* a belfry.

—သက်အုနာ, *n.* a hollowness and defect in timber; မိသုကာကျွန်ုပ် အိမ်ကိုထောက်သောအခါ ထောင်ပျဉ်ခင်းပျဉ်များမှစ၍သက်အုနာများ မရှိပါစေနှင့်နေ့။

—သွင်း, *v.* to place in a shell preparatory to a funeral.

ခေါင်းပါး, *v.* to be deficient in quantity, few, scarce; နည်းသည်, ရှားသည်, ပါးလျားသည်။ အစားအသောက် ခေါင်းပါးသည်။ food is scarce; ဆင်းရဲသောကြောင့်ဥစ္စာပစ္စည်းခေါင်းပါးသည်, because he is poor, his property is scanty.

ခေါပျဉ် (*pron.* as spelt), *n.* a certain preparation of glutinous rice, ခေါပျဉ်မှုန့်, made of ကောက်ညှင်း, sesamum and a modicum of salt.

ခေါ်, *v.* to call, summon, invite; to call, distinguish by name, give a name; မှည့်သည်။ သမုတ်။ တွင်သည်။ ဘယ်အခါတခေါ်ခေါ်ထပ်ညှိ ထော်ထာပါမည်, whenever you summon him, your pupil will come (as in addressing a pōngyi); မင်းနာမည်ကိုဘယ်နှယ်ခေါ်သလဲ, how do they call you by name, or what is your name? ပန်းလိုင်ခေါ်မီးသင်္ဘော, the steamer called the "Panlang."

—ချ, *v.* to summon authoritatively.

—ငင်, *v.* to call a person and take him along with one; ပေါ်ရိ သာဒဘိသုးသည်။ အစွယ်ချွတ်၍ ဗာရာဏသီပြည်သို့ဝင်သောအခါကြောက်၍ သေ့ကြောင့်ထုတသောမင်းကိုခေါ်ငင်၍သွားသည်။

—တွင်, *v.* to name, give.

—သုံ, *n.* a kind of drum, smaller than သုံထောင်, *see* သုံ. [*Note.*—Up-country lhay thugyis generally have one of these drums on board their boats.]

—ခေါ်, *v.*; *see* ခေါ် in both senses.

နိ, *n.* a pigeon; *comp.* မြိုး, a dove.

—ဥ, *n.* a pigeon's egg.

—ကော့, *n.* the fan-tailed pigeon.

—စင်, *n.*; *see* နိရင်း။

—ထောင်ထဲ (နိထောင်ထဲ) (*pron.* နိခေါင်ထဲ), *adv.* continually, uninterruptedly, in a gradation, uniformly; မပြတ်သဘာဝတည်း အတူတူညီညီသောအခါ။ မိန်းမငယ်ဆိုသည်။ တသမတ်တည်းနိထောင်ထဲအရပ်ညီညာကြသည်။

—နန်းချိုး, *a.* not straight, broken into angles and projections; မိန်းမချိုးမြို့တည်သည်။

ခို ချံ, *n.* a kind of rocket (used at pōngyi byan).

— ဖြီး, *n.* a floor where the cooking-place is, a little lower than the main one.

— ခင်း, *n.* a pigeon house.

ခို, 2, *v.* to take shelter (in a shade), အိမ်ထဲသို့သွား; to take refuge in, adhere to, ကပ်သည့်, ခိုသည့်, ဟူသည်။ [Note.—ခို means also to shirk, or *scamp* work.] သည်လက်သွားအဘိုးထန်သင်သား ကိုမထည့်။ အဘိုးမထန်သောသစ်ကို သွင်းပြီးတွင် ခို၍ထုတ်သည်, this carpenter does not put in valuable timber, but scamps his work by introducing that of no value.

— ကပ်, *v.* to take refuge in (a person or thing) in order to avoid some evil (same as ခို, last definition); မင်းအထုပ်အကိုင် ကိုနည်းနည်းခိုကပ်သည့်လူမဟုတ်ဘူး, you are a man who shirks work not a little (*i.e.*, very much).

— ဟုံ, *v.* to take refuge; အင်္ဂလိပ်အစိုးရအောက်သို့အာရုံကြောင့် ရောက်ပါသည်, I have come (*lit.* arrived) because I wish to take protection under the royal flag of England, *i.e.*, seek British protection; ကျွန်ုပ်တို့အားနေထိုင်စေသောအခါ။ မြက်ရေကောင်း ရေထောစားထွက်များ၌ခိုဝင်နေတတ်ကြပါသည်။

ခိုက်, 1, *v.* to hit, come in contact, strike against, ထိခိုက်သည်; more than ထိ. Der. အခိုက်. [Note.—To bring misfortunes on the possessors of unlucky houses, animals, boats, &c.] သည် မြင်းသည်ဆွေကြမ်းသေတ္တုကြောင့်ခိုက်လိမ့်မည် မဝယ်ပါနှင့်, owing to this horse having an unlucky circular flexure, it will bring misfortune, do not, please, buy it; သည်ဆွေ မကောင်းသော အမျက် ရှိသေတ္တုကြောင့်ခိုက်လိမ့်မည်။ because this boat has a bad knot, it will bring misfortune.

— ဟိုက်, *v.*; see the parts.

— ဂွားရန်စစ်, *n.* quarrels.

— မိ, *v.*; see ခိုက် (most common); မြေယာပင်. အစုံစုံနှင့်ခိုက်မိသေတ္တု ကြောင့်ရန်စစ်များမြင်သွားသည်။

— ရန်, *n.* a quarrel.

— ခိုက်, 2, *v.* to shake, tremble; used only in some adverbial forms, and commonly in connection with တုန်, as ခိုက်ခိုက် တုန်သည်, to shake tremulously; ဆောင်းတွင်းအခါ အထွန်ချင်းသေတ္တု ကြောင့်လူများခိုက်တုန်တတ်သည်။

ခိုင်, *v.* to be firm, strong, durable, ကြံ့သည်။ ခံသည်။ မြဲမြံသည်။ Der. အခိုင်။ သည်ထွားခိုင်ထွန်းလှိုင်းတို့ကိုခံနိုင်စွမ်း။ [to be capable of carrying as a boat, cart, horse, &c., *e.g.*, သည်ထွေးလူထုတစ်စုစီထောက်ခိုင်ပါ လိမ့်မည်။]

— ထည်, *v.* to be firm in mind, persevering (of infrequent use)

ခိုင် (ကြံ, *v.* ; see the parts.

—ခံ (pron. ခိုင်ခံ့), *v.* ; see ခိုင်, to be valid, as a legal instrument ; also applied to wearing apparel, *e.g.*, ခိုင်ခံ့ညှိမတ်သောပုဆိုး။ သည်လူထိမ်းတတ်သောကြောင့်သူနှင့်စာချုပ်ထွင်ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ထိမ်းတော်စေကြပြန်။ ချုပ်ငြိမ်းတော်မခံ့, as this man is given to sharp-practice, if you draw up an agreement with him, it would be better that you should do so validly on stamp-paper.

—ခာ, *v.* to be firm in mind, unmoved, obstinate ; သည်လူထိမ်း ထုံးခိုင်ခာသည်ထွေပေးမည်မအောင်းမူပါနှင့်။

—ထုံ, *v.* ; see the parts ; to be substantially wealthy ; သည်အမှုတွင်သက်သေများအထွန်ခိုင်ထုံထုံ ထရားခံမျှားတွတ်မည်ထက္ကထာ ထရိုးထမိမျှ (pron. ထရိုးထမိ) မရှိပါဘူး။

ခိုင်း, 1, *v.* to employ about some business, commission, order ; စေခိုင်းသည်။ ထရပ်ထုပ်ထောင်၍ ငြိမ်းသော်လည်း နောင်ခိုင်းရန်ရှိသေးသည်။

—ခန့်, *v.* ; see the parts (seldom used).

—ထိုက်, *v.* to employ at a distance ; အခြားကိစ္စနှင့်ကျွန်ုပ်ခိုင်းထိုက်ခဲ့ပြီး။

ခိုင်း, 2, *v.* to liken ; comp. ပုံခိုင်းသည်။

—ခိုင်း, *v.* same ; hence မခိုင်းမခိုင်း, *adv.* disrespectfully ; မောင်မင်းကိုထွင် ထူထပ်းကိုခိုင်းခိုင်း၍ပြောတတ်သည်။ မိမိတို့တွင် သားငယ်သည်အကြောက်အနှံ့မရှိမခိုင်းမခိုင်းပြုတတ်သည်။

ခိုင်း, 3, to put the helm to starboard ; comp. မတ်, to put the helm to port ; တက်ကိုခိုင်းထိုက်, put the helm to starboard.

ခိုး, *v.* to steal. Der. ဆုခိုး။

—ကြောင်, *v.* to carry on a clandestine adulterous intercourse (infrequent) ; ခိုးကြောင်စပ်ရှက်။ ၎င်းထရားထိုမယားမိသစ်နှင့်ထွန်စပ်ကျော်ခန့်ထိတ်တစ်ထိတ်သင့်မြတ်စပ်ရှက်နေကြပါသည်။

—ကြောင်ခိုးဝှက်, *adv.* surreptitiously, thievingly, purloiningly (in colloquial ခိုးကြောင်ခိုးဝှက် is very frequently used) ; သည်လူခိုးကြောင်ခိုးဝှက်ကြံတတ်သည်ဟုသတင်း ကြားသောကြောင့်ခင်အာခင်မိမိမှသာ၍တည်းထွင်သတိထားမှတော်မိမိမည်မှတ်သည်။

—ပြစ်, *n.* the crime or punishment of theft.

—မှု, *n.* theft ; ခိုးမှုထင်ရှားသောကြောင့်ထောင်စံကုန်ခံစေ။

—ဝန်ပစ္စည်း, *n.* stolen property ; ပြုမိမိမှခိုးဝန်ပစ္စည်းအမြောက်အမျှားရှိကြောင်းသတင်းကြားသည့်ခိုးထုပ်ခိုးထည်, same.

—သား, *n.* a thief.

—သူ, *n.* a thief ; ဆုခိုးခိုးသူထားပြီ။

ချ (from ချ၊ to fall), *v.* to throw down, to put down, to bring down from a situation, to assign a place, put in proper place, နေရာချသည် ; to teach, give instruction in writing or books, စာချသည် ; to sift, ဆန်ခါနှင့်ချသည်. [Note.—In some

instances ချ is equivalent to အပြစ်ရှိသည်။] ထွေထွေစွာလေ့ရှိသော
မျှားကိုချလိုက်ပါ။ ကျွန်ုပ်လူမျှားကိုနေရာချပေးပါ၊ find quarters for my
men (*lit.* assign a place for my men); မှားသောအခါကျွန်ုပ်အ
ပေါ်မှာချည်းချသည်၊ when there is a mistake committed, he (or
they) lay the blame altogether upon me.

ချ ခဲ့, *v.*; *see under* ခဲ့ ၁ and ခဲ့ ၂, to leave out, omit (in writing);
စာချခဲ့သည်။

—ခေါ်, *v.* to summon authoritatively; ခေါ်ချသည်။

—ထား, *v.*; *see* the parts.

—မြေ, *n.* land bestowed by the king. It became the property
of the recipient and heritable only if it was so set forth in
the royal order.

ချက်, ၁, *n.* the navel.

—ကြိုး, *n.* the funis, navel string.

—ထီး, *n.* a prominent navel; သည်ကလေးသည်ချက်မမဟုတ်ချက်ထီး။

—မ, *n.* a concave one, *see also* အချက်မ။

—မြှင်, *n.* a birth-place, *i.e.*, the place where the navel string
was buried; ဇာတိချက်မြှင်။

—မြှင်ဌာန, ၁, *n.* same; ကျွန်ုပ်ထောင်ဇာတိချက်မြှင်ဌာန နေပြီမြို့ပါ။ Danubyu
is my native place, *lit.* where my navel string was buried
was Danubyu.

ချက်, ၂, *v.* to cook, prepare by fire; သည်ကနေ့ညှော်သည်များထာမည်ဖြစ်
သောကြောင့်။ ထမင်းဟင်းများကိုအရသာပြည့်ဖြည့်စိုစွတ်စေစေချက်ထား
ပါ။ သွီးရယ်။ အရက်ချက်, to manufacture liquor.

—ကျောက်, *n.* paste, in imitation of precious stone.

ချက်ချင်း (ချက်ခြင်း) (from အချက်, a mark), *adv.* instantly, imme-
diately, at the moment, ရုတ်ခန့်။ ရှောင်တခင် ချက်ချင်း (ချက်ခြင်း),
သွားပါဆိုချက်နှင့်စသောသည်အတွက်မေ့တတ်နိုင်ပါပြီ, by your not
going when I told you "go immediately," you have been
overtaken by the flood-tide.

ချက်ချာ, *v.* to be clever, able to perform with skill and address
beyond one's age; applicable to children. Hence the say-
ing ချက်ခဲပေပြော။ ချာကထဲနားလည်သည်။ သည်အကလေးထက် ချက်ချာ
သည်, this child is intelligent beyond his years, *i.e.*, preco-
cious (ချက်ချက်ချာချာရှိသည်။)

ချင်, *v.* to wish, desire, to have a tendency to (inclination for);
not used as a principal verb, but as a qual. affix. optative;
ကျွန်ုပ်အိပ်ချင်သည်, I wish to sleep; ကျွန်ုပ်သွားချင်သည်, I wish to
go; မိုးလုံ့ချင်သည်, it is inclined to rain (*lit.* the sky wishes
to rain).

ချင် ခြင်း, *n.* desire ; ချင်ချင်း, a strong desire, အာသာ ? ချင်ခြင်းဖြစ်, to have "longings" for particular kinds of food as women when *enceinte* ; မိဖုရားတို့ကိုးချင်သောချင်ခြင်းဖြစ်သည်။

—ရဲးဖြေ (ချင်ရဲဖြေ), *v.* to have the edge of the appetite taken off, to be tolerably satisfied ; ထင်းစားလို့မဝပါဘူးချင်ရဲဖြေရှိပါသည်, I have not had enough to eat, the edge of my appetite is only just taken off.

ချင်ချင် (မည်) (*pron.* jin jin), *adv.* clinkingly, chinkingly.

ချင်ရွေး, *n.* the *Abrus precatorius* ; ဆင်ရွေး, the seed of the said tree used as a weight, six of which make a pè (ပဲ) and eight a great pè (ပဲကြီး) ; *comp.* ရွေးကြီး။ ထချင်ရွေးခန့်။ နတ်ထိုက်ထိုက် အာထချင်ရွေးခန့်လူစားမိသွင် အနှစ်ထရာအစာမကြေကမ္ဘာတေထေချင်းမလှထိုသေထန်ရာ၏။

ချင်သေ့ (ခြင်သေ့), (so written uniformly by the Burmese ; *comp.* ခြင်သေ့), *n.* a lion ; ပတ္တမြားကလေးသေ့နှင့်တိရစ္ဆာန်တို့သည်လေးခုအမျိုးချင်သေ့ (ခြင်သေ့) မျိုး, of noble lions it is said these four races are—the Kala, Pandu, Tena, and Kéthara. [Note.—The Burmese say that the Tena lion eats grass and resembles a speckled cow in appearance ; (2) that the Kala lion eats ထင်း (which is evidently an elegant way of saying he is carnivorous) and resembles a black cow ; (3) that the Pandu lion is like a sere and yellow leaf in colour, and is also carnivorous ; and that (4) the Kéthara or Kétharaza, "the king of wild beasts," also eats flesh, its mouth and tip of its tail are red, from its head proceed three tawny lines down its back, and that its mane and bristles, which cover its body "like a Chinese carpet," are worth a lakh of rupees ; ချင်သေ့ခံသည် (*pron.* ချင်သေ့ခံသည်), to retreat from combat fearlessly.

ချင်း (*pron.* ဖျင်း), 1, *n.* the ginger plant or root.

—ခြောက်, *n.* dried ginger.

—စိမ်း, *n.* green ginger.

ချင်း, 2, *n.* a Chyin, one of the race of Chyins. "The greatest peculiarity of the Chyin tribe is the practice of tattooing the faces of their women when young. They can afford no satisfactory reason for this custom. Among the many tribes which inhabit Burma and the bordering regions, it is the Chyins who most resemble the Burmans in language and physical features ; a Chyin dressed in the fashion of a Burman cannot be distinguished from the latter. The Burmans call the Arakanese their elder, the Chyins their younger brother ; there are but slight dialect-

"tical differences in the languages of the first two ; but the
 "Chyin idiom shows sufficient divergences from the Bur-
 "mese to be classed as a separate and distinct language,
 "though the roots are in the main in both the same and
 "their syntactical arrangement identical."—Forchham-
 mer, ချင်းလူမျိုးတို့သည်မြန်မာလူမျိုးလောက်အကြားအမြင်မရှိ။

ချင်း, 3 (from အချင်း, a companion) (*pron.* ချင်း), *pronoun* you, mas. or fem., used in judicial language ; ချင်းတို့, same as ခေင်မင်းတို့, though not so elegant. It is, moreover, more antiquated.

ချင်း, 4, *a.* single one, but chiefly used as an *adj.*, single, one only, or as a verbal formative ; *see* Grammar (the particle ချင်း single, one only, limits the time to the continuance of the action expressed, as ဝားဝားချင်းသေသည်, he died as soon as he ate it, *i.e.*, instantly, without an interval.—*Judson's Grammar*, p. 41). ကျွန်ုပ်အိပ်ပေါ်၌ ခါးဝတ်ထည်ချင်းနှင့်ထင်းသွားရပါသည်, I was obliged to leave the house (*lit.* descend from the house) with only the cloth I was wearing round my waist ; သည်မုဆိုး အထော်ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည့်မုဆိုးပါ။ တောထိုးကျားများလိုပင်ရန် သွားသောအခါ တထောက်ချင်းတည်းသွားတတ်ပါသည်, this shikkarri is plucky enough, for when he goes into the jungle tiger-shooting, he goes quite alone ; ထနေချင်းတွင်ပင်ကလေးရောဂါဖြစ်လို လူ ၃၀ ကျော်သေကြလေသည်, in one single day (or in the self-same day) over 30 persons, who were attacked with cholera, died.

ချင်း, 5, to bore, pierce, penetrate, go through, ခွင်းသည် (*obsolete*), the passage of a smaller heavenly body across the disc of a larger. *Der.* အချင်း and ထုတ်ချင်း (လနှင့်သောက်ကြာ ကြတ်နှင့်ချင်းခြင်း, the transit of Venus across the moon ?)

ချင်း, 6, *qualifying verb. affix* (combined with တိုင်အောင်), until ; *see* Grammar. သည်ထူမရောက်မချင်းကျောင်းတကာစောင့်နေပါ။ သူ့သတ် ထောက်ျားကိုမိမိချင်းထိုက်၍မင်းရမည်။

ချင်း, 7, *closing verbal affix*, commonly expressive of regret ; ဖြစ်မှဖြစ်ရလေချင်း, it is so, alas ! သွားမှသွားလေချင်း, alas ! that he should have gone ; ကြုံရလေချင်း, alas ! that I should have encountered it (*i.e.*, when alluding to some disaster or calamity in any shape or form).

ချင်း, 8 (အချင်းချင်း), *adv.* one another, mutually ; သူတို့ချင်းမထည့်ကြလို ထအိပ်မိနေကြသည်, as they do not get on with one another, each one lives in a house of his own ; လူချင်း, between man and man. [*Note.*—This word is very frequently used in *colloquial*] ; အပြောချင်းပင်အင်မတန်ကွာကြသည်, even their respective ways of speaking are very different.

ချင်းချင်း, *adv.* intensive, used with words of redness, ချဲ့ချဲ့, ချင်းချင်းနီ, flaring red (?)

ချင်းတွင်း (မြစ်), the Chyindwin river, which enters the Irrawaddy at the great bend between Pagan and Ava near Myingyan. [Classic name "Thanlawaddi"; သက္ကတဝေါဟာရများစုံစာအုပ်၌ ချင်းမြစ်ကြောင့်၊ ချင်းမြစ်ဝကျွန်းပတ်နှင့်တူသော ကျောက်ခဲထုတ် ကျောက်ရတနာများသည် အမြင်ကြောင့် သက္ကတဝေါဟာရများဖြစ်နေသည်။]

ချစ်, 1, *v.* to love, have affection for, esteem; စုံမက်သည်။ နှစ်သက်သည်။ မြတ်နိုးသည်; *comp.* ကြိုက် and ခင် (ချစ်ထိုးထိုး။ မိုးထားထား)။ သူ့မိန်းမကိုယ်တိုင်ထက်ပို၍ အသိစွဲအထိမ်းအမှတ်ချစ်သည်, he loves his wife; ချစ်မလွန်းသမီးလေး, dear little daughter that I am never tired of loving; ချစ်သော်လည်း အဆင့်ကနင်း မနင်းသော်လည်းပင် သက်ရှူ, though one may not love, one should give a suppressed kiss (*lit.* inhalation), and though one may not kiss, one should draw one's breath. [*Note.*—This proverb means that one should sacrifice one's own feelings to one's interests, when it is necessary to do so.]

—ကြင်, —ကွင်း, —သနား, *v.*; see the parts.

—ကြိုက်, *v.* to love, as lovers of different sexes; သူတို့ချစ်ကြိုက်ကြသည့်အလျောက်, according to the love they bear one another, or according as they love one another.

—ခင်, *v.*; see ချစ်။

ချစ်, 2, *v.* to be burnt, as food in cooking; more than ဖုတ်။ [*Note.*—Applied to particles of food adhering to cooking utensils, not to food that has been prepared for eating; ဖုတ်အိုးချစ်သည်။ ငါးအိုးချစ်သည်။]

—ချစ်လောင်လောင်ပူ, *v.* to be scorchingly hot (applied to the heat of the sun), *e.g.*, နေချစ်ချစ်လောင်လောင်ပူသည်, the sun is scorchingly hot. (The iron floor သံပြား in hell is described as ချစ်ချစ်လောင်လောင်ပူသည်).

ချည်, *v.* to tie, bind, fasten by tying; နှောင်သည်။ ဖွဲ့သည်, to confer (a title, ဖွဲ့ချည်သည်); သည်ခွေးရူးချင်သောသူကြောင့်သံကြိုးနှင့်ချည်ထား။

—ထည်း (see တည်း), *v.* to tie loosely, or for a little while; သပ်ပေါင်ပျော့ထည်းမည်ကိုကျွန်ုပ်တို့သောသူကြောင့်ကြိုးနှင့်ချည်ထည်းနှံထားလိုက်။

—တိုင်, *n.* a mooring post, ငှေ့ချည်တိုင်; a post for tying cattle to, ကျွဲချည်တိုင်။ နှားချည်တိုင်; ငှေ့ကို ရေဆိပ်ချည်တိုင်၌ မိုးယူလေသည်, he stole the boat from the mooring post at the landing place.

—နှောင်, see ချည်; ထွက်ပြေးမည်မိုးသောသူကြောင့် လက်နှစ်ဖက်ကိုနောက်ကချည်နှောင်၍ထားသည်။

ချဉ်း (from အချဉ်း), *adv.* only, nothing but ; အထိ, only thus far ; မင်းကိုထင်တာချဉ်းငါပြောနေသည်, I do nothing else but keep telling you this ; သည်ဖက်ကိုချဉ်းတွင်ကြည့်သည်, he (or she) does nothing else but look in this direction (*lit.* this side, ရေကြိုမြို့ကိုရောက်ထိုချဉ်းနေပါသည်).

ချဉ်, *v.* to be sour, acid, to taste unpleasant, as the mouth.

—မိပ်, *v.* to steep in an acid liquor for any purpose ; ထထိုင်း မြန်မာကရင်လူမျိုးတို့သည်သရက်သီးမရန်းသီးတို့ကိုဆားနှင့်ရေထည့်ပြီးထိုင်၊ အိုးနှင့်ချဉ်မိပ်၍ထားသည်, Talaings, Burmans and Karins (*lit.* the Talaing, Burman and Karin races) steep mango and marian fruits in a pot with salt and water in order to make them acid. With reference to speech it is used in the following sense : ဝကားလိုချဉ်မိပ်၍ပြောတတ်သည်, he is accustomed to speak in an "acid-steeping manner." This means that a person takes as long a time to speak his mind as it takes to make acidulated preserves. Is also applicable to a person dawdling over anything he has to do.

—ဆား, *n.* relishable food, acid and salt (clerical).

—ဆားဖို့, *v.* to seek the said food ; ဒီပါဏရာရသောသည်ချဉ်ဆားဖို့ဆိုသောငှါ ဗာရာဏသီမြို့သို့လာသောသည်, the Yathay Dipanara came to the city of Benares in order to seek for comestibles and salt. [*N.B.*—ချဉ်ဆား can scarcely be called a "clerical" expression, since it is only, strictly speaking, applicable to the ရသော class, *i.e.*, *ascetics*.]

—ထည့်, —ထည့်, *v.* to pickle, to steep in pickle.

—ပေါက်, *v.* to turn sour ; နံနက်ကရသော နွားနို့သည် ညနေထေးနာရီခန့် ချဉ်ပေါက်သည်။

—ဖတ်, *n.* a pickle, condiment ; *comp.* သနတ်။

—ဖတ်ထည့်, *v.* ; see ချဉ်ထည့်။

—ရည်, *n.* pickle, pickled liquor ; ချဉ်ပေါင် (ပင်) (*pron.* ချဉ်ဇောင်း), *n.* the roselle plant. "The red sorrel of the West Indies is very widely diffused, and its red sour calyx makes a fine-flavoured jelly and preserve which is a good substitute for cranberries."—Mason's *Burma*, p. 456.

ချဉ်ချဉ် (from ချဉ်, to be sour), *a.* sourish ; ထောသရက်သီးသိမ်သရက်သီးထောက်ချဉ်ချဉ်၊ ချဉ်ချဉ်ကထေးသာရှိသည်, the wild mango is not so acid as the cultivated kind ; it is only sourish.

ချဉ်း, ၁, *v.* to approach, draw near, to be reconciled, as husband and wife after a temporary divorce (ပြန်ချဉ်း) ; ကျွန်ုပ်အနားရှိ

ချင်းနဲ့ပါ, draw near to my side ; မောင်မြို့နဲ့ဝတ္ထုမယ်ထင်မယားနှစ်
ယောက်တို့သည်ရွာလူကြီးပြီးတွန်းပေါ်ကားကိုနားထောင်၍ပြန်ချင်းကြပြီ။

ချင်းကပ်, *v.* same, but nearer than ချင်း ; used alone.

ချင်း, 2 (from ကျင်း, to be narrow), *v.* to make narrow, to bring
into narrow compass, contract, draw together ; ချင်း။ ထက်
ကောက် အကွင်းကျယ်သောကြောင့် ကျင်းအောင်ချင်းလိုက်ပါ။ မောင်မင်း
လားအဝကျယ်လွန်းသည်။ နှုတ်ခမ်းကိုချင်းလိုက်ပါ, the mouth of your
bowl is too broad ; contract the rim.

ချန်, *v.* to leave, let remain, set aside ; မြင်းသည်။ သွေးရယ်မင်းမောင်က
ထေးဘိုဝားစရာချန်ခဲ့ထားပါ, daughter, dear, keep some food for
your little brother.

—မြင်း, *v.* same ; ကျန်တယောက်ချန်မြင်းထားခဲ့ပါ, leave me for one
behind, or let me for one remain, or put me, for one, aside.

—ထွပ်, *v.* same.

ချပ်, 1, *n.* an oval betel-box used by royal personages ; ချပ်ဝတ်
ထန်ထာထည့်သောအပ်။

ချပ်, 2, *v.* to mark, observe, bear in mind, as နှစ်ထုံး (နှထုံး) ချပ်မိ,
same as နှထုံးမှတ်မိ။ သတိချပ်မိ, to take mental note of, to re-
member, recall to memory, call to mind ; မနွေကပြောသော
ကားကို သတိချပ်မိသလား, do you call to mind the words I spoke
yesterday ?

ချပ်, 3, to be flat and thin ; not used assertively ; to insert a flat
thin thing between two surfaces, to introduce parenthe-
tically, စကားချပ်သည်။ Der. အချပ် and သံချပ်အင်္ကျီ, a coat of
mail ; သတ္တရာဓာမဗျောက်ရအောင်ထရံမှာချပ်၍ထားလိုက်ပါ, in order
that the private birth-register may not be lost, insert it in
the (mat) wall ; ငြိသည်စကားကောင်းပြောသည့်အရာမှာစကားပေါင်း
ချပ်၍ပြောထုတ်သည်။

—အီး, *n.* a hair comb (မိတ်အီး, *pron.* as spelt).

ချပ်, 4, *v.* to subside, dry up as a swelling or sore, or as milk in
the breast, to be reduced as a swelling (?) အနာတောင်တော်ချပ်
ခဲ့ပြီလား, has the sore dried up pretty well ?

—ချပ်, *v.* same reduplicated and used adverbially ; ကျွန်ုပ်တို့နား
ပြီထိုက်ရောင်လိုက်၍နေသည်ကိုဆေးတွေသောကြောင့်ချပ်ချပ်ရပ်ရပ်ရှိပြီ။

ချင်း, *v.* to be cool, cold ; more than ငါ့ချင်းသာတွေ့ဆင်းရဲအထူးထိထင်
ပြည်မှာဆောင်းအခါမခံ၍အောင်ချင်းသည်, in England it is so cold
in the winter time as to be unendurable.

—င, *v.* same.

—မြေ, *v.* to be easy, comfortable, happy ; ထိထင်းကောင်းကြာ
သောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့ထုံးအထွန်ချင်းမြေသည်, owing to my having

heard good news, my mind is in a comfortable, happy state.

ချမ်းသာ, *v.* same ; *n.* ease, rest, happiness ; ထာ, to be in comfortable circumstances, to be well off ; သည်သူဌေးအထွန်ချမ်းသာသည်, this rich man (merchant) is in very comfortable circumstances.

— သာဓာ, *v.* to relieve, to excuse the performance of some duty or engagement ; *particularly* applied to the remission of a penalty, to pardon ; is occasionally used interchangeably with ငြိမ်း, to acquit of a criminal charge ; ဤအမှုတွင်တရားခံကိုတကြိမ်တခါချမ်းသာပေးသည်, in this case the accused is for this once acquitted, *lit.* pardoned.

ချယ်, *v.* to variegate, diversify by painting or sculpture ; to be flowery in style ; စကားချယ်လယ်သည်, to be polished and concise in language ; တရုတ်လိုက်မျှာ. ကိုဆေးစုံချယ်သောကြောင့်။ ထပ်ကင့်ထယ်စွာရှိသည်။

— ထယ်, — ထွယ်. *v.* same ; သည်အရပ်မှာအကြံအစဉ်ခက်သောကြောင့် စကားအရပ်ချယ်ချယ်ထယ်ထယ်ပြောတတ်သောသူမိုင်းမှအခွင့်ကုန်မည်။

ချာ, *v.* to be a point of union to several ; to be exceeding, extraordinary, in the sense used chiefly in the clauses ချာအောင်ချာနေရသူ (or ရော). Der. အချာ and ချက်ချာ။ သည်သူခွင့်လိုက်သည်မှာချာနေရော။ ရှစ်စကားတတ်လိုက်သည်မှာချာနေရော, he has such ability in speaking Shan, as to be quite extraordinary !

— ချပ် (ခြံချပ်), *v.* same, 1st def.

ချာချာ, *adv.* intensive, used with words of turning round, appears to have the meaning of round and round.

— လည်, *v.* to turn round and round ; ရထားဘီးလည်းဘီးများချာချာလည်သည်, carriage and cart wheels turn round and round.

ချွန်း, *n.* a swift, a machine to wind thread from ; ခြည်သွတ်သည့်ချွန်း, the swift for winding thread from (သွတ် literally means to put into a small aperture).

ချီ, *v.* to endure, hold out, be capable of enduring ; used only in the negative ; hence မချီတချီ, *adv.* beyond bearing, and သည်းခံချီသားငယ်ဆုံးသောအခါ မိဘတို့သည် ချစ်သည်အရုံကြောင့်မချီအောင်ပင်ပန်းသည်, owing to the feeling of love (they had for him), the father and mother were overwhelmingly distressed when their young son died.

— ဆုံ, *v.* same, used only in the negative ; တွန့်လှိုက်ဆုံသောကမ္ဘာမှမဆုံပြုလုပ်သည်အတွက်မခံနိုင်သည်, it was on account of your behaving in an unbearable manner that I unfortunately abused you, sir.

ချိတ်, *v.* to hook, catch, catch with a hook, clasp, to catch in conversation, စကားချိတ်သည်; *comp.* စောင်း and မိပ်, *n.* a hook, catch, clasp, to make a preliminary verbal agreement in matters connected with buying and selling, marriage, &c., to bespeak; စကားအကူးအသန်းအချိတ်အဆက်၊ ခင်ကျားကျွတ်ကို အမှားပါအောင် စကားချိတ်၍ ပြောသော်လည်း ထာအကျိုး ခံစားရထိန်မည်ထင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုမောင်မြူက စကားချိတ်၍ ထားသောကြောင့်ခင်ကျားကိုမရောင်းနိုင်ပါ။

—လှန်ထိုက်လှန်, *n.* goods bought and sold by weight (ငါး၊ ငါးမိ၊ ထား၊ သကြား၊ ထန်းလျက်၊ ကွမ်းသီး၊ ဆေး၊ ငရုင်, &c.).

—ဆက်, *v.* to join the ends of boards by interlocking, to link subjects together in discourse, same as ချိတ်, last definition; ကျောင်းထကာ မောင်ကျော် ဖျီးနှင့် ဘုရားတကာဦးမိုးဟတ် သားနှင့်အရှုတ် ရောက်သတ်သော် လက်ထပ် ထိမ်းမြားစေမည်ဟု မိမိဆုံးစကားချိတ်ဆက်ကြသည်။

—ဆွဲ (ချိတ်ဆွဲ), *v.*; see the parts.

ချိန်, *v.* to weigh, to plumb, to level, as a gun or cannon (သေနတ် ပစ်ခတ်ချိန်သည်။ အမြောက်ချိန်သည်), or an instrument to ascertain the relative height of a distant object, to weigh in the mind; စိတ်နှိုင်းချိန်သည်, a balance or pair of scales; a plumb and line.

—ကြိုး, *n.* a plumb line.

—ချ, *v.* to drop a plumb line.

—ခွင်, *n.* a balance or pair of scales.

—ခွင်ခွက်, *n.* a scale, one of the cups of a balance.

—ခွင်ပေါင်, *n.* the yard or beam of a balance.

—ခွင်ပေါင်း, *n.* the handle of a balance.

—ခွင်လျှာ (in colloquial very often called ချိန်ခွင်လျှာ), *n.* the tongue of the beam; ချိန်ခွင်လျှာ (or လျှာ) ပြောနည်း, a vacillating way of speaking.

—ခွင်လျှာလှနေ, *v.* to be, in conjunction with အသက်, middle aged, in conjunction with ရောဂါ, to be in a critical condition, as a person's life hanging in the balance.

—ဝတ်, *v.* to make equal in weight, to counterpoise.

—ထန်သော, *n.* a level, or instrument used in levelling.

—ကွတ်, *v.*; see ချိန်။

—ထုပ်, *n.* a weight used as a plumb [a plumb bob].

—ဝန်, *n.* a load or cargo estimated by weight.

—သား, *n.* the weight of a body ascertained by the balance, အချိန်။

ချိန်ထီး, *n.* a plumb or plummet.

ချိန်, *v.* to be many, numerous, များ ; chiefly used in some adverbial form (များထိုက်သည်မှာချိန်နေရော).

ချိန်း, *v.* to appoint, fix, set (a time), to consult and come to some determination, to make an appointment, fix a date ; ခက်ချိန်းသည်, to fix a date ; အမှုကိုခက်ချိန်းထားသည်။

—ချတ်, *v.* same (most common) ; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုထိပ်သမုတ်မည် ထုချိန်းချက်၍မသေချာသေးပါ, it is not settled which day is to be fixed for consecrating the thein.

ချိပ်, *v.* *affix*, a combination of ချေ and အံ့။ ထုကိုသွားချိပ်သောဌာပေခိုင်း ထိုက်သည်, he sent him in order that he might go.

ချီ, *v.* to lift, raise, take up, ကြွသည် ; ပင့်သည်, to march as troops ; စစ်ချီသည်, to begin, make a beginning ; applied to language and music ; ကျောင်းထကာ ဦးဝက်ကလေး သောအိမ်၌ တေမိဝတ္ထုကို ချီ၍ ပြောသည်, Kyaungtaga U Wet Kalay, in the house in which the funeral ceremonies took place (*lit.* funeral house), commenced by relating the history of (prince) Témi ; အရင်းကချီပြောရမည်ဆိုလျှင်, if you should tell me that I should commence to relate (the matter) from the beginning.

—ကျူ, *v.* to introduce musically ; to introduce in a conciliatory, persuasive style (rare).

—ကြ, *v.* ; *see* ချီ, 1st def. ; to be proud, stuck-up (*vide* မေဓ်).

—ငေါ, *v.* to project, be elevated ; applied also to language. Der. အချီအငေါ။ ဤသူသည် အထက်ပင်ငယ် ငြားသော်လည်း စကား ပြောသည်မှာအထွန်ချီငေါသည်။

—ထိန်း, *v.* ; *see* the parts.

—ပင့်, *v.* ; *see* ချီ။

—ပိုး, *v.* ; *see* the parts ; ရှမ်းမများသားငယ်သိုးငယ်များကိုနောက်ကချီပိုး ထတ်သည်, Shan women are in the habit of carrying their young children pick-a-back.

ချီး, *v.* to assist, relieve, raise up (from a low estate), promote, exalt. Der. အချီး (to preface with an exordium) ; ဗုဒ္ဓဝင်ကို ဟောမည်ရှိပနာမချီးသည်, being about to relate the history of the Buddhs, he prefaces it with an exordium.

—ပင့်, *v.* same ; ထိခွာရေးခြားရှိသောကြောင့်အပိုးရကချီးပင့်သည်။

—မွမ်း, *v.* to praise, applaud.

—မြင့်, —မြှောက်, *v.* to promote, exalt ; ၈ရအမတ်တရားဆုံးဖြတ်သည် ကိုမင်းလေးပါးချီးမြှောက်ကြသည်, the four princes praised Widuya for the way in which he decided the law ; သားကိုမြတ်စွာ ထုရားသဘာဝသောတင့်ထွင်းသို့သွင်းသွင်းချီးမြှင့်ထိုက်သည်, he exalted his

son by initiating him in the religion of the most excellent Buddh. (This is a phrase which constantly occurs in petitions requesting permission to hold a ရှင်ပြုစု).

ချပ်, *v.* to sew, sew up, secure by sewing, to confine, bind, secure, shut up, cut off, terminate; applied variously, to constriction of the bowels (ဝမ်းချပ်သည်, or more elegant ခါတ်ချပ်သည်), imprisonment, binding by a written engagement, shutting in, as evening (မိုးချပ်), impeding passage or communication, to be delayed on a journey (ခရီးချပ်), termination of life (မိဉ်ချပ်သည်), to control, have in subjection, rule, govern, have dominion over; ဆုပ်သည်, အစိုးရသည်, ချပ်ချာသည်။ Der. အချပ်။ ရှမ်းလူမျိုး အင်္ကျီကို ချပ်ခြံရောင်း ထတ်သည်; ငွေတစ်ရာတွင်တစ်လကိုငါးကျပ်ကိုးပေးမည်ဟုစာချပ်သည်, he bound himself (in writing) that he would give 5 per cent. a month interest; လမ်းနှိစားနာမီကွာပလောက်ခြံခရီးချပ်သည်, owing to the provisions being insufficient on the road, the journey was delayed.

—ချာ (ချပ်ခြံ), *v.* same, last definition; အထက်ပြင်သာရွာမှာ မယ်ကြွယ်သည်၌စွာနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့်။ တစ်ဆယ့်အပ်ချပ်ခြံသင့်သည်။

—စာ, *n.* the narrow edges of cloth, inside of a seam; ဤအထည်ချပ်စာငယ်သျှင်ခဝါပေးသောအခါအစတွက်တတ်သည်။

—ထည်း (see ထည်း), *v.* to restrain, keep in check, hold in control; ခေါသကိုချပ်ထည်းသည်, he suppresses or restrains his anger.

—ထား, *v.* to place in confinement, keep in custody; မထူးသဖြင့်ချပ်ထားသည့်အမှု, a case of illegal confinement.

—ရိုး, *n.* a seam.

—ဆွား, *n.* a tailor; အချပ်ဆွား, အင်္ကျီဆွား။

ချပ်ချပ်, *adv.* moderately; applied to words of warmth (obsolete); ချေးချေးပူပူပေးသလား။ ထယ်ခပူထွပါချပ်ချပ်သာပူတော့သည်။

ချါ (ရှိ), *v.* to cover, overspread, as with a cloth or clothes, to be entire, as ချါခြံပိုင်သည်, to have the entire control of; ထိုကာလသား ၂ ယောက်ပွဲထိုးပုဆိုးကိုချါခြံသွားသည်။ မြို့သားဟုတ်မည်မထင်ပါ, those two "young men of the period" cover their shoulders with their puhsoes in going to the pwè; I do not think that they can be townsfolk; ဝကြံဝဒေးမင်းသေးကွန်းထိုးကိုချါခြံပိုင်သည်။

—ထည်သက္ကသတ်, *n.* a blanket, ချါဝတ်ချါဝား။

—ရုံ, *v.* same (infrequent).

ချါ (from ချါ, to be contracted), *v.* to contract, draw into a narrow compass; ချည်းသည်, to close up, as scattered; ၎င်းတွေ ဝမ်းဝကျယ်သောကြောင့်နှုတ်ပုတ်ကိုချါမြှောင်မည်။

ချုံ့လို့, *v.* same, 1st def.; စစ်သူကြီးမိမိစစ်သည်များကို ထာကရန်သူအဖြစ် နည်းအောင်ချုံ့လို့၍ ချီသွားသည်, in order that his troops might seem few to the view of the enemy (*lit.* enemy on the other side), the general marched them in close order.

ချုံး, *v.* to pine away, become exhausted in flesh and strength; *comp.* ကြီးမိန်းမကိုထောက်ထားကထောင်းသတ်လိုက်သည်, ဟုထောက်သတ်လိုချုံး ကျထေ့သည်။

ချူ, 1, *n.* a jungle, a small bell.

—ကိုး, *n.* a collar of said bell; နွားလည်ပင်းမှတ်တပ်ရန်သားရေကို ဖောက်၍ချူထည့်ပြီးလျှင်အောက်ကကြိုးသိလျက်ချူကိုးလှည့်သည်။

ချူ, 2, *v.* to twist off (fruit, leaves, &c.) with a forked pole (တံချူ), to extract (urine or fæces) with an instrument, သစ်သီးကို ချူသည်။ သစ်ပင်ကို ချူသည်။ [မိန်တံချူနှင့်လှမ်းယူသည်, he stretched forth and took it with a diamond (တံချူ), that is, "he stole it," a slang expression affected by boat thieves in the locality of Yandoon, Samalauk, Kattiya (Lower Burma); a မိန်တံချူ is a bamboo with an iron hook at the end by which things are abstracted from boats when the distance is too great to admit of a thief making use of his hands]; ဝမ်းချူသည်, to extract fæces; ဆီးချူသည်, to draw off urine (as with a catheter); မင်းရှိသမျှပစ္စည်းများကိုသူကချူချ လိုက်မိန့်သည်, he will clear you out of all your property.

ချူး (ရွှံး), *n.* a sort of mermaid, ချူးသူ (one kind of ရေသူဝ).

—အို, —တန်ဆာ, —ဝန်း, —လိပ်, —သေး, *n.* sundry ornaments made to represent the fabled decorations of a chyoo (mermaid).

—နားထောင်း, *n.* a kind of ear ornament.

—ရုပ်, *n.* an image of said mermaid placed at the prow of a vessel as a protection [against belus (ဘိလူး)], the figure-head of a vessel or of a royal barge. [*Note.*—It is said that the difference between a ချူးသူ and a ရေသူဝ is that the latter has the hair down the back and the former has not.]

ချေ, 1 (from ကျေ, to be rubbed out, &c.), *v.* to rub out, erase, cancel, to reply to, refute, to satisfy (the mind); ဝတ်ပြီးသော လုန်ကိုဆိုးချေသည်။ ပရပိုက်တုဒ်ရှိသော စာယောင်းများကို မီးသွေးဆုတ် ရွတ်ပြီးလျှင်နောက်မှချစ်ပေါင်ရွက်ဝဲရွက်များနှင့်ချေသည်, he first rubbed the old writing over with charcoal and then erased it with the leaves of the roselle and the pegyi; ကျွန်ုပ်သား သေသည်ကိုလွမ်းသော်လည်းမိတ်ချေ၍နေရသည်, although I think of the loss of my son with sorrow, I am obliged to try and obliterate the fact from my mind; သူ့မျှေးရူးကိုချေထားသည်။

ချေဆို, *v.* to refute (in law).

—ဝ, —ထည်း, *v.* same, 2nd def. ; ထချေသည်။

ချေ, 2 (from ချည်), *v.* to sneeze.

—ဆတ်, *v.* same.

ချေ, 3, *verb. affix*, sometimes alternative, *see* Grammar ; သွားထင်ချေ, သွားမေးချေ, သွားရေချိုးချေ။ ထုတ်ချေမည်ထား။ မောင်ထိုးဦးကထည်းချေဦးဆိုပြီးချွင်ထွက်သွားသည်။

ချေး, 1, *n.* the Tavoy redwood, the tree which produces a marking-nut ; ချေးသီး။

—သီး, *n.* the marking-nut ; ချေးထန်သီး (Tavoy).

ချေး, 2 (*pron.* ချီး, from အချေး), *n.* the excrement of animals, fæces, ordure ; ကျင်ကြီး, မစင်, ဝမ်း။

—ခါး, *n.* chyme.

—ထိုးမိုး, *n.* a kind of beetle.

—နီ, *n.* ; *see* ချေးခါး။

—ထို, *v.* to evacuate the intestines ; (vulgar) ကျင်ကြီးစွန့်သည်။ ဝမ်းသွားသည်။ ထခြားသွား။ ထပိုထပါးသွား။ [in Upper Burma ငြင်ငွေင်သွားသည်]။

ချေး, 3, *v.* to borrow or lend, to hire or let ; the article, in either case, to be returned not the same, but in kind ; *comp.* ငှား ; ကျွန်ထော်ကိုငွေ ၁၀ ထောင်ချေးပါခင်ဗျား, lend me (about) Rs. 10, please, sir.

—ငှား, *v.* same.

ချေးထိုချေးထာ, *n.* the Arakanese name for မျောက်ထွဲကျော်, the long-armed ape.

ချေးသစ်, *n.* the leopard cat (local).

ချဲ့, 1 (from ကျယ်, to be wide), *v.* to widen, make wide or broad, spread, open to a greater extent ; ထောင်ထာကျည်းသေ့ကြောင့် ချဲ့ချိတ်သည်, owing to the taungya being of small dimensions, he extended it by clearing the jungle ; *lit.* ခတ် means to hew, but as hewing down trees, &c., is synonymous with clearing a jungle, the word clearing seems admissible.

—ထွင်, *v.* same ; ဝထားချဲ့ထွင်၍ပြောတတ်သည်, he is in the habit of expatiating when speaking.

ချဲ့, 2 (*pron.* ချည်), *v.* to be weak, infirm, debilitated ; ခုလာပါးရက်စွဲနေသောကြောင့်ချဲ့နေသည်, he remains in an infirm, helpless state, owing to his having chronic rheumatism.

—နဲ့, *v.* same ; မင်းတို့ထင်ပုံကိုင်ပုံများချဲ့ချဲ့နဲ့နဲ့ရှိလေချင်း။

ချဲချဲ (*pron.* ချဉ်ချဉ်), *adv.* tremblingly in mind, from sudden passion.

—တုန်, *v.* to quiver with passion or strong mental excitement, as when grudging to give a thing, as in the phrase နှစ်မြှော့ထိုချဲချဲတုန်နေသည်။ သု.ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) ထိုကျွဲများနွားများ ဝင်၍ ဖျက်ဆီးသည်အတွက် ချဲချဲတုန်နေသည်, he remains quivering with rage because buffaloes and bullocks have entered his garden and damaged it.

ချော, 1, *n.* conveyance by stages.

—ထောက်, *v.* to take in charge at a new stage.

—ပို့, *v.* to conduct, convey by stages.

—ပို့ဖာထာ (ချောဖာထာ), *n.* a Post office peon ; မြင်းရထားလူ or briefly ချောမြင်းချောရထား, &c., a horse, carriage, &c., employed in conveying by stages ; ထရုဒိုင်းသောသူမြန်မြန်ရောက်အောင်မင်းထိုကချောထောက်၍ပို့ရမည်, in order that the man now sent may arrive quickly, you must convey him by stages (*lit.* stage by stage).

ချော, 2, *v.* to be smooth, fine, nice, handsome ; သည်မိန်းမအတွန်ချောသောမိန်းမဖြစ်ပါသည်။အပျိုချောသိပေါ။မြင်းချောသိနို့။

—ညက်, *v.* to be smooth and fine in substance ; သည်ဗုဆိုးအသားအတွန်ချောညက်သည်, the texture of this puhso is fine (and delicate) ; စားပွဲခုံလှင်သောသစ်သားသည် ထယ်၍ချောညက်သောအသားဖြစ်သည်, the grain of the wood of which this dining table is made is very fine and even.

—မော, *v.* ; *see* ချော, ပြေပြစ်သည်။

—မြေ, *v.* to be clear of jungle, weeds, as a garden, *i.e.*, have a well kept appearance (ချောမြေသာယာ)။

—မွန်, —မွေ, —မွတ်, *v.* to be very smooth, fine, &c. ; သည်ရထားသွားလိုက်သည်မှာ ထယ်ချောမွတ်သည်, this carriage goes in so smooth and gliding a manner (*i.e.*, without jolting, &c.).

—လွင့်, *v.* to be sleek.

ချော, 3, *v.* to be slippery, to slip along, slide ; *comp.* ချော်သည်ထံတားပေါ်မှာလူအသွားအလာနည်း၍ရေညိုရှိသောကြောင့်တယ်ချောသည်။

—ကျိ, *v.* ; *see* the parts ; ကျောပေါ်မှာမည်သည်ကျဆင်းမထိချောကျိကျိနေသည်, I do not know what it is that has fallen down my back, it has a slimy feeling.

ချော, 4, *v.* to excite a quarrel, instigate, provoke, ရိုးချောသည် ; not used singly (by malicious and mischievous representations).

ချောစား, —ထိုက်, —ဖြစ်, *v.* same (ချောစား, *pron.* ချောစားသည်) ; အရှင်ရန်သူဝင်စေမိနှင့်ထွင် အမှုကိုမထိန်ငှက်သာ။ အလိုပါအလိုတူမပြုသင့်ဖြစ်၍ သာ။ လျှောက်ထားရခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟုချောစားလေ၏, because it was not proper to act in concert with him, and it was not easy to conceal the offence when he was really my lord's enemy, are the reasons of my enforced address to your majesty, said he, inciting the king to quarrel by malicious and mischievous representations.

ချောက် (*pron.* ဂျောက်), *n.* a chasm, gulf, abyss (not artificial).

ချောက်ချား (from ?), *v.* to be shaken, agitated, perturbed ; မငြိမ်ဝပ်သက်ရှိသည်။ သွေးလေချောက်ချားသည်, to have the nervous system deranged, ခတ်ချောက်ချား, either from the effects of illness, great grief, or sudden fright.

ချောင်, 1 (sometimes called ချောင်ပလိုင် and ချောင်ပလုတ်), *n.* a kind of cylindrical basket used by Karins and Palaungs, smaller than နောက်လွတ်ငုံး, see also 'လက်ဖက်ချောင်း' ရေချောင်, used for drawing water in some parts of Northern Upper Burma.

ချောင်, 2, *n.* a pot with a perforated bottom, used to bake by steam.

ချောင်, 3, *v.* to be loose, not tight ; ကျပ်, to be lean, thin ; less than (ကြို, to be out of condition, and မိန့်, to be out of the way ; ခေါင်သည်, to be removed from observation of one's superiors ; သည်သူအိပ်ချက်သေခွဲကြောင့် မျက်တွင်းချောင်သည်။ အထက် အစိုးရမင်းများ အသံရောက်အပေါက်အသွားအလာနှင့်သေခွဲကြောင့် သည်မြို့ အုပ် (မင်း) အနုအထိုင်အထွန်ချောင်သည်။ နတ်ဖန်သည်အလုပ်ချောင်ချောင် နှင့်ပြီးစရာရှိပါသည်။

—ကျ (*pron.* ဂျောင်ကျ), *v.* to be out of the way ; မြန်မြန်မီးသင်္ဘော အသွားအလာများသေခွဲကြောင့် အထက်ကကဲ့သို့ ချောင်မကျပါ, owing to the frequent visits (*lit.* going and coming) of steamers, Mergui is not so out of the way as formerly.

—ကျချောင်ကျပ်, *adv.* a little loose ; ခပ်ချောင်ချောင်။ ချောင်ထောင့် ထောင်။

ချောင်း, 1, *n.* a large brook, rivulet, tributary stream.

—ဦးတို့, *n.* a creek ending in a *cul-de-sac* ; ဇင်္ဘာတက်ချောင်းတို့။

—ရိုးမြောင်းရိုး, *n.* streams and channels ; အင်းသူကြီးတို့ချောင်းရိုး မြောင်းရိုးထော်ကြပါ၏သား, fishery lessees, are your streams and channels in a satisfactory state ?

ချောင်း, 2, *v.* to peep, look slyly, pry into (as an eavesdropper) ; the action of a tiger watching its prey just before making the fatal spring would be perhaps best defined by ချောင်း

[the Burmese use this word in the sense of a man lying in wait for an enemy to kill him or do him grievous bodily harm] ; ဆိပ်ရှင်ကသူရီးကိုချောင်းခြံထားနှင့်လက်သည်။

ချောင်းကြည့်, *v.* to look slyly through a crevice, to peep at with close inspection or impertinent curiosity, အထူးအိမ်ခွဲမောင်ထွန်း ဝံကသူရည်းစားမပွယ်ကိုချောင်းခြံကြည့်ရာမြင်ဘူးလား။

—မြောင်း, *v.* same ; မိမိအကြောင်းကိုမကောင်းစကားပြောအံ့ထင်၍ချောင်း မြောင်းနားထောင်သည်။

ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း), or တချောင်းချောင်း (တမြောင်းမြောင်း) *adv.* ascendingly, as smoke, vapour, &c. ; figuratively applied to strong passion ; ထောင်း ထောင်း။ ကျွန်ုပ်တို့မိတ်မန် ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း) ထသည်, မိတ်ဆိုး ထိုက်သည်မှာ ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း) ထသည်။

ချော့, *v.* to pacify, coax, wheedle ; ဟိုလူကိုချော့၍မေးစမ်းပါ, coax and ask that man ; အကလေးငိုသည်ကို ထိတ်အောင်ချော့ပါ, coax the child in order to make it stop crying.

—ဓော့, *v.* same.

ချော်, 1, *n.* the dross of metal. Proverb ခြိတ်ခတ်ကိုချော်မသိဘဲနောင် ထား, could dross exist without knowing the peculiar characteristics of gum-lac ? [*Note.*—This expression is used by the Burmese when they wish to say that any particularly cunning individual is a match for another.]

ချော်, 2, *v.* to slip, slide off, lose footing, to go aside, err, to be barren or jejune, as an ill-concerted plan or design, backslide ; ထွသည်။ချွတ်ယွင်းသည်, to deride, treat derisively ; in this sense not used assertively ; ဖုတ်ချော်သည်, to glance off as a bullet and strike some object other than that intended. ထင်းရှောက်သောအခါမောင်ဖြူ ခြေချော်၍ထသည်, when Maung Pyu was walking on the road, his foot slipped and he fell down ; သေနတ်တိုင်ကိုပစ်ရာချော်၍မေ့ထိုက်သည်, when the musket was fired at the post, it (the bullet understood) glanced off and struck Nga Mè.

—ထော်ထော်, *adv.* same ; ၁၂၄၄ခုနှစ် မင်းသူကြီးများ မင်းဈေးမကောင်း သောကြောင့်အကြံချော်ထော်ထော်ရှိကြသည်, in the year 1244, owing to the price of ngapi being low (*lit.* not good), the "damin thugyi's" calculations were upset.

ချော်ထိုက် (from ?), *v.* to rake the bottom of a river in order to remove snags and other obstructions. [*Note.*—This appears to be used now in the sense of a boat, ship, or steamer striking a snag, &c., though seen, the impetus of the vessel through the water rendering contact unavoidable,

giving the idea of sliding on to an obstruction, snag, &c. ;
 ထွေတံရုန်းကိုချေခံ၍ ထိုက်မိသည်, slid on to and struck the
 snag.]

ချိ, *v.* to be sweet, as sugar, to be fresh, as water, that is not
 salt ; to be pleasant, as the voice or countenance (အသံချို
 သည်, စကားချိုသည်), to act with apparent forbearance to-
 wards a person whom one *ultimately* intends to punish
 or get punished, because the present time is not oppor-
 tune for action, ချိပြီးထွတ်သည်။ [ချိဆွဲ has a similar meaning] ;
 to be cool, as the sun, to abate, as the violence of the wind
 (after a storm) ; လေချိုသွားပြီ, to be moderate, as the price of
 anything ; အသီးချိုသည်။ သည်အရပ်မှာရေချိုသလား၊ ရေနံသလား, is
 the water sweet or salt in this place (or locality) ? ဤသူထံ
 စကားပြောချိုသာသည်, this person is sweet of speech, or ဤသူ
 ထံမှတတ်ချိုသည်, this person is very sweet-mouthed, *i.e.*, sweet
 of speech ; စကား ချိုသာသည်။ လှေသူကြီး လေချို သွားပြီသွားကြမိ,
 “lhay thugyi, the wind has lulled, let us go.”

—င, —ဆိပ်, —ဗျ, —မြ, —သာ, *v.* ; see the respective roots.
 ချိဆိပ်သောအသီး။

—မြက်, *v.* to be excessively sweet (ခပ်ပြင်းပြင်းချိုသည်) ; ထန်းချက်
 ချိုမြက်သည်, jaggery is excessively sweet.

ချိက်, 1, (မြိတ်), see ချိန်။

ချိက်, 2, (မြိတ်), *v.* to relish, enjoy ; not used as a verb. Dcr. နှစ်
 ချိက်။

ချိက် (မြိတ်မြိတ်), *adv.* relishingly ; applied to eating with a zest
 and to sleeping soundly ; not used unless preceded by
 နှစ် or followed by မြိတ်။

—မြိတ်, မြိတ်, *adv.* same ; လျှာနှင့်ညကအိပ်၍ ချိက်ချိက်မြိတ်မြိတ်သည်,
 last night I had a deliciously sound sleep ; ထမင်းကျွန်ုပ်စားသည့်
 အစာသည် ချိတ်ချိတ်မြိတ်မြိတ် (မြိတ်မြိတ်မြိတ်မြိတ်) မြိန်သည်, it is only
 now that I enjoy the food I eat with relish (မြိတ်မြိတ်မြိတ်,
 zest).

ချိင်, *v.* to lop, cut off (limbs from a tree), one kind of ခုတ် ;
 သစ်ထိင်းကိုချိင်၍ ချလိုက်, lop off the branch of the tree, (the
 word ချ seems to be used for the sake of euphony) ; မင်းလူ
 ကိုချိင်လိုက်ပြီဟော, I have “done” for your man ; literally
 “I have ‘lopped’ your man.” The Burmese use this ex-
 pression with reference to individuals when they wish to
 show off their power of being able to do injury to an-
 other.) ထန်းခွက်ချိင်။

ခြအံ, *n.* a whiteant's nest constructed on the side of a tree or house; *comp.* ထောင်ခို။

—ပုန်း, *n.*; *see* ခြ။

ခြက်, *v.* to scratch with the nails, or tear (the skin) with the claws, to scratch up, rake together; *comp.* ခြင်္။ [Note.—It is believed that this word is not good Burmese; it is probably a provincialism.]

ခြခြ, *an intensive* (infrequent).

ခြင်, ၁, *n.* a mosquito.

—ခြောက်, *n.* a mosquito-flap, really a သားဖြီးထပ်, to keep off flies and mosquitoes.

—ထောင်, *n.* mosquito curtain (ခြင်ရံ is more polite than ခြင်ထောင်). အိပ်ရန် ခြင်ရံ။ ခြင်ထောင်ညှော်မိ, a jocose but coarse term applied to an over-uxorious husband,

—ပုန်း, *n.* a mosquito which hides in dark corners.

ခြင်, ၂, *v.* to measure with a measure of capacity; *comp.* ခြင့်။

—ထောင်း, *n.* a measuring basket (ဝပါးခြင်ထောင်း).

—တွက်, *v.*; *see* the parts.

—တွယ်, *n.*; *see* ခြင်္။

ခြင်ဆီ, *n.* the marrow of human or other bones.

—စိဉ်, *v.* to penetrate the marrow, be thrilled with pleasurable sensations, or with cold; *see* စိဉ်။ သည်ရေကို မောင်းမချိုးနှင့် အချိုးခြင်ဆီစိဉ်အောင်ချင်းရှာထိဉ်မည်။ သည်ရေ့ယံအေးထိုက်သည်မှာခြင်ဆီစိဉ်ရောသည်။ မိုးတွင်းခြင်ဆီထိအောင်မှတ်မိသည်။

ခြင်မိတ် (from အခြင်, a rafter), *n.* a board covering the ends of rafters and forming a facing to the eaves of a house.

ခြင်သေ့ (so written by the Arakanese); *comp.* ချင်သေ့။

ခြင့် (ချင့်), *v.* to compute, calculate, weigh in the mind, estimate, form a judgment of, ponder over, repeat, think over; *comp.* ခန့် and ခြင်။ ဤကဲ့သို့ပြောထိုက်သတားထုခြင့်ဝမ်းပါခင်သျှား, consider, sir, whether it is right that he should speak (to me) thus.

—ချိန် (ချင့်ချိန်) (*pron.* chyin jyein).

—ဝား, —ထောက်, —တွက်, *v.* same; နှိုင်းချိန်သည်။ ဤအမှုတွင် ထရားထိုဝကားမှန်သည်မှန်သည်ချင့်ချိန်စဉ်းစားရန်ဆိုင်းထားဦးမည်။

ခြင်း, ၁, *n.* a light, open basket for carrying poultry, fruit, &c. [this is the generic term for basket]; ထရက်ခြင်း, a small basket attached to a pole with transverse prongs inside for plucking mangoes.

ခြင်းယံး, *n.* a foot-ball, a hollow wicker Burmese foot-ball made of rattan; ခြင်းယံးသတ်သည်, *v.* to play at foot-ball.

ခြင်း, ၂ (from အခြင်း, an act), *v. affix* giving the power of a participial noun, as သွား, go; သွားခြင်း, a going; combined with ဌာ it gives the power of the infinitive mood, as သွား, go; သွားခြင်းဌာ, to go.

ခြစ်, *v.* to mark with the nails (ထက်သံနှင့်ခြစ်သည်); *comp.* ခြက်, to scrape as with a knife or sherd, to scrape up with the fingers, to rake as with a hoe, to rake with a rake (တုန်ခြစ်) သတ္တဝါသီးကြက်တင်းခါးသီးအခွံများကိုထားနှင့် ခြစ်ပြီးလျှင်ခွံမိတ်၍ချက်သည်။ မြေခွံမိတ်စဉ်သောစပါးကို ကုန်စဉ်စွာရအောင်လက်နှင့်ခြစ်၍ကျုံးလိုက်ပါ။

ခြည်, ၁, *n.* a ray; not used singly. Der. ရောင်ခြည်, နေခြည်။ ဘုရားရောင်ခြည်တော်ကြောဝဠာတို့ကို အလုံးကိုဖြန့်၍။ ထွန်းလင်းတော်မူသည်, a ray of Buddh extends to and illumines the whole of the sekya-wala; ထုံးမည်ကျွန်းကို။ ပယ်ထွန်းမိုက်မှောင်။ မြည်ဘသောင်ဖြင့်။ ပြောင်ပြောင်ဝင်းထိန်။ စက်ချပ် နီထိုး။ မြတ်ဆူနီ။ ရောင်နီလျှော်။ ထွန်းလင်းဖြာသည်။

ခြည် (ချည်), ၂, *n.* thread simply spun.

—ကတ္တီပါ, *n.* cotton velvet.

—ကျစ် (ချည်ကျစ်) (*pron.* ချည်, jyit), *n.* thread doubled and twisted; အပ်ခြည်။

—ခင် (ချည်ခင်) (from အခင်), *n.* a skein or hank of thread.

—ခင်စွင် (ချည် ခင်စွင်) (*pron.* chycegin-zoot), *n.* a species of wading bird [the white-necked stork].

—စာ (ချည်စာ), *see* အစာ, sizing.

—စာ ဂျေး (ချည်စာဂျေး), စာတင်, *v.* to size thread.

—စာသတ် (ချည်စာသတ်), *v.* to comb the thread after sizing.

—ထွေး (ချည်ထွေး), *n.* a skein or hank of thread knotted.

—ပင် (ချည်ပင်), *n.* a single thread.

—မျှင် (ချည်မျှင်), *n.* same.

—ယံး (ချည်ယံး), *n.* a ball of thread.

—ဝင် (ချည်ဝင်) (from အဝင်), a spindle of thread.

—သေ့ (ချည်သေ့), *n.* a quill, on which thread is wound from the spindle.

ခြမ်း, *v.* to divide in two equal parts, ဝက်သည်, ထက်ဝက်ခွဲသည်, ထက်ခြမ်းခွဲသည်; ဝါးကိုထက်ခြမ်းခွဲသည်, to split a bamboo in half; သစ်သီးထက်ခြမ်းခွဲသည်, to cut fruit in half; ထခြမ်း, *n.* a bit, portion taken off, cut off, &c.

ခြံ, *n.* a fence of any kind, an enclosure for cultivation or keeping creatures, a cage for wild beasts; လွှဲခြံ။ ခြင်းခြံ။ ဝက်ခြံ။ ခြံလွှဲ

ချင်းခတ်ကြသည်, a figurative term applied to a mutually destructive quarrel.

ကြိတာ, —ထိုး, —လှံ, —ဝိုင်း, *v.* to surround with a fence, to inclose in any manner; ကျွန်ုပ်တို့အောက်သို့ကျွန်းအစရှိသောထိရသော ဟိုဝင်၍ထိုးသောကြောင့်ကြိတာ၍ပေးပါ။

—ရံ, *v.* same, to surround with people, adherents, dependants, guards, &c. Der. အကြံအရံ။ ကောသလတိုင်း သာဝတ္ထိပြည်စေတီဝန်ကျောင်းတော်၌ နေထောင်မှုသောအခါ ဗျားစွာသော ရဟန်းသင်္ဃာတော်တပည့်အပေါင်း ခြံရံလျက် အစရှိပြုမူပိဒေ ယာကျွန်းမှ ကြယ်အပေါင်းခြံရံလျက် ထွက်လာသောသပြေတန်း၏တင့်ထယ်ခြင်းကဲ့သို့သော တင့်ထယ်ခြင်းဖြင့်ထွက်ထောင်မှုလေ၏။

ခြား (from ကြား, to be apart), *v.* to be between, divide, make separate, distinct; မိုင်းခြားသည်၊ သားနားသည်။ ထီးခြားသည်။ ထီးသန့်သည်, to be different, diverse, unlike, dissimilar; ကွဲပြားသည်, to take every other one, take one and leave one; in this sense frequently written ခြာ, and chiefly used in the phrase ရက်ခြာ, every other day (ရက်ခြား is more correct); နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံဝင်ကြားတွင်တောင်တန်းခြားလျက်ရှိသည်, in the intervening space there is a range of mountains which separates the two kingdoms; လူချင်းတူသော်လည်းမိမိယချင်းခြားသည်, although men are like one another, the persevering exertion between one and another is different.

—နား, *v.* same, 2nd def.; to rebel; ပုန်ကန်သည်, throw off one's allegiance to; to separate from, to rebel; ခြားခြားနားနားပြောပါ, speak definitely; နောင်တော်ပုန်ကန်မင်းကိုဦးတော်မင်းတုံးမင်းသည်ရတနာဆီခံမြို့သို့ထွက်၍ပုန်ကန်ခြားနားသည်, the younger royal brother, Prince Mindôn, rebelled against and threw off his allegiance to his royal elder brother the Pagan Prince, and left Amara-pura and departed to the city of Yadanatheinga (Shwebo).

မြ (မျှ), *v.* to make level by spreading out the parts; *comp.* ညှိ။

မြွေ (မျှင်), *n.* lac, gum-lac, cochineal, the produce of a small insect deposited on the limbs of trees.

—မြွေ (မျှင်မျှင်), *a.* purple; မိုင်းနွယ်မှိုင်းလိုက်သည်မှာမြွေမြွေ (မျှင်မျှင်) ကျရောသည်, the sky is so dark that it has become quite purple.

—ပန်းဆိုး (မျှင်ပန်းဆိုး), *v.* to dye a dark-red or purple colour.

—မိုး (မျှင်မိုး), *n.* the coccus or cochineal insect.

—ရောင် (မျှင်ရောင်), *n.* dark-red colour, purple.

မြွေ, *v.* to make a loud, resounding noise, but used only in certain adverbial forms, as မြွေမြွေ or တမြွေမြွေ, မြွေခဲ, မြွေအုန်းအုန်း, မြွေထဲ, မြွေသောင်းသောင်း, မိုင်းဦးအခါပရိနိနတ်တို့မြွေ ထူးသောကြောင့်

ကောင်းကင်ထက်ထမြင့်မြင့်နှင့်မြည်သည်။ ပင်ထယ်ထိုင်းထိမ်းသံများကိုဖြင့်အုန်းအုန်းကြားရသည်။

မြင်း, 1, *v.*; see မြင်း, to thunder; မိုင်းမြင်း, not so loud as မိုင်းမြင်း။
မြင်း, 2 (from ကြိမ်း, to be terrified), *v.* (obsolete).

—ခြောက် (ချိမ်းချောက်), *v.* to threaten, daunt, terrify by threats; ထားနှင့်ချတ်မည်မြင်းချောက်သည်, he terrified him by saying he would cut him down with his da.

—ဝဲး (ချိမ်းဝဲ), —မောင်း, *v.* to threaten; မောင်းဝဲသည်။

မြင်း (ချောင်း), *v.* to roar as thunder, be loud, thundering. Der. မိုင်းမြင်း။ အမြောက်သံထမြင်းမြင်းနှင့်ကြားရသည်, one could hear the continual booming of the cannon.

မြစ်မြစ် (ချွတ်ချွတ်), *v.* to have but little, be in a strait for want of, be forced to pick here and there as occasion offers; a word more used by women than men; to be economical, frugal; ကျွန်ုပ်တို့ကလေးနှင့် တထမ္ဘာအောင်မြစ်မြစ်မြစ်မြစ် (ချွတ်ချွတ် ချစ်ချစ်) ထုံးပါးအေ, spend my pay economically, my dear, so that the pay of one month may be sufficient to last till the next.

မြစ်မြစ် (ချစ်ချစ်), *v.* to be particular, scrupulous, strict, close, niggard, to vex, annoy by such treatment; ထိုအခါမှစ၍ ထပါးသောသူထေရ်တို့သည်။ ခုတ်ဆိုးမသားဟူ၍ ပင်နှိပ်စက်မြစ်မြစ် (ချစ်ချစ်) ကြံသော်လည်း။ မိုးစဉ်း (*pron.* ဖိုးစဉ်း) မှအမျက်တောက်ထဲ။ မှန်ထွင်ဆိုဝေတေတုတ် သည်းခံတော်မူ၏။ ကျောင်းထကာမောင်မြို့သည်, ရွာရွာဥစ္စာပစ္စည်းအထိုးအစွဲ၌ထိတ်၍ မြစ်မြစ်မြစ်မြစ် (ချစ်ချစ်ချစ်ချစ်) ထုံးသည်။

ချုံ (ချုံ), *n.* a cluster or clump of bushes or small trees, a jungle.

—စေးပျစ် (ချုံစေးပျစ်) (from စေးပျစ်, *which see*), *n.* a brake, thick jungle, thicket (used more in poetical writings).

—မိတ်ပေါင်း (ချုံမိတ်ပေါင်း) (from မိတ် and ပေါင်း, *which see*), *n.* same (also chiefly used in poetry).

—ဖုတ် (ချုံဖုတ်) (from အဖုတ်, a clump), *n.* a small cluster or clump of bushes; သည်ယုံကိုမြင်လိုသည်ဖြစ်၍ ထွင်သည်, seeing this here, he cleared away this bush. [Note.—This means to do any favour to another with a view of ulterior benefit to one's self.]

မြို့မြို့ (ချုံမြို့မြို့), *n.* a species of heron.

မြို့မြို့ (ချုံချုံ), *v.* to be full of sores, diseases, &c., အနာချုံချုံသည်, *see also* စေးမြို့မြို့သည်; also applicable to vapid, weak, and undecided language, စကားမြို့မြို့သည်။ (ချုံချုံသည်); also applicable to a person's actions, physical or mental, slothful, apathetic, inactive; အသွားအသာမြို့မြို့ (ချုံချုံ) သည်။ အထုပ်အထိုင် မြို့မြို့ (ချုံချုံ) သည်။ အကြံအစည်မြို့မြို့ (ချုံချုံ) သည်, (this word appears to have a strong affinity to ခေမာ).

ခြေ, ၁ (from အခြေ), *n.* a foot or leg ; သည်ထူအသွားအသာခြေမရှိည်ဘူး။
ခြေ ၂ချောင်း မကယ်နှင့်။ မင်းထွေထည်းမကယ်နှင့်။ ခြေ ၄ချောင်း သနားခြေ
၂ချောင်းပင်ပန်း။

—ထွေ, *adv.* a foot or feet ; ခြေထွေသွားသည်, he goes on foot.

—ကြွ, *n.* a retaining fee, or fee paid on engaging a lawyer or doctor ; ရှေ့နေဆိုခြေကြွပေးသည်, he gives a retaining fee to the pleader.

—ခရိုင်, *n.* plaited horse-hair cincture worn below the knee by some young Burmese men (and Shan women).

—ခုံ, *n.* the upper part of the foot, ဖခိုး ; a pedestal, ထိခုံ။

—ချင်း, *n.* an anklet or ornamental ankle ring, fetters ; ခြေ
ချင်းကျိတ်ထိတ်ပါ, take off the fetters or leg-irons.

—ချင်းခတ်, —ချင်းရိုက်, *v.* to fetter, put on fetters ; ထရားခံမျှား
ထိုးခြေချင်းခတ်သည်, he (or they) put fetters (or leg-irons) on
the accused.

—ချင်းဝတ်, *n.* the small of the leg above the ankle ; ခေခြေချင်း
ဝတ်ထောက်ရှိ, ankle-deep (as water).

—ချောင်း, *n.* a toe.

—စွပ်, *n.* a stocking ; hence သားခေခြေစွပ်, *n.* a boot.

—ညှိုး, *n.* the toe next the great toe.

—ထင်ခုံ, *n.* a foot-stool.

—တံထောက်, *n.* the inside of the bend of the knee.

—ထောင်တင်, *v.* to cohabit as a king.

—ထောင်, *n.* ; see ခြေ။

—နင်း, *n.* a shoe.

—နင်းကြိုး, *n.* a shoe-string.

—နင်းခွက်, *n.* ; see နင်းခွက်။

—နင်းရာ, *n.* a footstep.

—ပြင်, *v.* to be exhausted with fatigue, fagged. [Note.—
Often coupled with ထက်ပြင်, as သူခြေပြင်ထက်ပြင်နေသည်, he is
exhausted with fatigue ; ခြေပြင်ထက်ပြင်ပြင်နေသည် is also ap-
plicable to sick persons, women who are enceinte, &c.]

—ဖဦး, *n.* the front part of the foot ; နေခံနေခံနဲ့အိပ်ထိုးခြေဖဦးမှ
မလွှဲဘူးတဲ့ *Anglice*, I will never set foot in your house
again.

—ဖခိုး, *n.* the upper part of the foot ; ခြေခုံ။

—ဖတ်, *v.* to be splay-footed, to have one of the feet turned
out more than the other.

ခြေဝါး (ခြေထဝါး), *n.* the sole of the foot.

— ဖျားထောက်, *v.* to be on tiptoe, to be affectedly vain, stuck-up, supercilious; သည်ထုန်သွယ်အမြတ်ကလေးအစိတ်စနစ်ဆယ်စုသည် နှင့်သွားပိုလိုက်ခြေဖျားထောက်သွားသည်။

— ခ, *n.* the great toe.

— ချက်မိ, *n.* an ankle; ဗျက်။

— မြန်ထော်, — လှိုင်ထော်, *n.* a royal courier in the Burmese time.

— ခင်း, *n.* the place for the feet; opposed to ခေါင်းရင်း။ မြေထော် ခင်းသို့ရောက်ပါသည်ဘုရား။

— ခု, *n.* a footstep; မြေနှင်းရာ။ မြေရာထောက်ခံခြင်းတရားဥပဒေ, *n.* the Track Law; မြေရာထုတ်, to carry on tracks.

— ထယ်, *n.* the middle toe; မြေချောင်းထယ်။

— ထုံး, *n.* a foot-ball.

— ထွင်း, *n.* a step; *v.* to step, put forth the foot.

— သည်, — သည်သူရဲ, *n.* a foot soldier.

— သည်း, *n.* a toe nail.

— သန်း, *n.* the little toe.

— သထိုး, *n.* the leg from the knee to the ankle.

— သထိုးသား, — သထိုးကြွတ်သား, *n.* the calf of the leg.

— သိမ်း, *v.* to castrate, (polite) ဂွေးစေ့တိုးသည်, သင်းသည်, လုဒ္ဒသည်။

ခြေ, ၂ (ချေ) (from ကြေ, *which see*), *v.* to reduce to small particles, to digest (as food), to bruise (as the flesh); ဆေးထွားကလူ နာသို့ရင်းဆေးထိုးခါတ်ခံလိုရေနှင့်ကြေအောင်ချေ၍တိုက်သည်။

— ငံ (ချေငံ), *v.* to be pleasing to the taste; အသားရရှိသည်, to be pleasing to the ear, as well arranged and pertinent discourse; သည်အခါနှင့်ထော်ရ (မင်း) သည်စကားအပြောအဆိုအထဲအထွောက် အရာခွဲအတွက်ခြေငံသောသူဖြစ်သည်။

— ဖျက် (ချေဖျက်), *v.*; *see* the parts.

— ခွ (ချေခွ), *v.* to pulverize.

— ထည် (ချေထည်), *v.*; *see* ခြေငံ, 2nd def.; စကားခြေခြေထည်ထည် (ချေ ချေထည်ထည်) ပြောထတ်သည်, he is able to converse in a pertinent and expressive manner.

ခြေခြောင်း, *n.* a Jew's harp.

— မှုတ်, *v.* to blow on a Jew's harp; မြေ ခြောင်း ပုတေ့ထွေနှင့်ထေး ဖျော်သည်။

ခြေ, *v.* to be gentle, mournful in sound; used adverbially only.

စိုး (ချ) (most frequently pronounced စွဲ) (from ကြွ, to be wide apart), *v.* to make wide apart; (to be diffuse or enlarge upon in discourse, to magnify, overdraw); သည်အားပေါက် ကျဉ်းလှသည် ထပ်မံ၍ (ချ) ပေးပါ, စကားပြော (ချ) ခြံမပြောပါနှင့်။ အမှုကို (ကြီးအောင်) မပြော (ချ) ထင်ပါနှင့်, do not magnify (so as to make it more important than it is) the matter; နားပေါက်ပြော (ချ) ပြီးမှ သည်နားကပ်ဝင်မည်။

ခြောက်, 1, *a.* six; ၆။

ခြောက်, 2, *v.* to be dry; သွေ့သည်, to be dried up; ခန်းသည်, သည်အရပ်၌မိုးလေဝသအထွန်နည်းပါးသောကြောင့်သစ်ပင်ဝါးပင်တို့သည်ခြောက် ထန်ကြပြီ, as there is very little rain in this place, the trees (and bamboos) have all dried up.

—ကပ်, *v.* to be dry as flesh or fruit, to be devoid of the busy hum of life, to be dull, deserted and desolate as a city or town; အစားအသောက် မဝင်သည့် ဤလူသည်အသားအရေအထွန်ခြောက် ကပ်သည်, on account of this man not enjoying his food, his flesh and skin are shrivelled up; သည်၌ ရှေးကကဲ့သို့ ရုံးနှင့်ဈေး မရှိသောကြောင့်အထွန်ခြောက်ကပ်သည်နော်, this town is very deserted owing to there being no court and bazaar as formerly; is it not?

—ခန်း, *v.* to be dried up.

—တ, —ထပ်, *v.* to be dry (infrequent).

—သွေ့, *v.* to be dry, become dry; သည်ကျားရေကိုခြောက်သွေ့အောင် နေထွန်း၍ထားပါ, lay this tiger skin in the sun in order that it may become dry.

ခြောက်, 3 (ချောက်) (from ကြောက်, to be afraid), *v.* to make afraid, frighten; *comp.* မြိမ်း and ထွန်။ မြို့ထောင်ကညောင်ပင်ကြီး၌ခြောက် (ချောက်) ထက်သောသားရဲကြီးရှိသည်ဟုခြောက် (ချောက်) ခြံပြောဆိုသည်, in a large banyan tree to the south of the town there is said to be (intimidating him) "an evil spirit which is in the habit of frightening (people understood)."

—မြိမ်း (ချောက်မြိမ်း), —ထွန် (ချောက်ထွန်), *v.*; see the parts; အမိသည်မြိမ်းစွာမိသောသားကိုထိတ်စေခြင်းငှာကြောင်မားကြီး (*pron.* ကြောင်မားကြီး) ထာကိုက်ထိတ်စေသည်ဟုခြောက်ထွန် (ချောက်ထွန်ပြောဆို၍ထိပ်သည်), the mother, in order to quiet her violently sobbing child, frightens it and puts it to sleep by saying "the big wild cat will come and eat you" (*lit.* the big shaggy cat).

ခြောက်ချက် (ချောက်ချက်) (*pron.* jyout jyet), *adv.* rattlingly; ခြောက်ချက် (ချောက်ချက်) ဖြည့်, to rattle.

ခြောင်း (ချောင်း) [from သည်ခြောင်း (သည်ချောင်း), the wind-pipe].

ခြောင်းခြောက် (ချောင်းချောက်), *n.* the dry cough, pulmonary consumption.

— ဆိုး (ချောင်းဆိုး), *v.* to cough, to have a catarrh.

— တထုတ်ထုတ် (ချောင်းတထုတ်ထုတ်), —တဟဲ့ဟဲ့ (ချောင်းတဟဲ့ဟဲ့), *adv.* with a constant cough; ညကကောင်းကောင်းမခပ်ရခြင်းတထုတ်ထုတ် (ချောင်းတထုတ်ထုတ်) နှင့်နေရသည်။

— ပန်းဆိုး (ချောင်းပန်းဆိုး) (*pron.* ပန်း), *v.* to cough.

— ပန်းဟန့် (ချောင်းပန်းဟန့်), ခြောင်းဟန့် (ချောင်းဟန့်)။ ထောင်တက်ကလူလာသွင်ခြောင်းဟန့်ထိုက်ပါ။

— သံဖြူ or ပေး (ချောင်းသံဖြူ or ပေး), *v.* to hem; ထူကိုထိအောင်ခြောင်းသံ (ချောင်းသံ) ပေးသည်။

— ဟက် (ချောင်းဟက်) (ချွဲဟက် is better), *v.* to hawk.

— ဟန့် (ချောင်းဟန့်), *v.* to hem; ခြောင်းဟန့် (ချောင်းဟန့်) သံကြားမော်ကြည့်သည်။

မြိုး (ချိုး) (*pron.* မြိုး), *n.* a horn; [မြိုး (ချိုး) ထည်ထူး။ လူများယောက်ျား။ ဝယ်ဒိမှား။ မထားခပ်နေစင်းစင်းသေ or မြို့ထည်ထူး။ အိမ်ဦးမှာချည် ဥစ္စာထည်။] ခပ်ထူးပျောက်သောကျွဲမြိုး (ချိုး) နေ။ ကိုယ်နေ ထယ်နှယ်ရှိသလဲ။ [အထိုးမထန်ပါဘူး မြိုး (ချိုး) ထိုးနား ခွက်ပြတ်ထိုက်ပါသည်, it was of no value, he only got a thing with broken horns and split ears. This is a metaphorical expression used allusively in a disparaging sense of a man marrying a common and worthless woman, or a woman marrying a poverty-stricken and disreputable man.]

မြိုင် (ချိုင်), *n.* a cage for birds, a moveable cage for beasts (သံချိုင်); ချိုင် is not used in colloquial.

မြိုး (ချိုး) (*pron.* မြိုး), *n.* a dove, ဥချိုး; *comp.* ခို။

— ဆုံ (ချိုးဆုံ), *n.* a shelter in a tree, used for shooting doves.

— မြိုး (ချိုးမြိုး), *n.* the ground pigeon.

— မိမ်း, *n.* the Emerald dove.

— နီဝု (ချိုးနီဝု), *n.* a species of dove.

— မိန်တူမ (ချိုးမိန်တူမ), *n.* the fox-coloured turtle-dove.

— မှုတ် (မြိုးမှုတ်), *v.* to whistle by blowing through the thumbs laterally placed together, with the fingers of both hands closed, as when calling any one.

— ထင်းပြာ (ချိုးထင်းပြာ), *n.* the ring-dove.

— ထည်ပြောက် (ချိုးထည်ပြောက်) (*lit.* “the speckled-neck dove”), *n.* the common kind.

— သိမ်း (ချိုးသိမ်း), *n.* a small hawk, the kestrel of Europe (*Tinnunculus alandarius*).

မြီးနာရီ (ချီးနာရီ), *n.* a cuckoo-clock.

မြီးဖြီ (*pron.* chyō jyan), *v.* to deny one's self, practise self-denial, perform austerities; မြီးဖြီကျင့်သည်။ မြီးဖြီစွာကျင့်သည်။ ထုဝေဝေရှင်ရသောသည်။ ဒီပင်ကာမြတ်စွာဘုရားထံသို့ဆောင်ဘုရားဖြစ်ထွန်းသောဗျာဒိတ်ကိုခံရသောဥက္ကဋ္ဌကြောင့်ယနေ့ပင်ဖြစ်ခဲ့ဟု အထူးသဖြင့်မြီးဖြီစွာ ကျင့်ထောင်မှုသည်, Thumédā, the lord rishi, owing to his having received a divine communication in the presence of Dipinkara the most excellent Buddh, that he would become hereafter a Buddh, practised austerities in such a wonderful way as if he were about to become a Buddh on the self-same day; ထွန်းဝိမိတဥက္ကဋ္ဌနေ့နည်းပါးသောဥက္ကဋ္ဌအဝတ်အစားမှစ၍ မြီးဖြီစွာဝတ်ဆင်ရပါသည်, as my parents have few goods and chattels, I am compelled to wear even my clothes in a self-denying manner.

ခွ, *v.* to be forked, branch into two parts (having something between), to ride upon, have authority over, ခွ၍စီရင်သည်။ *Der.* အခွ; ဣလောင်းမြို့၊ ပန်းတနော်မြို့၊ ဓနုမြို့များကို ညောင်တုံးမြို့ဝန်ထောက်ထောင်စဉ်းကခွ၍စီရင်သည်, the Assistant Commissioner of Yandoon has authority over the towns of Shwé Laung, Pantanaw, and Danubyu; မြင်းကိုခွပြီးစီးသည်။

ခွက်, *v.* to be concave, deep as a cup (to be sunken as the face); less extensive than ချိုင့်; *n.* a cup, bowl, or anything of similar shape; a measure of capacity equal to two sahehs (ဝထယ်) ခွက်တထယ်, 10 viss; မျက်နှာခွက်။ သည်လူမျက်နှာခွက်သည်။

—ခွင်း, *n.* a pair of metal cups played together; *comp.* လင်းခွက် and သံခွက်။

—မြင့်ဆိုင်, *n.* a shop where liquor is sold by the glass; နွက်မြင့်ရောင်း။

—ယောက်, *n.*; see the parts.

ခွင်, *v.* to be bent, curved, as a bandy-leg, or the horn of an animal curving towards its fellow; ချုပ်သားကလေးမြေခွင်သည်, my little son is bandy-legged.

ခွင်ထောင်ဇက် (*pron.* ခွင်ဒေါင်ဇက်), *n.* nine-pins, or any similar plaything.

—ကစား, *v.* to play at nine-pins.

ခွင်း, *v.* to strike at, aim a blow at (with a bow), to pierce, penetrate, go through; ချင်းသည် (လေးနှင့်ခွင်းသည်)။

ခွန်, *n.* a kind of long-handled chisel; ထံစောင်တမျိုး။

ခွန်အား, *n.* bodily strength; အားခွန်။

ခွန်အားဗလ, *n.* strength; generally coupled with ခွန်အား in colloquial; ခွန်အားဗလကြီးသည်—သေးသည်။

ခွပ်, *v.* to engage in combat, fight as fowls and some other birds; ကြိတ်ခွပ်, ခါခွပ်, မြိုး (ချိုး) ခွပ်, ခေါင်းခွပ်, to come in contact, conjunction, as clouds or heavenly bodies; ခွပ်ခဲ ဖြည် (*pron.* ခွပ်ခဲဖြည်), to sound with a smacking noise, as when a person gets a slap on the face; တိမ်ချင်းခွပ်သောအခါတွင်ရောင် ကြိုမြင်ရသည်, when one cloud comes in contact with another, one can see the gleam of the lightning.

ခွံ့ခွံ့ (ခန့်ခွံ့), *a.*; see ခန့်ခွံ့ (၇)

ခွံ့, *v.* put into the mouth, as food (either of human beings or animals), bits, &c.; to give as a bribe (in conjunction with တံဖိုး); အကလေးကိုအဝခွံ့သည်, he puts the food into the child's mouth; မြင်းကိုဇက်ခွံ့သည်, he puts the bit into the horse's mouth; မင်းကိုတံဖိုးပဏ္ဏာခွံ့သည်။

ခွါ, 1, *n.* a hoof.

—ကြီးခွါငယ်, *n.* large and small buffaloes collectively; ခွါကြီး ခွါငယ်ခြေတိမ်းခေါင်းပိုက်။ မြေနင်းခွါပိုက်။

—ဆပ်, *n.* a horse's fetlock.

—ပန်းတုံး, *n.* a horse's coronet.

—ရာ, *n.* the step or marks of a hoof, hoof-marks.

—ရည်စီး, *v.* to flow down, as sweat down to a horse's hoofs when ridden hard; မြင်းခွါရည်စီးအောင်စီးသည်။

—ရာတိုင်း, *v.* to measure foot-marks; used metaphorically of a person who, thinking himself strong enough to throw off allegiance to his superior, or benefactor, sets about taking steps to do so, *e.g.*, နင်ကိုခွါရာတိုင်းသသား, are you going to measure hoof-marks with me?

—တိပ်, *v.* to stumble as a horse.

—တုံးချေ, *n.* one of a horse's paces; same as အသွားထူး။

ခွါ, 2, *n.* (Peguan), a chief of pagoda slaves, himself a slave.

—အုပ်, *n.* a chief of pagoda slaves appointed by Government.

—သား, *n.* a pagoda slave; ကျွန်တီးထော်, ဘုရားကျွန်။ ခွါမျိုး။

ခွါ, 3 (from ထွာ, to become separate), *v.* to separate, part, sever, detach, cleave off, put at a distance; to separate, (*intrans.*) go from [to peel the skin off from fruit, but not very elegant]; ထမ့်ထမ့်ခွါထိုက်ပါ, separate the (piece of) mat-walling (from the rest understood); ရန်ကုန်မြို့ကခွါထွက်လာသည်အခါတွင် အမွန်ကိုက်ပါသည်။ ထက်သပ်ရှုထိုက်သက်သက်ပါသည်။

ခွေ, *v.* to curve, curl, coil, wind into a ring (*trans.* and *intrans.*).

Der. ဆခွေး, *n.* a coil, ဆခွေ ; *comp.* ကွင်း ; ကြောင်ပျာပေါ်၌ခွေ၍နေသည်, the cat remains curled up on the mat ; မြွေပချပ်ခွေ၍နေသည်, the snake remains curled up inside the basket ; ဆာအိုးကြီးဆိုမော့ခွေနေသည်။

—ဝတ်, *v.* ; see the parts ; *n.* a hoop [ခွေ (*pron.* ဝွေ), မိုက်ကဝေးသည်, to trundle a hoop.]

—ထိပ်, *v.* to curl as the hair.

ခွေ, 2, *v.* to gather (fuel) ; ထင်းခွေသည်။ ထင်းတပွေကို ခွေခိုပါခင်ဗျား, gather and bring me, please sir, an armful of fuel.

ခွေ, 3, *v.* to check (in chess) (မင်းထိုခွေသည်), မင်းနှင့်ရထား မြင်းနှင့်ရထားခွပ်တွပ် (*pron.* ခွေ့ပ်), ခွေမိသည်။

ခွေ့, *v.* ; see ဝွေ့, to push with the head, to strike by thrusting the head forward as a bullock or a sheep, to butt ; နွားချင်းခွေ့ကြသည်, the bullocks are butting one the other.

ခွေး, 1, *n.* a flat ring, used as a band ; *comp.* ကွင်း, a ring, *e.g.*, ထားခွေး, a da handle ring for keeping the part of the blade inserted in the handle secure ; ထိုခွေး, the same on spear handles ; ထောက်ခွေး, the same on chisel handles ; ထားနောက်ပိတ်ခွေး (လူနောက်ပိတ်ခွေးကထဲ used allusively in a depreciatory sense of persons, somewhat like the English colloquial expression " muff ").

ခွေး, 2, *n.* a dog. ခွေးသူရီးထာ။အိပ်သူရီးအပြီးနှုန်း။

—ဆ, *n.* a jackal.

—ကတက်, *n.* a porch or vestibule, with or without a roof.

—ကျော်ဝက်ကျော်ခံ(ရ), *v.* as in the way of being obliged to put up with contumely or insult.

—မြေ (*pron.* ခွေးချို), *n.* a wooden horse.

—ဆွေး (ခွေးဆွေ), *n.* ; see တင်ပါးဆွေ။

—ထူဝက်တူ, *n.* an animal resembling both a dog and a fox, the Indian badger, *Arctonix collaris*.

—မြေထိုးချောင်းထောက်, *adv.* trottingly.

—ရူး, *n.* a mad dog.

—ရူးမြန်, *v.* to have hydrophobia.

—ယုတ်, *v.* same as လက်ထောက်ချ။ခွေးယုတ်, only used in Upper Burma.

—ထွဋ်စား (ကထေး), *n.* a young hare ; ထိုထွဋ်။

—ထောင်, *n.* an "embryo dog," a term of abuse in some parts of Upper Burma ; ထုံခွေးထောင်။

—ထွာ, see ပိထားချိန်, a carpenter's plummet,

မွေးထွေး (from အထွေး), *n.* a flea. Proverb မွေးထွေးခုန်ထို ဖုံမထွေး, though the dog-flea may jump, it raises no dust. (This proverb is used when speaking disparagingly of an enemy).

—ဝင်စား, *n.* a strange dog that comes and remains of his own accord.

—သမင်, *n.* a dog that follows every master; မင်းမွေးသမင်လိုသူ ကတဲ့, you are just like a dog who follows any master.

—သွား, *n.* a jag.

—သွားမိတ်မိတ် (*pron.* မွေးသွားမိတ်မိတ်), *v.* to jag, indent like the edge of a saw, to make serrated; ထွက်သွေးသွားမိတ်မိတ်သည်, he jags the saw.

မွေးထောက်, *n.* a plant of the genus connarus.

မွေးထေး, *n.* the cow-itch creeper.

ခွဲ (ခွဲ) (from ကွဲ, to be divided), *v.* to divide lengthwise, to split; *comp.* ချိုး, to break in half or crosswise, to separate, sever; ခွဲသည်, to levy, as money, arms, &c.; *n.* a kweh, a measure of capacity equal to half a tin (အဘင်း) or two seits (မိတ်); သစ်သားကို သစ်ရိုက်ခွဲသည်။ ခုန်ကုန်မြို့သို့ကျမှခွဲကြမို့, let us separate after reaching Rangoon.

—ခန့် (ခွဲခန့်), *v.*; see ခွဲ, to levy, assess; သုကြီးများ ထုခန့်ခန့်ခမ်းအတွင်းဝါးသောကြောင့်။ အခွန်တော်ငွေခန့်ရာအတွယ်ထက်ကုန်ငွေမပြေပါ။

—ချင်း (ခွဲခြင်း), *v.* to divide into two equal parts, to divide; မိမိများကစသောဦးကပင်သားတို့ထို့ကို ခွဲခြင်းမိတ်ဖြာ၍ အမွေပေးဝေခဲ့သည်။

—ခွါ (ခွဲခွါ), *v.* to separate, sever, disjoin.

—မိတ် (ခွဲမိတ်), *v.* to split into several parts.

—ပုံကျ (ခွဲပုံကျ), *n.* a sum assessed.

—ဝေ, *v.* to divide.

ချွတ်ချွတ် (*pron.* jywin jywin), *adv.* jinglingly; ချွတ်ချွတ်မြည်, to jingle; ခင်အားအိတ်ထဲမှာချွတ်ချွတ်မြည်သည်မှာဘာလဲငွေထင်ပါကသား, what is it, sir, that is jingling in your bag? I think it must indeed be money.

ချွတ် (from ရွတ်, to be released), *v.* to take out or off, to release, free, deliver, emancipate; ထွတ်သည်, to free from all evil, to release beings from the miseries of successive existences, to annihilate, to refine, purify (as metal); *intrans.* to be out of place, not right; ထွင်းသည်။ (to take off one's hat as a European, ဦးထုပ်ချွတ်သည်); ပစ္စေကဗုဒ္ဓါထွတ်မြောက်များကိုမချွတ်နိုင်။ ဆီမများကိုသာပေးနိုင်သည်, the Pyitsaka Buddhs (Pasé Buddhs) cannot deliver beings from the miseries of successive existences; they can give precepts only;

ထိုင်နင်းခြံသော်ညွတ်သည်, he refines the silver by separating it from the other metals ; မိန်းကေလေးတိုက်ခွပ်ညွတ်ခြံပေးသည်, he took off the ring and gave it to the girl.

ညွတ်ယွင်း, *v. intrans.* to be out of place, not right, to be damaged (deteriorated), injured ; less than ဖျတ်စီး ; သည်ထုအပြောအဆို ရှေ့ကကဲ့သို့မထုတ်အတွန်ညွတ်ယွင်းသည်, this man's speech is not as formerly, it is much impaired ; စကားရှေ့နောက်ပြောအတိုင်း ညွတ်ယွင်းသည်။

—ထွေး (ညွတ်ထွေး), *v. same*, 1st def.

—ထွေး (ညွတ်ထွေး), *v.* to free from (some malady), to exorcise an evil spirit ; ဝန်းနတ်တစ္ဆေတိုင်းဝေးခြံထားသောရောဂါကိုကင်းရှင်းအောင် ဆရာတို့ကညွတ်ထွေးသည်။

ချွန်, *v.* to point, make pointed, sharpen ; to be sharp, keen, talented, အချွန်သည်, ထက်သည်, *see also* လေချွန်, to whistle. Der. အချွန် ; ခုတ်ကိုချွန်ထိုက်ပါ, sharpen the (end of the) stick ; စာထိုချွန်သည်, သည်ထုထင်ထင်ချွန်သည်, this man is a very talented individual.

ချွန်း, *v.* to be naturally pointed (lanceolate) as a leaf, not round or blunt ; *n.* the continuation of the keel of a boat or vessel, whether ဦးချွန်း or ဝဲချွန်းသည်ထုထိုင်းမီးချွန်းထုခေါ်ကြသည်, they call this man " Nga Pho with the pointed chin ;" မြင်းနား ရွက်ချွန်းသည်, the horse's ears are pointed. [Note.—ချွန် and ချွန်း appear to be interchangeable, for instance, the Burmans say that a thorn is prickly, လူးချွန်သည်, whereas it would be expected that they would say လူးချွန်း။]

—ဆတ်, *n.* same (infrequent).

ချွံချွံ, *adv.* right into, right through (ချွန်ခြံပေါက်ထွားသည်).

ချွဲ (ချွဲ), *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous ; *comp.* စေး, to be sticky, adhesive. Der. ဆချွဲ, to drawl in speech ; ဇာတ်ဆွေး ခောင်သာပြောသိမြင်းဆိုသောအခါချွဲသံပါသည်ကို ကောင်းသည်ဟု ချီးမွမ်းကြသည် ; လူးချွဲ, *n.* an oily tongued person.

—ခန်း (ချွဲခန်း), *n.* phlegm ; သဗိဇ္ဇာ

—နှစ် (ချွဲနှစ်), —ရှစ် (ချွဲရှစ်), *v.* to be slimy, &c., to be slow, drawling in speech (very often denotes affectation in speech) ; used adverbially ; စကားချွဲချွဲပြောပြောထင်သောထုမာထာ များသည်။

မြှီ, *v. trans., lit.* to cause to rise, swell up (*see* ကြွ). In modern parlance with မိတ် it means to egg or incite, to make angry (မိတ်ကိုမြှီပေးသည်), to flatter ; မိတ်ကိုကြွအောင်ပြောသည်။

မြှင်း (from ကြွင်း, to remain), *v.* to leave, let remain, set aside ; မြှန်သည်။လူငယ်များစားသုံးစရာထူထွက်မြှင်းခြံထားပါ, set aside some

of the eatables for the little folks to eat (ထူထောင် includes also servants and people not in the same social scale as one's self); သည်လူဝကားပြောသောအခါဝကားခြင်းကလေးနှင့်ပြောထပ်ထပ် (by way of reservation).

မြီး (ချွန်း), *n.* an iron hook used by elephant drivers (a goad). Proverb မြီး (ချွန်း) ကိုပြလိုသန့်ထောင်းသည်, he asks for rice by showing the elephant-goad. [Note.—This means to cause another to do a favour by exhibiting some insignia or proof of power or influence.]

—ထောင်း (ချွန်းထောင်း), *n.* same, a long hook used to gather fruit from trees; *comp.* တံချူ။

မြှင်ခဲး (ချွတ်ခဲး), *adv.* with a sudden crack, with a fine cracking noise (as of a person treading on dry leaves, or the snapping of a piece of bamboo, or the sound of tinsel when rubbed between the hands); (ချွတ်ခဲးမြှင်, to emit such a sound).

မြှင်မြှင် or ထမြှင်မြှင် (ချွတ်ချွတ် or ထချွတ်ချွတ်), *adv.* rustlingly.

မြွေ (ချွေ), 1 (from မြွေ့ to fall off), *v.* to cause to fall as leaves, fruit, &c. (break off with a တံချူ or the hands); applied also to the weakening of passion, in the sense of curbing libidinous passion; မင်ပိုင်တည်းဟူသောအသီးကိုရအောင်ထောထခေါ်သမောထဟူသောမီးကိုမြွေ (ချွေ) ခြံကျင့်ထိုးသည်, in order to possess the fruit (which means the attainment of virtue), he habitually disciplines himself by holding in check the fires, so-called (*i.e.*, the passions), of cupidity, wrath, and ignorance.

—ချ (ချွေချ), *v.* same; သစ်ပင်ပေါ်ကသရက်သီးကိုမြွေ (ချွေ) ချလိုက်ပါ, break off and throw down the mangoes from the tree.

မြွေ (ချွေ), 2, *v.* to be sparing, economical, frugal.

—တာ (ချွေတာ), —ရွှေ (ချွေရွှေ), *v.* same; (ချွေခွံဆပ် or ချွေတာခွံဆပ်သည်, to pay a debt by instalments); သည်ခဏသုကြီးပုထိုးရကျွေးမှာထွေးရန်ပျက်စီးသောကြောင့်အစားအသောက်ချွေတာရှာရသည်; ခင်ဗျားကြွေး ၁၀၀၀ထပ်ထပ် ၂၅ ကျချွေတာခွံဆပ်ပါရအေး, allow me to repay your debt of Rs. 100, sir, in instalments at the rate of Rs. 25 a month.

မြွေရံ, *v.* to surround, attend. Der. အမြွေအရံ။ ကျွေးကျွန်သားပင်းတို့သည်ချွေရံခစားကြသည်, his subordinates and their associates attended on him and paid their respects.

မြွေး (ချွေး), *n.* sweat, perspiration; any vapour collected in a fluid; မြွေးရည်။ သူ့ကိုးနဖူးကချွေးမြွေးထွေအောင်ထုပ်ကိုင်ကျွေးပါလျက်နှင့် ကျွန်တော်တော်ပြန်ရက်သည်။

- ရွေးအောင်း (ရွေးအောင်း), *v.* to keep in a state of perspiration, take a sweat.
- ခံ (ရွေးခံ), *n.* an inner shirt, a garment worn next the skin ; ရွေးခံအင်္ကျီ။
- သတ် (ရွေးသတ်), *v.* to have the perspiration checked.
- တိတ် (ရွေးတိတ်), *v.* to cease perspiring.
- ထုတ် (ရွေးထုတ်), *v.* to draw out the perspiration.
- ထွက် (ရွေးထွက်), *v.* to sweat, perspire.
- နွဲ့ (pron. နွဲ့ဝ) (ရွေးနွဲ့ဝ), *n.* what is earned by hard labour (by the sweat of one's brow).
- ပုတ်, *n.* putrid perspiration which the Burmese (and other Oriental races) believe to accompany fevers.
- ပျံ (ရွေးပျံ), *v.* to perspire freely from heat.
- ရပ် (ရွေးရပ်), *v.* to cease perspiring.
- ဝင် (ရွေးဝင်), *v.* ; *see* ရွေးသတ်။
- ထံ (ရွေးထံ), *n.* ; *see* ရွေး။
- ဆိပ် (ရွေးဆိပ်), *v.* to have the moisture of rice absorbed while cooking, indicating that the rice is well done ; ထမင်း ရွေးဆိပ်ပါထေစေဦး။
- ရွေးမ (ရွေးမ), *n.* a daughter-in-law, a son's wife.

ဂ (ဂဏထံ)။

(The third consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of gutturals.)

ဂဂါ, *n.* the Ganges river, ဂဂါမြစ်, one of the five great rivers which rise in the Himalayas and flows (according to Buddhist teaching) southward in the great south island, ဓမ္မဒိပ္ပိ or ဓမ္မဒိပ္ပိကျွန်း။ ဂဂါယ (pron. ဂဂါယ) ဝါဠကံ။ ထေသံနှင့်အမျှပွင့်၍။ ပရိနိဗ္ဗာန်ထွန်းထောင်မှုကုန်သော။ ယေဝဓု၍။ အကြင်မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ အတ္တိသန္တိ။ မြတ်စွာဘုရား၏, whatever most excellent Buddhas that have appeared and attained Neibban are as numerous as the grains of sand on the banks of the Ganges.

ဂဏန်း (Pali ဂဏန), *n.* a numeral figure ; *comp.* ဝေယံ, a numerical figure in arithmetical computation.

—သင်္ချာ, *n.* arithmetic.

ဂဏာ or ဂဏ္ဍာ (Pali), *n.* rice boiled in milk ; နို့ဂဏာ။

—ဆွန်း (pron. ဂဏာ, zoon or zwùn), *n.* same offered to a priest.

ဝဏာဆင်းယျ, *v.* to offer such rice to a priest ; ထုဇာတာရှင်ဂေါတမထို့ ထုရာ ဖြစ်မည်ခဲခဲတွင် ကောင်းမွန်သော အရသာနှင့်ပြည့်စုံသော နို့ဂဏာဆင်း ထိုကပ်ညှာလ၏, Thuzata (Sujata) made a religious offering of milk-rice of most delicious flavour to Lord Gaudama when he was on the point of becoming a Buddh.

ဝထိ, 1 (Pali), *n.* passage, transition ; a transition to another state of existence ; လားခြင်း။ ဝထိ၅ပါး။ နိဗ္ဗိယဝတိ။ ပေတဝတိ။ ဝထိသနဝတိ။ မနုဿဝတိ။ ဒေဝဝတိ။

ဝထိ, 2 (Pali), *n.* a promise, word pledged.

—ဝံ, *v.* to enter into an engagement, to pledge one's self, to promise ; ခင်သျှားက ဆယ်ရက်အတွင်း ငွေ ၅၀ ပေးမည်ဟုဝတိခံမည်ထား, will you, sir, promise to give me Rs. 50 within ten days ?

—ကဝတိ, *n.* a promise (ဝထိဝတိ).

—စောင့်, *v.* to keep one's word ; သစ္စာစောင့်သည်။

—ထည်, *v.* to be faithful, true to one's word, keep to one's word ; ထယ်ဝထိထည်သည်လှယုံပါထော့။

—ထား, *v.* to promise, make a promise.

—ဖျက်, *v.* to break a promise.

—မှန်, *v.* ; *see* ဝတိထည်။ ဝတိသစ္စာ မှန်သောခါလျှင်။ ဩဇာလေးနက်။ ပေါ်ဆီ တက်က။ နှယ်မြှ်သစ်ပင်ဆေးဖက်ဝင်။

ဝ။ ဂ။ န။ န (ဝနာသဿာ), *adv.* (prefixed to ချေခွယ်, *v.* to mention one thing after another), distinctly, by name, clearly, separately, *i.e.*, to the point ; ရှင်ရှင်ထွေးထွေးမပြောနှင့်။ ဂ။ ဂ။ န။ န။ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြောပါ, do not speak confusedly, but in a distinct and lucid manner ; ကျွန်တော်က။ ဂ။ န။ ချေခွယ်စာရင်းနှင့် ပေးအပ်ခဲ့ရပါသည်, I (*lit.* your servant) had to make it over to him with an account going carefully through each detail.

ဝနန်း, *n.* a crab, hence လယ်ဝနန်း (ဝဏန်း), a fresh-water crab ; လယ် ဖုန်း။ ဒီကြောင်းဝနန်း (ဝဏန်း), a salt-water crab.

ဝနိင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness ; စုံမြိုင်, ခရိုင် (*pron.* ခရိုင် ခရိုင်), a dense forest.

ဝန္တဗ္ဗ (*pron.* ဝန်းဒန်ဗ), *n.* a species of large crab.

ဝနံ (*pron.* ဝန်ဒ), *n.* smell, scent ; အနံ့။

—မာ, *n.* the chrysanthemum.

ဝစ္စယုဒ္ဓိ, *n.* perfumed chamber. Any private chamber devoted to Buddha's use was called gandhakuti, but especially the room he always occupied at Savatthi (သာဝတ္ထိ).—*Childers' Pali Dic.*

ဂန္ဓပ္ (Pali), *n.* a gandappa, a kind of inferior nat inhabiting the base of the Myinmo mount in concert with rekkaiks (ရဲကျိတ်), Gonbans (ဂွန်), Galóns (ဂလုံ), and Nagas (နဂါး) [so named, it is said, because of its partiality for scents and perfumes; ဂန္ဓ, scent].

ဂန္ဓရုံ (ဂန္ဓာရုံ) (*pron.* ဂန်းဒရုံ, from ဂန္ဓ and အာရုံ), *n.* odour smelt.

ဂဗ္ဘသေယက (ဂဗ္ဘသေယ, *pron.* ဂဗ္ဘသေးယ) (Pali ဂဗ္ဘ, the belly), born of the womb; see စေတသုတ, *a.* produced from a viviparous animal, see under ဝဋ်သန္ဓေ။

ဂမန်း, see under ခမန်း။ လည်ပင်းတံတောင်ပြည့်ဂမန်း, (အောင်းရေသည့်အရာ ဆိုသည့်စကား။)

ဂထိကဝတ် (Pali ဂမိက, a guest) (*pron.* ဂထိကဝတ်), *n.* the duties of hospitality to a priest; one kind of ဧည့်သည်ဝတ်။ဂထိကဝတ်ပြုသည်, to perform such duties.

ဂုဗ္ဘရာ (ဂုဗ္ဘရာ) (Pali), *n.* a kind of fabulous lily, ဂုဗ္ဘရာကြာ [said to flourish in the ဆွါနီ။နဝဒတ်။လှလှလှ။ and အနောဒတ္တ lakes].

ဂုဗ်း, *n.* a species of koempfer, of which there are numberless varieties (about 40 in number).

—ကထိ, *n.* one variety distinguished for its fragrance.

ဂရက် (ဂယတ်), *n.* a small fish-pond commonly connected with a larger one by some water communication; hence ဂရက်လက်လက်, the reaction of the bore (ဒီထိုး) in a river, the breaking of the surf or waves on the sea-shore, or the swell along the banks of a river occasioned by the rapid motion of a vessel through the water (the wash of a steamer).

—ထ, *v.* to rise as such swell.

—ရိုက်, *v.* same. [*N.B.*—Used metaphorically of tidings or news which spreads far and wide; ဒီးသင်္ဘောလာပြီထွေကထေးများ ထို ကောင်းစွာချည်နှံထား။ ထို့မတတ် ဂရက်ရိုက်၍ မြိုင်လိမ့်မည်။ သည်ထိထင်း စကားသည်မန္တလေးကပင်ဂရက်ရိုက်၍လာသည်, this report has come, having spread even from Mandalay.]

ဂရိတ် (Latin), *n.* Greek, Grecian; ဂရိတ်လူမျိုး။

ဂရိဝံ, *n.* inconvenience, hardship, trouble, burden, anguish.

—ခံပြု, *v.* to bear the troubles, &c., of another.

—ရှိ, *v.* to be troublesome, harassed with annoyance, hardship.

ဂရ (Pali), *a.* heavy, weighty, important; အလေး။

—ရိုက်, *v.* to treat with deference, respect, to regard as weighty, to make much of.

—ပြု, —တမပြု, *v.* to regard as weighty, important, to treat with attention, deference, respect, to make much of, to treat

with consideration ; ဂရုဂါဝုဝပြု၊ ဤစသည်အတွက်ခက်ဆော်ထည့်၊ ဂရုပြု
 ထွင်နားထည့်ပါလိမ့်မည်။ ကျွန်ုပ်ပြောသည့်စကားများကိုခင်သွားကဂရုမပြုထွင်
 ကျွန်ုပ်မပြောပါဘူးရှိပါစေတော့။

ဂရုထီ (from ထည့်), the more weighty and important utensils of
 a priest, opposed to ထယုထီ။

ဂရီ၊ *n.* a tally, tally-stick, anything with which count is kept.

—ထိုင်၊ *n.* one who keeps count with a tally.

—ချီး၊ *v.* to keep count with a tally. [*N.B.*—In keeping tally,
 the man who keeps it cries out “ချီး” when a certain
 quantity of paddy or merchandise has been counted.

ဂဏ် (ကန်လန်), *n.* ; see ကန်လန်ထွင်, a bolt, bar.

ဂဏ်ထောက်၊ *n.* laterite ; sometimes called ထောက်ဂဏ်။

ဂဏေ၊ *n.* solder, metallic cement.

—ဆော်၊ *v.* to solder, to join by means of metallic cement
 [figuratively it means to create harmony and good-will be-
 tween two rival parties, to act the part of a mediator (ဂဏေ
 ဆော်ပြု or ဂဏေပြု) ; ဤထူးစွာထောက် သင့်ထင့်ထပြင့် ရှိအောင် ခင်သွားက
 ဂဏေဆော်ပြုလိုက်ပါ။]

ဂဏ် (Pali ဂရုဂ), *n.* a galôn [garunda], a kind of fabulous bird
 of immense size. “The Garundas (galôn) are represent-
 ed as being great enemies to the nagas.”—M.B.

—ထောင်၊ *n.* a double sail used in Burmese and Chinese ves-
 sels (ဂဏ်ထောင်ထိုင်). Proverb ဂဏ်ပြည်မှာဂဏ်၊ နဂါးပြည်မှာ နဂါး၊
 in the Galong country, the Galong (is king, or supreme
 understood), in the Naga country the Naga [Anglicè,
 When in Rome do as Rome does] ; ဂဏ်နိမင်းမြေးနဂါးမင်းသွေး။
 ရှာကြေးမြင်ညာသို့ ရောက်ထတုံ, a prophecy said to foretell the
advent of the British into Upper Burma.

ဂါဝရာ (Beng.), *n.* a foreign female's gown.

—ဝတ်၊ ဆင်၊ *v.* to wear such a dress ; ဂါဝန်ဝတ်သည်။

ဂါဝ် (Eng. guard), ထ၊ *n.* a police-station ; ဂါဝ်အရာရှိ, a police
 officer in charge of a police-station ; ဂါဝ်သား, a police con-
 stable.

ဂါမ (Pali), *n.* a village ; ရွာ။

ဂါထာ (Pali), *n.* a stanza of Pali verse consisting of four lines,
 each commonly containing eight syllables ; ဂါထာဖွဲ့ရိုးဖွဲ့စဉ်။
 ရှစ်ထိုးထပါဒ။ ထေးပါဒ ထဂါထာ ; ဂါထာရုက္ခိယ။ အုပ်ပါထွင်ဂါထာ။ အုပ်ပါ
 ထွင်မန္တန်။ မိမိကတ်ကိုကတ်သည်ဆိုသော်လည်း ဂါထာမန္တန်နိုင်သည့်လူထက်
 ရှားသည်။

ဂါဝုတ် (Pali ဂါဝုတ်), *n.* a gah-woke, measure of distance equal
 to four kanthas (၄ ကောသထဂါဝုတ်)။

ဂိမ္မန္တဥယျ (Pali), *n.* the warm season ; နွေကာလ, warm time ; နွေရာသီ, the warm season. Singhalese gimhana.—M.B.

ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* a good or bad quality, attribute ; *comp.* ဖြစ် and သကတိ (*pron.* as spelt) ; (ဂုဏ်သကတိ mostly used in poetry and dramatic compositions ; ဂုဏ်သကတိနှင့်ဖြည့်စုံသည်), a good quality, the good results of a good quality ; ဂုဏ်းရူး, the reputation of a good quality, character [capacity, virtue, worth, that which gives moral merit and value] ; အသရေ, ကျော်စော။ မယားဂုဏ်ရှုံးလျှင်ထမနက်။ လင်ဂုဏ်ရှုံးလျှင်ထသက်။ သည်ထူအထွန်ဆင်းရဲသောကြောင့် ဖွား(ရှင်) ဂုဏ်ကိုးသည်။ သည်ထူပညာဂုဏ် ကိုသာကိုးသည်။ ငွေဂုဏ်ကိုမကိုးပါ။

—ခံ, —ဆောက်, —ထွင်, *v.* to affect a good quality, assume consequence, put on airs ; တည်သည်။

—တက်, —နေမြင့်, *v.* to be proud, မိတ်မြင့်သည့် (grandiose).

—ထုဂုဏ်ခံ, —ဂုဏ်တုဂုဏ်မြှင့်, *n.* in the way of rivalry ; if with a benefactor or superior, in the way of *presumptuous* rivalry ; မြို့အုပ်မင်းမောင်မဲတူ မိမိအထက်အရာရှိဝန်ထောက်ထောင်မင်းပြီးသံတိုင်ကို ဂုဏ်ထုဂုဏ်ခံအထွန်မြှင့်လိုသောမိတ်ရှိသည်။

—ဖြစ်, *n.* ; see ဂုဏ်, last def., and ဖြစ်, last def.

—ဖြစ်ထွက်, *v.* to be famous, renowned, *distinguished*, eminent, conspicuous, celebrated, illustrious ; သည်ထူစာပေကျမ်းဝန်ထုတ်မြောက်ထိခွာသည်ဂုဏ်ဖြစ်ထွက်သည်။

—မြှင့်, *v.* to vie with as equals, to vie with in a presumptuous way with one's benefactor or superior.

—စာန့်, *n.* pride, haughtiness.

—မောက်, —မော်, *v.* to be haughty, stuck-up, supercilious, proud, overbearing, characterized by self-assertiveness (is also used occasionally in a good sense) ; ထောင်ထောင်ပင် ဂုဏ်မောက်ပါ, ဝံ (*pron.* ဝံ) သောက်သည့် ချေဆုံးစင် (this is said allusively by Burmans when they wish to depreciate a person).

—ရည်တူ, *v.* to be equal in social status to another.

—ရှိ, *v.* to have character or reputation by the performance of a virtuous or worthy action, by the possession of riches or high rank, or in a secondary degree from associating with persons of talent, position, &c. (ငွေဂုဏ်ကိုးသည်, to be purse-proud).

ဂုဏဝန် (Pali ဝန္တ), *n.* one possessed of good qualities (*vide* ထိဝဝန်, one who is proficient in religious duties), a righteous man, ဂုဏဝန်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဂုဏ်တန်, *n.* a spurious precious stone.

ဂုဏ် (ကုဏ်) (from ကုတ်, a lever), *n.* a stick thrust down under the edges of an open vessel, to press down and secure the contents.

—ထိုး (အုတ်ထိုး), —မှိတ်, —သက်, —ထိတ်, *v.* to press down and secure with the said stick, *e.g.*, ngapi, pickled fish, lime pickle, &c.

ဂုဏ်ခင်း or ဂုဏ်ခင်းအင်, *n.* the *Amomum corynostachyum*, *M.*

ဂုဏ်ဆိတ်, *n.* a gunny bag.

ဂုဏ် (ကုဏ်) (*pron.* ကုဏ်), *n.* a kind of snare; *comp.* ကြော့ကွင်း and ဣတ္ထိ။

ဂုဏ်ထိုင် (*pron.* gôt pheedine), *n.* the middle north post in the main part of a house; *see under* ကွင်း, a part of a royal funeral bier.

ဂုံစက္က, *n.* a thin kind of paper; မိုင်းကိုင်စက္က။
ဂုံး ?

—(ကုန်း) ချော, —ချောစားသည့်, —ချောထိုက်, —ပြင် (ပင်), *v.* to excite a quarrel by mischievous representation; အမတ်ကြီး ထေးပါးတို့ကဟောသောအကြောင်းပြု၍ (ကုန်း) ချောစားမင်းကြီး မိဒဒဟနာမင်းကြီးထံပြောကြလေ၏, the four ministers addressed Mingyi Wedayhayit with mischievous representations concerning Mahawthahta.

—တား, *n.* language spoken to excite quarrel.

—မ, *n.* a mischief-making woman; သည်ဂုံးမသည် အကြောင်းကို မကောင်းချည်းပြောသည်။

—သည်, *n.* a mischief-maker, a fomentor of quarrels.

ဂေဇက် (Eng. gazette), *n.* the Government Gazette.

ဂေါဓရကံ (ဂံ) မြို့, *v.* to frequent a place for the purpose of receiving religious offerings; ထုန်းကြီးများကောင်းသည့်ရွာ ဂေါဓရကံ ရွာမည်၏။

ဂေါဓရဘုရား, *n.* the wisdom necessary for the reception of the four paths (မဂ်ဒူတန်) and their fruition (ဖိတ်ဒူတန်) ဂေါဓရဘုရား အနုပညာတော်မူသောဂေါဓံ။ နွားနို့အသင်းကဲ့သို့သန့်ရှင်းမြူစင်ပြီ။

ဂေါထမ (Pali) (ရှင်ဂေါထမ, *pron.* Gaudama), the fourth Buddha in the present system. "The father of Gaudama Buddhā, "Sudhodana (Bur. ထုဒ္ဒေါန), reigned at Kapilawastu (Bur. ကပ္ပိလဝတ်ပြည်), on the borders of Nipál, and in a garden near the city the future sage was born, B.C. 624 E.M.; "ဂေါထမိ, aunt of Gaudama; ကိယာဂေါထမိ"; ဂေါဓက္က, *n.* the throne of a Buddha.

ဂေါထ, *n.* common quartz.

ဂေါဇု, *n.* a kind of large boat ; formerly these kind of boats used to go to Calcutta.

ဂေါရာဇည်း, *n.* a kind of concretion said to be formed in the stomach of animals and used medicinally ; the Burmese say နွားဝမ်းထဲကဖြစ်သည်။

ဂေါ, *n.* a stain, cloud (in precious stones), flaw ; သည်ဈေးဝက်ဂေါ ဓလွတ်ပါ, this (precious) stone is not without a flaw or flaws, *lit.* not free from flaws ; သည်မိန်းဂေါဈေးဝက်ပါ။

ဂေါရုတ် (Pali ဂေါမာရ), *n.* a variety of the garnet resembling pyrope (a mineral regarded as a variety of garnet, occurring in small masses or grains, never in crystals ; its colour is a poppy or blood-red, frequently with a tinge of orange ; ဂေါရုတ် is included among the နဝရတ် or nine kinds of precious stones by the Burmese, *see* နဝရတ်).

ဂေါရင်ချီ, *n.* a native of Coringa ; ဂေါရင်ချီကုထား။

—ဆေး, *n.* tobacco imported from Coringa, from which the famous Burman cheroots are made ; ဆေးပြင်းဗိဓိ။

ဂေါရာ, *n.* a British soldier, private ; ဂေါရာတပ်။ a British regiment.

—တန်း, *n.* barracks occupied by British troops.

ဂိုဏ်း, *see under* ဓမ္မဂိုဏ်း, ဗုဒ္ဓဂိုဏ်း, သင်္ဃာဂိုဏ်း။ ဂိုဏ်းရှောင်။

ဂိုဏ်း (Pali ဂထ), *n.* a collection, assemblage, sect (diocese?) - အစုအပေါင်း။

—ဆုဂ်, *n.* a bishop, one who has jurisdiction over other priests.

—လွဲ (လွဲ), *v.* to belong to different dioceses, to different sects, as the Culaganthi and Mahagandi, ဓလာဂန္တီ and ဓလာဂန္တီ, Sulagandi and Mahagandi.

—ချုပ်, *n.* an archbishop.

—ထောက်, *n.* a bishop's assistant, an archdeacon or dean.

ဂျာတ်ကထိ, *n.* the armpit ; ချိုင်းတွင်း ထက်ကထိ။ ထက်ကထိ။

ဂျာတ်ဂျာတ် (ချာတ်ချာတ်), *adv.* tickingly, as a watch, or make a noise like a child's rattle.

—မြည်, *v.* to tick.

ဂျင် (*pron.* jin), *n.* a top, play-top.

—ရ (*pron.* jinboo), *n.* a button, ball or knot attached to another body, a ball used in twisting thread.

—ဗိဓိယွား, *n.* a swindling gambler, very akin to the English expression "Thimble rigger."

ချပ်, 2, *n.* an ark shell ; ချပ်ဗိဇ္ဇာ။

ချပ်ခါး, *n.* the Tavoy name for ကြက်ဆင်းခါး, the momordica plant.
Tavoyans pronounce it as if spelt ချပ်ခါး။

ချပ်တိုင်, *n.* Malabar nightshade, resembling spinach.

ချပ်း (ချေ), *n.* ; see အချေ။

——ညောင်, *n.* အချေ, အညောင်။

ချပ် (ချပ်), *n.* a round flat piece of wood used for a small wheel or for any purpose.

——တီး (pron. တီး), *n.* same.

ချီ (ချေ), *n.* the barking deer, *Cervus Muntjac*.

——သုငယ် (pron. သုငယ်), a young barking deer (Mergui ချီသွေငယ်)။

ချပ်, *n.* a kind of carpenter's plane, a levelling wooden scraper ;
comp. ကျပ်းသုံး (a kind of black wood said to be used for chisel handles)။

ချပ် (Beng.), *n.* wheat ; ချပ်ပါး။ ကုသားစပါး။

——ရည်, *n.* ale, beer, porter. (This word is never used, and can only be considered a fanciful creation) (မြတ်)။

ချင်း (ချင်း), (ကောင်), 1, *n.* a locust.

ချင်း (ချင်း), 2, *n.* ; see ချင်း, the armpit.

ချင်း (မြတ်), *n.* the Gyaing river flows into the Salween near the Pharaphyu pagoda, (သုရားမြို့) a few miles above Maulmain.

ချိုး (ချိုး) (pron. ချိုး, to break), *n.* the broken burnt rice adhering to the bottom of a rice-pot.

——တပ်, *v.* to adhere as such rice ; hence the malediction ခင်း
ငါးရဲအိုးမှာချိုး (ချိုး) တပ်မည်လူတို့။

ခြင်, *n.* a species of water-serpent whose bite brings on a gradual coma, which ends, in nine cases out of ten, fatally ; the Burmese recognize three kinds, ခြင်သုံး၊ ခြင်ရက်ခေါက်၊ ခြင်ပြား။

ခြေထော် (ခြေထော်), *n.* ; see ခြေထော်။

မြတ် (Pali မြတ်), *n.* a planet ; မြတ်စာ။

——စီး, *v.* to exercise a baleful influence as a planet (a term used by astrologers)။

——ပြောပြော, *v.* to be separated, as husband and wife, temporarily from motives of expediency owing to the maleficent influences of the planets ; *sometimes*, however, these influences are made a pretext for final separation ; မြတ်အိပ်, ခင်း, ပြောင်း, မြတ်အပ်သွား။

မြိတ်ရှစ်ထိုး, *n.* the eight planetary or erratic celestial orbs, namely, ထနုင်နွေ or နေ, the sun; ထနင်းထာ or ထ, the moon; အင်္ဂါ, Mars; ဗုဒ္ဓဟူး, Mercury; ကြာသပတေး, Jupiter; သောတံ ကြာ, Venus; စနေ, Saturn; and ရာဟု, Rahu, the dark planet, which is only visible when passing over the discs of the sun and the moon and causing eclipses; the eight compartments of an astrological house (ဇာတာခွင်) corresponding to the said eight planets.

—ထန်နီထင်မှည့်, *v.* to name a child according to the letters of the alphabet allotted to the day of the week on which he was born; မောင်ဆုပ် or ဒီဆပ် if on Sunday, မောင်စံ or ဒီဆင် if on Tuesday, မောင်ရပ် or ဒီထွဏ် if on Wednesday, and so on. The letters for each day are:—

အ for Sunday.

က, ခ, ဂ, ဃ, င, for Monday.

စ, ဆ, ဇ, ဈ, ည, for Tuesday.

ဃ, င, ဇ, ဈ, for Wednesday.

ဇ, ဇ, ဇ, ထ, ဖ, for Thursday.

ထ, ထ, for Friday.

ထ, ထ, ဒ, ဇ, န, for Saturday.

Very often Burmese children are *not* named in this way; but the names of novitiates for the priesthood are *invariably* given according to the letters assigned to the days on which they are born..

ဂွမ်း, *n.* dressed cotton; *comp.* ဝါ, undressed cotton (ဝါ, the cotton plant).

—ခံ, *a.* padded or stuffed with cotton, as ဂွမ်းခံအင်္ကျီ, a padded jacket; ဂွမ်းထိုးအင်္ကျီ, a better kind.

—စင်, *n.* a cotton mill.

ငွေ (commonly ငွေနီ), *n.* a kind of red earth found in some stones, *see* ကျွေနီ, sandstone.

ငွေစေ့ (ငွေစေ့), *n.*; *see* ငွေစေ့, the testicles (human or animal).

စုံ, *adv.* all together, good and bad without distinction, သောင်းပြောင်း; chiefly applied to grain and betel nuts; စုံသောင်းပြောင်းဝယ်သည်, he buys the lot, good and bad; ဆိုးကောင်းစွမ်းထဲ။

စွပ်စွပ် (ကျွတ်ကျွတ်), *adv.* with a cracking noise.

—မြည်, *v.* to make such noise as in eating crisp eatables, *e.g.*, မုန့်ထောပွေ or lettuce leaves; or it can be applied to the noise made by a dog in crunching fowl bones.

မြင်း (ရွှင်း), *n.* the beam of the harness or heddles of a loom, ရက်ကန်း မြင်း (ရွှင်း).

—ဆောင့်, *v.* to throw one's self about as when in great trouble ; used metaphorically as a rule ; မြင်း (ရွှင်း) ဆောင့်နေသည်, he remains distracted, *e.g.*, when a person loses a near relation.

—(ကျွမ်း) ထိုး, *v.* to perform a somersault, pitch heels over head ; မြင်း (ကျွမ်း) ထိုးကြီးကျသွား။ မြင်းထိုးကြီး ကျသွားသည်, to be pitched head foremost as from a horse ; သူ့အထော်ဖြင့် နာလိမ့်မည်။ မြင်းပေါ်က မြင်းထိုးကျသွားခါထိုး။

—(ကျွမ်း) ထိုးငှက်, *n.* the red-rumped lorikeet, *M.*

—(ကျွမ်း) ဆွား, —ထိုးသွား, *n.* a tumbler, rope-dancer, a class of petty Government servants at Mandalay ; မြင်း (ကျွမ်း) အမှုထမ်း။

စာ

(The fourth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of gutturals, ကမ္ဘာ.)

ဗရာဝါသ (Pali ဗရာ, a house, and အဝါသ, to dwell).

—မြ, *v.* to enter into the conjugal state, အိမ်ထောင်ဖက်ပြုသည် ; but commonly applied to sexual intercourse, သံဝါသပြုသည်, *e.g.*, ကျွန်တော်မရင်အုပ်မကွာသွီးကိုတောအရပ်၌ ငမိနိဆိုသောသူဗရာဝါသပြုထုတ်သည်များကိုခံနေရပါသည်။ (From this example it will be observed that it is a term which may be used in rape cases, but it is said to be in more frequent use in Upper than in Lower Burma.)

ဗာန (Pali), *n.* the nose ; နှာခေါင်း။

ဗာနာထာန (Pali ဗာန and အာထာန) (the six senses ; အာထာန ဝေါး), *n.* the sense of smelling ; အနံ့အာရုံကိုခံစားခြင်း။

c

(The fifth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of gutturals, ကမ္ဘာ.)

င, *i*, *pron.* possessive and objective of ငါ ; in certain constructions my, me (*see* Grammar) ; a title prefixed to proper names of men indicative of superiority in the speaker, ငမြ, ငမဲ, ငနီ, ငဝါ, but not polite. Though there is little objection to its being used from employer to employed, by a superior to a subordinate, or from a senior to one very junior, င is occasionally used with ဖ prefixed to names

of women, *e.g.*, ငမိသို့, indicative of displeasure or annoyance on the part of the speaker, *e.g.*, လက်ထောက်ချသည့်ငမိသို့။

င, ၂, *v.* to be enough for all on an equal distribution. Der. ငှ, *v.* to distribute equally to all ; ငွေလောက်လောက်ငေရှိကြပါစ။ ခင်ဘုားတို့ဥပုသ်ဧရင်တွင်။ ထားလောက်လောက်ငေရှိကြပါ၏ထား, have you, sir, rice enough and sufficient for all in the worship zayat ?

ငက်, *see under* ငေါက်။

ငမြိပ် (ချိပ်), *n.* a black kind of rice ; one kind of ကောင်းညှင်းငမြိပ် (ချိပ်) ကိုချက်သောအခါကောင်းညှင်းထောက်စေးစေးထန်းထန်းမရှိပွယ်တယ်တယ်ရှိသည်။

ငင်, *v.* to pull, draw, ဆွဲသည်; to draw a line, ဆကြောင်းငင်သည်; to draw out, spin, ဖိုင်းငင်သည်။ ဝင့်သည်; in connection with အသက်, to gasp for breath as a dying person, အသက်ငင်သည်; in connection with ကြမ္မာ, it means to be drawn along by the irresistible influence of one's past evil deeds ; ငါငင်၍သူမထိန်းသူထိန်းမှငါပါရချေသည်ကား။ ထွား၍ခေါ်ငင်ချေ, go call and bring him with you (ငင် denotes that there is no choice for the person called but to come) ; ကြမ္မာငင်သည်အောင်သယ်သို့ထက်နိုင်မျိုးအံ့ဦးကြက်ပြုသည်အသက်ငင်နေပြီ။ ပြောချန်ရှိသမျှထွား၍ပြောချေ။

ငင့်, *v.* ; *see* ငင်။

ငင်း, *v.* to be instant, without delay (obsolete). Der. ထက်ငင်း။

ငေ, a term of reproach ; နင်း။ ယင်းကျွန်ဆေ၌နှင့်သက်တူ ရွယ်မျှမထုတ်ဘူးနီထော်ကိုသာလျှင် နင်းဘဲဆေခဲရေးတိုင်းထွင်သေ့ဝုကြောင့် ကျွန်ဆေအတွန်၍က်ပါသည်။

ငတ်, *v.* to thirst, be thirsty ; ခေတ်သည်, to be hungry or thirsty, be in want of food, either ဆာငတ် or ငတ်မွတ်; to be not sufficiently plump, full, as the stern or bow of a vessel ; ဝဲ့ငတ်သည်။ ဦးငတ် (*i.e.*, not be in proportion to the rest of the vessel).

—မွတ်, *v.* to be destitute of food, be in a famishing state ; more than မွတ်သိပ်။ အရင်ထွန်ကတောင်ငူနယ်တွင် ကြက်များ ဝပါးပင်များကိုကိုက်၍ပျက်ဆီးသေ့ဝုကြောင့် ကရင်များရှားပါးငတ်မွတ်ကြသည်။

ငဝဲး (ထဲ), *n.* a species of bamboo.

ငန်, *v.* to be salt ; သမုဒ္ဒရာရေငန်သည်, the water of the ocean is salt ; သည်အရပ်မှာရေငန်သေ့ဝုကြောင့် ရွာတည်ရန်မသင့်ပါ။ မောင်မင်းရက်သောဟင်းသည်သားငန်သေ့ဝုကြောင့်မစားနိုင် (ပါ)။

ငန်း, ၁, *n.* a goose ; hence ဣငန်း, a swan. When H. M. S. *Wild Swan* was stationed at Rangoon, the vernacular newspapers designated the vessel as ထောငန်း။

ငန်း, 2, *n.* a kind of serpent including several varieties, as ငန်းဥ
 ထွတ်, the white-banded bungarus; ငန်းစောင်း, the brown
 green rat-snake [the Burmese say that the bite of the ငန်း
 စောင်း is deadly only under certain circumstances (*see* Ma-
 son's *Burma*, edition of 1860, p. 316); ငန်းစောင်း။ လူစောင်း။
 ယောင်စောင်း။ ထင်းစောင်း။ နေစောင်း။ ထိုင်းပါးစုံထွင်သေထာ်ထည်];
 ငန်းထော်ကျား, the yellow-banded bungarus; [the Burmese
 call the ငန်းထော်ကျား နတ်မြွေ (နတ်မီးလျှို), မြွေမင်း။ and assert that
 it is harmless]; ငန်းသံကွင်းဝှံ, the belted hamadryad; ငန်းပုဒ်,
 the dusky hamadryad; ငန်းဝါ, the red-headed bungarus,
 also a certain venomous influence supposed to occasion
 certain diseases, probably a form of malarious or typhoid
 fever.

—ကွတ်, *n.* the spotted fever.

—မင်း (ဆင်း), *v.* to affect with the said venomous influence.

—မန်း, *n.*; *see* ငန်း, 2nd def.

—ရေကမိုး (လျှော်), *n.* a cold sweat occasioned by said influence
 (ငန်းဖေမင်း).

—ရှုံးမင်း (ဆင်း), *v.* to affect with violent fever attended with
 delirium.

—ဝါ, *n.* the yellow fever.

—သန္နိပတ်, *n.* somewhat similar to ငန်းရှုံးမင်း, but in which one
 loses one's power of speech.

ငန်းပြား, *n.* a spade or shovel, တူးရွင်းပြား (*pron.* ထရွင်းပြား); *comp.*
 တထဝါ။

ငန်းပွဲ (from အငန်း, a portion), *v.* to parcel out a work, or do it by
 parcels (job work); ထယ်ကိုင်ခိုတ်သောအခါငန်းပွဲခွဲခိုတ်သည်.

ငပုဒ်, *n.* the nat that is supposed to occasion (lunar) eclipses;
 အဘူရိန်။

—မင်း (ဆင်း), *v.* to seize upon (the moon) and occasion an
 eclipse. [The sun and moon are at regular intervals seized
 by the asurs (အဘူရိန်) Rahu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု), and
 these periods are called grahanas or seizures (eclipses).—
 M.B.] The Burmese do not appear to use the term ငပုဒ်
 မင်း with reference to solar eclipses. They say that the
 monster "vomits" (အန်) the orb when the period of ob-
 scuration is over.

ငြိတ်, *n.* a kind of cucumber, သခွါးငြိတ်, said to thrive only in
 the rainy season.

ငမ်းငမ်း or ထင်ငမ်း, *adv.* with longing desire, longing for, with regard to young people used allusively in a bad sense. In saying that a famished dog regarded food with "wolfish eyes," this would probably be the right word to use; can also be used of a dog eating food (or offal) in a voracious manner.

ငမ်းငေါက်, *see* ငေါက်ငမ်း (never used).

ငယ်, *v.* to be small, little (inferior) [ငယ်ထွင်လည်းချီရမှ။ကြီးထွင်လည်း ခြံရမှ]။

—ထွီးငယ်နာဆို, *v.* to reproach another by exposing the faults of his or her youth; ကွန်ထော်ကို သည်အရွယ်သို့ရောက်လျှင် ငယ်ထွီး ငယ်နာဆိုရန်မသင့်ပါ။

—ကျွမ်း, *n.* a companion from childhood; ငယ်ကျွမ်းမိတ်ဆွေ, a friend and companion from childhood.

—စဉ်ထောင်ကျေး, from earliest childhood.

—ထိပ်, *n.* the triangular opening or the soft spot in the cranium of an infant (fontanel).

—နိုင်, *n.* one who has had the mastery over one since youth; အထက်ကငယ်နိုင်ဖြစ်၍ မောင်ရန်ဝေးထို ကျွန်ုပ်မကံ၍အားမပြိုင်ဝံ့ပါ, as he formerly had the mastery over me from childhood, I dare not engage in rivalry with Maung Yan Way. (This means either in an intellectual or physical struggle.)

—ပေါင်း, *n.*; *see* ငယ်ကျွမ်း။

—ပေါင်းကြီးမေပ်, *n.* a friend from childhood to the present time.

—ဖြူ, *n.* a celibate or vestal from childhood (a term applied to pôngyis and nuns in contradistinction to ထောထွက်).

—မွေးငယ်ကျွန်, *n.* one brought up as a servant from childhood.

—မွေးခြံပေါက်, *n.* an animal bred from the pen (from its infancy); ချင်းစားခြံပေါက်။မိသားခြံပေါက်။

—ရှူး, *n.* a natural fool or idiot.

—ရွယ်, *v.* to be young; အရွယ်ငယ်သည်။

—သံပါ, *v.* to cry with an acute tone as a person in a state of violent fear; ငယ်သံပါအံ့သည်။

—သား, *n.* a servant or subject (ငယ်သားထမ်း။)

ဇရန်ပတု, *n.* the nodding clerodendron, an elegant flowering shrub very often found in rice-fields; it is eaten (cooked) by the Burmese with ngapi.

ခေတ္တိ၊ *n.* the officinal pothos, a kind of creeper (used medicinally).

ခေတ်၊ *n.* a red-pepper plant, chilli (*Piper nigrum*), of which there are many varieties, ခေတ်ကာထီ။ ခေတ်ပရုံ။ ခေတ်ပိဗ်းမျှော်။ ခေတ်ရွာအပ်။ ခေတ်ကာထီနှင့် ခေတ်ရွာအပ် များသည် ပါးရင်း နားရင်း ဖူအောင်ဝံသည့်, the kalee and shwé at (species of) chillies are so pungent as to cause the back part of the jaws to tingle with their pungency [ခေတ်ကျွံညီမွေ, a pestle for pounding chillies; ဣတ ကျွံ တေ့ထွေ ခင်သျား။ ထွေ နှိုက်များ ယုသွားခါ ခေတ်ကျွံညီမွေမှတော်ပါ။ ကျွံညီမွေ (*pron.* ကျွေ)], *i.e.*, in the way of “adding insult to injury”!

ဓဲး (ဓဲ), *n.* a state of punishment, hell, the infernal regions, ဓဲပြည် the principal narakas (ဓဲ), places of suffering, are eight in number (ဓဲရှစ်ထပ်) * * * * “It was declared by “Buddha that if any one were to attempt to describe all “the misery of all the narakas, more than a hundred, or even “a hundred thousand, years would be required for the recital.”—M.B.

—ထိန်း, *n.* a superintendent or inflicter of punishment in hell (a tormentor).

—မီး, *n.* hell-fire [a percussion cap; သေနတ်ခေါင်းမီးအုပ်လျက်].

—မီးရည်, *n.* sulphuric or nitric acid.

—ရှစ်ထပ်, *n.* the eight stages or stories of hell, namely, ထိတ္ထိန္ဒကာလသုတ်, သဟိတ။ ရှေ့ရှုဝ။ မဟာရှေ့ရှုဝ။ ထာပန္န။ (*pron.* တာပန်န), မဟာတာပန္န။ အဓိမိ, each of which is encompassed with sixteen inferior hells called ဥဿဒရက်ခေါ်ပြီးရှစ်ထပ်၏ထည်ဟန်ယူသည် ကား။ ထိတ္ထိန္ဒခေါ်ကားအထက်တည်း။ ထိုအောက်ကာလသုတ်ခေါ်။ ထိုအောက်သဟိတခေါ်။ ထိုအောက်ရှေ့ရှုဝခေါ်။ ထိုအောက်မဟာရှေ့ရှုဝခေါ်။ ထိုအောက်ထာပန္နခေါ်။ ထိုအောက်မဟာထာပန္နခေါ်။ ထိုအောက်အဆုံးကားအဓိမိခေါ်တည်း; regarding the situation of the eight-storied hells, the Theinzo (Sanjiwa) is the upper one, below that Kalathôt (Kálasútra), below that Thingata (Sunghata), below that Rawroowa (Rowrawa), below that Maharawroowa (Maha Rowrawa), below that Tapanā (Tápa), below that Mahatapanā (Pratápa); concerning the lowest, it is the Awizi [Awichi]. [Note.—The names within brackets are the Singhalese equivalents given by Spence Hardy. On the same page he states, “They are (*i.e.*, the hells) “each 10,000 yojanas in length, breadth and height. The “walls are nine yojanas in thickness and of so dazzling “a brightness that they burst the eyes of those who look at “them, even from the distance of 100 yojanas. Each hell “is so enclosed that there is no possibility of escape from

"it. There are in all ၁၃၆ narakas, and the whole are situated in the interior of the earth ;" *vide* လောကန္တရက်ဇရဲ။

စောင်ကျော် (ထင်ကျော်), *n.* sassafras ; မှန်သင်း။

ငလှင် (*pron.* ငလင်), *n.* a fabulous monster, four of which are said to sustain the earth on their shoulders, and, whenever they change their position, the earth quakes. These monsters are said to be ဖြိတ္တာ, but this was not taught by Gau-dama.

—ထွပ်, *v.* to be an earthquake ; မြေကြီးထွပ်သည်။

ငံ, *v.* to be enough, sufficient, လောက်သည် ; chiefly used in the derivations ကြွေးငံ and လက်ငံ။

ငံ့, *v.* to wait for, စောင့်နေသည်။

—စား (စောင့်စား), ဆင်း, —လင့်, —မျှော်, same ; ဆုကလရူာတွင် ကျွန်ုပ် ခေတ္တ၍နေရသည်, I had to wait for the tide at Sukala village ; မင်းခေတ်ကိုငံ့ရလိမ့်မည်, you will (likely enough) have to wait for the tide ; ကျွန်ုပ်လိုက်၍လာပါမည်ဟောသောပင်ပိုင်ကံ့ဆင်း၍နေပါဦး။ I will follow and come, wait and remain (till I come) under the shade of the banyan ; လောကျားကချစ်ခင်ဟန်ပြောသောကြောင့် မိန်းမကလံကြည်၍ ဆခြားသူကိုမရိုမက်ဆဲငံ့စား၍နေသည်, owing to the man speaking to her with a semblance of love, the woman had faith in him and remained in earnest expectancy, without evincing affection towards any one else.

ငါ, *pron.* I, mas. or fem., used in speaking to one's self and in addressing inferiors ; also used towards equals when irritated and affronted, *e.g.*, ငါနင့်ကိုလှံမမှတ်ဘူး, I do not consider you any one (*i.e.*, of importance).

ငါး, ၁, *a.* five ; ဤကဲ့သို့ပြုကျင့်လျှင်ငါးပါးမှောက်ထိမ့်မည်, if you act like this, you will be overthrown, [as if you had committed (all) the five unpardonable sins ? ဗည္ဇနန္တရိယကံ] ; ငါးပါးသီလ or ဗည္ဇသီလငါးပါး, the five duties binding on all creatures.

—ရာတွင်း (from ထာငါးရာတွင်း, within 500 tas), *n.* half a taing (ထိုင်), *see* အထိုင်။

ငါး, ၂, *n.* fish.

—အိမ်, *n.* the black caboose.

—ဆင်စား (ငါးဆင်စား), *n.* the long dorsal-finned cat-fish.

—အိုယို, *n.* the carp.

—ဆိတ်, *n.* the fresh-water cat-fish.

—ကကထင်, *n.* the large perch.

ငါးကထိ, *n.* the Tavoy mountain bar.

—ကသပေါင်း, *n.* the cock-up.

—ကသထိုး, *n.* the goby.

—ကသလူး, *n.* the large mullet.

—ကလူရံ, *n.* the king-fish, which produces isinglass, ကွဲထင် (Tavoy).

—ကျေး (ငါးကျွဲ) (*pron.* ငါးကျီး), *n.* a small fresh-water cat-fish (produces a stinging sensation if touched).

—ကြင်းကြေး, *n.* a kind of film on the eye. [*Note.*—The Burmans say that when the sky is overspread with cloudlets after the rainy season is over, that it is ငါးကြင်းကြေးထက် ထည်။] ငါးကြင်းဆီနှင့်ငါးကြင်းထစ်။

—ကြင်းစောက်, *n.* the black-banded systemus.

—ကြေး, *n.* the scales of fish.

—ကျောက်စား (ငါးကျောက်ထား), *n.* the fishing frog.

—ကြောင်း (pron. ငါးကြောင်း), *n.* the long-headed cat-fish.

—ကံချပ်, *n.* the Indian mackerel.

—ကွဲထင် (ငါးကွဲထင်) (Tavoy), *see* ကလူရံ။

—ချန်စင် (*pron.* ငါး with a slight pause and then ချန်စင်), *n.* a frame to catch fish in their passage over a dam.

—ချန်းမ, *n.* the latter variety ; ငါးချန်းမ ထကောင်ကြောင့် ထထွေးထွေး ပုပ်သည်။

—ချန်းကြန့်ရှက် (ငါးချန်းကြန့်ရှက်) (ငါးချန်းကြန့်ရှက်), *n.* the rose-finned systemus. [*Prov.* ငါးချန်းမထကောင်ကြောင့် ထထွေးထွေးပုပ်သည်, in the way of a body of persons being put to discredit or bearing a bad reputation owing to the bad behaviour of one of their number.]

—ချန်းတုတ်ထား (ငါးချန်းတုတ်ထား), *n.* the black-backed systemus.

—ဂူ, *n.* the torpedo.

—ချင်း, *n.* the large gudgeon.

—ချင်းမျက်ဆန်နီ, *n.* the red-eyed gudgeon (*lit.* the gudgeon with the red pupil).

—ဇွေးလျာ, *n.* the Tenasserim sole, the brachirus turbot, *M.*

—စင်စင်, *n.* the small perch, ငါးချင်းသင် (Tavoy) စင်ထင်ငါး။

—စင်မိုင်း, *n.* the small sorubium, *M.*

—စင်း, *n.* the large-eyed mullet.

—စည်ဖု, *n.* the narrow-mouthed carp ; the white-fish. Up-country Burmans call the ငါးထူထင်း the ငါးဆီဖု (ငါးစိဖု).

ငါးစာ, *n.* the fish bait.

—စာထွတ်, *n.* a fish resembling mackerel, a species of *leiurus*.

—မိမိ, *n.* wet fish or fresh fish in opposition to ငါးခြောက် ; ငါးမိမိသည်, a seller of wet fish ; ငါးမိမိဆန်း, the part of the bazaar set apart for the sale of wet fish.

—ဆင်, *n.* the sword-fish ; ငါးစန်းထားလွယ်။

—ဆင်နား, *n.* the elephant ear.

—ဆူးတောင် (*pron.* with a slight pause after ငါး), the back fin.

—ထိခွန်, *n.* the ribbon fish.

—ထက်ဝဲ (ငါးထက်ဝဲ), *n.* a species of cat-fish, adipose-finned cat-fish.

—ထန် (*pron.* စန်), *n.* the adipose cat-fish.

—တောက် (မ), *n.* a species of fresh-water cat-fish.

—ထန်းရွက် (*pron.* ငါးထန်ရွက်), *n.* the bristle-finned sprat ; ငါးပြား။

—ထမင်း, *n.* any fish that is harmless for food.

—ထိ, *v.* to make a 'take' of fish.

—ထွေ။

—ထီး, *n.* the jelly-fish.

—ထားထွတ်, *n.* a species of cat-fish.

—နက်ဖြံ, *n.* the calabasu carp.

—နတ်ကထေ, *n.* the bola, a species of Indian whiting.

—နီကလေး, *n.* ; see ငါးပြန်နီကလေး။

—နုထန်း, *n.* the cocked-tail cat-fish, silvery cat-fish.

—နောက်ဆွား, *n.* the topsy-turvy fish.

—ပဝတ်, *n.* an estuary species of cat-fish.

—ပရဲသာ, *n.* the loach.

—ပတ်, *n.* the large silure.

—ပထဝီ (*pron.* ပဒတ်), *n.* the amphibious snake-head.

—ပနော်, see ငါးရနံ့ပနော်။

—ပရူး, *n.* the Malay shad ; ထားဝယ်ငါး။

—ပါမောင်း, *n.* the pomfret ; ငါးမုန့်။

—ပလွေ, *n.* silago (*pron.* exactly as written).

—ပဟတ် (*pron.* ပဟတ်), *n.* the gills of a fish.

—မိ, *n.* a preparation of fish salted and pressed, fish-paste ;
ဆံ့ခါးမိ, ဖောင်းခါးမိ, မျှင်ခါးမိ, ငါးမိပုစိ မျှ နှိပ်ထား ပေးသွင်း ရှား ခုတ်

ပေါ်ထက်သည်။ [*Proverb* ငမိပုစိမျက်နှာသးပေးထွင်၍ရေးပုကန်ပေါ်ထက်
သည်. *Anglicè*, "Put a beggar on horseback" &c.]

ငါးမိန်းနဲစေ့ (ငါးမိန်းစေ့), *n.* the sardine (found at Tavoy and Mer-
gui).

—ပုဏ္ဏား, *n.* the mango-fish.

—ပုတ်သင်, *n.* the Indian whiting; ငါးပျက်။

—ပုထင်း, *n.* the four-toothed porcupine.

—ပုထင်းသား, *n.* the smooth sea-porcupine.

—ပေါက်ထော, *n.* the perilamp.

—ပျက်, *n.* ငါးပုတ်သင်။

—ပြင်ဝတ် or ခွေးလျှာပြင်ဝတ်, *n.* a species of turbot resembling
the common English turbot, psetta, *M.*

—ပြန် (*pron.* ဖြန်), *n.* the point-tailed goby.

—ပြန်နီ, *n.* the amblyopus sucker.

—ပြား (*pron.* as spelt), *n.* the flat-bellied herring; the brittle-
finned sprat, also called (at Rangoon) ငါးပြားသထက်။

—ပြေမ, *n.* the amber, sometimes called the sea-perch.

—ပြေသက်, *n.*; see ငါးစင်စင်။

—ဖဲး, *n.* the band fish.

—ဖန်းမ, *n.* the Tenasserim bream, *M.*

—ဖတ်, *n.* the fresh-water herring. [ငါးထဲမှာငါးဖတ်။လူထဲမှာထား
ဝတ်, the Burmese say that the fresh-water herring, on ac-
count of its having so many bones, is so difficult to eat,
and that a Tavoyan is so difficult to get on with on ac-
count of his many tricky ways.]

—ဖရန် (ငါးဖရန်), *n.* a very large eel.

—ဖလူးခါ, *n.* the Tavoy white fish.

—ဖျင်းသထက်, *n.*

—ဖလူးခါ, *n.* the Tavoy white fish, *M.*

—ဖောင်မိုး, *n.* the gar-fish, like a miniature sword-fish in ap-
pearance.

—မတုံ, *n.* a species of eel; ငါးမတုံနီး။ ?

—မန်း, *n.* the shark.

—မန်းကျွဲ (ငါးမန်းကျွဲ), *n.* the hammer-headed shark ?

—မန်းစွယ်, *n.* the blade of a screw of a steamer (ငါးမန်းထပ်, the
screw of a steamer or steam-launch ?)

—မန်းထားလွယ်, *n.* the sword-fish,

ငါးမူ, *n.* the pomfret ; ငါးပါမောင် ?

— မျက်စိနီ or မျက်ဆန်နီ, *see* ငါးရှင်းမျက်ဆန်နီ ; *when full grown*, called ငါးမြစ်ချင်း။

— မြင်း, the short-headed cat-fish.

— မြင်းဆူဝံး (ငါးမြင်းဆူဝံး), *see* ငါးဆူဝံး။

— မြင်းရင်း, *n.* the barbuleless cat-fish.

— မြစ်ချင်း, *n.* the labeo, belonging to the carp tribe.

— မြီးမည်း (သဲ), *n.* the black-tailed systomus.

— မြွေထိုး, *n.* the ophidian ; ငါးရင်ထု (Tavoy).

— မြွေထိုးဝတ်ထောင့်, *n.* *Mastacembelus zabrinus*, *M.*

— များ, — များချိတ်, *n.* a fish-hook.

— များ, *v.* to fish.

— များဝံ, *n.* bait.

— များထံ, *n.* a fishing rod.

— များထပ်, *n.* the barb of a fish-hook.

— များထုတ်, *n.* a fishing rod.

— များထုတ်, *v.* to twitch up the hook.

— ရင်, *n.* the large snout.

— ရင်ပေါင်ဝံ, *n.* the white-bellied apsarion.

— ရင်မောင်း, *n.* the chela.

— ရတ်နီ, *n.* the Morton barbel.

— ရတ်ဝတ်, *n.* the long-bearded barbel.

— ရန့် (ငါးရံ), *n.* the banded snake-head.

— ငါးရန့်ခေါင်းတို (ငါးရံခေါင်းတို), *n.* the amphibious snake-head ; ငါးပယတ်။

— ရန့်ဒိုင်း (ငရန့်ဒိုင်း), *n.* the spotted snake-head.

— ရန့်ပနန် (ငါးရံပနန်), *n.* the small snake-head.

— ရာ, *n.* a fish of the mackerel tribe, *Sibium lineolatum*, *M.*

— ရာရင်, *n.* the mailed cat-fish ; the shark-snouted cat-fish.

— ရွေး, *n.* the large cat-fish.

— ရှဉ့်, *n.* an eel ; ငါးရှဉ့်သွေးရောင် [russet brown or sang de bœuf in colour.]

— ထင်ပန်း, *n.* the common eel.

— ထိပ်ကျောက်, *n.* the skate.

— ထိပ်ကန်း, *n.* a collective term for fish and marine or aquatic animals generally.

ငါးလှဲ, the small mullet.

——ထိမြိတ်, *n.* the small cat-fish.

——သထောင်, *n.* the Rangoon shad.

——သဘောပေါက်, *n.* the conger eel.

——ဆိုး, *n.* the rohita carp.

——ထပ်, *n.* a heron.

——ထောက်, *n.* the muræna eel.

ငူ, *n.* the *Cassia lignum*.

——ဇတ်, —ရွှ, *n.* varieties of the said tree. [*Note.*—The fruit of this tree is said to be used as a purgative.]

ငုတ်, *v.* to remain after a part or principal part is destroyed (obsolete). Der. အငုတ်, ယုတ်, ငုတ်တို့, the ruins of a pagoda ; အမွေအငုတ်။

——ငုတ်, —ထုတ်, —ထပ်, *adv.* in a sitting posture, the allusion being to သပ်ငုတ်, the stump of a tree ; ထုတ်ငုတ်, *adv.* sitting idly, in one continued sitting posture, not necessarily idly ; ထနေထိုးဝင်ကျားသည်အထုပ်ထုပ်ထုပ်ထုပ်ဖြစ်နေသည် မညောင်း ဆဲနေမည်ထား။ ငါ့ထုပ်ထုပ် အိပ်ပေါ်မှာ ငုတ်ထုတ် ရှိလျက်သားနှင့်ဆက်နက် ဆဲရေးတိုင်းထွာနိုင်သထံ။ အားချင်းမမျှသောကြောင့်သူ့နှိပ်စက်သည်ကိုကျွန်ုပ် ငုတ်ထုတ်ခံနေရပါသည်။ [*Note.*—Without being able to move hand or foot may be considered a free translation of ငုတ် ထုတ်ခံနေရသည်, but it is believed to convey the true meaning.]

ငုတ်, *v.* to dive, to go beneath, to be swallowed up, be lost, disappear, to be latent as a disease (or to be in the “latent period” as a disease); မြင်သည်ပျောက်သည်။ ကွယ်သည်။ သည်အချစ် နှင့် ရေငုတ်ပုံပါမည်ထား ; would you dare to dive in the water on this declaration (used by the Burmese to test another’s veracity or accuracy in argument, or when an unusual kind of statement is made, &c.); ငုတ်သောငှက်ဖျားကိုပေါ်ထွက်အောင် ဆေးဝားရမည်, you must take medicine in order that the fever which is latent may come out ; ရေငုတ်သည်မှထပါးမည်သည့်ကိစ္စမျိုးမဆိုနောက်ကျထိုကောင်းဘူး, there is no concern in which it is good to be behind-hand besides that of diving. [*Note.*—This maxim is said to have emanated from the former Bamaw Sayardaw, U Pandi].

ငုံ, *v.* to inclose, cover, shut up, as in the mouth or a flower bud, to include, comprise. Der. အငုံ (*see* နှုတ်ငုံ) ; သည်ဝဘဝ ကြောင်းကိုနှုတ်နှင့်နှစ်မရေးနိုင်ဘူးသား, cannot you write this line of writing from memory ? ငုံသောပန်းနံ့သည်ပွင့်ပြီးဖြစ်သောပန်းနံ့ထက် လွန်ကဲစွာကြိုင်သည်။

၇, *v.* to hold the head down for the purpose of looking, to stoop, to hang the head in silence or respect; *comp.* ကုန်း and ကုတ်။ အိမ်ကြမ်းနိမ့်သောကြောင့် အိမ်အောက်သို့ဝင်သွားသည်အခါ၌ သွားမှ။ခေါင်းနှင့်မထိကိမိတ်ရှိလိမ့်မည်, as the floor of the house is low (*i.e.*, near to the ground) when you go under, it will be only by stooping that you will escape striking your head; ကုတ်သို့ဝင်သည်အခါ၌လျှိုးလျှိုးဝင်လာသည်, when entering the cave, he or they went in a stooping manner.

—စုံပြစ် or နှိုယုံပြစ်, *adv.* idly, implying disregard of authority, to show cool disregard for when one should be attending to something (*sangfroid, insouciance*), to be shy (?) သည်ကိစ္စ အထွင်ပြီးစေချင်မှန်းကိုခင်ကျားထိပါလျက်နှင့်။ အနည်းငယ်မျှ ဂရုမရှိက်။နှိုယုံ ပြစ်ပင်နေတော့သည်။ သည်အမှုကိုထင်ခါထင်ခါမေးလျက်နှင့် ခင်ကျားထက် နှယ်ကြောင့်နှိုယုံပြစ်နေနိုင်သထံ။

—လျှိုး, *v.* to stoop and enter (as in entering a cave, &c.)

၇, *n.* a quail; မင်းငုံးလိုထံ။အမြီးပေါက်နိုင်မည်မထင်ဘူး, you are like the quail. I do not think you will ever grow a tail. [*Note.*— This is said in a disparaging way, and means that in the opinion of the speaker the person addressed will never come to much good. *Anglicè*, “Never set the Thames (temse) on fire.”]

၇, 1, *n.* the Imperial pigeon.

၇, 2, *v.* to project convexly, as a promontory, to jut out as a small headland. Der. အပူ။ မြန်မာတလင်းလူမျိုးတို့သည် ဘုရားစေ တီများကိုထည်မည်ကြံသောအခါ ငှုသောမြေကိုရှာ၍ ထည်ထုတ်သည်, the Burmese and Talaing races, when about to erect a pagoda, generally seek (a spot of) land which juts out.

၈, *v.* to have the mind diverted from the proper object of attention and intently fixed on another [thoughtful, absent-mindedness, to be in a serious reverie, or “brown study,” to allow the mind to wander, to be star-gazing]; ခင်ကျား ထာဇေးနေသထံ, what “brown study” are you in? ဇေး၍မနေ ပါနှင့်။ကျွန်ုပ်ပြောသည်ကိုသတိမထားမိပါ, do not let your mind be wandering from the subject; please pay attention to what I am saying.

၉, *v.* to lean, be inclined to one side, as a post or vessel; less than ထိန်း, and စောင်း, to be inclined in mind, be partial, have partial regard to, to be tipped up as a vessel, to draw off liquor. Der. ခွဲ။ မင်းမျက်နှာကိုငဲ့၍သာငါတမကွာရှင်းဆဲနေ သည်, it is only because I have a regard for you that I remain without being divorced from you; ဈေးထဲမှာမောင်ထွန်း မြတ်သူ့ရည်းစား ကိုငဲ့ပြီးကြည့်သည်။ မကောင်းသည့် ဒုစမိုက်တရားကိုမကျင့်

ခဲ။ကောင်းသောထုဝရိတ်တရားကိုနှစ်ထုံး (၅ထုံး) ထားပြီးလျှင်ခွဲ၍ကျင့်သည်။
ထူပရိထာတ်သို့ရှေ့တွင်အမျိုးမကြာညီကို။ ထူမျိုးမောင်ရွှေဘူး ကချစ်ပွယ်စကား
ပြောသော်လည်းဆူမြွေကိုခွဲ၍မကြားဟန်သောခွဲနေသည်။

ငဲ့ကွက်, *v.* same, 2nd def.

ငေါ, *v.* to project (*i.e.*, stick up or out); မောင်ခဲဒိပ်သည်အခြားဒိပ်
ထူဒိပ်ထန်းနှင့်မညီ ရှေ့ထိုးထွက်၍ငေါနေသည်။ မောင်မြို့ကိုသူချောင်း၍အမှိုက်
ခံရသောကြောင့်။ထက်မောင်းကျိုးပြီးလျှင်။အရိုးငေါထွက်နေသည်။

ငေါက်, *v.* to project, stick up or out more prominently or ele-
vatedly than ငေါ (obsolete), to use loud, violent language
in order to daunt or terrify; ခင်အားကျွန်ုပ်ကိုငေါက်၍ပြောပါ
နှင့်, do not use loud, violent language in speaking to me,
sir (ငေါက်ငေါ်၍ပြောပါနှင့် would be the same meaning).

—ငေါက်, *v.* same, 1st def., used adverbially, hence ငေါက်ဦးငေါက်
ငေါက်, *adv.* sticking up or out; မိုဟ်ပေါ် (ကို) ပျံသည့်၌ကံ။အပြီးနှင့်
ငေါက်ဦးငေါက်ငေါက်။

—ငင်း, —ငေါ်, *v.*; see ငေါက်, 2nd def.; နှုတ်သံငေါက်ငေါက်ငင်းငင်း
ထည်း, the sound was loud and terrifying.

—ထတ်, *v.*; see the parts.

—ထောက်, —လောက်, *adv.* sticking; မင်းပြောသည့်စကားငေါက်ထောက်
ထောက်။ထူပရိထာတ်ခံချင်ရိုးလား။

ငေါင်း, *n.* a bird, *said* to have one leg and have its habitat on
the confines of Manipur and Upper Burma (in the မဟာမြိုင်
ထော).

—ဝင်းဝင်း, *adv.* stretched out straight (as when sleeping
in the way of other's passing); to be gawky and lanky in
appearance; ငါ့သားငယ်အိပ်၍ ထထောက်ထည်း ငေါင်းဝင်းဝင်းရှိသည်,
my little son, who is sleeping stretched out by himself
alone; မမေသည်အမျိုးတဲဒွာကြည့်၍မကောင်းငေါင်းဝင်းဝင်းရှိသည်။

—တောင်းတောင်း, *adv.* singly, alone (as a person travelling by
himself); မင်း ချည်း ထည်း တထောက်ထည်း မသွားနှင့် ငေါင်းတောင်း
တောင်းရှိသည်။

ငေါ့, *v.* to project, as the middle of the body when bending back-
wards; to take advantage of some affection or favour and
be contumacious, refractory; စကားသည်တွင်ရန်စတိုးရန်ရှိသည်ကို
ငေါ့၍ပြောသောကြောင့်။ရန်စတိုးဘဲရှိရသည်။

—ထက်, *v.*; ကမ်းနားလမ်းကို ရှောက်၍သာလျှင်ကျွန်တော်နှင့် တွေ့ရန်ရှိ ပါ၏။
ခင်အားက အခြားထမ်းသို့ငေါ့တက်၍ မတွေ့ဘဲရှိရသည်။ သရက်သီး အောက်
ထိုင်းတွင် သီးထွက်ရှိသည်ကို အထက်ထိုင်းသို့ ငေါ့တက်၍ ဆွားသောကြောင့်
အနည်းငယ်မျှရသည်။

ငေါ, *v.* to stick up obliquely ; more than ငေါ, to have an unpleasant taste, အရသာငေါသည်, or be strong as scent ; to be strong as a voice when singing, *i.e.*, to have one louder than any one else.

—ထောင်ထောင်, *adv.* to be disagreeable to the smell, as the scent of a perfume in a sense of its being overpowering, to be harsh and grating to the ear as the human voice ; မင်းပြောသည့် စကားနားမခံသာအောင် ငေါထောင်ထောင်ပြောသည် ; ထင်ရှားလှပျံ့ကျယ်သည့် ထင်းသည်ဆားဗေဒနီနှင့် အရသာငေါ ထောင်ထောင်ရှိသည်, owing to there being too much salt and ngapi in the curries prepared by the Talaings, the flavour is overpoweringly strong. (ဆေးထိပ်ငေါထောင်ကြီးနေသောကြောင့်သောက်ထိုကောင်းပါ).

—ထောင်, *adv.* sticking up obliquely ; အရိုးငေါလောင်လှသည်။

မိ, *v.* to cry, to be moist from a slight porous exhalation ; less than မိ, to emit moisture (sweat), as salt (ဆားမိ), jaggedness (ထန်းလျှော်မိ), sugar (သကြားမိ), alum (ကျောက်ချစ်မိ), sal-ammoniac (ဖဝါးမိ), gunpowder (ထမ်းမိ) ; နို့ထာခွံအကလေးထယ်ခွံမိသည်, the child cries very much because it is hungry for its milk ; နာထွန်းထိုမိမျှားယူရသည်။

—ကျွေး (ကြွေး), *v.* to cry aloud, ခေါ်ဝေါ်သည်။ ထိုအခါ မင်းသားမင်းသမီးတို့သည်လည်း။ နူးညံ့ ထွဋ္ဌာသော မိမိတို့ထက်ဖြင့်။ နှယ်အဖွဲ့ကို ချွတ်ခွံမိကျွေး (ကြွေး) လျက်ခမည်းတော် ဝေဿန္တရာ မင်းကြီးထံပြေးလာ ကြကုန်၏, then the prince and princess, with their very tender and delicate hands, slipped off the thongs made of creepers, and crying loud the while, ran to the presence of Mingyi Waythandaya.

—မြင်း (ချင်း), a funeral song (မိချင်းမိသည်).

—မြင်းသည် (*pron.* မိမြင်းသတ်), *n.* a professional mourner, a mute. Formerly women were engaged as professional mourners, but now men alone. [Professional mourners are only employed in Upper Burma.]

—ထမ်း, *v.* same as မိကျွေး။

—ထို, *v.* same as မိ။

မိက်, *v.* to nod through drowsiness, to hang down the head as an ear of grain or as the top-knot, လျောင်းမိက် ; သည်အကလေး မိက်ချင်သောကြောင့် မိက်သည်, this child is nodding because it wishes to go to bed.

—မိက်, *adv.* hanging down the head ; မိသဒ္ဓသည့်ဝကားကိုရှုကွဲ၍ ခေါင်းမိက်မိက်ချနေသည်။

—မျှည်း, *a.* ; see မိက်, 1st def. ; ထိနပ်ဒွကြီးသောသူတို့သည်မိက်မျှည်းတွေဝေစွာနေတတ်သည်။

ငြိမ်း, *v.* to contradict, deny, to refuse to do (one kind of ထွက်); ထုပွားစာရင်ထွင်သင်္ဘောတော်ဘို့ သင်္ဘောသင်္ဘောစကားကိုငြိမ်းကြသည်။ [to miss fire as a gun or rifle, မီးငြိမ်း].

—ခုံ, *v.* same, 1st def. ; ထိညည်း တပည့်နှင့် ရှင် ဂေါထမတပည့်တို့မည်သူ ဘုရားဖြစ်သည်ဟုငြိမ်းခဲ့ကြသည်, the disciples of Theinzi and Lord Gaudama contended with each other as to who was the Buddh.

—ချက်, *n.* an issue at law ; ငြိမ်းချက်ထုတ်သည်, to frame an issue.

—ဆန်, *v.* to refuse to obey ; မိဘဆရာသင်တို့က။ အမှုတစ်ခုတခုကိုမေ ခိုင်းရာ မထင်မတင်တုံ့ပြန်ပြောဆိုခြင်း ငြိမ်းဆန်နေသည်။

—ပယ်, *v.* to reject (a proposal), to disown, disavow ; ခင်ဗျား ပြောသည့်စကား ကျွန်ုပ်ငြိမ်းမပယ်ပါဘူး, I will not reject what you say, sir ; ကောင်းသောအကျင့်ရှိသူသိလေ့ရှိတတ်ပါပေလှလှ ၊ ထောက်ဆို က။ အရက် ကိုသောက်ရ မည်ဆိုရာ။ မသောက် လိုဟုငြိမ်း ပယ်လိုက် သည်။ [Note.—ပါပ appears to be an equivalent to the Biblical expression “son of Belial.”]

ငြိမ်း, *n.* a scaffold, gallows.

—ဆင်, *v.* to make a scaffold or scaffolding made of bamboos for the purpose of building or repairing pagodas (ငြိမ်းဆင် ကောင်းသည်။ ငြိမ်းမိသည်။) ဘုရားရှိထီးတင်လိုချင်ငြိမ်း ဆင်မှတင်နိုင်မည်, if any one wishes to place an umbrella on a pagoda, it is only by making a scaffolding that one can place it (*lit.* that one will be able to place it) ; အမှုမဖြစ်မီ အောင်ငြိမ်းဆင် ကောင်းသည်။ Proverb မီးကြီးလျှင်ငြိမ်းကိုမိသည်, if the fire is extensive, one takes great refuge on the scaffolding. (This proverb took its origin from the fact that in Upper Burma, when a မီးပွဲ is held, the scaffolding round an incomplete pagoda is the only place of refuge when a fire takes place).

ငြား, 1, *v.* to meet with, find, (ကြုံသည်။တွေ့သည်။) (obsolete in this sense), to be married, to have sexual intercourse ; သင့်နေ သည်။နိမိတ် (*pron.* ဘက်) ပေါင်းမေ့။ သင့်မြတ်။ အကြောင်းပါသည်။ [Note.—ငြား is not an elegant term] ; မမေ့နှင့်မောင်ခင်တို့ငြားကြ ပြီလား။ထေ့လွင်းခံ။ကံစွန့်ကံငြား ရောဂါပျောက်လိုပျောက်ငြားသွားရသည်။

ငြား, 2, *v.* affix, euphonic (mostly used before the continuative affix သော်လည်း, and the assertive future affix ဆုံး, when used for ဖြစ်, *e.g.*, သွားငြားဆုံးဖြငြားဆုံး) ; သွားပါငြား သော်လည်းမ တွေ့, although he went, he did not find him (or it).

ဖြ, *v.* to catch, as by a nail or thorn ; or by passion ; တစ်မက်သည်။ ခရီးသွားခါ နီးသားသွားသွားတို့ကကန်တော့ရာ။ မိဘတို့က။ ခထုပ်ထေ့ဆူးမပြီပါစေ နှင့်ယုယုပေးလိုက်သည်, when children (*lit.* sons and daughters) start on a journey and they “beg pardon” of their parents,

the parents give their blessing, saying "may you not come in contact with stumbling blocks or be caught by thorns" [*i.e.*, a figurative way of saying "may you not meet with trouble."]

ငြိမ်း, *v.* same in the latter sense [to be criminated or implicated in a crime or offence, to get into a trouble, some entanglement]; သက်သေတို့ထွက်ချက်ကိုထောက်ထား မောင်မင်းအပေါ် ထွင်ထားခြင်းသည်ဖြစ်၍အနှိုးစီခင်သည်။

—ထွယ်, *v.* to catch, entangle, hold fast, with particular reference to the affections. Der. အပြီအထွယ်သားသို့မျှားပြီထွယ်သောကြောင့်မောင်ထွေးအောင် ဤအရပ်မှခွါ၍မသွားနိုင်ဘူး။

ငြိမ်, *v.* to be still, unmoved, composed, quiet; မထွပ်မရှား, to be undisturbed by outward trouble; *comp.* ငြိမ်။ သည်ထွေသည်အလုံးအထဲမှရှိထယ်ငြိမ်သည်; သည်လူကို ဘယ်အကြောင်းပင်ပြောပြောကိစ္စမရှိပါ။ နှုတ်လျှာအတွန်ငြိမ်သည့်လူဖြစ်ပါသည်။

—ဆိပ် (in conjunction with ငြိမ်, *pron.* ဖိပ်), *v.* same, 1st def.; သည်ငြိမ်းသူများမြင်းနှင့်မတူ စီး၍အတွန်ငြိမ်ဆိပ်သည်, this pony is unlike other people's ponies, it is very quiet to ride.

—ဝပ်, —သက်, *v.*; see ငြိမ်; သူရဲကောင်းတို့အားငြိမ်းစေရန်နှင့်ပေးသောကြောင့်။ မြို့ရွာအတွန်ငြိမ်သက်သည်, owing to thieves, dacoits, bad characters and opium-smokers being scarce, towns and villages are in a peaceful state; ငြိမ်သက်ရှေ့ရှုနိုင်ငံသို့လူထုဝပ်စေ။ ပြည်ထုံးတမ်းစိုးစံခြင်းသည်။ ကောင်းကြီးထံဖြင့်။ မင်းဝံမြင့်မား။ တောင်တော်များထက်ထိကြားနိုင်ခန့်။ တန်ခိုးမြင့်သည်။ ရွှေနန်းသင်။

ငြိမ်း, *v.* to be soft, gentle, pleasant; သာသာသည်, to have sweet, pleasurable sensations, as အကြော အမြင်ငြိမ်းသည်။ Der. အငြိမ်း။ တူရိယာအသံများကိုကြား ရသည့်အခါ နားအတွန်ငြိမ်းသည်, when one hears the sound of musical instruments, it affords one's ears much pleasurable gratification. [*Note.*—The Burmese term the sensation experienced in being swung in a swing, in riding on an elephant, in being in a boat when rocked by the waves, ငြိမ်း].

—ဆိပ်, —ညောင်း, *v.* same, but used adverbially only.

—ထား, *v.*; see ငြိမ်း။

ငြိမ်း, *v.* to extinguish, quench, to be extinguished, quenched, သေသည်; to be quiet, appeased, settled, ငြိမ်သည်; to be quiet, comfortable, happy, free from outward troubles, ချမ်းသာသည်; *comp.* ငြိမ်း; ခိုးထိုးငြိမ်းထိပ်ပါ, extinguish the light (more elegant than ခိုးထိုးထိပ်ထိပ်ပါ); ခိုးသားပုတီးစစ်မက်ငြိမ်းလျက်။ ခပ်ဆိမ်းကြေငြိမ်းပွင့်တင်းသာ၍။ ဗာရာဏသီ။ ဖြည်ကြီးပြီဟု။ ကျော်ညီလူမိုက်။ ဝေးနီးသို့သည်။ နဂါးရံချင်းချင်း၌၌၌တည်း။

ငြိမ်းဝေ, —ချမ်း, *v.* same ; ငြိမ်းချမ်းသာယာအများသတ္တဝါ။ ဝေနေထိုက်။ ဤ
ငြိမ်းဝေသာ။ သယ်ခြာစေ့။ သင်္ဂဟ။ နာဂကုဏ်တရားကိုညှိဖြူစေတဲ့ဗေဒမိလောင်း
နှင့်အကြောင်းဆို။

ငြိူရ, *v.* to be envious, malevolent, act an envious, malevolent
part ; *comp.* မနာလို။ မောင်မြဲမောင်မည်းကိုသူ့ထက်အသာတိုးတက်သော
ကြောင့်အတွန်ငြိူရသည် လက္ခဏာရှိသည်။ ခင်ဘျားကိုကျွန်တော်မနာလိုငြိူရ
မိတ်မထားပါ။ သူတော်ကောင်းတရားကိုနှစ်လို (နှလို) သွင်းသူသည်ငြိူရ
စောင်းမြောင်းခြင်းမရှိပါ။

ငြောင့်, *n.* any sharp thing stuck up or out, a sharp stump or
thorn, [a caltrop made of three small pointed bamboo
stakes, generally scattered on or fixed in the ground by
dacoits to prevent pursuit ; ထားပြတိုကရန်သူတို့မလိုက်လာနိုင်အောင်
ဆူးငြောင့်ဖြင့်လမ်းတွင်ပစ်ချထောင်ထားခဲ့သည်, dacoits, in order that
their adversaries may not come after them, throw down
and fix caltrops on the road. ငြောင့်ချ, —စိုက်, —ထောင်]။

ဇြိ (ညြိ), *a.* to be dark in colour, between blue and black (*i.e.*,
livid), to be of deep blue or green ; to darken as the coun-
tenance from hearing something unpleasant, to get dark
as the sky ; ဘည်မိန်းမတယ်အသားဖြူ (ညြိ) သည်, အသားဖြူဖြူ (ညြိ
ညြိ) ညက်တယ်နန်းတော်ထက်ဖွား။ သူအကြောင်းကိုပရိသတ်တို့ရှေ့ဖျတ်သည်
အတိုင်း။ ပြန်၍ပြောရာမျက်နှာဖြူ (ညြိ) ၏သွားသည် (or မျက်နှာဖြူသန်းသန်း
ဖြစ်နေသည်) ; ဒဏ်ရာပြင်းထန်သောကြောင့် တကိုယ်လုံးအဖြူ (အညြိ) အ
မည်းနှင့်ခံရပါသည်။

ဇြိငြိ, *v.* to be distressed, miserable [to dislike, implying that
such dislike is owing to ill-treatment or harshness] ; *comp.*
ထင်းရဲ။ နှစ်လို (နှလို) ဇြိငြိ, ဇြိငြိပင်ပန်း။ အမှုထမ်းကောင်းတို့သည် ဇြိငြိ
ထင်းရဲခံ၍အမှုထောင်ကိုတင်းခွဲ ကြံသည်။ သည်မင်းကိုထင်းရဲသားများထတ်
ဇြိငြိသည်။

ဇြိမောင်း (ညြိမောင်း), *v.* to be of a dark purple colour ; ရောင်ခြည်တော်
၆ ပါးတွင် ဇြိမောင်း (ညြိမောင်း) သောရောင်ခြည်တော်ပါဝင်သည်, among
the six rays of Buddh is included one of a dark purple
colour.

ဇြိ (ညြိ), *v.* to be slightly dark, as clouds indicating rain ; မိုင်းမြို
(ညြိ) သည်, to be dark, gloomy in countenance, from ill-feel-
ing ; မျက်နှာဖြူ (ညြိ) သည်, to be sullen, cross, not disposed to
speak ; မိတ်ဖြူ (ညြိ) သည်။ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားမိတ်တော်ဖြူ (ညြိ) သည်အ
ခါ ဖြစ်သောကြောင့် မောင်မင်း အမှုထင်၍ မပေးနိုင်ဘူး။ ကိုယ်က ကျွန်ုပ်ကို
အလကားပင်ဖြူ (ညြိ) ၏နေသည်။ မိတ်တို့ကစကား မပြောသောကြောင့် သား
သိုးများတို့ကမျက်နှာဖြူ (ညြိ) နေကြသည်။

ဇြိး, *v.* to feel ill towards, harbour resentment, wish to injure ;
အမြီးထားသည်။ ရန်မြီးထားသည်။ ရန်မြီးခဲ့သည်။ မြီးမာန်ဆိုက် ; ကျွန်တော်

ကိုပြီး၍ရန်ဖြစ်အောင်လုပ်သည် ; တာမျှမဟုတ်သည့်အမှုနှင့်ကျန်ရှိကိုပြီးပါနှင့်,
do not bear resentment towards me for nothing at all.

ငါး, *v.* to be large, great, high, to project prominently above and beyond others ; used adverbially ; ငါးငါးမြင့်ဟိုရွှေမှာငါး
ငါးမြင့်သည့် ထောင်ကြီးကို မြင်၏လား, do you see that mountain
towering in its height (*lit.* toweringly high) in front of
you ? မြင့်ငါးငါးထည့်။ရထားနှင့်ရာ။ခိုက်မှောင်ကွာသို့။စောဟာဂတိ။မြူခြင်း
ရှိမျှ။ပြေစေရ။ဆောင်တက်ထွသား။ဝိနိစ္ဆယပကာသနီ။

ငွေ, *n.* silver ; ရှိသိုး လက်ဆောင် ငွေ ၄၀၀၀, အရှင်ကျေးဇူးတော် ၂၀၀၀။ [In
the Burmese time, when offering a present to the King, a
douceur of half the value was given by the donor to the
minister who had urged, or was about to urge, his cause.]

—ချေး, *v.* to borrow money.

—ကူ, ထည့်, *v.* to contribute money for some purpose (usual-
ly religious).

—ရိုး, *n.* silver moderately alloyed, 25 per cent.

—ထောင်, *n.* money raised by direct taxation (revenue, Govern-
ment treasure).

—တော်ခွဲ (ငွေတော်ခွဲ), *v.* to levy a direct tax.

—တိုက်, *n.* a Government treasury.

—ထိုးချသား, *v.* to live on the interest of one's money ; ငွေထိုး
ထက်, to increase as a sum of money by interest.

—ထိန်း, *n.* a treasurer, cash-keeper ; ငွေထိုက်မိုး။

—ပွင့်, *n.* a flower that appears on the surface of good silver,
thence called flowered silver.

—မွေး, —မွေးငွေထောင်, *n.* the hairy or feathery appearance on
the surface of silver moderately alloyed.

—ရင်း, *n.* stock, capital.

—ရည်ပွတ် (ငွေရည်ပွတ်), *v.* to wash with silver (to nickel).

—ရှင်, *v.* to be plentiful as money. (*Anglicè*, to be “ flush ”
of cash ; ထယ်ငွေရှင်သည့်လူ).

—လက်ငင်း, *n.* ready-money ; ငွေလက်ငင်းပေး၍ဝယ်သည်, to buy,
paying cash.

—ထက်ထွတ်ထိုးချေး, *v.* to borrow or lend money for a short time
without charging interest.

ငွေ, *v.* to appear in a small quantity, be as a fore-runner or
symptom indicative of something more, to be gentle, mo-
derate, to be flickering as the light of a lamp, to be on
the point of death (အသက်ငွေငွေကလေးရှိထားသည်) ဖွဲမီးလုံးသို့ ငွေ

ငွေမိတ်ဆွေးပါသည်။ ထီးနန်းငွေမိတ် လာသူရှိ အပြောအဆို ယဉ်ကျေး သည်။ သည်ခရေမီး အနံ့ငွေငွေ ကလေး ခုသည်, this perfume has only a slight scent (or *lit.* one gets only a slight scent from this perfume).

၄ (from င, to be distributed throughout), *v.* to distribute equally to all; *comp.* ဝေ သားအကြီးကိုဘုရားသာသနာတွင်းသို့ တွင်းမည်ကြိ သေခွကြောင့်။ ဘုရားတကာပြီးထုံးကြီးရှင်မြို့မခံမီ ခုရက်လောက်က မိတ်သတ်ဟ အပေါင်း တို့အား လက်ဖက် ထုပ် များကို တင်ကူး၍ ငွေလေ သည်။ ဇောတိက သူငွေသည်။ တောင်းရမ်းသာသောသူဆင်းရဲဒုက္ခိတတို့အား။ နေ့စဉ်ပြတ်ရွှေ ငွေဆန်ရေဝါးတို့ဖြင့်ငွေပေးကမ်းစွန့်ကြံလေသည်။

၄၈, ၁, *n.* a bird.

—ကလေး, the term used by the people of the Irrawaddy delta for a Chinese sampan.

—ထုသားအုတ် (၄၈ထုသားအုတ်), *n.* an ostrich.

—ကြီး (ခိုးစပ်), *n.* the adjutant bird.

—ခတ်, *v.* to catch birds; ၄၈ထောင်သည် (၄၈ခတ်သွား, ၄၈ခတ် ဖုဆိုး).

—ခါး, *n.* the blue or green jay; စီးပွားဖြစ်သည်ဆိုမရှိ။ ၄၈ခါးမျှသလို နေပါပြီမောင်ရွှေ။

—ချေးခံ, *n.* a temporary roof or awning over the coffin of a pōngyi or a member of the royal family during the performance of funeral rites.

—ခြောက်, *n.* a scare-crow.

—ငွေခွေး, *n.* the Imperial pigeon.

—မိန်း, *n.* the *Chloropsis aurifrons*.

—ဆတ်, *n.* the broad bill.

—ဆိုး, *n.* the screech owl. [The barn owl] မိန်း။

—တထိုင်း, *n.* the spur-winged plover.

—ထောင်, *n.* the long-tailed edolius [the general name for the drongos].

—ထောင်, *n.* the wing of a bird, a quill-pen. [၄၈ထောင်မျှခွေ, in Lower Burma a figurative way of styling a *lenient* Magistrate or administrator, and ၄၈ထောင်ခွေ, a severe one.]

—ဝန်းတိမ် (၄၈ဝန်းတိမ်), *n.* the red-cheeked barbet.

—မျှားမိမ်, *n.* the Fairy Blue-bird.

—မြင်း, *n.* the caprimulgus or goat-sucker.

—မနား, *n.* the triangular vane of a steeple or spire (so called because a bird cannot perch on it), any vane (weather-cock).

ငှက်မင်းသား (ငှက်မင်းသွီး), *n.* general name for scarlet minivets.

—မွေး, *n.* a feather or feathers.

—ဝါ, *n.* the mango-bird, a species of oriole.

—ရထတ်, *n.* the wagtail.

—သမိတ်ထွယ်, *n.* the magpie-robin.

—ဆိုက်, *n.* a bird's nest.

ငှက်, ၂, *n.* the pestilential influence of miasma, malaria.

—ထောခွေးထော, *n.* a place or tract of country which is very malarious.

—ဖျဉ်း, *n.* an enlargement of the abdomen (spleen?) occasioned by such influence; သည်လူငှက်ဖျားမိလျှင်ဖျဉ်းစွဲသည်။

—ဖျား, *n.* a jungle fever, ငှက်ဖျားဖျားသည်; *v.* to have jungle fever, ငှက်ဖျားမိသည်; to catch jungle fever, ငှက်ဖျားဖျား။

—သင့်, *v.* same as ငှက်ဖျားမိ။

ငှက်ပျော, *n.* the plantain, banana.

—ချက်ကြီး, *n.* a kind having the extreme part of the top end large.

—ခိုင် (*pron.* ခိုင်), *n.* a stalk or bunch of plantain fruit containing several combs (ငှက်ပျောမီး)။

—ငမ္ဘေ (ငှက်ငမ္ဘေ), *n.* a large kind.

—ဆင်အံ, *n.* a large long kind.

—ဆင်စွယ်, *n.* a long kind, smaller than ဆင်အံ။

—ဆင်ပေါင်, *n.* a large kind of a dark colour.

—ဆိတ်နို့, *n.* a small species of နို့သဿ

—နို့သဿ (*pron.* နသဿ), *n.* the small plump, yellow, sweet kind.

—နီ (or ငှက်ပျောနှနီ), *n.* large, red and yellow.

—မီး, *n.* a single comb of plantains; *comp.* ငှက်ပျောခိုင်။

—မီးကြမ်း, *n.* the most common kind, sub-acid flavour.

—မီးဆိုင်း, *n.* two combs of plantains placed together concavely.

—ပူး, *n.* the large bud whence the fruit is developed, the bulging part of a pagoda below the umbrella; ခရားသီး (*pron.* ခလားသီး)။

—မင်း, *n.* a large, plump, sweet kind (*lit.* the king of plantains).

—မတ်တော်သက်သည်း, *n.* a long, slender, sweet kind.

၎င်းပျော့ရခိုင်, *n.* a common kind of plantain, thin-skinned, very sweet (sometimes called ဂှက်ပျော့ရေသိင်္ဃိ).

—သီးမွေး, *n.* long, green, sweet, fragrant.

—သုဇာတ်, *n.* a kind of plantain very harmless (*i.e.*, so harmless that children may eat it with impunity).

၎, *n.* *affix*, for, in order to ; chiefly used with verbal nouns and verbs used substantively, *e.g.*, အစာအစို၎်, for food or for the sake of food ; or with verbals in ခြင်း, as စားခြင်း၎် or စားခြင်းအစို၎်, in order to eating ; or with verbs used substantively, as စားအံ့သော၎်။ စားလိုသော၎်, in order to eat ; see Grammar, p. 16.

၎, *v.* to borrow or lend, to hire or let, *the same article, in either case*, to be returned ; *comp.* ချေး။ ခင်ဘျားထွေထွေထ ဆတ်နှင့်ကျန်ထောင်ကိုးသတ္တံးငါးပါ။

—ရင်း, *v.* same ; အကျွေးမွေးရန်ပုကန်မျှားကို ဆိုင်တွင်ငြားရင်း၌သာယူခဲ့ပါမ ဝယ်ခဲ့ပါနှင့်။

၎ (from ဝဲ, to be inclined), *v.* to incline, set on one side, as a vessel, in order to decant or drain off the contents ; less than စောင်း (to “tilt” a barrel as when discharging liquor from it, would be ဝဲ) ; ယခုမှတစ်ဆင့်ချခဲ့ပါသည်။ တစ်ခါမှတစ်ခါသေးပါ, it is only just now that I have drained off the rice water, the rice is not yet cooked ; ရေထဲကောင်းထဲကရေကိုမုန်ခွက်ထဲသို့၎် ခွဲထောင်းပါ။

၀

(The sixth consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of palatals, တာဝလ္လံ).

ဝ, ၀, *v.* to begin, make a beginning or commencement, be first, ပြီးသည်, opposed to ဆုံး, frequently euphonic. Der. အဝ. [Note.—ဝသည် is sometimes contracted to သည် after ဝ or ဖ in the first of two clauses when corresponding with ဆို။ တိုင်အောင်, &c., in the latter clause, as တောမှသည်မြို့တိုင် အောင်, for တောမှသည်, &c., from the wood to the city ; သည် ကနေကစ၍ ခင်ဘျားကို ကျွန်ုပ်တို့ဖွဲ့ပါရစေ, allow me, sir, to make friends with you, beginning from today ; ဤဝကိုယခုနေ့ကစ၍ရေး မှအချိန်ခိုခိုစိစိရှိလိမ့်မည်။ ပူပြင်းသောဥတု ယခုကျရောက်စကပင် ဤသို့ထွက်ရှား ခြင်းဖြစ်ချေသော်။ ဥတုအစမှစ၍တက်ကာလ များစွာစိုးရိမ်စရာရှိပေလိမ့်မည်, there is such agitation at the very beginning of the hot season ; when the season is somewhat advanced, there will be much cause for anxiety.

—ပြီးစွာ, *adv.* ditto ; အဝပြီးစွာ။ အလောင်းမင်းတရားကြီးမောင်အောင်စေတ သည်ကုန်းပေါင်မြို့ကို ဝပြီးစွာတည်ထောင်တော်မူသည်, Alaung Mintara-

gyi Maung Aung Zayya first founded the city of Kôn-baung.

ဝတ်, *v.* to be the first to begin (as an aggressor in a quarrel); သည်သူ့ချစ်ကိုဝတ်ခဲ့ရိုက်နှက်သည်, this man first began by beating me; နှက် is equivalent to hammer.

ဝ, 2 (*pron.* ဝ when preceded by a verb), *verb affix.* interrogative, ကောင်းပါဝ, is it well? ကြားပါဝ, do you hear or did you hear it? ရှေ့ပါဝ, did you find it? မြင်ပါဝ, do you see it or did you see it? ရှိပါဝ, is it there?

ဝဒို (from ဝထို), *n.* the anus; ဝဏ်

ဝတ်, ၁ (*Pali* ဝတ္တ, from Sanscrit ဝတ္တ), *n.* a wheel, anything that is circular and turns on an axis; the wheel of a carriage, ဘီး; လှည်းဘီး; the wheel of a mill or any machine, ခုတ်; hence တံးတံးဝတ်, a winch, windlass, and မတ်တတ်ဝတ်, a capstan; a wheel rocket, ဝတ်မီး; the zodiac, ရာဇီ; a thunder-bolt, supposed to whiz round, ခုတ်ကြိုးဝတ်; (မိုးကြိုးဝတ် means also a galvanic battery); any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous sekya weapon, နတ်ဝတ်, လက်နတ်ဝတ်, ဝတ်ရတနာ; power, energy, force, အရှိန်တန်ခိုးအစွမ်းအား; authority, controlling power, အာဏာဝတ်; a circle which, though not actually circumvolving, has a centre or axis from which it was originally turned, ဇက်ဝန်း, ဝတ်မိုင်း; a circular mark or sign, indicative of some *excellence*, or privilege, or authority, ဝတ်လက္ခဏာ; particularly the characteristic marks of a Buddha's foot, ခြေတော်ရာ (၁၀၈ in number); ဣဝတ်တော်, ဝတ်လက္ခဏာ; the foot of a king, ဣတဝါးတော်; a kind of charm, made circular and buried in the flesh (in the neck and upper arm as a rule), အသား၌မြှင့်သောဝတ်; a circular mark set up as the object of a marksman, a target, ဝတ်မိုင်း; to shoot at a target. ဝတ်ပစ်သည်; a sekya system or world, ဝတ္တဇ္ဇော။ [also has the same signification as ကြိုးကိုင် ဝန်ခံပယောဂ။ လက်ကိုင် လက်ရာ, *e.g.*, သည်အမှုသည်လိုမှောက်သွားသည့် အရာဖြင့်ဝတ်ပါသည်].

—ကျွတ်, *n.* a hollow tube filled with gunpowder.

—ခန်း, *n.* an engine-room.

—ဝလောဝတ်, *n.* some kind of block or pulley.

—ဝန်, *n.* the wheel of a block or pulley.

—ဝတ္ထံ, *n.* a large reel, like one used as a windlass.

—ဝတ်ရက်ပါ, *v.* to follow as a natural consequence, as the spray of water caused by the revolution of a paddle-wheel of a steamer (ဝတ်ထင်ရက်ပါပါလာသည်).

ဝတ် တော်ဖြန့်, *v.* step, walk ; appropriate to the deity and royalty ;
ရွှေဝတ်တော်ဖြန့်သည်။

—ထိုင်း, *n.* a gallows.

—တိုင်ထင်, *v.* to execute by hanging on a gallow.

—နှက်, *v.* to ram down the powder in a hollow tube (ဝတ်
ကျည်း)။

—ပေါင်း, *n.* a paddle box of a steamer.

—ပုန်း, *n.* applied to a screw steamer, because the screw is
hidden ; ထေးဝတ် (*pron.* ဝေ.ဝတ်), a paddle-wheel steamer (*lit.*
a side-wheel).

—ဝီး, *n.* a wheel rocket.

—ရဝနာ, *n.* the fabulous sekya weapon.

—ရဟတ်, *n.* any machine that contains a wheel or that moves
circularly.

—ကျော့ပေး, *v.* to “slow down” the engines of a steamer ; or
slow down a locomotive or any engine.

—ဝန်း, —ဝိုင်း, *n.* a circle, a target ; ဝတ်ဝတ်သည်, to fire at a tar-
get.

—သီး, *n.* a block, pulley ; နားသီး။ နားသီးဝတ်။

—သွား, *n.* the cog of a wheel, the edge of a thunder-bolt ;
မိုင်းကြိုးဝတ်သွား or မိုင်းကြိုးသွား။

ဝတ်, 2, *v.* to drop, fall in drops ; scarcely used as a verb. Der.
အဝတ်။

—ဝတ်, *adv.* droppingly ; မျက်ရည်ဝတ်ဝတ်ကျသည်, down ; သည်သူ
လက်မောင်းသေ နတ်မှန်သေသွေးကြောင့်သွေးဝတ်ဝတ်ထွက်သည်။

—လတ်, *adv.* droppingly (from the body) ; လင်ဆိုးထိုမျက်ရည်ဝတ်
လက်နှင့်နေရရှာသည်။

—ဝတ်လက်လက်, *adv.* same ; ဒိန်ကိုသက်လက်နှင့်မိုးသည်မှာမပိတ်သေ
ကြောင့်မိုင်းရေဝတ်ဝတ်လက်လက်ယိုသည်။

ဝတ်, 3, *v.* to transmit impetus, as from one billiard ball to
another ; to propagate or be propagated, as sound from
cliff to cliff, or fire from house to house, or contagion
from one person to another ; သည်သူသည်လက်လက်သက်သက်ဖြစ်ရ
သည်။ မမေပြောသည်ကား ကျွန်ုပ်တို့ထောက်ခံလိုသည်။ ထောင့်ကတစ်ခုထဲ
ရွာထိုးမီးလောင်သည်။ အနောက်ပိုင်းက ရောဂါဝတ်ဖြစ်လာသည်မှာ အရှေ့
ပိုင်းထိုရောက်မှပျောက်သည်, the epidemic originated and spread
from the western, and disappeared after reaching the
eastern, division ; အနာဝတ်ဝတ်အောင်မပျောက်သေးဘူး။

ဝက်, 4, *v.* to scratch off by a sudden jerk of the finger nail made by compression against the thumb; လက်ဝက်ကစားသည်, a game played by children to test each other's courage. It is painful, frequently causes blood to ooze from the skin, and produces a small sore.

ဝက်, 5, *v.* to make equal in weight, to counterpoise; ချိန်ဝက်ကျွန် မရွှေပုတီးထုပ်ပြီးတွင် ရွှေပုရိန်ခေါက်နှင့် နန်းချင်းချိန်ဝက်၍ လည်း (ထဲ) ရ ထွင်လည်း (ထဲ) ပါမည်။ ငွေစက်ဘဲပေးထော့ယူခဲ့သည်။ လူတယောက်မှမယူခဲ့ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့လျက်ကိုခင်အားရှားလှန်နှင့်ဆတူချိန်ဝက်၍ထိထိပါမည်။

ဝက်, 6, *v.* to sleep, take repose; appropriate to royalty and divinity; *comp.* ဆိပ်ကျိန်း။

—ကျိန်း, *see* ကျိန်းဝက်၊ ကိန်းဝက်။

—တော်ခေါ်, equivalent to ဝက်တော်မူ။ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားညည့်သံမှတစ်ယောက်တော်ခေါ်သည်, His Majesty (*lit.* the lord of great glory) sleeps only one of the three night-watches.

—ပျော်, —မွေ့, *v.*; *see* ဝက်၊ ဝက်မွေ့ရာ, the mattress used by royal personages; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားဝက်၍ပျော်ထော်မူနေသည်, His Majesty remains in a sound slumber.

ဝကား, *n.* a word, words, languages, a saying, speech; ဝကားအရာ အင်္ဂါထေးတန်ကား။ သုသိတ။ ပိတ။ ဓမ္မာ၊ သစ္စာ။

—အပ်, —အောက်, —မြှို, —ညှပ်, —ထော့, —တွပ်, —ထပ်, —ပြပ်, *v.* to draw out, detect, catch in questioning (in colloquial English to “pump” a person); ခင်အားကျွန်တော်ကိုအပ်အောက်၍မေးသော်လည်းမရပါ, although you may try and draw me out by questioning me, you will not succeed, sir.

—အိမ်နွဲ့, *v.* to be circuitous in speech in order to gain some end; သွယ်ဝိုက်သည်။

—အိုးနွဲ့, —ဖောင်နွဲ့, *v.* to speak together in company, many speaking at once.

—ကား, *v.* to use exaggerated language; ဝကားကား၍ပြောသည် (to draw the long bow); သည်လူထင်ဝကားကား၍ပြောလေ့ရှိသည်, this person has a habit of speaking in a very exaggerated way.

—ကြို (ပြောသည်), *n.* an anticipatory statement made whether a person has sufficient grounds for making it or not.

—ကြွယ်ဝ, *v.* to be talkative, garrulous.

—ခေါ်, —တောက်, —ပြပ်, *v.* to be indirect in speech in order to make some discovery, or gain some end.

—ချပ်, *v.* to make a parenthesis, parenthetical remark (from ချပ်, to insert a flat thin thing between two surfaces, to in-

introduce relevant matter into a conversation) ဤစကားစကား
ချပ်ထည်း, "this sentence, or passage, is a parenthesis." This
expression is to be met with very frequently in Burmese
writings; ရောင်းစကားဝတ်စကားပြောသည့်အထဲတွင်သင်အားထိုင်းရေး
ပြည်ရေးစကားကိုချပ်နှစ်ပြောပါနှင့်။ (colloquial).

စကားချီ, *v.* to commence speaking; အစချီသည်။

—ချီ, *v.* to make a preface or exordium, supposed to be re-
commendatory of what is to follow, *n.* a preface or exor-
dium.

—ချွန်း, *n.* an indirect allusion, a double entente, same mean-
ing as စကားညွှန်း။ မင်းစကားစကားညွှန်းကသေးနှင့် အများမည်းကလေးနှင့်
ပြောသည်။ စကားချွန်းကလေးနှင့်ပြောသည်။

—စမည်, *n.* familiar conversation, talk, chat; ခင်ဆွမ်းဆက်သိုဆွမ်း
သထိုး။ ကျွန်တော်ကျောင်းတကာကိုဆိပ်သို့စကားစမည်ပြောရအောင်သွားပါ
သည်။

—စပ်, *v.* to connect or introduce, as language, topic of con-
versation, &c., စကားစပ်စေးဝါချခေ။

—ဆွံ့, *v.* to be imperfect in utterance (not so much as စကား
ထပ်).

—ထင်သား (*pron.* စကားခင်စား), *n.* language of a specious or
plausible kind.

—တုံ့, *v.* to reply; *n.* an answer, reply; အဖြေ။

—ထပ်, *v.* to stammer, stutter.

—ထာ, *n.* enigma, riddle.

—ထာဖွက်, to make an enigma or riddle; ကျွန်ုပ်စကားထာဖွက်သည်
ကိုဖြေပါ, answer, please, the riddle I made.

—နှုတ်, *n.* an extract from writing; as a verb (to retract
something said).

—ပုံ, *n.* a comparison, similitude, proverb, folk-lore, an old
saw.

—ပို (from ပို, to superadd), *n.* an additional word, euphonic
expletive.

—ပေါ့, *n.* light airy talk.

—ပွဲ, *v.* to tattle, tell tales, retail scandal.

—ဖျက်, *n.* burlesque.

—ဖြူ (*pron.* ဝေဖြူ), *n.* prose, plain language, free from Pali
and poetry.

—ပြန်, *v.* to translate, interpret; အနက်ပြန်သည်, *n.* a translator,
interpreter; to return an answer regarding anything; အရေး
ရစကားပြန်သော်, a Government translator. [စကားပြန်ချစကား

သေးစရာ, terms applied to language addressed to persons in a dying or unconscious state.]

စကားပြေ, *n.*; *see* စကားမျှတီ, peace-making words.

—ပြော, *v.* to talk, converse, discourse, chat.

—ဂ, *v.* to be garrulous, loquacious; implying the kind of loquacity which results in the divulging of secrets.

—ဗွာ, *v.* to be garrulous [စကားကြွယ်ဝ has a similar meaning, but is not used as စကားဗွာ and စကားမျှာ in a *disparaging* sense.]

—ပါ, *v.* to try and rectify a slip of the tongue; *lit.* to “patch up” (one’s) speech.

—မီ, *n.* a leading word.

—မ, *n.* a synonymous word or expletive, *e.g.*, in လိင်ပင်နှီးနှော။ လိင်ပင် would be the စကားမီ, နှီးနှော the စကားမ (lit. the male and female words).

—မိတ်, *n.* a hint (စကားမိတ်ထွက်).

—မိတ်ဖမ်း, *v.* to try to catch a hint (စကားမိတ်ဖမ်း).

—ရှင်, *n.* indefinite language, *e.g.*, သည်ကနေ့အထိမပြောနိုင်သေးပါ would be termed by the Burmese as စကားရှင်ပြောသည်။

—ထက်ဆောင်, *n.* language containing something of agreeable import to the person addressed.

—ထပ်, *v.* to speak unguardedly, *e.g.*, စကားမထပ်စေနှင့်နေ။

—ထိပ်, *n.* a rebus made by transposition of letters.

—ထွပ်, *n.* light airy talk, persiflage.

—ထွင်း, *v.* (*see* စကားကား), to make use of rhodomontade, gasconade, braggadocio.

—မိုင်းစကားထွဉ်, *n.* well-contrived (*lit.* roundabout and circumventing) and indirect speech, made use of to gain some point or advantage.

—ဂုတ်, *n.* rebus.

—ထာ, *n.* definite, positive language.

—သတ်, *v.* same as စကားခို။

စကောစက (*pron.* စကောစက and very frequently စကောစက), *a.* or *adv.* not fit for either this or that, incomplete, wanting; *comp.* မကောမက, *adv.* not sufficient, not enough; said to be a combination of စက and ကြောမက (အလယ်ထက်ရှိလှသည်။ အကြီးအကဲ ယုတ်, *i.e.*, middling); စာရင်းဌာနများစပါးရိပ်သည်မှာ စကောစကဖြစ်နေသည်, the labourers have reaped the paddy in such a way that it remains in an incomplete, unfinished state.

စက္ကဝတ်, *n.* the ruddy goose.

စက္ကု, *n.* paper ; စက္ကုလွှာပုံနှင့် စက္ကုပါးပါးသည်တို့, a person of very acute perception.

—အုပ်သည်စာအုပ်, *n.* a paper-bound book.

—ကြမ်း, *n.* rough or brown paper ; *see* မိုင်းလိင်စက္ကု။

စက္ကဝေသ (Pali စက္ကဝေ and အာယတန), *n.* the faculty of seeing.

စက္ကု (Pali), *n.* the eye ; မျက်စိစက္ကုဝေး။

—ကွယ်, *v.* to be blind (polite) ; မျက်စိကန်းသည်။ ကျွန်တော်တို့နှင့် ဘာသာတူသော အရှင်ကတည်းက ကျောက်ပေါက်သောကြောင့် စက္ကုကွယ်ရှာသည်။ စက္ကုအောင်းမရ။

—စား (*pron.* စက္ကုစား), *n.* the power of the visual organ.

စက်စက်, *see under* အသစ်စက်စက်။

စက်ဆူ, *v.* to be disgusted with ; ရှိရှာ။

—ရှိရှာ, *v.* same ; သည်အကောင်ပင် အလွန်စက်ဆူရှိရှာစရာကောင်းသည်၊ ဤနွားကိုယ်ကို စက်ဆူရှိရှာဘွယ်ရှိသည်ဟု အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးခြင်းကြောင့်၊ the Athinnyathat (Asanyasat) Byahmas (*i.e.*, the Byahmas who live in abodes in which there is no perception—derived from သညာ, meaning perception, and အ, the privative affix) repeat verses to the effect that the elements of sentient existence are loathsome ; မင်းစကားပြောသည်မှာစက်ဆူရှိရှာစရာကြီး။

စကြ (Sanskrit), *n.* ; *see* စက်, last def., the famous sekya weapon.

—ဝဋ္ဋ (Pali ဝဋ္ဋ, a division, bounded part), *n.* a sekya world or system, comprising a central Myinmo Mount, the surrounding seas and islands, the celestial regions containing the circumvolving luminaries, and the infernal regions, the universe being composed of an infinity of sekya worlds, *see under* ခေတ်။

—ဝဋ္ဋာလံတိုင်း (*pron.* စကြဝဋ္ဋာလံတိုင်း), *n.* the boundary wall of a sekya world.

စကြဝေသေး (*pron.* စကြဝေသေး), *n.* Sekyawaday, a universal monarch, a Chakrawartti, one who has obtained possession of the Sekya weapon. “The Chakrawartti is an universal emperor ; “there are never two persons invested with this office at one “time. He is born only in an asunya kalpa (အသုညကလ္ပာ) “(that is in a kalpa in which no Buddha appears) ; he never “appears in any Sakwala but this, nor in any continent but “Jambudwipa (ဇမ္ဗူဒိပ), nor in any country but Magadha. “He must have possessed great merit in a former state “of existence.”—M.B.

ဝဏ္ဏဝဏ္ဏဝေင်, *n.* the encircling mount which bounds a sekya system.

—ဝဏ္ဏဝိုက်, *see* ဝဏ္ဏဝဏ္ဏ။

ဝဏ္ဏ (from ဝဏ္ဏ), *n.* any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous sekya weapon ; နတ်ဝဏ္ဏ၊ လက်နက်ဝဏ္ဏ။

—ဝဏ္ဏ်း, one who has obtained possession of the sekya weapon.

—လက်နက်, *see* ဝဏ္ဏ and ဝဏ္ဏိနီ. [*N.B.*—The difference of a ဝဏ္ဏလက်နက် and a ဝဏ္ဏိနီလက်နက် is that the former is able to travel by *itself* to any part of the ဝဏ္ဏဝဏ္ဏ by the mere wish or command of the ဝဏ္ဏဝဏ္ဏ်း, while the latter has actually to be hurled by the ဝဏ္ဏဝဏ္ဏ်း, but it nevertheless travels with unerring aim.]

ဝဏ္ဏ (said to be derived from ဝဏ္ဏချော), *n.* a four-sided roof with no ornamental work of any kind (အပြောင်မှင်ကာမရှိ) (ဝဏ္ဏချောပေါင်း).

ဝဏ္ဏ, *n.* a frame or stage raised for any purpose. Der. ဖြစ်ဝဏ္ဏ၊ ဖြစ်ဝဏ္ဏ်း၊ မာဏိန်ဝဏ္ဏ၊ မျှော်ဝဏ္ဏ၊ လင့်ဝဏ္ဏ၊ လေးထိုင်ဝဏ္ဏ။

ဝဏ္ဏ, 2, *v.* to be cleared from dirt, alloy, &c., be clear, pure, to be castrated ; used adjectively as ခွားဝဏ္ဏ၊ မြင်းဝဏ္ဏ, &c., အပျိုဝဏ္ဏ, a pure virgin ; လူပျိုဝဏ္ဏ, *n.* a chaste young man ; သည်လူထရာ ကောင်းထိုက္ကေ၍ရောဂါဝဏ္ဏ်းကုန်ပြီ။ [to be free from disease].

—ကြယ်, same ; မြန်မာထူ၍ဆိုသည် ဟင်းအိုး။ ထမင်းအိုး။ ဂုဏ်။ ခွက်။ ထောက်မှစွဲသားပုံပြုပုံများချင်းသူမျိုးထက်များစွာဝဏ္ဏ်းကြယ်သည်။

—ချော (*pron.* ဇင်ချော), *adj.* plain, without ornamentation, as silver bowls.

—ထထင်းခါ, ထထင်းလွှဲ, *adv.* clean, nothing left ; ဆည်အိမ်တွင်အမှိုက်သရိုက်များကို ဝဏ္ဏထထင်းလွှဲ (or ဝဏ္ဏထထင်းကြီး ခါအောင်လှဲလိုက်ပါ), sweep clean all the rubbish in this house ; သည်မြက်ထောက်ကို ဝဏ္ဏထထင်းလွှဲအောင်ထူးရှင်းရှင်းထိုးလိုက်ပါ။

—မြဲ, *see* မြဲဝဏ္ဏ။

ဝဏ္ဏ, 3, *adv.* even, slightly emphatic ; ဝဏ္ဏ။

ဝဏ္ဏိနီ (*pron.* ဇင်မြိနီ), *n.* the ornamental dillenia tree ; ကြက်ဇင်မြိနီ, another variety.

ဝဏ္ဏ (*pron.* ဇင်းကြီ, Pali ဝဏ္ဏ), *n.* a walk, place for walking to and fro ; မြတ်စွာဘုရား ဇေတဝန် ကျောင်းထောင်၌ ထာညံသားထိုအား။ ထရားထောထောင်မူရန် ဝဏ္ဏကြွသွားတော်မူသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ကနောကနောထိုးထိုင်နေ၍စာရေးရသည့်အတွက် အထွန်ပြောင်းလှပါသည်။ ဝဏ္ဏသွားမှ တော်မူသည်။ [*N.B.*—ဝဏ္ဏဝတ် or သွား does not only apply to walking up and down a house or building, but also to walking up and down a path, a garden.]

ဝကြိတ်, —ရှောက်, *v.* to walk to and fro ; ဝကြိတ်သွား is only applicable to very short distances, သူထပါးမျက်တောင်ပေါ်မှာဝကြိတ်သွား သည့်လူ, a term applied to persons who try and over-reach others.

ဝင်ဝင် (from ဝင် and ဝင်), *a.* true, real ; *adv.* verily, truly, certainly, really ; အကယ်။ အတင်း။ အမှန်။ မချွတ်။ သည်ဥစ္စာသည် ငွေစာဝင်ဝင်ဖြစ် သည်, this property is really mine ; ကျွန်တော်ထိုသည်ထိုအမှုရှာထွင် မကြာမှီ ကျွန်တော်နှင့်ခင်ဤသို့ ဝင်ဝင်ရန်အကြီးအကျယ်ဖြစ်ထိန်းမည်, ကျွန် တော်ပြောသည့်စကားဝင်ဝင်မှန်ပါသည်ခင်ဤသို့။

ဝင့်, *verb.* *affix*, interrogative (infrequent), *e.g.*, မင်းနှင့်ငါနှင့်နောက် ခါမှသိစဉ်မည်ကွဟုံ။

ဝင်း, *v.* to be extended in a straight line, ဝန်း ; *comp.* ထန်း. Der. အဝင်း။ ပထောနဒီကောသလဝင်းကြီး ဆီဥထောပတ်များကိုဝားပြီးလျှင် ဝင်း အောင်အိပ်နေသည်။

—ချင်း, *n.* one long, straight thing by itself.

—မျောမျော, *adv.* stretched out long ; မင်းတွေဝင်းမျောမျောနှင့်ကြည့်၍ မကောင်းပါဘူးအညာထက်ထိုက်, your boat is not nice to look at with its great length and narrow beam ; it is like up-country handiwork.

—ထင်း, —တထင်းထင်း, *adv.* stretched out straight (reproachful).

—ထိုးကျွတ်နိုင်, *v.* in boat-racing parlance to win by an entire length (of a boat).

ဝင် (ဝင်), *n.* the acacia tree, yielding a hard timber.

ဝင်, 2, *n.* war, a battle.

—အင်္ဂါလေးပါး, *n.* an army composed of four parts, namely, ဆင်စီးသူရဲ, elephanteers ; မြင်းစီးသူရဲ, horsemen or cavalry ; ရထားစီးသူရဲ, charioteers ; ခြေသည်သူရဲ, footmen or infantry.

—အောင်, *v.* to conquer in battle, gain a victory (ဝင်အောင် ထော်မှုဖြ့်).

—လှ, *v.* to afford aid in war, to be an ally.

—လဲ, *n.* a lieutenant-general (ထက်သာဝင်လဲ။ လက်ပဲစိလဲ) ; a sitkè is now a judicial officer of the subordinate judicial service. In the Burmese times a ဝေလဲ in Upper Burma ranked next to a Wun. There were two Sitkes at a Wun's headquarters.

—ခင်း, *v.* to set in battle array, prepare for engagement.

—ခံ, *v.* to receive battle.

—ခေါင်းကြိမ်း, *v.* to be wearied of fighting.

ဝစ်ခေါင်းမာ, *v.* to be bold and courageous in battle.

—ချီ, *v.* to march to battle.

—ဆင်, *v.* ; *see* ဝစ်ခင်း။

—ထထင်း (may be used with ဖြေ or not), *n.* an esplanade, a parade-ground or maidan.

—ထန်ဆာ, *n.* military dress, accoutrements, weapons, instruments of war.

—ထိုက်, —ထိုး, *v.* to fight, engage in battle.

—နိုင်း, *v.* ; *see* ဝစ်အောင်, which is more elegant than နိုင်း။

—ပျက်, *v.* to lose a battle ; ဝစ်ပျက်၍နံ့သည်။

—ပြိုင်, *v.* to engage in battle ; ရွှေထီးရွှေနန်းကိုသော်ထည်း ပေးအပ်မည်လော။ ဝစ်ပွဲသော်ထည်းပြိုင်ဆိုင်မည်လော။ အချက်ကျကျသိရအောင်အမိန့်ရှိတော်မူလိုက်ပါ။ အကြာရှည်နေ၍ကျွန်တော်မျိုးများသာ ပင်ပန်းကြတော့မည်ထုစာနှင့်ရဲရင့်လှသောသူတို့ကိုလိုက်၏။

—ဗိုလ်, *n.* a military officer ; ဗိုလ်ပါ, *n.* forces, troops.

—ဘုရင်, *n.* a generalissimo, chief commander of the forces in the field ; *comp.* ဝစ်ဘုကြီး. The Burmese would call a famous military commander like Bandula a ဝစ်ဘုရင်. [In the last Burmese war the British General commanding the expeditionary force was styled ဗိုလ်မှူးမင်းကြီး။ဗိုလ်ချုပ်မင်းကြီး].

—မက်, *n.* ; *see* ဝစ် ; —မက်ကရိယာ, warlike implements, munitions of war ; ဝစ်မက်ထ။

—မြီးတို, *n.* a sudden skirmish, a short campaign ; မိုဗ်းထေဝသနီးသည်ဖြစ်၍ မြန်မာမင်းရှင်းပြည်သို့ထက်၍ အလျင်အမြန်မြီးအောင်ဝစ်မြီးတိုတိုက်မှတော်လိမ့်မည်။

—မြေပြင်, *n.* field of battle.

—ရေးပြ, *v.* to practise on parade.

—ရေးသင်, *v.* to drill.

—ရှဉ့်, *n.* a sally, rush out and attack ; ရဲးထွက်ရတ်သည်။

—ရေးနိဉ့်, *v.* to be worsted in battle.

—ရှုံး, *v.* to lose a battle, be defeated.

—ဝတ်ဝစ်ဝား, *n.* military accoutrements.

—ထထော, *n.* a man-of-war.

—ထည်, —သူတ်, —သူရဲ, *n.* a soldier ; ရဲမက်သူရဲ။

—သူကြီး, *n.* a general, whether in peace or war ; *comp.* ဝစ်သူရင်။

ဝစ်, 3, *v.* to filter, strain, separate one part from another, to examine, investigate, scrutinize, စိစစ်သည်။ မေးစစ်သည်။မေးမြန်း

သည်; to search, look through, for the purpose of ascertaining something, စူးစမ်းသည်; to be unadulterated, genuine, true, pure, စင်သည်။ ဖွန်သည်။

စစ်ကြော, *v.* to examine judicially; တရားခံသောစံ။ တရားထိုင်ရိုးတို့ဖြစ်ပွားကြသည့်အမှုများကို စစ်ကြောမေးမြန်းခံရှိပါသေးသည်။

—ချက်, *n.* the substance taken down in writing; အစစ်ခံချက်။

—ငုတ်, *v.* to examine by diving into the pettiest details; မင်းတယ်ပြီးထိုသည်လူ။ စစ်ငုတ်ထိုးမပေါ်နိုင်ဘူး။

—ဆေး, *v.* to examine, investigate (any business); *comp.* စိစစ်။

—ထန်း, *n.*; see စစ်ချက် (စစ်ထန်းစစ်ချက်) (a record).

—ပေါက်, *v.* to pick and search carefully here and there; စစ်စစ်ပေါက်ပေါက်မေးတတ်သည်။

—မေး, *v.*; see စစ်ကြော။

—ဝတ်, *n.* the fee to be paid after undergoing an examination.

စစ်ခဲ, — စစ်စစ်, *1, adv.*; see စိုးစိုးစစ်စစ်, by slight pricks or twinges; in a keen, darting or shooting, sharp, sudden manner, as pain; ကျန်သွား ဖိုးစားလို့ စစ်ခဲစစ်ခဲကိုက်ပါသည်; သည်သူထယ်ဆင်သည်စစ်ခဲအထိမခံဘူး။

စစ်စစ် (မြည်), *2, adv.* chirpingly, twitteringly; သည်ငှက်ကလေးစစ်စစ်နှင့် မြည်မြည်ငြိမ့်မီးရှုတော့မည်။

စစ်စည်, *v.* to be saving, close, parsimonious, sparing; less than စေးနဲသည်။ ကောသိယသူဌေးကြီးအတွန်စစ်စည်လို့ မိမိဝမ်းမှဝအောင်မစားရက်ဘူး။ တယ်သည်မိန်းမစစ်စည်သည်။ ကိုယ်ခါးမှထွေအောင်မဝတ်ရက်ဘူး။

စစ်ထီ, *n.* a kind of brown teal (the whistling teal); စစ်ထီကျ။

စန္ဒေ (တန္ဒေ), *n.* an apparition, spectre, ghost, spirit; တန္ဒေ။

—ဥပတ (pron. exactly as spelt), *n.* one of large size; said to be as large, on some occasions, as a ထန်းပင်။

စစ်တုရင်, *n.* chess (very frequently called စစ်ဘုရင်); နယ်၊ ခုထား။ ဆင်။ စစ်မိုတ်။ မြင်း။ မင်းကြီး။ စစ်တုရင်အကွက်မသွားတတ်ပါ, I do not know the moves at chess.

—ခံ (pron. khôn), *n.* a chess-board.

—ထိုး, *v.* to play chess.

စစ်ယုံ, *n.* a species of arum, *Colocasia Indica*.

စန္ဒေ, *n.* a small wooden porch in front of a pagoda, commonly containing an image (obsolete); ဖုတ်ဦးစုရင်။

စည်, *1, n.* drum, a cask.

—ကြက်ကြိုး, *n.* the braces of a drum.

ဝဏ်ဆုဒ်, *n.* a kind of drum (ဝုဒ်).

—ပတ်, *n.* the hoop of a cask.

—ပုတ်, *n.* a kind of drum [beaten in the Burmese time when the royal tumblers performed].

—ပိုင်း, *n.* a tub.

—မျက်နှာပိတ်, *n.* the head or end of a cask.

—ထက်ခတ်, *n.* a drumstick.

—ထည်, *v.* to act the part of a bell-man or crier (မောင်းထွဋ် မောင်းထွဋ်).

—သွား, *n.* a drummer ; ဝဏ်တီးသွား။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of drums, namely, those closed at right end, အားထတထည် (*pron.* အာထထထ) ; those closed at left end, ပိထထ (*pron.* ပိထထထ) ; and those closed at both ends, အာတထထ။ ပိထထ ; ယံသာဝတီမြို့ဝဏ်နှာကဲ့သို့မြေအပြင်ညီညွတ်သည်။

ဝဏ်, ၂, to abound, have in abundance, to have a bustling appearance, as a city, town, or village ; be thronged with people, as the streets of a city ; to be crowded as a *pwè*, ပွဲ ; *comp.* ဣဝံ, applied to property, possession of any kind.

—ကား, —ထွန်း, *v.* same ; to have much foliage as a tree, to be in good condition as a horse, buffalo, or a human being ; or to be crowded as an assembly of people.

—ပင်, *v.* same (most common) ; ညွှာကင်အားပွဲထွန်းသည့်အခါဝဏ် ကားရဲကား။ အမယ်ဝဏ်ကားထွန်းထို့ ထိုင်စရာထောင်မရှိပါ, was the *pwè* crowded when you went to it last night ? အမယ်, so crowded that there was not even room to sit ; သည်မန်ကျည်းပင်အကိုင်း အခက်နှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့်ထယ်ဝဏ်ပင်သည်, owing to this tamarind tree having an abundance of small and large branches, it has much thick foliage ; frequently used with သာသာ။ ဝဏ်ပင်သာသာ။

ဝဏ်ဖောင်း, *n.* the air-bladder of a fish ; ငါးဝဏ်ဖောင်း, the urinary bladder of a hog ; ဝက်ဝဏ်ဖောင်း။ ထရှင်ထူမျိုးပင်ထယ်မင်းဆိပ်များထို့ ထင်းရွှံငါးဝဏ်ဖောင်းများကိုဝယ်ထပ်ကြသည်, the Chinese are in the habit of going to sea-side “*damin*” stations and buying the air-bladder of fishes.

ဝဏ်, ၁, *n.* the trigger of a cross-bow (ထက်ထွဋ်).

ဝဏ် (*pron.* ဝိ), ၂, *n.* a small granary for rice, *ngapi*, or other provisions.

ဝဏ်စဉ် (*pron.* ဝိ, from ဝေ), *adv.* minutely, particularly.

စဉ်း, 1, *n.* a boundary line marked by a hedge or slight fence ;
 ဝောင်းရန်း, a fence of any kind ; a rule of action (ထုံးဥပဒေစဉ်း);
 စဉ်းကမ်းရှိ, to be systematic, to be methodical and shipshape
 in arrangement, to be well-disciplined ; [in Upper Burma
 a hedge round a house or village ; နှစ်ထပ်စဉ်း, a double
 hedge].

—ကမ်း, *n.* a boundary line, mark ; (စဉ်းကမ်းဝေ has the same
 meaning as စဉ်းဝေသည်, but is more frequently used).

—ကမ်းထား, *v.* to limit, set bounds ; to lay down rules (to
 systemize) ; စဉ်းကမ်းသတ်ထားသည့်စဉ်းကမ်းပျက်ခဲ့။စဉ်းကမ်းဝေ။
 စဉ်းကမ်းသတ်ဥပဒေ, the Limitation Act.

—ကြောင်း, *n.* a mark not to be passed.

—စောင့်, *v.* to be circumspect ; applied to women ; ထယ်စဉ်း
 စောင့်သည့်မိန်းမ။

—တန်းမိုး, *n.* ; see စဉ်း (စဉ်းတန်းဖျသည်).

—ပေါက်, *v.* to deviate, or fall away, from principle or line of
 conduct, a method, &c.

—ပျက်, *v.* to be broken through, as anything that is usually
 done in a methodical, regular manner, or as discipline, or
 to depart from, as principles or line of conduct.

—မျဉ်း, *n.* a line or course of conduct, method, the same as
 စဉ်းကမ်း, or with ဝေ the same as စဉ်းဝေ or စဉ်းကမ်းဝေသည် ;
 သည်သူငယ်သည် အစစစဉ်း မျဉ်း ဝေသည်, သည်မိန်းမက ထေးသူမိဘဆွ
 ထားသည်အတိုင်းစဉ်းကမ်း (စဉ်းမျဉ်း) အလွန်ဝေပေသည်, as a con-
 sequence of the admonition received from her parents,
 this girl is very circumspect ; မကြောက်ဘဲနေမည်ထားသူစဉ်းသူ
 မျဉ်းနှင့်နေသည်, should not be feared, he lives in an orderly
 and regular way.

စဉ်း, 2, *n.* a bar, sand-bank ; စဉ်းတိမ်။ထောင်တိမ်။

—ခေါင်း, *n.* the top or upper surface of a sand-bank.

—စွန်း, —စွယ်, *n.* a spit of sand ; ထိုင်းပျက်ထသည်မျှားစဉ်းခေါင်း
 ချဉ်းထဲ, there are nothing but sand-banks where the ripple
 breaks.

စဉ်း, 3, *v.* to bind, tie together ; မင်း ထာထုပ်နေထဲ။ ဖောင်ထုပ်မည်လို
 ဝါးစဉ်းနေသည်, what are you doing ? I am tying together
 bamboos because I intend to make a raft.

—ကြပ်, *v.* to keep tight, snug ; to arrange in order for action,
 to assess revenue ; အခွန်ထောင်စဉ်းကြပ်, သူကြီး အခွန်ထောင်ငွေစဉ်း
 ကြပ်ပြီးထွက်။ရန်ကုန်မြို့သို့တရားတူးရအောင်အခွင့်ပေးမည်, Thugyi, after

you have assessed the revenue, I will give you leave in order that you may go and worship at the pagoda at Rangoon.

စဉ်းနှောင်, *v.* ; see စဉ်း။

—စွဲ, *v.* ; see the parts.

—ဝေး, *v.* to assemble, as people for consultation, worship, &c. ; *comp.* စုဝေး။

စဉ်းလုံး (စဉ်းလုံး), *n.* the leather ring which secures the shaft of a cart to the yoke ; ထွင်းစဉ်းလုံး, ထွင်းဦးစွန်း (frequently *pron.* ထွင်းဦးစွန်း) ထွင်းစဉ်းလုံးပြတ်သွားလျှင်ခရီးသွားနိုင်သေးပါ။

စဉ်းစိပ်, *n.* the possession of wealth ; the enjoyment of any good ; royal estate, regal splendour, good fortune, as when one suddenly comes into unexpected wealth ; စဉ်းစိပ်ခံ, *v.* to take one's "*otium cum dignitate*" —said often in a somewhat deprecatory sense.

စဉ်, 1, *v.* to place in a continuous row according to some order ; *comp.* စီသည်. Der. အစဉ်, စဉ်ပြီးထိုင်နေကြ။

—ထိုက် (in conjunction with စဉ်, *pron.* စဉ်မှိုက်), *adv.* directly, without intervention, ထိုက်မှိုက် (sometimes has the same meaning as ထုတ်ချောက်) ; ရန်ကုန်မြို့ရှိအလှူအမြန်စဉ်တိုက်ရောက်အောင်သွား။

စဉ်, 2, *v.* to fly off scatteringly as sparks or fine particles, to fly off as the spray of an oar, to glance off an object of aim and strike another object ; မင်းလှေခတ်သည်မှာ ထုတ်ရေ စဉ်သည်, ကောင်းကောင်းခတ်ပါ, you make the water fly off (from your oar) the way you row ; please row properly ; ဝောင်းထိုင်ကိုစဉ် ငြီးသော်အကလေးကိုမှန်သည်, the bottle, after glancing off the post, struck the child.

စဉ်ထုံးကျွတ်, *n.* a species of yam.

စဉ်ထုံးရိုင်း, *n.* another species.

စဉ်, *n.* the substance used in glazing ware, prepared from the dross of silver.

—အိုး, *n.* a large glazed pot, a jar of various sizes ; some of these jars contain as much as 150 viss, [a 'Pegu' jar].

စဉ်း, 1, *n.* a steel yard. It usually consists of a lever with unequal arms, having a weight which may be moved on the longer, while the thing to be weighed is suspended from a shorter, arm ; mostly used by the Chinese, as the Burmese do not appear to believe in its accuracy.

—ချိန်, *n.* same.

ဝံဉ်း, 2, *n.* the iron point of an arrow, commonly barbed ; not used singly.

—မျာ, *n.* an arrow with an iron point or barb.

—သွာ, *n.* the said point or barb.

ဝံဉ်း, 3, *v.* to chop, mince.

—ဆုင်, *v.* to consider and mark down.

—ကော, *v.* to mince, hash, in order to eating.

—ငယ် (*pron.* ဇဉ်းငယ်), *adv.* a little ; အနည်းငယ်, မင်းပြောသည့်စကား ထူထပ်ပါးများမကြားအောင်အိုးတိုးဝံဉ်းငယ်မျှလေ့ရှိပြောပါ။

—စား, *v.* to consider, deliberate ; ဆင်ခြင်သည်။ မင်းကျား ပြောသည့်စကားကို ကျွန်တော်နားမထည်စဉ်းစား၍နေသည်။ စဉ်းစားခန်း, *n.* the private room of a Commissioner or other official in a Court-house (*lit.* the “deliberation” room).

—တုံး, *n.* a chopping block ; သည်အစဉ်းသားများကို ဝံဉ်းတုံးပေါ်မှာ ခံ၍ဝံဉ်းပါ, put the flesh on the chopping block and mince it.

—ထဲ, *v.* to use artifice (in a bad sense), use tricks in order to cheat, be unfair in dealing ; လိမ်လည်။ ထယ်ထည်ဈေးသည်မထောင်းစဉ်းထဲ။ ချိန်စဉ်းထဲ။ အထေးစဉ်းထဲ ပြုလုပ် ထတ်သည်။ သည်သူမကောင်းသူထယ်ကောက်ကျစ်ဉ်းထဲထတ်သည်။

—ဝါး, *v.* ; *see* စဉ်းစားသည်။

စန္ဒာလ (*Beng.*), *n.* a Chandala.

—ထေးစို, *n.* the four infamous classes, namely, ထုထရာဇာ, grave-diggers ; သူထောင်းစား, beggars ; ပြည့်ဘန်ဆာ, prostitutes ; and ထွေးမစွမ်း, lepers.

ဝေ (*pron.* ဝေ), 1, *n.* any ceremony regarded as a charm to remove or avert some evil.

—လုပ်, *v.* to perform such a ceremony, as when a person is bitten by a dog, or cut with a knife, or when a sore breaks out ; or when the hoofs of a horse, or pony, are abnormally long. A circle is said to be made round the wound, sore, or hoof with a piece of charred teakwood ; လျှော်ထောင်ခြင်းခွာရှည်နေထိုဝေထုလုပ်ပေးပါခင်ကျား။

ဝေ (*pron.* ဝေ), 2, *a.* solid, artificially solid, that is, made without hollow ; solid throughout as bangles ; ဝေခြေချင်း။ ဝေထက်ကောင်း။

ဝေဝေ, *n.* a numeral figure in arithmetical computation, a multiplication table called မောင်းမဝေဝေ, because it is said to have been first introduced into a former king's palace in

Upper Burma by his inferior queens. It is said to ascend to nine times nine, *see* ကိုးကြောင်း။

စိတ်ထွက်, *v.* to cipher.

စတုရင်္ဂ, *n.* matter produced by the operation of the four causes, အကြောင်းတရားထေးပါး, ကံ, မိတ်, ဥတု။ အဟာရ။

စထုတ် (*see* တံထုတ်, which word it is rapidly supplanting in colloquial), *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure.

—ကျင်း, *v.* to level with a strickle; နှစ်ထိုးနှင့်နှုတ်တံထုတ်ငင်နည်း။ ကျင်းတည်းကျင်းသံဝံရူ။

စတုတ္ထ (Pali စတု, four), *a.* the fourth; လေးခုမြောက်သော။

စတုဒသ, *a.* the fourteenth (*pron.* ရဒ္ဒသ); ဆယ်လေးခုမြောက်သော။

စတုဒိသာ, *n.* the four points of the compass, အရပ်လေးမျက်နှာ, applied to pōngyi kyaungs and zayats. In the former instance, when used with ဘင်္ဂိက, it implies that a kyaung is the common property of the priesthood. In the latter it means that any one can live in the zayat; ရောက်သောမရောက်သော စတုဒိသာသင်္ဃာအပေါင်းအား ရည်၍ ထူသောကျောင်းတည်း, the kyaung intended to be offered to all the priesthood who may, or may not, arrive from the four points of the compass.

စတုမဂ္ဂ (*pron.* မတမဂ္ဂ) (Pali), *n.* four articles which a priest may eat after noon, namely, ဆီ, oil; ဖျားရည်, honey; တင်ထဲ, molasses; and ထောပတ်, butter.

စတုမဟာရာဇ်, *n.* the first stage of the world of nats, situated around the waist of the Myinmo Mount, *see under* နတ်မြင့် (စတုမဟာရာဇ်; called so because it is ruled over by four နတ်မင်းကြီး). “The déwa-lóka, called Chátumaharajika, extends “from the summit of the Yugandhara rocks to the Sakwalagala at an elevation of 42,000 yojanas (ယူနာ) above “the surface of the earth. * * * Chátumaharajika, in which “one day is equal to 50 years of the year of men.”—M.B.

စတုရန်း (from ရန်, to make a barrier on the side), *a.* square; စတုရန်း လေးထောင့်ဝတ်သည်။ စတုရန်း ၇ တာမမြေကို မိသိုဝါမြေ လေးမြေ ထုတ်တောင်းစေ။ (This is the form in which permission to build a ဘိဝံ in Upper Burma is given.)

စတေး (*pron.* ဝေး), *v.* to perform the ceremony of killing and burying men at the four corners of a newly founded city (မြို့စတေးသည်). Four large jars of oil are also buried at each corner; မြို့စောင့် နတ်မင်းဖြစ်အောင် မြို့လေးထောင့်တွင် တွင်းထူး၍

လူလေးယောက်စေ့အောင်တင်း၍စတေးလေ, in order that they may become the four living guardian nats of the city, let pits be dug at the four corners of it, and let men to the number of four be seized and buried alive.

စထောင်း, *see* စဖူး (infrequent, မထွေစားတောင်း။ မမြင်စထောင်း).

စနက်, *n.* a fuse or train of gunpowder.

—ထွယ်, *v.* to place a fuse or train; in modern parlance to act as a go-between in love affairs; also used in a bad sense when applied to a person fomenting quarrels or making mischief.

—ထွယ်စေး, *v.* to introduce one person to another with a view to some future course of action; to be connected in such manner; ထယ် သူက စနက် ထွယ်ထို သည်ယောက်ျားနှင့် သည် မိန်းမ အကြောင်း ပါကြသည်။ ထိုဘာသာလို ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကိုင် စားပါ ထွက် နှင့် ထယ်သူက စနက်ထွယ်ထို အမှုဖြစ်ရသည်။ ဘုန်းကြီးပျံများမှာ မြန်မာလူမျိုးတို့ သည်။ ခိုးကိုစနက်သွယ်၍မီးရှို့ရသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့သည်အခြားထိုင်းပြည်က သံတမန်များ လာရောက်သည့်အခါ သံတမန်အောက်၌ ယင်းအိုမြစ်၍ စနက်သွယ် ထားတတ်သည်, the Burmese, on the arrival of ambassadors from another country, bury pots of gunpowder underneath the ambassadors' residence and lay on a train of gunpowder!

စနစ်, *n.* an estimate of the plan or proportions of a building, machine, &c.; *v.* to make such an estimate.

—ပုံ, *n.* the plan drawn out.

—ပုံထုတ်, *v.* to draw out such a plan (စနစ်ပုံရေးသည် may also be used); သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာ သယ်ဆရာ စနစ်ပုံဖြစ်လေထိ ကြည့်၍ မကောင်းဘူး, who could have been the architect of the design in building this house? it is not nice to look at.

စနည်း, *n.* an ominous saying.

—နာ, *v.* to gauge public opinion in troublous times, or when some important step is about to be taken, as a monarch or minister, by causing private inquiries to be made, or by having regard to some ominous, or weighty, saying which may be dropped; အင်းဝမြို့တည်ထောင်မည်ဖြစ်သောကြောင့်ထို အရပ်၌ကောင်းမကောင်းကိုရှင်ဘုရင်ကစနည်းနာစေသည်။

—ဆည်, *n.* the receiver or explainer of such saying.

စနည်း, ၁, *see under* နေရာငါးထွယ်။

စနု (ဆောင်ထောင်), *n.* an apartment in the palace appropriated to certain prayers.

ဝနေ (၇နေ), *n.* the planet Saturn, the seventh day of the week, Saturday; ၇ နေ။ ဝနေဒီ. (In Lower Burma, a cattle market gaung).

စနောင့်စန (pron. စနောင့်စန, from နောင့်န), *adv.* backwards and forwards, to and fro (obsolete), confusedly (as the mind), disorderly, distractedly, in a perplexed state as the mind ; ထာဝရဓမ္မထေးမြို့သို့သွားမည်ကြံရာ စိတ်စနောင့်စနရှိသွားမှ သွားဖြစ်ပါမည် ထား။

စနိုး, *see* နိုး. [Note.—This word does not always appear to have the meaning given in the Grammar, for instance, a passage occurs in the Thudamasari as follows : သူဌေးလည်း ရှက်စနိုး၍ သူတပါးသိမည်ရိုးသောကြောင့် နှလုံးမသာလျက်နေလေ၏ ; this passage is to be found in the narrative of the rich man and the barber, ကျွန်တော်ပုဆိုး ၄၂၅ ထည်ထဲကကောင်းစနိုး ထင်ရာတထည်ကိုယူပါ ထော့။

စန္ဒကူး (pron. စန္ဒကူး), *n.* the sanders or sandalwood tree ; ဒန္ဒကူး။

စန္ဒရကြေး, *n.* a kind of brass.

စန္ဒရကန် (Pali စန္ဒာ, the moon), *n.* a glass supposed to produce water from the rays of the moon ; *comp.* သူရိယကန်။

စန္ဒာ (Pali), *n.* the moon.

စန္ဒာ, ၁, *n.* a certain instrument carried in procession at the funerals of the great ; စန္ဒာယများဆွဲသည်။

စန္ဒာ, ၂, *n.* a large frame for catching fish ; *comp.* ထင်း။

စန့်, *v.* to be stretched out straight ; စင်း, to be drawn out, lengthened as a bar of metal by beating ; to be stiff and cold as the limbs of a person about to die ; သည်ကြိမ်ခွေ့ရှိစန့်အောင် (ထုတ်) or ဆန့်လိုက်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့အောက်သည့်အခါမောင်မြူသည်စန့်နေသည် စကားမပြောနိုင်ပါ။ ဟိုစင်းကြီးကိုမမြင်ထားဘဲလျှား။ အစာဝင်ရှိစန့်နေသည်။ လူတယောက်အရက်မူးသိုလင်းမှာစန့်စန့်ကြီးလဲနေသည်။ ငပန်းဘူးဘိန်းပြတ်လို စန့်နေသည်။

စန်း, *n.* an astrological term ; *comp.* လက်။ စန်းချသည်, *e.g.*, သည်သူငယ်မ ကလေးချင်းသားတို့မည်ထား။ သူတောထာစန်းလက်များထပ်ကောင်းသည်။

စနင်း, *n.* ; *see* နံနင်း, the turmeric plant or root ; စနင်း is a corruption of နံနင်း, in the same way as some say ထမင်း for ထောင်း or အညက် for ထန်းလျက်။

စဝ်, ၁, *v.* to be hot, pungent, whether to have that quality which excites a hot or pungent sensation in the throat, mouth, eyes, &c., or to feel a hot or pungent sensation, to smart ; one kind of ပူငရုပ် ရွှအပ် စင်လိုက်သည်မှာ နားရင်း ပါးရင်း (pron. နရင်းပရင်း), ပူအောင်စင်သည်။

—ကြိန်း, *v.* ; *see* the parts ; chiefly applied to the eyes ; also used with reference to the effect of medicine when it comes in contact with a sore (ကျိန်း).

စဝ်ပူ, *v.*; *see* စဝ်, ပူစဝ်သည့်။စဝ်ပူစဝ်ထောင်။

— ဖျဉ်းဖျဉ်း, *adv.* not violently, but disagreeably warm, as the sun, &c. (*i.e.*, to be scorchingly hot); နေစဝ်ဖျဉ်းဖျဉ်းကြီးပူသည်, the sun is scorchingly hot.

စဝ်, 2, *v.* to join, unite, connect; more close than ပူး, to make distantly or indirectly related (to blend colours in painting). Der. အစဝ်, the wash-board or gunwale of a boat, an outer segment of a Burman cart-wheel, ထွင်းစဝ် (မစဝ်ထရဝ်, irrelevantly).

— ကြား, *n.* an intervening space; တောင် ၂ လုံးစဝ်ကြား အိမ်ဆောက်သည်။

— ကြားပြု, *v.* to mediate, act the part of a go-between; ဝဋ်သန္တာရပြုသည်။

— ကြားစဝ်ထယ်ပြု, *v.* same.

— ကြောင်း, *n.* a seam; ချုပ်ရှိုးစဝ်ကြောင်း။

— စား, *v.* to bring together, as parties to make a bargain, to intervene in love affairs.

— ဆရာ, *n.* a joiner, a coffin-maker.

— ဆို, *v.* to compose (writing), စီရုံးသည်; commonly applied to poetry; ထာဝစဝ်ဆို။

— ဆိုင်, *v.* to concern, be connected with, appertain to; အမိုးရ နှင့်စဝ်ဆိုင်သည့် အထုပ်တွင်ပေါ့လျော့စွာနေခဲ့လျှင် အရာနှုတ်အိမ်းခြင်း ခံရလိမ့်မည်။

— ထင်, *a.* with raised sides; applied to boats; စင်ထင်ထွေ, a boat with raised sides.

— နှုတ်, *v.* to be distantly related, as by marriage.

— ဖတ်, *v.*; *see* ဖတ်စဝ်, which is the more elegant form (ထက်).

— ဖြည်းဖြည်း (*pron.* စပ်ဖြဲဖြဲ), *adv.* with a look or smile of disregard or contempt, or in a silly, affected, simpering manner (ဖျဉ်းဖျဉ်း).

— ရှက်, *v.* to be closely and mutually connected; frequently appropriated to the sexual or conjugal connection; ရှက်တင်ဆည် (ကာမစဝ်ရှက်, *v.* to cohabit).

— ရှိမ့်, *v.* same.

— ထွန်း, *v.* same as စပ်ဆိုင်. (In conversation စပ်ထင်း is more frequently used than စပ်ထွန်း. It is possibly a corruption of it); *v.* to be connected continuously in a smooth, orderly manner. Der. အစပ်အထွန်း။ ကွန်ထင်အကြောင်းကို စပ်ထွန်းမိထင်ထွန်းမမေးဘူးလား။

စင်သဓာ, *n.* a cabinet-maker, joiner.

—သွတ်, *v.* to bring together, bring into communication, acquaintance, relationship, &c.

—တပ်, *v.* to be closely joined; စုစုတပ်သည့်, to come together, come into connection, to make inquiries in order to gain some information or end; one kind of မေးမြန်းသည့်အကြောင်း စင်တပ်၍မမေးရသေးပါ။ ကောင်းစပ်မေးပါရစေ, allow me to ask something irrelevant (*i.e.*, to the subject of conversation).

စပါး, ၁, *n.* a plant of the grass genus, of which there are said to be one hundred and two species; စပါးမျိုးတရာနှစ်ပါး, a plant which bears esculent grain, of which there are said to be seven kinds, namely, သလေးစပါး, ကောက်စပါး, မုထောစပါး, ထူး, ထပ်, ပြောင်း and လျှော်; the rice plant or grain, paddy, ကောက်။

—ကျို, *n.* a granary.

—ခတ်, —လှဲ, *v.* to convey paddy from one place to another (usually applied to conveyance by boat).

—ခွံ, *n.* a husk or hull.

—နံ, *n.* an ear or spike.

—နံး (စပါးနံး), *n.* the leaves which cover the ear.

—ဖျင်း, *n.* empty, unsubstantial grain.

—မြီး, *n.* the beard of grain.

—ဆင်, *n.* lemon-grass.

—ရွှေ, *v.* to winnow paddy.

—ရွှေခင်, *v.* to store paddy.

—သောက်ခွံ, *n.* rice regarded as an article of food (?)

စပါး, ၂, *n.* a boa serpent (not used singly).

—ဆိုး, *n.* a small kind.

—ကြီး, *n.* the boa constrictor, python.

ဓမ္မာ or သဗ္ဗာဏ် (သဗ္ဗာဏ်), *n.* a species of momordica with small muricated fruit.

ဓမ္မာ, *n.* the grape.

—သား, *n.* tartar (made from the ash of the grape vine).

—နွတ်, *n.* the vine, a grape vine.

—ရည်, *n.* wine (very rarely, if ever, used).

—သီး, *n.* a grape.

—သီးခြောက်, *n.* a raisin.

ဝပူ (from ဘူး), *verb. affix*, in negative sentences, (not) ever, as
 ဝသွားဝပူ, he never went ; မမြင်ဝပူ, မကြားဝပူ, a thing
 neverseen or heard of.

ဝဘူး, *n.* a species of ginger-wort.

—ခေါင်, —စင်ဘူး, *n.* other varieties.

ဝမုန်, *n.* a kind of plant of which there are many varieties.

—ဝပါး, *n.* the anise plant.

—ဝပါးဆီ, *n.* the oil of anise seed.

—နက်, *n.* *Nigella sativa*.

—နီ, *n.* cress.

ဝမုန်မြေ, *n.* land granted formerly by the Kings of Burma.

ဝမော်ကော့ရှ်, *n.* the Court of Small Causes, Rangoon.

ဝဓဲ, *n.* sauce, condiment of any kind (ဝဓဲ is usually coupled with
 ဟင်းလျာ။ ဝဓဲဟင်းလျာ)။

ဝမွတ်, *see* ဝံပတ်။

ဝမွတ်, *n.* the common jasmine (ဆိပ်ဝမွတ်, the garden jasmine ;
 တောဝမွတ်, the wild jasmine ; ဝမွတ်အမျိုးမျိုး, different kinds
 of jasmine) ; ဝမွတ်ပန်ကြစင်း။ ထကယ်မှုကြိတ်ထန်း။

ဝဗ္ဗ (Pali), *n.* a eugenia tree.

ဝပြင် (ခန်း), *n.* the part of a roof which projects beyond the main
 part of a house.

ဝမြင်း, *n.* indurated fæces.

—စေတ, *n.* same ; (ဝမြင်းခေါသံသေ့ကြောင့်ခေါက်သက်) ဝမြင်းလုံးခံ။
 (as in peritonitis).

ဝမြင်းတိုင်, *n.* the upright supporters of a Burmese bier (မြင်း
 ဗောင်) ; not used in Lower Burma ; made of ထနောင်း wood.

ဝမြိတ်, *n.* a species of anethum.

ဝမြောင်, *n.* the followers of an ambassador or envoy [an officer
 of the Lhuttaw whose duty it was to preserve silence].

ဝမှတ်, a corruption of ဝမှတ်, *n.* one who picks up an accurate,
 though somewhat superficial, knowledge of literature, as
 distinguished from one who goes through a regular and
 deep course of study, as a ဝထာထိတ် (*pron.* ဝဒထိတ်) ; hence the
 expression ထာထိတ် ဝမှတ်ဖျက်သည်။

ဝမွတ်, *n.* the caraway plant, dill.

—စေ့, *n.* caraway seed.

—စေ့ဆီ, *n.* oil of caraway (စေ့ဆီဆီ).

ဝမ်း, ၁, *n.* a spring of water (not used alone).

—စေ့, *n.* spring-water.

ဝင်းရေထွင်း, *n.* a fountain filled from a spring.

——ရေပေါက်, *n.* a spring.

——ရေယဉ်, *n.* a stream or current of spring-water.

ဝမ်း, 2, *v.* to feel, feel of, as with the hand, to use means to know or discover, to try, make trial ; ခံဝမ်းသည်။ မင်းငါ့ကို မဝမ်းနှင့်ထော့အမှုတွေ့လိမ့်မည်။

——တဝါးဝါး (ထွားသည်), *adv.* gropingly.

——တိဝမ်းတမ်း (*pron.* ဝမ်းမိဝမ်းခမ်း), *adv.* gropingly to find the way.

——သပ်, *v.* to feel of, strike (သတ်) သတိသမ္ပတညကင်းသောသူသည်။ ဝမ်းသတ်မေးမြန်းခြင်းကိုမပြုသောကြောင့် အမှားအယွင်းများတတ်သည်။ ပထောဂ်တွေ့မြင်သည်တွေ့ရှိမြင်သည်ဝမ်းသတ်ကြည့်ပါ, try my pulse to see whether the pulsation is due to an evil spirit or normal causes. [ဝမ်း is often used in conjunction with another verb to express, on the part of the speaker, a wish to have an opportunity or chance of doing, seeing, &c., anything; *e.g.*, ထက်စွမ်းလက်စကြည့်ဝမ်းချင်သည်။ သည်ထုကိုကျွန်ုပ်မေးမြန်းဝမ်းချင်သည်။ သည်ထုကိုကျွန်ုပ်အကဲခတ်ဝမ်းချင်သည်။]

ဝယို (from ဝား and ယို), *n.* the anus (vulgar) ; ဝအိုမင်းဝစ္စမင်း။

ဝရနပ်, *v.* to examine thoroughly, sift to the bottom (rarely used) ; အကုန်အစင်စစ်ဆေးသည်။

ဝရနတ်, *v.* to mix together, assimilate by commixing [to effect a collusion, to collude] ; ဆေးနှင့်ဈေး ချည်ရာနှောမိအောင်ဝရနတ်ထားလိုက်သည်, he mixes medicine with honey in order to assimilate them ; သူတို့နှစ်ယောက်ဝရနတ်ထား၍ မလွှဲမပြားမေးမြန်း လိုရာဘူး, they have effected a collusion, and as their statements are not diverse, nothing can be gained by interrogating them.

ဝရာ, အရာ, *n.* a thing, subject, matter, what is for ; used as a verbal formative ; မေးဝရာ, something which has to be asked for ; မျှော်သင့်ဝရာ, something to be hoped for.

ဝရိတ် (*pron.* ဝရိတ်), 1, *n.* expense, money required for the expenses of a journey.

——ဝက (*pron.* ဝရိတ်က), *n.* same ; these two words are generally used together ; *e.g.*, ဝရိတ်ဝကပြည့်စုံလို့ရှိမသွားနိုင်သေးပါ, not having enough money for the journey, I cannot go yet.

ဝရိတ်, 2, *n.* shot ; hence အမြောက်ဝရိတ်, grape-shot.

——ဇေ, *n.* same.

ဝရိယ (Pali), *n.* a deed (either good or bad) ; အကျင့်။ ဝရိယပိရကတ်ကျမ်း, one of the Buddhist scriptures.

ဝရံအိမ် (from ဝားရံ and အိမ်), *n.* a low room attached to the principal building. In modern parlance it is only applicable to monasteries.

ဝရိတ် (Pali ဝရိယ), *n.* a deed ; အကျင့်။ (ဝရိတ် ၆ ပါး). (လူအထိုက်ဝရိတ်ည် ထွေကျင့်တတ်စေ။)

—ဘာသာ, *n.* customary way, habit ; ဆည်လူထယ်ဝရိတ်အကျင့်အိုး ဆည်, this man's actions are very bad ; မိမိတို့ဝရိတ်ဘာသာအလိုက် ဖျော်ဖြေကြသည်, they enjoy themselves in the way which is customary with them.

ဝရွတ်, *n.* a tsaroot, a measure of capacity equal to two pyees (ပြည်).

ဝရွေး, *n.* a tenon.

—ပေါက်, *n.* a mortise.

ဝလည်, *n.* the periwinkle tree.

—ဖြူ, —နီ, —ကျား, *n.* varieties of the same.

ဝလည်, *n.* a salè, a measure of capacity equal to one-fourth part of a pyee (ပြည်) ; ကွန်းဝား။

ဝလုံး, a substitute for အလုံး။

—ဝလ (pron. ဇလုံးဇလ) (for အလုံး and အလ), *n.* small, round things, rough or hard particles, occasioning unevenness in sitting or sleeping, or inconvenience in eating, *e.g.*, as when one finds uncooked grains in eating rice ; အိပ်ရာမညီ မညွတ်ဝလုံးဝလှိုလိုမအိပ်နိုင်ပါ။ ဝလုံးမစင်လိုထမင်းစားရာဝလုံးဝလှိုသည်.

ဝလောင်း, *n.* the cover of a cooking-pot ; one kind of အဖုံး, often called ဝလောင်းဖုံး။

—ဖြေထောင်, *n.* the handle of said cover ; အိုးဖွဲ့ဝလောင်းညွှန်းမိတ် ခုခံ (Proverb), to act on the "diamond cut diamond" principle.

—ဝလွတ်, *n.* a thread of distinction worn over the left shoulder and under the right arm, as the Brahminical thread (ပြည်ဝလွတ်) or the insignia of nobility used in Burma (ကွပ်ဝလွတ်။ ငွေဝလွတ်, one of twelve strings, was considered the highest and could only be worn by one of royal blood) ; hence ငွေဝလွတ်, a long purse worn round the waist by Burmans and Shans ; it is sometimes used for carrying uncooked rice.

—ချိတ်, *n.* ဝွတ်ဖျောင်း, different kinds worn at court (ချိတ် ဝွတ်).

—ထိုင်းထိုင်း, *v.* to wear ဝလွတ် à la mode salwè, *i.e.*, over the left shoulder and under the right arm.

ဝံထားမိင်း, *n.* one variety of the champac.

ဝံကော (*pron.* ဝဂေါ), *n.* a shallow, flat-bottomed basket, used to separate grain of different qualities by shaking and tossing; *comp.* မိုင်း ဖြား and ဆင်း။ [The compiler is inclined to be of the opinion that ဝံကော should be spelt ဆန်ခေါ။]

ဝ၊ ၁, *n.* writing; a letter, a paper, a document, literature, as မြန်မာဝ၊, Burmese literature; အင်္ဂလိပ်ဝ၊, English literature.

—အံ, *v.* to read aloud, as a scholar.

—အုပ်, *n.* a book with a cover, an English book; ဗုတ်အုပ်။

—ထိုး, *v.* to write, compose; ဝာစီသည်။

—ကြည့်, *v.* to peruse, read to one's self; in an extended sense it means to study.

—ကြပ်, *n.* an examiner.

—ကျင်း (from ကြင်း, a floor), *n.* a thin narrow board used as a covering to a palm-leaf book.

—ချ, *v.* to teach to read. Proverb မိကျောင်းမင်းရောင်းပြ။ ဘုန်းကြီး ဝာချ, exhibiting the art of swimming to the king of the crocodiles and teaching a pôngyi to read. *Anglice*, Teach your grandmother, &c. (ဘုန်းကြီးကထပည့်များကိုဝာချသည်)။

—ချီ (*pron.* ဝချီ), *n.* a secretary, not used singly. Der. ဝာရေး, ဝာချီ, ထောင်စာချီ။

—ချပ် (*pron.* sa jyôt), an obligatory writing, a contract, a bond, or agreement in writing; sometimes it means a treaty, as ရန်ကုန်ဝာချပ်, the Treaty of Yandabo, 1826.

—ချီး, *v.* to magnify or extol in song, as at a “pwè,” when one of the actors extols the bounty and goodness, &c., of the ပွဲထကာ, or person of distinction present; မနေ့ညကပွဲ ထွင် မောင်သာဝံ ဝန်ထောက်မင်း ပြီးရှေ့ကြည်ကို ဝာချီးလိုက်သည်မှာ အထွန် ကောင်းပေသည်, last night at the pwè the way that Maung Tha Zan extolled Wundauk U Shwé Kyi in song was indeed excellent.

—ချွန်, *n.* a Government order written on a palm leaf pointed at both ends; အမိန့်ထောင်စာချွန်။ ထကြောင်းစာချွန်, *n.* a royal order with only one line of writing; နှစ်ကြောင်းစာချွန်, *n.* an order from the Lhuttaw with two lines of writing.

—စစ်မေးပွဲ, *n.* an examination (စာဖြန်ပွဲ)။

—စပ်, —စပ်ထပ်, *v.*; see next.

—စီ, —စီထိုး, *v.* to write, compose writing; ဝာပွဲသည်။ ဝာထိုးစီထု, a compositor in a printing office; စီထိုသာထိုးသည် ဝာထိုး သော ထွန်မိန်းမထက်ရေးမောင်ပုညစာမီ (*pron.* စာမီ), ဝာထိုး (*pron.* စာဂုံး), အထွန်ကောင်းသည်ထူပါစင်ဘျား, Maung Pônnya is very proficient in composition, sir.

စာစောင်, *n.* a treatise or book (စာစောင်ပေါင်းစည်းမျှသိသေး).

—စွဲ, *v.* to lodge a complaint in writing ; စာထားသည် (formerly equivalent in Upper Burma to သိပ်ပေးသည်, to get out a summons against any one in Lower Burma).

—ဆို, *n.* a bard ; သိခြင်းစိကိုးသောသူ။

—ဆိုတော်, *n.* a king's bard, poet laureate.

—ဆွဲ, *v.* to affix a notice, usually of a menacing character, to a tree, post, building, &c., as when a band of dacoits threaten to dacoit or burn a village on a certain date, ဝဲဒိုးမြို့ကို။ တန်ဆောင်မုန်းထပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့ညတွင် တမြို့လုံးကျွမ်းအောင် ခြိုမည်။ ထားပြင်နေ့၌ ငမိုးခေါင်တို့က ရုံးရှေ့မန့်ကျည်းပင်ကြီး အကိုင်းမှာစာ ဆွဲသည်ကိုသင်္ချားတို့သိတင်းများမကြားကြသေးဘူးလား ? have you not yet heard the news, messieurs, that the dacoits Nga Naung and Nga Pho Kaung have attached a paper to a branch of the large tamarind tree in front of the court that they will burn Pegu so as to reduce the whole town to ashes on the night of the 12th of waning moon of Tazaungmôn ?

—ဆွင်း (*pron.* စလွင်း), *n.* fine writing, small running (Italian) hand.

—ထင်ခုံ, *n.* a study table, escritoire.

—ထတ် (*pron.* စာထတ်), *v.* to be versed in literature ; *n.* one versed in literature, a scholar (*pron.* စာပေတ် or စာပတ်။).

—တန်း, *n.* an official or formal record, a line of writing or printing.

—တန်းစွတ်, *n.* same (infrequent).

—တန်းထိုးသည်, *v.* to enter or record (မှတ်ပုံတင်သည်).

—တိုက် (*pron.* စာခိုက်), *n.* a book-case, a post office ; စာသေတိုက်, a dead-letter office ; စာတိုက်သစ်တာ, a letter box. In many parts a Post Master is styled စာတိုက်မိတ်, but it can scarcely be considered a good equivalent for the English word.

—တည်း (*pron.* စာဗဲး), *n.* one who collates writings.

—ထိုစာရှည်တမ်းသည်, *v.* to issue invitations to a pwè.

—ထား, *v.* to lodge a complaint ; စာစွဲသည် (an Upper Burma expression).

—ထိုး, *v.* to inscribe, as letters on the forehead or breast of a criminal ; စာတန်းထိုးသည်, more frequent ရာဇဝတ်သင့်သောသူကို စာတန်းထိုးသည်, equivalent to the English expression "to brand."

—ပေ (*pron.* စာပေ), writing books ; စာပေကျမ်းဂန်။ စာပေပရိယတ်။ စာပေပိရုကတ်။

စာပေစာလွင် (*pron.* စာပေစာလွင်), *n.* superficial writing, as light poetry, novels (infrequent).

—နိ, —နိသ, *v.* to teach literature; applied more extensively than စာချ် [to convey letters, despatches; စာနိသင်္ဘော, a mail steamer].

—ဖြဲ, *v.* to send an anonymous petition (in Lower Burma), *lit.* to “throw” a written communication, because it is usually “thrown” in some place where the person for whom it is intended will probably find it.

—ဖြန်, *v.* to repeat from memory (as before a teacher); စာဖြန်သည် means also to undergo an examination as a Government servant. စာဖြန်ထောင်, the Government translator or a Government translator, စာဖြန်; the Burmese also use this word in the sense of replying to a letter (ဖြန်ဖြန် စာဖြန်ပါ).

—ဇေဝ်, *v.* to spell (as a scholar).

—နွဲ့, *v.* to write, compose (စာထောင်) writing, စာနီသည်; in some instances စာနွဲ့ has the same meaning as စာချီး; it also means to extol one another's good qualities in complimentary letters as lovers.

—စ, *n.* a combination of the letters စ, ဝ, ဇ, and ဓ, used as a charm.

—ထည့်စာချ်, *n.*; see စာပေစာလွင်။

—ရင်း (*pron.* စာရင်း), *n.* a register, account, bill.

—ရင်းငှား, *n.* one hired on a written engagement; but in common use any hired servant; အခါစားသူရင်းငှား, in bygone days called အမှုထမ်း။

—ရင်းတိုင်, *n.* one who has hired servants, an employer of labour, as a cultivator who hires labourers during harvest time.

—ရင်းထူ, *v.* to take an account; ထူပေါင်းအရေအတွက်စဉ်းစစ်သည် ထိုစာရင်းထူသည်။

—ရင်းဝင်, *v.* to be entered in a register; ရွှေထိုက်စာရင်းဝင်, to have one's name entered in the domesday book of the Burman empire, compiled in the year 1145 B.E. or A.D. 1783 by order of King သိုးထောင်ဘုရား, see under ရွှေ။

—ရေး, *n.* a writer, scribe, secretary; စာရေးခုံ, a writing-desk.

—ရေးစာချီ (*pron.* စာရေးစာချီ), *n.* same.

—ရေးထံချ, —ရေးထံပြု, *v.* to cast lots; ခဲချသည်။

စာလိပ်, *n.* a roll of writing, a scroll.

—ထိုး, *n.* a letter of the alphabet ; စာထိုးအက္ခရာ။

—ဝါ, *n.* extensive learning ; စာဝါကြီးသည်, စာဝါအားကြီးသည်။

—၌ (ရေးသည်), *v.* to give a word to be spelt (as a teacher) ;
စာ၌ရေးသည် (to write in cipher).

—ဆင်ကျောင်း, *n.* a Government (secular) school.

—ဆင်ကျောင်းဆရာ, *n.* a teacher in such a school.

စာ, 2, *n.* a sparrow. [*Note.*—In driving away sparrows the Burmese say ဖေးဖေး].

—ဥက္ကဋ်, *a.* speckled, *e.g.*, မြင်းစာဥက္ကဋ်, a flea-bitten or roan horse ; မက္ခရူစာဥက္ကဋ်, a variety of thrush (minute ulcers covered with a curd-like exudation found in the mouth, fauces, and oesophagus) ; နွားစာဥက္ကဋ်, a speckled bullock ; နွားစာဥက္ကဋ်ထရှ်ဦးနှင့်ဗွတ်ဦးမီးသွားသည့်မိန်းမတယ်လှသည်။

—မြောက်, *v.* to frighten away sparrows.

—ခွံ, *n.* a match-lock, in which the match is applied by a spring ; မီးပေါက်ထက်နက် (infrequent).

—နှင်, *v.* to drive or frighten away sparrows, *e.g.*, in a paddy-field, to prevent them eating the crops, *see* စာမြောက်, which is in more frequent use.

—ထူးထောင်း, *n.* the sparrow that constructs a hanging nest.

စာ, 3 (from အစာ), *n.* food (used in composition).

—ကောက်, *n.* the space between the lower lip and the chin.

—မိတ် (from မိင်, to reap), *n.* a grass-cutter ; မြင်းစာမိတ်။ မြင်းစာ မြက်မိတ်။ မြင်းစာထိုး။

စာ, 4, *n.* a thing, စာ (used with the *pron. a.* ထပ်).

စာ, 5, *v.* to have tender regard, to feel for another as for one's self ; more than ဣဘာ (and more disinterested than ထား, which does not necessarily imply that one feels for another as for one's self) ; စာ or စာနာ implies that a certain process of compassionate mental calculation takes place in one's mind ; hence in modern parlance စာ (not စာနာ) frequently means to compare one thing with another ; မည်သည့်အရာမဆို သူတပါးကို ကိုယ်ချင်းစာမှထေ့ထိမည်, in everything it would be advisable to have the same feeling towards another as for one's self ; သည်သူမအေချင်းမစာနှစ်ချင်းမစာမြှီထတ်သည့်, this man does not act and have the same delicate feeling towards other people's mothers and sisters as he

has towards his own ; သည်လူဟိုလှနှင့်စာလိုက်လှသည်လူအရပ်မြင့်စရာရှိသည်, if one compared this man with that, this one would probably be of greater stature.

စာနာ, *v.* same (most common).

စာ, 6, *v.* to be shrill ; as a verb obsolete.

—စာ or ထစာစာ, *adv.* shrilly, continuously ; မိသည့်ညွန့်အသံတစာစာနှင့်, Mi The Nyun, with her shrill voice ; သည်လူထယ်တစာစာနှင့်ခေါ်နိုင်ရန်မကော။

စာကွ, *n.* a species of ginger-wort.

စာဝ (*pron.* ဇာဝ) (Pali), *n.* conduct, deeds ; အကျင့်, charity, alms-giving ; စွန့် ကြံခြင်း စာဝ စရိတ်။ သည် ကျောင်းထကာ စာဝစရိတ်ထယ်အားကြီးသည်။ ထယ်စာဝအကျင့်တန်သည်လူ။ အကြံကိုသိကာဌာနထက်သည့်စာဝအုပ်စုနိုး။ စွန့်ခြင်းကြီးငါးပါးဟူသည်ကားအထယ်နည်း (မေး), concerning the five great deeds of renunciation: what are they ? ပုတ္တပရိဇာဝ။ သားသို့ထိုက်စွန့်ခြင်း။ ဓနပရိဇာဝ။ ဥစ္စာကိုစွန့်ခြင်း။ ဇိမိတပရိဇာဝ။ အသက်ကိုစွန့်ခြင်း။ ဘရိဟပရိဇာဝ။ မယားကိုစွန့်ခြင်း။ အတ္တပရိဇာဝ။ မိမိကိုယ်ကိုစွန့်ခြင်း, surrendering one's children, surrendering one's property, surrendering one's life, surrendering one's wife, surrendering one's own self. သစ္စာဓမ္မဝရိယနှင့်စာဝဟူသည် ရန်သူအောင်မှုကြောင်း ၄ခု, truth, principle, industry and giving of alms, these four things are the causes of victory over one's enemies ; ထောဘ ခေါ်သ မောဟ and မာန။

—ထန်, *v.* to behave badly ; အကျင့်ယုတ်မာသည်။

စာမရီ (*pron.* ဇာမရီ), *n.* a kind of fabulous beast celebrated for a regard to its tail ; စာမရီမြင်းပျံ, a kind of horse (or သမင်) [some say စာမရီ is a bird ; စာမရီဌာန အခြီး ထပ်မျှ အကျွတ် ခံသူ, the 'Zamayi' bird will not suffer the loss of a single feather of its tail]. The Burmese when they wish to express their admiration for a high-spirited, valorous personage, say သည်လူရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည် စာမရီမျိုး လိုဘဲ, this man is a man of strength and courage, even like the race of Zamayi.

စာရိတ် (Pali စာရိတ္တ), *n.* custom, habit, way, အလေ့အကျက် ; စာရိတ် is a word very rarely used. The original word (စာရိတ္တ, *pron.* ဇာရိတ္တ) is preferred ; hence သည်လူအကျင့်စာရိတ္တကောင်းသည် or မကောင်း as the case may be.

စာလှုပ် (*pron.* ဇေလှုပ်) (from စာ and လှုပ်) (စာလှတ်), *n.* the crop or craw of a bird, a cavity or basin made by a fall of water, a small vessel or junk ; ဌာနစာလှုပ်။ ဌာနကြီးပိမိအဝဝလို့ စာလှတ်ကို ကျောမှထင်၍ အသိုက်ရှိသည် ဌာနထို့ မြန်လေသည်, the big bird, the pelican, being satisfied with food, puts its craw on its back and flies to the place where its nest is.

စာထုပ်ပေါက်, same, 1st def.

စား, *v.* to eat, to corrode, consume; to wear, wear out or off, to divide (in arithmetic). Der. အစာ and အစား, *n.* one who lives on (something); used in composition, as မြို့စား, one who lives on the revenues of a city; ထယ်ကျင်း မြို့စား။ [စာပြီး ခွက်မြှောက်, applied figuratively to ungrateful persons.]

—ဦးစား, *n.* the attendant on the king who tasted all dishes before his majesty, to obviate the possibility of poisoning.

—ကျက်, *n.* a wonted feeding-place [a grazing-ground; စား ကျက်ထွန်, to wander from its grazing-ground as a bullock].

—ခွက်, *see* စားကျင်း, also a cup for eating.

—စရိပ်, *n.* expense of food.

—ထောင်လဲ, *n.* a king's steward.

—ထေင်ခံမွေး, *n.* a tuft of hair between the underlip and the chin, an imperial.

—ထေင်ခေါ်, *v.* (*pron.* စခေါ်ခေါ်), equivalent to စားတေင်မှု။

—ထေင်ထွေကထေး, *n.* a small boat waiting upon a larger one; generally in tow of ထောင်းစင်ကြီး။ နှော့၊ ပိန်းကော class of boats [generally called စားတေင်ကထေး].

—ထေင်ဝန်, *n.* a king's purveyor.

—နပ်, *n.* provisions for a journey; မိထွာ။စားနပ်မိထွာ။

—နယ်, *n.* the territory from which one derives his support.

—နပ်စားပေါက်, —နပ်စားပွဲ, *n.* fragments, bits of food.

—မိနပ်, *v.* to be cloyed, surfeited; *see* မိ and နပ်; applied to men, animals and birds.

—ပြင် (စားပျင်), *n.* a piece of matting used as a plate.

—ပွဲ (စားပွဲ), food prepared and placed for eating, a meal, a dining-table, eating-board of any kind.

—ခင်း, *v.* to lay a table in European fashion.

—ပွဲထင် (စားပွဲထင်), —ပွဲထင်ခုံ (စားပွဲတင်ခုံ), *n.* same, 2nd def.

—ပွဲထိန်း (စားပွဲထိန်း), *n.* a butler, steward, khansaman.

—ပွဲထိုင် (စားပွဲထိုင်), *v.* to sit at table, à la European.

—ပွဲထွင်း (စားပွဲထွင်း), *n.* a table cloth.

—ပွဲထောက်ပွဲ (စားပွဲထောက်ပွဲ), *n.* a feast.

—ဖေင်ထောက်ဖေင်, *n.* one who ordinarily eats with one, a mess-mate, a boon companion (it is equally correct to say စား ဖေင်ထောက်ဖေင်).

—မိ, *n.* a cooking-place; *comp.* မိ and မီးမိ။

စားမိခိပ်, *n.* a cook-house.

—စိုသည့်, *n.* a cook ; ဆိုးသူကြီး။

—စွတ် (စားဖွယ်), *n.* eatables ; ခဲဖွယ်။

—မြန်ထည်, *n.* a bundle of food taken on a journey.

—မြန်ဖြေ, *v.* to have the appetite satisfied (rare).

—စာမြှောင်, —မြှောင်, *v.* to chew the cud, to ruminate.

—ရန်, *n.* a pledge, earnest-money (စားရန်ငွေ), money or anything given (as clothes given by a lover to his intended) to ratify a bargain or to ensure possession ; စားရန်ငွေ။

—ရန်ပေး, —ရန်ထုတ်, —ရန်သွင်း, *v.* to pay a part in advance.

—ရာမဲ့သောက်ရာမဲ့, *adv.* to be without food.

—ရေးသောက်ငန်း။

—ဝင် (*pron.* စဝင်), *n.* the gullet ; ရေချိုသည်ချောင်း။

စားစားထို, more frequently စားစားကလေး, *v.* to want but very little (of being). *Anglicè*, “to run a close shave ;” ကျွန်ုပ်တို့ ထောက်ရှင်ပစ်လိုက်သည်မှာ စားစား ကလေးလိုတော့သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မြို့ ပေါက်လိုက်သည်မှာ။ ထိန်းခင်လိုသောပေါက်မိသည်စားစားကလေးလိုတော့သည်။ [*Note.*—In Upper Burma ထိတ်စာကလေး is used, but is said not to be so elegant as စားစားကလေး or ဆိတ်မိကလေး].

စိစစ်, *v.* to examine with nice particularity, to scrutinize ; *comp.* စစ်ဆေး ; တရားသူကြီးထိုသည်။ အပြစ်ရှိသောသူတို့၏ပျက်စီးခြင်းကိုရည်၍ မပြတ်တရားကို အထူးစိစစ်ကြပြီးလျှင်။ တရားသမ္မုဒ္ဓိအပြစ်ကြီးငယ်ကို မေးမြန်းကြည့်ရှု၍။ ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ကြရာ၏, judges, after thorough investigation, should ever have a regard to the misfortune of the accused, and it is right that they should properly decide great and small offences by inquiring into and scrutinizing them in a just manner.

88, *adv.* strictly, tightly, firmly ; ကြပ်ကြပ်, gushingly, with some noise ; hence ထိစိစိ, same.

—စက်စက်, *adv.* disgustingly, implying moisture or liquidness ; မိုဗ်းအခါတွင်ထမ်းမျှားကိုရှောက်၍မကောင်းမိစိစက်စက်ရှိသည်။

စိတ်, ၁ (Pali စိတ္တ, *n.* mind, စွဲထိုး ; soul, ဝိညာဉ် ; spirit, နှိုး ; an emotion or affection of the mind, resentment, ill-temper ; အမျှတ်။ စွဲထိုးထိစိတ်, “two bodies one mind.” A term applied to persons who have formed a fast friendship ; မိတ်တူထိုက်မျှ has a similar meaning.

—အားကြီး, —အားသန်, *v.* to have strong feelings, to have a strong wish or determination to do.

မိတ်အားနည်း, *v.* to have weak feelings, be wanting in passion, ardour, zeal; ယခုမန္တလေးမြို့သို့သွားမည်အကြံအစည်ပြုသည်မှာ အထွန် မိတ်အားနည်းသည်။

—အို, *v.* to be distressed in mind from anxiety or conscious inability to avoid a difficulty; ထောင်သွားမှတော်မည်ထို၊ မြောက် သွားမှတော်မည်ထိုမိတ်ထဲမှာအိုနေသည်။

—အိုက်, *v.* to be distressed from conscious inability to accomplish an object; more than မိတ်အို

—ဥပါတ်, *v.* to conceive an idea (?)

—ကဝား, *v.* to ramble in mind from one thing to another, to indulge in fanciful speculations or imaginative vagaries.

—ကုန်, *v.* to lose regard for; မိတ်ကွသည်။မိတ်ပြတ်သည်။ ကျွန်မသည် လူကိုသည်ထပ်ဖြစ်ထွင်မိတ်ကုန်ပါပြီ။

—ကူး, *v.* to devise, contrive (မိတ်ကူးရောက်), the power or faculty of forming an idea in the mind; ဝန်းချီဆရာမောင်မွန်းမိတ်ကူး ကောင်းသောကြောင့်။အရုပ်ရေးတယ်ကောင်းသည်။

—ကောက်, *v.* to be put out of temper. [It also means to have a wayward, crochety, uncertain temper]; မိတ်ကောက် ထွင်သည်။

—ကောင်း, *v.* to be of a good disposition, have a good temper, to be sane.

—ကျ, *v.* to give up one's purpose; to evince a change in one's temper and habit consequent on old age.

—ကျေ, *v.* to be appeased, မိတ်ပြေသည်; "there appears to be a strong affinity between ကျေ and ကြေ."

—ကျိုးပဲ့, *v.* to be humbled in spirit. "The Burmese rarely, if ever, use this expression," but use မိတ်ထောင်းကိုယ်ကြေ, *v.* to be broken-down in health through mental affliction.

—ကျိုးပဲ့ကြေမွ, *v.* to be humbled in spirit, broken-hearted.

—ကြမ်း, *v.* to be of a rough, savage disposition.

—ကြီး, *v.* to be precociously manly, to be violently angry, hard to be appeased; မိတ်ကြီးဝင်, *v.* to be conceited.

—ကြေကွဲ (မိတ်ကြေကွဲ), *v.*; see နှစ်ထုံး (နှထုံး) ကြေကွဲ။

—ကွက်, —ကွက်ကျား, *v.* to be subject to a temporary change of mind for the worse, implying some suspicion, dissatisfaction, anger.

—ကွန်မြူး, *v.*; see မိတ်ကဝား, 2nd def., and လှာထံကွန်မြူး။ မိတ်ကွန်မြူး is probably the nearest Burmese equivalent for the English expression "to build castles in the air;" လှာထံ၏ကွန်မြူးရ ကျက်ဝားရဖြစ်သောအသိဓမ္မာ ၇ ကျမ်း။

မိတ်ကြံ, *v.* to be roused to action by emulative considerations ;
comp. အားထူး, to return to a state of mind temporarily in-
termitted.

—ရ, —ရပ်, *v.* to cherish ill-feeling in silence, to harbour re-
sentment.

—မိင်, —မိင်နဲ့, *v.* to be firm in mind, whether for good or for
evil (stoical, imperturbable) ; သည်ကျောင်းသောဥစ္စာပစ္စည်းကွဲနား
အစရှိသည်ကိုဆုံးပါးသော်လည်းမူထအတိုင်းမျက်နှာထားသည်။ ထယ်မိတ်မိင်
နဲ့သည့်သူပါ။မိတ်ခန့်။

—မိင်ခေ, *v.* to be hardened in mind, stiff, obstinate.

—ချ, *v.* to settle the mind, be settled in purpose, intention,
to feel comfortable and easy in mind.

—ချဉ်, *v.* to be ruffled in mind, vexed, to feel a little angry ;
မိတ်ချဉ်ပေါက်သည်။မင်းကိုကြည့်၍ငြင်ရသွင်ထယ်မိတ်ချဉ်ပေါက်သည်။

—ချင်ထည်း, *v.* to control or bridle one's anger.

—ချွတ်ထွင်း, *v.* ; *see* သတ်ချွတ်ထွင်း, to be forgetful, as an old man
in his dotage or a person of broken intellect from sickness
or hard usage.

—ငယ်, *v.* to be dispirited, cast down, dejected ; အမိန့်ခံမထွေရ
သောအခါမိတ်မျှားငယ်ထို။

—ငုံမိ, *v.* to comprehend (intelligible, but not of frequent use) ;
အကြံမိ။

—ငဲ့ကွက်, *v.* to be biased in mind, be partial to.

—မြို့ (မိတ်မြို့), *v.* to be sullen, cross, not disposed to speak.

—စက်, *n.* mind ; in composition frequently used synonym-
ously with မိတ်။

—စွဲ (မိတ်စွဲ), *v.* to attract the mind, to have the mind set on
any object.

—ဆောင်, *v.* to have a violent temper, over which one has
little or no control.

—ဆိုး, *v.* to be angry ; အမျက်ထွက်သည်။

—ဆွေး, —ဆွေးမြေ့, *v.* to be enervated, weakened in mind by
brooding over bereavements or losses.

—ညှပ်, —ညှပ်ညှပ်, *v.* to be uneasy in mind, uncomfortable, un-
happy ; နှစ်လို (နှလို) မိတ်နှလိုညှပ်ညှပ်။

—ထင်းခေ, *v.* to be firm, unyielding, မိတ်ထင်းကိုယ်ခေ။

—ထန်း (မိတ်ထန်း), —ထန်းမှန်း (မိတ်ထန်းမှန်း), *v.* to have the mind
directed towards an object, be intent on ; မိတ်ထန်းမိ။

- မိတ်တို့, —ထိုထောင်း, —ထိုထွာ, *v.* to be irritable, be easily offended ; ထက်မိတ်ထိုထွာသည်လူ။
- ထောင့်, *v.* to be firm and unyielding, to exhibit fortitude and calmness in adversity (မိတ်ထောင့်တောင့်ထားမိတ်ထောင့်ပါ)။
- ထွန်, *v.* to draw back from a purpose ; မြိုထိုက်မည်ဆိုကြံဒါထဲ။ နောက်မိတ်ထွန်ဆိုမပြုသင့်။
- ထွေ, *v.* to like, be pleased with ; မိတ်နှင့်ထွေသည်။ နှလုံးနှင့်ထွေသည်။ ကြိုက်သည်။ နှစ်သက်သည်။ မိတ်တူလိုက်မှု။
- ထ, *v.* to be angry, မိတ်ဆိုးသည် ; to have a sudden outburst of anger ; မိတ်ထောင်းခဲထသည်။
- ထက်သန်, *v.* to be high-spirited and resolute.
- ထက်မြက်, *v.* to be high-spirited.
- ထန်, *v.* to be violent tempered.
- ထား, *n.* the position or attitude of the mind.
- ထွက်, *v.* to be angry, မိတ်ဆိုးသည် ; အမြက်ထွက်သည် is more elegant than မိတ်ထွက်။
- နာ, *v.* to have the feelings wounded, to be deeply offended ; မင်းကြီးဝေသာန္တရာ ထိုင်းပြည်က နှစ်ထုတ်သောကြောင့်။ မိတ်နာစရာ အထွန် ကောင်းသည်။
- နု (ပေါက် or ရောက်), *v.* to have, in advanced life, a disposition to ape the dressing and manners of youth ; မိတ်နုပေါက်။ မိတ်ဖျို ထိုက်နုပါသည်။ ထယ်သည်အမတ်ကြီး မိတ်နုပေါက်သည်, this old woman apes the manners of youth very much.
- နောက်, *v.* to be disturbed in mind ; မိတ်ကြေည်သာ။
- နှစ်ထုံး (မိတ်နှစ်ထုံး), *n.* mind ; in composition frequently used synonymously with မိတ်, as မိတ်ကျိုးပဲ့, or မိတ်နှစ်ထုံးကျိုးပဲ့။ မိတ်ကွဲ။ or မိတ်နှစ်ထုံးကွဲ, မိတ်နှစ်ထုံးကွဲ (rare) ; မိတ်နှစ်ထုံးနောက်။
- နှစ်ထုံးကြေကွဲ, *v.* ; see နှစ်ထုံးကြေကွဲ။
- နှိုး, *v.* to excite the mind or feelings of another ; ငါ့မိတ်ထိုထွာ မနှိုးပါနှင့်ကွယ်။
- ပါ, *v.* to become willing, to consent in mind ; ရန်ကုန်မြို့ထိုကျွန်ုပ် ထင်သောနှစ်ထုံး၍ လိုက်ချင်သောမိတ်ပါသည်။
- ပါထိုက်ရောက်, *v.* to enter fully into a business, soul and body.
- ပူ, —ပူပန်, *v.* to be distressed in mind ; မိတ်နှစ်ထုံးပူသည်။
- ပူဆွေး, *v.* same from continued grief (to experience *corroding* grief).
- ပေါက်, *v.* to be angry ; မိတ်ဆိုးသည်, see မိတ်ထ။
- ပေါ့, *v.* to be slightly deranged ; ထွင်သည်နှစ်ထုံးသည် less than ရူး။

- မိတ် ဝိုင်ထိုက်ထိုး (ပြုစုပုံ), *v.* to act entirely on one's own resources, to be resolutely self-confident.
- ပျက်, *v.* to give out, be discouraged from further effort.
- ဖြတ်, *v.* ; *see* မိတ်ကုန်။
- ဖြေ, *v.* to be appeased.
- ဖျိုထိုက်နုရိ, *v.* to be of an immature mind and youthful appearance, to have boyish or girlish ways though grown up. Usually used in a deprecating sense.
- မွေ, *v.* to be confused in mind.
- မင်း, *v.* to be of a procrastinating, dilatory disposition ; မိတ်မင်းစား။
- ဖျောက်, —ဖျောက်ထက်ဖျောက်, *adv.* in the way of obliterating painful impressions.
- ဖြေ, —ဖြေလက်ဖြေ, *adv.* same.
- မာန်, *n.* ; *see* မာန်, မိတ်မာန်ဆိုသည်။မိတ်မာန်ခေါ်သောအထောက်။
- မူ, *v.* to be affectedly angry, to affect to hold off when selling anything, as a trader, in order to get a better price for one's articles (ကုန်သွယ်တယ်မိတ်မူနေသည်), to affect to hold off, as a girl to her lover, in order not to allow herself to be depreciated in his eyes.
- မျက်, *v.* to be sullen, privately angry ; more than မိတ်မြို့။
- မြင့်, *v.* to be high-minded, proud ; မှလုံးထားမြင့်သည်။ မိတ်မှလုံးမြင့်သည်။မိတ်နေမြင့်သည်။မိတ်ကြီးဝင်သည်။
- မြန်ဆန် (*pron.* မိတ်မြန်စန်), —မြန်ထက် (*pron.* မိတ်မြန်ဒက်), *v.* to be quick in thought and feeling.
- ရှိ, *v.* to have an inclination for ; sometimes in the same sense as ထင် ၂.
- ရှု, *v.* to be slightly irritated.
- ရှည်, *v.* to be not easily provoked, slow to anger, long suffering, forbearing.
- ရှုပ်, *v.* to be confused, troubled, perplexed in mind.
- ရွှင်လန်း, *v.* to be in a happy, joyous state of mind.
- လက်, *n.* mind ; in composition, frequently used synonymously with မိတ် ; *comp.* မိတ်စက်, မိတ်လက်နေထိုင်၍ မကောင်းသောကြောင့်အထက်မြို့ကျေး ရွာသို့မြန်လိုပါသည်။
- ထုပ်, *v.* to pretend to be reluctant, unwilling.
- ထုံ, —ထုံချုံ (*pron.* မိတ်ထုံချုံ), *v.* to feel safe, secure, be free from anxiety.
- ထူ, *v.* to be unsteady in mind ; applied to the adolescent of either sex ; (မိတ်ထူ has quite as much the meaning of မိတ်

မြင့် as the definition above) ; မိတ်အထက်လူသည် is applied to a young person who gives himself, or herself, airs, and affects to look down on persons in the same station of life as him, or her, self.

မိတ် ငေး, —ငေးလွင့်, *v.* to be scattered, dissipated in thought.

—ကျော့, *v.* ; see မိတ်ကျ။

—ဝင်စား (*pron.* မိတ်ဝင်စား), *v.* to enter warmly into a business.

—မေ, *v.* to be confused in mind, puzzled, not knowing what to do ; မိတ်မွေသည်။

—သန်, *v.* to be resolute, firm in resolution ; မိတ်နှလုံးသန်သည်။

—သဘောမိတ်, *v.* to be settled and intent (on something), to give one's attention to a matter.

—သာ, —သာယာ, *v.* to be pleased, feel pleasantly.

—သေဝပ်, —သေသတ်, *v.* to be quietly settled in mind, steady in purpose and conduct.

မိတ်, 2, *v.* to split into four parts, to divide into several parts, pieces. [Der. အမိတ်, *n.* a seit, a measure of capacity equal to the quarter of a tin (အထင်း) or two tsaroots (စရွတ်)]
ဝါးထရံလှည့်ရန် ဝါးများကို မြန်မြန်မိတ်ထားပါ, မထုတ်မမှန်သည် စကားကို ပြောမိ ချေသော်။ ကျွန်ုပ် ဦးခေါင်းကိုမိုဟ်းကြီး ချစ်မိတ် ခွဲပါ စေသား, if I should happen to speak untrue words, may my head be riven by lightning into eight pieces. (This is an imprecation occasionally used by Burmese by way of clinching some assertion made.)

—ပြာ, *v.* same, 2nd def. ; မောဂ္ဂလိပုတ္တတိယာမေဓရ်ဓမ္မာသောကမင်းကြီး အားနိစ္စ အနိစ္စ ထူးခြားစွာပါး မိတ်ပြာခွဲခြမ်း၍ ဟောတော်မူ၍, Maukkali Pôttateittha, the mahti, divided and subdivided the laws of permanence and impermanence in preaching (the law understood) to Mingyi (King) Dammathauka.

မိတ်မိတ် or ထမိတ်မိတ်, *adv.* gently, moderately, as rain (infrequent) ; မိုဟ်းထမိတ်မိတ်နှင့်ရွာသည်။

မိတ္တဗ္ဗေ (Pali မိတ္တ, mind, and ခဏ, a moment), *n.* a state of mind or thought, either the commencement, the continuance, or the termination ; see ဥပါဒဗ္ဗေထ။ မိတ္တဗ္ဗေထ and ထင်ဗ္ဗေထ။ ခင်အားကိုပြစ်မှား လိုသောသူဆန္ဒ မိတ္တဗ္ဗေထ ထချက်ခန့်မှ မပြစ်မှားပါအူး, I had no desire to transgress against you, sir, even in one single thought.

မိတ္တေ (Pali မိတ္တ, mind, and ဇ, ခွဲခြင်း), *a.* caused by the mind ; မိတ္တေရောဂါ, sickness occasioned by mental worry or sorrow, မိတ္တေရောဂါ။

မိတ္တဗ္ဗ (မိတ္တဗ္ဗ) (Pali မိတ္တ, mind, and ဥပ္ပတ္တိဗ္ဗာဏ, the state of being), *n.* (*pron.* မိတ်ဒုတ်ထတ်), the exercise of the mind ; *comp.* စေတသိတ်။

မိန, 1, *n.* a diamond, of which there are three kinds, ranged according to their excellence, thus စွန်းရိုး, ဒုတိယ and တေဒြေ။ (မိန့်ဝှ *pron.* မိန့်ဝှ an imitation diamond.)

—နီ, *n.* red tourmaline or rubellite.

မိန, 2, *n.* arsenic ; မိန့်နီမိန့်နီငြင်းသွား။ မိန့်နီမိန့်နီဦးနှောက်။

မိန, 3, *n.* swivel, jingal (မိန့်ငြောင်း most common).

—ဂျင်, *n.* a Gardener, or Nordenfeldt gun.

မိန့်ထောင်, မိန့်ပွင့်, *n.* certain decorations in architecture.

မိန့်ဝတ်, *n.* crystallized quartz.

မိန့်နိုး, *n.* the flower fence or peacock's pride.

မိန့်ဖူး, *adv.* any spherical ornament surmounting the vane (ငှက်ခနဲ) of a steeple or spire of a ငြိမ်းဝှ or ခေတီ ; in small ordinary pagodas the မိန့်ဖူး is very often an inverted soda-water bottle. In pagodas much venerated the မိန့်ဖူး is often made of gold ; often, however, a ရွှေလုံး or a globe of mica is the မိန့်ဖူး. [Note.—Mica, a mineral capable of being cleaved into elastic plates of extreme thinness ; it is either colourless or presents some shade of light brown, gray, smoky brown, black, occasionally green or violet.]

မိန့်သွား, *n.* a species of gourd ; ဖရဲ။

မိန့်သွေးကျောက်, *n.* corundum, emery ; ရွှေသွေးကျောက်။

မိန့်မိန့်, *adv.* intently, steadily, perseveringly ; applied to words of looking.

—ကြည့်, *v.* to look at intently, steadily ; စေ့စေ့ဝပ်ဝပ်မျက်ထောင်မခတ်ကြည့်သည်။

မိန့်, 1, *v.* to be set or placed close together ; *comp.* ချ, opposed to ကြ။

မိန့်, 2, *v.* to count beads while performing religious duties ; ဖုတ်းမိန့်သည်, to tell one's beads.

—ဖုတ်း, *n.* a rosary made of ရိုး (bone or horn), ရိုးပိတ် (the gum of the ရိုး), အုန်းမှုတ် (cocoanut shell), ချက်ကျောက် (imitation precious stone). [Before the British occupation the village of Tabayin, Yéu, was famous for its bead-making.]

မိန့်, *v.* to steep, soak in liquor.

—ဆေး, *n.* a medicinal infusion.

—ရည်, *n.* fermented liquor.

မိမိပြောပြ, *adv.* slowly, moderately, in the way of taking one's ease, as when resting from labour or when the mind is free from care and responsibility ; မိမိပြောပြနေထိုင်သည်, in a bad sense, in the way of lolling about and wasting one's time.

မိမိပြောပြ, *adv.* same.

မိမိပြောပြ, *v.* to have a curse take effect, to become subject to evil in consequence of a curse ; တရားမိမိပြောပြ, *v.* to have a curse take effect in consequence of having committed perjury ; မိမိပြောပြ, *v.* to have a curse take effect in consequence of having transgressed against one's parents in a flagitious and unworthy manner ; မြာမိမိပြောပြ, to have a curse take effect in consequence of having shown great disrespect or base ingratitude to one's teachers ; လူကြီးမိမိပြောပြ, to have it take effect in consequence of gross disrespect to one's elders.

မိမိ, ၁, *v.* to transude, ooze through, whether out of or into ; less than ထိ, to be thrilled with pleasurable sensations or with cold ; မြင်ဆီမိမိသည်, *n.* a swamp, swampy ground, တမိမိမိမိကြောက်သည်, equivalent to တွေးကြောက်သည်။ ချမ်းလှိုင်သည်မှာမိုးထွင်းမြင်ဆီထဲသို့မိမိသွားရော, it is so cold that it permeates one's very marrow ; ရေထွင်းထူးသောအခါ ခါးထွင်းရမိမိ၍ထွက်သောကြောင့် အထူးရခက်သည်, in sinking the well, digging becomes very difficult owing to the water oozing through half-way down (the Burmese call the water which oozes through the ground in sinking a well at any of the excavations ခါးရေ) ; ထိုအရသာကားထူးခြား (ထွင်း) တင်ကာမျှထွင်းအကြာတထောင်မိမိသတည်း, concerning that flavour, it was such that by merely placing it (ambrosia) on the tip of one's tongue, it caused a thrill through a thousand nerves (muscles or tendons) ; [also used adverbially, *e.g.*, တမိမိမိမိကြောက်သည်။ သည်းထားပြီးကိုခေါ်သင့်ထား။ အရည်ကိုသာတမိမိမိမိမျှလိုက်ပါ] .

—ရေ, *n.* spring-water ; ဝမ်းရေ။

မိမိ, ၂, *verb affix*, compounded of စေ and ဆုံ, *which see*, *e.g.*, တွေ့မိမိသောငှါ, in order that he might meet (some one) ; စားမိမိသောငှါ, in order that he might eat.

မိမိမိ, မိမိမိမိမိမိမိ, *adv.* slowly, moderately, မိမိမိမိ ပြောပြ (infrequent).

မိမိ, *v.* to be green, to be of a green colour, to be green, unripe, immature ; မပြည့်, မရင့်, to be raw, not cooked ; မကျက်, မနပ်, to be overwrought, as silver fresh from smelting ; to be unacquainted, not familiar, not versed ; ကျွတ်, ကျွမ်း, မထေ့

မော, to be destitute of natural affection, unfeeling in one's treatment of kith and kin or of friends, savage, inhuman.

မိင်းကား, *v.* same, last def. ; သည်လူသားသွီးများကိုမကျွေးချင်တူးတယ်မိင်းကားသည် often followed by ရက်စက်။မိင်းကားရက်စက်။

—ညို, *v.* to be of a dark green colour ; မန္တလေးတောင်ပေါ်က ကြည့်လိုက်လျှင်။ စစ်ကိုင်းတောင်။ ရန်ကင်းတောင်များကို မိင်းညိုညိုမြင်ရသည်, if one looks from the summit of Mandalay hill, one sees the hills of Sagaing and Yanking, dark green in colour.

—ဖတ်, —မြ, —လတ်, —ထန်း, *v.* ; *see* the parts ; used adverbially in a reduplicated form ; ပန်းခြံထဲမှာပန်းပင်ကလေးများမိင်းမိင်းဖတ်ဖတ်ရှိသည်, the little flower trees in the flower-garden are green and fresh in appearance.

—ရက်စက်, *v.* to be unfeeling and cruel.

—ရွှေခွံခွံသည်, *v.* to emit a stale, fetid, rank smell, not so strong as ညို။မိင်းကျက်နီးဝေး။ မရွှေမချယ်, without making any difference between strangers, familiar acquaintances, or those that live near or far away. (This phrase occurred in the proclamation which was issued in Rangoon in January 1877 when Her Majesty Queen Victoria was proclaimed Queen-Empress of India.)

—ထဲ (မိင်းထဲ), *v.* to be of a light green colour.

8, 1, *v.* to place one after another in a row ; *comp.* စည်, to place in a continuous row ; *adv.* each, apiece, ထယောင်မိ, each one ; လိုယ်မိ, each person ; ထခုမိ, each thing, one apiece ; ဆေနတ်တလက်မိကို၍ထွက်သွားကြသည်, they went away with a gun apiece ; သူတို့မှာပုဆိုးတလိုက်တလည်ကြမိရှိကြသည်, as for them, they have each a puhso apiece.

—ထုံး, *v.* to compose (writing).

—ချယ်, *v.* to variegate, diversify, by setting glass, stone, &c.

—စည်, *v.* to place in order. Der. အစီအစဉ်။ ထိုးစေတိရှင်တရားထက်ထက်။ထိုးရာစာသည်။ မဲစာရွှေထိမြစ်အကြောင်းအထုပ္ပတ္တိကို။စီစည်ထက်ထွင်းမှသာလျှင်ထိုင်းပြည်သို့ပြန်၍ရောက်နိုင်သည်။

—စီရီရီ, —စီလင်လင်, *adv.* well arranged ; applied to language.

—မံ, *v.* to arrange in some order ; (sometimes conveys the meaning of directing or superintending arrangements).

—ရင်, *v.* same, to order, direct, to decide (ဆုံးဖြတ်), to pass sentence. Der. အစီရင်။

—ရင်ရ, *n.* what comes within any jurisdiction.

စီရီ, *adv.* one after another, in due order, harmoniously, numerously ; မြို့ဝေးစီရီဆိုင်းသောကြောင့် ရှိုင်းသောမြို့ကလေးကိုသာမြင်ရကော့သည်, owing to the haze overhanging in layers, one can only just see the dark outline of the little town (free translation).

—လျှပ်, *v.* to place in a regular, even manner ; to be properly expressed, well connected, smooth. Der. အစီအလျှပ်။

စီ, 2, *v.* to be noisy (obsolete).

—ကျက်, —ကြွက်, —ညံ့, —ထက်, —လောင်, *v.* same ; used adverbially in a reduplicated form, indicative of sounds, not so loud as အုတ်ကျက်, but disagreeable, as the crying of children, the noise of persons quarrelling, &c. ; ခွေးများစီစီကျက်ကျက်နှင့်။

—လောင်မာလောင်, *adv.* same, but louder ; အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်လေးနှင့်ဖြိုးသည်နံနက်တိုင်းရန်ဖြစ်သောကြောင့် စီစီလောင်လောင်ရှိသည်။

စီး, 1, *v.* to be mounted on (any vehicle, animate or inanimate), to ride on ; to travel by steamer, ship, boat or railway ; to be shod, wear as shoes, to possess as a spirit, အစိမ်း စီးသည် (ဆီလူးစီးသည်, to have a nightmare) ; ထရဲစီးသည်, (ခြေချင်းဒေါ်းဝိုဦး) ခင်ဘျားမြင်းကိုကောင်းကောင်းစီးထတ်ခဲ့လား, can you ride well, sir ?

—ချင်း, *adv.* in single combat ; စီးချင်းထိုးသည်, mounted ; secondarily, mounted or on foot ; to travel alone as a single vehicle or horse ; စီးချင်းသွားသည်။

—နင်း, *v.* same as စီး ; hence စီးစီးနင်းနင်း, *adv.* drivingly (in business) ; ပန်းတနင်္ဂနွေ မီးသင်္ဘောကိုစီးနင်းလိုက်သွားပါပြီ, he has gone travelling by the steamer called the "Pantanaw."

—ဒီး, *n.* the housing of a saddle, a Burmese saddle-cloth thrown over the က or saddle frame for the rider to sit on ; same as ထင်ရန်း, except that the latter was used only by men of rank.

—ရီး, *v.* in a figurative sense has much the same meaning as the English expression to "ride rough shod" over another, *e.g.*, သည်မိန်းမထင်အပေါ်မှာထပ်စီးဝိုး (prom. စီးဝိုး) ချင်သည်။

—သားချ, *v.* to try a horse's speed, to give a horse gallops with a view of trying his speed.

စီး, 2, to flow, run in a stream, to be strong and rapid as a current ; တယ်ရေစီးသည်။ မီးသင်္ဘောထောင်မျှဝက်ရက်ထိုမှထက်နိုင်ပါ, the current is very rapid, even the steamer cannot steam against it, *lit.* her paddles cannot strike forward.

—ဝ, *v.* to put forth effort ; used adverbially ; စီးစီးဝဝးဝး။

- စီး, 3, to advance, increase, be enlarged, augmented; not used singly; ထိုးသည်၊ ပွားသည်၊ ပွားစီးသည်။
- ပွား, *n.* increase, profit, advantage; အမြတ်, အကျိုး။
- ပွားထက်, —ပွားထိုး, *v.* to thrive, make profit.
- ပွားဖြစ်, *v.* to be prosperous, successful in trade, fortunate in speculation; သည်နှစ် ကျောင်းထကာစောင်ရွေးညှိ သစ်ချေးကောင်း သောကြောင့်ထက်စီးပွားဖြစ်သည်, owing to the price of timber being good this year, Kyaungtaga Maung Khwé Nyo is very prosperous.
- ပွားချော့, *v.* to be unsuccessful in trading, unfortunate in speculation; less than ပျက်စီး, as it does not imply that a person is *ruined*, but that he has declined in prosperity.
- စီးဖြန်း, *v.* to repeat certain sentences or prayers, ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းသည်; *comp.* သရဏုတ်။ အသညသတ်တုံ၌ဖြစ်ကုန်သော ဗြဟ္မာတို့သည်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းခြင်းထွေသောကြောင့် နံမပါရုပ်သာလျှင် ဖြစ်ရသည်, owing to their blundering in repeating the Kammahtans, the Athinnyathat Brahmas remain only in a corporeal state, in which no mental faculties are present.
- ၇, *v.* to collect, gather together (*trans.* or *intrans.*). Der. အ၇။ သည်အတိုးကြီးအရင်ကနှင့်မတူ။ အလွန်ငွေရသည်။
- စည်း, *v.* to do jointly, by joint effort; ဆည် (*pron.* ဆတ်) ကို ဆင်းရဲသားသာဝရစည်းပြီးပျင်ပါသည်။ စုစည်း is very similar in meaning to ဝိုင်း, but perhaps implies more strenuous exertion. It is not, however, in such frequent use.
- စပ်, *v.* to collect and put together, as two or three persons accumulating capital when entering into partnership, &c.
- ဆောင်း, *v.* to collect together; chiefly applied to things.
- ပုံ, —ပေါင်း, *v.*; see the parts; ထုလုပ်ဆောင်းထုမေခါသည်။ မိထရပုံ၌ ထားသောပစ္စည်းများကိုမနှစ်သက်သောကြောင့် အသဒိသအတ္ထုကြီးပေးထော်မှုသည်, Thuméda, the embryo Buddh, not holding in estimation the property collected and amassed by his parent, made an offering of incomparable value.
- ရုံး, *v.* same as ၇ (*trans.* or *intrans.*).
- ရှင်ချ, *v.* to rent land (formerly in Upper Burma) on terms by which the amount payable to the owner depended upon the outturn realized.
- ဝေး, *v.* to collect, assemble (*intrans.*) for an occasional purpose; *comp.* စည်းဝေး။ ထမ်းမှတ်လူများထားဖြစ်ကိုးဝေးနေသတို့ကို နှိပ်ပါ, I cannot say why it is that people remain collected on the road.
- ထိမ်း, *v.*; see the parts; ကေဘက်ပင်ကိုထိမ်း၍မရိတ်ထက်သောကြောင့် ထက်ထိတ်မိခြင်းရသည်။
- သေချ, *v.* to rent land (Upper Burma) on terms by which

the tenant agreed to give the landlord a certain portion of the crop gathered or make good its value in money.

ရတ်, 1, *n.* a hair pencil, a painting brush, a Chinese pen, a sharp tattooing iron; ရှစ်ခွရတ်နှင့်ခွင်ကြောင်ထိုးရလျှင် လူတစ်ယောက်နေ့ချင်းပြီးနိုင်လိမ့်မည်, if a person is tattooed with an eight-pronged tattooing iron, the whole body can be finished in a single day.

—တံ, *n.* same.

—ထိုးကောင်း, *v.* to be skilful in tattooing.

—နိုင်, *v.* same, to be expert with the paint brush (*lit.* to have power over the paint brush, *i.e.*, to be able to wield it deftly).

—ရေး, *v.* to paint; ထိုမင်းသွီးသည်။ ဗန်းချီရတ်ရေး။ ဆေးချယ်ဘိသကဲ့သို့။ နှစ်လိုရွယ်သော ရင်ထွင်းထန်ဆာဖြင့်။ ထန်ဆာဆင်လျှင်ဖွားသော်။ ဥရုဒ္ဒါမင်းသွီးတုအမည်ဖြည့်၏, and this princess, who was as if she had been painted and illuminated by the brush of a painter, was named "Uritsada" because she was born with ornaments on her bosom which were pleasing to the eye (နှစ်လိုရွယ် means "pleasureful," if this rare word be permitted, or that which affords gratification to the senses. *Like-able*, if it were a word sanctioned by usage, expresses the exact meaning, it is believed).

—သွား, *n.* the hair of a straight brush or the point of a tattooing-iron.

ရတ်, 2, *v.* to be torn, rent, to be disordered, confused, tangled, frizzled, shaggy. Der. အရတ် and ဆတ်; အင်္ကျီဆူးနှင့်ပြီလိုကြောထရတ်သည်။

—ပဲ့, —ဖြတ်, *v.*; see the parts; [to be rude, vulgar, coarse as language; သည်ထူအပြောအဆိုရတ်ပဲ့ရှိင်းပြသည်, this man's manner of speaking is coarse and unpolished].

—ဖွား (from ဖွား, to be loose, not compact), *a.* or *adv.* shaggy, in a shaggy state, like the shaggy hair of a dog, dishevelled, as the hair of a human being; အမျိုးကြီးမသာရေး။ လင်ရနိုင်ပါမည်ထား။ ခေါင်းရတ်ဖွားနှင့်ဆီမျှ မလိမ်းနိုင်ဘဲ။ ရွေးအမွှေး ရတ်ဖွားကြီးနှင့် ရှမ်းပြည်ကပါသောရွေးကြီးကိုမြင်ရလျှင်။ ကြောက်စရာထယ်လိုကောင်းသည်။

—ဖွားထ, *v.* to be shaggy.

ရတ်, 3, *v.* to suck with the mouth; *comp.* ရို့, to suck in, suck as bees do honey, imbibe, to kiss (in the European style), to draw as a pump, to charm, infuse virtue into by repeating a muntra.

—ခေါ်, *v.* to cheer by cheruping; the Burmese cherup to their ponies in riding in order to make them stop, also they

cherup in admiration, anger ; သည်သူ့ရုတ်ခေါ်ရအောင်။စကားပြော
ကောင်းသည်။

ရုတ် ထီး, *v.* to cherup with the lips, emitting a sound as in loud
kissing or as the sound made by the house lizard ; အိမ်
မွှောင်။

— ဝတ်, *n.* the refuse of an article that has been sucked.

— သတ်, *v.* to make a noise with the tip of the tongue applied
to the roots of the upper teeth, by way of coaxing or in-
dicative of sorrow, regret, pity or admiration ; သည်ဆရာရုတ်
သတ်သူအောင်ထရားယောကောင်းသည်။ သည်ဇာတ်မင်းသွီး ထိခြင်းဆို ရုတ်
သတ်သူအောင်ကောင်းသည်။

ရုတ်, 4, an astrological term used with လဝ်။မြေ ၄ ချောင်းရုတ်ကောင်း
ရရန်ရှိသည်။မြေ ၂ ချောင်းရုတ်ကောင်းရရန်ရှိသည်။ ရုတ်ဝင်။

ရုထေ (*pron.* ရုဒေ) (Pali ရုထိ), *v.* to remove (to another state), to
die ; ရှေ့သည်။ သေသည်။ နေဒိမင်းကြီးသူပြည်ကရုထေ၍ နတ်ပြည်မှာဖြစ်ရ
လေသည်, King Nemi was removed from the world of men
and then had existence in the abode of the nats.

ရုတ်ခဲး (ရုတ်ခဲ) ရုတ်ချင်း, ရုတ်ချည်း, *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်ခဲ။
ဖြတ်ခဲ။ [Note.—ရုတ်ချင်း or ရုတ်ချည်း is rarely used ; ရုတ်ခဲ
is used to words of sinking, as sinking in water or sinking
down into the ငရဲ။ လှေရုတ်ခဲမြ်သွားသည်။ လောဟကုန္တီငရဲသို့ရုတ်ခဲ
မြ်သွားသည်။]

ရုတ်ရုတ်, *adv.* same ; also, an intensive to words of sourness or
acidity ; ကြက်ပေါင်ဆီး စားသည်ရှိသော် ရုတ်ရုတ်ချည်းသေသွေကြောင့်သွား
အသွန်ကြိန်းသည်, one's teeth are very much set on edge when
one eats the fruit of the Tenasserim caoutchouc, owing to
its being intensely acid.

ရုတ်ရုတ်ရွေရွေ, *adv.* protrusively, as the lips. [Note.—This word
is said to be applied to things which are out of proportion,
as a large pagoda with a small ထီး, *e.g.*, သည်စေတီထောင်ထီး
ရုတ်ရုတ်ရွေရွေကလေးနှင့်ကြည့်လိုသကောင်းကူး။]

ရုဒ္ဒသမ, *see* စတုဒ္ဒသမ, *adj.* the fourteenth ; both words are found
in Burmese writings.

ရုန်, *v.* to go down (a river), opposed to ဆန်, to follow lineal
descent, *e.g.*, ရန်၍ချစ်သည်, to love as a parent does a child,
the Burmese being of opinion that more love is borne by
a parent to a child than *vice versa* (လှမည်ဆန်စေ။ ရှုမည်ရန်
စေ), let the names of human beings 'ascend,' those of vil-
lages 'descend,' a rule observed in naming children and in
giving names to towns and villages.

ဝန်း, *v.* to rise up conically, swell up or out ; ပုံသည်, to heap up the earth on excavating, as a mole ; ပွေးကျစ်ရာပုံကို ဝန်းဝန်း ကလေးနေသည်။ အကျွန်ုပ်၏ဝင်းသည်။ မရင်းမဝန်း။ ပုံပုံ မထင်, လေးအတတ်၌, ကျွန်းကျစ်ရာပုံသောလေးသွားသည်, ကောင်းစွာသစ်အပ်သောလေး ဖျင်းကို ထိုညီညွတ်စွာပြုကတော့အတိုင်းရှိပေလို၏။

ဝန်း, *n.* a wizard, conjuror ; မျက်ထွဋ်ဆရာ is far more generally used than ဝန်း to designate a conjuror.

—န, *see* ဆင်ကွန်း။

—မ, *n.* a witch.

ဝန်းဝန်း (ဝံးဝံး), *adv.* intensive, applied to words of sinking and some other words of motion, such as drifting ; ထွေဝန်းဝန်း မြိုင်သည် or မြိုင်သွားသည်, the boat sank right down, *i.e.*, like a stone, or ဝန်းဝန်းမြိုင်မျောသည်, sunk while drifting.

ဝပ်ဝပ်, *adv.* intensive, also applied to words of sinking and some other words of motion ; also applied to persons with blindness or deafness, when it conveys the English meaning of being “ stone-blind ” or “ stone-deaf.”

ဝပ်ဝပ်, *n.* the Tavoy name for the orange ; လိမ္မော်။

ဝလင်, *n.* small ornamental spires, summits, elevations, &c. on the roof or steeple of royal or sacred buildings, including ဒုရင်, မှန်ကင်း, &c., မွန်းချွန်, မွန်းခေါင်း, *e.g.*, ဝလင်မွန်းချွန်တံတိုဆင့်ရှိ သောပြာသာဒ်။

ဝလျား, *n.* a kind of ornamental garment worn over the shoulders ; *comp.* ထပက်။ ဝလျားပတ်၍, ထတ်ထပ်ထောင်မှသည်, to marry, a term applied to royalty ; မင်းညီမင်းသား။

ဝံ, 1, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness (infrequent) ; ဝန်း, မြိုင်, ရတိုင်, ရဝံ, *e.g.*, ဝံဝန်းရဝံတွင်းမှာထိုသင်းဝေကြိုင်သည်။

ဝံ, 2, *v.* to be double, form a pair, be even ; to be full, complete, စေ့သည်, ပြည့်သည်. Der. အဝံ။ အထုံးဝံ။ ခပ်သိမ်းဝံ။ ကျွန်ုပ်တို့မှာ နားရှဉ်းဝံ နှင့်လယ်ထုပ်သည်, as for me, I work my paddy-field with a pair (*lit.* complete pair) of bullocks.

—င, —စေ, *v.* same ; used only in some adverbial forms ; ကျွန်ုပ် လူကလေးများ အလွန် ထမင်းစားလှပါသည် ဝံဝံငစကျွေးလိုက်ပါ ကျောင်းအမ ခယ်, my young men are very hungry, please feed them, Kyaung Ama, that each may have enough.

—ညီ, *v.* to be met together ; all parties.

—န (pron. ဝံန), *n.* a newly married couple, a term used in revenue assessment.

—မက် (ဝံမက်), *v.* to unite in marriage (infrequent), ခင်ပွန်းလိမ္မော် မင်းသား ၇ ထောက်တို့သည်မောင်ရင်းနှင့်မိမိမက်ထပ်၍တီးနန်းမိုးအုပ်ကြ သည်, the seven princes of Leithsawi (Lichawi) were united in marriage to their own sisters, and reigned as kings.

ရံ ရာ, *n.* a place of arbitration where the parties are confronted; ကိုင်း။ ခင်ကျား။ ရံရာသူကြီးရွှေမှာ သည်ဝကား ပြောပုံပါမည်သား, come, now, will you dare to say this before the assembled elders ?

—ရာသက်သေ, *n.* a witness before a court of law or arbitration ; ရံရာသက်သေတို့ရွှေမှာ, before assembled witnesses, or ရံရာ လူကြီးတို့ရွှေမှာ, before assembled elders (as in referring a case to arbitration).

—ရာသမ္မာ, *n.* an arbitrator.

—ထင်, *v.* to be complete, entire, perfect (မျှတ်ထိုးစုံသတ်သည်, to wink with both eyes ; စုံချင်ခြံသန်သည်, *v.* to take a standing jump with both feet together) ; ထရံ, a pair (or that which would not be in many instances complete without the other, *e.g.*, ကရားထင်ပန်းထရံ, as သည်ဘိနပ်နှစ်ရံထရံမထုတ်ဘူးထင်ရဲ့, I do not think these slippers are a pair) ; သည်အမှုတွင် သက်သေမရံ ထင်သေးသေ့ကြောင့်စီရင်ချက်မချဘဲဆိုင်းငံ့နေရသည်။

—သေအမွေပြတ်, a legal term applied to both husband and wife dying without heirs on either side.

ရံစမ်း (*pron.* ရံစမ်း), *v.* to try, make trial of.

—မေးမြန်း, *v.* to scrutinize, probe, and inquire into ; သည်အ ကြောင်းအရာကိုရံစမ်းမေးမြန်းပါချစ်တွေ, scrutinize and inquire into the matter, dear friend.

ရံမက် or ရမ္မက်, *v.* to like ; ကြိုက်သည်, to love ; ချစ်သည်, to be pleased with, esteem ; နှစ်သက်သည်, to value, be unwilling to part with ; နှစ်မြှောသည်။ (ထက်ငွေရံမက်သည်) သူတို့နှစ်ယောက် ထိထင်ထပ်မထားမှီ အတွင်းရံမက်ကြသည်, they love each other very much because they are young husband and young wife (*i.e.*, married in their youth) ; မိုက်ဆံမျှားစွာရံ မက်သော်လည်းသေသည်အခါပိုက်ဆံအိတ် ကိုခေါင်းဆုံးဆုံးရန်ဆောင်မတွေးနိုင်ပါ, though one may love money (*lit.* price) much, yet at the time one dies, one cannot take it away to make a pillow of it ; ရံမက်ပြုခြင်း။

ရူ, *v.* protuberate in a point, to protrude as the breasts of a (human) male or female when reaching puberty, to pout or protrude (active) the lips, နှုတ်ခမ်းထိရူသည်။ (မိတ်ဆိုးထိုက်ကာ နှုတ်ခမ်းကြီးများရူထို, as when a person is sullen ; to set up on end, ထောင်သည် ; applied to nine-pins and such like ; provincial and very rare).

—ထ, *v.* same, 1st def.

ရူကာ, *n.* the passion-flower creeper ; အာသာဝတီးအာသာဝတီးနွယ်နီနတ် ပန်း။ပန်းရူကာ။

ရူဝာ, *v.* to eke or piece out from various sources (infrequent) ; ဝာ is not often used with ရူ။

ရူလနာမာ, *n.* a species of mintwort.

ရူဠဂစ္ဆိ, *n.* a sect of Buddhists, Culanganthi, opposed in their tenets to Mahaganthi ; မဟာဂစ္ဆိ။

ရူး, *v.* to prick, pierce, to be pricked, pierced (*e.g.*, ရူးရူးသည်, to run a thorn into one's hand or foot) ; *n.* a piercer, awl, punch, bodkin with a sharp point. Der. ရုဆှေရူး, an instrument with two points, one larger than the other, used in perforating beads ; လက်ပွတ်ရူး, *n.* borer or drill, used for a gimlet.

—ဝမ်း (from ရူး, a piercer, and ဝမ်း, to feel), *v.* to try, make trial of ; စုံဝမ်းသည်, to make careful investigation ; ရူးဝမ်းဆင်ခြင်။ စေတမုတ်ဆိုး။ သင်အထက်ကြောင့်။ မရူးမဝမ်းမမေးမမြန်းဘဲ။ ကိုသတ်မည်ကြံသိသနည်း, “Zéta hunter, why do you design to kill me without making careful investigation” ?

—စား, *n.* the graduated bore of a tube filled with gunpowder.

—ထိုးချ, *v.* to make holes in the ground with a sharp instrument in order to plant or search for something hidden ; ဥစ္စာပစ္စည်းများ ပျောက်သည့်အခါ သင်္ကာမကင်းသည့်လူဖြစ်အောင် ထိုးထွင်းဖြန့်ချက်သည်။

ရူးရူး, *adv.* straightforward, direct ; စဉ်းထိုက်, ထည့်ထည့်, တူရူ, ရှေ့ရူ, *int.* away ! used in setting on dogs ; သင်္ဘောမြောက်သို့ရူးရူးသွားသည်, the ship went due north.

ရူးထိုက်, *v.* to set on (a dog) ; used metaphorically in speaking of a person who has fomented a quarrel, or been at the bottom of any mischief-making. It is a term which is, however, apt to give great offence, since it compares the fomentor to a dog—(၁) ရူးရူးထိုက်ဟုထိုက်ဟု ; (၂) သည်လူရူးထိုက်သည်လူထု, this was the man who instigated the matter (*see* ကြိုးကိုင်).

စေ, *i.* to send ; ထွတ်သည်, to send on business, to employ, မိုင်း ; but scarcely used singly in this sense. Der. စေစေ (စေသည်ကျွန်ုပ်တို့သည်အား).

—ခန့်, *v.* to send with authority.

—မိုင်း, *v.* to send on business, to employ, to commission, to make use of as a draught bullock.

—စား, *v.* same as စေမိုင်း။

—ထိုက်, —ထွတ်, *v.* to send to another place ; ထိညည်းဝင်းကြီးသည် သားထော်ကို ယူဆောင်မိမ့်သောငှာ။ ကိုစေထွတ်ထိုက်၏, King Theinzi sent me in order to bring his (royal) son Wéthandaya.

—ထိုး, *v.* same as စေမိုင်း။ မြန်မာအမှုထမ်းရဲသားလျှပ်ယောက်ပေးအပ်ရှိန္တိ။ ငှက်ရေကန်တို့ထဲသို့ဝေထိုးပါသည်။

စေ, 2 (from စေ, to send, order), *verb. affix*, casual; *see* Grammar, သွားစေသည်။မြှီစေသည်။

—ခလို, *see* next (infrequent); အောင်စေလို၊မြှီစေလို (not used in colloquial).

—ထထည်း, *verb. affix*, precative; ဖြစ်စေထထည်း၊ တည်စေထထည်း၊ အောင်စေထထည်း။

—သော, *verb. affix*, precative; အောင်စေသော၊ ထည်စေသော၊ဖြစ်စေသော။

စေတနာ (Pali), *n.* a union or accordance of mind with an object, inclination; စေတနာ၊ good will, cordiality, benevolence; ကြည်ညိုခြင်း။စေတနာ ၃တံ။ပုပ္ဖစေတနာ။မုတ္တုစေတနာ။ ပရစေတနာ။ စေတနာ ထက်သန်သည်။ စေတနာသဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။အပရာပရိယစေတနာရှေးရှေးက ပြုခဲ့ဘူးသည့် စေတနာ။ ကြင်စေ (တ) နှာ မောင် ကြီးသည့်မှာ စွဲရပ်လို နှောင်။တူသောအခါစေတနာနှင့်မတူသည့်ကုသိုလ်မဖြစ်နိုင်ပါ။

—ဖြဋ္ဌာန်း, *v.* to have a fixed intention to carry out a benevolent intention, or to make a religious offering; ဣသည်အခါ စေတနာ ၃ တံဖြဋ္ဌာန်းဟူနိုင်သည့် အကျိုးများစွာ ခံစားရသည်, when one makes a religious offering and has a fixed intention of offering with the three kinds of good will, one derives much benefit.

—ရှိ, *v.* to be kindly affectioned.

စေတသိတ် (စေတသိက်) (Pali စေတ, mind, and ဣတ္ထ, to be connected), *n.* active, motive principle of mind; *comp.* ဝိတ္တုဗြဟ္မာ

စေတီ (Pali), *n.* a sacred depository, of which there are four kinds, namely, ပရိယောဂစေတီ, a depository for the eight sacred utensils; ဓမ္မစေတီ, a depository for the sacred scriptures; ဥဒိဿစေတီ, a depository of things made after the resemblance of sacred things, as idols, &c.; a pagoda of brick, stone, &c., inclosing and surrounding a sacred depository; *comp.* ဖုထိုး။

—ဖုထိုး, *n.* pagodas collectively; some of the most famous Burmese pagodas are :—

- (၁) ရန်ကုန်မြို့။ဣတိဝံစေတီ။
- (၂) ရင်းဆူးလေစေတီ။
- (၃) ပန်းတောင်း (pron. ပဒေါင်း) မြို့။တောင်ထော်ဦးစေတီ။
- (၄) ဣတောင်မြို့။ဣနတ်တောင်စေတီ။
- (၅) တောင်ငူမြို့။ဣဆံတော်စေတီ။
- (၆) ထုံတေးမြို့။ဣဆံတော်စေတီ။
- (၇) လှိုင်မြို့။အပြောက်စေတီ။
- (၈) ဝဲခူးမြို့။ဣဆံထော်စေတီ။
- (၉) ရင်းမြို့။ကြိတ်ကဆန်စေတီ။

- (၁၀) ပြည်မြို့။ အဆံ့ထောင်စေတီ။
 (၁၁) သံလျှင် (*pron.* ထည့်) မြို့။ ရှင်ပင်ကြိုက်ခေါက်စေတီ။
 (၁၂) ဒေါင်းမြို့မြို့။ ကြိုက်ကယ့်ပွန်းစေတီ။
 (၁၃) ပုသိမ်မြို့။ အမှုထောင်စေတီ။
 (၁၄) ၎င်းမြို့။ မှော်ထောင်စေတီ။
 (၁၅) ရခိုင်ရိုးမတောင်။ ရွှေထိခွတ်စေတီ။
 (၁၆) မော်ထမြိုင်မြို့။ ကြိုက်ရှမ်းလင်းစေတီ။
 (၁၇) ၎င်းနယ်။ ဇင်းကြိုက်စေတီ။
 (၁၈) ၎င်းနယ်။ ဇွဲကပင်စေတီ။
 (၁၉) ရွှေကျင်နယ်ကြိုက်ထီးရိုးစေတီ။
 (၂၀) ဝင်းတူးမြို့နယ်။ မထူထောင်စက်ထောင်ရာစေတီ။
 (၂၁) စစ်ကိုင်းမြို့။ ကောင်းမှုတော်စေတီ။
 (၂၂) အမရပူရမြို့။ အကျောက်ရက်။ အကျောက်ကျစေတီ။
 (၂၃) ဓမ္မထေးမြို့။ မြတ်စောညီနောင်စေတီ။

စေ့, *v.* to join by a union of parts; to cement, to be complete, not deficient, to put, to close (a door), စေ့ထားသည်။ *Der.* အာစု။ နှုတ်ခမ်းစေ့သည်, to compress the lips; ထပေါင်းလပြည့်အခါ ထအိမ်ကျေန။ စေ့အောင်လက်ဖက်ထုပ်နှင့်ဖိတ်ကြား၍။ ထုရားစွဲတော်ပြုထုပ်ကြသည်။

—င, —ရ, —နံ့, *v.* to be diffused, distributed throughout (စေ့အောင်ပေးသည်); ထွေထက်အစရှိသည်တို့ကို။ စေ့ငှကုန်ဝင်အောင်အပ်ပေးလိုက်ရမည်, you must hand over, in order that they may be whole and complete, the boat, oars, and other things.

—စပ်, *v.* to join by a union of parts, to be reconciled, brought together, united in mind; to be finished well, accurately, nicely; သေချာသည် (*colloq.*), to be သည်ထူအထုပ်အထိုင် အပြောအဆိုမှစ၍ အထွန်စေ့စပ်သေချာသည်, this man is very precise and exact in his manner of work and speech.

—စုံ, *v.* to be complete, nothing wanting or remaining.

—ဆော်, *v.* to solder, join by metallic cement; ဆော်သည်, to reconcile, bring together, unite in mind.

—ဆို, *v.* same, last def.

—စွတ် (စွတ်), *v.* to be careful that nothing be lost.

—မြေ, *v.* to be nice, accurate; used adverbially; particularly expressive of research or investigation, conducted with gentleness and exactness; စာကိုကြည့်သောအခါတည်းသောအထွေရေ့မျှမကြွင်းရအောင်စေ့မြေစွာကြည့်ရှုရမည်။

—ရေ (from ရေ, to count), *n.* all; ရှိသမျှ။

စေး, *v.* to be sticky, adhesive. Der. အစေး။ အဝတ်များနှင်းထိရှိ စေးနေသည်, the clothes are sticky from being wet with dew.

—ကပ်, *v.* to stick, adhere; ဘြောင်နှဲစေးကပ်သကဲ့သို့ထောဘသည်ကပ် ဖြတ်သည်, avarice is apt to adhere to one as the sticky gum of the banyan.

—ထန်းထန်း, —ထိုင်းထိုင်း, *a.* sticky as clothes not quite dry; အင်္ကျီ ကိုခြွေးမိသောကြောင့် စေးထန်းထန်းကြီးနေသည်, the jacket is very sticky owing to its having been wet with perspiration.

—နဲ, *v.* to be close, stingy, close-fisted, parsimonious; more than စပ်စည်; သည်ကျောင်းတကာအတွန်စေးနဲသောကြောင့် မိတ်ဆက်ကျ သည်, this Kyaungtaga's friendships are very limited owing to his being close-fisted. [Note.—စေးနဲမြဲခြာ may be used in the same way if it is wished to make use of a stronger expression.]

စေးမြဲ (စေးချို), *n.*; see မြဲစေးပျစ်; neither of these words are used in colloquial; မြဲမိတ်ပေါင်းအလွန်ထူထပ်သည်။

စဲ (စဲ), *v.* to cease, stop, intermit, leave off, ဖြတ်; (မိန်းမစဲသည်, to leave off raining; နှင်းစဲသည်, disperse as a fog; ပရိသတ်စဲ သည်, to disperse as an assembly; မီးလောင်စဲသည်, to subside as fire; used with ဖြတ်, but after it, ဖြတ်စဲ, to denote irrevocable separation between a man and his wife); to be finally disposed of as a case in court; also used as when a person makes his appearance while being made the subject of conversation (*i.e.*, before the conversation breaks off); စကား ဖွင့်ပြတ်စဲသေးတူး။ ခင်ဆွားရောက်လာသည်, to travel without let or hindrance, as people by any road, or thoroughfare, *e.g.*, သည်သင်းကိုလူဥပယိုမစဲအောင်ထွားသည်သင်း။

စဲယဲ (စဲယဲ), *n.* a species of dogbane.

စော, 1, *v.* to be early (premature). Der. အစော။ ခင်ဆွားအကြံထမိပ် စော့ဆွဲမိတ်မိသည်, owing to your scheme being premature, he suspected it.

—စော, —စီးစီး, *adv.* early, စောစောစီးစီးထတတ်သည့်လူမျက်နှာကြည် ထင်ရှင်သင်းထတ်သည်, the man who is in the habit of rising early has generally a placid and happy countenance; ကျွန်ုပ် ကိုစောစောနှိုးပါ, wake me early.

—စောကြီး, *adv.* very early.

—စိုစို, —စိုစိုတစေ, *adv.* very early (obsolete).

စော, 2, to have the mind intent on, eager in pursuit of an object. Der. စိတ်စော, စောစော, ထဝင်စော။ ရန်ကုန်မြို့သို့မရောက်ဘူးသောကြောင့်

ရောက်ချင်သည်မိတ်တယ်စောသည်, as I have never been to Rangoon, my mind is very intent on wishing to arrive there.

စောက်, 1, *n.* the female private parts (vulgar); မိန်းမအင်္ဂါ။ ဣတ္ထိဗိဇ်, ဣတ္ထိဘော။ ဣတ္ထိဘဝရုပ်။

—အူ, *n.* an enlargement of the *nymphæ clitoris*; စောက်အူထွက်သည်။

—ကမြင်းမ, —ကမြင်းမသာ, *n.* terms of abuse, the first applied to women and the second to men, but both used by women (စောက်ကမြင်းမ), an obscene term, used allusively and denoting a paroxysm of libidinous desire.

—ခေါင်း, *n.* the female urethra.

—ချေး, *n.* the mucus of the vagina, a term of foul abuse.

—စု, *n.* the *nymphæ clitoris*.

—ပတ်, *n.* the *labia pudenda*; စောက်ပတ် applied to animals.

—ဖုတ်, *n.* the *mons veneris* [of female children အဖုတ်ကလေး]။

—မွေး, *n.* the hair covering the female private parts.

စောက်ကြိုးနဲ့, *adv.* a very coarse intensive used in a good or bad sense; စောက်ကြိုးနဲ့ကုန်ပြီ, a very coarse equivalent for အကြိုးနဲ့ကုန်ပြီ။ စောက်ကြိုးနဲ့ဦးထွန်း။ စောက်ကြိုးနဲ့မိက်သည့်သူ။

စောက်ဆင်, *n.* a term of foul abuse; ဆင်။ လူစောက်ဆင်နဲ့။ စောက်ဆုံးမချ, an obscene term of contempt; စောက်ချူး, another term.

စောက်, 2, *v.* to be steep, precipitous, whether deep or high. Der. အစောက်။

—ထီး, စောက်ထိုး (*pron.* စောက်ထိစောက်ထိုး), also, contrary to the proper order, applicable to doing (စောက်ထီး စောက်ထိုးလုပ်သည်) or speaking; စောက်ထီးစောက်ထိုးပြောသည်။

—ထိုး, *adv.* with one end lower than the other (as when the tongue of a balance is uneven), as a vessel tilted; with the head down, upside down; ဘီလူးထန်မိုးစောက်ထိုးတင်းပြန်။

—ထိုးကျ, *v.* to fall headlong.

—ထိုးမိတ်းမြင် (စောက်ထိုးမိုးမြင်), ထိုးထင်းပြန်, *adv.* with the head down and feet up.

—ထောက်, *adv.* with the feet higher than the head; applied to a mode of putting in the stocks, *e.g.*, ထိတ်စောက်ထောက်ခတ်သည်။

စောက်, 3, *qual. verb. affix* (with *o* prefixed to the root), not proper or advisable; *see* Grammar, obsolete.

စောကြော (*pron.* စောငြော), *v.* to appeal to the opinion of another on some doubtful point; *comp.* စောဒက and စောဒနာ, ထျောင်းထကာဦးမြတ်တင်ထံ သည့်စကားအဓိပ္ပာယ် စောကြောအေးမြန်းကြဖို့, let us appeal to and inquire of Kyaungtaga U Myat Tin the meaning of the word.

စောင်, 2, *n.* a coverlet, mantle, any loose covering wove in a separate piece; သတ္တလတ်စောင်, a flannel blanket; နွားမထိုက်စောင်, a kind of coverlet woven in Upper Burma; စောင်ဖိုသည်, to cover one's self with a mantle or coverlet either in a recumbent posture or when walking; စောင်ခေါင်းဘီးဖို, to put a mantle, coverlet, or blanket round one's head in a hood-like fashion, as when feeling cold or exposed to the heat of the sun, or when wishing to avoid recognition. In the case of a person feeling his olfactory nerves disagreeably affected by the smell of food being fried in oil it is also used, but then it signifies that the person is lying down, and that he entirely covers his face with a blanket; စောင်ခေါင်းဘီးဖို အိပ်နေသည်။

စောင်, 3, *v.* to lay by for future use; *comp.* ရန်း, to wait, be ready to enter into some business or contest, to be on the point of engaging as two cocks, or as two persons watching their opportunity for picking a quarrel; သည်ယှယောင်စောင်ပြီး နေကြသည်။ ထချက်ချက်တွေ့ကြ ထိခိုက်, these two men are watching each other; they will quarrel (or fight) about something or other; ကြက်ကောင် ခွပ်ည်ဆိုစောင်၍ နေကြသည်, these two game-cocks are watching each other with the intention of engaging.

—မ, *v.* to protect in the absence of rightful guardians, to take care, to further the interest of another; very like စောင့်မ in meaning; ကျွန်ုပ်မရှိသည်အခါ။ ကျွန်ုပ်သားသမီးများကို ကြည့်ရှုစောင့်မရစ်ပါ, while I am absent, look after and protect my children; ကျွန်ုပ်သားကိုအထုပ်ရအောင် စောင့်မပါခင်ကျား, help my son, sir, in order that he may get employment.

စောင်ရန် (*pron.* ရန်း, to make a barrier), *n.* a temporary fence, စည်း, marking off the property of one person from that of another. This word is not used in Lower Burma; also called ခြားရိုး။ခရိုး။စည်းထုလှင်း။

—ထုလှင်း (*pron.* ရင်း), *n.* excrement, fæces; a term used by medical men.

စောင်ကျား (*pron.* စောင်ရား), *n.* the cringe tree.

စောင့်, *v.* to watch, wait for; *comp.* ငံ and ဆိုင်း, to watch, keep watch as a sentry, to watch over, take care of, protect;

ထိန်းသည်, 'to keep, observe ; စောင့်ထိန်းသည်, စောင့်ရှောက်သည်။ ကျင့်စောင့်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ညောင် ပင်နားမှာ စောင့်နေပါ, wait for me near the banyan tree ; လူဆိုးများလာထမည်မိုးထိုသူကြီးမောင်လူမိန် ထည့်လုံးငွေထုပ်ထိုစောင့်နေရသည်, Thugyi Maung Lu Bein, for fear bad characters would come and take his money bags by force, had to keep watch over them all night.

စောင့်ကြပ်, *v.* to superintend, to watch over and keep safe, secure, &c. ; အမိုးရ အထုပ်ကို။ ထွင်အောင် မထုပ်မည်မိုးသေ့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ထံ တိုင် စောင့် ကြပ်၍ နေရမည်, being apprehensive that Government work would not be done in an expeditious manner, I myself have to remain superintending it.

—စည်း, *v.* to behave with circumspection, to guard against sin, ကြတ္တပ္ပရှိသည်, evil (as parents their daughter), to restrain one's self ; ချုပ်စည်းသည်, to keep (a law) ; စောင့်ထိန်းသည်။ စောင့်ရှောက်သည်။ မိဘတို့က မကောင်းသောလူများနှင့် စကား ပြောမည်မိုးသေ့ကြောင့်စောင့်စည်းသည်, the parents keep strict watch over their daughter, having misgivings that she will speak with bad people.

—စား, *v.* to wait for something (desirable) with expectance.

—ဆိုင်း, *v.* to tarry for another.

—ထိန်း, *v.* to watch over, protect, to keep guard over, as a sentry ; to practise, observe, keep (as a promise, သစ္စာစောင့်ထိန်းသည်)။ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း။

—မ, *v.* to take care of, aid, assist.

—ရှောက်, *v.* ; *see* စောင့်ထိန်း။ အမျိုးအမိုးကိုစောင့်ရှောက်။ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း။ ထီထကို နေ့စဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်လျက်ရှိသည်, he always observes his religious duties.

—ထိုး, *v.* same as စောင့်ရှောက်။

စောင်း, ၁, *n.* a lute or harp.

—ကောက်, *n.* same.

—ဆရာ, *n.* a professional lute or harp-player.

—တီး, *v.* to play on the lute or harp ; ထိကြားမင်းစောင်းကိုတီးသောအခါ။ စောင်းပေါက် ကထွက်၍နတ်သမီးသုယောက်ကလန်၏။ ကလန်သည်ရှိသော် မြိုးယိုမီး၍ကျရာကိုအာသာဝတီနတ်ပန်းဖြစ်သည်, when the Thigya (Sekra) ruler was playing the lute, three female fairies came forth from the aperture in it and danced ; when they danced, the passion-flower (?) sprang up in the place where the moisture from their bodies fell.

—ထက်ရုံး, *n.* the handle of a lute or harp.

စောင်း, 2, *v.* to be not level, that is, to be placed so that one side is higher than the other ; more than ခဲ့ ; *comp.* တိမ်း, to set on one side, incline, place obliquely (with မှတ်စေ့, to be squint-eyed) ; စောင်း is a stronger expression than ခဲ့, to lie on one side စောင်းအိပ်သည် ; to lay or place on one side, to use artful or indirect language or management in order to injure another ; to speak allusively in the presence of another ; *comp.* မိမိ and မျှိတ် ; hence ထစောင်း and ထမက်ထစောင်း ထိုက်, *v.* to endeavour to prejudice one against another by unfair, under-hand representations ; *comp.* ရိုးတိုက်။ ထွေထွေစောင်းသည်ကောင်းကောင်းထိုင်ကြပါ, the boat is heeling over ; sit properly ; သည်သူမျက်စေ့စောင်းသည်, this man is squint-eyed ; ထောကျားထိုးအိပ်ခြံသကျားဘက်သို့စောင်း၍အိပ်ထတ်သည်, men as a rule generally sleep inclining on the right side.

—မျှိတ်, *v.* same, last def.

—ဝင်း, *v.* ; see the parts ; to take the part of any one unfairly in a quarrel, disagreement, &c.

—ဘီစောင်းပင်း, *adv.* unevenly, leaning to one side, wobblingly, waddlingly ; စောင်းဘီစောင်းပါး, in a reeling, staggering manner ; သည်သူအရက် မူးယို စောင်းဘီ စောင်းပါး နှင့် ထင်းကျီမှ မှန် အောင် ချောက်ထုတ်သူး။

—ဘဲရိတ်ချည် (စောင်းဘဲရိတ်ခြည်), *adv.* allusively in a bad sense ; စောင်းဘဲရိတ်ခြည်ဖြော။စောင်းဘဲရိတ်ချည်ကြည့်သည်, *v.* to look at with a rapid glance of the eye.

—မြောင်းမြောသည်, *v.* to decoy, depreciate, detract in an indirect, allusive manner ; စောင်းမြောင်းခြင်း, rancour, malignity ; ဣထာတရား အားကြီးသောသူသည်။ ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်း အတွန်များထတ်သည်, a person of malicious principles is apt to have much rancour.

စောင်း, 3, *n.* a species of tannin tree, the *Carallia lucida*.

—ကထေး, *n.* a species of guttifer, the *Ancistrolobus carnea*.

စောင်းပထေး, *n.* the *Lagerstræmia parviflora*.

စောင်းထန်း (*pron.* စောင်းဒန်း), *n.* brick or stone steps to a pagoda ; one kind of ထွေကား။ ရွှေတိဂုံစောင်းထန်းအထက်အနံ့ခွက်စောင်းရတ်ထလိုဘဲ, even as being struck with a broken fragment of a bowl by a leper in ascending the steps of the Shwé Tigôn (pagoda). *Anglicè*, "Adding insult to injury."

စောင်းမာန်, *n.* ; see မာန်စောင်း။

စောင်းလျား (*pron.* စောင်းထား), *n.* the cringe tree.

စောဒနာ, *v.* to inquire, question, on subjects of science and religion ; *comp.* စောကြော။ [စောတနာတက်။ တင်။ (Law), to apply for a revision of a Civil case, စောထနာတင်ချက်, the grounds for a revision.]

ဝေးနာထံ, *v.* to refer to the opinion of another, regarding *any* dispute or difference; or for one's *own* information (ဝေးထံထက်သည့်, to refer to another to ascertain the existence of any fact).

စောဖျာ, *n.* a kind of tree attaining to the height of 60 feet. The leaves, which are heart-shaped, are 6 or 8 inches long. The fruit is said to resemble that of the *Sterculia foetida*.

စော်, *v.* to smell offensively; not used singly; နံစော်သည်. Der. အစော်. When preceded by another noun, it is itself used as a noun, *e.g.*, မြွေစော်နံသည်။ပုဂံစော်နံသည်။

စော်ကား, *v.* to be haughty, insolent; ရမ်းကားသည်။

—မော်ကား, *v.* same; ထုမ္မိန်းမကို ငြိကျူးထွန်စော်ကားလိုရန်ဖြစ်သည်ထိထင်းရသည်, I heard he quarreled because Nga Pyu insulted and was insolent to his wife.

စော်ကဲ, *n.* a Karin chief; ဓမ္မယိတစော်ကဲမင်းဖြစ်ထွားသည်။

စော်ဘွား, *n.* an hereditary prince; appropriated to the Shan princes; သိန်းနီစော်ဘွား။ မိုးနဲစော်ဘွား။ နံဝားစော်ဘွား. The Burmese enumerate ninety-nine Sawbwas as having been tributary to the kings of Burma; ရှမ်းကိုးဆယ်ကိုးစော်ဘွား။

ရိ, *v.* to be wet; *comp.* စွတ်. [It has the same meaning sometimes, as စည်, *which see*; *e.g.*, မြို့ရိသည်။ ရွာရိသည်။ ပွဲသဆင်ရိသည်, in opposition to ခြောက်ကပ်သည်။] အဝတ်များမိုဗန်းရိသောကြောင့်စေးနေသည်, the clothes are sticky owing to their being wet with rain.

—ရိစိစိ, *adv.* irriguously.

—စွတ်, *v.*; *see* the parts.

—ဖြည်, used in a reduplicated form, *e.g.*, ရိရိဖြည်ဖြည်, *v.* to be fresh-complexioned and full in the face (?)

—ဖတ် (ရိဖတ်), *v.*; *see* the parts; used adverbially; applicable to trees, vegetation, and persons. It seems to be equivalent to the English expression to have a fresh or healthy complexion as a person in good health; သည်ယောကျ်ားရော ဝါထင်းစင်သောကြောင့်မျက်နှာရိဖတ်ဖတ်ရှိသည်။

ရိတ်, *v.* to erect, set upright as a post; ထူသည်။ထောင်သည်, to establish, to set, plant, whether a seed or a plant; to advance to another for the accomplishment of some joint purpose (ရိတ်ပေးသည်); ဝဲရူးမြို့တွင်အရေးပိုင်မင်းရုံးရိတ်သည်မှာမကြာသေးပါ, it is not long since a Deputy Commissioner's Court was established at Pegu; ဝါဆိုဝါခေါင်ထူများတို့တွင်ထူထိုးမြန်မာတို့သည်။ စပါးကိုရိတ်ထွေရှိသည်။ ခင်ဘူးကဌေ ရိ ကိုရိတ်ပေးစေ

ချင်ထွင်မိက်ပေးပါမည်, if you wish me to advance Rs. 3 on your behalf, sir, I will do so.

မိက်မိက်, *adv.* direct, straight forward (but downwards); applicable to looking or moving; မောင်ဖြူထင်းရှောက်သည်အခါ မိက်မိက်နှင့်သွားတတ်သည်, Maung Phyu is in the habit of looking straight in front of him with his head bent when he walks.

—မျိုး, *v.* to set, plant (မိတ်မျိုးခင်း, a nursery for teak trees).

—ထိုက်မတ်ထတ်, *adv.* in an upright and steady manner (free from artifices or machinations of any kind); *adj.* simple, unaffected, artless, undeviating; သည်မိန်းမ မျိုးမျိုးသားသား မိက်ထိုက်မတ်ထတ်ရှိသည်, this woman is honest and artless (equivalent to the English expression 'pursues the even tenour of her way').

မိုင်း, 1, *n.* a species of wild taurus (*Bos Sondaicus*).

—ပေါင်, —ပေါင်မိုးခောင်း, *n.* the lock or hammer of a gun-lock (so called from its supposed resemblance to the hind quarter of a မိုင်း).

မိုင်း, 2, *v.* to cohere (infrequent). Der. အမိုင်း, —မြေမိုင်း, —ထင်ထဲမိုင်း။
မိုင်းလျှော, *a.* of a bay colour; applied to horses, မိုင်းလျှောမွေးရှိသော မြင်း။မိုင်းဝါ။

မိုင်း, 3, *v.* to drive or ride fast; မြင်းမိုင်းသွားသည်။

—နှံ, *v.* to drive fast; မြန်မြန်ရောက်အောင် မိုင်းနှံပါ, "drive quickly so as to reach there soon" (as to a driver of a vehicle).

မိုင်းဖြင်း (*pron.* မိုင်းဖြင်း), *v.* to deliberate, consult what to do in view of an expected event (rare).

မိုးအုပ်, —မိုးထူကြီး, *n.* petty officials in the Burmese time, who controlled the working of the ruby mines at Mogók, Kyatpyin and Kathè.

မိုး, 1, *n.* a broken rainbow, part of a rainbow; *comp.* သက်တံ။

—ငုတ်, *n.* same.

—တံခါးမိတ်, *n.* a double one.

မိုး, 2, *n.* a punch or short chisel used in cutting money; ခွေဖြတ်သည်မိုး, a term used by goldsmiths.

မိုး, 3, *v.* to appear, come out a little, as the projecting end of a thing, ပြူသည်, or as perspiration, blood, or water beginning to ooze on the surface; *e.g.*, မြွေးရှိသည်။ သွေးရှိထွက်။ ချေရှိထွက်, almost as much as ချေမိန့်သည်, less than ထွက် or မိန့်။ မြွေးထွက်သည်။မြွေးရှိ would probably be the proper term to use for to evacuate the insensible perspiration, မြွေးထွက်သည် for to evacuate the sensible discharge called sweat; to draw out

(milk from the breast), to suck as an infant, **နို့စို့သည်**. Der. **အပွဲ**, *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting, or driven in completely.

ပွဲ, 4, *verb. affix*, imperative, 1st pers. plur. ; **သွားကြပွဲ**၊ **သွားကြပါဦးပွဲ**၊ **တွန်းကြပွဲ**, equivalent to **သွားကြပွဲ**, used in dramatic representations ; **မြန်းကြပွဲ** has the same meaning. Neither of these words are used in ordinary conversation, except in a jocular manner.

ပိုး, 1, *v.* to be chief, superior ; **ကြီးသည်**၊ **ကဲသည်**၊ **မိုးသည်**, to preside over, rule, have dominion ; **အုပ်သည်**၊ **ချုပ်သည်**. Der. **အမိုး**၊

— **အုပ်**, — **ကဲ**, — **ကွပ်**, *v.* same, 2nd def.

— **စံ**, *v.* to reign, enjoy sovereignty (**ဣတီးဣနန်းသိမ်းမြန်းပိုးစံ**).

— **မိတ်**, — **ဆက်**, *v.* same, with the additional idea of inheriting from ancestors (rare).

— **ဆောင်**, — **မြန်း**, *v.* same with **ပိုးစံ**, but infrequent.

— **ပိုင်**, *v.* to have dominion and jurisdiction over.

ပိုး, 2, *v.* to be concerned, anxious, troubled, to have misgivings ; **ကြောင့်ကြသည်**။

— **ခန့်**, — **နှောင့်**, — **မိပ်** (most common), same ; **ကျားဆင်အစရှိသော သားရဲတေး အန္တရာယ်ကြောင့်မိတ်နှင်ထိုးမပြင် ပိုးမိပ်မထက် မပြတ်သောလူတ္တ ဖြင့်နေရ၏**။ **ကျွန်ုပ်သားကလေးဆီကစာမရသောကြောင့်အတွန်ပိုးမိပ်ပါသည်** **ကျောင်းအခါ**။

ပိုးစဉ်း (*pron. ပိုးစဉ်း*), *a. or adv.* a little ; **အနည်းငယ်**၊ **စဉ်းငယ်**၊ **ဆိတ်မိ**, hence **ထမီးထမိ**, same, *e.g.*, **ပိုးစဉ်းမတ်တတ် ကျန်ပါသေး၏**, there is still a little left outstanding ; **ရောဂါပိုးစဉ်းမတ်တတ်ခံရပါသေး၏**, I still suffer a little from the disease.

ပိုးစိ or **ပိုးမိုးစိစိ**, *adv.* chirpingly as young birds ; **ငှက်ကလေးများပိုးမိုးစိစိမြည်သည်**။

ပိုးမိုးစပ်စပ်, *adv.* by slight pricks or twinges ; **စပ်ခနဲ**၊ **မြက်ခနဲ**။ **တူလာ ရောဂါစွဲလိုကြောပိုးထဲကပိုးမိုးစပ်စပ်နှင့်ကုတ်သည်**, owing to my having chronic rheumatism, my back pains me with slight twinges.

ပွဲ, *verb. affix*, slightly intensive or emphatic ; *e.g.*, **ရခဲပွဲ**, very difficult to obtain ; **မြိုင်ခဲပွဲထထား**, it is indeed very difficult to accomplish.

ပွက်, *v.* to add to, superadd, in order to supply a deficiency in quantity or quality ; **ထွောက်**, one kind of **ဆောင်း**, to intrude, be meddlesome, officious ; **ဆိုးထွာရေပြည့်ထိုးပြည့်အောင်ပွက်ထည့် ထိတ်ပါ**, as the jar is not full of water, put some more in to make it full ; **သူများပြောသည့် စကားထဲမှာ ဝင်ထိုးပွက်ထည့်နှင့်**, don't intrude yourself in the conversation of other people.

စွတ်ခဲ, —စွတ်, *adv.* dashing, indicative of the sound of falling into water ; ခေတ္တနှင့်ပင် သိုက်သထိုစွတ်ခဲအသံကြားသည်, I heard a slight splashing sound as of a stone being thrown into the water.

—ပတ်, *v.* to contribute what is wanting, to be officious, meddling ; ခင်ဗျားနှင့်အထူစွတ်ပတ်၍ လှန်ရောင်းကြမို့, let us sell together by my adding my merchandise to yours.

စွင့်, *v.* to be erected, elevated, stuck up ; to be perched on high ; စွင့်စွင့်မြင့်သည်, (မြေမှစွင့်စွင့်။ ပေါ်မမြင့်သည်, in allusion to the ဗေဒဗိမာန်) ; နားစွင့်၍ထောင်သည်, to prick up the ears, as when listening to catch a sound, or in listening attentively to what another is saying ; ကျွန်ုပ်မြင်းသစ်ရှက်သံကြားလျှင် နားရှက်ထစွင့်စွင့်နှင့် နေထိုင်သည်, if my horse hears the rustling of a leaf, he remains with his ears pricked up (or နားရှက်ထစွင့်စွင့်ထိုင်သည်).

—ရုစု, *adv.* sitting on high, implying several. Rarely used in conversation, but found in poetical compositions.

စွတ်, *v.* to be wetted, moistened ; *comp.* ရိ, to be wet. Der. ဆွတ်, အင်္ကျီရေစွတ်သည်, &c. ; စွတ်မြောက်သက်ဖက်, tea which has become dry after being moistened with water.

—ရိ, *v.* to be wet ; *adv.* eating or drinking a little at a time and frequently, စွတ်ရိစားသည်. [Note.—Usually used when food is taken at short intervals, but it may be used when a person takes four or five meals to another's two.]

စွန်, ၁, *n.* the house-kite, a kite (of paper) ; ထေထစွန်။

—ထုတ်, *n.* the small projections on the upper edge of the bezel of a ring, securing the inserted stone ; ထထစွန်စွန်ထုတ်။

—ခေါင်းမြူ, *n.* the Brahmani kite.

—ထောင်ချ (pron. စွန်ခေါင်ချ), *v.* to let fall one side or end of a garment lower than the other.

—ထောင်ဆွဲ (pron. စွန်ခေါင်ဆွဲ), *v.* to pull up one side or end of a garment higher than the other.

—ထောင်တိုက် (pron. စွန်ခေါင်တိုက်), *v.* to drag one side or end of a garment on the ground.

—ထောင်ဖြန့် (pron. စွန်ခေါင်ဖြန့်), *v.* to spread out both sides of a garment.

—နက်, *n.* the black hawk (Pali ကာသသထ).

—ဖြောက်, *n.* the spotted kite (Pali ဖဝိ).

—ပုတ်, *n.* the common kite (provincial).

—ဖြီး, *n.* a kind of circular chisel used by shoemakers ; ထောက်

ဝန်း။ ခွန်မြီးထူးရှင်း (*pron.* ခွန်မြီးထရှင်း), used by cultivators for clearing away weeds and rank cultivation.

ခွန်ထက်သည်း, *n.* the *Cæsalpinia digyna*, a large, scandent shrub common all over Burma. It bears pods one or two inches long, each containing from one to three oblong black seeds.

—ထွတ်ကစား, *v.* to fly a (paper) kite.

ခွန်, 2, *v.* to be a side, border (obsolete), to be on the side, border. Der. အခွန်, *c.g.*, ထအိမ်ထည်းခွန်ထွက်နေသည်, this house is standing out by itself.

ခွန်, 3, *v.* to have a pimple, sore, or sty on the eyelid; မျက်စိခွန်သည်။ မြန်မာလူမျိုးမျက်စိခွန်လျှင်။ သူတပါးကို လှည့်စားလို့ ခွန်သည်လုပ်ပြာဆိုထတ်ကြသည်, the Burmese are in the habit of saying that if one gets a sty in the eye, it is owing to having deceived some one.

စုံပတိ, စုံတတိ or စုံမတိ (ပင်), *n.* the date tree, the great palm.

—ထီး, *n.* the fruit of the said tree.

ခွန်မထက်, *n.* a variety of the jack, very rare in Upper Burma.

ခွန်, *v.* to give up, abandon; ခပ်သည်, to part with, give away; ခွန်ကြသည်, *v.* to give away in charity, to give alms; to venture, hazard, risk; ခွန်စားသည်။ ကျင်ကြီးခွန်သည်, to evacuate the intestines (polite); ကျင်ငယ်ခွန်, to pass urine; နေတိုင်းနေတိုင်းခြောက်သိန်း ခြောက်သိန်းသော ဥစ္စာတို့ကို ထုတ်ခွန်လျက်ကြီးစွာသော အထွက်ဖြစ်စေသည်။ ခွန်သည့်အခါခွန်ပါရုံ ချောင် (*pron.* jyoung) မိသည့်အခါမိပါလိမ့်မည်။

—ကြ, *v.* to give away in charity, to give alms; ကျောင်းထကာထထွန်ကြပေတတ်သည်ကို, the [kyaungtaga is indeed in the habit of giving away much in charity.

—ခွါ, *v.* to sever, exclude, cast off, as anything useless or injurious; ထန်းထပ်ရွာတွင်မပျော်ခြင်းကြောင့် ခွန်ခွါပြီး ထွက်လာသည်, on account of my being unhappy at Tantabin village, I left it and came away.

—စား, *v.* to risk, be adventurous, ready to give up (all), *e.g.*, as in English to risk everything on one throw of the dice; particularly applied to risking life; ခွန်စားတတ်သောသူတယောက်ကို ထုတိုင်းချစ်သော်လည်း ရှိသေရန် အကြောင်းရှိသည်, though every one may not like an adventurous man, yet there is reason to respect him.

—ဖြစ် (ခွန်ပင်), *v.* to forsake, throwaway; လည်အမည်းသားပုစွန်ရှိပြီ ခွန်ဖြစ်ထိုက်ပါ, this meat is tainted, throw it away.

—ထွန်းထော, *adv.* too adventurously or more adventurously

than others, in an intrepid, venturesome manner ; စွန်းထွန်းထမပြုသည်။ သူ့ကိုယ်တိုင်စွန်းထွန်းထမသိမ်းနိုင်သည်မဟုတ်။

စွန်းသွား, *v.* to leave, forsake, abandon ; နတ်သိမ်းတို့နှင့်အမျှလှပသည်ကျေးသောမောင်းမမိသောအခါမှစ၍သက်သေခံကြောင့် နာရမည့်သားစွန်းသွားတော်မူသည်။

စွန်း, 1, *v.* to be on the end or extremity, come to a point ; to exceed, make profit, မြတ်သည် (obsolete in both senses) ; ငွေ ၁၀၀ မှာထွက်စွန်းသည်, there is an excess of one rupee in the hundred (*i.e.*, Rs. 101) ; ခင်ဘျားငွေကျပ်အပေါ်မှာထရာကထကျပ်သာစွန်းပါထေ့သည်, the money you have to get from me only exceeds Rs. 100 by 1, *i.e.*, 101.

စွန်း, 2, *v.* to be stained, discoloured, tarnished ; အင်္ကျီကိုကွင်းသွေးစွန်းထိုးဝတ်ရာကောင်းထူး, owing to the jacket (or coat) being stained with betel-juice it is not fit to be worn.

— ကွက်, *v.* same ; ထမိတွင်ရာဂစွန်းကွက်သည် အရာများကိုအမွှေးပါသည်။ or စွန်းသောအကွက်များကိုအမွှေးပါသည်, this expression is used in rape cases.

— ဖြဲ, *v.* to be actuated by strong passion or anger, *e.g.*, ဒေါသစွန်းဖြဲသည်, *e.g.*, အစ်ကိုအပေါ်မှာစွန်းဖြဲသည်ဟုတ်ပါ။

စွန်, 1, *v.* to put into, as a finger into a ring or a foot into a shoe or stocking ; *comp.* ထပ် and သွပ်, to thread or thrid (a narrow passage) ; စွန်သွားသည်။ အိမ်ကြိုအိမ်ကြားစွန်ပြီးသွားသည်, to go straight through a passage without deviation, to follow a path or road ; သည်လမ်းကိုစွန်ပြီးသွားလျှင်လမ်းမှားသို့ရောက်မည်လဲ, *hence* စွန်၍ရသည်။

— ခနဲ, *adv.* intensive ; applied to words of entering (in a quiet, stealthy, unexpected manner) and such like ; အိမ်ပေါ်သို့စွန်ခနဲထက်ထားသည်။

— စွန်စွန်စွန်, *adv.* with rapidity and violence. [*Note.*—The Burmese would say of a person who was dim-sighted, feeling his way with a stick, ပျက်စွန်စွန်သောသူ၊ ဒုတိယသောကံ၍ အိမ်အပေါက်ကိုစွန်စွန် စွန်စွန်ဝင်လာနိုင်သည် ; the original definition does not convey the full meaning of the word, and it is doubtful whether စွန်စွန်စွန် *always* implies “with rapidity and violence.”]

စွပ်, 2, *v.* to accuse falsely, or to accuse on suspicion, but unjustly ; *comp.* ယိုးစွပ်။

— စွပ်, *v.* same (most common). [စွပ်စွပ် does not invariably mean to “accuse unjustly, or to accuse on suspicion, but unjustly ;” it often has merely the same meaning as ယိုး။ ထမကောင်းသောမရင်း]

စွပ်, 3, *v.* to drag along the ground (by buffaloes, bullocks or elephants), requiring greater force than ခရုပ်ဆွဲ, *n.* the runner of a sled or such like vehicle.

—ကြောင်း, *n.* the track of anything drawn along the ground.

—ဆွဲ, *v.* to drag a sled.

—ဗား, *n.* same as စွပ်, *n.*; particularly applied to the runner on which the corpse of a priest is moved.

—ဗားဒိပ်, *n.* a sled, sleigh, or other vehicle placed on runners; မတ်တရ (မတ္တရာ) မြို့ကတင်ယူဦးစွဲကျွေ့ဘက်တော်ကြီးကို။ မန္တလေးတောင်သို့ ရောက်အောင်စွပ်ဗားကြီးနှင့်ဆွဲယူရသည်။

စွမ်း, *v.* to have ability, be able to accomplish; not used singly. Der. အစွမ်း။ လူမစွမ်းနတ်မသည်, when man is helpless, the nats succour him.

—အား, —ဗကား, *n.* ability and strength, စွမ်းရည်သတ္တိ။

—ဆောင်နိုင်, —နိုင် (most common), *v.*; see စွမ်း, သည်အမှုကိုစွမ်းဆောင်နိုင်ပါမည်သား, shall you be able to accomplish this business?

—မာ, —သန်, *v.* to be strong; သန်စွမ်းသည်။

စွယ် (from အစွယ်, a tusk).

—ရံ, *n.* a double-tusked elephant, a person skilled in science pertaining to this world and the future; လောကီလောကုတ္တရာ။ တရားနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၍ စွယ်ရံထွက်သောသူ (also to writings treating of religious and secular matters, စွယ်ရံကျော်တင်ကျမ်း); a term also applied to calves born of different mothers being alike in colour, height, sex, &c., and age, စွယ်ရံမွေးသည်။

—မျှောင်, *n.* one of the shores forming an inclined plane, up which logs of timber are drawn, until they rest upon the stout frame-work which in Burma serves for a saw-pit.

—ရန်း (from ရန်, *which see*), *n.* the projecting arms of a seat or carriage, cart; ထွင်းစွယ်ရန်း။

—ခရော်ပြ, *v.* to show off some good quality, as in placing picked troops in the van of an army with a view of striking terror into the enemy, to carry out a preconcerted signal with a view of gaining some end; စွယ်ခရော်ပြ၍ခေါ်သည်။

စွယ်ပေါင်ထိုင် (*pron.* စွယ်ပောင်ထိုင်), *n.* a torch made of touchwood and wood-oil, ကညင်ထိုင်။

စွံ, 1, *v.* to get rid of expeditiously in selling; ရောင်း၍စွံသည်။ သည်က နွေထောသူတေဗျးဝယ်ကျူလိုဗျေးရောင်းစွံသည်။

စွံ, 2, *v.* to bear an uncommonly high price; ရှားသောကြောင့် အဆိုးထက်သည်, or sometimes အဆိုးမြက်သည်; very rare.

—ရှား, *v.* same.

စွာ, *v.* to exceed, go beyond, သာသည်, ထွန်သည် (infrequent), hence to be meddlesome, to be obtrusive by interfering, more than စွက်, [qual. verb. affix, very; *adv.* formative, *see* Grammar, *e.g.*, ချစ်ထွဋ္ဌာသောသမီး, much-loved daughter; မိုက်ထွဋ္ဌာသောသူ, an exceedingly foolish person; အစစွာက, from the very commencement; ပြုငြင်ခွာသစ်သီးသစ်မြင်ထိုက်ရှာရ၏].

စွေ, 1, *n.* to rain incessantly; မိုဃ်းစွေသည်။

စွေ, 2, *v.* to shut one eye while looking with the other, စွေ၍ကြည့်သည်; to have one partially closed, မျက်ခွေစွေသည်, either from natural causes or from having received some blow or injury; အချို့သောသူများ သေနတ်ပစ်သည့်အခါ မျက်ခွေ စွေ၍ပစ်တတ်သည်, some persons, when they shoot with a gun, are in the habit of shutting one eye when doing so.

စွေ, 1, *n.* a kind of squirrel, ရှဉ့်စွေကလေး, called so because it has a pointed snout.

စွေ, 2, *v.* to taper at the end; *comp.* သူထ်, *e.g.*, as a man with a large body and small head, ခေါင်းစွေကလေးနှင့်, or a large pagoda with a small hti; တုရားတီးစွေသနှင့်ကြည့်၍မကောင်းသူ။

စွေစွေ, *adv.* taperingly; in an erect posture, as a number of small animals.

စွေရစွေ, *adv.* same, last def.

စွဲ, *v.* to stick in fast, as an arrow or nail; များစွဲသည်။သံစွဲသည်, to cleave, cling, adhere to (to hit as a mark in practising, whether with a spear or with a gun, as စက်သွင်း၍စွဲသည်), to use habitually, ထက်စွဲ. Der. အစွဲ, ပေါလကနက္က မင်းကြီးလည်း အမတ်ကြီးတို့ ငါးသွေးထော်နှင့်မည်သူသည်ထာထိုက်တန်သည်ဟူ၍။ငါးနှစ်လုံးစွဲထောင်းလည်းမရှိ, and said King Pawlazanekka, "Ministers, there is no foregone determination in my mind as to who is the most worthy person for my daughter."

—တင်, *v.* same, 2nd def.

—တိုင်, —ဆောင်, *v.* to use habitually, to carry as a musket, da or spear (*i.e.*, to be armed with); သေနတ်ထားထုံများကို စွဲတိုင်၍အိမ်ပေါ်သို့ထက်ထားသည်။

—ချက်တင်, *v.* to frame a charge as a Magistrate.

—ဆို, *v.* to accuse in law as a plaintiff; ထရားစွဲဆိုသည်, to bring a charge against a person in a criminal offence.

—မြဲ, *v.* to be persevering, to be fixed or decided in opinion; သည်သူအထူဝါဒ အထွန်စွဲမြဲသည်။ သည်သူလယ်ကို စွဲမြဲ၍လုပ်သည် အထွက်စပါးကောင်းကောင်းထွက်သည်။

စွယ်: *v.* to cleave, cling, adhere ; chiefly applicable to the sentiments and affections of the mind.

—သုံး, *v.*; *see* သုံးစွဲသည်။

30

(The seventh consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of palatals.)

∞ (from အဆ, as much again).

—ထပ်, —တိုး, *v.* to increase in geometrical progression.

—တူ, *v.* (*pron.* တူ), to be on a par with, to be of equal weight. In connection with ထောင်း, to bet even on a race ; ဆတူထောင်း (*pron.* တူထောင်းသည်) (လဲထောင်းသည်, to give odds in betting, ကြောထောင်း).

—ḡḡ, *v.* to increase.—S.

ဆ, ၂, *v.* to guess on a slight trial, or examination, or consideration; *comp.* ဖွန်း. and ယင်း, to guess the weight of anything by holding it in the hand. Der. ဆဆ, နှောဆ, နှော့ဆ, ဖွန်းဆ, ယင်းဆ, (ထားနှံ) ဆခုတ်, to perform a dexterous feat of swordsmanship or cut skilfully with an ordinary *da*, *e.g.*, so as to sever a single plantain of a comb or bunch without cutting any of the others, or a stick of sugarcane without cutting any of the others in a bundle.

ಹಿಡುಕು, *adv.* in an obscure, unintelligible bungling manner.

ဆိပ်, ၁, *n.* a species of large sheep (not known to the majority of Burmans).

ဆက်, ၂, ၇. a descendant of the seventh generation.

ဆက်, 3, *v.* to connect, join, unite by the ends or in continuation, not laterally, as ရှဉ်း, hence အဆက်, a joint ; to offer respectfully, present as to a king or governor ; *comp* ကပ်. Der. အဆက်။ တရားနှင့်တရားဆက်နေသောကြောင့် ဝမ်းဝမ်းမှန်း အငိုကြီး မသိသာဘူး။ ဝင်ဘူး၊ မနေ့ကပြောသည် အကြောင်း အရာကို သည်ကနေ ဆက်ပြောပါဦး။

—ကဝိ, *v.* same, 2nd def. ; တကာများကလေးကြီးများသို့ဆက်ကပ်လှူဆန်း
သည်။

- —ကထိ (*pron.* ဇက်ကထိ), *n.* the armpit; ချိုင်းတွင်း (*pron.* ချိုင်းတွင်း), လက်ကထိ, လက်ကထိကြား။

—**ခံ**, *v.* to receive (a place of trust or authority) from another, အထက်အရံအရာကိုဆက်ခံကြီးမိုးသည်; applied to hereditary thugyis.

—ထံ, *v.* to be or have in common ; less than ရောမွင်း၊ ဤအပင်
ကုသီး၊ အသီးမသီးသေ့ဥကြောင့်၊ မိမ်းမိမ်းလတ်လတ် ငြိမတ် သောခက်ခက်ဖြင့်။

နှစ်သက်တွယ်ပြကတော့အထိုင်းရှိ၏။ ဤအပင်ကား အသီးသီးခြင်းကြောင့်ဖျက်
ဆီးထတ်သောသူနှင့်ဆက်ဆံသည်ဖြစ်၍ ပြကတော့အထိုင်းမထည်ချ။

ဆက်ထိုက် (*pron.* ဇက်ထိုက်), *adv.* immediately, without intermission.

—နှယ်, *v.* to be connected, as a race or lineage (တွေ့ချီးဆက်နှယ်
သည်)။

—ဆက်, *v.* to do in continuance.

—ဆ, *v.* ဆက်ကမ်းရောဝတ်စုံရှင်ထောင်မင်းကြီးထံဆက်သရန်စာ။ [*N.B.*—It
is said to be wrong by competent judges to write, or say,
ဆက်သထောင်မှုရန်, as by doing so the giver of a present or writer
of a letter exalts himself.]

ဆက်ဆက်, *adv.* certainly, truly ; အကယ်, အထပ်, အမှန် ကေန့်, စင်စစ်, ပုံဆေး,
မချွတ်, မုကျွ။ နက်ဖန်ကျွန်ဆက်ဆက်ထားမည်။

ဆက်ရှင်မင်းကြီး, *n.* a Sessions Judge [in Burma the Commis-
sioners of divisions are Sessions Judges, hence their be-
ing styled "Mingyis"]; ဆက်ရှင်ရုံး, a Court of Sessions ;
ဆက်ရှင်တံခါး, one of the city gates at Mandalay ; ဆက်ရှင်ဈေး,
one of the Mandalay bazaars.

ဆင်, ၁, *n.* an elephant, ဆင်စတင်စီးထော. "It is the first start-off
with an elephant or horse," meaning that these animals
have to be mastered when first taken in hand, or not at all.

—ဦးစီး (*pron.* ဆင်ဦးစီး), *n.* an elephant-driver, mahout.

—ကတီး, *n.* the *Solanum ferox*.

—ကပ်, *n.* the balustrade of an uncovered verandah, so called
because used in mounting and dismounting an elephant.

—ကာလာကန်ဒီ, *n.* a plant of the genus geodorum.

—ဇဲ, *n.* a chief of elephanters.

—ကျုံး, *n.* an inclosure for catching and taming wild elephants ;
ဆင်ဈေးကျုံး။

—ကြက်မောက်, *n.* the schleichera tree, *M.*

—ခရမ်း, *n.* a large variety of the egg-plant.

—ရုထည်ပြတ်, *n.* a malignant ulcer on the neck.

—မြေ, *n.* the pleading argument, or representation of evi-
dence, generally of a rebutting nature, whether by a plaintiff
or a defendant (so called from an old story in the Institutes
of Menu) ; ဆင်မြေထက်၊ ဆင်မြေထောင်း၊ ဆင်မြေထဲ။

—မြေဆင်လက်, *n.* same. [in ordinary parlance an excuse, plea,
used in a deprecatory sense as ဆင်မြေ ဆင်လက် ထပ်များသည့်
လျှောက်]။

- ဆင်မြေဖုံး, *n.* the soldiers that accompany and surround a fighting elephant ; the suburbs, immediate environs of a town.
- မြေချော, *n.* a side-hill, declivity, slope (မြေဆင်မြေခပ်ချောချောနဲ့သည်).
- မိမြိတ်, *n.* eleusine grass ; ဆင်မိ မြိတ်ဖုတ်။
- စီးသူရဲ, *n.* an elephanteer or soldier who fights on an elephant ; see under ဝစ်ဆင်္ဂါလေးပါး။
- စွယ်, *n.* the tusks of an elephant (ivory) ; ဆင်စွယ်ထားမျှောင့်, an ivory-handled dagger. [ထွက်ပြီးသော ဆင်စွယ် ဝင်သည်မရှိ, “the protruded tusks of the elephant do not re-enter” said of an irrevocable resolution.]
- ထာရာ, *n.* a constellation.
- တုံ့မ, *n.* the *Tinospora nudiflora*, a large scandent shrub, the stems sparingly beset with pustules or warts. It bears a smooth fruit, as large as a cherry, of a bright orange colour.—*K.*
- ထိန်း, *n.* an elephant keeper.
- ထူး (*pron.* ထူး not ခူး), *n.* elephant fetters.
- နင်းသရက်, *n.* a kind of mango ; see လမ္ဘတ်။
- နှာမောင်း, *n.* the burrowing shell or razor shell.
- မိုး, *n.* the migratory locust.
- မိန့်ညှင်း, *n.* the halcyon (king-fisher).
- ပေါက်, *n.* a young male elephant.
- ပြောင်, *n.* a full-grown male elephant.
- ဖြူဆောင်, *n.* the royal albino elephant formerly belonging to the King of Burma ; ဆင်ဖြူချေသူ့ပဲ့, to carry a person by taking him up by his arms and legs (in a supine position).
- ထိနပ်, *n.* a disease in which the sole of the human foot becomes perforated with small holes ; ဆင်ထိနပ်ကျသည်။
- မုန့်, see အမုန့် (ဆင်မုန့်ယိုသည်).
- မျှော့, *n.* the sea-slug, ပင်ထယ်မိုး။
- ရံသွား, *v.* to amble, pace.
- ရုတ်, *n.* the garuga, a tree of the genus *bursaceæ* : [*comp.* မြိင်ရုတ်.—*S.*]
- ရှင် (ဆင်ထွဏ်), *n.* a frame used in mounting an elephant.
- ဝန် (ခင်း), *n.* the elephant master general.
- ရွှေရန်ရှောင် (စကားပြောသည်), to speak in a careful guarded

manner so as to avert any unpleasant consequences to one's self.

ဆင်ဇာတ်, *n.* a kind of plant, *Ochna squarrosa*.

—ဆန်း, *n.* the *Ficus Roxburghii*.

ဆင်ဒီကိတ် (Eng.), *n.* the Educational Syndicate of Burma ; ဆင်ဒီကိတ်စာမေးပွဲ, an Educational Syndicate examination.

ဆင်, ၁, *v.* to make, construct (implying some arrangement of parts), *e.g.*, ဒန်းဆင်, to construct a swing ; စက်ဆင်, a machine ; ငြိမ်းဆင်, to erect a scaffolding or a scaffold for execution, to put in order ဖျင်သည်, put in handsome order, adorn, တန်ဆာဆင်သည်. Der. အဆင် ; အမှုဆင် usually used in a bad sense, to fabricate a case.

—ဖျင်, —ရင်, *v.* same (— ဖြင်, —ထင်), (ဖျင်ဆင် differs from ဆင် ဖျင် inasmuch as the latter applies more to personal adornment ; ဆင်ဖျင် is, however, also applied to inanimate objects, as for instance getting a boat ready for starting on a journey ; လှေရွက်တန်ဆာပတာဝတ်ကွင်းများကိုဆင်ဖျင်သည်).

—ကြက်မောက်, *n.* the schleichera tree.

—ကွန်း, *n.* a mother of seven sons or seven daughters, without mixture, supposed to be possessed of certain supernatural powers (this is a word seldom, if ever, used in colloquial), ဂုန်းနု။

—မြင်, *v.* to consider, reflect on, စဉ်းစားသည် ; (in some instances ဆင်မြင် has a similar meaning to နောင်တရသည်, as in seriously reflecting on one's past misdeeds).

—မြင်စူးစမ်း, *v.* to consider and inquire into ; ဤပေါ်ထကနက္ခယသည်။ မိမိကျေးဇူးငါ့တွင်တစ်စုံတစ်ရာမျှမရှိဘဲလျက် ဤ၏ချစ်ခြင်းဖြင့်။ ငါ့ချစ်၍သူကောင်းပြုတော်မူသည့် ကျေးဇူးကိုမျှ မထိမြဲရမည် ထောဟု။ ရာဇာ မာန်ဖြင့်။ အမျက်ဝင်လေသော်။ မင်းတို့ဆင်မြင်စူးစမ်းရာသည့်အကြောင်းရှိပါလျက်။ မဆင်မြင်မစူးစမ်း။ မေးမြန်း စစ်ဆေးခြင်းကို မပြုဘဲ။ ထဟက်စကားကိုသာ ယုံကြည်တော်မူထေ၏။

—ရွေး, *n.* ; see ချင်ရွေး။

—ဆိပ်, *n.* a kind of fish-trap used in inland fisheries.

ဆင့်, ၁, *n.* a joist, transverse supporter of a floor resting in the girders (ဂုတ်ခ).

ဆင့်, ၂, *v.* to place one upon another ; ထပ်သည်, to repeat or enforce an order ; ဆင့်ဆိုသည်, အမိန့်ဆင့်သည်။ Der. အဆင့်။

—ကဲ, *v.* to exceed the original (ထထထ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ကြီးမြင့်အောင် ကြံရသည်). ယခုရာထူးထက် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ တိုးတက်ရန်သဘောထားရမည်။

—စာ, *n.* an order.

ဆင့်ထောင်း, *v.* to repeat, do again, add to ; not much used in colloquial ; (ဆင့်ထောင်း၍ထပ်မှတ်ရန်အကြောင်းမှာ, an expression used in ဗေဒနာစာ).

ဆင်း, 1, *v.* to descend, ဆက်သည်, opposed to ဆက်, to ascend, to succeed, as a generation.

—ဆက်, *v.* same (also means to be transmitted from generation to generation) ; မိဘကဆင်းသက်၍လက်မြေထိုက်ထိုင်စားသောက်ပါသည်။

ဆင်း, 2, *v.* to stretch out (the leg) ; ခြေဆင်းသည်။ ခြေဆင်းဆိပ်သည်, to sleep with the legs stretched out ; ခြေဆင်းထိုင်သည်, to sit (on the ground or on the floor) with the legs stretched out.

ဆင်း, 3, *v.* to shake slantingly as flour, rice, paddy in a shallow flat-bottomed basket (ပံကော) (ဆန့်ကို စကောနှင့် ဆင်းသည်), to separate the fine from the coarse part ; to smooth by gentle strokes as a blacksmith when finishing the blade of a knife ; ထားရွက်ထိဆင်းသည်။

—တု (from အဆင်း and အတု) (*pron.* ဆင်းဒု), *n.* an image, idol (of a Buddh) ; ချစ်ဘုရားရှင်ဆင်းတု (ထေရ်), a golden image ; ကြေးဆင်းတု (ထေရ်), a brass image ; ကျောက်ဆင်းတု (ထေရ်), *n.* one made of white stone, generally of stone obtained from the Sagyin mountain (စကျင်တောင်) north of Mandalay.

ဆင်းရဲ, *v.* to be poor, to be unhappy, afflicted, miserable ; မြင့်သည်, *n.* unhappiness, distress, misery ; ဒုက္ခအဆင်းရဲ, hardship, discomfort ; အဆင်းရဲခံ, to undergo hardship, discomfort ; ဆင်းရဲခြင်းငါးပါး, the five kinds of misery ; မီးရင်ခန့်ခြင်း၊ ဝမ်းပွင့်ခြင်း၊ သားပွားခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း၊ ငယ်ရွယ်က ထိမ်းမြန်းခြင်း၊ ဆင်းရဲလိုပုဆိုးထည်ထဲရှိဆင်းရဲတစ်ချင်းသာတည်, a turn of misery and a turn of happiness ; ဆင်းရဲအထူးကောင်းစေအတူ, together for better or for worse [အပူအထူးအအေးအမျှ] ; ဆင်းရဲဆင်းတောင်း (*pron.* ခေါင်း) ရှိ, to be in poor, wretched circumstances ; this is a colloquial expression.

—မြင့်, *v.* ; see ဆင်းရဲ, 2nd def.

—ဆင်းထောင်းရှိ, *v.* same as ဆင်းရဲ။

—သား, *n.* one of the common people, not a nobleman or member of Government ; ဆင်းရဲသားကွန်ထေရ်ချီး၊ ကွန်ထေရ်ဆင်းရဲသားပြုပြင်ထုပ်စားရသည်။

ဆင်, 1, *v.* to cut in parts ; particularly applied to cutting up sugarcane ; ကြိဆင်သည်, to be difficult, dangerous as a road, as if impeded by joints and knots ; ဆင်းဆင်သည်။ Der. ဆဆင်။

ဆင်ဖု, *v.* same, last def. ; to be troublesome, annoying, as in cross-questioning or in putting crabbed, difficult questions ; ဖုဆင်သည်။ ကျွန်ုပ်ကိုဆင်ဖုမေးပါနှင့်, do not ask me troublesome questions. [Note.—ဆင်ဖု is also used in a *good* sense, as when a person, anxious to improve his knowledge, asks difficult, puzzling questions of those who are better informed than himself. This term, applied to a barrister or advocate, would be commendatory.]

ဆင်, 2, *v.* to cheapen, offer a lower price, chaffer ; to beat down in price, haggle. Der. အဆင်အဘိုးဆင်။ ဈေးဆင်။ ဆည်မိန်းမက ထေးဈေးထိုးထွားသည့်အခါသူတပါးထက်ထိုထိမိုလိများကိုအဘိုးချိုချိုနှင့် ဆင် ခြံဝယ်တတ်သည်။ [Note.—အဆင်ထည့်သည်။အဆင်ပေးသည်။ means that the vendor gives the buyer a little over to what he is, strictly speaking, entitled, *e.g.*, အဆင်ထည့်ပါဦး။ အဆင်ပေးထည့် ပါဦး, *comp.* အထိုက်ပေးသည်။]

ဆင်, 3, *v.* to hew (stone), carve in stone ; ကျောက်ဆင်သည်။ ကျောက် ဆင်အမှုထမ်း, the stone-carvers in the king's service at Mandalay, who hewed stone from the Sagyin mountain.

ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to dam up (water), to make a bank, dam ; [an irrigation dam] ; *n.* a dam ; larger and more prominent than တမန်။ တမက်ဆည် ကန်။ နှစ်တက်ဆည်ကန်။

—ကန်, —ခြား, —တက်, —ဝတ် (ဆည်ခံသည်), *v.* to make a bank, dam.

—တက်, *v.* to make a bank, dam (erect).

—ရိုး, —ပေါင်ရိုး, *n.* a bank, dam ; *comp.* ကန်ပေါင်ရိုး။ ဆည်ပေါ်ငါးကျော် ဖြိုသည်, to ignore one's immediate superior in any matter in order to curry favour with, or give information to, one who is superior to both ; *lit.* acts like a fish leaping or crossing over a dam.

—ရေသောက် (*lit.* 'drinking the dam water'), *v.* to be irrigated by means of an irrigation dam ; ဆည်ရေသောက်သည်ထတ်များ or ဆည်ရေဝင် သည့်ထတ်များ။

ဆည်း, *v.* to collect, accumulate, amass, treasure up, to acquire as knowledge ; not used singly ; ခုသည်, ပေါင်းသည်။ အားဆည်း *v.* to nerve one's self for any undertaking or enterprise, gather strength.

—ရ, *v.* same (infrequent).

—ဖူး, —အူး, *v.* same, most common ; ယခုမြန်မာသားသွီးတို့သည်။ အင်္ဂလိပ်စာသားပညာများကိုဆည်းအူးလေ့ရှိကြသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်း။ ပုဂ္ဂိုလ်းမတို့က ဤသို့ဆိုကြ၏။ ငါတို့ဆည်းအူးသောဥစ္စာသည်။ နည်းသော်လည်းကောင်း၊ ပျား သော်လည်းကောင်း။ သားသွီးတို့တို့သာမဟုတ်တုံလော။

ဆည်းကပ်, *v.* to adhere to, be under the care and guidance of ; မှီခိုသည်။ ထုရားပုထိုးဆည်းကပ်သည်။ ဆရာသမားထံဆည်းကပ်မှီခိုသည်။ ရထ နာပုပါးထံဆည်းကပ်သည်။ မင်းရှေ့မှီးထံဆည်းကပ်သည်။ တာသဝကိုဆည်းကပ် သည်။ ကိုးကွယ်သည်။

ဆည်းကြိ, *v.* to be soothing, quiet, pleasant, as a wilderness ; *comp.* ဆိတ်ဗွံ။

— ဆာ (*pron.* ဆည်းဇာ), *n.* dusk, twilight, whether of morning or evening ; နေဝင်ဆည်းဆာ။ ညခင်းဆည်းဆာ။ တိမ်ဆည်းဆာရောင်ထ သည်။ ဆည်းဆာ is very little used in colloquial, and its use in consequence is scanty ; နေဝင်တိမ်တောက်။ ဆည်းဆာရောင်။ ဆည်း ဆာရောင်တို့ရှည်, to be short or long, as a period of twilight.

ဆည်းဗွံ, *v.* to be still, solitary ; *see* ဆိတ်ဗွံ။

ဆည်းလည်း (commonly *pron.* ဆွဲထွဲ), *n.* a small bell with a tongue shaped like a ညောင်ချက် ; *comp.* ခေါင်းလောင်း, a large bell *without* a tongue—(1) ရွှေဆည်းလည်း။ ငွေဆည်းလည်း။ မိုးကြိုး ဆည်းလည်း။ (2) ဆင်ဆည်းလည်း။ နွားဆည်းလည်း။ ဆိတ်ဆည်းလည်း။ ခွေး ဆည်းလည်း။ ဆည်းလည်းဆန်, the tongue or clapper of such bell.

ဆဌမ (*Pali*), *n.* the sixth ; ခြောက်ခုမြောက်။

ဆတ်, 1, *n.* a large species of deer, the sambur [*Cervus aristote- lis*, ဆတ်မြို့ (*pron.* ဆတ်မြို့), horns of the sambur, ဆတ်မြို့နု, harts- horn (?) used medicinally].

— မြို့ရပ်, *n.* a kind of climbing fern.

ဆတ်, 2, *n.* a descendant of the sixth generation ; scarcely, if ever, used either in colloquial or writing.

ဆတ်, 3, *v.* to be brittle, easily broken ; *comp.* ကြိပ်, to be quick, sudden in movement, to be irritable, snappish, ကြိပ်သည်။ ထ ခါထည်း (*pron.* ထတ္ထံ) မိတ်ဆိုးလိုက်တာဆတ်ဆတ်ခါဗို့, to freshen as the wind, *e.g.*, လေဆတ်ဆတ်လာဖြဖြင်းထော့မည်လို။ [ဆတ်ဆတ် ထာခဲ့ပါ, come quickly. The English colloquial expres- sion “look lively” and come is the best equivalent for this.] သည်လက်သမားအလုပ်လုပ်သည်မှာဆတ်ဆတ်ရှိသည်။ [*Note.*— As used by the Burmese, the word ဆတ်သည်, when applied to individuals, does *not* always mean “snappish,” “irrita- ble.” It usually means that a person is quick-tempered, and also implies that he is high-spirited as well ; when ap- plied to horses it means high-mettled, fiery—(1) ထရှပ်စိကား ထားတယ်ဆတ်သည်။ (2) သည်ထူတယ်ဆတ်သည်။ မဟုတ်မခံတတ်ဘူး။ (3) သည်မြင်းထယ်ဆတ်သည်မြင်း။ ထထိနှင့်စီးပါ။ (4) မိတ်ဆိုးလိုက်တာဆတ် ဆတ်ခါဗို့။]

— ခနဲ (*pron.* ဇတ်ခနဲ), *adv.* suddenly ; အမြောက်ပစ်သည်အခါ ဆတ်ခနဲလန်နိုးသည်။

ဆန်ဆတ်, *see under* ဆတ်, to put rice into a cooking-pot at the time when the water begins to boil.

—ခါ (*pron.* and frequently written ဆါ), *n.* a sieve; ဆန်ခါကြီး, a village on the Irrawaddy above Danubyu.

—ခွဲ (*pron.* ဆွဲ), *n.* small broken rice.

—စက်, *n.* a rice-mill.

—စေ့, *n.* a grain of rice, ဆန်။

—စေ့စရိတ်, *n.* a very small kind of shot (‘No. 6’?)

—ထမ်း, *n.* a porter who carries rice.

—နပ်, *n.*; *see* ဆန်ခွဲ, ဆန်နပ်ဆန်ခွဲ (*pron.* ဆနပ်ဆာခွဲ, ဆန်ခွဲထမင်း), small broken cooked rice; ဆန်ခွဲထမင်း, curry cooked with broken rice.

—ပန်း, *n.* rice cooked and held between the hands, instead of flowers, while worshipping before an image.

—ပုဂံ (—ပုဂံမုန့်), *n.*; *see under* ပျက်စွာချေ, မိန်းမကထေးပျားဆန်ပုဂံ မုန့်ခွဲပျက်စွာချေပေသည့်။

—ပျား, *n.* the poorest sort of rice, separated by tossing in a စံကော။

—ဖြန်း (*pron.* ဆန်ဖြန်း), *see* အဖြန်း, the worn part of grain.

—ဖွပ်, *v.* to clean rice by pounding.

—ရင်း, *n.* the best kind of rice, separated by tossing in a စံကော; ဆန်ရင်းနာနာဖွတ်ရမည့်, one must pound thoroughly the best (*lit.* original or stalk) rice. This is an expression used in a figurative way. It means that one should be more severe towards one's own personal friends, servants, &c., when they do wrong, than to other people.

—ဆတ်, *n.* the middling sort of rice between ဆန်ရင်း and ဆန်ပျား။

—ထိုးထီး (*pron.* ဆန်ထိုးထီး), *n.* rice partially husked, as it comes from the mill (before the ဆန်ဖွပ် operation takes place, ထိုးထီးဆန်; စကားထိုးထီးပြောသည်, to speak in a puzzling, ambiguous manner).

—ထွေ, *n.* parched grain.

—သည် (*pron.* ဆန်သည်), *n.* a dealer in rice.

ဆန်, 2, *v.* to go up (a river), to go against the tide, wind, *e.g.*, ရေဆန်သွားရသည်, ထေဆန်သွားရသည်, to ascend to the နတ်ပြည်။ နတ်ပြည်ထူပြည်ရန်ဆန်ဖြစ်ရသည်, to contravene (authority); အာဏာထိုးဆန်သည် (အာဏာထိုးဆန်သည် is better).

—ဆန်, *v.* same, last def., not frequent.

ဆန်ဝုန္တိ (ဆန်ဝုတိ), *n.* the ninety-six diseases that flesh is heir to ; ဇမ္ဗဝိသောရောဂါ, when written in the present way, *pron.* sanawòddi ; ဇမ္ဗဝိသောရောဂါ ဟူသည်။ ထိုသို့မရှိ ပထမချင်းသာပါ စေတည်း, this is an expression found in friendly letters, epistles.

ဆန္ဒ (Pali), *n.* desire ; အလို, ကာမဆန္ဒ, lust of the flesh ; သူငယ်ချင်း ထာဝရချစ်ကြည်ရည်ကြသည်။

——ဂတိ, *n.* the following of one's own desire, or the following of another's to an improper and servile limit ; ဆန္ဒဂတိဟူသည်, ဆန္ဒလိုအပ်။ မစိုက်ခင်းပင်သဘော။

ဆန့်, 1 (from စန့်), *v.* to stretch out straight from a bent or curved position ; *comp.* ဆန်း, to draw out, lengthen, as a bar of metal by beating (infrequent) ; ဆန့်သောသံ။ ကွေးသောစက္ကန့် သေရမည်မထိဘူး။ ပန်းတဲများသံချောင်းများတုန်ခါရိုက်၍ဆန့်သည်။, ညောင်း ထွဋ်ထင်းများရှောက်မြေလက်ဆန့်ပါဦး, in giving an invitation to a pôngyi or an official of rank, the Burmese sometimes make use of the following expression : ဆဝါးခြေဆန့်ခြင်းကြံဆော်မှုပါမည် အကြောင်း။

ဆန့်, 2, *v.* to be contrary, opposite, adverse, uncongenial, disagreeing, quarrelsome ; not used singly.

——ကျင်, *v.* same ; ဆန့်ကျင်အောင်ပြုလုပ်သည်။

——ကျင်တက် (*pron.* ဆန့်ကျင်တက်), *n.* an opposite ; *adv.* against, opposed to ; ဆန့်ကျင်တက်ပြုသည်, to contravene some authority or act in a contrary manner to some person or rule ; ထရားနှင့်ဆန့်ကျင်တက်, contrary to moral law or justice ; မောင် မင်းငါ့အိမ်နဲ့အိမ်သည်မှာထရားကျင်ဆန့်ကျင်တက်ချည်းပြုသည်။

——ကျင်တက်ပြု, *v.* to oppose, be contrary.

ဆန်း, 1, *n.* a certain grammatical work ; သဒ္ဒါရေးနှင့်ဆိုင်သောနည်းပါ သောစာကျမ်းကြီးပဌာန်းကျမ်းငယ်ဆန်းကျမ်းလတ်ခါထုကတာ။ ဆန်းကလာပ်။

ဆန်း, 2, *v.* to advance, wax, as the new moon, လဆန်းသည်, opposed to လဆုတ် [နှစ်ဆန်း, *v.* to commence as a new year] ; တံကူးလ ဆန်း ခရက်, the first waxing of Tagu ; တံကူးလဆန်းကတည်းက, since the moon of Tagu has begun to wax.

ဆန်း, 3, *v.* to exceed others, be more than common, extraordinary, marvellous ; ထူးဆန်းသည် (to be unique) ; ဖြန့်စာပန်းထိမ်များ ဖယားထိုးထူးပတ်းရင်ထိုးများ ပုံဆန်းအောင်ထုပ်နိုင်သည်။ [As applied to individuals ဆန်း oftener than not conveys the meaning of versatility combined with sharp practice, or general trickiness of disposition, *e.g.*, ခင်ဘူးတယ်ဆန်းတည့်ထူပေါင်းထို မထေပါ။]

——ကြယ်, *v.* same ; သည်လူစကားပြောပုံ ထယ်ဆန်းကြယ်သည်။ ကုသိုလ်ခွာနေ ဦးထောင်ရှိကသား မောင်မွန်ထောင်ဆိပ်သည်။ ကိုးဆောင်ရှိ သောသုကြောင့်အထွန် ဆန်းကြယ်သည်။ ပညာဆန်းကြယ်။

ဆန်ဝတ်, *see under* ဝတ်, to put rice into a cooking-pot at the time when the water begins to boil.

—ခါ (*pron.* and frequently written ဆါ), *n.* a sieve; ဆန်ခါကြီး, a village on the Irrawaddy above Danabyu.

—ခွဲ (*pron.* ဆွဲ), *n.* small broken rice.

—ဝက်, *n.* a rice-mill.

—စေ့, *n.* a grain of rice, ဆန်။

—စေ့စရိတ်, *n.* a very small kind of shot (‘No. 6’?)

—ဆမ်း, *n.* a porter who carries rice.

—နပ်, *n.*; *see* ဆန်ခွဲ, ဆန်နပ်ဆန်ခွဲ (*pron.* ဆနပ်ဆွဲ, ဆန်ခွဲထမင်း), small broken cooked rice; ဆန်ခွဲဟင်း, curry cooked with broken rice.

—ပန်း, *n.* rice cooked and held between the hands, instead of flowers, while worshipping before an image.

—ပုဂံ (—ပုဂံမုန့်), *n.*; *see under* မျက်နှာချေ, မိန်းကလေးများဆန်ပုဂံ မုန့်ခွဲမျက်နှာချေပေးသည်။

—ပျား, *n.* the poorest sort of rice, separated by tossing in a ဝံကော။

—ဖြုန်း (*pron.* ဆန်ဖြုန်း), *see* အဖြုန်း, the worn part of grain.

—ဖွပ်, *v.* to clean rice by pounding.

—ရင်း, *n.* the best kind of rice, separated by tossing in a ဝံကော; ဆန်ရင်းနာနာဖွတ်ရမည်, one must pound thoroughly the best (*lit.* original or stalk) rice. This is an expression used in a figurative way. It means that one should be more severe towards one's own personal friends, servants, &c., when they do wrong, than to other people.

—ထပ်, *n.* the middling sort of rice between ဆန်ရင်း and ဆန်ပျား။

—ထိုးတီး (*pron.* ဆန်ထိုးတီး), *n.* rice partially husked, as it comes from the mill (before the ဆန်ဖွပ် operation takes place, ထိုးတီးဆန်; စကားထိုးတီးပြောသည်, to speak in a puzzling, ambiguous manner).

—ဇွပ်, *n.* parched grain.

—သည် (*pron.* ဆန်သည်), *n.* a dealer in rice.

ဆန်, 2, *v.* to go up (a river), to go against the tide, wind, *e.g.*, ရေဆန်သွားရသည်, ထောဆန်သွားရသည်, to ascend to the နတ်ပြည်။ နတ်ပြည်ထူပြည်ရန်ဆန်ဖြစ်ရသည်, to contravene (authority); အာဏာကိုဆန်သည် (အာဏာကိုမဆန်သည် is better).

—ကန်, *v.* same, last def., not frequent.

—ကြယ်, *v.* same ; သည်လူဝကားပြောပုံ ထယ်ဆန်းကြယ်သည်။ ကုသိ၊ ရွာနေ
ဦးထော်ရှိက်ထား မောင်မွန်ထော်ဆိမ်သည်။ ကိုးဆောင်ရှိ သေသုကြောင့်ဆန္ဒ
ဆန်းကြယ်သည်။ ပညာဆန်းကြယ်။

ဆန်းပြား, *v.* same, but in a bad sense; to use artifice, be deceitful, false; ပထိသည် ဆန်းသည် by itself is frequently used in the same sense as ဆန်းပြား။

ဆန်း, 4, *qual. verb. affix* (with the verb repeated), just that and no more; see Grammar, p. 33; scarcely, if ever, used.

ဆံ, 1, *v.* to be connected with, to have similarity to, belong to, to be descended from as by race or lineage, to partake of the character or nature of. Der. ဆက်ဆံ။ သည်လှမြို့ဆံသည်။ သည်လှထောဆံသည်။ သည်ခိန်းမ တယ်အသားဖြူသည်။ ရှင်းဆံသည်။ သည်အမတ်ကြီး အသံဝဲတဲတဲနှင့် ထသိုင်းဆံသည် ဖွတ်သည်။ သည်ပြေအင်ထိုင်းဆံသည်။ သည်မြေလင်းမြေဆံသည်။ မြေထောက်။

ဆံ, 2, *n.* the hair of the head; ဦးဆံ, the foretop; နောက်ဆံ, the hinder or back hair, a Chinaman's pig-tail; ဦးနှင့်ဆံနှင့်ကန်ထော့ပါ၏။ ဆံဦးထော့ကန်ထော့ပါ၏, expressions of great respect made use of by Burmans towards persons either their superiors in rank, to their parents, elders, to pôngyis, or to persons whose good will they wish to retain, when about to mention anything which, under ordinary circumstances, would not be in good taste. [Amongst the Burmese, in speaking of the length of a person's hair it is usual to describe it as being so many 'fingers' breadth, or so many 'spans,' or 'cubits,' in length, as ဆံပင်လက်ငှသပ်, ဝထွာခန့်။ or ဝိခန့်ရှည်သည်။]

—ကျင်, *n.* an ornamental pin to keep the hair in order; ဦးချောင်ကျင် (pron. ဒုတ်ရှောင်ကျင်).

—ကျပ်, *n.* braided hair.

—ချင်, *n.* a sort of coronet.

—ချပ်, —ချပ်ဆီး, *n.* a hair-comb; ချပ်ဆီး။

—မြည့်, *n.* the hair (of the head), also a single hair of the head. မြည့်ထန်းသည်, *v.* to be slightly cracked as crockery or glass; less than ဆက်။ ဆံမြည့်ကြောင်းကလေးထင်သည်။ သည်ဖန်ခွက်ဆံမြည့်ထန်းဖြူတာရှည်မခိုင်ဘူးမှတ်သည်။

—စင် (pron. ဆစင်), *n.* the line which divides the hair of the head from the forehead, face and neck.

—ရ (pron. ဆရာ), *n.* a collection of hair, a false tail, ဆံရဝည်း။

—ထုံး (pron. ဆန်း), *n.* the knot of hair worn on a woman's head; very often a ဆံရ forms part of this, but sometimes the ဆံထုံး is made up of a person's own hair.

—ထောက် (pron. ဆခေါက်), *n.* a certain mode of dressing the hair (of men), *i.e.*, like a European and some Karin tribes; ဆံပင်ဆံထောက်ထားသည်။

—ထိုး (pron. ဆဒိုး), see ဆံကျင်။

—ပင် (pron. ဆပင်), *n.* the hair of the head; ဆံပင်ရောင်ထုံးသည်။ [It is more elegant to say ဆံ than ဆံပင်]

ဆံပင်ဦးထုတ်, *n.* a periwig, peruke ; also applied to one's natural hair when it is nearly long enough to form a ထုံး, *e.g.*, ဆံပင်ဦးထုတ်ရှိလေပြီ။ ဆံပင်ထောင်း, to have thick, long hair.

—ကျွတ်, *v.* to fall or come out as the hair of the head ; ဆံပင်ကျွတ်ထွေး။

ဆံပင်ဦးထုံး, *n.* a whole head of hair ; ဆံပင်ဦးထုံးထွန် or ဆံပင်ဦးထုံးထားသည်။

ဆံ ယဉ်, *n.* short hair on the forehead (of young women).

—ရစ်, *n.* the hair cut in a certain circular form.

—ဗိတ်, *n.* a curl ; နောင်ထော်ထိုက်သည့်လုံးထုံးဖြင့်။ ဖြစ်မှားမိသောအရာမည်သည်။ ဆံတွာခန့်မျှငါ့ဦးမရှိ။

—ဝက်အူကျစ်, *n.* a cue, such as Chinamen wear.

—ကျင်ထာရာ, *n.* a certain constellation, *see under* ထာရာ။

ဆံ့, *v.* to be capable of receiving, containing, &c. (*see under* မျှ) ; သည်သစ်ထာကျွန်အဝတ်အစားများကိုအားလုံးလုပ်ဆောင်သော။ သည်ထွေဝေးထယ်ထောက်ဆံ့သစ်။ မဆံ့တင်ခဲ, in an overbearing, outrageous manner, *e.g.*, မမျှတင်ခဲသည့်, same meaning as မဆံ့တင်ခဲ။

ဆပ်, *v.* to pay ; ထဝက်ကြွေးထိုက်ဆပ်ထိုက်ခဲ့ပြီ, I have paid half the debt ; occasionally used in combination with ဆက်, *e.g.*, ကျေးဇူးကိုဆက်ဆပ်၍မထုတ်နိုင်ဘူး။

ဆပ် ပြာ, *n.* salt-earth, used in washing, ပေါက်ဆပ်ပြာ ; soap of any kind ; သဘောဆပ်ပြာ။ ပြာရိုးပြာရေနှင့် ဆပ်ပြာသည်ထင်ရှားသလို။ ဆပ်ပြာကောင်းထိုက်ခေါင်းပေါင်းဖြူသည်။ [meaning that a person prospers by *extraneous* help, *not* by his *own* merit].

—ပြာမွှေး, *n.* scented soap.

—ပြာရည်, *n.* lye.

ဆင်း, *v.* to scatter or sprinkle a liquid (upon an article of food), as curry upon rice [ထမင်းပေါ်မှာဆင်းရည်ကိုဆင်းသည်].

ဆယ်, *v.* to take up or out of water ; to extricate, deliver, save from drowning ; ထယ်သည့် (ဆယ်ဆယ်, *v.* to salve timber ; ထင်းဆယ်သည်, to salve fire-wood as at အုန်းထောင် and ထုံးရိ villages near Mingun, Upper Burma) ; ထွေထိုက်ဆယ်သည်, to salve a boat ; ဆယ် can be used to denote the salving of anything ; ကျောင်းထကာ ဦးမောင်ကလေးထွေထိုက်တိုးက မောင်ချစ်ဦးကထွေထွေထေးနှင့် ထွက်ဆယ်ထွင်သောဗိမ္ဗုမည်ထွ်။ [နာမည်အထိဆယ်ယူသည်။] as after being the subject of a scandal].

—ထင်, —ထူ, *v.* ; *see* the parts ; [ထယ်ထူ is sometimes used in the sense of a person recovering his good name as shown below], အသေရအထောင်ဆယ်ထူရသည်။

ဆရာ, *n.* a teacher of any art or science. This appellation is

in impure state as obtained from wood-ashes by *leaching* ;
သင်္ဘောသား, imported salt ; သားချက်ထုပ်ကိုင်ချက်ရှိသောသင်္ဘောသား
မည်မျှရှိသည်။

သားကျင်း (*pron.* သားကျင်း), a large tract of land, like the compart-
ment of a paddy-field, used for manufacturing salt.

— မိပ်, *a.* salted, impregnated with salt ; သရက်သီးသားမိပ်, *v.* to
impregnate with salt ; အမည်းသားသားမိပ်သည်။

— တော, *n.* a place where salt is manufactured.

— ပေါ့ (*pron.* ဆပေါ့), *adj.* slightly impregnated, in contradis-
tinction to သားလေး (*pron.* ဆသေး), strongly impregnated
with salt.

— ဖျား, *n.* salt (in certain connections) သားဖျားပေါ့သည်။ သား
ဖျားမရှိ။ ငါးမိသားဖျားခပ်စရာမရှိ (ဖျား is merely an expletive).

— ခို, *n.* a salt kiln.

— ခိုထုကြီး, *n.* a salt manufacturer.

— ရည်, *n.* brine. [*Note.*—In the preparation of ngapi the
Burmese mix the powder of the bark of the ဆုံတုံ tree with
salt in order to prevent it liquefying.]

ဆိတ်, 1, *n.* a goat.

— ကုလား, *n.* a large species of goat imported from abroad.

— ခြုံ (*pron.* ဆိတ်ခြုံ), *n.* the horn of a goat ; (—ချို), the claw or
curved end of a hammer for drawing nails.

— စင်, *n.* a castrated goat ; သင်းဖြိုး။ ကွပ်ဖြိုးဆိတ်။

— မြန်မာ, *n.* the common Burmese goat.

— ထိုး, *n.* a he-goat, not castrated.

ဆိတ်, 2, *v.* to be still, silent, quiet ; တိတ်ဆည်, *qual. verb. affix*,
quiet, unmoved though the occasion calls for exertion ;
ဆိတ်ဆိတ်နေ့တိ။ ဆရာမိ။ ဘာသံမျှကြော့ဘူး။ သည်ဆိတ်ဆိတ်ထိုင်နေရသေးသည်။

— ကွယ်, *v.* to be retired, apart from public view, out of the
way, private ; စာကိုကြည့်ချင်သော် ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ကြည့်ရန်ကောင်း
သည်။

— ငြိမ်, *v.* to be quiet, retired, away from noise ; ကျောင်းတကာ
အသက်အရွယ်ကြီးပြီ။ ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်ထို့ချည်းကပ်ပြီးသွင်း။ ကမ္ဘာ့သားသား
နာများကိုမီးဖြန်း၍သာနေစရာကောင်းစေသွားသည်။

— ညိ, *v.* to be still, solitary.

ဆိတ်, 3, to pinch, nip with the nails, to peck, as a fowl ; hence
တဆိတ်, တဆိတ်ကလေး, ဆိတ်ကလေး, ဆိတ်စာ, တဆိတ်စာ, ဆိတ်စာက
လေး, တဆိတ်စာကလေး။ ဆိတ်စိ, တဆိတ်စိ, ဆိတ်စိကလေး, တဆိတ်စိက
လေး။ တဆိတ်တပေါက်, *n.* a pinch, a small quantity.

ဆိတ်ဆွ, *v.* to peck and scratch up as a fowl or crow ; စာအုပ်ကိုကျိုး
ဆိတ်ဆွလိုရတ်ပြတ်ကုန်ပြီ။

ဆိပ်, *n.* a shore, landing-place, a ghaut ; သင်္ဘောဆိပ်, *n.* a quay ;
သစ်တောဆိပ်, *n.* a timber depôt ; ဆိပ်ဆိပ်, a small landing-
place in front of or behind a house.

— ကမ်း, *n.* same (ရေဆိပ်ကမ်းနား), *n.* a port ; သည်နှစ်ခုန့်ကုန်မြို့ဆိပ်
ကမ်းတွင် သင်္ဘောတယ်များသည်။ ညောင်တုံးမြို့နဲ့နေအခါဆိပ်ကမ်းမကောင်း
ပါ။

— ကမ်းဆိုင်ရာလူကြီး, *n.* a Port Commissioner.

ဆိတ်ရွာ (corruption of ဖိဂျီ, life), *int.* may you live long, အသက်
ရှည်ပါစေ ! said to children when they sneeze ; amongst a
party of grown-up people, if any one sneezes when at a
meal, one of those present says to him ဘယ်လိုသွားမည်ထဲ, to
which the sneezer replies ထမင်းစားမည်ဆို။

ဆိပ်ချေး, *n.* a species of soap-berry tree, red sapindus.

ဆိပ်မင်, *n.* the poison tree.

ဆိပ်ဆီလူး, *n.* the tree of morning, or night-blooming flower.

ဆိပ်, *v.* to be pleasant to the taste, savory, delicious, luscious,
rich in flavour, အရသာကောင်းသည် ; ကျွန်ုပ်အတွက်ဆိပ်သောကြောင့်နေ
တိုင်းမသောက်နိုင်ပါ။

— ဆိပ်, *v.* same ; စာကလေးကျော်အရသာတယ်ဆိပ်ဆိပ်သည် ; sometimes
used figuratively, *e.g.*, မင်းသို့ဆွဲမောင်ပါလှတေးခြင်းသံများကိုကြား
ရလျှင်။ စာကလေးကျော်ဆိပ်ဆင်းစားရသလိုဆိပ်ဆိပ်သည်။

— ချို, *v.* ; see the parts, to be sweet and rich in flavour.

ဆီ, 1, *n.* presence, nearness, with ခွာ, in the direction or vicinity
of, in the possession of ; *comp.* အထံ. This word is mostly
used in colloquial, though found in songs (superseding
အထံ or ထံ, which is only chiefly used in composition or grave
or elegant discourse) ; မနေ့ကခင်ညာဆီဆိုကျွန်တော်သာမည်ဆိုကြ
သည်။ ကျုပ်ဆီမှာခင်ညာခွေ ၁၅၀ လောက်ရှိပါသေးသည်။ မောင်မြူရောင်ကို
ရန်ကုန်ဆီမှာရှိသလိုထိုထံတင်းကြားသည်။

ဆီ, 2 (from အဆီ), *n.* oil ; hence လူဆီ (*pron.* လူဖီ), lymph, and
မဟာဆီ (*pron.* မဟာဖီ), lymph taken and used for some
medical purpose.

— ဥ, *n.* grease, sometimes called by ghee manufacturers
ဆီဦး။

— ကျော် (ကြော်), *a.* fried ; *e.g.*, ရန်ဆီကျော်, fried cakes.

— ကြည်, *n.* oil, limpid oil ; when pôngyis go on a journey,
they sometimes take limpid oil with them.

ဆီ ၁, *n.* tallow.

—ချို, *n.* an oil-dipper.

—မီး, *n.* a lamp-fire or light.

—မီးခုံ, *n.* a close lamp.

—မီးခွက်, *n.* an open lamp.

—မီးဝက် (*pron.* ဆမီးဝက် or ဆမီးသက်), *n.* a kind of poisonous worm, the bite of which is *alleged* to be fatal. Found in parts of Upper Burma.

—မီးထိုင်, *n.* a kind of torch saturated with oil, a kind of lantern placed on a pole; sometimes applied to candles of foreign manufacture.

—မှင် (—ဝင်), *n.* lamp black.

—ရည်, *n.* a gravy.

—ဆီမီး, *v.* to apply oil to the hair of the head; or to a sore, [to oil anything]; ဆီထည့် is applied to feeding machinery with oil, *i.e.*, pouring oil into oil-holes of engines, &c.

—မီးထောက် (*pron.* also ဆမီးဒေါက်), *n.* the *Gloriosa superba* plant.

ဆီ, 3, *v.* to accord, agree, suit, be relevant; seldom used alone; ခင်ဘျားပြောသည့်စကားနှင့်ဆီပါ၏။

—ဆိုင်, —ဆိုင် (most common), *v.* same (ဆီဆိုင် also means to meet, come upon or against, fall in with, converge); မီးသင်္ဘောနှစ်စင်း ညောင်တုံးမြို့တွင် ဆီဆိုင်မိမိရှိသည်။ ခင်ဘျားကြံသည့်အထိမ်းဆီဆိုင်စရာရှိပါ၏။

ဆီး, 1, *n.* frost, hoar-frost; *comp.* နှင်း, dew, mist, fog.

—၁, *n.* same.

—နှင်း, *n.*; *see* နှင်း။ ဗန်းမော်မြို့အထက်ထရပ်ပြည်စပ်တွင်ဆီးနှင်းအတွန်ကြီးသေဥကြောင့်ရေများခဲ့သည်; ဆီးနှင်း, *n.* snow, as ဆောင်းကိုနှင်းဝံ့နေထနှင်းအနံ့။ ဟိမဝံဟူ၍, from စတုဗ္ဗေသာရထကံ။

ဆီး, 2, *n.* urine, used medically with reference to disease; ကျင်ငယ်, အပေါ့ (sometimes called အပေါ့အလေး), သေး။ ရေဟောင်း။

—အောင့်, *v.* to have strangury.

—ကြီး, *v.* to have a protuberant abdomen; somewhat reproachfully applied to young unmarried women.

—ချပ်, *v.* to have a stoppage of urine, ischury.

—ချောင်း, *n.* the urethra; ကျင်ငယ်ချောင်း။

—ဝ, *n.* the pelvis.

—ပူ, *v.* to scald as urine.

—ပေါက်, *v.* to pass urine after a suppression.

ဆီး ရှင်, — ရှင်း, *v.* to have a free discharge of urine.

— ထွား, *v.* to pass urine.

ဆီး, 3, *v.* to put up a barrier; ကာဆည်, to impede, obstruct, prevent, stop, intercept; ထားသည်, to interpose clothes, to cover, clothe, don clothes; ဝတ်သည်။ ပုဆိုးဆီး။ (သင်္ကန်းဆီးသည် used of novitiates when donning the သင်္ကန်း); ဆီး is not so elegant as ဝတ်။ [to intercept, confront]; ကျွန်ုပ်တို့ထမ်းတွင် ဆီးဝကားဆီးပြောသည်။

— ကာ, *v.* to bar, ward off, defend, to screen one's self or another; မောင်ရွှေနှင့် ကျွန်ုပ်တို့အကြောင်း။ ရွာသားတို့ကိုမေးမြန်းရာ၊ ရင်းတို့ကဆီးကာပြောကြသည်။

— ကြို, *v.* to go forth to meet; သင်္ကန်းဆရာထော်ကြွလာသည့်အခါက ရွာထိုးကဆီးကြိုသည်။

— ဆို့, *v.*; see the parts.

— ထား, *v.* to impede, oppose; တပါးသောနိုင်ငံကရန်သူမဝင်နိုင်အောင် ဆီးတားကြသည်။

ဆီး, or ဖျီး, *n.* the jujube tree (*Rhamnus zizyphus*).

ဆီးဖြူ or ဖျီးဖြူ, the Otaheite gooseberry; ထင်္ကန်းစီး။

ဆု, *n.* a reward, a favour conferred by a superior, *e.g.*, a school prize; ဆုရ, to obtain such a prize; ဆုရအောင်ဆုထားဆု။

— ချ, — ပေး, *v.* to confer a favour by way of reward, to distribute as prizes at school, boat races, boxing pwès.

— ငွေ, *n.* a reward in money; generally applied to Government rewards.

— ထောင်း, *v.* to pray; ခင်အားမပါမေ့ချာပါစေနေ့တိုင်းဆုထောင်းမေတ္တာ ပို့ပါ၏။

— ထောင်းပြည့်, *v.* to be answered or fulfilled, as a prayer; ဆု ထောင်းမဝ်တာပြီ။ ပဌနာပြုသည်။

— ပန်, *v.* to intreat or beg a blessing.

— ဖြတ်ဆုခွန် (တောင်း), *v.* invoke a blessing of unusual excellence; *e.g.*, that one may become a Buddh or semi-Buddh, see under ဆုရအောင်ဆု။

— ခံ, *v.* to accept, take a favour or blessing; to lay hold of a favour with earnest desire and assurance of gaining it.

— ထပ်, *n.* applied to blessings of the present and future existence.

— ထပ်ပကာ or ပကာရ, *n.* same as ဆု။

ဆုတ်, 1 (from ရုတ်), *v.* to tear, rend, sever.

ဆုတ်ခွါ, —ဖွဲ, —မြိပ်, —မြိတ်, *v.*; *see* the parts; သည်စာဆုတ်ပစ်လိုက်ပါ။
မြေအရေခွံကိုဆုတ်ခွါပြီးလျှင် ချက်စားသည်။ မျက်နှာကို တချီဆုတ်ထွားပြီး
ယခုဆုတ်ပြီးမည်သား, (မျက်နှာဆုတ် *used figuratively of a person*
who has injured another), an expression not infrequently
used.

ဆုတ်, *2, v.* to draw back, retreat, recede; စစ်ထိုက်ရှုံးသောကြောင့်ဆုတ်
ဆုတ်သည်။

—ကပ်, *n.* that part of a cycle or kalpa in which the age of
man decreases from an asankya (အသင်္ချေ), an incalculable
age, to ten years, *see* ထက်ကပ်။

—ခံ, *v.* to retreat, but to offer resistance while doing so (a
Parthian flight).

—ခွါ, *v.* to retreat, same as ဆုတ်, but implying a greater de-
gree of severance, *e.g.*, မခံမရပ်နိုင်သောကြောင့် ဆုတ်ခွါထွက်ပြေးရှိ
ပါရသည်။

—ဆိုင်း, *v.* to retreat, draw back; to delay in doing anything.

—ထက်, —တီးဆုတ်ထက်, *adv.* advancing and retreating; ကျွန်တော်
ခင်ကျားအိမ်ထိုးလာချင်သော်လည်းမိတ်မရဲလို့ဆုတ်တီးဆုတ်ထက်နေပါသည်။

—နပ်, *v.* same as ဆုတ်, မင်းသား အစောက်အပြောအားဖြင့်မရေမတွက်နိုင်
ကျယ်စွာသော ဤသမုဒ္ဒရာအထက်၌ နပ်ခွန်းသောသင်သည်။ ထူထပ်ပြီးပြီသော
သောမြေမြင့်ခြင်းမိတ်ဖြင့်တွန့်လိတ်ဆုတ်နပ်ခြင်းမရှိ။ [၎င်းအမှုတွင်ဆုတ်နပ်ခြင်း
မရှိစေရ။]

—ယုတ်, *v.* to decrease, become less, inferior, degenerate; လျော့
ပါးသည်။ ကျွန်တော်မှာဥစ္စာပစ္စည်း ဆုတ်ယုတ်သောကြောင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမြိပ်
နေသည်။ အဆောင်းအဝတ် ဆုတ်ယုတ်။ [Note.—ဝက်ကို ဆုတ်ချင် သည်,
to reverse the paddles of a steamer; ထက်ကိုဆုတ်ခတ်သည်, to
“back water” or “back” the oars of a boat.]

ဆုန်း, *v.* to divide (cloth) in order to make clothes, to cut out
clothes as a tailor; အင်္ကျီဆုန်းသည်။ အဝတ်ဆုန်းသွား။ ပေါင်းဘီဆုန်း
သည်, a cutter.

—ဆ, *v.* to calculate definitely, to get the mind settled, come
to a definite conclusion. Der. အဆန်းအဆ။ ဆန်းဆတ်ငါးတွာ
ခြင်း, deliberation; ၎င်းအမှုကိုဆန်းဆန်းအလွန်ခက်သည်။ သမုဒ္ဒရာကို
ထက်မြက်ကူးသည့်လူလိုတ။ ဆန်းဆမရှိသည့်အကြံကိုကြံမိသည်။

ဆပ်, *v.* to clinch (the hand), to clinch in the hand.

—နတ်, *v.* to squeeze in the hand.

ဆွေ, *v.*; *see* ဆိုးမ။

ဆို, *1, n.* a mortar. Der. ကြိတ်ဆို, a mill for grinding paddy;
ထက်ဆို, *n.* a mortar in which paddy is pounded with the
hands with a large pestle; မောင်းဆို, a mortar in which the
implement for pounding is worked by the feet [the lock
of a gun; ဆိုချော, *v.* to be broken or out of order as the
lock of a gun].

ဆိုည့်, *n.* the concavity.

— ထုတ်ပွေ (*pron.* ထုပွေ), *n.* a mortar and pestle ; ခနဲသီးထောင်းထောင်းပါ၏ဆိုကြိမ်းထွသည် (a saying used in a bantering tone by a person who has taken trouble or undergone hardship, fatigue, &c., for another).

ဆို, 2, *n.* the gullet (obsolete).

— ဆို့နာ, *n.* a kind of disease in the throat (quinsy), “an inflammation of the throat or parts adjacent, especially of the fauces or tonsils, attended by painful and impeded *“deglutition*, accompanied by inflammatory fever. It *“sometimes* creates danger of suffocation.”

ဆို, 3, *v.* to meet, come together ; ကြိမ်။ ကြိုသည်။ ထွေသည်။ ဆီဆိုင်။ ရှေးထဝရဝတ်ထောင်းဆိုထိုယခုသဝဋ္ဌာချစ်ခင်ကြသည်။

— စည်း, *v.* same, 2nd def. ; အတူထကွဆိုစည်းခရီးသွားကြသည်။ မင်းကြီး ငှါးဆိုစည်းပြီးလျှင် ထိုင်းရေးပြည်ရေးများကိုထိုင်ပင် နှီးနှောကြသည်။ တထိနေရာမှာဆိုစည်းမျိုး။ ပြောပါအမိရယ်, as a young man making an assignation with his sweetheart.

— မိ, *v.* same, 1st def. [*Note.*—ဆိုမိ means to meet or come together without any preconcerted arrangement ; ညီအစ်ကိုငှယောက်မထွေကြသည်မှာ၅နှစ်ထိုးထိုး။ ဆိုမဲ့ဆိုသောအခါကြောင်ထိုးမြို့တွင်ဆိုမိကြသည်။

ဆို (ဆန်း), 1, *n.* minium, red lead, or rather red oxide of lead ; ခပုတ်ပြားနီ။

ဆို, 2, *v.* to come to an end, to die, be finished, terminated ; opposed to ဝ ; *comp.* လန့်. Der. အဆုံး။ ခရီးလမ်းကြောင်းဆုံးထိုသဖြင့်ဆိုသည်။ အကြံအစင်ခံတူး။ [သေလည်းဆုံးလောင်လည်းထိုးစေတော့အကြံထိုနေကံမဆုတ်တူး။ This is an expression often used by persons who are determined to carry out their plans in spite of any discouragements].

— ခန်း (*pron.* ဆိုးခန်း), *v.* same, generally applied to matters of business, cases in court ; with reference to speech and in combination with. ပြော has the same meaning as အပြီးပြော။ ကျွန်ုပ်တို့လည်း အမှုတစ်အခါ၌ ဆိုးခန်းရောက်မည်မထိနိုင်သေး။ စကားဆိုးခန်းအောင်ပြောပါ။ [ဆိုးငုတ် has also a similar meaning, but is usually applied to the tracks of *cattle* that have strayed, or been stolen, *e.g.*, နားခြေဆိုးငုတ်ရှာမထွေရှိ၍ ပြန်လာပါရကြောင်း].

ပါး, *v.* same, applicable to goods, property ; to be ruined ; ဆောက်ဆုံးပါးသည်, to lose one's life ; ကျန်တော်အိမ်နီးလောင်သောကြောင့်ရှိသမျှစွည်းဆုံးပါးလုန့်မြို့။

— ဖြတ် (*pron.* ဆိုးဖြတ်), *v.* to bring to a conclusion, decide, settle, as a doubtful question or a case in law ; မိရင်ချက်ရသည် is often used in Lower Burma in lieu of ဆိုးဖြတ်။

ဆုံးဖြတ်ချက်, *n.* a judicial decision made by an *official*; မင်းတရားနှင့်တွတ်တော်ဆုံးဖြတ်ချက်၊ တရားရုံးမြို့ဝန်များမှားကောက်ချက်။ အရာရှိငယ်များသမတ်။ သူကြီး၊ ဆင်းရဲသားများမှားစီရင်ချက်။

—ရှုံး, *v.* to be lost, ruined (lost as a battle); applicable to persons and things; အသက်ဆုံးရှုံး။ စစ်မက် အင်္ဂါဆုံးရှုံးသောကြောင့် သေကြေပျက်စီးလုန့်ဖြိုသက်ဆုံးရှုံး။

—မ, *v.* to instruct, discipline, ပဲ့ဖျင်သည်; *comp.* သွန်သင်, to correct, whether by reproof or punishment, to reprove, admonish, to geld, castrate (polite); ကွပ်သည်, သင်းသည်။ ကွေးစေ့ထိုးသည်, ကွေးညှပ်, ကွေးထုသည်။ အဆိုးထုတ်, ပင်လယ်ကူး။ သားသွီးများငယ်ရွယ်ရှိသည့်အခါ မဆိုးမထွင် ကြိုးသောအခါ ပညာနည်းပါး၍ မိုက်မည်းတတ်သည်။ ကျွန်တော်မှားသည့်အခါ ဆုံးမသွန်သင် ပါနော် ကြာကြီး။ သည်မြင်းမဆိုးမမြီအလွန်ဆိုးသည်။ ဆုံးမနိုင်, *v.* to be incorrigible.

—မကမြင်, —မကွပ်ညှပ် (infrequent), —မသွန်သင်, *v.*; *see* the parts.

ဆူ, 1, *v.* to boil (*intrans.*), to bubble, ပွက် (effervesce, *e.g.*, as a sedlitz powder, ဆူးဆေး), to be distressed in the bowels; ငွေအကြောင်းကိုပြောလိုက်ကြသည်မှာ ထိန်းထိန်းဆူဆူနေပြီ။ ရာဂဆူပွက်။ ချေခွေးဆူပြီလား။ သည်ဆေးရေနှင့် ထိထွင် ဆူထသည်။ ကွန်ဝင်းထဲမှာ ထမင်းသောသောကြောင့်ဆူနေသည်။

—သောင်, *v.* same, last def.; to be in a state of commotion as a crowd, or a large number of persons (to be unpleasant to the ear as the noise of children to a sick person); (အကလေးများအသံကိုကြားရလျှင် ဆူဆူလောင်လောင်ရှိသည်)။

—တွယ်, *adv.* by turns, alternately (infrequent). [*N.B.*—In rare instances said to have the same meaning as ဆူထိုက်, *e.g.*, a passage in the စာသုဓမ္မသာရ is as follows: စုံရှိုင်းထဲမှာ မိတ်ဝဲဆူထွယ်။ အသွယ်ထွယ်နှင့်]။

—ထိုက်, *v.* to be distressed in body or mind; rather intensive, more than ပူပန် (ထိုက်ဆူသည်, to bubble up as hot water or in effervescing drink); ခရီးထွား ရသည်မှာ မောထွန်ထွန်းထိုက် ဆူဆူထိုက် ထိုက်ရှိသည်။

ဆူ, 2, *v.* to be fat, as flesh, obese, corpulent as persons; *comp.* ဝ, to be corpulent, plump; ဝက်သားထယ်ဆူသည်။

—ဖျိုး (—ဖိုး), *v.* same; to be plentiful as food; အစာဆန်ရေ ဆူဖျိုး။

ဆူး, 1, *n.* a thorn, thorn-plant, innumerable varieties; the sting of an insect, အမြီးဆူး, *e.g.*, နကြယ်ကောင်အမြီးမှာဆူးရှိသည်။ ဆူးကြားထူးထီးနေရသလို, as in the way of being confronted with great difficulties or on the horns of a dilemma.

—ကောက်, *n.* the *Cæsalpinia paniculata*.

—ကြိမ်း, *n.* the Mysore thorn.

ဆူးဝဉ်းဆူး (ထိပ်) ထပ်, *n.* a kind of stockade with *cheveux de frise*, first said to have been made by Maingthas, a Shan-Chinese tribe.

—ထောက်ခွံ, *n.* a pitch-fork for thorns,

—ထောင်, *n.* the back fin of a fish ; ငါးဆူးထောင်။

—ပန်း, *n.* the safflower.

—ပုတ်, *n.* the *Acacia concinna*.

—ရပ်, *n.* the *Acacia pennata*.

—လေး, *n.* a kind of bramble found in Upper Burma (Pali သူရိယဝေဠိ).

ဆူး, ၂, *v.* to smart, as the eyes, with a sharp darting pain (မျက်စိ ဆူးသည်); more than ကျိန်း, but of shorter duration ; မျက်စိထဲက မြီးမြီး ဖြတ်ဖြတ် ရှိသည်, *e.g.*, as the eyes of a person with scanty eye-lashes.

ဆေး, ၁, *n.* drug (of any kind), medicine, tobacco, paint, pigment ; ဆေးရောင်ထင်ဆေး, ထေးဆေး, ဆေးတံဆေးနှင့် နေ့ညမပြတ်ကြပ်မကုသ ငြားသော်လည်းချင်းသာမရ။

—ဆုံး, *v.* to plaster over with a medicament.

—ဆိုး, *n.* a pot containing medicine, the bowl of a pipe.

—ကန်ထေခွံ, *v.* to pay a doctor's fee ; ဆေးကျေးဇူးဆပ်။

—ကု, *v.* to administer medicine, to attend or treat as a physician.

—ကုသမား, *n.* a physician, doctor ; ဆေးသမား။ ထမား။ ထူးဆူး။

—ကျမ်း (pron. ဆေးရှမ်း), *n.* a medical book ; သိန္ဓေကျမ်း။

—ကြိုး, *v.* to repeat a charm.

—ခတ်, *v.* to poison as fish in water, introduce poison into human food ; ဆေးကြေး။ ဆေးထည့်ကြေးသည်။

—စါးကြိုး, *n.* chiretta.

—ချဉ်ထိပ်, *n.* a cheroot made of tobacco and chopped pieces of tobacco stalk or wood, such as that of the ဆုရိပ် (streblus).

—ချွတ်, *v.* to paint, &c. ; see ဆေးရေး။

—ချပ်, *v.* to fix, make permanent, as paint or dye-stuff.

—ချိုး, *v.* to bathe in medicinal water.

—ခြောက်, *n.* a polite term for ganja (the dried hemp-plant, *Cannabis sativa*, from which the resinous juice has not been removed, smoked for its narcotic effects).

ဆေးဝပ်, *v.* to blend colours in painting ; ဆေးဝပ်ကောင်းသည့်, to be well blended as different shades of colour in a silk garment ; ဆေးဝပ်ကောင်းသင့်, to be well and proportionately mixed, as the ingredients of a Burmese cheroot ; ဆေးပေါက်။

—ထိ, *n.* a pipe for smoking ; ဆေးထိဆောက်သည့်, to smoke a pipe.

—ထောင့်, *n.* medicine made up in a cylindrical form, a pastil.

—ထိ, —ဝိ, *v.* to be affected by, or to be under, the influence of a charm.

—ထောင်, *v.* to set up as a manufacturer of cheroots.

—ခန်း, *n.* sulphuret of arsenic, orpiment (the true arsenicum of the ancients) ; ဆေးခန်းချွတ်, yellow orpiment.

—ခန်းမီး, *n.* red orpiment, realgar, red sulphuret of arsenic ; မြင်းသိသာ။

—နတ်, *n.* a polite term for opium ; ဘိန်း။

—ငုထဲ, *n.* gentian, used as an ingredient in stomachic bitters.

—ပေါက်, *n.* a Burmese cheroot made up of chopped tobacco leaves and pieces of the stem of the tobacco plant and chopped pieces of wood. These are sprinkled with jaggery or tamarind syrup. The cover is made of the leaves of the ထန်ဆွေး (at Prome) ; လနပ်, sometimes called ရှမ်းပတ် (at Mandalay). ပြောင်းပူ (in Lower Burma), ကွင်းသီး (at Mandalay), ကွဲထို (north of Mandalay).

—ပြင်းလိပ်, *n.* a cheroot made entirely of tobacco leaf, *see* ဆေးချင်းလိပ်။

—ပြား, *n.* a troche, lozenge.

—ပေပ် (—ထေပ်), *v.* to make or prepare medicine ; ဆေးပေပ်ဝါးပေပ်, ဆေးပေပ်နည်း, a prescription.

—ဘူး, *n.* a hooka.

—မီးညှိ, *v.* to light a cheroot.

—မြီးထို, *n.* a medicine which cures quickly.

—မှု (—မုန်), *n.* medicinal powder.

—ထည့်, *v.* to lose its effect as medicine.

—ချေ, *v.* to paint with a diversity of colours, or to form a figure or likeness in colours ; ဆေးချယ်သည့်။

—မိုး, *n.* the stem of tobacco leaf, stemmed tobacco.

—ရှု, *v.* to smoke opium (an euphemism for ဘိန်းရှု).

- ဆေးလိပ်, *n.* a cigar; ဆေးလိပ်တိုင်, the stump of a cheroot; ဆေးလိပ် အငွေ့ထိုက်အောင်လိပ်ပေးပါ။
- လိပ်တိုင်, *n.* the stump end of a cheroot; ဆေးလိပ်တိုင် နှားပြာပြီ (*pron.* နှားပြာပြီ) ထရှုဦးနှင့်ထေဘူး။ ဆေးလိပ်မီးလိုတိုရပါစေ, an imprecation frequently used by the Burmese when trying to convince another of the truth of an assertion.
- မီးပွား, *n.* a spark from a cheroot; ဆေးလိပ်မီးပွားထွန်းကျ၍, a term constantly met with in police reports of fires.
- လိပ်သည့်, *n.* a maker and vendor of cigars.
- ထုံး, *n.* a pill.
- ဝါး, *n.* medicine or tobacco.
- ဝါးပရောဂ, ဆေးဝါးပစ္စည်း, *n.* medicines and charms collectively.
- ဆင့်, *v.* to suit, take effect as medicine; (ဆေးလိုက်သည် is applied to doctors when their prescriptions are successful, *e.g.*, ထယ်ဆေးလိုက်သည့်ဆရာ) (ဆေးလိပ်အငွေ့ထိုက်သည် applied to cheroots that draw well).
- ထမား, *n.* a physician, doctor; အကုသမား။
- သံပရာ, *n.* a tree of the genus melia.
- ထုတ်, *v.* to paint, smear with colouring matter. [*Note.*—The Burmese have the following expressions—(၁) ကွင်းတယာ ညွှက်ဆေးတဆိုး (or ထထိုး) ကျွမ်း, the time it takes to bring to consistence a quid of betel or for a pipe of tobacco to be consumed by smoking, *i.e.*, from about 10 minutes to a quarter of an hour; and (၂) ဆေးသေ, a word used in the same sense as ကေန်, မုတ္တမ, မချွတ် probably derived its meaning in the first instance from Burmese alchemists; မင်းအကြံဆေးသေပါမည်သား, will your plan assuredly succeed?]
- ဆေး, ၂, *v.* to clean, cleanse by water, to clear up (a matter), to temper a blade; ထားဆေးသားလှန်သည်, to lose the edge as a da or razor; ပုကန်မျှားကျီရေနှင့်ဆေးလိုက်ပါ, ပန်းဝဲကထားကျီဆေးသည်; [ဆေး does not, strictly speaking, mean to cleanse by water *unless* preceded by ရေ].
- ကြော, *v.* same, 1st and 2nd def.; ဆိပ်ကို ပြောင်စင်အောင် ဆေးကြောသည်; (ပြောင် conveys the sense of being free of rubbish, စင် of being clean, free of dusty particles, stains, ingrained dirt, &c., as decks after being swabbed).
- နှစ်ရာသေပန်း, *n.* the periwinkle; ငွေပန်း, သင်္ဘောမညိုပန်း။
- လေ, *n.* a pepper plant; မလိင်။
- ဆေး, ၃, *v.* to be slow, dilatory, deliberately; not used alone.

ဆေးနွဲ့၊ ဆေး၊ *v.* same, but mostly used in an adverbial form ;
ခင်သျှားကောင်းကောင်းကြီးနားလည်အောင်ဆေးဆေးလေးလေးကျွန်တော်
ပြောပါမည်။မင်းကိုခိုင်းထွ်ဆေးဆေးလေးလေးလှူဆိုကြီးများထွားသလိုထွား၊
လျှင်ဆယ်သောအခါရောက်နိုင်မည်ထံ။

ဆဲ၊ 1, *n.* in grammar, present time, as in the tenses ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ၊
ဖြစ်ဆဲထံ ; very often has the same force as လျက်, *see* exam-
ple 2. In common usage denotes the immediate future ;
used only as a verbal formative, often used with လှ, as
ရောက်လှရောက်ဆဲ, on the point of arriving, ကျွန်ုပ်ခါးသွားဆဲထွား
ထံထံ၊ခင်သျှားကောင်းပြောနိုင်ပါ။ကျွန်ုပ်ခါးသွားဆဲထွား ထံထံရှိပါသေးသည်
ခင်သျှား။

ဆဲ၊ 2, *v.* to revile, abuse in words ; more than ထိုင်းထွား။

——ဆို၊ —ရေး၊ *v.* same.

——ရေးထိုင်းထွား၊ *v.* to revile, abuse, by making another the ob-
ject of offensive comparison.

ဆော့၊ *v.* to be quick, မြန်သည်, လျင်သည်, ဆော့သည် ; used in an ad-
verbial form combined with လျင်, as အဆောတလျင်, လျင်မြန်
ဆော့စွာ။အလျင်ဆော့ဆော့.

ဆောက်, 1, *n.* a species of coffee-wort.

ဆောက်, 2, *n.* a chisel.

——ခုံ, *n.* a gouge.

——ပုတ်, *n.* a mallet, short club.

——ပြား, *n.* a flat chisel.

——မင်း, *n.* the hollow head of a chisel, made to receive the
handle.

——ရိုက်, *n.* ; *see* ဆောက်ပုတ်။

——ဝန်း, —ဝိုင်း, *n.* a circular-edged chisel.

ဆောက်, 3, *v.* to build, erect, as a wooden kyaung, zayat, a
puppet stage, or house ; *comp.* ထည်ထိုး. Der. အဆောက်အအုံ
and အဆောက်အဦး။ ၅ပင်ခိပ်ဆောက်လျှင် ဆယ်ဆောက်လှန်မည်ဆင်ပါသ
ထံ။

——ထည်, *v.* to be staid, steady ; to perform habitually, main-
tain, observe ; mostly applied to religious duties ; သီလ
ဆောက်တည်သည်။ရုတင်ဆောက်တည်။ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်သည်။တော
ရဆောက်တည်သည်။ကမ္မဋ္ဌခန်းဆောက်တည်သည်။ ရုက္ခမူ ဆောက်တည်သည်။
(one of the 13 ခုဆင်).

——ခွင်း, *see* the parts ; this expression is obsolete.

ဆောင်, 1, *v.* to bear, carry ; ကြည်းသည်။သယ်မိုးသည်, to carry on,
conduct or manage business (any business or matter,

generally used in conjunction with ရှက်) ; သယ်ပိုးသည့်, to take with one, in one's hands, to cause to accompany.
Der. အဆောင်။ သည်စာအုပ်ကိုခင်းဆောင်သွားပါ။

ဆောင်ကြည့်, *v.* same, 1st def. ; ကျွန်တော်သက်ဆောင်များကိုရန်ကုန်မြို့ကွန်တော်မိတ်ဆွေဆရာကဆောင်ဆောင်ကြည့်ပါခင်ဗျား။

— ခဲ့, *v.* to bring with one, in one's hands, or to take with one (more elegant and denoting that the act is of longer duration than ယူခဲ့) ; ကျွန်တို့ကိုဆောင်ခဲ့ပါ။

— ခင်း, *v.* to deliver in marriage (royal) ; sometimes used by ordinary people ; ထိန်းမြန်းမဝိလာပြသည်။ လက်ထပ်သည်။

— ယူ, *v.* ; *see* ယူဆောင်။

— ရှက်, *v.* ; *see* ဆောင်, 2nd def., to manage ; သည်ကိစ္စကိုဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်လား။

ဆောင်, 2 (from အဆောင်, a building).

— ပန်း, *n.* a kind of swinging cradle ; the seat in the fore-part of a cart ; ထွင်းဆောင်ပန်း။

— ဝုံ, *n.* the frame of a roof.

— ဝုံကို, — ဝုံထုတ်, — ဝုံဆွတ်, *v.* to construct the said frame (an expression made use of with reference to houses built in the Burmese fashion) ; ခင်ဗျားအိမ်ဆောင်ဝုံကိုပြုပြင်သား။

— ဝါး, *n.* the Tavoy name for the carambola or cringe tree ; စောင်လျား။

ဆောင့်, *v.* to thrust, push, butt, bump, stamp, &c., by a sudden violent jerk, thump (usually implying anger), as a table or floor ; to jolt as a cart or carriage ; သည်ဘွင်းခွေကြီးကြမ်းသော့ကြောင့်အထွန်ဆောင့်သည်။

— အိးဆောင့်အပ်, — ညှိုးဆောင့်ညှပ်, — ညှပ်ဆောင့်ညှပ်, *adv.* by jerks, up and down ; joltingly as a cart or a horse not properly broken in, or as a person walking over rough, uneven ground ; ကျွန်တော် မြင်း လေးက မထိတ်သိုး ချောင်း ထောက် မီးရ သော့ကြောင့်ဆောင့်အိ ဆောင့်အပ်ရှိသည်။

— ဆောင့်, *v.* to show signs of stubbornness, resistance, as a child or servant in a contumacious manner ; မင်းကိုခရုတောင်း ထောအခါ ထာမြင်ထို ရေရှက်ကိုဆောင့်အောင့်ပေးသည်။ သည်လူကျွန်အမိန့်ကိုမရှိသောဆောင့်အောင့်ပြီးလျှင်ထိတ်သည်။

— ချ, *v.* ; *see* the parts. This is probably the best equivalent for “driving,” as in the sense of “driving piles ;” ထိုင်ထိတ်နှင့်ဆောင့်ချသည်။ ဆွဲထိတ်။ ဆောင့်ထိတ်, expression used by Burmans in heaving up an anchor.

ဆောင့်ခြောင့်, *adv.* in a squatting posture. Burmese men adore a pagoda or a sacred image in this posture, it being considered the most orthodox (အညွတ်ကမ္မရှိရိုးခြင်းငါးပါး).

—ခြောင့်ထိုင်, *v.* to sit in such a posture, or to sit in the usual squatting posture of a Burman when eating rice, &c.

ဆောင်း, 1, *n.* the cold season, *see under* ဥတု။ ဆောင်းသုဇယ်ပြန်ဆိုအချင်းတိုးသည်။

—အခါ, *n.* the cold season.

—ဦးပေါက်, *n.* the beginning of the cold season.

—ကာလ, *n.* same.

—ကျက်, *n.* the end of the cold season ; ဆောင်းကျယ်မှကွန်ထော်သာပါစေ့။

—တွင်း, *n.* during the time of the cold season.

—လရာထီ, *n.* the months of the cold season, the cold season.

—လယ်, *n.* the midst of the cold season.

—ထွင်း, *v.* to be ushered in as the cold season.

ဆောင်း, 2, *v.* to cover with an umbrella (နေထယ်ပူသည်ထီးဆောင်းသွားပါ), a hat, *i.e.*, wear a hat (can also be used of covering the head with clothes) ; အဝတ် နှင့်ခေါင်းဆောင်းသည်, a highly raised cover, &c., to pay something in consideration of the poor quality of money ; မီးဆောင်းသည်။ ငွေက ညံ့သောကြောင့်မီးဆောင်းပေးရသည်, *n.* a high conical open-work cover (of bamboo), with an aperture at top, used to catch fish, and for various other purposes ; ဆောင်း is also used as a verb in the sense of catching fish ; ဆင်းထဲမှ ငါး ဆောင်း ချေ ကြိ ရှိ ရှိ။ [Note.—Though based on no authority, the use of ချေ in this sense, to the compiler, appears to be the equivalent of the English conjunction “then,” though often ချေ is euphonic in Burmese.]

—ထယ်, *n.* the smaller division of the stomach ; generally used in reference to animals. The ဆောင်းထယ် of pig, deer, and bullocks are eaten by the Burmese as a curry, *e.g.*, as ဝက် ခုရယ်အစဉ်း ငါးတွင်းသားဆောင်း ထယ်များနှင့် တင်းချက် စားရလျှင် ထယ်ဖြန့်သည်။

—ပါး, —ပါးစာပါး, —မေတ္တာစာ, *n.* a letter or epistle, a love letter.

ဆောင်းပါးလက်ဆောင်, *n.* a present sent to a distance.

ဆော့, *v.* to be restless, meddling, troublesome, (fidgety as a child) ; အကသေး တယ်ဆော့, wantonly-inclined as a woman ; ထယ်ဆော့သည်နီးမ with ထယ်, to have a natural disposition to pilfer ; ခြေထက်ထယ်ဆော့သည် with မိတ်, to be (1) early as the

rains, မိုဏ်းဆေ့; (2) to rain with frequent showers; with လေ it means to be gusty, လေဆေ့; with ငါး it means that fish are numerous and are easily caught, rise readily to the bait, ငါးဆေ့။

ဆော်, 1, *v.* to rouse, excite to action, urge on, stimulate, quicken, မှိုးသည်; to commence operation, as the rain, မိုဏ်းဆော်သည်; the wind, လေဆော်သည်; a spike, နှိပ်ဆော်သည်. &c.; to crow frequently as cocks, as if to *expedite* daylight, towards dawn, လင်းချက်ဆော်သည်။ လင်းချက်ဆော်ချိန်, early dawn; to be nearly ripe as cocoa-nuts, mangoes, maize, tan trees, the rice plant, ငှက်စာဆော်သည်, *e.g.*, အုန်းသီး ယခုမှ ငှက်စာဆော် ရုံကလေးရှိသေးသည်။ မိမ္မာန်ဆော်သည်, to notify and call to worship, to "strike up" as to a Burmese orchestra, ဆိုင်းဆော်။

—အော, —မှိုး, *v.* same; သည်ကိစ္စမှာခင်ဘုရားဆော်အောမှထောင်ထိပ်မည်။ ကျွန်တော် အိမ်ကိုတညီတညာတည်းထားချင်အောင်ဆော်မှိုးခဲ့ပါ။

—ဖန်, —လှော်, *v.* scarcely if ever used in colloquial. In the Sadudammathaya there is a sentence: ဆော်ဖန်ကြိုက်၍သနပ် ဖြင်းမိုက်အိမ်အလိုက်ဖြင့်။

ဆော်, 2, *n.* a wooden implement used by fishermen engaged in (sea) stake fisheries for driving the ကနက်ထိုင် into the ground.

ဆော်, 3, *v.* to solder, join by metallic cement; စေ့ဆော်သည်, ဂဟေဆော်။ ရွှန်ပြားကို တပြားတည်းဖြစ်အောင်ဂဟေဆော်ဘိသကဲ့သို့ကြိုသည်လူတို့။

ဆို, *v.* to say, speak, tell; ပြောသည်, to speak with some degree of displeasure or disapprobation; equivalent to the English colloquial expression "to give a talking to," "to talk to" by way of reproof; ကျွန်တော်ကိုဆရာကြီးကထက်ဆိုသည်။

—ဓမ္မတ်, *n.* something said which makes an impression or is worthy of being recorded; used in a good or bad sense; ပြောဓမ္မတ်ဆိုဓမ္မတ်ရအောင်ဆိုထားသည်။

—ဆိုခ, *v.* to reprove.

—ဖြည့်, *v.* to find fault with, scold; ဖြည့်ထွန်တောက်တီး။

—ဆို, *v.* to mean, signify, import; ဆွဲနိုင်သည်ဆိုဆိုသည်အဓိပ္ပာယ် ဖောက်ပါဘူး။

ဆိုက်, *v.* to arrive (at a proper place); more definite than ရောက်; particularly, to bring up to, come alongside, as a boat or cart; to be moored alongside a wharf, to hit, be in point as a remark; ထိသည်။ တိုက်ဆိုက်သည်။ နိပါတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်။ ထင်းပါးကိုဆိုက်အောင် အင်မတန်ထိုးပန်းပြီးတွေ့ရသည်။ မီးသင်္ဘောဆိုက်ခဲ့

ပြီလား။ မီးသင်္ဘောတံထားဆိုက်နေပြီ, to stop as a carriage or cart at any particular place, *e.g.*, in front of a house ; ထွဉ်းဆိပ်ရွှေဆိုက်ခဲ့ပြီလား။

ဆိုက်ဆံ, *v.* ; *see* ဆက်ဆံ။

—တိုက်, *v.* to agree with on comparison.

—ရောက်, *v.* same as ဆိုက်။

ဆိုင်း, 1, *n.* shop, stall [ရှင်ဆိုင်း, a European shop].

—ခင်း, *v.* to set up a shop, to expose goods for sale in a shop.

—တည်, *v.* to set up shop.

—ပိတ်, *v.* to shut up shop, either temporarily, or for a considerable period of time, or altogether.

—ဖွင့်, *v.* to open shop.

—ရှင်, *n.* the proprietor or owner of a shop or stall.

ဆိုင်း, 2, to have a right to, have concern in or with ; less than ရိုင်း ; *intrans.* (with နှင့်) to concern, belong to, have some bearing upon, appertain to ; စပ်ဆိုင်းသည်, to be within one's province, to have jurisdiction as a court ; အမိုးရနှင့်ဆိုင်းသည့် ပစ္စည်း။ ဆိုင်ရာသွားဈေးဝယ်စေ။ ကျွန်တော်နှင့်မဆိုင်းပါ။ ဆိုင်ရာရုံးမှအမှုပြုလုပ်ရသည်။

ဆိုင်း, 3, to meet face to face ; ဆိုင်းကြွသည်, to meet in rivalry or contest ; ပြိုင်သည်။ အရန်သင်္ဘောနှင့်အဆန်သင်္ဘောရေသယ်မှာဆိုင်းကြွသည်။

—ပြိုင်, *v.* same, 2nd def. ; အမိုးရမင်းထံခင်သွားနှင့်ကျွန်တော်ထရားဆိုင်းပြိုင်ကြမိချဲ့။

ဆိုင်း, 1, *n.* a circular frame in which several drums are fixed, ဝတ်ထုံးပီဆွဲသည်, and played on by a person sitting in the centre (in funeral processions this person stands) ; ဆိုင်းရိုင်း, called by Yule in his account of the embassy to Upper Burma a “ drum harmonicon.”

—ခေါ်, *v.* to strike up as a Burmese orchestra by way of a hint to the actors to make their appearance, and to the audience that the performance is about to begin.

—တီး, *v.* to strike the small drums inside such circular frame (ဆိုင်းသေ့ထီး), to strike such drums quickly, as when an actor is dancing with energy or when a marionette is made to dance in such a manner, also when a disturbance is created at pwès, in order to drown the noise of quarrelling.

ဆိုင်း, 2, *v.* to delay ; (*intrans.*) tarry, wait ; ထင့်သည်။ ကျွန်တော်ရောက်သည်တိုင်အောင်ဆိုင်းနေပါ။

ဆိုင်းငံ့, *v.* to wait for ; ကျန်ထိုင်ဆိပ်ဆောက်သည်မှာ။ ဆစ်ပျဉ်ထောက်သော
ကြောင့်ထိုင်ခြင်းနှင့်ဆိုင်းငံ့သည်။

— ထား, *v.* to delay ; (*trans.*) make to wait (not often used).

— တွယ်, *v.* same ; to impede, make slow.

— ထား, *v.* to keep back, cause to wait, though often not necessarily with the idea of obstructing as is the signification of ဆိုင်းထား။ မသွားစေနှင့်ပြီးဆိုင်းထားပါ။

ဆိုင်း, 3, *v.* to connect by a cord or rope in order to support in a suspended or upright position ; a sling suspended at the end of a porter's yoke ; a package of foil, either gold or other metal ; used in connection with the metal designated, as ရွှေဆိုင်း, ငွေဆိုင်း, &c., ပေါင်းဘိဆိုင်းကြိုး, *n.* braces ; ထင်းထင်းဆိုင်း၊ မြိတ်ထင်းဆိုင်း၊ ရေထင်းဆိုင်း။

— တွ, *v.* same as ဆိုင်း။ အကြောအချင်းဆိုင်းတွ, to have the muscles contracted when fatigued, *see* တွ။

ဆိုင်း, 4, *v.* to be fresh, luxuriant, full of (leaves, or figuratively of other good things) ; မြိုင်သည်။

— ဆိုင်းမြိုင်မြိုင်, *adv.* same.

— မှိုမှို။

— ရှိုင်း, *adv.* from above, chiefly used in poetry.

— ဆိုင်းဝေးဝေး, *adv.* same ; သစ်ပင်ကြီးအကိုင်းအခွက် ဆိုင်းဆိုင်းဝေးဝေးရှိသောကြောင့်နေခိုက်ကြီးသည်။

ဆို, *v.* to stop up, obstruct (an aperture or hole, by thrusting in something) ; *comp.* ဝိတ်, block, *see* အဆို ပထင်းကိုဖေ (pron. ဆော) နှင့်ဆိုဆိုက်ပါ။ ပစိတ်မှသာအာတ်ရတ်ဆိုသည်။

— ဝိတ်, *v.* same ; မိမိနိုင်ငံသို့တခြားနိုင်ငံကရန်သူများမထာရူးအာင်ထက် နက်အပြည့်အစုံနှင့်ဆိုဝိတ်ကြသည်။

ဆို, 1, *v.* to be bad, not good ; မကောင်း (to be vicious as a horse), to be hurtful, injurious, to be vile, evil, wicked ; ထယ်ဆိုးသည့်မြင်းကွန်ထော်မင်းပုံပါဝင်ကျား။

— ညစ်, *v.* same, last def. ; ထယ်မောင်မင်းဆိုးညစ်သည့်သူ။

— ဖျိုးခံသည် (pron. ဖိုးဖျိုးခံသည်), *v.* to put up with the waywardness, ill-treatment, ill-nature of another ; အဘိထကခံသည်။ မင်းကျွန်ုပ်ပြောတိုင်းဆိုတိုင်းဆိုဖျိုးခံသည့်သူတ။

— ယုတ်, *v.* to be vile, base, abject.

— ဝါး, *v.* to be bad, unpleasant, disagreeable to some of the senses, as noxious smells ; မကောင်းဆိုးဝါး, *e.g.*, သည်ထင်းမကောင်းဆိုးဝါးများထည်။

— ဆွမ်း, *v.* to be morally bad, vile, wicked.

ဆိုး, 2, *v.* to dye ; ဆေးဆိုးသည်။ သင်္ကန်းပိန္နဲနှင့်ဆိုးသည်။ ကျောက်ချဉ်ချိုက်သည်။
သောက်ရန် ညောင်နီ ခေါက်နှင့် လည်းဆိုးသည်။ [Note.—These com-
prise nearly the whole of the orthodox dyes.]

ဆွ, 1, *v.* to scratch up, stir up, agitate, irritate ; ကျွန်ုပ်တို့ကလေးနှင့်
ဆွချင်ထိမည်။ အနာပိမ်းပြည်တွက်အောင်အပ်နှင့်ဆွသည်။

ဆွ, 2, to be white ; used adverbially in conjunction with ဖြူ as a
slight intensive. This is not a colloquial expression, but is
met with in poetry ; ဖြူဆွမွေးမွေးမြတ်လေးသဘောနဲ့။ ပွင့်ဖူးတံနှင့်။

—ဆွခုန်, *v.* ; see ဆွေဆွေခုန်, to stop short and quick, as a
horse ; ထပ်ရသည့်မြင်း ဇက်ကြိုးကိုင်ထိုက်ထွင်ဆွဆွခုန်နေသည်။

ဆွတ်, 1, *v.* to pluck, gather, as flowers or fruit ; *comp.* ခူးစကား
ဆွတ်ပြောသည့်, to speak by means of an apocopative coales-
cence (if it is allowable to coin such an expression),
a style much affected by Upper Burmans, *e.g.*, ကကဝိုင်း
for ကစားဝိုင်း, မယောက် for မြွေထောက်, လက်သမာ for လက်ဆွားမ,
ဘဲသကျော် for ဘဲသားကျော်, &c. ; ပန်းထပွင့်ဆွတ်ခဲ့ပါ။

ဆွတ်, 2 (from ခွတ်, to be wet), *v.* to wet, moisten ; ကွမ်းရွက်များ
မညှိုးအောင်အဝတ်ကိုရေဆွတ်ပြီးအပ်ရပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကလေးပေါ်ကိုရေမွေး
နှင့်ဆွတ်လိုက်ပါ။

ဆွတ်, 3, *v.* to be very white ; chiefly used in an adverbial
form as an intensive ; ဆွတ်ဆွတ်ထွတ်ထွတ်ဖြူ is also used, not
so much as မွေးမွေးဖြူ။

—ဆွတ်ထွတ်ထွတ်, *adv.* intensive to words of sorrowful or
pleasant emotions ; သည်မိန်းမကလေးအသား ဆွတ်ထွတ်ထွတ်ထွတ်ဖြူ
သည်။

ဆွန့်, *v.* to be unusually scarce ; အထွန်ရှားသည်။ မိုဟ်းဆွန့်သည်။ လေဆွန့်
သည်။ သည်နှစ်မိုဟ်းဆွန့်သည်။

—ပါး, *v.* same ; သည်နှစ်သရက်သီးများမိုးကျလိုအထွန်ဆွန့်ပါးသည်။

ဆွမ်း, *n.* cooked rice, food for a priest, စမင်း။ [ဆွမ်း (ကြီးလောင်း),
v. to make extraordinary offerings of rice to priests,
generally about the months of October or November ; ပြား
ဆွမ်းလောင်းသည်။ နှမ်းဆွမ်းလောင်းသည်။] ; နံနက်ဆွမ်း eaten about 9
a.m., နေ့ဆွမ်း eaten after နံနက်ဆွမ်း but before noon.

—ခံထွတ်, *v.* to leave a monastery to receive offerings of rice
as a pôngyi.

—ခံပြန် (*pron.* ဆွမ်းခံပြန်), *v.* to return to a monastery after
having received offerings of rice, &c., as a priest (about
8-30 a.m.) ; ခင်ကျားသားကလေးဘယ်အချိန်ဆုံးပါသည်။ ပနေကဆွမ်းခံ
ပြန်ချိန်ဆုံးရှာပါသည်။ ကျောင်းထကာရှေ့။

ဆွမ်းဝင် (*pron.* ဆွမ်းဝံင်), *v.* to enter a village or town for the purpose of receiving offerings of rice, &c. (about 7-30 or 8 a.m.).

—ဝဉ်, *v.* to have rice (or any other offering) in order before ပံင်ဂျိ; commonly used continuatively or adverbially, as ဆွမ်းဝဉ်ပံင်ဂျိ, to invite to receive rice; ဆွမ်းဝဉ်တြုထည်။ ဆွမ်းဝဉ်တြုထည်မူပါ။

—ထောင်း, *n.* a lacquered basket from which rice is offered to ပံင်ဂျိ.

—ပန်း, *n.* same as ဆွမ်း တြင်းပန်းတြင်း, the remnants of the rice of a priest; ဆွမ်းတြင်းပန်းတြင်းပေးထည်မူပါ။

—ဆွမ်းပေးသည်, *v.* to eat rice as a ပံင်ဂျိ, equivalent to the ထောင်းဝား of a layman.

ထွတ်, *v.* to attach to, connect with, to tow as a ship, boat, &c., make lean on, particularly applied to buildings; *comp.* ကပ် and ထွတ်, နောက်ထွတ်ဥာဒေ, a subsidiary rule; သဘောကြီး ထံဆန်နှင့်ထွတ်ထိုက်သည်။ ကွန်ပွာဆင်းရဲရှိ သူတပါးဆီကိဆွတ်နေရသည် ခင်ဗျား။ (to match in boxing; သည်ထွန်နှင့်ဖက်ပြိုင်နိုင်သောသူထွတ် ဝမ်းပါ)။

—ကပ်, —မျှောင် (—မြောင်), *v.* same (to hang or sponge on another); ခင်ဗျားသူတပါးဥစ္စာဆွတ်မျှောင်ပြီးစားသည့်ထွတ်။

—ဓွ, *n.* coarse silver adroitly merged in good silver while in a state of fusion.

ဆွံ့, *v.* to be weak and tremulous, as the hand or foot; ထက်ဆွံ့ သည်းငြေဆွံ့သည်, to stammer, stutter; စကားဆွံ့, စကားထပ်သည်။

—အ, *v.* same, last def.

ဆွေ (from အဆွေ), a relative; ချစ်ဆွေ, a dear friend; မှန်သည်အတိုင်း ပြောဆိုပါချစ်ဆွေ, speak according to that which is true, dear friend; an expression much used in zat pwès; ငယ်ကချစ်သည့် ချစ်ဆွေငယ်သည်ဒင်သေရလေပြင်း။ ဆွေခြင်းရှိထုံမျိုးခြင်းထပ်ခြင်း။

—အားမျိုးအင်, *n.* the strength and power of relations.

—ဝဉ်မျိုးထက်, *n.* lineage.

—မျိုးခုနစ်ထက် (—မျိုး ခုနစ်ထက်), *n.* the seven degrees of affinity, being the three above, namely, အဆ, အသို, အတေး, and the below, namely, ထား, မြေး, မြစ်, including the person's self (မိမိထိုက်), *see under* အမျိုးခုနစ်ထက်။

—မျိုးညာထကာ, *n.* relatives; ဆွေမျိုးညာထကာသတ်ဟထရသို, an expression frequently made use of in letters.

—မျိုးရင်းချာ, *n.*; *see next.*

ဆွ ရင်းမျိုးချာ, *n.* an own relation, a blood relation ; ဆွမျိုးအရင်း အချာထော်သည်။အဆွအမျိုးစပ်။

—ဝါး, *n.* an own relation ; ဆွဝါး မျိုးအားတယ်အားကြီးသည်။

ဆွဆွရန်, *v.* to stamp short and quick, as an angry, petulant child ; ဆွဆွရန်။လူကလေးမီးခဲနင်းမိထိုဆွဆွရန်နေသည်။ (ဒရယ်သေနတ် ဖန်သော်လည်းဆွဆွရန်ပြေးနိုင်သေးသည်)။

ဆွေး, *v.* to be decayed (as a carious tooth, သွေးဆွေးသည်), crumbling, rotten, as wood or cloth ; hence အတွင်းဆွေးဆွေးသည် (*pron.* အတွင်းစွေးဆွေးသည်), *v.* to be broken-hearted with suppressed grief ; တိုင်မျှားခြံဝေးထိုဆွေးကုန်ပြီ။အချစ်မတတ်ဆွေးထတ်သည်။ အချစ်မတတ်ပြေတတ်သည်။

—မြေ, *v.* same.

—ထိ (ရိ), *v.* ; see the parts (also applied to the mind, စိတ်ဆွေးထိသည်) ; ကျွန်တော်အင်္ကျီသစ်ပြာစားသောကြောင့်ဆွေးထိသည်။

—နွေး (commonly *pron.* ဆွေးနွေး), *v.* to enquire into, investigate (a subject of discussion) in company with another, to commune, to confer ; မေးမြန်းသည်။တရားကိုဆွေးနွေးမေးမြန်းသည်။

—နွေးနှီးနှော, *v.* ; see the parts.

ဆွဲ, *v.* to hold with a pulling effort ; to pull, draw, haul ; ထင်သည်။ (ရက်ဆွဲ, to protract, spin out the time), to hang up, suspend ; ဆွဲထားသည်။ မီးအိမ်ဆွဲထားသည်။ ကြိုးထင်းထင်းဆွဲ။ ဆွဲလိုက်ကြမို့။ ထက်ကို ဆွဲ၍ထင်းရှောက်ကြသည်။ မိလင်းရွာအောင်ထွန်ဆွဲကြသည်။

—အံ, *n.* a drawer, more commonly called အံဆွဲ (*pron.* အံစွဲ)။

—ထိုင်, *v.* same, 1st def.

—ချ, *v.* to hang, a term used in cases of suicide by hanging ; ဆွဲချခွံက်ကြည့်အကျောက်ဆေးသည်မှန်ပါသည်။ဆွဲကြိုးချသေသည်။

—ချိန်ခွင်, *n.* large scales ; *comp.* ရာဇာ, which are smaller.

—မီးအိမ်, *n.* a hanging lamp.

—ထွဲ or ဆွဲထ, *n.* ; see ဆည်းလည်း။

ဇ (ဇွဲ)

(The eighth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of palatals.)

ဇက်, 1, *n.* ; see ကုတ်ဆက်။

ဇက်, 2, *n.* the bit of a bridle ; မြင်းဇက်ခွ။ဇက်သွား။ဇက်ထုံး။ကုန်းနှိုး။မြီးပျင်း။ကကြိုးထန်ဆာအစုံ။

—ကြိုး, *n.* the reins of a bridle.

—ချွတ်, *v.* to draw in the reins.

—နှံ့, *v.* to put the bit into a horse's mouth, to bridle.

ကတ်ထတ်, *v.* to draw in the reins so as to stop a horse.

—ထုံးကြိုး, *n.* the small cords which connect the reins with the bit.

ဇင်, *n.* the piece of wood which supports the body of a cart over the axle-tree ; ထွင်းဝင်ထုံး။

ဇင်ဂထတ်, *n.* a small, unimportant thing ; ဇင်ဂထတ်သာရှိသည်, it is only as large as a ဇင်ဂထတ် ; said to be derived from မြင်ထထည် (*pron.* မြင်ထထတ်), *n.* a kind of spinning top, မြင်ထထည်ထောက်, meaning that a thing is as insignificant as the small space taken up by the aforesaid top when spinning ; မင်းဆိပ်ကလေးဇင်ဂထတ်ထောက်နှင့် စခန်းကြီးလှိုင်ပြောသည်, you give yourself airs in speaking, you, with your little wee house about the size of a မြင် spin.

ဇင်ရေင်, *n.* the curlew.

ဇင်းချော့ထိပ်, *n.* a species of tortoise ; ဆောက်လိပ်။

ဇင်းမတ်, *n.* Zinmè (called by the Shans Chengmie), the chief town of the principality north-east of the Tenasserim Division. Its inhabitants are of the race of Shans known as ဦးစွန်းရတ်. The principality is included in the Kingdom of Siam.

ဇင် (Eng.), *n.* gin (ဇင်အရက်).

—မြို့, *n.* same.

ဇင် (Eng.), 2, *n.* jean, drill ; ဇင်အင်ကျီ။

ဇနပုဒ် (Pali ဇနပဒ), *n.* a small village, a hamlet ; *comp.* နိရုဒ်, which is larger than ဇနပုဒ် ; ဇနပုဒ်ရွာငယ်ထားရှိ အပြောအဆိုမှိုင်းသည်, his speech is unpolished because he is the inhabitant of a petty village.

ဇနီး (Pali ဇနိက, a mother).

—ဆိပ်ရှင်, *n.* the mistress of a house, husband and wife ; ထင်ကြိုက်မထားလင်မထား။

—ဝင်ပွန်း (*pron.* ဇနီးဝင်ပွန်း), မောင်နှံ, *n.* husband and wife ; ဆွီးခပ်ပွန်း။ ဆွီးမောင်နှံ။ မောင်ထိုးခပ်နီဇနီးမောင်နှံကောင်းရှု။ မိဗ္ဗာန်ဆုသာဓုနတ်လှခေါ်ဝေသော, let nats and man declare “well done” to the merit, the reward of Neibban, of Maung Po and Ma Pein ; ခပ်ထူးထူးနီဇနီးမောင်နှံ မာထောင်ပူပဲလားခပ်ဘျား, are you, husband and wife, well ? [*Note.*—The honorific affix ထောင် is often used by ordinary people to one another in grave and respectful discourse, and not only to officials. (*see* ထောင်, 2).]

ဇမ္ဗူဒီပါ (ဇမ္ဗူဒီပါ) (Singhalese Jambudwīpa) or ဇမ္ဗူဒိတ် (*pron.* Zambudipa or Zambudeit) [Pali ဇမ္ဗူ, the eugenia tree (ဇမ္ဗူ), and ဒီဝ, an island], *n.* the great south island, *see under* ကျွန်း။ ဇမ္ဗူဒိတ်ကျွန်း။ ဒီဝဒိတ်ကျွန်း။ ဇမ္ဗူဒီပါ မည်သောသောကျွန်းကားထူဇာထသောင်းရှိ၏။ The island called Zambudipa is ၁၀,၀၀၀ miles in circumference. [Note.—“ The shape of Zambudipa is said to be like a cart-wheel ; ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းသို့ရှိ၏အသက်အပိုင်းအခြားသည်အမြဲမရှိ။ ရံကာ ၁၀၃၆။ ရံကာအသင်္ချာနေသတည်း။ ထိုကြောင့်အပိုင်းအခြားရေထွက်ခြင်းမရှိ, there is no perpetual limit to the lives of the inhabitants of the Zambudipa island ; sometimes they live ten years, sometimes an athinchay, on that account there is no limit or computation.”]

ဇမ္ဗူရာဇ် (ဇမ္ဗူရာဇ်), *n.* the most precious kind of gold (ဇမ္ဗူရာဇ်ရွှေ, *pron.* zambuyit shway), being that produced from the gold eugenia tree. “ In the same (Himalaya forest) there is a “ damba tree, ၁၀၀ yojanas high, which has four branches, “ and the whole space that tree covers is ၃၀၀ yojanas in “ circumference. From the trunk and the four branches “ large rivers continually flow. During the whole of kalpa “ in which the world is renovated, it bears an immortal “ fruit resembling gold. * * * This fruit falls into the “ rivers, and from its seeds are produced grains of gold that “ are carried to the sea. * * * The gold is of immense “ value as there is no other equal to it in the world ; from “ this damba or jambu tree, Dambadiwa or Jambudwīpa “ derives its name.”—M.B.

ဇမ္ဗူသဠေ, *n.* the gold eugenia tree situated on the northern extremity of Zambudeit.

ဇထိ, *n.* any plaything to be hit by a ball (ဒိုး) or against one another, hence ခွင်ထောင်ဇထိ, *which see* ; cowries and seeds of the tamarind and of the ကထိမ်ပင်။ are used as ဇထိ။

——ဇထိ, *v.* to play with the said things ; ဇထိထိုး။ ဇထိခုင်။ ဇထိထောင်။

——ခွန် (Peguan), *v.* same.

——ဆက်သဇထိ, *pron. a.* as in the way of a ဇထိ being struck and causing all the others to be struck in succession ; used to denote continuity, sequence.

ဇထာ, *n.* the heading of a column in a table of columns (အင်းဇထာ)။

——ထိုက်, *v.* to compare accounts, calculations.

ဇရက်, *n.* the small mina bird named by some the Indian night-ingle ; *comp.* သထိကာ, the large mina bird. The Bur-

mese append the nickname of **စရတ်** to the names of talkative people; **ဘိုးစရတ်**။ **တောင်ပြေစရတ်**။ ခင်ဗျားရှိအိမ်မှာလူတွေ (ခွေ) စကားပြောသည်မှာကျက်ကျက်ဆူဆူ။ ထက်ပံပင်စရတ်ကျသလိုဘဲ, in your house, the people, in talking, made such a noise 'like minas settling on a cotton tree.'

စရင် (often written **စရင်**), *n.* a building erected for public accommodation, a rest-house. [Note.—This word is said to have been originally derived from two words, **စားရင်**, *i.e.*, the place of stopping to eat; **ဥပသ်စရင်**].

စရာ (Pali), *n.* old age; **အိခြင်း**။

—**ချွေထ**, *n.* infirm old age; **အားနည်းသောအိခြင်း**။ **စရာထောင်းသော်**။ **ပျောင်းပျောင်းညိုညို**။ **ငါသော်အံ့ဟု**။ **မန့်ထုတ္ထ**။ **ထကြွပြင်းထိုင်း**။ **ထိုထိုင်းမပါ**။ **ပညာပေထိုး**။ **နှစ်ထိုးလည်းဦး**။ **နှုတ်ထိုးထွတ်သန်း**။ **စီးဖြန်းတာဝနာ**။

စထာပုဇာ (Pali **စထာပု**, a womb), a viviparous birth, *see under* **စထာပုဇာဝိသုဒ္ဓိ** in colloquial frequently *pron.* **စထာပူဇာ** (zulla-pooza).

စတား, *n.* a four-cornered vessel, of different sizes, used as a measure (chiefly by paddy brokers); **စပါးဆန်ခြင်သည့်စတား**, a sort of oblong wooden tray used for the rapid counting of money; **ငွေစတား**။ [the trays used in Government treasuries and mercantile firms are capable of containing Rs. 1,000 exactly].

စတီ, *n.* the narrow board which forms the border of a bamboo wove-work partition; *comp.* **ကမ္ဘတ်**။

—**သတ်**, *v.* to nail on the said border.

စထုံ, *n.* a large bowl, basin; *comp.* **အင်ထုံ**။ **ရွှေစထုံ**။ **ငွေစထုံ**။ **စဉ့်စထုံ**။ **ပြေစထုံ**; also the name of a village above Prome, which, according to Burmese computation, is half-way between Mandalay and Rangoon; **မြို့နှင့်ရန်ကုန်စထုံထက်ဝက်**။

စထိုးစု, *n.* a small hard particle occasioning unevenness or some inconvenience; also applied to persons whose language lacks concinnity of style (**စကားစထိုးစုရှိသည်**); **လမ်းမှာစထိုးစုများရှိသောလမ်း**။ **ထဲထဲမရှောက်နိုင်ဘူး**, owing to there being many rough, uneven things in the road, one cannot walk without shoes (sandals or boots); **သည့်ထမင်းထမင်းကစပ်ထိုးစုရှိသည်**, as some of this rice is not properly cooked, there are rough, hard particles in it.

စလိုက်အသတ်, *adv.* accommodatingly, in the way of yielding to the tastes and wishes of another in a considerate and compliant manner (**လိုက်လျော**)။ **သူ့အလိုက် လျှပ်ကစလိုက်အသတ်ကြည့်**၊ **ပေါင်းထတ်သောကြောင့်ရန်ကင်းသည်**, it is because I am respectful of his wishes and fraternize with him in a considerate manner that we are free from ill-feeling.

ကထိကော, *adv.* laying aside with the intention of using when wanted ; မြင်းကိုကထိကောစီးရပြီ။ နွားကလေးနွားကြီးများမရှိသည့်အခါ ကထိကောထိုက်ရထွန်ရရှာပြီ။

ကဝိတာ, *n.* muriate of ammonia, sal-ammoniac.

— ရေပြန့်, *n.* volatile spirit of sal-ammoniac, spirits of ammonia (sometimes called hydrochlorate or muriate of ammonia).

ကဝန (ညာဏ်), *n.* quickness (of intellect) ; ထွင်မြန်စွာ ဆီထားသည့် ညာဏ်။ ကဝနပဋိတသနံ။ ထွင်မြန်စီရေး။ မှာစာပေးလိုက်သည် (ဦးပုညမေတ္တာစာ)၊ I send you a letter written and composed on the inspiration of the moment. [*Note.*—This is not a literal translation, but conveys, it is believed, the correct meaning.]

ကဝါ, *n.* painting, picture-work in colours of gold or other bright material, inlaid work, marquetry ; ရွှေကဝါထိုးသည်။ ရွှေကဝါထည်သည်။

— သင့်, *v.* ; see ရေကဝါသင့်သည်။

ကဝေကဝိ။ ကဝေကဝါ။ စဝိးဝေါး (from ဝေ, to be dark, confused), *adv.* doubtingly, hesitatingly ; ကဝိးကဝါး။ ခင်ဘျားအပေါ်တွင်ကျွန်ုပ်တို့စဝိးဝေါးထင်သည်, I have my doubts about you, sir ; မထွေ့မည့်မှာ ကြာထို။ ခင်ဘျားလိုမြင်သော်လည်း မိတ်ထဲကစဝိးကဝါးရှိသောကြောင့်နာမည် ရုတ်တရက်မခေါ်နိုင်ပါ, though I saw you, my not having met you for a long time, I was not able to call you at once by name owing to my having a feeling of hesitation in my mind.

ကဝ (Pali ကာဝိ, to be or to produce), *a.* caused or produced ; used as a formative increment with words of Pali origin, as ကမ္မကဝ, caused by the influence of past deeds, and becoming က in composition with a following word as ကမ္မကရုဏ်, a body caused, &c.

ကဝဏာ, *n.* small pincers or pliers, particularly such as are made by goldsmiths, nowadays applied to a small bunch of silver instruments, such as a silver tooth-pick, an ear-pick, a small pair of pincers for extracting hairs from the interior of the nose, a nail-pick (ကဝဏာတံ) made of gold, silver, or alloy.

ကတ် (Pali ကာဝိ), *n.* race, caste, kind ; အမျိုး, an account of one's existence or life, given by one's self ; commonly applied to the accounts of different existences of Buddha, and particularly of Gaudama, the last Buddha, five hundred and fifty of which are contained in the Buddhist scriptures extant, ကတ်ထေင်ငါးဆူငါးထောင် (မိုးပါတ်), ten of which are distinguished from the rest, in regard of interest and celebrity, namely,

ထေမိ, marked (ထေ), နန္ဒ (န), ထုဏ္ဏတ္တိ (ထု), နေမိ (နေ), မထေဝ် or မထေဝ (မ), ဘုရိဓတိ (ဘု), ဓန္ဒကုဗ္ဗာ (ဓ), နာရဒ (နာ), ဝိရု (ဝိ), ဝေသန္တရာ (ဝေ), one of the said histories exhibited in a play, any dramatic exhibition.

ဇာတ်ကွမ်းအပ်, *n.* a kind of lacquered betel-box manufactured at Pagan, Nyaungu, Salay, Upper Burma, with figures of belus, birds, &c., on it.

—ဝင်း, *v.* to show by means of pictorial representation ; ဇာတ်ရေး။

—စီး, *v.* to manage or superintend the arrangements of a dramatic company, and in a more extended sense to superintend religious offerings, funerals ; အဝင်းအကျင်းအကျွေးအမွေးကောင်းပါးသည့်ဘယ်သူဇာတ်စီးသထံ။

—အိုး, *adv.* without doors or windows, but inclosed by sides (ကံးသား) which swing from the top, so called because sometimes adorned with pictorial representations of zats.

—တူသား, *n.* members of the same caste, family, country ; (ဇာတ်တူသားစားတွင် ယထာ ၆ သောင်းမျှက်သည်), an expression somewhat equivalent to the English one “it is a foul bird, &c.”

—တိုက်, *v.* to rehearse a play before the performance.

—မျှတ်, *v.* to lose caste, as a native of India.

—ပြီ, *v.* to act on the stage.

—မြိတ်, *v.* to disappear as a race.

—စွဲ, *n.* a theatrical exhibition ; ဇာတ်စွဲခံသည်။

—ရည်ထည်, *v.*

—ရုံ, *n.* a play-house, theatre.

—ထိုးကွဲ, *v.* to be revealed as the plot of a play.

—သမ, *n.* an actress.

—သမား, *n.* an actor, stage-player.

—ဆွင်း, *v.* to initiate in a caste ; applied to Brahmins and natives of India ; ထာသာဆွင်းသည်။

ဇာတာ (*pron.* ခေါ, Pali), *n.* the time and circumstances of one's birth ; ဇာတာစဉ်းထက်။ သိုးဇာတာပါသည်, born to be a thief ; မင်းဇာတာပါသည်, born to be a ruler ; *comp.* နေ့စွဲ။

—ကြည့်, *v.* to study one's own or another's horoscope.

—မိတ်, *v.* to be unfavourable as one's horoscope.

—စွင်, —ပုံ, *n.* a horoscope constructed for astrological purposes.

အာဟာရဇာတ်, *v.* to cast a horoscope.

— နိဂ, *v.* the opposite of အာဟာရဇာတ် (အာဟာရဇာတ်).

— ပေထာ (*pron.* ပေဒါ), *n.* အာဟာရ

— ဖွင့်, *n.* to be favourable as one's horoscope, *i. e.*, to be in ordinary parlance in luck's way, အာဟာရဇာတ်, opposed to အာဟာရဇာတ်။

— ဖွင့်, *v.* to construct a horoscope.

— မေး, *v.* to make inquiries regarding one's own or another's horoscope.

အာဝိ (Pali), *n.* being, existence ; ထာဝ, constitution of being, original nature, essence ; ဖြစ်ရင်းပကတိ၊ နဂိုရ်, genuineness, freedom from anything false or counterfeit ; opposed to ပဝတ္တိ။ ခပ်ထူးမော်လမြိုင်မြို့အာဝိသားထားပဝတ္တိထား ; also applied to inanimate things ; မိန်းမကလေး ထက်ကောက်အာဝိသားပဝတ္တိထား, are this girl's bangles real or imitation gold ?

— ခေတ်, *see* ခေတ်ထုံးပါး။

— ဝစ်, *v.* to be pure, unadulterated.

— ဟေတ္တရုတ်, *n.* (from အာဝိဝဂ္ဂိသန္ဓေ၊ ဟေတ္တရုတ်၊ ရုတ်, attribute), pride of good birth ; သည်လူအာဝိဟေတ္တရုတ်ရှိပါပေသည်။

— သာ (Pali), *n.* the knowledge of one's own existence in a past state ; မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသောထဝကိုဖြန်သိနိုင်သည့်ဉာဏ်။

— သား, *n.* a native of a place, in opposition to ပဝတ္တိထား, a domiciled resident ; သည်လူအာဝိသားဟုတ်မည်မဟုတ်ပါ, I do not think that this man is of pure English race.

အာဝိဗွယ်, *n.* the nutmeg tree, nutmeg.

— ဖွင့်, *n.* the mace. [*Note.*—Amongst the Burmese there is a saying when a man of thievish propensities is himself robbed, အာဝိဗွယ်သီးရီးထိုးသည်, in allusion to the common belief that owing to the strong odour of the nutmeg, it is never worm-eaten ; similar in meaning to မြေပွေးရီးထိုးသည်].

အာဝန (Pali ဖုတ်ကြည်းသင်္ဂြဟိတဗြင်း), *n.* cremation, the burning of the dead.

— ထိစ္စ, *n.* funeral rites, matter connected with the burial of the dead ; အာဝနထိစ္စဖြစ်သည်။

အာဝိ, *n.* a nut of a screw or bolt (အာဝိရုတ်ဆာတ်သည်, to construct by means of bolts and nuts), not a Burmese word ; အာဝိ နဂို (နာဂိုအတွင်းဝန် in the Burmese time) မေတ္တိသွေထောဌာနအာဝိအာဝိထုတ်နိုင်ထိဗိဇ္ဇာ, in allusion to the Nayi Atwin Wun in the Burmese time, who was notoriously unfit for his duties.

ဇီးကွက် (*pron.* as if written ဇဉ်ကွက်), *n.* an owl ; ခပ်ပုတ်ငှက်။ (*general name for the small owls*).

ဇိဇဝါ, *n.* the Cape jasmine.

ဇိန (Pali), *n.* a Zina or Buddh (ဇိနထဝဝံ) ; ဓာနဇိနပါးကိုအောင်ထောင်မှုသောဘုရား။

ဇိဝ (Pali), *n.* life, အသက်, written also ဇိဝ (၁) ပရဘလူပဇိဝိယုတပါးအကျိုးကိုရှိ၍အသက်မွေးခြင်း (၂) ပုညဘလူပဇိဝိယုတပါးကိုရှိ၍အသက်မွေးခြင်း (၃) ဥဋ္ဌာနဘလူပဇိဝိယုတပါးကိုရှိ၍အသက်မွေးခြင်း, the three ways of earning a livelihood, (1) by relying on the favour of another, (2) by relying on fortune, (3) by relying on one's own industry.

ဇိဝက, *n.* Ziawaka (Sinhalese Jiwika), a famous physician in the time of Gaudama ; figuratively any skilful physician, *e.g.*, ဩဇာကြီးကိုတွေ့ရသည့်အခါဇိဝကကဲ့သို့ရှိပါသည်, my meeting you, great teacher, was as if I had met Ziawaka, (ဇိဝကဘုရား)။

ဇိဝါ (Pali), *n.* the tongue (ဗျာ), written also ဇိဝါ။

—ယထန (Pali အာယထန), *n.* the faculty of tasting ; ဗျာဖြင့်ခံစားခြင်း။ ဗျာဖြင့်တွေ့ခြင်း။

—ဝင်, *v.* to be on friendly terms ; အပြောချင်းဆည်းသည်။

ဇိယာ (ပင်), *n.* cummin, “a dwarf umbelliferous plant, somewhat resembling fern (*cuminum, cyminum*), cultivated for its seeds, which have a bitterish, warm taste, with an aromatic flavour,” used by the Burmese in curries, the leaves (?) of which are pounded and sprinkled by them in form of a powder on freshly-killed fish, game, meat, &c., to diminish rankness of odour.

ဇိဝဉ္ဇ, *n.* the *Hirundo esculens*, the edible-nest maker ; ပင်လယ်မျှတော။

ဇိဝ, *n.* the foetus (of animals) ; ဝမ်းရိုးမျိုး။

—ရှိ, *v.* to be with young, မျိုးရှိသည် ; applied to horses and cattle.

ဇေရုဗုရ (Pali ဇေရ, victor, and ဗုရ, a city), *n.* Sagaing, the city of victory, *see* ဝင်အိုင်း။

ဇော (Pali ဇောဝိ), *n.* a sudden active emotion or exercise of mind ; ဇောဝေတနာကောင်းသောကြောင့် ညောင်စေ့ ထောက်ပင်အားသတ်သတ်ညောင်ပင်ကြီးလောက်အကျိုးခံစားရသည်။

—ကပ်, *v.* to have the mind intent on ; စိတ်စွဲသည်။

—ရွေး, *n.* the clammy sweat preceding death ; ဇောရွေးမြွေ။

—စော, *v.* to be intent on doing (something) ; စိတ်စောသည်။ အာရုံရှိသည်။ စောကျသည်။

စောဆိုက်, —ဖြန့်, *v.* to be in the state of torpor preceding death.

——ထက်, *v.* to be intensely eager to carry out some determination, to be enthusiastic (အားကြီးမန်တက်ရှိသည်။ မိဘတို့ရပ်၌ နှိပ်နှိပ်ချင်သည်။ စောထက်သော်လည်း အကြောင်း မညီညွတ်သေးသောကြောင့် ဝလာမရောက်နိုင်သေးပါ။ ခင်အား)။

——သန်, *v.* to be intently resolute or determined in carrying out one's plans. This word is used interchangeably with စောထက်။

စောက် (*pron.* အစောက်), *n.* steepness, depth.

——ကြီး, *v.* to be of great depth, တစောက်ကမ်းကြီးလှတတ်သည်, equivalent to အချော်ချော် အချွတ်ချွတ်လှတတ်သည်။ တထွေတချော်ပြုလုပ်တတ်သည်။ အထွေပြုလုပ်တတ်သည်။

——ထိမ်, *v.* to be of shallow depth.

——နက်, *v.* to be very deep, of great depth.

စောင်ခြမ်းကွဲ (*pron.* အစောင်း, an edge). *n.* a fragment of a potsherd ; ဆိုးစောင်ခြမ်းကွဲ။ မောင်မင်းလှည့်မှာ ဆိုးစောင်ခြမ်းကွဲထောက်မျှ အထိုးမထန်ဘူး။ စောင်ခြမ်း။

စောင်း, *n.* a stable ; မြင်းစောင်း။ မြင်းတင်းလှိုင်း။ ဆင်တင်းလှိုင်း။ နွားတင်းလှိုင်း။ နွားခြံ။

စောင်းဂေါ, *n.* the glanders, a contagious and very destructive disease of the mucous membrane in horses, characterized by a constant discharge of sticky matter from the nose, and an enlargement and induration of the glands beneath, and within, the lower jaw (အကြောရှောင်စောင်းဂေါ, 'kumri').

——ထ, *v.* to be attacked with glanders.

——ရောဂါ, *n.* the disease of glanders.

စောင်းမွေး, *n.* the feathers on a cock's head just behind the comb ; also applied to horses and pigs ; မြင်းစောင်းမွေး။ ဝက်စောင်းမွေး။

——ထသည်, *v.* to bristle the same said feathers ; (ကြက်ထည်သံထသည် is said to be more correct).

စောထ။ စောထရတ်, *n.* a kind of precious stone ; မဏိစောထ။ မဏိစောထရတ်။ မနောမရ။ The Burmese say that a person who incloses one of these stones in his mouth has the power of flying through the air or of diving below water.

စောတိ, *n.* schismatic ; rare ; စောထိတအယူ, an heretical opinion (obsolete).

ဝေင်္ဂဝိဇ္ဇာ, *adv.* disorderly, confusedly ; (officiously) in conversation or dispute ; တို့ဝကားထဲဝင် ဝေင်္ဂကဝိဇ္ဇာမပြောလာနှင့်, do not come and speak officiously in the midst of our conversation.

ဝေင်္ဂီ (Beng.), *n.* a jogi or fakir. [Note.—The Burmese often use an abbreviated form of ဝေင်္ဂီ, namely, ဝေင်, to denote that a person excels or is pre-eminent in anything ; သည်လူ ဝေင်ဘဲ။ သည်မိန်းမကလေးဝေင်ဘဲ။] May also be applied to animals or inanimate things, သည်မြင်းဝေင်ဘဲ။ သည်ဇွန်ဝေင်ဘဲ ; the origin of this term of commendation is said to be derived from the fact that in bygone days a fakir was considered to be without an equal in wisdom among men.

—ဦးထုပ်, *n.* a kind of mushroom or fungus.

—ရောင်, *n.* a kind of reddish yellow colour.

ဇွတ်, *adv.* obstinately, unyieldingly, stubbornly, contrarily ; ဇွတ် ကောင်းစွာမနိုင်။

—စွဲ, —ထရုတ်, —ထွတ်, —ငြင်း, *adv.* to argue in a perversely contrary manner ; to contradict in a perversely factious manner ; ဇွတ်မှိတ်ငြင်းသည်။ ဇွတ်မှိတ်ကြံသည်။

—တိုး, *v.* to persist in doing what is forbidden ; ဇွတ်တိုးပြုသည်, to act in a contumacious manner ; သည်တင်းကျပ်သွားပါနှင့်ထားသော်လည်းမရဇွတ်တိုးတိုးသွားသည်။

—နှင်, *v.* to pursue an object under trying obstacles, to endeavour to carry a matter through to the end, to carry a matter through in a *bad* sense, to endeavour to carry out one's wishes in spite of their impropriety, *i.e.*, to act in a stupidly obstinate manner ; ကြိမ်လျှင်ဇွတ်နှင်ကြံသည့်လူ, should he happen to project anything, he is one who endeavours to carry his plan through to the end.

—ထိန်း, *adv.* ; see the parts ; ဇွတ်ထိန်းနိုင်သည့်လူ, a pig-headed fellow ; ဇွတ်မှိတ်ငြင်းသည်။

စွန်ဖြူ, *n.* a small white flower of very delicate scent ; စွန်ဖြူမရှည်ကြာ ခ။ ပန်းမျှားပဝေး။

စွန်, *n.* a spoon.

စွန်းရိုး, see under မိန်း ; ပြောက်သယ်လေးကွက်စွန်းရိုးမိန်းချော့။ မေ့မိနိုင်သည့်အထိုးသားဘဲ။

ဇွေး, a species of bird.

၅

(The ninth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of palatals.)

၅၁, *n.* open work in cloth or paper or boards (or silver *repousse* work), of which there are many varieties, embroidery work ;
 ၅၁ထုံးဘူး။ ၅၁ချင်းထောင်, mosquito curtains made of mosquito netting ; ၅၁တွင်အင်္ကျီ, a jacket with embroidered sleeves.

၅၁နံ (Pali ၅၁နံ), a certain attainment or state of mind which enables the possessors to traverse different worlds, to fly through the air or go through the earth. It is divided into five constituent parts, namely, ၈တဏှ, thought, design ; ၈ဝါချ, consideration, reflection ; ၈ဝိပဿ, pleasure, joy ; ၈အနာဂါတ, bliss, happiness ; ၈ဓာရဏ. [Meditation, contemplation, religious meditation or abstraction of the mind, mystic or abstract meditation, ecstasy, trance ; ၅၁နံ is a religious exercise productive of the highest spiritual advantage, leading after death to rebirth in one of the Brahma heavens and forming the principal means of entrance into the four paths ; ၈ဝါချတို့, the four Jhánas are four stage mystic meditation, whereby the believer's mind is *thaned* from all earthly emotions and *detached* as it were from the body, which remains in a profound trance. The most desirous of practising Jhána retires to some secluded spot, seats himself cross-legged, and shutting out the world, concentrates his mind upon a single thought. Gradually his soul becomes filled with a supernatural ecstasy and serenity, while his mind still reasons upon and investigates the subject chosen for contemplation. This is the first Jhána (၈ဝါချတို့) ; still fixing his thoughts upon the same subject, he then frees his mind from reasoning and investigation, while the ecstasy and serenity remain, and this is the second Jhána (၈ဝိပဿတို့) ; next, his thoughts still fixed as before, he divests himself of ecstasy, and attains the third Jhána, which is a state of tranquil serenity. Lastly, he passes to the fourth Jhána, in which the mind, exalted and purified, is indifferent to all emotions, alike of pleasure and of pain. Each of the first three Jhánas (၅၁နံ) is subdivided into three, the inferior, the medial, and the perfect contemplation. Those who have exercised Jhána are reborn after death in one of the first eleven Rupabrahma heavens (၈ဝါချတို့), the particular heaven being determined by the degree of Jhána attained ; those

who have only reached the initial contemplation of the first Jhāna are reborn in the Brahmāparisajja heaven (ဗြဟ္မာပါရိဆတ္တဝေဒ္ဓါ), while the medial contemplation of the same Jhāna secures admission to the Brahmāpurohita heaven (ဗြဟ္မာပုရောဟိတဝေဒ္ဓါ), while the perfect contemplation is an introduction to the Mahābrahma heaven; thus the lowest Rupābrahma lokas (ရူပဗြဟ္မာလောက) are peopled by those who have attained the first Jhāna, the next three are peopled by those who have attained the first Jhāna, the next three are peopled by those who have attained the second Jhāna, the next three are peopled by those who have attained the third Jhāna, and the tenth and eleventh by those who have attained the fourth Jhāna; the remaining five Rupābrahmālokas are peopled by those who have entered the third path, Anāgāmi-magga (အနာဂါမိမဂ္ဂ).—Childers' *Pali Dic.*

ချာန်ချ, *v.* to possess such attainment.

ချီး, *n.* a species of wild plum, of which there are various kinds ;
ချီးရွှင်းပေါက်ပြုတ်ခိုတွဲ။ နှစ်ရွာချွန်ရိပ်းကြွင်း။

—မြတုန်း, *rare* garnet, so called from the village where it is founder ; မွဝ

ဈေး, *n.* a market, နောင်ခါထားနောင်ခါဈေး။ ခင်သျှားစပါးကိုထယ်ဈေး
ရောင်းသော (ပြုထယ်), what price are you selling your pad-
dy at, *say* မွဝ

—တောင်း, *v.* to fetch a good market price.

—ကြောင်းပေါက်, *n.* the market price, price current.

—ကြီး, *n.* a fair or resting-place where country people stop and dispose of their goods to the market-place.

—စာင့်, *v.* to watch the market, either with the intention of purchasing or selling a particular kind of goods.

—ဆိုင်, *n.* a shop, a bazaar, stall.

—ထွက်, *v.* to go to market to sell ; *comp.* ဈေးသွား, to go to market to buy.

—ထိုင်း, —ထွက်, *v.* to be dull or brisk as the market value of anything.

—နှစ်ရ, *n.* small silver change of different qualities collected in the market ; ဈေးနှစ်ရရောင်းသည်, *v.* to sell in small retail quantities.

—နှုန်း, —နှုန်းပေါက်, —ပေါက်, *n.* the market price, price current ;
ဈေးကြောင်းပေါက်ဈေးမထင်လျှင် ရွာအနှုန်း။ ထံထုံးထုံးထင်လျှင်ရွာစာထွေ,
if you do not understand the market, be guided by the rate

obtaining in the village ; and if you do not understand making a back knot (of hair), follow the village custom. *Anglicè*, "In Rome do as Rome does."

ဈေးပေါင်ကြီး, *n.* means buying goods when purchasers are scarce, and a purchaser takes advantage of circumstances to make his purchases ; ဈေးပေါင်ကြီးဝယ်။

—ဈေး, *v.* to sell bazaar ; ဈေးရောင်းဝေး, to gain a living by selling bazaar.

—ဈေ, *n.* a bazaar boat.

—ဆည်, *n.* a market man or woman (a bazaar-seller).

—ထွား, *v.* to go to market to buy ; *comp.* ဈေးထွက်။

ည

(The tenth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of palatals.)

ည, a contraction of ညဉ့်, night.

—ဦး, *n.* the evening ; ညဦးလံ။ ညဦးခမောင်ဆေးသာပါရဲ့။
ဘူး။ ညဦးသန်းခေါင်လရောင်ချော်တန်းမောင်လိုသွင်းသည်။
ထိုသတည်း။ market (or) (ဦး)

—ဝင်း, *n.* the latter part of the afternoon (later than ညနေဝင်း) from about 5 to about 7 p.m. ; ညနေဝင်းမှသင်္ဂြိုဟ်, let us work (or let us do it) in the latter part of the afternoon.

—စာ, *n.* supper.

—ဆင်းဆာ, *n.* the dusk of evening.

—ထွင်းကြီး, in the dead of night ; ညထွင်းကြီးသွားရသည်။

—နေ့, နေ့ဝင်း, *n.* ; see ညဝင်း။ ညနေဝင်းမှသင်္ဂြိုဟ်။

—နေချင်း, —နေ, *n.* the cool of the evening, the corner, mostly used in poetry ; နေရှိန်မသန်းညနေချင်းအဝါ။

—နေဝင်း, *n.* the latter part of the afternoon, about 3 or 4 p.m.

—ရှုကောင်း, *v. lit.* to be "clever at the night business," *i.e.*, to be a clever thief or house-breaker.

—ဝါ, *n.* a lesson to be learned or recited by night ; *originally* applied to the recitation (by night) of the ထမိန်ပဌာန်း။

ညက်, *v.* to be fine, made fine, reduced to powder ; to be fine, smooth to the touch ; နှုတ်, to be smooth and delicate, as the skin of the face ; to be smooth, of easy motion, glib ; သည်ဆန်မှုန့်ထပ်သွပ်သည်။ သည်ထွင်းသွားပုံထပ်သွပ်သည်။

—ညော, *v.* same ; မိန်းမကလေးအသားအရေထပ်ညောသည်။

ညှပ်ပါ, *v.* to have a settled dread of, *e.g.*, သည်ကုသေးညှပ်ပါရှိသီ
ထက်သည် ; this phrase is very difficult to give an English
equivalent for ; ညှပ်ပါ means in this instance that the boy
in a past existence was in the habit of crying from fright,
and on that account is also subject to the same habit in
the present existence ; [ညှပ်ပါအောင်ကြောက်သည်] usually said
of very young children.

ညှပ်သော, *v.* to be pleasant, soft, quiet, gentle, tranquil, peaceful
(sometimes resembles ညှပ် in meaning)—ဆရာကြီး ဆုံးသည်မှာ
အထွန်ညှပ်သောသည်, the great teacher's manner of dying was
very peaceful ; (2) ဒီးရ ထားနှင့်သွားသည့်အခါ၊ ဝေဝေဝေး မထွက်ထက်ညှပ်
သောသည်, in travelling in a railway carriage, it does not go
on one side or shake, it is very pleasant ; (3) ခင်ဆွေး ဝေဝေး
အထွန်ညှပ် သောသည် အတွက်။ ကျွန်တော်က အလိုလိုမေတ္တာရှိသည်။ သည်
အကလေးဆိပ်သည့်အခါအသက်ရှူညှပ်သောသည်။

ညှပ်, *v.* to be dirty, filthy ; ဝေဝေး, to be vile, wicked ; ဆိုးသည်. Der.
အညှပ်, to be soiled as clothes, linen ; သင်ထည်းညှပ်, ကျွန်ထည်း
ညှပ်။ အပြစ်ကိုမဆိုသာ, the master is vile and the servant is vile ;
it is not easy to fix the guilt on either ; (2) မထောင်းညှပ်ကျ
အထွန်ထိုက်ရကို။ နောင်တခါပြုပုံပါ (လောဘထွန်ထိုက်), hereafter we
shall not dare to commit evil and vile acts of demerit an-
other time.

—ကျ၊ —ကျ၊ —ကြေး, *see* ညှပ်ပတ်။

—ရတ်, *v.* ; *see* the parts.

—ညှပ်, *v.* to be vile, wicked ; ဆိုးညှပ်သည်။

—ညှပ်, *v.* to be impure, unclean ; applied to the passions ; *see*
also မိတ်ညှပ်ညှပ်သည်။

—ထေ, *v.* to be dirty, filthy ; *see* ဝေ။

—ထပ်, —ထေး, *v.* to be dirty, filthy as clothes or the body.

—နင်း, *v.* (*see* the parts), to be dirty and faded as clothes, to
be shabby in dress ; sometimes applied to the human coun-
tenance, မှတ်နာညှပ် နင်း, *see* ညှပ်ထေ။

—ပတ်, *v.* to be dirty in one's habits or modes of living (ညှပ်ညှပ်
ကျကျနေထိုင်ထိုင်ထိုင်သည်) ; အပြောအဆို။ ညှပ်ပတ်သည်, to be foul-
mouthed ; သည်သူအပြောအဆိုထေညှပ်ပတ်သည်, this person is very
foul-mouthed ; ခင်ဆွေးအထွန်ပုဆိုးများထေညှပ်နင်းပါကထေး, ကရင်
ထွန်ရှေ့ကထေထေ အနေအထိုင်ပညှပ်ပတ်ကြသူ, the Karins are not
so dirty in their manner of living as formerly.

ညှပ်, ၁ (sometimes *pron.* ညှပ် ; this pronunciation is obsolescent) ;
pron. you, fem. ; used in addressing a wife or female
friend or familiar terms ; used also by one female to an-

other, an equal or inferior ; this expression is beginning to be considered inelegant in Lower Burma, ရှင် being used from one female to another ; *e.g.*, ရှင်ပုထိုးတယ်ထောက်သားထဲ for ဣတ္ထိပုထိုးတယ်ထောက်သားထဲ။

ဣတ္ထိ, 2, *v.* to sigh, moan, groan, to grumble or murmur at, or express discontent at any work assigned ; မိတ်သာတယ်ဟိ။မိတ်သာတယ်ဟိ။

— ဣတ္ထိတွဲတွဲ, *adv.* from next, 2nd def. ; ဣတ္ထိဣတ္ထိတွဲတွဲ, *v.* to intone when reading ဝင်္ကံ and ဣ။

— ဣ, — တွ, — တွာ, *v.* same as ဣတ္ထိ, to make a grumbling noise expressive of dissatisfaction with work assigned ; သု နာဗျားဣတ္ထိသောအသံကဲ့သို့, like the sound of sick men's groaning ; (2) သည်အလုပ်ကိုလုပ်ရသည်မှာမောင်မြိတ် (မျှိတ်) တိုးကတယ်ဣတ္ထိ သည်, Maung Chyeit To grumbles very much at having to do this work ; (3) မင်းဣတ္ထိဣတ္ထိညူညူလုပ်သည်, you work in a grumbling manner.

ဣတ္ထိ, *see under* ဣတ္ထိ။

ဣတ္ထိ, *n.* night, ဣ. [Note.—In saying “the other night,” the Burmese say ‘one day at night time,’ ထနေညဉ့်အခါ, ထညက is also used, but not considered so elegant ; ထမြန်နေညဉ့်က, ထနေညဉ့်အခါသူ့ကိုမြင်လိုက်သည်ထင်ပါရဲ့, I think I saw him the other night.

— တွင်းချင်း, *n.* within the period of night ; သည်စာကိုညဉ့်တွင်းခြင်း ရောက်အောင်ပို့လိုက်ပါ, send this letter so that it may reach within the period of night.

— နက်, *v.* to be very late (at night) ; (နေမြင့် would be late in the morning, whereas the Burmese would apply မိုင်းချက် to its being very late in the afternoon.)

— နက်သန်းခေါင် (*pron.* ဣတ္ထိနက်သရောင်), *v.* to be very late at night, about the time of midnight.

ဣတ္ထိ, *n.* the preamble to the ordination service of the Buddhist priesthood (ကမ္ဘဝါစာ) ဣတ္ထိကမ္ဘဝါစာဖတ် (ထတ်) ဤသမုတ်သည် ; applied to rahans and theins (ထိပ်).

ဣတ္ထိဣတ္ထိ, indicative of the noise of a chicken when frightened ; ဣတ္ထိဣတ္ထိဣတ္ထိသည်။ ဣတ္ထိဣတ္ထိ ဣတ္ထိဣတ္ထိသည် applied to the noise made by a chicken when separated from its mother, or when being carried off by a bird of prey ; also applied to the noise made by a large concourse of human beings, *e.g.*, ပွဲစဉ်တွန်းထိုး ထုထိုးထိုးထိုးသည်မှာ။ ဣတ္ထိဣတ္ထိဣတ္ထိဣတ္ထိ

ဗွန်, *n.* a leguminous plant, a species of *desmodium* ; ဗွန်ဆော, the ဗွန်မွန် is made into a kind of pickle by the Burmese and the ဗွန်ရွက် is boiled and eaten with ငါးစိကျက်။

ဗွပ်, *v.* to be pinched, squeezed between two, jammed, to be squeezed tightly together or wedged in, as in a crowd ; သစ်တာဝဲမှာစာအုပ်ကလေး။ စာအုပ်ကြီးကြားတွင်ဗွပ်နေသောကြောင့်ကျွန်ုပ် ရုတ်တရက်ရှာမတွေ့ပါ, because the little book was wedged in amongst big ones in the box, I could not find it at once ; (2) ဝွံမှာလူချင်းဗွပ်နေသည်, people are squeezed tightly together in the *pwè*.

ဗွဲ, *v.* to be much and long continued, as a disagreeable noise ; not used assertively ; hence တည့်ညံ့တစာစာ, *adv.* of similar import. Der. စိဗွဲ and ညီးဗွဲ, ကျွက်ကျက်ဗွဲနေရင်, ဗွဲနေသည်မှာ တာဝဲ, ချီးသံအင်သံထင်ပါကလေး, လူသံနှင့်ခွေးသံဗွဲနေသောကြောင့်မောင် ဖြူအသံကိုခွဲမခွဲနိုင်ပါ, because there is a continuous noise of men and dogs, I am unable to distinguish Maung Pyu's voice.

ဗွဲ, 1, *v.* to be fine, soft, delicate ; နုသည်။ထိပ်မွေသည်။ နုထိုက်သည်မှာ ဗွဲထို, so soft as to be delicate.

—စိ (usually used adverbially ဗွဲစိစိ), some, with the additional meaning perhaps of its being *yielding* to the touch ; ဗွဲစိစိ နှင့်နင်းမိသည်ဖြေမှန်းသာမှန်းမသိပါ, I have accidentally trodden on something soft, I do not know if it is a snake or what it is.

—ထွား, *v.* same, generally found in poetry, but also used in colloquial, *see* ထွား, *adv.* သည်မိန်းမညံ့ညံ့ထွားထွားရှိသည်။

—သက်, *v.* same ; ထဲဝါဝွင်းကိုထိရသကဲ့သို့ဗွဲဗွဲသက်သက်ရှိသည်, soft and delicate as in touching (cleaned) cotton.

ဗွဲ, 2, *v.* to be poor, mean, inferior, ignoble ; ယုတ်သည် expresses more than ဗွဲ ; သည်သူပြောရည် (in colloq. *prom.* ရေး) ဆိုထက် ဗွဲသည်, this person's conversational ability is very poor ; သည်ပုဆိုးအသားထက်ဗွဲသည်, the texture of this *puhso* is very inferior ; ကျွန်တော်မျိုးမ, မိရက္ခ, ပြိတ္တာသမ္ဘင် (ဘွတ်) မဝင်ကြိတ်, အနုတ်ဗွဲသည်မဟုတ်ပါ။ (မိမိထင်ကြိတ်), I, your handmaid *Mi Yet-kihā* (*lit.* a female *bilu*), am not an unclean *préta*, nor am I of ignoble lineage ; သည်သူကြံရည် (ရေး) ဖန်ရည် (ရေး) ထက်ဗွဲသည်, this person's ability in making plans is very feeble.

ဥာ (ဝင်), 1, *n.* a leguminous plant, *Æschynomene*.

ဥာ, 2, *n.* the right side, not so elegant as *သက်သာ*, opposed to *ထယ်*, ဥာဖက် (ထက်) စောင်းဆိပ်သည်, he sleeps lying on his right ; (2) ဘယ်မှန်းဥာမှန်းထိသည့်လူမဟုတ်ဘူး, he is not a man who knows his right from his left (hand understood) ; (3)

တယ်တည်းဗြာဟ္မာန်။ ကောင်းကျိုးဆောင်။ တယ်တောင် ဗြာဟ္မာန် တက်
တက်ပွဲ, the left (horn) bent down, the right one upright,
brings good luck ; the left upright, the right bent down,
utter poverty. [Note.—This is a saying the Burmese have
about bullocks.] (4) နှစ်သက်သန့် (ဘွယ်) ဗြာဟ္မာန်ဟန်ဆောင်, သူ
ရောင်အသီးတည်းဗြာဟ္မာန်ကောင်းလေပြေသွေးသည်။

ဗြာ, 3, *v.* to scream in concert. Der. ကျော် (ကြော်) ဗြာ, to flatter
or instigate with a view of gaining some personal advan-
tage ; ဗြာပြောသည်, ဗြာသွား, ဗြာဆိုက်သည်, to follow a person
(generally to a court of justice) under the pretence of
giving him good advice, but really to derive some personal
benefit.

ဗြာဟ္မ (Pali ဗြာဟ္မ), *n.* intellect, understanding, reason ; *sometimes*
is the equivalent of အကြံ, သဗ္ဗာ and တက်ကျိုး, but *when* so
used, is used in a bad sense, and may therefore be con-
sidered as the equivalent of 'artifice,' 'machination,'
'stratagem,' 'wile,' 'dodge.'

—အိ, *n.* a mind which is old and feeble or behind the times ;
ဗြာဟ္မအိ။ဗြာဟ္မမင်းကြီး။ဗြာဟ္မထောင်။

—ကူး, *v.* to devise, contrive ; ဗြာဟ္မကူးစမ်းသည်, to form a
mental estimate, to revolve plans in the mind.

—ကောင်း, *v.* to have a good intellect.

—ကျယ်, *v.* to have a comprehensive intellect.

—ကြီး, *v.* to have a powerful intellect.

—ကွန့်မြူး, *v.* to form imaginative or fanciful ideas, to indulge
in a play of imagination or fancy, to build castles in the
air, စိတ်ကွန့်မြူးသည် ; also applied to a Buddha ; မြတ်စွာဘုရား
ဗြာဟ္မထောင်၏ကွန့်မြူးရမယာပဌာန်းကြီးကျမ်းကြီး။

—စွမ်း, *n.* intellectual ability.

—တိမ်, *v.* to be shallow in intellect.

—ထုံး, 3, *v.* to be dull in intellect implies that the intellect can-
not be further developed.

—ထောင်, *n.* the height of cross-legged or standing image of
Buddh or pagoda ; တရားဗြာဟ္မထောင်။သည်မတ်ရတ်တော်ဗြာဟ္မထောင်
တယ်ထောက်ရှိပါသည်, what is the height of this erect figure
of Buddh ? ရွှေတိဂုံတော်ဗြာဟ္မထောင်တယ်ထောက်ရှိပါသည်, what
is the height of the Shwé Tigôn Pagoda ? ရွှေတိဂုံတော်ထောင်
နှင့်ရွှေမော်တော်တော်ဗြာဟ္မထောင်ချင်းတိုင်းနှိုင်းမရဘူးဆိုပြောကြပါသည်,
they say it is not possible to measure the respective
heights of the Shwé Tigôn and Shwé Mhaw Daw Pagodas.

ညာဏီထု, *v.* to be obtuse in intellect.

—တိုး, *v.* to develop as the intellect.

—ထက်, —ထက်မြက်, *v.* to be keen in intellect.

—ထုတ်, *v.* to put forth the strength of one's intellect, exert one's intellectual faculties.

—ထုံ, —ထိုင်း, —ဗေ, *v.* to be stupid, dull of intellect.

—နက်, *v.* to be profound in intellect, ဂန္ထိကသဏ္ဌာန်ဖြစ်သောသူ ; applied in a primary sense to တိတိတ်ပုဂ္ဂိုလ်။ ရဟန္တာဘုရား။ It is also applicable to persons, but only to those of great intellectual *profundity*, or high scholarly attainments, ပညာနက်နက်နက်နက်နက် ; ဣာဏီနက်နက်နက် is also used in the same sense.

—နည်း (*pron.* နဲး), *v.* to be deficient in intellect.

—ဝါး, *v.* to be acute in intellect.

—ပေး, *v.* to suggest an idea, plan, put up to, &c. ; အကြံပေးသည်။ သညာပေးသည်။ [used both in a good and bad sense].

—ပဂေ, *n.* an intellect of unusual power and brilliancy ; a genius (Pali ပဂေဝ) ; အဘယ်ဆိုမှတ် (ဘွယ်) ရှိအံ့နည်း။ သည်သူတယ် ဣာဏီပညာကြီးသည်။ ဣာဏီပဂေးကြီးပါသည်, this man is a man of great intellect, erudition, he is, in fact, a genius.

—ပူဇော်, *lit.* to render homage to the intellect, *see* ပူဇော်။

—ပွင့်, *v.* to expand as the intellect ; နံနက် စောစောမျှားလိုကြည့်လျှင် ဣာဏီပွင့်ထက်ထက်ထိုက်ထက်ကလေးမျိုးအလှူရှိကြသည်, that if one studies in the early morning, one's mind expands, is the opinion of all mankind.

—ပွါး, *v.* same as ဣာဏီပွင့်။

—ရည်ဣာဏီသွား, *n.* intellectual capacity ; ဣာဏီစွမ်း။

—ရှာ, *v.* to devise, စိတ်ထူးသမ်းသည် ; usually used in a bad sense with the same meaning as အမှုရှာ, to try and get another into trouble by unfair means.

—ထေး, *v.* ; *see* ဣာဏီထုံထိုင်း။ ပေး။

—သညာပေး, *v.* ; *see* ဣာဏီပေး။

—သက်, *v.* to direct the intellect to some particular study.

—သာ, *v.* to excel another in intellectual capacity (*occasionally* used in a bad sense ; ခင်သျှားကညာဏီသာပါပေသည်)။

ဣာဏကာ, ဣာဏီ (Pali), *n.* relatives ; အဆွေအမျိုး။ ဆွေမျိုးဣာဏကာ။ *e.g.*, ဣာဏကာသင်္ဂဟတရတို့က။ ရှိသသောဆွေအကြောင့်ကျန်းမာပကတိရှိကြပေသည်, a phrase constantly made use of in letters.

ညာထောဗျည်း, *n.* one kind of hermaphrodite, *see* ဗျည်းညာထော။

ညာ, *v.* to respect (obsolete). Der. ခန့်ညား and လေးညား။

ဦ, *v.* to be caught as by fire, ဖီးဦသည်။ Der. ဦ။

ဦတ်, *v.* to nod the head ; ခေါင်းဦတ်သည်, to lean a little from its course ; ဦတ် is probably the proper equivalent for the nautical expression of a ship having a "list," *e.g.*, သင်္ဘောထက်ဝဲဖက် (ဘက်) ကျဦးဦတ်နေသည်။ ဦတ်, is very often written ဦတ်။ သူတို့ ၊ ယောက်ခေါင်းဦတ်ကာ။ ထည်ဦတ်ကာ။ သာဓကား ပြောနေသလဲမဆိုနိုင်။ ထွေးဦးကိုအပြင်နဲ့ ဦတ်ထိတ်ပါ, turn the boat's head a little out ; မင်ဘျားဒိပ်ထောင်ဖက် (ဘက်) တိုင်နည်းနည်းအနောက်ဖက် (ဘက်) ကျဦတ်နေသည်, the post on the south side of your house is leaning a little to the west ; ဦတ် is also used in speaking of an umbrella leaning a little to one side when being placed on a pagoda.

ဦတ်ဦတ်, ဦတ်ဦတ်ညောင်းညောင်း, *adv.* indicative of protracted, pleasant sound ; အသံဦတ်ဦတ်ညောင်းညောင်းထည်း, an expression found in မြူကဗျာ ; very rarely, if ever, used in colloquial.

ဦ, 1, *n.* a man's younger brother ; *comp.* အစ်ကို, a man's elder brother.

—အစ်ကိုမောင်နှစ်ယောက်, *n.* the brothers and sisters of a family ; မွေးချင်းပေါက်ဖေ (ဘော်) မွေးပေါက်ဖေ (ဆော်) မွေးပေါက်ဖေ (ဆော်)။

—နောင် (from အနောင်), *n.* an elder and younger brother ; a term applied to the royal family, rahans, nats, ရွှေချင်းညီနောင် near တောင်မြီးကြီး (pron. တောင်မြီးကြီး), a village near Mandalay ; also to images of Buddha (when one is larger than the other) at Taungnu, မြတ်စောညီနောင်။

—မ, *n.* a woman's younger sister ; *comp.* အစ်မ, a woman's elder sister.

ဦ, 2, *v.* to be even, to be equal, consistent (as language or conduct), as much as မှ, to be level, as ground ; မြေဦ, to accord, to act in concert, contribute, join in affording aid, assistance ; ဦညာသည်, to be united, clannish ; တရုတ်အမျိုးမိမ့်တို့အထဲကထထောက်ထောသူအမှုဖြစ်လျှင်အထွန်ဦကြသည်, the Chinese are very united if one of their number gets into trouble ; အစွာကောင်းသောပြောသည့်စကားနှင့်မညီ။ နဝကမ္ဘာဖြစ်လာသည်၊ ၎င်းမိန်းမဆံပင်မှာအရင်နှင့်ထည့်တည်းရှိပါသည်, this woman's hair is equal to her height.

—ညာ, *v.* to be level, to accord, to join in offering aid ; ညီညီညာညာဖြင့် လျှင် သည်အကြံ အောင်စရာ အခွင့်ရှိသည်, if we act in a

united manner, there is a chance of this project being successful.

ညီညွတ်ဖျူဖျူ, *adv.* altogether and quickly ; သောသောဖျူဖျူ။

—ညွတ်, *v.* to be level, to accord ; အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့ဖူး ကျုပ် နက်ပန်ထားပါသည်, if circumstances allow, I will come tomorrow. This is an expression mostly made use of by pôngyis, it being unlawful for them to make a *definite* promise that they will do anything ; by violation of this rule they incur guilt ; ပရိယာယဉာဏ်အာပတ်သည်။

—တူ, to be even, equal.

—မျှ, *v.* to be equal.

—လာခံ, *v.* to give audience, hold a levée (as a king) ; ညီလာခံ (*pron.* ညီလာဝံ) especially refers to the morning and evening levées formerly held by the king, at which the principal ministers were obliged to attend ; ညီလာခံဝင် refers to the ministers entering the palace to attend the levées ; ညီလာခံထွက်သည် to the king leaving the apartment which he might be temporarily occupying to attend the levée.

—လျော်, *v.* to suit, fit, accord with ; သင့်ကဲ့သို့ပြုလျှင်ညီလျော်လိမ့်မည် ထင်သလား, do you think it will answer if I act in this way?

ညှိုး, *v.* to be uneasy, discontented, feel *ennui* ; to be glittering, dazzling, so as to surfeit the eye.

—ညှိုးတောက်, *v.* to dazzle ; မှန်အိမ်မီးလင်းလိုက်သည်မှာညှိုးညှိုးတောက်နေ ချော့လည်, this lamp shines so that it quite dazzles ; ချစ်မညှိုး မူရာရှုမညှိုး အင်္ဂါနှင့်။ ထိုဝင်္ဂလ်မီးဖျက်ခါမှီး။ ညှိုးညှိုးတောက်လှောင်။ နေ့စင်း ထွက်၍ ထင်းထိုး။ ဝင်းဝင်း ပြောင်။ ဘုန်းရောင် ပြောင်။ ရောက်ချေပြီ။ (ပိဏ္ဍိတကတ်)။

—ငွေ, same, 1st def. ; သည်အိမ်မှတထောက်ထည်းနေရသည်မှာအထွန် ညှိုးငွေရာကောင်းသည်, it is very dull having to live in a house by one's self. [*Note.*—ရှင်း is generally used in colloquial, ညှိုးငွေ in books, to express the feeling of being dull from absence of congenial company, dulness of one's surroundings, &c.]

ဣ (ပြော), *v.* to speak or make use of in direct, sometimes somewhat ironical, language, with a view of ulterior advantage to one's self ; ဣသို့ similar to နှဲ့ and မူ။

ဗြေဟ္မနိကာယဝါဒ (Pali ဗြေဟ္မ, သိမြင်း, and ဓမ္မတရား), *n.* the five principles or laws, the intuitive knowledge of which is peculiar to a Buddha ; မိမိအလို ကိုယ်ထော်အိုင် ဆီထော်မှုထတ်သော ဘုရား, namely, သင်္ခါရ (ဖျက်စီးခြင်း), ဝိကာရ (ဖောက်ပြန်ခြင်း), တက္ခ

ဏာ (မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ), မိစ္ဆာန် (ပရိသန္ဓေနေခြင်းမှ ကင်းသောအရပ်),
and ဗညတ် (ခေါ်ဝေါ်ထုတ်အပ်သောအမည်နာမ).

ဗညး, see ဗညး, *pron.* you.

ဗညးမင်းထီး, *n.* a doll ; ဗညးမင်း (obsolete).

ဗညာ, *n.* the *Morinda exserta*.

—ကြီး, the *Morinda citrifolia*, in some parts of Burma နိပါးထား
ကြီး။

—ဂီ, *n.* a species of the same.

ဗညာ, ၁, a word indicative of the purring of a cat ; ကြောင်မြည်သ
ထိုဗညာဗညာနှင့်, in order to quiet their children, Burmese
mothers say ကြောင်ကြီးဗညာဗညာနှင့်သာသတိ။

ဗညာ (ပင်), ၂, *n.* the banyan tree, *Ficus Indica* (of the same
genus with the common fig), (အိမ်ရှေ့ကဗညာ။ ဌာနပြောတောင်
မိတ်ဆောင်မပြုရ။ မိတ်မိမူထား ထိုသူအားစီးပွားထုတ်လေရ။) ဗညာပွင့်ထွင်
ကြိုက်ပါမည်, if the banyan should blossom, I will love you,
i.e., never. *Proverb* ဗညာပင် ဆောက် ထူ ဆောင်မည် ဗညာပေ
ဆောက်မအကျိုးမရ။

—အုပ်, *n.* the *Ficus retusa*.

—ကြတ်, *n.* the common kind.

—ချွတ်, *n.* the *Ficus infectoria*.

—မြေထောက်, *n.* the banyan, which multiplies itself by pensile
branches or stems, which take root in the earth.

—တံ, *n.* a stick smeared with gum from the banyan (ဗညာတံ)
စေး, used to catch birds, especially the ဌာနခါး), ဗညာတံ။

—မိန်းမီး, *n.* the *Ficus nervosa*.

—မြို့, *n.* *Ficus Rumphii*.

—သပန်း, *n.* a species of ficus resembling both the banyan
and the sycamore.

—သပြေ, *n.* a kind of banyan with leaves somewhat similar in
appearance to those of the eugenia.

—ဗုဒ္ဓလေ, —ဗောဓိ, *n.* the sacred banyan or bo tree, *Ficus
religiosa*.

—ထန်း, —သဗျား (from သားဗျား), *n.* a species of the pensile
stem banyan low and extensively spreading.

—ရေ, *n.* water consecrated and poured round a banyan tree ;
any holy water.

ညောင်ရွက်, *n.* a thin plate of metal suspended from the tongue of a small bell, ဆည်းလည်း, or from canopies over figures of Buddh, or canopies under which the king or priest sits.

ညောင်ရေခိုး, *n.* a glazed or unglazed (sometimes glass) pot or jar in which water and flowers are placed as a religious offering, ကြာသွတ်ခိုး; in Burmese houses these are usually met with symbolical of ဓမ္မာ, တရား, သင်္ဃာ. When Gaudama returned from Tawutisá (တာဝုတိယ) from visiting Sekra (စိကြား), the people of သာဝတ္ထိ made him offerings of ညောင်ရေခိုး; hence their origin; ညောင်ရေခိုးတင်။ ညောင်ရေခိုးထိုးသည်။ ညောင်ရေခိုးထည့်။ ညောင်ရေခိုးနတ်ချသည်။

ညောင်စောင်း, *n.* an ornamented bedstead used by the king, royal family, and priests; ညောင်စောင်းအင်းပျံ့ပြံ့။ သထွန်ညောင်စောင်း။

ညောင်ရန်းထိပ်, *n.* the north-western post in the main part of a house; *see under* ထွန်း။

ညောင်း, *v.* to ache, be tired, stiff, as the body when long confined to one position, or the limbs when putting forth a continued effort; *comp.* မော, to be tired, fatigued, and ပင်ပန်း, to be tired, fatigued, harassed in body or mind; more than မော (ပင်ပန်း).

—ညာ, *v.* same; တနေ့ထုံး တွေ့နှင့် ထွားရသောကြောင့်။ အထွန် ညောင်းထွသည် (or ညောင်းညာထွသည်), owing to my having gone in a boat the whole day, I feel very stiff.

ညောင်း (ရောဂါ), *n.* a polite term for gonorrhoea or gleet; ယိ။ ညောင်းမြစ်သည်။

ဗြဟ္မညည်း။ ဗြဟ္မထည်း (*pron.* ထရည်း), *n.* the shin, မြင်းခေါင်း; *comp.* ထည်း။

ဗြဟ္မညည်း, *v.* to be noisy, implying a concert of sounds, သံသည်, scarcely used but in some adverbial form (though it is quite correct to say or write ဗြဟ္မညည်းသောအခါ); ဗြဟ္မညည်းသောအခါ။

ညွတ်, *v.* to be bent down at the end, to stoop, bow down the head, ဦးညွတ်သည်; *comp.* ကျန်း, ကျပ် and နှိ, to be inclined in mind, assent to; သထောညွတ်သည်။ သည်သရက်ပင် အထွန် ယိး သောကြောင့်။ အကိုင်းများ ညွတ်ကြသည်, the branches of this mango tree droop owing to its bearing much fruit; သည်မိန်းမ မြွေကို သာသတောညွတ်သည်။ ငမည်း (မဲ) ကိုညွတ်ပါ, this woman is favourably disposed towards Nga Pyu only, not to Nga Mè.

—ထွား, *v.* to stoop respectfully; less than ဝတ်ထွား။ ညွတ်ထွား။ ရှိမိုးမုခေါ်ထိုးကြောင့်။ ထေးမျိုးပျောက်ကွာ။ ရောက်သောရာမှာ ချမ်းသာထေ့

မူစေကြောင်းနှင့်ဆုတောင်းထော်မှုထိုက်ကဲ့သို့သားတော်မောင်, " I pray, my son, that the benefit due to your prostrating yourself, respectfully revering and adoring (me), you may be free from all danger, and that you may find tranquillity in whatever place you may reach ;" ရွှေထိဂုံစေတီထော်ကြီးကိုရှိသေ
ညွတ်နူး ရှိမှီးဦးမည်ဆိုသဘောထားပါသည်။ I have resolved that I will first respectfully, having religious complacency towards, worship at the great Shwé Tigôn Pagoda.

ညွတ်နူး, *v.* to be cordial, well disposed towards, be pleased, gratified with ; ကြည်ညိုသည်။ ကြည်နူးသည်။ နှစ်သက်သည်။

— ဖြစ်, *v.* ; see ညွတ်ကွား။

ညွန်, *n.* alluvium, mud deposited on the banks of a river or the sea ; *comp.* အနပ်, အနည်, နန်း and နံ ; အကြင်အံ့သည်စေကြောင့် ဖြစ်တတ်၏။ ထိုစေကြောင့်ဖြစ်သောညွန်ကို ချေဖြင့်လည်း ကောင်းဆေးသည် ရှိသော်စင်သကဲ့သို့ ထိုအတူလည်းကောင်း အကြင်မကောင်းမှုသည်။ မိတ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်၏။ ထိုမိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောမကောင်းမှုကိုမူကား မိတ်ကြောင့်လည်းစင် သည်ဖြစ်ရာ၏။

— ဖျောင်း, *n.* same.

ညွန်, *v.* to be slender and tapering upwards ; *comp.* သွယ်, to be slender and tapering, to be uncommonly fine and nice (applied to silks, &c.). Der. အညွန့်, *n.* sprout, a young twig, a branch ; စကားညွန့်တက်ပြောသည် or စကားညွန့်တက်သည်, to prolong a discussion in a perverse manner on any subject when asked to desist.

ညွက်, *v.* to be diminutive, smaller than common, undersized ; ထူရံသည်။ ဟိုသည်။ ထူညွက်ကလေး, a man of small stature and slight build ; အသံညွက်ကလေးနှင့်ပြောသည်, to speak in a squeaky tone.

ညွင်း, 1, *n.* a kind of trumpet, French-horn ; ဝောင်းညွင်းပတ္တိလေး။ ကခြင်းသိခြင်း။ ဝောင်းညွင်းပတ်သ။ တီးမှုတ်ကာနှင့် (ကြိုးကြာမျှ)။

ညွင်း, 2, *n.* a cutaneous disease appearing as a white spot on the skin (said to be contagious) ; ဝါးညွင်း, it is alleged, makes its appearance when the rice-plant flowers (?) and disappears after a short time ; the Burmese consider this kind adds to a person's beauty (ဆင်ညွင်း is considered to be very disfiguring) ; မလေးစင်မင့်နဖူးညွင်းတတ်ကလေးသည်။

— ဝေါက်, *v.* to appear as such disease.

— ဖြောက်, *n.* the same disease appearing in speckles of any colour, usually applied to bullocks and elephants. It is considered a mark of beauty in the latter animal ; *comp.* ဝါစေ့ဖြောက်ညွင်းဆိုး, *v.* to have a dirty, unhealthy appearance, as a person who has been long sick ; ညွင်းဆိုးဆိုးမှု, to have a grubby appearance, သည်သူနာညွင်းဆိုးဆိုးရှိသည်။

ဗြဲး, 3, *v.* to cut into long slices, as flesh for drying; *comp.* ဗွာ။
အမည်းထားဗြဲးသည်။အမည်းဗြဲး။အမည်းဗြဲးကြပ်တင်ခြောက်။

ဗြဲး, 4, *v.* to be soft, quiet, pleasant, ဖြည်းထည်။သာသည်; only
used adjectively or adverbially, ဖြည်းဗြဲးသက်သာ။ဗြဲး very
often follows another verb or adverb; ခင်ဘျားဒိပ်မှာသူမော့ရှိ
ထည်။ ဖြည်းဖြည်းဗြဲးဗြဲးထွားပါ, sir, there is a sick person in
the house, go softly, please; ကျောင်းထကာဦးပန်းပုံသားသွီးမျှား
ကို ဆုမထည်အခါ အော်ဟစ်၍မဆုပါ။ ဗြဲးဗြဲးသာသာ ဆုမထေ့ရှိသည်,
Kyaungtaga U Pan Bôn, when correcting his children,
does not vociferate, but has a habit of doing so in a gentle
manner.

—ပန်း, *v.* same; သာသာဗြဲးပန်း။ ရည်းစားခြင်း စကားပြောကြထွင်း။
သာသာဗြဲးပန်း ပြောဆိုထေ့ရှိသည်, when lovers converse with
one another, they do so in a quiet, pleasant manner.

—ဗျောင်း, *v.* to persuade gently; ဗျောင်းဗျသည်။ဖြားရောင်း။

ဗြဲ, *v.* to squeeze (as if to extract something), to squeeze and
express; *figuratively* to worm a secret out of any one;
စကားကိုဗြဲထုတ်သည်, with နို့, to milk, *e.g.*, နွားနို့ဗြဲ, to milk
a cow; with နှာ, to blow the nose (နှာဗြဲသည်); ကျင်ကြီးဗြဲ။
ကျင်ငယ်ဗြဲ (ဗြဲထုတ် is often used), to *strain* when evacuat-
ing the intestines, as when suffering from dysentery or in
passing urine, *e.g.*, အဗြဲရသက်သာသည်, the straining is re-
lieved (*lit.* the *having* to strain is relieved).

—ဗျပ်, —ဗိပ်, *v.*; see the parts.

ဗြဲ, *v.* (absolute), *hence* ထဗြဲထဗြဲ, to snivel (*e.g.*, ထည်အကလေး
အသံဗြဲထဗြဲနှင့် မိနေသည်), and ထဗြဲထဗြဲပြောသည်, to speak
with a suppression of nasal sound, to snuffle; သည်ထူစကား
ပြောသည်မှာထဗြဲထဗြဲနှင့်ဘိန်းစားစကားပြောထလိုက်။

ဗြဲး, *v.* to hurt, injure, oppress, distress, treat unjustly and
severely in a cruel manner, to bully, နှိပ်စက်သည်; not used
singly; ဆဲကလူ (*pron.* ကလူ, *not* ဝလူ), *adv.* from same; နှိပ်စက်
ကလူ, in a cruel manner.

—ဆဲ, —ပန်း, *v.* same, to tame as a wild ferocious animal;
ကျွန်ုပ်ကိုဗြဲးဆဲထေင်ထည်း ထထ်အကျိုးထူး ခင်ဘျားခံစားရလိမ့်မည်ထင်ပါ
သထဲ, though you may oppress me, what extraordinary
benefit, sir, do you think you will enjoy therefrom? ကျွန်ုပ်
နွားသိုး အကွန်သိုးသေခွကြောင့် အစာမကျွေးဘဲ ဗြဲးဆဲထားသည်။ လူသိုး
ထားပြီဆိုသည်။ ထိုင်းသူပြည်သားတို့ကို။ဗြဲးဆဲကလူနှိပ်စက်ကြသေခွကြောင့်
မခံနိုင်ဘဲရှိကြသည်, because evil persons and dacoits oppress
the people of the country in a cruel manner, they are un-
able to endure it.

ဗွင် (from ဗွင်), *v.* to pinch, squeeze, compress between two, to express, press out certain kinds of oil, such as ကြက်ဆူထီး ; နှင်းဆီ။ သစ်ပွေ့ထီး, also called ဖတ်ဖတ်ထီး, *n.* a blacksmith's tongs, ဘျက်။ သံညှပ်ထားခေါးမှာလည်း။ Der. မီးညှပ်၊ မီးဝါညှပ်၊ မွေးညှပ် and ဝါးညှပ်။ လည်ညှပ်တိုင်, the posts which support and maintain erect a ထံခွန်တိုင်။

ဗွင်မိုး, *n.* the clavicle, collar bone.

ဗွာ, *v.* to be considerate, have regard to another's feelings or interest ; *comp.* ထောက် and ဝနာ။ ကိုယ်ချင်းစာသည်။ သည်အမှုမှာ ဘယ်သူမျက်နှာကိုမျှညှာစရာမရှိပါ, in this case (or matter) there is no occasion to regard any one's feelings (*lit.* there is no occasion to show regard to any one's countenance). [ဗွာ is also used in the sense of putting down or placing anything gently (perhaps "tenderly" is the best English adverb to express it), *e.g.*, ဖုတ်ကျိညှာပြီးချပါ, put the boat into the water gently ; မြင်းခြေထောက် ညှာပြီးထောက်သည်, the horse puts its foot down tenderly on the ground.]

—ထာ, —တွယ်, *v.* same.

—ထောက်, *v.* same ; သိညှည်းမင်းကြီးသားထော် ဝေသန္တရာကို ဆင်ဖြူထော် တူသည့်အတွက် ပြည်သူပြည်သားတို့က မညှာမထောက်ကြဘဲ။ နိုင်ငံမှနှင်ထုတ် ကြလေ၏, the people of the country banished from the kingdom without showing any consideration King Theinzi's son, Wéthandaya, on account of his making an offering of the royal white elephant.

ဗွီ, 1 (*pron.* ဗွီ), *v.* to ignite, kindle, catch fire ; မီးညှိသည်။

ဗွီ, 2 (*pron.* ဗွီ), *v.* to make even ; to persuade, accompany ; အဖေ (သော်) ဗွီသည်, to tune a Burmese harp or lute ; ခောင်း ဗွီ။ ကျွန်ုပ်တို့သို့သော် (သော်) ထာမညှိပါနှင့်, do not, please, come and persuade me to steal and be your companion in death. [*Note.*—Alluding to the former practice in Upper Burma of putting thieves to death.] [အကြောညှိ, *v.* to reduce the muscles to a uniform tension, preparatory to massage, by treading.]

ဗွတ်, *v.* to endeavour to bring (others) to a union of sentiment or action.

—နှင်း, *v.* to consult with a view to union of sentiment or action.

—ဗွတ်, *v.* ; see ဗွတ် [to cause to nod, to wag up and down as the head].

ဗွီ, *v.* to smell rank, as fish, flesh, blood, or water when a crocodile is in the vicinity, or a human being when smelling of

stale perspiration (လက်ပတ်စေ့နံ); ဆည်နေရာမှာတယ်ညှိစေ့နံသည်။
မိကျောင်းရှိသည်နှင့်တူသည်, there is a rank smell in this place as
if there was a crocodile.

ညှိငှာတ်, —ထောက်, in books မှောင် (which is the correct way of
writing this word), *v.* same.

ညှော်, *v.* to smell offensively, as any oily substance when fried
or otherwise subjected to the action of fire. Der. အညှော်
(also applied to the sulphureous fumes of lucifer matches).

—စေ့နံ, *v.* same.

—မိ, —ဝင်, same as ညှော်သင့်။

—ဆင့်, *v.*; see အညှော်ဆင့်, to have such a smell take effect on
the human system, *e.g.*, as on a person who is ill with
fever or suffering from any other serious ailment, or one
who has a boil or any bad cut or wound. Sick persons
amongst the Burmese are in great terror of such smells
and many deaths are attributed to deceased persons hav-
ing been subjected to them before death (ညှော်သင့်နံနံသည်,
the smell of wood-ashes after a fire has taken place in a
jungle and on which rain has fallen). Burmese mothers
are always anxious to prevent young children, whether in
a sound state of health or not, being subjected to such
smells. The Burmese are of opinion that they have a de-
leterious effect on parrots (ညှော်သင့်သည်); တယ်ညှော်သည်ဟေ့။
ချင်ထောင်ကျီသားထိုက်ပါ, there is something offensive being
fried in oil; put down the mosquito curtains; (2) ညှော်မိ
ထိုသေသည်, he died because he was subjected to the smell
of something being fried in oil.

ဇိ, 1, a bow-string; ထေးဇိ, the string of a musical instrument
(infrequent); စောင်းဇိမချော့မထင်းစောင်းဇိနှင့်သကဲ့သို့။

ဇိ, 2, *v.* to charm, lure, decoy, fascinate as a serpent. The Bur-
mese have an idea that the python fascinates by means
of his navel string; 'ဝါးကြီးမြေချက်ကြီးနှင့်ညှော်သေသွေကြောင့်တရပ်ပတ်
ပတ်ထပ်ထပ်ချာချာနေရ၍တပါးအရပ်ထိုခွါသွားခြင်းငှာမထတ်နိုင်ပါ။

ညှီး, *v.* to be dull, faded, wilted, to begin to wither; နှမ်းသည်,
to be of a sad, dejected countenance; မျက်နှာမသာ။တယ်
သည်လူကြီးမုက်နှာညှီးသည်။ မိန်းမဆိုးထိုမှတ်သည်, this elder's coun-
tenance is very dejected, I think it is because he has lost
his wife.

—ချိုးပူသာ (ခါ), *v.* to be utterly broken down by grief or trou-
ble.

—ခွေ, *v.* to sit or lie down in a dejected manner with the
limbs drawn up (ညှီးညှီးခွေခွေနေသည်).

ဗြိုး ငယ်, *v.* to be sad in countenance or mind (crest-fallen) ;
ဗြိုးဗြိုးငယ်ငယ်နေပါနှင့်။

— နှမ်း, *v.* same as ဗြိုး and ဗြိုးငယ် ; *also* to be languid, exhausted, worn out, withered as flowers (မျက်နှာဗြိုးနှမ်းသည်)။

— မြန်း, *v.* ; *see* ဗြိုးငယ် (infrequent) (မျက်နှာဗြိုးမြန်းပင်ပန်းသောအတွင် ထင်ပါသည်နှင့်မရတ်)။

— ချေ့, *v.* to be dry and withered, as the leaves of a tree (or as the skin of a human being, အသားအရည်ဗြိုးချေ့သည်) ; sometimes used figuratively ; ငါ့ကိုယ်ထော်စည်းဗြိုးချေ့နှာကြည်း။ ခွန်အားနည်းလှပြီ (ဆန်နည်းမင်းဝတ္ထု) ကျွန်ုပ်တို့ပျိုးသတ္တု ပန်းပင် အရွက်များဗြိုးချေ့သည်, the leaves of the flower tree I have planted are withered.

ညွတ်, 1, *n.* a snare, noose fixed on the ground ; one kind of ကွင်းချော (a slip-knot or noose of any description) ; *comp.* ချောကွင်း, a noose held and drawn tight by the hand.

— ကွင်း, *n.* same ; မနဉ်ဉာဏ်ဥဒေါင်းမင်းညွတ်ကွင်းမှမိရသည်။ ကြိတ်များကို ထယ် သတ္တုအခါ ညွတ်ကွင်းနှင့်ထယ်သည်, in decoying (jungle) fowls, one does so with a noose.

ညွတ်, 2 (*pron.* ညွတ်), *v.* to bend down, commonly to sink in the middle, as a piece of timber or a flaw. (It sometimes, though rarely, means to incline the mind, acquiesce, to persuade. There is a sentence in ကြိုးကြာပျို့ as follows : ဝေတနာမိတ်။ ငရဲထိုမိတ်၍။ မိတ်ထော်ညွတ်ပြောင်း။ မှီနှင့်ယောင်းကွင်း။ ထပ်ထောင်းပျင်သူ။ မေးထော်မူသည်။ သည်ကြမ်းလူတွေထိုင်လို ညွတ်သည်, this floor, owing to people sitting on it, is (giving) or sinking in the middle ; အဘိဓမ္မာဆီသို့ကျထွင်လူတိုင်းဦးညွတ်ရသည်, when it comes to (discussing as to who has) knowledge of the abhidhamma, every one has to pay him obeisance (*lit.* bow the head), *i.e.*, as being their superior.

ညွှန်, *n.* to show, point out ; ပြသည်။

— ပြ, *v.* same ; ကျွန်ုပ်တို့ထံးညွှန်ပြပါ, please show me the road ; ထက်ဗြိုးညွှန်ရာ (or ညွှန်ပြရာ) လိုက်သွားပါ, follow and go, please, in the direction that I point with my forefinger.

ညွှန်း, *v.* to show, make known, disclose, reveal, indicate ; ဖေ (တော်) ပြသည်။ ရည်ညွှန်း။ နေရာကို ညွှန်းပြီးကားသည်မထုတ်ပါ, he did not disclose the place where he is going to ; မရည်မညွှန်းဘဲရေးသည့်စာ, a letter written without reference to or indicating for whom (intended) ; ထရားဟောမိုး။ ကုသိုလ်ပျိုး၍။ အကျိုးထိတွေ့ပြညွှန်းပေသည်။ (သံဝေပျို့)။

— ပြ, *v.* same as ညွှန်း။

ဋ (ဋသံထွင်းချိတ်)

(The eleventh consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of cerebrals.)

ဋီကာ (*pron.* ဋီဂါ) (Pali), *n.* a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of the Rahandas, အဋ္ဌကထာ။

—ထရာ, *n.* a commentator on ditto.

ဌ (ဌဝင်းဘဲ)

(The twelfth consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of cerebrals.)

ဌာန (Pali), *n.* a place, အရပ်။ [မိမိနေရင်းဌာနသို့ပြန်သွားပါသည်, he went back to his original place of residence (*i.e.*, house); နေရပ်ဌာနထပ်ဒေသကပါသည်]. The following are the Burmese equivalents for the different departments of Government service in Burma:—

မိုးဝိဇယဌာန, Home Department.

ထရာဇာရတ်ဌာန, Judicial Department.

အခွန်ထောင်ဌာန, Revenue Department.

စစ်ဌာန, Military Department.

မိုးဝိဇယဌာန, Public Works Department.

အရပ်ရပ်ဌာန, General Department.

ကြေးတိုင်ဌာန, Revenue Settlement Department.

မိုးဝိဇယဌာန, Foreign Department.

လယ်ယာဌာန, Cadastral Survey Department.

ဥပဒေပြဌာန, Legislative Department.

သစ်ထောဌာန, Forest Department.

ထရာဇာရတ်ဌာန, Civil Department.

အကောက်ဌာန, Customs Department.

စာတိုက်ဌာန, Postal Department.

ကြေးနန်းဌာန, Telegraph Department.

ငွေထိုက်ဌာန, Accounts Department.

အကျဉ်းဌာန, Jail Department.

ရာဇဝတ်ဌာန, Police Department.

ပညာဌာန, Education Department.

—ဌာနဧကောသတ္တ (*pron.* ဌာနဌာနဧကောသတ္တ), *n.* the faculty of appointing the right man in the right place (ဌာနဌာနဧကောသတ္တဉာဏ်။)

ဌာန်ကရိုင်းကျ (*pron.* as spelt, the ရ being *pron.* as 'r'), *v.* to accord in pronunciation with a correct standard of orthography ; [also applied to composition] ; လက်ရေးဖြစ်ထွန်းစွာပါ၏ ဆိုသောဌာန်ကရိုင်းကျအောင်ရေးတတ်ပါ။ အပြောအဆိုဌာန်ကရိုင်းကျပြောဆိုတတ်သည့်လူတို့။ ဌာန်ကရိုင်း သေချာစွာမှတ်ပြီးထွန်းစွာဖတ် (ထတ်) သရဏ္ဍာတ်တော်မူကြပါလှန်လော။

ဌာပနာ (*Pali*), *v.* to enshrine, to inclose in a pie (ဌာပနာမုန့်), မင်းတုန်းရှင်တုရင် ထည်ထောင်မှုသော ကုသိုလ်တော်စေတီကြီးတွင် ပါဠိ အဋ္ဌကထာများကိုရှာပေတွာ။ ငွေပေတွာ၌ အက္ခရာရေးတင်၍ ဌာပနာတော်မူသည်, King Mindôn inscribed in letters the *Pali* commentary on thin gold and silver leaves and enshrined them in the great pagoda of "Great merit" which he erected.

— ထိုက် (*pron.* ဌာပနာဒိုက်), *n.* a shrine.

— သွင်း, *v.* to inclose in a shrine.

— သွင်းမုန့်, *n.* a pie ; မုန့်ဌာပနာ။

ဋ္ဌိ (*Pali* ဋ္ဌိတိ), *n.* continuance ; ထည်ခြင်း။ ဥပါဒ်။ ဋ္ဌိ။

ဋ္ဌိတိတ္ထဏ (*Pali*), *n.* same, the continuance of thought ; စိတ်၏ထည်ခြင်း, *see under* ဝိတ္တတ္ထဏ။

ဋ္ဌေး, *v.* to have in abundance ; ကြွယ်ဝသည်။ *Der.* သူဌေး၊ ဗိုလ်ကောင်၊ နှိမ့်တခေါက် ဖြန်ထားလျှင် ဌေးချော့ပေါ့လေကွယ်, if we come back after a trip to Bangkok, we shall of course have in abundance.

၃ (ဒရင်ကောကံ)

(The thirteenth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of cerebrals ; not initial.)

ဗ (ဒရေမှတ်)

(The fourteenth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of cerebrals ; not initial.)

ဏ (ဏကြီး)

(The fifteenth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of cerebrals ; not initial.)

ထ (ထဝင်းပု)

(The sixteenth consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of dentals.)

ထ, ၁, an abbreviation of ထပ်, one ; an abbreviation of ထပ်, other.

"are subject at a certain age; it is called တက်သည်, "a word signifying to 'mount,' and takes its name from its commencing in the feet (ပါဒရက်ရောဂါ), and ascending up through all the members of the body. It presents the appearance of a stupor or numbness, by which the patient is at last deprived of all feeling and even of speech. The Burmese attribute it to the wind, but its true cause seems to be congealing and torpor of the humours, particularly of the nervous fluid, from the want of exercise, as also from the intemperate use of viscous and acid meats. Its only cure seems to be a violent friction of all parts of the body with the hands to excite circulation."—Forbes' *British Burma*, p. 236] ; [မြင်းတက်စီး, to mount a horse (တက်ထင်နေချိန်, "like the newly-risen sun," this expression is found in the Paramigan)].

တက်ကံ, *n.* the period in a cycle (တက်) in which man's age increases from ten years to an asankya (အသင်္ကေ).

—တိုက်, *v.* ; see last def. and တိုက်သည်. The Burmese oftener say တက်သည်။ တိုက်သည် than တက်တိုက်။

—ခါး (pron. တက်ခါး), *adv.* without any personal trouble or expense or responsibility ; this word with ခေါင်းဖြီးဖြီး is commonly made use of in buying a horse, cart, boat, &c., *e.g.*, ခင်ဘွားလည်းတက်ခါး ခေါင်းဖြီးဖြီး ထယ်ထောက်နှင့် ရောင်းနိုင်ပါသည်။ *Anglicè*, how much will you be able to sell your cart for as it stands ? *i.e.*, with everything complete.

—ငွေ, *n.* pecuniary proceeds ; applied to the interest on money ; အထိုးငွေ။

—နာ, *n.* a convulsive fit.

—သက်, *v.* ; see the parts ; တက် and သက် sometimes coupled together for the sake of euphony.

တက်, 3, *v.* to make the sound which the word indicates ; used
• adverbially only. Der. ကထောက်ကတက်ထောက်တီးထောက်တက်။

—ခေါက်, *v.* to make a clucking sound with the tongue against the roof of the mouth, indicative of anger or regret (or when driving bullocks or buffaloes in carts. It does not necessarily imply that the person driving bullocks or buffaloes is angry) ; မောင်မြူသူမြင်းကလေး သေသွားလို့ တက်ခေါက်ခေါက်နှင့်နေသည်။ မောင်သာထွန်းသူကိုအများက သူမိုးလုပ်ပတ်လို့ တက်ခေါက်ခေါက် နှင့်နေသည် ; in these instances the meaning may, of course, be figurative [တက်တက်ခေါက်ခေါက်ပြော။ in the way of speaking in an unfeeling, heartless manner.]

တကင်း (ပင်), *n.* a species of palm.

တကန့်, *adv.* on unfriendly terms ; ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်လျက် (*e.g.*) လူချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်တကန့်ဖြစ်အောင်ပြောတတ်သည်။ တကန့် is an obsolescent word.

တကယ် (*pron.* တဂယ်), *v.* ; *see* အကယ်, *e.g.*, နှင်တကယ်ထား, are you in earnest ? do you mean it ? This expression is used in anger ; တကယ့်လူ is an expression used in a good and bad sense indicative of admiration or scorn. In a good sense the English (colloquial) expression perhaps would be "An A1 man ;" in a bad sense it perhaps would be equivalent to the English expression "a thorough-bred scoundrel," တကယ့်အတုတ်အဟတ်ဘဲထင်ရသည်, one was obliged to think that such was actually true (or real).

တကယ်၍, *see under* အကယ်၍ (*rare*).

တကာ (*pron.* တဂါ), *n.* ; *see under* ဒါရကာ, a layman ; သုရားတကာ, a layman who has built (or supposed to have built) a pagoda ; ကျောင်းတကာ, a layman who has built a kyaung or monastery ; တန်ဆောင်းတကာ။ ကန်ကြီးတကာ။ ရွှေထီးတကာ။ စေတီတကာ။ ရေချင်းတကာ။ စာတကာ။ စာထိုက်တကာ (*pron.* စခိုက်တကာ) (applicable to a နိဗ္ဗာန်တကာ or to one who has built a နိဗ္ဗာန်ကျောင်း။ ရဟန်းတကာ, one who supplies all the requisites to a priest when ordained).

——ဥပါ [*pron.* တဂါဥဗ္ဗာ (ဥပါသကာ)], *n.* same.

——မ (*pron.* တဂမ), *n.* a lay woman.

တကာ (*pron.* တဂါ), *2, a.* all ; အားလုံး, အလုံးစုံဝင်သိမ်း, *e.g.*, လူတကာလူ, every one ; အသီးတကာအသီး ခူးရည်းသီးအဆိန်ဆုံးပါ, of all fruits the dorian is the most luscious ; ပန်းတကာပန်းစဉာယပ်ပန်းအမွှေးဆုံးပါ, of all flowers, the jasmine is the most fragrant ; သူများတကာသူတကာများ, every one ; သူတကာများသောက်သည့်ရေအိုး, the water-pot that every one drinks from.

တကား, *verb. affix* closing a sentence, indicative of some emotion, *see* Grammar. [In colloquial တကား is used, which no doubt is a corruption of တကား ; in some northern parts of Upper Burma, notably in the Wuntho territory, တကား is still used in colloquial, *e.g.*, ရှိတကား, there is indeed ; မဝေအင်သင့်တေပါသည့်တကား, divided it, alas ! without its being proper to do so. In colloquial ခင်ဘူးတယ်နိဂါကတား, "you, sir, are indeed foolish ;" မင်းတယ်ဗျင်းပါကတား, "you are, indeed, useless ;" မိန်းမကတေး တယ်လှပါကတား, "the girl is indeed pretty."

တကောင်းမြို့, *n.* a city in Burma between Mandalay and Bhamo, sacred name ထက်ထရေ တကောင်တံတံ, famous as the reputed birth-place of ရွှေသန္တဝ and ဓမ္မာသန္တဝ, တကောင်းကြီးမြို့။

တကောင်း, *n.* a long-necked jug, usually earthen (a goglet), but of any material, †ရေတကောင်း; *comp.* ဖွတ်ခိုး —တကောင်းကိုင်ရေ စက်ချ, *lit.* “when the goglet is held and the water is poured upon,” a term used in reference to the dedication of religious offerings.

တက္ကတုန်း (Pali တက္ကတ), *n.* a Tirttika, a sect existing in India in the time of Gaudama; a heretic, ခိဗ္ဗိ (obsolete).

တက္ကသိုလ် (ပြည်), *n.* a well-known town in the Punjab, called by the Greeks Taxila and found in the Buddhist legend as the great university of ancient India, as Nalanda (နာလန္ဒာ) was in later times.—(Buddhist Birth Stories by V. Fausboll, translated by Rhys Davids, p. xxii); တက္ကသိုလ်ဆရာ, *n.* a professor of the aforesaid university. [Even nowadays the Burmese style a person of unusual mental attainments as တက္ကသိုလ်ဆရာ.]

တက်တက်, *adv.* clean (gone) as in တက်တက်လှန်ပြီ။ တက်တက်စင် ပြေးဆည်ခြင်း, a horse that runs so fast that it gets “clean away” from any other; တက်တက်စင်။ တက်ဆည်မီးအုံပျံ, a fire balloon that ascends and goes clean away; ဆည်သူတက်တက် ကောင်းကြီး, *Anglicè* (colloquial) this man is an out-and-out good fellow, or တက်တက်မိုးကြီး, an out-and-out honest fellow.

တက်တူ, *n.* a species of lizard or chameleon.

တကျက် (ပင်), *n.* a species of screw-pine; သတေ့, တောတကျက်, ရေတကျက်, varieties of same. The တကျက် is sometimes known as တောခန်းပင်။

တကျည်း (pron. တဂျည်း), *n.* the *rectus abdominalis* muscles, including various tendons which unite in forming the *linea alba*. [The Burmese say that if the operation known as တကျည်းခွဲ is performed, it causes a woman to be childless.]

ထကြားကြီးမိန့်, *n.* reed fern.

ထကွနက် (from ထင်, one, အကွ, with, and အနက်, a collection), *adv.* together with; လင်မထား ထကွနက်လာကြ သည်, *comp.* ထပြိုင်နက် [Note.—Though not often used, ထကွနက် is an elegant expression.]

တခါတည်း (pron. ထကတဲ) (from အခါ, a time), *adv.* all at once; ပြီးအောင်, in colloquial, often used with ခဲ, probably a corruption of မှုခဲ, *e.g.*, ပန်းထေးကြွေလိုက်သည်မှာ။ တခါတည်းခဲ, the flowers fall off so quickly all at once; sometimes တခါတည်း, or

တခါတည်းမဘဲ is used often alone by way of interjection (usually by women) to express strong disapproval or vexation.

တမိမိ, *adv.* titteringly, တမိမိနှင့်ရယ်သည်, *e.g.*, ထူထိုရည်းစားပျောက်အခန်းတည်းကတမိမိရယ်ကြသည်။

တခုထပ် (from တခု, one, and အထပ်, middle), *n.* a woman who has been divorced from (or lost her husband by death, တခုထပ်ထပ်ကွာ) ; the half of some original, as အင်းတခုထပ်, the half of a journey ; ငွေတခုထပ်တိုး, 50 per cent. interest ; ကျွန်ုပ်တို့မရောက်ခဲ့ဘူး။ အင်းတခုထပ်တွင်ပြန်လာရသည်, I did not arrive at Pegu, but was obliged to come back half-way on the journey [the expression တခုထပ်, when applied to a woman, is not considered polite].

တခဲနက် (from တင်, one, ခဲ, to be hard, and အနက်, a collection), *adv.* in a commingled, blended manner, all in one mass, frequently applied to sounds and colours, တခဲနက်သောအသံ, *e.g.*, အတ္တမိန့်သံတိုင်အောင်။ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်တခဲနက်သောအသံသည်ဖြစ်၏။ ဟိမဝန္တာတထောင့်တခဲနက်ပုံတင်သစ်ကုန်၏။

တချက်တည်း (often *pron.* တချက်ထဲ), *see under* အချက်, *adv.* at once ; မွေကို တချက်တည်း သေအောင် မိုက်လိုက်သည်။ တချက်တည်း ထဲအောင် မိုက်လိုက်သည် (1) သည်လူပျောက်အကြံတချက်တည်းဘဲ။

တမျှ, *pron. a.* same. ; အမျှ။

—ထက်, same as တမျှ။ ကျွန်ုပ်ပစ္စည်းများကိုတောင်းရမ်း၍တဝက်သာ ရပါသေးသည်, I have only received as yet some of my property which I demanded.

တခြား, *pron. a.* other ; အခြား။

—တပါး, *adv.* to or from somewhere ; တခြားမိ [same meaning as တလိုတပါး။ တခြားသွား or တခြားတပါးသွား]။

တင်, 1, *n.* a hamper, pannier, hence တတင်, a pair of panniers ; တင်တတင်, a single pannier ; တတင်တတင်။

—ကျည်း, *n.* the cross piece or yoke on a creature's back, from the ends of which the panniers are suspended.

—ချင်း, *n.* same as တင် (most common) ; ဝန်တင်ခြင်း။

တင်, 2, *n.* the breech, posteriors ; not used singly ; ဝန်ချင်း။

—တထိပ်ချိတ်, *v.* to place one knee over the other ; commonly used adverbially with ထိုင်, အိပ် and နေ။

—ပါး, *n.* the side of the posteriors.

—ပါးခွက်, *n.* the acetabulum.

—ပါးဆုံ (*pron.* တင်မဆုံ), *n.* the upper parts of the posteriors.

—ပါးဆွဲ, *n.* the lower parts of the posteriors,

ထပ်ပါးရိုး, *n.* the hip.

— ဖျဉ်ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as Burmese when not in the presence of a superior; commonly used adverbially with ထိုင်; *comp.* ထက်ဝတ်ပွဲ; cross-legged images of Buddh are designated တင်ဖျဉ်ခွေကိုယ်ထောင်။ တင်ဖျဉ်ခွေတဆူ or တင်ဖျဉ်ခွေတေဝတဆူ။

— ဖိထပ်ပါး (pron. တင်ထိထပ်ပါး), see တင်ပါး။ ဖြီးထူးထပ်ပါးခေါက်စင်းသည်, a term used by persons who deal in cattle, and metaphorically applied to human beings taking stock of one another (လှကံခတ်), but in the latter sense is not elegant.

— ပါးထွေးစီး, *v.* to ride; ride as a lady in European fashion.

— ပါးထွေထိုင်သည်, *v.* to sit sidewise on a bench, table, boat, &c.

— သား, *n.* the flesh of the posteriors; ထပ်ပါးသား (pron. တင်ဗသား) ထပ်ပါးထိုး။ ထပ်ပါးခွတ်ကျောသည်။ ထပ်ပါးခွတ်ကျောကျသည်။

— သီး, *n.* the lower prominences of the posteriors; ထပ်ပါးသီး။

ထပ်, 3, *v.* to put or place upon, to put aground or to be aground, as a boat or ship, to stretch as a bow, that is, place the bow-string on the catch, to remain; အဖတ်ထပ်, to be alive (သားသွီးမထပ်ပါ); ရှင်သည်, to go up a river obliquely, crossing (so as to allow for the force of the current) above the place one wishes to reach on the opposite bank; ခေထပ်၍ လူးသည်။ စားပွဲပေါ်မှာတင်ထား, place it on the table; လူနန်းခေါ် မီးသင်္ဘောမြစ်ကွေ့အောက်သောင်တွင်တင်နေသည်, the steamer called "Yunan" is aground on a sandbank below Magwè; မရိန်ရ သားသွီးမထပ်ဘူး။

— လူး, *v.* to do beforehand, to anticipate (to forestall, see ခေ ကူးညာတင်); ခေညာဆန်ပြီးတင်လူးကြမို့, let us go up the river and cross so as to reach (allowing for the force of the current) a place below; သည်အမှုမှစောစောတင်လူးလုပ်မှအတော်ကျနိုင်သည်, it is only by anticipating and acting belimes in the matter that it can be satisfactorily done.

— စား, *v.* to use a figure of speech in which words are deflected from their common meaning, to take advantage of another in order to gain something, to circumvent; ဥပစာ ထင်စားသည်, *e.g.*, ထမင်းချက် for ဆန်ချက်, or ဆရာဦးရီးဟင်ကျောင်း ကထာစာအံသည် for ဆရာဦးရီးဟင်ကျောင်းက လူကလေးများထက်စာအံသည်။

— စီး, *v.* to get the advantage of, to be dictatorial and dogmatical, patronizing in speech, or in familiar English "to lay down the law;" သည်သူသူထပ်ပါးအပေါ်၌တင်စီးပြီးပြောတာသည်;

this person is in the habit of speaking in a dictatorial tone to other people.

ဆင်းဆောင်, *v.* to place on and carry (as on a vehicle).

—မိ, *v.* to be beforehand to the advantage of.

—ရင်, *v.* to do beforehand, to anticipate ; ဆင်းကူး။

—ရနံ, *n.* a saddle-cloth ; *see also* ထက်ထင်ရနံကုန်းခံ။

—ဇော့က်, *v.* to address a monarch (or a mingyi, but strictly speaking applicable to monarchs alone), *e.g.*, နတ်ပြည်စံမင်းထရားကြီးထက်ထက် ရှေ့ထော်မပြတ်ဝင်ထွက်ခစား။ အရပ်ရပ်ကြောင်းရာများ ကိုထောက်တွန်းထင်ဇော့က်သနားထော်မြတ်ခံပါရသည်။

တင်ကျီး (*pron.* စင်ချီး), *n.* a cormorant.

တင်ထဲ, *n.* a syrup, molasses, boiled juice of the palm, cane, &c. ; ထင်ထဲခံ။

တင့်, *v.* to appear well, be comely, goodly, becoming, proper, as conduct ; သည်ဒိန်းမကထေး အသင်းရှုပကာယ အထွန်တင့်သည်, this girl's personal appearance is very comely ; အရှင်ထည်းဖြင့် ကျွန်ထည်းတင့်, as the master's position is exalted, so is the servant's decorous.

—အပ်, —တယ် (most common), *v.* same ; သည်မြို့တွင်စာပေကျမ်းဂန် တတ်သသူအထွန်ပေါများသောကြောင့်။ အထွန်ပင်တင့်အပ်ကျောက်ပတ်သည့် အရပ်ဒေသဖြစ်ပေသည်, because there are many scholars in this town, it is indeed a very agreeable locality ; သည့်ဆိုပြုချင် တေင့်တယ်ပါ, it is not becoming if one acts in this way.

—ထောင့်တင့်တယ်ရှိ, *v.* same.

တင်း, *1, n.* a tin, a measure of capacity equal to 16 pyees (ပြည်) or two khwè (ခွဲ), about one bushel ; before capital numerals ဆပြည်, as ဆပြည် ၂ ဆယ်, ဆပြည်ဆုံးဆယ်, &c., equals 4,493½ cubic inches, 160 lbs. avoirdupois, or 2 bushels, or 80 lbs. pure water avoirdupois.

—ကျင်း (from ကျင်း, to be made level), *adv.* fully, completely, to be as full as possible without absolutely overflowing, completely full, chock full, to be crammed, as grain measures, water vessels, human habitations, *e.g.*, improvised Burmese theatres, store houses for grain, &c. ; most commonly used with ပြည့် ထင်းကျင်းပြည့် (*pron.* ဒင်းကျင်း ပြည့်), chock full ; စာတ်ရုံတွင်ထူထောင်ကျင်းပြည့်ရှိသည်, in the theatre the people are crammed (or the theatre is crammed full of people).

—ချင်းချေး, *n.* the paddy market at par, *i.e.*, one rupee for each basket,

တင်း ချင်းရောင်း, *v.* to sell at par as paddy (တင်းပျောက်ရောင်း, to be above par) ; ရန်ကုန်မြို့ထူဌေးများဝါးတင်းချင်းချေးရောင်းကြသည်။

—တိမ် (from တိမ်, to be shallow), *v.* to be satisfied with food ; ချင်ရဲပြေသည်။ဝသည်, to have sufficient sleep ; အိပ်၍တင်းတိမ်, to be contented ; ရောင့်ရဲသည်, satisfied ; တင်းတိမ် is also used with reference to one's wish to evacuate the intestines when suffering from dysentery, or to pass urine when suffering from strangury, not being satisfied ; ကျွင်ကြီးစွန့်ထွက်တင်းမတိမ်နိုင်ပါ။ ကျွင်ငယ်စွန့်ထွက်တင်းမတိမ်နိုင်ပါ။ ခင်ဗျားအိပ်ထိုတင်းတိမ်ပြီလား, have you had sufficient sleep, sir ? ထာ ၂၀၈ နှင့်တင်းတိမ်ပါ၏။ ထာ ၁၂၈ မစားမောက်ပါ, I am satisfied with Rs. 200 a month ; Rs. 120 a month is not sufficient to live upon. [Note.—In the negative တင်းမတိမ်နိုင်, not မတင်းတိမ်နိုင်].

တင်း, ၂, *v.* to tighten, become tense or taut as a rope ; မထွေ့, become stiff, hard, (တောင့်) to be pertinacious or harsh in speech ; စကားတင်းတင်းပြောထတ်သည် or with မာ, စကားပြောတင်းမာသည်, to be inflexible in one's opinions ; အထူပါးတင်းသည်, rigid, as the surface of a thing, to superadd a weight in order to preserve the balance ; ထကျပ်မတ်တင်း။ ထကျပ်မူးတင်း, *i.e.*, one rupee *minus* four annas and one rupee *minus* two annas ; to make firm, unyielding as the mind ; မိတ်ကိုတင်းသည်။မိတ်ကိုတောင့်သည်။မိတ်ကိုတင်းနေပါ။ Der. အတင်း။

—မာ, *v.* to be or make hard in the two senses above.

—ရင်း, *v.* to be firm as flesh or muscle.

—တင်း, *adv.* tightly, in an unfinished manner, that is, still stretched, ထက်စသတ်သည့်နှင့် ; *comp.* ထန်းလန်းတင်းတင်း is used when describing that a thief was caught with property in his possession before he was able to get away, or was able to secrete it, *i.e.*, without accomplishing his design in its entirety ; အထုပ်အထည်နှင့်တင်းတင်းမိသည်။ ကြိုးကိုတင်းတင်းဆွဲသည်, pull the rope taut ; ထည်သူစကားအလွန်တင်းမာသည်, this man is very resolute of speech ; ကျွန်ုပ်၏အသားအရေတင်းတင်းရင်းရင်းမရှိပါ, my flesh is not so firm as it was when I was young.

တင်းကုပ် (from ကုပ်, to be bent down, curved), *n.* a shed, low house, shelter for cattle ; a byre ; မီးတင်းကုပ်။ မြင်းတင်းကုပ်။ တင်တင်းကုပ်။ မောင်းတင်းကုပ်။ နွားတင်းကုပ်။ (တင်းကုပ် is pronounced တင်းဂုတ်).

တင်းတိမ် (*prom.* တင်းမိမ်), *n.* a cutaneous disease appearing in a dark spot on the skin ; တင်းတိမ်နွဲ့သည်။ တင်းတိမ်ထွက်သည်။ တင်းတိမ်ကျသည်။ [The Burmese have an idea that this disease may be cured by rubbing the part affected with horse's sweat.]

ထင်းတိပ် (*pron.* ထင်းဒိပ်), *n.* one kind of coverlet, or large loose covering of cotton or silk woven in a separate piece ; ထင်းတိပ်ဖြစ်သည်။

—ထည့်ဘီး, *n.* the upper border of the same.

ထင်းပုတ် (*pron.* ထင်းဗုတ်), *n.* a large wooden mallet, a beetle, ဝန်းဝဲထင်းပုတ်, made of iron.

ထင်းဝါး, *n.* a species of bamboo used in making ဝဲ, ဆန်ခေါ်။ ဆန်ခါး၊ နှီး, ဝမောက်။ ဝါးကပ်။ ကွင်းအပ်, ရေခွက်, &c.

ထင်ထင်, *n.* a species of bivalve shells, donax, *M.*

ထပ်, 1, *a.* one ; ၁, ထပ်။

—ခေါ်လောက်, *v.* to be distinguished, pre-eminent ; applied to persons of great talent, beauty, &c. ; ထပ်နှစ်အနံ့ကျ ထပ်ခေါ်လောက်သည့်လူသည်။ ထပ်ခေါ်လောက်သည့်မိန်းမသည်။ ထပ်ထိုးလောက် is also used.

ထပ်, 2, *v.* to cut in pieces. Der. အတပ်, *e.g.*, အခည်းသားတပ်သည်။ ငါးတပ်သည်။

ထပ်, 3, *v.* to stick fast in a passage, be too large to pass, to utter a short compressed sound, as a tiger, ကျားတပ်, and some other animals (အပ်—ဆင်အပ်သည်) ; ကျွန်ုပ်တို့မြောင်းတည်းမှာသယ်တပ်နေသောကြောင့်အထိခွက်ဘူး။ ပထင်းပေါက်မှာ ဖျတ်တပ်နေလို့ ဖွင့်မရပါ။ တပ်ဆိုတပ်ဆို ; applied to feelings of obstruction in the nose, ears, and throat, due to mucus, cerumen and phlegm ; ထည်မြောင်းထဲမှာတပ်ဆိုတပ်ဆိုပါသည်။

—ဆိုနု, *n.* quinsy.

ထပ်ထပ်, *adv.* weightily, heavily.

—လွေ့လွေ့, *adv.* with most liberal feelings, free from all hesitation about giving, ရက်ရက်ရောရော, *e.g.*, သည်သူအနှစ်မြှောင်ထွက်မရှိတပ်ထပ်လွေ့လွေ့ပေးတတ်သည်, rarely used.

ထပ်ထပ်, *n.* the sweet-scented bulbophyllum ; ထပ်ထပ်ပန်း။ ခိုင်တင်ပန်ထပ်ပန်းကျိန်းလှည့်ပါဦး။

တပ် (*pron.* တပ်), *n.* or *adv.* a little ; အနည်းငယ်။ ဝန်းငယ်။ မိုးဝန်း။ ဆိတ်မိ, တမိုးတပ်, *e.g.*, အန္တရာယ်တပ်ထေးမရှိသား, entire immunity from danger ; ဖြည့်တပ်မိထွက်သည်, to have a slight discharge of pus ; ထံထွေးတပ်မိထွက်သည်, to have a slight flow of saliva (ပဝပ်က) ; အမြှုပ်တပ်မိထွက်သည်, to issue in small quantities, as froth from the mouth.

တမိတ်တဒေသ, *a.* or *adv.* singular, different from others, *sui generis*, [unique, quaint ; may be used with သဘော to denote idiosyncrasy of disposition or character ; ထွက်ထပ်ပင်တမိတ်တဒေသဖြစ်သောကြောင့် ထုံတေးမြေနှံသာ ဖြစ်သည်, owing to

the thuttabat being a peculiar kind of tree, it only flourishes in Tunté soil ; ထည်သူသဘောတရားတစ်ပါးတည်းနှင့်မတူပါ, this person's disposition is singular and unlike other people's].

တစ်စုံတစ်ရာ, *v.* to trickle as water ; တစ်စုံတစ်ရာအောင်းမေ့သည်။ တစ်စုံတစ်ရာကြောက်သည်, to be gradually overcome with fear ; တွေးကြောက်သည်။

တစေ (*pron.* တစေ), *adv.* only, merely, nothing but, ချည်း။ ကျွန်ုပ်တို့၏အကျိုးတိုင်းတစေဆဲဆိုသည်၊ he does nothing but abuse me every day ; မင်း၏အကျိုးတစေဆဲကြားသော်လည်းမထက်ဘူး။

တစေ့ကျန်, *v.* to be partially castrated ; applied to horses (a rig) and elephants ; တစေ့ကျန်။ [when applied to an elephant it is called a ထည် (တယ်)] .

တစွဲရိမြူ (*pron.* တစ်ဆီရိမြူ), *n.* a small particle equal to ၁၆ အထွေ။

တစွေ or တဆေ (said to be derived from တစွေသွေမြောက်ခြင်း), *n.* a ghost.

—မြောက်, *v.* to be haunted with ghosts as a locality ; to terrify as a ghost.

—စာပြန်, *v.* to make a propitiatory offering to a ghost, *see* ခေါ်ခွက်။

—ပူး, *v.* to possess as a spirit.

တစ်တီတူး (*pron.* တစ်တီတူး), *n.* (the Burmese lapwing), a bird that never alights, but on the ground ; တစ်တီတူးအိပ်ပေါ်ထဲ တစ်ခန်းထိုးသွားသည်။ လူမမာရှိသောထက်သည်ဟု တစ်ခန်းမြန်မာလူမျိုးအထူးကြံသည်။ [The Burmese allege that this bird sleeps on the ground, with its feet upwards, for fear the sky will fall on it!]]

တဆေး, *n.* yeast or any fermentative substance ; တဆေးခတ်သည်။

ထည်, ၁ (ထီး), *n.* “ this is the fruit which in English is called “ ‘ Chinese date,’ but is neither a fig nor a date, but the “ fruit of a species of ebony, and a more appropriate name “ would be the Chinese persimon, the persimon tree being “ also a species of ebony and there is a considerable resemblance in the fruit.”—Mason. The Burmese make a dye for fish nets from the ထည်ထီး by pounding the fruit and soaking it in water.

ထည်, ၂ (*pron.* ထယ်), *n.* an elephant with one tusk only (congenital).

ထည်, ၃ (*pron.* ထယ်), *n.* a basket measuring a tin (အတင်း), made of wood ; တထား။

ထည်, 4, *n.* a toll-booth or office for receiving certain duties on merchandise, a word not known in Lower Burma.

ထည်, 5 (often *pron.* ထယ်), *v.* to place in a position; *comp.* ထား, to be placed, remain permanently; မြှုပ်, to build a pagoda; ဘုရားထည်သည်, brick house; ထိုက်ထည်သည်။ ထောင်ထည်သည်, to lay a ship on the stocks; to found a city; မြို့ထည်သည် or ရွာထည်, to establish a court-house; ရုံးထည်သည်, to build a palace; နန်းထည်သည်; to set up a shop or a stall; ဈေးဆိုင် or ဆိုင်ထည်သည်, to erect, set up, establish, constitute, construct; to place before a guest, as a betel-box; ကွမ်းအစ်ထည်သည်, cheroots; ဆေးလိပ်ထည်သည်, drinking water; သောက်ရေထည်သည်, pickled tea; ထက်ဖက်ထည်သည်။ ထက်ဖက်ရည်ထည်။ ထက်သေထည်, or ထက်သေထည်ပြ, to adduce as evidence.

— ကိန်း (from ကိန်း, an arithmetical number), *n.* a number set down as a subject for arithmetical operation as နှုတ်ရန်ထည် ကိန်း, a minuend, *e.g.*, 50—12, 50 would be the နှုတ်ရန်ထည်ကိန်း မြှောက်ရန်ထည်ကိန်း, a multiplicand, *e.g.*, 50 × 3, 50 would be မြှောက်ရန်ထည်ကိန်း။ စားရန်ထည်ကိန်း, a dividend, as 60 ÷ 6, 60 would be စားရန်ထည်ကိန်း။

— ကြည် (*pron.* ထည်ကြည်), *v.* to be steady in mind [stable in character, သဘောထည်ကြည်, unwavering, always in a good sense, *e.g.*, စကား ထည်ကြည်, to be a man of one's word; ဣန္ဒြေတည်ကြည်, to be sedate and grave in demeanour; ဝုပင်ထေသော် ထည်းဣန္ဒြေတည်ကြည်သည်။]

— ကြား, *see* ထည်တုံ (infrequent).

— ကြားသက်သေ (*pron.* ထည်ကြားသက်သေ), *n.* a witness whose testimony is worthy of being admitted in court.

— ကျွေး, *v.* to set a feast before one; rarely, if ever, used.

— ဆောက်, *v.*; *see* the parts; ဆောက်ထည်။ ဘုရားထည်ကျောင်းဆောက်။

— တုံ (*pron.* ထည်တုံ), *v.* to be firm, constant, enduring (in a good cause); to be a man of one's word; စကားထည်တုံသည်။

— ထား (often *pron.* ထယ်ထား), *v.* to place, to establish, settle, make firm, to adduce as evidence, bring forward as a witness; ထက်သေထည်ထားသည်, often used with ထည် in the sense of placing a betel-box, cheroots, &c., *see* last definition of ထည်။

— ထောင် (*pron.* ထည်တောင်), *v.* to build up, edify, establish, [to found, as a city, village, to clear jungle and make the necessary preparations for working a paddy-field, ထယ်ထည် ထောင်သည်, or garden, ဥယျာဉ်ထည်ထောင်သည်; to set up one's self as an owner of a small or large boat; ချွေထက်ထည်ထောင်ထည်]။

တည့်ထွန်း, *v.* same. [အစဉ်အတိုင်းထွန်းအောင်, in order to perpetuate (anything).]

——ဝ (*pron.* တည့်ဝ), *v.* to be clear, well arranged, to reside permanently in a locality; တည့်တည့်ပနေသည်။ စကားတည့်ပ, same as စကားတည့်ကြည်။ စကားတည့်ပ။ မင်းတည့်တည့်ပနေသတား။

——ထင်, *v.* ; see the parts.

တည့်, see ထိန်ညှိ။

တညှိ, *n.* a spool, the reel of a long line ; not used singly.

——ရှည် (*see* ရှည်), *n.* the end of a spool or reel ; တညှိးရှည်။

——ထုံး, *n.* ; see တညှိး (most common).

တညှိး or တင်ညှိး, *n.* the inga tree.

တည့်, 1 (*pron.* in colloquial တဲ့), *v.* to be straightforward, direct from one point to another ; ဖြောင့်တည့်။ မထွေ, to be straight up, not inclined (တည့်တည့်ထန်း) ; ဖြောင့်တည့်။ မထွေ။ မတ်သည်။ မထိမ်း။ ခြေတ်, to be even, set level ; မဝေး, to be in the centre ; အလယ်တည့်သည်, to be apposite as language, or as a remark ; တယ်စကားတည့်သည်, to be on good terms as persons ; ထူးချင်းတည့်သည် (မျက်နှာကြောတည့်သည်) ; in combination with လက်, to be an accurate marksman with spear, bow, or gun ; လက်တည့်သည်။ လက်တည့်စမ်းသည်, to try a rifle or gun to test its accuracy of fire ; or to have a preliminary row, or paddle, over a course in a boat race to test a boat's carrying power and speed through the water ; when reduplicated pronounced တဲ့ဒဲ့။ [to agree as medicine, သည်ဆေးကျပ်သွီးကလေးနှင့်တယ်တည့်သည်။]

——မတ်, *v.* to be erect, upright ; to be just, equitable, impartial ; မွန်းတည့်မတ်, to be vertical as the sun at noon ; သဘောတည့်မတ်သည်။

——လင်း, *v.* to be plain, open, straightforward in language ; စကားတည့်တည့်လင်းလင်းပြောပါ။

တည့်, 2, *qualifying affix*, directly, at once, as သွားတည့်သည်, to go directly, at once ; in colloquial pronounced ထဲ့ or ဒဲ့, မင်းနှယ်ကွယ်။ ငါမှမပြောရသေးဘူးသွားတည့်ရော့ဟယ်, and you, without my even saying anything, off you went ; သူမပြောတည့်ပုံဘူး။ ရုတ်တရက်မကြံတည့်ပုံဘူး။ ထန်းဆိုသည်အပင်မျိုးနှစ်နှစ် ထုံးနှစ်နှစ်မပြစ်တည့်ဘူး။

တည့်, 3 (*pron.* ဒဲ့), denoting that the words to which it is affixed are repeated from the mouth of another person ; it is a colloquial affix ; (တဆင့်ပြောရသည့်စကား) ရှိသည်တည့်, it is, or there is or are, he says, or negatively, ရေမထွန်ဘူးတည့်သား, does he (or do they) say that the tide does not turn (*i.e.*, that there is no reflex tide) ; ထို is the affix, also purely colloquial, used

when repeating to any one any remarks or conversation which *one's self* may have made, or had, with a third party ; နတ်ဝန်သွားမည်ဆိုပြောလိုက်သည်။

တည်း, 1 (*pron.* တဲ in colloquial), *v.* to remain for a little while, to lodge in the house of a person (ကျွန်တော်အိမ်မှာတည်းချင်သမျှ တည်းပါထော့ခင်ဤသို့), to detain for a little while, to tuck or tie together slightly, to collate, compare ; တိုက်တည်း။ တည်း (*pron.* တဲ), *n.* a hut.

—အပ်, *n.* a pin ; တွယ်အပ်။

—နိ (when written together နိ *pron.* နိ), *v.* to sojourn, to dwell for a short time (၁၅ရက်လောက်တည်းနိပြီးလျှင်စားသောက်နေသည်)။

—ဝတ်, *n.* a pointed stick used by tailors to tuck work together ; a clip ; သည်ဝတ္ထုများကိုတည်းဝတ်တည်းထားလိုက်ပါ။

—နန်းတော်, *n.* a temporary palace.

တည်း, 2, *a.* only, no more ; used with numerals (in colloquial pronounced တဲ or ဒဲ), တထောက်တည်း, only one ; တထောက်ချင်း တည်း, a single one.

တည်း, 3, *adverbial formative*, adverbs formed from nouns beginning with syllabic အ by dropping the အ, prefixing တဲ one, and affixing တည်း, only, as တညီတည်း, even all together, from အညီ, evenness, uniformity.—*Fudson's Grammar*, 126, 6.

တည်း, 4, *adv.* emphatic distinctive, used to designate an object with some particularity as မိမိသားငယ်ကို တည်းပေသည်, he gives to his youngest son, particularly, or in distinction from the other, &c., see *Grammar*, 126, 8.

တည်း, 5, *verb.* affix closing a sentence, used at the close of a simple sentence equivalent to the substantive verb ရှိသည်, to be, &c.—*Fudson's Grammar*, 119.

တထာ (*Pali*), *n.* appetite, passion ; *comp.* လောဘ and ရောဂတထာ ဝေမအစွမ်း (တထာချစ်ခြင်း), inordinate appetency [uxoriousness, တထာကြီး]. The three tanhás are kama tanhá (ကာမတထာ), rúpat (ရူပတထာ), arúpat (အရူပတထာ), desire for rebirth in the three forms of existence ; another set of three is rúpat (ရူပတထာ), arúpat (အရူပတထာ), nirodhat (နိရောဓတထာ), desire for rebirth in the rúpa world, desire for rebirth in the arúpa, and desire for annihilation (nirvana) ; သဒ္ဓါလွန်လျှင်တထာဖြစ်သည်။ တထာလွန်လျှင်အာဟာဖြစ်သည်။

—ရည်, *n.* semen (ကာမရည် is in more general use).

တဏှာရူး, *n.* violent, lustful longing (in men); *comp.* ထင်တရူး; applied reproachfully to men or women; မထားတရူး; တဏှာသံ
 * ထောဇဉ်။ သဒ္ဓါတွန်တွင်တဏှာဖြစ်သည်။ တဏှာတွန်တွင်တဏှာဖြစ်သည်။
 တတ်, 1, *v.* to know how, be skilled in; တတ်ထိုက်သည်မှာခေါင်ရှိ, to be
 so skilled as to be the acmé of skill, understood;
 sometimes, when used as a qualifying affix, to be the way,
 custom, usual course, *see* Grammar, sec. 117; to be able to
 manage, သည်လိမ္မာစိုင်းသွား မတတ်နိုင်သူးလား or carry a mat-
 ter out to completion.

—အား, *n.* ability; sometimes used as a verb, *e.g.*, တတ်အားသ
 ရှေ့။တတ်အားနိုင်သမျှ။

—စွမ်း, *v.* to have the ability to undertake or accomplish.

—ထိုင်း, *adv.* according to one's skill, according to one's will;
 တတ်နိုင်သရှေ့။သူတတ်ထိုင်းသူနေသည်။

—မြောက်, *v.* to have acquired perfect skill, be master of, be
au fait, to be accomplished.

—ရောင်ကား (*pron.* တတ်ရောင်ဂါး), *n.* one who boastfully pre-
 tends to knowledge not possessed, an ignorant and pre-
 tentious practitioner in any branch of knowledge, a char-
 latan, a mountebank, a wiseacre; တတ်ရောင်ကားပြုသည်။ သမား
 ရောင်မောင်းတောင်။

—သီး, *v.* to be well skilled in, to be accomplished; တတ်သီး
 လိမ္မာ။ တတ်သီးလိမ္မာရှိသည် (ကျွန်တော်သားတတ်သီးလိမ္မာရှိအောင်သူန်သင်
 ပေးပါ)။

တတ်, 2, *verb. affix* closing a sentence, *see* Grammar, para. 119,
e.g., ဖြစ်ကုန်သတတ်။ ရှိကုန်သတတ်။ ထာကုန်သတတ်; used only in
 composition.

တတိယ (Pali တိ or တြိ, three), *a.* the third; ထုံးဒုမြောက်။

တတောင်တည်း (*pron.* တခေါင်ဒဲ), *adv.*; *see* ဖျိုး, same meaning as ဝ
 ဖျိုးတည်း, but conveying the idea of muscular solidity.

တထူး (from ထူး, to be diverse), *pron. a.* other; အခြား, တခြား, ထပါး,
 chiefly used in combination with သူ; သူတထူးများ, others,
 other people.

တဒင်္ဂ (Pali), *n.* a little while; တခဏ။

—ပတန် (*pron.* တဒင်္ဂပတန်) (Pali ပတနံ, putting aside), *adv.* in
 the way of putting aside for a little while; အကုသိုလ်ကိုတဒင်
 ပတန်ပယ်သည်။

တဒါရုံ (Pali တဒါရဗ္ဗထ), *n.* reflection; ဇောဏှိအာရုံထိုမြင်း။

တန့် (Pali တစ္ဆ), filth (obsolete).

—စင်္ဂြ (pron. frequently တစင်္ဂြ), *n.* a place of performing
 funeral rites or of disposing of the dead by burning or
 burying; လုပ်ထိုင်း။သင်းချိုင်း။ထုထန်။ထုထန်ထုထင်းချိုင်းဝန်။ [It is
 said to be more correct to omit the ဖြစ် in တစင်္ဂြ in com-
 position.]

ထန်မီးတွင်း (*pron.* ထမ်းခွင်း), *n.* a reservoir or receptacle; ထန်မီးတွင်းထဲခြင်းကျဲကျဲသည်။

ထန်, ၂, *v.* to accord, be suitable; ရှေ့နေခေါ်ထန်တွင်ခေါ်မည်။ ခေါ်ထန်တွင်မခေါ်ပါ, if it should be proper to employ counsel, I shall do so, and if not, I shall not do so; fit, sufficient, just sufficient, to be worth, worthy of; ထိုက်သင့်, to make suitable, sufficient, just; hence ထန်ထေ့ (imperative), make just sufficient, and no more, that is, stop. Der. အထန်။ ထင်ထေ့နှင့်ထန်ရုံသော ပေါင်းဒိန်း ပေါင်းချောင်နှင့် ပေါင်းထင်ရမှ မြို့အောင်အကျွန်ုပ် ဖွင့်နိုင်ပါမည်ဟုထွောက်၏။ စာမေ့ထန်သရွေ့မေ့ပြီး, ထန်တွင်ထေးထွန်တွင်သေး, "if in moderation, physic, if in excess, danger;" သည်အလုပ်ခင်ကျားနှင့်မထန်ဘူး။ မပျောက်ထန်ရာပျောက်သွားပါသည်။ အသီး ၁၇၂ ထန်ပစ္စည်း, property of the value of Rs. 17.

—သိုး, *n.* value, worth in price.

ထန်, ၃, *v.* to be bad, vile, သိုးညစ်သည် (obsolescent); ထင်တန်သည်ဟူ။

ထန် (in colloquial this word is always pronounced သန်), to incur some conventional or ceremonial deterioration or uncleanness; *n.* filth, uncleanness, vileness, wickedness, အညစ်အကြေးညစ်ညမ်းခြင်း, [or to suffer deterioration of power or character through some inappropriate act, voluntarily or involuntarily committed, as an official, or as a person possessing drugs or charms of special virtue, going under a bridge; or as a person visiting a house where a confinement is taking place, or as one wearing the garments of any of the infamous classes or as when covering one's self with a ထန် by one of the male sex].

—ချေ, *v.* to remove such deterioration or uncleanness.

ထန်, ၁, *n.* the elements of literature in the phrases ထန်။ သင်ပေးသောဆရာ and ထန်။ မထီသောသူ (သဒ္ဒါကျမ်း ထန်။ ကန်း။ နန်း။)။

ထန်ဂ်နေ့ (*pron.* ထန်းဂ်နေ့), Pali, abbreviated to ဘန် in writing; ဘန်, *n.* the sun, in the character of a planet, *see under* ဗြဟ္မ, the first day of the week; ထန်ဂ်နေ့သား။ ထန်ဂ်နေ့သိုး။

ထန်လီဝံ (*pron.* ထန်းလံ), Pali, abbreviated to ဂံလံ in writing; *n.* the moon in the character of a planet, *see under* ဗြဟ္မ, the second day of the week.

ထန်မိုး (*pron.* ထမ်းမိုး), *n.* power; အာနုဘော်, ထန်မိုး, အာနုသင်။ ထန်မိုးပြ။ ထန်မိုးဣဒ္ဓိပါတ်ပြ (applied to Buddhs and rahandas).

—ကြီး, *v.* to be powerful, possessed of great influence.

—ထန်နာ (*pron.* ထမ်း တနာ), same. [Note.—ထံမိုးကြီး is a term applied to greatly venerated Buddhist shrines and images of Buddh; ရွှေတိဂုံတရား ထင်ထန်မိုးကြီးသည်။ အမည်ရထန်မိုးကြီးတရား။ နတ်ရံသစ်ပင်].

တန့်ဒီးပြ, *v.* to make a display of power.

တန့်ဝယ် (*pron.* တနယ်), *n.* a field on the margin of a river, cultivated in the dry season and overflowed in the rains (local).

တန့်ဆာ (*pron.* တနာ), *n.* an ornament or article of embellishment, a tool, implement, utensils, an appendage of any kind ; အဝတ်တန့်ဆာ။ မင်းမြှောက်တန့်ဆာ, regalia ; စစ်ဝတ်တန့်ဆာ, military uniform, accoutrements ; [also applied (though vulgar) to the male or female organs of generation ; ဆောကျိးတန့်ဆာ။ မိန်းမတန့်ဆာ။ မိန်းမတန့်ဆာဝ] .

—အိမ်, *n.* a case.

—ပတာ (*pron.* တတာမတာ), *n.* ; see တန့်ဆာ။

တန့်ဆောင်း (*pron.* တနောင်း), see next.

—တိုင်, *n.* a moveable pyramidal chandelier, presented and lighted at a pagoda ; မီးပရေဆာ။

—တူ, *v.* to make an offering of such chandelier.

တန့်ဆောင်မုန်း (*pron.* တနောင်မုန်း), *n.* Tazaungmôn, the eighth month in the year, nearly answering to November ; တန့်ဆောင်မုန်းမိုလ်းရွှေဝင်တဆိန်းတန့်သည့်, the Tazaungmôn rain is worth one hundred thousand ticals of pure gold ; တန့်ဆောင်မုန်းထရာသီ။ ချင်းစတန့်ဆောင်မုန်း။ ချင်းတိုးထပြာသို, it begins to be cold in Tazaungmôn, and the cold still continues being so in the month of Pyatho.

တန့်ဆောင်း (*pron.* တနောင်း), *n.* a four-cornered edifice with a graduated roof (*comp.* ပြာဆင်), erected at a corner or over a gate of a royal city ; or as an appendage to a pagoda.

—ပြာဆင် (ပြာဆင်), *n.* same in the latter sense.

တန့်, see under မုဒိမ်း။

တန့်ဆောင် (*pron.* တန့်ဆောင်), *v.* to make comparison, to compare with (ပမာဏပြု) .

—ပြု, *v.* same.

တန့်တာ (တံတာ) (*pron.* တဒါ), *n.* a bridge ; hence မြေတံတာ, *n.* a causeway.

—ဦးတို, *n.* a wharf.

—အုတ်မြစ်, *n.* an abutment.

—ခင်း, —တိုး, *v.* to bridge, make a bridge over.

—ဆောက်, *v.* to build or construct a bridge.

—ရှင်, *n.* a draw-bridge ; ခင်းကျင်း။

တန်တိုင်း (*pron.* တဒိုင်း), *n.* a brick or stone wall (often *pron.* ဝဒိုင်း in colloquial); တုရားတန်တိုင်း။ ဓမ္မာရုံတန်တိုင်း။ ဇေတိတန်တိုင်း။ ကျောင်းတန်တိုင်း။ ဝန်ကြီးတန်တိုင်းကြီး, a term applied to great ministers of State, [similar in meaning to the English expression 'Pillars of the State' and the Hindústáni one Arkán-i-daulat]. The Burmese also designate great ministers as ဖြည်ကြီးဝံ့၊ ဖြည်ကြီးထက်ရုံး၊ *lit.* 'the shoulders and forearms of the State.'

တနယ်မြေ, *n.* black cotton soil.

တန်မြက် (*pron.* တမြက်), *n.* a broom.

—ခတ်, *see* တန်မြက်ထွင်း။

—ချွေး, *n.* sweeping; also called တမြက်စာ။

—စည်း (commonly *pron.* တမြက်စည်း), *n.* a broom (most common).

—စည်းရိုး, *n.* the handle of a broom.

—ထွင်း (*pron.* ထွဲ), *v.* to sweep with a broom; တမြက်စည်းထွင်းသည်။ တမြက်ထွင်းကလေး (ဒိက္ခာကလေး), *n.* a sweeper.

တန်သား (*pron.* တသား), *n.* a carpenter's rule.

—ထပ်, *v.* to notch timber previous to hewing it; *fig.* စကားထန်သားထပ်သကဲ့သို့ပြောထပ်သည် (infrequent).

တန့်, *v.* to stop, remain for a little while; ရပ်သည်. Der. အတန့်, to be checked as snake poison; အဆိပ်တန့်နေသည်။

—စား, *v.* to make a stand (in view of an enemy); ရပ်ခံသည်, to dilly-dally on a journey; ခရီးတန့်သည်။

—ရပ်, *v.*; *see* တန့်။ တုရားထောင်းသည် ရထားကိုတန့်ရပ်စေ၏, and the embryo Buddh caused the chariot to stop; နေ့ခြင်းသွားနိုင်သောခရီးလမ်းမှာ တန့်စားသောကြောင့်။ ညဉ့်များစွာအိပ်၍ သွားရသည်, owing to his dilly-dallying on the way, he had to sleep many nights in travelling a journey which he could have gone in one day.

တန်း, 1, *n.* a place of detention, moderate confinement for debt or a slight offence (a lock-up)? ကျွန်ုပ်တန်းထည်းမကျ။ ထောင်ထည်းမကျ။ အချုပ်ငြိမ်းခံရဖူးပါ, I have not been (*lit.* not fallen into) in the lock-up or the jail; I have not even suffered confinement. [A very common expression of justification.] တန်းခေါင်း၊ တန်းသား။

တန်း, 2, *n.* the main-yard of a large boat.

တန်း, 3, *v.* to extend in a line from one point to another; *comp.* စင်း, to be extended in a straight line, and ထန့်, to stretch out straight from a bent or curved position; to have the mind extended to or fixed on; စိတ် တန်းသည် or တန်းမိသည် (တန်းတန်းစွဲ ရပ်သည်); to take a general or indefinite aim; more than ရွတ်. Der.

အထန်းထန်းထန်းနေ, *v.* [to be on terms of strained intimacy ;
 သူညီအမှုရှိစွမ်းထောက်ထန်းထန်းနေကြသည်].

ထန်းမိထန်းရာ, *adv.* in a disorderly, mentally deranged manner
 (ထန်းမိထန်းရာ).

—မှန်း(ထန်းမှန်း), *see* ထန်း, 2nd and 3rd def.

—ထင်း (ထင်းထင်း), *v.* same.

—ထန်း, *a.* or *adv.* stretched out, one end being secured and
 the other not ; unfinished, ထက်စသတ်သည်နှင့်, (or as a wild
 animal which has been wounded with a spear carrying it
 off when escaping, *e.g.*, ဝက်လိုက်နှင့်ထိုးလိုက်သောကြောင့် ထုံထန်း
 ထန်းပါသွားသည်).

—ထွား, *n.* a long building or range of buildings with a uni-
 form roof extending through the whole range ; ထန်းထွား
 ဒိပ်။

—ထွားဆောင်, *n.* a long wing attached to the palace and oc-
 cupied by the females of the harem (or the apartment in
 a monastery where the images are placed or which a
 pôngyi occupies).

—ကျော (*pron.* shaw), *v.* to be reduced from a higher to a
 lower *grade* as an official, or from a higher to a lower ap-
 pointment.

ထန်း, 4 (from အထန်း, a line, row, class), *a.* beginning to be capa-
 ble of bearing young ; applied to animals, as နွားမထန်း (*pron.*
 နွားမခန်း), a heifer.

—တူ (*pron.* ဒန်းခူ), *v.* to be equal, on a par, neither superior
 nor inferior ; ချဉ်တူသည်, *a.* or *adv.* alike, equal ; ထင်တူ၊ သည်တူ
 နှစ်ဦးအသရေချင်းတန်းတူရှိသည်၊ ညာဏ်ချင်းတန်းတူရှိကြသည်, their re-
 spective intellects are on a par.

ထပ်, 1, *n.* a barrier raised for military defence, whether a stock-
 ade or the wall of a fortification, သပ်ထပ်။ အပ်ထပ်။ ကျောက်ထပ်။
 ဝါးထပ် ; a regiment or company of soldiers, စပ်သည်ထပ် ; a
 camp, encampment, ထပ်မိုင်း ; a squadron of armed vessels,
 သင်္ဘောထပ်ထပ်။ ဝါးထပ်းသပ်ထပ်။

—ဦး, *n.* the advance troops, the van of an army.

—ချ, *v.* to encamp, go into quarters.

—ချီ, *v.* to march as an army.

—ခြေ, *n.* the footing, standing, posture of troops, in regard
 to steadiness of posture.

—စာရေး, *n.* a military clerk. (In some districts in Lower
 Burma the writer in a Police thanna is sometimes still
 styled ထပ်စာရေး.)

ထပ်စာန်းချ, *v.* to encamp on a march.

—စီး, *v.* to hold a stockade ; ထပ်စီးထရာထပ်ထာထာထပ် meaning that 100 holding a stockade are able to defend it against 1,000 attacking it.

—စွယ်, *n.* the wing of an army.

—ဆေဝ်, *n.* a camp crier, who calls the attention of the troops to their various duties.

—တာခင်း, *v.* to be drawn up as troops under arms.

—ထောင်တာ (*pron.* ထောင်ဒါ), *n.* troops arranged in camp or under arms ; ထပ်ထောင်တာခင်းသည်။

—ထဲ, —တန်း, *n.* military lines.

—နားရွက်, *n.* ; *see* ထပ်စွယ်, a wing of an army.

—ပုန်းဝပ်, *v.* to lie in ambush ; ထပ်ပုန်းဝပ်နေသည်။ [ထပ်ပုန်းထားသည်].

—ပျက်, *v.* to be put to utter rout, utterly discomfited and disorganized as a body of troops.

—ပြေးတစ်ရှောင်, *n.* a deserter.

—ဖျား, *n.* ; *see* ထပ်ဦး။

—မ, *n.* the main body of an army.

—မျှောင်, *n.* ; *see* ထပ်စွယ်။

—မြှပ်, *v.* to be completely destroyed, as a body of troops (to be hemmed in on all sides as an army).

—မှူး, *n.* the commander of a company, a captain.

—မြှပ်, *v.* to lay in ambush ; ထပ်မြှပ်ထားသည်။

—ခိုင်း, *n.* a camp, encampment.

—သား, *n.* a private ; ထက်နက်လိပ်. (The Burmese name for English soldiers is ဂေါ်ရာ and for sepoy စပ်ခိုင်း).

ထပ်, 2, *v.* to put in, fix in, more permanently than စွပ်။ အင်္ကျီကြိတ်
အိးထပ်ထပ်ထပ်, put the buttons on the coat ; ထောက်ခွိုးထပ်ထပ်
ထပ်ထပ်, fix the handle on to the chisel.

ထပ်, 3, *v.* to have an appetite for, particularly to lust after ; ရာဂ
တပ်သည်။ (သူတပါးထောင်းလိုတပ်ထောင်းတပ်ဖြင့်မကြည့်ရာ).

—စွန်း (from စွန်း, to stain), *v.* to feel strong passion for, to be
ardently covetous, grasping.

—ကော်, —မက်မော, *v.* to have an appetite or desire for (any ob-
ject of enjoyment) ; ထပ်မက်မောခြင်း, *n.* craving appetency ;
ရာဂရှိ ထပ်မက်မောခြင်း, concupiscence ; ထောထန်ထပ်မက်မောခြင်း,
acquisitiveness, cupidity ; ထပ်နှစ်သက်၊ မိုးသူ၏ သဘောသည် အ

သက်တိုင်း၍ အသက်မွေးသည်။ ထိုသို့အသက်မွေး သောသူဖြစ်လျက်။ အဝတ်
ထန်ကာကိုလည်းမတပ်စွန်းပတ်တွတ်လိုက်စေသည်။ ဥစ္စာအာရုံကိုလည်းမတပ်
စွန်း။ ပတ်တွတ်လိုက်စေသည်။

တပ်, 4, *v.* to be certain (not used). Der. အတပ်။ မည်သည့် နရာတွင်
ရှိကြောင်းတပ်ရာမသိ။

—အပ်, —တပ်, *adv.* certainly, positively, actually ; အမှန်ကောင်းဖြင့်
ကပ်ကပ်လုပ်၍နှင့်ပိုင်သည်ကိုတပ်အပ်ခြင်းတည်း။

—သိ, *adv.* with certain (more frequently used with အတပ်)
knowledge.

တပက် (*pron.* တပက်), *n.* a garment worn by women over the
shoulders, a shawl (ရှောပဝါ) ; တပက်ပဝါ။ တပက်ခါးဝည်း။

တပင်တိုင် (*pron.* တပင်တိုင်), *a.* unmarried, applied to the king's
daughter that is not given in marriage ; တပင်တိုင်မင်းသမီး,
generally given in marriage to the succeeding king.

—နန်း, *n.* the palace occupied by the said daughter.

—လှေတား, *n.* a ladder for climbing toddy trees in Upper
Burma made of a *single* bamboo. The rounds (တပ်တပ်)
consist either of the natural shoots (ဝါးတပ်) of the bamboo
itself, which are added to if too short, or other pieces of
bamboo, which are secured by strips of လှေတပ် from the
stalk of the tan leaf. The ladder superadded to the တပ်
တိုင်လှေတား is called ရင်းဆွဲ။

—ဝါး, *n.* the *Bambusa villosula*, an almost simple stemmed,
rarely tufted, bamboo, arising usually from a stalk of the
thickness of a man's arm.

တပည့် (*pron.* တပည့် or တပွဲ), *n.* a scholar, disciple, an apprentice.

—တပန်း, —တက်သား, —သားမြေး, *n.* same as တပည့်။

—တေဉ်, *n.* the disciple of an eminent teacher ; *pron.* I, mas.,
used in addressing a pôngyi, a religious teacher (should be
properly preceded by ဘုရား, *e.g.*, ဘုရားတပည့်တေဉ်)။

—တေဉ်မ (*n.* a female disciple), *pron.* I, fem., used in a similar
manner, ဘုရားတပည့်တေဉ်မ။

—တက်သား, *n.* same.

တပတ်ရပ် (*pron.* တပတ်ရပ်), *a.* second-hand, half-worn, applied to
clothes ; တပတ်နှင်း, *adv.* in one turn ; (applied also to timber
recently felled and da-dressed from which the sap has not
been entirely expressed ; သစ်သားတပတ်ရပ်ခြောက်ခဲ့ပြီ)။

—ထုံး, *v.* to tie up the hair in Burmese fashion (တပတ်ကျော့)။

တပါး (*pron.* တပါး), *num. a.* one, see Grammar, p. 284 ; *pron.*
adj. other ; အခြား။ တခြား (တထူး။ တပါး သောသူ, another person ;

အရပ်တပါးသို့သွားသည့်အခါ, at the time of going to some other place).

တပါးတဖို, *adv.*; see တဖိုတပါး။

တပေါင်း (*pron.* တပေါင်း), *n.* Tabaung, the twelfth month in the year, nearly answering to March; နေ့ကိုပူထိုက်ကျမ်းတပေါင်းထထရန်း—

Hot in the day-time, cold at night,
The month Tabaung, wanton and light.

တဖိုတပါး (*pron.* တဖိုတပါး), *adv.* to some other place (for a little while, as when speaking of relieving a natural necessity, တဖိုတပါးသွားသည်). [ငွေငြေငြေတွတ် has the same meaning, but is an Upper Burma term.]

တပို့တွဲ (*pron.* တပို့တွဲ), *n.* Tabodwè, the eleventh month in the year, nearly answering to February; တပို့တွဲနွဲ့ရွာထိုက်ကျမ်းရမ်းကျွန်း၊ ချီးရှင်းပေါက်ပြီတပို့တွဲ။

တပြက်စည်း, *n.* a corruption of တန်ပြက်စည်း, a broom.

တပြည့်, *n.* တပည့် as the symbol of ၃၆, is inherent in the ည် of တပည့်; it is said to be incorrect to write the word with a ၆ ရရပ်။

တပြီးကာ, *verb.* *affix*; see ပူတာ (ယင်းသို့တပြီးကာ, if such indeed should be the case, or if indeed it should be so); ယေယောကျ်ား ခွေးကိုရောင်းမည်ထောဟုမေး၏။ ဝတ်တပြီးကာ။ ငွေအသပြာတရောင်းထောဟုဆို၏, “hay! you man, will you sell me the dog? In the event of your purchasing, give me 100 pieces of silver for it, said he.”

တမြိုင်နက် (*pron.* တမြိုင်နက်) (from တစ်, one, မြိုင်, to be or do together, and အနက်, a collection), *adv.* at once, simultaneously, all together; တမြိုင်နက်တည်း, *e.g.*, တမြိုင်နက်တည်းကြိုကြသည်။

တပွတ်, *n.* a species of custard apple, *uvaria*, *M.*

တပွတ်ဆူ (*pron.* တပွတ်ဆူ) (from တစ်, one, အပွတ်, a bubble, and ဆူ, to boil), *adv.* at beginning to boil; တပွတ်ဆူဆန်ခတ်။ တပွတ်ဆူတမင်းဆိုးချဉ်သည်။ ငှက်ခွေတပွတ်ဆူကျက်သည်။

တဘက် (တဘက်) (from တ, other, and အဖက်, one of a pair).

—တန်း, *a.* blind of one eye; မျက်စေ့တဖက်တန်း (not polite); တဖက်တွဲ။

—တကား, *n.* a partial or *ex-parte* statement.

—တောင်းရတင်, *n.* a bench with a back to it.

—တောင်းလိုက်, *v.* to make a partial or *ex-parte* statement (*i.e.*, to the detriment or damage of another).

—တောင်းထမ်း, *v.* to carry on one's shoulder (as a child, a chatty, basket, &c.).

- ထဟက်ထချက်, *adv.* on one side. In colloquial, in speaking of opposite banks of a river, the Burmese frequently say ထဟောက် တဟက်, though how they reconcile the use of ထဟောက် with things inahimate is certainly curious, *e.g.*, မြစ်တဟောက်ထဟက်။ ဖြစ်မြို့နှင့်တဟောက်တဟက်။
- နား, *n. lit.* "with one ear only," an expression used when an *ex-parte* statement is believed.
- ရပ်ထဲ, *n.* a shed with a roof sloping on one side only ; usually on the west side of a house (a pent-roof).
- ထွ, *a.* blind of one eye, ထဟက်ကန်း ; also applied to silk fabrics as ထဟက်ထွပုဆိုး။ ထဟက်ထွပဝါ။
- ထွဉ်, *v.* to make one-sided representations with a view of gaining some advantage over another.
- ထတ်ဆိုင်ပေး, *v.* to give an *ex-parte* decree.
- ထတ်ခိုင်, *v.* to give an *ex-parte* decision.
- သား, *n.* one of another party, another, not one's self ; ထူထဟက်သား, other people.
- ထဖျံ, *n.* a kind of song ; *see* ထဖျံ။ ထေးခြင်းသဖျံ။ သဖျံထေးထပ်။ ၊ ချိုးထဖျံ။ ထေးချိုးထဖျံ။
- တပြင်တပါး (from အပြင်, outside), *adv.* elsewhere, pertaining elsewhere, or to some other work or way (than was expected or ordered) ; ထပြင်တပါးသွားသည်။ ထပြင်တပါးလုပ်သည်။ ထပြင်တပါးပြောတတ်သည်။
- တဖြတ်ချင်း, *adv.* immediately, at once, in a trice, twinkling, suddenly ; မျက်စိတမှတ်။ မင်းအေးဒရဲမြို့ကတဖြတ်ချင်းရောက်အောင်ပြန်ခဲ့ရမည်။ တဖြတ်ချင်းပြီးအောင်လုပ်ရမည်။
- တမ်း, *n.* way, manner, custom ; *see* အတမ်း and ထုံး။
- တမင် (from တမင်လာ, *which see*), this word is as often used in colloquial as တမင်လာ ; *adv.* in colloquial often corrupted into တမင်တာတာ, wittingly, on purpose (ပြမည်ပြသည်), purposely, wilfully, intentionally, expressly, deliberately, without cause, unjustifiably, wantonly, to make a point of doing ; တမင်လာချက်သည်မဟုတ်ပါ။ ကျွန်ထော်မျိုးထိုဆဲဆိုသောကြောင့်မှိတ်ပါသည်, I did not strike him wantonly, I struck him because he abused me ; သူအိမ်သို့တမင်တာဝင်သွားသည်, I entered his house on purpose.
- တမထရ (Pali), *adv.* in utter ignorance. This is also a word used in the Burmese သဒ္ဓါ။ တမထရတာထ, *lit.* in a short period of time, a short syllable, in contradistinction to ဝိဟတာထ, a long syllable.
- တမန်, *n.* a messenger sent from some high authority ; *comp.* ထံ, hence သံတမန်, an ambassador, an envoy ; ကောင်းကင်တမန်, a

heavenly messenger or angel ; ထမ္မန်တော်, an apostle ; တမ္မန်
စေခိုင်းသည်။ ထမ္မန်စေလွှတ်သည်, to send as an envoy or ambas-
sador (*see* ဆောင်ထမ္မန်) ; စေတော်မူခံ။ တမ္မန် ယောကျ်ား။ ဆိုနတ်သား။
(မင်္ဂလယုတ်)။

ထမ္မန်း, *n.* the soil of a rice-field broken up and softened for
sowing seed ; ထမ္မန်းကောင်းလိုကောက်ပင်ကြီးလွယ်သည်။ ထမ္မန်းပုံမျှား
ညှက်ခဲ့သား။

ထမ္မထန်း (ပင်), *n.* a kind of tree in Upper Burma producing a
valuable timber said to resemble mahogany.

ထမ္မလွန်, *n.* the future ; in the phrase ထမ္မလွန်ထံ, the future state ;
ထမ္မလွန်တစ်ပြောင်းသွားသည်။

ထမံ, *n.* a dam, small and less substantial than ဆည်။ [ထည်တမံ]။

— ခံ, — ခတ်, — ဆည်, — တင်, *v.* to make such a dam.

ထမာ, ၁, *n.* one kind of parrot, said to be difficult to teach to
speak ; ထွေးထမာ also applied to a certain sect of Brah-
mins ; ကျေးထမာပုဏ္ဏားမျိုး။

ထမာ, ၂, *n.* the tragacanth tree [the ' neem ' tree of India].

— ဝါ, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India, *M.*

— ဇေး, *n.* tragacanth.

— ရေကတ်, *n.* the *Rondeletia tinctoria*, *M.*

— ရွှက်, *n.* a leaf of the said tree, the projecting points in the
form of the said leaf set round a cap of state (ဗောင်းတော်
မှဆင်သည့်စွဲပြား)။

ထမာလကာ, *n.* a corruption of ထမင်ထာ။

ထမားမား, *adv.* in a laborious or menial manner unsuitable to a
person's character or circumstances, implying that a per-
son has not even time to sit down and rest, but is com-
pelled to work standing up. This word is not often used.

ထမုတ်ကြိုး, *n.* ornamental cords, trappings.

ထမုန်, *n.* the commander of a vessel ; သင်္ဘောသူကြီး (very rare in
colloquial).

ထမုန့် (ထမ့်) ထမု, *verb.* affix, closing a sentence, *see* Grammar,
sec. 119 ; သွားသည်ထမုန့်။ ဆိုသည်ထမုန့် (obsolete).

ထမု, *see* မူကား။

ထမ္မ, used adjectively, poor, inferior ; applied to elephants (ထမ္မ
သွားသည်, same in meaning as နှေးနှေးသွားသည်) and to
gold.

ထမ္မန်နေ့, *n.* the day before yesterday. In colloquial usually
combined with ထ, as ထမ္မန်နေ့က။ ထနေ့က, the other day.

ထယ့်နှစ်, *n.* the year before last. In colloquial usually combined with ကထယ့်နှစ်က။

ထမြိတ်, *n.* a species of anethum, *see* ဝမြိတ်။

ထမှိင်ထွေထွေ, *adv.* in an absent, dejected manner.

ထမ္ပတ်, *n.* a kind of royal umbrella, *see* အထွန်, which it very closely resembles in meaning. In the ရွှေသိန်ခါး (p. 22) there is the following definition of ထမ္ပတ်။ ထမ္ပတ်မှာရှေးစကားဟောင်းဖြစ်သည်။ ကြီးသည်မြတ်သည်ကို ထမ္ပတ်ဆိုသည်။ အခေါင်ထမ္ပတ်ဖြစ်သည်။ ထီးကိုဆောင်းရသောမင်းသား။

တမ်း, *v.* to think of with regret; not used singly. Der. ခိုတမ်း။ မြည်တမ်း။

တယ်, 1, *v.* to be very (good, bad, &c.) ; used as an intensive prefix merely ; *e.g.*, တယ်ကောင်းသည် for တယ်၍ကောင်းသည်, it is very good.

—မိကရ, *adv.* exceedingly ; အထွန်။ တယ်ဆိုသည်ဖြစ်, a very vicious horse ; မင်းကျားတယ်မိကရ မပြောနှင့်, do not speak too much (*i.e.*, do not go too far in your speech, sir) ; သည်အရပ်မှာ ကျားပေါသည် ညဉ့်အခါ တယ်မိကရ မသွားနှင့်, in this place there are many tigers, do not go about too much at night ; တယ်ကြီးမထေင်ထွေ, it is not very suitable. [*Note.*—တယ်မိကရ implies to *over* do anything.]

တယ်, 2, *v.* to *decoy* (a wild bird) by means of a tame one ; *comp.* ခါတယ်။ မြိုးတယ်။ ကြက်တယ်။ ဒေါင်းတယ်။ တယ်ကြက်, a decoy fowl ; တယ်မြိုး, a decoy dove.

—တိန်ညင် (*pron.* ထညင်), *n.* a decoy jungle-fowl, *see* တိန်ညင်။

တယော, 1, *n.* a violin, fiddle ; တယောပွဲ, တယောပွဲခံ။

—ထိုး, *v.* to play on the violin or fiddle.

—ထိုးတံ, *n.* a fiddle-stick.

—ထွား, *n.* a fiddler.

တယော, 2, *n.* blind aloes ; တယော, *M.*

တရက်, *n.* a Tartar, native of Tartary ; တရက်တရက်။

တရပတ်, 1 (*pron.* ဒရပတ်), *adv.* in a slovenly slatternly manner, as a pôngyi wearing his robes, တရန်းကိုတရပတ်ရုံ ; also applied to ordinary wearing apparel, *e.g.*, in a slovenly manner, *e.g.*, ပုဆိုးတရပတ်ကြီးနှင့်, as in wearing a puhso too long.

တရပတ်, 2, *n.* a kind of fan used by priests.

တရရှု, *n.* the Malay tapir, *M.*

ထရုတ် (ပင်), *n.* the changeable lantana, *M.*, sometimes corrupted into ထရုတ်။

ထရား, *n.* law, the laws of the moral world collectively, or any particular principle or law, that which accords with the laws of the moral world, or the established system of just retribution, right, equity, justice; a law-suit (Pali ဝေဒ), *v.* to accord with moral law, to be right, equitable, just, *e.g.*, ထင်ထရားသည့်မင်း, a very just official; တရားမဲ့သည့်တိုင်းပြည်, a lawless or irreligious country.

—ကျ, *v.* to be contrite; a term applied to persons who have forsaken their evil ways.

—ခံ, *n.* a defendant in a court or an accused in a criminal case; *comp.* ထရားလို; တရားခံသက်သေ or ထရားခံပြုသက်သေ, a witness for defendant in a civil or for an accused in a criminal case.

—ခွင်, *n.* a place of judicature, particularly the inside of the bar of a court [a Judge's or Magistrate's bench].

—စရိတ်, *n.* the cost of a law-suit.

—စီရင်, *v.* to administer the law, to decide or pass judgment in a case (as an *inferior* official, properly speaking; ထရားဆုံးဖြတ်, as a superior one).

—စောင့်, *v.* to be conscientious, scrupulous (ထရားမစောင့်, to be unscrupulous).

—စွဲဆို, *v.* to institute a suit, prosecute in law, to sue, arraign; ထရားပြုလုပ်သည်, in Upper Burma စာထားသည်။ စာထားထရားပြုလုပ်သည်။

—ဆုံးဖြတ်, *v.* to decide a case; in a restricted sense to decide or pass judgment in a particular case (usually nowadays in a civil case).

—တင်းကုန် (စုဒ္ဓါ. ထင်းဂုဏ်), *n.* an inferior tribunal (a place where the sacred law is preached).

—ထထောင်, *n.* a law-suit.

—ထွေ, *v.* to engage, or be a party, in a law-suit.

—ထွေသက်, *n.* a party in a law-suit; ထရားပတ်။

—ထွေမှု, *n.* a law-suit.

—စကော, *n.* a church clerk.

—နာ, *v.* to hear preaching.

—နိုင်, *v.* to gain a cause in law; ထရားနိုင်သက်သေ, the witnesses of the party which gains a civil case.

—ဝတ္ထင်, *n.* a Magistrate or Judge's bench.

- ထူးပိုင်မင်းကြီး, *n.* in Lower Burma the Judicial Commissioner ; also styled ထူးမင်းကြီး and ထွတ်ထွတ်မင်းကြီး။
- ပြုထုတ်, *v.* ; see ထူးစွဲဆို။
- ဖက် (ထက်), *v.* ; see တူးဖော်ဖက်။
- မမှု, *n.* a civil case.
- မရုံး, *n.* a civil court ; *comp.* ရာဇဝတ်ရုံး။
- မသူကြီး, *n.* a Civil Judge.
- မဲ့, *adv.* lawlessly ; ထူးဆိတ်သည့်တိုင်းပြည်မှတူးမဲ့ပြုထုတ်သည်သာ များသည်။
- မှု, *n.* a law-suit, business pertaining to religion.
- ရှင်ပြုထုတ်, *v.* to “discharge,” as an accused, implying that the case may, on further evidence being procured, be re-opened.
- ရှုံး, *v.* to lose a civil suit.
- ထမ်း (from ထူး, a moral principle, and ထမ်း, a road), *n.* the path of duty, a moral course, morality ; ထူးထမ်းကြောင်းပြ။
- လို, *n.* a plaintiff in a civil or a complainant (or prosecutor) in a criminal case ; ထူးလိုသတ်ထူး, *n.* a witness for the plaintiff in a civil or for the prosecution in a criminal case.
- လိုလား, *v.* to be litigious ; to be possessed with a strong desire, to observe the moral precepts.
- ဝင်, *v.* to be of age in law.
- ဆရာ, *n.* an assembly convened for religious or judicial purposes ; တူးဆရာဝင်စည်းဝေးသည်။
- သူကြီး, *n.* an administrator of justice, a Judge ; see ရာဇဝတ်ထူးသူကြီး။
- ထော, *v.* to preach ; ထူးထောပုဂ္ဂိုလ်, *n.* a preacher and expounder of the law.
- ထောစာ, *n.* a sermon or homily.
- တရုတ်, *n.* a Chinese, native of China (usually *pron.* တထုတ်).
- အင်္ကျီ, *n.* a jacket made by a Chinese tailor.
- တပ်, *n.* a venetian.
- ကျောင်း, *n.* a (Chinese) joss house ; အမွှေးတိုင်, *n.* a joss stick.
- စက္ကူ, *n.* Chinese paper.
- စကား (*pron.* စကါး), *n.* the Chinese champak ; ထူးစိပ်ကား။
- တ, *n.* the Japanese sparrow.—S.

ထရှင်စီး (ထရှင်ဆီး), a kind of (dried) plum (with an acid flavour) introduced from China.

—ထန်း, *n.* China street, the Chinese quarter in any city.

—နတ်ပွဲ, *n.* a Chinese nat festival.

—နှစ်ထူးပွဲ, *n.* a Chinese New Year's festival.

—တုံအိမ်, *n.* the building in which Chinese secret societies hold their meetings.

—ဓမ္မုည (pron. ဓမ္မုည), *n.* an arboreous shrub with a fine leaf ; the flower resembles that of the vachellia tree, except that it is white instead of being yellow ; the pod, which is curiously contorted, is edible ; *comp.* သဘောမန်ကျည်း.—S.

—ဓမ္မ, *n.* Indian ink.

တရေး, *adv.* for a little while ; applied to words of sleeping ; ထရေး နိုးထသည်, to awaken and get up after a nap ; ကွန်တရေးအိမ် ခဦးမည်, I must again take a nap ; အိပ်၍တရေးသာပျော်သည် (or ထရေးတမျှေးသာပျော်သည်), I was sound asleep for a short time only.

—တမျှေး, *adv.* same ; ထရေးတမျှေးအိပ်ဦးမည် (တမျှေး)

တရေးရေး, *adv.* steadily, applied chiefly to words of seeing ; usually applied to mental vision, when it signifies firmly, really, indeed, truly, according to the context ; အလုပ်ကို ခုမည်ထိုတရေးရေးထင်သည်။ မောင်မင်းငါ့စကားကို နားမထောင်လျှင် ထောင် ကျမည်တရေးရေးထင်သည်။

တရောင်, *n.* a species of linden-bloom grewia, *M.*

တရှား, *n.* the Tavoy name for စီးဖြူ။

တရှောက်လုံး, *adv.* all along, through entire length, all the way, the whole way, *e.g.*, မြစ်တရှောက်လုံး။ လမ်းတရှောက်လုံး။ ရွာမိုးတ ရှောက်လုံး။ မြို့တရှောက်လုံး။

တရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately, appearing and disappearing as a chronic disease ; ဖျောက်ချေပေါ်ချေ တရှောင်ရှောင်မမာနေသည်။

တထင်း, *n.* a clear, level spot of ground (စင်တထင်း၊ ပြေတထင်း။ တံ တထင်း), စပါးတထင်း၊ ကောက်တထင်း၊ နှင်းတထင်း, a threshing-floor.

—ကျ, *v.* to smear over a threshing-floor with a mortar made of dung and other ingredients in order to close the cracks in the ground so as to prevent the paddy falling into them.

—ထွင်းရောင်း, *v.* to sell paddy while it is still on the threshing-floor.

—ဖြင်, *n.* same.

တထင်းပြောင်, *v.* the same, made quite clear of grass, refuse, &c.
 —ထောင်

တထပါ (*pron.* ဒထပါ), *n.* a large shovel; *comp.* ငါးပြား and ထူးရှင်း
 ပြား. The use of this word is said to be peculiar to the
 city of မိမိယာ in Upper Burma.

တထဖက်, accented on the second syllable, *n.* a kind of mango
 considered by the inhabitants of Lower Burma to be very
 luscious (*see* နတ်တဲ့, another kind which grows in Upper
 Burma); this word is said by some to be written တထဖက်။

တထကျပ်ကျပ်, *n.* the Tavoy name for camphor; ဖုဗ္ဗထိမ်။

တထလ, *adv.* in a vain, rambling manner; ဗေဒကြေပွယ်လှည့်လှည့်။

—တထကြွေကြွေ, *adv.* same, *e.g.*, အထုပ်အထုပ်မရှိဘဲနှင့်တထလ (or
 တထလ တထကြွေကြွေ) လမ်းရှောက်နေသည်, without having any
 employment, he remains walking about the streets in a
 vain, rambling manner.

တထဟတ်, *n.* the Hamilton teak.

တထား, *n.* a coffin, or any receptacle in which a corpse is placed
 to receive funeral rites; တထားကြီးတထားထေ။

—တထင်တထင် (*pron.* ဝင်မိပ်), *n.* a hearse; တထားထင်စွပ်ဖား။

—တထင်းခုံ, *n.* a bier.

တထားဖုတ် (frequently *pron.* တထားဖုတ်), *n.* a cook-house belong-
 ing to a monastery; မီးတင်းကုတ်စားဖိုဒ်။

တထီထီ (ပင်), *n.* the rourea plant, *M.*

တထပ်, *n.* the Tavoy name for ထင်ပေါင်း, *M.*

တထုံနွေးနွေး, *adv.* (rare), *see* တထုံနွေးနွေး, concernedly as in the
 way of thinking over one's faults with regret; တထုံနွေးနွေး
 အောင်းမေ့သည်။

တထုံထုံ, *adv.* repeatedly; တထုံထုံ, အပန်တထုံထုံ။တထုံထုံထုံ။

တထိုင်း, *n.* a Peguan Talaing; မွန် [Alompra stigmatized them
 with an appellation suggestive at once of their submission
 and disgrace. Talaing means "one who is trodden under
 foot, a slave." The word is made up of the Mún root
 (ထိုင်း) "lain," to tread under foot, and the nominal
 particle တ "ta," တထိုင်း implying persons trodden upon,
 "slaves."].

—တရင်, *n.* Pwo Karin.

—မြန်မာ, *n.* Talaings and Burmans collectively; a term
 frequently used in colloquial, *e.g.*, တထိုင်း မြန်မာ တရင်ပန်းခိုင်း,
 တထိုင်းသေရေပင်ထပ်မြင် ငါးစဉ်မြိုင်းနှင့် ငါးထိုင်းမြင်။ ငါးထိုင်းသေရေ

လှည့်ကရင်မိုင်းနှင့်ထိုင်းမြစ် (မိမိထာဝရ, p. 7). Proverb, ထိုင်းခေါင်းကတ်ကြေးမိုင်သည်, "the scissors have dominion over the head of the Talaing."

တတ္တ (Pali) (*pron.* သန), *n.* filth, uncleanness, vileness, wickedness ; အညစ်အကြေး၊ ညစ်ညမ်းခြင်း၊ တတ္တဗွေ၊ ring-worm produced by uncleanness.

တံကင်း (*pron.* ထင်), *n.* the outrigger of a boat, *see* တွန်းခင်း၊ တွေတွန်းခင်း။

တံကူ (*pron.* ထူ), *n.* a knee of a boat or ship, a crook for a knee ; တံကူချသည်။

တံကူး (တံကူး) (ထ) (*pron.* ထူး), *n.* Tagu. The first month in the year, nearly answering to April ; ထမင်းတံကူး မိုင်းသားကြီး၊ တံကူးထွန်းကုန် လကဆန် (ထည်) ပွန်ရိုက်မည် မိုးခြိုးတည်း။ နှောင်းတံကူး the part of the month of Tagu which is before the Burmese New Year (?)

တံကဲ (*pron.* ထဲ), *n.* a support for the back, anything to lean against ; *comp.* အဒိ, with which it is often coupled ; frequently used figuratively, when it signifies help, support, assistance (generally derived from some one superior to one's self) : သုခားဒ္ဒသံထည်းအဒိတကိရှိဗ္ဗုဒ္ဓတေဗ္ဗနိဿိတံ, even a Buddh can only appear with a support, meaning no Bo tree, no Buddh ; ကွန်တေအဒိတကိရှိတို့ သဉ္ဌိတေဝံပနိပနိသတိ, I am in such distressed circumstances because I have no support or stay.

တံကဲပန်း၊ *n.* ornamental carved work in the throne of a Buddh, or a monarch.

တံကောက် (*pron.* ထကောက်), *n.* the bend under the knee, the ham, ကကောက်။

—ကြော, *n.* the hamstring ; တံကောက်ကြောကိုထားနှင့်ဖြတ်သည်။

—ကွေး, *n.* same ; ခရီးသွားရကွေးတို့ တံကောက်ကွေးများ ထောင်တင်းနေသည်။

—ဖြတ်, *v.* to hamstring.

တံကိ (*pron.* ထကိ), *n.* the roof of a boat, made with a ridge-pole, like the roof of a house, တံကိပေါင်း (*pron.* ထကိပေါင်း).

တံကျင် (*pron.* ထကျင်), *n.* an impaling stake ; *comp.* တံမိုး၊ တံကျင်တင်။

—မျှ (*pron.* sho), *n.* in ordinary intercourse တံကျင်မျှသတ်သည်။ ဝစ္စမဂ်ကထိထိပ်ပေါက်အောင်။

တံကျစ်စည်း (*pron.* ထကျစ်စည်း), *n.* a kind of braided broom.

တံခါး (*pron.* ထခါး), *n.* a door, a postern or gate (*e.g.*, as the gate of the city), (မြောက်တံခါး, တောင်တံခါး၊ အရှေ့တံခါး၊ အနောက်တံခါး).

- တံခါးလျှင် (usually *pron.* ထဝါချင်), *n.* a bolt or bar ; ထန်ထန်လျှင်။
 တံခါးလျှင်ထိုး။ တံခါးလျှင်လျှို, *v.* to make secure with a bolt, to
 bolt, *see* ခင်းတိုင်, which is applied to gates of large size.
- လျှင်း, *n.* same. *
- ခုံ, *n.* sill or threshold of a door.
- စောင့် (*pron.* ထဝါးစောင့်), *n.* a door-keeper.
- ထပ်, *n.* a lintel.
- နီ, *n.* the red postern in the palace at Mandalay.
- ပေါင်, *n.* the back part of the leaf of a door which terminates
 in a point, above and below, on which the door turns (the
 “cheek” of a door). *See under* အပေါင်။
- ပတ်, *n.* an arch or frame over a door or gate, a triumphal
 arch.
- မှူး, *n.* a chief who has charge of a gate.
- ရွတ်, *n.* the leaf or fold of a door.
- ဝ, *n.* a doorway, a gateway ; တံခါးပေါက်။
- တံချူ (*pron.* ထချူ) (from ချူ, to twist off), *n.* a forked pole to twist
 off fruit and leaves with ; အထီးကိုချူနှင့်ဆွတ်ယူသည်, to gather
 fruit by twisting it off by means of a forked pole ; မိန့်တံချူ,
n. a jocular term for an instrument used by boat thieves
 for introducing into boats for the purpose of abstracting
 property, မိန့်တံချူနှင့်ထွင်းယူသည် (local).
- တံမြိတ်စည်း, *n.* a stiff broom or straight rake used on the ground.
- တံခွန် (*pron.* တွန်), *n.* a streamer offered in worship, the tail of
 a comet or other heavenly luminary, a pennant ; တံခွန်ပြား။
 တံခွန်လုံး။
- လှံတား (*pron.* as spelt), *n.* a streamer connected to its
 staff by a curved stick or bamboo ; said to be but little used
 nowadays, *see* ကြက်သွှာတံခွန်။
- ကြက်သွှာ, *n.* a paper streamer in the shape of a fowl's tongue,
see under ကြက်သွှာတံခွန်။
- တိုင် (*pron.* ထွန်ဒိုင်), *n.* a sacred flagstaff.
- ထိုင်ထကာ, *n.* one who makes an offering of a sacred flag-
 staff.
- ထိုင်မိတ်, —ထူ, *v.* to erect a sacred flagstaff.
- မြဲထွတ်, *v.* to be deficient in ear as the rice-plant, or any
 cereal.
- တိုင်ထူ, *v.* to make an offering of a sacred flagstaff [တံခွန်ထူ,
 to make an offering of a sacred streamer].

တံခွန်ထွား, *n.* the mark ^၁, *e.g.*, နေဝ် when applied to a final consonant အဆတ်, or to the vowel ခြော့ရှေ့ထိုး. Formerly teachers frequently instructed their pupils to say တံခွန်ထွား instead of ရှေ့ထိုး, *e.g.*, အကာ။ ထွန်းထွားကော် (သဝေထိုးကကြီးချကော တခွန်ထွားကော်။) စပါး, ပြည်စွာမူကားထွန်းထွား။

တံငါ (ထင်), *n.* a fisherman, မုဆိုးတံငါ။

—ကွန်ထိုင် (*pron.* ထင်ကွန်ထိုင်), the Southern Cross.

—ရ, *n.* a locality inhabited by fishermen ; ထင်ရပ်။ထင်ရွာ။ထင်တန်း။

—ထဲ, *n.* a fisherman's hut.

တံဝတ် (*pron.* ထဝတ်), the eaves of a roof ; အမိုးစွန်းထဝတ်။

—ကြောင်း, *n.* the lines of the eaves ; ထဝတ်ကြောင်းက ရေကျအောင် မိုဗ်းရွာသည်, it rains so that the water falls from the line of the eaves. The expression is frequently used by the Burmese when describing a heavy shower of rain ; ထဝတ်ရေထအုပ်ခန့်ထဝတ်မိုဗ်းရွာသည် meaning that it rains sufficiently to fill a ဆွမ်းအုပ်ခ, an expression more in use in Upper, than Lower, Burma.

—နား, *n.* the line of the eaves.

—မြိတ် (*pron.* ထဝတ်မြိတ်), *n.* the extreme ends of the eaves.

—ထင်ပြန်ရေ, *n.* water thrown back on the roof of a house and caught again for medicinal purposes. This water is mixed with medicine and administered to those supposed to be possessed by an evil spirit or witch. It is also thrown upon mad dogs by their owners under the belief that such animals will not revisit the house.

တံဝင်း (*pron.* ထဝင်း), *n.* a file ; ကြိမ်ချင်းတံဝင်း။ထိုးထောင့်တံဝင်း။ခွေးကျွတ်တံဝင်း။

—ကြမ်း, *n.* a rasp.

—စာ, *n.* filings.

—မိတ်, *v.* to cut a file.

—(နှင့်) ထိုက်, *v.* to file.

—(နှင့်) ထွေး, *v.* to sharpen with a file, as a saw.

တံဝည်း (*pron.* ထဝည်း), *n.* an adz.

တံစဉ် (*pron.* ထစဉ်), *n.* a sickle.

—စာ, *n.* the droppings left in reaping.

—(နှင့်) မိတ်, *v.* to reap with a sickle.

တံရုန်း (*pron.* ထရုန်း), *n.* a branch of a sunken tree, a snag ; တံရုန်း
သစ်ငုတ်။ တံရုန်းသစ်ငုတ်နှင့်တိုက်မိ၍မီးသဘောမြှင့်သွားသည်, the steamer
sank owing to its striking on a snag.

တံရူးဝါး (*pron.* ထရူးဝါး), *n.* a pole, used as a poker at the burn-
ing of a dead body ; အဆောင်းကောင်ကို တံရူးဝါးနှင့်ထိုးသည်, a
kind of cup is made from the joints of these pokers for
the purpose of holding charmed medicine. The medicine
is tattooed into a person's flesh as a preventive against
witches and evil spirits.

တံစောင် (*pron.* ထစောင်), *n.* a long circular or angular chisel.

တံပွို (*pron.* တဖို), *n.* a spit or anything of the kind ; *comp.* ထံတွင်း။

—တန်ထန်ကျင် (*pron.* တန်ထန်ကျင်), *n.* skewer.

—ထိုး, *v.* to spit, thrust a spit through, put on a spit and
broil.

တံမိုး (*pron.* ထမိုး), *n.* a present made in order to pervert jus-
tice, a bribe ; တံမိုး ၃ ပါး။ မညှာမငဲ့။ မယွဲမစောင်း။ မဖြောင့်မထိမ်း။
မတိမ်းမညွတ်။ မရွတ်မယိုင်။ ကျောက်စာတိုင်ထိုးခိုင်းမည်ကြားကြံစေသတည်း။

—စား, *v.* to take a bribe.

—လက်ဆောင်, *n.* a bribe ; တံမိုးလက်ဆောင်စားသည်။ အကြောင်းမတန်တံ
မိုးလက်ဆောင်စားသည့်မင်း, an official who takes bribes very
largely.

—ထိုး, *v.* to bribe.

တံဆိပ် (*pron.* ထဆိတ်), *n.* a mark or impression made by stamp-
ing ; a stamp or seal ; တံဆိပ်ထောင်စက္ကူ, Government stamped
paper.

—ခတ်, —ရိုက်, *v.* to stamp.

—ဝံ, *n.* a stamp, seal.

တံညွှပ်, *n.* split bamboo stick to roast or toast with ; *see* ထင်ညွှပ်,
said to be derived from ထန်းညွှပ်, a split bamboo used for
expressing the juice of the tan ; အမည်းသားထပ်ညွှပ်နှင့်ကပ်
သည်။ ကောင်ညွှပ်တံညွှပ်နှင့်ကပ်သည်။ လူမမာမျှားကို ဖျိုးသားတံညွှပ်နှင့်ထ
မင်းကပ်ပေးသည်။

တံထင်း, *n.* a kind of basket or box (obsolete).

တံထောင် (ထထောင်) (*pron.* ထဒေါင်), *n.* the elbow, the arm from
the elbow to the middle finger's end.

—ကျွေး, *n.* the inner bend of the elbow.

—ဆစ် (*pron.* ထထောင်ဆစ်), *n.* the elbow (the funny bone).

—ဆစ်ကျွေး, *n.* ; *see* တံထောင်ကျွေး။

ထောင်ရိုးကြီး, *n.* the radius [the exterior bone of the forearm, descending along with the ulna from the elbow to the wrist].

—ရိုးငယ်, *n.* the ulna [the larger of the two bones of the forearm which reaches from the posterior point of the elbow to the side of the wrist on which the little finger is placed].

တံထွေး (တံထွေး) (*pron.* တထွေး), by corruption စထွေး (စထွေး), *n.* saliva, spittle; တံထွေးတစင်စင်ထွက်, *v.* to have a copious salivary discharge; တံထွေးထွေးပက်စက်, to be careless, regardless of all conventionality as to where one spits (တံထွေးထွက်ထဲမှာ မျှောထွေးသည်, an expression said of a person who has committed a shameless, or exceedingly foolish act).

—ထွေး, *v.* to spit.

တံဒုတ် (တံတုတ်), *see* တံတုတ်။

တံပု (*pron.* တပူ), *n.* a tooth-pick, a stick used to clear the teeth with; နံနက်စာ။

—စား, *v.* to use a tooth-stick. Pongyis incur guilt if they do not use a tooth-stick regularly on rising every day shortly before dawn (before they perform their ablutions).

—ပင်, *n.* the *Harrisonia Bennettii*, a tree leafless in the hot season, armed with short, straight prickles and bearing rather large reddish white flowers, which give place to depressed drupes.—*K.* It is so called by the Burmese because they make tooth-sticks from its wood. Tooth-sticks are also made of the wood of the မိုးလူးချင်းခင်ပုဂံ။

တံဝိုး, ၁ (*pron.* တဝိုး), *n.* a horn to blow with.

တံဝိုး, ၂ (*pron.* တဝိုး), *n.* a wave, billow; ဝိုင်း။

တံချာ (တံချာ) (*pron.* တပြာ), *n.* a rod, stick to whip oxen, buffaloes, or horses with, also called မြင်းကြိပ် or တပြာကြိပ်လုံး။

တံပွတ် (*pron.* တပွတ်), *n.* a paint-brush, tooth-brush, map swab.

—တံ, *n.* the same with a long handle.

တံထောင် (*pron.* တထောင်), *n.* a common saying or song (တံထောင် ထေးခြင်း) said to originate among children, but to be fraught with some mystic, prophetic meaning; ဆိုက်တထောင် (တထောင်).

—ထွက်, —မော်, *v.* to originate as such saying or song.

တံမျဉ်း (*pron.* တမျဉ်း), *n.* a ruling line; မျဉ်းတံ, a rule, precept, နည်းဥပဒေ။

—ခတ်, —ချ, *v.* to apply a ruling line.

—ချိုး, —ခတ်, *v.* to cast lots by the broken stick.

ထံမြို့, *n.* a short wind instrument used in the palace at Mandalay when the king went abroad, a kind of drum, ဝဏ်းထံမြို့ခွက်ကွင်းစုံမင်းခရာ။

ထံရှည်, *n.* a long wind instrument used on the same occasion in the palace at Mandalay as the ထံမြို့, a kind of drum.

ထံလှိုင် or ထံလှိုင်, *n.* mirage, the dazzle of the sun's beams reflected from a sandy plain, occasioning an appearance like water; နေပူလှိုင်မျှ။ မခပ်ပူ။ နူးညံ့ထွဋ်သောအမွှေ။ အထုံကာမဂုဏ်။ ဝဏ်းမိန့်မြင့်ချင်းမြှင်ပယ်လျက်ကြီးရသောဝေသာနွေရာသည်။

ထံလှိုင် (*pron.* ထံလှိုင် and ထံလှိုင်), *n.* a spy; ထံလှိုင်, ထံလှိုင်နှင့်ထောက်ကြည့်သည်။ In Upper Burma အထောက်ထောက် is in far more frequent use.

—ထွတ်, *v.* to send out, or employ spies.

ထံသင်း (*pron.* ထံသင်း), *n.* a sharp peg or stick driven into the ground, particularly to impede the approach of enemy; မြှောင့်ထံသင်း, Sometimes these pegs or sticks are poisoned. They are said to be made of the bamboo called ထံနု။

ထံထုတ် (*pron.* ထံထုတ် and ထံထုတ် and ထံထုတ်), *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure.

—ကျင်း, *v.* to level with a strickle. In describing very level or flat ground, the Burmese use ထံထုတ်ကျင်း figuratively, *e.g.*, ရှင်စောပုမြို့ထဲမှာထံထုတ်ကျင်းသကဲ့သို့မြေညီသည်, in the city of Shinsawboo the ground is as level as if it had been levelled with a strickle.

ထာ, 1, *n.* a box; ထာထာ (obsolete).

ထာ, 2, *v.* to measure with a ta, a measure of length equal to seven cubits (some tas are eight cubits). In measuring distances along a road or highway, the seven cubit ta was the standard; in measuring ditches or drains, the eight cubit ta. Der. ထာ, *n.* measure, length, distance, an allotment, portion of work; အထာအရန (ထာ)ထုထေးတာ။ မြင်းမိုရ်တာ။ စကြာဝဠာထာ။

—အိုး, *n.* a pot used in the festival of the new year, *see under* ထင်္ဂါ။

—ကျ, *v.* to fall to one's share of work; အထာကျသည်။

—ကြောင်း, *v.* to take a preliminary canter over the course in a horse race, to take a preliminary paddle or row over the course in a boat race, or take a preliminary run over a course as human beings in a foot race.

—ချ, —ဝေ, *v.* to allot, assign a portion of work.

တာရော, *v.* to "trim" an embankment.

—ထူး, *v.* to dig or construct an embankment or bund (တာရ်).

—တိုင်, *n.* a post set up to mark the distance on a road at intervals of 1,000 tas each (or mile-posts on an embankment, or bund).

—ထိုး, *v.* to measure with a ta.

—မှဲ, *v.* to calculate the portions of labour previous to distribution.

—ရွတ်ဆိုး (တာပြွတ်ဆိုး), *see* တာဆိုး (obsolete).

—ရင်း, *n.* a starting-post.

—ရိုး, *n.* an embankment or bund.

—လင်း, *n.* an embankment or bund.

—ထုတ်, *v.* ; *see* တာတူး။

—ဝန်, *n.* an allotment, portion of work, quota, *see* အတာအဝန်။

—ဝန်ဖြစ်, —ရှိ, *v.* to incur responsibility ; သည်သူကြီးမသိဘဲထွက်ပြေးထွင်ခင်အားတာဝန်ဖြစ်မည်, if this man should decamp without paying his debts, you will be held responsible, sir ; to be accountable for.

—ထွား, *v.* to possess great efficacy as medicine ; ထယ်တာထွားသည့်ဆေး။

တာ, 3, *v.* to cling to (obsolete). Der. ရွှေတာ။ ဣတာ။ တွယ်တာ။

—တွယ်, *v.* to cling to from a feeling of attachment, *see* တွယ်တာ။

တာ, 4, *v.* to be very red, flaring red, *see* တျာသည်။ သူပုဆိုးနီနီတာတာ ဝတ်တာသည်, this person comes wearing a very red puhso ; နီလိုက်သည့်မှာတာဆို, so red as to be flaring.

တာတာဆိုး (တိတိတာတာ), *n.* a flattering, deceiving fellow ; ပထိဆိုး The Burmese use this term in a tone of raillery, somewhat as the English say, "you rascal," "you humbug," with good-humoured pleasantry, or in a slightly satirical manner ; ပထိဆိုး။ ပထိလိုက်သည့်မှာတာတာဆိုးကလေး, "so deceitful, you little rascal."

တာပန္န, *see under* ငရဲ။

တာရာ (Pali), *n.* a constellation.

—ကိုးထိုး, *n.* the nine principal constellations arranged to correspond with the twenty-seven asterisms (နက္ခတ်), namely, ကာကာ, ကျီးတာရာ။ တိတာ, ဟင်းတာတာရာ။ ကတ္တဒု, ပုစွန်တာရာ။

ထူလာ, ချိန်တာရာ။ ဂူဋ္ဌာ, ထံချင်တာရာ။ ကေဝဇ္ဇ, တံငါတာရာ။ ယတ္ထိ, ဆင်တာရာ။ အသ္မာ, မြင်းတာရာ။ ဗကော, ဗျင်းတာရာ။

တာထုတ (pron. တာထုတ) (Pali တာထု, the palate, and တ), a palatal produced from the palate, applied to consonants of the ဝ class.

တာဝတိံသီ (Pali), *n.* the second stage of the world of nats situated on the summit of the Myinmo mountain, *see under* နတ်မြင့်. In the centre of the earth is the mountain called Maha Méru (မြင်းမိုရ်), which from its base to its summit is 168,000 yojanas in height; on its top is the dévaloka called Tawutisa, of which Sekra (သိကြား) is the regent or chief.—M.B.

တာ, *v.* to prevent in any way, whether တာ, ဆီး, မြှင် or တန့်။ သည် ထူကိုတားလိုမရနိုင်ပါ။

——ဆီး, *v.* to impede, *see* ဆီးထား။

——မြှင်, *v.* to prohibit, *see* မြှင်ထား။

——ဝါရင်း (Law), *n.* a warrant to stay execution in a civil suit.

တားတား, *adv.* by a very little; chiefly prefixed to လိုသည်။

——ကလေး, *adv.* same (most common); ကျွန်ုပ်ငှက်ဖျားမိသည်မှာမသေ ရှိထားတာကလေးကျန်တော့သည်။ ငှက်ကိုပစ်သည်အခါလူကိုဒုန်မတ်လိုထား တားကလေးလိုတော့သည်။

တိ, *v.* to pare off (the end) in order to make even. Der. အတိ, to cut off a little bit evenly, to be exactly even as a sum of money; ထက်ကိုင်ရတ်အဖျားချွန်နေသောကြောင့်ညီအောင်တိလိုက်ပါ, as the end of the walking stick is pointed, pare it off to make it even; ငွေပိတိနေသည်။ ငွေပိတိတိရှိသည်, there are an even Rs. 70.

——တိမိမိ, *adv.* quite smooth on the end (as a piece of nicely-rounded carpentry work); ဗန္ဓုလစင်သူကြီးခွန်အားဗလ ကောင်းသောကြောင့်ဝါးတရာကိုတိမိမိပြတ်အောင်ထချက်တည်းချတ်နိုင်သည်။

——တိဝန်းဝန်း, *adv.* perfectly circular; လမပြည့်ဆေးသောကြောင့်လတိ တိဝန်းဝန်းမရှိသေးပါ, as the moon is not yet full, it is not yet perfectly circular.

——ပိုင်းပိုင်း, *adv.* same as တိတိဝန်းဝန်း။

——ရရီ, *adv.* evenly, as several ends cut at the same length.

တိတရပ်, *n.* matter produced by the operation of the three causes, *see under* အကြောင်းတရားလေးပါး။

ထိတ်, 1, *n.* an omen; *comp.* နိမိတ်။

တိတ်တံဆောင် (*pron.* တဆောင်), *n.* a common saying supposed to be fraught with some mystic, prophetic meaning, *see* တံဆောင်။ တိတ်တံပေါင်ပေါ်, to originate as such saying.

— နိမိတ်, *n.* same.

— နိမိတ်ပေါ်, *v.*; *see* တိတ်တံဆောင်ပေါ်။

တိတ်, 2, *v.* to be still, silent, quiet; ဆိတ်သည်, to die away as a sound; အသံတိတ်သွားပြီ။

— တိတ်မိုးကြံ, *v.* to devise secretly; တိတ်တိတ်မိုးကြံ။ သူမျှားမထိအောင် တိတ်မိုးကြံ။

— ဆိတ်, *adv.* silently, quietly [တိတ်တဆိတ်, *adv.* secretly; nearly, if not always, used in a bad sense; ငြိမ်နောက်ကတိတ်တဆိတ်လာ ခြံမည်း (ခ) ကိုရိုက်ပါသည်။ တိတ်ဆိတ် is used always in a good sense; သည်နေရာထဲတိတ်ဆိတ်သည်။ စာကြည့်ရန်အတွက်အောင်းသည်]။

— တိတ်မိုးရောင်း, *v.* to sell contraband goods or merchandise, such as illicit liquor or opium. It also means to secretly misappropriate and sell goods belonging to one's employer.

— တိတ်ဖုန်း (ဒိန်းမ), *n.* a woman who secretly practises prostitution; တိတ်တိတ်နေပါ, keep quiet.

တိန်ညှင် (sometimes *pron.* တိန်းညှင်), a small species of hen (ကြက်တိန်ညှင်) much used in decoying wild ones; any tame creature used to decoy wild ones, *see* ထယ်၊ ခါးတိန်ညှင်။ မြီးတိန်ညှင်။ မထား တိန်ညှင်ထင်ကားမုဆိုး, a husband and wife acting in collusion: the former encouraging the latter to countenance a paramour with the intention of ruining him or deriving some advantage from the illicit relationship.

တိန်းညှတ်, *n.* the sapan tree; the root of this tree is chopped up and boiled to make a kind of red dye. It is used for dyeing cotton cloths, but is said to fade rapidly in colour.

တိမ်, 1, *n.* a cloud, a light cloud not fraught with rain: *comp.* မိုင်းသား, a film on the eye; တိမ်သဏ္ဌာ, a cataract in the eye; တိမ်သဏ္ဌာ (or ဖျ), *v.* to be afflicted with a film on the eye or with cataract.

— ကြေးစင်, *v.* to be clear, unclouded.

— ကြေးစင်ကြေးစင်, *v.* the same by night. This term is also applied to an unclouded sky in the *daytime*.

— မိုး, *n.* a thin fleecy cloud (a cirrus, a cat's tail).

— ငါးကြွင်းကြေး, *n.* clouds which lie in scales (a mackerel sky).

— ထွန်, *n.* a cloud in the form of a flag.

— ထောင်, *n.* a cloud in the form of a mountain (a cumulus).

— တိုက်, *n.* a thick massive cloud.

စိမ်းစိမ်း, *n.* clouds which lie in heaps (stratus).

— နှစ်, *n.* a dark gloomy cloud.

— ငြိမ်း, *n.* a flying cloud, a scud ; storm-scud.

— လိပ်, *n.* clouds which lie in rolls.

— ထူ, *n.* a thin cloud.

စိမ်း, ၂, *v.* to be shallow, of little depth ; မနက်, to be in the decline, tending to destruction by being merged in something foreign (as a race) ; ကုထားစိမ်း၊ ရှမ်းစိမ်း၊ သည်မှာ ခေတ်စိမ်းသည်။ မီးသင်္ဘောသွားနိုင်ပါ၊ here the water is shallow, the steamer cannot go.

— ကေဝ (pron. စိမ်းဂေါ), *v.* same ; အနှစ်ထရာကြာတွင် မြန်မာလူမျိုးစင်စိမ်းကေဝလိမ့်မည်ဆိုတမျှထင်ကြသည်, some think that when there has been an interval of one hundred years, the true Burmese race will disappear ; စိမ်းကေဝပျောက်ပ။

— မြှုပ်, *v.* to disappear ; be lost, obliterated, buried in oblivion ; စကားထောင်းထွန်းလိုအပ်၍ ငါးတောင်မထင်လျှားစိမ်းမြှုပ်ခဲ့ပြီ ; the word is so antiquated that even the meaning is not evident, it has become obliterated.

စိမ်း, *v.* to lean, be inclined ; comp. စောင်း, to deflect, be deflected, to go aside, out of the way ; comp. ရှောင်၊ မြန်မာမင်းနိုင်ငံတွင် အစိုးရမင်းလာသည့်အခါ ဆင်းရဲသားများ စိမ်းနေရသည်, in the kingdom of Burma, when an official comes, the common people are obliged to remain on one side.

— ငဲ့, *v.* to lean, be inclined (see ငဲ့ကွက်) ; သည်ခင်းစတုရန်းဘွဲ့ရှိသည့်ဆက်ထိုစိမ်းငဲ့၍ ခိုင်တတ်သည်, this official is not just, he is in the habit of leaning to the side which has money in deciding cases.

— စောင်း, *v.* (the same) ; see the parts.

— ဝါး, *v.* to be on the decline, passing away (to wander from the right line, err, blunder, စိမ်းဝါးချွတ်ထွန်း).

— အိ, *v.* to reel (rare).

— အိစိမ်းဝါး (frequently pron. စိမ်းစိစိမ်းဝါး), *adv.* leaning to one side and the other as a drunken man, in a staggering manner, staggeringly ; ထိုလူထို ကြည့်စမ်းပါအံ့၊ စိမ်းအိ စိမ်းဝါး ထူးထိုက်တာ, do look at that fellow going staggeringly along.

စိမ်း, *v.* to lean, be inclined to go to one side and the other.

— ရှောင်, *v.* to go and keep out of the way ; သည်လူအသင်းမခံစိမ်းရှောင်နေသည်, this man won't suffer arrest, but remains keeping out of the way.

တိရစ္ဆာန် (Pali တိရစ္ဆာန်, *pron.* တရိစ္ဆာန်), *n.* a brute animal, any animal below man in the scale of being ; အောက်ကျက်နာမူ၍ ကိုယ်ကိုးသာသွားတတ်သောကြောင့်တိရစ္ဆာန်, this is one explanation of the meaning ; another is that animals have only three kinds of instinct (သညာ, Pali) (တြိ), namely, ဓမ္မေသညာ, the instinct of sexual intercourse ; နိဗ္ဗူတသညာ, the instinct of sleep ; ဖုဉ္ဏသညာ, the instinct of eating.

—တောင်, *n.* a cattle-pound ; တရစ္ဆာန်တောင်မှူး, *n.* a cattle-pound keeper.

တိသ (Pali) (*pron.* တိဒီးသ), *a.* thirty ; ထိုးဆယ်။ ၃၀။

တိသမ (Pali), *a.* the thirtieth ; ထိုးဆယ်ပြည့်။

တိ, 1, *n.* a descendant of the fourth generation ; ကိုယ်တဆင်းသက်၍ ဆေးသက်မြောက်သောသူ။ Der. အတိတွတ်။

တိ, 2, *n.* an earth-worm (usually accompanied by ကောင်) ; တိကောင် ခေတတိတွတ်သည်မိမိးရှာလိမ့်မည်, the worms are coming out of the ground in great numbers, it will rain ; မောင်ဖြူတိကောင်နှင့် ငါးမျှားနေသည်, Maung Pyu is fishing with an earth-worm.

တိ, 3 (ထည်), *v.* to clear up (wild ground) and prepare it for cultivation (infrequent).

—တွက်, *v.* to ascertain and mark down dates, as in a register ; တိတွက်မှတ်သားသည်, to jot down petty items of expenditure.

—တွင်, *v.* same as တိ (most common) ; လတ်တိတွင်၊ ဥယျာဉ်တိတွင်။ ထားမပြီးသုတ်၊ လတ်တိတွင်။

တိတိ, *int.* used in calling fowls (*pron.* တိတိ, not တိဒီး) ; ဆိုဆို, *int.* used in calling dogs ; တရုတ်ရု, *int.* used in calling puppies ; မိမိ or မိမိမိ, *int.* used in calling cats ; လောဟု, *int.* used in calling ponies ; ထော့ထော့, *int.* used in calling bullocks ; ထော့ထော့, *int.* used in calling goats.

တိတိထာထာ, *see* တိတိတွတ်တွတ်။

တိတိထူး (တိတိတွတ် said to be the correct spelling), *n.* a species of plover [the Burmese lapwing].

တိတိတွတ်တွတ်, *adv.* with a continual chattering and to little purpose ; generally applied to precocious young children ; အကသေးမြစ်လျက်သားနှင့် လူကြီးများကဲ့သို့တိတိတွတ်တွတ်ပြောတတ်သည်, notwithstanding being a child, he talks in a loquacious manner like a grown-up person (when applied to children, တိတိတွတ်တွတ် has somewhat the same meaning as ခရေ).

တိတွတ်, *v.* to warble, chirp like the တိတိတွတ် ; to make much noise to little purpose (obsolete).

တီး, to strike in order to produce sound, as on a drum or a musical instrument, to strike as a clock, to beat the breast ;

ရင်တီး, to strike jerkingly upwards as in cleaning rice with a flat basket ; စကောတီး။နာရီတီးသံကိုကြားသွင်းကြွက်ကလေးစယောင်း ထိုင်ထိုင်နာရီကလေးငြိုးသည်, when the mouse heard the sound of the clock striking, it got startled and ran away from the place where it had been gnawing the candle ; သည်ဒိန်းစရင် ပတ်တတီးတီးနှင့်နေသည့်တာဖြစ်သထဲမဆိုနိုင်ပါ။

တီးမှုတ်, *v.* to produce any musical sound by beating or blowing ; ဂွီးလင်းသတင်ရှိသည်အခါ ဖြန့်မာလူမျိုးများစွာဆိုင်ပိုင်းများနှင့်တီးမှုတ်ထေ့ရှိသည်, at times when there are festivals, the Burmese race have a habit of playing on and blowing musical instruments.

တီးတီးထုံးထုံး, *see* next ; တီးတီးထုံးထုံးပြောသံကြားသည်, whisperingly.

တီးတီးတိုးတိုး, *adv.* softly in speech as when speaking in a whisper ; ထိုးထိုးတိတိ။ ထိုးထိုး။ တီးတိုးစကားပြောကြသည်, they are speaking in a low tone.

တီးတုတ် (*pron.* ဖီးသတ်), *n.* the large horned owl.

တု, *v.* to try to make alike, to try to be like, to imitate, mimic, to rival, vie with, affect an equality ; ဂုဏ်သုပြိုင်သည်။ပတ်သည်။
Der. အဘူ။သည်သူသူသံဌာန်သံများကို တယ်တုထုတ်သည်, this person can mimic men's voices and the notes of birds very well ; ယဗန်းလူမျိုးတို့သည်သည်ထုတ်ပညာကိုဆိုထုနိုင်ကြသည်, the Japanese can imitate any kind of handicraft.

—ဝ, *v.* same, 3rd def. ; တုပြိုင်သူကိုတုပိုင်စရာ, (or တုပပြိုင်စရာ), မရှိပါ, there is no rivalling him.

—သတ်, *v.* same in language ; ကျွန်နှင့်တုပစ်ပြောပါနှင့်။

တုဏှိသော (Pali) (*pron.* ထုံနီဗော), *adv.* silently (generally in a bad sense) ; တိတ်ဆိတ်။သံသိတ်။တုဏှိသောနေသည် may be employed in a good sense to persons who are habitually silent or indifferent to the doings of others ; ထုကောင်းကြံ တုဏှိသောပါ said to have been originally derived from the reading of the ကမ္မဝါစာတုဏှိသောဝေဒါရယသမိ။ သာဗျမပြောတုဏှိသောနေ, remains mute.

တုတ်, 1, *n.* ascarides ; bots [small worms found in the intestines of horses ; they are the larvæ of the bot-fly, breese-fly, or gad-fly, of the family astridæ, which deposits its eggs upon the hair, generally of the fore-legs and mane, whence they are taken into the mouth and swallowed (တုတ်နာ)].

တုတ်, 2, *v.* to break slightly, without severing the parts ; တုတ်ပြတ်။

တုတ်, 3, *v.* to swill in a large quantity and with a gurgling noise ; ဆိုးစောင်းတုတ်သည်။တုတ်ထိုက်တာထမြူလောက်လှန်သည်။

ထုတ်, 4, *v.* to be chubbed, stout, short and thick, large of compass in comparison with the height or length ; ထုတ်ထုတ်ထုတ်ပါ, roll or make the cheroots short and thick ; တတ်သည်ကလေးအမိန့်ရည်ကောင်းထိုထုတ်သည်။

—ဝ, *v.* same, commonly used in a reduplicated form, as ထုတ်ထုတ်ဝဝ။ သည်မြင်းထုတ်ထုတ်ဝဝကလေးစီးစရာကောင်းသည်။

ထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်), *adv.* indicative of the noise which it imitates ; ထုတ်ထုတ်သံမျှမကြားဘူး, did not hear the slightest sound ; ထုတ်ထုတ်မျှမထွက်ဘူး, “there was not the slightest stir” (properly did not stir in the slightest), or in speaking of a person’s demeanour, “was not moved in the slightest.”

ထုန်, *v.* to tremble, shake, shiver, quake, to be disturbed, agitated as human beings ; less than ထွပ် and commonly applied to animate things ; to have a chill, as in the fever and ague ; ၁၈၈၂ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ပေါ်မှာသဏ္ဌာန်ထားပြုများတိုက်သည့်အတွက် မြို့သူမြို့သားများအတွက်ထုန်ကြသည်, in the year 1882, owing to there being many dacoities committed in the town of Rangoon, the inhabitants were very much agitated (*lit.* trembled or quaked with fear) ; ချိုးရေအတွန်ချောင်းသေသွကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ထောင်မပြောနိုင်ပါထုန်နေသည်, owing to the bathing-water being very cold, I can scarcely speak, I am shivering ; ထုတ်ပါ ချစ်သိချွေးမေးမိတ်မိတ်ထုန်နေသည်ထို ကျုပ်အမြင်သား, just so, I can see quite well that your teeth are chattering (with cold).

—မိတ်, —ရင်, *v.* same, 1st def. ; chiefly used in some adverbial form.

—ဖျား, *n.* fever and ague.

—ထွပ်, *v.* to tremble and shake, *see* the parts.

ထုန်ကင်း, *n.* a cargo-boat ; also a term of jocular reproach applied to obese old maids, *e.g.*, သည်ထုန်ကင်းကြီးထင်မရနိုင်ဘူး။

ထုန်ထုန်, *a.* or *adv.* too thin, containing too much liquid ; ရေထုန်တုန်မင်းဇွတ်သည် တင်းရေထုန်တုန်နှင့် စားထိုရကောင်းဘူး, the curry you have cooked is watery and not nice to eat.

ထုန်းထုန်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်း), *adv.* indicative of the noise which it imitates.

—ထင်းထင်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်း ဒင်းဒင်း), *adv.* same.

ထုတ်, 1, *n.* a plank placed at the side of a tank or ditch to prevent the earth from caving in ; *comp.* မီးရပ်ပေါင်။

—ဝတ်, *v.* to place such a plank.

ထုတ်, 2, *v.* to sting, to jerk, make a short, quick motion, in thrusting, twitching or throwing ; to utter a short sound on a wind

instrument ; ဆိတ်ကိုပေါက်ဖတ်တုတ်တွင်အင်မတန်နာထတ်သည်, if the baukphat (caterpillar) stings a goat, it is apt to feel great pain ; ခရေတုတ်သံကြွား၏လား, do you hear the bugle being sounded ?

တုတ်ခနဲ, *adv.* at once, with a sudden motion ; ကြိုးတုတ်ခနဲပြတ်သွားသည်။လက်တုတ်ခနဲကြိုးသွားသည်။

—တီးတုတ်တက်, *adv.* unevenly, jerkingly, as a child beginning to walk ; တုတ်တီးတုတ်တက်နှင့်သွားသည်။သွားပုံတုတ်တီးတုတ်တက်ရှိသည်။

တုတ်, 3, *v.* to kneel, bend (the knees) ; ပုဆိပ်တုတ်သည်။ပုဆိပ်ချသည်။

—တုတ်, *v.* to bend the knees without kneeling, to stoop respectfully.

—တုတ်, *v.* to kneel with the head down.

တုတ်, 4, *v.* to tie together, as the hands and feet (*i.e.*, one hand with another or hands and feet together) ; နွားကလေးကိုသရက်ပင်အောက်မှာနှောင်ခြေ ၂ ချောင်းကြိုးနှင့်တုတ်ထားသည်။တရုတ်လူမျိုးဝက်မျှားကိုထမ်းသွားသည့်အခါလေးတက်တုတ်၍ဝါးနှင့်လျှိုထမ်းသည်။ထားပြန်အချိန်ထောင်ထဲမှာတုတ်နှောင်ထားလျက်ရှိသည်။

—တုတ်နာ, *n.* the dengue fever, an acute febrile epidemic prevailing in hot climates, characterized by pains in the joints and sometimes by an eruption (also called “break bone” or “dandy” fever) ; the last appearance of this epidemic in Lower Burma was in the year 1871.

—တုတ်, *v.* same as တုတ်။

တုတ်တိုင် (*pron.* တုတ်တိုင်), *n.* a certain post planted near the door or gate of a palace or royal city, or at the entrance of enclosures round the houses of eminent personages.

တုတ်, 1, *n.* a sect of Buddhist priests distinguished by some mode of dress ; *comp.* ခုံတုတ်တီး။ခုံတုတ်တီး. The တုတ် sect, in wearing the တုတ်တီး, are said to expose the upper right arm and shoulder. The ခုံ sect, on the other hand, cover them. These sects, it is believed, still exist in Arakan ; တုတ်တီး။ခုံတုတ်တီး။

တုတ်, 2, *verb.* *affix* euphonic ; ဟောက်ထုံထောင်ထုံ တယ်ပြောင်းညှာပြန်ဆိပ်ထုံ, alternately snoring and talking in your sleep, you will slumber, changing your position to the left and then to the right side ; ဖြစ်ထုံထောင်ထုံ။ရှိထုံထောင်ထုံ။သွားထုံထောင်ထုံ။

တုတ်, 1, *v.* to stoop through fear or respect ; ပြင်သည်။တုတ်သည် *sel-* dom used singly (to step backwards in a stooping posture through fear and respect ; တုတ်ကြီးကိုပြင်သည့်အခါနောက်သို့တုတ်ပြီးရှိမိုးနေသည်, on seeing the póngyi, he stepped backwards in a stooping posture and made obeisance).

တုံဝပ်, *v.* same (most common); ထပ်ဝပ်။

တုံ, 2, *v.* to turn back; one kind of ပြန်, to repeat, do again or in return; *comp.* ပြန်. Der. အတုံ။ ခွေးကယုံကောင်ကိုလိုက်သည့်အခါ လိုက်ရှင်ထက်တုံပြန်သောကြောင့် ခွေးလွန်သွားသည်, the dog, in chasing the hare, went beyond it owing to the hare turning back suddenly; မင်းငါ့ကိုမကောင်းကြံချင်မိလျှင် ကိုမကောင်းတုံကြံမထားဘဲ, if you contemplate evil against me, I shall in turn do so against you.

——ပယ်, *adv.* back again and away.

——ပယ်တုံပယ်, *adv.* backwards and forwards; ခေါက်တုံခေါက်ပြန် is more frequently used.

တုံ, 1, *v.* to be blunt at the point, ချွန်, or dull at the edge; မထက်, to be past the season of blossoming or bearing fruit (or children, သားသွီးတုံ) ခွဲသည်. Der. အတုံ။ သရ ဘိလီးတုံသည် အခါ ခိုလင်းရွာချိန်နီးပြီ, when the mango ceases bearing fruit, the rainy season is close at hand.

——ထာ, —ထေ, *v.* to be dull, stupid, mostly used as an adjective; ထူထုံးတာကထဲ။ ညာဏ်ထုံးထေကထေဘဲ။

——တိတိ (*pron.* တိတိ), *a.* blunt, smooth at the end. This expression is also applied to a building, such as a pagoda or house, devoid of ornament or finish, in which case it is pronounced တုံတိ, *e.g.*, အိမ်တုံတိတိရှိသည်; it can also be used in describing a horse's tail as being short and stumpy; မြင်းအမြီးတုံတိတိနှင့်။

တုံ, 2 (from အတုံ, a log), *n.* ထပ်ထတုံ။

——အရုံ, —ရရုံ, *adv.* lying scattered about.

——တုံရုံရုံ, *adv.* scattered and large.

——ဘဲကီး, *adv.* in a stupidly indifferent or obstinate manner; တုံဘဲကီးနေကြသည်။

——ထုံး, *adv.* lying at length; နာကောင်တုံးထုံးပြစ်ထားသည် (ကိုခံနေခဲ့ရပါသည်), an expression frequently applied to human beings who are sick or wounded and have been deserted by their friends.

——ထုံးဝတ်, *n.* a windlass.

——ထုံးရေချိုး, *v.* to bathe stark naked (ရေထဲမဝါဘဲရေချိုးသည်။ ပထာကျင်းရေချိုးသည်).

——ထုံးနေ, *v.* to lie at length; ထုံးထုံးအိပ်သည်။ ထုံးထုံးလှည်းသည်, လူများအရက်ထေမှုပြီးထော့ခါလမ်းမခပ်မှာထုံးထုံးလည်းနေကြသည်။

တုံ, 3, *verb. affix*, interrogative; နည်းထဲ, colloquial and slightly vulgar; ထာတုံ, what is it? ထယ်မှထုံ, how is it? some-

times has the same meaning as the English colloquial expression hullo ! what's up ?

ထူ, 1, *n.* the son of a man's sister (နမူၤသး, nephew) or of a woman's brother.

— ၁, *n.* the daughter of a man's sister or of a woman's brother or niece ; ထူသးနောင်မယ် (မြေး) ဖွတ်သးထောက်အောင်ပြီ၊ act so that it may be worthy of being recorded by our nephews, sons and grandsons. This is a very common form of exhortation amongst the Burmese.

ထူ, 2, *n.* a hammer ; သံထူ။

— ၁ကြီး, *n.* a sledge, sledge-hammer.

ထူ, 3 (Pali ထူထာ, a balance), *n.* Libra, the seventh sign of the zodiac ; ထူရာသီ။ သီထင်းကျွတ်ထ။

ထူ, 4, *v.* to be like, similar : *comp.* ညီ and မျှ, to be the same, identical ; အထူထူဖြစ်သည်, to be with, together with ; scarcely used in the sense as a verb. Der. အထူ။ သည်ပုံနှင့်ထူအောင်လုပ်ပါ။ make it so as to be like this pattern.

— ၀, *v.* same in the last sense (rare in colloquial).

— ခုံထူခုံ (*pron.* တုန့်တုန့်), *adv.* two together, applied to persons ; a word used in colloquial, though found in poetry.

— ညီ, *v.* to be even, to be similar, act in concert, to accord ; ခုထားနှစ်စီး အသွားချင်းတူညီသည်, the relative speed of these carriages is the same.

— မျှ, *v.* to be even, equal, as much as, to accord in sentiments and mind ; တူမျှမတူဘဲ ဘာဖြစ်သို့ငြင်းချင်ပါလိမ့်မည်, without its being even similar, why should he wish to contradict ? ညာထံ ခုညီချင်းတူမျှ, to be equal as one person to another in intellectual capacity.

ထူ, 5, *n.* a Chinese chopstick.

ထူထူပန်းကစား, *v.* to play bo-peep ; ထွတ်ထူပန်းကစား။

ထူရိယ (ထူရိယာမျိုးငါးပါး) (Pali), *n.* a musical instrument of any kind ; တီးမှုတ်သောတန်ဆာ, strictly only five kinds—ကြေး။ ကြိုး။ သား။ ရေ။ ထေး။ ထက်ခပ် (very often *pron.* ဒူရိယာ။) ထူရိယာအသံများ ထိုကြားရသည့်အခါ နားငြိမ့်သည်, one listens with delight when hearing the sounds of the five kinds of musical instruments.

ထူရှု, *adv.* right opposite ; straight before or behind, *see* မထူတရှု နှစ်ထူရှု။ အနောက်ထူရှု, due east, due west : *see* ဝှုးဝှုး။ အရိုးရမင်းနှစ်ထူရှုထည့်ထည့်ကမေ့လျော့ကောင်းဘူး။

ထူထာ (*pron.* ဒူထာ), *n.* a class of diseases (of men) supposed to have their seat in the waist or centre of the body ;

rheumatic complaints [lumbago?] ; *comp.* မီးရင်နာ, *see* မြင်းထ
ရိုက်တူတာ။ ထေတူတာ။ သွေးတူတာ။ ယောကျ်ားတူတာ။ မိန်းမမီးရင်။ တူတာ
is usually followed by ပါဒရက်။

တူတာသည်, *n.* one who is a chronic sufferer from such diseases.

—ထရော, *n.* the same (as တူတာ) in an aggravated state.

တူး, 1, *v.* to dig, delve.

—ကော်, *v.* to dig up.

—ခွ, *v.* to dig about.

—ပေါက်, *v.* to dig down, as with a pick-axe.

—မြောင်း, *n.* a canal.

—ရွင်း (pron. ထရွင်း), *n.* a spade or shovel.

—ရွင်းစောက် (pron. ထရွင်းစောက်), *n.* a narrow spade.

—ရွင်းပြား (pron. ထရွင်းပြား), *n.* a broad one, ငန်းပြား ; *comp.*
ထထပါ။

တူး, 2, *v.* to be very dark in the phrases တူးအောင်မိုက်သည် and
မိုက်တူးတာ။ မိုက်လိုက်သည်မှာတူးထို့ (colloquial မိုက်လိုက်တာတူးထို့),
so foolish as to be dark (ignorant).

တူး, 3, *v.* to be burnt as food in cooking ; less than ချစ်။ ထမင်း
တူးစေထူးစေ။ သည်ထမင်းတူးနေသည် စားမကောင်းပါ, this rice is
slightly burnt, it is not nice to eat ; ထမင်းချိုး တူးလိုက်သည်မှာ
(colloquial တူးလိုက်တာ) ဝါနေရေခွ, the rice-pot is so burnt
as to be yellow. Figuratively the Burmese make use of
an expression when speaking of a clever, smart man, ထည်
ထူနပ်လိုက်သည်မှာ (လိုက်တာ) တူးထို့, this man is cooked so well
as to be burnt in the cooking, very much like the English
expression to be “so sharp as to cut one’s self.” [*N.B.*—
တူး by itself is generally applied to rice being over cook-
ed, ချစ် by itself to fish or flesh being over-boiled, over-
roasted, &c.]

—ချစ်, *v.* to be burnt, as food in cooking ; more than တူး။

—စေ့နံ့, *v.* to have a slight smell of being burnt as food in
cooking.

တူးထေး (pron. ဒူးထေး), *n.* a cross-bow ; *comp.* ထင်းထေး (a com-
mon bow), (often pron. ဒူးထေး). In Upper Burma the တူး
ထေး is used for shooting partridges, doves, &c. It is also
said to be used in the Pegu district.

ထေ, 1, *v.* to beat, pound, otherwise than in a mortar (*comp.*
ထောင်း), in order to pulverize or reduce to a certain con-
sistence, implying less effect and longer continuance than
ထူးသေးကိုပျားရည်နှင့်ထေသည်။ ငါးဖယ်။ ငါးရနံ့ပျားကိုထေပြီးချက်သည်။

—ထေတာတာ, *adv.* most filthily, chiefly prefixed to ဆိုး or ဗြစ်။
သည့်လူထေထေတာတာနိုင်းတတ်သည်။

ဆေ, 3, ၇. to do repeatedly and constantly ; chiefly used in the adverbial form ; တထေတေပြောသည်။တထေထေပြောသည်။

တေဇော (ဓါတ်) (tejo-dhatu, Pali), *n.* fire, မီး; efficacy, power, အရှိန်
ထန်မိုး (ထန်မိုးတေဇော။ အာနုဘော်ထော်အားဖြင့် ၉၆ ပါးသောဇောဂါထိမှ
ကင်းထွတ်ပါစေထထည်း); there are four different kinds of fire
in the body, namely, the fire that prevents it from putrefy-
ing, as salt prevents the corruption of the flesh (ဓါတ်); the
fire arising from sorrow, that causes the body to waste as
if it were burnt (အန္တပ္ပန္နတေဇောဓါတ်); the fire that produces
decay and infirmity (ဒဟတေဇောဓါတ်); and the fire in the
stomach that consumes the food (ပါစောတေဇောဓါတ်).—M.B.

ထောသမ (Pali), *a.* the thirteenth ; တဆယ့်သုံးခုမြောက်။

စာလေကျောင်, *n.* sulphuret of antimony.

ထေ့, ဘ. to place end to end, or edge to edge, so as just to touch, to be very near ; မီးသင်္ဘောဦးရင်းတွေနဲ့သည်, the steamers had their bows touching one another ; ရင်ဝကိုထားမြင့်တေ့ပြီးမှထားပြကငွေတောင်းသည်။မင်းထူရမ်းကောင်းထိုင်တေ့စမ်းပါ။

—တေ့တင်တင် (*pron.* တေ့ဒေ့တင်ဒင်), *adv.* face to face, openly ; သည်
ထူကို ကျွန်ုပ်တေ့တေ့တင်တင် တွေ့ချင်သည်အာ။ ပြောသထောက် မထုတ်အုး
ထင်ရဲ့။

100%, i. n. adulterated metal.

—ခပ်ပျာ (ခပ်ပြာ), *n.* pinch-beck, *see* ခပ်ပျာ, ၁ ; ရှေ့မှတ်ထိုးဝယ်ပါသည်
ထေးခပ်ပျာနှင့်ငြားထိုးအမှားဖြစ်သည်။

ထေး, ၃, ၇. a song ; သိခြင်း။

—ခြင်း (ချင်း), *n.* same (most common); ထေးချင်းဖိ, ဖွဲ့, ရေး။
ထုပ်။ထေးခြင်းဆို, to sing.

—ပံ—ဝံကြီး, —ထယ် (*pron.* ထေးဒယ်), ယှာ (*pron.* ထေးယှာ), —စွဲ,
—စွဲ။

—သဖျံ, *n.* different kinds of songs; (ခရာသံတေး။နဖေသံတေး။ ပုထဲ
ပြေက်သံတေး, modern styles of songs).

ထဲ, *v.*; see ထည့်, *v.* to remain for a little while; *n.* a temporary abode, place of rest, tent, booth.

—အံ့, —အံ့ကနား, —လုပ်, —ပုတ်, same.

ထရှင်, *n.* moveable tent ; ထွေးဝဲ။

—ထင်, *n.* a watch-tower for the protection of gardens or vineyards.

—ထျား, *n.* a long shed.

ထဲထဲ, *adv.* ; see ထားထား။

ထော, ၁, *n.* a wood, forest, jungle, wilderness, that is, a collection, multitude of trees, reeds (ကျူထော), elephant grass (ကိုင်းထော) and other grasses (*e.g.*, သက်ငယ်ထော), a collection, multitude of other things, as ထားထော။ ထယ်ထော။ ထူထော။ ငှက်ထော ; the Burmese often say ကရင်ထော instead of ကရင်ရွာ when speaking of a number of Karin villages. [ထောကြီးမျက်ရှည်။ ထင်နေ။ ထျားအောင်း။ perhaps the nearest Burmese equivalent for the English term a 'primeval forest.']

—အုပ်, ၁ (from အုပ်, to overspread), *n.* a thick forest.

—အုပ်, ၂, *n.* a forester, one who has charge of forests ; *comp.* ထောခေါင်း။

—အုံ (from အအုံ), *n.* a thicket.

—အုံကနား, *n.* a jungle, a jungly tract.

—ကစား, *v.* to go into the woods for pleasure ; ထောကစားထွက်ထေင်မူသည်။

—ကဒင်ငန်း, *n.* the wild sweet-scented uvaria.

—ကဆင်, *n.* the coral tree, erythrina, *M.*

—ကျွဲ, *n.* a wild buffalo.

—ကြက်, *n.* a jungle fowl.

—ကြက်လည်သီး, *n.* a species of sedge, *M.*

—ကြက်သွန်, *n.* the leek, *M.*

—ကျီး, *n.* high timber forest.

—ကြောင်, *n.* a wild cat.

—ကြိထောကြား, *n.* in jungle nooks and crannies.

—ကွင်း, *n.* the wild betel leaf.

—ခေါင်း, *n.* one who has charge of a forest (a forest guard).

—ခို, *v.* to take refuge in the jungle ; ထောအောင်း has a similar meaning ; both terms are usually applied to dacoits and bad characters who take to the jungle ; သူမိုးထားပြီထောခိုအောင်း။

—မြင်, *n.* a jungle musquito.

—မြောက် (ချောက်), *v.* to beat the jungle for game.

—မြောက်, *n.* a deciduous or dry forest.

—ခွေး, *n.* the wild dog, said to be a distinct species. [It resembles the ordinary Burmese dog, but has a bushy tail. Very common in Upper Burma. These dogs generally travel in couples, and do not appear to be afraid of man.]

ထောဝ်, —စွန်း, *n.* the end of a wood.

—ငွေထောင်နံ, *n.* the smell, scent, or odour of the jungle; (*fig.* used as follows, ထောငွေထောင်နံမလှိုင်သောကြောင့်မထင်ကျေမိသော), applied to persons of boorish manners, country bumpkins, &c.

—ဝပ်, *n.* a tract between two forests or a tract contiguous to a forest.

—စွယ် (ဝပ်), *n.* the wild jasmine.

—ဝပ် (pron. ထောဝ်), *n.* the recurved *tabernæmontana*, *M.*

—ဝပ်, *n.* the end of a bamboo, or of the limb of a tree, made tapering by the operation of cutting it down; also applied to cutting off the useless ends of timber; ထောဝ်ဝပ်

—စာသရပ်, *n.* a variety of the mango, *Mangifera attenuata*, *M.*

—ထိတ် (pron. as spelt), *n.* an antelope.

—ထိတ်, *v.* to ask permission to take food, timber, &c., on some public ground (or for private use); also applied to craving permission of sylvan deities to work in a forest before commencing to do so (ရုက္ခဗိသုဒ္ဓိ).

—ထောဝ်, *n.* the *Melia Birmanica*.

—ထွင်းသား, *n.* an inhabitant of the interior, a countryman, rustic.

—ထန်း (ဝပ်), *n.* the wild palmyra.

—ထိတ်, *v.* to meet wild beasts. The Burmese use this as a polite term when alluding to any one who has been killed by wild beasts, *e.g.*, ခေါင်မြို့ထောထိတ်သေသည်, *see* ဗိသုဒ္ဓိ။

—ထုတ်, *a.* fresh from the jungle, rough, unfinished, သည်ဗိသုဒ္ဓိအရိုးထောထုတ်ကြီး, *v.* to expel evil spirits from a town on the visitation of any epidemic such as cholera. "Suddenly, about sunset, on a preconcerted signal, the ears of a stranger would be greeted with a most bewildering and deafening din, caused by every one, man, woman and child, in every house beating the house walls, the floors, tin pans, anything to make a horrible noise, which certainly it would take a deaf spirit to withstand."—Forbes' *British Burma*. ထောထုတ် is also applied to driving away evil spirits from persons who have been bitten by snakes or wounded by tigers, das or spears, or who have fallen from trees.

—ထိတ်, *v.* to evacuate the intestines (vulgar); ထုတ်ကြီးစွန်းသည်။

ထောထွတ်, *v.* to retire into the woods as a hermit or recluse, or as anyone who becomes a póngyi, often having spent some period after his noviciateship as a layman, in contradistinction to ထင်္ဂါ, one who has been entirely devoted to religion from his noviciateship without any interruption. The origin of this term is said to be ကာမဂုဏ်ထည့်ဟူထောထောမှထွက်သည်, one who forsakes the multitude of sensual desires.

—နတ်, *n.* a deep or extensive forest.

—နင်း, *v.* to scour a jungle, usually for criminals (ထောနင်းရှာ). [တောဖြင်းခတ်(၍)ရှာ].

—ဝံ့လှ, *n.* the Mygale bear spider, *M.*, (said to be much dreaded by snakes).

—ပန်းထားပြ, *n.* a dacoit who hides in the jungle and attacks travellers, a bushranger, a brigand, ထောပန်းထောင်ခိုနေရပါသည်။

—ဝဲ (*pron.* as spelt), *n.* the wild dolichos.

—ဗုတ် (ဘုတ်), *n.* a bird.

—မန်ကျည်း, *n.* a species of *elæocarpus*, *M.*

—မီးထောင်, *v.* to burn as a jungle fire.

—မုန့်ထိ, *n.* a species of cassia.

—ဓမ္မိင်း, *n.* the *Indigofera galegoides*, used by alchemists.

—ဖြင်း, *n.* a kind of horse (the goat-antelope).

—ရှိ, *v.* to possess a sylvan spirit such as ဖြိတ္တာဗုတ်; *see* အဝရှိ။

—ထင်းမာ (ရင်းမာ), (ပင်), *Chickrassia tabularis*.

—ရကျောင်း, *n.* a monastery built 500 bows (ထုထေးထော ၅၀၀) from the nearest house. “The priest who keeps this ordinance (အရတ္တဝါထိ) cannot reside near a village, but must remain in the forest. * * * If there be no boundary, he must reckon from the place where the women of the last house are accustomed to throw the water when they have washed their vessels. If there be only a single wagon or a solitary house (during the three months of lent), it must be regarded as a village; whether there be a boundary (အရံ) or not, if there be people, or if people are intending to come (*i.e.*, who have marked out the site of a house or a village), it is the same as a village.”—*M.B.*, 133.

—ရိပ်, *n.* the shade or gloom of a forest or jungle (ထောရှောင်).

—ရထောက်ထည်, *v.* to observe lent in a monastery 500 bows from a village as a póngyi or as a ရထော, a rishi or ascetic.

တောရှောင်, *n.* a tree of the genus *aurantiaceæ*, the *Limonia carnosa*.

—ဗိဇ, *n.* the great Burmese land tortoise ; တောင်ဗိဇ။

—ထိုက်အုံပါ, *adv.* in the manner of living in the woods ; တောထိုက်အုံပါနေရသည်။ တောထိုက်အုံပါစားရသောကံရသည်။ တောထိုက်အုံပါဝတ်ရသည်။ တောထိုက်သာသာ။

—ဖွန်, *v.* to be absent from home in the jungle (to be afield).

—ဖွတ်, *v.* to lay open one's field or ground to the public after harvesting ; လယ်။ ကျင်းတောင်ယာ။ အသီးအနှံကုန်၍ တောဖွတ်လိုက်သည်။ တောဖျက် has a similar meaning.

—ဝ, *n.* the entrance to a forest ; ဟိဝေန္တာတောဝနားထိုင်အောင်ထိုက်လျက်။

—ဝက်, *n.* a wild pig.

—ဝမ်းထဲ, *n.* a wild duck, *M.*

—သကျက် (သကြက်) (ပင်), *see* သကြက် or သကျက်။

—သွတ် (သွတ်), *n.* the *Sideroxylon grandifolium*, *K.*

—ထံ, *n.* a loud call or cry, particularly such as made by an elephant. It is also applicable to the loud call made by birds in confinement, ကျက်တူရှေးတောသံပေးသည် ; also applied to the reverberation of echoes in the jungle when human beings cry out ("the woods shall answer and the echoing").

—ထံပေး, *n.* to make such a cry, to reverberate as an echo in the forest.

—သား, *n.* a rustic, boor, a polite term by which grave-diggers (ထုထရာတ) are addressed.

—သားတောငါး, *n.* wild animals in general, *e.g.*, ခင်ကျားတို့နေသည့်အရပ်တောသားတောငါးတယ်ပေါသည်, *see* အမည်းသားငါး။

—သီတင်း (ပင်), *n.* the *Rottlera tinctoria*, *M.*

—သူထုတ်, *see* တောထုတ်။

တော, ၂, *v.* to resent an insinuation, demand satisfaction, to interfere in an officious and partial manner in a dispute or quarrel ; has a stronger meaning than ခွတ်, ခင်ကျားတောဆိုင်ထိုဝင်တောသထဲ, in what way does it concern you that you should officiously interfere ?

တော, ၃ (from တွေးတော).

—တင်း, *see* ယင်း။ မင်းပြောသည့်စကားထက်တင်းမျှသေသေချာချာမရှိတော့တင်းမည်ဖွဲ့ချည်းပြောတတ်သည်။

တောယင်းမည်ဖွဲ (frequently *pron.* တောယင်းမေ်ဖွဲ), *adv.* guessingly, conjecturally, as in attempting to describe what one knows not.

တောက်, 1, *v.* to blaze, flame, to shine, be luminous, be brilliant [to glitter as a precious stone, မိန့်တောက် ; ထိန်သည်, to be glossy as silk or satin, မိုးရောင်တောက်။ ဖရောင်တောက် ; also applied in a figurative sense to the intelligence of a Buddha being effulgent, ဘုရားညွှတ်တော်တောက်သည်။ သည်ညွတ်ကြယ်များ တောက်သည်။ မိမိ၏မည်မည်ပေါ။] (ထွန်း is often used with တောက် in this sense), the stars are shining very brightly tonight, I do not think it will rain.

—ဝေး, *v.* to coruscate, as a witch in her nightly excursions ; မနွေညကဒိမ်နောက်တေးဌာရန်းမတောက်ဝေးသည်ကိုပြင်သည်, last night I saw a witch coruscating at the back of the house.

—ထွန်း, —ဝ, *see* တောက်။ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါတောက်ပစွာနှင့်ဘာမျိုးပါလဲ, “of what race is this person with exceeding great lustre of body” (said to be a term used in marionette and zat pwes).

တောက်, 2, *v.* to be poisoned, inebriated, sickened, disposed to vomit ; မှီတောက်, to be poisoned with eating mushrooms ; မီးရထားတောက်။ လှည်းတောက်။ လှေတောက်။ မီးသင်္ဘောတောက်, to be made sick by the motion of a railway carriage, cart, boat, or ship ; တောက် means that the sickness may be owing either to the actual swaying to and fro of the vehicle, or to its speed.

—အိးတောက်အံ့, —အံ့အံ့, *adv.* sickish, disposed to vomit ; ပန်းမလှီးမီးသင်္ဘောကိုမီး၍ မော်ထမြင်မြို့သို့ သွားရာလှိုင်းမိလို့ တောက်အိးတောက်အံ့နေသည်, in travelling by the steamer “Unfading Flower” to Moulmein, the steamer encountered a sea (*lit.* caught by the waves), consequently I felt disposed to vomit. “Unfading Flower,” a name given to the steamer “Rangoon” because it made the journey between Rangoon and Moulmein so quickly that a flower even had not time to fade.

တောက်, 3, *v.* to make a short, sharp sound, as by a stroke or blow (obsolete), to fillip or strike away with the thumb and finger, or with a stick in a certain play (လှည်းသားတောက်), to cut by a light single blow ; ထားနှင့်တောက်, to gnaw (cloth or paper) slightly, less than ထိုက်, as a mouse or insect, လှက်တောက်။ မိုးတောက်။ မိုးယပ်တောက်, *see* also under စကား —တောက်ခန်း, *adv.* expressive of the sound it imitates, as a stick snapping in two, or as a sound of a person receiving a blow in the face with the fist ; ထက်ထီးနှင့်ထိုးလိုက်သည်မှာ တောက်ခန်မြည်သည်။ တောက်တောက်နှင့်မည်, an expression applied to the sound made by the ထမင် and ဒရယ်။ တောက်ခန်တောက်

မေးထက်သည့်, he is in the habit of asking questions in a sudden, abrupt manner ; ကျွန်တော်ဘိနပ်မီးတပ်ထောက်ထိုးအရင်ဆိုးကုန်ပြီ။

ထောက်ခါး, —ဆတ်, *v.* to be short, snappish ; very similar to မိန်းကား in meaning, though perhaps တောက်ခါးသည် is more used with reference to be unfeeling in speech, whereas မိန်းကား refers more to actions ; used chiefly in some adverbial form ; သည်ကျောင့်ထကာ အထူအတန်း ရက်ချောသော်လည်း အပြောအဆို တောက်ခါးသည့်အတွက်မိတ်နည်းသည်။

—ခေါက်, *v.* to make a clucking sound with the tongue, indicative of regret. Said to be more elegant than ထက်ခေါက်။ ခင်းတတ်သူကိုတောက်ခေါ်သလဲ, at whom are you making a clucking sound ?

—ထက်, —ထက်ခတ် (sometimes *pron.* ခေါက်ဒက်ခတ်), ထက်ထောက်ထက် (sometimes *pron.* ခေါက်ခက်ခေါက်ခက်), *adv.* backwards and forwards, to and fro, from one side to the other, unevenly, oscillatingly. Der. ကထောက်ကထက် ; ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့ထောက်ထက် ခတ်ပြေးနိုင်သောအခြေအနေမပေါ်နိုင်ပါခင်ဘူး။

—တီးထောက်ထက်, *adv.* incoherently, disconnectedly, ramblingly (in discourse) ; ကထောက်ထက်။ သည့်အဖော်ကြီးထောက်တီးထောက်ထက်ပြောတတ်သည်, this old woman is in the habit of talking in a rambling, incoherent manner.

—တီး, *v.* to find fault with, scold (infrequent) ; မြည်ထွန်တောက်တီး။

—တီးမြည်ထွန်, *v.* same (most common), though not so common as မြည်ထွန်ထောက်တီး။

—တောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, as the sound made by one chopping meat or by a carpenter in making a mortise, or a goldsmith beating out metal, or by a wood-pecker at work, or as to sound as a bell of wood attached to the neck of a bullock when in motion ; တောက်တောက်နှင့်ခဲထောက်သံကြားသေးသည်။

—မှိုက်ထောက်မှိုက်, *adv.* hither and thither.

ထောက်တာ, *n.* Mergui sago ; သာသု။ပံထက်။

ထောက်တဲ့, *n.* the large crowing lizard, the tuktoo. [The Burmese are of opinion that the bite of the black တောက်တဲ့ is fatal ; only cured by putting earth-oil on the tongue or by smearing it with a powder made of the corypha palm, ဝေထီး Burmese children, when hearing the tuktoo crow, often jocularly interrogate it by saying “are you a maiden ?” အပျိုထား။ or “are you married ?” အဘိုထား။ The last interrogation followed by the last crow settles this important fact !]

—မြီးလူ, *n.* a small species of the same (rare) believed by some of the Burmese to be poisonous.

တောင်ထွေထွေဝါး, *n.* a tuktoo's foot, a tree so called from the peculiar appearance of the fibres of the limbs at the point of attachment of the trunk.

တောင်ရတ် (ပင်) (*pron.* ခေါက်ရတ်ပင်), *n.* a kind of tree, the leaves of which are used to give a greenish dye to pôngyi's garments. The bark is used in dyeing cotton. It is unlawful for a pôngyi to wear a garment dyed with the bark of a တောင်ရတ် (but it is lawful for them to wear one dyed with the *leaf* of this tree, or the *leaf* of *any* tree or plant *except* the leaves of the သဲ and the ဒန်း plants. *Note.*—Priests may use any bark for dyeing their garments *except* that of the တောင်ရတ် and ကြိမ် trees).

တောင်ရှာ, *n.* a wood-pecker, *see* ခေါက်ရှာ, which is said to be more correct than တောင်ရှာ။ နေသည်ခေါက်ရှာငှက်ပျံသကဲ့သို့နိုင်ငံတို့ဖြင့်တုံ့သွားတတ်သည်။

တောင်, *n.* a hill, mountain; တောင်ကြီးကမ်းကြီး။ တောင်ကြီးခြားပါ (စေ understood) ကမ်းကြီးခြားပါ (စေ understood). 'May great mountains and cliffs intervene.' This is a curious expression made use of by the Burmese when wishing any person immunity from danger—meaning that may great obstacles, like great mountains and cliffs, intervene to prevent some dreadful misfortune from happening.

—အုန်း, *n.* the *Arenga saccharifera*; the black fibre of this tree is used for its cordage, renowned for its power of resisting wet; [in fact the Burmese say that the more it comes in contact with water, the tougher it becomes (ရေထိလေစာလေ)].

—ဦးကျောက်, *n.* red sandstone, *M.*

—ကလပ်, *n.* a mountain with an overhanging top.

—ခါ, *n.* the hill partridge.

—ခါးပန်း, *n.* the waist or middle of a mountain.

—ခေါင်း, *n.* a natural cave in a mountain; တောင်ခေါင်းထဲမှာဝင်ပုန်းနေသည်။

—ခြေရင်း, *n.* the foot or base of a mountain.

—ဂူ, *n.* the projecting, protuberant declivity of a mountain.

—ဂူနာ, *n.* a species of leprosy.

—ရုဏ, *n.* a hummock.

—မြေထ, *v.* to rise as mist on a mountain.

—စာခါး, *n.* the wild nutmeg, ချွဲဆွေး, *M.*

—စောက်, *n.* a cliff, precipice.

—တန်း, *n.* a range, or ridge of hills or mountains; တောင်မိုး။

ထောင်ထိပ်, *n.* the summit of a hill or mountain.

— မိန်းခဲး (မိန်း), *n.* the mountain jack.

— ဝုဆာ (*pron.* ထောင်ဖုတော) (most common) ဝုဆာ, *n.* a small hill.

— ရွှံ့, *n.* a hillock raised over whiteants' nests.

— ဂျော့ကံ, *n.* a kind of land leech.

— ဖတ်ဝန်း, *n.* the pterospermum, producing an extremely valuable timber, *M.*, also the *Macaranga denticulata*.

— ခဲးထီ, *n.* the *Cassia Timoriensis*.

— ခဲးရိတ်, *n.* the *Indigofera Brunoniana*.

— ထာ, *n.* a cultivated spot of ground (ထောင်ယာဝဲခင်း); when a ထောင်ယာ is worked in the hills [it is the same as what is known as "jhoom" cultivation in India]; ထောင်ယာဝဲခင်း။

— ရိုး, *n.* a range of mountains or hills.

— ရိုးပြည့်ကံ, *n.* *Tristania Burmanica*.

— ထက်ဖက်, *n.* the *Eurya Japonica*.

— ထမောင်း, *n.* the sloping declivity of a mountain; ထောင်ထက်မောင်း။

— ထိပ်, *n.*; see ထောင်ထိပ်, *M.*

— ဌင်း (generally *pron.* whan not whoon), *n.* a valley lying between mountains.

— ထန်ကြီး (ပင်), *n.* the Mergui cosmetic wood, *M.*

— သနပ်, *n.* a species of cordia of which two varieties are described, the *Cordia myxa* proper and the *Cordia brunnea*.

— သပြေ (ပင်), *n.* one name for the *Eugenia grandis*, *K.*

— သဝဲ (ပင်), *n.* the yellow varnish tree.

— သိပြင်, *v.* to throw out hints either by way of threat, or to gain some end in view; တောင်သံပေး။ ထောင်သံထိန်း။

— သူ, ၁, *n.* a Taungthu, one of the race of Taungthus (ရှင်းတောင်သူ).

— သူ, ၂, *n.* a husbandman, farmer, cultivator, ထောင်ယာလုပ်သောသူ; this word also includes those who work paddy-fields; ထောင်သူထက်လုပ်။

— သောင်ကပ်ခဲး, *n.* the *Hiptage candicans*.

ထောင်, ၂, *n.* the south.

— ညာ, *n.* the south palace; not used singly; ထောင်ညာတပ်, *v.* to assign the south palace, to make chief queen (ထောင်ညာတပ်).

— စံ, *v.* to enjoy the south palace; not used singly; ထောင်ညာစံခေမိမဂေထိမိမုရားကြီး။

ထောင်ညာနန်း, —ညာနန်းမ, *n.* the south palace.

—ညာနန်းမတော်, *see* နန်းမတော်။

—မြောက်, *adv.* hither and thither, to and fro ; တောင်မြေမြောက်
မြေ, running hither and thither in a wild, distracted man-
ner, ထောင်မြောက်လေးပါးမြင်ပါသည်။ [also applied to speech,
ထောင်မြောမြောက်မြော]။

ထောင်, 3, *v.* to measure with a cubit. Der. အထောင်။ ကျွန်တော်ပုဆိုး
တယ်ထောက်ရှည်သထဲထောင်ကြည့်စမ်းပါ။

—ထွာ, *v.* same.

ထောင်, 4, *v.* to burn with lust (vulgar) ; အင်္ဂါစာတ်ထောင်သည်။

ထောင်တဲ, *n.* a kind of caterpillar (green in colour), မိုးထောင်တဲ
(*pron.* မိုးထောင်တဲ), generally feeds on the juice of the
flowers of the ဆူးရစ်, the *Acacia concinna*.

ထောင်ပံ, *n.* the bone and flesh of a bird's wing, the limb with-
out feathers ; (ထောင်ပံ) ငှက်ထောင်ပံ။ ကြွက်ထောင်ပံ။ ကျွတ်ထူရွေး
ထောင်ပံ။ ကျွတ်ထူရွေး ရေချိုးပေးသည့်အခါ ထောင်ပံ ဖြန့်သည်, when
bathing the parrot, it spreads out its wings and allows
water to be poured over it. [ထောင်ပံနီ, *n.* a term formerly
applied in some parts of Upper Burma to *petty* dacoits,
also applied to small pieces of *base* coin current in the
reign of King Thebaw ; ထောင်ပံနီထားပြီ။ ထောင်ပံနီဒါး]။

ထောင်တီရူး (*pron.* ခေါင်တီရူး), *n.* the hoopoe bird (*Upupa epops*) ;
တီးထောင်ပိဌက်။ တီးထောင်ပိဌ်။ အမယ်ဝကမ္ဘာလိုက်တယ်။ ဆေးမထောက်
နှံကွယ်။

ထောင်မွေး, *n.* a corruption of next ; ထက်ကတုံးထောင်မွေး။

ဘောင်ဝေး, *n.* a staff, walking stick.

—ထောင်ခွ (*pron.* ထောင်ဝေးခေါင်ခွ), *n.* a tripodal staff ; pôngyis
sometimes make use of these staves. Formerly ascetics
are said to have made use of them also.

ထောင့်, 1, *n.* a quiver ; မြားကျည်တောက်။

ထောင့်, 2, *v.* to be stiff, firm, not pliant ; *comp.* တန်း, to make
stiff, firm, to make into stiff rolls ; ကျွန်တော်မြင်းစီးရသည်မှာ
ကြာသောကြောင့် ခါးတယ်ထောင့်ပါသည်ခင်ဗျား, my back is very
stiff owing to some time having elapsed without riding ;
မိတ်ကိုထောင့်လိုက်ပါခင်ဗျား, take heart, sir.

—ထင်း (*pron.* ထောင့်ဒင်း), *v.* to be stiff, hard, brawny, muscu-
lar, to be resolute, unyielding, stubborn of speech ; ထင်
မြင်းတယ်ထောင့်တင်းသည်။ ကောင်းပြောသည် မှာ ထောင့်တင်းသည်။ ဈေး
ပေးမည်မထင်နှင့်တော့, he is resolute in what he says, do not
imagine he will yield.

ထောင့်ထ, *v.* to hanker after, long for, to express a longing ; သည်
မင်း ကာမဂုဏ်စည်းမိ၍ ချင်းသာထောင့်တ ပုန်သောကြောင့်။ ထိုင်းရေးနိုင်

ရေးကို အကြည့်အရှုနည်းသည်။ အမေကိုထောင့်ထထိုက်သည်မှာ ကြာဗျဖြ့်၊
I have been longing to see my mother for some time ;
see example *under* ထ ; ထောင့်ထ may be used in the same
sense.

ထောင်း, 1, *n.* a basket (of various sizes) ; စပါးတင်းထောင်း။

——ထို, —ထင်းထို, *v.* to be dear, bear a higher price than com-
mon.

——နီ, —နက်, *n.* different varieties of baskets.

——ရက်, *v.* to weave a basket.

တောင်း, 2, *v.* to ask, ask for ; to require, demand (*see under*
စကား) ; ဦးဖြူဆီသွားပြီးတွင်ကျွန်ုပ်တို့သောင်းပုံပါ, go, please, to
U Pyu, ask him for my pony, and bring it here.

——ခံ, *v.* to collect as dues, tax, to beg and receive as a သူတောင်း
စား။ အခွန်တောင်းငွေထောင်းခံသည်။

——စား, *v.* to beg, as a mendicant or as a wayfarer.

——ထုတ်, *v.* to distraint (?) scarcely intelligible to most Bur-
mans.

——ပန်, *v.* to crave, beg, entreat, to beg pardon, to apologize,
to expostulate ; less than ထန်တော့။ တောင်းပန်။ မလှသည်။ တောင်းပန်
ထိုး ဖျိုးသည်။ ပန်နီနီတောင်းပန်သောကြောင့်နပန္နာမြစ်နား၌ခြေထော်ရာထ
ဆူချွတ်ထော်မူသည်။ သစ္စာပန်နီနီတောင်းပန်သောကြောင့်ထည်း။ မထုထထောင်
ထိပ်၌ခြေထော်ရာထဆူချွတ်ထော်မူသည်, he left one of his sacred foot-
marks on the banks of the river Namanta because the
naga Pananda entreated him ; and because Thitsabanda
(သစ္စပန်) the hunter entreated him, he left another sacred
foot-mark on the summit of the Makula mountain.

——ရင်း, *v.* to ask for, to ask in marriage, to make proposals of
marriage ; often တောင်း alone is used ; မောင်ပန်းရည်မိန်းမတောင်း
ရင်းပြီးပြီကြားသည်, I hear that Maung Pan Yi has made
proposals of marriage.

ထောင်း, 3, *v.* to be short (in breadth or length), as a garment ;
used adverbially with ထို။ အလျားထောင်း။ ခင်ကျားမြင်းအထုံးအရင်
ကောင်းထောင်ထည်း။ အလျားထောင်းသည်။ ထည်ပုဆိုးအနံ့ထောင်းသည်။ ခါးပုံ
ထိုးစရာခေါ်ပါ။

ထောင်း, 4, *v.* *affix*, closing a sentence ; intensive, *see* Grammar,
sec. 119, ထင်လည်းတင့်ပေတောင်း, p. 66, Zanecca ; ထောင်း is
very seldom employed in colloquial, but now and again it
is heard ; သူပြောသည့်စကားကောင်းပေတောင်းထဲ။

တော့, 1, *v.* to toss and catch with an etch, ကျည်းသားတော့ထည်, *see*
also under စကား။

ထော့နဲဒု, *adv.* counting one, two, &c., in the play of toss and catch ; ထော့။ နဲဒု။ ထိုး။ ထေး။ ငါး။ ခြောက်။ ထော့နဲဒုကစားသည်။

ထော့, 2, to tie a particular knot, ထော့၍ချည်သည်, frequently termed ကထော့ (*pron.* ကခေါ့ချည်သည်။ နှစ်ဖက်ကျော့ချည်သည်) ; this word is much used by boatmen (ကထော့ ချည်ထိုက်ပါလေ့ကျွဲ)။

ထော့, 3, *v. affix* denoting a slight necessity (*see* Grammar) ; ထော့ has now superseded in colloquial the proper imperative affix ထော့ ; *e.g.*, ထွားထော့, ဂွၢ, လာထော့, come ; ထော့ and ခေ့ often precede the future affix shall or will မည်, when they would seem to be the equivalent of the English word "about to be," "the point" or "verge" of, as ခန့်ထန်မြို့သို့ ရောက်ထော့မည် or ရောက်ကခေ့မည်။ ထမင်းငတ်ထော့မည်လောက်ပြီသည်, he is on the verge of starvation ; in composition ထော့ would also seem to have a similar meaning, as the following extract from the *zat* of Zanecca, will show, ထနေ့ချင်းကူးခပ်၍ လိုရာကိုရောက်ထော့မည်ကဲ့သို့, as if by swimming he was about to arrive at the place he wished in a single day. In certain instances ထော့ has the force of "only" and is equivalent to သာ, *v.*, *e.g.*, ပုခန်းငယ်တတိုင်လောက်ကွပ်ပါထော့သည်။

ထော့အီးထော့အ, *adv.* with imperfect pronunciation ; အကလေးထော့အီးထော့အပြောတတ်သည်။ ထော့အပြီအောင်မပြောတတ်ဘဲနှင့် စော်ကားချင်သည်။

ထောဝ်, 1, *n.* sir or madam, a term of compellation used by females in Upper Burma, rather impolite ; ရှင်, a contraction, perhaps, of မှောက်ထောဝ်။

ထောဝ်, 2, *n.* a thing belonging to a Buddh or sovereign, *e.g.*, ထောဝ် ဖြစ်အောင်ဆက်သည်။ ထောဝ်ဆက်ရသည့်သရက်သီး။ ထောဝ်ဆက်ရသည့်ဖန်ခါးသီး။ ထောဝ်ဆက်ရသည့်သွက္ကပတ်သီး။ in the language of compliment belonging to any high personage ; ထောဝ်ကြီးသပြီဟ်စေ (or ချစေ), to perform funeral rites with royal honours.

—ဆက်, *v.* to offer to royalty.

—နဲ, *n.* ; *see under* နဲရာ။

—ဖြစ်, *v.* to become the property of the sovereign as intestate or unclaimed property.

—ရည်, *v.* to be of the same rank (infrequent).

—ဝင်, *v.* to belong to royalty, Government, be a perquisite of royalty or Government ; ထောဝ်ဝင်မီးချစ်, the royal matches ; ထောဝ်ဝင်ရက်ကန်းသည်, "the royal weavers" or "weavers to his majesty," ထောဝ် is often used as a polite affix in conjunction with မူ amongst even ordinary people, *e.g.*, ထမင်းဝားကြွထောဝ်မူပါခင်ကျား။ လက်ဖက်သုံးဆောင်ထောဝ်မူပါဦး။ ဝားထောဝ်ခါပါခင်ကျား။

- ထောင်, *n.* 3, a loud, rumbling, thundering noise, like that accompanying an earthquake.
- ထည်း, *v.* to rumble, roar, &c., as above ; ထောင်ထည်း။ထောင်ထွင်း။လေပုတ်ပင်းသည်။
- ထောင်, 4, *v.* to be meet, suitable, fit, sufficient, worthy ; ထန်သည်။ထိုက်သည်။ထောက်ပတ်သည်။ထွေသည်။သင့်သည် ; for တော်တော်, *see* ထန်တော့ under ထန်။ခင်ကျားသည်ထိုလုပ်ထွင်းတော်ထိန်မည်မထင်ပါ။
- ငြား, *v.* to hit right, happen opportunely ; when reduplicated and used adverbially, the same as တော်။
- ထင်္ဂ, *v.* to be upright, honest, ဖြောင့်မတ် ; the negative of this is in frequent use, but by no means implies dishonesty of conduct, but simply to things being done in an inappropriate, bungling manner, or to exhibit want of tact, judgment, or consideration in one's speech ; မတော်မထင်္ဂလုပ်ထင်္ဂသည်။မတော်မထင်္ဂပြောတတ်သည်။
- ထန်။ထွေ။သင့်, *v.* ; *see* တော် (တော်ထန်ထွေသင့်ရှိပါ၏)။
- တော်, *a.* pretty good, tolerable, passable, pretty well (in health, တော်တော်ရှိပြီ, as after an illness) ; *adv.* tolerably, passably.
- တော်ပင် (commonly *pron.* တော်တော်ပင်), *adv.* hardly, scarcely, as တော်တော်ပင်သွားချင်သည်, he hardly wants to go, *i.e.*, he is disinclined to go ; တော်တော်ပင်ကြိုက်သည်။
- မတ်, *v.* to be upright, honest ; သတောသကန်တော်မတ်သည်။
- လန်, *v.* to be liberated from slavery, obtain freedom, become a free man ; တော်လန်မင်းစစ်ဖြစ်ပါ၏လော, a question put to a candidate for the priesthood.
- ထွန်, *v.* to treat (a superior) with disrespect or insolence, to be rebellious ; အာဏာကိုဆန်သည်။တော်ထွန်ပုန်စား။အပိုးရမင်းကိုတော်ထွန်ထွင်းအပြစ်ဒဏ်ခံရလိမ့်မည်။
- ထောင်, 5, *v.* to be related by birth or marriage ; မောင်အံ့နှင့်မောင်ထိုးထာထောင်ကြသတဲ့, in what way are Maung An and Maung Po related ?
- ဝတ်, *v.* to be related collaterally ; ကျွန်တော်နှင့်အရင်းအချာမဟုတ်ပါမိန်းမနှင့်စစ်မှတော်ကာစစ်ကာရှိသည်, he is not my own relation ; I am nearly connected with him collaterally by my wife being related to him. (*Anglice*, related to him through my wife.)
- ထောင်, 6, *v.* to guess, presume ; rarely used singly ; အထေးအချာထိသည်မဟုတ်ဘူး။ထောင်ဆပြောသည်။

ထော်ဆ, *v.* same ; ထမ်းဆသည် (ဆင်သာဝါး), hence မထော်ဆ, *adv.* in a manner not to be expected or calculated ; ထုတ်သည်မထုတ် ထည်ကိုမထိပါထော်ဆ ချေးလိုက်တာ။

—ရနောင့်ခွဲ, *adv.* in the way of shifting responsibility or avoiding trouble ; chiefly refers to speech.

ထော်ရနောင် (*pron.* ဒေါ်ရနောင်), *n.* some part of the decorations of a roof or steeple.

ထော်ထလင်း (ထ), *n.* Tawthalin, the sixth month in the year, nearly answering to September ; ထော်ထလင်းမြစ်တွင်းထင်ဖြူးခင်း, “in the month of September spread a mat on the river,” alluding to the absence of storms and atmospheric disturbances generally in Tawthalin, the month being so tranquil that a mat spread on a river would not be rumpled ; ထော်ထလင်း နေပုစွန်ဆ, the (fresh-water) crabs die from (the heat of) a Tawthalin sun ; by way of allusion to the heat usually felt in Tawthalin.

ထို, *v.* to be short ; မရှည်။ ဆောင်းအခါနေ့တာဆို၍ညတာရှည်တတ်သည်။

—ထောင်း, *v.* same (to be abrupt, or petulant in speech ; စကား ထိုထောင်း).

—ထိုစေ, —ထိုထွာထွာ, *n.* little bits, fragments.

—ထွာ, *v.* ; see ထို, applied to the mind or speech ; စိတ်ထိုထွာသည်, to be testy, petulant, to have a short rough manner, to be crusty ; စကားထိုထွာသည်, *v.* to be abrupt, curt in speech, see ထိုထောင်း။

—ထိမိုထိ, *n.* odds and ends (a word much affected by Burmese druggists) ; ပရဆေး။ ဈေးသို့သွား၍ထိုထိမိုထိဝယ်ခဲ့ပါ, go to the bazaar and buy odds and ends.

ထိုက်, ၁, *n.* a brick or stone house or building, any tight, secure place, a depository, a district under one jurisdiction, several things united under one head as a cluster of monasteries, ကျောင်းထိုက်, *e.g.*, ထရက်ထောကျောင် ထိုက် at Rangoon, a collection of villages, ထိုက်ခွဲ၍ထားသောချာရ in Lower Burma, a revenue circle, an assemblage of countries [a continent] as မဏ္ဍိမတိုက်။

—ထုတ်, *n.* a chief of a taik.

—ခေါင်း, *n.* in British Burma a rural police officer, also called ရာဇဝတ်ခေါင်း။

—ခွဲ, *v.* to divide or subdivide a revenue circle.

—စာရေး, *n.* the writer or clerk of a taik, particularly of a custom-house.

တိုက် မိုး, *n.* the chief of a taik, particularly of a custom-house.

—တာ, *n.* same as တိုက်။ တိုက်တာ။

—ပန်း, *n.* the New Zealand creeper; *Antigonon leptopus* (an artificial flower).

—ဖွဲ့, *v.* to unite several parts under one jurisdiction, control.

—ထူး, *n.* in Lower Burma a revenue collector of a circle, *e.g.*, နွဲ့ထူးတိုက်ထူး။

တိုက်, 2, *v.* to strike against, drive against; more than ခိုက်, to attack as a band of dacoits (ထားပြုတိုက်), engage in combat, စစ်တိုက်; to come to blows, to bring into contact to provoke to quarrel or fight, to lay together, compare, collate, to rub; ပွတ်သည်, to work upon by friction, as တွေ့တိုက်, to saw; ထိမ်းတိုက်, to file, and hence ရွတ်တိုက်, to sail, and ထွင်းတိုက်, to cart; တဦးနှင့်တဦးအကြားတွင်မကောင်းစကားတိုက်ပြောတတ်သည် (ဝုံးတိုက်ပြောတတ်သည်).

—တုန်ချိတ်တုန်, *n.* goods that are sold by weight; ထုံးစံချင်ပြားမရေတွက်ရဘဲ အလေးချိန်ခွင့်ဖြင့် ချိန်အပ်တိုက်အပ်သောတုန်ကို တိုက်တုန်ချိတ်တုန်တုန်ခေါ်သည်။

—ခိုက်, *v.*; see တိုက်, 1st and 2nd def.; မှောင်ခိုက်သည်အခါလင်းရှောက်ထွင်သောကန်စင်းကိုတိုက်ခိုက်ဒီလိုဖြေအင်စေန်နာပါသည်။ လူ့အဖြစ်ထားခင်ဗျား။ ထာပြန်လိုတိုက်ခိုက်သွားသေ, do not you see a person, why go pushing past?

—ချိတ်, *v.* to weigh (heavy or bulky articles in the large scale, ရာစု).

—ဆိုက်, —ဆိုင်း, *v.*; see the parts; သည်စာ ၊ စောင်လိုတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုသူထင်သူပါလဲ, who was the person, please, who collated and examined these papers?

—ထွန်း, *v.* to instigate, stimulate, to urge; ခပ်အားထိုက်ထွန်းထိုးထောင့်ထောင်သည်အနေရောက်ပါသည်။

—ပွတ်, *v.* to rub, scour.

—စောင်း, *n.* a small military drum.

—ထွန်, *v.* (to fight); see the parts; တိုက်ထွန်ဖျက်ဆီးပစ်သည်။

—သင်္ဘော, *n.* a ship of war, a man-o'-war.

—သေနတ်, *n.* a musket specially set apart for warfare.

တိုက်, 3, *v.* to give to drink, administer (a liquid); အရက်တိုက်။ ထန်းရည်တိုက်။ နို့တိုက်။ ဗျစ်တိုက်။ ထက်ဖက်ရည်တိုက်။ ရေတိုက်။

တိုက်တိုက်, *a.* short, stunted, ပုပု; *e.g.*, တူပုံသတ်တိုက်တိုက်။

တိုင်မှိုက် (sometimes *pron.* ဒိုက်မှိုက်), *adv.* straightforward, direct in speech, တည့်တည့်; သွယ်သွယ်မှိုက်မှိုက်ပြောတဲ့ တိုင်မှိုက်ပြောထွင် ဆာခွဲကိစ္စပြီးလွယ်ရန်အခွင့်ရှိပါသည်, if instead of speaking in a roundabout manner, you spoke straight to the point, there would be greater chance of the business being easily settled.

တိုင်, ၁, *n.* a post, a column; *see also* အတိုင်။

——တင်ခုံ, *n.* a bracket.

——တင်တိုင်, *v.* to spread a sail within the mast.

——ခုံ, *n.* a pedestal.

——ငါး, *n.* a temporary post, a jury-mast.

——ဆက်, *n.* a scarf.

——ထိပ်, *n.* a capital, chapter.

တိုင်, ၂, *v.* to ask leave (of one in authority), အခွင့်တောင်းသည်; *comp.* ဝန်ကြားသည်, to call on to notice and bear witness (as when a quarrel is going on), to complain of, inform, accuse to another, to lodge or lay a (criminal) complaint.

——ကြား, *v.* same; အမီးရခင်းထံတိုင်ကြားသထား, did you report this matter to the Government?

——ခံ, *v.* to be security for the payment of money; *comp.* အခံ and ဝန်ခံ, to be a person called on to notice and witness.

——တည်, *v.* to appeal to for proof, to take to witness in swearing, to swear by; နတ်များအပေါင်းတို့ တိုင်တည်ဆိုပြပါသည်, I appeal and call as witnesses all the nats.

——တန်း (*pron.* တိုင်အန်း), —ထား, *see* တိုင်, 2nd and 3rd def.; ကျွန်တော်ဂါတ်သို့တိုင်းတန်းသော်လည်းစာဖင်ကျွန်တော်တိုင်တန်းချက်ရေးသည်ကို မမြင်မိပါ, although I complained to the guard, I did not happen to see the sergeant write my complaint.

——တန်းချက်, *n.* a (criminal) complaint.

——တန်းချက်ပေး, *v.* to lodge such complaint.

——တန်းချက်ရေး, *v.* to record such a complaint.

——တော, *v.*; *see* the parts; ခင်ဗျား အကြားအထိဖြစ်အောင်ကျွန်တော် တိုင်တောပါသည်, I call upon you, sir, as one who has heard and knows, to note and bear witness to the fact.

——တွာ, *n.* a written complaint, or report, made to some one in authority.

တိုင်, 3, *v.* to arrive, reach, attain, ရောက်သည်။ နှိုထည် ; but chiefly used in the phrase တိုင်အောင်, *see* Grammar, sec. 123 ; sometimes used in a reduplicated form, *e.g.*, ကာထတိုင်တိုင်, during or throughout time ; ကျွန်ုပ်တို့ရောက်သည်တိုင်အောင် စောင့်နေပါလျှော့သောကြားရက်, wait till I arrive, *kyauungtaga*.

— ကျ, *v.* to arrive or reach, as a period of time or date.

— ရောက်, *v.* has the similar meaning or signification ; ဖြစ်ပေ ၃၀ တိုင်ရောက်ကျသည်ကာလထပ်ပါလျှော့, when the 30th of April arrives, I will repay the debt.

တိုင်, 4 (from တိုင်, a post, column), *v.* to use for a warp in weaving, to set the tune, lead in singing, သံတိုင်. Der. အတိုင်, and ရက်ကန်းတိုင်စရာပြင်မရှိ, there is no thread for setting the warp for weaving.

တိုင်ပင်, *v.* to consult, deliberate together ; ဦးမြူတိုင်ပင်ဦးမှထောင်မည်။

— နှီးနှော, *v.* to consult and discuss. ခက်သည်အကြောင်းဖြစ်၍တိုင်ပင်နှီးနှောမှထောင်မည်, as it is a difficult matter, it would be as well to deliberate and discuss it.

တိုင်း, 1, *n.* a country ; more extensive than ပြည်။

— ကား, *n.* same ; တိုင်းကားပြည်ရွာ။

— ကျပ်, *n.* intermediate space between countries ; တိုင်းကြား။

— ကြီး ၁၆ တိုင်း, *n.* the 16 great kingdoms mentioned in Buddhist writings ; သောဠထာပြည်။ အင်္ဂတိုင်း, Magadha ; မဂဓတိုင်း, Kási (ancient) ; ကာသိတိုင်း, name of Benares, Kosala or Maha Kosala ; ကောသလတိုင်း (modern Berar), Vriji ; တိရုတ်တိုင်း (modern Tirhut) ; တိရုတ်တိုင်း။ စေတီတိုင်း။ ဓဗ္ဗတိုင်း။ ပညာလတိုင်း။ သုရသေနတိုင်း။ သဝန္တတိုင်း။ ကပ္ပောကတိုင်း။ ဝေထီရတိုင်း။ ခေါမတိုင်း။ ရောမတိုင်း။ [ဂန္ဓာထရာဇ်, China ; ကပ္ပောကတိုင်း, Cambodia ; ဗီယက်နမ်တိုင်း, Siam. These three are *modern* names and not connected with the 16 great kingdoms mentioned in Buddhist writings].

— ခွန်းပြင်နား, *n.* the outskirts or borders of a country.

— နိုင်ငံ, *n.* a country under one jurisdiction.

— ဇေးပြည်ဇေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.

— သူပြည်သား, *n.* the inhabitants of a country.

တိုင်း, 2, *n.* a wooded tract of country ; used in connection with the names of some kinds of trees, as ကျွန်းတိုင်း။ အင်္ဂတိုင်း။ ပေါက်တိုင်း။ သံပရာတိုင်း။ သွယ်တိုင်း။ မအူတိုင်း။ ရွှားတိုင်း။

တိုင်း, 3, *v.* to compare together, to measure, that is, to estimate the dimensions of a thing by comparing it with a measure of length, [to abuse another by comparing him, or her, to

some base part of one's body *or* of some animal] ; နတ်ဝန်
ထွားမည်ဆိုသထော့တိုင်းပါသည်၊ I meditate going tomorrow.

တိုင်းထာ, *v.* ; *see* the parts.

—ထွာ, *v.* to measure the dimensions of, to scold in rough abusive language, *see* definition *under* တိုင်း ; less than ဆဲ
ရေး, အယုတ္တအနတ္တကိုယ်တွင်း အင်္ဂါနှင့်တိုင်းထွာဆဲရေးပါသည်။ to con-
sider ; with သဘော, to purpose, meditate, think, estimate ;
ထင်မြင်။

—ရှဉ့်, *v.* ; *see* တိုင်း, 1st def. ; တိုင်းရှဉ့်မိပြီလား, did you happen to
weigh the matter (over in your mind) ?

တိုင်း, 4 (from ရှိသမျှအတိုင်း, whence ရှိသည်အတိုင်း), *adv.* without
exception ; equivalent to *adj.* every ; အရာတိုင်းတိုင်းမှာ, in
every respect, in every instance ; လူတိုင်း, every one ; နေ့တိုင်း,
every day ; သည်လူပြောတိုင်းယုံရဲ့လား, do you believe every
time this man speaks, *i.e.*, everything this man says.

တိုင်းကား, *n.* the small, broad-tailed fly-catcher, *M.*

တို့, 1, *n.* a large basket, used in carrying cooked rice (some-
times being capacious enough to contain 4 or 5 baskets of
rice), usually used at religious festivals, more so in Upper,
than in Lower, Burma.

တို့, 2, *v.* to touch lightly, put in contact with ထိ ; *comp.* ထိ, to
give private information against another (generally implies
persons who officiously tell tales) ; မောင်မိန့်ပွင့်ကျင်ထိ ခုထစ်
ထက်နှင့်လာတို့ပြီးပျောက်သွားသည်။ သာအကြံရှိသထမဆိုနိုင်ပါ။ အစိုးရထိမှာ
ထယ်ထိသည်လူ။

—ဝင်း, *v.* same, 2nd def. ; သည်သူအတွန်တို့ထတ်ပင့်ထတ်သည်။ ခင်ကျား
ပေါင်းထိုင်မတော်ပါ။

—ဝတ် (*pron.* တို့ဝတ်), *n.* a powder-puff, or any cloth saturated
with powder and applied to the face.

တို့, 3 (*pron.* ဒို့), *noun affix* denoting plurality, sometimes used
as an abbreviation of the first person plural, *e.g.*, တို့အိဒ္ဓာ,
“with us,” “among us” ; is often used conjointly with များ,
e.g., ခင်ကျားများ။ ခင်ကျားတို့။ ခင်ကျားများတို့, or less frequently တို့
များ (ထတ်ထလာကြသထ, whence do you come ?).

ထိုး, 1, *n.* a kind of fabulous animal said to inhabit the Hema-
wunta forest, the image formerly 'attached to standard
weights (ထိုးထေး, royal boat flags, coins).

—နယား, *see* နယား။

ထိုး, 2, *v.* to advance, to increase, be enlarged, augmented ; ပွား
ထည်။ Der. အထိုး။ ထိုးရင်းနှင့်တကွဆပ်ပေးပါမည်, I will repay the
original with the principal ; အစား။ ကောင်းစားလို့အဆီအထားထိုး
ထည်. (*Anglicè*, "putting on flesh").

—တက်, *v.* same ; တယ် မောင်ပန်းလှ။ ဆည်နှစ် စီးပွားတိုး တက် ထည်,
Maung Pan Hla has been very prosperous this year.

—ပွား, *v.* to increase ; ဆည်သူကလေး မနှစ်ကထက် ပညာ အထွန်တိုးပွား
ထည်, in knowledge than last year.

ထိုး, 3, *v.* to push, butt, shove against ; တွန်းထည့်ဘိုခစားကြဈား။
(ရှင်ဆေးထုံးစကား) ကျွန်ုပ်အနားကိုထိုးခဲ့ပါ, press forward to my
side.

—လျှိုး, *v.* ; see next, 2nd def. ; ဆင်ကိုကြီးထံသွား၍တိုးလျှိုးထောင်းပန်
လိုက်, go to your elder brother, make submission, and beg
his pardon.

—ဝင်, *v.* to push into, to press respectfully into (the presence
of), make submission, to pay homage ; သူမိုးပြတင်းပေါက်ကတိုး
ဝင်သည် the thief entered by pushing himself through the
window.

—ဝင်ချည်းကပ်, see the parts ; လူမိုက်ကိုခွင်ခွါ။ ပညာရှိကိုတိုးဝင်ချည်
ကပ်။

ထိုးတိုး, *adv.* softly, not loud ; တိုးတိုးပြောပါ။ သို့မဟုတ် သူ့နိုးထိမည်,
speak softly, please, or the sick person will awaken.

—တီးတီး, —ထုန်းထုန်း, —သာသာ, *adv.* same ; သူတို့ယောက်တိုးတိုး
တီးတီးတိုင်ပင်နေကြသည်, they two are consulting quietly toge-
ther ; တွဲးတ ဖြူဘို ထူထိုးများမီးရှို့ကြ ပါမည်။ တိုးတိုးထုန်းထုန်း ပြောသံ
ကြားသည်, I hear whispers that badmashes will set fire to
the town of Tunté.

ကျက်ကျက်, *adv.* ; see တက်တက်, very, which is in far more general
use ; used as an intensive of hardness ; တက်တက်မာသည်။

—ခေါက်ခေါက်, *adv.* ; တက်တက်ခေါက်ခေါက်သာသည်။

ကျင်ကျင်, *adv.* clickingly as a clock, [or tinklingly as the alarm
of a clock when it rings ; နာရီကျင်ကျင်သွားသည်။ နာရီခွီးစက်ကျင်
ကျင်မြည်သည်] .

ကျင်းကျင်း, *adv.* intensive (rare).

ကျာ, *v.* very red ; used only in some continuative or adverbial
forms ; ခေါင်းပေါင်းနီကျာပေါင်း။ ပုဆိုးနီကျာဝတ်တာသည်။

ကြဲ (Pali), *a.* three ; ထုံး။

—ကတုတ်, *n.* a mixture of ချက်၊မိတ်ချင်း and ချင်း။ (ကြိကထုတ်ခါး) .

—ဗေ, *n.* a mixture of မိုးဖြူသီး။ သစ်ဆန်သီး and ကြသီး။

တွ, *v.* to have the muscles of the limbs contracted through weakness or fatigue, or to move as if thus contracted ; ခရီးကြွင်းသွားသည်အခါထမ်းတွင်မထိုင်ပုံ။ ထိုင်မိသွင်းအကြောအချင်းများတွ ကုန်ရေ၌, in travelling I dare not sit down on the road, for, should I happen to do so, my muscles all get contracted.

တွက်, 1, *v.* to strike backwards, as with the elbow ; တံထောင်နှင့် တွက်ထိက်သည်။

တွက်, 2, *v.* to cipher, calculate, reckon, compute, to hold off, refuse to do, because another is delinquent. Der. အတွက်။ သည်စာရင်းထဲမှာ ငွေတယ်ထောက်ရှိသည်တွက်ထိက်စမ်းပါ, reckon up and see, please, how much money there is in this account ; ထယ်တွက်တယ်သည်သူ မိုင်းစေ့ဖို့မကောင်းပါ, a man who shirks work when others are delinquent, is not good for employing in any business.

—တပ်, same, 2nd def.

—ချက်, *v.* same, 1st and 2nd def. (*n.* a calculation, reckoning, computation).

—စပ်, *v.* to audit an account ; စာရင်းတွက်စပ်။ ထည်စာရင်းထိုတွက်စပ်စမ်းပါ, audit this account, please.

တွင်, 1, *n.* (scarcely used by itself) ; *comp.* ပွတ်။

—ခံ, *v.* to scoop, bore by turning in a lathe.

—ခံ (pron. တွင်ခံ), *n.* a lathe for scooping or boring.

—ထွား, *n.* one who scoops.

တွင်, 2, *n.* a cupping horn or glass.

—ခုတ်, —ခုတ်, —ထူ, *v.* to cup ; မြွေမိမ်းပေါက်သည်အခါတွင်ခုတ်ထွင်းအသက်စေးမှချွမ်းသာထိတ်သည်, if one is cupped when bitten by the (common) green snake, one is likely to be saved from the danger of death.

တွင်, 3, *v.* to call, call by name ; အမည်တွင်သည်။ ခေါ်ဝေါ်သည်။ နာမည်တွင်နေသည်, it is more polite in asking a Burman his name to say ခင်ဘျားအမည်ဘယ်ဟုခေါ်သည်, “how are you called by name?” than to say ခင်ဘျားနာမည်ဘယ်သူ, though not more elegant than ခင်ဘျားနာမည်ဘယ်သူပါ။ ယခုတိုင်အောင်ထာဝရတေးထာဝရတေးနာမည်တွင်နေသည်, he remains called up to the present time “bright moon light, Nga 'Po,” bright moon light, Nga 'Po ; [Nga 'Po was a famous Rangoon thief] ; သည်မြို့နာမည်ဘယ်ဟုခေါ်သည်, how is this town called by name?

တွင်, 4, *v.* to be performed with despatch, be accomplished, much and expeditiously. Der. အတွင်အရာ။ သည်မြို့အုပ်စိုးတယ်အထွတ်တွင်သည်လူ, this Myoók is a very expeditious man in getting through his work.

တွင်ကျယ်, *v.* to manage, control, direct, so as to secure despatch or expeditious performance ; ပြည်မှီမှာမည်သူတွင်ကျယ်ပါသထ, who controls affairs in Prome? တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်ထုပ်ပါ, please work with despatch.

တွင်, 5 (from တွင်), *noun affix* locative, in, at, among ; ခွံမှာဝထ်, sometimes possessive of ခွံ။

တွင်း, *n.* a hole in the ground, a pit. Der. ရေတွင်း။

— ကျထောင် (*pron.* ကျထောင်), *v.* to entrap by a covered pit ; ငါးပျားကိုတွင်းကျထောင်မင်းသည်။

— ကျပ်, *v.* to burrow.

— ချေးထယ် (*pron.* ချေးထယ်), *v.* to clear out a well ; သည်ရေတွင်းတွင်းချေးမထယ်သေ့ဥကြောင့်ရေပင်သည်။

— စာကျွေး, *v.* to bury up an offering in the ground, such as clothing, hair of the head, toe nails, finger nails, with the view of averting some calamity, sickness, *see* တဆွပ်သည်။

— စား (*pron.* တွင်းစား), *n.* the proprietor of an earth-oil well at Yenangyaung.

— ထူး, *v.* to dig a well. [The Burmese are of opinion that digging a well is so laborious that they class it amongst the most arduous labours undergone by man, *e.g.*, တွင်းထူးထောကျား။ ထန်းသွားမင်းပါး နေသူကိုယ်ဝန်ထူသည်။ ထိုထူးထူ၍မြူမဆိုရချေ]။

— ရေ, *n.* water drawn from a well, in contradistinction to water from a river, creek, rain water.

တွင်းချင်းထေး, *a.* gray, applied to cloth ; တွင်းချင်းထေးထမီ (or ပုဆိုး).

— ချင်းထေးထိုက်, *v.* to turn gray as the hair ; မင်းခေါင်းဆံပင်တွင်းချင်းထေးထိုက်လှန်ပါပြီကော, the hair of your head has turned quite gray (ထေမင်းအလံရိုက်).

တွင်းစောက်မျောက်, *n.* a kind of yam.

တွင်းနတ် (ပင်), *n.* the *Anodendron paniculatum*.

တွတ်, *v.* to murmur, complain, (nag at) ; used only in an adverbial form, as တတွတ်တွတ်ဖြည်းဖြည်းတတွတ်တွတ်နားချသည်။ပါရမီသခင်သစ္စာတွတ်တွတ်မန္တန် ရွတ်၍တေးလွတ်ဝင်းကျမ်းတွင် ဆတ်ဆတ်ထောပါလည်။

တွန်, *v.* to crow, to low, bellow, to sing as a serpent ; ကြက်တွန်။ နွားတွန်။ မြွေတွန်။ ခါတွန်။ ခေါင်းတွန်။

တွန့်, *v.* to be wrinkled, to draw up or contract the skin as a serpent or worm when moving, to be puckered in wrinkles as the skin of the face, to shrink, draw in through, to flinch, to twitch (ဆတွန့်, a kink, P.W.D.) ; မြွေတွန့်ပြီးထိုးထန်

လိုက်သည်, the snake, after recoiling, darted forward and drew itself out; အရေးရှိလျှင်သည်လူရဲမည်ခင်အားထင်ခဲ့သေး။ ထိုဆားနှင့်တို့သလိုတွန့်နေထိုင်မည်, if an occasion should arise, do you think, sir, this man would be courageous; he would shrivel up like a worm touched with salt.

တွန့်ထက်, *v.* to be drawn up and convulsed.

—ထို, *v.* flinch from a purpose of giving or spending (or from any purpose); ရက်ရက်စက်စက်ပေးကမ်းခြင်းမရှိတွန့်တိုဆုတ်နှင်ခြင်းရှိသည်, in giving and bestowing he does not do so liberally; there is a hesitating and wavering (in his doing); ထုဆားထောင်းတို့မည်သည်။ တွန့်နှံခြင်းမရှိ ရဲရင်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသည်, in those designated embryo Buddhs there is no shrinking back; they are replete with courage and might.

—နာ, *n.* a retraction of the genitals.

—ရရွန့်, *adv.* in gathers or puckers as a flounce (rare in colloquial).

—နှုတ်, *v.* to shrink back through fear.

—ထိပ်, *v.* to be wrinkled and curled up; တွန့်ထိပ်ဆုတ်နှင်ခြင်း, *a.* flinching and receding as for some purpose; ထိပ်ခုံးပင်ကိုလက်နှင့်တို့လိုက်လျှင်တွန့်ထိပ်သွားတတ်သည်။

—ထိပ်, *v.* to be wrinkled and twisted up, *see* the parts.

တွန်း, *v.* shove, push, impel; ထိုး, to rub off as dirt from the flesh; ချေး (*pron.* ဖျည်း) တွန်းသည်။ နောက်တွန်းခတ်, to back water in rowing; ဖျှန်ထော့ကျောကိုတွန်းလိုက်သည်, he pushed me in the back.

—ခင်း (*pron.* ထကင်း), *n.* the outrigger of a boat.

—ခုံ, *n.* a large wooden hoe or scraper used for drawing or pushing.

—ချ, *v.* to push down, throw down; အိပ်ပေါ်ကတွန်းချလိုလျှင်ခြေထိုးနေပါသည်, I have broken my leg owing to his pushing me down from the house.

—ထိုး, *v.*; *see* တွန်း, 1st def.; တွန်းထိုးဆွဲသင်း။

—ထိုး, *see* the parts; တွန်းထိုးရိုက်နှက်ခံရသည်။ ငါ့ကိုသည်ထိုတွန်းထိုးသွားလျှင်မခံဘူး။ တွန်းထိုးဆွဲသင်းပြီးလျှင်သည်။

တွပ်, *v.* to nibble as a fish at a bait; ငါးစာကိုတွပ်သည်, to cut, pare, as precious stones; *see also under* စကား။

—ကွက်, *n.* a facet; သည်မိန့်ကွက်ကွက်ပေါင်း ထယ်ထောက်ရှိပါသထ, what is the aggregate number of facets of this diamond? သည်မိန့်ကွက်ကွက်တယ်ဟူသည့်, the facets of this diamond are very inferior (of inferior workmanship).

- ထွပ်ထွပ်, *adv.* intensive to words of redness ; ချင်းချင်းနီ။ ထွေးထွေးနီ။
အသားအရေနီလိုက်သည်မှာထွပ်ထွပ်ပေါက်ပင်များနီလိုက်တာထွပ်ထွပ်နီရော။
- ထွယ်, *v.* to cling to, hang on, hold on at the side, to attach, make cling to ; ထွယ်ထားသည်, to tack, attach slightly ; မျှော့များဖြတ်နေအောင်ထွယ်သည်။ သူ့ဗွေနှင့်သတိထွယ်လိုက်သည်။
- အပ်, *n.* a pin ; တည်းအပ်။
- ကပ်, *v.* to cling to or hang on closely ; မြင်းကလေးအမိကိုကပ်ကပ်လိုက်သည်, the foal followed, clinging close to its mother.
- တပ်, *v.* to cling to from a feeling of attachment ; ထာထွယ်သည်။ သည်မိန်းမသူ့သားသမီးများကိုအလွန်တရားထွယ်တာသည်, this woman is devotedly attached to her children ; ထယ်ထွယ်တာသည်အလေး။
- ရီး, *v.* to append (a person), to take along with one's self ; နွားကိုကျားကတွယ်မိုးယူနိုင်သည်, a tiger can take off a bullock.
- တွေး, *v.* to creep, crawl ; လေးဖက်တွေးသွား, to creep and go on hands and knees ; တွေးတတ်သောတိရစ္ဆာန်, “a creeping thing” (see *Judson's Bible*, Gen. 7, 14), ခင်ဘျားအလေးအခါသည်လေးဖက်တွေးဆို။
- ထွေ, 1, *v.* to be confused or lost in thought, absent in mind, stupefied ; seldom used singly ; *comp.* မိန်းမော and မှိုင်းတယ် ထွေတယ်သည်, (he) is very absent-minded ; ထွေပြီးတာများကြိနေသလဲ။
- မှိုင်း, see the parts.
- ဝေ (infrequent except in poetry or songs), ဝေ (most common) ; အာရုံထွေဝေသည်, ထွေဝေ, to be in a half conscious state as a sick person ; သည်သူနာ ထွေဝေနေပြီ တာမျှအေးလိုမရပါ, this sick person has lapsed into a state of abstraction, one can get no answers to questions put.
- ထွေ, 2, *v.* to consolidate, make compact, make cohere in a hard solid mass (as metals) ; ပြထားထွေသည်, ဆေးဒန်းထွေသည်, သံထွေသည် ; ခဲထွေသည်, to be firm, stiff with fatness ; အဆီထွေနေသည်, to stand firm, hold fast. Der. အထွေထွေ ; also means to hold out at arm's length, keeping the arm stiff, as in lifting a weight, to estimate the weight of an article by taking it up in one's hand ; ဆင်ထွေနေသည် လိုက်လံမည်, the elephant stands his ground, he will give chase ; ဘျော့ပေးမည် မအောင်းမေ့နှင့် ထည်မိန်းမထွေခံနေဦးမည်, do not fancy she will give in, this woman will still maintain her position and oppose you.
- ထွေ, 3, *v.* to flow moderately and incessantly ; used in an adverbial form and in Der. ဝမ်းထွေ။ ရေထွေထွေကျ။ အဆီထွေထွေကျ။ မျက်ရည်ထွေထွေစီးကျ။

- တွေ့, *v.* to feel, apprehend by the sense of feeling, to find, to meet with ; တွေ့ also has the same meaning as the English colloquial expression " to catch it," *e.g.*, if you do so, you will catch it ; မင်းသည်လိုလုပ်လျှင် တွေ့ထိမည်။ ကျွန်တော်ကိုယ်တွေ့ရှိပါသည်, I have myself experienced it.
- ကြိမ်, ကြိ, *v.* same, last def. ; ထပ်တပါမျှမတွေ့ကြေပ်စူး, I have never once met with or come across (such a thing).
- ငြား, *v.* to come across and associate with ; တွေ့မှတွေ့ငြားတတ်ပေသည်။
- စား, *v.* to meet in order to quarrel or take satisfaction (rare).
- တွေ့, *v.* to consider, deliberate on, implying doubt or uncertainty ; တွေးကြောက်, မိန့်ကြောက်။
- ခေါ်, *v.* to consider with reference to something future.
- ဆ, တော, *see* တွေး။ မြန်မာစကားတော်တော်နားသည်သေသွကြောင့်ရှေးကကဲ့သို့ စကားမပြော၍ တွေးတောရသည်မဟုတ်, because I understand Burmese pretty well, I am not obliged to consider before I speak as formerly ; မင်းအမှုတွေးတောလင်းပါးဖွတ် ရှိသေးသည်, your case requires me to deliberate upon and elucidate it.
- မျှော်, *v.* to take thought beforehand, to contemplate ; အရာရာတိုင်းပင်ကျင့်တွေးမျှော်ပြီးပြုလိုပါသည်, in every instance I like to act after I have premeditated the matter.
- တွေးတွေး, *adv.* intensive to words of redness ; ချင်းချင်း။ တွပ်တွပ်ရဲရဲ။ တွေးတွေးနီ။ တွပ်တွပ် is perhaps the strongest intensive.
- ခွဲ, *v.* to hang suspensively as the ear lap charged with a heavy ornament ; နားထောင်းတဲ့သည်။ နားထောင်းတဲ့ဖွဲ့နေသည်။ ထောင်ခပ်တဲ့ဖွဲ့နေသည်, to pretend to be reluctant, to hold off ; အင်သည်။ မိန်းမမေတ္တာမရှိလိုမဟုတ်ပါဖွဲ့နေပါသေးသည်။
- ခွဲ, *v.* ; *see* the parts ; ထယ်တဲ့ခွဲခွဲနီနိုင်သည့်ထူ။
- ခွဲ, 1, *v.* to put together, connect as a rope ; *comp.* ပူးစက် and ရှည်။
- ဖက်ရုံး, *n.* formerly the mixed court at Mandalay.
- ရထား, *n.* a railway carriage.
- သင်္ဘော, *n.* a flat attached to a steamer.
- ခွဲ, 2, *v.* to be pendent, to hang suspensively ; အင်ကြင်းပင်မှအစေးမျှားတဲ့နေသည်။
- ကျ, *v.* to be pendent and descending, as gum or a stalactite ; အရည်ဖြစ်ထန်းကျက်တဲ့ကျသည်။ ဖထောင်းစက်တဲ့ကျသည်။
- ရစ်, *adv.* same as next with the additional idea of many (rare in colloquial).

ထွဲထွဲ (sometimes ထွဲထွဲ or ထွဲထွဲ), *adv.* in a pendulous manner, as an article suspended by a cord ; ထွဲထွဲထွဲ, *v.* to dangle ; သည်သူ ထက်မောင်းမှာ ထားရတ် ခံရသောကြောင့် ထွဲထွဲထွဲနေသည်, owing to this man having been wounded in the upper right arm, it is hanging loosely down ; သည်သူ၏ပေါ်ကခြေများထွဲထွဲထွဲနေသည်, this person is dangling his feet from the house.

ဆ

(The seventeenth consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of dentals.)

ဆ, 1, *v.* to arise, get up, to grow up, to spring or grow up as shrubs, plants, weeds, undergrowth, to be rampant as bands of rebels, dacoits, bad characters, to be overbearing, bumptious—(1) နံက်စောစောအိပ်ရာကထသည်။ (2) သည်နှစ်သည်လူကလေးတယ်ထသည်။ (3) ထယ်မြက်ပင်ထသည်။ (4) နှစ်ထိုင်းထက် သုခိုးထားပြီထသည်။ (or ထကြွသည်။) (5) ထယ်ထသည်ထူ။

—ကြွ, (combined with words of quickness or diligence as ထွင်မြန် or လှေ့မြန်), *v.* to be active, quick in action.

—ကြွထွက် (ထကြွထွက်) (*pron.* ထကြွထွက်), *n.* active exertion, energy ; သည်ထွက်ထွက်ကြွအကြောင်းမထန်ထကြွထွက်ရှိသည်။

—မြောက်, *v.* to accomplish one's purpose ; အကြံထမြောက်။

ဆ, 2, *verb. affix* euphonic, *see* Grammar, sec. 118 ; ရှိထော်မှထထော။ ကြွထော်မှထထော။ ရှိထထော, the Burmese style ထပ်ထောသနအနက်။ ထထောထောထထန်မာပြုမှတ်ရှုဥပမာ။

ဆတ်, *v.* to be sharp, မထုံး ; figuratively to be high-spirited, high-mettled as a horse ; with ညာထက်ဆတ်, to be acute in intellect—(1) သည် ဆတ်ထွန်း ထားအထွန် ထက်သည် သတိနှင့်ထိုင်ပါ။ (2) ထယ်ထက် သတ္တိထွန်မစနှင့်။

—မြတ်, *v.* same.

—သန်, *v.* [to be keen, vigorous ; used after အထိုးပေး။ အာရုံ။ စေတနာ] ; စေတနာထယ်ထက်သန်သောသူ။

ဆက်ကြည် (*pron.* ဆက်ခြည် in colloq.), *adv.* close to, together with, in accompanying, following ; မောင်မြို့ကိုမင်းနှင့်ဆက်ကြည်ထားအောင် ခေါ်ခဲ့ပါ။ လူနာကိုဆွမ်းနှင့်ဆက်ကြည်လှသည်။

—မကွာ, *v.* to be together, to be inseparable ; သည်သူနှစ်ယောက် ဆက်ကြည်မကွာ။ ကြိုတင်သည်။

ဆက်ခြင်း, *adv.* in halves lengthwise, *e.g.*, ဆက်ခြင်းခွဲ, to split in halves ; ဆက်ခြင်းကွဲ, *v.* to be split in halves ; သည်ဆန်းထီးကို ဆက်ခြင်းခွဲလိုက်ပါ (2) သည်ပုဆိုးပြားဆက်ခြင်းကွဲသည်။

ထက်ပိုင်း, *adv.* in halves crosswise, *e.g.*, ထက်ပိုင်းဖြတ်, to cut (a long thing, ရှည်လျားသောဝတ္ထု) in halves ; ထက်ပိုင်းဖြတ်, to be cut in halves ; သည်ပုဆိုးကိုထက်ပိုင်းဖြတ်ထိုက်ပါမောင်ရယ်။ (၂) မိကျောင်းထားနှင့်ရက်ထိုက်ထာထက်ပိုင်းဖြတ်သွားသည်။

ထက်ဝက်, *adv.* in halves (equally) either lengthwise or crosswise—(၁) ကျွန်ုပ်တို့စုည်းများကိုထက်ဝက်ဝေပေးပါမည်။ (၂) ခဲထိုက်ထက်ဝက်ဖြတ်ထိုက်ပါ။

ထက်ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit (of a thing), more remote than ဝတ်ဝန်းကျင် ; frequently used adverbially, radius, circumference—(၁) ရွှေထိဂုံထုရားအရပ်ထက်ဝန်းကျင်ကမြင်ရသည်။ (၂) ကျွန်ုပ်တို့အိမ်ထက်ဝန်းကျင်ဥယျာဉ်ရှိသည်။

ထက်ဝတ်, *adv.* in a cross-legged posture, as an image of Gaṇḍama ; applied to deities, kings, and to Sekra ; ထိကြားမင်းမဂ်ဇာကျောက်ဖျာအပြင်၌ထက်ဝတ်ခွေနေတော်မူလေ၏။

—စွယ်, —ဖွဲ့, —ဖွဲ့ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as a deity or king ; *comp.* ထင်ပျဉ်ခွေ, to sit in the same posture as ordinary persons.

ထင်, *v.* to be visible, appear, be conspicuous ; to appear to the mind, that is, to think, suppose, be of opinion ; မှတ်သည်။ ခင်ဘူးတယ်နယ်ထင်ပါသည်။

—စား, *v.* to regard (a desirable event) as probable ; ထင်စားထင်ကိုး။ ပေးထိခံမည်ထင်စားနေသည်။

—ပေါ်, *v.* see ထင်, 1st def. ; ထူရှိသမျှကျွန်ုပ်တို့မည်မထင်ပေါ်နိုင်ပါ။

—မြင်, *v.* to discern mentally ; reduplicated and used adverbially ; တစ်စုံတစ်ရာမထင်မမြင်နိုင်သည့်အရာမပေါ်မရှိလျှင်။

—မှတ်, *v.* ; see ထင်, 2nd def.

—ရှား, *v.* to be evident, plain, manifest, clear, conspicuous ; ထင်ရှား is very frequently written ထင်လျား, which is said to be the more correct spelling ; အပြစ်ထင်ရှားသည်။ ထောင်တနှစ်ခံစေ, reduplicated and used adverbially ; ထင်ထင်ရှားရှား။

—ထင်း, same as ထင်ရှား။

ထင်း, I, *n.* fuel, firewood, see examples 1 and 2.

—ထုထား, *n.* fuel or firewood blackened by a jungle fire.

—ခြောင်း, *n.* a billet of firewood ; တံခါးကိုထင်းခြောင်းနှင့်ချိတ်ဆွင့်သည်။

—ခွေ, *v.* to gather.

—စည်း (pron. ဇည်း), *n.* a bundle of firewood, a fagot.

—ဆွေး, *n.* touchwood.

—ပုံထက်ခေါင်းထင် (ခေါင်းကျ) ပေါင်း, *t* associate with until the head be placed or falls on the funeral pyre, *i.e.*, for ever,

an expression used in arranging proposals of marriage [or as a (male) lover making a vow or protestation of fidelity].

ထင်းပေါက်, *v.* to split wood with an axe ; ထင်းပုဆိန်နှင့်ပေါက်။

—မီး, *n.* ; *see* ထင်း။

—မီးခွေ, *v.* ; *see* ထင်းခွေ။ အရင်းထည်းကအဖျားထင်းဖြစ်သည် (Prov.) ; (2) ထင်းသွားခွေချေ။

ထင်း, 2, *v.* to be permanently stained, as cloth or paper, *see* မိုဟ်းထင်း။ မှိုထင်း။ ကျွန်ုပ်ဆိုးကွမ်းသွေးထင်းသည်။

—ကွတ်, *v.* to be stained with spots ; ကျွန်ုပ်တော်အင်္ကျီမိုဟ်းရေထင်းကွတ်ကုန်ပြီ။ ဖြစ်ရချေခူ။

ထင်းထင်း, *adv.* clearly, evidently.

—ထင်းထင်း, *adv.* same ; အရောင်ထင်းထင်းထင်းထင်းရှိ။

ထင်းရူး (ပင်), *n.* the pine or fir (Pali သဏထ) ; ထင်းရူးသစ်ထာ, *n.* a deal box.

—ဝေး, *n.* turpentine, pitch.

—ဆီ, *n.* tar ; ကတ္တရာဆီ။

—သစ်ထာ, *n.* a deal-wood box or case.

ထပ်, *v.* to notch, to break the uniformity of an even line by a notch, or by a knob, protuberance, &c., to interrupt a continuous sound by stops and breaks as in stuttering, စကားထပ်သည်, or in a succession of thunder-claps, မိုဟ်းကြိုးထပ်, &c., to hit slightly (with the fists ; not often used, ထက်သည်းနှင့်ထပ်သည်), to try and catch in conversation ; စကားထပ်သည်။ စကားထပ်မေးသည်။ ထမ်းကိုမှားရအောင်သပ်ပင်များကိုထပ်သွားသည်။ သပ်ပင်သေအောင်ထပ်သည်။

—ရပ်, *v.* ; *see* the parts ; စကားထပ်ရပ်ပြီးမေးတတ်သည်။

ထပ်ထပ်ပါ (*pron.* sometimes ဒပ်ဒပ်ပါ), ထပ်ထပ်သန် (*pron.* sometimes ဒပ်ဒပ်ထန်), *v.* to be vigorous, ထပ်ထပ်သန်အောင်မာသည် ; applied to children and prefixed in some adverbial form to ဆိုး။ ထပ်ထပ်ပါအောင်ဆိုး (also applied to horses ; ထပ်ထပ်ပါအောင်ဆိုးသည်ဖြစ်ကလေး) and ပြေး။ ထပ်ထပ်ပါအောင်ပြေးသည်အကလေးထဲ။ ဖက်မရှိ can also be applied to horses in this sense.

ထပ်ထီးထပ်ထပ်, *adv.* with impediments and delays ; မင်းစကားပြောသည်မှာ ထပ်ထီးထပ်ထပ်နှင့် နားထောင်စရာမကောင်းတူး။ ခရီးထပ်ထီးထပ်ထပ်နှင့်မတွင်တူး။

ထည်, 1, *v.* to be respectable in appearance, have such an appearance, or bearing or manners as to command respect (*see* နံ) (*pron.* ထယ်), to be assuming, put on airs (*see* မော်) —(1) ရင်ထည်သည်။ (2) ထယ်ပြီးကိုယ်ထိုးကိုယ်ပေါက်ထည်သည့်လူ (a

well-built man); (3) ထည်ပါနှင့်ခင်အား ခါတ်ကိုအထိသား [also applied to inanimate objects, as ထယ်ထည်ဆင့်အိမ်].

ထည် (ထေ), 2 (*pron.* ထယ်), *v.* to exchange, barter; ထပ်သည်, လည်းသည် (infrequent), ထည်ချင်းထပ်သည် (*pron.* ဒယ်ချင်း), ထည်ချင်းထည်း (ထဲ) ကြိမ့်။

ထည်, *n.* the 36 animals (Chinese) lottery, a raffle.

—ကစား, *v.* to play at lottery.

—ကောက်, *v.* to raffle.

—စာရေး, *n.* a lottery clerk and money collector.

—ကောင်ဆွဲ, *v.* to hang up the ticket containing the winning animal [the ticket is usually put into a bag and hung up].

—စာအား, *n.* the paper containing the names of the 36 animals written in columns.

—ခိုင်, *n.* a lottery croupier (or manager of a lottery).

—ဖွင့်, *v.* to open a lottery.

—ရုံ, *n.* a shed or building in which a lottery is held.

—ရှုံး, *v.* to lose at a lottery.

—ထိပ်, *n.* a piece of paper (rolled up) containing the winning animal in a 36 animals lottery; a lottery ticket.

ထည့်, 1, *v.* to put or place in; *comp.* ထွင်း, to put or place in some situation, to depute, to depute to accompany another; ထည့်, when it denotes to depute, has exactly the same signification, apparently, as ခိုင်း—(1) ငွေကိုဒိတ်ထဲထည့်လိုက်ပါ။ (2) မင်းထိုထဲထူကအပြောထည့်ပါထဲ။ (3) ခင်အားနောက်ထိုကျွန်သားကထေးထင်းပြထည့်လိုက်ပါမည်။

ထည့်, 2, *see* ထည့်, *qual. verb. affix.*

ထန်, *v.* to be strong, violent; ပြင်းထည်။ သည်းသည်။ မိတ်ထန်, *v.* to be violent tempered; ထယ်ထန်သည့်သူ။ မိုးထန်, to rain heavily; ထေထန်, *v.* to be violent as the wind.

ထန်ထန်, *v.* or *adv.* nearly dry; ထပ်ထပ်။ ဖန်ဖန်—(1) အဝတ်များထန်ထန်ရှိပြီလှစ်ထားလိုက်ပါ။ (2) ဖြေထန်ထန်ရှိထိုမြေနှင်းခဲပြီ။

ထန်း (ပင်), *n.* the tan or sugar-palm (the palmyra palm) [မြေထိခင်ထန်းပင်အထဲ]။

—ခေါက်ပါ (*pron.* ထခေါက်ပါ), *n.* a basket made of tan leaves and ထန်းထွေ။

—စင်, *n.* the reticulated part of the tan under the ထန်းပင်ထိ; brooms are sometimes made of ထန်းစင်။

—စေ့မှုတ် (*pron.* ထစေ့မှုတ်), *n.* the shell of the tan fruit; *comp.* အန်းမှုတ် and ချေမှုတ်. This shell is used as an oil ladle,

ဆီမှုတ်. It is also made (in Upper Burma) into a kind of trap for catching the ပုတတ်။ ထန်းစေ့မှတ်အထဲထု နောင်ခါပူ။ နှင်ထို ထတ်တိုင်း။ ထန်းထည်ထစ်ကျိုး။ ငွေဝိုးထိုး။ မိန်းမသိုး။ မြင်းကပ်။

ထန်းညောင်, *n.* the large sprout from the tan seed, containing both the embryo root (ထန်းပင်မြစ်) and the tree (ထန်းပင်ပေါက်).

—ထက်, *v.* ထက်စား, to make a living by climbing toddy trees in order to extract the juice; a toddy-tree climber; ထက်ထွား, *v.* to climb a toddy tree.

—ထော (*pron.* ထော), *n.*

—ခွံ, *n.* the branch of the male palm (ထန်းခွံ) whence the juice exudes.

—ပင်, —ပလင်, *n.* the bark which clusters around the trunk at certain intervals; ကိုယ်ကြိုက်လျှင် ထန်းပလင်ကိုနုတ်ရုတ်ထင်သည်။ (*Prov.*).

—ပိ, *n.* the male palm.

—ပျောက်ထု, *n.* the wild palmyra.

—မ (frequently *pron.* ထမ), the female palm.

—မြေ (*pron.* ထမြေ), *n.* a harmless kind of green snake, frequenting tan trees or human habitations having *tan leaf* roofs.

—ရည်, *n.* the juice of the tan or sugar-palm; [ထန်းရည်ခါး, fermented toddy juice].

—ရည်နှင်း, *v.* to break down the stalk of the tan leaf; ထန်းလက်။ ထရှိတွဲ။ ပေါက်ထဲ။ ငိုကင်း။ ထန်းရည်နှင်း။

—လက်, *n.* the stalk of a tan leaf.

—ထူထင်, *n.* a young tan.

—ထျက် (*pron.* ထညက်), *n.* jaggery, the coarse, sugary substance into which the molasses made of the juice (ထင်ထဲ) of the tan or sugar-palm is ultimately converted; ထန်းထျက်ကြမ်း။ ထန်းထျက်ဖြူ။

—ထွော (*pron.* shaw), *v.* to fall from a tan tree, ထန်းထွောလိုထေထည် [ထန်းထွော, *lit.* means to 'slide' down from a tan tree].

—ထမား, *n.* one who is employed in drawing off the juice of the sugar-palm; ထန်းထက်ထမား။

—သီး (frequently *pron.* ထသီး), *n.* the fruit of the sugar-palm; ထန်းသီး။ ထန်းသီးကြွေခိုက်။ ကျီးနှင်းခိုက်. (*Prov.*) "As the tan fruit was falling the crow trod upon, and bit it," *i.e.*, in the way of anything happening opportunely; နွားထန်းသီး (*pron.* ထသီး) ဖွင့်, a dark brown bullock resembling a *ripe* tan fruit in colour.

—မုန့်, *n.* a kind of cake made of the sugar-palm.

ထင်း, *n.* boiled rice or other grain ; ထင်းဆိုးကပ်ငယ်တည်ချိန် (in Upper Burma *pron.* ကပ်ငယ်တည်ချိန်) ; ထင်းစာနီ, a meal ; ထင်း

ထူရ်, a mouthful of rice ; ငါးတမ်း, fish, good for food ;
ထူတမ်း, a useless person.

ထမ်းဆိုး, *n* a pot for cooking rice ; ထမ်းဆိုးထက်ထည်ချိန် (*pron.*
ထမ်းဆိုး ထက်ထည်ချိန်), the time, about 3 p.m., when the
smaller rice-pot is put on the fire.

ထမ်းဆိုးခွဲ, *v.* to ruin another, *e.g.*, ငါ့ထမ်းဆိုးခွဲသည့်လူ။

—ချက်, *v.* to cook rice.

—ခြောက်, *n.* dried cooked rice.

—မြိုး (ချိုး), *n.* rice slightly burnt and adhering to the bottom.

—ငတ်, *v.* to be starving or famishing, destitute of food.

—စား, *v.* to eat food (*lit.* eat rice) ; ထမ်းစားဝင်, *v.* to have an
appetite for one's food.

—ဆာ, *v.* to be hungry.

—ဆိုင်, *n.* an eating-house, tavern, hotel.

—နုတ် (*pron.* ထမ်းနုတ်), *n.* rice gruel ; ထာဝရထမ်းနုတ်ကျွေး။ ထမ်းနုတ်ကြို။

—ပတ်, *n.* boiled rice as distinct from the water in which it is
boiled.

—ရည် (*pron.* ထမ်းရေ), *n.* congee, the water in which rice is
boiled ; ဆန်ပါလျှင်ထမ်းရည်သောက်ရသည်လူ။ ခွေးဦးလျှင်ကောင်းရဲ့,
a reproachful expression applied to persons of weak and
irresolute character.

—ရှင် (*pron.* ထမ်းလင်), *n.* a benefactor.

ထမ်းဆုတ် (*pron.* ထမ်းဆုတ်), *n.* the *Agyneja coccinea* of Symms.
[Bad characters in some localities are said to wear the
leaves of the ထမ်းဆုတ် when about to engage upon any
dangerous enterprise.]

ထမ်းနီ (ထမ်း), *n.* a Burmese petticoat (most common). It is said
to be strictly speaking spelt ထမ်း။ ထမ်းနီရပ်ရပ် ; *Anglice*, to be
under petticoat government.

ထမ်း, *v.* to bear or carry on the shoulder, to do work, perform
service, commonly implying government employ ; *comp.*
ထောင်ခိုး။ ရွာဘဲသည့်ခိုး။

—ဝင် (*pron.* ထမ်းဝင်), *n.* a kind of palanquin, uncovered ve-
hicle, a hand barrow.

—ဝင်ထမ်း, *see* ထင်ကွန်း (infrequent).

—ထောင်, *v.* to perform Government service.

—ထိုး (ထမ်းထိုး) (*pron.* ထမ်းထိုး), *n.* a yoke for the neck of a draught
animal, a porter's yoke ; သည့်နှုန်းထမ်းထိုးထမ်းထောင်ထင်ရပ်ထင်
ထမ်း, a sum equal to an original or specified sum, as in-

terest when equal to the principal ; ခင်ဘျားကိုငွေထောင်းတစ်
ထွင်တင်းထိုးထိုးနှင့်ချေးပါမည်, [or a fine for a false demand,
equal to the sum demanded].

တင်းထိုးကျွင် (တင်းပိုးကျွင်), *n.* the arms of a draught yoke by which
it is secured to the animal's neck.

—ရှက်, *v.* ; *see* တင်း, 2nd def. ; ကျွန်တော် အစိုးရအမှုတော်ကိုတင်းရှက်
သည်မှာကြာလှပါပြီ။

—သမား, *n.* a porter or bearer of burdens, *see* အတင်းထွား။

ထယ်, *n.* a plough ; *comp.* ထွန်, *v.* to plough, scarcely used by
the Burmese.

—ကြောင်း, *n.* a furrow.

—တုံး, *n.* the stock of a plough.

—ထွား, *n.* a plough-share.

ထရံ, *n.* the side of a house or high fence made of woven bam-
boos, reeds, &c.

—ကာ, *v.* to erect the (bamboo) mat walls in a house ; [အတွင်း
ထရံအပြင်မှာကာမိသည်, a figurative saying, meaning that one
has not shown confidence in a person worthy of it].

—ထောင်, *n.* ; *see* ကျောက်ထရံ။

ထာဝရ (Pali အဓိ), *a.* permanent, ဖြစ်သော ; *see* နိစ္စ, *adv.* perma-
nently, ဖြစ်စွာ။

—ထာဝစဉ်, same.

—ဘုရား, *n.* the Permanent, the Eternal, Jehovah, the Lord,
the Ancient of days ; *comp.* ဘုရားဝစဉ်။

—သား, *n.* a permanent resident of a locality in contradis-
tinction to ခရီးသား, *n.* a temporary resident.

ထား, ၁ (*pron.* ဝား), *n.* a knife, a sword ; ထားလွယ်။ သူတို့လက်အောက်
တွင်ထားရတ်သည်ခံမိုလိုက်ရပါသည်။

—အိမ် (*pron.* အိမ်, as if one word), *n.* the sheath of a sword
or dagger, a scabbard.

—ဦး, *n.* the point of a knife or sword.

—ကလေး, *n.* a small knife, particularly a penknife ; မောင်းချ
ထားကလေး။

—ခုတ်, *v.* to hack or hew with a da.

—ခွန်, *n.* a da tax or taungya tax ; varies from Re. ၁ to
Rs. ၂ for each cultivator.

—တပ် (*pron.* ဒုတပ်), *v.* to be in a situation or circumstances
which will entail loss of life for others (chiefly used adver-

bially), *n.* one placed in said situation, as a hostage, or one in advance of an army.

ထားစူး (*pron.* စူး), *n.* a stiletto; ထားချွန်။

—ထေး (*pron.* ဘေးဇေး), *n.* medicine said to produce invulnerability (in men), but at the same time causing loss of procreative powers.

—ထိုး, *v.* to stab; ထားထိုးမှု, *n.* a stabbing case.

—မိဉ်, *v.* to have the power of life and death.

—မြ, *see* ထားမြ။

—မြီး, *v.* to be invulnerable to a da or sword cut [da-proof].

—မ (*pron.* မေ), *n.* a large knife, the hatchet and axe of the Burmese.

—မငယ်, *n.* the *Millettia extensa*, *K.*

—မဦးချ (*pron.* ဒါမဦးချ) (မြေ), a term applied to land which has become the property of the owner by right of his having been the first to clear it of jungle.

—မိလ်းထုံမိလ်းရွာ, *v. lit.* "to rain das and spears," *i.e.*, to be a period of much fighting and slaughter.

—မောက် (*pron.* ဒမောက်), *n.* a knife with a protuberant back, used chiefly in whittling; ကြိမ် and ထွေဉ်။

—မြ (ထားမြ), *n.* a dacoit, a bandit, brigand, bushranger; ထောပန်းထားမြ, hence ဖင်ထောထားမြ, *n.* a pirate, corsair.

—မျှောင် (*pron.* ဒမျှောင်) (ထားမြောင်), *n.* a short sword worn in the waist, a single-edged dagger.

—မိုး, *n.* a knife-handle, a hilt.

—မိုးထက်တာ, *n.* the guard of a hilt.

—ရွတ်, *n.* the blade of a sword or knife.

—တင်းတင်း, *n.* a Kachyin da (with a demi-scabbard); ထင်းကင်းထာ။

—ထိုတ်, *n.* formerly a kind of sword-bearer in the palace at Mandalay.

—ထွတ် (*pron.* ထားထွတ်), *adv.* a sword or da without the scabbard, a naked sword; သူမိုးထိုထားထွတ်နှင့်ထိုတ်သည်။

—ထွတ် (*pron.* ဒထွတ်), *n.* a sword suspended from the shoulder or at the side.

—ထွတ်ရတ် (*pron.* ဒထွတ်ရတ်), *adv.* not right opposite, or not at right angles.

—ထွတ်ထား, *v.* to give to the edge of the sword.

ထားသားများ, *n.* a sportsman's knife (English), containing cork-screw, screw-driver, lancet, saw, punch, two or three blades, &c.

—ထိမ်း, *v.* to make a cessation of hostilities.

—သွား, *n.* the edge of a knife or sword.

—သွေးကျောက်, *n.* a grindstone or hone; ထားသွေး, *v.* to sharpen a knife or da. [Stones for making grindstones are found in a creek a little west of Katha, Upper Burma.]

ထား, *2, v.* to put, place; *comp.* ထည့်, to set aside, except, not to mention, to leave, suffer to remain. [Note.—This verb is probably more used in conjunction with other verbs, except နေ perhaps, than any other in the Burmese language; ဤထောက်၍၊ ငြိတ်ကား ဖြူ၍၊ ခြင်္ကျီကို ထားထိပြီး။ ကျွန်းငယ်နှင့် ထောင်နှင့်ထကွ၊ လေးကျွန်းထိုးကိုပင် ဆင်းလှူ၍။ မင်းပြုမည် ဆိုသော်လည်း။ မင်းပြုထိုက်သောထုန်းထကွထာရှိ၏။ မြင်ဘူးမှသာထားလိုကြားမှမကြားဘူး။ ထစောင့်မှသာထားထိုက်ပါ။ အခန်းထဲမှထားစေမရှိ။]

—ခွဲ (in Upper Burma frequently *pron.* ထွဲ), *v.* to leave on going away; စင်သွားသားကလေးကျွန်းတော်ဆီမှထားခွဲပါ။

ထားငယ် (from ထား and ငယ်? ထက်ငယ်?) (*pron.* ခေငယ်), *n.* a Tavoyan, the town of Tavoy.

—ဆောင်, *n.* a certain wing in the palace occupied by Tavoyans.

—ပေါင်း, *n.* a low roof, a substitute for a deck in an open boat.

—ခိုင်း (ပင်း), *n.* the Rangoon creeper.

ထိ, *v.* to touch, come in contact, hit, less than ခိုက်; *comp.* ထို့ (ထိ ခု ပါ နှင့်ညီညွတ်သည်), in conjunction with ငါး it means to make a "take" of fish; ထယ်ငါးထိသည်, to make a large "take" of fish—(1) ငွေများထွန် ထို့ငွေချင်းထိထုခမ်းဆိုက်ရသည်; (2) အကလေးကိုမထိပါနှင့်, do not please touch the child; (3) ရဲလျှင်ထိစမ်း, if you are brave, try and touch me; (4) သူ့ကိုထိ ခိုက်မပြောပါနှင့်, do not please speak against him.

—ကထောက်, *n.* a match, a combustible substance used for kindling a fire; မီး။

—ထပါးရဲထပါး, *adv.* in the way of frequent petty annoyance, as in throwing out dark hints regarding another's conduct in his presence; ထိထပါးရဲထပါးပြောထွင်မခံဘူး, if you speak to me in an annoyingly suggestive manner, I shall not put up with it.

—ထပေါက်, *n.* a buckle.

ထိ ကပေါက်ကြိုး, *n.* a saddle-girth; *v.* to buckle, fasten with a buckle.

——ကပေါက်ထွာ, *n.* the tongue or catch of a buckle.

——ကရုံး (ပင်) (from ရှင်း, *v.* to gather up), *n.* the sensitive plant.

——ခရင်း (*pron.* ထိခရင်း), *n.* a kind of greenish insect, the sting of which is very painful.

——ခိုက်, *v.* to strike against, *see* ခိုက်, more than ထိ (to be wounded; ကခြားထိခိုက်သည့်ဒဏ်ရာမရှိပါ).

——ပါး, *v.*; *see* ထိ, မသေဘူး, ထိပါးရုံသာရှိသည်, he is not dead, he is merely wounded, [also used with နှောင့်ရှက်, *e.g.*, ထိပါးနှောင့်ရှက်မရှိစေရ].

——ရှ, *v.* (to wound slightly in passing); *see* the parts.

ထိတ်, ၁, *n.* stocks for confinement.

——ထွင်, —ကန့်ထန်ထွင်, *n.* the pin or crossbar of a pair of stocks.

——ဝတ်, *v.* to put in the stocks.

——တုံး, *n.*; *see* ထိတ်။

——ထရက် (ထိတ်ထထက်), *n.* a certain ornament for a child's neck.

ထိတ်, ၂, *v.* to startle, be frightened; လန့်သည်, ထိတ်ခနဲရှိ, ထိတ်ခနဲလန့်။

——ပြေး, *v.* to get a sudden start.

——ရွံ့, *v.* to stand in awe of; ဝန်မင်းကလည်းအရှင်ဘုရားကိုတတ်ထိပ်ရွံ့ပါသည်။

——လန့်, *v.*; *see* ထိတ်, ကျွန်ုပ်ကြွေးရှင်များကိုပွဲထဲမှာပတ်ပင်းပါစေ့သည်အခါ ရုတ်တရက်ထိတ်သွားသည်။

ထိန်, ၁, *v.* to shine, be luminous, brilliant; *comp.* ထောက် and ထွန်း; chiefly used in an adverbial form as an intensive to words of light and brightness; *generally* implying that in the light, or brightness, *yellow* rays, or colours, predominate.

——ဝင်း, —ဝါ —(၁) လဆာလိုက်တာထိန်လို, the moonlight is so bright as to be shining; (၂) ရန်ကုန်မြို့မှာခါတိမီးအိမ်ဒေထွန်းလိုက်တာထိန်လို, at Rangoon the gas lamps are so bright as to be brilliant; (၃) မိုးဗန်းထိန်ထိန်ထွန်းမှအိမ်ရာကထသည်, I rose from my bed when it was broad daylight; (၄) မန္တလေးမြို့မှာညအခါမီးလောင်သောကြောင့်ထိန်ထိန်ထွန်းဝင်းနေရော, owing to there being a fire at Mandalay at night time, it was as if the whole town had been brilliantly illuminated.

ထိန် (ပင်), ၂ (ထိမ်) (Pali ကဓမ္မ), *n.* a species of coffee-wort, the *Nauclea cordifolia*, *M.*

——ထုထား (ထိမ်ထုထား), *n.* the *Nauclea sessilifolia*, *K.*

ထိန်းသေး, *n.* the *Nauclea parvifolia*.

ထိန်း (Pali thina), indifference, want of respect or reverence, စိတ်
 ချမ်းသာခြင်း, according to M.B., 434, "Thina, sleep, that
 which refreshes or calms the mind."

—မိဉ္ဇ (mijja), drowsiness (မိတ်ခြင်းခြင်း), that which prevents the
 body from performing any work. It is sometimes said
 that thina has the same effect upon the body that mijja
 (မိဉ္ဇ) has upon the mind.—*Ibid* ; ထိန်းမိဉ္ဇဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါ။

ထိန်း, *v.* used with a continuative affix, or in an adverbial form
 as an intensive to verbs of noise, tumult, &c. ; ထိုအခါအရာ
 မကသောထိန်းမှုတို့ကို တပြိုင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ မဟာသမုဒ္ဒရာ၌မလ
 ဝါမုလ္လ(မလ)ဝဲထွန်၍ ကျသောအထိကဲ့သို့။ ဥပမာအားဖြင့် ထိန်းထိန်းအသံများရှိသဖြင့်၊
 in colloquial this word is not of very frequent occurrence ;
 it, however, occurs when speaking of the sound produced
 by the firing of a cannon ; ဤထိန်းသံများပေါ်လာအမြောက်သံထိန်းခဲ
 (*pron.* မိန်းခဲ) ကြားလိုက်သည်, မြိန်ခဲ has a similar meaning.

ထိန်း, ၁, *v.* to take care of, attend on, protect ; စောင့်သည်, to re-
 strain, to fasten with paste or glue (ကော်ထိန်း။ ဤထိန်းစက္ကူ)
 ထိန်း၍ထားသည်။ အထိန်း။ မင်းအကလေးကိုကောင်းကောင်းစောင့်ထိန်းလျှင်
 ထိန်းမည်။ (၂) ကျုပ်မရှိသည့်အခါ မြင်းများကို ကောင်းကောင်း ထိန်း
 ကြည့်ရှုရန်၊ when I am absent, take care of and look after
 my horses, please.

—ကျောင်း, *v.* to tend (as a goat-herd or cowherd) ; can also
 be used figuratively as in speaking of parents taking care
 of and watching their children. ကွင်းထဲမှာကျွဲများကိုထိန်းကျောင်း
 နေသည့်လူမောင်စံမြင်းထင်ပါကလား, the man who is tending the
 buffaloes in the kwin, is he not indeed Maung San
 Nyaing?

—ကြပ်, *v.* to oversee and direct authoritatively ; စွဲထိန်းရန်ဖြင့်
 အောင်ထိန်းကြပ်ကြည့်ရှုပါ, look after and keep order in the pwe
 so that there may be no quarrel.

—ချီ, *v.* (to take care of as a nurse or bearer) ; *see* the parts.

—ထ, *v.* ; *see* ထိန်း, 1st def. ; rare in colloquial, but found in
 writing ; ထိန်းထိန်းထွေးဝေးထွေးသည်, from a work called
 the ဧည့်သံတော်ထွင်း။

—ထိန်း, *v.* (to see to, put through, dispatch, as a matter of
 business) ; *see* the parts.

ထိန်း, ၂, *v.* to make the sound which the word indicates.
 သေနတ်ထိန်းခဲ (*pron.* မိန်းခဲ) ကြားသည်။ ပျောက်ပျောက်ပျောက်ပျောက်
 ပြောက်ပြောက်ပြောက်ပြောက်နှင့် သေနတ်ထိန်းကြားသည်, as in troops
 firing a *feu de joie*.

ထိန်းထင်, *v.* to make a reverberating sound like thunder.

ထိန်းထိန်း (*pron.* ဖိန်းဖိန်း), *adv.* loudly, thunderingly ; ခဏခဏထိန်း၊ ထိန်းအသံကြားထိုးထိန်းမပျော်နိုင်တူး။ အိမ်ပေါ်ကိုထိန်းထိန်းနင်းတက်တာသည့်။ ဆိုင်းများထိန်းထိန်းထိန်းထိန်းနှင့်ကြားသည်။

ထိပ်, *n.* a top, summit ; အခေါင်, အတွင်း, applied also to the end of the tongue, a finger, or a toe ; *comp.* အဖျား။

—ထင်နာ, *n.* a disease in the forepart of the head [causing the person suffering from it to be continually snuffling ; ဖွတ်ဆိနာ]။

—ကွတ်, *n.* a round spot shaved on the top of the head.

—ဝပ်, *n.* the division between the forehead and the top of the head.

—ခေါင်ထင်, —စုထင်, —ထား, *n.* titles politely given to female members of the blood royal ; ထိပ်ထင် was frequently given to male members also ; ဝေလှထိပ်ခေါင်ထင်။

—ဝေဝင်း, *n.* the side of the head.

—ဆံ, —ဆံ, —ဆံကြိုး, *n.* a mooring rope, a cable attached to the head or stern of a ship or boat.

—ပေါက်ခေါင်းကွဲ, *Anglicè* with a “broken head.”

—ပေါက်, *n.* a species of mango.

—ပြောင်, *v.* to be bald on the top of the head.

—ဖျား, *n.* ; *see* ထိပ်။

—ထယ်, *n.* the centre of the top of the head.

—ဝ, ၁, *n.* the top or summit of a pagoda before the ထီး is put on ; the end, as of a log, with respect to its surface, as သစ်ထီးထိပ်ဝထယ်မျှထောက်ရှိသနည်း, how large is the log at its end ? sometimes applied to rivers ; ဖြစ်ထိပ်။

—မြင့်, *v.* to be high-crowned.

ထိပ်, *v.* to keep back, conceal, not reveal (what ought to be revealed).

—ချန် (*pron.* ထိန်ချန်), —ဝှက်, *v.* same ; အရှင်မင်းကြီး၏ရာထူးဝတ်ထည်ကိုစောင့်ထိန်းထောက်နေရသူဖြစ်သည်နှင့်အညီကျေးဇူးသစ္စာထောင်ရှိသိုင်း။ အရှင်ရန်သူစစ်စစ်မှန်ထွင်အမှုကိုမထိပ်ဝှက်သာ။ အထိုပါအထိုတူ မပြုသင့်ဖြစ်၍သာ ထောက်ထားရခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟုချောစားစေ၏။ (၂) အမှုများကိုထိပ်ချန်ထွင်မင်းနှင့်ငါနှင့်တွေ့မည်, if you keep back matters, you and I will quarrel (ရန် understood before တွေ့)။

ထိမ်းမြန်း, —(ထိမ်းမြား), *v.* to marry, unite in marriage, perform some marriage ceremony ; မင်္ဂလာဆောင်သည် ; *comp.* ပေးစား ; ဆောင်နှင်း, *v.* ; *see* the parts. သားထောင်ဝေသန္တရာမင်းသားနှင့်ထိမ်း

မြားမင်္ဂလာဆောင်ပြီးလျှင် * * * ထိသိတ်မြောက်သွန်း၏။ ထိမ်းမှန်း, *v.* to betroth, give in marriage while the parties are young; ပြီးမောင်ကလေးသွီးနှင်းပြီးကြွက်မြူသားနှင့် ထိမ်းမှန်းထားဒယ်သို့ထိတင်းကြားဝါသည်, I hear that U Maung Gale's daughter is betrothed to U Gywet Pyu's son.

ထိမ်းမှတ်, *v.* to designate, make out, set up as a mark, memorial. Der. အထိမ်းအမှတ်—(၁) ခင်ဘျားပုဆိုးဆိုသျှင်တာ့ထိမ်းမှတ်သားသထဲ, if you say it is your puhso, what mark have you put on it? (၂) သည်လူ ၂ ယောက်ထိမ်းမှတ်သည့်အချက်တခုရှိပြီ, these two men have something pre-arranged between them.

ထိ, *v.* to fear, reverence, stand in awe of; ခန့်ညားသည်။ ရိုသေသည်။ ထေးမားသည်; not used as a single verb; hence မထိတရီ, မထိမဲ့စား။ မထိမဲ့မြင် (most common); မထိထေးစား, *adv.* disrespectfully, irreverentially; မရိုမသေ။

—မထင်, *adv.* undauntedly, fearlessly; also used as a verb, *e.g.*, မငိုလိုလူ ထိမထင်လူး။ ထယ် သည်လူကြီးများကို မထိမဲ့မြင် လှုပ်ထက် သည်, this man behaves very disrespectfully to lugiya.

ထိတမာ, *n.* a thing (used when it would be undesirable to mention the specific name, as stolen property, illicit opium, &c.; an opium-smoker who had left his daily quota of opium behind, after having started on a journey, would say, လျှပ်ထိတမာကလေးများမေ့နေရင်ပါပြီ, which would be understood to mean that he had left the drug and vessels for preparing it, together with his opium-pipe, at home). This word has a similar meaning often to ထိုထိမိထိ; it is, however, oftener used in a bad than a good sense.

ထီး, ၁, *n.* an umbrella.

—အုံ, *n.* the frame of sticks that supports the spread of an umbrella.

—လှင်, *n.* a kind of official umbrella, deeply *curved*, carried over high officials.

—ချိုးစည်ဖောက် (*pron.* ထီးချိုးစည်ဖောက်), *v. lit.* "to break the (white) umbrella (handle) and perforate the drum (the great drum of the palace)," in allusion to the custom, on the demise of a king, of breaking the royal umbrella and perforating the great drum (ဗထိုရ်သည်).

—ခရိုင်, *n.* the ring which holds the spoke of an umbrella and moves on the handle.

—ဝကားနန်းဝကား, ၁, *n. lit.* "courtly language," but it is now often used in a *reproachful* sense to denote the affectation

of polished and refined language by one of low, ignoble antecedents or station in life, *e.g.*, ထီးဝကားနန်းဝကားပြောသည်။

ထီးဆောင်းမင်း. —ဘုရား, *Anglicè* a “crowned head”; ထီးဘုရား ဂဆတ်မြောက်။

—ညွန့်, —နန်းညွှောက်, *n.* a scion of royalty.

—ထင်, *v.* to place an umbrella (on a pagoda); ရွှေတိဂုံဘုရားထီး ထောင်ထင်သည်။

—ထောင်မိုး, *n.* the bearer of a royal or official umbrella.

—နီ, *n.* a red umbrella carried over officials; ထီးနီနားရွက်ရွှေချ [carried over a ထင်မှူး or သွေခံကြီး].

—နားရွက်, *n.* the cap of an umbrella.

—ဖြူ, *n.* the royal white umbrella only carried over the king and his chief queen (ထောင်နန်းမတော်).

—မိုးနန်းစည်, *n.* a royal dynasty; နန်းမိုးထီးမိုးနန်းစည်။

—ထက်, *n.* an umbrella.

—ရိုးဝါး, *n.* the kind of bamboo from which Burman umbrellas are made.

—ထံနန်းသံ, *n.* courtly pronunciation.

ထီး, 2, to be simple, alone, solitary; chiefly used adjectively; hence ထီးထီး, *adv.* by itself, without company. Der. အထီး လတ်ပြင်ထဲမှာတဆိပ်တည်းမို့ထီးထီးရှိသည် (or ထီးနေသည်), as it is the only one house in the paddy plain, it has a solitary situation.

—တထီးထီး, *adv.* singly, solitarily; သည်အမှုထီးတထီးထီးဖြစ်နေသည်, this matter remains unique of its kind.

ထီးတိုင်းက (ငှက်), *n.* a kind of large bird (fabulous), [said to be able to carry a man on its back.] (Pali ဝါရဏ).

ထု, 1, *v.* to pound, hammer, beat; နှက်သည်။မိုက်သည် (in some applications); *comp.* ထေ; also strike moderately hard with the closed fist as in shampooing—(1) ကျွန်တော်နဖူးကိုထက်သီး နှင့်ထုပါသည်, he rapped my forehead with his fist; (2) ထင်း မပေါ်မှာရှိသည့် ဒီထုံးများကို ထုမှသာထွင်လမ်းကိုခင်းနိုင်မည်, it will be only by breaking up the baked clay balls on the road that you will be able to metal it; (3) ပန်းပဲသံထုံးကိုပေပေါ်ထွင်ထင်၍ထု နှင့်ထုသည်။

—ခြေ (ထုချေ), *v.* to pulverize by pounding, to disprove, refute, ချေပသည်။ထုခြေ (ချေ) ပြောဆိုရှင်းလင်း။—သည်ထားခံအမှုကိုကောင်းမွန် စွာထုခြေ (ချေ) နိုင်ဟန် မပေါ်မရှိ, there is no probability of the accused being able to refute the charge.

ထွေး (ထွေး), *v.* to sell off ; ထွေး၍ရောင်းသည်—(၁) ဥစ္စာပစ္စည်းများထွေးပြီးမှကြွေးမြီများပေးဆပ်နိုင်ပါသည်။ (၂) ထက်သမားများသစ်တုံးကိုသင်ကြား၍ထင်းပုတ်နှင့်ထွေးသည်။

—ရိုက်, *v.* [to pound and smite.—S.] ; *see* the parts.

ထု, ၂, *v.* to carve, engrave, sculpture ; ထုထုသည်—(၁) သစ်ထားကိုထုထုလား, can you carve in wood ? (၂) မန္တလေးသားများရှင်ပွားဆင်းထုများကိုထုထုသည်, the Mandalay men are skilled in sculpturing images of Buddh.

ထုတ်, *v.* to take out, produce, bring to light ; ဖော်သည်, to take extracts from writing ; *comp.* နှုတ်, to put out ; ထွက်စေသည်။ မြင်းစောင်းကထုတ်စဉ်ထပ်မြှိုးထူးသည်။ (၂) ပုံနှိပ်သည်စာအုပ်အတိုးမထုတ်နိုင်လျှင် စာအစောင်စောင်က စကားများကို ထုတ်ရေးသားသည်။ (၃) တရားခံများကိုနံ့နက်စေစေထောင်မှထုတ်ယူသည်ကိုဖြင့်လိုက်ပါရဲ့။

—ဖော်, *v.* to bring forth to view, to disclose, to make a display of ; သည်သူမိကျွေးဇူးကိုခဏခဏထုတ်ဖော်၍ပြောတတ်သည်, this man is in the habit of frequently making a display, and talking, about the benefits (he has conferred on others, being understood).

ထုတ်ချင်း, *adv.* straight through crosswise.

—ခပ်, *v.* to go straight through with violence (ထုတ်ချင်းပေါက်), to pass through a substance as a bullet, cannon ball—(၁) ငမြေကဝက်ကိုတွဲနှင့်ထိုးလိုက်လျှင် ထုတ်ချင်းခပ်ပေါက်သွားသည်။ (၂) ရဟန်းတို့များရွာမှထုတ်ချင်းခပ်၍ထွင်းသောခရီးကို ထီးတိန်တို့ဖြင့်စီးဆောင်း၍ သွားကောင်းသည်။

ထုတ်ချောက်, *adv.* directly, at once, *pref.* to ရောက်။ဝန်ထောက်မင်းဆိပ်အရှေ့ဖက်ကထားသင်းကိုလိုက်သွားလျှင်။ ထုရားကြီးကိုထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။ (၂) ပြည်မြို့ကိုထုတ်ချောက်ရောက်အောင်သွားပါ။

ထုတ်ထုတ်, *adv.* pulsatorily ; [သွေးထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်) ဒုန်သည်].

ထုတ္တရ, *n.* the trogon, a bird with beautiful plumes.

ထုတ်, ၁, *n.* a cross-beam, on which the plate of a roof (လျှောက်) is made to rest (a tie beam).

—စီးလျှောက်, *n.* ; *see* လျှောက်။

—ဆီး, —ဆီးကစား, —ဆီးတင်းကစား, —တီး, —တီးကစား ပုံဆီးကစား, &c. ; *v.* to play gantlet.

—ဖြန်, *n.* a short cross-beam above the main one.

ထုပ်, ၂, *v.* to wrap up as in a bundle, or bind up as in a package. Der. အထုပ်။နက်ဖန်စောစောခရီးသွားရမည်လိုပုဆိုးအင်္ကျီများကို ကောင်းမွန်စွာထုပ်ထားလိုက်ပါ။ (၂) သည်အထုပ်နှင့်အမျိုးထုပ်မည်လိုကြံခါဘဲ။ [*i.e.*, to live all one's life in any service or employ].

—ရိုက်, *v.* ; *see* the parts ; သားငယ်ကိုထုပ်ရိုက်၍နှို့ထိုက်သည်။

ထုပ်ပိုး, *v.* to pack up for conveyance ; ဝန်ထုပ်များကိုအသင့်ထုပ်ပိုး၍
ထားပါ။

—ရစ်, *v.* to wrap up by several involutions—(၁) ကျွန်တော်ခြေအ
ဖွန်ဒေးပါသည်။ သတ္တလတ်နှင့် ထုပ်ရစ်လိုက်ပါ။ (၂) ထည်ထားကို တံချေးမ
ထက်နိုင်အောင်အဝတ်နှင့်ထုပ်ရစ်ထားလိုက်ပါ, wrap up this with a
cloth so that it cannot rust ; (၃) ထုန်းကြိုးမျှအထောင်းကိုကြိုးဖြင့်
ထုပ်ရစ်၍ခေါင်းသွင်းတတ်သည်။

ထုံ, ၁, *n.* a mixture of metals arranged for certain alchemical
treatment ; ထုံသည်။

ထုံ, ၂, *v.* to perfume, make odorous by infusing or otherwise
applying an odoriferous substance, to imbue with, to be
imbued with naturally ; ဝါသနာရှိသည်။ ဝါသနာထုံသည်။ Der. အ
ထုံ—(၁) သစ်ထာထဲမှာ ပုဆိုးအင်္ကျီများကို အမွှေးနံ့သာဖြင့်ထုံထားသည်, he
perfumes the puhsoes and jackets in the box with sweet
scents ; (၂) ဆေးထိပ်များကိုအရက်ရေမွှေးတို့ဖြင့်ထုံထားသည်, he per-
fumes the cheroots with spirits and scent ; (၃) ခင်ဘျား
ဇာတ်ပွဲရုပ်သေးပွဲများကိုဝါသနာထုံရုံသား, have you a predilection
for zat and marionette pwès ?

—သင်း, *v.* ; see သင်း။

ထု, ၃, *v.* to be numb, benumb, torpid, stupefied ; *comp.* ကျွန်တော်အကြောအချင်ထုံနေသည် ထာမျှမထုပ်နိုင်မထိုင်နိုင်တူး, my sinews
and tendons are deprived of sensation, I cannot do any
work.

—ထိုင်, *v.* to be insensible, unimpressible ; ထုံထိုင်၍နေသည်။ ထုံနာ
ထိုင်နေသည်။

—ကျွံ, *v.* same.

—ရိ, —ထွပ်, *n.* diseases said to be prevalent at Mogaung,
Upper Burma.

—နာ, *n.* the disease, of which there are two kinds, ထုံနာရိ
(*pron.* ထုံနရိ), when the patient keeps in flesh, and ထုံနာ
ခြောက် (*pron.* ထုံနခြောက်), when he grows thin.

—ဗေ, *v.* to be apathetic ; chiefly used as an adjective, as in
the phrase an apathetic person.

—ဗေဗေ, *adv.* in an indifferent, nonchalant manner ; ထယ်ထုံ
ဗေသည်ထုံ။ မိုင်းထုံရေကိုပေါ့ပေါ့ပါးပါးလုပ်ဖော်မရပါ။

—ဗျေ, *n.* a disease of women.

ထုံး, ၁ (probably from ထုံး, to tie), *n.* a precedent, way, manner,
custom ; အထမ်း။ အရိုး။ ဝေလှေ။ နည်း။ ; ရှေ့ထုံးရှေ့နည်းဖြင့်ရှိပါသည်, as
for that matter, there are precedents (*i.e.*, to the matter
in hand).

boat and oars ; (2) မအုပင်မြို့ထူသောင် သည်မှာ ထယ်ထောက်ကြာပြီထဲ၊
how long ago is it since Ma-ubin was founded ?

ထူ, 2, *v.* to be thick, not thin ; မပါး, to be thick, close together, မပါး, *comp.* ၈၆ ; *fig.* to be dull, stupid, thick-headed [to become hypertrophied (*lit.* to "thicken"), as the skin of the face and extremities of the fingers, ears, &c., in leprosy ; ထွတ် is also used]—(1) သည်ပုဆိုးထယ်ထူသောထူသည်, the texture of this puhso is very thick ; (2) ထယ်ထူထူသည်, the jungle is very dense ; (3) ထယ်ထူထူထူ, a very stupid man ; (4) ခေါင်သာထွန်းအသားအရေထူထူနီပြီ နှုတ်အထူထူ, (5) ထယ်ထူထူထူအင်္ကျီ, a very thick jacket.

—ထပ်, *v.* same, 2nd def. ; သည်ပွဲမှာထယ်ထူထူထပ်သည်ကြည့်စရာမရှိ ထူး, the people are very crowded in this pwé ; there is no place from which to look on.

—ထဲး, *v.* (ထူထဲ), same in both senses ; particularly applied to close-woven cloth—(1) ထယ်ထူထူထူထူထူ, a very thick jacket ; (2) သည်မြင်းထယ်ထူထူထူထူထူ အစီးအနင်းတယ်ထူထူ, this horse is very stoutly built, it stands a great deal of riding.

—ပြော (*pron.* ထူးပြော), to be numerous (to be prevalent as disease)—ထူထပ်ပေါများ။ ယခုအခါရန်ကုန်မြို့မှာကျောက်ပေါက် ရောဂါထပ်ထူပြောသည်။ (2) သူရီးသားပြောပြောသည့်အရပ်, a locality where thieves and dacoits are very numerous.

—ထူထပ်ကြီး, —ထူထပ်ထူ, *n.* same as ထူထပ်ကြီး, stupid, thick-headed.

ထူး, 1, *n.* a natural hole, cavity in the earth ; not used singly.

—ခေါင်း, —ထွင်း, *n.* same ; ထူးထွင်းထဲကမြွေထွက်တာသည်။

—ပေါက်, *n.* a hole, passage, through from side to side ; ပေါက် frequently follows ထူး as a *verb*, *e.g.*, ထူးပေါက်၍တာမိုးပေါက်သွားသည်။

ထူး, 2, *n.* a halter or fetter of iron or rope.

—ခတ်, —ထည်, *v.* to put on a halter or fetter, *e.g.*, ဆင်ဆိုးထိုး ထူးခတ်ရသည်, as the elephant is vicious, one has to put a fetter on it.

ထူး, 3, *v.* to differ from others, be diverse, whether for the better or the worse, to be singular, uncommon ; *comp.* ဆန်း။ *Der.* အထူးထူး and ထူးထူး ထယ်ထူးထူထူး (in a bad or a good sense).

—ခြား, *v.* same—သည်ထူထပ်အပြောအဆိုအနေအထိုင်အသွားအလာအထွန် (ကွဲကွဲ) ထူးခြားသည်။

—ချွန်, *v.* to exceed, surpass in skill or execution ; ဣာထိပညာ ထူးချွန်သောသူ။

ထူးဆန်း (*pron.* ထူးဖန်း), *v.* to be unusual, exceptional, rare, marvellous, peculiar ; ထူးထူးဆန်းဆန်းသည့်ထိထိ, extraordinary intelligence — ငှက်ကလေးအုတ် အတွန်ထူးဆန်းသော ငှက်ဖြစ်ပါသည်, the ostrich is a most singular bird.

— ဖွေ, *v.* to be diverse, various, diversified ; *see* ဖွေ, 1, unusual, extraordinary, particular—(1) ဦးကလေးထူးထူး ဖွေဖွေ မပြောဘူး, U Kula did not mention anything particular ; (2) ကျွန်တော်သည်အမှုတွင်ထူးထူးဖွေဖွေမပြောလိုပါဘူး, I do not wish to say anything particular in this case.

— ပြား, *v.* to be various. Der. အထူးထူးအပြားပြား—(1) ယခုကာလ ထူးထူးပြားပြားသိထင်းစကားများသည်, in these days there are all sorts of wonderful rumours.

— ထည်, *v.* same with ထူးဆန်း။ it is generally *pron.* ထည် in ordinary conversation, *e.g.*, ထူးထူးထည်ထည်, something out of the way (*see* ထပ်တင်အသံ), (ထူးထူးထည်ထည်ရှိသည်။) ကွဲထည်းထူးခြား။ ကွဲထွဲထူးခြား။

ထူး, 4, *v.* to reply to a call ; ခေါ်တွင်ထူးပါလား, when called, answer (can you not ?) ; (2) ခေါ်တွင်ထူးလိုက်ပါလား, when he calls, answer him (can you not ?) [observe the force of လိုက်, implying that some third person is urging the person called to reply] ; ဘုရားထူးသည်။ ခင်ဘုရားထူးသည်။ ရှင်ထူးသည်။ တော်ထူးသည်။

ထေထသံဝါသက (ထေယျသံဝါသက) or ထေထသံဝါသ (Pali ထေယျ, to steal, and သံဝါသ, associate), *n.* one who assumes the appearance of a priest and thereby steals the fellowship of priests (or one who, when a priest, simulates that he has passed a greater number of Lents than he really has ; ထေရ်မိုး။)

ထေရ် (*pron.* ထည်, Pali), *n.* a Buddhist priest of not less than five years' standing ; there are three classes, အနုထေရ် or ဓမ္မိထည် (*comp.* မထေရ်), and မဟာထေရ်, composed of those who have been respectively five, ten, and fifteen years in succession in the priesthood ; *see* မထေရ်. [Note.—Strictly speaking no priest has a right to the title of မဟာထေရ် unless he has passed twenty Lents in the priesthood.]

ထေ့ပြော, *v.* to speak in an allusive, bantering manner (colloquial).

ထေ့သံ, 1, *n.* a light accented sound ; အောက်မြစ်သံ။

ထေး, *v.* to calk with pitch or other similar substance ; ငွေကိုထေးတတ်ခဲ့လား, can you calk a boat ?

— ကျပ်, 2, *see* ကျပ်။

— ကြောင်းပတ်သေး, *n.* the calked seams in a boat—(1) ခင်ဘုရား ငွေထေးကြောင်းပတ်သေးတွတ်ခဲ့လား။ မတွတ်ထိုးမိခင်ဘုရား အထိုး ချို့ချို့နှင့် ရောင်းသည်မဟုတ်လား။

ထေးဝာ, *v.*; *see* ဝာ, 2.

- ထောက်, 1, *v.* to prop up (*comp.* ၃), to support, maintain, afford assistance; ထူသည်။ ညီထည်။ စေသည်။ Der. အထောက်, *n.* a prop, stay, brace (survey terms; ထက်ထားထောက်, a left off-set); ထောက် (*pron.* ဒေါက်) is used in describing a horse's height, *e.g.*, သည်မြင်းထယ်ထောက်ကောင်းသည့်, this horse is of a very good height; ထောက်၃ထောင်ပြည့်သည့်မြင်း, a horse whose height is fully 3 cubits (13 hands 2 inches). Der. အထောက်အရံ။ ထောက် with ထူည် means to ricochet as a bullet, *e.g.*, မြေကြီးကို ထူည့်ထောက်သွားသည်။ ထောက်, *n.* strut (P.W.D.); ထောက် (ငြော), to put words into another's mouth; to prompt as in acting — (1) သည်နေရာရေထောက်မိသသား။ (as in feeling the bottom in wading a river, &c.); (2) ကျွန်ုပ်တို့မြင်းဆိုသည့်အခါ ဖွားထွင် ထောက်ပါခင်ထူး။

— ခံ, *v.* (to support with a prop); *see* the parts—မောင်မင်းသက် လေထောက်ခံပြုရန်ရှိ၏သား, have you any rebutting evidence to produce?

— ခွ, *n.* a supporting crotch, a crutch.

— ထို, *n.* a short prop under a floor (*pron.* either as spelt or ဒေါက်ထို); သည်အိမ်အောက်ကထောက်ထိုကိုခံထားသည့်, this house has short props supporting it underneath.

— ပင့်, — ဝံ, — ဝ, *see* ထောက်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူတို့ကိုငွေရှိသောသူများ ကထောက်ရန် (or ထောက်ပံ့ရန်), အလွန်ကောင်းပါသည်။

ထောက်, 2, *v.* to consider, ဆင်ခြင်သည်; not used singly in this sense; to have regard to, have respect to, to have regard to, feel for, စာသည်။ ညွှာသည်။ Der. အထောက်။ သည်အမှုတွင်ခင် သျှားမျက်နှာကိုမထောက်နိုင်ပါ။

— မြင့် (ထောက်မျှင့်), *v.* to consider, weigh, estimate in the mind; ကျွန်ုပ်အထူးပြောရန်မရှိအမှုထိုထောက်မြင့်လိုသဖြင့်ပါစေ့။

— စာ, — ညွှာ, *v.* to have regard to, feel for; မိမိဆွေမျိုးကိုအလွန် ထောက်ညွှာထွင်မကြာမကြာငွေချေးချင်သည်။

— ထား, *v.* to have regard or respect to.

— မျှော် (ထောက်မြှော်), *v.*; *see* the parts.

— ရှု, *v.* to consider (ထောက်ရှုမျှော်စူး); ကြီးထွယ်သည့်အကြံကိုမကြံ၍ ထောက်ရှုမျှော်စူးမှကောင်းသည်။

— တွင်း, *v.* to inquire into, take measures to know [especially in the way of doing so for some official]; သည်အ ကြောင်းအရာကိုထောက်တွင်းပါဦး, make further inquiry into the circumstances (of the case). [ထောက်တွင်းချက်ပေး to give, ထောက်တွင်းချက်ရ to receive, information. Much used in

Upper Burma, though being gradually supplanted by the Lower Burma terms ထိထင်းပေး and ထိထင်းရုံ.

ထောက်ကျွန် (ထောက်ကြွေ), *n.* a name common to two species of terminalia, the *T. alata* and the *T. crenulata* (Pali အဋ္ဌုန)။

ထောင်ရှာ (ဝင်), *n.* the chaste tree, *M.* The leaves are eaten with curry.

—ဝ (ဝင်), *n.* the *Turpinia pomifera*.

ထောင်, ၁, *n.* a prison, jail for malefactors ; နှောင်အိမ်။

—ကျ, *v.* to be imprisoned.

—ကဲး (ထောင်ကဲ), a Jailor (of doubtful usage) ; ထောင်ကဲဝင်း။

—ချ, *v.* to put into a prison, to confine in a prison, or Jail.

—ခါ, *v.* to make delivery. Formerly, in Upper Burma, to release prisoners when a Jail was overcrowded, or with a view of obtaining merit as on the occasion of the King's coronation ; the new year, &c.

—ချစ်ဝါရင်း, *n.* a Jail commitment warrant.

—စာချီ, —စာရေး, *n.* the clerk of a Jail.

—တသက် (*pron.* ထောင့်တသက်), *n.* imprisonment for life (ထောင်တသက်တကျွန်းမှီခတ်), transportation for life ; ထောင်တသက်မီရင် ဆဋ္ဌိ။

—တံခါး, *n.* a Jail gate.

—ထ, *v.* to rise in mutiny as the inmates of a Jail, ထောင်ပုန်ကန်။

—ဒဏ်, *n.* the punishment of imprisonment.

—ဝါးကွက်, *n.* an executioner (အာဏာသား)။

—ပိုင်ဝန်, *n.* a superintendent of a Jail.

—ဖြာထာ, *n.* a Jail warder.

—ဖောက်ပြေး, *v.* to escape from a Jail ; ထောင်ဖောက်, to break Jail.

—မှု, *n.* a Jailor.

—ဝင်စာခံ, *v.* to present a petition to the Jail authorities for the purpose of interviewing a prisoner.

—သား, *n.* an inmate of a Jail.

ထောင်, ၂, *v.* to set a trap, take measures to entrap ; ယုံထောင်ကြက် ထောင်။ ခေါင်းထောင်။ ဆတ်ထောင်။ ငါးထောင်, &c.

—ချောက် (*pron.* ဂျောက်), *n.* a trap.

—မိ, *v.* to entrap, catch in a trap (ထောင်ချောက်မိ)။

ထောင်, 3, *v.* to place in an upright position ; *comp.* ထူ, to be proud, haughty, unhumbléd, unyielding, obstinate, stubborn ; မာနထောင်သည်, to be eaten up with pride ; ထောင်လိုက် (*pron.* ဒေါင်လိုက်), *adv.* in an upright position ; ထောင်လိုက်ထား။

—ထား, *v.* same, 2nd def.

—ပျဉ် (*pron.* ထောင်ပျဉ်), *n.* a board used for closing up or partitioning a house (ပျဉ်ထောင်).

—ထွား, *v.* to be proud, arrogant, *see* မာန။

ထောင့်, *v.* to bend, curve, make a corner or angle ; *comp.* ကွေ, to put into a corner, out of the way (as stolen cattle ကွေလို ထောင့်ထားသည်), conceal by subterfuges and circumventions (to prevaricate, equivocate, quibble in speech, ထောင့်ဖြော), to be somewhat ambiguous in meaning ; စထားထောင့်, *n.* a bend, corner, angle ; [အိမ်ထောင့်ပုံ, *n.* a sectional drawing of a house ; အပြင်ထောင့်, *n.* an exterior angle ; အတွင်းထောင့်, *n.* interior angle] —(1) ကျွန်တော်အိမ်မှထွက်ခွာသွားသည့်ပစ္စည်း အဝေးထိုးရောက်သေးမည်မထင်ပါ။ သည်အနီးအပါးတွင် ထောင့်ထားထိပ်ပြီး မည် or ထောင့်၍ကပ်ထားထိပ်ပြီးမည်။ (2) ငါ့ကိုထောင့်မဖြောနှင့်, do not quibble to me ; (3) ခင်ဆွားစာရေးသည်မှာ အဓိပ္ပါယ်မပြေပြစ် စထား ထောင့်သည်, regarding the letter you have written, the meaning of it is not coherent, the language is ambiguous.

—ကြား (*pron.* ဒေါင့်ကြား), *n.* a corner, hole, cranny ; ထောင့်ကြို ထောင့်ကြား။

—ကွယ်, *v.* ; *see* ထောင့်, 2nd def.

—ကွေ, *n.* the inside of an angle or bend, *hence* ပင်ထယ်ထောင့် ကွေ (or ပင်ထယ်ထောင့်ကွေး), a bay or gulf.

—ချွန် (*pron.* ဒေါင့်ချွန်), *n.* an acute angle ; *comp.* ထောင့်ဖြေ။

—စွန်း (*pron.* ဒေါင့်စွန်း), *n.* the outside of an angle or bend.

—ထန်း (*pron.* ဒေါင့်ထန်း), *n.* the diagonal of a square or parallelogram ; *adv.* diagonally, cornerwise.

—ဖြတ် (*pron.* ဒေါင့်ဖြတ်), *n.* a chord subtending the segment of a circle or curve ; *adv.* diagonally, cornerwise.

—ဖြေ, *n.* an obtuse angle.

—၍, *v.* *see* ထောင့်, 2nd def.

ထောင်း, *v.* to pound, as with a pestle or the elbow ; *comp.* ထူ ထောင်းထုတ်နှက်။

—ထောင်း, *adv.* fine as powder ; ညက်ညက် (ထောင်းထောင်းကြေ), to be reduced to a fine powder, to be ground to dust, to be trodden down as grass, paddy ; figuratively to be ruined, destroyed, annihilated ; မြိုထောင်းထောင်းကြေ။ ထူထောင်းထောင်း

ကြေ။ ထောင်းထောင်းကြေ has also the meaning of နှံဝပ်၊ နှံပြား, *e.g.*, ထော့ကိုထောင်းထောင်းကြေအောင်ရှာသည်။ in a mass or cloud of fine particles, as dust (ပုတ်ထောင်းထောင်းထ or ထထောင်းထောင်းထ) or smoke (မြွှေးထောင်ထိုင်၊ မီးထောင်းထောင်းထသည်), or vapour, heat, steam (မြင်းပျားကိုနံနက်ခင်းစောစောရေချိုးပေးသည့်အခါ၊ ကိုက်ကဆန္ဒထောင်းထောင်းထသည်) ; figuratively applied to strong passion (ချောင်းချောင်း) ကိလေသာမာန်ထောင်းထောင်းထသည်။ ဧဝိသထောင်းထောင်းထသည် (also applied to cobras ; မြွေထောက်ပါးပျဉ်းထောင်းထောင်းထသည်)။

ထောပတ်, *n.* ghee, butter ; နန်းစွန်ထောပတ်။ ထောပတ်ထမင်း။

—စည်, *n.* a tin of (preserved) butter.

ထောပနာ (ထောမနာ), *see* next.

ထောမနာ (Pali), *v.* to praise, laud, extol, *see* ချီးမွမ်း။

ထောလထက် (ထောလထတ်), *n.* a shrub, [the leaves are used for washing the head. It is supposed to free the head from dandruff].

ထော့နဲ့, *adv.* lamely, limpingly, ထော့နဲ့ထွားသည် ; less than ထျိုးနင်းထျိုးနင်း။ ထော့နဲ့ထော့နဲ့နှင့်ထွားသည်။

ထောင့်, *v.* to stick out, as the lips, either naturally or as when vexed or angry ; နှုတ်ခမ်းထောင့်သည်, to be uneven, as the end or side of a thing at its junction with another ; ထမက်ထောင့်နေသည်။

—ငေါ, *see* the parts.

—မော်, *v.* to be proud, arrogant ; မာနထော်မော်သည်။ ထော်ထော်မော်မော်နိုင်သည်။ စကားပြောထော်မော်သည် (infrequent).

—ထော်, *v.* to stick up unevenly ; used adverbially (infrequent) ; မျက်မွေးထော်ထော်။ မော်ထိုထောင်ကြည့်ထူးပါ။

—ထော်ကန်လန်, *adv.* same (most common) ; ထော်ထော်ကန်လန်ထုတ်ထုတ်သည်။ ထော်ထော်ကန်လန်ပြောထုတ်သည်။ (ထန်ကျင်ထက် ပြောထုတ်သည်)။

ထို, *pron. a.* that (colloquial) ထို (*pron.* ထို when immediately preceding အပြင်။ ကြောင့်။ အထူးနည်းထူး)။

—မှဤမှ, *adv.* hither and thither (*lit.* thither and hither), *e.g.*, အိမ်ကိုရှာ၍မထွေ မမြင်သည်ရှိသော်။ ထိုမှဤမှပြေးထွက်, &c., p. 118. Wéthandara, equivalent to the colloquial phrase ထောင်ပြေးမြောက်ပြေး။

—ထို, *pron. a.* such, of that sort (*adv.* thus.—S.) [Note.—ထို is sometimes reduplicated to form a plural, as ထိုထိုဥစ္စာ, those things ; also used with ဤ in a reduplicated form, ထိုထိုဤဤ။

e.g., ထိုထိုဤဤ ရောဂါများသည်။ ထိုထိုဤဤစကားများသည်။ ထိုထိုဤဤ အစားအသောက်များသည်။

ထိုက်, *v.* to be worth, have a certain value, more or less, to deserve, merit, be worthy of, to be suitable, fit, တန်သည်။ Der. အထိုးထိုက်။ အထိုက် (ထိုက်သည့်အားထွေရာ, *adv.* in a befitting, suitable manner, as is befitting or proper)—(1) ထပ်ချောသည့်ခြင်းမင်းမိုးရဲစာသူဌေးကြီးများနှင့်သာထိုက်သည်, a very handsome horse, it is only suitable for officials or great merchants; (2) ထုထိုက်နှင့်သူ, according to his deserts.

—တန်, ထျောက်, သက်, same—(1) ထိဗ္ဗည်းမင်းသားနှင့်ထိုက်တန်သောမင်းသွီးကိုရွေးချယ်လျှင်၊ ဓမ္မရာဇမင်း၏သွီးမင်းထိုက်သည်ထုထျော့၏။ * * * when they chose a befitting princess for Prince Theinzi, they said “the King of Maddarit’s daughter is an appropriate princess for him”; they petitioned; (2) တရားထိုက်သက် ရာအမှုကိုခိုင်လျှင်။ ကျင့်စေတီကြောင့်ပါမည်, if the case is decided according to what is proper in law, *i.e.*, on its merits, I shall be satisfied.

ထိုက်ထိုက်, *adv.* thickly; ထုထု pref. to ၁ 2 [*e.g.*, အင်္ဂလိပ်ထိုက်ထိုက် (ထုထု) မံပါ] and ရက် 3 [*e.g.*, ပုဆိုးထိုက်သားထိုက်ထိုက် (ထုထု) ရက်ပါ]။

ထိုင်, *v.* to sit.

—စား, *v.* to live in ease (*i.e.*, without being obliged to work for one’s living); it is also used in a *reproachful* sense when addressing or speaking of indolent persons—(1) မောင်ကြွက်မြို့ဥစ္စာပစ္စည်းပေါ်သောဘုကြောင့်သာမျှမထိုင်ချသူ။ ထိုင်စားရသည်။ (2) သည်ထူပါမျှမထိုင်ချင်သူ။ ထိုင်စားချင်သည်, this man is not inclined to work, he desires to live in ease.

—မထိမ်းအင်္ကျီ, *a.* short coat.

ထိုင်း, *v.* to be damp, so as to stick together; မသွက်, to be heavy, stupid, sluggish as the ear (နားထိုင်း), or mind (ညာဏ်ထိုင်း)—(1) နေ့စည်မမြတ်မိလ္လာသောဘုကြောင့်အဝတ်အစားများထိုင်းလျန်ပြီ။ (2) ဆူဆေး။ ထိုင်းနေပြီ, the effervescing medicine has become inert.

—မည်း (ထိုင်းမျည်း) (*pron.* as spelt), (*see* ဝိုက်မြည်း); *see* next (infrequent). This word is occasionally used by elderly persons when admonishing young people.

—နှိုင်း, *v.* to be dull, sluggish, inert; applied to mind or person; သည်ထူနေပုံထိုင်ပုံ (မွေးထုံးကြီးနှင့်) ထိုင်းထိုင်းနှိုင်းနှိုင်းထပ်နှိုသည်။

ထိုး, *v.* to thrust at, in, or through; to work, operate on; of various application; [ထားနှင့်ထိုး, *v.* to stab with a knife; ထားမျှောင်နှင့်ထိုး, *v.* to stab with a dagger; ထက်ထီးနှင့်ထိုး, *v.* to strike (from the shoulder) with the fist; တွံနှင့်ထိုး, *v.* to

spear], to make letters, figures, marks, &c. on any substance (ထိပ်ထိုး, *v.* to write the title of a writing on the outside, to write an address), to write, engrave, cut in wood, stone, &c.; ကမ္ဘည်းထိုးသည်။ ကမ္ဘည်းထိပ်စာထိုးသည်။ မှော်ကွန်းထိုးသည်။ ရာဇဝင်ထိုးသည်, to make an historical record (to play at certain games of chance; အနီထောင်ထိုး။ ကြိုးထိုးသည်), (to sting as some reptiles, insects, such as the scorpion, wasp, carpenter bee; ကင်းပြီးတောက်ထိုး။ နကြပ်ထိုး။ မိထုန်းထိုးသည်)။

ထိုးကြွင့်, *v.* to shoot as pain; ထိုးကြွင့်ပြီးနာသည်။

—ကြိုး, *n.* tape or bobbin made by hand; *comp.* ကျပ်ကြိုး။

—ကွင်း, *n.* a tattooed spot; ထိုးကွင်းခါးထွဏ်း။ ထိုးကွင်းဒူးထွဏ်း။ ထိုးကွင်းမြေပိုက်။

—ကွင်းဆရာ, *n.* a tattooer (*lit.* professor of tattooing), also styled မှင်ကြောင်ဆရာ (polite).

—ကွင်းထိုး, *v.* to tattoo.

—ကွက်, *v.*; *see* the parts (to pierce and open by lacerating or rending); ကျိုးလင်းထုတ်အသေကောင်ပုပ်ကိုထိုးခွသည်။

—ကံ, *n.* a fiddle-stick, ramrod, piston and such like.

—ကံကြိုး, *n.* the string of a fiddle-stick.

—ကွင်း, *v.* to penetrate into (a subject), to invent, originate (by strength of genius), to possess powers of perscrutation; ဝန္တီရသထာဝ။

—ပုန့်, *n.* a kind of bread made of glutinous rice, jaggery, &c.

—ခါး, *n.* a bamboo pole used for impelling boats.

ထွန် or ဒွန် (ပင်), *n.* a timber tree belonging to the genus *eriolæna*, *M.*

ထွပင် or ဒွပင် (ပင်), *n.* the *Kydia calycina*.

ထွက်, *v.* to go or come out, to rise, as a celestial luminary, [to project, protrude, to leave the starting-post as in a race; to leave a port; mooring-place, or station, as a ship, boat, a (railway) train. Der. အထွက်—(1) မောင်ဖြူ မနေ့က ထွက် သွားသည်, Maung Phyu left yesterday; (2) လထွက်လျှင်ရေထက်သည်ဟုပင်ထက်သားများအထွက်ကြသည်။ (3) အရှေ့နားထွက်နေသည်, the head-land projects; (4) တောဝက်ထွက်ထိုးမိသောအထွက်နေသည်။ (5) မြင်း ၂ ကောင်ထွက်လာပြီ, the two horses have started; (6) မီးရထားထွက်သွားပြီ, the train has left]; [to leave a service or employ, အထွက်မှထွက်သည်]။

—ထွန်, *n.* exports.

—ထွန်း, *n.* time of departure.

ထွက်စီး, *v.* to issue, flow out.

—နပ်, *v.* to present, offer (obsolete) ; ထွက်စားနပ်စားပြုသည်, to commit petty acts of extortion ; ထွက်ပြတ်စားသည်။

—ပြေး, *v.* to run away, to decamp, abscond.

—ဝ, *n.* an outlet, an exit.

ထွင်, *v.* to clear, clear out or away, as a thorn from the flesh, ဆူးထွင် ; or trees and bushes from the ground, ထပ်ပင်ထွင် ; ရှိထွင်, one kind of ရှင်းလင်းထုတ်သစ်, to clear, disentangle hair (ထပ်ပင်ထွင်), thread (ခြည်ခင်းထွင်) ; ဖျင်သည်။သင်သည်, to elucidate or make clear a matter of business, အမှုထွင် (infrequent) ; အိမ်အနားပတ်ထည်ထောင့်ထွင်ထိုက်ပါ, clear the jungle round the house.

ထွင်း, *v.* to make a hole into by excavating some part of the substance, as by a chisel or gouge, to scoop out ; ခေါင်းထွင်း။ ဆီဆုံထွင်း။သိုင်းထွင်း။နတ်ထွင်းသည်။သိုင်းထွင်းထမင်းထမင်းခိုင်းထွင်း, can the mouth formed by the nats suffer hunger? (This phrase is quoted by persons either by way of self-encouragement or to encourage others when in reduced and straitened circumstances).

ထွတ်, 1, *n.* a fleshy excrescence, whether indolent (*i.e.*, causing little or no pain), မြင်းဖု, or cancerous, နုထွတ်။ထွတ်ဆိုးနာပေါက်။ ထွတ်မြင်းနားပေါက်။—မျက်နှာအထွတ်ထွတ်နှင့်အနာကြီးစွဲပြီ။

ထွတ်, 2, to be very tender, delicate ; more than နု ; applied to leaves, fruit (သစ်သီးသစ်ရွက်မျှားနုထွတ်ထွတ်ကလေး), the flesh, &c. ; used adverbially or combined with နု, *which see*—(1) သည်နှာထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်, (2) သည်သစ်ပင် အထုံးအရပ်ကြီးသော်လည်းထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်။နုလိုက်တာထွတ်ထွတ်။

ထွန်, *n.* a kind of harrow used for a plough ; *comp.* ထတ်, *v.* to harrow, to drag as an anchor : ထွန် is also used as a verb ; ထွန်းထွန်းထွတ်ထွတ်။ထွန်တိုက်ထွတ်ထွတ်။ [The ထွန် is used 'for making furrows for planting peas, millet, sesamum.']

—ကိုင်, *n.* the curved handle of a harrow.

—ကြောင်း, *n.* a furrow made by a harrow, နဲ။

—ချေး, *n.* the dirt, rubbish, &c., collected by the teeth of a harrow.

—ခြပ် (*pron.* ထွန်ခြပ်), *n.* a rake.

—ထုံး, *n.* the stock of a harrow in which the teeth are fixed ; ထွန်ထုံးချွတ်, *lit.* to unyoke bullocks from a harrow in Upper Burma ထွန်ထုံးချွတ် (*pron.* ထွန်ထုံးချွတ်) is used to express the *time* when bullocks, or buffaloes, are unyoked, *i.e.*, about 9 a.m., hence it denotes a period of time (like ထွင်းခံဝင်။ ထွင်းခံပြန်)။ ထွန်ထုံးချွတ်မျှန်။

- ထွန် တုံးထောင်, *v.* to set the stock of the harrow on one end after finishing work.
- ထုံးမိတ်, —ထုံးပြင် (ထွန်ထုံးပစ်), *v.* to finish the work of harrowing.
- ထောင်လိုက်, *v.* to set the stock of the harrow on one end, in order to make a deep furrow or trench (ထွန်စောင်လိုက်).
- ယက်မိတ်မျိုး, *v.* to harrow and sow seed; ထွန်ဘိုယက်ဘိုကောင်းသည့်နား။
- ရေးကြောင်း, *n.* a mark made by the tooth of a harrow.
- ထင်မြေ, *n.* cultivated ground.
- သန်, *n.* the shaft of a harrow.
- ထွား, *n.* the tooth of a harrow; ထွန်ထုံးစွန်းထွင်ကြီးသောလယ်ထွင်သားအားပြောဆိုလိုပင်မှားချေသောကြောင့်အားအမိုက်အရာရောက်ချေပြီ။
- ထွန်, *v.* to twitch (*intrans.*) as by a short, spasmodic contraction of a fibre or muscle; ထွန်ထွန်လူးအောင်နာသည်, to roll from side to side in convulsive agony; မြွေဟောက်ခါးကိုဒုတ်နှံ့ရိုက်ထားလိုထွန်ထွန်လူးနေသည်။
- ထွန်း, *v.* to shine, emit light; အရောင်, to make shine, cause to be light; ထင်းစေသည်, to kindle; ညှိသည်, to appear, be distinguished, conspicuous, resplendent; more than ထင်ပေါ်—(၁) သည်ညဟယ်ယရောင် ထွန်းသည်။ သည်စာတွင်ရှိသည့်စာထုံးကိုတတ်နိုင်သည်။ (၂) မှောင်မိုက်ခဲ့ပြီ။ ဖထောင်းတိုင်ကိုမီးထွန်းလိုက်ပါ။
- ကား, —ထောက်, —ပေါက်, —ထင်း, *v.* same, 1st def.—(၁) သည်မြို့မှာထက်သူကြွေးထွန်းကားနေသတဲ့, whose influence is prominent in this town? (၂) ခင်ဗျားမိမိယမိုက်ကျင်တနေ့ထက်တနေ့ထွန်းပမီနှင့်မည်။ (၃) ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက်ကြံနိုင်သည့်လူမဟုတ်ပါ, he is not a man who can plan anything in a vigorous, pushing manner.
- ထွပ်, *v.* to squeeze (out of a shell or socket); *comp.* ထွပ် and ဖျပ် (rare).
- ထွာ, ၁, *v.* to measure with a span. Der. အထွာ and တိုင်းထွာ, *e.g.*, တယ်ထောက်ရှည်သထဲသိရအောင်ထွာလိုက်စမ်းပါ, span it, please, in order to know how long it is.
- ထွာ, ၂, *v.* to mince with a knife, the point remaining unmoved and the handle rising at each stroke, နှာ, *e.g.*, ထေးလိုထားမောက်မြင့်ထွာသည်။
- ထွား, *v.* to be stout, large (burly), or chubby as a child. (*Note.*—ထွား *usually* implies that the person (or animal) spoken of is large or stout for his (or its) age; တယ်ထောက်ထွားသည့်အကလေးရယ်လို့, what a stout chubby child he is !

ထွေးတိုင်း, —ဖွဲ့, *v.*; *see* the parts ; ထယ်ထွေးတိုင်းသည့်မြင်း, *n.* a very stout, big horse (ထွေးဖွဲ့ can be also used in the same sense).

—ရှား, *v.*, *see* ထွေး ; used adverbially (rare).

ထွေးထွေး, *adv.* fine as powder ; ညက်ညက်။ထထောင့်ငါးရာကိစေသာထွေးထွေးညက်ညက်။ ပယ်ဖျက်ချက်တွင် အောင်မြင်တော်မူ သောကြောင့် ထဂဝါယုသောအမည်နာမကိုရသည်, because he cut to pieces, destroyed to fine powder, and overcame the one thousand five hundred evil passions, he received the appellation of Bagawa ; ထွေးထွေး is infrequent in colloquial.

တို့, *int.* expressive of disgust ; သည်ထူထပ်ထာထယ်နှို့စရာကောင်းသည်။
တို့။

ထွေ, 1, *v.* to be diverse, different from itself, various, diversified ; ထူးထွေ။သည့်ထူထပ်ရောဂါထွေသည်, this man has many complications of disease.

—ထာကေထာ, *adv.* evasively, as in eluding a statement, question, or in trying to avoid doing anything ; or in backing out of an engagement ; ထွေထာကေထာနိုင်သည်။

—ထူး, *v.* same.

—ပြား, *v.* same ; ထွေထွေပြားပြားကြံတတ်သောသူ, a person who schemes in many different ways (one who has many irons on the fire).

—ရာ, *v.* same ; used adverbially ; ထွေထွေရာရာ။ ထွေရာထေးပါး။ (ထေးပါး here appears to mean the four cardinal points of the compass) ; ကာလစနိုက်ထွေရာထေးပါးတယ်များသည်, as is in accordance with the times, there is evil of many different kinds.

ထွေ, 2, *v.* to throw with a motion of the hand parallel with the ground in play, as in pitching quoits ; *comp.* တွဲ (to throw with a swinging motion of the arm).

—ကစား, *v.* to play at pitching quoits .

—ဖြစ် (ထွေပစ်), *v.* ; *see* ထွေ (most common).

—ပြား, *n.* a quoit.

ထွေး, 1, *v.* to be mixed together ; ငါးများပိုက်နှင့်မိသည့်အခါ။ထွေးနေထတ်သည်, be confused in a mass, မြှင်းနှောသည်. Der. အထွေး။ ထူချင်းထွေး, to be confused in utterance ; စကားထွေး။ဆံထွေး, *v.* to be matted together as the hair, to wrap up with a cloth or blanket ; အဝတ်နှင့်ထွေး။မြေကိုသဏ္ဌထတ်နှင့်ထွေးသည်။

—ရော, —ရောရှက်တင် (*pron.* ခွေးယောရှက်တင်), —ရှုတ်, —ရှုတ်ရှက်တင်, —ထိုး, *see* the parts—(1) သည်သူနှစ်ဦးအရာရာထွေးရောရှက်

ထင်နေကြသည်, these two persons are intimately associated with each other in many different ways ; (2) ထရားထိုထရားခံ ထိုသည်။ အချင်းချင်းသတ်ပတ်ထွေးလုံးနေသည်ကိုမြင်ပါသည်။ (3) သူတို့နှစ်ယောက်သတ်ပတ်သည့်နေရာမှာထွေးလုံးရာများကိုမြင်၏။

ထွေးလုံးရပ်ပတ်, *v.* to be intricately involved.

ထွေး, 2, *v.* to spit ; ထံထွေးထွေးသည်, to spit out as water or food ; ခေထွေးပြစ်လိုက်။ ထမင်းထုပ်ထွေးပြစ်, it is not necessary to use ပြစ် to spit water upon bamboo strips (နွီး), strips of the *Thalia cannæformis* (သင်) and mats which are not finished in the meaning (နွီးကိုချော့ထွေးသည်).

—အင်, —ခံ, *n.* a spittoon.

ထွေး, 3, *v.* to be the youngest ; not used as a verb. Der. အထွေး.

—ထော် (*pron.* ဒွေးဒေါ်), *n.* (see ဒီထွေး), a mother's younger sister, a father's younger brother's wife.

ဒ (ဒထွေး)

(The eighteenth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of dentals.)

ဒင် (နာ), *n.* a disease at the roots of the hair, causing baldness (*Tinea tonsurans*). This disease is accompanied with intense itching, and is said to be more common among children than adults. The Burmese frequently say in a bantering way to children ကျောင်းသား ကလေးများသမိတ်ကို ပြောင်းအောင်မဆေးလျှင်ဒင်ပေါက်ထက်သည်။

ဒလွီထ (Pali), *n.* the south, ထောင် ; ဒလွီကဋ္ဌာနမင်းကြီး, *n.* the Commissioner of the Southern Division, Upper Burma.

—ထင်္ဂီ, *n.* the southern carriage or path of the sun.

—ထင်္ဂီဆွန်း, *n.* the winter solstice.

—ထင်္ဂီစွန်းတန်း, *n.* the Tropic of Capricorn.

ဒင်, *n.* the breech, butt-end of an instrument ; သေနတ်ဒင်နှင့်ဆောင်သည့် (the head of a tattooing iron), also called ဒင်ပု ; usually the figure of a belu, mermaid, &c., ဒင်ထင် ; ဒင်နှင့်အင်မမျှ, to be out of proportion, as a small horse harnessed to a large, heavy carriage.

—ပု, *n.* a knot at the end of a rod.

—လေးချီ, *v.* to be slow from idleness or reluctance ; ဒင်လေးချီမနေပါနှင့် (rare).

ဒဂါး, *n.* a circular piece of metal stamped, whether for a coin or a medal ; ဒဂါးချိန်, weight in silver ; ဒဂါးထိပ်ပြုလုပ်မှု, the of-

fence of counterfeiting coin (ဒေါ်ထိုက်, a mint), (ဒေါ်စက်, machinery for manufacturing coin), (ဒေါ်သွန်းဝတ်သည့်ထန်ဆာ, coining tool or instrument), (ဒေါ်ဗိဇ္ဇာလုပ်ရန် ထန်ဆာကိရိယာ, instruments for counterfeiting coin).

ဒေါ်ခတ်, *v.* to stamp a coin or medal (ဒေါ်နှိပ်).

—ဖျက်, *v.* to deface coin.

—ထုပ်, *v.* to coin.

ဒင်ခင်, *adv.* indicative of the sound which it imitates; ဒင်ခင်မြည် intensive to words of hardness; ဒင်ခင်ပါအောင်မာသည်, as a horse, bullock, or even a human being; ဒင်ခင်ပါအောင်မာသည့်လူ။ ဒင်ခင်မြည်အောင်မာသည့်လူ။

ဒဏ္ဍာရီ, *n.* a fiction, fable, tale of imagination; ဒဏ္ဍာရီစာ။

—ချဲ့, *v.* to write or relate fiction; in a secondary sense to be discursive in speech; တယ်ဒဏ္ဍာရီချဲ့ပြောတတ်သည့်လူ။

ဒန့်, *n.* the toddy-palm tree [the *Nipa fruticans*] [the leaf of the said tree used in thatching; numerous in the delta of the Irrawaddy].

—ကာ, *v.* to cover the sides of a house with the leaves of the toddy-palm.

—ခြံ, *n.* a toddy tree plantation.

—ထော, *n.* an extensive plantation of toddy-palm trees.

—ထိုး, *v.* to double and pin the said leaf on a stick for thatching.

—ပြင် (ဒန့်ပြင်) (from ပြင်, to weave), *n.* a stick of the said leaf prepared for thatching; ဒန့်တပြင်သွင်းပါဦး။

—မိုး, *v.* to roof a house with the said leaves.

—ရည်, *n.* toddy, the juice of the toddy-palm tree; ထန်းရည်ဆိုင်, *n.* a licensed toddy shop [ဒန့်ရည်ဖူး, to be intoxicated with drinking toddy].

—ရည်ခါး, *n.* fermented toddy.

—ရည်ချို, *n.* fresh toddy just drawn from the tree.

ဒန့်ထိ, *n.* a kind of buffalo with short horns, in Upper Burma called ဒင်ထိ (*pron.* ဝင်မိ).

ဒန့် (ခန့်), *n.* the *Calamus arborescens*, a palm growing to the height of 15 or 20 feet, common in marshy beds of streamlets.

ဓနုတူး (ဓနုတူး), *n.* sandalwood; see ဓနုတူး, which is the correct orthography.

ဒန္တဇာ (usually *pron.* ဒန္တဇာ) (Pali ဒန္တ, *n.* a tooth, and ဇာ), *a.* dental, produced from the teeth; applied to consonants of the ဇာ class (ဇာ, ဇာ, ခ, ဝ, န, လ, ဝ, ဒန္တဇာအက္ခရာမည်ကုန်၏).

ဒန္တဖို (နာ), *n.* a gum-boil.

ဒန္တလွှဲ (ပင်), (ဒန္တလွှဲ) (*pron.* ဒန္တ), *n.* the *Cassia fætida* plant. [The beans of this plant are said to be a fair substitute for coffee, and to have soporific properties, and the root is said to be efficacious in cases of scorpion bite. The leaves are eaten boiled, and called မိမိးကျလက်ဖက်].

ဒန္တဒလက်, *n.* the balsam plant; ဒလက်။

ဒန္တရင်ကောက် (*pron.* ဒလင်ဂေါက်), *n.* the climbing fern called by the Tavoyans ဒန္တရင်ကောက်. The Burmese make a pickle of the leaves; ဒန္တရင်ကောက်ချဉ်။

ဒန္တသတ္တန် (usually *pron.* ဒန္တသတ္တန်), *n.* the Indian horse-radish tree (an excellent substitute for horse-radish).

ဒန်း, ၁, *n.* the henna tree, the leaves of which are used in staining the nails (yellow).

—ကျားကြီး, *n.* varieties of the said tree.

—ဆိုး, *v.* to stain (the nails) with the leaves of the henna.

ဒန်း, ၂, *n.* a swing.

—မီး, *v.* to swing (*intrans.*).

—ဆင်, *v.* to erect a swing; ပုအောင်မန်း။ ဆူလောင်ညို။ ဆူမောင်နံ။ ဒန်းဆင်လှိုင်း။ ဆူဝတ်တေသာမိုင်းပြီကတ်။

—မေက်, *v.* to suspend a rope to a cross rope in order to draw it tighter. It also means to be galled by a swing.

—မူး, *v.* to be giddy or dizzy from swinging.

—ထွေး (ဒန်းထွေး), *v.* to swing (*trans.*).

ဒမင်း, *n.* a kind of bamboo stake to trap fish; used only in the sea. [In a damin trap the side posts are called ကနင်တိုင်, the post planted in the ground and secured by a rattan rope ကနင်တိုင်, the rope itself ကျောက်ကြိုး, the upper transverse bamboo is called ကလန့်, the lower one အောက်ကလန့်, the rattan fastenings in the upper parts and sides are called ပန်းကြိုး။ မုဆိတ်ကြိုး and ပါးကြိုး, and the lowest fastening, securing the အောက်ကလန့်, —မေးကြိုး, The funnel-shaped part of the trap is termed ကွန်ထောင်, and the two-pronged driving implement ဆဆောင်, the bamboo used for fixing the positions of the ကနင်တိုင်, ထိုးဝါး, and the large bamboo float ထော့ဝါး. Damian traps are made of ခုရင် and ထင်း bamboos.]

မင်းကြမ်း, *n.* unsieved ngapi, in contradistinction to ဆန်ခါးမင်း, sieved ngapi.

—ခွန်, *n.* revenue derived from the tax paid on damin traps.

—ငါးမိ, *n.* pressed fish, composed of all sorts, *see* မျှင်ငါးမိ said to have been originally spelt ငါးပြည့်။

—ဆိပ်, *n.* a temporary fishing village, the residents of which are employed in the damin fishery (in the dry season).

—ဆွဲထုတ်, *v.* to buy (damin) ngapi wholesale (usually implying to load one's own boat) at one of the aforesaid villages in order to dispose of it subsequently, either alone in one of the large towns in Lower Burma where a trade in damin ngapi is carried on, or in Upper Burma.

—ထိ, *v.* to make a catch of fish for manufacturing damin ngapi.

—ထောင်, *v.* to catch fish in the above said trap, also to set up as an employer of labour in the damin fishing industry ; မင်းသူကြီး။

—ပွဲဝား, *n.* a damin ngapi broker.

—ဌေး, *n.* a boat used in damin fishing.

—ထမား, *n.* an employé in the damin fishing industry.

—သူကြီး, *n.* an employer of labour in the damin fishing industry.

ဒယ်အိုး, ဒယ်အိုးကင်း, *n.* a large iron pot or pan ; *comp.* အိုးကင်း ; [a cauldron, ရှားချက်သည့်ဒယ်အိုး, *n.* a cauldron for boiling cutch.]

ဒေကြမ်း (*pron.* ဒေပြင်း), *adv.* roughly, violently ; ဒေကြမ်းဆွားသည်။ ဒေကြမ်းလာသည် sometimes used as an intensive to words denoting plenty ; ဝမ်းဆန်ဒေကြမ်းပေါများသည့်အရပ်။

ဒရင့် (from ရင့်, *v.* to trail), *adv.* in contact with the ground, touching and trailing. This word is allowable though a garment may not actually be *touching* the ground, but even when worn longer than is customary ; ပုဆိုးဒရင့်ဝတ်သည့်အခါ မင်းသားပျက်လိုက်။ ထတီဒရင့်ဝတ်သည့်မန္တလေးသူလိုက်။ ပုဆိုးအောက်ကိုဒရင့် ထိုက်နေပြီ။ မင်းပုဆိုးဖုတ်ထဲဒရင့်တိုက်နေပြီ။

—ဆွဲ, —ထိုက်, *v.* to trail along the ground ; သည်အကလေးအဝတ်များကိုမနိုင်လို့ဒရင့်ဆွဲလာသည်။

—ထတီ, *adv.* trailingly, in disorder ; ပန်းလှန်းဒရင့်တင်ပန်လာသည့် မိန်းမ။ ဒရင့်ထတီနိုင်သည့်အကလေး။ အဝတ်ကပိုက်ရုံနှင့်။

—ထီ, *adv.* trailingly, as the train of a gown.

ဒရဝင် (*pron.* ဒရဝင်), *adv.* repeatedly and without intermission ; [မထပ်မနား has very often the same meaning] ; ထန်ခါကြီးရွာသို့ ဒရဝင်ရောက်နေ၏။ ၎င်းရွာအကြောင်းအရာကိုမသိဘဲနေမှီးထား။ ဒရဝင်အိပ်သည်။ မြင်းဒရဝင်စားရမှအားရသည်။

ဒရတွန်း (*pron.* ဒရဒွန်း), *a.* instantly, headlong, without regard to circumstances ; ဒရတွန်းသွားပါ။ သို့မဟုတ်မရှိဘဲနေလိမ့်မည်။ မောင်မြူအုန်းပင်ပေါ်မှာ မြွေကြီးတွေ့လိုထူလိုဒရတွန်း ထွေချလိုအလိုက်ထွတ်သည်။ အိပ်ပေါ်ကဒရတွန်းတွန်းချလိုစောက်ထိုးမှောက်သံကျသည်။

ဒရပေ, *adv.* lawlessly ; ဒရပေကျင့်သည်။ ဒရပေနိုင်သည်။ ဒရပေဆိုးသည် ; also used as an intensive to words denoting dirtiness, foulness ; ဒရပေညှပ်ပတ်အောင်စားသည်။ ရေဆိုးများဒရပေညှပ်ပတ်လိုက်တာ။ သောက်ချင်စရာထောင်မကောင်းဘူး။

ဒရယ်, *n.* porcine deer, *Cervus porcinus*.

ဒရေသောပါး (*pron.* ဒရေသောဗား), *adv.* in a hurried, precipitous manner ; ဒရေသောပါးသွားရသည်။ ဒရေ သောပါးစားရသည်။ ဒရေသောပါးလိုက်ရသည်။ ဒရေသောပါးဖြေးလာသည် ; see ကတိတ်ကမိုက်။

ဒရွတ် (ဒရွတ်) (from ရွတ်, to be violent), *adv.* dragging along the ground, implying some degree of roughness and violence, more than ဒရင့်, but less than စွပ်။ ဒရွတ်ခံ။ ဒရိုဒရွတ်ဆွဲ။

—ဆွဲ (ဒရွတ်ဆွဲ), *v.* to drag along with headlong violence by main force ; မလိုက်ဘူးခံလျှင်ဒရွတ်ဆွဲခေါ်ခဲ့ပါ။

—ဆီ (ဒရွတ်ဆီ), *adv.* same.

—ဆီထိုး (ဒရွတ်ဆီထိုး), *adv.* dragging with headlong violence.

ဒလက်, *n.* anything in the form of a cross made to turn round, as a twirling churn-staff, a turnstile, a bar-shot, &c. ; ထောင်ဖြေးဖြောက်ဖြေးဒလက်သည်ထလိုဘဲ။

ဒလဟာ, *adv.* open, exposed ; *n.* an open plain ; လဟာပြင်။ သည်အိမ်အကာအရံမရှိ ဒလဟာနေထိုင် လေထယ်လိုက်သည်။ သစ်ပင်သစ်ရိပ်ရှိရာမရှိသည့်ဒလဟာပြင်ကြီးထဲမှာအထွန်နေပူသည်။

ဒလိန့် (from လိန့်, to roll), *n.* roller ; ထံဒလိန့်, *n.* an iron roller ; မြင်းပေါ်မှဒလိန့် ခေါက် ကွေးကျလို ပေါင်ကျိုးသည်, (or မြင်းပေါ်ကကျလို ဒလိန့်ခေါက်ကွေးဖြေးသည်)။

ဒလိမ်း (from လိမ်း, to smear), *n.* a thick coating of tar, pitch, or any gum or tenacious substance.

—ထေး, *v.* to calk with such preparation.

—ထိုး, *v.* to smear with the same ; ဒလိမ်းထိုင်။ ဒလိမ်းကျင်း။

ဒလိမ်းကြမ်းမှောက်သံ, *adv.* over and over, heels over head, topsy-turvy ; ဒလိမ်းကြမ်းမှောက်သံချော်လည်း။ အမှုဒလိမ်းကြမ်းမှောက်သံဖြစ်ကုန်ပြီ။

ဒဝယ်ဗွင်း (ပင်), *n.* a kind of plant.

ဒဏ (pron. ဒဏ), the ဏ has the sound of thar (Pali), *a.* ten ; ထဏထီ။

ဒဏဝ (pron. ဒ, ဏ, ဝ), *a.* the tenth ; ဆယ်ခုမြောက်။

ဒဏသီလ, by abbreviation ဒဏသီ (Pali ဒဏ, ten, and သီလ, a religious duty), *n.* the ten duties which are to be performed by candidates for the priesthood, သာမဏေစောင့်ထိန်းရသည့်သီလ, and by religious people on days of worship ဥပုသ်နေ့ထုတ်တိုစောင့်ထိန်းသောဒဏသီ။ ဆယ်ပါးသီလ ; the dasa-sil or ten obligations binding upon the priest forbid — (1) The taking of life (ပါဏာတိပါတ်). (2) The taking of that which is not given (အဒိန္နာဒါနံ). (3) Sexual intercourse (အဗြဟ္မစရိယ). (4) The saying of that which is not true (မုသာဝါဒ). (5) The use of intoxicating drinks (သုရာမေဓိယဓမ္မပမာဒဌာနာ). (6) The eating of solid food after mid-day (မိကာလထောဇန). (7) Attendance upon dancing, singing, music, and masks (နန္ဒာရိယဝါဒီထိရတုဒဏနဌာနာ). (8) The adorning of the body with flowers, and the use of perfumes, unguents (မာလာဝရုဗ္ဗိလေပန စါရုနမက္ခနာဓိဘူသနဌာနာ). (9) The use of seats above the prescribed height, namely, one and a half cubits, (ဥစ္စာသယနမတာသယန). (10) The receiving of gold and silver (ကာထဗ္ဗပရိဂရဟန).—M.B.

ဒဏတိ (ပဋိ), *n.* a kind of tree with a leaf rough to the touch like that of the teak.

ဒံ, *n.* copper regarded as the subject of some chemical or alchemical treatment (electro-plated ware ; Britannia metal ; ဒံစွန်း, an electro-plated spoon).

—သတ်, *v.* to change copper in imitation of gold or silver ; ဒံသတ်ခတ်ရင်း။ ဒံသတ်ပုကန်။ ဒံသတ်ဇေယျံ။ ဒဏ်သတ်ထိုးဘူး။ ဒဏ်သတ်ပုကန်။

ဒဏ် (or ဒဏီ) (Pali ဒဏ္ဍော), *n.* a stroke, blow, chastisement, punishment.

—ခတ်, *n.* to visit with punishment.

—ခံ (ဒဏ်ခံ), *v.* to suffer punishment (generally on behalf of another) ; ဒဏ်ထမ်း, *v.* to suffer punishment by carrying sand, water, as a သာမဏေ or ရဟန်း။

—ချ (ဒဏ်ချ), *v.* to free from the internal effects of punishment by a medical treatment, to mete out punishment.

—ချက် (ဒဏ်ချက်), *n.* a mark from a blow inflicted by way of punishment, a mark from any blow ; ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်။

—ငွေ (ဒဏ်ငွေ), *n.* a fine, mulct ; ဒဏ်ငွေဆောင်, to pay a fine.

—ထပ် (ဒဏ်ထပ်), *v.* to impose a fine or any punishment.

ဒဏ်ထား, *v.* to impose a penalty; ဒဏ်တင်။မင်းအထွတ်ကိုကောင်းကောင်း
မထင်ထိုင်ဒဏ်ထားရထိန်မည်, if you do not do your work properly,
I shall have to fine you.

—ထိ (ဒဏ်ထိ), *v.* to incur a penalty; ခေင်က ငွေ့ကိုခဲသည့်အတွက်
ဒဏ် ၁၀ ရိပ်သည့်, Nga Khin incurred a penalty of Rs. 10 on
account of his abusing Nga Mhu.

—ထိုက် (ဒဏ်ထိုက်), *v.* to be deserving of punishment.

—ပေး (ဒဏ်ပေး), *v.* to punish, inflict punishment.

—ရာ (ဒဏ်ရာ), *n.*; *see* ဒဏ်ချက်။

ဒဏ် (Pali ဒဏ္ဍာ), *n.* an evil, calamity; တေးအန္တရာယ်။ တေးဒဏ်အန္တ
ရာယ် (colloquial).

ဒါန (Pali), *n.* a giving; လေးခြင်း, a religious giving; ဘုရား, a reli-
gious gift; ဒါနဒါသ, giving to others inferior, inferior gifts,
i.e., using or enjoying the best things one's self and giving
inferior ones to others; ဒါနသဿာယ, giving gifts to others of
equal value to which one's self uses or enjoys; ဒါနသာမိ, giv-
ing gifts to others superior to anything one uses or enjoys
one's self; သဒ္ဓါဒါန, giving by faith in the benefits of ကံ (ကံထို
ယုံကြည်၍ဘုရား); သတ္တဗ္ဗဒါန, an offering made with great respect
to pōngyis; ကာယဒါန, giving flowers, food, fruit to travel-
lers, strangers, sick persons, &c.; အနုဂ္ဂဟိတဒါန, giving with-
out hesitation, freely, without grudging (မတွန့်မထိတ်), op-
posed to နုဂ္ဂဟိတဒါန, သဗ္ဗုဒ္ဓါဒါန, the gift of a righteous man;
အသဗ္ဗုဒ္ဓါဒါန, the gift of a wicked man.

—ဒါသ, *n.* a mean offering, such as might be properly made
to a servant or slave.

—ဝတ္ထု, *n.* a gift, an offering; အဘ္ဓု။

—သဿာယ, *n.* such an offering as might be properly made by
one friend to another.

—သာမိ, *n.* a liberal or princely offering; (ဒါနပတိ, *n.* a noble
giver).

ဒါရကာ (ဒါယကာ) (*pron.* ဒါယကာ), (Pali), *n.* one who contributes
to the support of religion and religious characters, a lay-
man, ကာကာ; *comp.* ဥပါသကာ, ကျောင်းဒါရကာ။ ဇရင်ဒါရကာ။ ပစ္စည်း
ငှားဒါရကာ; *see* သာသနာ့ဒါရကာမ (သာသနာ့ဒါယိကာမ), *n.* a fe-
male contributor, &c.; ကာကာမ။

ဒါဝီ, *n.* a certain golden ornament worn round about the neck
of women.

—ဆန်း (*pron.* ဒါဝီဆန်း), *n.* one kind of the same, often made
of silver as well as of gold; ဒါဝီဆန်းဆင်သည့် [the best are
made at Akyab].

ဝါသ (Pali), *n.* a male servant or slave ; ကွန်—ဝါသီ, *n.* a female servant or slave.

ဒိ, an abbreviation of ဒိဗ္ဗဝိဇ္ဇာ (Pali), celestial wisdom, the wisdom of nats (*comp.* ဝ and သာ) ; နတ်မျက်စိကဲ့သို့မြင်ခြင်း။

* ဒိဇ္ဇတ္တိ (Eng.), *n.* a district ; ဟံသာဝတီဒိဇ္ဇတ္တိနယ်။

—ရာအဝတ်တရားသူကြီး, *n.* a District Magistrate, *see* နယ်စီမံ။

ဒိဌ (*pron.* ဒိတ်ထ) (Pali), *n.* the space before one's eyes, presence ; မျက်မှောက်.—S.

—ကြား, *v.* to hear one's self.

—စွဲ, *v.* to identify ; တရားလိုများက ဖြေဆိုဒိဌစွဲသလား။

—တွေ့, *v.* to meet or experience one's self.

—ပြော, *v.* to speak with certainty, to make a plain, unmistakable statement.

—မြင်, *v.* to behold with one's own eyes ; မင်းကိုယ်တိုင် ဒိဌမြင်သလား။

—ရင်အပ်, *adv.* face to face ; ဒိဌရင်အပ် ဈေးကွက်ရထားရလျှင် ကြေနှင်ပါရဲ့ (၏)။

—သက်သေ, *n.* an eye-witness.

—သိ, *v.* to know of one's own knowledge (in opposition to ဝေသိ) ; သည်အကြောင်းကိုဒိဌသိသလား။

ဒိဌဓမ္မဝေဒနိယကံ, *n.* the influence of a good or evil deed which causes an immediate result, *i.e.*, in the present state of existence ; မျက်မှောက်တွင်အကျိုးပေးသည်။

ဒိဌိ (Pali), *n.* opinion, doctrine ; အယူ, false opinion, heresy ; မှားသောအယူ။ မိစ္ဆာဒိဌိ, a heretic, မှားသောအယူကိုယူသောသူ။ ဒိဌိတတ္ထထွန်း။

ဒိဌပါပါနိ, *n.* an evil passion ; *v.* affection or cleaving ; ဒိဌပါပါနိတရားစွဲထမ်းသောသူအပါယိသွားစေတတ်သည်။

ဒိဌု (ထိတ်ထုံ), *n.* a writing explanatory of omens ; ဒိဌုကျမ်း (ထိတ်ထုံ is said to be the correct orthography).

—ဆရာ, *n.* an oneirocritic.

ဒိဌ (ထိတ်ထုံ) (Pali), *n.* a lunar day, one thirtieth part of a lunation.

ဒိနီ, *n.* curd, the curd of milk.

—ကထိုင်, *n.* curd in a soft state.

—ခဲ, *n.* cheese ; ဒိနီခဲထက်။

—ရည်, *n.* whey, buttermilk.

မိန့်ညင်း (ထိန့်ညင်း), *n.* a small species of kingfisher ; မိန့်ညင်းမွေး, a kind of colour applied to oxen.

မိန်းစမ်းနတ်, *n.* a kind of nat, supposed to cause an abused husband to be infatuated with his wife, or an abused wife to be infatuated with her husband, *see* နတ်.

—စွဲ, —ပူး, —ဝမ်း, *v.* to be under the infatuation of an abused husband who cannot give up his wife, [or of an abused wife who cannot give up her husband].

မိန်းမိန်း (ထိန်းထိန်း), *adv.* indicative of the noise which it imitates.

မိ, *n.* the tide ; scarcely used singly ; မိချေ

—ကျ, *v.* to ebb.

—ဆိုင် (*pron.* မိမိုင်), the place where tides meet.

—ထက်, *v.* to flow, as the tide.

—မိုး (*pron.* မိမိုး), the copper worm.

—ချေ, *n.* the tide.

—ထိုး, *n.* the bore (in a river).

မိဂီအောင်ချက်, *n.* a court decree ; မိဂီအနိုင်ချသူ, a decree holder.

မီလ, ၁ (Pali), *a.* long ; ရှည်သော။ ရီလ (Pali), short ; မီဃသံ။ ရီလသံ။

မီလ, ၂ (Pali), *n.* the first of the five parts into which the Buddhist scriptures are sometimes divided (မီလဒိကာထ်ကျင်း).

မီဃသဂ, *n.* son of Maha Zanecca.

မိဝဘီ (Eng.), *n.* December.—S.

မိဝ (Pali), *n.* an island ; ကျွန်း also means an oil light ; မိဝမိး

—ဆုတ်, *n.* the sovereign of a continent or great island.

—ဝင်, *n.* a history of continents or great islands.

မိထိုး, *n.* a baked clay ball, which, when broken up, is used for metalling roads ; မိထိုးခင်း။

မီး, *n.* a cry of boys in certain games. [It is said to have originated in the cry made by grown-up people urging bullocks to fight, and then imitated by boys when playing at pretending to be bullocks fighting.]

မီးမီး, *adv.* profusely, freely, or rapidly ; applied to tears ; မျက်ရည် မီးမီးကျအောင်မိသည်, perspiration ; မောလိုက်တာ မြွေးမီးမီးကျသည်, blood, rain, &c. ; သွေးမီးမီးဆင်းသည်။ မိဃ်းရွာသောအခါမီးမီးပါ အောင်ချေမီးကျသည်။

မီးခူး (ဝင်), *n.* a species of bombax resembling the ထက်ပံ။

ချ, ၁ (Pali), *a.* bad ; used in composition as a prefix.

ဒုတိကထာ, *n.* a species of connarad, *M.*

ဒုတိယ (from Pali ဒွိ), *n.* the second ; ဒုတိယမြောက်၊ ဒုတိယအတွင်းဝန်၊ Junior Secretary ; ဒုတိယအတွင်းဝန်ထောက်၊ Assistant Secretary ; ဒုတိယဝန်ထောက်၊ Extra Assistant Commissioner (1st, 2nd, 3rd, and 4th grades) ; ဒုတိယသစ်ထောက်ဝန်ထောက်၊ Sub-Assistant Conservator ; ဒုတိယကြေးနန်းဝန်ထောက်၊ Sub-Assistant Superintendent of Telegraphs ; ဒုတိယမင်းတိုင်ပင်ရှေ့နေ၊ Assistant Government Advocate ; ဒုတိယစစ်ပုထိုးဝန်၊ Second in command of Military Police Battalion.

ဒုတ္တ၊ *n.* vitriol.

—စိမ်း၊ *n.* green vitriol, copperas, sulphate of iron ; ပါလဒုတ္တ။

—ထိ *n.* oil of vitriol, vitriolic acid.

—ပြာ၊ *n.* blue vitriol or copper vitriol.

—ဖြူ၊ *n.* white vitriol or white sulphate of zinc.

ဒုန္နိက္ခရကပ် (Pali ဒုန္နိက္ခ၊ famine), *n.* a period of famine, *see under* ကပ်၊ ဒုန္နိက္ခရကပ်ဆိုက်။ ဒုန္နိက္ခရကပ်တိုက်။

ဒုရင် (ထုထင်) (*pron.* ဒုယင်), *n.* a minaret, a small pointed projection on the roof or steeple of distinguished buildings.

ဒုတ္တထင်္ဂါးပါး (*pron.* ဒုံလဗ), *n.* the four things difficult of attainment : (1) of being a Buddh, (2) of hearing the law, (3) of becoming a priest, (4) of becoming a righteous man, (5) of becoming a human being (မနုဿ).

ဒုဿိယ (*pron.* ဒုတ်သီယ), *n.* one destitute of virtue (သီလမရှိသည့်ပုဂ္ဂိုလ်), ဒုဿိယပုဂ္ဂိုလ်ချင်းဒေသနာကြားသလို, as in the way of one unprincipled person moralizing to another.

ဒုံနာ၊ *n.* a plastering substance of ပွဲလျက်ရေနံ and ထုံး generally used for old boats.

—ကျင်၊ *v.* to plaster with the said substance ; ကျေဆိုကြီးဒုံနာတိုင်စီးရသည်။

ဒုံမင်း၊ *n.* a kind of wind instrument.

ဒုံး၊ ၁ (ထုံး) (from အထုံး, log), *n.* a tube filled with gunpowder and made to run on wheels when fired ; festival in which ဒုံး is fired.

—မြင်း၊ *n.* a song sung at a ဒုံးပွဲ။

—နှုတ်၊ *v.* to ram down gunpowder in such a tube.

—ပွဲ၊ *n.* a festival in which a ဒုံး is fired.

ဒုံးစီး၊ *v.* to ride a horse at full gallop in racing ; ထယ်ဒုံးကောင်းသည့် မြင်း။ မင်းဒုံးစီးထတ်ခဲ့လား။

—ပြေး၊ *v.* to go at a full gallop, as a horse when racing ; ဒုံးထွား။ မင်းမြင်းဒုံးပြေးထတ်ခဲ့လား။

ခုံး, 2, *n.* a large canoe with raised sides ; စင်စင်ထောင်းကြီးခုံးစင်ကြီး။

ခုံးလူထား, 1, *n.* a certain race of Hindoos.

ခုံးလူထား, 2, *n.* a hammer, chisel, screw, &c., in one piece.

ခုံးလူထား, 3, *n.* the black and white wading bird, *M.*

ခုံးစင်, *n.* the adjutant bird ; ငှက်ကြီးခုံးစင်။

ခုံးမြီးကွက်, *n.* a species of bird smaller than the common adjutant, without a pouch and producing handsome plumes, *M.*

ခူး *n.* a knee.

——ခေါင်း, *n.* the top of the knee.

——ဆစ်, *n.* the knee-joint.

——ညွတ်, *v.* to bend the knee.

——တာဆွဲ ; *see* လူတာဆွဲ။

——ထုပ်, ထောက်, *v.* to kneel.

——ထောင်, *v.* to sit on the feet as in a squatting position, or to sit with one knee in an upright position.

——ထောင်ပေါင်ကား (*pron.* ဝါး), to (ထိုင် understood, *adv.*) sit with the knees raised and thighs spread apart, a most disrespectful position to assume in the presence of a superior. [This expression is generally used when a superior admonishes his inferior for sitting in such a position, *e.g.*, လူကြီးရှေ့မှူးထောင်ပေါင်ကားနှင့်ထိုင်သင့်သလှယ်].

——နေရာ, *see under* နေရာ။

——ပေါ်ပေါင်ပေါ် (*pron.* မူးပေါင်ပေါင်ပေါင်), *adv.* with knees and thighs exposed. [In the Burmese time it was not considered disrespectful to sit in the presence of officials *slightly* exposing the knees and thigh, so that the tattooing might be seen, မှင်ကြောင်ပေါ်ရုံထောက် ; in worshipping at a pagoda or praying before an image of Buddh, or when sitting in the presence of a pôngyi, such exposure is considered improper and disrespectful.]

——ရှည်, *v.* to be long-legged ; မြဲထောက်ရှည်သည်။

ခူးချစ်, *n.* the dorian tree and fruit.

——တြိဇာ, *n.* the soursop.

——ကပ်, *n.* the fruit baked in a pan.

——ယို, *n.* dorian preserve.

ဒေဝ (*Pali*), *n.* a nat or god ; *see* နတ်. [According to Childers *déva* means “ a god, a celestial being, an angel, a cloud, the sky “ (သေဝေ), the air, death. The *dévas* or angels are super-

“human beings of various classes or orders. But there are
 “also dévas who are tutelar deities to certain towns or
 “families; some are tree nymphs, some reside in rocks or
 “are the genii of a particular locality; others make their
 “home in the air or the cloud.”] “The functions of the
 “dévas are of varied character, and in some instances in-
 “consistent with the powers attributed to the three gems
 “(ရတနာဒုပါး). They endeavour to prevent the acquirement
 “of merit by those whom they fear will supplant them in
 “the possession of the various pleasures and dignities they
 “respectively enjoy (ဝန်တိမိစ္ဆာဖြစ်သည်). They take cogniz-
 “ance of the actions of men, as we learn from the legend of
 “the guardian deities. They sympathize with those who
 “act aright [except in the case of evil dévas (ဒိန္နာဒေဝ),
 “who do the opposite] as in the case of nobleman Wisàkha,
 “and punish those by whom they themselves are injured,
 “or those who insult and persecute the faithful.”—M.B.
 [Note.—It was in the presence of a déva that Gaudama,
 the Buddh, delivered the 38 beatitudes; ၃၈ ပါးသောဝေထာ
 တရား].

ဒေဝဒေဝ်, *n.* the brother-in-law of Gaudama, the Buddh, when
 Prince Siddhartta.

ဒေဝိနံ (Pali ဒေဝ, a god, and ဣန္ဒ, a chief), *n.* a sovereign of gods;
 နတ်မှူး, သိကြားမင်း။

ဒေဝ (Pali), *n.* a place, country; အရပ်။

—စာရီ (*pron.* ဒေဝဇာရီ) (Pali စာရီ, *v.* to go), *adv.* itinerantly,
 from place to place; ဒေဝစာရီကြွတော်မူသည်။ ဒေဝစာရီတွင်
 တော်မူသည်, terms only applied to the Buddha.

ဒေဝနာ (Pali), *n.* the act of making a formal communication on
 a religious subject, the act of preaching; တရားဟောခြင်းစွ
 ဒေဝနာ။ ဒေဝနာတော်ဖြတ်၊ တရားဟောဒေဝနာတော်။

—ကြား, —ခံ, *v.* to confess (clerical) [အာပတ်ဖြေ is the ordinary
 expression]; အဟံတန္တေသဗ္ဗာအာပတ္တိရောအာရောစရေမိ (or အာရော
 စေမိ, or အာပိတရောမိ), &c.

ဒေါက်, *n.* a stick used to hamper a creature, or to secure and
 keep him at a distance; ဒေါက်ဆွဲထားသည်။

—ချာ, *n.* a kind of cap worn by ascetics (ရသွေ); ရသွေဒေါက်
 ချာဆောင်းသည်။

—ထလောက် (ပင်), *n.* a species of dalbergia. [The Burmese
 sometimes call the wood-pecker (သစ်တောက်) ဒေါက်ထလောက်
 ကောင်] .

ဒေါက်ရပ် (ပင်), *n.* the *Photinia serratifolia*, *M.*

—ရေ, *n.* the *Dalechampia pomifera*, *M.*

—လက်, *n.* a species of ficus.

—ထောင်, *n.* the *Dalbergia reniformis*, *M.*

ဒေါင်တိုက် (ထောင်တိုက်) (from ထောင်, to set up), *v.* to bend and string a bow ; ထေးတင်။

ဒေါင်း (from ပွဲဒေါင်း), *n.* a peacock (*Pavo crestatus*) ; ဦးနှောင်, *n.* the Bengal falcon.

—ဦးနှောင်, *n.* the Bengal falcon [the Falconet].

—ထူထေး, *n.* the peacock pheasant.

—ခြံ, *n.* a small inclosure (bearing some resemblance to a peacock's cage).

—စရိတ်, *n.* swan shot.

—ရတ်, *n.* flower-fence, sometimes called peacock's pride, ဝါးဝတ်သိသာ, *M.* ; see မိန့်ပန်း။

—စွန်, *n.* the large kite, *Falco bido* [the Harrier Eagle].

—ဆင်ပြာ, *n.* the *Calligarpa aborea*.

—တနိတ်။

—ဒင်္ဂါး, *n.* money stamped with the figure of the peacock, the money formerly used in the King of Burma's territory.

—ပေါင်အုပ်, *n.* a round box with a conical cover on high legs ; ဒေါင်းပေါင်ကလပ်။

—မ, *n.* a peahen.

—မိအုပ်, *n.* another kind.

—ထန်း, *n.* a round tray or a salver standing on legs, sometimes used as an eating table.

—ထန်းမိ, *n.* a species of innocuous serpent, the *Tropodinos nigrocinctus*, *M.*

—ထံ, *n.* the peacock flag, the royal standard of the late King of Burma.

—သန်းနာ, *n.* anthrax fever ; ငွေထန်နာ, malignant sore-throat ; applied to cattle ; ထောင်ထန်းနာ, said to be orthographically correct.

ဒေါန (ပင်), *n.* the wormwood plant (*Artemesia absinthium*).

—တောင် (ထန်း), *n.* a range of mountains nearly due east of Maulmain.

ဒေါသ (Pali), *n.* anger ; အမျှင်, blameworthiness, fault ; အပြွန်, impurities attached to minerals and drugs in their coarse state (also applied to gold, silver, and quicksilver). Dwesa, anger, that which is wrathful, like a serpent struck by a staff (ဒုတိယကန်ဖြင့်ခတ်မိသော ခြွေတောက်ကဲ့သို့ ဒေါသထူရှူးထသည်). —M. B. "There are three principles to which all are subject who have not attained to the state of a rahat—(1) raga (ရာဂ), evil desire ; (2) dwesa (ဒေါသ), hatred ; (3) moha (မောထ), ignorance."—*Ibid.*

—ကြီး, *v.* to be wrathful, passionate ; အကြောင်းထေန်ဒေါသကြီး သည့်အထိုးကြီး။

—ခံ, —ရခံ, *v.* to feel anger without expressing it ; *see* အမျှင် ခံ။ ထည်ကဲ့သို့ကျွန်ထောင်ပြုသော်လည်းဒေါသရခံရန်အကြောင်းမရှိ။

—ဖြ, *v.* to be involved in a quarrel.

—စင်, *v.* to be free from impurities as minerals and drugs.

—စမြင်း, *n.* indurated faeces, *see* စမြင်းဒေါသ။

—စွန်း, *v.* to be engaged in an angry quarrel ; ကျွတ်အကောင်းပြော သော်လည်းမင်းတယ်ဒေါသစွန်းသည်။

—ထန်, *v.* to be of violent temper.

—ထား, *v.* to harbour resentment, to be resentful.

—ထုတ်, *v.* to purify (minerals, drugs, &c.), to rack ores.

—ထွက်, *v.* to express anger, *see* အမျှင်ထွက်။ ကျွန်ထောင်ပြောတိုင်း ခင်ထွားဒေါသထွက်သည်။

—မူ, *n.* ; *see* ဒေါသ, 1st def. ; ဒေါသမူရွေး။

ခေါ်ထင်း or ခေါ်ရင်း, *n.* the humming moth ; နတ်ညှင်း [ခေါ်ရင်း is also said to be a kind of tree (ခေါ်ရင်းနီ၊ ခေါ်ရင်းဖြူ) and to be much prized by alchemists].

ဒိုက်, *n.* a drift or mass of heterogenous matter drifting on the water or stranded ; ဒိုက်ဝံ [ထရော less in quantity than ဒိုက်].

ဒိုင်း, ၁, *n.* petty chief, head of workmen, one who has the control of a gambling-house or the monopoly of the sale of opium, rum ; an opium or liquor licensee, &c. [an umpire, judge, referee ; ကြီးဒိုင်း၊ ဖိဒိုင်း, &c].

—ဆိပ်, *n.* a licensed gambling-house, opium or grog shop.

—လောက်, *n.* a percentage of the stakes given to a croupier or an umpire.

—ခံ, *v.* to hold the situation of a manager of the said concern [or of a croupier or umpire].

—ခေါင်း, *n.* ; *see* ဒိုင်း။

ဒိုဝ်, ၂, *n.* a class of people (in Upper Burma) in Government employ ; ဒိုဝ်လူကြီးအမျိုး

—ဝေ, *n.* silver of a certain quantity, better than ရွက်နီ

ဒိုင်း, ၁, *n.* a shield, round and embossed ; *comp.* ကာ (any kind of shield) and ထွား (a shield oblong and convex) ; ဒိုင်းထောင်ထား။ ဒိုင်းအမှု။

—ဝန် (မင်း), *n.* formerly the controller of the shields, a certain minister of state ; နောင် လာမည့် မောင်ပုထဲ ဒိုင်းဝန် ထက်သည့် (pron. ထဲ).

—ဝန်း, *n.* a small casting net with a handle ; *comp.* ရကွင်း။

ဒိုင်း, ၂, *n.* a transverse stay in the roof of a building, a prop or stay used to support an inclining house, wall, fence, &c. ; ထုပ်ချော့ဘန်ဒိုင်းကြား။

—ကန် or ကန့်, —ထောက်, *v.* to prop or stay.

—ကြား (ဒိုင်းကျား), *n.* ; see ဒိုင်း။

—ကြားမေ့ (ဒိုင်းကျားမေ့) (pron. ဒိုင်းကြဲမေ့), *n.* ; see ကြား မေ့။

ဒိုင်းခဲး (ဒိုင်းခဲ), *adv.* suddenly and loudly, as the report of a gun ; ထောန်သံ ဒိုင်းခဲ ကြားလိုက်သည်များ ; also applied as an intensive to words of falling from an upright position ; ဒိုင်းခဲ ချော်ထည်းသည်။

ဒိုး, *n.* a playing ball, anything thrown in play ; ဒိုးထိုး, a quoit ; ထွေပြားဒိုးကစား။ဒိုးထိုး။

ဒိုးရိုး, *adv.* through and through, straight through lengthwise ; ဒိုးရိုးပေါက်သည်, *comp.* ထုတ်ပြင်းဒိုးရိုး, is said to have been derived from describing the size of an aperture in a bag sufficiently large for a ဒိုး to pass through, *e.g.*, ဒိတ်ထောင်ဒိုးရိုးထွက် ထောက်အောင်ပေါက်သည်။ တွဲတွဲမျိုးနှင့်ရန်ကုန်မြို့ စင်ကြားတူးမြောင်းဒိုးရိုး ပေါက်ပါသည်ခင်များ။

မြင် (Pali ခမ္မ), *n.* a matter, substance, ရက်ထည်ရာ ; *comp.* ရက်, substantial property, wisdom, learning, &c. ; ထက်သည်လူမြင် ကြီးသည် (မြင်), strictly speaking, applies to one's exterior appearance, as ထက်ထီ is to one's mental capacity.

ဒွန်း, (Pali ဒွန္န), *n.* duality.

—တွဲ (pron. as spelt, not ဒွန်းတွဲ), *v.* to be joined in a pair (in syntactical construction) in colloquial ; ဒွန်းတွဲကြသည်။ဌေး၂ဝင်း ဒွန်းတွဲမျှာသည်။ထင်မထားဒွန်းတွဲသာသည်။

ဒွန်းဝတ္ထာ (from ဝတ္ထာထ), *n.* a person of no character, as a beggar, သူထောင်းစား ; a grave-digger, ထုဘရစ်။ [ဝတ္ထာထ (pron. ဝတ္ထာထ) is the ordinary colloquial term].

ရွှိသေ (Pali ရွှိ, two, and သေ, ten) (*pron.* ရွှါ, သေ), *a.* the twelfth ;
ဆယ်နှစ်သုမြောက်။

ရွှါရ (*pron.* ရွှါယ) (Pali), *n.* a hole, aperture, politely substituted
for ဓမ္မိ, ဓောကံ, &c. [the Culaganthi (ရုဇ္ဈဝတ္ထိ) sect of Bud-
dhists are also denominated ရွှါရ ; the Mahaganthi (ယော
ဝတ္ထိ) are denominated ကံ]။

—ကိုးပါး, *n.* the nine apertures of the body, namely, မျက်စိ၊
နား၊ နှာခေါင်း၊ ခံတွင်း၊ ဝ၊ ဓမ္မဓာန်၊ ဝ၊ ယောဝဓာန်၊ [ရွှါရ ပေါး is another
classification, ဝတ္ထုရွှါရ၊ သောထရွှါရ၊ ဃာနရွှါရ၊ ဖိဂ္ဂိရွှါရ၊ ကာထရွှါရ၊
မနောရွှါရ] collectively known as the နဝရွှါရ။

ရွှိစရင်, *n.* matter produced by operation of two causes ; *see*
under အကြောင်းတရားလေးပါး။

ရွှိလိမ့်, *n.* neither masculine nor feminine, common gender ; ရွှိရပ်။

ရွှိယ, *n.* a state of dubiety, halting between two ; စိတ်၂ခုဖြစ်ခြင်း
[ရွှိယဖြစ်, to be undecided] ; သည်အိမ်ကို ဝယ်ယူ၍ ထော်မည် မထော်
မည်ရွှိယဖြစ်နေသည်။

ရွှေ, *n.* the number two.

—ဖေ (ရွှေ့သော်), *n.* a junction of two letters in orthography,
a union or co-operation of two persons ; *see under* ဝရရွှေ့
ဖေ။

၁

(The nineteenth consonant in the Burmese alphabet and the
fourth in the class of dentals.)

ဓန, *n.* property, goods ; ဓနဥစ္စာ။ ဓနဥစ္စာများသောသူကို အများရှိသေထက်
သည်။

—ဝုဏ်ရောက်, *v.* to be purse-proud.

ဓနု (Pali, a bow), *n.* Sagittarius, the ninth sign of the Zodiac,
ဓနုရာသီ, “Dhanu, a figure of a golden colour, half man and
half horse, with a bow in his hand.”—M.B.

ဓမ္မဆေးကြမ်း (ပင်), *n.* a wild shrub bearing yellow flowers. The
fact of its presence indicates that the soil is rich (ဓမ္မဆေး
ကြမ်း or ဓမ္မဆေးပင်).

ဓမ္မ (Pali), Law, *see* ထရား။ ဓမ္မသာမိထရား၏အရှင် (from ဓမ္မ, law, and
သာမိဿ) အရှင်။ ဓမ္မိသာသနာတရားအစိုးရ (from ဓမ္မ, law, and အစိုးရ)
အစိုးရ။

—ကထိကဂုပ္ပိတံ, *n.* a preacher ; ထရားယောထရား။

—ကံ, *n.* a deed of law or of righteousness ; ဗုဒ္ဓကံကြောင်း (သက်
သက်ပြောသည်), လောကီကြောင်း (သက်သက်ပြောသည်)။

ပွဲခပ်, —ပရိဇ, *n.* a pōngyi's water-dipper ; ခေစင်။

—ဓန္ဒာ (Pali, a collection), *n.* a section or verse of the Buddhist scriptures, of which there are eighty-four thousand ; ပွဲဓန္ဒာရေးတင်။ လတ္တံ။ ပိနည်း။ အထိပွဲဝ။

—ထာ (from အထာ, a measure) (*pron.* ပွဲခါ), *n.* the established nature of ဖြစ် ဖြိုးစံ။ ဖြစ် ဖြိုးပွဲထာ—ပွဲထာအတိုင်းမထုတ်သောထံဝါသဖြူ, *n.* unnatural offence.

—ထာတရား, *n.* same ; ထုတိုပွဲထာဖြစ်မြဲ။

—ဒေသနာ (Pali), *n.* the act of preaching ; တရားထောင့်ခြင်း။

—ရထိတ, *n.* observance of the law ; တရား၏စောင့်စည်းခြင်း။

—ရာဇာ, *n.* the lord of law ; တရားမင်း (a title of a Buddh) ; ပွဲရာဇာ။ တရားမင်းသူရားကို။ အထံ။ အကျွန်ုပ်သည်။ နမာမိ။ ရှိသိုးပါ၏။

—ဝတ်, *n.* a duty of religion, religious duty.

—သတ် (Pali သတ္တိကျမ်း), *n.* a code of law, statute law ; as opposed to ဝါပသတ် ; *comp.* ပညတ်။ ရာဇသတ်။

—သန (ပွဲသသန, from ပွဲတရား and အသန, a place, Pali), *n.* a place from which a preacher addresses his audience, a pulpit ; တရားထောင့်ပတ္ထင်, in an extended sense, a Judge's bench.

—သဝန (Pali သဝန, နာကြားခြင်း), *n.* the act of listening to preaching ; တရားနာခြင်း။

—သမိ (Pali သမိ။ အရှင်), *n.* ; see ပွဲရာဇာ။

—သေနာပတိ, *n.* Captain of the Faith (*lit.* the Law), a name of Seriyut (သာရိပုတ္တရာ), the right-hand disciple of Gaudama the Buddh.

ပွဲန္တရာတ်ဖြစ်, *v.* to be on unfriendly terms (colloquial) (derived from ပွဲ and အန္တရာတ်). The true meaning is that which is opposed or antagonistic to the law, *i.e.*, that which is illegal, unjust. In a secondary sense it means anything opposed to, or antagonistic to, another ; သည်သူနှစ်ယောက် ပွဲန္တရာတ်ပါအံ့။

ပွဲခရံ (from ပွဲ and အခရံ), *n.* an immaterial object thought on ; တရားကိုအခရံပြုသည်, see အခရံပေး။ ပွဲခရံဖြစ်အောင် ထူထန်းကြံရမည်။

ပွဲသန (Pali ပွဲ, တရား and အသန, a place), *n.* a place whence a preacher holds forth, a pulpit (infrequent) ; တရားထောင့်ပတ္ထင်။

ဓမ္မိယထာ, *n.* that which is lawfully come by or obtained ; ဓမ္မိယထာပစ္စည်း, property lawfully obtained ; ဤအခင်း ဓမ္မိယထာ စင်သည်၏အဖြစ်ကိုဆင်ခြင်တော်မူလျက် နတ်ထုဒ္ဓါ ဘုတ်ကဲ့တို့ဖြန့်ဖြန့်ရှက်ရှက်ရန်

- * ပေးတော်မူပြီးမှ။ ဓမ္မခရိုင်မှ ရေကိုထုံးထောင်တော်မူပြီး ယှဉ်နှိုင်းစစ်ဆေးတော်သမိတ်တော်တို့ကိုဆေးတော်မူ၏။

ဝေလှ (from အလှ), *n.* established manner, way ; ထုံးစံတာသာ။ ဝေလှအထွဋ်။ အရပ်ဝေလှ။

—ဝေ၊ *n.* same.

ဝေလိုက်တသက် (from အလိုက်), *adv.* in the way of accommodating others ; လိုက်လျောသည်နှင့်။

ဓ, an abbreviation of ဓမ္မ sometimes used in composition.

ဓါတ် (Pali ဓါတု), *n.* an element, constituent part of anything, one of the four grand elements, namely, ပထဝီဓါတ်, earth ; အာပေါ, water ; ဇေတော, fire ; and ဝါယောဓါတ်, air, to which some add အာကာသဓါတ်, space ; *comp.* ဗဟာဘုတ်, an essential attribute or quality, the constitution, nature of a thing, especially of the mind, temper, disposition ; သဘော, the root or radix of a verb in Pali ; *comp.* ဗုဒ္ဓည်း။ ဓါတ်ဆောင်။ ဓါတ်ဖြူ။ [ဓါတုဆေးဆရာ, the Chemical Examiner to Government].

—တု, *v.* to prescribe diet without medicine in the cure of diseases.

—တူး, *v.* to be communicated, as some quality, from one to another.

—ထွင်း, *n.* a book containing directions about diet.

—ထွေဝက်, *n.* a mineral.

—ထိုး, —ဗျတ်, *v.* to have the digestive or other vital functions impaired or destroyed.

—ကြိုက်, *v.* to agree with the constitution ; ထေနာရှိသောသူအခါး ဓါတ်ကြိုက်သည်။

—ခိုက်, *v.* to be injurious to the constitution.

—ခိုး (ဓါတ်နွေ), *n.* the natural heat or warmth of the body.

—ချုပ်, *v.* (to be constipated, *see* ဝမ်းချုပ်).

—ချော့က်ချော့, *v.* to have the equability of the constituent parts of the body disturbed, deranged, disorganized (*lit.* to have the elements confounded).

—ငုတ်, *v.* to be absorbed into the system.

—ငွေ, *n.* gas.

—စာ, *n.* diet.

—စား, *v.* to diet (ဓာတ်စား, *v.* to prescribe diet).

ခါတ်ဆရာ, *n.* a physician who prescribes diet without medicine [in contradistinction to ထိန္ဒာဆရာ, a physician who prescribes medicine].

—ထေဝီ, *n.* certain relics of a Buddha [or in past stages of existence *previous* to becoming a Buddha?]

—ဝတ်, *n.* a term used by Burmese astrologers and medical practitioners.

—ထောင်ရွှေထောင်; *comp.* သရိယခါတ်။

—မီး, *n.* the fire in the stomach that consumes the food; ခါတ်မီး; ထို့ထို့အတိုင်းလည်း; [in a secondary sense it is now applied to gas, electric, or any powerful artificial light; ခါတ်မီးအိမ်၊ ခါတ်မီးထွန်း]။

—ရိုက်, *v.* to photograph [also applied occasionally to electroplated ware, ခါတ်စွန်း]; ခါတ်ပုံရိုက်။

—လျှော, *v.* to be very loose in the bowels, to have diarrhoea, ခါတ်သက်ဆေး; an aperient or laxative medicine.

—ဆီ, *v.* to understand the disposition or character of another; ခါတ်ဆီချင်းလိမ်ပြောပါနှင့်ကွတ်။

မိဋ္ဌာနံ (Pali အမိဋ္ဌာနံ), *v.* to make or attempt to make a future event depend on a certain specified condition by an appeal to some supernatural power, to swear, to take an oath; ကျိန်သည်။ သစ္စာပြုသည်။

—ပြု, —သစ္စာပြု, *v.* same, 1st def.; ခင်ထွေးဘိန်းမရှုဝေးပါထုမိဋ္ဌာနံ သစ္စာပြုခဲ့လျှင်ကျိန်ထေဝီယိုပါ၏။

ရဝိတာ (ထုမိတာ) (*pron.* ဒုမိဂါ), *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြထန်), beneath the umbrella, မိဝိပူး။ ထင်းရင်ပူး; *comp.* ခရားထီး, *n.* [the bulging part of the capital of a pagoda below the umbrella, and နှုတ်ပြောပူး, an interchangeable term; apparently, with ခရားထီး]။

ခုထင်, *n.* certain austerities, of which there are thirteen classes, practised by priests, ခုထင် ၁၃ ဟီး “there is, however, one “division (of rules) called the Telesdhutanga, from *teles*, “thirteen, *dhuta*, destroyed, and *anga*, ordinance, by which “the cleaving to existence is destroyed, too important to “be omitted. These ordinances enjoin the following ob- “servances on the part of the priest by whom they are kept : “(1) To reject all garments but those of the meanest de- “scription (ပံထုလုထင်). (2) To possess only three gar- “ments (ထိဝိဝိရိထင်). (3) To eat no food but that which “has been received under certain restrictions (မိဋ္ဌာပထီထင်).

"(4) To call at all houses alike when carrying the alms-bowl (သဒ္ဓါနာရီရူတင်). (5) To remain on one seat when eating, until the meal be finished (ကောသဒ္ဓိရူတင်). (6) To eat only from one vessel (ပတ္တဒ္ဓိရူတင်). (7) To cease eating when certain things occur (ဓမ္မပတ္တဒ္ဓိရူတင်). (8) To reside in the forest (အရဟတင်ရူတင်). (9) To reside at the foot of a tree (ရူက္ခဒ္ဓိရူတင်). (10) To reside in an open space (အာတောကထိရူတင်). (11) To reside in a cemetery (ထုသံရူတင်). (12) To take any seat that may be provided (ထာသန္တထိရူတင်). (13) To refrain from lying down under any circumstances whatever (ဒိသင်ရူတင်). * * * The entire number may be kept by priests, eight by priestesses, twelve by novices, seven by female novices, and two by the lay devotees called upsakas (ဥပါသကာ), whether male or female." —E.M.

ရူဝ (Pali), *n.* permanence ; နိစ္စမြဲခြင်း, *see* နိစ္စရူဝ။

ရူဝီ, *n.* the north polar star, Alruccabah ; ရူဝီမပေါ်မမျှော်ပါရ။ နေကိုတရှင်။ တယ်ကထောင်မြောက်။

—ကြေးမုံ, *n.* the constellation of the Little Bear, Cynosure.

စေစေ or တစေစေ (တေတေ or တတေတေ), *adv.* ; *see under* တေ, 4.

စေ့စေ့ or တစေ့စေ့ (စေ့တေ့ or တတေ့တေ့), *adv.* little by little [constantly, repeatedly, *see* တေ့].

စောင်ရွေးသမား, *n.* a person employed in splitting bamboos for mats ; ရွှီးလိုက်သောသူ။

န (နငယ်)

(The twentieth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of dentals).

နက်, *v.* to be deep, not shallow ; မထိမ်။ သည်ရှောင်းတွင်ထယ်ရေနက်သည်။ ရေမထူးတတ်လျှင် ရေထဲသို့မဆင်းပါနှင့်။ (2) ထားထိုးဖက်ရာအလွန်နက်သည်။ အလက်ထိုးမိသည်မှတ်သည်။ (3) သည်သူတယ်အသံနက်သည်။

—နဲ (နဲ), *v.* to be intellectually deep, profound ; *comp.* ခက်ခဲ။ [to be difficult of investigation or attainment] ; သည်သူဉာဏ်ပညာအလွန်နက်နဲသည်။ သည်စကားတယ်အဓိပ္ပာယ်နက်နဲသည်။

—ရှိုင်း, *v.* to be profound in intellect or meaning ; မိပ္ပာယ်နက်ရှိုင်းဉာဏ်အလှိုင်းဖြင့်။

နက်, 2, *v.* to be dark, of a black colour ; ဓည်းသည်။ သည်သူအဆားနက်သည်။ ရေနံရှောင်းသားနှင့်တူသည်နေ၍ခင်သျှား။

—ကျော, *v.* to be shining black ; chiefly used adverbially as နက်ကျောကျော။ မြွေနက်ကျောကျော။ မြွေယောက်နှင့်တူသည်။ သည်သူအဆားနက်ကျောကျော။ ဂေါ်ရင်ကျောထားမှတ်သည်။

နက္ခတ် (Pali နက္ခတ်), *n.* a lunar asterism, of which there are twenty-seven. The twenty-seven nekatas, or lunar mansions, that appear to have been invented for the purpose of marking the position of the moon and answering the same purpose for the moon that the twelve rásis (ရာသီ) do for the sun are named thus: 1, Assunda (အဆွန်ဏ္ဍ); 2, Berana (ဘေရန်); 3, Koeti (ကျွတ္တိယ); 4, Rehena (ရေဟန); 5, Muwasirisa (မွဝါဆိရ); 6, Ada (အဒရ); 7, Punawasa (ပုဏ္ဏဝါဆ); 8, Pusa (ပုဆ); 9, Aslisa (အဆလိဆ); 10, Mánekata (မာဏေကတ); 11, Puwapul (ပုဗ္ဗပုလ); 12, Utrapal (ဥတ္တရပလ); 13, Hata (ဟတ); 14, Sita (စိတ); 15, Sá (သုခ); 16, Wisá (ဝိသ); 17, Anura (အနုရာ); 18, Deta (ဒေတ); 19, Mula (မူလ); 20, Puwasala (ပုဗ္ဗဝါဆလ); 21, Utrasala (ဥတ္တရဝါဆလ); 22, Suwana (သုဝန်); 23, Denata (ဒေနိဒ္ဓ); 24, Siyáwasa (သိတ္တဝါဆ); 25, Puwaputupá (ပုဗ္ဗပုတုပ); 26, Utraputupá (ဥတ္တရပုတုပ); 27, Réwati (ရေဝတီ); *e.g.*, ထနဂန္ဓနသားထည်း ဖြစ်မည်။ မာဏ နက္ခတ် နှင့်ထည်း ရှုဦးပွား မည် ဆိုလျှင်။ ထိုသူသည် အလွန် ကောင်းကျင် တတ် သည်။ [The Singhalese names are from Hardy's M.B.]

နတ်ထွေရက်, *n.* a species of mango considered the best kind of mango in Upper, as ထယဗန် is in Lower, Burma.

နက်ဖန် (နက်ဖြန်), *n.* the morrow; in writings this word is very often spelt နက်ဖြန်; in colloquial it is corrupted into နက်ဖြင်, *e.g.*, နက်ဖြင်ကာသွားမည်။ နက်ဖန်ကာသွားမည်။

နကြယ် (နကျယ်), *n.* a wasp; နကြယ်ကောင်; in ဦးပုတ်သတ်ပုံ this word is spelt နကျယ်။ နကြယ်သထော, a term of reproach applied to persons who are dishonestly acquisitive.

နကြယ်, 2 (နကျယ်) (*pron.* နကြယ်), *n.* the *Pterospermum semisagittatum*, a tree. [Note.—There is also said to be a kind of grass of this name, the stalk of which is used by the Burmese to enlarge perforations in the lobes of the ears.]

နခမ်း (နှုတ်ခမ်း) (*pron.* နှုတ်ခမ်း), *n.* the brim or upper edge of a vessel.

နင် (နှင်တံ), a corruption of နှင်တံ; also a kind of rope used in driving a bullock; နင်ကြိုး။

နဂါး, *n.* a nága, a kind of sea-dragon. “The nágas reside in the lóka under the Trikuta (တြိကုတ) rocks that support Méru (မြင်းမိုရ်) and in the waters of the world of men. They have the shape of the spectacle snake with the extended hood (coluber nága), but many actions are attributed to them that only can be done by one possessing the human form. They are demi-gods, and

"have many enjoyments ; and they are usually represented as being favourable to Buddha and his adherents ; but when their wrath is roused, their opposition is of a formidable character."—M.B. The Burmese say that nágas can take the form of human beings, but even when they do so are obliged, under certain conditions, to reveal their identity, being powerless to reject it ; နဂါးတို့၌ မိမိကိုယ် အဖြစ်ကို။ မစွန့်သည်ငါးပါး ဟူမူကား။ ပရိသဇ္ဇနသောအခါ။ အရေလုံးသော အခါ။ အိပ်ပျော်သောအခါ။ ဇာတ်တူမေထုနသောနေ့ဖြစ်သောအခါ။ ဤငါးပါး ထည်း။

နဂါးကျစ်တွင်း, *n.* a mud volcano, as at Minbu, Upper Burma.

—ခေါင်း, *n.* the murex shell (an ornamental representation of a nága's head placed on the coffins of deceased pôngyis).

—ငွေ (often *pron.* နဂါးငွေ) ; နဂါးငွေသင့်။

—ငွေ, 2, *n.* the galaxy, milky way ; နဂါးငွေတန်းသည်။ နဂါးရွှိတန်း ထည်း။ ထိပ်နဂါးငွေ။

—ဇက် (ပင်) (*pron.* နဂါးဇက်), *n.* a kind of plant, sprigs of which are placed in the ညောင်ရေအိုး။

—ထာ (*pron.* နဂါးထာ), *n.* gold, silver, or copper thread inwrought in cloth ; နဂါးထာကြေး။ နဂါးထာခြည်။ နဂါးနန်းခြည်။ နဂါးထာ ရက်ပြာ။

—ပတ်, 1, *n.* a fabulous kind of noose (နဂါးပတ်ထိုးထိုးသည်, to tie up the hair in a certain way).

—ပတ်ချေး, *n.* a kind of stone.

—ပွက်, *n.* a pit which throws up bituminous mud.

—မောက်, 1, *n.* a dragon's crest.

—မောက်, 2, *n.* the *Leea æquata*, a shrubby perennial, *K.*

—ထွဋ်။

—ထွဋ်လင်္ကာ။ (ထပေါင်းချိန်ကြားထိုး။ တံကူးထွဲလရာသီ။ ကဆုန်ဆိုသည်မသ။ ထိုးလပြည့်ပြီ။ မြင်းမိုရ်အိမ်ကြောင့်ထွဋ်သွား။ အနောက်ကိုးခေါင်းနုထိုး။ အမြီးကို သူရွှေညှန်းဝမ်းတောင်ထိုးထား)။

—ဆွဲ, *n.* a species of jasper ; နဂါးဆွဲကျောက်။

နဂါ, *n.* constitution, nature, original character ; ဇာတိဖြစ်ရင်း, ပကတိဝါတ်, in astrology, permanent residence, opposed to ယာသီ။ နဂါရှိ၍ နဂါင်းထွက်သည်။ မင်းတို့ နှစ်ယောက် နဂါသိကြသလား။ ယခု မှတ်ကြသလား, did you two originally know each other or only now ? (2) သည်သူနဂါသောမဟုတ်ဘူး။ ဖောက်ပြန်ပြီး။ (3) သည် သူစကားပြောသည်မှာ နဂါရသံနှင့်ပြော။ ဖုက်သံနှင့် ပြောသည်ထင်ပါသည်, this person does not speak in his natural tone of voice, but in an assumed one, I think.

- နင့်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, used to children and inferiors ; နင့်ထမ်းနှင့်စကားပြောသည့်, a term made use of in charging another with disrespectful or insulting language.
- နင့်, 2, *v.* to choke, stop in the throat ; ဆို့သည်။ အစာနင့်သည့်။ ထမင်း နင့်သည်။ ချေနင့်သည်။
- နင့်, 1, *pron.*, possessive and objective of နင့် ; in certain constructions, your, you ; *see* Grammar, sec. 78. "The pronouns ငါ, သင် and သူ in the singular number, not preceded or followed by any adjective or participial adjunct, become င, သင်, and ထ before the oblique, unaspirated affixes (except သို့), namely, ထို, အား, ကြောင့်, တွင် and ၏ understood ; other pronouns, ending in a nasal, are similarly inflected."
- နင့်, 2, *v.* to be crammed, stuffed, loaded beyond the capacity of the vessel or person, to be tight, constricted, whether from food or wind or some other cause, more than ဆင့် ; *comp.* စားပွိုနင့်—(1) စပါးကြိုးအစာနင့်လိုလှ် မှာအိပ်နေသည်။ (2) နှား အစာနင့်လို လည်ပင်းစင်းနေသည်။ (3) မင်းတေးပြော တတ်နင့်လီးပါက ထား, your manner of speaking is indeed very impudent.
- ထီး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing ; ရင့်ထီး။ ထီးရင့်။
- နင်း, *v.* to tread on (when applied to a boat means the depth it sinks in the water), the draught, *e.g.*, သည်ဈေးရေတယ်ထောက် နင်းသထေး ; ဂူ is also used, but as Burmese boats have no keels, it is not considered so technically correct ; ကျွန်များ ဆိပ်ရိပ်သို့မျှမနင်းရပါ။
- ကျပ်, *n.* a draw-bridge.
- ကျိ နင်းကျိ (နင်းကျိုးနင်းကျိ), *adv.* slipping and sinking, as when walking in the mud [said also to be spelt (နင်းကျိုးနင်းကျိ) ဝ ထျိးကျိုးနင်းကျိုးနင်းကျိ] ; မိုဗ်းရွာပြီးစ။ နှိပ်မှာနင်းကျိုးနင်းကျိသွားရဆို ခရီးမတွင်နိုင်ပါ။
- ကွက်, *n.* a foot-print ; နင်းကွက်ရ။ လမ်းထော်တော်နင်းကွက်ရပြီ။ ထော် ထော်ဖန်ပါပြီ။
- ကွင်း, *n.* a stirrup.
- ခြင်းအပ် (နင်းခြင်းပြအပ်), *v.* to walk (*lit.* "tread") round the boundary ridges of rice fields on making them over to a purchaser (လယ်ကန်စင်းရှောင်ပြီးအပ်). This is an Upper Burma term.
- ခွက်, *n.* a stirrup, a treadle of a loom or other machine ; ခြေနင်းခွက်။
- နယ်, *v.* to tread down, to crush under foot.
- နှိပ်, *v.* to press down hard with the feet, to crush, *see* the parts.

နင်းပေး, *v.* to shampoo by treading on the body and limbs.

နပ်, ၁, *v.* to sink into, to immerse; မြင်သည်, to pass beyond recall; applied to words or business, to faint away, speechless and breathless; more than ချော. Der. အနပ် and နှပ်—(၁) လှေ နပ်သွားသို့ဥစ္စာပစ္စည်းဆုံးပါးကုန်ပြီ, owing to the boat sinking, all the property is lost; (၂) သူနာနပ်သွားပြီ။ စကားမေးမရဘူး, the sick person has fainted away, one cannot get a reply to one's questions.

—နာ, *v.* difficult to bear or endure, not easy to put up with or consent to, hence severe, rigorous, oppressive, unjust; ကျွန်တော်တို့အကြံကလေးထည့်လို။ မိုးမိသည့်အတွက်။ ထောင်ဒဏ် ၂ နှစ်။ ဗီရင်သည်။ အတွက် နပ်နာထွက်ပါသည်, the sentence of two years that your honour has passed on me for my happening to steal a small jacket is exceedingly rigorous [according to some နင့်နာ is said to be orthographically correct].

—မွန်း, *v.*; see နပ်, 1st def., and မွန်း။ မောင်မြသားကလေးရေခပ်မွန်းသို့ သေသည်, Maung Pyu's son died from being drowned (the မွန်း can be left out if so desired; ရေခပ်သို့သေသည် is more often used in colloquial, နပ်မွန်း in composition).

နပ်, ၂, *v.* to go back; combined with ဆုတ် as ဆုတ်နပ်, မဆုတ်မနပ်။ (၁) ဝင်ရှုံးထွက်ရင်းထပ်နပ်ခဲ့ပြီး, having been defeated, the Shan army has beaten a retreat; (၂) အကြံထုတ်မိသို့ရှိသည်။ နပ်ခွဲမတော် ပါခင်ညှာ, should one have formed a plan, it is not advisable to go back (draw back); (၃) နပ်နပ်နည်းနည်းကြံထုတ်သည်, he is in the habit of arranging his plans in a thorough manner.

—နပ်နောနော, *adv.* backwards and forwards, from beginning to end (နပ်နပ်နောနောနှစ်မြောနေသည်အခါပေးလိုက်ရသည်).

—နပ်, *adv.* intensive to words of whiteness (infrequent).

—နပ်နည်းနည်း (*pron.* နပ်နပ်နုံးနုံး), *adv.* thoroughly; နပ်နပ်နည်းနည်း။

—ထမ်း (စမ်း) စပ်။

နည်း, ၁ (Pali နယ), *n.* a rule, precedent; *comp.* ဥပဒေ, a way, manner, custom, ထုံး, အထမ်း; hence ထပ်နည်းထား, *adv.* again, moreover; ထုံး is strictly speaking the right word for precedent.

—ဥပဒေ, *n.* (a statute, enactment); see the parts.

—မိုး, *v.* to learn, to imitate; ထင်ကြေးသောစကားမြှောက်တတ်သူများ နည်းကြိုးပါ။

—တူ (*pron.* နည်းသူ), *adv.* in the same manner.

—နယ, —နာ, —နာနယ, *n.* same with နည်း။

နည်းမှီထွေသံ, *v.* to undergo instruction from another with a view of perfecting one's self in the same branch of learning or business (as a person serving his apprenticeship); နည်းခံ။ မင်းကိုနည်းမှီထွေ မည်သူပေးသတံ့။ ဆရာကြီးနည်းမှီထွေကိုခံရလျှင်။ တတ်စရာရှိပါသည်။

နည်း, 2 (frequently *pron.* နဲ့), *v.* to be few, not many; များ—(1) သည်အရပ်တွင်တတ်သူနည်းသည်, there are very few people in this locality; (2) တယ်အကြံအစည်နည်းပါးသည့်လူ, a man of very few ideas.

—နည်းနောနော, *adv.* scantily, sparsely; နည်းနည်းနောနောပွေးသည် ထူမထူတ်, he is not a mischief-maker in a small way, *i.e.*, he is a great mischief-maker.

—ပါး, *v.* same as နည်း; also frequently used adverbially as နည်းနည်းပါးပါး, same as နည်းနည်းနောနော။ သည်တောတွင်အမည်းဆားငါး (see အမည်း) နည်းနည်းပါးပါးရှိသေးသည်။ အရှင်ထင်ရှင်ဝဝ (သည့်ပ) ဆိုလျှင်။ ကျွန်တော်မျိုးလိုက်ပြပါမည်။

နည်း, 3, *verb. affix*, interrogative, ထဲ။ တိုး, see Grammar, sec. 110. [Note.—Not a colloquial affix; usually used in writings with the present, but it is perfectly admissible with the future tense, *e.g.*, အထွတ်ဆိုသွားမည်နည်း, whence goest thou?]

နတ်, *n.* said to be derived from the Sanscrit 'nath,' 'master,' 'husband,' 'lord.' "A nat, a kind of god, a being superior to man and inferior to Brahmas (ဗြဟ္မာ), some of whom inhabit the inferior celestial regions (နတ်မြည်), and others have dominion over different parts of the earth and sky (ထိုမြို့နတ်). The déwas (*i.e.*, nats) of Buddhism do not inhabit the déwa-lókas *exclusively*; there are also déwas of trees (ရုက္ခမိုး), rocks and elements. They resemble the saints of the Romanists, or the kindred dii minores of a more ancient faith, as they are beings who were once men, but are now reaping the reward of their prowess or virtue."—M.B. "The modern Burmans acknowledge the existence of certain beings, which, for want of a certain term, we will call 'almost spiritual beings.' They apply to them the name 'nats.' Now, according to Burmese notions, there are two distinct bodies or systems of these creatures. The one is a regularly constituted company, if I may say so, of which Thagya Ming is the chief. Most undoubtedly the body of 'nats' was unknown to the Burmans until they became Buddhists. Those are real déwa or dé-

"wata. But the sets of nats are the creatures of an indigenous system existing among all the wild tribes bordering Burma. The acknowledgment of those beings constitutes their only worship; on these grounds I consider that the Burmese acknowledged and worshipped such beings before they were converted to Buddhism."

* * * "The people who *believe* in nats seldom use that word, but some honorific phrase. Some fishermen I knew quarrelled about their shares in a pool of water. In the case they constantly referred to the share of the 'Ashingyi,' who was no other than the presiding nat of the said pool."—(Sir Arthur) Phayre, on the meaning of the word "nat," see Bigandet's Life of Gaudama, လူကြိုက် ဖွဲ့နုတ်လိုသည်။ (2) လူမစွမ်းနတ်မသည်, when mortals are incapable, nats render help (Prov.); (3) လူအလိုကိုနတ်မလိုက်နိုင်, nats cannot comply with the wishes of mortals (meaning that mortals are insatiable).

နတ်ကတော်, *n.* a nat-inspired female; နတ်ဝင်မိန်းမ။

—ကနာ, *n.* a shed erected for plays in honour of the nats.

—ကနားပေး, *v.* to make a festival in which such plays are acted.

—ကောက်, *n.* a kind of wild rice plant.

—ကွန်း, *n.* a large building erected to a nat; နတ်ကွန်းတော်။

—ကွပ်, *v.* to be born with concealed testes.

—ကြီးငါးပါး, *n.* the five chief nats.

—စင်, *n.* a small building erected to a nat (these small structures are to be seen near villages on the banks of fishery streams).

—စပါး, *n.* wild rice; *comp.* နတ်ကောက် (in times of great scarcity the Burmese eat this in lieu of the cultivated kind).

—စာရေး, *n.* a government officer who superintends the worship of nats (in Upper Burma).

—စား, *n.* food offered to a nat (provincial). The Karins perform a ceremony, generally when a member of a family falls sick, which is termed နတ်စားသည်, to propitiate the nats generally, the ကိုးမြို့နတ်၊ ကျင်ထုံးစံ အတိုင်းမြို့နတ်ထင်ရန်အရက် ချက်ထင်ကြောင်း။

—ဆိုး, *n.* an evil spirit, a demon, ဒိဿနတ်, *see* သမ္မာဒေဝနတ်။

—ဆွမ်း, *n.* humming moth; ဒေါ်ရင်း။

—ထင်, *v.* to offer to a nat; နတ်ပဿသည်။

နတ်ထိုက်, *v.* to assail by a nat.

—ထိန်း, *n.* one devoted to the service of a nat.

—နတ်နာ, *v.* to listen to an oracular response ; နတ်အမိန့်တော် ကိုနာခံခြင်း။

—ဝန်း, *n.* a twig of certain trees (မယားကြီးမယားထိပ်).

—ပဿ, *v.* to offer to a nat ; နတ်တင်သည့် (နတ်ကိုး, to make a provisional offering to a nat with the intention of supplementing it with a more substantial one at some future time).

—ပု, *v.* to be possessed by a nat (နတ်တင်).

—ပြည်, *n.* an abode of nats, *i.e.*, of the déwas.

—ပြည်တော်, *n.* the inferior celestial regions (ဒေဝထောက), consisting of six chambers or stories. "There are in all six déwa-lókas—(1) Chaturmaharajika (စတုရမဟာရာဇ်), in which one day is equal to 50 of the years of men, 30 of these days make a month and 12 of these months a year, and as the déwas live 500 of these years, their age is equal to 9,000,000 of the years of men. (2) Tawutisá (တာဝုတိသီ), the déwa-lóka of Sekra (သိကြား) or Indra (ဣန္ဒ), on the summit of Mount Méru, in which one day is equal to 100 of the years of men, and as they live 1,000 of these years, their age is equal to 36,000,000 of the years of men. [In former ages there were four individuals went to Tawutisá with human bodies, namely, the famous musician Guttala (ဂုတ္တိလ), and the kings Sadhina (သာဓိနမင်းကြီး), Némi (နေမိမင်းကြီး), and Maha Mandhatu (မဟာမန္တထုတ်မင်း)]. (3) Yama (ယာမာ), in which one day is equal to 200 years, and as they live 2,000 of these years, their age is equal to 144,000,000 of the years of men. (4) Tusita (တုသိတာ), in which one day is equal to 400 years, and as they live 4,000 of these years, their age is equal to 576,000,000 of the years of men. [Dutthagámani (သုတ္တဂမာနိမင်းကြီး), the monarch, then, on his death-bed, said to a priest, Lord, which is the most delightful déwa-lóka. The priest replied, 'It has been held by the wise that Tusitapura (တုသိတာ) is a delightful déwa-lóka. The all compassionate Buddhist Maitri ဓမ္မဓဇေယျ (အရိဓဇေယျ, Arimataya) tarries in Tusita awaiting his advent to the Buddhaship.] (5) Nimmanarati (နိဗ္ဗာနာတိ), in which one day is equal to 800 years, and as they live 8,000 of these years, their age is equal to 2,304,000,000 of the years of men. (6) Paranirmita Wasawartti [(ပရနိရ္မိတဝသဝတိ) (ပရနိရ္မိတဝသဝတိ)], in which one day is equal to 1,600 years; their age is 9,216,000,000 of the years of men."—M.B.

နတ်ဝမ်း, — ဝမ်းဝား, *v.* to be permanently possessed by a nat so as to cause loss of reason or some serious physical defect.

— ဖြည့်ဝံ, *v.* to die as a king. The Burmese in speaking of a monarch immediately preceding a reigning one styled him as နတ်ဖြည့်ဝံမင်းထရားကြီး, *e.g.*, King Mindôn, when King Thibaw was reigning. နတ်ဖြည့်ဝံမင်းတရားကြီး, — နတ်ရွာ, — ကြွ, — ဝံ, — ဖျော်, — နတ်ရွာပြောင်း; — နတ်ရွာထား, also have the same meaning.

— ဂုတ်, *v.* to be hidden or kept out of the way for a short time by a nat.

— ဘုံ, *n.* same as နတ်ဘုံထောင်။

— မိစ္ဆာ, *n.* an evil nat.

— ဂုဏ်, *n.* an offering to a nat (နတ်ဂုဏ်ပွဲ).

— ဂေဝဇ, *n.* water offered to a nat; သူနာထိုနတ်ဂေဝဇဖျန်းသည်။

— ရွာဝံ, *v.* to die as a monarch, နတ်ဖြည့်ဝံ, same as နတ်ဖြည့်ဝံမင်းတရားကြီး။

— ဝင်, *n.* a person possessed by a nat, as a နတ်ထိန်း or နတ်ကထောင်။

— ဝိဇ္ဇာ, *n.* knowledge or skill acquired by commerce with a spirit.

— သူငယ်, *n.* a young nat or one that causes a person to speak with the voice of a child; သူငယ်ကလေးသေထိုးနတ်ဖြစ်သည်။

နတ်ထောင် (frequently *pron.* နခေါ်), *n.* the ninth month in the year, nearly answering to December; ထန်ဆောင်မုန်းနတ်ထောင်တာဝတ်ထွေစား။

နန့်, *v.* to shake, as a dog's tail; one kind of ယှဉ်, to be light, wanton, vain, unsteady in deportment or conduct; ရှုထည် ဣန္ဒြိယ, less than ထမြင်း. Der. နန့်။

— ထက်, — ထိုး, *v.* same, 2nd def.; used in some adverbial form as နန့်နန့်ထက်။ နန့်နန့်ထိုး။

နန်း, ၁, *n.* a royal palace, abode of a king; *in certain connections*, the occupant of a palace.

— ကျ, *v.* to be dethroned.

— ချ, *v.* to dethrone.

— ဝဉ္စိ, *used adjectively*, hereditarily belonging to the crown, as နန်းဝဉ္စိငွေ, crown-money; နန်းဝဉ္စိဝတ္ထုပြား, crown-jewels; နန်းဝဉ္စိဈေးထောင်, crown-boats; နန်းဝဉ္စိဆင်ပြောင်, crown-ordnance.

- နန်းခံ, *v.* to enjoy royalty ; နန်းစံစီးဆောင်းခင်း, a reigning monarch.
- ခိုက်, *v.* to erect a palace ; နန်းခိုက်မြို့, the city in which the king holds his court, the metropolis of a kingdom.
- ဆက်ပြတ်, *v.* to become broken in succession as a regal line.
- ဆန့်, *v.* to ascend a throne.
- တက်, *v.* to begin to reign ; *lit.* to ascend to the royal abode.
- တင်, *v.* to place upon the throne.
- တော်သား, —တော်သူ, —တွင်းသူ, *n.* persons, male or female, belonging to the palace.
- တွင်းနား, *n.* a kind of border on a petticoat ; အတွင်းဆင်။အတွင်းနား။
- ညွှန်နန်းလျှာ, *n.* ; see နန်းထောင်း။
- ထိုင်, *v.* to occupy a throne (*literally* identical with the English expression to “sit on” a throne).
- မတော်, *n.* the chief queen ; ထောင်ညာနန်းမတော်။ နန်းမတော်မိဖုရားကြီး။ နန်းမတော်မိဖုရားခေါင်ကြီး, *e.g.*, နန်းမတော်ညာတင်ထားမိဖုရားကြီး အရာကိုပေး၏။
- ဖြင့်, *n.* the lofty tower adjoining the palace.
- မြို့, *n.* the wooden palisade fort surrounding a palace.
- မိုး, *n.* a royal lineage ; ထီးရိုးနန်းမိုး။
- ရိုးနန်းဝတ်, —ရိုးနန်းဆတ်, *n.* same.
- ထောင်း, —လျှာ, *n.* the heir apparent of a crown.
- ဆက်, *n.* the time during which a king reigns.
- ဆက်တို, *v.* to reign for a brief space of time.
- ဆက်ရှည်, *v.* to reign for a long space of time.
- ဆုံးနန်းဝတ်, *n.* palace fashions (in dress, &c.).
- နန်း, 2, *n.* a plate of iron (or wood) perforated with small holes ; hence ကြိုးနန်း, a machine for twisting ropes ; ဣနန်းကြိုး။ငွေနန်းကြိုး။ကြေးနန်း။
- ကြိုး, —ဖြည် (နန်းချည်), *n.* wire.
- ကြိုးရိုက်, *v.* to telegraph [ကြေးနန်းရိုက်].
- ငင်, —ဆွဲ (ဆွဲ), *v.* to draw wire (a term much used by goldsmiths).
- တိုက်ကြိုး, *n.* twisted rope.

နန်းလိက်, *n.* a hole in a perforated iron-plate, the hole in the wheel of a Burmese cart, in which the box (ပုံထောင်း) is inserted.

—တိုး, *v.* to cut leather into strips (also applied to slicing mango and green ginger in a particular way for pickling, *see* မိုးတိတိုး).

နန်းထရပ် (ပင်), *n.* the tree which produces the balsam of Peru (liquid amber, *M.*).

နန်းထော်ကျား, *see* ငန်းထော်ကျား။

နန်းထော်ရှည်, *see* ငန်းထော်ရှည်။

နန်းထုံးမှိုင်း or နန်းထုံးကြိုင် (နန်းထုံးကြိုင်), *n.* the Vachellia tree (*see* နံထုံးမှိုင်း, *M.*).

နပ်, *v.* to be done enough, as grain or vegetables cooked in water ; particularly applied to rice steamed after boiling, ထောင်းနပ်သည် ; *figuratively* applied to the accomplishment of an end, အကျိုးနပ်သည်. Der. အနပ်, ကြေးနပ်, နူးနပ် and နှပ် (နပ် is also used in the sense of to be well-informed, *knowing*, as ထင်နပ်သည်သူ, a very knowing man. It is sometimes used in a sarcastic sense, *e.g.*, ထင်ထုနပ်ထုပ်ချင်သည်, he wants very much to assume the character of a knowing man ; to be “ up to snuff.”)

နပ်နီး (*pron.* နပ်နီး and နားနပ်နီး), လက်ပန်းကိုင်, လက်ပန်းချီ, လက်ပန်းထိုး ; *e.g.*, နပ်နီးထိုးတတ်ခဲ့လား, can you wrestle ?

—ကိုင်, —ချီ, —ထိုး, —ထိုးချီ, *v.* to wrestle ; ထိုးထွေးသည်. —ထိုး without prefixing နပ်နီး, is sometimes used, *e.g.*, ထိုးကြိမ်။

—ဆရာ, *n.* a professor of wrestling.

—ထိုင် (*pron.* နပ်နီးဒိုင်), *n.* an umpire in a wrestling match ; လက်ဖွေထိုင်။

—ပွဲ (—ပွဲ), *n.* a wrestling match.

နပ်ပွဲ (*pron.* နပ်နီးပွဲ, from နပ် and ပွဲ), *n.* the neuter gender.

နပ် (*pron.* နပ်နီး) (Pali နပ်သက), *n.* one who is neither male nor female ; နပ်နီးပန်းရက်။ နပ်နီးပညာကြံ။

နဝား, *n.* the eye of a needle ; အင်နဝား, သင်နဝား, [timber drag-holes], the hole through the nose of a buffalo or other animal ; ကျွဲနဝား, any hole through the head or large end of a thing ; နဝါးပေါက်။

—ကြိုး, *n.* the cord passed through the nose of a buffalo or bullock, wherewith the animal is led.

—ချွတ်, *v.* to remove the said cord temporarily or permanently as when the animal is old ; sometimes used *figuratively*, *e.g.*, မင်းထင်မျှအထိုးမကျသူ။ နဝားကြိုးချွတ် ထွတ်ထားရမည်။

နားထိုး, —ထွင်း, —ဖောက်, *v.* to make the said hole ; ကြိုး is used only with ထိုး, နားထိုးကြိုးထိုး။

—ပြင်း, *v.* to be hard to lead with a နားကြိုး, as a buffalo or bullock ; နားကြိုး is also admissible, but less often used.

—ရှည်, —လွယ်, *v.* to be easy to lead with a နားကြိုး, as a buffalo or bullock.

နမူ, *n.* the forehead.

—စည်း (*pron.* နမူစည်း), *n.* an ornament tied on the forehead.

—စာ (*pron.* နမူစာ), *n.* marks on the forehead indicative of one's destiny, fate, fortune, ကံ။ [နမူစာပါ, *v.* to be one's destiny, fate ; a term applied, as a rule, to the intimate consortment of persons in this life by an inevitable convergence of fate, who in past states of existence have been more or less closely associated or brought together. Different from ချေဝတ်ပါ, since the latter generally (though not always) implies that the consortment is the result of having been co-offerers of religious gifts in past existences ; နမူစာပါ, when applied to a married couple, means that their destinies are bound up together ; သူလို ကျွန်ုပ်ချစ်လိုမဟုတ်ပါ။ နမူစာပါလိုသာပေါင်းပေမည်လည်း, it is not because I love him, but only because my destiny is bound up with his that I am compelled to live with him.]

—ထိ, *n.* a forelock.

—မြောင် (*pron.* နမူမြောင်), *n.* a bald forehead.

—ဆိး, —လိင်းကြိုး, *n.* the cord by which a basket (နောက်တွယ်) is suspended from the forehead (of a Karin).

နမူ, *n.* a kind of creeper (the *Combretum apetalum*, *K.*).

—လိပ်နံးဆွဲ (—ဆွဲ), *n.* a certain ornamental carved work, [နမူလိပ်, *n.* the grooving, or *spiral* channels of a rifle].

နမာဓာ (Pali), *n.* a book containing forms of worship, a liturgy ; နမာဓာကျမ်းစာ (နမာဓာဓာ).

နမသလေး (frequently *pron.* သလေး), *n.* a kind of rice plant ; နမသလေးစပါး။

နမူနာ, *adv.* pretending not to hear, stunned, stupefied, as by a blow [the compiler believes that နမူနာ does not imply that a person pretends not to hear, but that it is a term which is applied to persons when absent-minded, unheeding, &c. ; the Burmese say နမူနာလောင်းလောင်းထောင်ထောင်ဆိုင်ဆိုင်လည်း, a person who behaves in an absent-minded, heedless manner ; နမူနာလောင်းလောင်းလည်း, နမူနာလောင်းလောင်းလည်း။]

နမောတထာ, an abbreviation of the Pali sentence placed at the commencement of every Burmese book, namely, နမောတထာ။ ဓာဝဂတော။ အရဟံတော။ သဗ္ဗာသဗ္ဗုဒ္ဓဿ, in Burmese ပုဇ္ဇော်မြင်းကိုယ် ထော်မူထိုက်ထသော။ ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိထော်မူပြီးထသော။ ဘုန်းထော် မြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံထော်မူသော ထုရားထို ကျွန်ုပ်တို့ရှိပါ၏ ; in English I do homage to Bagawa (replete with the six glories), worthy of worship, possessed of unerring knowledge ; နတ် လြီးငါးပါးရှိပါသည်။

[နတ်မင်းကြီး ငါးပါးတို့မပြတ်ကိုးကွယ်သောရှိသည့်ဓာဝဂတော။ ဝတ်ထိမ်းသော ကျွမ်းကျင်မှု တို့၏ အဦးအစ၌ ရှေးဆရာ မြတ်ကို အဝဉ်ထီး ထော်မူသတည်း] :
 "The first sentence in all the old books in Ceylon is as follows: Namó tassa Bhagawató Araható Sammá Sam-buddhassa. Bhagawató, the virtuous, the meritorious; Araható, the perfectly pure, from having overcome all sensuousness; Sammá, in a proper manner; Sam-buddhassa, he who has ascertained the four truths (Burmese သစ္စာထေးပါး။ ဒုက္ခသစ္စာ။ သမုဒယသစ္စာ။ မဂ္ဂသစ္စာ။ မှီရောစ သစ္စာ) by intuition; tassá, to him; namó, be praise or worship."—M.B.

နမောနမံ, *adv.* heedlessly, in the manner of one who stares about, forgetful of his own situation ; အမှတ်ထဲမှနေတတ်သည်။ ဂရုမရှိက်။ နမောနမံနေတတ်သည်။

နင်း, *v.* to smell, receive scent [အနံ့။ ရှူ ; အနံ့ရသည်, to smell of (to scent game, as a hound, ခွေးယုန်နံ့ရသည် ; or a deer a tiger, စရတ်ကျားနံ့ရသည်)], to kiss (as the Burmese). [ရေခင်း, to lap at water ; ကင်းနူးရေခင်းသည်, the water laps the top of the bank.]

ရှုတ်, *v.* to snuff up the scent audibly (မက်ကွည်းနင်းရှုတ်ခြင်းဖြင့် ထည့်ကိုက်ရပါသည်, a phrase frequently met with in petitions made by females whose modesty has been outraged) ; အကထေးကိုနင်းထိုက်ရှုတ်ထိုက်ဝမ်းအထရယ်။

ရှူ, *v.* to snuff, draw up into the nose ; (ထောဝမွှာယံအလွန်စွာ ထောကြောင့်။ နမ်းရှူထိုက်အားမရနိုင်ပါ)။

နတ်, *n.* the component parts of a territory or jurisdiction collectively taken, whether principal or subordinate.

ခြား, *n.* intermediate space between two territories.

ခြားဝန်, *n.* Demarcation Officer ; နတ်ခြားမင်းကြီး။

ခွဲ, *v. lit.* to divide territory, to form a district ; မအုပင်နတ်ခွဲ ကသည်းက။ ရေဦးနတ်ခွဲကသည်းက။

နိမိတ်, *n.* the outer limit or boundary of a territory ; နတ်ခွဲ ဖြည့်နား။ နတ်ထိုးနတ်ဖျား။ ဘိပ်၏ နတ်နိမိတ်သတ်မှတ်သည့် ကျောက်တိုင်။

နယ် ဝိုင်, *n.* one who has control over a territory ; နယ်ရှင်မိတာ။

——ဝိုင်ဝန်ထောက်, *n.* Subdivisional Officer.

——ဝယ်, *see* နယ်, ဝယ်နယ်။

——သတ်, *v.* to delimit, or fix a boundary.

——သတ်ဝန်, *n.* Boundary Officer.

နယ်, 2, *n.* the curved stick that stretches the cloth in the loom, နယ်ထိင်း (two curved sticks of unequal length).

——ကန်, *v.* to stretch the said cloth with the curved stick.

——ကျင်း, *n.* same as နယ် (most common).

——ဆူး (*pron.* နယ်ဆူး), the iron points of the said stick.

နယ်, 3, *n.* a pawn in chess.

နယ်, 4, *v.* to knead with the hand or trample to pieces with the feet ; as ဆင်နှင့်နယ်သည်, to tread out corn as an ox ; ဝေါးနယ်။
Der. ဆင်နယ်, နင်းနယ်, နှိပ်နယ်, and သိပ်နယ်။

နယာဝထာ (ကြိမ်), *n.* a kind of rattan, with which, under Burmese rule, the punishment of whipping was often inflicted.

နယား (နရား), *n.* a kind of flying animal (fabulous) ; နယားပျံ။

နယံ, *n.* Nayôn, the third month in the year, nearly answering to June ; နယံမိုးလ်းသားလွတ်သားလွေး။

နရ, 1 (Pali), *n.* a nara, a measure of time equal to ten winks of the eyes.

နရ, 2 (Pali), *n.* man, လူ။

——ထွဋ်ခေါင်, —သနင်း (—ထေဋ်နင်း), *n.* titles of royalty or divinity ; နရသနင်း အခင်းမင်းလို့ပူဇော်ထိုက်သောဘုရား။

နရက (နရက) (Pali နရက), *n.* hell, a naraka, ငရဲ, *see* ငရဲ။

နရကင်း (နာရကင်း), *n.* an ornament worn about the ears (နားကင်း), being an appendage to the crown, သရဖူ။

နရပတေ (*pron.* နရပဒေ), *n.* a kind of mortar, most durable ; one kind of ဆင်တေ။

နရိန္ဒ (Pali နရ၊ လူ့ဆန္ဒ၊ အမိုးရခြင်း), *n.* a title of royalty, signifying one who has authority over men, (နရိန္ဒဓမ္မိ, formerly a title of the chief queen).

နရူး (ပင်) (—နရူး), *n.* a tree producing a small astringent apple like နရူးဗီး, which is edible (the *Flacourtia cataphracta*).

နဝသမ (Pali နဝ, nine, and သမ), *n.* the nineteenth ; ဆယ်ကျိုးရခြောက်

နဝမ (Pali နဝ, နဝမော, nine), *n.* the ninth ; ကိုးရခြောက်၊ နဝမီးကျိုးရက် ခြောက်သောနေ့၊ နဝမိဉ္ဇရုတ်ဝေငုံသည်။

နဝရတ် (Pali နဝ, nine, and ရတန, a gem), *n.* the nine kinds of precious stones, namely, ပုထ, pearl ; ထန္တာ (*pron.* ထ၅၁), coral ; နီလာ, sapphire ; မိန, diamond ; ကြောင်, cat's eye ; မြ, emerald ; ဥယျာဇ, topaz ; ပတ္တမြား, ruby ; and ဂေါမိတ်, garnet.

နဝိယံ (Pali နဝံအသစ် and ဝိယံချစ်သည်), *n.* what is lovable, because new (*novitas rei*) ; ပုသိုးကိုနဝိယံမို့ချစ်သည်။ နဝိယံမို့ နှစ် မြှောသေးသည်။နဝကဉ္စ။

န, ၁ (Pali နာမ), *n.* spirit, opposed to ရူပ, matter. Rūpa (ရူပ) signifies the material form ; nama (န) signifies the whole of mental powers ; the two combined signify the complete being, body and mind.—M.B. (နရုပ်ချုပ်, to die).

—ဝိညဉ္ဇိ, *n.* same.

န, ၂, *n.* the day of the week on which one is born. [In the Burmese time, when recording revenue proceedings (ဝတ်ထန်း), the day of the week on which a witness was born was usually inserted, *e.g.*, ထက္ကရာဇ် ၁၁၅၅၃။ ထသောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့တွင်။ အင်ထောက်သာမြို့အဝင် ညောင်ပင်ရိုး ရွာသူကြီး သောထွန်း နံနက်၈။ အသက် ၄၃ ရှိသူကိုသူကြီးအသက်အနွယ် နှိမိတ်အပိုင်း အခြားကိုစစ်စေးသော်, &c.]

—မြို့, *n.* the planet that presides at one's birth.

န, ၃, *n.* the side of a body, generally animate, but sometimes inanimate.

—ကာ, *n.* a side raised as a partition or a screen.

—ထိုင်းနံရိုး။

—ကြိနံကြား, *n.* the interstices of the ribs.

—ကျွန်, *n.* in the Burmese time an armed retainer of the King of Burma.

—ငယ်, *a.* narrow, applied to cloth, particularly a waistcloth, နံကြိုး, နံငယ်, နံထယ်။ နံကြိုးလျှားရှည်။ နံထောင်း။ နံပု။

—ဝ (*pron.* နံဝ), *n.* a black spot tattooed on the side, of similar import with the broad arrow on the king's own, နံဝထိုး။

—ဝောင်, *n.* the side of an animal.

—ဝောင်း, *n.* the edge or middle ridge of a side.

—ထို, *n.* a short rib.

—ထပ်, *n.* a large flat-bottomed boat ; *comp.* မိန်းထော။

—ထောင်, *n.* the raised side of a boat or ship ; sometimes applied in writings to human beings. In the *zat* of Zaneikka there occurs the following passage : ထင်္ဂါနံထောင်ဖြင့် စောင်းကာထိဝိသား၍, &c., and again, *ibid*, ထက်ဝဲနံထောင်ဖြင့် လျှောင်းစက်ပြန်လေ၏။

နိပတ်, *n.* the flesh on the ribs (နိပါးသား, နိပေးသား) တယ်ဆီချိုထိုက်
မည်ထဲ။ နှုတ်သီးလိုရှိကံမည်ဟဲ့။ တယ်ထောင့်ကားမည်ထဲ။ နိပတ်မိုးကျိုးစေ
မည်ဟဲ့။

—ပေး (*pron.* ထေး), *n.* ; see နံ။

—ပေါ်နံကြားထောက်, *n.* a game played by children, by putting
one of their forefingers backwards into their mouths, draw-
ing it out with a jerk, and poking at their ribs with the tip
of it ; if the finger should strike a rib, the statement insist-
ed on by one of them is regarded as true, if it should strike
between, it is considered as not proved ; ယုတ်ထွင်နံပေါ်မသုတ်
ထွင်နံကြား။

—ပေးခြင်းဆိုင် (*very often pron.* as if the word နိပေး had no
shayzi (နဲ), *adv.* side by side.

—ပေးစောင်း, *v.* to lie on one side ; နိပေးစောင်း၍မိပ်သည်။

—ပေးထပ်, *v.* to rabbit ; နိပေးထပ်၍စပ်သည်။

—ဝမ်းနံစောင်း, —ပေးနံပါး, —ပေးနံဖိ, *n.* ; see နံ။

—ရပ်သား, *n.* the flesh on the side of an animal.

—ရံ, *n.* the raised side of a house or wall ! ထန်ထိုင်းနံရံ, နံရံကာ,
နံရံထည်။

—ရိုး, *n.* a rib.

နံ, 4, *v.* to smell offensively, to stink. Der. အနံ။

—စပ်, *v.* same ; ထပ်သည့်ခွေးသေကောင်ပုပ်နံစပ်သည်။

နံနက်, by corruption မနက်, *n.* the morning.

—ခင်း, *n.* the morning, forenoon.

—ခြေ, *n.* the early part of the morning, *e.g.*, နံနက်ခြေစာထွန်းထို
ခရီးမထွားနိုင်ပါ။

—စာ, *n.* breakfast, a tooth-brush ; တံပူး။ [သန့်ဝင်ထောင်, *n.* a royal
tooth-brush].

နံနံ (ပင်), *n.* the coriander plant ; နံနံခင်း။

—စေ့, *n.* the seed.

နံနွင်း, *n.* the turmeric plant or root (often in colloquial incorrect-
ly *pron.* ဓနွင်း) ; နံနွင်းနက်, နံနွင်းနီ, နံနွင်းထိပ်ပြာ, နံနွင်းဝါ, different
varieties of the same.

နံပတ် (*Eng.*), *n.* number, the figure or figures which specify the
number ; နံပတ်ကြီး, နံပတ်ငယ်, —သေး, terms used when speak-
ing of seniors and juniors in Government service, *e.g.*, as
to what position they occupy in the Civil List. [These
are Anglicized Burmese terms.]

နံသာ (sometimes *pron.* နံသာ, from အနံ, a scent, and သာ, plea-
sant), *n.* an odoriferous substance, of which there are four

kinds enumerated in ancient writings; နံ့သာနီ, နံ့သာဖြူ, အကျော်, ဝံပါ, and ကရမက်, နံ့သာမျိုးငါးပါး။

နံ့သာဓိ (*pron.* နံသာဓိ), *n.* fragrant oil.

—ပေါင်း, *n.* a mixture of fragrant substances used in incense; နံ့သာပေါင်းပန်းပေါင်းတို့ဖြင့်ထိမ်းကျံ၍ထားသောအမွှေအကြိုင်။

—ပျောင်း, *n.* fragrant ointment.

—ပြောင်, *n.* a beauty spot (generally on the eyelids; the custom of having these spots is now obsolete except among followers of the histrionic art; နံ့သာပြောင်ထိုး).

—မှုန့် (—မုန့်), *n.* fragrant powder.

—ရည်, *n.* fragrant essence.

—ရောင်, *n.* a light yellow straw colour; နံ့သာရောင်ဝတ္ထု, နံ့သာရောင်ဝါ, နံ့သာရောင်ထိနပ်။

နာ, 1, *v.* to listen, hearken, attend to (နာသာခံခက်, “pleasant to listen to, but hard to put up with,” as on listening to an unpleasant statement in ironical guise; နာသာခံခက်စကားပြောသည်).

—ခံ, —တူ, *v.* to listen with regard and acceptance; တူကြီးအမိန့်ကိုနာခံသည့်အထောအတွင်း ထက်မှမသွားပါနှင့်, while awaiting the orders of your superiors, please do not go anywhere; (၂) ကျွန်ုပ်စကားကိုနာထူထောင်ထော်လိမ့်မည်။

—ထို, *v.* to wish to listen to, to like, be pleased with, have kind feelings towards; hence မနာလို, to dislike, hate, to be intolerant, be jealous of; *comp.* ငြိစူ။ လောကထုံးစံတဦးကောင်းစားသည်ကိုတဦးကမနာလိုဘူး။ သည်သူသည်မနာလိုသောမိတ်ကိုမိတ်မဖုံးနိုင်။ အမေမိတ်သာသနာပြုခြင်းမျှသာမက။ မန္တထေးရှင်ဘုရင်နိုင်ငံထော်အတွင်း မိမိတို့သာသာထွန်းပရန်အားထုတ်သော်တည်းဖြင့်မအရာရှိတို့က။ မည်ကဲ့သို့မျှမဖျက်မဆီးဘဲနာလိုကြပါ၏။

—သည်, *v.* to be willing to, consent to, to be acceptable, agreeable, to receive as a proposal; မနာသည်းဘူးဆိုလျှင် ကျွန်ုပ်မလျှော့ပါမည်။

နာ, 2, *v.* to be ill, be in pain, feel pain; to be hurt in feelings; မိတ်နာသည်, to suffer loss, damage, become impaired, or weakened as the force of an argument, objection, owing to the superior dialectic skill of an adversary; ကျောင်းတကာဦးမောင်ကထေး အင်မတန်နာနေသည်။ (၂) ခင်ဘုရားပြောစာထက်ကျွန်ုပ်နာပါဒ်။ (၃) အစိုးရမက်ကသက်သေတို့အပေါ်တွင် ရှေ့နေထုတ်လိုက်သည့် မေးခွန်းများအတွက်နာသည်။ the questions put by the Advocate to the witnesses for the Government were very damaging.

—ကျည်း (—ကြည်း), *v.* same, 1st and 2nd def.; ကျွန်ုပ်ထင်ကျွန်ုပ်မလိုနာကျည်း, (ကြည်း) စွာထင်သွားသည်။

နာကြင် — ကျင်), *v.* same, 1st and 2nd def., but rather applicable to bodily pain; ထားပြီများကထွေသုကြီးထင်မထားကို နာကြင် (ကျင်) စွာမိုက်ပြီးလျှင်ထွက်ပြေးကြသည်, the dacoits, after severely beating the lhay thugyi and his wife, decamped.

— ထာရှည် (ရောဂါ), *n.* a lingering or protracted illness.

— ဖျား, *v.* to be in a fever, *see* ဖျား, နာဖျားမကျန်းရှိသည်။

— လွန်ထ (pron. နာနံ), *v.* to suffer from the effects of old disease, though convalescent (to be convalescent); လျှင် နာထွန်ထမိုစားထိုအားမရနိုင်ပါ။

နာကြီး (ဝင်), *n.* a kind of tree, the *Byttneriaceæ subacerifolium*, *M.*

နာဗီ (Beng.), *n.* a court bailiff [ထိလင် (Eng.) is now gradually superseding နာဗီ].

နာနတ် (ပင်), ၁, *n.* the pine-apple plant; နာနတ်ခြည်။

နာနာ (Pali), *a.* or *adv.* sundry, various; အထူးထူးအပြားပြားအသီးသီး။

— ထာဝ, *adv.* same; ဝိနာတာဝ။ အညထာတာဝ။ ထက္ခေများ နာနာထာဝ ဖန်ဆင်းနိုင်သည်, spirits are able to take various shapes and forms.

— ရုပ်, *n.* various forms (assumed by superhuman power).

နာမ် (Pali နာမ), *n.* a noun.

— စား, *n.* a pronoun.

နာမ (Pali), *n.* a name; အမည်။ အမည်နာမမှတ်ထားလိုက်ပါ။

နာမကောလ (Pali နာမ, mind, spirit, and ကောလ, a collection), *n.* the mind considered collectively.

နာမဝိသေသန, *n.* an adjective, *see* ဝိသေသနာ။

နာမည် (from နာမ, and အမည်), *n.* a name.

— ကောင်း, *v.* to bear a good name or reputation.

— ကြီး, *v.* to have a great name or reputation; နာမည်, — ကောင်း, — ကြီး, — ဆိုး, — ဖျက်, are Anglicized Burmese terms, and are far more intelligible in Lower than Upper Burma.

— ခေါ်, *v.* to call by name.

— ဆိုး, *v.* to bear an evil reputation.

— ပြောင်း, *v.* to change a name (နာမည်ထွဲပြောင်း).

— ခြည့်, *v.* to name, to style, to call.

— ထွဲပြောင်း, *v.* to change a name, to give a false name; နာမည်ထွဲပြောင်းပြော။

နာမတ္ထိ, *n.* a diamond of the second quality; *see under* မိန့်။

နာရီ, *n.* a kind of gold ; နာရီအိမ်။နာရီကာအိမ်။

နာရီ (Pali), *n.* a naree, a measure of time equal to four pads (ဝါဒီ) or twenty minutes of English time, an hour, a watch, clock, or horologe or time-piece.

—အသံမြာတ်, *n.* a gun fired at a stated hour (in Lower Burma).

—အိမ်, *n.* a watch or clock, referring rather to the case.

—ခွက်, *n.* a watch.

—စက်, *n.* the works of a clock or watch.

—ဆုတ် (မုန့်), *n.* a kind of confectionery (*vide* page 95, We-thandaya).

—တီး, *v.* to strike the hours as a clock ; နာရီထိုး။

—ခောင်း, *n.* a gong struck at a stated hour.

—ပြန်, *n.* after noon, or after midnight.

နား, ၁, *n.* the ear, when combined with nouns *pron.* နားနားထောင်လင်းသင့်။နားထောင်လင်းမသင့်။

—အုံ, *n.* the bulge behind the ear.

—ကင်း (pron. နင်း), *n.* an ornament above the ear of an image of Gaudama.

—ကင်းထူ, *see* နားထူ။

—ကင်းပါး, *see* နားပါး။

—ကင်းမိတ် (pron. နင်းမိတ်), *see* နားမင်းမိတ် ; when applied to a person, stupid, incapable of hearing (infrequent).

—ကန်ကြိုး (pron. နပ်ကြိုး), *n.* a bow line.

—ကပ် (pron. နပ်), *n.* a certain ear ornament ; နိန့်နားကပ်။

—ကျ, *v.* to accord with, acquiesce.

—ခံ, *v.* to receive by the ear, to listen, attend to ; *n.* an officer who receives an order from a higher authority ; နားခံထောင် (စင်ကဲနားခံ) ရွှေ့နားခံထောင်။ (a နားခံ ranked next to a Sitkè).

—ခါး, *v.* to find *bitter* in the ear, to be much annoyed by hearing ; မင်းပြောသည့်စကားတယ်နားခါးသည်။

—ခေါင်း, *n.* the tube of the ear.

—ချ, *v.* to convince by argument, or by evidence presented in any manner to the mind, in order to gain some benefit for one's self or on behalf of any other person, *e.g.*, as a go-between in love affairs.

—ရှည်, *v.* to find unpleasant in the ears.

—ချို, *v.* to find sweet in the ear, to love to hear.

—ချို့, *v.* to be born deaf.

- နားခွက်, *n.* the pan that holds the priming of a musket or gun ; figuratively applied to quick discernment ; ချက်ခဲကြားနား ခွက်ကမ်းတောက်သည်။
- ဖြင့်, *v.* to listen with pleasure and delight.
- မိင့်, *v.* to listen with thrilling pleasure ; နားမိင့်သွားသည်။
- စောင့် (*pron.* နစောင့်), *n.* a linchpin.
- စောင့်ဝေး, *v.* ; *see* နားထူ, a term also applied to timid horses ; နားစောင့် (ဆွေ) ဝေးလှိုက်နွဲ့တတ်သည်။
- စွင့်, *v.* to listen attentively, as when endeavouring to catch a distant or uncertain sound ; applicable to animals as well as men ; နားထွင့်စွင့်နှင့်နေသည်။
- စွေ, *v.* to have small ears.
- ဆန့်, *n.* a pulley, the wheel of a block.
- ဆိင့်, *v.* to be extremely pleasant to the ear.
- ငြီး (— ငြီး), *v.* to be tired of hearing.
- ညောင်း, *v.* to listen patiently ; နားညောင်းထောင်ပူပါ။
- ထင်းတီး (*pron.* နဒင်းတီး), *v.* to keep up a continual repetition or din in order to force attention (as in the way of propagating scandal).
- ထောင်း (*pron.* နခေါင်း), *n.* an ear tube.
- ထင် (*pron.* နထင်), *n.* the part before and above the ear, the temple.
- ထောင် (from ထောင်, to erect), *v.* to listen, hearken, attend to, to mind, obey, as in the phrase စကားထိုနားထောင်သည်။
- ထိုင်း, *v.* to be hard of hearing.
- ပတ်, *v.* to have large unsightly perforations in the lobe of the ears ; ရှင်းနားပတ်ကျယ်။ (နားပတ် is also applied to the ornament worn in the perforations of the lobes of the ears ; နားပတ်ကျယ်).
- ပင်း, *v.* to be deaf.
- ပင်းမိတ် (*pron.* နာပင်းမိတ်), *a.* solid, not hollow ; applied to articles that are naturally or commonly hollow ; ခေါင်းမိတ် (*comp.* စတိ), artificially solid ; ဆင်စွယ်နားပင်းမိတ်။ ဝက်စွယ်နား ပင်းမိတ်။
- ပန့်, *n.* an amulet worn in the ear ; နားပန့်ထက်မွဲ။
- ပနဲ, *n.* the trunnion of a gun, the ear of a pail, *see also* နပနဲ။
- ပန်းကြိုး (*pron.* နပန်းကြိုး), *n.* the rope used as the handle of a pail or bucket.

နားပန်းတွင်း, *n.* the curved handle of a pail or bucket.

——ပန်းစွန်း (*pron.* နစန်းစွန်း), *n.* the end of an axle-tree. Is often used interchangeably with နားစောင့်။ ထွဉ်းနားပန်းစွန်းတွက်သွား ထိုထွဉ်းမှောက်သည်။

——ပန်းထံ (*pron.* နပန်းထံ), *n.* an ear lock (နားပန်းထံကြိုး) of a sail.

——ပါး, *v.* to be thin-eared, that is, quick in hearing; to be quick of apprehension; ထယ်ပါးသံဉ်းထူ။

——ပုဒ်နားဆွေး (*pron.* နုတ်နဆွေး), *int.* imprecative; may my ear perish (if I heard it); သဉ်းစကားနားပုဒ်နားဆွေးမကြားရဘူးပါဘူး။

——ပူသံကျပ် (*pron.* နပူသံကျပ်), *adv.* in a manner painful to hear, whether teasingly or scoldingly; ထယ်နားပူသံကျပ်နိုင်သည်။ နားပူသံကျပ်ထပ်ထပ်ထပ်ပြောသည်။

——ပေါက်, *n.* a perforation in the lobe of the ear, the touch-hole of a musket or gun.

——ဖျဉ်း, *n.* the lobe of the ear, နားဖျဉ်းကျသည်; applied to old people.

——မာကော်, *n.* an ear-pick; နားဖာကလောင်။

——ပါချူ, *n.* the same.

——ပါချေး, *n.* cerumen.

——ဖောက်, *v.* to bore the ears; တွင်း is more elegant; နားတွင်း မတ်ထာမြို့, *v.* to perform the ceremony of ear-boring.

——မရံတွင်, *n.* the ring that secures the shrouds.

——မရံဆိုင်း, *n.* the shrouds of a boat or ship; ရွက်တိုင်ဆိုင်းကြိုး။

——ရကင်း, —ရကင်း, *n.* an ornament or guard worn about the ears, being an appendage to a crown (ထရူ)။

——ရွက်, *n.* the ear, that is, the leaf of the ear; also used as a *verb*, when it has a similar signification to နားထောင်, but is more elegant; ပေးသည်အမိန့်ကို။ နားရွက်ကြပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ကားကိုနားရွက်စမ်းပါ။

——ရွက်, *v.* to be ashamed to hear.

——ထဉ် (*frequently pron.* ထယ်), *v.* to understand.

——ထေး, *v.* to be rather hard of hearing; *comp.* နာထိုင်း။

——ဝင်, *v.* to enter the ear, gain access to the mind, be persuasive.

——ဝေနားဝါ (*pron.* နဝေနာဝါ), *adv.* doubtingly as to what is heard; နားဝေနားဝါနေသည်။

——ဝေ, *v.* to have one's sense of hearing confused; နားဝေနေပြီ။

——ဝေ့, *v.* to hear indistinctly.

နား သည် (*prōn*, နာယံ), *n.* the part behind the ear.

—သနီ, *n.* an ear-ring (obsolete). Der. ကင်းနားသန်၊ ငိုးနားသန် and next.

—သနီကွင်း, *n.* an ear-ring.

—သနီသီး, *n.* an ear-drop ; ရွှေနားသနီသီးပန်သည်။

—သာ, *v.* to be pleased in hearing ; နားညွတ်။ နားညွတ်နှိုးသည်။ နားပြောင်း။

—သီး, *n.* the block of a pulley ; ထက်ချင်သီး။

—သီစက်, *n.* same.

—သွင်း, *v.* to put into the mind, either as a speaker or a hearer ; နားချပ်။

နား, 2, *v.* to cease from motion or action through desire of rest, to light (as an insect), perch as a bird ; to be arrested in its progress as an arrow, bullet, or cannon-ball when fired at an object, *i.e.*, striking an object without forcing its way through ; သစ်ပင်ထိပ်ထိပ်လိုက်သောအခါကျည်မနားဘူး may also be used in speaking of a *clean* cut made by a da, sword, &c. ; ခုန့်ထီး ခုတ်လိုက်သည်မှာထားမနားဘဲဖြတ်သွားသည်။ နံနက်နား၊ နေ့နား၊ ညနား, the three intervals of rest that reapers take (in harvest time) ; နေထယ်ပူဒယ်သစ်ပင်အောက်မှာနားကြဦးမို့ရဲ့၊ the sun is very hot, let us rest first under the tree ; (2) အညောင်းပြေအညောင်းပြေဝါနားကြမို့, let us rest a little while in order that our stiffness may be relieved.

—နားနေနေ, *adv.* slowly, moderately ; this word is usually applied to words of coming and going and of performing manual labour, when it indicates that a journey or a work is undertaken with frequent rests, hence accomplished slowly ; အကြင်ထောကျား၊ မုဆိုးသားထွင်း။ နားနားနေနေပန်းပြေသက်ထုံ။ ခေသောက်ရုံမျှ။ မကြာရအို။ ကိစ္စပြီးအောင်။ ဆောင်ပစေဦး။

နိကယ်ငါး (Pali နိကာယ, a collection), *n.* the five parts into which the Buddhistic scriptures are divided according to a certain distribution, namely, ဒီဃ, မဇ္ဈိမ, သံယုတ္တ, အင်္ဂုတ္တရ၊ ခုဒ္ဒက (နိကယ် is usually suffixed to each of these, *e.g.*, ဒီဃနိကယ် မဇ္ဈိမနိကယ်၊ နိကယ်ငါးကျမ်း။ နိကယ်ငါးသွယ်။)

နိက္ခမ (Pali), *n.* a departure into a wilderness, implying a renunciation of all the benefits and pleasures of social life ; တာသို့ ထွက်ခြင်း. “ In the Chulla Suttasóma and other similar births “ he (Gaudama) abandoned vast treasures of gold and silver “ and numberless slaves, cattle, buffaloes and other sources “ of wealth, and thus fulfilled the *naiskrama-páramitá* (နိက္ခမ “ ဝါရမီ) with retirement from the world.”—M.B.

နိဂုဏ်း (နိဂုး), *n.* the conclusion of a writing or book, containing sometimes a summary or explication, and sometimes the writer's name, place of residence, &c., together with the date of transcribing and any other circumstances; နိဂုဏ်း ဆုတ်။ နိဂုဏ်းချုပ်။ နိဂုဏ်းသတ်, to make such a summary.

နိဂုံး (Pali နိဂမ), *n.* a small town, market village, little trading place; *comp.* နိဂုဏ်. [*N.B.*—It is contended by some that this word should be written without the နှစ်ပေါက်, namely, နိဂု].

နိဂ္ဂဟိတံ (Pali နိဂ္ဂဟိတံ), *n.* the character (°) commonly called သေးသေးထင်; when combined with words of Pali origin, with the symbol of the vowel ဣ (°) and in some other cases, နိဂ္ဂဟိတံ ထွက်ခွတ်နည်း။ ဝကောရနွတ်နည်း, reciting with lips closed, with lips open.

နိစ္စ (Pali), *n.* permanence, ဖြစ်ခြင်း, *see* ထာဝရ။

—ရူပ, *n.* permanence; used also adverbially; နိစ္စရူပပြုသည်။ နိစ္စရူပနေသည်။

—သတ်, *n.* cooked rice regularly offered to pôngyis; (“constant-rice.”—*Childers*).

နိမိဝ (Pali နိ, *priv.*, and မိဝ, life), *n.* a lifeless substance, opposed to သတမိဝ, *which see*.

နိဒါနိး, *n.* a compendious view, a syllabus, table of contents prefixed to a work, နိဒါနိးရေးသည်; also used figuratively; နိဒါနိး ထိုးထောက်သည့်လူထဲ။ နိဒါနိးတွင်နေရင်သည်။

နိဝ, *v.* to be kept down; chiefly applied to wind in the stomach. Der. နိဝ။ နိဝင်သည်။

နိပါတ်, 1 (Pali နိပါတ်), *n.* a particle prefixed or affixed, without taking the place or office of an inflection; နိပါတ်ဆိုက်အောင် ပြောတတ်သည်; *comp.* ဝိဘတ် (ဝိဘတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်).

နိပါတ်, 2, *n.* a short zat, one of the 550 exclusive of the ten great zats (နိပါတ်ထောင် ၅၅၀).

နိဗ္ဗာန် (နိဗ္ဗာနံ) (Pali နိဗ္ဗာနံ), *n.* rest from all evil, annihilation; သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ချွေမြို့တို့။ ခိုဆောင်တတ်ထင်တော် မူတတ်သောမြတ်စွာဘုရား, nirwana (အကျွတ်တရား)—(1) sorrow is like a disease; (2) the cleaving to existence is like the cause of that disease; (3) Nirwána is like the curing of the disease; (4) the four paths are like the medicine that causes the cure.—M.H.

—ကျောင်း (pron. နိဗ္ဗာန်ကျောင်း), *n.* a building in which the body of a priest is laid in state.

" Four months after this event, as Sidhartta was one day
 " passing along the same path, he saw a déwa under the
 " appearance of a leper, full of sores, with a body like a
 " water-vessel, and legs like the pestle for pounding rice,
 " and when he learnt from the charioteer what it was he
 " saw, he became agitated, and returned at once to the
 " palace. After the elapse of another period of four
 " months, the prince, on his way to the garden, saw a
 " dead body green with putridity, with worms creeping
 " out of the nine apertures, when a similar conversation
 " took place with the charioteer, followed by the same
 " consequence. At the end of the next four months,
 " the day of the full moon in the month Æsala, Sidhartta
 " saw in the same road a recluse, clad in a becoming man-
 " ner, not looking further before him than the distance
 " of a yoke (ထင်းအိုးထင်္ဂု) and presenting an appearance
 " that indicated much inward tranquillity. When inform-
 " ed by the charioteer whom it was that he saw, he learnt
 " with much satisfaction that by this means successive
 " existence might be overcome, and ordered him to drive
 " on towards the garden."—M.B.

မှိတ်ကောင်း, *v.* to be of good omen ; ထယ်မှိတ်ကောင်းသည်။ မင်းထင်
 (ထာတ်) ကောင်းရပါလိမ့်မည်။

—ဆိုး, *v.* to be of evil omen ; ထယ်မှိတ်ဆိုးသည်။ သည်ထမ်းထိုသွားသို့
 မကောင်းပါ။

—ထမျှည်, *n.* same as မှိတ်။

—နဝ, *n.* same as မှိတ်။ ခင်ဘူး ပြောသည့်စကားမှိတ်မရှိ။ နမာမရှိ၊
 sir, the words you speak are very ominous (*lit.* have no
 omen, *i.e.*, no good omen, hence are of bad omen).

—ဖတ်, *v.* to explain omens ; ပုဏ္ဏားထူးမှိတ်ဖတ်တတ်သည်။ မြန်မာ
 ထူးအယူရှိသည်, the Burmese are of opinion that Brahmins
 are able to explain dreams.

မှိဗ္ဗာနရတိ, *n.* the fifth stage of the world of nats ; see under နတ်
 ဖြည့်။

မှိတ္တ (မှိဋ္ဌိထ) (Pali), *a.* created.

—ဆတ္တဝါ, *n.* created being, creature.

မှိတ္တကဏ္ဍ်း, *n.* a book explaining omens.

မှိ, *v.* to be low, ဖြတ်သည် ; *comp.* မှိ, to be short in stature, *comp.*

ပ. Der. မှိ—(၁) သည်ဆိပ်တဆိတ်မှိသည်ကြည့်မကောင်းပါ။ (၂) ကံ
 မှိသည်အခါ။ ထုတကာထုရင်းမှိစက်ချင်သည်။ (၃) သည်မှာမြေထယ်မှိ
 သည်။ ရေဝတ်ထိပ်ပည့်ထိုက်သည်, here the ground is very low ;
 water will lodge, I think,

နရတုံ (နယတုံ), *adv.* in contact, conjunction, as a planet or star.
နိရိယ or နိရယ (Pali), *n.* hell ; ခရဲ, နရက် or နရတ။

နိထိမ္ဗင် (Pali နိထိဒန္တံ), *n.* a quilt or cushion used by a priest ;
နိထိမ္ဗင်အိပ်ရာခင်းအလိုဌာ။ အဆင်သောအထည်မရှိအပ်သည့်ချည်း။

နိဿကာရီ, *adj.* acting with care and attention.

နိဿရည်း (Pali နိဿယ), *n.* a support, guide, something to lean on
or adhere to ; အပိုသတ်, နည်း။

—ဆရာ, *n.* a superior teacher (inferior to ဥပဏ္ဍာဆရာ), one who
is capable of laying down rules ; ဓမ္မာဓရိယဆရာ။

နိဿယျ (Pali), *n.* the interpretation of an original text (ပါရိ) ; ပါဠိ
အနက်။ နိဿယျနာမ်စောင်။

နီ, *v.* to be red ; ရွှေစွေနီ။ သည်ထက်ပံပင်နီထိုက်တာရဲနေရော့။

—ကျင်ကျင်, —ကြန့်ကြန့်, *a. or adv.* pale red, violet ; နီကျင့်ကျင့်,
နီကြန့်ကြန့်, less than နီကျင်ကျင်, နီကြန့်ကြန့်။

—စင်စင်, *a. or adv.* disagreeably reddish.

—တာတာ, —တာရဲ, —ဘာဘာ, *a. or adv.* very or excessively red ;
အသားအရေနီတာတာရှိသည်။

—နင်းနင်း, —မွဲမွဲ, *a. or adv.* of a dull faded red colour.

—ဖြာဖြာ, *a. or adv.* of a bluish red colour.

—မောင်း, *v.* to be purple ; နီမောင်းသောရောင်မြည်ထောင်ကိုထွတ်ထောင်မှု
သည်။

—မြန်း, *v.* ; see နီ။

—ရဲရဲ, *a. or adv.* very red.

—ဝါ, *v.* to be tawny.

နိမိ (Pali နှူဒါနိ), *n.* a book of proverbs, of which there are three
kinds—ဓမ္မနိမိ, pertaining to religion ; လောကနိမိ, pertaining
to common life ; ရာဇနိမိ, pertaining to government.

နိပါးဆေး (ပင်) (from နိပဆေး), *n.* the madder plant and root (for-
merly much used for dyeing cotton fabrics).

နီလာ, *n.* a sapphire ; hence သီယိုနီလာ, *n.* an amethyst ; နီလာတွင်း,
n. a sapphire mine ; [နီလာကြိမ်, a term applied to sapphires
which have a reddish tint].

နီး, *v.* to be near, not distant ; မဝေး။ ရန်ကုန်မြို့ထော်ထော်နီးပြီသား။ ယော
ရွာထိရဲဘုရားကို မမြင်ဘူးသား, is (the town of) Rangoon pretty
near ? “ There ; cannot you see the Shwé Tigôn Pagoda ? ”
ကောင်းစွာထော်ဘုရားနားမှာရှိသည့်ကန်ကြီးသည် မြင်သောဘိန်းနီးကြီးသည်။
သည်သူအပြုထောက်နီးနီးမိုးယုဝားသောက်သက်သည်, this man almost
systematically lives by stealing ; သူမိုးအိမ်နားနီးသူမိုးထင်ထင်
နားနီးထင်။ (ဖြစ်တတ်သည် understood), he who lives near the

house of a thief, is apt to become one; he who lives near the house of a fisherman, is apt to become one. *Anglice* "Birds of a feather," &c.

နီးကင်း, *v.* same; seldom used assertively.

—စပ်, *v.* to be contiguous, to be very near; ခပ်သွားတို့ ၊ ထောက်
သွေးနီးစပ်ကြသကား။ ထူထုံချင်းတည်ထူကြသည်။ သွေမျိုးနီးစပ်။

—ပါး, *v.* to be near (infrequent). Der. အနီးအပါး။

—ရင်း, *v.* to be nearly related.

နု, *v.* to be young, tender, delicate, မရင့်; မကြမ်း, to be fine in grain or texture; ချောသည်, to be done nicely or curiously (as carving, ပန်းနုသည်). Der. အနု။ [with သဘော, to be inexperienced], to be young as the moon; လနုသည်, to be feeble as the rays of the sun in the morning, to sprout as the tender leaves of certain plants and trees, to be immature in mind; စိတ်နုသဘောနု, to be unseasoned as timber; သရက်ရွက်နုသည်။ သရက်ရွက်နုပြေသည်။ မန်ကျည်းရွက်နုသည်။ ညောင်ရွက်နုသည်။ သစ်သားနု; also applied to a paramita which has not been fulfilled, ပါရမီနု။ သည်သူအသက်နုနုကလေးရှိပါသေးသည်, this person is still of tender age; သည်စားပွဲပန်းထည်မှာ တတ်နုသည်, the carving of this table is very delicate; သည်သူငယ် ခရီးမသွားနိုင်ပါ။ ငယ်ရွယ်နုလှသေးသည်, this child cannot travel, he is still of a young and tender age; သည်သူငယ်နုတွေးကြီး, this is a strapping young child.

—ငယ်, *v.* to be young and tender.

—ထွတ်, *v.* to be very tender.

—ထွား, *v.* [to be large in size for one's age; applied also to animals].

—နုတ်, *v.*; see နု, 1st def. [ရေလွန်ရှားထီးပင်လှင်ငန်း နုနုတ်သည့်အခါ သဏ္ဌာဓမ္မဋ္ဌေတော်ထမ်းဆောင်ခြင်းမှရပ်ဆိုင်း၍ချမ်းသာပေးသနားထော်မှုပါ ခဏ္ဍိအကြောင်း].

—ဖတ်, *v.* to be delicate and fresh-looking as a person's complexion, skin.

—ဖျို, *v.*; see the parts (usually followed by သာယာ and used in describing scenery; အထွန်နုဖျိုသာယာသည်အရပ်).

—မှည့်, *v.* to be ripe and tender as fruit; ထရက်သီးနုမှည့်။

—ဝါ, *n.* tree cotton, *M.*

နန်း, *v.* to be unpleasant to the eye, as something grotesque, unwieldy, clumsy or antiquated, or as a person of awkward movements and appearance, to be outlandish, to be plain and homely in features and dress, fig. despicable, poor-

spirited (local ; a word used in Lower Burma) ; ထယ်နန်သဉ်နာရီကြီး, a very large and clumsy clock ; ထယ်နန်သဉ်အမျိုကြီး, a very homely-looking old maid.

နုန်း, *v.* to be loose, unfirm, unstable (obsolete) ; မခိုင်, နုသဉ်, to be weak, infirm, inefficient, irresolute ; rather applicable to purpose, character, influence, &c.

—နု, same, 2nd def. ; ထယ်မင်းသဘောသကာရနုနုသဉ်လူပါကလား, you are indeed a person of irresolute character ; မရိသထိထံမှာခင်သျှားနုနုနုနုစကားပြောထိထွန်းထို ချေကကွဲထို ခင်သျှားကိုအများတမေ့သေကြပါ။ [သွားများနုနုနုနုသဉ်လှို].

နုန်း, 1, *n.* the deep mud or mire on the bank or in the bed of a river ; *comp.* ညှပ် and နှံ။ [နုန်းမြေ။ In Upper Burma land on which onions, tomatoes, pumpkins, gourds and the sweet-potato plant (တရုန်းဥ) are sown].

—ထျှံ, *v.* to sink into deep mud.

—ရှိ, *v.* to become filled up, choked, or silted with deep mud ; သဉ်နှပ်နုန်းရှိသဘောများမသွားနိုင်ပါ။

နုန်း, 2, *v.* to be weak, exhausted from fatigue or illness, or the effects of medicine ; *comp.* နှမ်း။

—ခွေ, *v.* same.

—ချို, *v.* to be in an exhausted and debilitated state (*e.g.*, as when attacked by or recovering from cholera, or after having performed a journey which has over-taxed one's bodily strength ; ဓါတ်သက်ဆေးကိုသဉ်ခဏစားသျှင် ထယ်နုန်းချိုထိထပ်, if one takes purgative medicines frequently, one is apt to become exhausted and debilitated.

—နုတ်, *v.* same (infrequent) ; နေပူထတာရှည်သွားရသျှင်နုန်းထိထပ်, if one has to go for a long time in the hot sun, one is apt to get exhausted.

နုတ်, *v.* to be small, fine ; implying many particles, ဖွဲသဉ် ; *comp.* သေး [to be insignificant looking, to be mean, paltry, contemptible, as language ; with စဉ်း, *v.* to cut or chop, or mince into small pieces, နုတ်နုတ်စဉ်း ; ထယ်သဉ်လူ ထုတ်နုတ်သဉ်။ ထယ်အပြောအဆိုနုတ်သဉ်။ နုတ်နုတ်ဖွဲများကိုထိမ်းဆည်းစရာရှိပါသေးသဉ်].

နုမေတ်, an abbreviation of အနုမေတ်နာ။

နု, *v.* to be leprous, have the leprosy ; နုမေတ်အစထားသဉ်။ သေမေတ်အစများသဉ်။ နုရာဇ်ဖွဲ။ ထရာမှာ သုရီး ထောင်း (*prov.*) *Anglicè*, "Misfortunes never come singly."

—ထွက်, *v.* to appear as the prominent fresh excrescences in leprosy.

နနာ, *n.* the leprosy (ယုဒ).

—ဝး (ဝ), *v.*; *see* နူအနာကြီးယုဒ။

နူး, *v.* to be made soft by some process; *comp.* ဖျော့. *Der.* နူး။
ဆုတ်မြေကိုနူးအောင်ရေနှင့်နူးလိုက်ပါ, in order to make this brick
clay soft, soften it with water.

—ဗွတ်, *v.* to be fine, nice, delicate, gentle, pleasant; ဆိပ်မွေ။

—ညွတ်, *v.* to be well-disposed towards, affectionate, pleased
with; ကြည်ညိုသည်။ နှစ်သက်သည်။

—နပ်, *v.* to be made soft, especially by cooking; [figuratively
to be sensible, well-informed, experienced, to be *well con-*
sidered and cogent as language; မဒိဒေဝီသည်ထည်း။ ငါသည်
ယနေ့အိမ်မက်မကောင်းမြင်မက်သည်ဖြစ်၍၊ စိတ်မချမ်းသာဖြစ်ခဲ့၏။ စောစောခန့်
မဝင်ရှိလျှင်။ ဤရသမျှသောသစ်သီးသစ်မြစ်တို့ကိုထူ၍ပြန်ထော့အံ့ဟု။ နူးနပ်ပြောင်း
ဗွတ်သောကိုယ်ဖြင့်တုန်လှုပ်လျက်။ သစ်သီးသစ်မြစ်တို့ကိုထူ၍မျှော်ကြည့်၏။ သည်
ဆရာကြီး ထယ်သဘောနူးနပ်သည်, this great teacher is of very
experienced mind; အပြောအဆိုနူးနပ်သည်].

နေ, *i, n.* the sun.

—အိပ်ပွဲ, *v.* to form a halo of the sun.

—အောက်သီး, *n.* a fruit that faces the setting sun.

—ကာ, *n.* a screen from the sun.

—ကျ, *n.* the decline of the sun, after noon; နေကျကျပြီးနေကျ
ပွား။ နေထက်ပွား, to be born when the sun is in the decline
or in the ascent; ကျနေအတွန်ပူသည်, the declining sun is very
hot.

—ကြတ်, *v.* to be eclipsed as the sun; in colloquial frequently
pron. နေကြပ်, “the sun and moon are at regular intervals
seized by the asurs Rahu (ရာဟု) and Kétu (ကိတ်ပွတ်), and
these periods are called grahanas or seizures (eclipses).”—
S.H. M.B.

—ကျော်, *v.* to pass the meridian.

—ကျော်အိမ်, *v.* a house that fronts east or west; ခင်ကျားအိမ်နေ
ကျော်ထောက်သဏား။

—ကြာ, *n.* the sunflower; နေကြာပန်းကဲ့သို့နေ့တိုင်းမပြတ် ရှင်လန်းပါဝေ
သော။

—ကွယ်, *v.* to disappear from view as the sun; နေကွယ်မှလပြောက်
ပြန်ကျောက်မှာကြယ်ပေါ်။

—ခို, *v.* to take shelter from the heat of the sun.

—ချို, *v.* to be moderately warm, not hot; နေချိုမှအေးကြမို့။

- နေ ခြည်, *n.* a sunbeam, ray of the sun ; နေရောင်ခြည်။ နေ၏အရောင် ခြည်ထထောင်ဖြင့်။ မိက်မှောင်အဝိဇ္ဇာ။ ပယ်ခွါထွန်းပြီ။ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက် ထော်မူသည်။ နေခြည်ရှိပါသေးသည်။
- ဖြို (ညို), *v.* to be dark and cool, as the sun when covered by a cloud ; နေဖြိုမှာရိုးသွားနိုင်မည်။ နေဖြိုမှသည်။
- စာ (from အစ ?), *n.* the morning sun in the following connections.
- စာမျှ, *v.* to be the cool of the morning ; နေစာမျှမှာထိုင်သည်။ နေစာမျှကာရှိသေးသည်။
- စာထုံ, *v.* to bask in the morning sun ; နေပူစာထုံသည်။ နေစာထုံ။ မေထုန်။ မျက်မာန်ဂွား။ The Burmese have an idea that persons in a sickly state die if (၁) they bask in the sun ; (၂) indulge in sexual intercourse ; (၃) or if they give way to fits of anger.
- စောင်း, *v.* to be declining, as the sun in the latter part of the day ; နေစောင်းထေပူထေ။ ညနေစောင်း။
- ခွယ် (*pron.* နေခွယ်), *n.* the strong rays of the sun ; used as follows.
- ခွယ်ထျှိုး, *v.* to be broken in strength, be cool as the sun in the latter part of the day ; နေအေးသည်။
- ခွယ်ထောက်, *v.* to be emitted as long rays of sunlight from a cloud, which the Burmese regard as presaging a high wind, especially in Upper Burma.
- ခွယ်ထိုး, *v.* to strike powerfully, as the rays of the sun.
- ဇာမြတ် (from ဇာထိ), *n.* the earliest grass ; coeval with the sun and the earth, မြတ် ; horses are very fond of this kind of grass.
- ညာသီး, *n.* fruit that faces the rising sun.
- တက်, *n.* the ascent of the sun, the forenoon.
- ထိုး, *n.* a sextant.
- ထီးဆောင်း, *n.* an imperfect halo of the sun ; *comp.* နေဆိပ်ပွဲ။
- ထွက်, *v.* to rise as the sun.
- ထွက်ဘုရင် (*pron.* နေခွက်ဗထင်), *n.* King of the Rising Sun ; formerly a title of the King of Burma.
- ထွက်ထမြူ (*pron.* နေခွက်ထမြူ) (from မြူ, to project), *n.* the appearance of the upper edge of the sun when rising. [နေဝင် ဘုရင် was a title conferred on some Shan Sawbwas by the Kings of Burma.]
- ထွက်နေဝင်, *adv.* from sunrise to sunset.
- ဖုခံသီး, *n.* a fruit that is ripened in the sun ; လောင်းမိဂ်ခံသီး။ ထင်းမိဂ်ခံသီး။

- နေမျိုးနေကြာ (from အမျိုးအကြာ), *adv.* without profit (infrequent);
နေကြိုနေကြား နေကြိုနေကြားသီးသည်။
- ခက်, — ခက်ကောင်း, *v.* to feel indisposed, out of sorts. [နေခက် is an Upper Burma expression.]
- ထိုင်, *v.* same as နေ, but conveying a more permanent signification; ခင်းထွားသည်အရပ်တွင်နေထိုင်သည်မှာ ထယ်ထောက်ကြာ ဖြစ်။
- ခင်းထိုင်ခင်း (*pron.* နေခင်းထိုင်ခင်း), *n.* place of residence, an abode, နေခင်းထိုင်ခင်းသာယာသည်။
- ဖြည့်ထောင်, *n.* an honoric name formerly applied to His Majesty the King of Burma's dominions.
- ရပ်, *v.* to remain behind.
- ရာကျ, *v.* to become settled, to be nicely adjusted, managed, or arranged, to be completed satisfactorily; သည်အမှုနေရာကျ အောင်မြင်နေမောင်ရယ်, arrange this matter so that it may be satisfactorily completed, brother.
- ရာချွန်, — ရာလွတ်, *n.* situation more honourable than the following.
- ရာငါးထွယ်, *n.* the five posts of honour or places of sitting in the royal presence; ထောင်နေရာ၊ ခူးနေရာ၊ စနည်းနေရာ၊ အတွင်းသဝေါ၊ ဖြစ်ထဝေါ။
- ရာထိုင်, *n.* a cushion; ဖို၊ နေရာထိုင်သင်ဖြိုး။
- ရာဖို, *n.* same.
- ရာဝပ်, *v.*; *see* နေရာကျ၊ နေရာသေဝပ်။
- နေ, *n.* a day, from sunrise to sunset; opposed to ညဉ့်; *comp.* ရက်, a natural day of 24 hours.
- ကောင်းရက်သာရွေး, *v.* to select a propitious day for an undertaking.
- ခင်း, *n.* the middle of the day from about noon till about 3 p.m.
- စားဌား (*pron.* နေ့စားဌားသည်), စားငါး (*pron.* နေ့စားငါး၊ — စားထိုင်), *v.* to work by the day.
- စေ့ထစေ့, *v.* to be fulfilled, as the time of a woman who is enceinte.
- စားထိုက်, *v.* to engage one's self and serve for day wages.
- စွဲ, — စွဲရက်ချုပ် (စွဲ), *n.* a record of the time and circumstances of one's birth, taken for astrological purposes.
- နံ, *n.* the day of the week on which one is born; *see* § 2.
- နပ်, *n.* a bad day, either one spent in vain, or one marked by unlucky indications; ရက်ပုပ်ဖြစ်သခါးရက်။
- ထယ်, *n.*; *see* နေ့ခင်း၊ နေ့လယ်ကြောင့်ထောင်, in broad daylight (*lit.* in broad, staring daylight).

နေဝါ, *n.* lessons to be learned or recited (မိနည်းငါးကျမ်း၊ ထုတ်ထုံးကျမ်း, &c.).

—သင့်နံသင့်မှည့်, *v.* to give a name so that one of the letters belonging to the day on which a person is born begins the name.

နဲ, *v.* to be loose, unfirm ; နုန့်သည်. Der. ချဲနဲ။ နုန့်နဲ။ and နဲ။ ကျွန်ုပ်တို့တားချင်းနဲနေထိုင်သမင်းအစားရောက်သည်။ သည်ထိုင်နဲထွေပြီထဲထော့မည်။ ပညာသမာဓိနည်းသောသူများ။ သူတပါးလှုပ်ရှားထိုင်းနဲသည်, those who are deficient in wisdom and tranquillity of disposition are agitated whenever others assail them.

နဲး, *v.* ; *see* နည်း, to be few.

နောက်, ၁, *n.* the space behind (a thing) ; *sometimes* past time, အရင်, but commonly future time, ၅၅. Der. အနောက်။

—ကျ, *v.* to fall behind, be late ; ခင်သျားနောက်ကျထိုစားစရာသောက်စရာထုန်ပြီ, as you are late, all the eatables are finished.

—ကျဲ့, *v.* to be contracted or small behind.

—ခေါက် (from အခေါက်, a time, turn), *n.* a future time ; နောက်ထခေါက်။

—မိ, *v.* to keep behind from reluctance to come forward ; ဝမ်းနောက်ကဆာပြန်ထိုမိနေသထဲ။

—မိုင်း, *v.* to turn the back in contempt ; ကြောမိုင်းသည်။ နောက်မိုင်းနေရမည်လား။

—ချေး, *n.* cow-dung, manure ; scarcely, if ever, applied to the dung of other animals ; ဆင်ချေး၊ မြင်းချေး။

—ချေးချ, *v.* to manure (vulgar—မြေကြွေအာကျေး, polite).

—ချေးပိုး, *n.* a kind of beetle.

—ဝ, *n.* the spot where the hair on the back of the head commences.

—စေ့, *n.* the protuberance of the occiput.

—ဆက်တွဲ, *n.* a supplement [as to a Gazette, or any publication].

—ဆံ, *n.* the hair on the back part of the head.

—ဆုတ်, *adv.* retreatingly, retrogradingly ; *v.* to retrograde, fall back, retreat.

—ဆုံး, *a.* last, final.

—ဆုံးပိတ် (from နောက်ဆုံးပိတ်), *n.* the very last ; နောက်ဆုံးပိတ်ပွားသည်။ နောက်ဆုံးပိတ် (၅) ရောက်သည်။

—ဆင်, *n.* the rear of an army or fleet.

- နောက်ထပ်၊ *adv.* again, once more ; နောက်ထပ်တစ်ကြိမ်၊ come again, another time.
- ထင်၊ *adv.* immediately ; နောက်ထပ်လိုက်ခဲ့ပါ။ နောက်ထပ်ချင်းလိုက်ထွားသည်။
- ထိုးသေနတ်၊ *n.* a breech-loading musket, rifle, gun ; ထေးတွင်သေနတ်၊ a rifle or gun with Snider action.
- ထောက်ကြောခံ၊ *n. lit.* a back prop or stay ; *fig.* stay, prop, support ; နောက်ထောက်ကြောခံမရှိလိုအားနည်းပါသည်၊ as I have no stay or support, I am diffident.
- နောက်က၊ *n.* past time ; နောက်နောက်ကလွန်ခဲ့သမျှဝန်ချပါ၏။
- နောင်၊ *n.* future time, *see* နောင်။
- ပိတ်ဘိနပ်၊ *n.* a shoe or boot (European style) ; ဗွတ်ဘိနပ်။
- ပိတ်ခွေး၊ *n.* iron ring or band at the end of a da handle ; *fig.* ထားမနောက်ပိတ်ခွေးထောက်မျှအစိုးတန်သည့်သူဟုဟုတ်ဘူး။
- ပိုးကြိုက်၊ *v.* to love in secret with or without knowledge of the person loved ; very frequently —ပိုး is oftener used alone ; ထမ်းလှိုင့်ကြိုက်။
- ပိုးဝေ၊ *n.* a wind directly aft.
- ပြင် (ပင်)၊ *n.* the mark နောက်ပြင်ထောင် ; small strips of bamboo used by the Burmese royal family in the same way as တနုတ် by pōngyis.
- ပြန်၊ *adv.* backwards ; နောက်ပြန်ကောင်း။ ခြေပြောင်း။ နောက် ပြန်ပြောင်း။ နောက်ပြန်လှ။
- ပယ်၊ *n.* the back part of the head just below the protuberance of the occiput.
- ပယ်တွင်း၊ *n.* same ; နောက်ပယ်တွင်းနက်သောသူများပျင်းတတ်သည်။
- ပေး၊ *n.* the back side or back precincts of a house.
- ပေးနောက်ဖို၊ *n.* same.
- ရောင်လိုက်၊ *v.* to follow at a distance for the purpose of watching ; ဟိုလူကိုနောက်ရောင်လိုက်ထွား၊ follow and watch that man.
- လိုက်နောက်ပါ၊ *n.* a follower.
- ထွယ်၊ *n.* a large basket suspended from the shoulders or the forehead.
- ထွယ်အိတ်၊ *n.* a bag suspended from the shoulders.
- ထွယ်ပုံး၊ *n.* a large oval basket (with cover) thus suspended.
- သားနောင်ထာ၊ *n.* posterity ; နောက်သားနောင်လာတဲ့ မှတ်သား ရပ်စရာ ရေးသား၍ ထားခဲ့သည်။ နောက်သား နောင်ထာ စားသောက် ရပ်စရာ ဥပဇ္ဈိန်ပိုက်မျိုးခဲ့သည်။

နောက်, ၂, *v.* to be dirty, foul (as water), turbid, not clear, not transparent ; ကြည်, မကြည်သင်။ Der. စိတ်နောက် and နောက်။ ထပ်သည့်ရေနောက်ပါကထား။ ကျွန်ုပ်သည် ကနောက် နောက် ကျိကျိရှိသည်, I am in a very perturbed frame of mind today.

—ကျိ, *v.* ; see the parts.

—ကျိ, *v.* ; see နောက်။

နောင်, *n.* future time ; sometimes used as a verb in the participial form, *e.g.*, နောင်သော ကာလ။ နောင်သော အခါ (နောင်ခါလာ နောင်ကာလေးပေါ့) နောင်အရေးကိုမျှော်မြင်နိုင်မှကောင်းသည်။

နောင်ဝ (from နောင် and တ), *n.* regret, repentance.

—ရ, *v.* to regret, be sorry for, repent of ; အမှုဖြပြီးနောက်မှ နောင်ထရသည်။

နောင်ထေဝီ (from အနောင်), *n.* elder brother, royal or divine ; နောင်ထေဝီဘုရင်မင်းခေါင်း။ နောင်တော်မင်းမြတ်။ နောင်ထေဝီအရိပ်မင်း။ အကျွန်ုပ်သည်။ နောင်ထေဝီထံအိမ်ရှေ့စဉ်းစီစဉ်နေသည်ကာလ။ နောင်ထေဝီအားထိုးပါးသောထံဖြင့်။ ရန်သူ နှစ်ထိုးထားပြန်မှားမိသောအရာမရှိစဘူး, (Elder) brother King Areihta when I dwelt in your presence in the enjoyment of an heir apparent's estate, never was there an instance of my transgressing against you in the attitude of an enemy in deed, word or thought. [The four Buddhas preceding Gaudama are styled နောင်ထေဝီ, *e.g.*, နောင်ထေဝီကဿပ, whereas အရိမထေဝီ is styled ညီထေဝီ].

နောင်နှင့်, *adv.* backwards and forwards, to and fro (obsolete).

နောင့်နောင့် or နောင်နောင်, *adv.* ringingly ; ခေါင်း သောင်းသံ နောင် နောင် ကြားသည်။

နောင်နှင့်, *adv.* applied to the tinkling of smaller bells ; ဆည်းတည်း (ဆွဲတွဲ) ထံနောင်နှင့်နောင်ကြားသည်။

နော့, *v.* to be immodest, indecent (infrequent) ; ကနော့သည်။ ကမြင်းထည်။ ကလက်သည်။ တယ်နော့သည်လူ။

နော့နော့, နော့နော့, *adv.* in a weak, infirm manner ; သည်လူထမ်းရှောက်သည်မှာနော့နော့ထပ်နိုင်သည်။

နော်, *verbal affix* soliciting acquiescence ; နာနာနာလာပါနော်, come tomorrow, won't you ? sometimes used by itself following something previously said ; ထပ်ထပ်လာပါနော်ဆရာကလေး, be sure to see, won't you, little teacher ? In parts of Upper Burma, at Bhamo, Wuntho and Katha, နော် is pronounced နော။

နွှ်, *v.* to prevail, conquer, overcome ; အောင်သည်, to be competent to (perform), to abound, be prevalent ; များသည်။ အားကြီးထည်, to be overmuch, excessive, as salt, ngapi, or oil in a

dish, to conduct one's self, to behave ; သည်လူကိုမိန်းမတတ်နိုင်သည်။တတ်သည်လူဆိုနိုင်ခက်သည်။တတ်သည်မိန်းမတပေါ်သရေနိုင်သည်။

နိုင်း (pron. နန်းချင်း), *adv.* by equal weight [in equal proportions or quantities ; to be on a par, *e.g.*, မြင်းကိုစပါးနှင့်ကုသးဝဲနိုင်းချင်း စပ်ကျွေးပါ။ ကျွန်တော် ထုံးဟူးထုပ်သည်မှာ ထက်ခနိုင်းချင်းပေးရသည်.]

—ထက်စီးနင်း, *adv.* in a domineering, overbearing manner ; နိုင်ထက်စီးနင်းပြသည်။

—နင်း, *v.* to be master of ; အမိန့်တော်မြတ်ကိုတိဆန်ထွင် နိုင်နင်းအောင် ဆုမ္မရမည်။

နိုင်ငံ, *n.* a kingdom, a country under one jurisdiction or government ; တိုင်းနိုင်ငံ, authority, power (also used figuratively, *e.g.*, ဝတပ္ပာနိုင်ငံ, the domains of lust ; လောဘနိုင်ငံ, the domains of cupidity).

—ခြားမင်းကြီး, *n.* formerly the Minister of Foreign Affairs at Mandalay.

—ခြားဝန်ထောက်, *n.* assistant to the above, နိုင်ငံခြားဝန်ထောက်ဦးချိန်။

နိုဝင်တာ (Eng.), *n.* November ; နိုဝင်တာလ။

နို့, ၁, *n.* the breast of a female, နို့ဆုံးရင်သား။သားမြတ် ; milk, နို့ရည် ; the spout (of a pot, &c.), နို့ထိဆီး. Der. အနို့. Foreigners, but especially Europeans, frequently when asking for cow's milk use the word နို့ by itself. This is incorrect, as နို့ means a breast ; နားနို့ is the correct term. နားနို့ is frequently *pron.* နနို့။

—အပ်ခဲ, *n.* (curdled milk ejected from the stomach of an infant).

—အပ်စေ့နံ, *v.*

—အုံ, *n.* the breast of a female, an udder.

—ကြက်တက်ရည်, *n.* the serum or thin watery part of milk from the curd ; *comp.* ဒိန်ရည်။

—ကွာ, *v.* to be weaned.

—ခဲ (ခဲ), *n.* curdled milk, curd ; နို့ရိင်။

—ခွါ, *v.* to wean.

—ခွဲ (ခွဲ), *v.* to wean.

—ဇာဏာ, *n.* rice boiled in milk.

—ဇည်, *n.* milk preserved in hermetically sealed tins.

—လားနွားခဲ (pron. နို့လားနုခဲ), *n.* a milch cow, *see* နို့ညှစ်နွားခဲ။

နိး မိုင်, *see* နိးသး (နိးသ).

—နိး, *v.* to suck milk ; *n.* a suckling, နိးမိုထူငယ် ; နိးမိုဖက်, a friend of childhood of one's own age, a foster brother.

—ဆာ, *v.* to be hungry for milk (as an infant) ;

—ဆာ, *n.* ခုငါး ; ခုငါး

—ဆာ, *v.* to milk.

—ဆာနွား, *n.* a milch cow.

—ဆာ, *n.* a child who is about to be weaned in favour of a younger child.

—ထိုက်, *v.* to nurse, give milk.

—ထိုက်, *n.* a dug, the teat of a breast (နိးထိုက်ကြီးသည်။နိးထိုက်ငယ်။)။

—ထိုက်, *n.* a wet-nurse.

—ထွက်, *v.* to yield milk.

—မြက် (from မြက်, to stick in the throat), *v.* to be deprived of the mother's milk.

—ရည်, *n.* milk ; နိးရည်ကောင်းသည်။ နိးရည်ကောင်းထွက်။ သားထွားကျင်းသည်။အမိနိးရည်ဝင်သည်။အမိနိးရည်မဝင်သေး။

—ရည်ထည်, *v.* to secrete a milky fluid, as cereal plants ; စပါးနိးရည်ထည်။မြောင်းဖူးနိးရည်ထည်။

—ဆည်, *n.* a milk-woman, a wet-nurse (any vendor of milk) ; အမိမမာထိုနိးရည်ဌားထိုက်သည်။

—ထီး, *n.* a nipple, pap, the teat of a woman.

နိးထပ်ဝာ, *n.* a legal notice.

နိး, 2, corruption of ထို, thus နိးမှကြောက်စည်။

နိး, 1, *v.* to awake (*intrans.*). Der. နိး။

—ကြား, *v.* to awake easily ; အဆိပ်ထက်သည်, to be on the alert, to be vigilant, watchful ; နိးနိးကြားကြားအိပ်ကြနော်။

—ချပ်, *v.* same (infrequent) ; ထခါထည်းအိပ်ပျော်သွားသည်။ နိးချပ်ခြင်းမရှိ။ ညကထထိထား၍အိပ်ရသောကြောင့်ထခါထခါအိပ်ချပ်ခြင်းရှိသည်။

—နာ, *v.* to listen with attention and deference ; မင်းငါ့စကားမနိုးမနာထထပြုထက်သည်။ မင်းထိုကျွန်ုပ်စကားကိုမနိုးမနာထထပြုထက်သည်, you are in the habit of paying no deference to what I say.

နိး, 2, *verbal formative* ; နိးနိး same as စနိုး, *see* Grammar, sec. 125, 4th. [*N.B.*—Denotes what is likely to be or to take place, sometimes admitting an affix of tense between itself and the root, as သထော့ထောက်နိးနိးထင်သည်, he thinks that the ship

will arrive ; သင်္ဘောသေက်မှီးမှီး စောင့်နေသည်, he is waiting, expecting that the ship will arrive ; ခင်အေးသော်မှီးမှီး စောင့်နေသည်, I was waiting, expecting you would call me, sir ; မှီးမှီးလိုက်သွားသည်, I followed, expecting to overtake (him).]

မှီးမှီးနောင်နောင်, *see* နောင်နောင်။

နှင်းနက်, *n.* a kind of plant (Pali ဟရေဏက).

နှယ်စက္က, *n.* a currency note ; ချက်ထက်မှတ်, *n.* a cheque.

နှင်း, *v.* to be dull, faded, wilted ; မထန်းညှိုးသည်, to be worn out, exhausted from any cause ; *comp.* နှိမ်း ခင်အေးသည်ထိုပြောပေဒတံ ထိုဂုဏ်အသရေနှင်းခြင်းမရှိ, though you should speak thus, sir, my character is not blighted.

—ချို, *v.* to be weak and infirm.

—နယ်, *v.* same.

—ပါး, *v.* to be in distressed or needy circumstances ; usually preceded by ထင်းရဲ ; ထင်းရဲ နှင်းပါးသောကြောင့် သူထပါးပရိယာတ်တံ နှိမ့်ဝင်နိုင်ပါ။မလို နှင်းပါး။မရှိနှင်းပါး။

—ရိ, *v.* same, 2nd def.

—ထောင်း, *v.* to be faded and old (as clothes).

နှယ်, *v.* to stretch along, as a creeper ; တနှယ်ငင်ထပ်ပါ။

—ကွန်းအဖြူ, *n.* the moon-flower, *Calonyction Roxburghii*, *M.*

—ချို, *n.* a sweet creeper (wild, *M.*), liquorice.

—ဝပ်, *n.* the *Symphorema involucratum*, a leaf-shedding large woody climber, bearing little clusters of white flowers.—*K.*

—ညှိ, *n.* a kind of creeper, an undescribed species of thunbergia, much used in making fish-traps (ယင်း), *M.*

—နီ, *n.* the hairy letsomia, *M.* ; နှယ်နီဖြေရှောက် [very destructive to gourds].

—ပင်, *n.* any creeping plant.

—ပေါက်မှတ်, *n.* a kind of bird (Pali ဥက္ကယ).

—ဖတ်, *n.* the creeping bauhinia, *M.*

—ထိမ်း, *n.* the spiral winding of a creeper.

နှယ်ထာ, *n.* the twelfth month ; တပေါင်း (obsolete) ; နှယ်ထာတပေါင်း ခက်ကောင်းရာကုရာကတည်း။

နီ, 1, *n.* the sediment of muddy water, whether deposited as alluvium on the bank of a river (ညှိ), or as settlings in a vessel ; *comp.* အနပ်, အနည် and နန့်။

နွံလှ, *v.* to become deposited as the aforesaid, or collect as settlements in a vessel; ဖန်ခွက်ထဲမှာရေနောက်သည့် မနောက်သည့်ဓပြောနှင့် ထော့နွံတောင်တင်သေးသည်။

— နပ်, *n.* same.

နွံ, 2, *v.* to sink, become low, as a spot of ground, or a post in the ground, to be submissive, compliant; not used singly. Der. ဘျိုးနွံ and next နွံလှသည်။နွံဆင်းသည်။

— နနာ, *v.* to listen with respect; *comp.* နွံနာ။ သည်မြေကြီးနွံလှထွားထိုစဉ်မိန့်သည်, owing to the earth sinking, the house is low; သည်လူကိုထခါတည်းနွံနာအောင်ဆုလှိုက်မည်, I will admonish this man so as to make him instantly submissive.

နွား, *n.* a taurus, one of the species which includes the bull, ox, and cow; a block on a cross beam to receive the foot of a short post. [The following are some of the flexures (ဆွေ) of bullocks, namely, ဆိပ်ပျောင်ဝပ်။မည်ကြီးပိတ်။ ထောက်တွဲနီထို။ဆွေချက်ဖောက်။ဆွေချက်ကြား။လျှပ်တပြက်မွေး။ဝါစေ့ထထိုး or ထဝါးစေ့ပျောက်။ the paces of a bullock are အပိုင်သွား။ ခါးဆုံပြေး or သမင်ပြေး။ မြေဆင်သွား] [နွားအိုမြတ်နုကြိုက်, *lit.* 'the aged bullock loves the tender grass'; when applied figuratively it means that old men are partial to young wives.] နွားတဘက်ကောင်းထိုချောင်းမလှူးနိုင်။ meaning that *united* action is necessary in carrying out an undertaking with others.

— ထန်ကြိုး (*pron.* နဂန်ကြိုး), *n.* reins to guide oxen.

— ကျောက်, *n.* the cow-pox.

— ကျောက်ထိုး, *v.* to vaccinate.

— ကျောင်း, — ထိန်း, *n.* a cow-herd.

— ထီး, *n.* a bull or ox.

— နောက် (*pron.* နနောက်), *n.* an animal a cross between a bullock and a buffalo, with horns and fore-quarters like a buffalo and body and hump like a bullock.

— နို့ (frequently *pron.* နနို့), *n.* cow's milk.

— ပေါက်, — ပိုက်, *n.* a bullock, steer.

— ပြီး, *n.* an ox, နွားသင်း။နွားသင်းပြီး။

— ဓ, *n.* a cow (frequently *pron.* နဓ).

— ဓထန် (pron. နဓနန်), *n.* a heifer.

— ဓနိသံလျက်, *n.* the *Capparis horrida*.

— ဓလိုက်စောင် (*pron.* နာလိုက်စောင်), *n.* a kind of coverlet woven in Upper Burma.

— မိုင်းသွင်းချိန်, *n.* the time wild cattle are driven into the pen, about 6 p.m. The Burmese have a dislike to sleep at this time as they believe that the power of Prétas (ပိတ္တာ) and other monsters is in the ascendant.

နားထိန်း (*pron.* နာထိန်း), *n.* a bullock that breathes stertorously, owing to some disease.

—ထည်ရှိ (*pron.* နားထည်), *n.* the hump between an ox's shoulders (the "Ox hump"), a mountain east of Tavoy, about 6,000 feet in height; နားထည်ရှိတောင်။

—ဇားဥထထ (နားဇားဥထထ), *n.* the chief bull of the herd; *see* ဥထထ။

—ဝန်ထင်, *n.* a bullock pannier.

—ထိုး (*pron.* နာထိုး), *n.* a bull (နားထိုးကြီးပြတ်, a term of reproach applied to men of strong, ungovernable, sensual appetites; very similar to ထောင်သင်းခွေး in meaning).

—ထွေးသောက်, *n.* a kind of bird whose note is said to resemble the lowing or bellowing of a cow (Pali သင်္ဃဇေတုက).

နွေကာလ, *n.* the hot season; *comp.* ဥထ။ နွေရာသီ။ နွေဥထ။ နွေခေါင်ခေါင်။ [ဤပုတ်ပေါင်းသံထောင်းနွေထ။ မီးပွားကျ။ ပုတ်ပေါင်း, an obsolete word signifying the same as နွေ။ သံထောင်း is still used in colloquial, *e.g.*, နွေထသံထောင်းပေါက်ပြီ။ မီးထင်း ကိစ္စ။ မိုးရိပ်ရပါသည်။]

နွေး, *v.* to be warm, less than ပူ; ရေနွေးမျိုးသည်။ သည်အင်္ကျီ တယ် နွေးသည်။ ဆောင်းအခါဝတ်တိုကောင်းပါရဲ့။

နွဲ့, *v.* to bend flexibly, pliantly; *comp.* ဝွဲ့, to wheedle as a child.

—ဆိုးဆိုး (*pron.* နွဲ့မိုးဆိုး), *v.* to wheedle as a spoilt child, အနွဲ့ထွန်း။

—နောင်း, *v.* same; နွဲ့နောင်း။ မောင်ရှင်လောင်းလေး။ အကြောင်းသင့်ထွပေရဲ့။

—ပါး, —လျှ, *v.* to be slender and supple as the limbs; ခြေထက် နွဲ့ပါးသည်။ အားနွဲ့ပါးသည်။

—ထိမ်း, —ထိုင်, *v.* same; နွဲ့။

နှက်, *v.* to beat (obsolescent); ရိုက်သည်, to beat or drive in or ram down.

နှင်, *v.* to drive, drive along, to drive away; ဝတ်သရာကမီးရထားကို နှင်၍သာရန်ထုန်မြို့သို့အချိန်၌အောင်ရောက်သည်, it was only because the engine-driver "drove" the engine that we arrived punctually at Rangoon; မြင်းကိုကြပ်ထုံးထွင်းပြီးနှင်ထားသည်။

—ချ, *v.* (to cast out, turn out of house and home); *see* the parts; နှင်ခြင်း။ ကျွန်ုပ်တို့အနီးကတစ်နှင်ချလိုက်ပါသည်။

—ထံ, *n.* a stick to drive with, a horsewhip.

—ထုတ်, *v.* to drive out, expel, banish.

နှင်နှင် (in colloquial usually *pron.* နှင်နတ်), *a.* common, middling, not distinguished; သူ့ကိုနှင်နှင်လှပွတ်သလား, do you con-

sider him an ordinary kind of man? နှင်နှင် and သာမည are frequently used together. In the above example သာမည might have been added, *e.g.*, သူလိုသာမညနှင်နှင်လူမှတ်သထား။

နှင့်, 1, *noun affix, connective*, with, together with; မောင်အွယ်လင်း မောင်အိုးမောင်နှင့်သွားသည် or မောင်အွယ်လင်းနှင့် မောင်အိုးမောင်အလှူသွားကြသည်; *sometimes instrumentive*, by means of, ခုတ်နှင့်ရိုက်သည်။ ထွေနှင့်သွားသည်; *sometimes causative*, on account of; ခင်အသွားမထားသည်နှင့် ကျွန်တော်အိပ်ပျော်သွားသည်။ ဂိုက်ဆန်ကြေးငွေမရှိသည်နှင့်အိပ်ငြိန်သွားသည်။

နှင့်, 2, *verbal affix, imperative in a negative sentence*, ထင့်; မရတ်နှင့်။ မလှင်နှင့်။ မသွားနှင့်, prior, future; ခင်အသွားသွားနှင့်တော့။ ကျွန်ုပ်အရင်ရောက်နှင့်သည်။ နားကြံနှင့်မို့ရဲ့။ သူမိုးကလည်းအိပ်၍နေနှင့်လေ၏။

နှင်း, 1, *n.* dew, fog, mist; ဆီးနှင်း။ နှင်းခါး။ နှင်းခါးရိုက်။

—ကွဲ, *v.* to clear, or lift, as a fog.

—ခဲ, (ခဲ), *n.* frost, hoar frost.

—စင်, *n.* a temporary shed roofed with tan leaves, or straw, used in Upper Burma for keeping cattle in. Members of a family often assemble in it (after lighting a fire) to warm themselves.

—ထိပ်, *n.* a dew cloud.

—ဝိတ်, *v.* to be dense as a mist or fog; နှင်းလည်။

—ပတ်, *v.* to beat in as dew.

—ပေါက်, *n.* a dew-drop.

—ရိုက်, *v.* to be sprinkled with dew; နှင်းခါးရိုက်သည်။

—မေ, *v.* to be misty, foggy; နှင်းလည် used in Upper Burma.

—သီး, *n.* a dew-drop suspended on a leaf (a term applied by cock-fighters to game-cocks which have not had the blood washed off them, causing them to have white spots over their bodies; မင်းကြက်သွေးပြောင်အောင်မဆေးထိုးနှင်းသီးကုန်ပြီ)။

—ထုတ်, *n.* Scotch lawn; နှင်းထုတ်ပိတ်။

နှင်း, 2, *n.* the tuberose, any land lily.

နှင်း, 3, *v.* to give, deliver over, transfer the owning of for a time or for ever; *comp.* အပ်နှံ and ပေး။ ခမည်းတော်ထိဝရာဇ် မင်းကြီးသည်သားတော်မိတ္ထည်းမင်းအသုံး။ ထီးနန်းကျိနှင်း၏။

နှင်းအိပ်, *n.* the double-flowered clerodendron.

နှင်းခူ, *n.* a kind of whitlow; နှင်းခူပေါက်သည်။

နှင်းဆီ (ပင်), *n.* a rose tree, the oil of roses; နှင်းဆီပန်းပင်။ နှင်းဆီပုအိုး။

၁၆၊ ရည်, *n.* rose water.

၁၆, ၁ (from ၁၆ထိုး, the heart).

—ချိုက် (မြိုက်), to relish ; mostly used in the adverbial form, ၁၆၁၆ချိုက်ချိုက်, relishingly ; ယခုချိုက်သားထိုးထိုး၁၆ချိုက်ပါပြီ။

—မြိုက်မြိုက်, *adv.* from next ; ၁၆မြိုက်မြိုက်ကောင်းကောင်း၁၆ထွန်ပင်ထိုက်သည်။ ၁၆မြိုက်မြိုက်။

—မြိုက်, *v.* to grudge, be unwilling to part with, to regret the loss of ; သည်သူဥစ္စာပစ္စည်းအထွန်၁၆မြိုက်ထုတ်သည်။ (၁၆မြိုက်)။

—မြို, —ထိုး, —ထိုး, *v.* ; see next ; ထိထွန်းစင်းသည်။ ဖုထာထိဒေဝီမိဖုရားကြီးအား။ အထွန်၁၆ထိုးမြိုက်နိုးကြင်နာသောကာလ။ ထိုးအခါထိကြားစင်းသည်။ ငါ၏ မိဖုရားကြီးမြိုက်သည်ကိုမြိုက်၍။ ဖုထာထိဒေဝီအား။ ထိုးပါးသောအထွန်။ ယခုမြိုက်၍ပြီ။

—သက်, *v.* to like, be pleased with ; ကြိုက်သည်, to love, esteem ; ချစ်သည်။ ခုနက်သည်။ မြိုက်နိုးသည်။ —ခင်ဗျားကြိုက်ပုံစံပုံမျှားကိုကျွန်တော်က အပိုကြီးမ၁၆သက်ထွန်ပါ။

—ထိပ်, *v.* to become composed, quiet, easy in mind.

—ထိပ်စေ, *v.* to quiet, pacify, console.

၁၆, ၂ (from အ၁၆), *n.* a year.

—ထူး, *v.* to commence, come in, as a new year ; ၁၆သစ်ထက်။ ထူးသည်။

—ချို, *v.* to pass a year without bearing, as some trees ; used adjectively, having past a year, being more than a year old, as grain, oil, wine, &c. ; ၁၆ချိုထီးထုတ်သည့်သရက်ပင်။ ၁၆ချိုပေါးစားမကောင်းပါ။ ၁၆ချိုထီးထိုး၁၆ကောင်းပါသည်။

—မြိုင်းထွန်, *v.* to calve once a year (a term applied to buffaloes and cows) ; ၁၆မြိုင်းထီး, *v.* to bear fruit as a tree *within* the year it is planted (or raised from seed).

—စဉ်ထာဝရ, *adv.* year by year, perpetually ; ၁၆စဉ်ထာဝရစွဲထေ့။

—စဉ်ပွဲ (ပွဲ), *n.* an anniversary festival.

—စာမြေချ, *v.* to work land (in Upper Burma) by the year, by payment of money to the landlord.

—ထန်းထရက်, *n.* a new year day.

—လည်, *v.* to turn a year, be more or larger than a year, be above a year old ; အခါလည်သည်။ အကလေးမွေးမြူသည့်၁၆၁၆လည်ပြီ။ ခင်ဗျားထွားခါ၁၆လည်ခါထွားရှိပြီ။ ယခုမြိုက်ထာထေ့သည်။

၁၆, ၃, *a.* two ; ၆ [၁၆ထိုးထိထိထိ applied, in rather a bad sense, to persons whose aims and interests are identical].

၁၆, ၄ (from ၁၆, to sink), *v.* to make to sink, to immerse ; *comp.* မြိုက်။

နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာ, *n.* the ordinance of baptism.

—ခြင်းမင်္ဂလာပေး, *v.* to baptize.

နှစ်မ (*pron.* နှမ), *n.* a man's sister, younger than himself; *comp.* အစ်မ [a polite substitute for မိန်းမ, မထားနှစ်မခင်ပွန်း Burmese husbands usually address their wives as နှစ်မ when writing to them, *e.g.*, ကြားရောက်လိုက်ပါသည်နှစ်မဖြစ်သူမင်းသွယ်].

—စုံ, *n.* corruption of နှစ်ပါးစုံ, husband and wife collectively [နှစ်ပါး (*pron.* နှမစုံ) ရသည့်သား, the joint offspring of a man and woman in contradistinction to children by a former husband or wife]; နှစ်ပါးစုံ (*pron.* နှမစုံ) ပစ္စည်း, property conjointly belonging to husband and wife.

နှစ်ထုံး (*pron.* and frequently written နှစ်ထုံး) (from အနှစ်, the substantive part of a thing, and အထုံး, round), *n.* the heart; မိတ်။မိတ်နှစ်ထုံးနှစ်ထုံးအထို, the desire of the heart.

—ကောင်း, *v.* to be of an amiable disposition, တယ်မိတ်နှစ်ထုံးကောင်းသည်လူ။

—ကျဆုံးခြောင်း, *v.* to be uneasy in mind, to have a feeling of constraint; နှစ်ထုံးအိုက်။နှစ်ထုံးကျိတ်အိုက်။နှစ်ထုံးမြိုခြင်း။

—ကြေကွဲ (နှစ်ထုံးကြေကွဲ) (*pron.* နှစ်ထုံးကြေကွဲ), *v.* to be melted with sympathy, broken down with grief for others; မိတ်နှစ်ထုံးကြေကွဲသည်။ဦးတရပ်မြို့ဆုံးသည်။မာအလွန်နှစ်ထုံးကြေကွဲရာကောင်းပါသည်။

—ခုန်, *v.* to palpitate from weakness or disease (or fear).

—စွဲ, *v.* to be fixed on the mind; used as a noun; it would seem to mean inclination, desire, cleaving; ငါ့သွေးထော်နှစ်ထုံးထုသည်သာထိုက်တန်သည်။ဟူ၍ငါ့နှစ်ထုံးစွဲဟောင်းလည်းမရှိ။

—ထုန်(နှစ်ထုံး), to palpitate from fear; ကျွန်တော်နှစ်ထုံးပန်းနားထုန်ထို, my heart went pit-a-pat.

—ထား (*pron.* နှစ်ထုံးဒါး), *n.* the attitude of the mind; as a verb has the same meaning as သထောထားသည်, *e.g.*, ကျွန်တော်က အသင့်အတင့်ဖြစ်အောင်နှစ်ထုံးထားသည်။ သူကသာရန်ငြိုးဖွဲ့ပါသည်။အကျွန်ုပ်သည်နောင်တော်ထံအိမ်ရှေ့စည်းမိပ်နှစ်ထုံးနေသည်ကား။ နောင်တော်အား ထုံးပါးထောက်မြင့် (ကာထကံ။ ဝစိကံ။ မနောကံ, *i.e.*, by deed, word, or thought); ရန်သူနှစ်ထုံးထားဖြစ်မှားမိသောအရာမရှိစေ။

—ထားမြင့်, —နေမြင့် (နှစ်ထုံး), *v.* to be high-minded, proud; မိတ်မြင့်။

—နာ (နှစ်ထုံး), *v.* to loathe in the stomach, be sick at the stomach; [figuratively abhor, detest, to be wounded in feeling (မိတ်နာ); သည်အစာကိုစားလျှင်ထပ်နှစ်ထုံးနာသည်။ သည်သူကိုကျွန်ုပ်မြင်ရလျှင်နှစ်ထုံးနာသည်, I feel a loathing when I see this man].

—နောက်, *v.* to be disturbed in mind; မိတ်နောက်သည်။

—ပူ, *v.* to be distressed in mind; နှစ်ထုံးမြိုခြင်းနှစ်ထုံးပူပန်။

နှဲထုံးရှို (နှဲထုံး), *v.* to retch, heave, make an effort to vomit ; ရှိုသည်၊
နှဲထုံးတမျှရှိခြင်းသည်။

—မူ, *v.* to be attentive, heedful ; ထိထားသည်။

—မွှေးလျှော်, *v.* to be pleasing, delectable to the senses.

—ရည်, *n.* mental faculty (နှဲထုံး) ရည်ကောင်းသည်၊ နှဲထုံးရည်ရှိသူရည်
ရှိသည်။ နှဲထုံးရည်ဖြင့်, to be proud-spirited ; ထည်ဆရာကြီးနှဲထုံး
ရည်ထက်ရှိသည်, this great teacher has much mental abili-
ty.

—ရည်ထက်ရုံးရည်, *n.* mental and physical faculties.

—ရှ, *v.* to be slightly irritated, nettled.

—ထွေဆောင် *v.* to use persuasion in a contest ; *comp.* ထက်ရုံးထွေ
ဆောင်သည်။

—ထာ, *v.* to be easy in mind.

—သင်းပွတ်, *n.* heart and liver collectively.

—သန့်, *v.* to have a clean, that is, strong stomach, not squeam-
ish or easily disgusted or made sick at the stomach. [သင့်
အစာသည်အာဟာရကျပ်စားလို့နှဲထုံးမသန့်ပါ]။

—ထွင်း, *v.* to bear in mind, lay to heart.

—ထွေးပျက်, *v.* to have the nervous system deranged, so as to
induce wakefulness or insanity.

နှဲထ်, *v.* to apply a medicinal, odoriferous substance to the nose
(of another) (or to clothes, &c.), အဝတ်ပုဆိုးမျှားကိုရေမွှေးနှဲထ်
ထားသည်။ ဆေးမျှင်းထိပ်မျှားကိုထက်ဖက်ခြောက်နှဲထ်ထားသည်။

နှဲနဲ (from နဲနဲ), *v.* to shake (*trans.*) as a dog shakes his tail.

နှဲနဲ (နှဲနဲ), *v.* to be silly, foolish, slightly deranged, မိတ်ပေါ့သည်။ သွပ်
သည် ; less than ရှေး။

နှဲ (နှဲထ်), 1, *n.* the mucus of the nose, snout ; နှဲထ်ရှုပ်ရှုပ်, *adv.*
snivellingly.

—ထွပ်, —ထွပ် (rare in colloquial), *v.* to blow the nose.

—ထွပ်, *v.* to run or escape, as mucus from the nose.

နှဲ, 2, *n.* the harness or heddles of a loom ; ရက်တန်းမထိတ် (သင့်
မိန်းမ) နှဲထ်လျှော်သည်, the woman who cannot weave, blames the
heddles of her loom. *Anglice*, A bad workman finds fault
with his tools.

နှဲ, 3 (from နဲ, *which see*), *v.* to bring to a proper consistence,
as boiled rice, pulse, yams, &c., by pouring off the water and
placing the article by the fire ; ထမင်းဆိုးနှဲ။ အမည်းသားနှဲ။ ဝက်
သားနှဲသည်။ ထမင်းဆိုးနှဲသည်အခါ ဦးပေါင်းကွဲလျှင် ဖြေသည်ထာတတ်
သည်။ ဆေးထိပ်ကိုထောက်ကောင်းအောင်းနှဲထ်ထိုက်ပါ။

နှင်း, 1, *n.* the sesamum plant ; နှင်းကြီး၊ နှင်းနက်၊ နှင်းပုံမွေး၊ နှင်းရင်း၊ မာနအစွင့်နှင်းကဲ့သို့ကျင့်ရမည် (“one should train one’s proud feelings like the flowers of the sesamum,” *i.e.*, be lowly-minded, the flower of the sesamum having a *drooping* head).

—စေ့, *n.* the seed of the said plant. The Burmese very frequently in figurative language adduce the sesamum seed as a term of insignificant comparison, *e.g.*, ခင်ဘျားကိုနှင်းစေ့ထောက်မျှပြခြင်း၊ ခြင်းမရှိပါဘူး။ မင်းလိုလူနှင်းစေ့ထောက်မျှပမာထင်ပြပါဘူး။ ခင်ဘျားကိုနှင်းလုံးမြှုပ်လုံးထဲခြည်ခြင်းမျှပပြခြင်းပါဘူး။ ကျွန်တော်အပေါ်တွင်အလကားထင်မိထင်ရာထင်နေခြင်း၊ နှင်းစေ့ထစေ့ကိုအမိတ်တသိန်းခန့်မိတ်၍တမိတ်မျှမဆိုင်ပါ။

—ဆီ, *n.* oil expressed from the said seed.

—ပျဉ်, *n.* a kind of cake made of the said seed and jaggery.

—ဖတ် (freq. *pron.* နှုတ်), *n.* the refuse which remains after the oil is expressed ; နှင်းဖတ်ခဲ (pron. နှုတ်ခဲ) နှင့်ထန်းလျက်စားထိုဝသည့်။

—ဖတ်ချဉ်, *n.* the said refuse pickled for eating.

—လျှင် (pron. နှင်းယင်), *n.* the first sesamum crop ; နှင်းကြီး ; the second.

နှင်း, 2, *v.* to be speckled on a dark ground, as an animal ; chiefly used adjectively, *e.g.*, နှင်းနှင်း (pron. နှုနှင်း), (a horse of the same colour is termed ဖောင်းဝတ်စိမ်း).

နှုတ်, *see* နှင်း, *n.* a kind, sort, manner ; chiefly combined with pronominal adjectives, as ဘွဲ့နှုတ်၊ သည့်နှုတ်၊ သည့်နှုတ်အမျိုး၊ သည့်နှုတ်လူ (ဘာကြောက်ရမည်ထဲ) သည့်နှုတ်သည်ကဲ့သို့အကြောင်း။

နှံ, 1, *n.* a grasshopper ; နှံကောင်။

—ဗောင်း, *n.* the soothsayer insect or praying mantis, *M.* [The Burmese believe that if this insect is eaten by cattle, it is very noxious to their health.]

—မ, a large kind of grasshopper.

နှံ, 2 (from အနှံ, an ear or spike of grain), ထယောင်တံစား, a term used by cultivators who let out their fields for cultivation and divide the produce with their tenants.

—ရုတ်, —ရည်ရုတ်, *n.* a kind of bird, *phylloscopus*, of which there are many varieties.

—ဖြည်ရုတ်, *n.* the tailor bird, *M.* [General term applied to warblers] ; နှံဖြည်ရုတ်ထလုပ်စား။ ငရဲတားထောင်မွှား။

—မဆေ, *v.* to commence earing (ဝပါးထွက်စထံတလေပေါ်သည်ကိုခေါ်သည့်)။

၃, 3, *v.* to commit for a time ; scarcely used singly except to denote the deposit of treasure in the ground, as မြေ၌နှံသည့် သူထပါးထက်ဝယ်နှံထားသောပစ္စည်း ; *comp.* အပ်, နှင်း and ပေး. Der. အပ်နှံ and ပေါင်နှံ။

—ထား, same (with a continuative force).

နှံထီးနှံပဲ (နှံထဲ), *n.* Odina wood, *M.* [used for making da scabbards ; far more plentiful, it is said, in Upper, than in Lower, Burma. The heartwood of this tree is said to be almost imperishable if kept in the ground, and is much prized in Upper Burma for making boundary pillars ; sometimes called ဝစ်ဝဉ်ဝဉ် (*pron.* ဝစ်ဝဉ်ဝဉ်)].

နှံထီးရှင် or နှံထီးကြိုင် (နန်းထီးကြိုင်) (*pron.* နန်းထီးရှင်), (said to be derived from နန်းထီးကြိုင်, because the flower causes "an entire palace to be diffused with its odour"), *n.* the Vachellia tree, producing a gum with all the properties of the gum-arabic of commerce.—*M.*

—ထား (နန်းထီးကြိုင်ထား), *v.* same.

နှံ, *v.* to pervade, be diffused through or over all the parts ; ဝေ့နှံသည်။ ခင်ဘူးပစ္စည်းများကိုနှံအောင်ရှာသော်လည်းမတွေ့နိုင်ပါ။ ဗုဒ္ဓံနံကြားရွာနှံ။

—ဝပ်, —မျှ, *v.* same ; အရာရာမှာလိမ္မော်ဝပ်သည့်သူ။ ထယ်နှံဝပ်သောသူ, a very well informed person (is also used to designate a well-travelled person, a person who has "been everywhere").

—ပြား, *v.* same (most common) ; ဂျွန်ဝပ်အတိုးချသည့်ငွေနှံပြားနေထိုက်တရက်ထောင်းလိုမရနိုင်ပါ။

နှာ, *n.* the nose ; scarcely used singly ; နှာခေါင်း, any medicinal odoriferous preparation.

—ထောင်း, *n.* any medicinal odoriferous powder or drug ; နှာနှုတ်။

—ခေါင်, *n.* the upper part of the inside of the nose.

—ခေါင်း, *n.* the nose (most common) ; နှာခေါင်းကွပ်သည်, to have a curved or aquiline nose ; နှာခေါင်းမိ (ပြား), to be flat-nosed ; နှာခေါင်းပေါ့, to be keen-scented, နှာခေါင်းရှည်။

—ခေါင်းပေါက်, *n.* a nostril.

—ဝေး, *v.* to have the nose clogged with mucus in consequence of a cold, catarrh [နှာဝေးခြောင်းဆိုး, to have an influenza cold.]

—ဝေးဖျား, *n.* a fever occasioned by a cold ; [a feverish cold, influenza].

—ဆွဲ, *n.* a jewel for the nose.

နာတ်, *n.* the ridge of the nose, a pipe in a Burmese bellows, နီဒွတ်ထီး။

—ထွန်, *v.*

—နှုတ် (from နှုတ်, *which see*), *n.* any medicinal odoriferous powder or drug, နှုတ်ထောင်း; also used as a verb, *e.g.*, မာထကာ ရွက်နှုတ်သဖြေရွက်နှုတ်ရအောင်လှူခဲ့။

—နှုတ်ရည်, *n.* any medicinal odoriferous liquid.

—မောင်း (from မောင်း, an arm), *n.* the proboscis or trunk of an elephant; ထမောင်း, the tendril of a creeper, နှုတ်ထမောင်း။

—ဝေ, *v.* to be keen-scented as an animal; နှုတ်ခေါင်းဝေ။

—နှုတ်, *v.* to snort.

—ရည်, *n.* water from the nose; နှုတ်ရည်ထိုးရည်။

—ရွံ့, *v.* to be diffident or nervous of speech.

—ရောင် (နှုတ်ထောင်), the upper part of the ridge of the nose.

—ရှုတ်ချည်, —ရှုတ်ထည်, *v.* to constrict, tie up the nose, နှုတ်ရှုတ်; *v.* to make a heavy breathing noise apprehensive of danger as a buffalo or bullock; ကျွဲနှုတ်ရှုတ်ပြီးထန်သည်။

—ဝေ, *v.* to have a defluxion from the nose.

—ထီး, *n.* the end of the nose; နှုတ်ခေါင်းဖျား။ နှုတ်ထိကဋ္ဌာန်, a nasal sound.

နှိပ်, *v.* to press on or down, to crush; more actively and less permanently than ဖိ (to massage); ခင်ဘျားလူတတ်ထည် နှိပ် ဖွဲ့ထောင်မည်။ ကျွန်တော်သားကလေး တယ်ကိုယ်ထက်ကိုက်သည်။ ခင်ဘျား ကောင်းကောင်းနှိပ်ပေးစမ်းပါ။ [နှိပ်ထား is also used in the same sense as the familiar English one to “have a down” on any one.]

—ထွပ်, *v.* to discipline, punish severely; ထွပ်ထွပ်သည်။

—စက်, *v.* to crush, put down, vanquish, keep in subjection, oppress (bully, torment); ထည်းဆဲသည်။ ထည်မင်းဆင်းရဲသား ကျွန်တော်မျိုးကိုအထွန်နှိပ်စက်သည်။

—စက်ကလူ, *adv.* from same; ထည်းဆဲကလူ။ နှိပ်နင်းကလူ။

—နှင်း, *v.* to tread down, keep in subjection.

—နတ်, *see* နှိပ်, 1st def.

နှိပ် (from နှိပ်), *v.* to bring down, keep down, to oppress, keep in subjection; *comp.* နှိပ်သရက်ကိုင်းကိုနှိပ်ထားလိုက်ပါ။ အသီးကိုရူး ရအောင်လှူထိုးဖျားကိုကရုဏာသက်တဲနှိပ်ထားမှထောင်မည်။

—ထား, *v.* same.

နှိမ့်လှ, *v.* [to deduct], conveying the impression that such deduction is made on account of money advanced at some previous time; မင်းထာဝကကျွန်ုပ်နှိမ့်လှပါမည်။ The Burmese also often say ခုနှိမ့် instead of နှိမ့်လှ။

နှိမ့် (from နှိမ့်), *v.* to make low; *comp.* သူထပါးများကိုနှိမ့်မပြောနှင့်။ *Anglice*, do not run down other people; မီးစာကိုနှိမ့်ထားလိုက်ပါ။

—ချ, *v.* to humble, abase; မိမိကိုယ်ကိုနှိမ့်ချချွင်းမိတ်ထုတ်ထားနှင့်ညီညွတ်သည်။

နီ, 1, *n.* a strip of bamboo, made by splitting and dividing flatwise, used in weaving [in tying down thatch, in fastening bamboo staging, and light frame-work of every description.]

—ကြော (ကျော) (from ကြော, the back), *n.* the outer rind or bark of bamboo peeled off for weaving mats.

—ကြောဖျာ။ ခေါက်ဖျာ (နှီးကျောဖျာ), *n.* a mat made of the said material; နှီးသားဖျာ, made of the inner part of the bamboo.

—ထိုး, *v.* to push bamboo strips against the blade of a knife in order to split them, နှီးနွှာ more elegant, but less frequently used.

—ဝါ, *n.* a four-cornered basket, square or oblong, made of woven bamboo strips.

—ရက်, *v.* to weave with bamboo strips.

—သတ်, *v.* to whittle bamboo.

နှီး, 2, *v.* to spread out for the purpose of receiving and supporting, uniting the ideas of ခင်း and ခု, to place, put in order, to receive an accumulation as a capital or stock in trade; not used singly; ရင်သည်။ ကျွန်တော်မှာဘာမှန်းရင်းစရာတွေရှိလို့။ ကုန်မကူးနိုင်ပါ, as for me, sir, I have no capital and cannot therefore trade.

—ရင်း, *see* ရင်းနှီး။

နှီး, 3, *v.* (obsolete).

—နှော, *v.* to discuss in conversation; *comp.* ဆွေးနွေး, *v.* to be intimately connected, as persons of different sexes; ထည့်ပါး။ ကိုယ်ထက်နှီးနှောခြင်းသို့မရောက်ဘူးသေးပါ။

—နှောဆက်ဆံ, *v.* to be intimately acquainted and connected as persons of the same or opposite sexes; သူတို့ညီအစ်ကိုငါ့ငါ့အရာရာပင်နှီးနှောဆက်ဆံရှိတတ်ကြသည်။

—နှောထိုင်ပင်, *v.* (to discuss and consult); *see* the parts; မြို့ပေါ်တွင်ခေါက်မီးအိမ်များကိုထား၍ ထောင်မည်မထောင်မည်ကော်မတီလှူကြီးများ

နှီးနှောတိုင်ပင်ကြသည်, the committee elders discussed and consulted as to whether it be advisable or not to have gas lamps in the town (ခါတ်မီးခိမ် would be equally applicable to electric lamps).

နှုတ်, 1, *n.* the opening of the mouth, the lips; accordingly, the mouth regarded as the organ of speech; *comp.* ခံတွင်း and ပဝ်; figuratively, the womb; နှုတ်ကြောင့်သေ။လက်ကြောင့်လျှော်။

—ကပတ် (from က, and Pali ပတ, to fall), *n.* a divine speech or utterance, the word မုက္ခပတ်, ဘုရားနှုတ်ကပတ်ထေင်။

—ကပတ်ကျမ်း, *n.* the written word of a Buddh.

—ကျက်, *adv.* by heart.

—ကျက်ဆောင်, —ကျက်ရ, *v.* to retain in memory, have by heart; အရကျက်သည်။ အရဆောင်သည်။ အာရုံဆောင်သည်; *comp.* ဝါရတ္ထနဆောင်။

—ကျူးနှုတ်လွန်မှု, *n.* an offence of speech.

—ကျိုး, *v.* to be habituated to in speech (*lit.* to be “mouth broken”).

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech as အကြမ်းသည်။(နှုတ်ရှိုင်း, to be vulgar of speech, to be in bad taste as language).

—ကြေးတင်, *v.* to incur the guilt of breaking a promise.

—ခမ်း, *n.* a lip, the brim or upper edge of a vessel; hence အထက်နှုတ်ခမ်း, the upper lip, and အောက်နှုတ်ခမ်း, the lower lip.

—ခမ်းစု, *v.* to purse the lips (to pout).

—ခမ်းထေင်, *v.* to have protruding lips.

—ခမ်းမွေး (*pron.* နှမ်းမွေး), *n.* mustaches.

—ခမ်းပဲ့, *v.* to be hare-lipped.

—ချို, *v.* to use sweet language; ဝကားချိုသည်။

—ခွန်းဆက်, *see* နှုတ်ဆက်။

—ခွန်းတိုက်, *see* နှုတ်တိုက်။ နှုတ်ခွန်းတိုက်ဆဲ။ နှုတ်ခွန်းတိုက်ပြောသည်။ နှုတ်ခွန်းတိုက်သင်ကြားသည်။

—ဝတိ, *n.* a verbal promise, or oath.

—ငုံ, *n.* an amulet or charm inclosed in the mouth (as a young man, when courting, to ensure love being reciprocated); နှုတ်ငုံဆောင်ရသည်ထက်ပွဲ။

—ငုံသန္ဓေ, *n.* pregnancy; နှုတ်ငုံသန္ဓေအရင့်အမာရှိသည်။

—စောင့်သည်, *v.* to be careful and guarded in speech.

- နှုတ်ဆက်, *v.* to salute, make mutual inquiries of civility ; နှုတ်ခွန်း
ထက်သည်။
- ဆေ့, *v.* to be talkative (conveying the impression of irre-
pressible loquacity).
- ဆွဲ, *v.* to have an impediment in the speech, to stammer,
stutter.
- တိုက်, *adv.* orally, by word of mouth.
- တိုက်ချ, *v.* to teach by verbal instruction.
- တိုက်ပြော, *v.* to dictate, as to an amanuensis.
- တိုက်ရေး, *v.* to write from dictation.
- တိုက်သင်, *v.* ; *see* နှုတ်တိုက်ချ။
- တွက်, *n.* computation without the use of figures ; နှုတ်တွက်
ကောင်းသည်။ နှုတ်တွက်မြဲသည် (မိန်းမသွက်သွက်သည်)။
- တွက်တွက်, *v.* to compute without using figures (တွက်တွက်)။
- တွက်, *n.* speech, spoken words ; နှုတ်တွက်စကား။
- နည်း, *v.* to be of few words, taciturn ; သောတကြာသားစကားများ
လျှင်ဖျင်းသည်။ နှုတ်နည်းလျှင်ပညာကြီးသည်။
- ပိတ်တံဖိုး (*pron.* နှုတ်ပိတ်ထမ်း), *n.* a bribe to suppress evidence.
- ပူလက်ကြမ်း, *adv.* violently and severely, both in language ;
အင်မတန်ညာဏ်ထိုင်းသည်သူလက်ကလေး။ နှုတ်ပူလက်ကြမ်းသင်ကြားနိုင်လို့
သာထော်ကာရှိသည်။ နှောင်းငယ်မယားထို့ပေးကမ်းပြီးလျှင်။ ကျွန်ုပ်၏နှုတ်ပူ
လက်ကြမ်းညည်းပန်းနှိပ်စက်ပါသည် ; [as a woman complaining of
the unfaithfulness and cruelty of her husband].
- ပိုက်, *n.* pregnancy ; နှုတ်ပိုက်သန္ဓေ။ ပရိသန္ဓေ။
- ပိုက်ကြီး, *v.* to be large in consequence of pregnancy, that
is, conspicuously large.
- ပိုက်ရင့်, *v.* to be near delivery ; ပရိသန္ဓေရင့်သည်။ နှုတ်ပိုက်အရင့်အဝ
ရှိသည်။
- ပေးသွန်သင်, *v.* to instruct privately, inculcate (always in a
bad sense) [နှုတ်ပေးသွန်သင်ပြသည်]။
- ပိုက်ရှိ, *v.* to be pregnant ; ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်။ ပရိသန္ဓေစွဲသည်။
- ပေါ့, *v.* to be glib of speech [to indulge in vain, inconsiderate
language, as when aspersing the characters of others in
a thoughtless inconsiderate manner.]
- ပြစ်, *n.* an offence of speech.
- ပြါ, *v.* to be wide-mouthed (ပစင်ပြါသည်), *i.e.*, talkative.
- ပြါး, *v.* to be loud and noisy in speech.
- ဖျားချ, *v.* to be able to speak to the point ; နှုတ်ဖျားချိုလျှိုထပါး

နှုတ်ဖြိုဆေး, *n.* medicine to promote appetite; ထမင်းဖြိုဆေး။

——မြတ်, *v.* to speak, utter words.

——မြတ်သံ, *n.* voice, uttered sound; ခင်အသံ။ ခင်အသံအကြောင်းနှုတ်
မြတ်သံကိုသံခါမျှမကြားဘူးဟု။

——မှုပညာအထတ်, *n.* a liberal art or science, in distinction from
a manual art; ထက်မှုပညာအထတ်။

——နှံ့, *v.* to be nervous or diffident in speaking.

——ထွတ်, *v.*; *see* နှံ့တိပေ။

——လွန်မှု, *n.* an offence of speech; *comp.* ထက်ရောက်မှု။

——ထွန်ထိုး, *v.* to contradict (a superior) impudently and pro-
vokingly; နင်ငါ့ကိုနှုတ်ထွန်ထိုးဆိုပြောပြထား။

——ဈေးတင်ဈေးတက်, *v.* to petition a superior verbally.

——ထက်, *v.* to increase in fluency.

——သားထက်, *v.* to increase in fluency; စာသတ်စေ့၍ ထွန်ထက်သားထက်။
နှုတ်သားရှည်သည်။

——သီး, *n.* a bird's bill, a beak, the nozzle of a bellows; မိုနှုတ်
သီး။ မိုနှုတ်, the spout of a vessel or pot, နို့; *see* ကျေးနှုတ်သီး။ ဝင်း
သဲနှုတ်သီး။

——သီးကောင်း, *v.* to be a scold; [အကြောင်းမတန်နှုတ်သီးကောင်းသည့်
မိန်းမ; နှုတ်ကောင်းပြည်မိုး]။

နှုတ်, 2, *v.* to take out, pull out, extract; *comp.* ထုတ်, to take
away (one's office), to subtract (in arithmetic), to repeal
(an order) (နှုတ်)။

——ကိန်း (နှုတ်ကိန်း), *n.* a subtrahend.

——ကြွင်း (နှုတ် ကြွင်း), *n.* a remainder (in subtraction); နှုတ်ကိန်းထ
ချကြွင်း။

——ထုတ် (နှုတ်ထုတ်), *v.*; *see* the parts; to make an extract from
a writing; ခက်ဆရာခက်ဆရာ စကားများကို ထုတ်ဖော်နှုတ်ထုတ် ခေးသားလို
ပေးပါ။

——သိမ်း (နှုတ်သိမ်း), *v.* to degrade from office and deprive of all
insignia, to repeal (an order); အမိန့်ထောင်နှုတ်သိမ်းသည့်နေ့ကစ၍
အထည်အမြဲမပြုဝေချ။ (အမိန့်ထောင်ရှုပ်သိမ်းသည်)။

နှိုး, *v. trans.* of နှို, which *see* (obsolete).

နှိုး, *v.* to compare, နှိုင်းသည်; *comp.* ဖြိုင်။ Der. အနှိုး။ နှိုးပတ်ထွတ်
ကွာ။ မြတ်သမ္ဘာကြောင့်။ ဖေးယာအောင်စည်။ ဆော်ရှင်းမည်က။ ဝန်းထည်ပတ်
ပိုက်။ ထသောင်းထိုက်ဝယ်။ ခပ်ထာခြင်း။ သည်ထူနှိုးထက်စေ့ပါ, this
man has no rival.

——နှိုး, *v.* same.

နွဲ့, *v. trans.* of နွဲ့, to make soft by some process ; figuratively to mollify ; နွဲ့ပြောရသည်။

နွေး, *v.* to be slow, not quick ; မလျင်မမြန်သေးနွေးသည်။ ခင်ဘျားအတွား အလာ ထတ်နွေးသည်။ လာဗက်ကောင်းထိုချင်လျှင် ပထောင်နွေးစေ, "if you wish for good pickled tea, allow the Palaung to be deliberate in his movements ;" somewhat similar to "Hurry no man's scattle."

—ကွေး, *v.* same ; ထုပ်ပုံထိုင်ပုံ နွေးနွေး ကွေးကွေး ရှိသည်။ ထယ်နွေးကွေး သည်လူ။

—ဖြည်း, *v.* ; see the parts [နွေး and ဖြည်း are rarely used together in composition and never in colloquial].

နွဲ့, *v. trans.* of နွဲ့, to loosen ; လာမနွဲ့ပါနှင့်ငါ့ကိုနွဲ့လို့မနွဲ့ဘူး [နွဲ့ appears to have very much the same meaning as the English colloquial expression "to try it on."]

နွဲ့, 1, *n.* a wind instrument, with holes on the side and a spreading mouth, used at festivals, funerals, and theatrical exhibitions ; *comp.* ခရာ။

—ခရာ, *n.* ; see the parts ; frequently used together.

—ခွတ်, *v.* to play on such instrument.

နွဲ့, 2 (နွဲ့), *v.* to rub (the hair) with lime-juice, &c., in order to prepare it for washing, or to make it loose and pliant ; ခေါင်း နွဲ့သည်။ ဆံပင်စေးထိုသထရွက်ကိုကြိတ်ပြီးလျှင်ဆီနှင့်ဖျော်၍နွဲ့သည်။

နွဲ့ကော (နွဲ့ကော) (from ခေါ, a basket), *n.* a kind of basket smeared with lime and used as a trap for birds ; ငှက်မျှားကိုနွဲ့ကောနှင့်ထောင်သည်။ လူသရောသျှင်စေးဒဏ်ထိ၊ ငှက်သရောလျှင်နွဲ့ကောမိ။ (Proverb.)

နွဲ့ထံ (နွဲ့ထံ), *n.* ; see ညောင်ထံ။

နွဲ့, 1, *v.* to mix, mingle ; ချောသည်။ မြှမ်းသည်, to add (in arithmetic) ; ပေါင်းသည်။ အထက်သားများ ထာနွဲ့သည့်အတွက်။ တို့ရွာသောင်း ကျန်းနေပြီ။

—ကိန်း, *n.* a number to be added to another.

—နွဲ့ဝတ်, *v.* ; see the parts.

နွဲ့, 2, *n.* a large kind of boat made of heavy planking clamped together, without having a hollow log for a basis to build upon နွဲ့ဝ။

နွဲ့, 3, *n.* a species of coffee-wort, *M.*

နွဲ့ဝတ် (from နွဲ့ဝတ်, to be turbid), *v.* to stir up, so as to make turbid ; နွဲ့ဝတ်အောင်မွှေသည်, to agitate, throw together, put into confusion, mingle, molest, distress (the mind) ; မိတ်ကို နွဲ့ဝတ်သည်။—ခင်ဘျား သည်စကားမျိုးကို ပြောလျှင် လျှင်ထော် မိတ်ထောင်

(abbrev. of ထမင်ထာ); လာနှော့က်သလိုဘဲ။ ယင်းသီးဟင်းပတ်ရောမိ အောင်နှော့က်လိုက်ပါ။

နှောင်, *v.* to tie, bind, make fast by binding, ချည်သည်။ မွဲသည်; sel-dom used singly. Der. ချည်နှောင်။ ဖုတ်နှောင်။

—ဆိမ်, *n.* a prison (ထောင်), a lock-up.

—ကြိုး, *n.* a rope used for securing anything as a boat, an animal; ကြောင်နှောင်သံကြိုး။

—မွဲ, *v.* same with နှောင် (most common); ကျွန်တော်ကြီးကြိမ်တို့ဖြင့် တကြိမ်တခါမျှ နှောင်မွဲခံရဘူးသည်မရှိပါ။

နှောင့်, *v.* to annoy, molest, thwart; ကျွန်ုပ်အလုပ်ဖျက်အောင် လာမနှောင့်ပါနှင့်။

—ရှက်, *v.* same (most common); frequently written nowadays နှောင့်ယှက်, to intrude (နှောင့်ရှက်ထားဆီး, to annoy by thwarting); ကျွန်တော်ကြီးတိုင်းစည်တိုင်း ခင်ဗျားက နှောင့်ရှက်ဖျက်ဆီးချင်သည့် ဝါသနာရှိသည်ထင်သည်။ နှောင့်ရှက်ဖျက်ဆီး, to thwart and render abortive.

နှောင့်နှေး (from နှောင့် and နှေး ? or နှောင့်နှေး ?), *v.* to be in suspense, doubt, in regard to purpose or action, to hesitate (to loiter, dilly-dally); သည် စကားကိုမနှောင့်နှေးဘဲ ခိုလိုက်ပါ။ သွားလိုထောင်မည် မှတော်မည်မိတ်နှောင့်နှေးလိုဆိုင်းနေပါသေးသည်။

နှောင်း (from နှောင်), *v.* to be after in time, posterior, later; နောက်ကျသည်။ Der. အနှောင်း။ သည်နှစ်သရက်များအတွင်း နှောင်းသည်မိုဟ်းနောက် ကျယ်ခဲ့မည်, this year mango trees are very backward in blossoming; the rains will be late; ခင်ဗျားထာသည်မှာ နှောင်းသည်, you are behind time in coming, sir [အပြောကောင်းပါရဲ့ အသာနှောင်းသည်, in the way of a woman rejecting a suitor after she has accepted some one else].

—တံလူး (*pron.* နှောင်းထံလူး), *n.* the part of the month of Tagu before the သင်္ကြံ, or new year (တံလူး also written တံလူး).

နှိုက်, ၁, *v.* to penetrate, dive into (with the hand or an instrument, ဝှံ့ထည့်), figuratively to possess the power of penetration into a subject, or into human character or motives, *see* လူကဲခက်။ မြန်မာလူမျိုးသူတပါးများသဘောကိုထက် နှိုက်ထက်သည်။ သည် ဆောင်းပါးစာအမိပ္ပာယ်ကိုနှိုက်၍မရနိုင်ပါ။

—နှဲ (နှဲ), *v.* to search into; commonly applied to mental researches; sometimes written without ထထိုး, *e.g.*, နှိုက်နှိုက် နှဲ။ ၁၀၂၀ ထထိုးစွမ်း။ သနားမွမ်းကံငြိမ်းချမ်းသံဝေ။ ရာဇဝင် စသည်။

—နှိုက်ကျက်ကျက်, *adv.* pryingly into every crevice and corner—
(၁) ခင်ဗျားဥစ္စာပစ္စည်းများကို မချရအောင် နှိုက်နှိုက် ကျက်ကျက် ရှာဖွေပါမည်။ (၂) သည်စာစာနှိုက်နှိုက်ကျက်ကျက် ကြံတတ်သည်။

နှိတ်, 2, commonly written နှိ, *noun affix*, locative, in, at, among, တွင်။ မှာ။ ဝယ် ; sometimes possessive of ဤ။ မိမိ။ မိမိပါသည်။

နိုင် (နိုင်) (from နိုင်, to prevail), *qual. verb. affix*, potential, can, able to. [The ယိုး in this word is now being gradually discarded in speech and composition. There can be little doubt that this innovation seems to accord with the true orthography, and that နိုင် is probably etymologically correct, နိုင် being a corruption ; မသွာနိုင်ပါ။ ပေးနိုင်ပါသည်။] .

နှိုင်း, *v.* to compare ; နှိုင်းသည်။ ပြိုင်သည်။ အရှင်မွေးက နှိုင်းသွေးမသိ။ နေ့ချင်းကြီးမီးနှယ်ထောင်ဖျက်။ အရှင်ဖျက်က။ ဖျက်ဖျက်မီးမီးနေ့ချင်းပြီး။ ကျွန်တော်ကို ခွေးနှင့် နှိုင်းခြင်းသည်။ ကိုယ်နှင့် နှိုင်းလျှင် မိုင်းဘူး, if one compares others with one's self it is not in bad taste. (*Prov.*)

— ခိုင်း, *v.* to liken, compare, *see* ခိုင်း, 2 ; သည် မြင်းတခြာ မြင်းနှင့် နှိုင်း ခိုင်းရန်မရှိ။

— ချိန်, *v.* — မြင့် (ချင့်), — ဆ, *v.* to weigh in the mind, estimate on comparing ; ဝရိသတ်ထဲမှာ စကားပြောလျှင် ကောင်းမွန်စွာ နှိုင်းဆပြီး ပြောပါ။

— နှိုင်း, — မြင်, — ရှည်, *v.* to compare (နှိုင်းရှည် also written နှိုင်းထည်) .

နှိုး (from နိုး, to awake), *v. (intrans.) v.* to awake ; (*trans.*) to rouse, excite, urge to action ; ဆော်သည်။ ကျွန်ုပ်ကို စောစောကြီးလာ နှိုးပါ။

— ဝက်, *n.* the alarm of a clock.

— ဆော်, *v.* same, 2nd def. ; *comp.* တိုက်ထွန်း။ နှိုးဆော်ချီးပင့်။ — ထုထိုက်ကောင်းမှုကို နှိုးဆော်သည်။ ထွေးသားများကို ပိရိယရိုက်ဆောင် နှိုးဆော်ထိုက်ပါ, urge the boatmen, please, to exert themselves.

နှင်, *v.* to skin, peel off ; နှာသည်, နှေးသည် (infrequent, a new expression used by ထန်းသွား) သင်သည်, *see* အခွံ။

နှင်း, *v. trans.* of နှင်း, to cause to be dull, faded, wilted (never used in colloquial) .

နှယ် (from နွယ်), *v.* to stretch along in connection, as a race, lineage, ဆက်နှယ်သည်။ Der. ဆနွယ်, to be descended from, connected by race ; သည်သူရှင်းနှယ်သည်ထင်ပါကလား။ (မင်းစကား ကျွန်ုပ်နှယ်နိုင်သည် has the same meaning as နားထင်သည်) .

နှံ (from နှံ, to be submissive), *v.* to humble, make submissive, (rare, if not obsolete in colloquial) ; *comp.* နှိပ်ချ။

နှာ, *v.* to skin, peel off ; နှာသည်။ နှေးသည်။ သင်သည်။ ငှက်ပျောသီးနှာသလို လွယ်သည်ထင်သလား, do you think that it is as easy as peeling the skin off a plantain? said of an under-rated difficulty.

နွေး, 1 (from နွေး, to be warm), *v.* to warm, make warm, as water, food, &c.; *comp.* နွှံ့; figuratively to resuscitate; ခေ့နွေးကို နွေးပါဦး။ ကျွန်တော်အမှုကို မနေ့ပါနှင့်နွေးပါဦး။

နွေး, 2, *v.*; see နှင် and နှာ (infrequent), a word used by persons engaged in drawing off the juice of the sugar-palm; ထန်းပူးနွေး။ ထားနှင့်ထန်းနွေးသည်။

နှဲ, *v. trans.* of နှဲ, to bend flexibly; သည်မိန်းမတင်းရှောက်သည့်အခါ ကိုယ်ကိုနှဲပြီးသွားတတ်သည်။

နှဲ (နှဲ), 1, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing; used singly; ဖင့်သည်။ Der. ဖင့်နှဲ and next; မျှန်ထုပ်နှဲ, to swing as the pendulum of a clock.

—ဖင့်, *v.* same; အရေးကိစ္စကြီးသည့်အခါ နှဲးဖင့်ဆိုမနေသာဘူး။

နှဲး, 2, *v.* to lean sidewise, incline the body, as in some work and in oriental dancing (more than နှဲ); ထောပျောက်ကိုသည်သစ် ကိုင်းချင်းနှဲ၍ ထမင်၅ထပ်ထိုး ကူးဖြေးကြသည်။ နာရီမျှန်ထုပ်နှဲးကိုင်း ခက်ခက် ခက်ခက် ဖြည်သည်, every time the pendulum swings to and fro, the clock ticks; ကပြေသည်များကိုယ်ကိုနှဲကကြသည်။ ထင်းပေါက် သည့်အခါ ကိုယ်ကိုနှဲပြီးပေါက်ရသည်။

ပ (ပစောက်)

(The twenty-first consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of labials.)

ပ, 1, *v.* to shine; used in combination with အရောင်, *e.g.*, ထရောင် ပသည်, the moon shines. Der. ကျင်းပ, ထည်ပ, ထောက်ပ, ထွန်းပ, ပြောပ။

—ထွန်း, *v.*; see ထွန်းပ။

—ထွား, *v.* to flaunt, flourish; to be ostentatious, vain; ပကြား။ ဝါကြားသည်။ ဝင့်ဝါသည်; အထွန်ပထွားခြင်း များသည့်လူ, a person of very great ostentation.

—ဝင်း, *v.* to shine brightly (strictly speaking with a yellow light or yellow rays); ထပြောင်ပြောင်ပဝင်းရွှေလမ်းကဲ့သို့ သန့်ရှင်းစင် ဩယ်သောမျက်နှာတော်သည်းရှိ၏, his countenance was pure and clear, like the golden moon shining luminously bright.

ပ, 2, see next.

—သ, *v.* to offer (in order to propitiate a demon or evil spirit); နတ်ပသသည်; နတ်ဖန် ယ်လတ်သို့ ထွားမည်။ မင်းတို့ထွေးသားများ ဦးရှင်ကြီးကိုပသကြဦး, tomorrow we shall go to sea; you boatmen first offer to U Shin Gyi; သည်ထွေပွဲမှာတို့ကနတ်ကိုပသလို ရှုံးခါဘဲ, we have been beaten in this regatta because we did not offer to the nafs. [Note.—In Lower Burma the ဦးရှင်

မြီးနတ် appears to be the nat who is most feared, and in Upper Burma (near Alôn) ဓနုနတ်မြီး မောင်မင်းကျော် and ရွှေဖျင်းဦးနောင်, at Taungbyōngyi near Mandalay.]

၀, 3, *v.* be outside, without (obsolete), to be disused, abrogated. Der. အပ။ ခင်ဘူးအမှုကို မင်းကြီးက ပယ်လိုက်သည်ဆို, they say that the Commissioner dismissed your case ?

—ပျောက်, *v.* same, 2nd def., to disappear, be lost ; စကားထောင်းပပျောက်လို့ စကား သစ်ပေါ်သည်, the old language disappears and the new makes its appearance.

—ထပ်, *v.* to be done away, come to nothing, become null and void ; to be acquitted of a criminal charge ; စွဲချက်ပထပ်စေ။

—ထိုက်, *v.* to quash, as an indictment, to dismiss as a motion or petition (or indictment) in court, [to acquit of a criminal charge].

၀, 4, a corruption of အထတ် or ထတ်, as ပထို for ထတ်ထို (not used in colloquial).

၀, 5, *verb. affix*, used in closing a sentence, ပေါ့ (colloquial) ; ပ has the same meaning precisely as ပေါ့ and means “*of course*” ; ရှိဒါပ။ သွားဒါပ။ သင်္ဘောနှင်းထိုက်ထာပ။

ပဆိုးရည်, *n.* vinegar (of any kind) ; ဖုံးရည်။

—ခေါင်း, *n.* mother in vinegar ; ပဆိုးခေါင်းရည်။ [Note.—Mother, a thick shiny substance concreted in liquors, particularly in vinegar, but different from scum or common lees.]

ပတ်, 1, *v.* to throw or toss by a scooping motion, as water with the hand or a dipper, to bale water (ရေပတ်), to throw up, as a hog, to come in contact with suddenly, to beat in, as rain or dew ; မိုဗ်းပတ်သည်။ နှင်းပတ်သည်။ ကြက်ဝမ်းတဲများကိုပေါးပတ်ထိုက်ပါ။ လှေကိုရေပတ်ထိုက်ပါ, bale the boat ; မုဆိုးမောင်ထွန်းဝတ်ပတ်ထိုက်သေသည်။

—ဒိပ်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for baling out water ; ရေပတ်ကန် (a well-room).

—ကေပ် (from ကေပ်, to lift out of place), *n.* a large wooden shovel for removing dirt.

—ခနဲ (*pron.* ဗက်ခနဲ), *adv.* ပက်ခနဲဆိုထိုက်သည်။

—ခွံ (from အခွံ), *n.* a scoop for baling a boat (made of woven bamboo strips).

—ဝတ်, *v.* to be inconsiderate, heedless, careless, wanting in good behaviour and regard to others ; somewhat akin to ရှိုင်းပြီ။ ခင်ဘူးအနေအထိုင်ပက်ကပက်ဝတ်ကန့်။

ပက်ပင်းပါ, *adv.* face to face, suddenly and unexpectedly, very akin to ထွားခနဲပက်ပင်းပါတွေ့သည်။ ကျွန်တော် ဈေးထွီသွားသည်အခါ။ ကြွေးရှင်ဦးကျော်ထွန်းနဲ့ပက်ပင်းပါတွေ့ထိုကြောက်ထိုက်တာ၊ at the time I went to the bazaar I suddenly met U Kyaw Dun, my creditor, face to face; I was so frightened!

—ရက်, *v.* to do in a hurried, careless manner, and regardlessly of the feelings of others; mostly used in an adverbial form as ပက်ပက်ရက်ရက်။ တယ်သူပက်ပက်ရက်ရက်ပြောရက်ဆိုရက်သည်, this person is capable of talking in a manner regardless of the feelings of others.

ပတ်, ၂, *v.* to be shallow, as a dish; မစောက်။ ပုကန့်ပတ်ထိုဟင်းမိတ်ကုန်သည်။ စောက်ထျှင်မမိတ်ဘူး, as the dish is shallow, the curry is all spilt; if it were deep, it would not be so.

—ထက်, *adv.* presenting a shallow surface, placed on the bottom or back, supine; opposed to မှောက်ခုံ။ (ပက်ထက်ကုလားထိုင်, a long-armed chair)—(၁) ပက်ထက်အိပ်ထျှင်အိပ်မက်မက်တတ်သည်, if one sleeps in a supine position, *i.e.*, on one's back, one is apt to dream; (၂) အထောင်းပက်ထက်မျောလာသည်, the corpse came floating down on its back.

—ထီးပက်ထန်, *adv.* backwards, thrown backwards; အိမ်ပေါ်က ပက်ထီးပက်ထန်ထိန်ကျလာသည်။

ပကတိ (Pali), *n.* nature, natural state without modification; *comp.* နှိရိ and သဘော; ပင်ထိုက် used adjectively, common, natural, common—(၁) ဆွေမျိုးတရုတ္တိကရှိသသောမေတ္တာကြောင့်ပကတိကျန်းခာစွာရှိပါ၏, on account of the good will conveyed to me by all my relations, I am in sound health; (၂) သည်အိမ်ပကတိဆောက်သည့်အနေကမပျက်ဘူး, this house has not deteriorated from the state in which it was originally built; (၃) စကားနည်းသော်လည်း မိတ်ကြီးဝင်ထိုက်မတုတ်ဘူး။ ပကတိသဘောတော်, although he is a person of few words, it is not because he is conceited; it is his natural disposition.

ပကတူး (*pron.* ပကတူး) (from ပကတိ and ဦး), *n.* the beginning or origin (of a thing), မူလ; အရင်းမဆွေကျမ်းဦးအပကတူးကပဏာမခံရေးသည်။ မင်းပကတူးပြောသည်စကားမေ့ပြီးလား, have you forgotten the original words you spoke?

ပကာ (*pron.* ပက) (from ပါး, a check, and ကာ, to interpose, *see* under ပါးပုတ်), *n.* outside slab of timber.

—စောင်း, same.

ပကာသန (Pali ထင်ကျားခြင်း), *n.* conspicuousness. [Childers defines ပကာသန, pakasanaṃ, as illumination, illustrating, explaining, making known, exposition, publication.]—*Childers's Pali Dic.*

ပကာသနထင်, —ပြု, —ပြု, *v.* to exalt, to vaunt one's own praises.

The second definition is the one understood, and most used in colloquial ; မိမိပကာသနအထွန်ထင်ထင်သည့်လူ, a person who is in the habit of vaunting his own praises very much.

ပကိုး (ပြီ), *n.* Pegu, the former capital of the kingdom of Pegu ; ပဲခူးထဲသောပထမပထမဆုံးဆားထိုးထိုးထိုးထိုးသည့်လူ, like Pegu salt, he is salt into whatever he is put, *i.e.*, is able to turn his hand to anything.

ပဏ္ဍ (Pali), *n.* a wing, a side (of the moon) that is waxing (လဆန်းပဏ္ဍ) or the wane (လဆုတ်ပဏ္ဍ) [ပဏ္ဍပဏ္ဍာတ်, a man subject to seminal debility during either the waxing or waning of the moon] ; လဆန်းပဏ္ဍမွေးသည့်သား။ လဆုတ်ပဏ္ဍမွေးသည့်သား။

ပဏ္ဍိကထာဝ, *n.* rice given in worship on the first day of the waxing or the waning of the moon ; လဆန်းထရက်နေ့ထူသောဆွမ်း။ လဆုတ်ထရက်နေ့ ထူသောဆွမ်း။ အထွက်ထရက်နေ့ ထူသောဆွမ်း။ [ပဏ္ဍိကထာဝ is a word only used by rahans].

ပခုံး, *n.* the shoulder.

—ခွန်, *n.* money paid for the hire of draught animals (obsolete).

—ထည့်, *v.* to have square shoulders.

—ထမ်းခေါင်းရွက်, *n.* a collective term applied to pedlars, bazaar-sellers generally ; ပခုံးဝန်ထမ်းထွန်ပန်းရှမ်းထိုသော။

—ထမ်းမြေ (*pron.* ပခုံးခင်းမြေ), *n.* land assigned for cultivation by local authority without conferring any right or title thereby. Such land was considered to be the property of the State, and was transferable, and could not be held by a female. [This expression was only in vogue in those parts of northern Upper Burma controlled by a ရွှေဝန် or ရွှေရှင်].

—ထော့, *v.* to have sloping shoulders.

ပချာပ် (ပချပ်) (from ခါ, ၁), *n.* a small covered basket used by snake charmers for confining snakes in ; မြွေပချာပ်။ ရွှေပချာပ်။ ငွေပချာပ်, small covered baskets overlaid with gold or silver leaf, formerly used as insignia of rank at the funerals of the great in Upper Burma.

ပရေါ (ပရံ), *n.* a species of gingerwort, alpinia, *M.*

—ကြီးထိပ်, *n.* varieties of the same, *M.*

ပင်, ၁ (from အပင်, a plant or tree).

—ထိုက်, *n.* a natural state, without alteration or improvement ; ပင်ထိုက်ချော။ ပင်ထိုက်နွဲ့သည်။ ပင်ထိုက်ယဉ်သည်။ ပင်ထိုက်ထိပ်, *n.*

one's natural voice (*see* နဂို); ဖျက်သံ, a feigned voice ;
သည့်ဒိန်းကလေးထံမှမပျင်မဆင်။ပင်ကိုယ်အနေအလှသား။

ပင်ချီပင်ချီ, *adv.* taking one and leaving one (in weaving mats);
ထပင်ချီထပင်ချီရက်။

—စည် (စည်း), *n.* the stalk of a tree; ပင်စည်ခတ်ခန့် ပြည့်စုံသော
မဟာဗောဓိပင်။

—စောက်, *n.* an uncommonly tall tree.

—ထရေင် (ထရေင်ပင်), the *Grewia elastica*.

—ထံ, *n.* the stem of a plant; ကျွန်ထော်ကျွန်းပင်။ ပင်ထံကလေးရှိ
ပါသေးသည်။ ပင်ထံကြီးကြီးရှာရဦးမည်။

—ထိုင် (from ထိုင်, a post), *adj.* masted ; used with numerals,
as ထပ်ထိုင်, with one mast ; နှစ်ထိုင်, with two masts, &c. ;
adv. without change or rotation, constantly ; ကျွန်ထော်ချည်း
ပင်ထိုင်ခံထိုင်ရသည်။

—ထောင်, *a.* upright, as ပင်ထောင်သစ်, standing timber not yet
felled.

—ပေါက်, *a.* sprouted ; ပဲပင်ပေါက်။ ဝါစေ့ပင်ပေါက်။

—ပွား, *n.* a kind of large sago.

—ခ, *n.* the stock of a tree ; ပင်စည်, the main branch in the
centre of the other branches, the principal plant in a cluster or clump (အရံ) (the "bole" of a tree).

—ခွာ (ပင်ခွာ), *n.* two or more plants springing from the same
seed or root ; အောက်ကပင်ခွာကလေးထပ်ပေါက်သည်။

—ရည်, *n.* sap (ထန်း) ; ပင်ရည်သာထိုမှူးသည်။ ပင်ရည်သာထိုမျှသည်။

—ရည်ထက်, *v.* to ascend as sap in trees.

—သည့်, *n.* a seller of fruit from the tree, one who keeps a regular supply of goods for sale ; opposed to ပေါက်သည့်။

ပင်, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind ; more
than ခေ ; not used singly.

—ပန်း, *v.* same (common), hence ထပ်ထပ်ပန်း, *adv.* (laboriously,
fatiguingly ; implying rather unnecessary labour), to be in
great distress or pain as a sick person—(1) ဝေးထံခွာခွာ
ကလေးထပ်ထပ်ထိုင်ထိုင်သောကြောင့်အလွန်ပင်ပန်းသည်။ (2) ကျွန်ထော်
မကောင်းသည် ထိတင်း ထိုကြား ရသည့် အတွက် စိတ်အလွန် ပင်ပန်း သည် ခင်
ထွား, on account of my having heard bad news, I am very
harassed in mind, sir ; (3) သူ့နာထပ်ပင်ပန်းသည်ရှင်မည်ထိုမှထင်ပါ။

ပင်, 3, *adv.* even ; slightly emphatic ; ကွေ့ပင်ကွေ့ ပြားသော်လည်း။
ကျွန်ထော်ပင်ပြောသည်။ သူ့ကိုပင်ပေးသည်။

ပင်စင် (Eng.), *n.* a pension ; ပင်စင်စား, to enjoy a pension.

ပင်ပင်း (ပင်) (*pron.* ပင်မင်း), *n.* a species of mint plant ; ပင်ပင်းကြီး၊ ပင်ပင်းငယ်၊ ပင်ပင်းရိုး၊ ကသလ်ပင်ပင်း၊ ထောပင်ပင်း, different varieties of the same. [Brahmins are said to regard this plant (*i.e.*, the ပင်ပင်းမြီးပင်ပင်းနက်) as sacred.]

ပင်လယ်, *n.* the sea, ocean ; သမုဒ္ဒရာ။

—အုန်း, *n.* the sea coconut, *M.*

—အူနာ, *n.* a severe kind of diarrhoea.

—ကစွန်း, *n.* the goat-footed ipomœa, *M.*

—ကမ်းခြေ, *n.* the sea-side.

—ကမ်းနား, *n.* the sea-coast.

—ကသပ်, *n.* a kind of celestial tree (the sea-coral tree, a species of erythrina, *M.*).

—ကူး, *v.* to castrate (a horse) ; ဆုံးခဲကွပ်သင်း။

—ကျက်တူရွှေ (ပင်လယ်ကြက်တူရွှေ), *n.* a gull ; မြစ်ထွေး, *M.*

—ကြက်ထက်, *n.* a kind of plant (Pali ထောဝါ).

—ဧပြာ, ခေါင်, *n.* the surface or back of the sea.

—ဂနန်း (ပင်လယ်ဂဏန်း), *n.* the king crab ; *comp.* ထင်း, 3, *M.*

—ငါးပြေ, *n.* the umber, sometimes called the sea-perch, *M.*

—စုန်း, *n.* a meteor.

—ချီး (ပင်လယ်ဆီး), *n.* a species of ximenia, *M.*

—ထန်း, *n.* the *Scævora toccada*, *M.*

—ဇံ, *n.* a chart.

—ပေါင်တံ, *n.* the scissors-bill, *M.*

—ရိုး, *n.* the sea-slug.

—ပျံထွား, *n.* the edible-nest maker ; *comp.* ဂိဝရီး။

—မုတ်, *n.* the Tavoy name for ebony ; ထောမုတ်။

—မေ့, *n.* the midst of the sea ; ပင်လယ်အထယ်ချက်။

—ချေမြစ်, *n.* a kind of shell-fish (a sponge ?)

—လေဗွေ, *n.* a cyclone (?) ပင်လယ်လေပိုင်း (?)

—မေ, *v.* to rise unusually high as spring-tide, causing an influxion of salt water into low-lying tracts of country, usually the result of cyclonic action [a term used in the delta of the Irrawaddy and at Tavoy].

—ထစ်ထောတ်, *n.* the *Gyrocarpus Jacquini*.

—ထား, *n.* an inhabitant of a sea-side locality.

—ထိန်း, *v.* to rumble as distant thunder (an expression used in the delta of the Irrawaddy), *lit.* "the sea roars."

ပင်စန်း, *n.* a fresh-water mussel, *M.*

ပင့်, ၁, *v.* to raise, lift up; ကြွသည့်ချီးမြှောက်, to exalt, promote; ချီးသည့်မြင့်သည့်, to take in (breath), inspire; ပင့်သက်ရှုသည်, ထုထားကာလိုပင့်သည်, he lifts up the kulaga; (2) သည်ဝန်ထုပ်ကိုတစ်ဖက်ပင့်ပေးပါ, give me a lift with this bale. To turn up the legs of trousers; ပေါင်းသိပင့်။

ပင့်, ၂, *v.* to invite; more respectfully than မိတ်။

—ဆောင်, *v.* to convey an image of Buddha from one place to another.

—မိတ် (ပင့်သိတ်), *v.*; see မိတ်—(၁) ထို့ရွာကလေးမှာဘုန်းကြီးမရှိ။ ဝါပဝင်၌ တပါးပါးကိုပင့်မှတော်မည့်, there is no póngyi in our little village, it would be advisable to invite one before lent commences; (2) အရှင်ထူးကြီးများကို ပင့်မိတ်၍ပေးပါ, please invite the village elders on my behalf.

ပင့်ရ (pron. ပင့်ထူ), *n.* a spider. [The Burmese have an idea that if a person has been bitten, or his blood sucked by a spider, he should not eat anything containing oily matter, as it is likely to cause inflammation.]

—အိမ်, —ချေး (မြေး), *n.* a spider's web, a cobweb (ပင့်ထူချေး, the membrane covering the closed cavities of the body, the serous membrane?)

ပင်း, ၁, *v.* to join, or combine with, take part with; generally implying partiality or unfairness (see ထင်းရင်းလိုက်). Der. အသင်းအပင်း (frequently incorrectly pron. ပင်း); သည်သူတစ်သက်ပင်းစကားပြောထတ်သည်, this person is in the habit of being one-sided and partial when he speaks.

ပင်းမိတ်, see နားပင်းမိတ်။

ပင်းတကား, *n.* a kind of poke formerly put on men in disgrace (in Upper Burma); ပင်းတကားထည်ကွတ်သည်။ ပင်းတကားထည်ထောက်ထတ်သည်။

ပင်းကြီး, *n.* the Tavoy name for မိန့်ညင်းကြီး, the large kingfisher, *M.*

ပဝီ (from ပါးဝီ?), *n.* the mouth, မံတွင်း; comp. နှုတ်။

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech (inelegant).

—ပွာ, *v.* (to be loquacious, garrulous); see နှုတ်ပွာထည့်ထူထိစေနှင့်။ သည်ထူထိမှမြင့်စွာထိုးနှံချေ့ထတ်ပဝီပွာသည့်, do not let this man know; should he, the matter will be circulated throughout the village; he is very garrulous.

ပရ, *n.* the Tavoy name for ကျရ, *M.*

ပစ္စုပ္ပန် (ပစ္စုပ္ပန်) (Pali), *n.* the present time; *comp.* အထိတ် and အနာဂတ်။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ။ ပစ္စုပ္ပန်အဝ။ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ၌ ဖြစ်သော အကျိုးစီး

ပွားကိုထောင့်တ၍တူပေးခြင်းကိုကြိုသည်, people longing after the two kinds of benefits of this world and eternity make offerings.

ပစ္စေကဗုဒ္ဓ (Pali ပစ္စေက, distinct, and ဗုဒ္ဓ, a Buddh), *n.* semi-Buddh, one who occasionally appears in the interval between real Buddhs. "The Pasé Buddhas are sages of wondrous power, who never appear at the same time as a supreme Buddha, yet in the kalpa in which there is no supreme Buddha, there is no Pasé Buddha. They attain to their high state of privilege by their own unaided powers. Their knowledge is limited, but they never fall in- to any error that would involve the transgression of the precepts. In the five gradations of beings enumerated by Nágaséna (နာဂဝေဓ), the Pasé Buddhas are placed *between* the Rahat (ရဟန္တာ) and the supreme Buddha. Their relative dignity may be learnt from the announce- ment that when alms are given to them, it produces greater merit by a hundred times than when given to the Rahats (ရဟန္တာ), and that when given to the supreme Buddhas, it produces greater merit by sixteen times six- teen than when given to them. The supreme Buddhas reveal the paths leading to nirwána to all beings ; but the Pasé Buddhas can only obtain nirwána for *them- selves*. They *cannot release any other being* from the miseries of successive existence. They cannot preach the bana ; even as the dumb man, though he may have seen a remarkable dream, cannot explain it to others. * * * They can give precepts so as to lessen the power of the sensuous principle, but they cannot entirely destroy it."—M.B.

ပစ္ဆိမ (Pali), *a.* the last ; နောက်ဆုံးသော, the last time or era ; ပစ္ဆိမဝေဓ, the final state of existence preceding *Neibban* ; အဆုံးစွန်သောဝေဓ (very often *pron.* as if spelt ပြင်ဆိမ) ; ခင်ဗျားတို့ကျွန်တော်တို့ပစ္ဆိမအခွယ်ကို ရောက်ကြပြီ။ သုရားတရားကိုသာအာရုံပြု နေရာသာ ကောင်းစေ့သည်, we have arrived at the last stage of our existence ; it is now only right to let our thoughts dwell solely upon the Buddh and the moral principles.

ပသစ်, *n.* a kind of backgammon.

—ပြစ် (ပထဝီပဒေ), *v.* to play the said game ; ပသစ်ဆိပ်။ပသစ်ကွက်။ ပသစ်ထွားတတ်။

ပဆုတ်, *n.* a malignant ulcer on the back ; *see* အနာပဆုတ်။

ပဆုတ်ပုနီ, *n.* a small kind of bee, also called ပထိုးမုနီ။ဆွတ်ပုနီ။

ပတ္တ (Pali five), *n.* the five parts of a thing, as the root, bark, leaves, blossoms and fruit of a tree; ပတ္တငါးပါး, a word much used by Burmese doctors, *e.g.*, ရွှေ အောင်းထွင်လိမ္မော်ပတ္တ ငါးပါးကြိုအောင်းထွင်ခြင်းနာထွင်နိပါးဆေးပတ္တငါးပါးကြိုသောက်။

ပတ္တကယျာဏ, *n.* the five good (bodily) qualities, a goodness of flesh, bones, skin, hair and age; ငါးဖြာထွက်—(၁) မိသ—အသား၏ ကောင်းခြင်း၊ (၂) အမြီး—အမြီး၏ကောင်းခြင်း။ (၃) ဆံ—အရေ၏ ကောင်းခြင်း။ (၄) ကေသ—ဆံ၏ကောင်းခြင်း။ (၅) ဝယ—အရွယ်၏ကောင်းခြင်း။ “There was in Sewet a merchant called Migára, who “had a son, Púrnnā-wardhana, a young man of excellent “appearance. One day his parents said to him that he had “arrived at a proper age to marry; but he said that he would “never marry unless he could meet with a female possessed “of the ‘five beauties’ (pancha kalyána ပတ္တကယျာဏ). His “parents asked him what they were, and he said (1) Késa-kalyána (ကေသကယျာဏ။ ဆံပင်ကောင်းခြင်း), hair that when “spread out will be splendid as the feathers of the peacock’s “tail; (2) Mánasakalyána (မိသကယျာဏ။ အသားကောင်းခြင်း), lips “that, whether betel has been eaten or not, will always be “red as the Kem fruit; (3) Ashtikalyána (အဋ္ဌိကယျာဏ။ အရိုး “ကောင်းခြင်း), teeth white, uniform, near each other, and of “the same height; (4) Chawikalyána (ဆာဝိကယျာဏ။ အရေတူ “အရေပါး၏ကောင်းခြင်း), the body of a uniform colour, without “a single spot; (5) Wayakalyána (ဝယကယျာဏ။ အရွယ်ကောင်း “ခြင်း), though she should have twenty children, never to “appear old, and though she should live to be a hundred “years old, not to have a single gray hair.”—M.B.

ပတ္တကာနီသီ, *n.* nut-gall.

ပတ္တု, *n.* a kind of medicinal root.

ပတ္တင်း (*pron.* ပဆင်း) (Pali ပတ္တ, five, and အပီ, a part), *n.* a Buddhist priest proficient in the five requisite qualifications, မထရ်ရဟန်း။ ထိမသမ္ပတ္တိ။ သိင်္ဃိတုပြည့်စုံခြင်း။ ဗြဟ္မိသမ္ပတ္တိ။ ဗြဟ္မိတုပြည့်စုံခြင်း။ ကမ္မဝါစသမ္ပတ္တိ။ ကမ္မဝါစတုပြည့်စုံခြင်း။ ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ။ ဝတ္ထုပြည့်စုံခြင်း။ ပရိသမ္ပတ္တိ။ ပရိသတ်တုပြည့်စုံခြင်း။

—ပီ, *v.* to undergo ordination as a priest proficient in the five requisite qualifications; ပတ္တင်းမြ်။

—ထက်, *v.* to rise from being a novice to be a priest proficient in the five qualifications; ခင်ဘူးပတ္တင်းထက်ဦးမည်ထား (as novitiates asking each other); မောင်ရှင် (ကလေး) ပတ္တင်းထက်ဦးမည်ထား, as a layman asking a novice.

—ထကာ, *n.* a layman who provides the eight requisites, namely, the robes, alms-bowl, &c., for such priest; သင်းပိုင်၊ ထိုထိဝတ်စုံရသူ။ ခါးပန်း၊ အတွင်းထေးပါး။ ပဲလွပ်၊ အပ်။ ရေစပ်။ ထမိတ်။ အပြင်ထေးပါး။

ပဉ္စမ (Pali ပဉ္စ, five), *a.* the fifth ; ငါးခုမြောက်။

—ဘုတ်, space ; အာကာသဇေတ် ; see မဟာဘုတ်။

—ထံဟံထနာထံ, *n.* convener of the 5th Buddhist synod, a title assumed by King Mindôn (and much prized by him); ပတ္တမသံဃာထနာထံဝမ်းတရားကြီးသူရား။

ပတ္တထိလ, by abbreviation ပတ္တ^၁ထိ (Pali ပတ္တ, five, and ထိလ, a religious precept), *n.* the five duties binding on all creatures, according to the five great commands, namely, ပါဏာတိပါဏာဝေရမဏိ။ သုဿကံကိုသတ်နှင့်, kill not ; အဓိန္နာဒါနာဝေရမဏိ။ သုဥစ္စာကိုမဝီးနှင့်, steal not ; ကာမေသုဓိန္ဒြာစာရာဝေရမဏိ။ သုယယားကိုပြင်မှားနှင့်, commit not adultery ; မုဿဝါဒါဝေရမဏိ။ မုဿာစတာကိုပြောနှင့်, lie not ; သုရမေရယမဂ္ဂမမာဒဋ္ဌာနာဝေရမဏိ။ သေရဉ္ဇိသေရကံကိုသောက်နှင့်, drink nothing that intoxicates. [The first five of these obligations are called the pancha sil. They are repeated by some persons every day at the pansal (*i.e.*, kyaung), especially by women.—M.B.]

အတ္တန္တရိယကံ (Pali ဗည and အန္တရိယကံ), *n.* the five greatest sins that bring immediate retribution, အပါဝါလေးပါး လက်ထလောရောက်သည်, (1) killing a father, အဘကိုသတ်သောသူရိတုဃာတကကံ; (2) killing a mother, အမိကိုသတ်သောသူမာတုဃာတကကံ; (3) killing a rahandah, ရဟန္တာကိုသတ်သောသူအရဟန္တုဃာတကကံ; (4) raising a blister on a Buddh (the *life of a Buddh* cannot possibly be taken), ဘုရားသင်အားထွေးမိမ်းတည်အောင်ပြုသောသူလောဟိတုပ္ပါဒကကံ; and (5) making a schism among the disciples of a Buddh, သင်္ဘာသင်းကွဲအောင်ပြုသောသူသံဃာတေကကံ။

ဗြဟ္မ (Pali ဗြဟ္မ) (*pron.* မြင်းလတ်), *v.* to prohibit or command, distinguish by name; မှတ်သည်။ သမုတ်သည်, *n.* a prohibition or command, a name; အမတ်နာမ။—(၁) သည်ဧကန်၌မည်သူမျှဧကန်ခြင်း မရှိခြင်းမရှိစေရဟု အမိန့်ပေးပတ်ထားသည်။ (၂) ခုဋ္ဌသန္တာဝေယာသန္တာဝဉ္စီနောင်တို့သည်။ စစ်ကိုင်းကိုဖောင်ပြီသည်အခွံမြို့ စစ်ကိုင်းမြို့ဟု ပတ်သက်သည်, Sula Thambawa, Maha Thambawa, the royal brothers, taking the derivation of the name from the fact that their raft was caught by an acacia bough, named the city “acacia branch city,” *i.e.*, Sagaing. Sagaing is now usually written without the ဝ, namely, စကိုင်း။

ဗညာ (Pali), *n.* wisdom ; ဗညာဝန်ကြီး, Director of Public Instruction ; ဗညာဝန်, Inspector of Schools ; ဗညာအုပ်, Deputy Inspector of Schools ; ဗညာထိထွန်းပျင်းချစ်ဥစ္စာထိထွန်းမင်းရဲ (ဗညာ is often combined with ဩထံ, *e.g.*, ဩထံဗညာကြီး). [ဗညာကြီးငယ်ဆို a saying said to have originated with Jiwika, the famous physician (in the time of Gaudama the Buddha), whose services to cure her were at first rejected by the wife of a prominent citizen of Sákétu on account of his (Jiwika's) youthfulness] ; ဗညာကြီး, နည်း, *v.* to be possessed of great or little wisdom.

ပညာရှာ, *v.* to search for wisdom (knowledge).

—ရှာမှီး, *v.* to search, store up wisdom (knowledge).

—ရှိ (frequently *pron.* ရိ), *n.* a wise man ; ထာမိနီ။ ကမိ။

—ဆင်, *v.* to receive instruction (ပညာဆောင်ဆင်, a term applied to young men who were sent to foreign countries by order of King Mindôn to learn foreign arts and sciences) ; “ Pragnyawa (ပညာ), wisdom, that which dispels ignorance, “ revealing what is good and what is not good, like the “ burning lamp that brings to view the figures that would “ otherwise be hid by the darkness ; its opposite is Awidya “ (အမိဒ္ဓာ), ignorance.”—M.B.

ပညောင် (*sometimes written* ပည်ညောင်), *n.* a species of banyan [the *Ficus Bengalensis*, K.].

ပဋိဗတ် (Pali ပဋိဗတ္တိ), *n.* enmity. [It is said that this word should be pronounced as if written ပဋိကတ်.]

—မြ, *v.* to make a quarrel ; ရန်ရှာသည်။ ကျွန်တော်ကကောင်းအောင်သဘောထားသော်လည်း၊ သူကပဋိဗတ်မြထွသည်။

—ဖြစ်သည်, *v.* to have a quarrel ; ရန်တွေ့သည်။ ရန်ငြိုးမွဲသည်။ လူချင်း ပဋိဗတ်ဖြစ်သည်မှာကြာလှပြီ။

ပဋိညဉ် (ပဋိညာဉ်) (*pron.* ပတိနိညဉ်) (Pali ပဋိညာဏံ), *n.* assent, engagement ; ဝန်ခံခြင်း (vow).

—ခံဥပဒေ, *n.* the Contract Act.

—ခံဝန်ချက်, *n.* a bond, promise.

—ခံဝန်ထောက်, *n.* a Covenanted Assistant Commissioner.

—ခံ, —ထား, —မြ, —မွဲ, *v.* to make a covenant, a mutual engagement.

—စာချုပ်, *n.* a written covenant or agreement.

ပဋိပက္ခ (Pali), *n.* variance ; မသင့်မတင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဆန့်ကျင်ပတ်မြဲခြင်း is also used by the Burmese to denote animals which are naturally antagonistic to each other ; ကြောင်နှင့်ကြွက်ပဋိပက္ခ။ ကျားနှင့်ဆင်ပဋိပက္ခ။ တောက်တဲ့နှင့်ဆေးကြီးပဋိပက္ခ။ သီပေါရှင်ဘုရင်နှင့် ရှမ်းစော်ဘွားများနှင့်ပဋိပက္ခကြီးဖြစ်နေကြသည်, King Thibaw and the Shan Sawbwas were at great variance.

ပဋိပတ် (*pron.* ပဋိဗတ်) (Pali ပဋိပတ္တိ), *n.* a duty ; ကျင့်စဉ်ကျင့်စား။ တယ်ပဋိပတ် ကောင်းသည့်ဘုန်းကြီး။

ပဋိပါရိ (Pali), *n.* drift, course, order, ဆစဉ် ; in colloquial the Burmese say ရှေ့နောက်စကားပဋိပါရိစဉ်ညီအောင်ပြောသည်။

ပဋိထာန (Pali ပဋိထာနံ), *n.* wisdom, knowledge, ပညာ [understanding, intelligence, wisdom, readiness or confidence of

speech, promptitude, wit.—*Childers' Pali Dic.*].—(1) ဝေဒနာပဋိတာနံ။ ဟူ၍ မြန်မာစာ။ ဗြာဟ္မဗေဒနာပဋိတာနံ။ (2) သန္တတုပဋိတာနံ။ အတ္တနိဗ္ဗာနံ။ this person has very little intelligence, ပဋိတာနံ။

ပဋိဂ္ဂဟ (Pali), *n.* comeliness, suitableness, agreeableness ; တင့်တယ် လျှောက်ပတ်ခြင်း။ ပဋိဂ္ဂဟအရပ်။

ပဋိလုံ, *see* next.

ပဋိလောမ (Pali), *adv.* in reversed order, as when repeating backwards, ပဋိလောမပြန်ချက်သည် ; *comp.* အနုလောမ။

ပဋိသန္ဓာရ (Pali), *n.* connection or interchange of conversation ; စကားစေ့စပ်ခြင်း။ နှုတ်ဆက်ခြင်း။ ဇေတုမုဆိုးစကားကိုကြားထွင်း၊ ဇုတောပုတ္တဘုရားသည်။ အတ္တနိဗ္ဗာန်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့် ပဋိသန္ဓာရစကားပြောဟော၍။ အဆွေမုဆိုးအိမ်ကမိတ္တဝေဌာ။ ဆောင်ခဲသေဝ ဤနာဇီဆုတ်။ မုန့်ဆန်း မုန့်ကြွပ်တို့ကိုစားလော၊ when he heard the words of Zéta the hunter, Zusaga (Jújaka) the Brahmin, with much approval and joy, spoke in reciprocal language (as follows) ; " Friend hunter, partake of these cakes, (made of) jaggery and rice, milk and rice, and of these wafer cakes, which I have brought as provisions for my journey."

ပဋိသန္ဓေ (frequently *pron.* ပဋိသန္ဓေ) [Pali ပဋိ, again, and သန္ဓေ, to connect (entering the womb in a new existence, conception, re-birth, transmigration).—C.], *n.* the connection between a former and subsequent state of existence, that is, the transit of mind from one body into another, of which there are four kinds, namely, အတ္တဇာတိ။ ဇာတိပုဂ္ဂိုလ်။ သိသေဒဇာတိ and ဥပပတိ, conception, pregnancy, နှုတ်ပိုက် ; [when birth is ruled by karma (ကမ္မ, ကံ), and there is the possession of much merit, it causes the being to be born as a kshastriya-mahasála, brahmana-mahasála, or grahapati-mahasála, or as a déwa in one of the déwa-lókas, sometimes by the oviparous (andaja) (အတ္တဇာတိ) birth, as Kuntra-putra ; at other times by the viviparous (jalábuja) (ဇာတိပုဂ္ဂိုလ်) birth, as men in general ; or from the petal of a lotus, as Pokkharasatiya ; also the sedaja (ထိသေဒဇာတိ) birth, as when insects are produced from perspiration or putridity ; or by the apparitional opapátika (ဥပပတိ) birth (in which existence is received in an instant in its full maturity), as Ambapáli. —M.B.

—ဇွဲဆောင်, —ရှိ, *v.* to conceive, be pregnant ; နှုတ်ပိုက်၍သည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်။

—တည်, —နေ, —ယု, *v.* to be conceived ; but these terms and the above are sometimes interchanged and applied either to the mother or the child ; ထိုအခါ၌ကား။ ထိုအခါ၌နေ၊ နေ၊ ယု၊ တည်။

မိဂုရားကြီးဝမ်းတွင်။ သုရားထောင်း ပဋိသန္ဓေယူ၍ လိုက်ဝန် အရင့်အခာရှိသတည်း။—Zanekka, p. 19.

ပဋိသန္ဓေရင့်, *v.* to be near delivery ; နှုတ်ပိုက်ရင့်သည်။ ပဋိသန္ဓေအရင့်အခာ။

ပဋိသန္တိဒါ (Pali), *n.* intuitive knowledge ; ညာဏ်ဖြင့်သိခြင်း။ တိဿအမည်ရှိသောသူနာသည်မြတ်စွာသုရားတရားတော်ကိုကြားနာရအောင်ပဋိသန္တိဒါထားပါးနှင့်တကွရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်, the sick man, whose name was Teittha, when he heard and listened to the law of the excellent Buddh, arrived at the state of rahanda possessed of the four kinds of intuitive knowledge.

ပဋိထိတ် (Pali ပဋိသေခေါ) (ပဋိသေခေါ), *n.* interruption, prevention, prohibition, ဖြစ်ထား ; ပဋိသိတ် is rarely if ever used in colloquial ; ပဋိသဝေသတ္တင်္ဂအာပတ်သင့်, the sin of making promises, a term applied to pōngyis.

ပဋ္ဌနာ (Pali), *n.* the act of praying or asking favour of a divine or celestial being ; one kind of ဆုထောင်းခြင်း, a prayer ; ဆုတောင်းသောစကား။

—မြ, *v.* to pray ; ဆုထောင်း သည်။ ဆုတောင်း ပဋ္ဌနာပြုသည်။ ကျွန်တော်မတော်သဘာဝကဲ့သို့ညာဏ်ပညာကြီးသောသူဖြစ်ပါလို၏နေ့တိုင်းဆုတောင်းပဋ္ဌနာပြုသော်လည်းတတ်မြတ်သည်ခင်ဤအား, although I pray every day that I may become a person of great intellect like Mahawthahta, it is very difficult of attainment, sir.

ပဋ္ဌမ (Pali), *a.* the first.

—ကျော် (pron. ပဋ္ဌမကျော် as if one word), *v.* to be distinguished for having excelled in Buddhist literature at a competitive examination held by royal order at the Burmese capital ; *n.* a man thus distinguished. The following includes the greater part of the books of Buddhist literature : သဒ္ဓါဂဝေဇ်။ သင်္ဂြိုဟ်။ မာတိကာ။ ဓာထုကထာ။ ယဒိကာဝဇ္ဇာမင်းပဋ္ဌာန်း။ သန်း။ အယကော။ အထိစာန်။

—မြန် (pron. မြန်), *v.* to rehearse at such an examination what one has been studying ; *n.* a man who has passed such an examination. [Ex-King Thibaw is said to have been a ပဋ္ဌမမြန်].

ပဋ္ဌာန (Pali), *n.* an original cause ; အကြောင်းရင်း။ ကြီးသည်ထက်သည့်မထုတ်ပါ။ ထက်သည်သာလျှင်ပဋ္ဌာန။ မင်းမြောက်တန်ဆွာ ဓါးပါးတို့တွင်ထီးမြဲသောပဋ္ဌာန။

ပဏာမ (Pali), *n.* an act of homage or worship ; ရှိမိုးခြင်း။ ပဏာမဂါထာ။ ပဏာမချီ။ ပဏာမပြုသည်။

ပဏ္ဍိတ (Pali) (pron. ပဋ္ဌိတ), *n.* a wise man, a pundit ; ကမိပညာရှိထုခမ်။ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်ပဏ္ဍိတအင်္ဂါနှင့် ညီညွတ်သည်။ ပဏ္ဍိတထက္ကဏသို့ရောက်သည်။

ပတ္တကမ္မထာ (*pron.* ပန္နကန္တထာ), *n.* the throne of Sekra [သိကြားမင်း]; when anything requiring Sekra's (သိကြား) assistance takes place in the world of men, or when his exalted office is in danger, this throne, according to the Singhalese, becomes warm, and according to the Burmese, hard and uncomfortable.

ပတ္တုတ် (Pali ပတ္တကော), *n.* a man subject to seminal debility ; ဝန်းရတ်။နဝုံးပတ္တုတ်။

ပတ္တဝ (Pali), *n.* a gift, present ; လက်ဆောင်။

—ကာရ, *n.* same.

—တံပိုး, *n.* a bribe, illegal gratification ; ပတ္တာလက်ဆောင်များကို ဆက်သလာသည်။

ပတ်, 1, *n.* ၁ small cylindrical drum fixed in a circular frame.

—ဓာ, *n.* any glutinous substance attached to the centre of the drum to improve its sound ; ပတ်ဓာထည့်သည်။

—ဆိင်း, *n.* a circular frame in which several drums are fixed and played on by a person standing (or sitting) in the centre, ဆိင်းပိုင်း ; *comp.* ကြေးပိုင်း။

—တီး, *v.* to play on such drums.

—မျိုး, *v.* to try the sound of the drums preparatory to playing ; a kind of song ; ပတ်မျိုးတေးခြင်း။

—ဆို (ပတ်ပုံ), *n.* same as ပတ်။

—ဓ, *n.* a large one.

—ပိုင်း, *n.* ; *see* ပတ်ဆိင်း။

—ထာ, *n.* ; *see* ပတ်ခွက်ကွင်းပတ်ထာ။

ပတ်, 2, to wind round, encircle ; ရပ်သည်, to encompass, go round ; ထည့်သည်။ထည့်သည်။ဝန်းသည်။ *Der.* အပတ်, *n.* an upper wash-board of a boat made of matting and placed above the board one, ပတ်။ ၇ ရက်တပတ်, once a week ; အနားပတ်ထည့်။
—(1) အထလေးကိုအဝတ်နှင့်ပတ်ထား။ (2) သစ်ပင်ကိုနွယ်ပတ်သည်, the creeper twines round the tree.

—စည်း, *v.* (to bind about) ; *see* the parts ; တောအရပ်တွင်လူထုထောက်ကိုပင်းနှိုလှအိုးသို့သည်ကြပ်ဖြင့်ပတ်စည်းထားသည်။

—ရပ်, *v.* to wind round ; ဖြစ်နားဆိုင်နားကိုအမြဲပြုစုနေကုန်သောပေါးကြီးဖြေ့ထိုသည်ကားအဆိပ်မရှိသော်လည်း ကြီးသောခွန်အားရှိသောကြောင့်။ မိမိအနီးသို့ရောက်လာသောသူ။ သမင်းပိုင်ဆုတ်သတ္တဝါကိုအရှေ့ဖြင့်ပတ်ရပ်၍ အထိုမှထိန်းမှိတ်ထုတ်ကုန်၍, as for the boa-constrictor serpents, which have their resort in the vicinity of rivers and lakes (or pools), though not poisonous, yet, on account of their mighty strength, they entwine their folds round those crea-

tures which come near them—the brow-antlered rusa, the wild ox, the sambur—and torture them at their pleasure (*lit.* in any way they may wish).

ပတ်လည်, —ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit of a thing, ဝန်းကျင် ; *comp.* ထက်ဝန်းကျင်, frequently used adverbially ; ပတ်ပတ်လည်။
—(၁) ဟိုအင်္ကျေပတ်လည်၌ ရှိသောမြောင်း ရှင်း စရာလိုသည်, the ditch round that curve requires clearing ; (၂) ရုံးပတ်လည်မှာရှိသည့် ပေါင်းမျှားကို ခုတ်ထွင် ထိုက်ပါ, please cut and clear the weeds (undergrowth) round the court-house.

—ထုံး, *n.* whole circuit or duration ; commonly applied to words of time ; ပန်ထုံး (ထသက်ပန်။ထသက်ပန်ထုံး) ထသက်ပတ်ထုံး။ထထပတ်ထုံး။ ထနှစ်ပတ်ထုံး။ရှိသမျှကာလပတ်ထုံး။နေသမျှကာလပတ်ထုံး။

—ဝိုက်, *v.* to encircle in a circuitous manner.

—သက်, *v.* to be connected with or bear relation to, to be implicated in an offence, crime.

ပထတ်, ၁ (*pron.* ပဒတ်), *adv.* on the hind legs, rampant.

—ရပ်, *v.* to stand upright on its hind legs as an animal, to rear ; မြင်းပထတ်ရပ်၍ခုန်။ခွေးပထတ်ရပ်၍ထိုက်သည်။

ပထတ်, ၂, *n.* a species of palm (?), *M.*

ပတူ (ပျားတူ) (*pron.* ပဒူ), *n.*; see ပျားတူ, a hornet.

—အုံ (ပျားတူအုံ), *n.* a hornet's nest.

—အုံထိုက် (ပျားတူအုံထိုက်), *v.* to suppurate in several places as a boil or when afflicted with အနာပေဆုပ်။

—ထုတ် (ပျားတူထုတ်), *v.* to sting as a hornet ; ပထုတ်ထိုက်သည်။

ပထောက်ပယ် (pron. ပထောက်ပယ်) (from ထောက် and ပယ်), *adv.* confusedly, irrationally, as if intoxicated ; applied to language ; စိတ်ပျက်ပထောက်ပယ်ပြောသည်။ ခင်ကျားပထောက်ပယ်ပြောသည်။တာကိုစားမိသည် in this sense conveys an inference that the person addressed has eaten *Datura fastuosa* seeds (ပရင်းနီ), and hence is unaccountable for his action.

ပထောင့်ပထေ (*pron.* ပထောင့်ပေ), *adv.* or *int.* strange, extraordinary.

ပထုတ်, see ထုတ်. Der. အပတ်ထုတ်။ပတ်ထုတ်အားထုတ်သည်။

ပတ္တမြား (*pron.* ပဒ္ဒမြား), *n.* a ruby or carbuncle ; ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, a ruby mine.

—နီ, *n.* same.

—နှုတ်ပုံရှိ, *v.* to be enceinte as a female member of the royal family ; ပတ္တမြားနှုတ်ပုံအရင်အမာရှိသည်။ [also applied to the mothers of Buddhs].

ပတ္တမြားပြောက်, *n.* a spotted ruby, a spinelle.

ပတ္တရသင်္ချေ, *n.* a certain tubercle or excrescence growing on the leaves of trees ; ကတ္တရသင်္ချေ။ ဖိယာ။ ကရဝေး။ ထောင်းမေးခါး။ ပတ္တရသင်္ချေ။

ပတ္တထား, *n.* a kind of musical instrument composed of twelve pieces of iron, or bamboo, suspended in the form of an inverted arc inside a wooden case. These pieces are all connected with one another ; the two end pieces are attached to the handles at each end of the case ; very often *pron.* ပတ္တထား by the Burmese in Lower Burma ; စောင်းညှင်းပတ္တထား။

—တီး, *v.* to play on such an instrument.

ပတ္တာ, 1, *n.* a brass or iron hinge ; ပတ္တာထည့်သည်, to put a hinge as on a box ; ပတ္တာချိတ်သည်, a cartridge box ; ဖမ်းထောင်ထည့်သောပတ္တာ။

ပတ္တာ, 2 (Beng. potta), *n.* a permit obtained from Government to build, cultivate, carry firearms, &c.—S. ; ဥပသိပ္ပတ္တာ။ ထပ်ပတ္တာ။ သေနတ်ပတ္တာ။

—ခံ, *v.* to make an application for a potta (or license to carry arms, သေနတ်ပတ္တာခံသည်) .

—ထိုင်း, *v.* to survey a potta.

—မြေ, *n.* a potta.

ပတ္တု, *n.* a kind of shaggy cloth (Puttoo).

ပန်းတေင် (*pron.* ပဒေင်) မြှင်, —နီ, မြူ, two kinds of grass which furnish excellent fodder for horses.

ပထဝီ (Pali), *n.* the earth, မြေကြီး ; ပထဝီဓါတ်, a term applied to the parts of the body that are formed of this element. [" They are twenty in number, namely, the hair of the head, the hair of the body, the nails, the teeth, the skin, the flesh, the veins, the bones, the marrow, the kidneys, the heart, the liver, the abdomen, the spleen, the lungs, the intestines, the lower intestines, the stomach, the fæces, and the brain."—M.B.] ; နှစ်ထိန်းလေးထောင်း အထွဋ်သောမဟာပထဝီမြေကြီး. "Immediately above the world of water is Maha polawa, or the great earth, 240,000 yojanas in thickness."—*Ibid.*

ပထဝီဓါတ်ပျက်, *v.* to suffer disorder as such element.

ပဒယုဇာန် (Pali ပဒ, a poetic line, ယုဇာန်, completion), *n.* the completion of a line in poetry, its being complete, full.

ပဒါး, *see* ပြထား, *n.* quicksilver.

ပဒုံမာ (Pali), *n.* a kind of lily (*comp.* ကြာ), considered to be the most excellent kind of lily; ပဒုံမာဝိတ်, a kind of cotton cloth; ပွင့်သစ်သော ပဒုံမာကြာကဲ့သို့ ရွှင်လန်းသော ဣန္ဒြေရှိထောင် မူသည်, his (*i.e.*, the Buddha's) joyous tranquillity was like unto a newly-opened padungma lily.

ပဒေသရာဇ် (Pali ဒေသ, a country, and ရာဇာ, a king), *n.* the sovereign of a division of one of the four grand islands; ထဝန်းထလျားအစိုးရသောမင်း။ ပဒေသရာဇ်မင်း။ ဧကရာဇ်, a sovereign of one of the four grand islands; ဝကြဝဒေးမင်း, a universal monarch.

ပဒေသာ (ပင်), *n.* a tree peculiar to the north island (ဥတ္တရဇယ), said to produce whatever an applicant may desire; an artificial tree laden with offerings; hence မှန်ပဒေသာ။ ဉာဏ်ပဒေသာ, a person of versatile intellect; ပဒေသာ ဆုတ်ထူရသလို့ရှိသည်, an expression applied to a person who is fortunate.

—ဣ, *v.* to make an offering of such a tree.

ပဲခူးကျောက် (ပဲခူးကျောက်), *n.* common garnet, *M.*; ပဲခူးကျောက်။

ပန်, 1, *v.* to adorn, decorate by sticking on flowers and similar decorations; ပန်းပန်သည်။ နားကပ်ပန်သည်။ နားထောင်းပန်သည်။

—ဆင်, *v.* same; to be in charge of a royal order in favour of one's self; အမိန့်ထောင်ကိုနာခံပန်ဆင်ရသည်အတိုင်း။ ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်ပါလှရား။

ပန်, 2, *v.* to ask leave respectfully, to beg, petition; အခွင့်တောင်းသည်။ အခွင့်ပန်သည်; *comp.* တိုင်။ မင်းတုန်းကြီးထံ အခွင့်ပန်ပြီးထားခဲ့ပါ, come, please, after having asked permission of the pōngyi.

—ကြား, *v.* same (most common); အစိုးရမင်းထံအခွင့်ပန်ကြားပြီးပြီလား, have you asked permission of the authorities?

—တွာ, *v.* to petition, pray, *see also* သစ္စာပန်နတ်။ ပဌနာသုကောင်းပန်တွာတောင်းသည်။ အထောင်းထကာဖြစ်ကုန်ရာသား, they prayed (the Buddha) for a suitable blessing, and all became embryos (*i.e.*, embryo Pasé Buddhas, Rahandas).

ပဒိုင်း (ပင်), *n.* the crinum, *M.* [The root of this plant, ground into a powder and mixed with salt, is said to be an excellent remedy for boils]; *see* ပထောက်ပထက်။ မှန်ပဒိုင်း or မှန်ပဒိုင်းပွင့်, *n.* a glass candle shade.

—ကြက်သွန်, *n.* the Indian squill, *Scilla Indica*, *M.*

—ကြီး, ခေပဒိုင်း, *n.* varieties of crinum, *M.*

—ခတ္တာ, *n.* a kind of shrub of medicinal properties (?), *see* ပဒိုင်းမြူ

—နီ, *n.* the purple-flowered thorn-apple, *Datura fastuosa*, *M.*

ပဒိုင်းဖြူ, *n.* the white thorn-apple, *Datura alba*, *M.*

ပနက်, *n.* a short stake driven in the (ground) to mark the site of a building, a peg used to secure anything stretched out or apart.

—တိုင်, —ထဲ, *n.* same ; ထုရားပနက်ထဲချသည်။ ကျောင်းပနက်ထဲချသည်။
ဇရပ်ပနက်ထဲချသည်။ လိပ်ပနက်ထဲချသည်။ အိမ်ပနက်ထဲချသည်။

—ထဲပိုင်, *v.* to plant such pegs ; ပနက်ထဲပိုင်သည်, to drive in such pegs. [*Note.*—ပနက်ထဲ is often used to denote stability, permanence, *e.g.*, ခင်ဆွားပြောသည်စကားပနက်ထဲ ပိုင်ထားသလိုထဲရှိသည်။ သည်မိန်းမထိုပနက်ထဲထဲအောင်းနေပါသည် ; also applied to persons of substance and influence ; ထူးပနက်ထဲကြီးထဲ. The Burmese have an idea that the possession of a stake driven into the ground which is about to be built upon, wards off danger from the possessor ; when such ground has been consecrated, there is a perfect scramble for these stakes. If suspended from the roof of a dwelling-house, the Burmese believe that doing so keeps away *bugs*, an immunity so rare that the stakes would obviously get the credit for it ! They are also supposed to avert even more formidable dangers, such as fire, &c. Burmese doctors use the scrapings of (or powders made from) these stakes to mix with their medicines as a preservative against evil spirits.

ပနံဝား, *v.* to be on friendly terms ; သင့်သည်။ သင့်ထင့်သည်, —(၁) ထူချင်းပနံဝားကြွယ် အကြံပြုညှိရန်ရှိသည်, if they are on friendly terms with one another, there is a chance of the scheme being consummated ; (၂) အိမ်နီးချင်းပေးထံထိုလူချင်း ပနံ ဝေးကြထူး, though neighbours, the individuals themselves do not agree with each other.

ပနာရထမ (ပနာရထမ) (*Pali*), *a.* the fifteenth ; ဆယ့်ငါးခုမြောက်။

ပန်ထိုး, *see* ပတ်ထိုး။ တထက်ပန်ထိုး။

ပန်း, ၁, *n.* a flower, blossom ; အပွင့်။ ပန်းပွင့်, a leaf or twig used as a decoration ; sometimes used expletively in composition with other words ; ထွန်းပန်း။ ဆွန်းပန်း, &c., an abbreviation of ဆူးပန်း, the safflower, *e.g.*, ပန်းပုဆိုး, a red waist-cloth (also used politely for the male genitals). [The difference of အပွင့် and ပန်း is alleged to be that the former is applied to the flowers and blossom of those trees or plants whose fruit and leaves are edible, and the latter to those whose fruit and leaves are not.]

—အိ, *n.* the *Lagerstræmia Indica*.—*S.*

—ဥဖြူ, *n.* the white-flowered *kœmpferia*, *M.*

ပန်းဦး, *n.* the state of maidenhood, virginity.

—ဦးရူး, —ဦးသွတ်၊ ဦးပန်း, *v.* to deflower, deprive of virginity ;
ပန်းဦးပန်သုလင်ငြိက။

—ဦးရပ်, *n.* an honorary chaplet, bays.

—အိုး, *n.* a flower-pot.

—ထထပ် (*pron.* ပန်းထထပ်), *see* ထထပ်။

—ထုံး (*pron.* ပန်းထုံး), *n.* a garland, wreath of flowers.

—အုံ, (ထ), —ကြွ (ထ), —ခွ (ထ), *v.* to carve embossed figures in wood.

—ကွင်း, *n.* the hoop of a ring ?

—ခက် (*pron.* ပန်းခက်), *n.* a branch of leaves and flowers.

—ခတ်, *v.* to suck juice from flowers as bees (ဗျားပန်းခတ်).

—ခံ (*pron.* ပန်းခံ).

—ခူး, *v.* to pluck a flower.

—ခိုင် (*pron.* ပန်းခိုင်); *n.* a branch of leaves and flowers, a bouquet, nosegay, posy, &c. ; *v.* to make a bouquet, &c. ;
ထည်ပန်းမျှခးထိုရခိုင်လိုက်ပါ။

—ချီ (*pron.* ပချီ), *n.* a painter, limner ; ပန်းချီဆရာ။

—ချီရေး, *v.* to paint, limn.

—ဇွဲ (*pron.* ပန်းဇွဲ), *n.* a flower garden.

—ငုံ, *n.* a flower bud.

—ဝတ္ထု, *n.* red paper.

—ဝည်းကြိုး, *n.* a red string with which a girl's hair is tied.

—ဝံ, *a.* variegated with flowers, *e.g.*, ပန်းဝံပုဆိုး။

—ဝံဆီ, *n.* perfumed oil, the essence of various flowers.

—ဆင်း, *n.* a suspended bunch of flowers.

—ဆိုး, *v.* to dye red.

—ဆိုးသမား, *n.* one that dyes red.

—ဆွတ်ရေကျ (*pron.* ပန်းစွတ်ရေကျဆွတ်), a boat-racing term meaning that should the man in the extreme bow of the boat, while seizing the ပန်း (really a rattan), fall into the water, his boat loses the race.

—ဆွဲ (*pron.* ပန်းဆွဲ), *n.* artificial flowers suspended for ornament ;
[an ornamental eaves boarding to a roof ; ပန်းဆွဲဆွဲသည်၊ ပန်းဆွဲတတ်သည်၊ ပန်းဆွဲတည်သည်]။

ပန်းထင်း (*pron.* ပခင်း), *n.* a brazier or coppersmith.

—ဝိဒ် (ပန်းဝိဒ်) (*pron.* ဝိဒ်), *n.* a gold or silver smith.

—ဝိဒ်ရီ (ပန်းဝိဒ်ရီ) (*pron.* ဝိဒ်ရီ), *n.* the orange-flowered globba, *M.* The Burmese say that owing to its being so exquisitely formed, goldsmiths “weep” in despair, because they find that it is hopeless to imitate it.

—တံ, *n.* ပန်းတံ, a rattan passed through a hollow bamboo with a piece of it projecting out somewhat beyond each end of it. The bamboo is horizontally placed on supports in a small boat; whichever boat's crew succeeds in drawing out the rattan wins the race. This constitutes the winning-post in a boat race. It is said that formerly a flower was attached to each end of the rattan (ပန်းတံဆွတ်ဆည်၊ ပန်းတံဆွတ်ဆည်), hence the name ပန်း being given; also called ပန်းတိုင်။

—ထာ, *n.* a starting-post, *see* ခုန်းထာ။

—တုံး, —တုံးတိုင်, —တုံးမှတ်တိုင်, *n.* a pole surmounted with a bunch of grass or leaves set up by authority; ပန်းတုံး, the pole in front of a broker's residence.

—တိုင် (*pron.* ပန်းတိုင်), *n.* the winning-post or goal.

—ထောင်းထည် (*pron.* ပန်းခေါင်းထယ်), *n.* ornamental hangings, fringes; ပန်းထောင်းထည်ကြာယပ်။

—ထည်, *n.* red cloth; ဂှာပန်းထည်။

—ထု, *v.*; *see* ပန်းပြောက်ထု။

—ထိုး, *v.*; *see* ပန်းပြောက်ထိုး။

—ထိုးဆရာ, *n.* an embroiderer.

—နွဲ့ထာ, *n.* the laurus, *M.*

—နု, *n.* a pale red colour.

—နဲနက် (ပန်းနဲနက်), *n.* a kind of arum, *M.*

—ပင်, *n.* a flower plant or tree; နှင်းဆီပန်းပင်။

—ပင်နွဲ့ထ်, *n.* a scandent, evergreen shrub, *Ancistrocladus Griffithii*, *K.*

—ခု (*pron.* ဗု), *n.* a carver in wood or stone.

—ခုတ်ထား, *v.* to declare a race void. [ထားခုတ်ထား, to declare a heat void].

- ပန်းဝဲ (ပန်းဝဲ) (*pron.* ပဲ), *n.* a blacksmith ; ပန်းဝဲဆရာ, *n.* a master blacksmith.
- ပေး, *v.* to give the victory to an antagonist ; to yield, to “give up” guessing a riddle. This expression is frequently used in connection with boat races, horse races, &c. *Probably* an abbreviation of ဆောင်ပန်းပေးသည်။
- ပေါင်း, *n.* a kind of paste made of fragrant flowers [offered to powerful nats and to pagodas which are much venerated].
- ပျော့, *v.* to be enfeebled in the male genital organs, ပန်းဝဲသန့် (to be of a pale shade of colour, ပန်းနီပျော့ပန်းမိင်းပျော့).
- ပြား, *n.* the flag, a water plant. The Burmese often compare weak, irresolute, ductile characters to this plant, *e.g.*, မင်းပန်းပြားပင်ဆိုသော်လည်းကောင်းထင်သည်။
- ပြေးပွဲ (ပန်းပြေးပွဲ), *n.* a foot race in which the competitors are backed to run for money.
- ပြောင်, *n.* ornamental flower work.
- ပြောင်ထု, *v.* to carve in wood.
- ပြောင်ထိုး, *v.* to embroider.
- ပွင့်, *n.* a flower (which has expanded).
- ပွင့်, *v.* to menstruate ; မိန်းမပွင့်ဝင်သည်။ ရာသီပန်းပွင့်။
- ပွင့်ရတ်, *see* ပန်းရည်။
- ပွတ် (*pron.* ပွတ်), *n.* a turner.
- ပွါး (*pron.* ပွါး), *n.* tuft, tassel ; hence ပန်းပွါးပန်းပွါး, an epaulet.
- ပူး, *n.* Burman borage, *Plectranthus aromaticus*, *M.*
- ပွန် (ပန်းမန်), *an expletive* used in certain connections, *e.g.*, ဥယျာဉ်ပန်းပွန်။ သနပ်ခါးပန်းပွန်။
- ပွန်ကျိုး, *n.* a pagoda-slave, one who gathers up flowers and the refuse of offerings ; ကျွန်သီးတော်အရာကျိုး။
- ပွန်စွန် or ပန်းစွန်, *n.* same.
- ထွန်း, *n.* one that works in lacquer ; စာထွန်း, figures in lacquer work ; ပန်းထွန်း, lacquer work without figures ; ထွန်းပြောင်ထုပန်းပြောင်ထိုး။
- ရက်, *n.* the essence or juice of flowers ; ပန်းဝတ်ရက်။
- ရက်မြက်, *n.* a kind of grass.—S.
- ရင့်, *n.* a deep red colour.
- ရှင်း, *n.* khuskhus grass (?)

ပန်းရည်, *n.* the juice of flowers, liquor in which the safflower (ဆူးပန်း) has been steeped, producing a deep red colour (ပန်းရင့်) or a pale red violet (ပန်းနု).

—ရည်ကျောက်, *n.* a balass ruby (a variety of spinel ruby of a pale rose red or inclining to orange).

—ရည်ရတ် (*pron.* ပန်းရည်ရတ်), *n.* the humming bird and other sun-birds ; ပန်းရည်ရတ်ငှက်။

—ရန် (*pron.* ပရန်), *n.* a mason ; ပရန်သမား။ ပရန်ထရာ, *n.* a master mason.

—ရန်နဝါ (*pron.* ပရန်နဝါ), *n.* a kind of weed. The ပုတ်သင် (မြွေ) is sometimes in Upper Burma called in jest ပန်းရန်နဝါကောင်။

—ရနံ့, *n.* the perfume of flowers ; ထိုထောအထိုးသည်မွှေးကြိုင်သော ရနံ့ဖြင့်သမျှမျှထိုင်ကုန်၏။

—ရောင်, *n.* a red colour.

—ရှစ်, *n.* the common balsam ; *see* ဒန့်ဒလတ်, *M.*

—ရှု, *v.* to smell a flower.

—ရွှင်, *v.* to be possessed of active virility.

—ဝတ်ရက်, *see* ပန်းရက်။

—သစ်သာ (ပန်းသစ်သာ), *n.* a timber-tree, vateria, *M.*

—သည်, *n.* a florist.

—သေ, *v.* to lose the principle of active virility (သည်သူရောဂါမျှားလိုပန်းထေရှာသည်)။

—သေး, *n.* a Panthay ; ထရပ်ပန်းသေး။

ပန်း, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind ; ပင်ပန်း။ စရိတ်ပန်းထိတ်ကြွေးကျွန်ထော်အထွန်ခရီးပန်းသည်။ သည်နေရာတွင်စားပန်းချဉ်စို့, I am exceedingly fatigued with travel, let us encamp in this place.

—နာ, *n.* the asthma ; ပန်းနာသည်။ ကျွန်ုပ်ပန်းနာတတ်သည်။ ထည့်ထိုးမအိပ်ရ။

—မော, *v.* same as ပန်း။

—ထိုက်, *v.* to pant ; *see* ထိုက်, *gasp* ; ဆင်းရဲသည်အဖြစ်ကိုဖြန်အောင်းမေ့ထွင်ပန်းထိုက်ပင်။ စိတ်မရွှင်နိုင်အောင်ဖြစ်ပါသည်ခင်ဤား။

ပန်း, 3, *v.* to spurt, gush out—(1), သည်သူထားရတ်ခံရထိုးသွေးငေါက်ငေါက်ပန်းထွက်သည်။ (2) ရန်ကုန်ကမ်းနားဈေးနားမှာ ရေဝက်ကရေပြာဖြာပန်းထွက်သည်။

ပန်း, 4 (from ပတ်, to encircle), *v.* to go round the end (of a thing) as the end of a mountain or a shoal [to outflank as troops].

ပန်းရန်း, *v.* same—(1) မြင်းငြိုးဖြူ။ ဘေ့နောက်ကမထိုက်နှင့်ရှေ့ကပန်းဆီး။
(2) ကသည်းမြင်းရှေ့ကပန်းဆီးထိုက်ထပ်ပျက်ကုန်ပြီ။

ပန်း, 5, *n.* the Tavoy name of the arnotto tree (ထိထင်း), *M.*

ပန်းရတ်, *see* ပတ္တရတ်။

ပန်းစွတ်, *n.* the hermit-crab ; ဝင်ကစွတ်။

ပတ်, *v.* to be a crevice, to chap, crack open ; less than အက်ပုကန်
အပူထည်ထိုက်ပတ်ကုန်ပြီ။ (to be chapped as the face, lips, or face).

— ကြား, *n.* a crack, crevice, cleft (usually used of cracks in
the ground) ; မြေကြီးပတ်ကြားကွဲမည်ထိုက်ပတ်နေပြီ။

— ထေး, *n.* a slight crack [usually used with reference to slight
cracks in *timber*, ထေးကြောင်းပတ်ထေး]။

ပမာ, an abbreviation of ဥပမာ။ ပမာအားဖြင့်ပြောပါရစေခင်ဤ, let me
say, sir, by way of example.

— ပမျည်း (ပမာပမည်း), an abbreviation of ဥပမာ, ဥပမျည်း ; အကြံမျှ
လောက်ကြားထွောက်ခဲ့ပြီ။ ခက်ခဲရာရာပမာပမျည်းဟောသည့်နည်းဖြင့်, what-
ever difficult thing was propounded, was explained and
declared by means of analogies.

ပမာဏ (Pali), *n.* measurement, size ; အတိုင်းအတွဲ။ အတိုင်းအရှည်။ ထို
အိမ်ပမာဏအားဖြင့်အတိုင်းအတွဲဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ, what are the
dimensions of that house by measurement ? (2) ထမြန်နှစ်က
ပေါ်သည့် ကြယ်တစ်ခု မျက်စိနှင့်ကြည့်ကာလ ထန်းပင်ခန့်ပမာဏရှိသည်, the
comet which appeared the year before last, when looked
at with the (human) eye, was about the size of a tan tree.

— ပ် *v.* to make account of, record, အမှုထားသည် ; သည့်အမှုပမာဏ
ပြုလောက်သည်ထက်ပေါ့, this business is not important enough
to make account of.

ပတ်, 1, *n.* a square measure of ground containing 1,200 square
cubits, equivalent to 1.75 English acres ; *see* အပတ်။ [In
some parts of Upper Burma the area covered by “five
baskets of seed-paddy scattered” (ငါးထင်းကြွ) is con-
sidered equivalent to a ပဲ (ပတ်).]

— နယ်, *see* နယ်။

— မွဲ, *v.* to make such a square measure ; မိသွှင်း (a Kadu
word) *pron.* တဖထင်း မြို့ပတ်မွဲ လိုက်သည်ရှိသော်။ ပမာကိုသန်းရခြင်း
ကြောင့်။ မိသွယ်သန်းသန်းခေါ်သည်။

ပတ်, 2, *v.* to put aside or away, to reject, to except ; *comp.* ပတ်,
n. tare or tret, ပိုတွက်ခြင်းတွက်ပတ်သည်။ [“tare,” the abatement
of a certain weight or quantity from the weight or quantity
of a commodity sold in a bag or basket or the like, which
the seller makes to the buyer on account of the weight of
such bag or basket ; မွဲခြင်းတွက်ပတ်သည် ; “tret,” due allow-

ance to purchasers for waste or refuse matter, *e.g.*, in selling ngapi ; ထားတွက်ပယ်သည်။ ခုန့်တွက်ပယ်သည်။

ပယ် ဖြစ်, *v.* to reject and cast aside ; *see* the parts.

—ဖျက်, *v.* to reject and destroy ; *see* the parts.

—ရှင်း, *v.* to clear away ; ထုတ်သင်သည်။

—ရှား, *v.* same as ပယ်။

—ထွန်။

ပယင်း, *n.* amber (မကာမိန်မကာ, imitation amber). “Burmite,”

ပယင်းတွင်း, an amber (or “Burmite”) mine.

ပယတ္တ or ပရတ္တ (ပယတ္တ) (*Pali*), *n.* indefatigable diligence, one of the six glories of Buddh ; *see under* ဘုန်းထောင်ခြောက်ပါး။

ပယင်းပတာ (ပရင်းပတာ) (*pron.* ဗယင်းဗဒါ, from ယင်းတာ, *obsolete*), *adv.* in a confused, disorderly manner ; ကစဉ် ကလျာဗရိဗရိ။ အကွပ်မရှိ သည့်ကြမ်းကဲ့သို့ လူချင်း အစေးမကပ်သောကြောင့် ပယင်းပတာနေသည်။ (၂) ကိုယ်တွင်ဝတ်သော မုဆိုးအဝတ်ကိုမျှ ကျွတ်မှန်းစုတ်ပြတ်မှန်း မထိမျက်မိရက်မိရာရှိ သာဦးစွာပယင်းပတာဖြေကြလေကုန်၏။

ပယင်း တီးတာ (ပရင်းတီးတာ) (*pron.* ဗယင်းဒီးဒါ), *adv.* same ; applicable to language.

—ပြော (ပရင်းတီးတာပြော), *v.* to babble ; သည့်သူမဟုတ်ကဟုတ်ကပယင်းတီးတာ တတ် ပြောထတ်သည့်, this person is in the habit of making babbling statements, whether they be true or whether they be false.

ပယောဂ (*Pali*), *n.* possession by some kind of evil spirit ; ပယောဂကပ်သည်။ ပယောဂရှိသည်။ ပယောဂရှိသည် ; *see under* ဆေးဝါး။ In common parlance ပယောဂ means encouragement in a good sense (as to deeds of merit, &c.), or instigation to evil in a contrary one [according to Childers ‘payogo’ (ပယောဂ) means ‘practice,’ ‘use,’ ‘usage,’ ‘means,’ ‘instrumentality,’ ‘motive,’ ‘occasion,’ ‘object’]—(၁) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုမျှားစွာအားထုတ်စေခြင်းငှာ ပယောဂကူကလေးတောသည်။ (၂) သည့်အမှုသူပယောဂနှင့်မကင်း, this affair is not exempt from his (evil) influence.

ပရတ်ပရယ် (ပြတ်ယယ်) (from ပြတ် and ရယ်), *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity ; seldom used, *see* ပျက်ရယ်။

ပရစ်, *n.* a cricket, a bolt to fasten a door at the top or the bottom ; ပရစ်တံတွန့်။ ပရစ်ပြီးတွန့်သည်။ The Burmese liken the bud of the flower of the sal tree (*Pentacme Siamensis*) to a cricket in appearance, *e.g.*, အင်ကြင်းပရစ်ဖူးတွက်ခွဲမြီပွင့်တော့မည် (or မိုင်းရွာတော့မည်)။

ပရဆေး, *n.* mineral and vegetable drugs.

ပရဆေးဆိုင်, *n.* a druggist's store or shop.

—ထည်, *n.* a druggist.

ပရဆွေးပေါ် (ပရဆွေးတော်); *see* ဆွေးပေါ်။

ပရနိဗ္ဗိတဝဿဝတိ (ပရနိဗ္ဗိတဝဿဝတိ), *n.* the sixth stage of the world of nats, *see under* နတ်ပြည်။

ပရပတ်, *n.* calking stuff.

—သမာ, *n.* a calker.

ပရပိုက်, 1 (ပရပိုက်), *n.* a kind of heretical priest, ပရပိုက်ပုထုန်း [false teachers in the time of Gaudama, who taught that there is no future world and that the whole man at death is resolved into four elements (ခါတ်လေးပါး), the aqueous particles returning to water, the fiery particles to fire, and so forth.]

ပရပိုက်, 2, *n.*; *see* ပရပိုက်။

ပရဘုတ်, *v.* to eat (clerical, obsolete); ဖုန်းပေးသည်။ ဖြတ်စွာဘုရား ငှေ့ထုပ်ပရဘုတ်ထောင်မှုသည်။

ပရမတ် (Pali ပရမတ္ထ, excellent), *n.* an excellent system of belief or worship; ပရမတ်ပြန်သည်။

—တရားလေးပါး, *n.* the four principles, namely, စိတ်၊ ဝေဒနာ၊ ဝိညာဉ်၊ နိဗ္ဗာန်။ ပရမတ္ထတရားလေးပါး။

—သင်းပြုတ် (ပရမတ်သင်္ဂြဟိုက်), *n.* a system of metaphysics explaining the said principles, the substance of the အဘိဓမ္မာချုပ်ကျမ်း။

ပရမာဏု (Pali ပရမာဏု, an invisible particle, and မြူ, a grain of dust), *n.* the finest conceivable particle, invisible to sight [*see* အဓမ္မမြူ, which is 36 times larger]; ပရမာဏုမြူခန့်မျှလောက် ဖြစ်မှားခြင်းမရှိ။ ပရမာဏုမြူမျှလောက်အမှုမထား။

ပရဝန် (ပရဝတ်) (Pali ပရဝေဏံ, to appropriate), *n.* a fence forming the inclosure of a sacred place, ကျောင်း ပရဝန်၊ စေတီ ပရဝန် (a boundary or border).

ပရဝါ, *n.* a timber tree, the largest species of the genus *garcinia*, *M.*

ပရဟိတ (Pali), *n.* the profit of others; *comp.* အတ္တဟိတ။ အတ္တဟိတ။ ပရဟိတတရားပါး။

ပရိတ်, *see next* (ထုတ်ဆောင်ရန်ဝေရာဝေရာပရိတ်တယ်များသေးသည်)။

ပရိက္ခရာ (Pali), *n.* an implement, utensil, article of furniture, appendage, &c.; ပရိထောဂ။ အထုံးအထောင်; *hence* အိမ်ထောင်ပရိက္ခရာ, articles used in families, household furniture; ပရိက္ခရာ

ရှစ်ပါး, the eight utensils of a priest (ဒုက္ခဉ္စ၊ ကိယံဝတိ၊ သင်းပိုင်၊ သမိတိ။ ခါးပန်း၊ ဝဲကွပ်၊ အင်္ဂါ၊ ခေတိ)။

ပရိတ္တရာရောင်း, *v.* to sell such utensils or others of a similar kind for the use of priests.

ပရိစ္ဆေဓ (Pali), *n.* distinction ; ပိုင်းခြားခြင်း။ နှစ်ပရိစ္ဆေဓကန်သတ်၌ငွေချေးသည့်။ စကားပရိစ္ဆေဓပိုင်းခြားပြောသည်။

ပရိဝေဒိ, *n.* "the fire of grief and woe."—*Childers.*

ပရိတိ (Pali ပရိတ္တိ, ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်ခြင်း), *n.* a kind of prayer used as a preservation from evil, being extracts from the ယုတ္တိပိရုကထိ။

—ခြည် (ပရိတိ), *n.* charmed thread.

—နာ, *v.* to listen to the above prayers being repeated.

—ပန်း, *n.* charmed flowers placed in the ပရိတိဆိုး။

—မွန်း, *v.* to pronounce a benediction after reciting the said prayers.

—ဓေ, *n.* charmed or holy water. (This water is sometimes sprinkled on persons, sometimes drunk, and sometimes thrown on the ground round houses. It is also thrown against the four corner-posts of a house, often from the inside.)

—ရွတ်, *v.* to repeat the said prayers. (These prayers are usually repeated in times of sickness, also when first taking up one's abode in a newly built house.)

ပရိနိဗ္ဗာန် (ပရိနိဗ္ဗာန်), *n.* annihilation, *see* နိဗ္ဗာန်။ [ပရိနိဗ္ဗာန်, —ဝံ—ယူ, *v.* to attain annihilation, *e.g.*, ရှင်ဂေါတမပရိနိဗ္ဗာန်ယူသည့်နှစ်။]

ပရိဘောဂ, *n.* ; *see* ပရိက္ခရာ, an implement, utensil, article of furniture ; ပရိတ္တရာ is a clerical term ; ပရိဘောဂ can be applied to articles either of a priest or a layman ; ယုတ္တိပိရုသည့်ပရိဘောဂအထွန်များသည်၊ စုံလင်သည်ကိုမရှိနိုင်ဘူး။

ပရိယတ် (Pali ပရိယတ္တိ), *n.* learning, study, application to books, ထင်ခြင်း။ ဘေးပရိယတ် ; when good actions are the result of ပရိယတ်, that is by application to religious books, such actions are termed ပရိယတ်. The Burmese say, for instance, of a priest သည်ဘုန်းကြီးပရိယတ်သာရှိသည်။ ပရိယတ်မရှိပါ, this pōngyi possesses application for books, but he does not observe the precepts ; ပရိယတ် is not necessarily inseparable from ပရိယတ်, as instances frequently occur in which a person who becomes a priest late in life, and who has no application for books, can nevertheless possess ပရိယတ်။

ပရိယာယ် (Pali ပရိယာယော), *n.* a means, expedient, device ; ဥပါယ်ဓေတိ, an artifice ; မာယာ။ သည်ဘုပရိယာယ်တယ်များသည်, this person's artifices are many.

ပရိယာယ်ဆင်, *ထုတ်, v.* to plan, concoct, employ expedients, artifices; အမှန်မထုတ်ဘဲလျက်ပရိယာယ်ဆင်ထုတ်သည့်အမှု, it is a case without truth in it; it has been concocted.

ပရိထာဝ (ပရိသတ်) (Pali ပရိသော), *n.* an assembly convened for religious instruction and worship, a religious audience [any assembly of hearers].

ပရုတ်, *n.* [crude] camphor.

ဓိ, *n.* camphorated oil.

ပရုတ်ပရုတ် (*pron.* ရုတ်ရုတ်), *adv.* in a flurry.

ပရုန်းပရုန်း (*pron.* ဗလုန်းဗလင်း), *adv.* in a tumultuous manner, *see* ရုန်းရင်း; *adj.* unruly, tumultuous, disorderly; ကာလပရုန်းပရုန်း ဖြစ်သည်, the times have become disorderly; မင်းပြောင်းမင်းထံ နိုင်ငံပရုန်းပရုန်းဖြစ်သည်, on the exchange of rulers, the kingdom got into a tumultuous state.

—ပြု, *v.* to be tumultuous, *see* ရုန်းရင်းခတ်ပြု။ ပရုန်းပရုန်းနိုင်သည်။

ပရောဟိတ် (ပုရောဟိတ်) (Pali ပရောဟိတ), *n.* a Brahmin invested with certain sacerdotal functions, ပရောဟိတ်ပုတ္တား; the prôhita was in ancient times a king's domestic chaplain.

ပရောက်ပရုတ် (*pron.* ဗယောက်ဗယတ်), *adv.* in a bustling, hurried manner; ပရောက်ပရုတ်ခတ်သည်။ ပရောက်ပရုတ်နိုင်သည်။ ပရောက်ပရုတ် ထွက်ရှားသည်။

ပရောပရည် (derived from ပါးရောပါးရတ်), *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity, *see* ပရုတ်ပရုတ်; (ပရောပရည် is in more general use than ပရုတ်ပရုတ်); လူချင်းပရောပရည်တတ်မထင်နှင့်။ အမိုသေပျက်တတ်သည်, do not be too familiar with each other, it is apt to destroy respect.

ပရုတ်, *n.* an ant.

—အုံ, *n.* the nest of earth made by ants on the side of a tree or post; တိုင်မှာပရုတ်အုံထုတ်သည်။ သစ်ပင်မှာပရုတ်အုံထွက်သည်။

—ကြောင်း, *n.* the diagonal ribs in twilled cloth, *see* ဆေးထုံးပြောင်ဖျာပရုတ်ကြောင်းရက်သည်။

—ဆိတ်, *n.* an ant (most common).

—ပျံ, *n.* a winged species.

ပထင်း, *n.* a bottle; ပထင်းပြင်မှု။

ပထာ (*pron.* ဗယာ) (Pali ပထာသော), *a.* or *adv.* open, naked, bare; ထင်းထင်း, vacant, empty, blank [ပထာစက္ကူတချပ်, a blank sheet of paper]; ပထာကျင်းပြု, *v.* to exhibit a marionette show after removing the stage curtain; ပထာအိပ် or ပထာကျင်းအိပ်, to sleep divested of clothes; ပထာချိုး or ပထာကျင်းချိုး, to bathe divested of bathing garments.

ဝထာစာရေး, *n.* a writer or clerk who receives no remuneration or salary.

— ဝစ်ထိုး, *v.* to engage in battle in the open field.

— ဝီး, *v.* to ride *bare-backed* (on a horse).

— ထိပ်, *n.* a blank ticket in a lottery or raffle.

ဝထာချာ, *a.* or *adv.* appears to have a similar meaning to ဝထာ; ဝထာချာရုတ်သည်, to be torn to tatters; ဒိပ်မိုးဝထာချာပေါက်သည်, the roof of the house is entirely perforated with holes; သည်သူဝထာချာရှူးသည်, this individual is stark mad.

ပထီ, *v.* to be false, deceitful [sometimes as ဆိုးပြားသည်, in a child to put on the airs of wisdom beyond its years (to be winningly precocious)]; ချက်ချာထိခွာသည်။ ထယ်မင်းပထီသည့်လူ, you are a very deceitful man.

— ဆိုး, *n.* a flattering, deceitful fellow; တာတာဆိုး။ ပထီဆိုးမကလေး; [somewhat the same as the English “sly little puss,” ပထီဆိုးကလေး။ တာတာဆိုးကလေးပြောထုတ်ပေရဲ့။

— ပထာ, — ဝိပထိဝါ (*pron.* ပထိမိပထိဝါ), — ဝိပထာဝါ, *adv.* from above; ပထိမိပထာဝါပြောသည်။

ပထုတ်, *n.* the teredo borer, *M.* [a kind of small basket].

ပထုတ်ထုတ်, *n.* a kind of small drum beaten with two sticks at ရှင်ပြု and other religious festivals before the ချော is struck; ပထုတ်ထုတ်ခေါက်သည်။ ပထုတ်ထုတ်တီးသည်, the sound of this drum is said to resemble the fruit of the ဓမ္မသပြေ falling into the water; ဓမ္မသပြေတီးကျေသံကဲ့သို့ပထုတ်ထုတ်ဆိုခေါက်သည်။

ပထိုး, *n.* a kind of small basket, with a handle, used in catching fish; one kind of ပိုးပထိုးထင်းသည်။ ပထိုးထွက်သည်။

ပထူ, *n.* a white-ant in the winged state; ပထူကောင်။

— ထံ, *n.*; see ပထုထံ။

ပထေကထံ, *n.* a kind of handkerchief, silk or cotton, marked with large checks.

ပထေးပထင် or ပထွေပထင် (ပထွေပထင်) (*pron.* ပထွေပထင်), *adv.* backwards and forwards, interchangeably, turn and turn about; အပြန်အလှန်ပြောင်းပထေပထင်ထထားမိနိုင်ကြသည်။ တစ်ခွန်းမိပထွေပထင်ဆဲကြည့်ကြပြီ။

ပထိုင်း, *n.* a large basket used in catching fish and carrying burdens; ပထိုင်းမိုးသည်။ ပထိုင်းထွက်သည်။ လူပထိုင်းကို, a person used as an instrument by others, a term of reproach [in Lower Burma].

ပဏ္ဍိတ (*pron.* ပထင်) (Pali ပဏ္ဍိတော), *n.* an elevated seat, hence ရာဇပဏ္ဍိတ, a throne; ထရားယောပဏ္ဍိတ, a pulpit; အပရာမိတပဏ္ဍိတ,

the throne of a Buddh ; ဒိဋ္ဌပတ္ထင်, the throne of a nat; ထင်ပုထ် ပတ္ထင်, a pedestal on which offerings are presented before a pagoda, the short piece of writing on the two first and the two last pages of a palm-leaf book ; ပတ္ထင်တို့။

ပတ္ထင်ခံ, —တို့ခံ, *v.* to construct the page in the said way [ထူးထူး ပတ္ထင်ခံ ပြောသည်, to preface a subject in conversation with introductory remarks].

ပဝတ္ထိ (Pali), *n.* being ; ဖြစ်ခြင်း, the state of coming after or being substituted for another, not real and permanent, only temporary, not genuine, spurious, counterfeit ; opposed to ဓာတိ—(1) မေဉ္ဇုပင်သားဇာတိသား။ပဝတ္ထိသား, are you a permanent or temporary resident of Ma-ubin ? (2) အမာရွတ်ဇာတိသား။ပဝတ္ထိသား, is it a permanent or a temporary scar ? (3) ကာမာဝဓရကုသိုလ်ကံအားနည်း၍ ဇာတိ အကျိုးမပေးနိုင်သော်လည်း။ပဝတ္ထိ အကျိုးများစွာပေးနိုင်သည်, the merit of the Kámáwachara karma, though feeble and incapable of conferring benefits of an initiatory kind, is nevertheless capable of conferring much subsequent temporary benefit.

ပဝထ် (*pron.* ပဝထ်), *n.* the cuttle-fish.

ပဝါ, *n.* a handkerchief, towel ; ပဝါချသည်။ပဝါပေါင်းသည်။

ပဝါရဏာ (Pali), *n.* confession of priests to one another ; ရဟန်းတို့၏ထောင်းပန်ခြင်း. “ The practice of confession has been established among the Talapoins, and is up to this day observed, though very imperfectly, by every fervent religious person. Some zealous patzins will resort to the practice once and sometimes twice a day. Here is what is prescribed on this subject in Wini (ဝိနည်း) or book of scriptures, containing all that relates to the pôngyis, the Patimauk being but a compendium of it : when a Rahan has been guilty of a violation of his rule, he ought immediately to go to his superior, and, kneeling before him, confess his sin to him. Sometimes he will do this in the thein, the place where the brothers assemble occasionally to speak on religious subjects, or listen to the reading of the Patimauk in the presence of the assembly. He must confess all his sins, such as they are, without attempting to conceal those of a more revolting nature, or lessening aggravating circumstances ; a penance is then imposed, consisting of certain pious formulas to be repeated a certain number of times during the night ; a promise must be made by the penitent to refrain in future from such trespass. This extraordinary practice is observed now, one would say, *pro*

"*formd.* The penitent approaches his superior, kneels
 "down before him, and having his hands raised to his fore-
 "head says, ' Venerable superior, I do *accuse* (sic.) here
 "all the sins that I may be guilty of, beg pardon for the
 "same.' သိဟံ။ တန္တေ။ ပဝါရေမိ။ ပိဋေနဝါ။ ထုထေနဝါ။ ပရိသင်္ကာယာဓိ။
 "ဝေန္တုမံ။ အာယ ဘမန္တော။ အရူကမ္ပံဥပါဒါယ။ ပထာန္တော။ ပရိကရိယာမိ။
 "He enters upon no detailed enumeration of his trespasses,
 "nor does he specify anything respecting their nature
 "and the circumstances attending them. The superior
 "remains satisfied with telling him, ' Well, take care lest
 "you break the regulations of your profession, and hence-
 "forward endeavour to observe them with fidelity.' He dis-
 "misses him without inflicting penance on him."—*Bigan-*
det's Life of Gaudama. [ဥပုသ်ပဝါရတာဝါ။]

ပဝေသနီ (according to some authorities ပဝေထီ is more correct), *n.*
 ancient time, ရှေးပဝေသနီအစဉ်အဆက်ကြီးမိုးခဲ့သည့် (as in speak-
 ing of hereditary office-holders) ပဝေသနီကဝေသနာယုတန်းတင်ထို
 (or ဝှဲထင်ထို) မပြောကြနှင့်။ ရှေး ပဝေသနီ အနန္တပရပရဝေသက, from
 ancient times, through "successive existences."

ပသာဒ (Pali), *n.* the making visible, sensible ; ထင်ရှားစေခြင်း။ ပသာဒ
 ကောင်းသည်။ ပသာဒအထွေထွေသည်။ မျှက်ပိပသာဒရှိသည်။ မဟုတ်ဘူးဆိုသော်လည်း
 ပသာဒထက်ထင်ရှားသည်။

—ရုပ်, *n.* matter which perceives, that is, an organ of sense ;
comp. ဝိသယရုပ် [ပသာဒရုပ်ဖျက်သည်]။

ပသီ, *n.* a Mahometan, Mussulman, Moorman ; ပသီလူလား။ ပသီတာ
 သာ။

—ထရာ, *n.* a moolah.

—သာသာ, *n.* the Mahomedan religion.

ပသာဝမဂ် (*pran.* ပသာဝမဂ်) (Pali ပသာဝ, urine, and မဂ္ဂေ, an aper-
 ture), *n.* the external aperture of the uréthra ; ပသာဝမဂ်။
 ပသာဝမဂ်ရူပသာဝပေါက်။

ပသာဝာ (Pali), *n.* breath inspired, ဝင်သက် ; *comp.* အသာဝာ။

ပဿူ (pron. ဗရှူး), *n.* a Malay ; ပဿူထား။ ပဿူကတ်ကြေး။ အင်္ကျီပဿူ။
 ချုဇ်, the Burmese style Malays "အဗန့်" when addressing
 them.

ပဟန (*pron.* ဗဟန့်) (Pali ပဟာနော), *n.* a putting away ; ပယ်ခြင်း။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of putting away sin ; *v.* ထင်ပဟန့်
 (ပယ်သည်), putting it away for a moment ; ဝိဇ္ဇန္တပဟန့် (ပယ်
 သည်), putting it away for a considerable period ; သုခန္တပ
 ဟန့် (ပယ်သည်), putting it away entirely and for ever [to
 which some add two more kinds, ပရိပဿန္တပဟန့်။ မိတ္တရဏ
 ပဟန့်။—*Wade's Dic. of Buddhism.*

ပံဆတ်, *n.* sago ; သာဂူထောက်တာ, *M.*

ပံဆု (pron. often as if spelt ပံဆု or ပံဆု) (Pali ပံဆု, dirt, and ဆု, a kind), *n.* food or clothing thrown away for any person to take ; the flesh of dead animals, *particularly* fowls ; အကြင်ဧည့်ကိုလှူခြင်း။ ခွေးခြင်း။ စွန့်အပ်လေပြီးသည်ဖြစ်အံ့။ အကြင်သည့် ပံဆုမည်၏, should anything be abandoned by man or dog. such thing is termed "refuse" ; ထိုအခါဆုလှူလောင်းသည့်ခွေးစွန့်ပစ်လေပြီးသောထိုအမည်းကပ်ကိုမြင်လျှင်။ ထိုခွေးကား ငှက်ကပ်ခြင်းမဲ့။ ဤအမည်းကပ်ကိုချစ်မြေ့လေပြီ။ ထပါးအရှင်လည်းမရှိပြင်သေသွေးကြောင့်ဤအမည်းကားပံဆုလှူခွင့်မရှိ။

ပံ, *v.* to help, aid, assist ; not used singly. Der. အပံ့လှူပံ့ထောက်ပံ့။

—ပိုး, *v.* to make presents in order to bribe the affections, generally one of the other sex [to assist another in worse circumstances than one's self ; အဝတ် ဖုဆိုးများကို ပံ့ပိုးနေရသည့်, to assist in any way ; ကျွန်တော် အိမ်ထိုင်လူရာမှာ ခင်ဆွမ်း အိမ်ကလူများနှင့်ပံ့ပိုးထည့်ပါ]။

ပါ, 1, *v.* to be with, come or go with, accompany (အပါခေါ်ခဲ့ပါ) ; ဆေးလိပ်ပါခဲ့ထားကွတ်, have you a cheroot with you ? သည်ထမ်းကိုထွားရသော်လည်း။ ကိုယ်သာပါသည်။ မိတ်မပါဘူး။ မင်းမျက်စိမပါဘူးတား။ ကျွန်ုပ်တို့ကပ်ကပ်ပတ်ပတ်တားပေါ်မှာပါ သွားပြီ။ [ရင်းစာသည် ၁၂၄၇။ ထမီတွဲသထန်း ၈ ရက်နေ့ဥပုသ်ပါ။]

—ကျ, *v.* to lose property, influence, power, &c. ; ဦးထရုတ်ပြု၍ ကလောက်ချင်းသာပါ။ ပါကျနေပြီ, *v.* U Tayôt Phyu is not so comfortably off as formerly ; he has gone down in the world (free translation).

—ရှိ, *v.* ; see (the next and) the parts ; ထောက်မပိတွင် ပါရှိသည်။ အဓိပ္ပာယ်များကိုအကုန်မှတ်မိပါ၏, I remember perfectly the meaning (of the maxims) contained in the Lawka Nidhi.

—ဆ, *v.* to be comprised in a writing, see the parts [to be carried or brought with ; ပါသွား, *v.* to be carried or taken away with ; fig. to be led away by another] ; ကျွန်တော်နောက်ပါထားသည်။ ခွေးကလေးကိုတမင်လူခဲ့သည်မဟုတ်သတိမေ့လိုပါသည်။

—ဝင်, *v.* to be contained in or involved in ; ငြိမ့်သည့်မိုးမှထွက်မက။ ထားပြီအောင်ပါဝင်သည်။

ပါ, 2, *v.* affix, euphonic, conciliatory, polite, respectful ; ကျွန်တော်ဆက်ပါ။ ကျွန်တော်ဆက်ပါမေးပါသည်။ နာမည်ထက်သူပါ။ ကျွန်မနာမည်မတ်ထင်ပါ။ မထွားရပါ။ အခန်းနာမည်ပါသည်အဘိုး။ နာမည်ထက်သူထွေးရာ ကျွန်ုပ်တို့ကွယ်ပြောလိုက်သည့် (ပါ) (often pron. ပ as ပြင်ပါ။ ရှိပါ။ ထိုပါ), but more in Upper, than in Lower, Burma ; sometimes ပါ is placed between two verbs in a sentence, e.g., ကွယ်ပြောပါရသည်။ မေးပါရသည် ; considered more polite and deferential than ကွယ်ပြောရပါသည်။ မေးရပါသည် ; sometimes it is redupli-

cated and placed between the verb and *အု*, the past indefinite affix, *e.g.*, *မထင်ပါအု*; *ပါ* မမြင်ပါအု; *ပါ*။

ပါရိဇ္ဇာသ် (ကျမ်း) ("supreme beatitude"), *n.* the Manual of Buddhist Priests, being an abridgment of the *ပရနိတိ* (*ပရနိတိကျမ်း* အဓိဋ္ဌာယ်ထိအကျဉ်းချုပ်ပြီးရေးသော); of the five sections in the *Winaya-pitaka* (*ပရနိတိ*), the first and second, *Parajika* (*ပါရနိက*) and *Pachiti* (*ပါစိတိ*) contain a code of ordinances relative to priestly crimes and misdemeanours. The precepts and prohibitions contained in the *Parajika* and *Pachiti*, 227 in number, are collected together apart from the details and explanations by which they are accompanied in a work called *Patimokkhan*.—E.M., *ရတနိဒေသနာ*။

ပါဌ (Pali *ပါဌော*), *n.* an original text or reading.

—*တန်း*, *n.* a line of an original text; *ဝင်းအုန်းကောင်းမြောက်ကြံထွင် ပါဌတန်းထက်စွဲ၍ရှုတ်ပြောတတ်သည်။*

—*ပါရိ*, *n.* the whole collectively; *ပါရိပါရိအာရုံဆောင်သည်။*

ပါဒ် (Pali *ပါဒ*), *n.* a pad, a measure of time equal to 16 beezanas (*ပီဇနာ*); *ထိုင်ဦးနထွတ် ၁၂ ထိုးတပါဒ်။*

ပါဒ (Pali), *n.* a foot; *မြေ*, a poetical foot; *ပုဒ်*။ *ရှင်ထိုးတပါဒ်*။ *လေးပါဒ်တပါဒ်*။

ပါဒရက် (Pali *ပါဒ*, the foot), *n.* the cause of a certain class of diseases, so called because supposed to ascend from the feet; *ပါဒရက်မျှတ်ခင်း* (or *မျှတ်ခင်းဝေ*).

—*တတ်*, *v.* to ascend from the feet, that is, to be subject to the said diseases; *တူလာပါဒရက်*။ *မြေတတ်တတ်။*

—*ရောဂါ*, *n.* the aforesaid disease.

ပါပ (Pali), *n.* demerit; *မကောင်းမှု*။ *မကောင်းမှုပါပသို့ကြံ့ခိုင်ခြင်း*။ *ပါပ*

ကုသရီ (Pali), *n.* one who habitually commits evil; *သင့်သူပါပတော့သတောထင်အားကြီးသည်။*

ပါရမီ, *n.* an accomplishment or virtue; *ပြည့်စုံခြင်း* (*páramitá*). There are 10 primary virtues called *páramitás* (*ပါရမီ*), that are continually exercised by the Bodhisats; and as each virtue is divided into three degrees, ordinary, 'upa' superior, and *páramártha*, pre-eminent [Bur. *အသုတ်*၊ *အထက်*၊ *အမြတ်*။] there are in all *thirty* *páramitás* (*e.g.*, *ခါနပါရမီ*၊ *ခါနဥပါရမီ* and *ခါနဝရတ္ထ ပါရမီ*).

—*သတ်* (*pron.* *ပါယဒိဝန်း*), *n.* a poetical work in 10 parts written by Shin-Thilá-wun-thá (*ရှင်သီသဝံသ*) of Taungdwingyi, Upper Burma, in which is extolled the exertions made by Gaudama, the Buddha, in attaining the fulfilment of the ten cardinal virtues when a Bhodisat. "For the space of twenty

“asankya-kaplakshas, that is to say, from the time that
 “the manópranidhāna (မာနဝဏ္ဏိဝေဒန) or resolution to be-
 “come a Buddha was first exercised, the thirty pár-
 “amitás were practised by Gótama Bódhisat (ဇောမိသထ်)
 “—(1) he gave in alms or as charity his eyes, head,
 “flesh, blood, children, wife, and substance, whether
 “personal or otherwise, as in the Khadirangara birth.
 “In this way he fulfilled the three kinds of dána-
 “páramitá (ဒါနပါရမီ), dána-upa-páramitá (ဒါနဥပပါရမီ), and
 “dána-páramártha-páramitá (ဒါနဝေဒနတ္ထပါရမီ); (2) in the
 “Bhusidatta birth, and in others of a similar descrip-
 “tion, he practised the sila-páramitá (သီလပါရမီ), or obser-
 “vance of the precepts in the three degrees; (3) in the
 “Chulla Suttasóma, and other similar births, he abandoned
 “vast treasures of gold and silver, and numberless slaves,
 “cattle, buffaloes and other sources of wealth, and thus
 “fulfilled the naiskrama-páramitá (နိဗ္ဗာနပါရမီ), which re-
 “quires retirement from the world; (4) in the Sattubhatta,
 “and other births, he revealed to others that which he saw
 “with his divine eyes, and thus fulfilled the pragnyá-pá-
 “ramitá (ပညာပါရမီ), or the virtue proceeding from wisdom;
 “(5) in the Maha-janaka (မဟာဇနတ္ထ), and other births, he
 “performed things exceedingly difficult to be done, thus
 “fulfilling the wírya-páramitá (ဝီရိယပါရမီ), or the virtue
 “proceeding from determined courage; (6) in the Kshán-
 “tiwáda, and other births, he endured with equal mind the
 “opposition of unjust men, regarding it as if it were the
 “prattle of a beloved child, thus observing the Kshánti-
 “páramitá (ခန္တိပါရမီ), or the virtue proceeding from for-
 “bearance; (7) in the Mahasuttasóma, and other births, he
 “spoke the words of truth, thus exercising the satta-pára-
 “mitá, or virtue proceeding from truth (သစ္စာပါရမီ); (8) in
 “the Temé (တေမံ), and other births, he set his mind to
 “that which is excellent, in the most resolute manner,
 “never giving way to evil in the least degree, thus
 “fulfilling the adhístána-páramitá (အဓိဋ္ဌာနပါရမီ), or the vir-
 “tue proceeding from unalterable resolution; (9) in the
 “Nigrodhaniga, and other births, he gave away that which
 “he enjoyed to aid the necessities of others, and took upon
 “himself the sorrows of others, thus observing the maitrí-
 “páramitá (မေတ္တာပါရမီ), or the virtue proceeding from kind-
 “ness and affection; (10) in the Sara, and other births, he
 “regarded with an equal mind those who exercised upon
 “him the most severe cruelties, and those who assisted

"him and were kind, thus fulfilling the upéksha-páramitá
 "(ဥပသတ္တပါရမီ), or virtue proceeding from equanimity."—
 M.B.

ပါရမီဆယ်ပါး, *n.* the ten cardinal virtues, namely, ဝါန, သီလ, နိစ္စမ, ပညာ, ဝိရိယ, ဓမ္မိ, သစ္စာ, အဓိဋ္ဌာန, မေတ္တာ, ဥပေက္ခာ။ ပါရမီ ၁၀ပါးပြား ထိုက်ထွန် ၃၀။

—န, *v.* to be *immature* in the exercise of the páramis, *e.g.*, a Bódhisat (ဗောဓိသတ်) who has accomplished the *partial* fulfilment of some.

—ရင့်, *v.* to be *mature* in the exercise of the páramis, as a Bódhisat on the eve of becoming a Buddha; ပါရမီပြည့်, to fulfil the ten páramis.

ပါရသီ, *n.* a Parsi.

ပါရာဇိက (Pali), *n.* an unpardonable sin committed by a priest, "parajika, four in number, referring to crimes that are to be punished by permanent exclusion from the priesthood."

—E.M.—(1) ခန္ဓသမိဗ္ဗတ, murder; (2) အဒိန္နခံပါရာဇိက, theft; (3) ဓမ္မေုနပါရာဇိက, sexual intercourse; (4) ဥက္ကရိမနုဿဓမ္မ, false profession of the attainment of rahatship; ပါရာဇိက ထိထွာပုဒ်ထွန်ထွန်းသည်။

ပါထရတ္တာ, *n.* green vitriol, copperas, sulphate of iron; ဒုတ္တာမိဒ်။ [It is said to abound on the Tagaung hill (between Kyan-nhyat and Htigyaing, Upper Burma).]

ပါဗိနတ်ဝါ, *n.* (frequently *pron.* ပါဗိနတ်ဝါး), an offering made to the guardian nat of a town or village; [ပါဗိနတ်ဝါပြုသည်။ ပါဗိနတ်ဝါလုပ်သည်, terms applied to official parasites who fleece litigants on the pretence that they are able to influence their patrons in deciding cases; အလံုးစုတ်]။

ပါဠိ (Pali), *n.* an original word or language, opposed to the vernacular, the dialect of the Sanscrit in which the Buddhist scriptures were written; ဓာတုပါဠိ။ ပါဠိအဋ္ဌကထာ။ ပါဠိနိကာယ။

ပါး, 1, *n.* a cheek, side of the face (ပါးထိုက်)။

—အုံ, *n.* the protuberance of the cheek.

—အုံ, *n.* a fat cheek.

—ကပ် (*pron.* ဝပ်), *n.* a piece of timber fastened to the side of a post, instead of being placed on the top, with a mortise and tenon.

—ကာ, *n.* a guard for the cheek.

—ကာနားကာ, *n.* same.

—ကွတ်, *v.* to tattoo a circle on the cheeks; *n.* a person thus tattooed, (when *pron.* ဝွတ်) an outlawed executioner; ပါးကွတ်အမှုထမ်း။ အာသာသား။ ထက်မထောင်။ ထက်မရွံ့။

ပါးချ, *v.* to strike the ear, or side of the head, with the open hand.

—ချပ် (*pron.* ပချပ်), *n.* a kind of bridle used in tethering an animal; မြင်းလိုပါးချပ်ထပ်၍ ထိစားသည်။ မြင်းပချပ်, head-stall; (ပါးချပ်ထိုး, *v.* to make a head-stall).

—ချိတ် (*pron.* ပချိတ်), *n.* the end of the lower jaws; ပါးချိတ်ရောင်။

—ချိတ်ရိုး, *n.* the lower jaw.

—ဝနားဝ, *n.* the contour of the side of a horse's head.

—ဝုန်, *n.* the protuberance of a fat cheek; ပါးဆိုး။ ပဝုန်ထွက်။ အကစားထိတ်သည်မှာ ပါးဝုန်ကြီးများ ထွက်နေသည်။ ပါးဝုန်ထွက်အောင်ဝသည်။

—ဝေ (*pron.* ပဝေ), *n.* the parotid gland [the salivary gland nearest the ear, which pours its secretion into the mouth during mastication].

—ဝေရောင်, *v.* to have the mumps.

—ဝောင်, *n.* the inside of the cheek.

—တွေနားတွေ (*pron.* ပတွေနားတွေ), *adv.* in close proximity to, closely [ပါးတွေနားတွေထိတ်, to pursue or follow closely].

—ထပ်နားထပ် (*pron.* ပထပ်နားထပ်), *adv.* same meaning as ပါးတွေနားတွေ။

—ပုတ်, *v.* to hew the sides of a piece of timber.

—ပေါက်, *n.* a dimple; ပါးပေါက်နာ။

—ပျဉ်း (*pron.* ပပျဉ်း), *n.* the loose flesh of a cheek hanging down, the gills of a fish, the hood of a cobra di capello, the ridges of the stock of a tree descending into the roots (ပါးပျဉ်းထောင်), [to extend its hood as a cobra; ပါးပျဉ်းထ, or ထောင်, to be extended, or to extend as such hood].

—ပြနားပြ, *adv.* conspicuously, as in full view of another.

—ထိုးနားထိုး, *n.* the fine paid by a woman convicted of cohabiting with another woman's husband (ထိတ်ထိုးလျှော်သည်); [ပါးထိုးနားထိုးလျှော်သည်], a fine formerly paid (in Upper Burma) when convicted of assault.

—မုန်း (မွေး), *n.* the hair of the cheek, the whiskers.

—မျှင်း (မွေး), *n.* the same.

—ဆွဲ, *v.* to be drawn to one side, to be distorted as the mouth; ပါးရဲထိုး, *v.* to tattoo the face in the manner of the Chyin women (ချင်းမ)။

—ရင်းနားရင်းစပ် (*pron.* ပရင်းနားရင်း), *v.* to "burn to the roots of the cheeks and ears," as after having eaten something hot

and pungent, as chillies, &c., ငရုတ်ရွှေအင်္ဂါးလျှပ်ပါးရင်းနားရင်းဝင်သည်။

ဝါးစေ့ကွန့်, *v.* to be wrinkled as the skin of the cheeks.

— ရှိက်, *v.* ; *see* ဝါးချ။

— ရိုး, *n.* the cheek bone, the upper jaw.

— လိမ်း, *v.* to pinch the cheek.

— လိမ်းပကျံ (*pron.* ဗလိမ်းဗကျံ), *adv.* subtilly, craftily [in a tricky manner ; မင်းထို့ ၊ ယောက်ပလိမ်းပကျံထတ်ထတ်သည်။]

— ထုပ် (from ထုပ်, to feed one's self), *n.* the cheek stuffed with food ; *e.g.*, ပါးထုပ်ပြည့်အောင်စားသည်။ ပါးထုပ်ပါးပြည့်စားသည်။ ပါးထုပ်ရေမှုတ်, *v.* to eject water from the mouth on the axletrees of a cart, as when the wheel has become heated, or on a basket or mat when weaving it. In Upper Burma ထွင်းစေ့ထွေး is used with reference to carts.

— ထုပ်ပါးထောင်း, *adv.* with the mouth stuffed with food (infrequent).

— ထုပ်သံ, *n.* the tone of voice with the mouth stuffed with food ; စကားပါးထုပ်သံနှင့်ပြောသည်။

— ထူး, *v.* to caress, fondle ; ပါးလိမ်းသည်။ ပါးထူးပါးထဲနိုင် ; usually used in a bad sense, ပါးထူးပါးထဲထုပ်သည်။

— ထူးနားထူး (*pron.* ပထူး နထူး), ထူးပါးထဲ။ ပထူးပထဲ, *adv.* from above ; ပါးထူးနားထူးထုပ်သည်။ ပါးထူးပါးထဲထုပ်သည်။

— ထွက်နားထွက် (*pron.* ပထက်နထက်), *adv.* (slobberingly as a child ?)

— ထက်ပေါက်, *n.* to have the corners of the mouth split open in consequence ; ထင်းဆီထည့်ထွင်ပျောက်ထတ်သည်။

— ထွတ် (*pron.* ပထွတ်), *n.* the lower part of the cheek.

— ထွတ်ရိုး, *n.* ; *see* ဝါးချိတ်ရိုး။

— ထက် (*pron.* ဗထက်), *n.* the gills of fish.

ဝါး, 2, *v.* to send (by the hand of some person) ; ထုကြိပါး၍ပေးထိုက်ပါမည်။

— ထိုက်, *v.* same ; *comp.* ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသွင် ကျွန်တော်မိတ်ဆွေမောင် ပြီးချို့ထိုက်ဆောင်ပါးထိုက်ပါရစေ။

ဝါး, 3, *v.* to be thin, not thick ; မထူ, to be acute of perception, to be wide apart, set thinly ; ထူသည်။ မိမိ။ မထူ, to be not crowded, [to be "thin" in attendance as persons met together], not close, as an assembly of persons at a pwé, &c., to be sparse, seldom used singly ; ပါးထူးသည် ' ခေါင်းပါးသည်။ အမတ်ထပ်ပါးသည့်ထူ ထွင်းစားထိုးရေပါ။ ဆည့်ပွဲမှာထူထပ်ပါးသည်, this 'pwé is very thinly attended.

ပါးချပ်, *v.* to be thin and flat ; used adverbially, ပါးပါး ချပ်ချပ် or ပါးချပ်ချပ်။ သည်လူထယ်မိန့်သည်။ ပါးချပ်ချပ်ကလေး။ ဤထောင်စက္ကူ (ခေစက္ကူ) ပါးချပ်ချပ်ကလေး။ စာအုပ်ပါးပါး ချပ်ချပ်ကလေးရှာလိုက်စမ်းပါ။

—ရား, *see* ပါးလျား။

—လျှ, *v.* to be flimsy, to be slender, delicately formed ; used adverbially ; လျှပါးသည်။ ပုဆိုးအသားပါးပါးလျှလျှကလေး အဝတ်မခံနိုင်, the puhso (ပုဆိုး) is of very thin texture, it will not stand wear.

—လျှား, *v.* ; *see* ပါး, 2nd and 3rd def.

—ဣား, *v.* ; *see* the parts.

ပါး, 4, *v.* to go to leeward, to go aside, out of the direct way, more in an oblique direction ; ပါးသွားသည်။ Der. တိမ်းပါး and တိမ်းပါး။

မိ, *v.* to be pressed, flattened, crushed. Der. မိ။ ထယ်မော်သည်လူထဲထည့်မိသွားစေရမည်။

—ချပ်, —ပြား, *v.* ; *see* the parts ; mostly used adverbially ; ခေနတ်မမှန်ရအောင် မြေကြီးပေါ်တွင် မိမိပြားပြား ဝပ်နေကြ, that you may not be shot, lie flat down on the ground ; ထိုင်းမြည်မိပြားမြိုင်ဝပ်။သာသာရှိသည်, a term in frequent use in Upper Burma to express the tranquil and peaceful state of a country, *usually* implying that such state has succeeded one of anarchy and disorder.

—မိမိရိ, *adv.* from above, snugly, in small compass ; မိမိရိခေါက်ထားလျှင်မျှသုံးစွာဆန့်နိုင်သည်။

မိဝပ် (*pron.* မိဝပ်) (ပပ်), *n.* a kind of tree [a plant of two varieties, လှန်းမိဝပ် and ပပ်ထယ်မိဝပ်, both of which are sometimes eaten by the natives].

—ပူး, *n.* an elliptical ဝိမိဏာ ; *comp.* ထင်းရန့်ပူး။ဌာတ်ပျောပူး။သရားပူး။

ဝိရုဏထံ (Pali ဝရိဏော, a basket), *n.* the Buddhistic scriptures.

—ထိုက်, *n.* a repository for the scriptures ; ဝိရုဏထံထိုက်အုပ်, *n.* Curator of the Government Book Depot.

—ထုံးပုံ, *n.* the three grand divisions of the Buddhistic scriptures, လက္ခဏံ။ မိနည်း and အဘိဓမ္မာ. “ The incidents of his (Gaudama’s) life are to be found in the sacred books of the “ Buddhists, which are called in Pali—the language in “ which they are written—pitakattayan, from *pitakan*, a “ basket or chest, and *tayo*, three, the text being divided “ into three great classes. “ The instructions contained in “ the first class, called Winaya (မိနည်း), were addressed to “ priests ; those in the second class Sūtra (ထုတ်), ‘to the

"laity; and those in the third class Abhidharmma (အဘိဓမ္မာ), to the déwas (သေဝါ) and brahmas (ဗြဟ္မာ) of the celestial worlds." There is a commentary called the Atthakatha (အဋ္ဌကထာ), which until recently was regarded as of equal authority with the text."—E.M.

မိစ္ဆာကတ် (မိစ္ဆာပုဒ် is said to be the more correct orthography), *n.* food received daily in the alms-bowl of a Buddhist monk; မိစ္ဆာကတ်ဆွမ်း; မိစ္ဆာပုတ်ဆွမ်း။

မိတ်, ၁, *n.* cotton cloth.

—အုပ်, *n.* a bale of cotton.

—ကျက်, *n.* bleached cotton.

—မိမ်း, *n.* unbleached cotton.

—ရာဇာ, *n.* jaconet.—S.

မိတ်, ၂, *n.* mucus from the intestines; မိတ်နီမိတ်ဖြူ။

—ကိုက်, *v.* to have a dysenteric affection of the bowels; မိတ်ကျသည်။ မိတ်ဖြစ်သည်။

မိတ်, ၃, *v.* to shut, shut up, to close, stop up, ဆို့သည်; (*intrans.*) to be shut, closed, &c.; မိတ်ချုပ်ပြီး တံခါးများကို မိတ်ထားလိုက်ပါ။ ပသင်း အပေါက်ဝမိတ်နေထိုင်ခြင်းမသွက်နိုင်ပါ။ သူမိုးထားပြုထူထွန်းလိုသင်းကို မိတ်နေသည်။

—တုံး (pron. မိတ်တုံး), *n.* a grossly ignorant man, a man who knows nothing; သူမိတ်တုံးလူမိတ်ကြီး။

—ဝင်, *v.* to hinder, obstruct, prevent; ဆီးထားသည်။ ကွန်ကသုထပါးများကိုပေးမည်ကြံချင်း။ ခင်ဘျားတယ်မိတ်ပင်တတ်သည်။

—ထားထိုး, *v.* to darn; ပုဆိုးမီးလောင်ပေါက်ကိုမိတ်ထားထိုးသည်။

မိတာ (Pali), *n.* a father; အဖ။

မိတာနံ (pron. ဝခါနံ, sometimes written ပြိတာနံ) (Pali မိတာနံ), *n.* a canopy, anything stretched overhead; မျက်နှာကြက်။ မိတာနံ မျက်နှာကြက်ကြက်တူသည်။

မိတိ (usually pron. in colloquial မိတိ, Pali), *n.* joy; ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ရုက္ခကမိတိ။ ခဏိကမိတိ။ ဗရဏကမိတိ။ ဥပ္ပေကာမိတိ။ မိတိသောမနဿ, joyous delight.

—မိန့်, *v.* to be thrilled with joy, gladness, "as when a man travelling through the desert in the hot season, and over-come by thirst, sees a pond in which the five kinds of water-lilies are growing."—M.B.] [when မိတိ precedes ဝေ, it may be said to anticipate the latter].

မိထုန်း (pron. ဝရုန်း), *n.* a species of humble bee [the carpenter bee, *M.*].

မိတုန်းချေးထိုက်, *v.* to be 'soft and inadhesive as tainted meat ; အမည်းသားနာထိုချက်မိသောသွေးကြောင့်မိတုန်းချေးထိုက်ကုန်ပြီး။

—မိတ်, *n.* a bamboo band around a bamboo (or timber) house (*comp.* မီးခန်း) or the eaves of a roof ; မိတုန်းမိတ်ဝင်း ခတ်သည်။

—ပျံ့, *adv.* hither and thither, as the bee flies ; a term applied to the manner in which the rocket called the မိတုန်း goes round and round.

မိထောက် (ပင်) (*pron.* ပခေါက်), *n.* a species of pterocarpus, the gum kino tree, *M.* (Pali အသန) [မိထောက်ထုံးခါးပွင့်သွင်းမိတ်ခါးပွင့်သည့်, when the pedauk has blossomed three times, it usually rains].

မိတ်ချင်း, *n.* the cubeb, *Piper cubeba*.

မိတ်စွယ် (ပင်), *n.* a kind of grass which grows to the height of 7 or 8 feet ; မိတ်စွယ်တော။

မိတ်တော, *v.* to die, come to an end, be destroyed, colloquial among children and theatrical. It has sometimes a derisive, sometimes a jocular, meaning ; တခါတည်းမိတ်တောမိတ် ရော့။ တခါတည်းမိတ်တောတောဆင်သတ်ပစ်လိုက်သည်။

မိတ်ပေါင်း, *n.* a close thick wood ; မြိုပိတ်ပေါင်း ; မွယ်ပိတ်ပေါင်း။

မိမ့်, *n.* ; see မိတ်ပွန်။

မိန့်, *v.* to be lean, thin ; occasionally it is used to denote scarcity of food, *e.g.*, သည်နှစ်ပေါင်းသန်ရေမိန့်သည်၊ နှစ်ပါး။ ကြိုသည်။ မဝ။ မိန့်တာတာကလေး။

—ကပ်, *v.* to be very lean, so that the skin sticks to the bones ; သည်ထူထပ်ကလေးမိန့်ကပ်ကပ်ရှိသည်။ မိန့်ချင်ချင်။

—ကြို, *v.* ; see မိန့်။

—ချိုး, *v.* ; see မြိုး, to waste away from illness or mental distress.

—ချွဲ, *v.* to be wasted and infirm.

—ခြောက်, *v.* [to become withered.—S.] ; see the parts.

—စောက်, *v.* to be thin and lanky [as a human being] ; လှုပ်မိန့် စောက်စောက်။

—ညှပ် (*pron.* ညှပ်လိပ်), *v.* ; see မိန့်။

—ထိုး, *v.* ; see the parts.

—ထွေး, *v.* to grow thin, to collapse.

မိန့်ညှပ် (*pron.* မိန့်ညှပ်), *n.* the kingfisher.

မိန့်, ၁, *n.* a kind of potato plant [the arum, *M.*].

ဝိန်း ထည့်, *n.* the most common, a valuable kind, the root esculent.

—ဥ, —ခေါင်း, *n.* the bulbous root of the above [the ဝိန်းဥ makes a very fair impromptu float for fishing (with a rod).]

—အို, —ကြန့်ကြောင်းဈေး။ ပေါထွန်းထွေး။ ကောင်းကင်ဝိန်း။ ဝက်ထွေးကံ ဝိန်း, *n.* varieties of the arum, *M.*

—ကြက်ဥကြွေး၊ ချိပ်၊ စဉ်း၊ ပေါင်းထောင်၊ လက်ရှည်, *n.* different kinds of arum, the bulbous roots of which are esculent.

—ချဉ်၊ ပတ္တင်ဆင့်၊ ဝိထော၊ ရိုင်း and အဝိမ်းစားဝိန်း, *n.* varieties of the above, the root [of most] not esculent.

—မထေင်ရာ, *n.* the fragrant arum, *M.*

ဝိန်း, 2, *v.* to be compacted in one mass, to be close, continuous, without an opening or interstice ; တဝိန်းတည်းဖြစ်သည်။ တဝိန်းထည့်နေသည်။ သည်ထွေးရတပေါက်မှထွေးတဝိန်းတည်းတ။

ဝိန်းကော (*pron.* ဝိန်းဂေါ, frequently written ဖြည်းကော, and often called ဝိန်းကောမ), *n.* a flat-bottomed boat, with sides constructed of timbers placed lengthwise ; *comp.* နီတင်ဝိန်းကော ထွေးထွေး။

ဝိန်းတန်းထိန်, *n.* a sandal (covered with flannel or cloth) which derives its name from a locality near Amarapura called ဝိန်းတန်းရပ်။ [ဝိန်းထိန် (*pron.* ဝိန်းထိန်) is in more frequent use].

ဝိန်းနဲ (ဝိန်း) (very often *pron.* ဝိန်းနဲ), *n.* the jack fruit, *Artocarpus integrifolia.*

—ထိုင် (*pron.* ဝိန်းနဲထိုင်), *n.* the central figure of a pagoda.

ဝိန့်, 1, *v.* to be indented, slightly concave. Der. အဝိန့်၊ ပထာ၊ ကိုရတ် ဖြင့်ရိုက်ဝိန့်ဝိန့်သွားသည်။ နုပွေးခွံနုပွေးထွေးသည်။

ဝိန့်, 2, *v.* *affix*, compounded of ဝေ and အို, *which see* ; nowadays chiefly used in poetry ; မှတ်ဝိန့်ထွေးလာ၊ ဖြစ်ဝိန့်နာလေ့။

ဝိထောဝိန့်ပုစွန်မြောက်, *n.* dried Penang prawns.

ဝိထောဝိန့်မျောက်, *n.* the tapioca plant, *M.*

ဝိထုထဝါစာ (*pron.* ဝိန်းထုထဝါစာ, Pali), *n.* language calculated to provoke a quarrel ; ချော့ဖြစ်သောစကား။ ဂိုးချော့သောစကား။ သူနှစ်ယောက်တို့၏အချစ်မှုနှိမ့်ညက်ညက်ဖျက်စီးတတ်သောစကား။

ဝိထာ, *n.* a peittha or viss, a weight, a weight equal to one hundred kyats or ticals (အထွင်), or 3 $\frac{1}{2}$ pounds Avoirdupois, 140 British Indian tolas exactly ; ဝိထာထေး။ ဝိထာဝင်အို။ မင်းပြောသည်စကားဝိထာထေးနှင့်နီးစပ်စွာသိရှိသည်။

ဝိသုကာ (*pron.* ဝိတ္ထကာ, Pali), *n.* a master workman, chief artist, architect ; ဝိသုကာရာဇာ။ ဝိသုကာလက်သွား (master carpenter).

ဝီလာသ, *adv.* (not) at all ; အလျင်းဝီဝီ (obsolete).

ဝီလား (*pron.* ဝီလား), *n.* a kind of tortoise [ပင်လယ်ဝီလား—S.], a covering for the head and back made of woven work and used to shed the rain ; ဝီလားရိပ်ကော, a ship's log.

—ချိန်, *n.* the rule of a carpenter's plummet.

—ဓ, *n.* a kind of cicada over three inches in length which inhabits muddy places.

—သားနု (*pron.* ဝီလားသနု), *n.* the elastic horny substance growing in the middle of the sole of a horse's foot, at some distance from the toe, dividing in two branches and running towards the heel in the form of a fork (the "frog").

ဝီလော, *n.* a kind of plant the leaves of which have a ropy taste when cooked.—S. [ဝီလောပင် ပတ်ကျိတက်သလို, "like a petkyi (a kind of slimy slug) ascending the pilaw plant," an expression applied to close-fisted persons ; or to those who are oily tongued and expressively smooth of speech.]

ဝီထိုး (*pron.* ဝီထိုး), *n.* (ဝီထိုးငှက်ငယ်) ; according to Oates, the skylark ; this bird is caught with a small net by children, who, when doing so, generally call out မဝီထိုးခြေတော်ရှေ့ လင်းမြွေလာ။ လှဲ လျှောလျှောလျှောလျှော။

ဝီဝီ, *adv.* (not at all, အလျင်း), colloquial သည်အကလေးမိဘစကားကို ဝီဝီနားမထောင်းသည်ဘူ။ ဝီဝီသားမတတ်ပါ။

ပု, 1, *n.* an abbreviation of ပုဗ္ဗနိဝါသညာထ (Pali), wisdom which is able to discern the past ; *comp.* အာ [the acquirement of this wisdom by a Buddh precedes that of the ဒိဗ္ဗစက္ခု and အာသဝက္ခယညာထ်].

ပု, 2, *v.* to be dwarfish, disproportionately short in stature in comparison with persons or things of the same species ; ထူပူ။ ဆင်ပူ။ ဖြင်းပူ။ သရက်ပင်ပူ။

—ဆိုင့်, *v.* to be fat and short. *Anglicè* (colloq.) "podgy."

—ကွ, —တက်, —တိုး, *v.* ; see the parts (ထူကလေးပုထက်တက်ကလေး ထယ်ချစ်စရာကောင်းသည်)။

—ထူကွေးကွေး, *adv.* with many little children or creatures ; အကလေး မွေးထားလိုက်သည်မှာ ပုထူကွေးကွေးနှင့် တယ်သင်းအကြီး။ ဘယ်သင်းအငယ်မှန်းမသိနိုင်အောင်ရှိတော့သည်။

ပုကန် (*pron.* ပဝန်), *n.* a glazed earthen dish, bowl, &c.

—ခွက်ထောက်, *n.* eating and cooking utensils generally ; ပုကန် ခွက်ထောက်အပြည့်အစုံနှင့်လာခဲ့ပါ။ ပုကန်ခွက်ထောက်မျှားကိုဆေးလိုက်ပါ။ ဆင်းရဲလိုက်တာပုကန်ခွက်ထောက်မှထည့်စား စရာထောင်မရှိပါ။

—ပြား, *n.* a glazed dish, plate, saucer.

ပုလဲလုံး, *n.* a glazed bowl, cup, &c. ; [ထက်ဝက်ရည်ပုလဲလုံး, a tea cup].

—ထွာ, *n.* a long or oval dish.

ပုခက် (*pron.* ပခက်), *n.* a swinging cradle, hence လှုပ်ပုခက်, an English cradle ; ပုခက်စီးပုခက်ထွာသည် [ပုခက်ထင်မင်သာပြသည်, the ceremony of placing a child in the cradle, a term formerly applied to the royal family and high personages in Upper Burma, မြပုခက်ထင်မင်သာ].

ပုဂ္ဂထိက (ပုဂ္ဂည်း), *n.* property offered, or belonging, to an individual Buddhist monk.

ပုဂ္ဂိုလ် (*pron.* ပုဂ်ဂို) (Pali ပုဂ္ဂလ), *n.* a rational being ; သတ္တဝါ, a Buddhist priest who has the control of a kyaung or monastery, an abbot ; ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်၊ ကျောင်းထိုင်ပုဂ္ဂိုလ် (an individual or person as opposed to a multitude or class) [very often used in contradistinction to ဦးပုဉ္ဏင်း], an unmarried man devoted to the instruction of others ; လူပုဂ္ဂိုလ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးထင်မြီးသော်အကလေးစကားကိုပြောသည်။

ပုစဉ်း (*pron.* ပစဉ်း), *n.* a kind of locust, devil's needle.

—ထိုး (*pron.* ပစဉ်းထိုး), *n.* a kind of bird, the green bee-eater, *M.*, said to make its nest in the ground.

—ရင်ကွဲ, *n.* “ the cicada,” “ the male has the power of making “ a shrill grating sound (the making of which the Burmese “ say ultimately kills it by causing it to be riven asunder, “ ရင်ကွဲ) produced by the friction of peculiar organs situated “ on the under side of the abdomen and consisting of a “ pair of stretched membranes, acted upon by powerful “ muscles.”—*Webster's Dic.*

ပုစ္ဆာ (*pron.* ပုတ်ဆာ) (Pali), *n.* a question ; အမေး။

—တင်, *v.* to put a question.

ပုစွန် (*pron.* ပုစွန်), *n.* all fish of the cancer genus, including crabs, lobsters, shrimps, &c., hence လယ်ပုစွန်, a fresh-water crab, လယ်ကန်စွန်, and hence ရွှေပုစွန်ဆီ and ငွေပုစွန်ဆီ, kinds of gold and silver lace ; ရွှေပုစွန်ဆီထိုး၊ ငွေပုစွန်ဆီထိုး [ပုစွန်ဝေးထိုး လက်ကိုအရံတပ်ပါဦး။] ပုစွန်နှိုက်သည့်ဆရာတုန်းကြီးသည်။ ငါးရှားသည့်ကိုယ် ရှင်တပည့်ကိုဆုံးမသကဲ့သို့။

—ထင်, *n.* boiled prawns.

—ထွပ်စာ, *n.* the small, conically-shaped mounds of earth thrown up by fresh-water crabs.

—ကျော, *n.* a large-kind of shrimp.

—ချဉ် (*pron.* ပုစွန်ချဉ်), *n.* pickled shrimp.

ပုစ္ဆရိတ်, *n.* dried prawns or shrimps.

—ဆိတ် (*pron.* ဝစ္ဆနိတိ), *n.* a shrimp, the smallest kind, most common; လူနာသွေးပုစ္ဆရိတ်ခံသလို, the sickman's pulse is like a shrimp jumping, *i.e.*, is “caprizant.”

—ဆီ, *n.* prawn or shrimp oil (?)

—ထုတ်, *n.* a prawn or lobster; [ပုစ္ဆရိတ်သား, to be cross-grained as timber, a term used in reference to the timber *boats* are built of; very often in contradistinction to အသားစင်း, to be straight-grained; ငွေပုစ္ဆရိတ်သားကောင်းပါသည်။ အသားစင်းကောင်းပါ။]

—ထောင်, *v.* to catch prawns, &c., with a trap, ပုစ္ဆရိတ် with a ထက်သုံး။

—ရေဆွေ, *n.* a small fresh-water shrimp common in mountain streams.

—ထိုး, *n.* a crab; ဝန်း။

ပုထည်, *n.* a knee, ဒူးဆစ်, but used in the next only; ဒူးပုထည်တုတ်။

—ချ, —တုတ်, *v.* to kneel flat, sitting on the legs; *comp.* ဒူးထောက်။

ပုဆိန် (*pron.* ပေါက်ဆိန်), *n.* an axe; ပုဆိန်ရေမိသို့မ္မတ္တဌာနင်းထိုကြိုက်ပါမည်, if the axe should swell by being steeped in water, I will love you, *i.e.*, never; equivalent to ညောင်ပွင့်ထွင်ကြိုက်ပါမည်။

ပုဆိုး (*pron.* ဗဆိုး), *n.* waist-cloth, the garment worn by Burmans around the waist; [ပုဆိုးထည်ထဲမှ။ *Anglicè* “without a change of clothes.”]

—တြင်း, *n.* the inner coat of the stomach or maw; *comp.* ဆောင်းထည်။

—ခြင်း (*pron.* ခြင်း, to divide), *n.* a part of a waist-cloth, an old piece of cloth.

—ဆီး, *v.* to put on a puhso.

—တန်းတင်, *n.* a line for placing clothes on [ပုဆိုးတန်းတင်ပေးစားသောဓယော။ ပုဆိုးတန်းတင်ထူသည့်မိန်းမ, *i.e.*, a lawfully married wife].

—ထက်နား, *n.* a waist-cloth regarded as an article of wearing apparel.

ပုစ္ဆင်စွာ, *n.* a plant of the genus *thea*, *M.*

ပုည (*pron.* ပုံည), (*Pali*), *n.* merit, လူသိသကောင်းမှု; also written ပုည။ ပုည၊ ရှေးပုညလူသိသကောင်းမှုကြောင့်။

ပုစ္ဆရိတ် (ပုစ္ဆရိတ်) (*pron.* ပုစ္ဆရိတ်) (*Pali* ပုစ္ဆရိကော), *n.* a kind of water-lily; ကြာပုစ္ဆရိတ်။

ပုဏ္ဏား (Pali), *n.* a Brahmin ; ကြေးပုဏ္ဏား၊ ပုဏ္ဏားမြို့၊ ပုဏ္ဏားမြို့။

—ထောင်းထောင်း, *v.* to ask for anything without any compunction, or sense of delicacy.

—ဝ, ပုဏ္ဏေး၊ ပုဏ္ဏေး, *n.* a Brahminess.

ပုတ်, ၁, *n.* a large wicker basket, four cornered at the bottom and round at the top ; *comp.* မို, which is smaller ; ဆေးပုတ်၊ ဝါးပုတ်။

—ဝင်, *n.* the framework upon which such a basket is placed for the storing of paddy.—S.

ပုတ်, ၂, *v.* to slap, rap, to strike, beat, generally implying with the hand, (to cuff) ; *comp.* မိုက်။

—ဝတ်, *v.* [to oppose bitterly.—S.] ; *see* the parts ; [ပုတ်ဝတ် ပြော, to vilify, calumniate, traduce] ; အကဲအမှတ်မရှိပေ, do not slap and strike the children (in familiar parlance, do not knock the children about) ; ဆည်သူ၊ သူတပါးများကိုတတ်ပုတ်ဝတ်ပြောစေ့ရှိသည်, this individual has a habit of calumniating others.

ပုတ်, ၃, *n.* a bulbul, *M.*, *see* ခွတ်။

ပုတ် (pron. ပုတ်), *n.* a kind of lizard or chameleon which burrows in the ground [when horses age and gray hairs appear on their coats the Burmese term such appearance ပုတ်ပြောက်ဆိုက်သည်, also termed ထောက်တဲ့ပြောက်ထိုးသည်, *e.g.*, မြင်းအသက်ကြီးထိုးပုတ်ပြောက်ဆိုက်သည်].

—ဝ, *n.* a bulbous herb [a species of ginger-wort, *M.*] ; [the flower is, after being boiled, eaten with curry ; the bulb (ပုတ်ဝ) is given to children with jaggery as an anthelmintic.]

ပုတ် (pron. ပုတ်), *n.* a bead or a string of beads [a necklace].

—မိတ်, *v.* to tell beads.

—ဆွဲ, *v.* to wear a necklace.

—ဝင်, *n.* the Indian-shot (Pali ပုတ်ဝင်).

ပုတ်ပြတ်, *adv.* all together, by the job, in the lump, without counting or specifying ; *comp.* သောင်းပြောင်း ပုတ်ပြတ်ရောင်းသည်။ ပုတ်ပြတ်ဝယ်သည်။ ကံတမိုက် (Eng.), contractor.

—ခံသောသူ, *n.* a contractor (P.W.D.).

ပုတ်ဆင်, *n.* a kind of chameleon ; ပုတ်ဆင်မြို့။

—ပြောင်, *n.* a diminutive species.

—မျို, *n.* the flying species, *Draco lineatus*.

ပုထုဇဉ် (Pali ပုထုဇ္ဇနော), *n.* one who has not attained the state of an areeya (အရိယာပုထုဇဉ်) ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုထုဇဉ်သား။ ပုထုဇဉ်သား အမှားမရှိဘဲနေရိုးထား။

ပုထိုး (*pron.* ပထိုး), *n.* a hollow pagoda ; *comp.* ဝေတီ, pagodas are sometimes styled ပုထိုး in lieu of ဝေတီ။ ပုထိုးထောင်ကြီး။ ပုထိုးထောင်ကထေး။ ဘုရား ပုထိုး ရှိခိုးအိပ်သည်။ ဘုရား ပုထိုး ရှိခိုးဝတ်ထက်ခြင်းပြုသည်။ မုတ်ထွင့် [မုတ်ထွင့်မုတ်ကတ်မရှိသွင်ဝေတီ။ ရှိသွင်ပုထိုး]။

ပုဒ်, *see* အပုဒ်။

—ကြီး, —ဝ, *n.* a paragraph (ပုဒ်မ), a section of a code, criminal or civil, (*e.g.*, ပုဒ်မ ၃၂၃ အရ, under section 323, the mark။ at the end of a sentence) ; ပုဒ်သေး, the mark ပိုက်သေးပိုက်မ is considered more elegant than ပုဒ်သေးပုဒ်မ။

—ပုံ, *n.* a couplet.

ပုန်, *n.* (obsolete) ; Der. သုပုန် and next.

—ကန် (from ကန်, to kick) (*pron.* ပုန်ကန်), *v.* to rebel (to mutiny) ; ပုန်ကန်မှု, an act of rebellion, treason ; ထော်ထွန်ပုန်စား [ခြားနား, *v.* an euphemistic (Upper Burma) term having a similar meaning to ပုန်ကန်] ; အိမ်ရှေ့ခင်းခည်းထော်ကိုပုန်ကန်သည်, the heir apparent rebels against his (royal) father ; ထင်္ဂတိသားများကပ္ပိတန်ကိုပုန်ကန်သည်, the sailors mutinied against the captain.

—စား, *v.* same ; ပုန်စားပုန်ကန်။ The following is a true copy of a proclamation issued by two rebel princes shortly after the British annexation of Upper Burma :—အရှင်၂ပါးအမိန့်ထော်။ ဘုန်းတော်အလွန် ကြီးမြတ်ထော်သူထွေသော။ ရေဖြေအသျှင်။ ဆဋ္ဌါနိဆင်မင်းသခင်။ ဆင်ဖြူများရှင်။ ထက်နက်ကြာသခင်။ ပညာသင်္ဃာယနာတင်။ တဝှင်မင်းတရားကြီး ဘုရားသားတော် မဏ္ဍိယသမ္ဘိတမင်းသား။ သားတော်ထိပ်တင်စောရန်နိုင်မင်း။ ညီတော်ထိပ်တင် စောရန်တိုင်မင်းအရှင်နှစ်ပါး အမိန့်ထော်ရှိသည်။ ထိပ်ကုန်းသူကြီး ငမံမင်း။ ထော်ရွာသူကြီးကော်။ ထောင်ပထူးသူကြီး ကျော်။ ဦးတည်ကုန်းသူကြီးငော်ထွို။ မိစ္ဆာထူထားမျိုးခြား။ ထရားမထိဒဋ္ဌိယိုသည်။ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီး။ မြို့ကျေးရွာများကို။ ဆိမ်းယုယု နှိပ်ခြား။ ပြည်သူဆင်းရဲသား။ မဟာဆွေထော်မျိုးထော်။ သာသနာတော်များကိုညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်။ ညှဉ်းနှိမ်းမချင်းသာရှိကြရသောကြောင့်။ ပြည်သူဆင်းရဲသား။ မဟာဆွေထော်မျိုးထော်သာသနာတော်များ။ ညှဉ်းနှိမ်းမရှုံစေချေ။ စည်ပင်ပြန့်ပွားအရှည်ကောင်းမွန်နေထိုင်နိုင်အောင်။ အထွန်ချင်းသာစေချင်သည်။ မနောရင်းရည်သန်ထော်မှု၍။ မဆုတ်မနစ်။ အားသစ်စိတ်စိုက်။ ထူထက်နက်ဆွဲစည်းရာ။ အဝ (formerly written အင်းဝ) မြို့နယ်။ အပြည်ရန်အောင်နယ်။ ထရုပ်မြို့နယ်။ ဒေရိုင်နယ်မြေများက။ ဗုဒ္ဓသာသနာ။ သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုအားကူထံရင်း ရှိကြသည့်အတိုင်း။ စိတ်ပါကိုယ်ရောက်။ ဝင်းမြောက်ဝင်းသာ။ ဗိုလ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော်။ သစ္စာထော်မြတ်သောကံလိုက်ပါထပ် ရွေးကံ။ ထူထက်နက် ၁၀၀၀ကျော်ရသည့်နှစ်။ ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာအခါ။ နေ့ရက်များကို။ မန္တလေးရွာမြို့ထော်ရောက်၍ ထက်ထော်မှုမည်။ အသီးအသီးမိတ်အရာရှိ ထိုကိုဌာနဝေပုံ။ ခွဲဝေပေးအပ်။ ယင်းထားရှိနေသည့်အတွင်း။ ထေရ်ရှိခိုးသံတော်ဦးထင်ချက်အရ။ အထက်ခန့်အပ်သူ

ကောင်းပြီတော်မူသည့်ရာထူးထက်မောင်မင်းထိုက်။ အထူးသုကောင်းပြီ တော်မူမည်ဖြစ်၍။ ခွဲစည်းရရှိသည်။ လူထက်နက်များနှင့်တစ်မတော်ရှိရာ။ ရှစ်စက်အောက်။ အထူးအမြန်လာရောက်ကြစေ။

ပုန်း, *v.* to conceal one's self, hide (*intrans.*).

—အောင်း, *v.* ; *see* the parts.

—ကြံ, for ပုန်း၍ကြံ, *v.* to devise in secret ; လူစွမ်းကောင်းထွင်ထင်ထင်ရှားရှားကြံပါ။ ထိတ်ထိတ်ပုန်းကြံ၍မလုပ်ပါနှင့်, if you are a man of great skill (strictly speaking, capability), form your plans openly, do not devise in secret. ပုန်းမိုးကွယ်မိုးလုပ်သည်။

—ကွယ်, *v.* to be completely concealed ; ပုန်းအောင်းသိတ်ကွယ်ရာအရပ်။

—ရှောင်, *v.* (to avoid by keeping out of sight) ; *see* the parts ; ထိမ်းရှောင်။ သူသည်အပြစ်ရှိလိုပုန်းရှောင်သည့်လက္ခဏာရှိပါသည်။ ဝါရမ်းပြေးနှင့်တူသည်, there are indications that because he is guilty, this man is keeping out of the way, he is like an outlaw.

—တမ်းကစား (*pron.* ပုန်းဒမ်းကစား), *v.* to play at hide and seek or to play bo-peep.

—ထလုပ်ကစား (sometimes *pron.* ဗုန်းထလုပ်ကစား).

—ဦး, *v.* to hide by stooping.

ပုန်းဘာဝ။ ပုန်းဘော (Pali ပုရိသော, a male, and ဘာဝ, the private parts), *n.* the male private parts ; ပုလ္လိန်။ ယောကျ်ားအင်္ဂါဇာတ်။ ယောကျ်ားကို။ ပုန်းဘာဝရုပ်။ ပုန်းဘာဝရုပ်ထင်ရှားသည်။ အင်္ဂါ။ ကြာ။ ဘော။ ယောကျ်ားကို။

ပုဂံ, 1, *v.* to be putrid, rotten, to be spoilt in making, to be dis-creditable in report ; သိတင်းပုပ်သည်။ သည့်အမည်းသားကိုသာချက်ထိုရမည်ထ။ ပုပ်ထုန်ပါပြီ။ သည်သူသိတင်းပုပ်ထွန်းထို သည်အရပ်တွင် မနေပုံထူး။ သည်အသားကိုပန်းပုပ်သားကြမို့, let us declare this heat void (racing phrase) ; ထိုးလငှားသည့်အနက်ကတသအထုပ်ပျက်သည့်အတွက် အာမပေးထဲထပုပ်သားသည်။ မင်းပါသည့်အနက်သပ်ပုပ်သည်။ ထို ၂ ယောက်ချည်းတည်းထွားထိုးကအမည်းကိုနေထိုင်းရသည်, it was because you accompanied us that we were unlucky ; when we went entirely by ourselves, we got game every day ; အပွင့်ပုပ်ယောင်စော်နံ့သည်။

—ဝပ်, *v.* same, 1st def.

—စော်နံ့, *v.* to have an offensive, putrid smell.

—ဦ, *v.* to have a putrid rank smell ; *see* the parts.

—ယောင်, *v.* to have a stale, putrid smell ; အနံ့ပုပ်ယောင်စော်နံ့သည်။

ပုဂံ, 2, *v.* to be dark, gloomy in appearance, *e.g.*, မုတ်နှာပုပ်သည်။ ထိမ်ပုပ်။

ပုပ္ဖ (Pali), *n.* the past ; ရှေးအထိတ်။

—တမ္ဘ, *n.* past deeds.

—နိမိတ်, *n.* by figure, a sign of something future, an omen, prognostic, portent ; ပုပ္ဖနိမိတ်ဟင်သဉ်။ ပုပ္ဖနိမိတ်ပြသဉ်။

ပုပ္ဖနိဝါယ (ညာဉ်), *n.* a kind of wisdom peculiar to a Buddh, by which he is enabled to take a retrospective view of deeds, actions, &c., which have occurred during past ages of existence ; ရှေး၌နေဘူးသောခန္ဓာအစဉ်ကိုအောင်းမေ့နိုင်သဉ်။—*M.*

ပုဉ်းညွတ်, *n.* the fragrant calophyllum.

ပုရပိုတ် (*pron.* ပုရပိုတ်), *n.* a flat, thin substance, whether of paper, cloth or metal, folded backwards and forwards and used to write on ; တောက်ရိုးပုရပိုတ်။ ရှမ်းပုရပိုတ်။ သရက်ရင်ပုရပိုတ်။ သံးထာင်ပုရပိုတ်။

—ခေါက်ရွှေ, *n.* (a roll of) beaten gold.

—ထွာ, *n.* a sheet of such substance (ပုရပိုတ်) ပုရပိုတ်ထွာ။ ကန်ကူဆန်။

—သားကျ, *v.* to be jet black, a term applied to elephants ; ပုရပိုတ်သားကျအောင်နက်သဉ်ဆင် ; it is also applied to thickly woven textile fabrics ; ပုဆိုးအင်္ကျီအသားကောင်းထိုပုရပိုတ်သားကျသဉ်။

ပုလိတ် (Eng.), Police ; ပုလိတ် အမှုထမ်း, a member of the Police force ; ခြေကျင်ပုလိတ်, a foot ဖြင်းစီးပုလိတ်, a mounted Police constable ; ပုလိတ်အရာရှိ, a Police officer.

ပုရိသလိန်, *see* ပုရိန်။ ပုရိသအင်္ကျီ။ ပုရိသနိမိတ်။ ပုရိသဘော။ ပုရိသထွေထွာ။

ပုလဲ, *n.* a pearl ; 8ပုလဲ (imitation pearl).

—စေ့, *n.* same.

—နားကပ်, *n.* an ornament studded with pearls worn in the ear ; 8နားကပ်, one studded with diamonds.

—ပုလိ, *n.* a pearl necklace.

—ခေ, *n.* the pearl oyster, *M.*

—ထုံး, *n.* a pearl ; ပုလဲထုံးရွှေထုံး။

ပုလွေ, *n.* a pipe, flute ; ပြေပုလွေကျော့, a pipe or flute without a mouth-piece ; with ခပ်ပုလွေ, flute ; [တယောထူထေး။ ပုလွေကျော့ခင်း။ စောင်းခင်းရာ]။

—မှုတ်, *v.* to play on the flute.

ပုဉ်း (pron. ပုန်းလိန်) (Pali ပုရိသော, a male, and လိင်, the private parts), *n.* the male private parts, the masculine gender ; ခုဉ်းလိင်။ ပုဉ်းလိင်။

- ပုံ, *n.* shape, form ; သဏ္ဌာန်, a mould, model, a printer's type, a pattern ; ပုံသင်္ကေတ, a rule ; နန္ဒိယဗေဒ, a figure, similitude, comparison, [a plan, a design, ဒီဇိုင်းပုံ, ပုံစံ] .
- ကပ်, *v.* to use a figure of speech ; စကားအရာ၌ ပုံကပ်အောင်ပြောသည်။
- ကိုင်, *v.* to make preparation to do [something] ; ထုတ်ပြန်စီစဉ်။ ထုတ်ပြန်လိုပုံ ကိုင်ထားသည်။ သွားမည်လိုပုံ ကိုင်နေသည်။ ကြံ့ခိုင်မှု။ ပုံကိုင်ကာ တွဲဖက်သည်။
- မိုင်း, *v.* to liken, compare ; အယုတ္တကနတ္ထပုံမိုင်းတတ်သည် ပုံပန်းပုံပြင် ထင်ရှားအောင်ထင်၍ပြောတတ်သည်, he is in the habit, in order to make matters clear, of adducing examples in his speech.
- စကား, *n.* a proverb, sentiment conveyed in figurative language [a story, unwritten tale ; *comp.* စကားရီ] .
- စကားပြော, *v.* to tell stories.
- ဝိ, *n.* a pattern, precedent, way, manner (model) ; ပုံသင်္ကေတ ထုံးနည်း။
- ဆောင်, — ထင်, *v.* ; see ပုံကပ်။
- ထုတ်ပြင်, *n.* plotting (P.W.D.).
- နှိပ်, *v.* to print.
- ပန်း, *n.* form, appearance, a model ; ပုံပန်းမဏ္ဍ။ ပုံပန်းကောင်းပုံ ကောင်းပန်းနှင့်ဆိုင်သည်။
- ပြ, *v.* to show by figure.
- ပြင်, *n.* ; see ပုံ, 1st, 4th, and 5th def. ; ပုံပန်းပုံပြင်။
- ပြု, *v.* to follow as an example ; ပြု၍ကျင့်သည်, to make an (architectural) plan of ; ဘုရားကိုမတည်မှီ ခေါ်ပြီးစွာပုံပြုရမည် one must first make a design of it before erecting the pagoda.
- ဖမ်း, — ထူ, *v.* to take the form, shape of, &c., from observation ; see also ပုံပြုသည်။ လူချင်းကွဲနေကြသည်မှာကြာလှီရပ်ကပ်ပုံဖမ်း ထိုမရနိုင်ပါ, owing to the persons having been separated from one another for a long time, they were unable to identify each other immediately.
- ရေးစနိသ, *n.* drawing instruments.
- ထုတ်, *v.* to form, fashion.
- ဆင်္ကေတ, *n.* a pattern, example, precedent.
- သဏ္ဌာန် (*pron.* ပုံသဏ္ဌာန်) .
- သေ, *v.* to be definite ; settled, သေချာသည် ; *a.* definite, settled, သေချာသော။ ပုံသေကားကျ ; certain, မူကျ။
- ထွင်, *n.* form, appearance, figurative speech in conversational matters.

ပုံ, 2, *v.* to heap up, collect in a heap, a mass [to stack]. Der. အပုံ၊ သည့်နေရာ၌သဖြင့်ကြီးကိုပုံထားလိုက်ပါ၊ please ၇. heap up the earth in this place ; ကျွန်တော်ငွေတစ်ဆောင်ပင်ပုံရသော်လည်းကျွန်တော်သားကစားသည့်အမှုနှင့် ခဏခဏကုန်သွားသည်၊ however much money I may amass, it is frequently expended by my son's gambling transactions.

—ရ, see the parts.

—ပေါလအော (*pron.* ပိုးဗလအော), said to be a corruption of two Pali words ဗလသဘော။ ဗလ (အများ) many, much ; လာသော, gain ; *adv.* in the way of being lavish, unsparing ; စားမကုန်သောကံမကုန်ပုံတောလအောပေါသည့်အတူ။

ပုံတောင်း (*pron.* ပစေါင်း), *n.* the box of a wheel in which the axle-tree turns ; ပုံတောင်းခြင်း။ ပုံတောင်းခွေ။ ပုံတောင်းသ်။ ပုံတောင်းခတ်သည်။

—အိမ်, *n.* the nave of a European wheel.

ပုံပါသက (from အပုံ and ဗိုလ်ပါ, *pron.* ပုံဗာသက), *n.* or *adv.* given or done by the joint efforts of many, belonging to the public, open to the common use of all ; *comp.* သမ္မိက [ပုံပါသကဆက်ဆံသည့်မိန်းမ, a common prostitute] ; ပုံပါသကသွားသည့်လားသည့်လမ်း။ ပုံပါသကသည်းခိုရန်ဆောက်သည့်စရပ်။ ပုံပါသက စားသောက်ရန်စရပ်သာကျေးသည်။

ပုံ, *v.* to plump up, swell up into a heap ; ရနံ့သည်။ သည့်ခိုင်းမမျှက်နာပုံပုံကလေးကွသည်, this woman's face is pretty in its diminutive plumpness ; ကိုယ်ဝန်ဆောင်သော်လည်းအကျွန်ုပ်၏ဝမ်းသည်းရမ်းမရနံ့ပုံပုံမဝင် လေးအတတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောလေးသွားသည်းကောင်းစွာသတ်အပ်သောလေးမျှင်ကဲ့သို့ညွတ်စွာပြကတွေ့အတိုင်းရှိစေလို၏။

—ကြ, *v.* (same) ; ထိုအခါသိကြားမင်း၏အာနုဘော်ကြောင့် ရထားသို့မိဖုရားကြီးထက်ရာမြစ်သောမြေအနပ်သည်။ လေဖြင့်ဖြည့်သော သရေနယ်အိတ်ကဲ့သို့ပုံပုံကြွ၍ရထားနောက်ခြိတ်ကိုထိလျက်ထည်လေ၏။

—ထုံ, see the parts ; used adverbially.

ပုံ, 1, *n.* a kind of basket, cylindrical in shape, and smeared with some gum. Der. နောက်လွယ်ပုံ။ မီးပုံ။ ရေပုံ။ သံဖြူပုံ။ ထင်းပုံ။ ဆွမ်းပုံ။

ပုံ, 2, *n.* the Brazil gooseberry, *M.*

ပိုးရည်, *n.* vinegar ; see ဗအုံးရည်, which is said to have been the original word ; ပေါက်ပိုးရည်။ ပဲပိုးရည်။ သန်ပိုးရည်။ တိလတ်ပိုးရည်။

ပူ, 1, *n.* a round basket with a cover.

ပူ, 2, *v.* to bulge in the middle ; အလယ်မောက်၌ ထမတ်တချက်ပူသေးလည်။

—ကယ်ကယ်, *adv.* with a swollen belly as a diseased child.

၃, 3, *v.* to be hot ; more than နွေး, to be troubled in body or mind, distressed or harassed [in a figurative sense means to be troubled or distressed] ; same as ပုပန်။ ကျွန်တော့်အားမနေ့က ထည့်ကပျောက်သွားသောကြောင့် နိမိတ်ပူသည်, I am exceedingly distressed in mind because my young son has disappeared since yesterday ; ထိုရွာမှာ သူရီး တယ်ပူသည် ခင်ကျား, in our village thieves are very troublesome, sir.

— ဆိုက်, *v.* to be oppressively warm ; ပူဆိုက်သောသူတို့အားကြည့်စွာ သောရေချင်းအိုးတထောင်ဖြင့် ထိတ်ထက်သွန်း ထောင်း ဆီသကဲ့သို့ နှစ်ထိနှစ် ထန်းခြင်းသည်ငါ၏ တကိုယ်ထုံးနှံ့ခြင်းတို့တို့, complacency and delight pervade and establish themselves throughout my body, as pouring a thousand jars of cold limpid water on the heads of those who are oppressed with the heat.

— စင်ပူလောင်, *adv.* scorchingly, in a scorching manner ; ပူစင်ပူ လောင်ထင်ဆိုသည်။

— ဓာ, (*pron.* ပူဇာ), *v.* to tease, importune, annoy by importunity, as “ the child teased me so, I was obliged to buy and give him a cake ” ; ကလေးပူဇာလွန်းသောကြောင့်မုန့်ဝယ်ပေးရသည်။

— သာ, *v.* to feel hot, uncomfortable in the stomach or bowels ; also used figuratively, *e.g.*, အကလေးပူသောဆာသည်။

— ဆွေး, *v.* to be in distress from continued grief ; ပူဆွေးလွှဲလွှဲလေ့ ရောက် နေပါသည်။

— နွေး, same as applied to food ; ထမင်းပူနွေးနွေးထင်းထင်းပူနွေး နွေး။

— ဝင်, — ပန်, *v.* (most common), to be troubled, distressed.

— လောလော, *adv.* hastily while the food is hot ; also used figuratively, *e.g.*, လင်ကြီးသေသို့ပူပူလောလောရှိသေးသည်။ ထင်ထင်ယူဖြန့်ဖြန့် အမှုဖြစ်သို့ပူပူလောလောရှိသေးသည်အင်မြင်ဦးမှတော်မည်။

— ပြင်း, *v.* to be very hot as the sun or fire. Der. အပူအပြင်း ; in a figurative sense it means grievous to be borne ; သည်က နွေးနွေးထင်ပူပြင်းသည်။ မိုးလင်းရွာရင်သည်မှတ်သည်, today the sun is very hot, it is likely to rain, I think (*lit.* the sky wishes or is inclined to rain).

— လောင်, *v.* (to be inflamed as one's passions.—S. ; ရာပူ လောင်) ; see the parts ; to be scalding hot, ထမင်းရည်ပူလောင် ထည် ; to be scorchingly hot as the sun, နေပူလောင်သည်။

ပုဇွန် (Pali ပုဇ္ဈော), *v.* to make an offering in token of homage or worship, to buy a (sacred thing) ; တုရားတပည့်ထေရ်မှာသွင်းသိမ်း ထက်ပုဇွန်ပါမည်, when I am well I will make an offering at the pagoda of oil lamps equal in number to the years of

my life ; မန္တလေးမြို့ကတင်ဖုတ္တိရွှေကိုယ်တော်တဆူကိုပူဇော်ခဲ့ပါ, buy me a cross-legged image of the lord Buddh from Mandalay.
 ပူဇော်သကာ—သတ္တဝါ, *n.* a religious offering followed by ပြုသည်။ ဆရာ
 သွားကိုပူဇော်သတ္တဝါပြုသည်, one has to make offerings of respect
 to teachers.

ပူပူ, *adv.* tootingly.

—ပူတ်, *v.* to toot ; [ပူပူပူတ်ကြပို့, an expression made use of by
 children.]

ပူး, 1, *n.* a Guinea-pig ; သောက်ကြာနံ့ပူးပြုတ်။ ပူးနံ့သောက်ကြာပြုတ်။ ပူးခင်း
 သောက်ကြာမြောက်ရပ်မှာနေခြင်း၊ ဟန့်ခံမြောက်။

ပူး, 2, *v.* to join, unite, put together ; less than စပ်, to possess as
 a spirit or witch ; အပဋိသည်။ အစိမ်းပူးသည်။ ရန်းပူးသည်။ တဆွေပူး
 သည်။ နတ်ပူးသည်။ သားရဲပူးသည်။

—ကပ်, *v.* to join by putting together flatwise ; also used figu-
 ratively, *e.g.*, သည်သူ၂ ထောက်ပူးပူးကပ်ကပ်ပေါင်းသည်။

—စပ်, *v.* to join by putting together edgewise ; also used figu-
 ratively, *e.g.*, ပူးစပ်ထုန်ရောင်းသည်။

—ထွဲ, *v.* to connect by lashing alongside or by coupling to-
 gether ; to file as papers ; သည်စာများကိုပူးတွဲထားလိုက်ပါ, file
 these papers together ; မင်းတို့၂ ထောက်ညဉ့်အချိန်၌အခါပူးတွဲပူး
 တွဲနှင့်ထာကိုအကြံပြုနေကြသထံ, what scheme are you two con-
 jointly concocting at an unseasonable time of the night ?

—ပေါင်း, *v.* to unite as by tying up together (to associate
 as persons) ; သူဆိုးများနှင့်ပူးပေါင်းသည်ထိသင်းရသည်။

—ရှုတ်, *v.* (to join by intersecting, to have sexual intercourse) ;
see the parts.

ပေ, 1, *n.* the palmyra tree or leaf (the corypha palm, *M.*), hence
 စာပေ (*pron.* စာဗေ), writings, books ; ရွှေပေ။ ရွှေပေထွာ။ ငွေပေထွာ,
 a thin gold or silver plate for inscription [ပေတပ်ရှင် စာပါး],
 this saying means that a person who plants a palmyra palm
 has as much merit, owing to the use its leaves are put to, as
 one who prepares a novitiate to enter the priesthood, ပေစ
 ဆီးကျိုးတသား ; the Burmese say when the palmyra once
 bears fruit it dies, and when a female crow has progeny,
 it separates from its mate ; ပေထုန်စာမကျ။ စန္ဒကုမ္ဘာနာရမ။

—စာ, *n.* writing on palm leaf.

ပေ, 2, *n.* a foot.

—ကြိုး, *n.* a measuring tape.

—ထရာဝင်း, *n.* a 100-feet road, a term applied to roads made
 according to the European method.

ပေတီ, *n.* a foot measure, a staff.

ပေ, 3, *n.* an anvil ; ဤခုနှစ်ပါးသော ဓါတ်တော်တို့ကား ပေမထက်ထင်၍ထူနှင့် ပင်ထူသော်လည်း မကွဲရကားအသံဘိန္န ဓါတ်တော်မည်၏။ “regarding “the seven relics (of Buddh), though they should be placed “and hammered on an anvil, even then they would not be “cloven asunder, they are termed indestructible.”

ပေ, 4, *v.* to have the edge or point turned ; ထိပ်သည်, to turn back (one's ears) as a horse ; မြင်းနားရွက်ထိပေသည်, to be dull, blunted in feelings ; ပေနေသည်။ သည်ထားအသွားထက်ပေသည်။ ခုတ်ထိုးမြှောက်ဘူး။ ထိုးထိုက်ထားပေနေရေ။ ဆင်ရန်ကျသည်အခါ နား ရွက်ထိပေနေထာတ်သည်, the elephant, at the time of its being must, is in the habit of remaining with its ears turned back ; ထာတ်သည်သူညက်ပေသည်။ စာထုတ်မျှ ရအောင်မကျက်နိုင်ဘူး။ this person is very dull of intellect, he is unable to learn so as to get even a single paragraph (or verse) of the writing by heart.

—မွေး, *v.* to be dull as the eyes [to have blinking eyes (သည် သူပေမွေးသည့်မျက်စိရှိသည်)] .

ပေ, 5, *v.* to be dirty, filthy ; ထေသည်, to be vile ; ဆိုးညစ်သည်, to be vicious ; သည်မျက်နှာထုတ်ပဝါ ညစ်ထိုက်ထားပေလို။ ထာတ်ပေသည်လူ ပြောလိုဆိုလိုမရပါ။

ပေ, 6, *v.* *affix*, euphonic ; ကြည့်ပါပေသည်။ ပြပါပေသည်။ ပြောပါပေသည်။ ဖွန်ပါပေသည်။ ဆိုထည်းဆိုသင့်ပါပေသော် ; also used in the negative, မဆိုပေဘူး။ မပြောပေဘူး။ နှင်းပဲချူးရွာကသားပြဒိုက်ပြေဦးအစိုးရမင်းထံဝင် ပေထူးထင်သည် ; also used in the negative imperative, မဆိုပေ နှင့်။ မပြောပေနှင့်။ မလုပ်ပေနှင့်။ မသွားပေနှင့် ; except in the negative imperative, ပေ appears to have the same meaning as the English words “indeed,” “forsooth.”

ပေထာထ, *adv.* entirely ; chiefly used in connection with words of rejection, renunciation, &c., *e.g.*, ပေထာထကန်သည် or ပေ ထာထပတ်သည်။ (Pali ပေထာထ) မင်းအကြောင်းကို သတ်သောအခါမျှမ ပြောဘူး။ ပေထာထကန်ထားပြီ။ ပေထာထကန်။ ဝက္ကဏ်၍ချန်ခဲ့မည်။

ပေး, *v.* to give ; ကမ်းသည်, to present for acceptance, to offer.

—ကမ်း, *v.* same.

—ဝေး, *v.* to give in marriage (inelegant) ; *comp.* ထိမ်းမြား။

—ထိုက်, *v.* to send (a thing) ; *comp.* ပါးထိုက်။ [Note.—When a person wishes another to do something on his behalf, ပေး is frequently used as an auxiliary verb, *e.g.*, ပြောပေးပါ, speak, please, on my behalf ; သွားပေးပါ, go, please, on my behalf ; ကျွန်ုပ်တို့ဝယ်ပေးသည်, he purchased on my behalf.]

ပဲ, 1, *n.* the stern of a boat or ship ; *v.* to steer ; ပဲထိသံထား၊ can you steer ? သည့်သူမပဲတတ်သူ၊ this person is not skilled in steering, လူပုရန်လိုထွေတိုပဲခက်။

—ကိုင်, *v.* to steer ; မင်းပဲကိုင်ထိသံထား။

—ခိုတ်, *n.* the oarsman that sits next the steersman [the man who sits on the rump of an elephant in an elephant fight is styled ဦးစီး အထက်ထိုင်ပဲခိုတ်]။

—စင် (*pron.* ပဲစင်), *n.* frame for the steersman ; စင်ပုင်။

—ထတ်, *n.* an oar used to steer with.

—ထင်ထိုး, *v.* to propel a boat by pushing against the ground with a long oar from the stern ; ပဲထက်စတ်သည့်။

—တုံး, *n.* the block of timber which forms the stern of a Burmese boat.

—ထောင့်, *n.* the seat occupied by a ပဲခိုတ်။

—နင်း, *n.* the steersman of a Government boat [any steersman, very polite] ; *comp.* ထက်ထိုင်။

ပဲပျင် (*pron.* ပဲပျင်), *v.* to direct, guide, instruct ; သွန်သင်သည်, to discipline, correct ; ဆန္ဒသည်။ သည့်အကလေး ကျိန်းတိုင်းပဲပျင်သော် လည်းမထိတ်ပါ။ ဆရာသွားများကတပည့်များကိုဆန္ဒပဲပျင်သွန်သင်၍ဆရာမပည့်, teachers do, forsooth, incessantly admonish, guide, and impart instruction to their pupils.

ပဲ, 2, *v.* to be broken off as a small piece from a larger, to be chipped, to be broken by the hand as bread, to crumble (*intrans.*) ; with နှစ်သင်း, to be hare-lipped, to be worn off or abraded as the skin ; အရေပဲ။ သည့်ပုကန်ထိသံသွေကြောင့် ပဲထိ။ ကျွန်တော်ကျောက်ခဲနှင့်တိုက်မိသို့မြေအသားပဲထုန်ပြီ။

—ထွေ, *v.* same.

ပဲထင် (*pron.* ပဲဒင်), *n.* an echo ; not used singly.

—ခတ်, —ထင်, *v.* to echo ; ဤမဟာပထဝီမြေကြီးသည်။ ပဲထင်ထင်လျက်ပြင်းစွာတုန်လှုပ်၍, this great earth, reverberating the while, violently quaked ; တထောထိုးသေနတ်သံပဲထင်ခတ်သွားသည်, the whole forest echoed with the report of the gun.

—တီး, —ထိုး (အောင်ကျော်သည်), ရိုက်ထိန်း, *v.* same, less frequent.

—သံ, *n.* an echo.

ပဲ, 1, *n.* a pè, a weight equal to six or eight seeds of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး) ; ထပဲထိုးထိုး။ ထမူး ထိုးထိုး။ ငြိုးကျွန်ဖြစ်သည်။

ပဲ, 2, *n.* a leguminous plant, one that bears seeds in a pod, of which there are many varieties, as ထူထားပဲ, gram, —ကြီး။

—ခွေးသီး —မြေဘက်, —စည်းလုပ်, dhal, —စာဉ, စားထောင်ပ။
—စောင်းလှား —ထထက် (*pron.* ပဲဒထက်), —တိ, ပဲဒီ, —ထောင်မြား
(*pron.* ဒေါင့်မြား).

ပဲထောင်ရှည် (*pron.* ဒေါင့်ရှေ), —နံ့သာ, —နောက်, —နွေပဲ, usually
called နွေပဲ not ပဲနွေ။ ပဲဒီဝတ် (*pron.* ဒီဝတ်), ပုဂ္ဂို, ပုဂ်, မင်းသား, ထောင်
—ရင်း, —ထက်ညှိ, —ထိပ်ပြာ, —လွန်း [also ပဲကျား (*pron.* ပဲကျား)
ပဲသေးလုံး။ နတ်ထောင်။ ပဲသီထာ။ ပဲနီပဲရှောင်].

—ခွေး, *n.* a bitch that litters in the bean season ; ပဲကြီးခွေး။ လူ
ပုံပဲကြီးခွေးလိုမျိုးတင်းတင်း။

—ဓု, —ဆန်, *n.* the seed of pulse, peas, beans.

—ရန်းကြီး or ရန်းမြီး, sometimes called ပဲရန်းလူး, *n.* [boiled beans,
peas, &c., which remain hard and uncooked after the
rest is done].

—ထောင်, *n.* the pod ; ပဲသီးထောင်။

—နောင်နီ, *n.* the sword bean, *M.*

—မြှင်, —ဆောင်ဝါ, the Goa bean, *M.*

—ထင်းမြေ, *n.* the snake gourd.

—ထံထာ, *n.* the wild French bean, *M.*

—သီထာ, *n.* a cutaneous pustular eruption to which children
are subject, called so from a fancied resemblance to the
seed of the ပဲသီထာ။ ပဲသီထာအနာမို့လား။ ရေချိုးလိုလား။

—သီး, *n.* the pod and contents.

ပဲကွင်းချပ်, *n.* a scallop shell, *M.*

ပဲကွပ် (*pron.* ပဲကွပ်), *n.* a short-handled adz, *see* ပရိက္ခရာဝါး။

ပဲထွေး, *n.* a kind of bird, a kind of plant ; မြေပဲထွေး။ ရေပဲထွေး။

ပဲထဝါ, *n.* a mask ; မျက်နှာဖုံး။ အရှင်မျက်နှာလိုပဲထဝါနှင့်ဖုံးထားသည်။

ပေါ, *v.* to be plentiful, not scarce, to be numerous, to abound,
to have in abundance, as many ဝါးဆန်ရေပေါသောအခါ။ ဆင်းရဲ
ထားများလှက။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိကြသည်။ သည်အရပ်မှာအစည်း (အပဲ)
ထား (corruption of သဝေး) ငါးပေါများရုံလား။

—များ, *v.* to be much, many, abundant ; သည်သူထောက် ငွေကြေး
ဥစ္စာပေါသောသူသည့်တမြို့လုံးတွင်မရှိပါ, there is no one in the
whole of this city who has money and property in such
abundance as this person.

—ရင်း —ရယ် (obsolete).

ပေါရာနကထာ, *n.* ancient or obsolete language ; ပေါရာနကထာဝကား။
ရှေ့လူဟောင်းထုံးသည့်စကား။

ပေါက်, *v.* to pierce or be pierced, penetrated, perforated, have
a hole made into or through, to go off accidentally, as a

gun, to come out, appear as from a hole ; ထွက်သည်, to sprout, come up as a plant ; [to be hatched as an egg, ဥပေါက်သည်။ ကြိတ်ဥပေါက်သည်], to blister as the hands or feet ; ခြေပေါက်ထိုးခါးခွေးခိုင်းအား, to arrive ; ရောက်သည်, to ferment (*intrans.*) Der. အပေါက် and ပေါက်သည်။ ထူအခေါင်းပေါက်ထွားပြီ ရှင်ခင်ထင်ပါ, this person has had his abdominal cavity ruptured (*lit.* pierced or perforated), I do not think he will live ; မောင်စံမြင်းထင်မင်းပေါက်သည့်လူ, Maung San Nyaing is a man who gains frequent admittance to the officials ; (ပေါက် ဂုး, *n.* a punch).

ပေါက်ကွဲ, *v.* to burst (*intrans.*) [ပေါက် by itself is considered more elegant than ပေါက်ကွဲ when speaking of a gun bursting, သေနတ်ပေါက်သွိုလူသေသည်].

—ထောင်, *n.* the winning animal in a 36 animal lottery.

—ဂုး, *n.* a punch.

—ဆပ်ပြာ, *see under* ဆပ်ပြာ။ ချက်ဆပ်ပြာ။ သင်္ဘောဆပ်ပြာ, imported soap.

—ပေါက်ပွင့်, —ပေါက်ထွေ, *n.* parched rice [ပေါက်ပေါက်ပန်း, *n.* artificial coloured flowers made of parched rice and offered to pagodas, &c.]

—ပြောင်, *n.* (poetical) ; *see* ဆင်ပြောင်။ ပြုံးပြက်အရောင်း။ ကိုယ်ထုံးလောင်သား။ မုန်ပြောင်ပေါက်ကြီး။ အနီစီးလျက်။

—ဖော်, *n.* a consanguineous relative, any relative ; အဆွေအမျိုး။ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုး။

—ဗွား, *v.* to be born, brought forth ; *comp.* ဗွား, frequently written ပေါက်ဘွား။ တမိတထထည်းပေါက်ဘွားသောမောင်နှမ။

—*ရောက်, *v.* to arrive, to reach.

—လား, —လားလျှံ, *adv.* (speaking) without any consideration or regard to the truth or the feelings of others (or speaking in an idle, profitless manner) ; သည်လူပေါက်လား (or with လျှံ) ပြောတတ်သည့်စကားအခြေအမြစ်မရှိဘူး။

—လွတ်, —လွတ်စား, *adv.* of one's own will, without any check or restraint, independently.

—ထွတ်, —ထွတ်စား, *adv.* ပေါက်ထွတ်စွဲစား, corrupted into ပေါက်ထွတ်စွဲစား, *adv.* setting free from restraint, giving liberty to follow one's own inclination ; ပေါက်ထွတ်ထွေကလေး, a small boat or canoe which has no rudder attached, but has to be steered with a paddle ; ခင်ကျားသားသွီးများလေသည်အခါ။ ပေါက်ထွတ်စွဲစားလျှင်ကြီးလျှင်ဆင်းရဲလိမ့်မည်, if you, sir, allow your children when young to follow their own inclinations, they will be poor when they grow up.

ပေါင်, ၂, *v.* to 'strike forward and downward, to make sudden and vigorous strokes with a paddle from the stern of a boat as in making a spurt in racing, *e.g.*, ဖဲ့ကယူပေါက်ပေးလို ဝန်းရသည့်, to make a motion similar to that exhibited in hoeing, or chopping wood ; less than ထက်, to strike with the forefeet as a horse, to paw (ခင်ဆွားသည် မြင်းနားထွေးပါနှင့် ထယ်ပေါက်ထက်သည်), to strike as a serpent in biting [မြေ ပေါက်ဧည့်လိုပါးဖုဒ်ထောင်သည်။ ကံကောင်းလိုသာမပေါက်မိသည်]။

—ကြိုး, *see* ထက်ပေါက်ကြိုး။

—ထက်ပေါက်ဆတ် (*pron.* either as spelt or မောက်ထက် မောက်ထက်),
—ဆွပေါက်ဆွ, *adv.* limpingly, as when one foot is brought down with force and noise.

—တူး, *n.* a hoe.

—တူးပြား (*pron.* ပေါက်တူးပြား).

—တူးလုံး or လုံး, *n.* a pickaxe.

ပေါင် (ပင်), ၃, *n.* the butea tree, *M.* ; ပေါက်နက်။

—နွယ်, *n.* the creeping butea.

ပေါက်ထရီ, *n.* a hod , ပေါက်ထရီစယို (*pron.* စော့) ဝတ်နှင့်ထာထိပ်မြေထယ် ရပန်းပါလှသည်။

ပေါက်ချိုက် (*pron.* မောက်ချိုက်), *n.* a kind of official cap ; *comp.* မေါင်း။

ပေါက်ဆိန်, *n.* ; *see* ဖုဆိန်။

ပေါက်ပန်း (ပင်), *n.* agati tree ; —မြူ, —နီ, varieties of the same, *M.*
[The expression လှပေါက်ပန်း, an idle coxcomb, derives its origin from the blossom of the agati tree, which, though of brilliant colour, is scentless and is scattered about by the wind in great profusion amongst fruits ; the Burmese consider the 'ရေသပန်း' a figurative analogue to the ပေါက်ပန်း။

ပေါက်ဖတ် (*pron.* မောက်ဖတ် in colloquial), *n.* a kind of caterpillar said to be much dreaded by goats ; ပေါက်ဖတ်တုတ်ထွင်ဆိတ်ထေ ထက်သည်, the Burmese say its sting is mortal to goats ; this is probably not quite correct.

ပေါင် (*pron.* အပေါင်), *n.* a thigh ; မိုင်းထင်းတောင်က။ မွေးထင်းပေါင်က။

—ကား, *v.* ; *see* ခူး။

—ချန် (*pron.* ပေါင်ချန်), *n.* the groin.

—ခွင် (*pron.* ပေါင်ခွင်), (provincial), *n.* the lap ; *comp.* ရင်ခွင်ထဲမှာ (or ပေါင်ခွင်ပေါ်မှာ) ထင်ထိပ်သည်။

—တံ, *n.* the thigh with reference to its length, *e.g.*, ပေါင် တံရှည်သည်။ ပေါင်တံရှည်သည်, တိုသည်။

ပေါင်ထွင်း, *n.* the inside of the thigh ; ပေါင်ထွင်းသား။ ပေါင်ထွင်းကြော
မကြီး, *n.* the femoral artery.

— ဝိုး (*pron.* ဝိုး), — ဝိုးဝေ (*pron.* ပေါင်ဝိုးဝေ), *n.* an induration in
the groin ; ပေါင်းဝိုးဝေသည်။

— ဖြူ, *n.* an untattooed thigh.

— ရင်း, *n.* the upper part of the thigh which joins to the
main body.

— မိုး, *n.* the femur, thigh bone.

— ထယ်, *n.* the middle part of the thigh.

ပေါင်, 2, *v.* to superadd lengthwise, attach to the side of, for
the purpose of strengthening or improving ; ဆံပင်ပေါင်သည်။
မျှောင်သည်, to adhere to the side of ; မျှောင်သည်။ ထွင်းဝင်မိုးမထိုး
ရအောင် ဆံချောင်းကို ပေါင်လိုက်ပါ။ သည်မိန်းမ ဆံပင်ပေါင်ထက်ဘူး, this
woman is not able to fasten on a false tail of hair ; ကျွန်ုပ်
ဆံပင်နည်းလိုဆံပင်ပေါင်ထက်သည်, as I have little hair, I am in the
habit of appending a false tail ; ကျွန်ုပ်တော်ငွေပါနည်းလိုခင်ညှားကို
နှင်ပေါင်ဝယ်ပါရစေ။ ကျွန်ုပ်တော်ထေးဝင်ထွင်း ထွေးငုံ့လိုခင်ညှား တို့နှင်
ပေါင်လိုက်ခဲ့ပါရစေ။

— မျှောင်, *v.* same ; ထည့်ထူထပ်ပါးထမ်းကိုသာပေါင်မျှောင်စားထက်သည်။
ထူထမ်းကိုဖြင့်ထခါမျှမကျွေးဘူး, this individual sponges on others
for his food ; he never once furnishes food for others.

ပေါင်, 3, *v.* to pawn, mortgage. Der. အပေါင်။ ကျွန်ုပ်တော်ကြွေးထွေးလွန်း
ထက်ညှပ်ဦးမျှားကို ပေါင်ထားရပါသည်, as my debts were numer-
ous, I was compelled to mortgage my paddy-fields and
gardens [ပေါင်နံ့ could be used in the above sentence].
(အနုပေါင်, *v.* to effect a simple mortgage).

— နံ့, *v.* same.

— ရှင်, *n.* a mortgage where mortgager retains the right of
redemption, or a sale with the right of redemption.

— သေ, *n.* absolute sale or transfer.

— သွင်, *v.* mortgage in which the land is returnable within a
limited time and the debt is extinguished ; ဒိပ်ပေါင်ထွင်း
မြို့ငွေ ၅၀၀၀မျှခံခဲ့ပါ။

ပေါင်မုန့် (from ပေါင်း, to bake), *n.* baked bread. Europeans almost
invariably say မုန့် alone for baker's bread. The true Bur-
mese idiom is ပေါင်မုန့်။

ပေါင်း, 1, *n.* an arched covering or roof over a boat, carriage, or a
palanquin ; ပေါင်းမိုး။

— ကား, *n.* a howda (infrequent) ; မြင်းပေါင်းကား။ ဆင်ပေါင်းကား။

ပေါင်းကုတ်, *n.* a low arched roof such as is used on common boats
ထွေပေါင်းကုတ်, or carts ထွင်းပေါင်းကုတ်; any arched covering of
bamboos or wood.

—ကူး (from ကူး, to cross over) (*pron.* ပေါင်း ဂူး), *n.* an arch of
brick or stone, ဖတ်ပေါင်းကူး; *comp.* ဖတ်.

—ချပ် (*pron.* ပေါင်းချပ်), *n.* an arched covering of any kind of
any material, higher than ပေါင်းကုတ်, and implying some rais-
ed work below it.

ပေါင်း, 2, *n.* useless grass, weeds, shrubs, bushes, &c., springing
up in an enclosed or cultivated spot.

—ထ, —ပေါက်, *v.* to spring up as such weeds, &c.

—ဖတ်, *n.* the rubbish accumulated in cutting up the said
weeds, bushes, &c.

—ထိုး, —သင်, *v.* to clear away the said weeds or bushes, &c.

ပေါင်းထရဖူ (*pron.* ပေါင်းထရဖူ), *n.* a crown (worn by kings); ပေါင်း
ထော်ထရဖူထောင်းထော်မူသည်။

ပေါင်း, 3, *v.* to collect and unite in one, or to be collected and
united in one, to put on (a turban); ခေါင်းပေါင်းပေါင်းသည်,
to add; နှော, to keep company, associate; ဖက်သည်။ ပေါ်သည်,
n. a sum total. Der. အပေါင်း။ ကျွန်တော်သားတို့နီးစားအရက်သွားထိုး
နှင့်ပေါင်းထိုးဖက်စီးသည်, it was because my son associated with
opium-eaters and drunkards that he was ruined; တသက်ပဲ
လံနှင့်အမျှပေါင်းပါသည်, throughout life, for the duration of my
destiny, will I be united to you.

—ချပ် (*pron.* ပေါင်းချပ်), *n.* a total, a grand total; ပေါင်းချပ်စာ
ရင်း။

—ထပ်, *n.* a large turban consisting of many folds or involu-
tions; ခေါင်းပေါင်း ဦးထုပ်။

—ပေါ်, *v.* to keep company, associate [to cohabit]; ပေါင်း
ပေါ်ရှက်ထင်။ ဦးမိုးနှင့်ဦးလူမိုးမီးပါးဥစ္စာကိုပေါင်းဖက်ရှာကြံကြံသည်, U Mo
and U Lu Bein have formed a partnership and are seeking
to make their fortune.

—သင်း, *v.* [to join in a company, to unite in forming a socie-
ty]; *see* the parts (infrequent). Der. အပေါင်းအသင်း။

ပေါင်း, 4, *v.* to bake in an oven or by steam, to extract vapour
by heat in the process of distilling.

—အိုး, —ချောင်, *n.* a pot or vessel of any kind with a perforated
bottom, used in baking by steam; ပေါင်းအိုး။ ပေါင်းချောင်မှန်အိပ်,
n. a globe and lamp.

—အိုးဖုံး, —ချောင်ဖုံး, *n.* the head or cover of a still,

မောင်းခံ, *v.* to receive vapour in the head of a still, to steam (clothes) in order to whiten them ; အဝတ်ကိုပေါင်းခံ၍ထွေသည့်။

—ခံခိုး, *n.* the lower pot used in baking by steam.

—တင်းကျဉ် (from တင်းဝါး and ကျဉ်, *which see*), *n.* the hollow bamboo in which some kinds of rice are baked.

—ရိ, *n.* an oven.

ပေါင်းကွတ်, *n.* a round summer, or longitudinal timber, sustaining a floor ; *comp.* ရက်မသစ်မရှိသစ်ကြားဝါးပေါင်းကွတ်။ တထိုင်းပေါင်းကွတ်။ မြန်မာပေါင်းကွတ်။

ပေါင်းတီ (*pron.* မေါင်းစီ), *n.* pantaloons [trousers], small clothes.

—သိုင်းကြိုး, *n.* braces, suspenders [ပေါင်းတီသိုင်းကြိုး is equally correct].

ပေါလော, *adv.* buoyantly, floatingly.

—နေ, *v.* to float ; ပေါလောနေသည်။ ပယင်းစစ်ချွင်ရေပေါလောနေသည်, if amber is real, it remains floating on the water ; သူငယ်က လေး ထွေပေါ်က ကျသည့်အခါ ပေါလောနေသည်, when the child fell from the boat, he floated on the water ; ငွေမှောက်သော်လည်း ကျန်းသားထွေမှန်ချွင်ပေါလောနေလိမ့်မည်, though the boat should capsize, yet it will float if it is a real teak one ; ရုံးကျချွင် သင်ဘျားအမှုပေါလောနေပါစေမည်, when we reach the court, I will cause an exposure of your case.

—ပေါ်, *v.* to rise to the surface of the water [expose].

—ချော, *v.* to float down (with a tide or current) ; လွှေပေါလောချော၍သွားပြီ။

ပေါ့, *l.* *v.* to be light, not heavy ; မလေး။ ရေငံကူးချွင် ကိုယ်လက်တတ်ပေါ့သည်, one's body is very light when swimming in salt water ; သည်သူကားပြော တတ်ပေါ့သည်။ မင်းထုပ်ပုံကိုပုံ ထယ်ပေါ့သည်, to be insipid ; အရသာမရှိ, to be light, quick in motion ; လျင်သည်, to be light, worthless ; သည်သူကားပြောတတ်ပေါ့သည် in-efficient [careless] ; ပေါ့တန်သည်, to be slightly deranged ; စိတ်ပေါ့သည့်။ ထွတ်သည်။ Der. အပေါ့, to be feeble [in an extended sense to be flippant in language, referring more to a want of vigour of ideas and sentiments than mere poverty of expression] (ပေါ့ also means to experience a sensation of relief after paroxysms of pain) ; နှာကောင်းရှုလိုချင်သောကိုယ်တော်ပေါ့သွားပြီ [ပေါ့ also means to be wanting in dignity, to hold one's self cheap ; အစိုးရကြီးဖြစ်သော်လည်း အပြောအဆိုအနေအထိုင် ထယ်ပေါ့သည်.]

—စပ်စပ်, *see* ပေါ့တိပေါ့တော့။

—စား, —တန် (*pron.* ပေါ့ခန်), *v.* to be light, worthless, inefficient.

ပေါ့ ထိပေါ့ဆော့, —ပေါ့လီးပေါ့လော့, *adv.* in a heedless, unsteady, careless, inefficient manner.

—ပါး, *v.* to be light, quick in motion [active, nimble]; ထတ်ပေါ့ ပါးသည်ထက်ဖွေသတ်, a very nimble boxer.

—ဆော့ (pron. ပေါ့ဆော့ or ပေါ့ဆော့), *v.* to be remiss, slack; ငယ်စဉ်အခါ ပညာသင် ပေါ့ဆော့သောကြောင့် ကြီးသောအခါ အသက်မွေးကြပ်သည်။

—ထွင်, *v.* to be foolishly jovial, merry.

—ဖျင်း, *v.* to be inefficient and worthless.

ပေါ့, 2, *v.* *affix* (of course), used in closing a sentence (colloquial); ရှိခါပေါ့။ ထွားမပေါ့, often coupled with သား။ အထိ သားပေါ့။ အမြင်သားပေါ့။

ပေါ်, *v.* to appear, come to light [to rise to view], to become divulged as a secret, [to recur to one's memory as something temporarily forgotten].

—ထင်, *v.* to become conspicuous; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်, openly; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်ဘိန်းရောင်းသည်။

—ထွက်, *v.* to make an appearance, to be presented to the mind as a plan, scheme; အကြံအစဉ်ပေါ်ထွက်သည်, to appear as the sun above the horizon.

—ပေါက်, *v.* to come to light (usually said of a crime), to become known; သည်ထားပြုမှုမှာအစောဆုံးရလျှင်ကေတုပေါ်ပေါက်လိမ့်မည်, if one should get a clue in this dacoity case, it will assuredly come to light.

—လာ, *n.* same.

—ထွင်, *v.* to be bright and showy in colour as a puhso or htamein; အရောင်အဝါပေါ်ထွင်သည် (sometimes ပေါ်ထွင် has the same meaning as ပေါ်ထင်, *e.g.*, in such a phrase as the following ရှေ့ကတို့ဆိုပေါ်ပေါ်ထွင်ထွင်မနေနဲ့ဘူး).

ရိ, 1, *n.* a basket made of woven work, smaller and less substantial than ဖုတ်။ ကြက်ထွန်ရိ။ ဂွင်းရိ။ ထန်းလျက်ရိ။

ရိ, 2, *n.* a small piece of wood used in a certain game (ပဆံ); *comp.* ကျား။ မိချင်။ မိသေ။ မိထိုက်။ မိသွား။

ရိ, 3, *n.* the cross pieces that support the deck of a large boat.

—ဝင်း, —ဖြင့်, *v.* to lay the said pieces. [Note.—ရိ does not necessarily imply that the cross-pieces are confined to large boats; ရိ is also applied to the cross bamboos or pieces of timber which hold together rafts. The word is also applicable to the cross-pieces placed on the gun-wales of two boats or canoes lashed together, so as to

make a temporary raft; *e.g.*, မြင်းတူးချအောင်သော ယုတ်စီးချိုင့်ချိုင့်အင်းအပေါ်ကမြင်းနှင်းကြမ်းကောင်းစွန့်စွာခင်းထွင်းလှမ်းနိုင်စေရန်။

ဝိ 4, *v.* to exceed, be superabundant, whether for better or for worse; *comp.* သာ. Der. အပို။

—ဝေဝေ, *v.*; see the parts.

—မိ, *v.* same as မိ။ မိမိထည်းမယူချင်တူး။ သေ့သိုလည်းမထူချင်တူး။ သည်သူ၏သနာ ပိုမောက်ပြောတတ်သည်။ ဧည့်သည်များလာမည်ရှိ မိမိချက်မြတ်ထမ်းပါအိုးချယ်, as guests will come, cook an extra quantity of food, my daughter.

ဝိတ်, 1 (*pron.* ဝိတ်), *n.* an abbreviation of နှုတ်ဝိတ်။

—ဝူ, *v.* to have a protuberant stomach; ဝိတ်ကြီး, see ဘီးကြီး။

—ဝှိ, *v.* to be enceinte (vulgar, but in common use).

ဝိတ်, 2, *n.* a sweep-net, seine; *comp.* ကွန်။ ငါးသထောက်ဝိတ်။

—ကွတ်, *n.* mesh.

—ချ, *v.* to cast (or set ?) a net.

—ခွန်, *n.* a tax on fish-nets.

—မိတ်ထိုက်, *v.* to catch fish with a closely-meshed net.

—ဆွဲ, *v.* to drag a net.

—ထိုး, *v.* to net, to make a net.

ဝိတ်, 3, *v.* to hold in the arms, to hug, implying that the person or thing is taken up in the arms; *comp.* ဖက် and ဖွဲ့, to put into a fold of the waist-cloth; ခါးဝိုက်မှာဝိုက်သည်။ အကလေးကို ဝိုက်ထားလိုက်ပါ။

—ထုတ်, *v.* to take particular care of, combined with ဖွဲ့ or reduplicated and used adverbially, ကျွန်ုပ်ငွေများကိုဝိုက်ထုတ်ထားလိုက်ပါ။ ငယ်ကထည်းကဝိုက်ထုတ်ဖွဲ့ထားသည့်သားကြီးမှ အမိကိုမှန်ကန်သည့်, he, the son whom I have taken care of and nurtured since infancy, rebels against his mother when he is grown up; ထုန်းကြီးပြီးညာထမောင်ထွဋ်းကိုဝိုက်ဝိုက်ထုတ်ထုတ်ပြသည်။

ဝိတ်, 4, *v.* to punctuate, make stops in writing, to mark off sentences or lines. Der. အပိုက်။ ဝိတ်မ။ ဝိတ်သေး။ ဝိတ်ခတ်သည်။ ဝိတ်ခံသည်, to ဝိတ်သေးထားသည်, to punctuate; သေးထိုးဝိတ်ထင်္ကာ။ ငါးထိုးဝိတ်ထင်္ကာ။

ဝိတ်ဝုံ, *n.* a species of verse; ဝိတ်ဝုံချတူးဝိတ်ဝုံထင်္ကာ။

ဝိတ်ဆ (ဖင်), *n.* the flax-plant.

—ကြိုး, *n.* a flax-rope.

—မြည်, *n.* (flaxen thread).

—ထွဋ်, *n.* the skin or fibrous part of the flax-plant.

ပိုက်ဆံ (Beng.), *n.* a pie, pies [three pies = one quarter anna]; (ပိုက်ဆံ) is frequently used with ကြေးငွေ၊ ကျွန်ုပ်တို့ပိုက်ဆံကြေးငွေမရှိ၊ I have no money; (ပိုက်ဆံခတ်, to change silver for copper coin).

ပိုင်, *v.* to own, possess, have a right to; more than ဆိုင်, to have authority over; အမိုးရသည်။ သည်မြင်းကိုထယ်သူပိုင်ပါသည်, who owns this horse? ခင်ဗျားပိုင်မှန်းကျွန်တော်သိရသည့်, I was only just now aware of the fact of your owning it; သည်နယ်ကိုထယ်သူပိုင်သည်, who has authority over this territory? ပိုင်ကားမိုးဝံ။

—မိုးပိုင်နင်း (*pron.* ပိုင်မိုးပိုင်နင်း), *adv.* assuming the right of using, controlling; မိုးပိုင်နင်းပြုသည်။ မိုးပိုင်နင်းထုပ်သည်။ ကျွန်တော်တို့အသိပိုင်မိုးပိုင်နင်းသာမပြုနှင့်။

—ဆိုင်, *v.* to have collective authority (as two or three being joint partners of property, &c.); ပိုင်ဆိုင် does not necessarily mean to have *collective* authority.

—နတ် (from အနတ်, a collection), *n.* property, what belongs to me; territory, what belongs to a jurisdiction; စီရင်ရ, in colloquial, premises; ပိုင်နတ်ကျူးလွန်သည်, to trespass upon the premises of another.

—ပိုင်, *v.* to have authority over.

—ဝ, *v.* same as ပိုင် (poetical); မိုးပိုင်ဝ [also used in solemn discourse in speaking of the Creator]; ခေမေပိုင်သတဝသဝင် အရှင်ကေတုမင်းမြတ်, he who rules over land and water, excellent sovereign, lord of the universe.

ပိုင်, 2, *v.* to be soft and very cohesive; *comp.* ဝေး and ဖွယ်။ ဝေးထိုက်သည့်ပရုံသီးပိုင်ပိုင်ခေမေ, so sticky a pumpkin as to be soft and very cohesive?

ပိုင်, 3, *n.* a pie, one-twelfth of an anna.

ပိုင်း, *v.* to divide, sever. Der. အပိုင်း။ တပိုင်းထဝ။ ထပိုင်းပြစ်။

—ခြား, *v.* to make a separation between, to draw a dividing line, distinguish, make distinct; *comp.* သားနား။ သင့်ဥစ္စာများကိုထိုင်းရာရှက်ရအောင်ပိုင်းခြားထား, separate these things so that they may not get mixed; စကားကိုပိုင်းခြားပြောပါ။ မြို့အုပ်မင်း ၂ ဦး၏ နယ်ကို ပိုင်းခြားထိတ်မှတ်ပြီးပြီ, the jurisdictions of the two myoòks have been demarcated.

—ကွက်စာရေး, *n.* a holding recorder in a settlement office.

—မြေ, *n.* a denominator.

—ဖြတ်, *v.* [to divide by cutting crosswise into two or more pieces]; see the parts; သစ်သီးပိုင်းဖြတ်စားအပ်။ [The Burmese have a curious idea that it is not proper to eat fruit which has been cut crosswise.]

ပိုင်းစေ, *n.* a numerator.

—သတ်မှတ်, *v.* to demarcate.

—ထီးသန့်, *v.* ; see ပိုင်းခြား။

ပိုင်းတန်သည်, *n.* a species of green bulbul, *Phyllornis Hardwickii*, *M.*

ပိုးလုံးပက်လက် (*pron.* ပိုးလုံးပက်လက်), *adv.* open and exposed ; စားစရာများကိုပိုးလုံးပက်လက်ထားသည်။ ပိုးလုံးပက်လက်စပ်သည်။

ပို့, *v.* to convey or conduct (to a person or place), to teach books ; စာပို့သည်, to offer as a good wish or a blessing ; မေတ္တာပို့သည်။ ပို့ထယ်။ ပို့တင်။ သည်သူငယ်ကိုယိုက်ကမ်းသို့ထွန်းပို့လိုက်ပါ, take this child by boat to the other bank ; ဦးထုံးကြီးအကလေးများကိုစာပို့နေသည်, U Tōngyi is engaged in teaching children.

—ချ, *v.* same, 2nd def.

—ထောင်, *v.* same, 1st def. ; not much used in colloquial ; တရားလောင်းသည် နတ်သို့ဦးကျိပ်မိသဖြင့်သို့ ပိုးဆောင်လေ့ဟုဆို၍, and the embryo Buddha said, “ daughter of a nat, do thou convey me to the country of Meithtila.”

—ထ, *v.* to carry and present, same as ပို့, 2nd and 3rd def.

ပို့, 2, *v.* to be thrown into or upon, to have earth or any substance thrown into (as a pit), so as to be shallow or nearly filled up [to be silted as a channel (နန်းပို့သံပို့)]. Der. ပိုးတွင်း, ချေးပို့, to be choked with earth or rubbish as a well.

ပိုး, *n.* an insect, any small animal without distinguishable bones, the silkworm ; ပိုးကောင်, silk ; [ပိုးမျိုး ၈၀, the eighty different species of worms, which, according to the Burmese, inhabit the body of man.] [The Singhalese affirm there are ၇၀.]

—ကတ္တီပါ, *n.* silk velvet.

—(from ကာ, to ward off), *n.* a sheathing board, so called because used to protect the hull of a vessel from worms, a thin narrow board, but used for any purpose ; ပိုးကာပုဒ်။

—ကောင်, *n.* an insect, the silkworm.

—ကျ, *v.* to be infested with insects, eaten by worms.

—ချ, *v.* to wind off silk or cotton thread from a ချား။

—မြည်, *n.* silk thread.

—စပ် (*pron.* ပိုးစပ်), *n.* a small flying insect that infests the eyes (the green bug).

—စာ, *n.* a silkworm's food ; ပိုးစာစပ်, the mulberry tree.

—စိ, *n.* found in the dung of cattle ; see ပိုးထိ။

မိုးရန်းကြီး (from မြီးရန်းမြီး, *pron.* မြီး); မိုးရန်းကြီး is the written
မိုးရန်းမြီး the colloquial form.

—စောက်ထိုး, *n.* the larva of the mosquito, *M.*

—ဆွန်, *n.* fine silk.

—တိ, *n.* a species of worm very extensile and contractile.

—တိတီး, *v.* to slice in a particular way preparatory to pickling, as mangoes, marian fruit, onions, &c.

—ထိုးထိုး, *n.* a chrysalis, a grub, an insect without any feet, a worm.

—ထောက်, *v.* to perforate (cloth or paper) as an insect [particularly as the cockroach].

—ထ, *v.* arise, exert itself. Der. မှင်းမိုးထ၊ သွားမိုးထ။

—ထည်, *n.* silk, silk cloth, မိုးထည်; ထိုင်, *v.* to weave in silk; မြည်ထည်ထိုင်။

—ထိ, *v.* an euphemism for မြှေ့ထိတ်။

—ထိုး, *v.* to be eaten by worms, worm-eaten, bore as an insect.

—ထွေး, *v.* to be worm or weevil eaten as rice, causing the rice to conglomerate, *e.g.*, ဆံမိုးထွေး။ နှမ်းထွေးသည်။ ဆန်သစ်တာထဲတာ ရှည်ထွောင်ထားလျှင်မိုးထွေးထက်သည်။

—နားသန် (*pron.* မိုးနားသန်), *n.* the coiling centipede; မိုးနားသန် ကောင်။

—ပရန်, *n.* a kind of flying insect (often *pron.* မိုးပထန်).

—ပေါက်, *n.* a hole or perforation made by an insect.

—ပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of insect living in water (ငရဲ ?)

—မင်းထောင်တာ။ မဲထောင်တာ, *n.* the green and golden beetle [a species of buprestis]. This beetle feeds on the juice of the ဆူးရစ် tree, *Acacia pennata*, common in Upper Burma.

—မြည်မြီး, —ရည်မြီး, *n.*; see မိုးရန်းကြီး။

—မွှား, —ရွှ, *n.* insects in general; မိုးမွှားထိရနွှာန်။

—ရှည်, *v.* to web silk (?)

—ထိုးကောင်, *n.* a milleped, sowbug.

—ထောက်ထင်း, *n.* the larva of the mosquito; ထောက်ထင်းသဖွယ် မိညှဉ်ထွယ်။

—ထောင်း, *n.* an insect like the sand-fly (မြွတ်), but smaller; the bite of this insect causes intense itching and the skin to rise in lumps.

မိုး၊ *v.* to be dead. Der. မျက်နှာမိုးသေ။

—ထပ်, *n.* a cockroach.

မိုး, 2, *v.* to fix or fasten one another for the purpose of strengthening, to bear on the back, နောက်တမိုးသည်; *comp.* ထမ်း and ရွက်. Der. ချိမိုး။ ထမ်းမိုး and သယ်မိုး။ ရက်မမခိုင်လို သစ်သားမိုးမိုက်သည်, as the girder was not strong, he strengthened it by nailing on a piece of wood; ရန်ကုန်မြို့ထာဝတိံဗွာ ကျွန်တော်ကိုယ် ပေါ်သေခွေကြောင့် မြင်းကို ခဲထပ်မိုး စီးရသည်, in the Rangoon races, being light, I was obliged to ride carrying (*lit.* carrying on my back) leaden weights; သူငယ်ကလေးကိုကြောမိုးလိုက်ပါ, carry this child on your back, please. Formerly, it is said, the Burmese, when speaking of a man girding up his loins, used the term အောက်မိုးကျိတ် instead of ခါးထောင်းကျိတ်။

မိုးမိုးပက်စက် (*pron.* မိုးမိုးပက်စက်), *adv.* recklessly, without consideration and regard to propriety or decency, indecorously; ထယ်ခင်ချွေးမိုးမိုးပက်စက်ပြောတတ်သည်, you are in the habit of talking in a very reckless fashion; ပုန်တန်ပြားများထိုမိုးမိုးပက်စက်ထားလို့ ကွဲကုန်ပြီ, owing to your having put the plates down carelessly they are all broken.

ပျ (ကောင်), *n.* a kind of insect destructive to plants, especially to the ပဲလွန်. [In Upper Burma, women who are enceinte are not supposed to gather vegetables of any kind, as it is believed that their doing so attracts this insect to plants.]

ပျက်, *v.* to be ruined, destroyed [to fail, so as to be lost to a cause or party from counteracting causes]; to fall through as a plan or scheme, to be interrupted in doing one's work; (ကျွန်တော်အကြံအစည် အကောင်းသားနှင့် ခင်ဘွားဝင်မွေသည်အတွက် ပျက်သွားသည်။ ကျွန်ုပ်တို့မောင်ထင်ဆိုသူက မဟုတ်မမှန်အမိုးရယ်တျောက်ထားခြင်းကြောင့် အလုပ်အကိုင်ပျက်သည်)။

—ကွက်, *v.* to be disarranged, disturbed, suffer detriment, deterioration, impairment (generally implying that such impairment is due to carelessness or neglect); မျက်ကွက်ထပ်လတ်။

—စီး, —ပြား, *v.* same, 1st def.; မျက်စီးယိုလွင်း [frequently used with reference to women who have been seduced]; မတူနုနုမင်းသားကား မိမိပင်လောဘာအားနှင့် ပြည့်စုံသူစင်စစ်မှန်လျှင်။ အသက်မရှိသော ကျွန်းထင်းကဲ့သို့ လူလွယ်မြတ် နေထေခြင်းကြောင့် မဟာသမုဒ္ဒရာမှာ မျက်စီးလေသည်။

—ပြွန်း, *v.*; see the parts; မောင်ရွှေပွင့်ဥစ္စာပစ္စည်းမျက်ပြွန်းရုံမကအသက်ဆုံးရလေသည်။

—ပြီ, *v.*; see the parts.

ပျက်ယိုယွင်း, 1st def.

ပျက်, 2, *v.* to be witty, droll, comical, funny, to jest, play the buffoon, to trifle with, play the fool with; ထက်စွဲစောင့်ကျွေးပျက်လိုက်လှည့်ကွက်လှည့်သည်။

—ချော်, *v.* same; to deride, treat with derision; ပျက်ချော်ချော်နိုင်သည်။ ငါ့ကိုပျက်တီးပျက်ချော်နှင့်လာမပြောပါနှင့်။

—တီးပျက်ချော်, *adv.* in a droll, comical, deriding manner.

—ပြည်, —ပြယ်, —ရယ်, *v.* same, but generally used in some adverbial form; ပျက်ရယ်ပြည်သည်။

ပျက်သိကာ (*pron.* ပျက်သိဂါ), *adv.* a very little; အနည်းငယ် ထင်းပေါ့သည်ဆားပျက်သိကာ ထည့်လိုက်ပါဦး။ [This word is used more in Upper, than in Lower, Burma, and generally with reference to ngapi and salt.]

ပျက်သိသိ, *adv.* deficient in relish, လိုသောအရသာပေါ့သည်နှင့်; example: ထိထင်ရေအမျှပေါ့လိုပျက်သိသိရှိသည်။

ပျင် (so written by the Arakanese); *comp.* ပြင်, *v.* to prepare, put in order, to amend, correct, repair; ပြုပြင်သည်, --မင်းရေးသည့်စာထဲမှာထက်အမှားများသည် ပျင်ရေးလိုက်ပါဦး။ ခင်ဘျား လာမည့်သိထင်းကြားထော့ကြောင့်။ စားစရာ အသင့်တဲ ပျင်ထား ပါသည်။ မဟာမင်း ကြီးကြံထာမည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ အောက်အရာရှိများ။ ရာဇဗွတ်ဇရပ်များ ဌစခွဲအသင့်တဲပျင်ထားကြသည်။

—ဆင်, *v.* same, 1st def.; *comp.* ပြုပြင်။

—လျှာ, *v.* same, infrequent (never used in colloquial).

ပျင်ခန်းထင်, *n.* sida hemp.

ပျင်ထောင်ဥ, *see* ဖလံထောင်စေး။ [Said to be an article of food in Upper Burma during times of scarcity.]

ပျင်း, *v.* to be lazy, idle, indolent, to be loth, reluctant (to do), averse to; in the latter sense used as a *qual. verb. affix*, *e.g.*, မြင်ပျင်းသည်, to hate to see; ကြားပျင်းသည်, to hate to hear. Der. အပျင်း—(1) ထက်ခင်ဘျားပျင်းသည်လူ့ထာလူဖြစ်နိုင်မည်ထဲ။ (2) မြည်မြို့ထို့ကျွန်ုပ်ထက်သွားပျင်းသည်။ (3) ခင်ဘျားမပြောပါနှင့်။ ခင်ဘျားပြောသည့်စကားကို အထွန်ကြားပျင်းသည်။ (4) ရှေ့နေမောင်ကြွက်မြိုဆင်းရဲသားအပေါ်မှာ အတိုးများစွာထူစားသည်မှာ။ အထွန်ခံပျင်းစရာကောင်းသည်။ [ပျင်း also means to be *ennuyé*, to be dull and uninteresting as one's surroundings; ထည့်မြို့အထွန်ပျင်းစရာကောင်းသည်။]

—မိုးထ (*pron.* ပျင်းမိုးထ) (*see* မိုးထ), *v.* to be very lazy; ထယ်ထည်လှပျင်းမိုးထသည်ဖြစ်ဖြစ်ထက်ထက်မထင်ဘူး။

—ရီ, *v.* same as ပျင်း, 1st sense; ဤသို့ထော့ ထင်းရဲထိုခံရသောအားချင်းသာကို။ အထက်မှာရနိုင်ပါသောအားနည်းဟု။ ဆင်းရဲတခါ။ ချမ်းသာတထွဋ်။

ထောက်၌ဖြစ်မြဲပေတာကို။ မထူစားမိဘဲ။ ပျင်းမိခြင်းကို။ အစွဲမြဲ၍ထူညှာထွေ့ပေ၏။

ပျင်းကတီး, *n.* ironwood, the *Inga xylocarpa*, *M.* The wood of this tree is much used for house-posts.

ပျင်းတေဝိသိ, *n.* a small tree with white flowers and bright red berries, the *Clausena heptaphylla*. [There are two kinds, termed by the Burmese အထည် and အပိုင်း; the leaves of the cultivated kind are eaten with curry; if eaten in large quantities it acts as a gentle purgative.]

ပျင်းမ, *n.* the queen lagerstræmia, *M.*

—ဖြူ, *n.* the white jarool, a timber much used in house-building.

ပျပ်, *v.* to be thick, dense, not rare; မကြည်။—(၁) ယင်းရည်ပျပ်လို သောက်မကောင်း။ (၂) ချေပျပ်လိုထွေ့ဝတ်မဆွေးဘူး။ (၃) သစ်ပင်ကလေးများထူထိပ်သည်မှာပျပ်နေရော။

—ခွဲ, *v.*; see the parts; used adverbially; သည်ယူခွဲခွဲပျပ်ပျပ်ပြောထတ်သည်, as a mealy-mouthed person.

—နပ်, *v.* same; used adverbially (chiefly used with reference to words of abuse; ပျပ်ပျပ်နပ်နပ်ဆဲသည်).

ပျဉ် (ပင်), *n.* a kind of tree (Pali ပင်ကုလ).

ပျဉ်, *v.* to be reduced to a level (ထူညှိထည်း, on the same level) by some modification of the surface, or by being so close and thick as to fill up all interstices; *comp.* ပြား, *n.* a board, plank; ပျဉ်ပြား, a flat surface; used in composition with other words as ကျောက်ပျဉ်။ ပါးပျဉ်။ လက်ဝါးပျဉ်။

—ခင်း, *v.* to lay with boards, as a floor.

—ထရံ, *n.* plank-wallings, tongued and grooved.

—ထောင်, *v.* to cover the side of 'a house, make a partition with boards.

—ပြား, *n.* a board, plank; ခင်ကျားအိမ် ပျဉ်ထောင်ပျဉ်ခင်း အိမ်ထား; [*lit.* one walled and floored with planks].

ပျဉ်း, *v.* to be tough, so as to yield to force without breaking; မဆတ်။ Der. အပျဉ်း; ထားဝယ်ကြိမ်ထယ်ပျဉ်းသည်ရှင်တရက်ရှိက်နှက်လို မကျိုးတည့်ဘူး။ (၂) သည်နှုံးထားထယ်ပျဉ်းသည်။ ထယ်အဝါးရခက်သည်။

—ဖွဲ, *v.* same, 2nd def. (very rare in colloquial).

ပျံ, *v.* to fly as a bird, as sparks of fire, as rays of light; သည် ရွာကြိတ်ဖျံကျစည်ကားသည် ဒေလပ (ဝတ္ထော) ကြိတ်ပျံကျစည်လတ္တံ။

—ကပ်ကပ်, *adv.* in a flying, circling manner as a bird.

ပျံတွား (*pron.* ပျံတွား), *n.* a species of swallow, *Hirundo daurica* ; *comp.* မိုင်းစွေငှက်, the *Hirundo rustica*.

ပျံ, *v.* to be scattered, spread, diffused, as odour, as rays of light, as news, &c. ; ရန်ကုန်မြို့ဝေါ်တွင်ဦးအုန်းမိုင်တယ်ဂုဏ်ထိထင်ပျံသည်။

— နှံ, *v.* to be diffused throughout ; မျှနှံကျော်ကြား။ လူချင်းထထောက်ထခြားကွဲပြားမျှနှံနေကြသည်။

— ပျူး, *v.* to be pleasant in mind, enjoy one's thoughts ; *comp.* မျှပျူး။

— ပွား, *v.* [to spread and increase in the sense of prospering ; also can be applied to the diffusion of knowledge and to exciting the passions, *e.g.*, ကိလေသာပျံ့ပွားစေသည်။] ဝါးဈေးကောင်းကတည်းက ကျွန်တော်ဥစ္စာပစ္စည်းများစွာမျှပွားသည်။

— ရွှင်, *v.* ; *see* the parts [မျက်နှာမျှရွှင်သည့် usually applied to young people].

— လွင့်, *v.* to be scattered, dissipated.

— သင်း, *v.* to be diffused and odoriferous.

ပျာ, *v.* to be in a hurry, bustle (to flurry one's self) ; ဆည်ထိစွှာမောင်းရွှေတွန်းမိုင်းရန် မထော်ပါ တယ်ပျာတတ်သည်, it is not advisable to depute Maung Shwé Dun, as he is in the habit of flurrying himself.

— ထီးပျာသာ, *adv.* from above ; ပျာသာပျာသာနှင့်တတ်ကပြေးလာသတည်း။

ပျား, *I*, *n.* a honey bee.

— အုံ (from အုံ, a bulge), *n.* a nest of bees, including the honey-comb.

— ချေးခါ (*pron.* ပချေးခါ).

— ခွဲ, *v.* to swarm as bees.

— တံ, *n.* a limb or any other thing to which a swarm adheres and attaches the honey-comb ; ပျားခွဲထည့်အတံ။

— တူ (*pron.* ပခူ), *n.* a hornet [အနာပျားတူအုံလိုက်သည့်, to form as a carbuncle].

— ထူငှက်, *n.* the large bee-eater, *M.*

— ဝန်းခတ်, *v.* to suck juice from flowers as a bee [also applied figuratively to active, or fidgety, persons ; ပျားဝန်းခတ်သလိုနားမနေဘူး].

— ဖွပ်, *v.* to take honey from bees.

— ခွဲ (—ခွဲ) (often *pron.* ပျဲခွဲ), *n.* ထင်ပျား။

— ခွက် (*pron.* ပျဲခွက်), *n.* a drone.

— ရည် (often *pron.* ပျားရေ), *n.* honey.

— ထရှိ (from နွားထရှိ), *n.* a honey-comb.

— သလိ, *n.* young bees.

ပျား သန်, *n.* a small kind of honey-bee (a kind of hornet).

—သထက် (sometimes *pron.* ပျသထက်), *n.* the cells occupied by young bees [eaten in curries by the Burmese after the wax has been extracted].

—သွန် (from သွန်, to be ineffectual), *n.* a deserted, empty honey-comb.

ပျားသက် (နာ) (*pron.* ဝသက်နာ), *n.* a small ulcer formed at each corner of the mouth ; ပျားသက်နာပေါက်သည်။

ပျူငှာ (usually *pron.* ပျူငါ), *n.* courteous behaviour, kind attentions, politeness ; လောကဝတ်။—သူဌေးမောင်ထောင်အာ။ လောကဝတ် ပျူငါတတ်ရှိသည့်, Maung Htaw A, the merchant, has much winning politeness.

ပျူပျူငှာငှာ (usually *pron.* ပျူပျူငါငါ), *adv.* courteously, engagingly, politely.

ပျောက်, *v.* to disappear ; ကွယ်သည်, to be lost. Der. ပျောက်ကျွန်နာ ခိုကလေးတယ်နှယ်ပျောက်ပါလိမ့်မည်ထဲ။

—ကင်း, *v.* to be free from, as a disease ; ရောဂါပျောက်ကင်းရှိကပြန်ချင်ပါသည်။

—ကော, *v.* to be obliterated, to die out as a race, to be obsolete ; ရှေးစကားထောင်းပျောက်ကောသည်။ ယခုအခါစကားသစ်ထိုးကြသည်။

—ပျက်, —ရှု, *v.* same, 2nd def. ; ထိုးရေစာသေသည့်နောက်။ အရိုးပျောက်ပျက်သည်ထိုင်အောင်။ ရေစာငင်တွင်နေရစ်သည်, Pho Raza has left a name in history which will remain even until his bones have been destroyed.

—ပွင့်, *v.* to disappear and be blown away, *i.e.*, to vanish from sight, *see* the parts ; သည်ဆေးကိုစားသည့်နေ့ကမခွဲရောဂါအန္တရာယ်ကို ဆည်ပျောက်ပွင့်လှန်ပြီ။

ပျောင်း, *v.* to be limber, pliant, flexible, not stiff, မထောင့် ; *comp.* ပျော့. Der. ပျောင်း။ ဘုံပြားကျောက်စောင်းကြိုဆော်ပျောင်း။ သည်ကမြေသည်ပျော့လိုက်တာပျောင်းထိုးနေချေ။

ပျော့မင်း, *see* ငှက်ပျော့မင်း။

ပျော့ (ပြော့), *v.* to be soft, tender, yielding, lax, မော ; *comp.* ဆီ and နု, to be limber, pliant, flexible, not stiff ; မထောင့်။ ပျောင်းသည် [to be effeminate, to be physically weak, delicate ; “limp” in character] ; ထမင်းစားမဝင်ထိုးခွန်မထပျော့သည်။ (2) တတ်ပျော့သည့်လူမီးသွားနိုင်မည်မထင်ပါ။

—ပျော့ပျော့, *v.* soft and yielding to the touch ; most commonly used adverbially ; ပျော့ပျော့။

—မိပျော့နဲ့ (ပြော့မိပြော့နဲ့), *adv.* ထပ်ပျော့မိပျော့နဲ့နိုင်သည့်လူ။ သင်တာက လေးတထိုးချာထင်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

ပျော့ပျောင်း, *v.* same in both senses (to be supple as the limbs ; မြေလက်ပျော့ပျောင်းသည်); သည်စရာကြီးစာကိုပျော့ပျောင်းအောင်ရေးထပ်သည်။

ပျော့ကြောင်း (ပြော့ကြောင်း), *n.* a flute, fluted channel in ornamental work [moulding] ; ဆောင်ထားအသုံး၌တန်။ ပျော့ကြောင်းထိုးထွက်၍။

—ထိုး (ပြော့ထိုး), *v.* to flute.

ပျော်, ၁, *v.* to sleep, be sound asleep ; အိပ်ပျော်သည်။ မွေ့သည် ; *comp.* အိပ်။

—မွေ့, *v.* same.

—မိန်း, *v.* ; *see* the parts ; ပျော်မိန်းကာကလေးရှိသေးသည်လန်မိန်းသည်, I was only just dozing off when I started and awoke.

ပျော်, ၂, *v.* to enjoy one's self, be pleased, happy ; မွေ့လျော်သည်။ Der. ပျော်၊ ပျော်မှုပျော်ဖွယ်။ မပျော်သည့်ရှာ။ မသာအုံး (*Prov.*) ; ပျော်ပျော်နေသေး။ 'Those that live happily die hard.'

—ပါး, —ဝိတ်, —မြို့ (applied as a rule to animals), မွေ့ရှင်, *v.* same (ပျော်ပါး, in the modern acceptation, usually signifies to indulge in sensual pleasures).

—ပွဲ, *n.* an impromptu meal, usually in the open air, a picnic, ပျော်ပွဲစား။ In Upper Burma ပျော်ပွဲခံ, to hold an impromptu theatrical entertainment, is the equivalent of ကြည့်ချင်ပွဲ in Lower Burma. The *pwè* is held in order to test public opinion as to the merits of a dramatic company with a view of future engagement, or otherwise. The company *as a rule* are not remunerated on such an occasion.

မျိုး, *v.* to be young, in the prime of life, neither very young nor old ; applicable to whatever has life. Der. အမျိုး and ဇာမျိုး ; also applied to trees, *e.g.*, အင်ကြင်းပင်မျိုး၊ နုနယ်မျိုးဖြစ် ၁၅ နှစ်။

—နု, —ထွတ်, *v.* ; *see* the parts ; အရွယ်အဆင်းမျိုးနုသည်အခါဖြစ်၍။ ရွှင်လန်းသောမိတ်ဖြစ်သည်, when youthful, and one's appearance is fresh and tender, one is of cheerful mind.

—ဖြစ် (မျိုးပွင်) [infrequent], ရွယ်, *v.* same as မျိုး။ သည်မိန်းမမျိုးထားအိလား, is this woman unmarried or married ? [when the *tauktè* (*tuktoo*) crows, Burmese children are in the habit of calling out မျိုးထားအိလား], they also call out မိန်းထားလေထား။

မျိုး, ၁, *n.* *sacred* verse, in lines of four syllables, မျိုးကဗျာ (usually setting forth the merits and exertions of a *အုရားလောင်း*, an embryo Buddh).

—ဝတ်ဝာ (သတ်ဝာ), *n.* same.

မျိုး, ၂, *v.* to retch, heave, make an effort to vomit ; နှစ်ထုံးမျိုးသည်။

မျှအန်, *v.* [to retch and vomit.—S.] ; see the parts.

——တို့တို့, *a.* disposed to vomit ; သည်အဝာကိုမြင်ထွင်မျှတို့တို့ဖြစ်နေပြီ။

မျိုး, *v.* to plant, either as seeds or plants, with the intention of transplanting ; *n.* a plant ; မျိုးပင်။

——ခင်း, *n.* a bed of plants [a nursery, a plantation].

——ထောင် (*pron.* as spelt), *v.* same as မျိုး။ စပါးမျိုးထောင်။ ပန်းပင်မျိုးထောင်။ သေးမျိုးထောင်။

ပြ, 1, *n.* (obsolete). Der. မြို့ပြ and next (မြို့ပြပြည်ရွာ).

——အိုး, *n.* a small turret on the wall of a fortification (ထန်ဆောင်းပြအိုး။ မြို့ရိုးမြို့တာ), see ပွင့်။

——ထီး, *n.* a road which leads to a turret, any road which terminates at a particular spot [a cross-street.—S.].

ပြ, 2, *v.* to show (in various ways) ; ညွှန်သည်။ ညွှန်းသည်—(1) ကျွန်တော်ကို ထင်းတဆိတ် ပြလိုက်ပါ။ (2) ခင်ဘုရား ထာရုကိုဆို ဒုစရိုက်ထွင့်ထွင် ဆုရားပြပါလိမ့်မည်, equivalent to the English expression of a person receiving a judgment from Heaven.

——ညွှန်, *v.* to point out.—S.

——ညွှန်း, *v.* ; see the parts.

——ဆ, *v.* to show in the way of instruction ; ဦးမောင်, ကျွန်တော်ကို ငယ်စဉ်ကပြသည့်သင်သည့်ဆရာပါ။

ပြန်, 1, *v.* to glance, as a ray of light (infrequent). Der. ထွင်ပြန် and မြိုးပြန်။ ထွင်ပြန်။

ပြန်, 2 (ပျက်), *v.* to add to, put into, as a very little into a larger mass ; less than စွတ် ; one kind of ထောင်း။ ပြက်ထောင်းခြင်းပင်။ ကိုးလိုက်ဦးအံ့။ သည်ဝါးမိအံ့တုံနည်းသေးသည်။ ထပ်ပြက်လိုက်ပါဦး။

ပြကတေ (Sans.), *n.* nature ; ပကတိ, သဘော, used in colloquial (ordinarily by men of education) ; less frequent than ပကတိ။ မထာဓနက္ခမင်းသည်။ မှူးမတ်ပရိသတ်တို့နှင့်စကားပြောတော့မည့်အထောက်အထားမရှိ။ အထိုတော်အလျောက်။ ပြကတေသောသွားခြင်းဖြင့်။ ရွှေဂူဝယ်ဝင်လာသော ချင်သွေးမင်းကဲ့သို့။ တည်ကြည်ချစ်ရခြင်းနှင့်။ စံညီစွာ လျှောင်းထောင်ဦးမှ။ မင်းသိမ်းရှိရာ။ နန်းမဆောင်သို့။ တက်ကြွထောင်မူလေ၏, " Prince Mahazanekka having spoken with the nobles and " the audience of his own accord, feeling wearied, ascend- " ed from the porch to the principal room of the palace, " where the princess was, with a natural gait of resolution " and boldness like the king of the lions entering the " golden cave."

ပြက္ခဒိန် (မြေဒိန်), *n.* an astrological scheme which forms the basis of subsequent calculations, an almanac ; ပြက္ခဒိန်အုပ်။ ပြက္ခဒိန်ကြည့်။ မြေဒိန်ထုတ်။ ပြက္ခဒိန်ထွင်။

မြက်မြက်, *adv.* clearly, conspicuously ; မြက်မြက်ကွက်ကွက်။မြက်မြက်ထင်ထင်—(၁) ခရီးသမ်းမဝတ်။ခပ်သိမ်းလှန်သောခြေရာအပေါင်းတို့တွင်။ ဆင်၏ခြေရာသည်သာလျှင်ထင်ထင်မြက်မြက်ထင်သကဲ့သို့, like as amongst all the foot-marks on the high road, those of the elephant are conspicuous ; (၂) ခင်းထင်သည့်နေရာမြက်မြက်ထင်ထင်တကွက်မရှိ။

မြင်, *n.* ; *see* အပြင်, the outside, what is beside.

—ထရံ, *n.* walling, tongued and grooved (P.W.D.)

—ပသူ (*pron.* ပြင်ဗသူ), *n.* an outside person, one not included (အတွင်းသူ).

—မိုး, *n.* the outside, that part which lies without or ပြင်မိုးထိုင်နေသည့်လူထင်ထင်ပါ။

—ထဝေါ, *n.* the last of the five places of sitting in the royal presence ; *see* နေရာ။ ငါးသွယ်အတွင်းထဝေါ။

ပြင်း, *v.* to be violent ; ထန်သည်, in conjunction with other verbs, appears to have the meaning of very, exceedingly [to be ardent or strong as an alcoholic liquor, scent, tobacco [to be virulent as a poison, အဆိပ်ပြင်း], &c. ; to be loud in sound ; အသံပြင်းသည်—(၁) သည့်သူ ဒေါသ အင်မတန်ပြင်းသည်။ (၂) သည့်အရက်တယ်မြင်းသည်မျှားမျှားသောက်လျှင်မူးလိမ့်မည်။ (၃) ခပ်ပြင်းပြင်းချိုသည့်ထန်းရည်တယ်မူးသည်။

—ထန်, —ပြ, *v.* same ; ထေပြင်းထန်စွာ လာသော့ ကြောင့်။ ထွေသင်္ဘောတို့သည်မျှားစွာပျက်စီးကုန်သည်။

ပြစ် (ပစ်), *v.* to throw, cast, throw away, reject ; စွန့်သည်, to throw at, shoot ; ဟိုခွေးကိုခွင့်ပစ်လိုက်ပါ။

—ခတ်, *v.* last def. ; မေဝင်ထိုးသေနတ်ခွင့်ပြစ်ခတ်လိုသေးသည်။

—စင်, *n.* commonly written ပစ္စင်, *which see.*

—စလက်ခတ်, *adv.* neglectfully, carelessly, without regard ; စာအုပ်ထေပြစ်စလက်ခတ်မှထားပါနှင့်။ရက်ပြတ်ကုန်လိမ့်မည်။

—ထား, *v.* to throw aside (for a time), to forsake, abandon ; မေဝင်ထွန်းမိန်းမပြစ်ထားသည်မှာကြာလှပြီ။

—မှား, *v.* to sin against, to transgress ; ထွန်ကျူးသည် ; ကျေးဇူးရှင်ကိုပြစ်မှားလျှင်မိမိထက်ပြစ်မှားသထောက်နီးနီးအပြစ်ကြီးသည်။

—ထိုက်, *v.* same as ပြစ်, 1st and 2nd def.

ပြင်, *v.* to weave grass (for roofing), make it into a flat piece by doubling and tying on a stick ; သက်ကယ်ပြင်သည်။ *Der.* ကပ်ပြင်, စားပြင်, ဆိုးပြင်, သက်ကယ်ပြင် [သက်ကယ်ထပြင်သွင်းလိုက်ပါဦး]။

ပြည်, *n.* a country [ထဆက်ပတ်ထုံးပြည်နှင့်ဆင်, transportation for life].

—မိုး, *n.* an hereditary chief.

—လူးပြည်ပြောင့်, *n.* thieves, dacoits, robbers.

ဖြည့်တန်ဆာ (*pron.* ဖြည့်တဏှာ), *n.* a courtesan, harlot ; မိန်းမပေါ့။
မိန်းမရွှင်ပါသည်။

—တန်ဆာမ, *n.* the same.—S.

—ထဲရေး, *n.* the internal affairs ; ဖြည့်ရေး။ထိုင်းရေး။

—ထောင်, *n.* same as ဖြည့် ; used in phrases of enumeration only, as တဖြည့်ထောင်, နှစ်ဖြည့်ထောင်, ထယ်နှစ်ဖြည့်ထောင်, ဖြည့်ထောင်မင်း။

—ဖိုးချကွယ်သလိုကွယ်, *v.* to make an unqualified denial ; this expression is said to owe its origin to the Burmese marionette stage, *i.e.*, to the time the curtain falls and screens everything from view.

—ရေးထိုင်းရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.

—ရှင်မင်းကြီး (*pron.* ဖြည့်ရှင်မင်းကြီး), *n.* the sovereign of a country.

—ကျေးဇူးဖြည့်မှု, *n.* minor criminals such as petty thieves, &c.

ဖြည့်, 2, *n.* a measure of capacity equal to four tsalès (ဝလယ်) or one-sixteenth part of a tin (တင်း) ; before capital numerals, အဖြည့်, as အဖြည့်နှစ်ဆယ်၊ အဖြည့်သုံးဆယ်, &c.

4 ဝလယ် make 1 ဖြည့်, marked (°) as ၁။

2 ဖြည့် „ 1 ဝရွယ်။

2 ဝရွယ် „ 1 မိတ်, marked (°) as ၁။

2 မိတ် „ 1 ခွဲ။

4 မိတ်, 2 ခွဲ, or 16 ဖြည့် make 1 tin, marked (၆) as ၁။

ဖြည့်, 3, *n.* pus.

—အောင်း, *v.* to be pent up as pus in a sluggish or slowly developing abscess (အိုင်းနာ) or boil (အနာမိင်း).

—ရုတ်ဖးယောင်း, *n.* drawing ointment.

—ထည့်, *v.* to suppurate as a boil or sore [ဖြည့်ထည့် is also used in colloquial].

—ပေါက်, *v.* to burst as a boil or abscess.

—ဖို့, *v.* to re-gather as a boil.

—မှည့်, *v.* to come to a head as a boil.

ဖြည့်, 4, *v.* ; see ဖြတ်, to jest with ; ခင်ဘျား ကျွန်တော်ကို မဖြည့်ပါနှင့်, please do not jest with me, sir.

မြည့်, *v.* to be full. Der. မြည့်။

—ရံ, *v.* to be possessed of, replete with, to be complete, accomplished, fulfilled ; ဦးညွန့် ဥစ္စာအင်ခွင်နှင့် မြည့်စုံသောသူဖြစ်ပေသည်။ (၁) သည်သစ်မင်အောက်အလက်နှင့်တယ်ပြည့်စုံသည်။

—မွင်း (*pron.* မြည့်, mwūn), *v.* same (infrequent).

ပြည့်ဝ, *v.* to be full of, have an abundance of ; less applicable ;
ကျွန်တော်မဝင်နိုင်ပါ။ ဥစ္စာပြည့်ဝသော သူမဟုတ်ပါ။ သဘော ပြည့်ဝသူ, a
man of ripe and wise understanding and experience.

ပြဋ္ဌာန်းကော, *n.* ; see ပိန်းကော။

ပြဋ္ဌာန်း (Pali ပဋ္ဌာနံ), *v.* to decide, settle, establish ; ထုံးဖြတ်သည်။

—ချွတ်, *n.* an official resolution.

ဖြတ်, *v.* to be cut in two, to be cut, to be cut off, ended, to
cease, stop [to snap in two], break off [to be broken as
the skin, စဲသည်], to be decided. Der. ဖြတ်။ The word ဖြတ် is
much used in boat and horse racing when speaking of a
horse getting clean away from another ; မြင်းထဲမှ [an ab-
brev. of ထိုထဲမှထွက်] ထောက်ဖြတ်ကျန်ရစ်သည် [ကျွတ် is used in
boat-racing] ; ကျောက်ကြိုး ဖြတ်သွားပြီ။ လှေမျှောသွားလိမ့်မည်, the
hawser has snapped, the boat will drift.

—ကင်း, *v.* to be severed in connection, to be divorced as
husband and wife, to be broken off as friendship ; ဦးဖြူနှင့်
ဦးခေင်က ကင်းရှေးကကဲ့သို့မဟုတ်။ မေတ္တာပြတ်ကင်းနေကြသည်။

—စဲ, *v.* to cease, stop, to be divorced as husband and wife.

—ထောင်းပြတ်ထောင်း, *adv.* by intervals of action and repose,
by fits and starts ; မိုဗ်းပြတ်တောင်းပြတ်ထောင်း ရှာသည်။

—ဖြတ်စား, *v.* to smack the lips in eating ; ခပ်ချွေးဖြတ်ဖြတ်မစား
နှင့်ထယ်မိုင်းပါသည်။

—ခွဲစား, *n.* an appraiser of uncoined money ; *comp.* အထံကိုင်။

—ထပ်, *v.* to be discontinued for want of further supply ; ကျွန်
တော်မိမိတစ်ဦးကြေးဖြတ်သင်သောကြောင့်။ ထိထပ်မြို့သို့ဝယ်ရန်မထွက်နိုင်ကြ
ရှာပါ။

—ထုတ်ခပ်, *adv.* on the point of being severed.

—သတ်, *v.* to be cut or rent to pieces, spoilt.

—သား, *v.* to be distinct, clear (in speech).

ပြတင်း (*pron.* ပဒင်း), *n.* a window-shutter ; ပြတင်းရွက်။ ပြတင်းမြို့။ ရွှေ
ရည်အရာရှိ။

—ပေါက်, *n.* the opening or aperture of a window.

—မှန်အိမ်ကွက်, *n.* a window-sash.

—ရောင် (—ယောင်), *n.* a false window.

—ရွက်, *n.* a window-shutter ; ပြတင်းပိတ်။

ပြတန်း, see ပိတန်း, *n.* a canopy.

ပြတေး (*pron.* and frequently written ပဒါး), *n.* quicksilver ; ထုထပ်
ပြတေးသေတ္တဝေသည်။ ထံသေတ္တပြတည်း။

—ဆား, *n.* oxymuriate of mercury, corrosive sublimate.

ပြထားသော၊ *n.* calomel.

—ထိန်း၊ *v.* to overlay glass with quicksilver ; မှန်ကိုပြထားထိန်းသည်။

ပြတို၊ *n.* a spittoon, ထွေးအင်၊ ထွေးခံ (obsolete) [a term said to be extant in the reign of ဥက္ကပေါင်မင်းကြီး, first king of Prome].

ပြန်၊ ၁, *n.* a pran, a measure of time equal to ten karas (ခရာ) [a term used in astrological calculations].

ပြန်၊ ၂, *v.* to return, to repeat, do again, ထပ်သည်။ [as an abbrev. form of ပြန်ကြား, to reply to a letter, ဝပြန်သည်။ ဝပြန်, to do in return, တုံ့သည်။ ထွန်သည် ; to repeat, rehearse (a lesson), to interpret, translate, ကောင်းပြန် သည်။ အ နတ်ပြန်သည် ; to die (clerical) ; ထွန်းကြီးပြန်ထောင်သည်, to recover (*intrans.*) from fainting, to refine, purify, rectify by redistillation or sublimation, ဝါးထပြန်။ ကျောက်ထပြန် ; လှေ ပြန်ထောက်နိုင်သည်, *qual. verb. affix*, again ; *adv.* back, backwards ; used in composition, *e.g.*, နောက်ပြန်။ ပြောင်းပြန်။ ထက်ပြန်။ မင်းအမေအင်မတန်နာနေသည်။ ဆိပ်ထိပြန် မြန်ပြန်ပါ ; အစိုးရမင်းတို့မြန်မာစာပြန်ရသည် ; နာရီထဝက်ထောက်မျှော်ပြီးမှ ပြန်သတိရသည်။

—ကြား၊ *v.* to communicate information, to relate, report (respectfully) ; ၎င်းအကြောင်းပြန်ကြားရန်အခွင့်မရှိ။ ခင်ဗျားထံပြီးသား ဖြစ်ပါသည်။

—ဝ၊ *n.* a written reply.

—စောင်း (pron. ပြန်စောင်း), *adv.* sidewise, as in looking back ; တို့ကခေါ်ပေးသလိုထူကပြန်စောင်းမှမကြည့်ဘူး။ မင်းထိုထူပြန်စောင်းမှမကြည့်ချင်ဘူး။

—ဆို၊ *v.* to interpret, translate.

—တန်း (pron. ပြန်တန်း), *n.* a royal edict made public for universal observance ; အမိန့်ထောင်ပြန်တန်း, an official gazette.

—ပြော၊ *v.* to relate, narrate, repeat (an account).

—ထာ၊ *v.* to come.

—ထွန်၊ *v.* to do in return, do back again [retaliate] ; *comp.* ထွန်ပြန်။ ငါ့ထိုပြန်ထွန်မပြောနှင့်။ ပြောလျှင်ကောင်းသည်။

—ထွား၊ *v.* to go back.

ပြန့်၊ *v.* to be expanded as the open hand or as a mat when unrolled, to be spread out as grain, sand, &c., to be level, have an even surface ; ညီညာသည်။ ညီညွတ်သည် ; *comp.* ပြား။

—ကျယ်၊ မြန့်ကျယ်၊ *v.* (to be widely extended) ; see the parts ; often *pron.* မြေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။ ရေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။

—ပျူ၊ *v.* to be a level, agreeable surface ; ထည်အရပ်ပြေ နေရာထိုင်ရာထယ်ကောင်းသည်။ ပြန့်ပြန့်ပျူ၊ ပျူ၊ ရှိသည်။ [also applied to the mind being in a happy, contented state, *e.g.*, စိတ်ပြန့်ပြန့်ပျူ၊ ပျူ၊ ရှိ။]

ပြန့်ပြော (*pron.* ပြန့်ပြော), *v.* to be uniformly and plentifully supplied ; ပြန့်ပြောပြောသာသာသည်။

ပြင်, *v.* to be low, squat, flat and broad in comparison with the height ; *comp.* နိမ့်, to be in a low, stooping, crouching posture ; ဝပ်သည်။သည်ထူပြင်ပြင်ကလေး။

—ဝပ်, —ဝပ်, *v.* same, 2nd def.

—ဝပ်, *v.* to be habitually fixed in a humble posture ; used only as an adverb in a reduplicated form.

—ဝပ်ကြီး, *adv.* indisposed to move ; ပြင်ဝပ်ကြီးထိုင်နေနှင့်မြန်မြန်ထပါ။

ပြန့်, *v.* to spread out, distribute throughout, according to some rule ; သည်ပုကန်ထဲမှာ ဟင်းရတနာထဲထားနှင့် (ပုကန်) နှစ်လုံးမှာ ပြန့်ထည့်ထားထိုင်ပါ။

—မျှ, *v.* same ; ဘဝမှာခုံပြန့်မျှထွက်တုံထွက်တယ်ထောက်စိက္ခသည်။

—မျှလူ, *v.* to take an average.

ပြတ်, 1, *v.* to waste (*intrans.*), become weak, less vivid or pungent, as odour, flavour, colour, heat, affection ; အားလျော့သည်, figuratively (to become feeble as a plan or scheme ; အကြံပြတ်သည်) အချစ်ပြတ်သည်။ မေတ္တာပြတ်သည်။ အနံ့ပြတ်သည်။ မြင်းဖန်များငယ်သည်။ နှမ်းဖန်များပြတ်သည်။ ခင်ဗျားမိန်းမ အရင်ကထက်မေတ္တာမပြတ်ပါ။အရင်ကနှင့်အတူတူပါ။

ပြတ်, 2 (from ပြ and ရယ်, to show and laugh), *v.* to jest with, put to the blush, as young persons of different sexes, to make indelicate allusions ; ကိလေသာနှင့်ဝပ်၍ကျိဝေးသည် ; *comp.* ပျက်ချော် and ပျက်ရယ်။

ပြယုတ်, *n.* in Pali *grammar* an illustration, exemplification.

ပြယိုးထား, *adv.* glitteringly, dazzlingly, with a variety of colours (infrequent) ; နီလာဝါရောင်၊ ဥဏ္ဍိယရောင်၊ ပြယိုးထားထလေ။

ပြထန် (Pali ပါသာဒေ, ပါသာဒ), *n.* a graduated turret surmounting the roof of palaces, distinguished kyaungs, royal boats, &c. (ကရမိတ်ဘေဘင်ထေင်)။

—ဦးပြင်း (*commonly written* ဦးပြင်း, *pron.* ဦးပြီ), *n.* the same shaven-headed, i.e., not rising to a point [ပြထန်ဦးပြင်းနှင့် သင်္ကြယ်စေ, in contradistinction to ပြထန်ရှည်စိတ်နှင့်သင်္ကြယ်စေ]။

ပြထန်, *n.* a question that forms a subject for discussion ; *comp.* ပုစ္ဆာ။ပြထန်နာပြေ—ပြထန်နာမေး။

ပြထန်ခါး, *n.* a term applied to two unlucky days in the month ?

—ထွတ်, *v.* to be obscured as the moon on one of these days ?

—ထန်း, *v.* to begin to wax as the moon on one of these days ?

—ခေ, *n.* one of the two unlucky days in the month ?

ပြာသီးရက်, *n.* one of the two unlucky days in the month. [According to some ပြာသီးဆန်း means when the unlucky days are in the ascendant, and ပြာသီးကွက် the reverse.]

ပြာ, 1, *n.* ashes.

—အိုး, *n.* a kind of crucible (ဒိုက်) made of ashes.

—ဆား, *n.* potash, pearl-ash, saleratus.

—ဆားနီ, *n.* soda.

ပြာ, 2, *v.* to be blue. Der: အပြာ။

—အောင်, *adv.* intensive to ဆင်းရဲ။

—နောက်နောင်, *adj.* being of a dull blue colour; နှမ်းနှမ်း။

ပြာ, 3, *v.* to be dim as the eyes from weakness or old age; more than မှန်, but less than ရွှံ့ and ဖိ။

ပြာ, 4, *v.* to toss up, as rice when cleaning it with a shallow, flat-bottomed basket (ပိကော) ဆန်ပြာ။

ပြာတာ, *n.* a peon, မင်းထောင် (a term sometimes applied to a police constable), a Court peon.

ပြာသာထွတ် (*pron.* ပြာသာတွတ်), *n.* an ornamental excavation in architecture, as if designed to be the bed of a looking-glass; ပျဉ်ထောင်ပြာသာထွတ်ပွတ်ထေးပွတ်ခြင်းတည်းသည်။

ပြာထို, *n.* Pyatho, the tenth month in the year, nearly answering to January [said to be derived from an ancient superstition that it was unlucky to throw away the ashes of fires (ပြာ) during this month. Hence they were “stored up”; (ထို, *v.* to “store up”); ခြေထိုထက်ထိုလပြာထို]။

ပြား, 1, *v.* to be flat, level, not spherical, မထိုး; *comp.* ပြန့်. Der. အပြား။

—ချပ်, *v.* to be flat and thin; usually used in the adverbial form.

—တားတား, *adv.* somewhat flat, flattish.

—ထိုက် (*pron.* ပြားထိုက်), *adv.* flatwise.

ဗြိစ္ဆာ (ဗြိစ္ဆာ, Pali), *n.* a scorpion, the eighth sign of the zodiac; ဗြိစ္ဆာခွင်း၊ ဗြိစ္ဆာစန်း။ ဗြိစ္ဆာရာသီ။ ဗြိစ္ဆာရာသီနှင့်အညီသော ထန်သောင်မုန်းလ။ ဗြိစ္ဆာရာသီတသောင်မုန်းလကြတ္တိကာနက္ခတ်မုန်းလတည်းသည်။

ဗြိစ္ဆာ (Pali ပေထော), *n.* a pyeit-ta, a kind of being inferior to man, inhabiting one of the four states of suffering (အပါယ်), including many varieties; *comp.* ထန္တေ and ဖုတ်, applied colloquially to the lower orders of the brute creation, as insects, worms, &c. “The prétras (ဗြိစ္ဆာ) inhabit the Lókán-tarika naraka, လောကန္တရက်နရက; in appearance they are “extremely attenuated, like a dry-leaf. There are some

"prétas that haunt the places near which they had formerly lived as men; they are also found in the suburbs of cities, and in places where four ways meet" (လင်းလင်းဆိုင်). "The inhabitants of the Lókántarika naraka are prétras. Their bodies are 12 miles long, and they have very large nails. On the top of the head there is a mouth about the size of a needle's eye (ဆင်နားပေါက်ခန့်မျှ). In the world there is a préta birth called Nijhámatanhá. The bodies of these prétras always burn. They continually wander about, never remaining in any one place a longer period than the snapping of a finger (လက်ဖြင့်တကွက်). They live thus an entire kalpa (ကမ္ဘာ); they never receive food or water, and weep without intermission. All beings, except the Bódhisats (ဗောဓိသတ်), receive this birth at some period or other of their existence. The prétras may receive food and drink from their relatives, who can further benefit them by performing acts of merit in their name, such as the giving of food, alms-bowls, &c. to the priests, but there are many prétras who have so much demerit (ဆုတောင်း) that they cannot in this way be assisted; still, though the act be of no benefit to the prétras, it is to the person who performs it. The prétras derive no benefit from the weeping and lamentation of their relatives, and it is no advantage to them when their merits are proclaimed." —M.B.

ဖြိုးဖြိုး (*pron.* ဖြိုးဖြိုး), *n.* a kind of grass.

ဖြိုး, *v.* to be idle, vain, unsubstantial; chiefly applied to persons and language; ဆည်သူယူဖြိုးကတဲ။ တယ်အရာမှဖြိုးမြောက်အောင်ကြံနိုင်မည်မထင်။

—ဖျင်း, *v.* same.

—သောင်း, *v.* very rare in colloquial, but sometimes found in poetical compositions.

ပြီ (Pali, a bull), *n.* Taurus, the second sign of the zodiac; ပြီသွင်, ပြီသစန်း, ပြီသရာသီ, ပြီသ, ပြီသရာသီနှင့် ဂြိုဟ်သော ကဆုန် ၆သားခန့်ကွက်မွန်းတည့်သည်။

ပြီ, ၁, *v.* to be accurate, exact; chiefly applied to speaking and writing [this word is also applied to paintings and drawings which are true to life]; စကားပြီသည်။ သည်ဆရာကားရေးတယ်ပြီသည်။

—ပျင် (—ဖြင်) (*pron.* ပြီဖြင်), —သ, *v.* same; ပြီပျင် is used by the better educated; ပြီပျင်ကွက်ကွက်မနွှန် ချည်သည်။ ပြီပျင်ပျင်ယောင်နှုတ်ထုတ်ဆောင်နှင့်, —သူဖြန်မာကားပြောထွင်းတယ်အပ်ပြီသည်။

ပြီ, 2, *verb. affix* denoting the past, sometimes the future (ဝေးပြီ သူး။ ခသွားပြီသူး), changed into ပြီ when followed by another assertive *affix* (see Grammar), e.g., သွားပြီ။ ထမင်းဝေးပြီ။ ပြီထား။ သွားပြီ။ သင့်နောက်။

ပြီပြီ (*pron.* ဝီဝီ in colloquial), *adv.* at all (in a negative sentence), အသွင်း, as ပြီမရှိ, *there is none at all*; ပြီမတတ်ပါ, he is not at all skilful. Frequently followed by သား, e.g., ပြီသား မတတ်ပါ။ သိထင်းပြီသားကြော့။

ပြီ, 1, *v.* to be done, finished, completed, accomplished, to be proof against (a weapon or a blow), ထားပြီး, ဒုတ်ပြီး, ထုံပြီး, ခေ နတ်ပြီး။ — ဆရာမောင်သီရိ ထားပြီးသည့် အကြောင်း အင်္ဂလိပ်များ က အယူမရှိ ကြပါ။ အပြီးဆေး, *n.* medicine to cause invulnerability.

— ချော, *v.* to be settled and smoothed over as a difficulty (အမှုအထွန်ထရာပြီးချောသွားစေချင်ပါသည်)။

— ပြင်း, *v.* to be settled as a difficulty, litigation, a quarrel; ဦးမောင်ကထေးအမှုတော်ထော်နှင့် ပြင်းမည်လက္ခဏာမရှိ။

— ဝီ, *v.* same as ပြီ။

— ပြတ် (*pron.* ပြီးပြတ်), *v.* to be finished as any kind of labour or business [ပြီးပြတ်လုပ်ရန်အကြောင်းရှိသည်။]

— ပြေ, *v.* similar meaning to ပြီးပြင်း။

ပြီ, 2, *verb. affix*; see under ပြီ။

ပြု, 1, *v.* to do, perform; ကျင့်သည်။ မူသည်, to act like, assume the character of; မူသည်။ ပြုပုံမူပုံတတ်သည်။ Der. အပြု။ ဘာပြုလို့, interrogative, why? ကွန်ထော်မှတစ်ဆင့် ပြုနေပါသည်။ [ပြု in the sense of “to do,” “to perform,” is being gradually supplanted by လုပ်]။

— ကျင့်, *v.* same, 1st def. [to commit as a good or bad action; usually, however, used with reference to the latter]; ကွန်ထော်မျိုး ၎င်းအမှု ပြုကျင့်ဖြစ်ပွားသည့် အရပ်သွားရောက်ကြည့်ရှု စုံထောက်ပါသည်။

— ဝေး, *v.* to bewitch, inflict mischief upon by witchcraft; *comp.* ဝေးဝေး။ [The difference between ပြုဝေး and ဝေးဝေး seems to be that the former means to be bewitched by human beings (such as witches), and the latter by superhuman agency (such as ghosts, nats, and the spirits of persons who have met with violent or unnatural deaths).]

— ခု (*pron.* ပြုခု), *v.* to take care of, minister to the benefit of (to cherish)။

— ပြင် (*pron.* ပြုပြင်) (— ပြင်) (from ပျင်, to amend), *v.* to amend, correct, repair, put in order; *comp.* ပြင်ဆင်။

— မူ, *v.* same as ပြု, 1st def.

မြေထုတ်, *v.* to operate, act upon ; ကျွန်တော်အပေါ်တွင်သည်သူအကြောင်းမဲ့အမှုပြုထုတ်သည်။

မြ, 2, *n.* a species of mangrove producing tannic acid, *M.*

မြတ်, 1 (*pron.* မြတ်), *n.* roughness, unevenness of surface, as of a rough skin, or a rough rock, (or coarsely woven paper), or silken garments.

—ထ, *v.* to be rough, grating ; more than ကြမ်း။

—ရှင်ထ, *v.* same ; မင်းကြောမှာမြတ်ချည်းကဲ့။

မြတ်, 2, *v.* to boil (*trans.*), hence ထမြတ်စာ (*pron.* ထမြတ်စာ), a small quantity, enough for one meal ; ကြက်ဥ ၂ လုံးကိုမြတ်ထိုက်ပါ, boil two eggs, please.

—ဆေး, *n.* an apozem, medicinal decoction ; ချက်ဆေး။

—ဖြော, *v.* to parboil, *e.g.*, as the leaves of the ရွေးတောက် and ဘူး creepers.

မြတ်, 3, *v.* to be unloosed by the severing or detaching of some connected part ; applied to things joined lengthwise, *e.g.*, အဆစ်မြတ်သည်။ [to be put out of its socket as a bone] ; applied also to the discontinuance of a race ; အမျိုးမြတ်သည်။ [သီပေါမင်းတပါးမင်းသား အမျိုးကိုဖြတ်ဖြတ်ဖြန်း ကွပ်ညှတ်ထောင်မှုသည်]။ မီးရထားတွဲဖြတ်ကျန် ရစ်သည့် နောက်။ အရှိုနှိပ်လိုက် ပြေးလာ ဆေးသည်။ အထုတ်မြတ်သည်, *v.* to be thrown out of employment ; မြတ်ဖြန်း, to be extinct as a race.

—မြတ်စင်, *v.* to be all dead.

မြတ္တိ *n.* a vice ; some pronounce this word မြတ္တိ။ ရွှေကိုမြတ္တိနှင့်ထိုင်သည်။

မြတ်မြတ်မြတ်မြတ် (*pron.* မြတ်မြတ်မြတ်မြတ်), an abbreviation of ပရုဏ်ပရုဏ် reduplicated, but less frequently used than the latter. မြတ်မြတ် (*pron.* မြတ်မြတ်), *adv.* with a light dashing sound, as of things falling in water.

—မြည်, *v.* to make such a sound ; သစ်သီးများရေထဲကြွေကျသည့်အခါ မြတ်မြတ်မြည်သွားသည်။

မြန်း, *v.* to be worn away, exhausted, spent (as property) ; ပေါ်ထူနေထွန်းမင်းကို ပြုသော ဒဏ်သည်။ မိမိတို့ပြန်လာသဖြင့်စည်းစိမ်ထည်းမြန်း။ အသက်ထည်းဆုံးရှိချေသည်။

—တီး (*pron.* မြန်းတီး), *v.* same.

မြန်းမြင်း (*pron.* မြန်းမြင်း), an abbreviation of ပရုန်းပရုန်း, but less frequently used than the latter ; အိမ်ပေါ်ထူလူများမြန်းမြင်းမြန်းမြင်း ထက်သာထိုက်စိပ်ပျော်နိုင်။

မြန်းမြန်း (*pron.* မြန်းမြန်း), *adv.* expressive of the sound which it imitates.

—မြင်းမြင်း, *adv.* same, see မြင်းမြင်း (*pron.* မြင်းမြင်း), နှင့်သာကြသည်။

မြီ, *v.* to assemble, crowd together.

—ထိုက်, *v.* to follow in a crowd ; ထွေးကားမှာထူထောင်(ဒေ)မြီ နေထိုင်ဆင်းဝရာမရှိ။ (2) မြီမြီမထိုက်ကြပါနှင့်။

မြီမြီ, *adv.* smilingly ; ခပ်မြီမြီခပ်မြီမြီရယ်သည်။

မြီး, *v.* to smile.

—ချိုချို, *adv.* in a sweet smiling manner ; မျက်နှာမြီးချိုချိုနှင့်။

—စေ့စေ့, *adv.* in a smiling manner, with lips nearly closed, and only slightly exposing the teeth.

—ဖြဲဖြဲ, *adv.* grinningly.

မြူ, 1, *v.* to project a little (from an aperture, as from a window), to peep from an aperture, to project as the tusks of an elephant or wild boar, or as the tusk of a horse ; ခပ်ထူးထူးရှောင်သွားသည့်အခါ။ ကျွန်တော်ဆိုးငယ်ပြတင်းပေါက်ကမြူကြည့်သည်ကိုမမြင်ထား။ (2) ထိုင်းမျှားကြီး၍လေပြင်းသည့်အခါပင်လယ်ဝသို့မြူတောင်မြေပုံပါ။ (3) သည်ဆင်ကလေးအစွယ် (အမြင်မကဲသို့) မြူကာကလေးရှိပါသေးသည်။

မြူ, 2, *n.* a species of reed, *M.*

မြူး, 1, *v.* to protuberate as the eyes ; မျက်စိမြူးသည်။ မျက်ဆံမြူးသည်။ မျက်ထုံးမြူးသည်။

—တူးပြောင်တောင် (*pron.* မြူးဒူးပြောင်ဒေါင်), *adv.* staringly without discerning, as from illness or fright ; မြူးတူးပြောင်ထောင်နှင့်ထယ်စွဲနေသည့်သူ။

မြူး, 2, *v.* to be a couplet, နှစ်ထုံးမြူး [to be double-barrelled, as a gun], a triplet (ထုံးထုံးမြူး) or more ; *comp.* အခွာ—ထရားခံ ၂ ထောက်ထမြူး၊ ၃ထောက်ထမြူး ချုပ်ထားသည်။ သစ်သီး ၂ထုံးမြူး၊ ၃ထုံးမြူး သီးသည်။ သားဆိုး ၂ထောက်မြူးမွေးသည် (vulgar).

မြေ, 1, *v.* to be unloosed, untied (as a knot), to be smoothed or removed (as a protuberance or knob, အဆစ်ဖြေ၊ အမျက်ဖြေသည် ; to be appeased as the mind (စိတ်ဖြေ), or settled as an annoying business (အမှုဖြေ), to be liquidated as a debt (ကြေးဖြေ), to be smooth, agreeable, pleasant, to be of a soft, pleasing colour. Der. ဖြေ။ [also used in an adverbial form with verbs denoting sweetness and acidity of flavour, *e.g.*, ခပ်ဖြေဖြေချိုသည်၊ မြင်းကြီးဖြေထိုက်ထွက်သွားသည်။ (2) သည်ဝါးထုံးအဆစ်ဖြေအောင်ထားနှင့် ဖြေထိုက်ပါ (3) ခပ်ထူးမွေးထမခင် မကြာမှီစိတ်ဖြေမည်ထကွကားရှိသည်။ (4) အမှု ဖြေအောင်ကြပါ။ ထို့မဟုတ် ကျွန်တော်များစွာငွေထုန်ရလိမ့်မည်။ (5) သည်တောင်အခြေဖြေထိုက် အတက်ရထွက်သည် (6) သည်တောင်ဖြေဖြေခုံးထက်သည်။

ဖြေချော, —ဖြ်, *v.* to be smooth, agreeable, pleasant ; ချောမောသည်, to be polished as language ; ဦးမှီနွဲ့ကားဖြော့ထွင်တယ်ဖြေပြင်သည်။
ဝေနာထက်ရစကား။ဖြေပြင်သေးစကား။

—စာ, *n.* a certificate of settlement, discharge, acquittal, &c. [a receipt], ပြေစာထက်မှတ်။

—ဖြ်း, —ဝ, —ပျောက်, —မှီ, —ရှင်း, —လည်, *v.* to be done away, removed, put to rest ; (ဖြေလည်, to be liquidated, as a debt) ; သူ့ကြေးထိုက်၍ဖြေသည်ပါပြီ။

ဖြေး, *v.* to move faster than the natural pace, to run, flee (မှီးရာ ထိုက်ဖြေးသည်, to elope).

—ရန်, *v.* to run, leap.

—ထွား, *v.* to run with a leaping motion.

ဖြီး (ဖြီ), *v.* to gape, expand, flare, be bell-mouthed ; နှုတ်ခင်းဖြီး
ပစ်ဖြီး။

—ထန် (ပြီထန်), *see* the parts ; အသားအရေပြီထန်လှပြီ။ ပုကန်များပြီရုံ
မကထန်ထောင်နေသေးသည်။

ဖြော, *i.* *v.* to say, speak, tell ; ဆိုသည်။

—စဆိုစ, *n.* ability of speech.

—ဆို, —ဝ, *v.* same.

—ရည်ဆိုစ (*pron.* ရေး), *see* ပြောစဆိုစ။ (*pron.* ပြောစဆိုစ).

—ထော, *v.* to make known by means of formal discourse ;
see the parts ; တရားဓမ္မပြောထောဆိုမသည်။ —မပြောလိုက်မသိ။မဝေး
ထိုက်မရှိ။

ဖြော, *2.* *v.* to be much, abundant ; seldom used alone ; ကျင်ဖြော
[ကျယ်ဖြော] ထူဖြော။ပြန့်ဖြော။ဝင်းဖြော။

ပြောက်, *v.* to be speckled, spotted with spots ; smaller than အကွက်
as a beast ; [နွားပြောက် (*pron.* နွားပြောက်, but as frequently
pron. နပြောက်နွားထိုးပြောက်), as a bullock speckled from birth ;
နွားဝါစေ့ပြောက်, speckled when full grown] ; *comp.* ညှင်းပြောက်
and ဝါးစေ့ပြောက်။

—ကျား, *v.* to be speckled and marked with different colours ;
ပြောက်တိပြောက်ကျား။ပုဆိုးပြောက်ကျား။မြင်းပြောက်ကျား။

ဖြောင်, *n.* a kind of buffalo, a bison (a gaur, *M.*).

ဖြောင်, *2.* *v.* to be bright, shining, as polished metal (polished
leather) ; *comp.* ထောက်, ထိန်, ထူန်း, ကြေးထင်ပန်းကိုဖြောင်အောင်မွတ်
ထိုက်ပါ။ (2) ခါးပတ်ဝတ္ထာများဖြောင်ပြောင်ထက်ထက်ရှိ။ အမွန်အရောင်
မှိန်၍ညှစ်ဆေးသည်။

—ထက်, same.

ပြောင်, 3, *v.* to be unfeeling (to be shameless, to be brazen-faced, မျက်နှာပြောင်ထိုက်), have no regard to the feelings of another ; one kind of မိန်းကား, to speak and act without regard to the feelings of another as a stage player or buffoon. Der. လှော်ပြောင် (to joke, to be droll, comical in behaviour) ; သည်သူ ထက်မျက်နှာပြောင်သည်။ အရှက်အကြောက် အလွန်နည်းသည်။ (2) ထယ် ပြောင်သည့်လူ။

—ချော်, *v.* same, 2nd def. ; ပြောင်ချော်ချော် ပြောတတ်သည်။ ပြောင်စိ ပြောင်ချော်နိုင်သည်။

—မိမိ, —ထက်ထက်, —ထောင်ထောင်, *adv.* from same, 1st def. ; also unfeelingly under insults and injuries (comically, jokingly).

—ပြတ်ပြတ်, *adv.* in the way of bold, reckless jesting.

ပြောင်း, 1, *n.* a kind of grain (a species of millet of the genus holcus, *M.*) ; နံဝားပြောင်း။ ပြောင်းခြေပ်။ (jowar).

—ခင်း, *n.* a millet-field ; ပြောင်းခင်းကျွတ်, the time when the millet harvest is gathered, *i.e.*, November or December ; ပြောင်းခင်းကျွတ်, ငွေခင်းဦးကိုသင်းပေးပါမည်။

—စာ, *n.* a kind of grass, *M.*

—ဆန်, *n.* jowari.

—ဖူး, *n.* Indian-corn.

—ဖူးခက်, *n.* the leaves of the Indian-corn plant used for enveloping the tobacco and chips of tobacco stalk of Burmese cheroots (ဆေးပေါ့ခိမ်) ; the best kind is known as ထောခက် ; cheroots of this kind are not smoked at Mandalay, being considered outlandish.

—ထည်ကောက် (*usually pron.* ပြောင်းလက်ကောက်), *n.* broom-corn (the stalk of this plant is said to be nearly as succulent and sweet as sugarcane).

ပြောင်း, 2, *n.* a tube used for blowing or projecting ; *comp.* ပြွန် ; သေနတ်ပြောင်း, *n.* a gun barrel ; ပြောင်းကောက်, a blow-pipe made of brass or iron used by goldsmiths ; ပြောင်းမှုတ်, to blow with a blow-pipe or with a tube as when shooting birds ; မီးပြောင်း, *n.* a (bamboo) blow-pipe.

ပြောင်း, 3, *v.* to change place, remove ; နေရာပြောင်း, to change one thing for another ; when *combined with* အကျင့်၊ မိတ်၊ သဘော, and such like, to change conduct, disposition, &c. ; provincial,—modern, but gaining ground ; မိတ်ပြောင်းသည်။ (ကောပြောင်းသည်) ဘဝတပါးသို့ပြောင်းသွားလေပြီးသော်၊ ဥပုသ်ရက်ကတော် ဟောင်းကိုကောင်းမွန်သဖြတ်စေ။

ပြောင်းပြန် (*pron.* ပြောင်းမြန်), — မြီးပြောင်းပြန် (*pron.* မြောင်းမြီးပြောင်းမြန်), *adv.* one end for the other or upside down (*fig.* contrariwise); ကျွန်ုပ်ကပြောရမည်ကိုမင်းကပြောင်းပြန်မပြောပါနှင့်။

— ရွှေ, *v.* (to move, to change one's residence; *see* the parts.

— ထဲ (—ထဲ), *v.* same as ပြောင်း (especially 3rd def., to be converted); ကျွန်ုပ်တို့မှာ နေရင်းရွာတွင် အကြံအစည် မထည့်သေ့သေ့ကြောင့် ခြားရွာသို့ပြောင်းထဲနေရသည်။

— ထွဲ (—ထွဲ), *v.* to transfer one's self; *see* the parts.

ပြေ (ပျော်), *v.* to be quite ripe, very soft; more than ပြေ့။ ငါးထီးကုန်းပေါ်တင်ထားလျှင်ပြေကျသွားသည်။ (2) ငှက်ပျော့သီးအမှည့်ကုန်ထိုပြေနေသည်။ (3) ဘုရားမှာမီးလောင်ရာ။ နောက်တစ်ချက်သည့်အပြေကျသည်။

ပြို, *v.* to break down, (*intrans.*) fall to pieces, come to ruin (to give way as a building, bank, or wall); သတိထားနော်။ ကမ်းပါးပြိုကျလျှင် မြင်ထဲကျသွားလိမ့်မည်။ (2) စွယ်တော်မြတ်အစုံသည် နိဂုံးရောင်မိုးရွာထောင်ကြီးပြိုသကဲ့သို့ ပြတ်ထိုက်နန်း၍ ဖုန်းဖုန်းမြေသို့ကျလေ၏။

• — ထဲ (—ထဲ), *v.* same.

မြှိုက်မြှိုက် or တမြှိုက်မြှိုက် (*pron.* မြှိုက်မြှိုက် or တမြှိုက်မြှိုက်), *adv.* profusely as perspiration or tears; မြွေးတမြှိုက်မြှိုက်ကျသည်။ မျက်ရည်တမြှိုက်မြှိုက်ကျအောင်မိသည်။

မြှင်, *v.* to put together side by side by way of comparison; ရှဉ်, to compare; နှိုင်းနှိုင်း, to engage together in rivalry; နှင်ဆောင်မြှင်ဆင်, a house with two parallel roofs, or an M roof; ခပ်ကျားမြင်းသံခွာနှင့် ကျွန်ုပ်တို့မြင်းပိန်မကလေးမြင်းကြီး။ (2) အထီးအနန်းကို သော်လည်းပေးအပ်မည်လော။ စင်ပွဲသော်လည်း မြှင်ဆင်မည်လော။

— ဆိုင်, *v.* to meet face to face, to meet in rivalry or contest, to race; တရားမြှင်ဆိုင်သည်။ မီးမြှင်ဆိုင်သည်။

— ဖက် (—ထက်), *v.* to match, to set one person or thing against another; မြှင်ဖက် တဖက် မတူကြကူး။ မြှင်ဖက် မရှိ, to be peerless, a nonpareil (*der einziger*), အတူမရှိ။

— ထွဲ (—ထွဲ), *v.*; *see* the parts; ရထားမှာမြင်း၂၀ မီးမြှင်ထွဲကသည်။ (2) သံမြှင်ထွဲ၍သံမြင်းဆိုကြသည်။

— နှိုင်း, *v.* same as မြှင်, 1st and 2nd def.

မြှိုင်း, *v.* to be uniformly full, abundant, well furnished, whether in regard to size or number; အနီးပင်တေထိက်သည်မှာ မြှိုင်းနေလေသည်။ အထီးအထီးကြီးအထက်ကြီးသေ့သေ့ကြောင့် အကြောအမှီးမြှိုင်းမြှိုင်းတသည်။

— မြိုင်း, *v.* same as မြှိုင်း; used adverbially. [In writings frequently written မြိုင်းရမြိုင်း]; ဥပမာပန်းမှန်မြိုင်းရမြိုင်းကသည်။

မြိုး, *v.* to shine (obsolete).

—ဖြတ်, *v.* to glitter, ရှိရက်; commonly reduplicated; မြိုးမြိုးဖြတ် (*pron.* မြိုးမြိုး) ဖြတ်သည်နှင့်တောက်ထိုက်သည်မှာမြိုးမြိုးပြက်ထိုးနေချေ။

—မြောင်, *v.* to glare; used adverbially; အရောင်မှူးမြိုးမြောင်မြောင်, to be brilliant in colour, glossy; အရောင်ထွက်သည်။ မြတ်စွာဘုရားမြိုးမြိုးဖြတ်ရိုးရိုးရက် တစ်နက်သော ရောင်ဖြည် ထော်ထိုသည်အရပ် ခွပ်မျက်နှာထိုးထွတ်တော်မူကုန်၏။

ပွ, *v.* to rise up soft, be puffy, swell (as rice in water); အသား။

—ထောင်းထောင်း (*pron.* ပွအောင်းအောင်း)။

—တတ, *adv.* swellingly, puffingly.

—ဖေါင်းဖေါင်း, *adv.* in an inflated, bloated manner; အသားအရေ ပွပွဖောင်းဖောင်းရှိသည်။

—ရောင်းရောင်း, same as ပွဖေါင်းဖေါင်း။

ပွက် (as a noun, *pron.* ပွက်), *v.* to boil up and break, as boiling liquid (ဆူ), or as water in a river over rocks or shoals; (ငါးပွက်သည်, to rise in the water as fish); to boil up and break as water, ပွက်ပွက်ထွပ်; [ပွက်ခဲသွေးအန်ထိုသေချပါစေရုံ, an imprecation used when trying to convince another. Also used figuratively, e.g., သည်နေရာကန္တော့ပွက်ထယ်မိုက်]။

ပွင့်, *v.* to expand, open, be opened, to blossom. Der. ပွင့် and အပွင့် (to become manifest as a Buddha); ဘုရားပွင့်တော်မူသည်။ ပွင့်ပွင့်ကြီးပြောသည်။ မျက်နှာပွင့်သည်, to be a favourite with people in general (popular), but especially with the fair sex; often used in a bad sense; သည်နှင်းဆီပန်းမျှားပွင့်ဘို့နည်းနည်းလိုသည် (၂) ယိုးတီးထားထားမပြောပါနှင့်။ ပွင့်ပွင့်ကြီး (*pron.* ပွင့်ပွင့်မြိုး) ပြောပါ။

—လင်း, *v.* to be open, clear, conspicuous; တံခါးကိုပွင့်လင်းအောင် ပွင့်ထားလိုက်ပါ။ သည်အမှုပွင့်လင်းအောင်ဖြေလိုပါ။

—လန်း, *v.* same (မျက်နှာပွင့်လန်းသည်, to be of a happy, blithesome countenance).

ပွတ်, ၁, *n.* a turner's lathe.

—ကြိုး, *n.* the band of a lathe.

—ဝဲ, *v.* to turn in a lathe.

—ခံပွတ်ကျေ (sometimes written and *pron.* ပွတ်ခံပွတ်ကျေ) ?

—ချမ်း (—ခြမ်း), *n.* the half of a baluster divided lengthwise, see ပြဿာက္ခက။

—ချေး, —ဝေ, *n.* the chips made in turning.

—ရူး, *n.* a bore used for a gimlet; လက်ပွတ်ရူး။

ပွတ်ဆောင်, —တွင်ရူး, *n.* [one of the supports of a turning lathe],
see ပွတ်ရူး။

—တံ, *n.* a churn stick.

—တိုင်, *n.* one of the supports of a turning lathe ; *see* the parts.

—တုံး, *n.* a baluster.

—တုံးလက်ရင်း, *n.* a balustrade.

—သမား, *n.* a turner ; ဆင်စွယ်ပွတ်ခံကောင်းသည်။

ပွတ်, *v.* to rub ; ထိုက်, *v.* to grind in a mill ; ကြိတ်, to churn by turning a churn stick (ပွတ်ခံ) ; *hence* ရွှေပွတ်ရူး၊ ငွေပွတ်ရူး, gold and silver collected by hard earning ; ပွတ်ဖျက်, to delete, သေနတ်ပြောင်းသံချေးတေ(ဒေ)ကိုပြောင်အောင်ပွတ်လိုက်ပါ။

—ထိုက်, *v.* to rub against (in passing) [to polish, burnish] ; မင်းငါ့ကိုတာပြုလုပ်ခံပွတ်လိုက်သွားသတံ။ (2) ဆည်ငွေလင်ပန်းကျိပ်ပွတ်လိုက်ရမည်။

ပွန်း, *v.* to be rubbed off, worn away by friction, abraded.

—တီး, *v.* same (ပွန်းတီးပေါင်းပေါ်)။

—တီးတီး, *adv.* intimately ; မြေကိုဆီနပ်ပွန်းထို့ စပ်တပ်တစ်ရှိသည်။ (2) ဆည်သူပွန်းတီးလိမ္မော်ရှိသည်။

ပွာ, *v.* to have a wide mouth, a large aperture (အခေါင်းပွာ) ; ထက်စကားပွာသတ္တိလူ။

ပွား, *v.* to grow, increase in number or size ; ထိုး။—။သားသွီးပွားထေထမင်းဆိုကြီးလေ။ (2) မကောင်းမှုပြုလျှင်အဆုတ်ပွားသည်။

—စီး, —ထိုး, —များ, *v.* same ; မထွမတ်နှင့်အကြောင်းပါကတည်းကပွားစီးသည့်ဥစ္စာတထောင်ခန့်ရှိပြီ။

မွေ, *v.* to be confused ; ရှုတ်လူမွေ, *n.* a mischievous person : တယ်ခင်ထူးမွေသည်လူ။ (2) အမှုများမွေနေစေချေ။ [to make mischief, to intrigue].

—ရှုတ်, *v.* to be intermixed and confused, to be intricate, as a matter by intrigue or evil purpose.

—ထိ, *v.* to contrive something new or curious [or to be something new and curious], to deceive in a greater or less degree ; used in either a good or bad sense ; ဆည်သူမွေအထူးအဆောင်မွေပွေထိထိထိများသည်။

မွေ, *v.* to support on one or both arms ; ကောက်ထိုင်းတမွေ, an armful of paddy sheaves ; ထင်းတမွေ, an armful of fagots ; ထင်းရွက်တမွေ, an armful of vegetables.

—ချီ, *v.* (to embrace by taking up in the arms), *see* the parts ; ထိုက်ထော်မြတ်အဆောင်းကို၊ နှာမောင်းနှင့်မွေချီထိုက်ချင်းရှိ၍၊ ထို၍ ဆွဲ၍ မပွေတတ်ပြီ ခပြီသနိုင်း။ အသည်းဆိုင်ကို၊ ဖြတ်ချိုင်ရွှမ်းလွန်း၊ ရန်ပုံရွှမ်းပုံနီသ

ကုသို။ အတွန်ဆွေးပူကြကွဲထောင်မှုထွန်ကျူကျူသံဆိပ်။ ထောင်မှိုက်ကို။ ထပြိုင်
နက်ထည်း။ ပုံထင်ကျည်းစေလျက်။ ထည်းနှိပ်ထောင်မှုသတည်း။

ပွေ့ပိုက်, *v.* to support with one arm and clasp with the other ;
အကလေးကိုပွေ့ထားလိုက်ပါ။

ပွေး, 1, *n.* the bamboo rat, a species of mole.

—ရန့်, *n.* the heap of earth scratched out of the said animal's
hole ; [ရံ is also used as a verb, *e.g.*, မြေကြီးထဲပွေးရန့်နေသည်။]

ပွေး, 2, *n.* ring-worm ; မိုဗ်းထောင်က, ပွေးပေါင်က။

—ဝရပတ်, —နတ်, —ဖြူ, *n.* varieties of the same ; မိုဗ်း။

—ပွဲ, —ပေါက်, *v.* to have ring-worm.

—ထတ်, *v.* to remove or cause ring-worm to disappear with
some medicinal preparation.

ပွေးလိင်း, *n.* senna.

ပွဲထွက် (*pron.* ပွဲထွတ်), *n.* the product of a certain winged insect
[the dammer bee, *M.*] deposited in the hollow of trees.

ပွဲ (ပွဲ), 1, *n.* food prepared and placed for eating ; စားပွဲ, a place
of eating, a table, eating-board ; စားပွဲ, a feast, a festival or
entertainment of any kind [originally probably a religious
festival, as the Singhalese poya], a public entertainment ;
ထောင်, a place of melting silver or making money, a
custom-house for receiving transit duties, a broker's pre-
mises.

—အုပ်, *n.* an overseer or manager of a festival, a government
inspector of silver ; ပွဲချုပ်။

—ကလောင်, *n.* the wife of a broker.

—ကျ, *v.* to meet with the approval (as actors) of the audi-
ence at a dramatic performance, as when pleased with the
sallies of wit, &c., of the လူဖက်။ (ထင်ပွဲကျ, to “bring down
the house”).

—ခ, *n.* a broker's commission.

—ခံ, *v.* to take part in a festival, keep a festival.

—ချင်းပြီး, *adv.* instantaneously, immediately ; ပွဲချင်းပြီးသေသည်။

—ငတ်, *v.* to have a craving to see a dramatic performance
owing to long abstention ; (ပွဲညောင်း, to be *ennuyé* with
having frequently seen such performances).

—ငှား, *v.* to engage a dramatic troupe (either a ရုပ်သေး or a
ဇာတ်ပွဲ).

—စားရန် (*pron.* ပွဲစရန်), *n.* a sum of money paid in advance to
a dramatic troupe to secure their future services.

- ပွဲဝား, *n.* a dealer in uncoined money, a petty factor, a broker, sirkar ; ပွဲကတေဒ်, the wife of a broker.
- ဆိပ်, *n.* a broker's landing-place or ghaut.
- တေဒ်ကဲ, *n.* a king's cook ; ဝားတေဒ်ကဲ။
- တေဒ်တည်, *v.* to partake of food as a king ; ပွဲဘေဒ်ထိုင်။ ပွဲတေဒ်ထိုး။
- တေ့, *v.* to be ascertained and approved in an assembly, and hence to be ascertained and approved in any way. [In ordinary parlance it would seem to mean to have been tried and proved in any trial of skill, in time of danger, &c. ; ပွဲတေ့တူးသည့်သူ, a man who has been tried and found equal to the emergency.] May also be used in a bad sense, as when speaking of a person hardened in wickedness.
- ထိန်း, *v.* to keep order at a pwè.
- ပြတ်, *v.* to appraise as a broker.
- ရိ, *n.* a place of melting silver ; ငွေမှတ်ရိ။
- ပွဲ, *v.* to indulge in sociable, festive conversation.
- မိန့်, an abbrev. of ပွဲအမိန့်, *n.* a written permit to hold a pwè.
- ရုံ, *n.* a booth in which a dramatic performance is held, a broker's shed ; ပွဲတဲ။
- ထန့်, *v.* to be alarmed by some extraneous disturbance, as an audience when witnessing a dramatic performance.
- ထင်, *v.* to make a festival.
- ဝင်, *v.* to commence holding a festival ; ထထ်နေပွဲဝင်သတဲ။ [ပွဲမဝင်တူးသည့်မြင်း, a horse which has never been raced ; also said of human beings, when it has a similar meaning to ပွဲတေ့, in the sense of having been tried and approved in any trial of skill, &c.]
- ဆိပ်, *v.* to close a dramatic performance.
- ပွဲ (ပွဲ), ၁, *v.* to be past the season, as of blossoming or bearing fruit ; ထိုးထိုး။ နှင်းပွဲသည်။ ခုတ်ပွဲသည်။ သစ်သီးပွဲသည်။
- မြတ်, ၁, *v.* to utter ; never used in colloquial ; မြတ်။
- မြတ်, ၂, *see* ပွတ်။ ခေမြတ်မြတ်ထွက်သည်။
- မြတ်, ၁, *n.* a squirt, syringe, pump, any instrument which throws out water with force ; (*frequently pron.* ပွတ် and sometimes မြတ်).
- ထံ, *n.* a piston ; မြတ်ထိုးထံ။

မြွတ်မြွတ်, *adv.* squirtingly, as water ejected from a syringe ; *applied to speech*, rapidly, fluently (in a chattering manner) ; ဝေဏ္ဍိတမြွတ်မြွတ်မြောသည်။

မြွတ်, 2, *v.* to grow in clusters ; not used assertively, as မြွတ်၍နေ, to cluster, be collected in a cluster [to throng together as persons]—(1) သည်သရက်ပင်သီးလိုက်သည်မှာ မြွတ်နေချေ။ (2) ကျွန်တော်မြွတ်မြွတ်ထေသီးနေအောင်ထွက်သည်။ (3) အိမ်တံခါးဝမှာလူတွေ မြွတ်နေသည်။

မြွန်, 1, *n.* a tube for conveying anything that flows ; *comp.* မြွင်း, a conduit, aqueduct, pipe, tap, spout, &c. ; မြွန်ထိုင်, *n.* a hydrant, *hence* ချေမြွန်။ ချေထိုင်မြွန်နှင့်ထွက်ယူသည်။ ချန်ကန်မြွန် သားများ အသုံးလုံးကုန်။ ကျပ်ကိုင်ကန်ကြီးကချေထိုင်မြွန်နှင့်ထွက်၍သောက်သည်။

—ကောက်, *n.* a syphon ; ချေမြွန်။

—တံ, *n.* same as မြွန်။

မြွန်, 2 (မွန်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ကြေ, ကျင် ထည်။ ကျွမ်း, လေ့လာ, scarcely used but in ကြေမြွန်။

မြွန်းတီး (မွန်းတီး) (*pron.* မွန်းတီး), *a.* to be familiar with, intimately acquainted ; used adverbially ; *see* မွန်းတီး။ မြွန်း is orthographically correct.

မြွင်း, *v.* to mix together, commingle ; နှောချေ, to be lost, commonly at sea in a ship or boat.

—နှော, *v.* same, 1st def. (most common).

—ရှက်, *v.* same, 1st def. ; ကြာမြို့, ကြာမြို့လယ်ကရွန်းတို့သည်ထည်း။ မြွင်း ရှက်၍ထချက်ထည်းပိုးထွင်းကုန်၏။

—ထိပ် (*pron.* မြွင်းထိပ်), *v.* to mix up together (မြွင်းထိပ်ထား။ ထောင်း ထုံးမှာမြွင်းထိပ်ထားသည်)။

မြေ, *n.* a pipe, fife, flute ; now called ခုထွေ။ မြေ is to be found in writings ; မြေထပ်သောသူ။

—ဝံ, *n.* an organ.

၁ (ပဉ္စိးထုတ်)

(The twenty-second consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of labials.)

ပအောင်ပင်, *n.* a kind of tree, the fruit of which is edible and the wood used in building, *M.*

ပဏ်, 1 (ဘဏ်), *n.* a leaf, considered as an article of use ; *comp.* အရွက်။

—ကထော့, *n.* a funnel made of leaves ; ပဏ်ပိင်းကထော့ ဆိုသည်။ ကထော့ထိုးသည်။ (used as a flower-holder or improvised as a drinking-cup).

—ကြော, *n.* the main or middle rib of a leaf, midrib.

ဖက်ကြောကလေး, *n.* the small ribs of a leaf.

—ခွက်, *n.* a dish made of leaves. (In use before plates of European manufacture were introduced into the country); ဖက်ခွက်ထိုးသည်။

—ခွက်နာ, *n.* a species of ulcer.

—ဆံ (from ဆံ, the hair of the head), *n.* the part of thatching leaf which is doubled and pinned over the ဖက်ဆံ။

—ဆံထိုး, —ဆံရှည်, ဆံထူ, —ဆံပါး, *see* the parts; *comp.* ဖက်ဆံထိုး, ဖက်ဆံရှည်။

—ညာ, *n.* the foot-stalk of a leaf, a petiole.

—ထံ, *n.* the stick over which the leaves (ဖက်ဆံ) are doubled and pinned for thatching; ဒနိတ်။

—ထံထိုး, —ဖက်ဆံရှည်; *see* the parts.

—ထိုး, *v.* to prepare leaves for thatching by doubling and pinning them over a stick, to dry leaves for making cheroots by thrusting them between two hot substances.

—ခွက်, *n.* same as ဖက်။

—ရှည်, *v.* to engage in rivalry.

ဖက်, 2 (written ဘက် by the best scholars), *v.* to embrace, hug, without taking up in the arms; *comp.* ဖိုက် and ပွေ့, to form corresponding parts in union, to match, to unite, associate; not used singly; ပေါင်းပေါင်းပေါင်းဖက်, hence အဖက်။ ဖက်မရှိ, matchless, incomparable, *see* ဖိုက်မရှိ။ ဖက်မပြောနှင့်—(၁) ကျွန်ခသားငယ်။ ကျွန်ခကိုမြင်သည့်အခါဖက်မိပါသည်, my little son, when he saw me, hugged me and cried; (၂) အခုကိသေးနှင့်ထောင်ဖက်မသေခက်ထူးထို့ သစ္စာထားသည်, I have made a vow that I will not drink intoxicating liquor even though I should have to take it with medicine (ဆန္ဒမက်).

—ရူးချေထောင်း, *adv.* conjointly, in partnership, in fellowship.

—ဝပ်, *v.* to act in concert or partnership by associating in any business; ပေါင်းဖက် [to abet an offence]; ပိုးညွန့်နှင့် ပိုးထိုးပိုးကုန်ဖက်စပ်ဆောင်းဝယ်ကြသည်, U Nyun and U Po U have entered into partnership and are trading.

—ထည့်, *v.* to associate with in some business or mission, *e.g.*, နေ့ရက်ကြန့်ကြာတိမ်းရှောင်ထွက်ထွားမရှိစေရ။ မိအောင်ငအိုးထူကို ထင်းထိုးပြီးထည့်။ ထင်းခရီးထုံ၍ အောင်ထူထက် (ဖက်) ထည့်မိအပ်ထိုက်မည်အကြောင်း။

—ပဲ့, *v.* to be spoilt, as a set of crockery, ornaments, &c., by loss or breakage of one of the set.

—ဖိုက်, —ဖိုင်း, *v.*; *see* the parts.

ဖက်ယမ်း, *v.* to embrace, hug ; ဖက်ယမ်း၍ နင်းသည်။ ဖက်ယမ်း ထည်း သည်။

—ထဲတဝင်, *adv.* embracingly [in writings often written ဖက် ထဲတကင် as in the following extract from Zanecca ; နန်းထို့ပြန် ခေတ္တအကြောင်းကိုအထွတ်ထွတ်အပြားပြားများစွာအသေချာယာဖွင့်၍ ခင်မင်ဖက်ထဲတကင်။ ဖျားယောင်းတောင်းပန်လျက်]။

ဖတ်ခဲ (pron. ဖတ်ခဲ), *adv.* indicative of the sound which it imitates, hence ထဖက်ဖက်ပုတ်သည်။ အေပင်မြို့မှာရှင်ကိုက်ထွန်းထို့ထဖက် ဖက်ပုတ်နေရသည်။ ထဖက်ဖက်ရှိက်သည်။ မြင်းကိုကြိတ်နှင့်ထဖက်ဖက်ရှိက်သည်။

ဖက်ဆွတ်, *n.* [probably a corruption of ဖက်ဆွတ်, *lit.* (water) “wetted leaf”].

—ရေ, *n.* water which flows down the Irrawaddy, Chyindwin, &c. (usually about the end of March), tinged red with the leaves of trees. “The drinking of this water is believed to cause jungle-fever.”

ဖက်ဆွန်, *n.* a kind of cloth.

ဖက်ယား, *n.* a species of spurge-wort, the leaves of which produce an itching sensation (tragia).

ဖက်ဝန်း, *n.* a name for two species of grewia.

ဖက်သကင်, *n.* a kind of disease [ပါးရက်။ ဖက်သကင်ရောဂါ]။

ဖက်သချာ, *n.* a kind of disease [allied to paralysis]။

ဖက်သန်း, *n.* a kind of tree [*Bignonia stipulata*] ; ဖက်သန်းထိ, a kind of oil is obtained from this tree which is said to be useful in cases of itch.

ဖင်, 1, the anus (vulgar) ; ခေ့ခေ့ ဝှေ့ဝှေ့ ဖင်ပေ, to be agile, active ; (low) ; ဖင်ထွန်ပြ, to expose the posteriors by way of insult.

—ဝ, *n.* same.

ဖင်, 2, *v.* to be in a strait between two, hesitating which to choose, ဖိတ်ဖင့် ; hence တဖင်ရာသာ, *adv.* in an unsettled state of mind, with wandering distracted thoughts.

ဖင့်, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing, နှဲ။

—ဝား, *v.* same.

—နှဲ, *v.* same ; အထင်ကိုဖင့်မနေနှင့်, do not dilly-dally over your work ; (2) ဖင့်ဝားမနေလျှင်ပြီးနိုင်စရာမရှိပါ, if you remain procrastinating, the matter cannot be terminated.

ဖတ်, 1 (ဘတ်), *v.* to read audibly.

ဖတ်ဝာ, *n.* verse, poetry (လင်္ကာ), as distinguished from prose (စကားစုဦး).

—ရွတ်, *v.* same as ဖတ်။

ဖတ်, ၂ (သတ်), *v.* to interpret, explain [a dream, omen, &c.] ; အဓိပ္ပာယ်ဖတ်သည်။ လက္ခဏာဖတ်သည်။ လက္ခဏာဖတ်ပုဒ်များ။

ဖတ်, ၃, *v.* to dress (cotton) with a bow-string ; ဝှမ်းဖတ်။

ဖတ်, ၄, *v.* to be fresh, glossy (implying delicacy of skin, texture, grain, &c.) ; used in composition with words expressive of appearance or colour ; also in a reduplicated form as an intensive ; of various applications, as နုနုဖတ်ဖတ်။ ထင်းရွက်ဖတ်ဖတ်နုနုရှိသည်။ သည်လူအသက်ငယ်လို့ ဖတ်ဖတ်လေးရှိသေးသည်။ တူးသီးနုလိုက်တာဖတ်ဖတ်လေး။ [also applied to words denoting physical fatigue and exhaustion, *e.g.*, မော့လို့ဖတ်ဖတ်ကျလို့၊ ဖတ်ဖတ်မော့လို့။]

ဖတ်, ၅, *v.* to be dry, free from liquid (obsolete), hence အဖတ်။

—သလတ်လတ်, *a.* dry as fruit ; အရည်မရွှမ်းသည့် ကြံစုတ်ထွင်ဖတ်သလတ်လတ်နှင့်။ အရည်မရှိ (some incorrectly pronounce this word ဖတ်သလင်္ဂင်္ဂ)။

ဖယိုင်း, *n.* a bedstead used formerly by pôngyis ; ခုလင်း။

ဖတ်လတ်, *adv.* loosely and flappingly ; usually used in a reduplicated form, *e.g.*, ထားနှင့်ခုတ်လိုက်သည်မှာ။ အသားဖတ်လတ်လတ်ကျနေသည်။ or အထံလေတိုက်လို့ဖတ်လတ်ဖတ်သတ်နေသည်။

ဖန်, ၁, *n.* glass.

—ကထိ (obsolete), ကထုံ (*comp.* ကထုံး) ; ဖန်ကထုံး, a wineglass (ပိုင်ကထတ် is more frequently used).

—ကတ်, *n.* a kind of glass ornament (obsolete).

—ကျောက်, *n.* crystallized quartz, *M.* (a counterfeit precious stone (ချက်ကျောက်)။

—ကြာပွင့် (*pron.* as spelt), *n.* a glass candle shade [also called ဖန်ပခိုင်းပွင့် ; less frequently မှန်ပခိုင်းပွင့်]။

—ချက်, *v.* to manufacture glass.

—ချက်ဝန် (*pron.* Pan-gyet Woon), *v.* the Chief of glass-makers, a title conferred by the Kings of Burma.

—ချက်ဖို, *n.* a glass furnace.

—ခွက် (*pron.* ဖန်ခွက်), *n.* a glass furnace, ဖန်တထောင်း (ဖန်ခွက်သန်းထည်, to be blurred as glass).

—ပေါင်းချောင်, *n.* a globe lamp (ပေါင်းချောင်ခိုးအိမ်)။

—ပွတ်ထုံး, *n.* balusters made of glass [as at the စံကျောင်း, the kyaung built by Mindôn Min for his teacher, U Sandima, at Mandalay]။

—ဖယောင်း (*pron.* ဖန်ဖယောင်း), *n.* a glass bowl, finger-glass.

ဖန်, 2, *v.* to make, create, to give a form or appearance ; not used singly.

—ဆင်း (*pron.* ဖန်စင်း), *n.* same (most common).

—တီး (*pron.* ဖန်ဒီး), *v.* to plan, calculate in the mind, to contrive, invent, fabricate, ထိစယ်—(၁) ပါရမီထောင်ကြောင့်နတ်သား ထေးယောက်တို့သည်။ မိုင်ထေးစီးအတွင်ဖန်ဆင်း၍။ ရထားထင်းပိုးခွင်ထိုးဝင်ပြီး ထွင်း။ ရှန်းဆောင်ကြလေကုန်၏။ (၂) ခြည်တမျိုးကို။ အမျိုးမျိုးဖြစ်အောင်ဖန် တီးနိုင်သည်။ (၃) စကားနားမလည်သည့်အောင်ဖန်တီးပြောတတ်သည်။ (in this sense one kind of ထက်တန်းပြော, which see).

ဖန်, 3, *v.* to clean (cotton) by pulling and picking previously to dressing it with the gin (ဝါးကြိတ်။ ဝါးကြိတ်လိမ်) (*pron.* ဝ မြိတ်။ ဝမြိတ်လိမ်) and with the bow (ဝါမတ်ထေး *pron.* ဝဖထေး), ဝါမန်သည်။

ဖန်, 4, *v.* to be astringent (in taste), to be dazzled (in the eyes, အာဆိပ်မျက်ထို့မျက်လိပ်ဖန်နေသည်).

—ခါး, *n.* kind of tree (a species of terminalia bearing an astringent and bitter fruit) [common above Prome ; မြစ်ကွေ့ဖန် ခါးထောင်ဆက်ရသည်].

—ခေါက်, *n.* any astringent bark.

—ရည်, *n.* astringent liquor, commonly applied to decoctions of barks, roots, &c., ဖန်ရည်စွန်းသောဆတ်။

ဖန်, 5, *v.* to shuffle cards, ဖဲဖန် (ကုသားဖန်ထိုးသည်, to shuffle cards in one of the ways Europeans do, namely, by holding the cards nearly upright and dropping them one on to another).

ဖနောင့် (*pron.* ဖနောင့်), (from ဖဝါး and နှောင့်), *n.* the heel, ခြေ နှောင့် ; *comp.* ထက်ဖနောင့်။

—ဖျည် (*pron.* ဖနောင့်ဖျည်), *n.* same.

ဖန်ဖန်, 1, *a.* nearly dry ; ထန်ထန်ထပ်ထပ်။ [အဝတ်မျှားဖန်ဖန်ရှိသည်။ မြေကြီး ခပ်ဖန်ဖန်ရှိသည်].

ဖန်ဖန်, 2 (from ဖန်, *v.* to be astringent), *a.* slightly astringent.

ဖပ်ဖပ်, *a.* or *adv.* moist, wet ; less than ရွှံ့ရွှံ့, ထမင်းကိုဟင်းရည်ဖပ်ဖပ် ဆမ်းစားသည်။ မုန့်ထာရွက်ဆိဖပ်ဖပ်ထည့် ချက်ထွင်တယ်ကောင်းသည်။

ဖမိုး, *n.* the back of the hand (ထက်ဖမိုး) or the upper part of the foot (ခြေဖမိုး).

ဖမျက်, *n.* an ankle ; ခြေဖမျက်။ ခြေမျက်စေ့။

ဖမ်း (frequently nowadays written တမ်း), *v.* to try to catch [to arrest a criminal ; ထူးဖမ်း။ ထားပြမ်း, to seize, to catch as a ball, ဗထီထိုးဆီးဖမ်းသည်။]—(၁) အဆင်မတတ်သွင်း။ ထန်းလျက်နှင့်မထွေ။ အဆင်မတတ်သွင်းဘဲလျက်နှင့်မရ။ (၂) အင်စပက်တော်မင်းမောင်မြို့၊ ပဲခူးမြို့ ထိုထားပြုမျှားထင်းရအောင်သွားသည်, Inspector Maung Myr went to Pegu in order to arrest dacoits ; (၃) ကျွန်ထော်သွားသူရိုးဝှဲ ထောက်ဖမ်းမိပါပြီ, I have succeeded in arresting four thieves.

ဖမ်း ဝား, *v.* to seize on, possess as a spirit ; *comp.* ဖြဲဝား။

—ထီး (*pron.* ဖမ်းဖီး), *v.* to apprehend, arrest.

—ဆွဲ, *v.* to catch at, grasp at.

—ထား, *v.* to detain in custody (either temporarily or for the purpose of accused being ultimately tried).

—မိ, *v.* to catch, seize hold of [to succeed in arresting a criminal].

—ယူ, *v.* (to take by catching) ; *see* the parts.

ဖယ်, 1, *v.* to go aside ; ထွဲထွေ, to put aside, remove out of the way ; *comp.* ဖယ် and ရှား, hence ဖြဲဖယ်, *v.* to be splay-footed.

—ရမ်း, *adv.* sidelingly, with an uneven gait.

—ရှား, *v.* same as ဖယ် in 2nd sense.

—ထွတ်, *see* ဖယ်ထ်။

—ထွဲ, *see* the parts ; အစိုးရမင်းထာသည့်အခါ ထမ်းဖယ်နေကြ။ (2) ထည့်စာအုပ်များ ခုံပေါ်မှာ မထားနှင့်ဖယ်ထားလိုက်ပါ, do not place these books on the table, remove them out of the way ; (3) ထည့်ထူထပ်မွေထီသည့် ဖယ်ရှားမှထောင်မည်။ (4) အမှုရင်ဆိုင်တွေ့မှဖယ်ထွဲလိုမရဘူး။ မတွေ့ဆင်ဖယ်ထွဲရမည်။

ဖယ်, 2, *n.* a saw-set, saw-wrest.

ဖယောင်း (ထယောင်း), *n.* wax ; မရတ်ဖယောင်း, wax made of honeycomb which the bees have abandoned without sucking out the honey.

—ချက် (*pron.* ဖယောင်း, jyet), *n.* ointment, salve.

—ချေး (*pron.* ဖယောင်းချည်း) [ဖယောင်းချက်၍ထွက်သည့်အချေး].

—ထီ, *n.* same as ချက်။

—ထိုင် (*pron.* ဖယောင်းဒိုင်), *n.* a candle.

—ထိုင်ကျပ်, *v.* to make candles by twisting [ဖယောင်းထိုင်သည့်].

—ထိုင်ခုံ, *n.* a candle-stick, one kind of မီးခုံ။

—ထွန်း, *v.* to mould candles.

—ပန်း, *n.* a climbing shrub, *Allamanda cathartica*.

—ပုဆိုး, *n.* tarpaulin.

—ပုံ, *n.* a wax model of an image of Buddh, or of a gold silver, or brass bowl.

ဗရင်ဂျီ (*pron.* ဗရင်ဂျီ, corruption of Feringhi), *n.* the name given to all Christians by the inhabitants of Western Asia. From them, those of Central Asia and India have received it. There is no doubt that it is the name "Franki," slightly corrupted, which from the days of the Crusades has

been used all over Asia by the Mussulmans to indicate Christians in general. During the campaigns in Afghanistan the English were called Feringhis by the natives of the country—[Bigandet]. The Roman Catholic Bishop of Ramatha (*in partibus infidelium*), resident at Rangoon, is styled ဖရင်ဂျီဆရာထောင်ကြီး, *irrespective of his nationality*, the present Bishop for instance (Bishop Bigandet) being a native of Besançon, France.

ဖရင်ဂျီဘာသာ, *n.* the Roman Catholic religion.

ဖရုဏ္ဏဝါစာ, *n.* rough, violent, abusive language ; မိမိလိုက်လိုသောစကား။ ထူထပ်းကိုက်ကိုသောစကား။ ကြမ်းတမ်းစွာပြောတတ်သောစကား။

ဖရုံ, *n.* pumpkin, many varieties, as ရွှေဖရုံ, the yellow pumpkin ; ချောတ်ဖရုံ, the white pumpkin ; ဖရုံခါး (*pron.* ဖရုံဂါး), much sought after by alchemists.

—မိတ် (from မိတ်, to divide), *n.* a three-sided stick of timber ; [ဖရုံမိတ်။ ဖရုံတုံးသည်။ အောက်ခံသည့်ဖရုံတုံး]။

—ခွံ, *n.* the long white species of pumpkin ; ချောတ်ဖရုံ။

ဖရုံဆွဲ (*pron.* ဖရုံခွဲ), *n.* ; see တင်ပါးဆွဲ [*sometimes* designated ခွဲးဆွဲ။ မအေအသည်းဖရုံဆွဲ]။

ဖရဲ (ဆီး), *n.* the water-melon.

ဖရိုဖရဲ, *adv.* broken, scattered, in disorder ; ဖယင်းပတာ။ ကျွန်ုပ်အင်္ကျီများ ကိုကောင်းကောင်းခေါက်ထားပါ။ ဖရိုဖရဲမထားပါနှင့်။

ဖထဋ္ဌာန် (Pali ဖထ, profit, and ဌာန, a place or receptacle), *n.* one who has attained any of the four grand rewards or blessings ; *comp.* မိတ်—(1) ဖထဋ္ဌာန်။ (2) (ပုဂ္ဂိုလ်စားထောက်) သောတာပတ္တိဖထဋ္ဌာန်။ (3) အနာဂါမိဖထဋ္ဌာန်။ (4) အရဟတ္တဖထဋ္ဌာန်။

ဖထထ် (a corruption of ဖထ်ထွတ်), *v.* to exchange ; ထဲထွတ်, to borrow for a short time ; ကျွန်ုပ်တို့များကို ငွေနှင့် ရောင်းချလိုက်ရင်း ဖထထ်ခဲ့ရသည်။ (2) ခင်ဆွမ်းစာအုပ်ကို ကျွန်ုပ်တို့အကုသလထင်နှင့်ပါ။

ဖဝံ (ဝပ်), *n.* the *Bauhinia diphylla* of Symms. (Ropes are made of the bark ; these are said to be more serviceable in the rains than in the dry weather, wet improving them ; cattle eat the leaves of the ဖဝံမြူ ; the flowers are made into a kind of chutney and eaten ; လူဖဝံ, *n.* a little *spare-built* man ; this term is said to be derived from the fruit of the ဖဝံ, which is dry and attenuated in appearance). [ဖဝံလုံ, a village 4 miles north-west of Yé-u, Upper Burma, famous as the birth-place of နန်းမထောင်မတ်နု, the notorious consort of Bagyidaw Phara. From this village, therefore, the fall of the Burmese Empire may be said to have

originated. The chief queen of King Thibaw was the grand-daughter of Nanmadaw Mè Nū.]

ဖလံ, ၁, *n.* a winged moth.

—မြူ, *n.* same.

ဖလံထောင်ဝေး, *n.* a kind of plant [a species of spirical costus, ပျံထောင်ဥ, *M.*].

ဖလား, *n.* a kind of metal cup or bowl, a glass tumbler ; ဖနီဖလား။ ဖနီတတိုး။

—စုံ (*pron.* ဖလန်), [probably thus called because the correct number is (a complete set of) four], *n.* the four silver bowls (with a chunam box) always kept in the betel-box ; ဖလားစုံ ကွင်းအပ်နှင့်ညှော်သည်။ ဖလားစုံကွင်းအပ်နှင့်တည်လိုက်ပါ။ ဖလားလှိုင်သည် မှာမြို့ထိုးလား။ ဒဂိုးလှိုင်လား။

ဖဝါး (ထဝါး), *n.* the palm of the hand or sole of the foot, a foot, 12 inches (a foot length ; *comp.* ဖီထာ)။

—ကျွန် (*pron.* ဖဝါးကျွန်), *n.* a faithful attendant (လက်ဖဝါးကျွန်။ ခြေဖဝါးကျွန်)။

—ခြေထပ် (*pron.* ဖဝါးခြေထပ်), *adv.* following, treading in another's footsteps.

—ဖလွန်း (*pron.* ဖဝါးဖလွန်း), *v.* to place one foot before the other in measuring distance by the sole of the foot (the distance being the shadow cast by a person standing up ကပ္ပဝါဓာ အဆုံး၌။ (ဖဝါးဖလွန်းခြင်းဖြင့် applicable to pòngyis, ဆယ်နှစ်ဖဝါးအချိန်ကိုပွားမြင်သည့်သားထံ။ နံနက်ငါးဖဝါး အချိန်ပွားမြင်သည့်သားပါ ? applicable to ordinary people) ; ရှေ့စက်နှစ်ဖဝါး။ ဖဝါးထောင်အောက်။ ကြာပင်ပေါက်ထိုးလက်မြှောက်ပြီးတင်။ မြို့ထွေရင်။ ထောင်မျက်နှာ။ မြင်ရပါက။ သာယာသမ္ပူ။ နှိုင်း ထုမချေ။ ကျွန်ုပ်မပျော်နားထောင်ချောက်ထေ့ထိုင်ဆဲတည်း။

ဖထာ (*Pali*), *n.* perception ; အာရုံကိုတွေ့ခြင်း။ ဖထာဖြစ်သည့်, Phassa * * * includes those things that have no rūpa (ရူပ), but are apprehended by the mind ; it produces the three sensations (ဝေဒနာ) pleasure (ထုခဝေဒနာ), pain (ဒုက္ခဝေဒနာ), and that which is indifferent, neither the one nor the other (ဥပေက္ခာဝေဒနာ), and from it, as from the first, comes sorrow, as it is connected with the body ; sorrow is produced by means of thought [aramunu (အာရုံ), the thought that arises from contact with sensible objects], and thought and sorrow united produce fear.—M.B.

ဖါ, ၁, *n.* a four-cornered basket with a cover [ဒိုးဝါ။ ထန်းဝေါက် ဝါးထန်းရွက်ဝါ]။

—ချွတ်, *n.* a square or round basket in which young women in Upper Burma keep rolls of cotton ; snake-charmers also confine snakes in this kind of basket (also written ဖချွတ်)။

၁၆လှာ, *n.* an oblong one ; ၁၆ရှည်။

— ၁၆ဝိုင်း, *n.* a circular one.

၁၆, 2, *v.* to mend a breach, close a hole by patching or otherwise (to try and rectify, *lit.* to “ patch up ” a *lapsus linguae* ; ၁၆ထားပါ)။

— ၁၆, *v.* (to mend by calking) ; *see* the parts. Examples—
ကျွန်ုပ်တို့ထောင်းထပ်ရတယ်။ ၁၆ပေးပါ, my basket is very —, please patch it for me.

၁၆တန်း (*pron.* ၁၆ဒန်း), *n.* prostitutes' quarters in a town.

— ၁၆ထောင်, *v.* to set up as a brothel-keeper ; ၁၆မိန်း, *n.* a woman who *secretly* practises prostitution ; (ထိတ်ထိတ်မိန်း) ၁၆ထည် (*pron.* ၁၆ထည်), *n.* a prostitute.

၁၆လှာ, *n.* the cardamom plant.

— ၁၆မိတ် (*pron.* ၁၆လှာမိတ်), — ၁၆ (*pron.* ၁၆လှာ), *n.* a species of the same.

၁၆လှာ(ထာသာ), *adv.* of one's own accord, လှောက်လှာ—(၁) ငါ့လှာ
နားမထောင်လှာ။ မင်း၁၆လှာမင်းနေထေ့။ (၂) တစ်အရာမျှမနှောင့်ရှက်လှာ။
ထူ၁၆လှာထူနေတတ်သည်။

၁၆လှာ(ထာသာ), *adv.* (in an indefinite, unsettled manner, မသေချာ ; unrestrained, according to one's own will, အလွတ်ထပ်ထိုင်း, ထပ်ထင်းမျှဝေရမိတ်ပါ။ ၁၆လှာ(ထာသာ) (there appears to be little, or no difference, in meaning between ၁၆လှာ and ၁၆လှာ(ထာသာ)).

၁၆, 1 (ထာ), *n.* a frog ; many varieties ; a small piece of wood nailed on a post or side of a house for any purpose, a cheat.

— ၁၆, *v.* to croak as a frog.

— ၁၆မိန်း (*pron.* ၁၆မိန်း), *n.* a species of frog (eaten by the Burmese).

— ၁၆, *n.* frog's spawn. The Burmese have a deeply-rooted belief that horses die if they eat grass on which frog's spawn has been deposited—some alleging that it produces ၁၆မိန်း (glanders), some သွတ်နာ (' surra ').

— ၁၆ထပ်, *v.* to be mildewed.

— ၁၆ထပ် (*pron.* ၁၆ထပ်), *n.* (one species of frog, resembling the seed of the ၁၆ထပ် creeper).

— ၁၆ထပ် (*pron.* ၁၆ထပ်), *n.* (another small species, very noisy).

— ၁၆မိန်း (*pron.* ၁၆မိန်း), *n.* another species.

— ၁၆မိန်း (*pron.* ၁၆မိန်း), *n.* a long kind (eatable).

— ၁၆မိန်း (*pron.* ၁၆မိန်း), *adv.* in the way of sticks piled up in a square ; ၁၆မိန်းထပ်ထပ်ထပ်ထပ်။

မီးပျံ (*pron.* ဖျံ), *n.* a small species that lives on trees, *lit.* the flying frog.

—မြွေ (*pron.* ဖြူဝါ), *n.* a toad (the Burmese are of opinion that should a dog eat the spawn of the toad it will go mad).

—မြွေဆုတ်ဆိုင်, *n.* a kind of medicinal plant ; ဝရန်းဥပါယ်.

—ထည်တို (*pron.* မီးထယ်ဒို), *n.* the short-necked frog.

—ထောင်း (*pron.* ဖထောင်း), *n.* a tadpole or young frog. [The Arakanese denominate a European ဖထောင်း].

—ဝပ်, *n.* ; see မီး, 2nd def. (*a.* squat, like a toad.)

—ဝပ်ထည်, *n.* a door-button.

မီး, 2 (*pron.* ထား), *v.* to hang loosely about, be flowing, full, luxuriant ; ဝေထားရွတ်မီးသည်။ ထွေစပ်မီးသည်။

—ရား, —ထား (*pron.* မီးလှား), *adv.* hanging loosely about ; ပိုးထိမီးရား။ ထံပင်မီးရားချသည်။ ထူအဝတ်ကိုမီးမီးရှည်ရှည်ဝတ်ထပ်သည်။
(2) ထည်သစ်ပင် ၊ ပင်အကိုင်းအခက်ထပ်မီးသည်။

မီး, 3, *v.* to be fatigued and blown as a horse (in a race), *e.g.*, ထည်မြင်းထက်ပိုးထားနောက်ထားမီးသည်။

မိ (ထိ), *v.* to press downwards or sideways, crush, flatten, more passively than မှိတ်, to oppress ; to hug the shore as a boat ; ထင်းနားကို ထွေဖိထားသည်။ [ထရုင်ကထိ။ ရှမ်းကဏ္ဍ။ မရှိသည့်မြန်မာ အနောက်မှာ။ [a prophecy foretelling that the Burmese race will eventually be driven by foreigners to the west of Burma.]

—မီး, —နင်း, *v.* same ; သည်သတ္တဝတ်စောင်ထေရ်ဓမ္မရအောင်ကျောက်ခဲနှင့်မီးထားပါ။ (2) ရန်သူကိုအောင်တိုင်းအောင်တိုင်းမီးရန်မထောင်ပြီ။ (3) မြေကိုကြွေခနင်းနှင့်ကြပ်ကြပ်မီးနင်း။

မိတ်, 1 (written also ထိတ်), *v.* to invite ; မင်းရွတ်သွားပြီးလျှင်နတ်ဖန်ထရားနာကြွပါထိုမိတ်ထိတ်ပါ။ more respectful than ခေါ်, and less than ဝင့်, to offer, to give, invite, to take ; hence အမိတ်နေ့ (the day before worship-day ; ထောမိတ်။ မြို့မိတ်).

—ကြား, *v.* to send an invitation ; ထမင်းစားထိတ်ကြားသည်။ မည်သည့်နေ့ရက်တရားထောင်နာကြွထော်မူပါမည့်အကြောင်း။ ထိတ်ကြားအမိတ်ရင်ခံလိုက်ပါသည်။ ထမင်းစားမိတ် (ထိတ်) ကြားပါ။

—ဝင့်, *v.* to invite ; more respectful than simply မိတ်, see ပင့်မိတ်။

—ခန့်, *v.* same as မိတ် (infrequent).

—ခန့်ထက်မြို့, *v.* to give an invitation (polite).

မိတ်, 2, *v.* to spill over.

—စိတ္တိ, *v.* same (including the idea of spattering) ; *figuratively* to be lost, as the life of a human being, a term in great vogue at the time of epidemics, *e.g.*, ထည်နှစ်အတွင်းကျောက်ပေါက်သည့်သူများထပ်မိတ်စိတ္တိကြသည်။ ထူ ၂၀ ကျော်သေဆုံးမိတ်စိတ္တိထည်။

မိတ်မိတ်, *adv.* glitteringly (brilliantly), usually followed by ထောက်၊
ကွင်းတို့ ပါအရောင်မိတ်မိတ်ထောက်သည်။ မိတ်အရောင်ထောက် ထိုက်သည်
၅။ မိတ်မိတ်မိတ်မိတ်နှင့်နေသည်။

—မိတ်ဝဉ်းဝဉ်း, *adv.* scatteringly, wastefully, as water (ရေမိတ်
မိတ်ဝဉ်းဝဉ်းသည်), rice, money, [သည်နှင့်ရောင်းဝယ်သည့် ကုန်များ
မိတ်မိတ်ဝဉ်းဝဉ်းထပ်သည်။ အမြတ်အစွန်းမရှိ]။

မိတ် (from မိ and ထိုး), *n.* three logs of wood overlaid with gold,
or silver, leaf (ရွှေမိတ်၊ ငွေမိတ်ထပ်သည်), used to keep down
the corpse of some person of distinction when burning in
a funeral.

မိတ်မိတ် (မိတ်မိတ်), *adv.* an intensive to တုန်, implying a general
tremor ; မိတ်မိတ်တုန်အောင်ကြောက်သည်။

မိန်း, 1, *v.* to feel dull, heavy, indisposed to move.

—ထိန်းထိန်း, *adv.* of similar import ; မိုင်းမိုင်းသည့်အခါထပ်မိုင်းတတ်
သည်။ နေမကောင်းပါ။

မိန်း, 2, *v.* to crow, as a pheasant ; ခပ်မိုင်းသည်။

မိန်းက (pron. မိန်းဂါ၊ ပဂါ), *n.* the fourth day from the present.

မိန်းနွဲ (sometimes pron. ဝနွဲ), *n.* the third day from the present ;
နဂါးပန်း၊ သနီပက်။ မိန်းနွဲ။ မိန်းက။

မိ, 1, *v.* to prevent, hinder, တိ။ ထား ; scarcely used, hence မာန်မိ။

—ဆန့်, *v.* to contradict, oppose, be contrary (with အမိန့် or
အာဏာ), *v.* to contravene an order ; အမိန့်အာဏာမိန့်သည်။ အမိုး
ရောင်းအာဏာထိုက်သည့်အခါမိန့်ထိုက်သည်။

—ထာ, *adv.* right across ; ကန့်ထန်, *n.* half a foot, 6 inches ;
(a foot-breadth ; comp. ပဝါး) (မိထာဆီးသည်။ ဆီတာမြစ်ကြီး။ မိထာ
ဆီးသည်။ မရိုးမရန်ပါအား)။

—ထာပြတ် (pron. မိထာပြတ်), *adv.* athwart, right across ; ကန့်ထန်
(ထင်းမှာသပ်ပင်ကြီးမိထာခံနေထိုက်ထွေထွေခွင်းနိုင်ပါ)။

မိ, 2, *int.* expressive of dislike, disgust.

မီး, 1, *v.* comb, to brush (cloth), to card (cotton or wool) ; [combs
are made of ကျွန်းခေါက် နွယ်။ နှောသား။ and သနပ်ခါးသား ; a comb
is pronounced မီး]။

—ထိမ်း, *v.* (to brush and anoint, as the hair of the head) ; see
the parts—(1) သည်သတ္တဝါအင်္ဂါများကိုကောင်းကောင်း မီးထိုက်ပါ။
(2) မြည်ကိုမီးတတ်ခဲ့သား။ (3) မခင်းသာထနေထိုးထနေထိုးခေါင်းနားပန်း
မီးထိမ်းထပ်သည်။

မီး, 2, *v.* to be in flesh [to be in good condition as human beings
and domestic animals] ; သည်ထွေထွေကြီးထွေထွေသည်။ သည်
မြင်းအဝအထပ်မျှမီးထိုး။

မီးကြမ်း, see မှက်ပျောမီးကြမ်း။

- ၇, *v.* to protuberate, bunch, to be knotty, knobby, *hence* အဝံ
 —ဆစ်, *v.* same ; to proceed step by step in an investigation ;
 ဖုယဆစ်ဆစ်မေးသည်။ သည်သူငြေသလုံးမှာသွေးကြောများဖုနေသည်, the
 veins on this person's leg are varicose.
- ၇ဝ်, 1, *n.* a kind of evil spirit which lives in forests, mountains,
 ruined buildings, trees, &c. ; ဖုတ်ထန္တဖုတ်ဖြိတ္တ။
- ၇ဝ်, 2, *n.* dust lying on the ground ; coarser than ဖု်
 —လူး, *v.* to roll in the dust as some kinds of birds and
 snakes (*e.g.*, *Viper Russellii*).
- လူး၌ (from လူး, to roll from side to side), *n.* a kind of
 bird.
- ၇ဝ်, 3, *n.* a kind of insect ; [the ant-lion, the larva of an insect
 which in its perfect state resembles the dragon-fly].
- ထွိုက်ဖုတ်ထွိုက်, *adv.* out of breadth from fatigue or disease ;
 စောထိုက်သည်မှာဖုတ်ထွိုက်ဖုတ်ထွိုက်နှင့်ပင်ပန်းဖုတ်ထွိုက်။ မုဆိုးလည်းထိုက်ထွ
 သည်။
- ၇ဝ်, 4, *v.* to roast or burn, by putting on or into the fire ; *comp.*
 ကင် and အိုး။ အိုးမြေကျဖုတ်ကြည်းသဏ္ဍိတ်။
- ကြည်း (*pron.* by some ဖုတ်ကြည် and others ဖုတ်ကြည်း), *v.* to
 burn in a funeral ; ဖုတ်ကြည်းသဂြိုဟ်သည်။
- ကျွေး, *v.* same (infrequent in colloquial).
- စား, *v.* to roast in the fire and eat ; ငှက်ပျောသီးဖုတ်စားသည်။
- ၇ဝ်ဝု (from အဖုတ်, a small clump), *n.* a small island forming in
 the sea (or elsewhere) ; ကျွန်းဖုတ်ဝု, a kind of play. [In the
 Tavoy and Mergui districts, islands in the sea are termed
 ဖုတ် (*pron.* ဖုတ်), *e.g.*, မောင်းမင်ဖုတ်၊ ဖုတ်ဝု] ; ဖုတ် means a clump
 of trees, bushes, a cluster of hills, &c. ; သပ်ပင်ဖုတ်ဝု၊ ခြုံဖုတ်ဝု၊
 ထောင်ဖုတ်ဝု။
- ၇ဝ်ခဲ, *adv.* indicative of a light sound such as the word imi-
 tates ; ခဲဖုတ်ခဲကျသည်။
- ၇ဝ်ဖုတ်, *adv.* expressive of the sound which it imitates ; ဖုတ်ဖုတ်
 ဖုတ်ဖုတ်နှင့်ပြေးလာသည်။ မြေသံဖုတ်ဖုတ်ကြားသည်။
- ၇ုန်း,
 —စား, *n.* a mendicant ; ယာဝကသုယုန်းစား, ပညာရှာပမာသုယုန်းစား။
 [he who seeks learning is like a mendicant in similitude].
- ထောင်းယာဝက, *n.* same.
- ပေး (လုန်းပေး), *v.* to eat (clerical) ; ကိုယ်စောင့်ဖုန်းပေးပြီးပြီထား။
 နေရလွယ်ထာမြင်နား၌လူစာထာကပ်ထူအပ်သောဂဏ္ဌာနီဆွမ်းကို ၄၉ လုပ်မယုတ်
 မလွန်း။ ဖုန်းပေးစောင့်မူသည်။

ဖုန်းကြီး, *see* ထုန်းကြီး။

ဖုန်းထိုး, *n.* thick jungles [a deserted taungya] ; ထုန်းထိုး။ ရွာထိုး။ ရွာ
ဖျတ်ဖုန်းထိုး။

ဖုမ္မထိန် (*pron.* ဖုံးမထိန်), *n.* the camphor tree, *Laurus camphora*,
the Indian laurel, purified camphor.

ဖုဆွ (*pron.* ဖုတ်ရှု), *n.* the stars in the head of the hydra.

——သင်းကြွန်ထောင်ခေါ် (ဖုဆွသကြွန်ထောင်ခေါ်), *v.* to perform the cere-
mony of washing the king's head when the head of the
hydra is on the meridian ; *comp.* သင်းကြွခေါ်။

ဖုံ, 1, *n.* a cushion ; နေရာထိုင်။

ဖုံ, 2, *v.* to be fine, dusty, powdery ; မှုန်, to be well trodden as a
street (or road), to be well powdered as the face.—*S.*, မျက်
နှာချယ်ထိမ်းထားလိုဖုံနေပြီ (သနပ်ခါးတဖုံဖုံထိမ်းတတ်သည်), to be ac-
quainted with, familiar, versed in [သည်ထောထိုရောက်ထူးခဲ့
ထား။ ရောက်ရှိမကဖုံနေပြီ] ; *comp.* ကြေ ; [ဖုံ is more used with
reference to intimate knowledge of locality, ကြေ to inti-
mate general knowledge, but the latter may with perfect
propriety be used in lieu of ဖုံ] ; *n.* dust risen and floating,
or settled.

——ထ, —ထွင်, *v.* to rise as dust, to be blown about as dust ;
ဖုံထထောင်းထေသင်းနှင့်ထသည်။ ဖုံကျသည်။

——ထူ, *v.* to be very dusty, as a road ; မနွှလေးလင်းမျှားနွှအခါဖုံဖူး
နှစ်ထူမထတ်ထူသည်။

——မှုန့် (*pron.* ဖုံမုန့်), *n.* same as ဖုံ ; *comp.* ဖုတ်ဖုံမှုန့်ကပ်သည်။ ဖုံမှုန့်ထူး
သည်။

ဖုံး, *v.* to cover, cover up ; အုပ်။

——အုပ်, *v.* same.

——ကွယ်, *v.* to conceal one's self or another.

——မိ, *v.* to suppress or hush up a matter, to carry out a plan
with secrecy ; သည်ထူသတ်မှုတယ်နှယ်ပေါ်နိုင်မည်လဲ။ ရွာထူကြီးများကဖုန်း
မိထားသည်, how can this murder come to light ? the elders
of the village are hushing it up.

——ထွင်း, *v.* to overspread (to cover up) ; ဖုန်းထွင်းသဖြယ်သည်။

——ထွင်းပေးကမ်း, *v.* same as ပေးကမ်း, especially to give in
charity ; သောက်ရေအိုးထိုးအုပ်ဆောင်းနှင့်ဖုန်းထားထိုက်ပါ, cover the
pot of drinking-water with an ôt-saung.

ဖူး, (also written ထူး), 1, *v.* to behold reverentially.

——မြင်, *v.* same.

ဖူးမျှော် (*pron.* ဖူးမြော်), *v.* to look up to with reverence ; ထပြု၍နေ့
ရွှေထိရဲသူရားကိုဖူးရအောင်သွားကြရုံ မိန်းမရယ်။ (2) ဖြတ်စွာထုရားဖူးမျှော်
တန်ထေ့ဝါ၏။

ဖူး, 2, *v.* to bud, swell into a little pointed protuberance, as
trees, the skin, &c. ; အဖူးထွက် (*commonly pron.* ဖူ) မြင်း၂မီး
ပြိုင်ရာ လက်ပတ်မြင်း လည်ထရစာ ဖူးလာသည်, sometimes has the
same signification as မိုး။ သည်မြင်းနှိဖူးသေးသည်။

——စောင် (*pron.* ဖူးစောင်), *n.* a kind of (white) coverlet [woven
at Sinbyugyun and Salé, Upper Burma].

——ရရူး, *adv.* in pimples.

——ရောင်, *v.* to swell, to swell as a wound, sore, &c. ; ဖူးရောင်သော
ဒဏ်ရာရှိသည်။ ကျွန်တော်သမီးငယ်မီးထောင်ထိုအနာတေ (ဒေ) ဖူးနေသည်,
owing to my little daughter having been burnt, the burnt
parts remain swelled.

ဖူးကောင် (*pron.* ဖူးဂေါင်), *n.* a Guinea pig.

ဖေဖွာရီ (*Eng.*), *n.* February ; ဖေဖွာရီလ။

ဖေး, 1, *v.* to scab over, hence အဖေးအနာဖေးသည်။

ဖေးထိုးရင်ကြပ် (*pron.* ဖေးဒိုးရင်ပြိပ်), *n.* a kind of disease arising from
flatulency.

ဖေး, 2, *v.* to ward off evil (from another), to turn a boat or ship
from shore in order to gain an offing ; ထက်မဖေး, ထက်မဖေး
ထား။

——ဝ, *v.* to ward off evil and assist another ; ဖေးဖေးမမပြပါ။

ဖေး, 3, *v.* to be broken down in bodily strength or ability by
hard labour or severe punishment ; ဖေးနေအောင်ရိုက်သည်။ ရိုက်
သည်မှာဖေးနေပြီကော။

ဖဲ့, *v.* to break off as a small piece from a larger ; ချိုးဖဲ့, to break
with the hands, as bread ; to crumble, to break off from
others, take a different course ; usually in a bad sense ;
intrans. ဖဲ့။

——ထွဲ, *v.* same ; ဆူးထေ(ဒေ) နှင့်အပင်ကတရွက်ထခက်ဖဲ့ပြီးယူခဲ့ပါ, break
off and bring me a branch or a part of the tree with thorns
on it ; (1) သည်မုန့်ထတ်မာသည်။ ချိုးဖဲ့ထိုမရနိုင်ပါ။ (2) သည်သူထုထပါး
များထိုမပြုမထင်ဖဲ့ထွဲနေသည်။

ဖဲ, 1, *n.* satin.

——အင်္ကျီ, *n.* a satin jacket, or coatee.

——ခန့်, *n.* a strong kind.

——ခေါင်းပေါင်း, *n.* a satin turban.

ပဲထီး, *n.* a parasol or umbrella, whether made of satin or silk. This term is frequently applied to umbrellas of European style of manufacture, even when the material with which they are covered is cotton or alpaca.

—စောင့်, *n.* a satin shawl.

—ပေါ, *n.* a satin handkerchief.

—ပုဆိုး, *n.* a satin puhso or waistcloth.

ပဲ, 2, *n.* a playing card. [ထောင့်, a diamond ; ညှင်း, a club ; ၈၃, a heart ; ပူး, a spade.] [The following are a few gambling games played with cards, namely, (1) အပေါက် ၂၀။ (2) ထိုးမီး။ (3) လျင်တုံ။ (4) ဆင့်ငါး]။

—ကစား, —မိုက်, *v.* to play cards.

—ချိုး, *v.* to cut cards.

—စားပဲချေ, *adv.* gaining and losing by turns.

—ထေး, *v.* to mark cards with a view of cheating.

—မိုက်, *n.* a croupier at cards.

—မိုက်, *v.* to win at cards.

—ခွယ်, *v.* to have a run of luck at cards (?)

—ဖန်, *v.* to shuffle the cards ; လှည့်ဖန်ထိုး, to shuffle cards in the European style.

—ရှုံး, *v.* to lose at cards.

—ဝေ, *v.* to deal the cards.

—မိုင်း, *v.* a party playing at cards.

—ထွင်း, *v.* to introduce a card surreptitiously into a pack ; ပဲထွင်းပဲညှပ်ထပ်ကောင်းသည့်လူ။

ပဲ, 3, *v.* to go aside or away, to get out of the way [သင်္ချာမှပစ်၍ ထွားသည်] ရှောင်ရှား (see ဖယ်).

—ကြဉ်, *v.* avoid, shun [to eschew evil].

—ရှောင်, *v.* to avoid, shun.

—ထွား, *v.* to go away [either for business or from dissatisfaction] ; ရန်ကုန်မြို့ပြည်မြို့ထိုးပဲထွားသည်။ ခင်ဘူးမကောင်းသောသူများ ကို မပဲမကြဉ်ထွင်းရှောင်ထိုးရကုသောစွာခံရလိမ့်မည်, if you do not shun bad people, you will have to suffer much misery in the future.

ပေါ, 1, *n.* the boom of a boat sail (rare).

ပေါ, 2, *v.* to be swelled ; less than ခေါင်, to be bloated, သွတ် ; to buoy up the body as in swimming, ခေါင်၍ထွားသည်။ [ခေါင်ထွေးထွားသည်], to make one's self conspicuous, attract

notice [as a soldier defiantly offering himself as a mark to the enemy] ; ပမာမထားဘဲတပါးသောဝစ်သားလို့ကသေနတ်ဖြင့်ပစ်ဝေအောင်ကိုယ်ကိုမေ့ပြုသည်။ မျက်နှာမေ့ပြုသည်။ မေ့ပြု၍သွားသည်။

မေ့ရောင်, *v.* to be bloated and swelled ; ရှက်ဖြူမေ့ရေ။ ရွှေသင်္ဘောနှင့်မြင်ကြောအညာသို့ဆင့်လှယ်, they shall ascend the channel of the river in (golden) vessels with swelling sails, [said to be a prophecy foretelling the arrival of the British in the upper waters of the Irrawaddy].

မေ့မေ့ထီထီ, *adv.* in abundance, plentifully ; ခင်အားလို့ဆီခွာအစားအသောက်မေ့မေ့ထီထီထက်ရှိပါပေသည်။

ဖေါက် (frequently spelt ဘောက်, from ဖေါက်, *which see*), *v.* to make a hole in or through, perforate, to fire as with blank cartridge (though not necessarily so, သေနတ်ဖေါက် may mean that a musket or gun loaded with ball or shot is fired off to get rid of the charge), to fly off to another subject (in conversation), [to join intrusively in conversation, ဖေါက်၍ပြောသည်], to change, ferment ; (အရက်ဖေါက်။ ကစေခဲရည်ဖေါက်သည်) (*trans.*), slake as lime, (to cause to sprout), to castrate, applied to horses and some other animals (ငွေးငွေ့ဖေါက်), to change (*intrans.*) from good to bad, [to break one's faith ; သစ္စာပျက်, not abide by, as a decision, ဖြတ်စာကိုဖေါက် ; ထက်ဖက်စား ဖြတ်စာဖေါက်], to fall away, apostatize, သွေလွန်။ [to make a new road, ထင်းဖေါက်] ; to punch court stamps, တံဆိပ်ခေါင်း ဖေါက်သည် ; to break into a house or building, ဒိပ်ကိုဖေါက်။ ထိုက်ကိုဖေါက် ; သည်အုန်းသီးကိုဖေါက်ထိုက်ပါ, make a hole in this cocoanut ; (2) အကျဉ်းသွားများထောင်ကိုဖေါက်ဖြောင့်သည်, the prisoners broke jail and fled ; (3) သည်သူသစ္စာဖေါက်ထက်ထွန်းလို့မည်သူမျှမရှိသေးဘူး, as this person is so very much in the habit of breaking his word, not one person, even, respects him.

—ကျား, ဖြန်, —ထဲ (ဖေါက်ထဲဖေါက်ဖြန်။ ဖေါက်ဖြန်), *v.* when used with reference to a married woman, means that she has been guilty of adulterous intercourse ; သင်ကြီးရှိချက်နှင့် ဖေါက်ဖြန်သည့်မိန်းမ။ ရောဂါဖေါက်ဖြန်။ ထေဖေါက်ဖြန်။ —ထွန်, —ထွဲ, *v.* same, last but two definitions.

—ဖြည်, *n.* the threads that cross the warp in weaving the web.

—ခွဲ, *v.* to break as an earthen vessel ; အိုးကိုဖေါက်ခွဲသည်, to break open a box ; သစ်ထာကိုဖေါက်ခွဲသည်။

—ထွင်း, *v.* same as ဖေါက်, 1st def. ; to take the lead holdly and independently (commonly for the worse) ; ထိုင်များကို ထောက်ထက်ရိုက်ဖို့ဖြင့် ဖေါက်ထွင်းသည်, one makes holes in posts

with chisel and mallet ; ညီအစ်ကိုငါးယောက်ထဲမှာအထွေးဆုံးမေက်
ထွင်းသည်, amongst the five brothers, the youngest takes the
lead ; သည်ရွာမှာသည်သူထယောက်မေက်ထွင်း၍ ဆိုးသည်, in this vil-
lage this man takes the lead in being vicious.

မေက်ကား (ထောက်ကား), *v.* to exchange goods, trade ; ကူးသန်း၊ ကုန်
သွယ်။ ရောင်းဝယ်မေက်ကားခြင်း, *n.* traffic ; ရောင်းဝယ်မေက်ကား။ ခင်
ဘျားတို့ခေါင်းဖြူမြို့မှာတာမျှားမေက်ကားရောင်းဝယ်စားသောက်ကြသည်။

မေက်သည် (ထောက်သည်), *n.* a constant customer, whether for con-
sumption or export ; *comp.* ဝင်သည်။ ပင်တိုင်။

—ခံ, *v.* to buy as a regular wholesale purchaser.

—ချ၍ရောင်း (*pron.* ထောက်သည်ချ၍ရောင်း), *v.* to sell by wholesale.

—ထူ, *v.* same as မေက်သည်ခံ။

မေင် (*pron.* မောင်), *n.* a raft or float, a handsome boat for travel-
ling, a royal barge [ကုရိတ်မေင်ထောင်။ ဒသနူပမေင်ထောင်။ ခွါဒသနူပ
မေင်ထောင်။ ပညာနူပမေင်ထောင်], an accommodation boat, a yacht ;
မေင်, *v.* to construct a raft, *e.g.*, မျှောမေင်သည်။ သစ်မေင်သည်။
ဝါးမေင်သည်။

—ထေဉ်ဦးထိုး, —ထုဉ်, *v.* to make a temporary mosquito cur-
tain with a ထောင် or sail-cloth ; derives its origin from a
fancied resemblance to the prow of a royal barge.

—မျှ (*pron.* မေင်မျှ), *n.* a flying roofed ditto.

—ပျံဆံထိုး (*pron.* မေင်ပျံဆံထိုး), *n.* a woman's hair done up in a
certain way.

—ဖွဲ, *v.* to construct a raft, to collect and float down a river
as drift ; ခိုင်မေင်ဖွဲမျှောသည်။

မေင်မေင် (မြည်), *adv.* expressive of the sound which it imitates ;
စကားပြောလိုက်တာ မေင်နေနေ။ ခိုဗားတာ အတွင်းဝန် ဦးတုတ်ကေားထ
မေင်မေင်ပြောနိုင်သည်။

မေင်း, ၁, *v.* to rise as a blister (အရေမေင်း), a bubble, or as fer-
mented bread, to be bloated, inflated, blown up, as a
bladder.

—ဆိုး, —ခံ, —ခံဆိုး, *n.* a kind of large pot, called also နန်းနီဆိုး
because made at [the village of] နန်းနီ ; [also made at
ထက်သစ်ရပ် (ရွာ) close to Ava].

—ကြ, *v.* same.

—ပွပွ, —မေင်းပွပွ, *adv.* in a light, puffy state, as bread [swell-
ing out as clothes which are too largely made ; ဆင်္ချီမေင်း
ပွပွကြည့်လိုကောင်းတူး].

—သွတ်, *v.* to be bloated ; examples : သည်သူထက်မီးထောင်ထိုအရေ
ဒေမေင်းနေသည်, owing to this person having burnt his head,

the skin has risen in blisters ; (2) မီးအုံပျံ၍ နှိုင်းဝလို့မောင်းသည်၊
as the fire-balloon is full of hot air, it becomes inflated ;
(3) သည်ဝတ်စည်မောင်းကို၊ မောင်းအောင် မှုတ်လိုက်ပါ၊ blow out this
pig's bladder so that it may swell out.

မောင်း၊ 2, *n.* a cornice or facing [applied to the ornamental
work on the spires of pagodas above the သမိတ်မှောက်], a
hollow piece of brass, horn, or other substance used about
the headstall of an ox ; နွားမှာမောင်းဆွဲသည် or မောင်းကြိုးဆွဲ၊
n. the string for fastening the same (*sometimes* the မောင်း
is made of the dried fruit of the palmyra palm ; this ap-
pliance is far more used in Upper, than in Lower, Burma).

—ရစ်, —ထုံး, *n.* varieties of cornice ; *comp.* ထက်ရစ်။

မောင်းပင်, 3, *n.* a species of reed.

မောင်းကား, *n.* same, one kind of parrot ; ကျက်တူရွေးမောင်းကား။ ကြတ်
မောင်းကား။

မောင်းဝတ်, *a.* gray, applied to horses ; မောင်းဝတ်ခြောက်။ မောင်းဝတ်
မိန်း။ မောင်းဝတ်ဖြူ။ မောင်းဝတ်ခွ။

မေတ္တု (*pron.* မွတ်ထပ္ပ) (Pali), *n.* tangibility, အထွေ။ [“ For the
“nourishing of the body, or the production of the feeling
“that arises from the touch or contact, there must be a
“communication between the body and some substance
“or sensible object ; *pottabban* being the power of feeling or
“sensibility ; as when a garment is put on, the body is
“conscious of a sensation, either comfortable or unplea-
“sant, according to the material of which it is made.”—
M.B.]

မေတ္တုပာရုံ (မေတ္တုဓာရုံ) (*see* မေတ္တု and အာရုံ), *n.* tangibility felt.

မေ့, (*trans.*) *v.* to lighten, to make light, to minimise the magni-
tude of a criminal offence by suppressing evidence, or by
chicanery of some kind or another, *e.g.*, အမှုကိုမေ့မိရင်သည်။
အမှုကိုမေ့အစဉ်သည်။ [to state or represent less strongly
than the truth will bear, to *understate*, မေ့ခွာ]။

မေ့, *v.* to float by an effort ; *n.* a kind of cork-tree, the wood
of the same, a buoy (*pron.* မေ့ခွာမေ့ when used as a noun) ;
ထွေကိုမေ့နှင့်မေ့ထွတ်လိုက်ပါ (အုမေ့, pith ; အကာ, sapwood ; and
အနှစ်, the heartwood of a tree).

—အု, *n.* cork, the wood ; မေ့အုနှင့်မီးထွန်းသည်။

—ကပ်, *v.* to attach corks to, as to a net, *e.g.*, ငါးသထောက်ပိုက်
ကိုမေ့ထပ်သည်။

—ပန်း, *n.* an artificial flower, made of cork, offered at pago-
das ; worn by women.

မေ့ဝါး, *n.* two bamboos lashed on both sides of a boat to keep it stiff.

မေ့ထိုး, *n.* a kind of turban, small and narrow [generally of book muslin. The wearing of this kind of turban was compulsory to all who entered the palace at Mandalay; when worn, the top-knot and crown of the head were exposed, ခေါင်းပေါင်းမေ့ထိုးပေါင်းသည်].

မေ့, 1 (ထောင်) (from မေ့, to appear), *v.* to produce, bring to light; ထုတ် [to take out of the ground, exhume.—S.].

—ထုတ် (ထောင်ထုတ်), *v.* same [မေ့ထုတ် ပြောသည်, to disclose in conversation, to explain].

—မြှင့် (ထောင်မြှင့်), *v.* to discover, disclose (expose to view); မြှင့် မြှင့်ထားသည့် ရွှေငွေများကို မေ့သည်, he exhumes gold and silver buried in the ground; (2) သည်အမှုကို မေ့နိုင်ပါမည်သော, shall you be able to bring this matter to light? (3) အထုထိုင်မိတ် ၁၂ ပါး၏ သရုပ်ကို မေ့ထုတ်ထိုးပြောစမ်းပါ, try and explain the twelve modes of thought of (the law of) demerit.

မေ့, 2 (သေ့), *v.* to associate, keep company; not used singly; ပေါင်းမေ့။ ပေါင်းမတ် sometimes.

—ထွေ, *v.* same (infrequent); scarcely intelligible in colloquial.

—ရွှေ, *v.* to associate with familiarly and affectionately [to associate with one's equals or inferiors on terms of polite and considerate intimacy].

မို, 1, *v.* to be barren, without offspring or fruit; applied to (both males and) females and to trees; *comp.* မြှင့်, hence အမိုမိန်း မရှိသည်။ မိန်းမမို (see မြှင့်) ယောက်ျားမိုသည်။ ယောက်ျားမို။

မို, 2, *see under* သက်ထုံ။

မို, 3, *n.* a bellows.

—ထိုး, *v.* to blow the bellows.

—သူကြီး, *n.* a master blacksmith; မိုသူကြီးမင်း [ပန်းဝဲဆရာ is considered less elegant; ပန်းဝဲသူကြီး].

—ကြင်ထိုး, *v.* to use bellows at the funeral of a monarch, a pōngyi, or a chief queen.

မို, 4, *n.* a fire-place, hence အုတ်မို။ အိုးမို။ ဝေးမို (pron. ဝေမို), ပေါင်းမို (pron. ပေါင်းမို), မီးမို (pron. မီးမို).

မိုင်းမိုင်း, *a. or adv.* square built [applied to men (or women); ထု ခပ်မိုင်းမိုင်း။ မိန်းမခပ်မိုင်းမိုင်း].

မိုင်းခဲ (pron. မိုင်းခဲ), —မိုင်းမိုင်း (pron. မိုင်းမိုင်း); မိုင်းခဲထည်းသည်။ မိုင်းမိုင်းမိုင်းမိုင်းထည်းသည်။

ရိတ် (Pali ဗေဒ), *n.* fruit, grain, profit, attainment, reward ; အကျိုး, there are four paths, margga, an entrance into any of which secures either immediately, or more remotely, the attainment of nirwana. They are—(1) Sowán (သောတာပန်) ; (2) Sakrádágami (သကဒါဂမိ) ; (3) Anágámi (အနာဂမိ) ; (4) Arya (အရဟတ္တ) ; each path is divided into two grades—(1) the perception of the path, margga (မဂ္ဂေမဂ်) ; (2) its fruition or enjoyment, phala (ဖလဖိုလ်).

—ထေးတန်, *see* above.

ရို (from ရို, to be thrown into), *v.* to throw into or upon, to fill up partially or entirely, as a pit.

—မံ, *v.* ; *see* မံ။ အင်္ဂုလေယျံသညံ။ ထယ်ကန်စင်းကိုနှံ့နှင့်ဖို့မံသည်—(1) ဂေတွင်းထောင်းကိုဖြေကြီးနှင့်ဖို့မံသည်, he fills up the old well with earth ; (2) ကျောက်ပေါက်မာထူသည့်မိန်းမများ။ သနပ်ခါးဖို့နိုင်ထိုသာထောင်ထောင်ရှိသည်။

ရိုးခေါင်, *n.* the green barbet ; ရွှေရိုးခေါင်ထောင်ထိုက်။

ရိုးရိုးပါးရား (ရိုးရိုးပါးလျား), *adv.* dishevelledly, loosely, disorderly ; စိတ်ပူလွန်းထိုက်ပင်ရိုးရိုးပါးရားနှင့်နေသတ်သည်။

ရိုးရိုးဖွားရား (ရိုးရိုးဖွားလျား), *adv.* same.

ဖျက်, *v.* to destroy [to oppose, seek to turn another from a contemplated course, to counteract], to take down as a scaffolding or house, to take to pieces as a travelling table or bed, to cut up as an ox, sheep, &c.

—ဆီး, *v.* same, 1st def. ; ဦးပြောင်းကသွီးမမင်းသွယ်ကို။ ဦးရွှေထွန်းသားမောင်စံငြိမ်းထိမ်းမြန်းမည်ပြုမံ။ ဦးစဉ်းထဲကဝင်ဖျက်ထိုအကြောင်းမပါဖြစ်ပါ။

ဖျင်, 1, *n.* cotton cloth made by the Burmese (ရလျာတသတ်။ ဖျင်ထဝက် in allusion to the niggardly way in which Chulias clothe themselves).

ဖျင်, 2, *v.* to be much, abundant (obsolete) ; hence ထဖျင်ဖျင်, *adv.* hard, applied to rain ; မိုဟ်းထဖျင်ဖျင်ကျသည်။

ဖျင်, 3, *v.* to clear, disencumber, disentangle [as a snarl of thread, ခြည်ခင်ဖျင်သည်], to separate parties in a quarrel ; ရန်ငြိမ်းအောင်ဖျင်သည်။ သည်ထူ ၂ ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်။ ဖျင်ထိုက်ပါ, these two men are quarrelling, please separate them.

ဖျင်လူးကဝား, *v.* to raffle ; *see* ထည်ကဝား။

ဖျင်း, 1, *v.* to be unsubstantial, empty, void, useless, good for nothing, အနှစ်သက် ; *comp.* သွန်မင်းအစေဖျင်းသည့်ထူထဲ။

—ဌေဌ်, *v.* same.

—သောင်း, *v.* to be unproductive, barren, impotent, as a tree, plant ; most frequently applied to the rice plant ; စပါးဖျင်း

သေသင်းသည်။ သားသွီးပျင်းသေသင်းသည်။ (*i.e.*, never live to maturity).

ပျင်း, ၂, *v.* to hew off (useless parts); အကြမ်းရှေ့။

—ရှေ့, *v.* same; ကျန်တော်အိမ်တိုင်များကို အချောအပြီးမရှေ့ရပါသေး။ အကြမ်းပျင်းထားရပါသေးသည်။

ပျစ်, *v.* to rub between the thumb and fingers [to squeeze between the thumb and fingers]; သံပုရာသီးအရည်ပျစ်သည်, to compress the throat, *i.e.* (with the fingers and thumb) (throttle); ထည်ပင်းကျိပျစ် (သတ်) သည်။

ပျဉ်းဆိုး, ၁, *n.* a large open-mouthed pot used for cooking (ပေါင်းပီးပျဉ်း).

ပျဉ်း, ၂, *n.* an enlargement of the abdomen from dropsy or other cause; ဝေဖျဉ်း (နာ), tympanitis (flatulent distention of the belly); ရေပျဉ်း (နာ), *n.* the dropsy; သွေးပျဉ်း, a kind of dropsy (arising from amenorrhœa—absence or stoppage of the menstrual discharge).

—စွဲ, *v.* to suffer from any of such enlargements of the abdomen.

ပျဉ်းပျဉ်း, *adv.* with irregular, violent starts of heat; အကြောက်ကြိမ်နှင့် ရိတ်ထိုး ပျဉ်းပျဉ်း ပျဉ်းပျဉ်း ရှိသည်။ ထက်ထိအပူထောင်ထိုး ပျဉ်းပျဉ်းပျဉ်းပျဉ်းရှိသည်; *see* စင်ပျဉ်းပျဉ်း။

ပျန်, ၁, *v.* to part (enemies).

—ဖြေ (*pron.* ဖြန်ဖြေ), *v.* to reconcile (enemies)—(၁) မောင်ထွန်းနှင့် မောင်ဂေါ်ရာ ရန်ဖြစ်နေကြသည်။ ပျန်လိုက်ပါ, Maung Tùn and Maung Gaway are quarreling, please part them; (၂) သည်သူ ၂ ယောက် တရားမဖြစ်အောင် ပျန်ဖြေလိုက်ပါ, reconcile these two persons in order that they may not go to law.

ပျန် (ပင်), ၂, *n.* a kind of plant; * * * it has a bulbous root sometimes cooked for food.

ပျဗ (ဖြဲဖြဲ), *adv.* quickly; ထျင်ထျင်။ [ဦးညာပျဗ။ ထူလာကြသည်, came to the assistance all together and quickly] [slightly, as in ပျဗချိုသည်, a little sweet], less sweet than အချို; ပျက်သိသိ ရှိသည် usually only used as a prefix to verbs of sweetness.

ပျံ, *n.* an otter.

—ကတီး, *n.* a beaver.

—ဝါးသလို, *adv.* greedily, voraciously, like an otter; ပျံဝါးသည် ထိုဝါးသည်။ ပျံဝါးသည်ထိုကားပြောသည်။

ပျံ့ပျံ့, *adv.* an intensive to words of chewing [also applied to speech; ထပျံ့ပျံ့ကားပြော not in such general use as ထခေါင်ခေါင်ကားပြော].

ဖျာ, *n.* a mat.

——ဝင်း, —ဖြန့်, *v.* to spread out a mat.

——ရက်, *v.* to weave a mat.

——ထိပ်, *v.* to roll up a mat [a rolled-up mat, or roll of mats].

ဖျား, *v.* to be in a fever.

——နာ, *v.* same; [*n.* a fever]. ဖျာနာရောဂါ။

——နာစွဲ, —နာမိ, *v.* to catch a fever, as the jungle fever.

ဖျူး (ဖြူး), 1, *v.* to sprinkle, scatter in fine particles; သရဝန်မရောက်မချင်း သည်အလောင်းကို ကျောက်မီးထွေး မှုန့်နှင့်ဖျူး (ဖြူး) ထားလိုက်ပါ, sprinkle this body with charcoal-powder till the Civil Surgeon arrives; ထေထဖျူးဖျူးလာသည်, to come in puffs as the wind; ငင်းပြင်မည်သည့်နှစ်။ ထ။ ရာသီဥတုမဆိုမှပြင်းအိုက်ခြင်းမရှိ။ ထေထဖျူးဖျူးနှင့်ကြည်နူး နှင်ထန်းပွယ်ပင်ထက်ကမ်းနားတည်သောမြို့ဖြစ်ပါသည်။

ဖျူး (ဖြူး), 2, *v.* to be high and slender; သည်ကွန်းပင်ရှောလိုက်သည် မှာဖျူးနေရော့။

——သွန်း, *v.* same (rare).

ဖျောက် (from ဖျောက်, to disappear), *v.* to make lost, to obliterate, destroy (to cause to disappear as evidence, to burke a case, သက်သေဖျောက်ဖျက်သည်); ပူမိတ်ကိုဖျောက်လိုက်ပါအမိရယ်။ မောင်ချစ်ထွေးဖြန့်လာမည်ပေါ့။

——ဖျက်, —ဖြင်, —ဖျည်း (rare).

——ဖြေ, *v.* same; တရားခံမြတ် မိမိမိန်းမကိုထားနှင့် ခုတ်ပြီးသည့်နောက်။ အထောင်းကိုဖျောက်ပြစ်သည်။ ခင်ကျားခေါ်သဖျောက်ဖြေပါ။ ကျွန်တော်ထွန်သည့် အချက်ထချက်မျှမရှိပါ, pacify yourself, sir; there is not a single instance in which I have transgressed.

ဖျောင်း, 1 (from ဖျောင်း, to be limber), *v.* to make limber, yielding. Der. ဣင်းဖျောင်း။

——ဖျ, *v.* to persuade, be persuasive; ဖြားထောင်း။ ချော့မော့။ အထေထေကိုဖျောင်းဖျစ်ပြောပါ, coax father in speaking to him; ကျွန်တော်ဆားကလေးကို ရိုက်ထိုးမတော်ပါ။ ဖျောင်းဖျဆုပ္ပပါ ဆရာကြီးဝင်ကျား, it is not advisable to beat my young son, correct him by being persuasive, great teacher.

ဖျော့, *v.* to be pale, faded, deficient in colour; to look sickly, anæmic [the English colloquial expression to have a “washed out” appearance exactly gives, perhaps, the meaning of ဖျော့]; သည်ပုဆိုးဝတ်သည်မှာ၁၅ရက်တည်းတဲရှိပါသေးသည်အရောင်ဖျော့လန်ပြီ။

——တော့တော့, *adv.* in a faded manner, sickly; ဦးထောင်အာ မှိုင်းထုံးကြီးမြို့ကဖြန်ရောက်ကတည်းကဆင်းဖျော့တော့တော့ရှိသည်, ever since U Htaw A has arrived from the city of Mhainglóngyi, his appearance has been sickly.

မြင့်, a corruption of မြင့်သွဉ်း, much used in colloquial, e.g., သူ့ကို
သွေးမြင့်နာနာကြီးဆိုလို့ကပ်ပ်ကျွန်းမသေကသေးချစ်သဖြင့်သည်ကဲ့သို့သ
နဲ့ပါနဲ့ဗု။

မြတ်, *n. affix*, instrumentive, by, by means of ; အားဖြင့်ထားမြတ်ခတ် ဆည်။ ထို့ပြင် ထိုးသည်။ အထွတ်ဖြင့်။ ပုဆိန်ထားမဝသဖြင့်ဆောင်ထားလေ၏။

မြတ်, *1, v.* to be, exist, have existence, to be, indicative of some quality, to become ; to take effect, be practicable, and in this sense frequently used as a qualifying verbal affix, *e.g.*, ထည်ကနေ့ဝသရေးဖြစ်သူ, it is not practicable to write letters today ; to possess capacity for doing anything (ထက်ထွားအတတ်မှာထက်မြတ်သည့်သူ) ; ထက်မြတ်သည့်သူ, a very capable man, a man who is "up to the mark" ; မြတ် is often omitted in conversation, *e.g.*, ထက်သူထာပိန်မည်ထံ for ထက်သူ မြတ်ပါလိမ့်မည်ထံ။ ထက်သူပါပါလိမ့်မည်ထံ။ ထက်သူပါမြတ်ပါလိမ့်မည်ထံ။ မြတ်မှ မြတ်ရသေချင်း။ မြတ်မှမြတ်ရပေလေနော်။ ကျွန်မသို့မိမိအာမြတ်သထံမပြောတတ်ပါ ထူး။ ။ ခင်ကျားသူမေတ္တာမရှိသော်လည်း။ သာမြတ်သထံ။ မြတ်လိုရာမြတ်ပထေစေ သည်နေရာကငါမရွှေ့ဘူး, "let happen what may, I do not stir from this place."

—ကထတ်ဆန်း, *adv.* not well done ; မြတ်ကထတ်ဆန်းကြံသည်။ မြတ်က ထတ်ဆန်းပြောသည်။ မြတ်ကထတ်ဆန်းလုပ်သည်။

—ထွန်း, *v.* (to result, become prominent) ; see အထူးကျေးဇူးမြတ် ထွန်းလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။

—ပုံမြတ်, *n.* the manner or way of any one or anything being, behaving, happening, or occurring.

—ပွား, *v.* (to be enlarged, augmented, မီးပွားမြတ်ပွား), to spread (ရန်မြတ် ပွားသည်), to happen, occur, *e.g.*, မည်သည့် နေ့ရက် မြတ် ပွားသည်။ ။ မည်သည့်အရပ်ဒေသတွင် အမှုမြတ်ပွားပါသည်။ ။ မြတ်ပွားသည့် အမှုဟန်လက္ခဏာရှိသည်, there is a likelihood (*lit.* an appearance) of this case occurring.

—ဖွားစေ, *v.* to beget ; သန္ဓေပေး not much used.

—မြောက်, *v.* to be attained, accomplished (မြတ်မြောက်အောင်ကြံ, to be consummated, as a scheme, business, &c.) ; ကြံစဉ်မြတ်မြောက်အောင်ကြံထတ်သည်, should he have commenced, so to speak, to form a scheme, he is in the habit of carrying it through.

—ရထတ်ဆန်း, see မြတ် ကထတ်ဆန်း။

—ရလေချင်း, —လေချင်း, *int.* ah, alas !

မြတ်, 2 (ဖျတ်), *v.* to sputter, crackle, snap, crepitate.

—မြတ် (ဖျတ်ဖျတ်), *adv.* expressive of the noise of crepitation (hence သစ်ပင်ထဲမြတ်မြတ်မြည်မြည်ထွန်းသည်) ; hence ထမြတ်ထောက်ထောက်, sput- teringly (in speech) ; အမေမှသည်။ ဆည်ရထားကိုထမြတ် ထောက် ထောက်ပြောပါစွင့်ရှင်း။

မြတ်, *v.* ; see မြေ, 1st def.

မြည်း (frequently *pron.* မြေး), *v.* to be slow, gradual, moderate, gentle, easy, pleasant, *hence* ထမြည်းမြည်း, *adv.* in a slow, gradual manner, [by-and-by]; မြည်းမြည်းထွားပါ, go slowly.

—ထွင်း, *v.* same; မြည်းထွင်းသက်သာ။ မြည်းထွင်းသာသာ (infrequent); မြည်းထွင်းသက်သာကြိုချန်မထေပ်ပါ။ ခပ်မြန်မြန်ကြိမ်ထေပ်မည်။

—မြည်းနှေးနှေး, *adv.* gently, moderately.

—မြိုး, *v.* same; မြည်းမြိုးသံဖြင့်။ မဆန်အာဏာ။ ထင်တကာထိုး (very infrequent).

မြည်းဝပ်ဝပ် (*pron.* ဖြစ်ဝပ်), *adv.* with a look or smile of disregard [မြည်းဝပ်ဝပ်ရယ်, (smirkingly) သည်သူမျက်နှာမြည်းဝပ်ဝပ်နှင့်].

မြည်းထည်းထည်း (*pron.* ဖြစ်ထဲ), *adv.* same [သည်သူမြည်းထည်းထည်းနှင့် ထယ်မုန်းစရာကောင်းသည်].

မြည့်, *v.* to fill, make full, complete; မြည့်စေ, to replenish, recruit; (to recover one's strength, အားဖြည့်သည်), to consign (as a criminal to some department of labour); မိမိအားဥပဒေဌာနသို့ဖြည့်သည်။ သာသနာအမှု၌ ဆိုးဝွမ်းသောသူများကို ဘုရားသို့ဖြည့်သည်။ သူပုန်များကို ထုခိုင်းသို့ဖြည့်သည်။ ကျီတော်သို့ဖြည့်သည်။

—စွက်, *v.* to supply a deficiency; သည်ကုသိုသ်ကို အထမြောက်အောင် ကြံပါ။ မသောက်သမျှ ညွှန်ထေပ်ကုညီ မြည့်စွက်ပါ။

—စွမ်း, *v.* to discharge, fulfil, to gratify [as a passion]; သူအလို ကိုဖြည့်စွမ်းနိုင်မှ သုမေတ္တာရှိသည်။ သည်ဆေးကို သောက်လျှင် အားအပ်ဖြည့်စွမ်းနိုင်သည်။

—ထင်း, *v.* to be full and firm as the flesh; အားအပ်ဖြည့်ထင်းသည်။ မြည့်ထင်းမှီရီ။

ဖြတ်, *v.* to cut in two (to sever), to break off, put a stop to, decide, *intrans.*; ဖြတ်—သည်အမှုကို ဖြတ်ပါဝင်ချား။ စကားရှေ့နှင့် သေဖြတ်ပါ။ သည်အိမ်သွားပါနှင့် လေဖြတ်နေပါ။

—ဝာ, *n.* a decision in writing, *see* ထွက်ဝာ။ ဖြတ်ဝာဖောက်, to break one's faith after eating ထက်ဖက်။

—ဆောက်, *n.* a broad, flat chisel.

—ထန်းဖြတ်ဝာ, *n.* a written decision in law.

—ထုံး, *n.* a precedent in law (ထုဥပဒေဌာနသို့ဆွဲခြင်းဖြတ်ထုံး, the decisions of Princess Thudammasari), a selection of precedents from common and statute law; *comp.* ထုံးထောင်း (common law?) and ဥပဒေ (statute law).

—ထင်း, *n.* a short-cut, a road which crosses another.

—ထတ်, *v.* same as ဖြတ်, implying censure, (to cut away as a thicket, to get through, ခုတ်ထွင်).

ခြံ, ၂ (ဖျံ), *v.* to cross a path, river, to intersect.

ခြံ, ၂ (ဖျံ), *v.* to be quick (in speech), fluent; ဗကား ပြောခြံတ်
 ယဉ် (to be incisive in style of conversation).

—ခြံ, *adv.* quickly, rapidly; ထိုသူထာဝံ့ခြံတ်ခြံတ်ထာသည်။ ထာအ
 ကြောင်းရှိထိမှန်း။

—ခြံသုး (from သုး, to roll from side to side), *v.* to toss from
 side to side from pain or heat; to be impatient to obtain an
 object of love or desire (သူထိုချင်မိချင် ခြံခြံသုးလို့) ခြံခြံသုး
 ဆောင်ကြိုက်သည်။ ခြံခြံသုးဆောင်ကမ်းသည်။

—ဆံ, *v.* to be fluent in speech, also implying knowledge and
 good sense; သားဆယ်ဆယ်ကြီးထက်ကလေးခြံသတ်သို့ဒဲသများသာမီ
 ချစ်သည်။ ချစ်သံထင်သည်, as the younger son is more fluent than
 the elder, I think his parents are fonder of him.

ခြံ, *v.* to spread out, expand (to spread its wings as a bird,
 ငှက်ခါးထောင် ခြံသွေ့ထိုးဝန်းချိန်အထိ) ခြံ, *neut.* ခြံ, to step,
 extend the foot (highly honorific); ခြေတင်ခြံ။ ရှေ့စက်ထောင်ခြံ
 ယဉ် (applied to monarchs).

—ကြံ, *v.* to extend and raise the foot (in ordinary parlance
 to walk), ဗဝါးခြေသန် ခြံကြံဘက်မှမည့်အကြောင်း ထွေကပ်ပါသည် (as
 a layman inviting a pōngyi to come to his house), ဒေသစာ
 ခြံခြံကြံတင်သည်။

—ကြံ, *v.* to scatter, spread abroad; ဗန်းမွေ့အုတ်ကြံသည်။ ခုတ္တိထ
 သတ္တဝါများထိုကြံကြံပေးကမ်းသည်။

—ခင်း, *v.* to spread out, expand as a mat or cloth; ဖျာခြံခင်း။
 အဝတ်ခြံခင်း, to lay down straw for horses and cattle; မြင်း
 ဆိပ်အုတ်အောက်ကကောက်ခင်းထိုခြံခင်းသည်။

—ချီ, *v.*; see ခြံ, 2nd def., and ချီ။

—မြီ (မြီချီ), *v.*; see the parts, သည်မြေကြီးပုံခြံခန့်စေ့နှင့်မြီမြီ ထား
 ထိုက်ပါ။

—မြီး, *v.*; see the parts; ကျွန်ထောင်မွေးများထို ထခြားထုများထံမြီးမြီးထား
 သည်။ သီးသည်းခြံခရသေးပါ; also used in the same sense as
 ခြံကြံ။

—မြန်း, *v.* same as ခြံ, last sense; ရှင်အုတ်များမြို့ရွာများထိုမြန်းမြန်းခြံ
 ကြံဘော်သည်, also applied to Buddhs; မြတ်စွာဘုရားကမ္ဘာ
 ဝတ်ပြည်မှ။ ခုတ်မြည်ထိုဒေသစာမြီမြီမြန်းဘော်သည်။

မြန်း, ၁ (ဖျန်း), *v.* to sprinkle, scatter (a liquid); နံ့သာရေမြန်းသည်။
 ရေမွှေးမြန်းသည်။ သနပ်ခါးရည်မြန်းသည်။ ရန်ကုန်မြို့မှသင်းမြောက်မြို့ထံသို့
 ရေမြန်းထွင်းနှင့်ရေမြန်းသည်။

မြန်း, ၂ (ဖျန်း), *v.* to flush through the body, as blood, air, or
 horripilation; ကြက်သီးမြန်း။ မွေ့ယောက်နှင့်ပွားကန်ဆွေ့သို့ကြက်သီးမြန်း

ဖြန်းခဲ (*freq. p. 10n.* ဖြန်းခဲ), *adv.* expressive of the noise which it imitates made suddenly; ထူထောင်စကားပြောမတည့်စွာဖြန်းခဲထသတ်သည်။ ဖြန်းခဲလည်းလည်းအခန်းထဲကဖြန်းခဲကြားသည်။ အထိထကြည့်လိုက်စမ်း။

ဖြန်းဖြန်း (*pron.* ဖြန်းဖြန်း), *adv.* expressive of the noise which it imitates; ဖြန်းဖြန်းဖြန်းဖြန်းကြားသည်။ ရေချိုးလိုက်သည်မှာထဖြန်းဖြန်းနှင့်။ မီးသတိဝံ့ဝက်ကိုအဝေး ကဖြန်းဖြန်းဖြန်းဖြန်းကြားသည်။

ဖြန်းဖြန်းချဉ်း, — ရှိ, *v.* to be moderately sour, subacid [ဆည်ဖြန်းဖြန်း is more commonly used] ; ကနဦးသီးမင်းထွတ်သီး။ ဖြန်းဖြန်းချဉ်းသည်, or ဖြန်းဖြန်းရှိသည်။

၆၊ ၇. to be affected, moved, shaken, changed, ruffled, discomposed ; used in the negative only with reference to disregard of another's animosity, dislike ; ခင်ဆွေးသင့်လိုပြောပါသော်လည်း ငါမမြဲတပါဘူး, though you address me thus, I am not disconcerted ; (2) သင့်လောက်ရန်ဆုမြဲလောက်သင့်မထင်ဘူး။

၆၆, ၁, *n.* a porcupine (*Hystrix cristata*) [ရှေးမြို့ထောင့်စိုးပုံသလိုတဲ့၊
said of persons who fear to encounter danger].

—ဆး (pron. ဖဲဆး), *n.* a porcupine quill.

၆, ၃, *v.* to be white, (with words of mind) to be pleased with, kindly disposed ; opposed to ၆။

—စင်, *v.* to be white, clean, pure, စင်ကြယ်သန့်ရှင်း; (2) ထင်
သဘောဖြူစင်သည့်လူ, a person of very guileless disposition.

—ဆွတ်, *v.* to be very white, snow white; used adverbially in colloquial; ဖြူဆွတ်ဆွတ်။ ဖြူဆွေးဆွေး။ ဖြူလွလွ။ ဖြူဆွတ်သောအဖွေ ဖြင့်။ ပြည်ပေး၍မျှမရထိုက်သောဆင်ဖြူရတနာ။

—ဖတ်ပြုရေင်, *v.* to be sallow in countenance; ဆည်ထူများပြီးကာ
ကလေးရှိမုက်နာပြုဖတ်ပြုရေင်ရှိသည်။

—*အ*, *v.* to be tall, slender, and fair ; usually used adverbially ;
 (only applied to human beings, *အလှူ*).

မြစ်မြစ်, *n.* a kind of grass.

ဖြေ (from ဖြေ, to be unloosed), *v.* to untie, loose, unroll, unfold, to answer (a question), to guess (a riddle, စကားသဖြေ), opposed to ခေး, to enquire ; [to appease as the mind, စိတ်ကိုဖြေသည် ; to drive away ennui, အပျင်းကိုဖြေသည် ; to settle (a difficulty or dispute) ; အမှုဖြေအောင်ဖြေသည်။ သင့်ပုစ္ဆာကို ဖြေပါ, answer this question, please ; ကွန်စော်စိတ်အထွန်ပုပါသည်။ ဖြေဆိုသောနေ့ရပါသည်။မခေါ်။

—ဆဉ်, *v.* to refute (infrequent) ; [အထွန်ထရာ ဖွမ်းထွတ်သည်။ ဖြေ
ဆည်ထိုးခေါ်ဆိုလျှား] ; (to quiet as the mind).

ဖြေဖျက်, *see* the parts ; chiefly used with reference to soldiers or rebels laying waste towns, villages, and levelling them to the ground ; ဖြိုဖျက် is a stronger expression.

—ဖျန်, *v.* to settle (a quarrel).

—ဖျောက်, —ဖျေ့, *v.* ; *see* the parts.

—ရှင်း, *v.* (to cleanse away, pardon).

—ထွတ်, *v.* (to forgive freely), [to loose horses and domestic cattle, generally after being confined and tied up ; မြင်းကို ဖြေထွတ်သည်].

ဖြဲ (from ဖြဲ, to gape), *v.* to open, pull open, make gape, သွားဖြဲ။

ဖြော, *v.* to parboil ; ရေခွေးဖြောသည်။ ကြက်များကိုရေခွေးဖြော၍အမွေးနုတ်သည်။

ဖြောဖြော, *adv.* freely, plentifully ; ရေဖြောဖြောကျသည်။ ဝမ်းဖြောဖြောသွားသည်။

ဖြောက် (ဖျောက်), *v.* to scratch to prevent itching ; ကျောက်ထိဆိတ်ဖြောက်ထိုက်ပါ။

ဖြောက်ဆိတ် (ဖျောက်ဆိတ်), *n.* the Pleiades or seven stars ; ကြွတ္တိကာ, a kind of tree [*see* ဖျောက်ဆိတ်.—S.] ; ထမိုင်းထုံးဖြောက်ဆိတ်ချည်းဘဲ, “The whole firmament is nothing else but the Pleiades,” an expression made use of when there is not much to pick and choose, with a view to censure, or punishment, between one person and a number of others.

ဖြောက်ဖြောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates ; ကျည်စေ့သစ်ပင်ပေါ်မှာဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ကျသည်။ မိုင်းဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ရွာသည်။

ဖြောင့်, *v.* to be straight, to make straight ; *when applied to the mind*, to be upright, to be true in aim ; လက်ဖြောင့်။ သည်လမ်းမဖြောင့်ဘူး။ ကောက်ကောက်ကွေးကွေးရှိသည်, this road is not straight, it is circuitous ; (2) ထယ်သည်မဆိုး လက်ဖြောင့်သည်။ ပစ်ထိုင်းထိသည်။

—ဝင်း, *v.* to be upright, to be straight (as a road), to lie straight across a road as a serpent, မြွေကြီးလမ်းမှာကန်လန်ဖြောင့်ဝင်းနေသည်။

—ထန်း, *v.* to be straight (applied also to the mind) ; ထုံထေးတူးမြောင်း ထယ်ဖြောင့်ထန်းသည်။ မိတ်နှစ်ထုံး ဖြောင့်ထန်းသည်။ အထိမ်အကောက်မရှိပါ။

—မတ်, *v.* to be upright, honest, ရှိ ; အမိုးရအထုပ်ကိုဖြောင့်မတ်စွာထုပ်သည့်အထွက် မိမိအထက်ထူကြီးများ အထွန်ထုံကြည်သည်။ အင်္ဂလိပ်စပ်သည်များလမ်းရှောက်သည့်အခါ ထိုက်ကာယဖြောင့်မတ်စွာရပ်၍ လမ်းရှောက်သည် or ဖြောင့်မတ်စွာထား၍။

ဖြောင့်သား, *v.* same as ဖြောင့်။

ဖြော်ဖြော် (ဖျော်ဖျော်), *adv.* intensive; ဆေးကိုပျားရည်နှင့်ဖြော်ဖြော်ကြီး ထည့်သောက်ပါ။ အင်္ဂလိပ်ကျွန်းကော်ရည် ဖြော်ဖြော်ကြီး ထည့်လိုသောက်ပါ၊

ဖြဲ (from ဖြဲ, to fall to pieces), *v.* to break down (*trans.*), demolish, to correct chronology or calendar (ထိန်းဖြဲ၊ ကောဇာဖြဲ၊ ဖြဲထွန်းဖြဲ၊ သက္ကရာဇ်ဖြဲ၊ သာသနာဖြဲ), to aim at (a hole), as in throwing for the first chance at play, ထွင်းဖြဲ။

—ဖျက်, *v.* to overthrow, to demolish, annihilate, to raze to the ground; သည်ရေတွင်းကိုလင်းနှင့်နီးလှသည်ဖြစ်လျက်ပါ, this well is very close to the road, demolish it; ရှင်မဟောသတာ ခဝ ခေါ်ထောင်သော ဝဏ္ဏသီဟိုဠ်ကို ထင်ထင်ထင်ထင် ထွက်ပြေးအောင်ဖြဲဖျက်နိုင်သည်, the lord Mahawthata was able to overthrow an army of soldiers 18 kawbanis strong, so as to make them instantly flee away; ပန်းတိမ်းမင်းသား ပုန်ကန်သည်အတွက်။ မင်းထုံးရှင်ထုရင်က ရတနာထိပ်မြို့ကို ဖြဲဖျက်သည်, owing to the Fading Prince rebelling, King Mindôn razed to the ground the city of Yatanatheinga (Shwebo).

ဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူ (often *pron.* ဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူ), *adv.* with a crushing or rumbling noise; ဗိုင်းကြိုးများ ကြိုးတစ်သည့်အခါ ဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူညံ့ညံ့ သာနေရော့ဒေ။ ရန်ကုန်မြို့ကြီးမှာလူသေတိုင်းထီးသိပ္ပတ်သံဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူနေ ကိုင်းမစ်ကူး။

ဖွတ်, *v.* to hide, secret, conceal, *see* ၄၇။ [ကြောင်လက်သည်းဖွတ်ကြံ တတ်သည်]; in writings ၄၇ is used; ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်သိထားပါ ထိခိုက်သည်။ ခင်ဆွားရွာမှာသူနိုးဖွတ်ထားသည်ကြားသည်။ ဖော်ပေးရမည်, I hear, sir, that you are secreting a thief in your village; you must give him up (*lit.* you must produce him).

ဖွင့် (from ဖွင့်, to be open), *v.* to open; တံခါးဖွင့်။ ဖျက်မိဖွင့်။ လူပုံခပ်ဖွင့်ဖွင့်။

—ထွတ်, *v.* to open and expose to view, with ပြော to speak out (loud); ဖွင့်ထွတ်ပြော။ စကားထိုးထိုးမပြောနှင့်ကျယ်ကျယ်ဖွင့်ထွတ်ပြောပါ။ အဝတ်အစားကိုဖွင့်ထွတ်ပြသည်။ မယ်တော်ဝင်းမှ။ မျှေးသန်းမရှိ။ မပြီမတင် ဝင်ကြယ် သန်ရှင်းစွာ ဖျက်မိတော်ကိုဖွင့်လျက် ဖွားထောင်မှု၏, and he was born from his mother's womb with his eyes open, pure and undefiled, without there being any impurity (*lit.* secundines) adhering to him.

ဖွတ်, *n.* a species of guana (the water lizard). The Burmese consider it very unlucky if this reptile comes up into a house, and that its arrival is a sure omen of poverty and misery, hence the saying ဖွတ်တက် သည်ထက် ခွဲသေးသည် (*i.e.*, ဖွတ်တက်ခံရသည်ထက် ခွဲသေးသည်), in describing a very poor person; in describing an absent-minded person the Burmese say ဖွတ်မေ့ထိပ်မေ့နေထည်ထည်လူ [ဖွတ်ကျွေးထိပ်ကျွေး, in the

way of a water lizard, or turtle, falling precipitously into the water ; applied to persons doing anything in a headlong, heedless manner].

ဖွယ် ဂြီးကျွပ်, —ကြား, —ညှင်း, —ခွဲ။

—မိကျောင်း, *n.* the monitor crocodile, *M.* [ဖွတ်မိကျောင်းဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းသာ, *see* မိကျောင်း].

—မိနီ, *n.* a species of aquatic varan or monitor lizard said to have a red head, *M.*

ဖွပ်စေ့နာ, *n.* a disease affecting the nose.

—ခွဲ, *v.* to be affected with such disease ; ဖွပ်စေ့နာလိုက်သည်။ ဖွပ်စေ့နာ။ ဖွပ်စေ့ခြောက်။ ဖွပ်စေ့။

ဖွပ်, *v.* to cleanse, make clean, စင်စေ။ သန့်ရှင်းစေ, to clean rice by pounding (သန့်ဖွပ်) or cloths by beating (အဝတ်ဖွပ်), to cleanse honey from bees (ဖျားဖွပ်) or ants from the *débris* of their nests ; ခါချဉ်ဖွပ်။ ထမင်းအိုး ယင်းအိုးဝေတာသည့်အခါ ထောင်းခန့်ဖွပ်သည်။

—ဆောင့်, *v.* to wash clothes by beating.

—လျှော်, *v.* (to wash clothes by scrubbing) ; *see* the parts.

ဖွယ်, 1, *n.* Shan silver money ; ဖွယ်ငွေ။

ဖွယ်, 2 (ဆွယ်), *v.* to be meet, suitable, fit, proper, comely, desirable, *hence* အဖွယ် (frequently written စားကောင်းသောကံဖွယ်အပင်).

—ရာ (ဆွယ်ရာ), *v.* same ; ချပ်ဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။ ယုံဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ (most common) ; တော်လျော် လျောက်ပတ်။ ဖွယ်ရာသိုက်မြိုက် [applied to the nice arrangement of a house and its appurtenances, to the comeliness of appearance, richness of apparel of women (*or* men), and to well-arranged language] ; ပေါ်ထွန်းစွာမင်းသည်လည်း။ အထုံးစံပြဖွယ်ကိစ္စတို့ကိုဖြုတ်။ မြို့ကိုဆိမ်းယူပြီးလျှင်။ မိမိထားပြည်၌ ထီးနန်းမိုးစံထေဇ်, and King Pawlazanekka, having performed all the duties necessary to be done, and having taken possession of the kingdom of Mihtila, enjoyed the sovereignty of it ; ခင်ဘုရားအကြံထုတ်ပြီးဆိုလျှင်။ ဖွယ်ရာမရာ ကိုမစဉ်းစားတတ်ဘူး။ အရပ်ဒေသနေခေတ်ချင့်ဖွယ်တယ်ရှိသည်။ အနေထိုင်အဝတ်အစားဆိမ်းမှုစွဲ။ အဆန်ဖွယ်ရာသိုက်မြိုက်သည်, this person's way of living, his wearing apparel, and everything, beginning from his house, are appropriate and well-appointed.

ဖွယ်, 3, *v.* to be inadhesive (to be devoid of natural richness) ; အင်္ဂုဏ်ထန်းလျက် ကျွဲကောင်နည်းလို ဖွယ်နေသည်။ မစေး။ အရသာဖွယ်သည်။ အနီးထီးသန်စားလိုဆိမ်းဖွယ်နေသည်။ သည်မုန့်ဖွယ်တယ်ကြီးနေသည်။

ဖွယ်, 4, *int.* expressive of dislike, disgust (pish!) ; သည်ထူကိုမြင် ချဉ်ထယ်ရှုံ့စရာကောင်းသည်ဖွယ်။ the Burmese usually spit when

making use of this and the other interjection (expressive of disgust), ထို့ ဖီ၊ ဖွယ်၊ ဖန့်၊ ရွံ့စရာ၊ ဖန့်ရွံ့စရာကောင်းသည့်အကောင်ကလေး။

နွံ, *v.* to be fat, plump ; applied to the young of animals ; ထိုက်ထိုးနွံသည်။

— ဖျိုး (*pron.* နွံဖျိုး), *v.* same ; to be very plentiful, abundant, (in combination with အကျိုး, and in an extended sense, to be beneficial, advantageous) : သည်လူအထုံးသာပွံ့သည်။ အရပ်မကြီးတူး။ သည်မြင်းကိုယ်ထိုး ထယ်နွံသည်။ ရှေးကုသိုလ်ကံမနွံဖျိုးမွန်းကုန်သောသူတို့သည်။ မိမိတို့နှင့် ထိုက်ဆန်ရာ ထယ်ထုတ်ခြင်း။ ကုန်ထွတ်ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ကို။ ဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ။ မဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ။ ထိုက်အထိသ နှုတ်ပြည်ဝင်စင်မှန်တည်း။ ဖျင်းမိသည်တူ၍ မနေအပ်, those whose karma of merit is not superabundant, whether they wish to carry on the work to which they are adapted, such as the cultivation of fields, trading, and other kinds of business, it is not seemly that they should remain slothful if it be really certain that their wish will be fulfilled.

၅၂, 1, *v.* to spread out into many minute parts, as the roots of a tree or as a spray of water (လေပန်းဖွါကျသည်) ; not so divergent and extended as ဖြာ။ မြင်းကြိတ်နှင့်ရိုက်လိုအဖျားဖွာထုန်ပြီ။ ညောင်ထားများပင်အဖြစ်ထေဖွါကျသည်။ ဖွါ, to be profuse, lavish, prodigal ; *comp.* လက်ကြီး။ ခင်ဘျားထယ်အထုံးဖွါသည်။ စီးပွားဖြစ်နိုင်မိုးထား။ ခင်ဘျားထိုအဝေးအဆောက်ဖွါဟောဖြင့် (ဖွါမည်ဖြစ်တည်း) သူဌေးတောင်ခေါ်နိုင်ပါ။

— ဆန်ကြဲ (*pron.* ဖွါခန်ကြဲ), *v.* to be talkative ; used in a continuative form [to be divided, or spread out into many minute parts (from violent contact) ; ရွက်လိုလေတိုး၍ဖွါဆန်ကြဲရတ်သွားသည်။ ဗုံးဆန်မှန်၍သစ်ပင်ဖွါဆန်ကြဲဖြစ်သွားသည်]။

— ဆန်ထိကြဲ (*pron.* ဇထိကြဲ) (not common), *v.* same ; စကားထွေကရာ ဖွါစထိကြဲပြောနေသည်။

၅၂, 2, *v.* to puff (out of the mouth) ; မှုတ်။ ဆေးထိပ်ထဖွါ, a whiff of a cheroot ; ဆေးထိပ်တဖွါ သောက်ပါရစေ, let me, please, smoke a whiff of your cheroot, သူမိုးကိုဆေးထိပ်မီးနှင့်ဖွါ၍ကြည့်သည်, he puffed at his cheroot, and with the light of it looked at the thief.

၅၂, 1 (ဘွား), *v.* to bear, bring forth ; see ဖွေး, which is not so elegant (scarcely ever applied to animals in colloquial).

— ဖက် (ဘွားဆက်), *n.* one born at the same time (ဖွါးဖက်တော်, a person born on the same day as a Buddha, *e.g.*, ဖွားဖက်ထော် ကာဠုဒါထိ, Kaludayi, a nobleman born on the same day as Gaudama the Buddha).

— မြင် (ဘွားမြင်), *v.* same as ဖွါး။ မျက်နှာမြင်။

၎င်းတို့၊ *v.* same as ဂွါး (applied to royalty and high officials, မိဖုရားကြီးသား ထော်ဂွါးသန့်စင်ထော်မူသည်), but occasionally to the wives of ordinary people, *e.g.*, မာတာမိခင်၊ ဂွါးသန့်စင်သည်။ ဧည့်ပင်သာယာ၊ ခေါ်ဝေရသား၊ ခင်ကျားတယ်နေ့ဂွါးသထဲ, on what day were you born, (sir)? မင်းကြီးထည်းထိုခရီးလမ်းမအထယ်နှိပ်။ သားဂွါး ဝေလီထဲနန်းဆောက်ထင်္ဂါရင်စေ၏။ မိဖုရားသည်၊ ထိုတနန်းထော်ခွီးသားထော် ထိုဂွါးမြင်ထေ၏, and the king caused a temporary palace to be erected and put in order even in the centre of the thoroughfare, and in that temporary palace the chief queen gave birth to a royal son. [In the Burmese time inferior queens were not permitted to remain in the palace during the time of their accouchement. They were provided with apartments which were known as အိမ်ခိုခို; their removal to these was termed အိမ်ခိုခိုသင်းထော်မူသည်, and the royal order conferring these apartments အိမ်ခိုခိုသနားထော်မူသည်။ သားတော်ဖွားသန့်စင်တော်မူသည် was only applicable to the chief queens.]

ဂွါး, 2, *v.* to be loose, not compact, မကျပ်မထပ်; to have shaggy hair as a dog, pig, or other animals; အမွေးဂွါးသည်။

— ရား (ဂွါးလျား), *v.* same; ခင်ကျားတယ်အဝတ်အစားဂွါးသည်။

ဂွါး, 3 (ဘွား), *v.* to be all at once, as in suddenly and repeatedly rising under water, *e.g.*, ဂွါးခဲ; *see* ဘွားခဲ and တဂွါးဂွါး။ ဂွါးဂွါးရေထဲက ပေါ်လာသည်။ နှစ်ခါလောက်သားပေါ်သည်သေရေခဲ။ ထံထွေး တဂွါးဂွါးနှင့်စကားပြောသည် (when a bullock is bitten by a snake, the Burmese repeat the following muntra: နင့်အမြုတ်မိမိ၊ နင့်အထိဂွါးဂွါး၊ ငါ့နွားရွာကြာ၊ သက်ဆရာသက်ဆင်းဆရာဆင်း)။

ဂွါးအေ (ဘွားအေ), *n.* a grandmother, အဘွား (more elegant).

ဂွါးသက် (ပင်), *n.* a kind of tree. (The bark of this tree is used medicinally with the bark of the သက်ရင်းကြီး, and is said to be efficacious in cases of ယူလာ).

ဖိုထိုမ, *n.* a species of calamus.

ဖို, *int.* expressive of dislike, disgust—pish! (*see* ဖို and ဖုတ်).

မွေ, *v.* to seek, search for, ရှာ၊ မွေရှာ; not so common as ရှာဖွေ; [sometimes occurs by itself in writing, *e.g.*, မွေကြည့်များသော်၊ နွား၏ခြေရာမြင်သောအခါ၌ (Satu dammathaya)].

မွေး, *v.* to be very white; chiefly used in an adverbial form as an *intensive*; မြူထိုက်သည်မှာမွေးလို့။ ထိုအခတ်ကြီး ၄ ယောက်ထိုထိုဦးခေါင်းမှစ၍ထဲဝှမ်းဖြင့် မွေးမွေးမြူအောင် ကြံတွင့် ကပ်ပြီစေသည်။ —*Mathawthata.*

မွှဲ, *v.* to bind together; ချည်နှောင်စည်း, connect by some bond of union, to unite, connect, weave together; ပေါင်းရှက်, to

string together, connect one after another ; ဆက်, ၆, to connect in verse or song, or in continuous discourse ; မွဲဆို [to compose poetry, ထေးထပ်ကဗျာထင်္ကဗျာတို့မွဲသည်] .

မွဲ ကြီး (*pron.* မွဲရှီး), *n.* harness (for a bullock cart).

—ချီး, *v.* to extol in song (usually improvised at a *pwè*).

—စည်း, *v.* to bind together.

—ထုပ်, *v.* to tie together as the hands and feet.

—နွဲ, *v.* same as မွဲ, last sense ; စိကုံးမွဲနွဲသည်။ သီပေါရှင်ထုရင်မွဲနွဲ၍ ထေးစပ်သည်။

—နှောင်, *v.* same as မွဲ, 2nd sense (နှောင်မွဲ more common).

—ဖက် (မွဲထက်), *v.* to associate (in numbers) မွဲဖက်၍ထင်သည် ; *n.* one of a number, given in dowry, on the marriage of a prince, a member of the royal family ; မွဲဖက်ကျွန်။ (ထက်မွဲထော်ကျွန်, *see* ထက်မွဲ။)

—ရှက်, *v.* ; *see* the parts (မွဲရှက်၍ ရောင်း, to sell in partnership with others ; ထက်ချင်းမွဲရှက်, to cross the arms). It is considered very disrespectful to sit in this way before an official ; ထက်အာရောက်မတ်မွဲသည် (a term found in writings only).

မွဲဖြူ (ပုဆိုး) (*pron.* မွဲဖြူ) (ပုဆိုး), *n.* the white waistcloth worn by the king as a badge of royalty ; မွဲဖြူထက်နက်ဖြင့်နိုင်သည်။ [A Burmese euphemism for *buying off* an enemy.]

မွဲ, ၁, *n.* the husks or chaff of grain ; စက်ပွဲ။ နေဆွဲပွဲ။ ထွေပ်ပွဲ။

—ကြမ်း (*pron.* မွဲဂြမ်း), *n.* the coarser part of the husks, which is rubbed off in the mill.

—နု, *n.* the finer part, which is separated from the grain by pounding, shaking, &c. (bran).

မွဲ, ၂, *v.* to be small, fine, implying many particles. (Der. အမွဲ, *see* အသေးအမွဲ) ; နှိပ်, *comp.* သေး, scarcely used assertively ; မိုတ်းပွဲမွဲရွာသည်, to drizzle ; less than ဖြောက်ဖြောက်ရွာသည်။

မွဲပေါင်း, *n.* the Tavoy name for ဝွေ, hog-plum.

ဗ—(ဗထက်ချိုက်)

(The twenty-third consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of labials.)

ဗဗိဗထွန်, *adv.* incorrectly (?) roughly [ဗရဗိဗထွန်း, in a slatternly manner ; ကရောက်မည်] .

ဗထောဗမိုက် (*pron.* ဗဒေါဗထိုက်), *adv.* ; *see* ကတိုက်ကရိုက်။ ဗထောဗမိုက်နှင့် ထွက်မြေးထာရသည်။

ဗန်, *n.* a plant, the stems of which produce a substance analogous to hemp, the *Crotalaria juncea*.

ဗန်မြည်(ချည်) (ကြိုး), *n.* the string slightly twisted; ဗန်မြည်(ချည်)ကြိုး
ဗန္ဓတ် (ကျွန်း), *n.* the Bandat cocoanut Island.

—ဇုန်းထီး, *n.* the Bandat cocoanut, smaller than the common kind.

—မွေး, *n.* a small mongrel breed of dogs; from this is derived the figurative expression of ဗန္ဓတ်, which is the equivalent of the word ကြွေး, and is applied to persons of mixed races; ဗန္ဓတ် is more used in Upper than in Lower Burma.

ဗန္ဓတ်သလို (*pron.* ဗန်ထတ်သလို), *adv.* luckily, in the way of a lucky hit [opportunately]; အခန့်သင့်။ အခိုသင့်။ ခင်ဘူးနှင့်ကျွန်ထော်နှင့်ရန် ကုန်မြို့မှာဗန္ဓတ်သလိုထဲ ရွှေကြသည် [said to be derived from a kind of carpenter's tool].

ဗန္ဓုလ (မော), *n.* the famous Burmese Commander-in-Chief in the first Anglo-Burmese war, killed at Danubyu by the bursting of a shell, original name Maung Yit, native of Ngapayin, Lower Chyindwin, Upper Burma.

ဗန္ဓုလဗန္ဓုလ, *see* ဗလိပိပလိပ, *n.* not used in colloquial; occasionally met with in songs, *e.g.*, တမာကျက်သော (ကြက်တော) ဗန္ဓုလဗန္ဓုလ သာနောကြတာသ။

ဗန်းမော်မြို့, *n.* a city north of Mandalay, derived from two Shan words—ဗန်, signifying a "village," and မော်, a "chatty;" ဗန်းမော်, ကောင်းတို။

ဗန်းမော် (ပင်), *n.* a kind of tree, the wood of which is used for making da scabbards, cooking ladles, and boat paddles, in colour it is whitish.

ဗရမိတ်ဗရမ္မာ (*pron.* by some ဗရမိတ်ဗထမ္မာ), *adv.* in atoms, *e.g.*, ဗရမိတ်ဗရမ္မာကွေး (ကွေ) သွားသည်။

ဗရမိန်း (*pron.* ဗရမိန်း) (*see* မိန်း, 2), *adv.* throughout, all over; ဗရမိန်းထူသည်။ မျက် (မြက်) ထောဗရမိန်း ထူသည်။ ပုဆိုးအသား ဗရမိန်းထူ ထည်၊ ညာဏ် (ညဏ်) ဗရမိန်း, a blockhead; သနင်ခါးဗရမိန်းထိန်း ထည်။

ဗရပြစ် (*pron.* ဗရဗျစ်) (*see* ပြစ်), *adv.* crowdedly; မအူပင်မြို့မှာ ကြွပ်ထေ (ကျွတ်) ဗရပြစ်ခတ်နေချေဒယ်။ ခြေချစရာမရှိပါ။ ရွှံ့မှာလည်း ဗရပြစ်ထူ ထိုသွားစရာမရှိဘူး။ ငြေငုံ့ထေ (ဒေ) ထောင်လိုက်ထားသည်မှာဗရပြစ်။

ဗရမ္မာစောင်ရင်း, *adv.* in a violent, noisy manner; ဗရမ္မာစောင်ရင်း ဆဲ (ဆဲ) ဆိုကြသိုနားမသေဝံ့အောင်ဖြစ်သည်။

ဗရမ္မ, same as above.

ဗရပွေ (*pron.* ဗရဗွေ), *adv.* confusedly ; ခင်ဘူးတို့အမှုဗရပွေရှင်ထွေးသည်။ ခြည် (ချည်) ခင်အထိုအထားမထက်ထိုဗရပွေရှင်ထွေးသည်။ သည်ပွဲမှာ ထူထေ (ဒေ) ဗရပွေရှင်ထွေးသည်။ သထိထားကြပါ။

ဗရရှုတ်, *adv.* in a silly, inane manner ; သည်ထူဗရရှုတ်စကားပြောသည်။ (or ဗရရှုတ်ထွေစကားပြောသည်)။

ဗရုန်းဗရင်း, *adv.* in disorder ; မြို့ရွာဗရုန်းဗရင်းဖြစ်နေသည်။

ဗရုန်းထိုးကား (*pron.* ဗရုန်းထိုးဝါး), same as ဗရုန်းဗရင်း။

ဗရောက် ဗရက် (ဗယောက်ဗယက်), *adv.* from ရောက်ရက် (ယောက်ယက်), *which see*, in a restless, meddlesome, disorderly manner, as children ; သည်အကလေးများဗရောက်ဗရက် (ဗယောက်ဗယက်) ခတ်ထွန်းထိုးစာကြည့်ထိုးမြင်နိုင်ဘူး။

ဗလ (Pali), *n.* strength ; ခွန်အား။ ဗလခွန်အား။ ကာယဗလ, strength of body ; ဉာဏဗလ, strength of intellect ; ဗလခွန်အားကြီး—ဗလခွန်အားအတွန်သေးငယ်။

ဗလက္ကာရ, *adv.* in the way of open, lawless, violence and robbery [usually preceded by အထင်း] ; အထင်းဗလက္ကာရပြုကျင့်သည်။ ကျွန်တော်မကို (ငြိသည်) အထင်းဗလက္ကာရပြုကျင့်သည်များကိုခံနေရပါသည်။ (The term အထင်းဗလက္ကာရ is one mostly used in rape cases.)

ဗလဝါမုက္ခ (ဗလဝါမုခ) (Pali), *n.* a violent whirlpool, gulf in the ocean ; ဗလဝါမုက္ခဝိဇ္ဇယ (ဗလဝါမုခဝိဇ္ဇယ), အားကြီးသောဝဲး (ဝဲ), "When a storm arises, the waves are thrown to an immense height, after which they roll with a fearful noise towards Maha Méru (မဟာမြင်းမိုရ်) on the one side, or the Sak-wala-gala (စကြဝဠာ) on the other, leaving a pool or hollow in the trough of the sea called Walabhámukha."—M.B. ; ထိုအခါအရာမကသောတီးမှုတ်မျိုးထို့ထို့။ ထပြင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ မဟာသမုဒ္ဒရာဗလဝါမုက္ခ (မုခ) ဝဲထွ်၍ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥယဉ် (ဥယျာဉ်) အထိုးထိန်ထိန်အုန်းမျှ။ ရှိရလေ၏, at that time, by means of playing all at once on more than a hundred kinds of musical instruments, the whole garden resounded with the thundering din like unto the Balawámukha whirlpool, overflowing and subsiding.

ဗထိဗောဓ (Pali), *n.* business, difficulty ; combined with များ, equivalent to အမှုများထုပ်ထောင်ရန်ကိစ္စ ; chiefly used by pôngyis ; ဗထိဗောဓထပ်များသည်။ စာကောင်းကောင်းမချရဘူး။

ဗထိမ်းဗကျံ (from ထိမ်းကျံ), *adv.* confusedly, in a manner tending to puzzle and confound [always used in a bad sense] ; သူမိုးနှင့်မင်းဗထိမ်းဗကျံပြုနေသည်။

ဗထိ, corruption of ball, *n.* [a ball to play with].

ဗလိကစား, *v.* to play at ball [to play cricket, lawn tennis, or any game in which a ball is struck; ဗလိကစား၊ မြင်းဗလိကစား၊ to play polo, မြင်းဗလိကစား].

—တံ (*pron.* ဗလိခံ), *n.* a stick to strike a ball with, a bat.

—ထောင်, *n.* a shuttlecock.

—ရိုက်ခွက်, *n.* [a battledoor].

—ထုံး, *n.* [same as ဗလိ].

ဗလီ, 2, *n.* a mosque, a Mussulman place of worship; ဗလီဘိုက်၊ ဗလီခုံ။

ဗလိသရာ, *n.* a Moolah or Mussulman priest.

ဗလုံ, *n.* a bubble while rising in water; *comp.* ခေပေါင်း။

—စိထ, —ထ, —ထိုး, *v.* to rise in hubbles; ဧကန်ဝဲ (ဝဲ) ဆိုးဗလုံ ထိုးထွက်မိလ်းသံလေသံကြား (ကျား) အော်သံနှင့်။

—စိစိထ, *v.* same; ခေပလုံစိစိထသည်။

—ဆွထ, *v.* to be disturbed in mind, be in mental commotion; သည်စကားကြားချလျှင်၊ စိတ်ထဲကဗလုံဆွထသည်။

ဗလုံးဗလွေး (from လုံးလွေး), *adv.* confusedly, mixed together (usually applied to language; မင်းစကားပြောသည်မှာဗလုံးဗလွေး နှင့်ပြောသည်)။

ဗလေဗလာ (*pron.* ဗလေဗလာ, ဗလေဗလွင့်), *adv.* idly, of no use, applied to language; applied to conduct, vagrantly; ဗလေဗလာ အကျိုးမရှိသည့်စကားမပြောပါနှင့်။ အလကားဗလေဗလာသွားနေသည်သာမှ အကျိုးမရှိကလေးကလွင့်စကား။

—စကား, *n.* idle gossip;

ဗလောင်။

—လေ, —လေ့, *v.* to be in a confused, tumultuous state (veeringly as the wind); ကျွန်တော် ဆိပ်လေးဖြင့်ဖြင့် လာလျှင်အလွတ် လောက်သားဘဲ။ လေဗလောင်လေ့လာလို မီးထဲပါသွားသည်။ တက်လျှင်သတိ ထားလျှင်လေဗလောင်လေ့စီးနေသည်။

ဗလောင်ဆန်, *v.* same attended with noise; not used assertively; တီးသံမှတ်သံဗလောင်ဆန်ထိုးသွားနေသည်။ ငါ့အသံမည်ဖြစ်လျှင် (colloquial စကားဖြင့်) ဗလောင်ဆန်သွားနေရမည်။

ဗလောင်းဗလဲ (လဲ) [from လောင်း, to pour, and လဲ (လဲ), to change], *adv.* changingly, unsteadily, putting one thing for another; [ဗလောင်းဗလဲနိုင်သည်။ဗလောင်းဗလဲ (လဲ) များသည်]။

ဗဝင် [from ဗဟိရ် (ဟိ) and ဝင်], *n.* a half, one half; (အထက်ဗဝင် အောက်အစိမ်းရှိ ရှိသည့် အထွတ်အပေါင်းတို့အား အချှာဝေပါ၏) ဗဝင်ခွဲ (ခွဲ) သည်, to divide in half; ငွေ ၁၀၀၀ ဗဝင်ခွဲလျှင်၊ တစ်ဆယ့်ငါးရာရှိသည်။ မန္တလေးနှင့်ရန်ကုန်တို့ဗဝင်ဘဲ။

မဝါနက် (ပင်), *n.* a species of gendarussa, sometimes planted for borders.

မဟန်း, *n.* pyrite [a locality close to the Shwé Tigôn pagoda ; ထွေးဆေးကန်မြစ်တန်းကို တွင်းချင်ထော့သည်].

—ကျောက် (*pron.* မဟန်းကျောက်), *n.* sulphuret of iron.

—ကြက်ချေး, *n.* small iron pyrites.

—ရွှေဝါ, *n.* yellow pyrites ; မဟန်းနီ [magnetic pyrites, pyrrhotines ?]

မဟု (Pali), *a.* many ; အမျှား။ မဟုကိစ္စမျှားသည်။ မဟုသစ္စ။ အကြားအမြင် မျှားသည်။

—မိုက်, a corruption of ဂရုမိုက်။

—ဝင် (Pali ဝေဇံ, word), *n.* the plural number [uncertain, indefinite, indeterminate ; *e.g.*, မဟုဝင် စကားမပြောပါနှင့်။ ကေဝင် ပြောပါ] .

—ထုထ, *n.* much knowledge, experience ; တယ်သည်ဆရာကြီးမဟု ထုထမျှားသည်။ အကြားအမြင်။ ပညာမဟုထုထမျှား။ —နည်း။ အရပ်ရပ်ရောက် သွားသည်ဆိုသည်မှာမဟုထုထတပါးတိုးခြင်း။

မဟိုရ် (မဟို), *n.* centre ; ချက်မ။ အထယ်ချက်မ။ မေရူမဟိုရ်လေးရောင်ရှိသည် ဖြင်းရှိရ် (မိုရ်) ထောင်မှ။ ဒက္ခိဏဒီသာမြေဦလက်ယာ ဓမ္မုဒ္ဓိဝါကျန်းတောင်အ စွန်းထိ။

—ကျ, *v.* to be in the centre, to be central.

—ဝင် (မဟိုရ်ဝင်), *n.* the frame on which the မဟိုရ် (မဟိုရ်) ဝင် is placed.

—ဝင် (မဟိုရ်ဝင်), *n.* the great drum of the palace (at Mandalay) formerly beaten every third hour ; [မဟိုရ် (မဟိုရ်) ခေါင်းထောင်း, *n.* the great bell of the palace struck simultaneously with the great drum].

မာထန် (ပင်) or မာတံ (*pron.* မာဒန်), *n.* almond, မာထန်ထီး [This name is also applied to the “country almond,” the *Terminalia catappa*.]

မာထ (Pali မာထာနံ), *n.* a fool, လူမိုက်။ လူ့မာထ။ လူ့အန္တ။ တောဒေဝ ပုတ္တ။ ဒိုနက်သား။ မာထာနံ။ လူမိုက်တို့ကို။ ယာအသေဝနာဝ။ အကြင်မရှိပေ ဆည်းကပ်ရ ဖြင်းသည်ထည်းကောင်း။ [မင်္ဂလာသုတ်မာထာနံပုဒ်, Mingala Sutra, the verse regarding foolish persons].

မာထည်ကျွေ (*pron.* မာထည်ရွေ), *n.* a kind of military accoutrement worn round the shoulders.

မာဏိရ (Pali အပြင်), *a.* outer, on the outside, foreign, irrelevant ; မာဏိရစကား, irrelevant language ; အပြင်စကား။ မာဏိရဝိမ္ဗ, the outer path of the sun.

—မြို့, *n.* the planet Herschel or Uranus.

ဗာဟိရဝကော, *n.* language irrelevant to the subject under discussion.

ဗာဟိရာယတန, *n.* an object of one of the six senses ; *see under* အာယတန။

ဗီဇ (Pali), *n.* the private parts, male or female, အင်္ဂါတော် ; the testicles in a male, ဗုရိသ (ယောကျ်ား) ဗီဇ ; the ovary in a female, ဣတ္တိ (မိန်းမ) ဗီဇ။

ဗိတိ, *adv.* at all, ဖြစ်အောင် ; used in negative sentences as ဗိတိမေတိ, he knows nothing at all (of it).

— ကွယ် (corruption of ဗိတိကွယ်), *v.* to deny (a charge) *in toto* ; အထိသားနှင့်ဗိတိကွယ်သည်။

ဗိတိမှန် (ဗိမာန်) (*pron.* ဗိတိမှန်) (Pali ဗိမာန။ ဗိမာနော), *n.* a house, mansion, a temple, a building devoted to worship, [the abode of a Brahma (ဗြဟ္မာ), a nat (နတ်), a sylvan deity or dryad (ရုက္ခမိုး), the chamber of the sun and moon ; နေဗိတိမှန်။ လဗိတိမှန်။ ဘုန်းကြီးနေသည့်ဗိတိမှန်။ ဗိတိသုဗ္ဗေယျဗိတိမှန်။ အိမ်။

ဗိဇ္ဇ (ဗိဇ္ဇိ), *n.* the small circle, သေးသေးလင် (°) မိုဂ္ဂဟိတ်, a dot, said to be derived from the legend of the ဗိဇ္ဇ (ဗိဇ္ဇိ) သာဓုခင်းဗိဇ္ဇ (ဗိဇ္ဇိ) ဤ, *n.* a kind of leaf made of brass and used for overlaying graduated steeples and coffins.

ဗိန်း (from ဗိန်း, to be continuous), *a.* continuous ; *adv.* wholly.

— ကွပ်, *v.* to plate, overlay with plate.

— ကွယ်, *v.* to deny (a charge) constantly.

— ပြီး (ပြီ) ကိုယ်ရောင် (*pron.* ဗိန်းပြီကိုယ်ရောင်), *a.* swelling of the whole body ; ဗိန်းပြီကိုယ်ရောင်လိုက်သည်။

ဗီဇကံ (ဗီဇကံ), *n.* (Pali ဗီဇ, a seed), *a.* produced from seed sown ; *comp.* ဘူတကံ။ မျိုးစေ့ဗီဇနိယမမျိုးစေ့ဖြေသို့ကျသော အထိုအလျောက်ပေါက်သည်။

ဗီဇနာ, *n.* a measure of time equal to six prans (ပြန်) ; ကာထာကြာခန့်။

ဗုကြီး (ပင်), *n.* the fragrant clerodendron, *M.*

— နီ, *n.* the scarlet variety, *M.*

ဗုတ် (ဘုတ်), *n.* the crow pheasant [the coucal].

— မွေးရောင်, *n.* the colour of the said bird, between brown and red [see under အုတ်အုတ်ဗုတ် (ဘုတ်) မွေးနှင်းဗုတ် (ဘုတ်) မွေး].

— ခွေး (ခွေ) ဗာ, *n.* the *Kydia calycina*.

ဗုဒ္ဓ (Pali), *n.* a Buddha, a being in the form of man, who for wisdom and virtue is unrivalled throughout the sekya system and is the supreme object of veneration, both during his existence and after his annihilation, until the

appearance of another ; ထွာလေးပါးလိုထိထင်မှီသာသူ. [N.B. —“ In the present grand period of time (မဟာကလ်) Maha-
“ kalpa, four Buddhs have already appeared (မွန်), namely,
“ ကောတ္တဿန (Kakusanda), ကေကရ် (Konagamana), ကဿပ
“ (Kasyapa), ကေတမ (Gotama), the fifth, အရိမထေးယျ (အရိ
“ မေတ္တယျ), *pron.* အရိမဒေးယ, Arimatáya (Maitrí) is yet to
“ come ; အဗ္ဘတနန္တာ. The Buddhas appear after intervals
“ regularly recurring in a series that knows neither begin-
“ ning nor end. It is supposed by the Singhalese that all
“ traces of the Buddhas previous to Gotama have been
“ lost.”—M.B. [The Burmese say that 27 *known* Buddhs
preceded Gaudama ; ထူးနန္ဒာဝိရှိသ်]

ဓမ္မဝိဿာ, *n.* Buddha Gaya, a locality in Magadha (Behar, India)
famous for its *Ficus religiosa*, under which Gaudama the
Buddh was perfected.

—မိတ်းသင့်, *v.* to be guilty of irreverence to a Buddh.

—ရထိတ, *n.* one who observes and maintains the teaching
and doctrines of Buddh.

—ဝင်, *n.* a history of the Buddhs.

—ဝေဒ်, *n.* words uttered by a Buddh (ထူးနန္ဒာဝိဿာ).

—သောသ (ရှင်), *n.* a celebrated Brahmin who transcribed the
Buddhist scriptures into Talaing, from which they were
ultimately transcribed into Burmese. “ As he was as pro-
“ found in his eloquence as Buddha (sic) himself, they
“ conferred on him the appellation of Buddha-ghóso (the
“ voice of Buddha), and throughout the world he became as
“ renowned as Buddha.”—M.B. “ It is perhaps as well to
“ mention here an epoch which has been at all times famous
“ in the history of Buddhism in Burma. I allude to the
“ voyage which a religious Brahmin of Thatôn named Bud-
“ dhaghósa made to Ceylon in the year of religion 943 =
“ 400 A.C. The object of this voyage was to procure a
“ copy of the scriptures. He succeeded in his undertaking.
“ * * * It is to Buddhaghósa that the people living on the
“ shores of the gulf of Martaban owe the possession of the
“ Buddhist scriptures. From Thatôn the collection made
“ by Buddhaghósa was transferred to Pagan 650 years after
“ it had been imported from Ceylon.” “ The celebrated
“ jurist Buddhaghósa lived at the close of the 15th century
“ A.D. His career was similar to that of his still more re-
“ nowned namesake Buddhaghósa, the commentator, who
“ lived in the 4th century after Christ. Both went to
“ Ceylon to study the scriptures, and both returned thence
“ to Ramannadesa (ရမ္မာဏဒေသ) (Burma). But at present the

"jurist has ceased to exist in the memory of the Burmans as a separate individual ; he has been merged with the theologian into one personality ; and hence we find in native records that 'the great teacher Buddhaghósa went to Ceylon to study the scriptures and to write commentaries thereon ; he brought not only the sacred books to Rámanadesa, but also the law book known as the Manu Dhammasattham ; he was learned in both the divine and secular law.' The jurist Buddhaghósa only translated the Talaing Manu into Burmese, but it has much gained in sanctity and importance by having become connected with the greatest divine of the Buddhist church, who, however, antedates the said translation by eleven centuries."—(Forchhammer.)

ဗုဒ္ဓါ, *int.* made use of by Burmans when surprised, or startled.
ဗုဒ္ဓါမေဏ် (ဘုရား), *n.* the name of a much-venerated pagoda near Akyab.

ဗုဒ္ဓသန္တ (ပင်), *n.* a kind of plant, the *Canna Indica* ; (rosary beads are made of the seeds of this plant).

ဗုဒ္ဓဟူး (frequently *pron.* Buddahoo), *n.* the planet Mercury, the fourth day of the week (ဗုဒ္ဓဟူးနေ့), Wednesday, ဗုဒ္ဓဟူးနေ့, ငှက်ဟူး၊ ဗုဒ္ဓဟူးသား၊ ဗုဒ္ဓဟူးသမီး, a male or female child born on a Wednesday.

—ဆန်း, *v.* to begin as a month on Wednesday [ထန်သိန္နဆန်း, to begin as a month on a Sunday ; ထန်လီဆန်း, on a Monday, and so on].

ဗုံပိုင်, 1, *n.* a pump.

ဗုံပိုင်, 2, *n.* a coarse woollen cloth.

ဗုံပိုင် (မြို့), *n.* the city of Bombay.

—ကွင်းသီး, *n.* betel-nut imported from Bombay.

—ပုဆိုး, *n.* a kind of puhso made at Surat, Bombay Presidency.

—သားဇေ, *n.* a kind of leather.

ဗုံထုံ, 1 (ပင်), *n.* a kind of tree ; the fruit is cooked with curries.

ဗုံထုံ, 2, *n.* a kind of fish-trap.

ဗုံထုံ, 3 (ပင်), *n.* a kind of creeper ; ဗုံထုံချို၊ ဗုံထုံခါး (with a very pretty little white flower).

ဗုံး (Eng.), *n.* a mortar.

—ထန်, *n.* a bomb-shell [an infernal machine].

ဗုံးခဲး (ခဲး), *adv.* with a dull, heavy sound ; ဒိပ်ဗုံးခဲးပြီဟူသည်။ ထန်ပင်ကြီးဗုံးခဲးထဲသည်။

ဗေ, *n.* an induration in the viscera in consequence of fever, ဗေထုံ (ague-cake) ; the leaf of the ဝမ်းဝတ်ပင် (mulberry tree),

eaten with curry, is said to be beneficial in reducing such indurations.

ဗေကဝ်, ဇွဲ (ဇွဲ) — *ထ*, *v.* to have such induration.

— *ကျ*, *v.* to be reduced in size or subside as such induration.

— *ဒင်* (Pali ဝေဒေ), *n.* the Vedas, in three books, namely, သာဓ (Saman), ယဇ (Rig), and ဣဗျ (Yajust), (the fourth အာထပ္ပန being lost, အာထပ္ပနဗေဒင်ကွယ်သည့်), mathematics, particularly astronomy. "The original *Veda* is believed by the "Hindus to have been revealed by Brahma (the Buddhists "say that the three Vedas were propounded originally by "Maha Brahma, at which time they were perfect truth; but "they have since been corrupted by the Brahmans, and now "contain many errors), and to have been preserved by tradi- "tion, until it was arranged in its present order by a sage, "who thence obtained the surname of Vyása or Vada- "vyása, that is, compiler of the vedas. The sacred books "were divided into four parts, which are severally entitled "Rich, from the verb rich, to laud; Yajush, from the verb "yaj, to worship or adore; Sáman, from the root shó, to "destroy; and Atharvana. The Atharvana is regarded "as of less authority than the other three."—M.B.

— *ကျင်း*, *n.* the books of the Vedas.

— *ကြည့်*, *v.* to observe an horoscope as an astrologer.

— *ဆရာ*, *n.* an astrologer, a fortune-teller.

— *တွက်*, *v.* to make astrological observations (cast an horoscope).

— *မေး*, *v.* to ask one's horoscope.

— *တော*, *v.* to declare an horoscope.

ဗောက်, ၁ (ဝင်), *n.* a kind of plant [generally found on cultivated lands after the paddy has been cut and when the ground is dry. Said to derive its name from the fact that its seed makes a cracking sound (ဗောက်ဗောက်နှင့်မြည်သည့်) when pressed between the fingers; children eat the fruit of this plant].

ဗောက်, ၂, *n.* dandruff; ဗောက်ကျသည်။ ခေါင်းမှာဗောက်ကျသံပင်ကျွတ် ကုန်ပြီ။ ဗောက်မေက် is also admissible.

— *ခွေး* (ဝင်), *n.* a kind of tree, also called (by Burmese doctors) ငြေကြီးပင် and မရိုးပင်။

— *ခဲ* (ခဲ) (from ဗေါက်, to come through or out), *adv.* of a sudden, with a jerk; မီးဆိုးဗောက်ခဲ (ခဲ) ဇွဲ (ခွဲ) သည်။

ဇောက်ချိုက် (မြိုက်), *n.* a kind of official cap ; ဇောက်ချိုက် (မြိုက်) ထောင်းသည်။

—ဆီးဇောက်ဆတ်, *adv.* up and down ; applied to the gait in walking ; ထူဇောက်ဆီးဇောက် ဆတ်သွားသည်။ မြင်းဇောက်ဆီးဇောက် ဆတ်သွားသည်။ ထည်းဇောက်ဆီးဇောက်ဆတ်သွားသည်။

—ဗက် (ခတ်), *a. or adv.* dashing from side to side as water, [or as a woman's breast swaying from side to side, ရင်သားမျှား ဇောက်ဗက်ခတ်သည်] ; rolling about, unsteady, reckless, inconsiderate ; ရေမပြည့်သော ဆီးဇောက်ဗက်ခတ်သည်။ သဘောမပြည့်သောသူမြှောက်ထွင်သည် ; မြှောက်တတ်။ မြှောက်ထွင်သည် ; ကြောက်တတ်။ မိတ်ဇောက်ဗက်ခတ်တတ်သည်။ ဆီးဇောက်ဗက်ခတ်ယိုနီမိတ်သည်။

—ဗီးဇောက်ဗက်, *adv.* same.

—ထောက် (ပင်), *n.* a kind of tree ; ဇောက်ထောက်ပင် ပညွငါးပါးကို ကြို (ကျို) သောက်ထွင်အနာမန်းနိုင်သည်။

—ဝါး, *n.* a kind of bamboo, *M.*

—ခနဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates ; လက်ပန်းပေါင်းသံဇောင်ခနဲ (နဲ) ကြားသည်။

ဇောင်ထုပ် (*pron.* ဇောင်ခုတ်), *n.* a kind of bird [the water cock]. The ဇောင်ထုပ် (sometimes *pron.* ခုံခုတ်) frequents paddy-fields before the paddy is reaped.

—ဇောင်, *adv.* indicative of the noise which it imitates ; လူဆိုများသူရီးပူသည့်အခါတိုးလိုဇောင်ဇောင်ဇောင်ဇောင်ခေါက်တတ်သည်။

ဇောင်း, *n.* a kind of cap, a badge of rank [မင်းသားမှူးမတ် (မှူးမတ်) များထောင်းသည်ဇောင်း] ; ဇောင်းဆင်, to wear such cap.

—စောက်, *n.* same ; *a.* oblong, applied to fruit which, though naturally round, is sometimes oblong ; သည်ခူးရဦးသီးအပိုင်း မတူတိပါ။ ဇောင်းစောက်ထဲ။ usually applied to the fruit of the ချီး (ဆီး)။ ထန်း၊ ခူးရဦး၊ မိန့်, but more particularly to the fruit of the ဆီး (as there are two kinds, one which bears a round fruit and the other an oblong ; ဆီးဇောင်းစောက်).

—ထန်, *n.* to be more than full, heaping, ready to run over ; မိုဟ်းကြီး စွာရွာ သေ့ဥကြောင့် ကဝင်း (ကန်သင်း) မှန်း ကျဦးမှန်း မထိရေ ဇောင်းထန်နေသည်, applicable to dry measures ; ကျိတ်မှာစပါး ဇောင်းထန်နေသည်။ ကျွေးလိုက်မွေးလိုက်ထေ့ချာ။ ဂုကန်ထဲမှာဟင်း ဇောင်းထန်နေသည်။

ဇောမိ (ပင်), the species of tree under which a Buddh is perfected ; in the case of Gaudama the Buddh, the *Ficus religiosa*, ညောင်ဗုဒ္ဓထေ. Each Buddh is perfected under a different tree, though more than one Buddh is alleged to have been perfected under the same tree, *e.g.*, the

Buddhs Mingala (မင်္ဂလာ), Thūmana (ထူမာ), Yéwata (ယေဝတ), and Thawbita (ထောဘိတ), and the coming Buddh Arimataya (အရိမတေယျ) were, and will be perfected under the *Mesua pedunculata* (စုံကေတ); Kaukkathan, Gaunagôn and Katthaba, the three immediate predecessors of Gaudama, were perfected under a kind of wild acacia, လုတ္တိပင် (လုတ်ထိပင်), a *Ficus glomerata* (လေသမန်းပင်), and a *Ficus Indica* (ညောင်ပင်), respectively. ["Buddha sitting under this tree reached perfect wisdom, and therefore it is called the 'Tree of Knowledge.'"]—Cunningham's *Mahā Bodhi*. "The Buddhists look upon the Bo tree as most Christians look upon the Cross."—Rhys Davids' *Life of Gaudama*.

ဗောဓိဓမ္မာဝ, *n.* the circle in the centre of the continent of Zambudipa (Jambudwipa), ဓမ္မ (ဓမ္မ) ဝိပ, "which is, as it were, its navel; and this circle is so called because it contains the Bodha or bo tree under which Gotama became a Buddha."—M.B. The Paramigan commences with the following: ဗောဓိဓမ္မာဝ်၍ ဝိပဉ်းဝါပိုင်ကံ၍ ချက်ပိုင်ပြည့်စုံ၍ နဝရဏ်ထည့်။

—သတ်, *n.* a Bódhisat, a being who will in due course become a Buddh (ဘုရားလောင်း). "These beings are numberless, but the name in common usage is almost exclusively confined to those who become *avowed* candidates for office. When many ages have elapsed without the appearance of a Buddh, there are no beings to supply the continued diminution in the brahma lókas. This excites the attention of some compassionate brahma, who, when he has discovered the Bódhisat in question, inspires him with the resolution that enables him to form the wish (ဘုရားဆုပန်း) to become the teacher of the three worlds (လူ ၃ပါးတို့၏ဆရာ) that he may release (ခွာ) sentient beings (သတ္တဝါ) from the evils of existence."—M.B.

ဗေဏ္ဍေ (pron. as spelt) (from ခေင် and န္ဍေ), *adv.* in a vain, idle, affectedly polite manner; *comp.* တာထဝံးစင်းရှောက်ဗေဏ္ဍေ ကျော့နုချင်သည်။ တာရှုမထင်ချင်ဘူး။

ဗေဏ္ဍီရာ (Eng.), *n.* a buoy; ချေဗေဏ္ဍီရာအရှေ့ဘက်သို့ရပ်ပါ။ အနောက်ဘက်သို့ရပ်သော်လည်း အရှေ့ဘက်သို့မရပ်။ (Steam to the east of the buoy; if you should steam to the west of it you will run on the sandbank. ရပ် is *literally* merely to move the paddles of a steamer forward, or to cause the screw to revolve, but it is the only Burmese equivalent for the English words "to steam" in the sense above quoted).

မိုး, *n.* cotton made up in rolls for spinning.

မိုင်း ငင်, *v.* to spin cotton ; မိုင်းရက်ကန်း မိုင်သည့် မိန်းမလူကြိုက်များသည့်, a saying greatly in vogue in Upper Burma in days gone by ; လသာမိုက်မိုင်းငင်သည့် (Prov.), "to spin cotton while the moon shines." *Anglicè*, To make hay while the sun shines.

—ထောင့်, *n.* same.

—လိပ်ထန်, *n.* [the stick on which said rolls are made.]

—ဝင့်, *v.* same as မိုင်းငင်။

မိုင်းတာ, ၁ (*pron.* မိုင်းခါ), *n.* a kind of bird (considered an unlucky bird).

မိုင်းတာ, ၂ (*pron.* မိုင်းခါ), *n.* a light, wanton woman.

—မ, *n.* same ; ပြည့်တန်ဆာမပါသည်မ၊ မိန်းမပေါ့မိန်းမရှင် (မ) မိုင်းတာမသား, a term of reproach.

မိုတ်, ၁ (Pali မထ), *n.* force, military force, soldiers, troops ; စစ်သူရဲ (ရဲ), the commander of a regiment, a colonel, a military officer ; မိုတ်မြင်။

—ကြီး, —ချုပ်, —မှူး, *n.* a General, Commander-in-Chief.

—မြေ or ပါ, *n.* force, troops.

—ထု (*pron.* မိုတ်ထု) ; ထုမိုတ်အင်။

—ထုမိုတ်ထ (မိုတ်ထုမိုတ်ထ), *n.* same.

—ရှုခံ, *v. lit.* to "receive the gaze of the (military) officers." "In the afternoon there is another informal audience termed Bo Shu (မိုတ်ရှုခံ) because military officers are then admitted with the Atwin Wuns to see the King."—(Pilcher).

မိုတ်, ၂, *n.* a certain rule in astrology, of which there are six ; မိုတ်ထွက်။ မိုတ်ပြေး။ မိုတ်ထွက်။

ဗျေဠိဝိသုတ္တံ (ဗျေဠိဝိသုတ္တံ) or ဗျေဠိဝိသုတ္တံ (ဝါ) မြ, (Pali ဗျေဠိ, a tiger, and ဝိသု, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies ; *comp.* သိဟာ (ဝါ) မြ။

ဗျပ် (ပြပ်) ထူကြီး, *n.* stupid, thick-headed (very thick and coarse as cloth) ; အဝတ်ဗျပ် (ပြပ်) ထူကြီး။ ထူမြပ်ထူကြီး။ ထာမျှအထုပ်အကိုင်မထတ်ဘူး။

ဗျဉ်စင် (ပြဉ်စင်), *n.* a low tree, bearing a red sour fruit resembling the barberry, the *Antidesma paniculata*, M. [usually found near water] .

ဗျည်း (Pali ဗျည်း), *n.* a consonant ; ဗျည်း၃၃ထိုး။

ဗျည်းညာထော (ဗျည်းညာထော), *n.* a kind of hermaphrodite.

ဗျပ်, *n.* a flat wooden dish, platter, tray, trencher.

ဗျာဒွက်, *n.* a wooden bowl ; ထောင်သူ လယ်ထုပ်များ ပုကန်နှင့် ဓားဗျာဒွက်နှင့်ထည့်စားသည်။

—ထိုးရောင်း, *v.* to expose edibles (chiefly fish and vegetables) for sale on a tray.

ဗျာ, 2, *n.* a flat piece of bamboo used to throw small stones with ; ဗျာနှင့်ပစ်သည်။

ဗျာဒိတ် (Pali ပါဝိတော), *n.* a divine communication of any kind ; frequently a prophetic intimation ; by courtesy applied to kings (as in replying to a king it is customary to say ဗျာဒိတ်ထော်မြိတ်အတိုင်းပါဘုရား).

—ဝိ, *v.* to crave a divine communication of a Buddha as to the time when the suppliant himself (a Bódhisat) shall become a Buddh.

—ထား, *v.* to utter a divine communication.

—ပေး, *v.* to give utterance to a divine (prophetic) intimation ; ရှုရပ်ထော်ကြီးပန္နလေးမြို့ထည်ရာကိုဗျာသိတ်ပေးထော်မှုသည်။

—ပြ, *v.* to make a display of any divine attribute ; သာဓကီဝင်မင်းတို့ဥက္ကောင်း (ဦးခေါင်း) ပေါ်၌။ ရှုစက်ထော်ပေါ်အစုံမှ။ မြို့မြေနှင့် (မုန့်) ဖြင့်ထွန်းထော်မှု၍။ မအံ့ကြနိုင်သောထမိုက်ဗျာဒိတ်ယာကိုပြထော်မှုလေ၏။

—ရ, *v.* to receive a divine communication from a Buddha, as a Bódhisat, intimating the time that the latter shall become a Buddh.

ဗျာပါ (Pali ဗျာပါရ), *n.* anxiety, trouble ; မိုးရိမ်ခြင်း။ မိတ်ပူပန်ခြင်း။ ဗျာပါရများသည်။ မိုးရိမ်သောကဗျာပါရ။ ကြောင့်ကြဗျာပါရ။ ကျွန်ထော်မိတ်ထဲမှ။ ဗျာပါအတွန်ကြီးသည်။ ဗျာပါမကင်းကိုယ်တွင်းမသက်သာ။

—ဆံ (*pron.* ဗျာပါစံ), *n.* forelocks worn by young women ; sometimes called ထင်ခေါ်ဆံ။

—ဆံချ, *v.* to wear forelocks or curls ; ဗျာပါဆံပါးမိုက် (*pron.* ဗရိုက်), ချ။

—ဆံဝေ, *v.* same [to distribute such curls over the back of the head].

—သောက, *n.* [worry and anxiety] ; see the parts.

—မီး, *n.* same as ဗျာပါသောကမီး။ ဗျာပါမီးထောင်သည်။ ပရိဇ္ဇေဝမီးထောင်သည်။

ဗျာထောင်, *adv.* in hurry, confusion [anxiously, in a sad, distressed, perplexed manner] ; ဗျာထောင်အောင်ပူပန်သည်။ ပူဝေလွှားသည်။ နှစ်(၁) ထုံးသည်။ အဗျာထောင်ထူအောင်။ အတွန်ပူပန်ထွေးချဲ့။ မောင်ကြီးရယ်။

ဗျာထိုင်, *adv.* same ; ထောကဗျာထိုင်အောင်ပူပန်သည်။ သောကဗျာထိုင်တရှိုင်ရှိုင်နှင့်ဖြေဒယ် (တယ်) ထိုးနိုင်အုံး။

ဗျူဟာ, *n.* a book on military tactics ; သေနတ်ဗျူဟာလည်း၊ ပဒေဗျူဟာ။
သဏဋဗျူဟာ။ဓမ္မဗျူဟာ။

ဗျူး (ပင်), *n.* a kind of tree growing to the height of 40 feet,
bearing yellow flowers.

ဗျော (ဪ), *n.* a kind of drum used at ရှင်ပြု and funerals.

—ထီး, *v.* to play on such drum.

—တောင်ဪ, *n.* one kind of drum.

—သမား, *n.* one who plays on the ဗျော, ဗျောသရာ။

ဗျောက် (ဪ) ဆီး, *n.* a cracker, squib ; မီးဆီး။

ဗျောက် (ဪ), ခဲး (ခဲ) မြည်သည်, *v.* to crack, *i.e.*, utter a sharp,
sudden sound ; လက်ထိချိုးလိုက်သည်အခါ ဗျောက် (ဪ) ခဲမြည်
သည်။

ဗျောက် (ဪ) ဆဲ, *adv.* with confused sounds, in confusion.

ဗျောက် (ဪ) ထန်း, *n.* a squib so prepared as to make a suc-
cession of reports.

—ရှို့, *v.* to fire such squibs [ဗျောက် (ဪ) ထန်းဆွဲ (ဆွဲ) သည်]။

ဗျောက်ဗျောက် (ဪဪဪ), *adv.* cracklingly.

ဗျောင်းဗျောင်း, *adv.* indicative of the sound which it imitates ;
ဗျောင်းဗျောင်းမိုဟ်းရွာသည်။

ဗျောင်း, *see* ဥဗျောင်း, *n.* a heron. [The Pond-heron.]

—အောက်, *n.* the brown paddy-bird of Anglo-Indians. [The
Burmese are of opinion that no male brown paddy-birds
exist ; ဗကဗဂေါနာမပူမိသောနတ္ထိ]။

—တောင်, *n.* a kind of drum chiefly used at the funerals of
persons of rank ; ဗျောင်းတောင်တီး။

—နှင်း, *n.* a kind of (speckled) heron, ဗျောင်းနက်ဗျောင်းနီ။

—ဖြူ, *n.* the white ditto (the white paddy-bird).

ဗြတ် (ဗြတ်), *n.* breadth, width ; applied to hard surfaces ; *comp.*
အနံ့, ထက်ဝါးဗြတ် (ဗြတ်)။

—ကြီး, *v.* to be wide.

—ငယ်, *v.* to be narrow.

ဗြတ်ဗြတ်, *adv.* indicative of the sounds which it imitates ; ထိနပ်သံ
ဗြတ်ဗြတ်ဗြတ်ဗြတ်နှင့်မြည်သည်။

ဗြနီ (Eng.), *n.* brandy, ဗြနီအရက်။

ဗြဟ္မစရိယ, ဗြဟ္မစရိယတရား (Pali ဗြဟ္မ, excellent, and စရ, to perform), *n.*
a cardinal virtue, of which there are four kinds : ခာတ္တာ,
kindly affection ; ကရုဏာ, kindly regard ; ဗုဒ္ဓိသာ, benevo-
lence ; ဥပေက္ခာ, freedom from all kinds of desire. In the

သဒ္ဓါ။ ဗြဟ္မစရိယ is styled ဗြဟ္မစရိယာရ။ “Buddha replied by saying ‘come, priests (ဟေတိက္ခရဟန်းလာလတ္တံ့), in order to be released entirely from sorrow, embrace the brahma-chariya (ဗြဟ္မစရိယ) ordinance, and I will declare unto you the excellent dhamma’” (ဓမ္မ).—M.B.

ဗြဟ္မတာ, *n.* a Brahmin, ပုတ္တား။

ဗြဟ္မစရိယာရ, *n.* same as ဗြဟ္မစရိယ။

ဗြဟ္မာ (Pali), a Brahma, a being superior to men and nats (နတ်), inhabiting the higher celestial regions (ဗြဟ္မာလောက). “The inhabitants of the brahmalōkas have attained to a more exalted state than the dévas. In the worlds in which they have sensuous enjoyment, they are brighter and larger than the dévas, have a larger retinue, more extensive riches, and live to a greater age. The rūpa (ရူပ) (the aggregate elements which constitute the body) of the Brahmas differs from that of men, and is one peculiar to themselves. They are insensible to heat and cold, and are entirely free from sexual passion. They have attained their present state of exaltation by the exercise of the rite called dhyana; and when the age allotted to them has passed away, they may be born as men, as animals, or in any other world. In some of the worlds they are self-resplendent, traverse the atmosphere and have purely intellectual pleasure. In the arupa (အရူပ) worlds, four in number, they have no bodily form. In all the worlds except one they have a conscious state of being; in one they are unconscious (အသညသတ်ဗြဟ္မာ), and in another they are in a state not fully conscious, nor yet altogether unconscious;” [နေဝသညာနာသညာယတနာတံ].

—ဗြဟ္မာ or ဘုံ, *n.* an abode of Brahmas, the superior celestial regions, of which there are twenty stages or stories (*comp.* နတ်ဗြဟ္မာ), sixteen material (ရူပဘုံ), and four immaterial or invisible (အရူပဘုံ), and are named as follows: ဗြဟ္မာပါရိသစ္စာ။ ဗြဟ္မဗရေဏိယာ, ဗဟာဗြဟ္မာ, ပရိက္ခာဘာ, အပ္ပမာဏာဘာ, အာတထာရာ, ပရိက္ခာယဘာ, အပ္ပမာဏာယဘာ, ထဘာဏိနိ, ဝေဟဂ္ဂိယံ, အသညသတ်, အဝိယာ, အတပ္ပာ or (အာတပ္ပာ), ထုဒထာ, ထုဒသိ, အကုဒ္ဓိဒ္ဓာ, အာကာသာနတ္ထာယတန, ဝိညာနတ္ထာယတန, အာကိတ္တညာယတန, and နေဝသညာနာသညာယတန, ဗဟာဗြဟ္မာ။ The archangel Brahma, also called Brahma Sampati (ဗြဟ္မာသမ္ပတိ), Mahá Brahmá, is the ruler of the Brahma heavens (ဗြဟ္မာဘုံ), and therefore the greatest of all the dévas (ဒေဝ) or angels. He holds the same place among the Brahma angels that Sakka (သိကြာ) and

Mara (မာရ်နတ်) hold among the angels of the Kamadévalokas. *It is of the greatest importance not to confound the Buddhist Brahma with the Brahma of the Hindu triad.* Mahá Brahmá is merely a powerful angel and vastly inferior in power to Buddha. Every Cakkavála (စကြဝဠာ) has its Mahá Brahmá, so that in reality Mahá Brahmá is not one, but many, for the universe contains almost an infinite number of Cakkaválas, and consequently of Mahá Brahmás."—*Childers' Pali Dictionary.*

ဖြား (from ဖြား, to be flat), *adv.* flatwise ; ဖြားလိုက်၊ ဖြား (or ဖြားလိုက်), ခင်းဖြား (or ဖြားလိုက်), မီး, to pave with bricks flatwise.

—ခတ်, *v.* [see the parts] ; ဣဖြားခတ်, to beat out gold leaf.

—စီး (from ဖြား, *v.* to be flat, and စီး, to flow), *adv.* spreadingly, overwhelmingly (irregularly, here a little and there a little, like a crazy person ; စကားဖြားစီးမပြောပါနှင့်).

—မင်းညီနောင်, *adv.* same.

—ရိုက်, *v.* (see the parts).

—ဖြားရိုက်သွားသည်, *v.* to strike indiscriminately.

—ထိုက်ထား, *v.* to place flatwise.

ဖြုန်းမွေး, *n.* a kind of plant (grass, ဖြုန်းမွေးမြက်).

ဖြဲ, *n.* a Peguan title.

—ကျံ, *n.* another ditto.

ဖြိုး (ဖြဲ), အနန္တ (*pron.* ဖြဲအနန္တ), *adv.* an intensive in various connections ; used colloquially, မြင်ကြီး (or ကွင်းပြင်ကြီး), ဖြိုး (ဖြဲ), အနန္တကျယ်ထိုက်မရောက်နိုင်။ အနာဖြဲအနန္တဖြစ်နေသည်။

ဖြိုး (ဖြဲ) စင်, *adv.* entirely, as in the phrase ဖြိစင်ကုန်သည်, [ဖြဲဖြိစင် more often used, *e.g.*, သည်တောကို ဖြဲဖြိစင် ကုန်အောင် ရောက်တူးသည်].

ဖြဲထိုက် (*pron.* ဖြဲထိုက်), *n.* an outer building attached to the palace occupied by the Atwin-wuns and their writers (north of the palace). "The word *Byèdaik* is, it is believed, of Talaing "or *Mún* (မွန်) origin, and means 'bachelor,' and thus the "whole word means bachelors' chamber. Formerly, it is "said, the king's young men used the place as a waiting-room ; and the king himself occasionally came there to "see his elephants exercised. Latterly, however, it was "used exclusively as a public office."—(Pilcher.)

ဖြောင်းဆန် (sometimes *pron.* with an 'r' sound), *adv.* flounderingly [tumultuously] ; ထက်သန်သည့်သဘော ဖြောင်းဆန်သွား, ရေခဲသည်။ ထက်ဆိုးတီးကောင်းသည်ဆရာပြောင်းဆန်သွားအောင်တိုးနိုင်သည်။

မြောင်းထောင်, *adv.* same (very rarely, if ever, used in colloquial).

မွှင် (မွှင်) (from မွှင်, to swell up), *n.* a swell of water which rises and breaks, a mud puddle; မွှင် (မွှင်) မွှင်ကြီးသွင်းရေခက်သည်။ မွှင်ထေးထွင်းရေထိပ်သည်။

—ကြမ်း, *n.* a violent swell of water, which rises and bursts; *adv.* in an uproar, as in a violent quarrel; လူချင်းမွှင် (မွှင်) ကြမ်းသွင်းကြရေခက်သည်။

—ထ, *v.* to rise and burst as such swell.

—ပြီး (ပြီး), *n.* same as မွှင် (မွှင်), 1st def.

မွှင်ဆိုး (ပင်), *n.* a kind of medicinal plant (the root is said to be beneficial in cases of snake-bite, မြစ်မြင်းပြီးပြောင်းသည်); ထေး မွှင်ဆိုး။

မွှင် (မွှင်), ခဲး (ခဲး), *adv.* indicative of the sound which it imitates; မွှင်ခဲး။ (မွှင်ခဲး) ဆိုသည်။ မွှင် (မွှင်) ခဲး (ခဲး) ဆိုသည်။ ထေး မွှင် (မွှင်) ခဲးဆိုသည်။

မွှင်, *n.* a species of bulbul.

—ကထိန်, —ခဲးခဲး, —မင်းသား, —ခွဲ, —ဝါ, *n.* varieties of the bulbul.

မြစ်ဆိုး, *n.* a wide-mouthed water jug.

ထ (တကုန်း)

(The twenty-fourth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of labials.)

ထ, an abbreviation of အထ, a father; အမေမှန်ကထသား။

—အ (pron. ဖအေ), *n.* a father.

—ကြီး, *n.* a father's elder brother, a mother's elder sister's husband. In Upper Burma very frequently *pron.* ဖကြီး; elderly men are often respectfully addressed as ထကြီး။ ထကြီးထက်သွားပါမည်။

—ခင် (pron. ဖခင်), *n.* same as တအေ။

—ထွေး, *n.* a father's younger brother, a mother's younger sister's husband, a step-father (in the last instance *usually* *pron.* ဖထွေး)။

—မိ, *n.* parents.

—ထက်ဆိုး (pron. ဖထက်ဆိုး), *n.* an orphan bereaved of its father.

ထက်, 1 (see under အထက်), *n.* a side, corresponding part, side-party.

ထက်, 2, *adv.* even, slightly emphatic (colloquial) [equivalent to ဖင် and ထဲ၊ ပေါက်ထက်ထက်ပါက်ထက် not frequent]။

—ထိုက်, *v.* to pass to Government as unclaimed (or forfeited) property ; နဝကယုဏ္ဏား၏ အဆွေးအမျိုးတော်စပ်သသူမရှိချင်းအရှင်မရှိသော ဥစ္စာထည်း မင်းသမ္ဘာထိုက်သည် ဖြစ်သေခဲ့ကြောင်း။ မင်းကြီးဆီးသူတော်မူပြန်၍, when there was no one connected by relationship with Jujaka, the king, the property being without an owner in turn, took possession of it.

ဆွေကဏ္ဍ (Pali) (from ဆွေ, excellent, and ကဏ္ဍ, a period), *n.* a grand revolution or period of time which is distinguished by five Buddhs in succession, *see under* ဗုဒ္ဓ။

—ကမ္ဘာ, same. “The kalpa (ကမ္ဘာ) in which we now live is “called Maha Bhadra. In the ages that were concluded, “20 asankya-kaplakshas previous to this kalpa, there was “not, for the space of a kap-asankya, any supreme Buddh.” This long period of remediless ignorance was succeeded by the Maha Bhadra kalpa, in which five Buddhas are to appear—Kaukkathan (ကုက္ကဏ္ဍ), Gaunagôn (ဂေါဏာဂုံ), Kattaba (ကထာပ), Gaudama (ဂေါထမ), and Maitri (Arimateya) (အရိမေတ္တေယ) (*see* ဗုဒ္ဓ, M.B.).

ဆတ် (Pali ဆတ္တိ), *n.* cooked rice, ထမင်း (not colloquial).

ဆန်ဆွေး, *n.* *Careya arborea*. The leaves of this tree are used for making the outer covering of a Burmese cheroot, ဆေးမေ့တိပ် (ဆေးထိပ်တိပ်), chiefly in the Prome district; in Upper Burma the leaf is used for wrapping up ထက်မက်ထုပ်။

ဆန့်န့်, *see* သိန့်န့်။

ဆန်း, 1, *n.* a shallow, flat-bottomed basket, made of slender materials, of woven bamboo strips, နီ, used to spread things on and for other purposes; *comp.* စံကော။ ဆန်းကြီး။ ဆန်ကထေး။ ဆန်ကုံး။

ဆန်း, 2, *n.* a sample, specimen, muster; မျက်နှာဆန်းထွသည်။

—ထင်, ပြ, *v.* to exhibit as a specimen or sample.

—ရှုံး, *v.* to fail in the exhibition of a specimen or sample.

ဆန်း, 3, *n.* blind, puzzling language; ဆန်းစကား (slang, *e.g.*, ငကေ ခုသည် for ဝိက်ဆန်မျှားသောသူ, မဂွံ for သူမိုး, မဒိ for အပျို။ ရှင်တွေ့အရက်သောက်။ နွဲ့သမား for တိန်းစား။

ဘယ်, 1, *n.* the left side, ထက်ဝဲ; opposed to ညာ။ လောကျားဘယ် ထိုင်မေးနိုင် (pron. မေနိုင်) မိန်းမဘယ်ထုံးအိမ်ထောင်ဖြုန်းသည်။

—ဖြန်ညာဖြန်, *adv.* on the right and left; ဘယ်ဖြန်ညာဖြန်မျက်သည်။ ကျားဆန်နက်၊ ကောင်ဘယ်ဖြန်ညာဖြန်သေနတ်နှင့်ပစ်ထိုးသေပြီ။

—ပြောင်းညာဖြန်, *adv.* from side to side; ဘယ်ထုံးဘယ်ပြောင်းညာဖြန်နှင့် အိပ်ထိုး မပျော်နိုင်ဘူး။ ဘယ်ပြောင်းညာဖြန် ဝန်ထမ်းသည် or ဝန်ထုပ်ထုပ် ပြောင်းညာဖြန်ထဲရသည်။

—ထံ, *v.* to be left-handed.

ဆယ်, 2, *pron. a.* an abbreviation of ဆယ်ထပ် (in conjunction with ကြောင့် *pron.* ထဲ)။

—စာ, same, provincial.

—နှစ်, *pron. a.* how many?

ထယ်ထင်း (from အဘယ် and ထင်း), *pron. a.* which (thing) ?

— ထိုဘယ်ညာ, *pron. a.* ; see အဘယ်သို့။

ထယ (Pali). *n.* fear ; ကြောက်ခြင်း။ ထယပပွဋ္ဌိးသးကိုးကြောက်ခြင်းကြောင့်
ရဟန်းပြုသည်။ သဒ္ဓါပပွဋ္ဌိသဒ္ဓါ၍ရဟန်းပြုသည်။

— သေး, *n.* a drug, an ingredient used in compounding medicine.

ထရင် (ဗလင်), *n.* ornaments for the neck, flat and round, strung as beads ; ထရင်ခွက်။

— ဆွဲ, *v.* to suspend such an ornament from the neck. (Formerly worn in the palace at Mandalay by the queens and princesses, in Lower Burma by children.)

ထဝ (Pali), *n.* a state of existence of which there are three divisions, ကာမဘဝ, ခုပဘဝ, and အရူပဘဝ see under သို့, appropriately, a past, present, or future state of existence. Tunbhawa or Tunloka, the three worlds. The regions in each sakwala are divided into three sections—(1) Kāma (ကာမ), the region in which there is form and sensuous gratification ; (2) Rupa (ရူပ), the region in which there is form without sensuous gratification ; (3) Arupa (အရူပ), the region in which there is neither form nor sensuous gratification, but a state of unconsciousness, ပရိ-ရဘဝအဆက်ဆက်, during (past) successive existences ; အတိတ်ဘဝ, same as ပရိ-ရဘဝ။ ငစ္ဆေပွန်ဘဝ (ပစ္စုပ္ပန်), the present existence ; ငစ္ဆတ္တဘဝ, same as ငစ္ဆေပွန်ဘဝ။ အနာဂတ်ဘဝ, future existence, futurity ; တမညဘဝ, same as အနာဂတ်ဘဝ။

— တဏှာ, *n.* cleaving after existence ; signifies the pertinacious love of existence induced by the supposition that transmigratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable ; Wibhawatanhá is the love of the present life under the notion that existence will cease therewith and that there is to be no future state.—M.B.

— ပြောင်း, *v.* to change one's state of existence, to die ; တာထွန်ဘဝပြောင်းသွားသည်။ ကာထရှည်လျားစွာ မင်းပြု၍တမတပါးပြောင်းလေ၏။

— ရှင်, *n.* a king, monarch ; ရေမြေကိုအစိုးရတော်မူသောဆူရှင်မင်းတရားကြီး, he who hath dominion over land and water, Lord of the Universe, Great Chief of Righteousness, a title of the Kings of Burma.

ထဝင် (Pali ထဝဂ္ဂ) (ထဝင်), *n.* the summit of a sekva system or of the universe ; အထက်ဆုံးဆုံး, အောက်အစိမ်းဆုံးထက်နှိုင်းကြားဟောတော်မူသောဒေသနာတော်မြတ်။

ဆဝ် (Pali ဆဝ and ဆဝါ), *n.* the stamina or substratum of the mind, the mind divested of thought or existing under a suspension of the train of thought, having come to a conclusion.

—ကျ, *v.* to be settled in opinion ; ဆဆေကျ။

—ဆာ, *see* မိတ်ဆာ။

—ဖြတ်, *v.* to cease as a trance (?)

—ဖြစ်, *v.* to be in a trance.

—ခြား, *adv.* instantly ; ဆဝ်ခြား။

—ထွင်, *v.* to be agitated as the mind.

ဆဆာ (more frequently *pron.* ဆာ), *a.* a contraction of ဆယ်ဟာ, what thing ? what ? (ဆဟာ is almost obsolete in ordinary colloquial, though sometimes made use of in British Burma) ; ဆဆာပြောရမည်ထံဆဟာကတံ။ ဆာပြုလို့။ ဆာဖြစ်လို့။ ဆာထင်လို့, the interrogatives why ? wherefore ?

ဆာဝ (Pali), *n.* being ; used chiefly in composition, and of various applications (*see* ဣတ္ထိဆာဝ။ ပုန်းဆာဝ။ ပုန်းဆော), ကုန်သွယ်ဆာဝထင်လိင်စားသည်။ ဆင်းရဲသားဆာဝ အသက်မွေးသည်။ သူငယ်ချင်းဆာဝကစားကြသည်။ ဆင်းရဲသားဆာဝကျောက်, to file a petition *in forma pauperis*, *see* လူမွဲအဖြစ်နှင့်ကျောက်သည်, which has the same meaning.

ဆာဝနာ (Pali), *n.* short sentences for repetition, of which there are forty (၃၆၄၀) shorter than ကမ္မဋ္ဌာန်း, “Bhawana, the meditative rite ;” ဆာဝနာစီးပွားသည်။ ဆာဝနာစီးဖြန်းသည်။ (ပိပထဆာဝနာ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆာဝနာစီးဖြန်းခြင်း)။

ဆာသာ (Pali), *n.* language ; စကား, mode of practice, custom ; အတင်း, ထုံး, နည်း, a particular system of faith and worship.

—အလိုက်, *adv.* of one's own will and way, according to one's practice, custom.

—ကိုးကွယ်, *v.* to adhere to a particular creed ; မောင်မင်းဆယ်ဆာသာကိုးကွယ်ထဲ။ ဗုဒ္ဓဆာသာပါအုရား။ (as a Judge or Magistrate asking a witness his religion).

—ထုံးစံ, *n.* a mode of practice, custom, way.

—ဖြား, *v.* to be diverse in custom or creed.

—ထဝါ, *adv.* of one's own will and way ; အလိုလို။ ထုမရှုတ်ထွေးတတ်သူ။ ဆာသာထဝါနေတတ်သည်။

—ထွင်း, *v.* to initiate or introduce into, any particular religious creed ; ခရစ်ယာန်ဆာသာထွင်းသည်။ ပထိဆာသာထွင်းသည်။

ဆိ, ၁, *see under* ဘိ။

ထိ၊ *n.* the mother of a great grandfather ; *see* အထိ။

ထိ၊ 2, *v.* *affix* euphonic, mostly used before the assertive affix သည်, abbreviated to ထ in connection with the noun affix လုံးဝို, as ထွားသိသလုံးဝို, "like as he went ;" also before the closing affix ချင်း, in which case it is rather intensive, *see* Grammar, sec. 188, ထိ. [The following are a few examples showing how ထိ is used : မရံမက်ထွင် နေပြီထိုင်းနေပါထိ။ မပြောပါထိနှင့် နေထိထော့။ ပြောလိုက်ထိ။ ဆိုလိုက်ထိ။ ခက်ပါထိထော့သည်။ ထွက်ထွက်ထိသည်နှင့် formerly used in lieu of ထော့, *e.g.*, ပြောပါထိ for ပြောပါထော့။ ဆိုပါထိ for ဆိုပါထော့။ appears to have in some instances the force of an imperative, in others of an intensive].

ထိ၊ 3 (from ဖိ, to crush), *n.* a trap, consisting of a plank, which falls and crushes the animal.

—ထောင်, *v.* to set a trap ; ကျက်ကိုဘိထောင်သည်။ ဖွတ်ပုထက်များကို ထိထောင်သည်။

ထိကျ (Pali), *n.* a priest of Buddh, ခုတန်း, Bhikshus, or in Pali Bhikkhu, from Bhiksha, to beg, *lit.* a mendicant. The Bhikshu is said to be so called "because of the fear he manifests of the repetition of existence ; because he goes to seek his food as a mendicant ; because he is arrayed in shreds and rags ; and because he avoids the practice of whatever is evil. When Buddha addressed the priests, it was usually by this appellation." (ဇေတိထိကျ။ ခုတန်းလာလှည့်). —E.M.

—နီ, *n.* a priestess of Buddh ; ခုတန်းမ။

ထိချပ် (ထိကျပ်), *a.* flattened, short and flat ; *n.* a kind of low roof attached to a larger one ; တဲထိချပ်ပြားကလေး။ ထိချပ်ထည့်။ ထိချပ်ထိုး။

ထိနန်း (ထနန်း), *v.* *formative* ; the terminations ခမန်း (according to another acceptation ထိနန်း or ထနန်း) and မထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking ခ before them, as ထောင်ခမန်း or ထောင်ထုခမန်း, which is near burning ; မြိုင်ထုမထတ်, which is near sinking ; ထုခမထတ်, nearly the whole. —*Judson's Grammar*, sec. 125, 4- [N.B.—ထိနန်း or ထနန်း is not very often used in ordinary colloquial, but is occasionally, *e.g.*, ထပ်သည်မိန်းမကလေးရှုချင် ထနန်းရှိထင်ကရှိ].

ထိနပ်, *n.* a sandal, (the plinth of a pagoda, ထုရားထိနပ်ထေန်), a pedestal, the sole of an elephant's foot, ထင်ထိနပ် ; hence ဒုံထိနပ် (a thick wooden sandal, a kind of clog ; မိန်း ထိနပ်, one completely covered with cloth ; *see* မိန်း။) ထိနပ်စားထိနပ်စား, *lik*.

“ food for the sandal ;” terms of abuse, employed mostly by women.

တိန်ချို၊ *v.* to make (*i.e.*, sew the parts together) a sandal.

— ခွတ်၊ *v.* to unloose or take off a sandal, or slipper.

— စီး၊ *v.* to wear a sandal.

— ဣ၊ *n.* the instrument with which the sandal-maker clasps the sandal in order to sew it.

— ထိုးသွား၊ *n.* a sandal-maker.

— ဝုံ၊ *n.* the piece of wood or other substance used in shaping the sandal.

— ဖေါက်၊ *v.* to have the feet galled by wearing sandals owing either to their newness, to one's having tender feet, or having travelled a long distance.

— ထည်း (*pron.* ထဲ), *n.* the straps of a sandal ; မြေကြားညှပ်သည့် ကြိုး။

တိန္နာ (*n.* medicine, ဆေးဝါးအမျိုးမျိုး).

— ကျမ်း၊ *n.* a medical book, ဆေးကျမ်း။

— ဆရာ၊ *n.* a physician (who prescribes medicine, in contradistinction to ဓါတ်ဆရာ, a doctor who prescribes diet).

တိန်း, ၁, *n.* opium ; ဆေးနက် (*elegant*).

— အကပ်အသပ်၊ *n.* opium sticking to the side of the pipe ; တိန်း, ထင်း, ကစပ်, ထွေကော, အရက်။

— ချေး, *n.* opium refuse.

— ဝေး, *n.* same as တိန်းအကပ်အသပ် (opium pipe grime).

— စား, *v.* to eat opium ; *n.* opium-eater.

— ဓိ, *n.* opium juice or oil.

— ဆိုင်, *n.* an opium shop.

— ပင်, *n.* the poppy.

— ပြောင်း, *n.* an opium-pipe.

— ဖြတ်, *v.* to discontinue eating or smoking opium (implying breaking one's self of the habit of doing so).

— ရှူ, *v.* to smoke opium ဆေးရှူ။

— ဝမ်းလိုက်, *v.* to suffer from diarrhoea due to sudden discontinuance of opium eating, or smoking.

တိန်း, ၂, *n.* ; *see* တီး, a wheel.

တိန်းနွယ် (ပင်), *n.* a kind of tree ; the wood of this tree is used as firewood when Burmese women undergo roasting after

child-birth. The wood of the ဝေံ and မန်ကျည်း is also used.

ဒိသတ် (ဒွိတ်), *n.* England, Great Britain, အင်္ဂလိပ် ဖြစ်။

ဒိလတ်မြေ, *n.* cement.

ဒိသတ်ရေ (အခါး), *n.* sodawater.

——အချို, *n.* lemonade (လင်မနပ်).

ဒိသိတ် (သိသိတ်), *n.* a blessing pronounced by Brahmins, accompanied with the pouring of water ; *see* အသိသိတ်.—S.

——ဆတ်, *v.* to pronounce such a blessing on a king or a person of rank.

——ပေး, *v.* to pronounce such a blessing on an ordinary person (as when Brahmins beg for alms).

——မြှောက်, *v.* to pronounce such a blessing in the ceremony of inauguration.

——ထွန်း, *v.* to pour out water on the king's head, at the ceremony of inauguration (from a water-vessel).

ဒီ, ၁, *n.* the father of a great grandfather ; *see* အဘိ။

——မ, *n.* the mother of a great grandfather.

ဒီထို (*pron.* ဒီဒို), *n.* an almira, cupboard.

ဒီရုံ, *n.* a two-wheeled bullock cart with an oblong wooden superstructure for carrying passengers. Much in vogue at Mandalay prior to the annexation, but now generally being superseded by pony gharries (ဒီရုံရထား).

ဒီသုံး, *n.* a kind of birth.

သီလူ (*pron.* ဗလူ), *n.* a beloo, a kind of monster which eats human flesh and possesses certain superhuman power (said to be red-eyed and have prominent long eye-teeth). The Yakshas (ရက္ခ, —ရက္ခိဏ်) products of witchcraft and cannibalism, are beings of magical power who feed on human flesh. The male Yaksha occupies in Buddhist stories a position similar to that of the wicked genius in the Arabian Nights; the female Yakshini, who occurs more frequently, usually plays the part of "Siren." * * * And he said "Verily this is a Yakshini (သီလူမ) who took the child to eat it." And they asked, "O, S.re ! how did you know it?" And he replied "Because her eyes were red, and she knows no fear and had no pity, I knew it."—Fausboll's Jātaka Tales.

——ကြီး, —ငယ်, *n.* the two divisions of Taru Karins.

- ထိလူးမီး, *v.* to have nightmare [*comp.* Greek Ephialtes, "one who leaps, or springs upon."]
- ထံထွေး, *n.* a frothy excrescence on plants.
- ထောင်ဝေး, *n.* a kind of plant ; ခဲစာရေသောက်မိထွင်ပိုက်ပူကထကြီး ဖြစ်၍။ထံပင်ဘီလူးမွေးဘီလူးထောင်ဖြစ်နေသဖြင့်။
- ခရက်ကန်းကြီး (ပင်), *n.* a creeper with long roots dangling from the trees which support it.
- ထက်ဝါး (ပင်), *n.* the musk plant.
- တီး (*pron.* ဘိန်း), *n.* the wheel of a carriage, cart, a comb, a brush ; ဝက်မွင်တီး။ထဘီး (*pron.* ထဘိန်းထိန်ကြိတ်), *v.* to love without one's love being reciprocated (colloquial) ; အပ်မြည်တီးထုံး။
- ကြဲ (တီးထွဲ), *n.* a coarse comb.
- ချပ်, *n.* a flat comb (*v.* to keep the hair in position with a comb).
- မိတ် (*pron.* မီးမိတ်), *n.* a fine comb.
- ထောချပ်, —ထောင်မို, *n.* a kind of bird with a comb-like crest, the hoopoe bird, ထောင်တီးရူး။
- ဖနောင့်, *n.* the felly or fellow of a wheel (the exterior rim, or part of the rim, of a wheel supported by the spokes ; ဗွတ်း တီးဖနောင့်)။
- ထွားကျ, *v.* to fall loosely about as a garment (?)
- ထုတ်, 1 (Pali ဣထ, visible), *n.* matter ; *see under* မဟာထုတ်။မဟာ ထုတ်လေးပါး။
- ထုတ်, 2 (Eng. book), *n.* a book, particularly a record ; စာအုပ်။ ထုတ် အုပ်။
- ထုန်း (*pron.* ဖုန်း), *n.* "glory" ; ဘုန်းတော်မိုထုံ၍ခြေထောင်ရင်းရောက်ပါသည် ထုရား။ရှင်ထုရင်ထုန်း။မိလားလိမြုန်း။ထူပုန်းတောမှာမနေသာ။
- ကြီး (*pron.* ဖုန်းကြီး), (*lit.* "great glory"), *n.* a priest of Buddh, ခထန်း။ [An elder pôngyi addresses a younger one as အာ ခထော (ငါ့ရှင်), and a younger one addresses an elder one as ဘဏ္ဍေ (*pron.* ထန်းတေ) ; the ordinary titles of the Burmese Kings were ဘုန်းတော်ကြီးထုရား] ; ဘုန်းတော်အထွန် (ထွန်) ကြီးမြတ် တော်မူထွေသောရေမြေအရှင်။ထမ္မာ နိဆင်မင်းသခင်။ ထင်မြူများရှင်။ ထက်နက် စကြသခင်။ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး။
- ကြီး, *v.* to be possessed of great power and authority.
- ကြီးမြုန် (*pron.* ဖုန်းကြီးမြုန်), *n.* a pôngyi cremation festival. "Whilst residing at Tavoy, I wished, on a certain day, to go and witness all the particulars observed on such occasions. A most favorable opportunity favoured the prose-

"cution of my wishes. A Talapoin of my acquaintance
 "had died a fortnight before, after thirty years of profes-
 "sion. His body laid in the coffin, was to be, for ever, con-
 "cealed from human sight. I went into the monastery,
 "where I met a large party of the brethren of the deceased,
 "who had assembled for the ceremony. Most of them were
 "known to me ; my reception was at once kind and cordial.
 "Great was my surprise at seeing, instead of grief and
 "mourning, which the circumstance seemed to command,
 "laughing, talking and amusement going on at a rate which
 "is to be called scandalous. No one appeared to take the
 "least notice of the deceased whose corpse was lying at
 "our feet. A momentary stop was put to the indecorous
 "behaviour of the assistants by the appearance of two
 "stout carpenters bringing a board 4 or 5 inches thick,
 "designed for the cover. They vainly tried to fit it in its
 "place ; the hollow of the coffin was neither broad nor deep
 "enough for holding the corpse, though reduced to the
 "smallest proportions. The operation was not a very easy
 "one to bring the board in contact with the sides of the
 "coffin despite the resistance that was to be offered by
 "the corpse. The carpenters were determined not to be
 "disappointed. At the two ends and in the middle of the
 "coffin, ropes were passed several times round the coffin
 "with the utmost tension, in such a manner as to have six
 "or seven coils in the same place. Enormous wooden
 "wedges were inserted right and left, in three places, be-
 "tween the sides and the coils. On these wedges the work-
 "men hammered with their whole strength, during about
 "20 minutes, to the great amusement of all the bystanders.
 "Each blow of the hammer lessened the distance between
 "the cover and the brim of the coffin. Every perceptible
 "success, gained over the latent resisting power, elicited a
 "burst of applause, and a cheer to the persevering work-
 "men. At last all resistance being overcome, the cover
 "rested fixedly in its place. It is needless to add that the
 "corpse inside was but a hideous mass of mangled flesh
 "and broken bones.

"According to the custom observed on such occasions,
 "a rude building was erected for the purpose of placing
 "therein the mortal remains of the deceased, until prepa-
 "rations, on a grand scale, should have been made for do-
 "ing honour to the illustrious departed individual. That
 "building as well as those made for similar purposes, are

“but temporary edifices raised for the occasion, and made
 “of bamboos with an attap roof. In the centre of that
 “large bungalow was erected a kind of estrade, about 12
 “feet high, well decorated. The upper part is often gilt,
 “but always plated with thin metal leaves and tinsels of
 “various colours. From the sides hang rough drawings
 “representing animals, monsters of various kinds, reli-
 “gious subjects, and others, but rarely, of great indecen-
 “cy. Around this estrade are disposed posts, from the
 “top of which are suspended small flags and streamers
 “of different forms and shapes. On the summit is ar-
 “ranged a place for the coffin, but the four sides at that
 “place are about 2 or 3 feet higher than the level where-
 “upon rests the coffin, so that it is concealed entirely
 “from the sight of the visitors.

“Things remained in that state during four months, that
 “is to say, until all the arrangements had been made for
 “the grand ceremony, the expense of which is commonly
 “defrayed by voluntary contributions. The arrangements
 “being all complete, a day was appointed at the sound of
 “gongs for burning the corpse of the pious recluse. At
 “noon of that day, the whole population of the town flock-
 “ed to a vast and extensive plain beyond the old wall and
 “ditch, in the north. Men and women, dressed in their
 “finest attire, swarmed in every direction, selecting the
 “most suitable and convenient situations for enjoying a
 “commanding view of the *fete*. The funeral pile occupied
 “nearly the centre of the plain: it was about 15 feet high,
 “of a square shape, encased with planks, which gave to it
 “a neat appearance. It was large at the base and went on
 “diminishing in size, in the upper part terminating in a
 “square platform where the coffin was to be deposited. A
 “small roof, supported on four bamboo posts elegantly
 “adorned, overshadowed, the platform. A huge four-wheeled
 “cart, decorated in the most fantastic manner, was descri-
 “ed at a distance: it was drawn by a great number of men
 “and brought to the foot of the pile. Upon it was the cof-
 “fin. Immense cheers, shouts of thousands, had an-
 “nounced the progress of the cart with its precious relics
 “as it passed through the crowd. The coffin was forth-
 “with hoisted on the platform. Mats were then spread
 “round the pile, whereupon sat numbers of Talapoins, re-
 “citing aloud long formulas in Pali. The devotions be-
 “ing performed, they rose up and prepared to depart, at-

"tended with a retinue of their disciples, who loaded themselves with the offerings made on the occasion. These offerings consisted of plantains, cocoanuts, sugar-canes, rice, pillows, mats, mattresses, &c., Masters and disciples returned to their monasteries with their valuable collections.

"The place being cleared, the eyes were all riveted on two large rockets, placed horizontally, each between two ropes, to which they were connected by two side rings. One of the ends of the ropes was strongly fixed at posts behind the rockets, and the other was made as tight as possible at the foot of the pile. At a given signal, the rockets, emitting smoke, rushed forward with a loud, hissing and irregular noise, tremulously gliding along the ropes, and in an instant penetrating into the interior of the pile, and setting fire to a heap of inflammable materials amassed beforehand for that purpose. In a short while the whole pile was in a blaze, and soon entirely consumed with the coffin and the corpse. The bones, or half-burnt bits of bones that remained, were carefully collected to be subsequently interred in a becoming place."—[Bigandet's Life of Gaudama.]

တုန်းတန်း (*pron.* တုန်းဒန်း) (from တန်ခိုး, *n.* same; တုန်းတန်ခိုးအာနုဘော်။တုန်းတန်ခိုးအာနိသင်္ဂဏ္ဍိယဘဝဇ္ဇာဒိတံ။

—တော်ဝေး, *n.* six glories of a Buddh, namely, ဣတ္ထိယ၊ဓမ္မ၊ယသ၊ (*pron.* ထ, ထ,) သိရိ, ကာမ, and ပထမ္မ.

တုခွေ (*pron.* ဗုဒ္ဓမုဒ္ဓိ) (Pali တုခွေ, the earth, and မုဒ္ဓိ, to rule), *n.* a god who has dominion over some part of the earth; တုခွေနုတ်။ဤကဲ့သို့ဆိုရာတွင်သဘောတူဝမ်းမြောက်၍။လူတို့ကျွေးကြော်လေ၏။တောစောင့်နတ်။ရေစောင့်နတ်မှစ၍။ ရုက္ခမုဒ္ဓိ။တုခွေမုဒ္ဓိနတ်တို့သည်။ ကောင်းကြီးကြော်ငြာကုန်၏။

တုခွေတီး (*pron.* တုခွေမီး), *n.* a kind of bird, the fruit pigeon, *M.*

တုခွေရာဇာ, *n.* a kind of plant (a dwarf species of *Wrightia*, *M.*).

တုခွေနတ်သန်, *n.* a fortunate piece of ground; မောင်းတောင်ရွာမြေသည် တုခွေနတ်သန်မှန်သောကြောင့်ဝဏ္ဏာရှိတုခွေနားသည်။

တုခွေရတ် (Pali တုခွေ, the earth, and ဘျတ္တရ, a shaster), *n.* the business of searching the ground for hid treasures.

—လိုက်, *v.* to search the ground for hid treasures.

တုခွေ (*usually pron.* ဗုဒ္ဓါဝေဇာ), *n.* an evergreen tree. The *Albizia stipulata*, *K.* [ထုံ, a kind of drum and "hsaings" (ဆိုင်း) are made of this wood.]

ဘုရင်, *n.* a chief, sovereign; hence ဝံသုရင် and ရှင်ဘုရင် (နေတွက်ဘုရင်, a title of His Majesty the King of Burma; နေဝံသုရင်, a title given to the Shan Sawbwas by the King).

—ခံစားကြီး, *n.* His Excellency the Viceroy of India.

ဘုရား (*pron.* ဗုရား by the Arakanese, ဗုသား by the Burmese), *n.* a God, object of worship, a lord, master, ဆရာ, သခင်; a pagoda, ဝေထီတောင် (ရှေ့ထိရုံဘုရား), the Shwé Tigôn pagoda, တခေါက်ကယ်ပြန်တခါခံကိုယ်တော်ပြုမယ်တော့ပုဘုရား (a famous pagoda at Madéya (မတ္တရာ), which it is said can only be visited once owing to the feverishness of the locality; an image of Buddh, a title of honour, Your Majesty. In Lower Burma the term is about equivalent to 'sir.' As a general rule the Burmese reply ဘုရား to officials and pôn-gyis [a Buddh].

—အသည့်, *n.* a pagoda slave, ကွန်သီးတော်; (rebels were compelled to become pagoda slaves in Upper Burma).

—ကျွန် (*pron.* ဗုသားကျွန် as if one word), *n.* a slave to a pagoda, one who has the care of a pagoda, and lives on the offerings; ကျွန်သီးတော်ခွါသား [In Upper Burma a pagoda slave is regarded with almost as great repugnance as the four infamous classes (ဝတ္ထာသထေးမို့)ထီးစောင်းပဲတူ။ ဘုရားသူမြင်းမှုထွတ်ခွဲ။ ဧညာင်ရင်းထည့်]။

—ကျွန်တော်, *pron.* I in addressing officials.

—ညာထိတော်, *n.* the height of an image, or pagoda.

—ရူး, *see* ကျိန်။

—ဆုပန်း, *v.* to pray to become a Buddh; ဝတ္ထာမိကဘုရားဆုပန်း။ သဒ္ဓါမိကဘုရားဆုပန်း။ မနေဝံသထိခါနဲ့။

—ထည့်, *v.* to erect a pagoda; ဘုရားမျှတည့်, to superadd a pagoda upon another (smaller) one, absorbing the materials of the latter.

—တပည့်တော်, *pron.* I ("your disciple," "pupil,") used in addressing a priest.

—ထူး, *v.* to answer or reply, ဘုရား, when called or addressed.

—ဝေါ, *v.*

—မြ, *v.* to be visited with the displeasure of a Buddh.

—ပွင့်, *v.* to become manifest, to appear as a Buddh; ဘုရားမြင်သည်။

—ပွဲတော်, *n.* a pagoda festival.

—ဖူး, *v.* to behold a pagoda reverentially, to worship at a pagoda.

ထုရားရှင်, *n.*; *see* သခင်ထုရားရှင်ထုရားရှင်တန်ခိုးတော် (*pron.* ဝယားထင်တိုင်းတော်), *lit.* "the might of the Lord Buddha," an exclamation frequently made use of by the Burmese when startled or suddenly surprised.

—ရှိခိုး, *v.* to pray, to worship at a pagoda.

—ထောင်း (*see* အထောင်း and ဗောဓိထောင်), *n.* one who is destined to attain the Buddhahship.

—သခင်, *n.* the supreme object of worship, God, ဗြဟ္မာထုရား။

—သစ္စာပြု, *v.* to make a vow before an image or pagoda (also applied to a vow made mentally).

အုံ, 1, *n.* a mansion, abode; ဗိမ္မာန် (ဗိမာန်), a division of the universe, of which there are 30 (namely, အပါယ်အံ့၌ကာမထုဂတိ၇။ ရူပ ၁၅။ အရူပ ၄), *see under* ဗြဟ္မာပြည်။

အုံ (ပုံ), 2, *n.* a kind of drum; အုံထက်ရကွင်းမသာ။

—ထောင် (ပုံထောင်) (*pron.* အုံခေါင်).

—ထို (*pron.* အုံခို), —ရှည်, —အုံကြီး။ အုံရှည်, —ထာ, *n.* varieties of drum, the drum within a ဆိုင်း။

အုံ, 3, *n.* a superadded roof, a gradation of a graduated roof; ပြဿနီ။ အုံပြဿနီ။

အုံ, 4, *n.* a company of merchants or traders. Der. from ပုံ။

—အိမ် (*pron.* ဇုံအိမ်), *n.* a secret society, such as exists among the Chinese; တရုတ်အုံအိမ်။

အူတင် (*pron.* အူထင်) (Pali အူတ, a sprout or twig, အညွန့်), *a.* produced from a root (ပင်စည်မျိုးရောက်သမျှအူတင်)။

အူထရပ် (ပင်), *n.* a large kind of shrub, *Egiceras fragrans*, *M.*

အူဒီနာ, *n.* a species of mintwort, *Mentha sylvestris*, *M.*

အူး, 1, *n.* the gourd creeper, of which there are many varieties, a gourd, a calabash, ခေအူး; a jug, bottle, vial; သေးအူး; a gunpowder flask, ထမ်းအူး; a box of matches, ဒီးခြစ်အူး။

—ခါး (*pron.* အူးခါး), *n.* a species of gourd, *M.*

—ဆင်စွယ်, *n.* the bottle-gourd or white pumpkin, *M.*

—ထင်းရောင်း (*sometimes pron.* အူးခင်းရောင်), *n.* a calabash.

—ထား (*pron.* အူးခါး), *n.* the guard of a spindle; မြည်ဝင်ရှေ့ကပ်ထည်။

—ထောင်း, *n.* a gourd bowl, the southern polar constellation; ကြယ်အူးထောင်း။ ထောင်ရုပ်အူးတောင်းရုပ်ဒီးထွန်းသည်။

—ရစ်, *n.* a species of shell, *Dolium galea*, *M.*

ဘူးထိုးနားမထွင်း, *adv. phrase* ; ထာပုဒ်နားမထွင်းဘူး။ ဘူးထိုးနားမထွင်းက
အဲ။

ဘူး, 2, *verb. affix*, assertive in negative sentences, as an affix of time, past indefinite. In its negative assertive sense ဘူး is not considered very polite, *e.g.*, မထိဘူး, not so polite as မထိပါ and မထိဘူးထား, less than မထိထား ; as an affix of time, past indefinite, သည်မြို့ထို့ရောက်ဘူးထား or ရောက်ဘူးပါလိမ့်မည်။ တဖြုန်တပါးမြို့မရောက်ဘူးပါ။ (more elegant than မရောက်ဘူးဘူး) ; ဘူး is in *very* polite conversation between a superior and inferior both preceded and followed by ပါ, *e.g.*, မတွေ့ပါဘူးပါ။ မမြင်ပါဘူးပါ ; very frequently in polite conversation ဘူး is not used, *e.g.*, သတိမေ့လျော့မိသွားလိမ့်မည်။

ဘေး (Pali ဘယ, fear), *n.* an evil, calamity ; အန္တရာယ်ဥပတိ။

— ကာ (*pron.* ဘေးဂါ), *n.* anything which preserves from harm, as an amulet, a charm ; ခုနိကာ။

— ဘေးရန်ကာ, *adv.* in the way of being a preservative from danger, (this term is much in vogue when applying for licenses to carry arms).

— တွေ့, *v.* to meet with trouble, fall into a calamity ; ဘေးတွေ့မှ နောင်တရသည်။

— ထိ, same.

— ခဏ်, — ထွန်း (သားရဲဘေးထွန်းတို့ဖြင့်။ အထွန်ပြင်းသောလင်းခရီး)။

— ဖွင့်ပေး, — ဖွင့်ထုတ်, *v.* to throw open for the use of the public as a fishery, lake, tank, implying however that the fish are *not to be taken out of it*, the original meaning being that they are “given” or “released” “with immunity from danger.”

— ခုနိ, *n.* same as ဘေး။

ဘေး, 2, *n.* ; see အဘေး, a great grandfather.

— မ, *n.* ; see အဘေး, a great grandmother.

ဘွဲ့နယ် (from အဘယ် and နယ်), *adv.* in what manner ? how ? ဘွဲ့နယ် ခင်ကျားပြောပါလိမ့်မည်။ ဘွဲ့နယ်ထင်ပါသည်။ ဘွဲ့နယ်တိုး။ ဘွဲ့နယ်ထဲ။ ဆွေမျိုး ဘွဲ့နယ်မှတော်ပါ။

ဘွဲ့နက်, *n.* a kind of edible grain, rather glutinous ; စသာစပါး။

ဘွဲ့ဖြား (ယံ), *n.* a kind of tree (the *Cratoxylon nereifolium*), a tree, the timber of which is used for building purposes, ploughs, handles of chisels, &c.—K.

အဲ, 1, a contraction of ဝမ်းအဲ, *n.* a duck.

— အဲ, *n.* the widgeon.

တိကျာ, 1, *n.* the pintail duck.

—ကျာ, 2, *adv.* like a striped or spotted duck in the phrase တိကျာလိမ်းသည်။ သည်ဝိန်းမ သနပ်ခါးလိမ်းသည်မှာ။ တိကျာရိုက်ထား ထလိုက်။

—ကြီး, *n.* a kind of wild goose resembling the barnacle [“a species of goose found in the northern seas”].

—မြေ, *n.* the mallard (“the common duck, *Anas boschas* in its wild state.”)

တဲ, 2, *v.* *affix* (with *တဲ* prefixed to the root and a continuative affix expressed or understood) before, (without) (မထဲ ပြောသည်။ မချစ်ဘဲလျက်။ ချစ်တန်ဆောင်သည်, frequently followed by လျက် and နှင့်, in the above sentences လျက် might have been appropriately added. In general use, လျက် being more used in composition, but in colloquial နှင့် is more; တဲ followed by လျက် and နှင့် is perhaps more emphatic than without them.)

တဲ, 3, *adv.* even, *see* တက်, 2.

တဲကိ, *adv.* waywardly, intractably, roughly, abusively (in language); this word is not now in frequent use; အကြမ်းတဲကိ ဆိုသည်။

တဲထောင် (*pron.* တဲခေါင်), *n.* the side of a creature differing in colour from the rest of the body; တဲထောင်ကျား။ နွားတဲထောင်ကျား။ မြင်း တဲထောင်ကျား။

တဲရန်, *n.* the gilt fringe or border of a garment; တဲရန်ခင်းလိုက် သည်။ တဲရန်တံ ခင်းသည်, to march on either side of a king in a procession, as a body guard.

တော, 1 (*Pali* တာဝ), *n.* private parts, whether male or female; ဣတ္ထိတော။ ပုန်းတော။ တောသေ, *see* ပန်းသေ။ အင်္ဂါဇာတ်။ နိမိတ်။ ထိင်။

တော, 2, an abbreviation of သတော (သရဲတော, courage, valour, သရဲ တောကြီး။ သရဲတောနည်းသည်)။

တောကပ်ခဲ, *adv.* suddenly, ရုတ်ခဲ (*see* ဖောက်ခဲ)။—S.

တောင်, *n.* a company, congregation, society; ရဟန်းတောင်မှာနေရ သည်မှာ။ အထွန်မွေ့လျော်သည်။ ထူတောင်မှာမနေချင်ပါဘူး။

တောကပ် (Pali တောဇန), *n.* food, eatables, such as rice, or cakes made of rice, curry, in contradistinction to ခဲဘွယ်, fruit; တောကပ်ခဲဘွယ်။

တောင် (ငွေ), *n.* pure silver, silver, တောင်စပ်ရွှေ; gold alloyed with silver, တောင်ဝါလှိုင်။

—နင်းကြွပ်, *n.* a kind of metal [bismuth, *M.*].

တိုင်, *n.* a mass of metals of different kinds and qualities; တိုင်ခွက်။

တိုင်နှင်း, *v.* to separate a mass of metals into sorts.

ဘို (from ဖို, to throw into or upon), *n.* thick flesh or protuberance on the shoulders of a porter; ဘိုထည်, the hump on an ox's neck ; ထယ်ဘိုထင်ကြီးသည်။ နွားဘိုထည်, a term applied to the chief male buffalo of a herd ; အုပ်စီးသည့်ဘိုထင်ကြီး။

ဘိုး, *n.* a grandfather, *see* အဘိုး။ ဘိုးဘေး။ ဘီဘင်, the princes of the Burmese royal family often familiarly addressed great ministers of state as ဘိုးဘိုး or တဘ။

— ဓမ္မိဘောင်ဆက်, *a.* inherited from one's ancestors ; ဘိုးဓမ္မိဘောင်ဆက်အမှုတော်ကိုဆက်ခံ၍ထမ်းခဲ့ရသည်။ ဘိုးဓမ္မိဘောင်ဆက်ကကြားအူးပါ။

— ထဝိုင်း (*pron.* ဖိုးဗိုင်း), (ပစ္စည်း), *n.* ancestral property.

— မင်းဒို, *n.* a familiar term of compellation used by young men to elderly men (infrequent) ; ဘိုးမင်းဒိုဘယ်ကကြွလာသလဲ။ ဘိုးသူထေဌ်, *n.* a religious layman ; ဘျာ (from ဘုရား), *n.* sir, a familiar term of compellation used by men ; ဖြို or ဖြိုး is another term of compellation used by men to one another, or by men to women.

ဘွယ်, *n.* what is suitable, *see* အဘွယ်။

ဘွား, *n.* a grandmother.

ဘွားခဲ, *adv.* abruptly, all at once ; ဘွားခဲ ဧတ္တသည်။ ဘွားခဲနိုးသည်။ အိပ်ရာကခေါင်းမြီးချုပ်ဘွားခဲနှင့်ကြည့်။ ဘွားခဲပေါ်သည်။ သည်အမှုဘွားခဲပေါ်လျှင်ခင်ဘျာအခက်ဘဲ, should this matter suddenly come to light, you will be in a position of difficulty, sir.

ဘွားရ, *n.* the tract of country under the sway of a Sawbwa.

ဘွေ, *n.* a circular flexure in the hair of animals, *particularly* in horses, (hence လေဘွေ, a whirlwind). The following are some of the flexures in horses considered to be lucky and unlucky by the Burmese :—(ဘွေ) အာမခံ, (ဘွေ) အောက်, (ဘွေ) အတွင်းထက်ရွေ, (ဘွေ) ကဗွီး, (ဘွေ) ကညောင်း, (ဘွေ) ကျားဆုတ်, (*pron.* ကျဆုတ်), (ဘွေ) ခြေရေခံ, (ဘွေ) ခွါပနက်, (ဘွေ) ခွေးဆွဲ, (ဘွေ) ဝိုသံကြား, (ဘွေ) ဝိုသံနာ, (ဘွေ) စားခွက်ထောက် (*pron.* စခွက်ထောက်), (ဘွေ) စားခွက်နှိပ်, (ဘွေ) စွန်စွန်ထိုက်, (ဘွေ) ဆောင်းဘွေရပ်, (ဘွေ) ညွန်, (ဘွေ) ထီးရိုးရိုက်, (ဘွေ) ထိပ်ကျွတ်နက်, (ဘွေ) နင်းတက်, (ဘွေ) နင်းသက်, (ဘွေ) နှစ်ထိုးနှံ, (ဘွေ) ပင်ထည်ရေသောက်, (ဘွေ) ပန်းချပ်, (ဘွေ) ပြင်ထက်ရွေ, (ဘွေ) တဆောင်း, (ဘွေ) မောင်ထိုရိုက်, (ဘွေ) ဖြိုးဖျင်းချွတ်, (ဘွေ) မျက်ရည်ခံ, (ဘွေ) မျက်ရည်ဆုတ်, (ဘွေ) မှန်, (ဘွေ) ရှုထောင်း, (ဘွေ) ရည်ရှည်, (ဘွေ) ရွှေမျှ ၃ ထင်း။ (ဘွေ) လက်ရွေ့ဆိုင်။ (ဘွေ) လိပ်စာချီ။ (ဘွေ) သံလျက်ခံ (ဘွေ) သံလျက်ထမ်း, (ဘွေ) သစ်ရောင်းစူး။

ဘွေးကြိတ်လက္ခဏာ, *n.* a mark or sign, lucky or unlucky as determined by the number and character of the circular flexures.

—ကြိမ်း, *v.* to have a bad flexure, causing the owner to be unlucky, ever falling into trouble; (*fig.*, to be one who brings ill-luck on every one with whom he is connected in any transaction; very similar to the English sailor's expression "a Jonah," မင်းတင်အွေကြိမ်းသည့်လူ).

—ချာနောက်, —ချာလည်, *v.* to be involved in troubles; used adverbially; ရှာလိုက်သည်မှာ အွေချာနောက်၍နေရော့။ အမှုများ အွေချာနောက်နေရော့ဒတ်။

—ဆိုး, *v.* to have an unlucky flexure, to be unlucky; may also be used figuratively in the same sense, as အွေကြိမ်း။

—ပု, *v.* same, but less than အွေကြိမ်း။ အွေဆိုးသည်၊ စိတ်အပူသည်။ ကောင်းကောင်းနေရသည်မရှိသေးဘူး။

—ထူ, *v.* to regard, take notice of, to take *au sérieux*; ကျိစားထိုပြောပါသည်။ အွေယူထိုထားပါနှင့်။

—ထိပ်, *v.* to curl spirally, as ascending smoke, စီးခိုးအွေထိပ်လာသည်; also applied to running water, *e.g.*, ရေအွေထိပ်စီးလာသည်။ လှေခတ်ထိုမတက်နိုင်ဘူး; also used figuratively, အမှုများအွေထိပ်လာချေပြီ။ သတ်နှယ်များထုချေရပါမည်ထဲ။

—ထွပ်, *v.* trouble impends, to have the appearance of coming trouble; ခံထံအွေထွပ်သည်။ အမှုဖြစ်ထော့မည်ထိုချည်းတည်းကြံလာသည်။

အွဲ့, 1, *n.* a honorary title, the badge or insignia of said title, the name of a pagoda or an image of Buddh, *e.g.*, ရွှေထိရုံ၊ ရွှေဆံထေရ်, of an image; စိန္တေထေရ်ကြီး (on the Mandalay hill) or of a person; အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာဘုရား အမာ ဓမ္မရာဇာမိ ရာဇာဂ္ဂ, the title conferred on the Thingaza abbot. In addressing a póngyi with whose title he is unacquainted, a Burman will ask ကိုယ်ထေရ်အွဲ့ထေရ် ဘယ်လိုတွင်ပါသည်။ [Under Burmese rule it was regarded as a grave breach of etiquette to address an official, of even low rank, by his *name*. He was always addressed by his *official title*. A အွဲ့ was a *personal* title given by the King and was not *necessarily* an adjunct of office. Many thugyis, for instance, had no အွဲ့. The အွဲ့ was generally preceded by designation of the official's title, *e.g.*, ဝန်ထောက်ထေရ် ဝတ်မဂ္ဂဝိဇ္ဇာမင်းကြီး, and then came the အွဲ့။ မင်းထင်မဟာဝည်သူ။ † From this it will, be observed that the Wundauk's *name* is not even mentioned.]

—ဝံ, *n.* a gold-leaf on which the title is inscribed.

အွဲ့, 2, *n.* a kind of song; အွဲ့သိခြင်း (rare) ကြီးကြီးအွဲ့ကြီး။

အွဲ့ချဉ် (ပင်), *v.* the *Bauhinia variegata*.

(The twenty-fifth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of labials.)

မ, 1 (အမ်မ, an elder sister), *n.* sister; prefixed to proper names of women, indicative of equality. (Even very young girls are politely addressed with this prefix to their names.)

မ, 2 (from အမ, a female or mother), *a.* the first, oldest among many, original, chief among many, main, principal, as ထမ်း, a road, the main road, or the mother road; မြို့မ, the metropolis of a country, or the principal town in a district or subdivision of a district; မနုဇ္ဈမြို့မ။

—ကျ, *v.* to sink in the water, as some kinds of boats (ထောင်းထိုက်လောင်းစင် and canoes), to the part where the wash-board and hull unite; တွေ့မကျသည်။

မ, 3, *an abbreviation* of မဲမ မထိုး, to alloy silver with tin.

မ, 4, *v.* to support, bear up, to assist, help, relieve; လူ, ညီ, ထောက်, to “back” oxen, buffaloes. This word is also used in a distorted sense by thieves [နားအုပ်ကိုထူခိုးမသွားပြီ], which means to carry off cattle. Perhaps the nearest equivalent in English would be to “lift” cattle, “cattle-lifting;” ကျွန်တော်ကိုငွေ ၂၀၀၀ ထောက်မပါဦး, assist me again, please, with about Rs. 2000; နေရာထဲကြည့်ရှုမပါဦး, again look after and help me with a situation.

—မ (pron. မေ), *v.* to assist; သည်မင်းအောက်ထူများကိုတပ်ကြည့်ရှုမပါသည်, this official assists and looks after his subordinates very much.

မ, 5, *adv.* not, prefixed to verbs; မထိ။

မ, 6, *a.* odd, not even.

မအူ (မင်), *n.* a kind of tree (*Nauclea cadamba*).

—လက်ထုံရှည်, *n.* the *Sarcocephalus cordatus* (Pali နိလ).

မဦးမချွတ်, *adv.* abruptly, prematurely; ကျွန်တော်အိပ်မက်ကိုဆင်သွားမဦးမချွတ်မှိတ်မတ်သည်, the Burmese are of opinion that the first interpretation of a dream is the true one; consequently, if a person unsolicited gratuitously gives a dream an unfavourable interpretation, such conduct is much resented; (2) အထုပ်ကိုမမေးမမြန်းမဦးမချွတ်ထုပ်သည်။

မအေ, *n.* a mother (used more in colloquial than in writings); အမေ, အမိ, အမေ, မိခင်။ အကလေးဖြစ်လျှင် (pron. ဖြင့်) မာပါ၏မအေ ငြီးမောပါ။

မဆိုးမဆီ, *a.* slightly sick at the stomach ; less than မှို ; less frequent than မဉ္ဇူမသော, and not so elegant ; မဆိုးမဆီရှိသည်။

မက်, 1, *v.* to covet, wish to enjoy, have an appetite for (a present object), hence စုံမက် ; *comp.* ထပ်။ ဥစ္စာကို မက်သည်။ အပေါင်းအပေါ်ကိုမက်သည်။ တဏှာ ကိုမက်သည်။ အစာကိုမက်သည် (applied both to men and animals) ; မိန်းမကိုမှတ်သန်းရေးပေးလိုက်သည်။ မက်ကပ်အောင် (abbreviation of ရမက်ကပ်အောင်) ရေးလိုက်သည်။

—မော, *v.* to be inordinately attached to ; အိပ်ခြင်း၌မက်မောသည်။ စားခြင်း၌မက်မောသည်, *see under* ထို ; ထပ် frequently precedes မက်မော။

မက်, 2, *v.* to dream ; not used singly ; hence အိမ်မက်, မြင်မက်။

မက်, 3, *v.* to put the helm to port ; *comp.* မိုင်း။ ဝဲကိုမက်လိုက်တွင်း ထက်ျာမက်ထိုထွေးသွားသည်။

မက်ကွန်, *n.* a large casting net.

မက်တီး, *n.* a kind of *rouge et noir* played with dice in Upper Burma ; မက်တီးကစား။

မော, *v.* to be not even, *i.e.*, to exceed, မွန်, သာ ; used only in the negative form and most commonly adverbially without an affix, as တကျပ်ထက်မော, or briefly တကျပ်မော။ သည်သာမကနိဝက်လိမ့်ဦးမည်။ စိတ်မူလိုဘွဲ့နယ်ကမည်, *i.e.*, စိတ်မူသည်မော ; also used without မ, *e.g.*, ငွေတရာထောင်ပေးရသည်ဆို။ ခင်ဗျားကမ္ဘာက ဘဲ ၁၅၆ ခိုက်ကရော့ချာ ; frequently the မ is omitted, *e.g.*, as အသက် ၅၀ ကမိုးလာ။ ကမည်မထင်ပါ။

မကန်း (Pali မကာရ), *n.* a certain sea animal ; ငါးလိပ်မကန်းဟူ၍ အစာဖြစ်လေကုန်၍။ သင်္ဘောထက်ဝန်းကျင်တဥထထစာနဲ့ထောမယာသမုဒ္ဒရာရသည်။ သွေးအထိထွမ်း၍ရှက်သဖြင့်ချင်းချင်းနီမြှုပ်လေ၏။

—ကွက် (*pron.* မဝန်းဂွက်), *n.* the figure of a number of rhombs in a square ; *comp.* မှန်ကွက်။ မကန်းကွက်ကာသည်။ မကန်းကွက်ရေးသည် ; also applied to *clouds* ; တိမ်မကန်းကွက်ထသည်။

မကာရ (Pali), *n.* Capricorn, the tenth sign of the Zodiac ; ထပြာထိုမကာရမှာ။ ကြယ်ဖုသရူဉာဏ်။

မကောင်းကျိုး, *n.* the punishment of demerit ; သူတပါး ထိုမကောင်းကြံတွင်း။ ထိုထိုမကောင်းကျိုးပေးတတ်သည်။

မကောင်းတရောင်း (from ကောင်း), *adv.* not well.

မကောင်းမှု, *n.* demerit ; အကုသိုလ်။

မကောမက, *adv.* not sufficiently, not enough ; မကောမကရှိသည်။ အထက်မရောက်အောက်မရောက်။ မကောမကဖြစ်နေသည်။

မကို, *n.* a Mogul ; မကိုထူမျိုး။ မကိုကြက်။

မကိုဋ်, *n.* a royal crest (worn by *queens*).

မတိုင့်ဆောင်း, *v.* to wear such.

—သရဖူ, *n.* a royal crown; *comp.* ပေါင်း။

မက္ခရ, *n.* thrush or apthæ [a kind of parasitic disease affecting children].

မကျိုးမကျည်, *adv.* disrespectfully (infrequent); မကျိုးမကျည်နှင့်အဆုပ်
ကြိုးစားအားထုတ်မသပ်ဘူး။

မက္ခတ်, *n.* a species of commelyna, *M.*

မမိုတရှိ, *adv.* in a nonchalant, callous manner; မမိုတရှိနေတတ်သည်။

မခိုင်းတမည်, *adv.* disrespectfully (infrequent); မခိုင်းတနိုင်။

မချည်, *verb.* affix, continuative, though, notwithstanding; သေပ်
လည်း။ သာမချည်။ သွေးမချည်။

မချွတ် (from ချွတ်, to be out of place), *adv.* certainly, truly, ဘောန်,
အမှန်; နက်မန်မချွတ်သွားလိမ့်မည်။ ယခု ဖတ်သော နိဒါန်းချွတ် ဖြစ်လိမ့်မည်,
the omen now interpreted will assuredly be fulfilled.

—မလွင်း, —မလွဲ, *adv.* same; မချွတ်မသွားမဖြစ်တော့။ အံ့နဲ့အောက်ရပါလို
သေး။ ကျွန်ုပ်တို့၏ စာပေပုံနှိပ်မချွတ်မလွင်းမရှိလိုက်ပါ, please be sure
and send my travelling things.

မဂဓ, *n.* Magadha (Behar, India); မဂဏထာသာ, *n.* the language of
“Magadha. “Magadha, south of the Ganges, had for its
“capital, at first Radzagio (ရာဇဂြိုဟ်), until Kalathoka, a
“hundred years after the death of Gaudama, transferred
“the seat of his empire to Pataliputra (ပါတလိပုထ်). The
“celebrated Wáḥāḥāḥā (ဝေဠာရ်) monastery was situated
“in the neighbourhood of Radzagio, and was offered to
“Buddha by King Pimpathara (ပိဗ္ဗသားရမင်းကြီး) Bimsara],
“the ruler of that country.”—Bigandet's Life of Gaudama.

မဂ္ဂ (Pali မာဂ္ဂ), *n.* a passage, way, a course of duty. The paths.
There are four paths, margga, an entrance into any of
which, either immediately or remotely, is the attainment
of nirwána. They are (1) Sowán (သောတာပန်), (2) Sakradá-
gámi (ဆန္ဒဂါမိ), (3) Anágámi (အနာဂါမိ), (4) Arya (အရိယာ,
အရဟတ္တ). Each path is divided into two grades: (1) the
perception of the path (မဂ္ဂ); (2) its fruition or enjoyment,
ရိတ်, margga-phála, မဂ္ဂ-ရိတ်, the wisdom necessary for the
reception of the paths is called gótrabhu-gnyána.—M.B.

—မြေ (မဂ္ဂိမျှေ), *v.* to defile by sexual intercourse (local),

—လေးတန်း, *n.* the four grand ways or courses of duty (*see*
under အရိယာ) which lead to nirwána.

—ရိတ်, *n.* the fruition of the path leading to nirwána; ရိဗ္ဗာန်ရိတ်
ရိတ်အမျိုးမျိုးရင်ပယ်သားကိုသာသာအတွင်းသို့သွတ်သွင်း၍ မြှင့်ထိပါကြောင်း။

မဝိဝ, *n.* an aperture of the body, of which there are nine (infrequent in colloquial) ; ခွါရကိုးပါး (more common).

မဂ္ဂင်္ဂရှစ်ပါး (Pali မဂ္ဂေ, a way, and အဝီ, a part or division), *n.* the eight (good) ways, namely, သမ္မာဒိဋ္ဌိ, right opinion ; သမ္မာထက်ဇျေ, right intention ; သမ္မာဝါစာ, right words ; သမ္မာကမ္မန္တ, right action ; သမ္မာအာဇီဝေ, right way of supporting life ; သမ္မာဝါယာမော, rightly directed diligence ; သမ္မာသတိ, good heed, caution ; သမ္မာသမာဓိ, composure, serenity.

မဂ္ဂဒ္ဓာနံ (Pali မဂ္ဂေ, a way, and ဌာန, a place or receptacle), *n.* a person who is perfect in one or more of the four grand courses of duty ; မဂ္ဂဒ္ဓာနံလေးယောက်။ ဗလဒ္ဓာနံလေးယောက် (မဝိလေးထန်)။

မင်, *v.* to like or love, be attached to, either ကြိုက် or ချစ်, hence ခုံမင် ; ဆွေမျိုးမင်သည်။ သားသွီးမင်သည်။ ခင်ဘျားမြင်းအပေါ်ကိုတတ်မင်သည်, your horse is very attached to its companion, မြင်းမြင်းချင်းတတ်အပေါ်မင်သည်။

မဝိဿာ (Pali မဝိထံ), *n.* whatever is propitious, whatever gives happiness or removes evil, a blessing, a religious rite or ceremony, a sacrament ; လယ်ထွန်မဝိဿာ။

—အိမ်ထောင်, *n.* the house occupied by a king before ascending the throne ; မဝိဿာအိမ်ထောင်မှာပင်။ မဝိဿာအိမ်ထောင်ပါကျွန်။ (နန်းတက်လျှင်အထူးသဖြင့်သူကောင်းပြုတတ်သည်)။

—ဦး, *n.* a ceremony which has not been performed by the person before ; [မဝိဿာဦးဥစ္စာ။ မဝိဿာဦးပစ္စည်း, the property contributed by the bridegroom when married]။

—ကြေးထောင်း, *v.* to ask for largesse from the bridegroom during the ceremony of marriage, as is the custom of young Burmese bachelors. If *not* given, the youths usually revenge themselves by throwing brick-bats and stones at the house where the ceremony is being conducted.

—စီးထောင်ဆင်, *n.* a royal elephant.

—စီးထောင်မြင်း, *n.* a horse belonging to the royal stud ; မဝိဿာစီးထောင်မြင်းဝန်, *n.* master of the horse.

—ထောင်, *v.* to perform a religious ceremony, *particularly* to perform the ceremony of marriage ; ဖိမ်းမြားမဝိဿာထောင်သလိုသဒ္ဓါး။

—ထွင်း (from မဝိဿာစွင်း), *n.* rice offered on the occasion of a marriage, also rice offered to guests. (It includes curry.)

—ဆောင်သလိုသား, *n.* a bridegroom.

မင်္ဂလာဆောင် သတ္တိသား၏အဖော် (မင်္ဂလာဆောင် သတ္တိသား၏အဖော်), *n.* a bridesman; လှူပျီရုံ။ အပျီရုံနှင့်မင်္ဂလာဆောင်သည်။

—ဆောင်သတ္တိသွီး, *n.* a bride.

—ဆောင်သတ္တိသွီး၏အဖော် (မင်္ဂလာဆောင်သတ္တိသွီး၏အဖော်), *n.* a bridesmaid; အပျီရုံ။

—ထိုင်း, *n.* duties to Government, whether services or taxes.

—ဖြူ, *v.*; *see* မင်္ဂလာဆောင်။ ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာပြုသည်။ နားထွင်းမင်္ဂလာပြုသည်။ လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုသည်။

—မှု, *n.*

—ထုတ်, *n.* rules of happiness, a summary of beatitudes; မင်္ဂလာထုတ်။ မင်္ဂလာတရားတော် [the Burmese say ထုတ်တရားတော်ကဏ္ဍ ဦးစွာထွက်သောတရား]။

မင့်, a modification of the *pron.* မင်း, *see* Grammar, sec. 77; မင့်, the colloquial possessive form of မင်း၏ by elision of the ၏, မင့်စာအုပ် for မင်း၏စာအုပ်။

မင်း, ၁, *n.* a ruler, governor, a controller (an official); မင်း (မင်းနား နေမင်းရည်ဝ။ မင်းသိက္ခိယံ။ ခြေငြုချောင်းလည်းမကပ်နှင့်။ မင်းလှေလည်း မဆည်နှင့် used to designate certain trees as သိမင်း, လေမင်း, also applied to the great luminaries as နေမင်း, လမင်း). [In Burmese writings a term frequently applied to Bódhisats (ဘုရားလောင်း), who in former stages of existence were born as animals; ချင်သေ့မင်း။ မျှောက်မင်း။ ယုန်မင်း။ ရွှေဥဒေါင်းမင်း။ ဆရွှံ့နီဆင်မင်း။] [မင်း, prefixed to names of women, *e.g.*, ရှင်မင်းကျော့]။

—ကိုပြည် (မင်းကိုချည်), *n.* a cord worn round the neck of a candidate for the priesthood (မောင်ရှင်လောင်း) previous to assuming the cloth of a novitiate.

—ကျင့်ထရား၁၀ပါး, *n.* the ten laws incumbent on kings to practise, (၁) အကောဓံ။ အပျက်မထွက်ခြင်း (၂) အဇ္ဈင်္ဂ။ ဖြောင့်မတ်သောအယူရှိခြင်း (၃) အဝိယံ။ သညာမလွှဲည်းခဲခြင်း (၄) ခန္တိစ။ သည်းခံခြင်း။ (၅) ဓါနံ။ အတ္တပေးခြင်း။ (၆) ပရိစာဂံ။ စွန့်ကြဲခြင်း။ (၇) မဒ္ဓံ။ သိမ်မွေ့ခြင်း။ (၈) တာပံ။ မြီးခြံကျင့်ခြင်း။ (၉) အဝိဇ္ဇေဓနံ။ ဖြည့်သူတို့နှင့်မဆန့်ကျင်ခြင်း။ (၁၀) သီလံ။ သီလရှိခြင်း။

—ကြီး, *n.* a king, monarch; *in modern use* a great minister of state, a Commissioner of a Division; ဖြစ်ဝန်။ နိုင်ငံခြားမင်းကြီး, a Minister for Foreign Affairs, Conservator of Forests; ဆင်တောဝန်ကြီး။

—ဦးနှောင်, *n.* two nat brothers supposed to reside at the town of တောင်မြန်း, ဤမြင်းဦးနှောင် [အထကလားရယ်နှင့်။ ပုပ္ဖာတောင်မြေရင်းက။ ဆင်းတုမျှော်လင့်]။

—ဦးမင်းသား, *n.* a collective term applied to the princes of a royal family.

မင်းတရား, *n.* a monarch ; ရှင်ဘုရင်။ တဝရှင်။ တဝရှင်မင်းတရားကြီး။

—တိုင်းမင်းရှု။

—ပေါင်း, *n.* a medicine compounded of several medicinal vegetable productions ; ကုန်းမင်း။ နွယ်မင်း။ သင်မင်း, &c. [compounded with a view of making a person invulnerable or of gaining the affection of others (*particularly women*) ; ကာယသိဒ္ဓိ။ ဝိယသိဒ္ဓိဖြီးဝေတတ်သည်။

—ဖြစ်မင်းဒေသ် (သင့်), *v.* to incur a penalty imposable by government authority ; မင်းဖြစ်။ မင်းဖျတ်သင့်သည်။

—မြ, *v.* to rule, to govern (မင်းထုတ် used in a somewhat reproachful sense and applied to officials who make an *ostentatious* display of power, or position, ထပ်မင်းထုတ်သည်။)

—ထုန်းပေါက် (*pron.* မင်းဗုန်းဗောက်), *n.* a hole in the roof of a palace (a little west of north).

—ဘုရား (*pron.* မင်းဗရား), *n.* a title of honour, your honour, your worship ; the Burmese frequently address pensioned officials, such as myoòks, by this title.

—မြောက်တန်ဆာ (ငါးပါး), *n.* regalia [of these five are reckoned, namely, ထီးဖြူ, the white umbrella ; မင်္ဂလိ, the crown ; သံထွတ်, the sceptre ; မြေနင်း, the sandal ; and သားဖြီးထပ်, the fly-flap].

—ထုထင် (*pron.* မင်းသထင် or မင်းဒထင်), *n.* one who executes the orders of a governor [a peon, an orderly].

—သို့, *n.* a princess, the daughter of a king. [The person, male or female, who acts the part of the princess in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသို့။ မင်းသို့ထုတ် (in a *zat pwè*), မင်းသို့ဆွဲ (*pron.* မင်းသို့စွဲ) in a puppet play.]

—သံ, *n.* an ambassador, သံထမန်။

—သား, *n.* a prince, the son of a king. [The person, male or female, who acts the part of the prince in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသား, မင်းသားထုတ်သည် (in a *zat pwè*), မင်းသားဆွဲ (*pron.* မင်းသစွဲ) in a puppet (ရုပ်သေး) play.]

မင်း, 2, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, addressed to an equal or an inferior.

—ကြီး, *pron.* same, but addressed to one older than the speaker ; [မင်းကြီး is usually used in a reproachful sense, though not always so, *e.g.*, (1) မင်းကြီးနှိပ်စက်သည်။ မင်းကြီးတတ်စေတော့သည် (2) မင်းကြီးများသည်ကိုကြုံကြပါ။ သည်မှာထိုင်ကြပါ]။

—မာ, *pron.* same, addressed to an inferior, expressive of disapprobation ; မာဖိမင်းမာ (to men), မတ်မင်းမာ (to women)

are also used—(1) မောင်မင်းမာသည့်ထိုမြင်မည်မထိဘူးလား။ (2) မယ်
မင်းမာကျွန်ကားနားမထောင်ဘူး။

မင်းဦးမင်းထွင်, *a. or adv.* out of lawful wedlock; မင်းဦးမင်းထွင်သား,
n. a natural child (son), ကစားမြူးထူးပျော်ပါး၍မွေးသည့်သား။

မင်းထိုးကာ (*pron.* မင်းထိုးဂါ), *n.* a kind of wild creeper, the bulbous
root of which is used as an aperient (မင်းထိုးကာကဲသည့်ဆေး)

မင်းထွတ် (ပင်) (*pron.* မင်းဂွတ်), *n.* the mangosteen.

မင်းထုပ် (*pron.* မင်းဒုတ်), *n.* a bolt; မင်းထုပ်ထိုး၊ မင်းထုပ်လျှို, to fasten
or secure with a bolt; sometimes called မင်းထိုး။

မင်းခေါင်း, *n.* the argus pheasant or Malay peacock, *M.*

မင်းပေါ (*pron.* မင်းပေဝ), *n.* a kind of plant.

မင်းရိုသေ (ပင်), *n.* a kind of plant.

မင်းထွင်, *n.* dust raised by a gentle wind; of a particular ap-
pearance as exhibited in the hot season.

—မြိုး, *v.* to exhibit such an appearance; မင်းထွင်ထ။ မင်းထွင်မှိုင်း။
တပေါင်းတံခွားမင်းထွင်မြိုးထေရူးကဆော်သည်နှင့်။ မင်းထွင်မျှားမြိုးထွမြိုဗ်း
ကျထော့မည်။ These terms are probably far more frequently
used in Upper, than in Lower, Burma.

မဝင်, *n.* faeces, ordure; ကျင်ကြီး, ချေးဝင်း။

—တီးပြင်, *n.* same; မဝင်တီးပြင်အရပ်၊ မဝင်တီးပြင်ချည်း ထည်းဘဲ။

မဂ္ဂ (Pali), *n.* death; သေခြင်း။ မဂ္ဂမာရ်, *see* မာရ်ငါးပါး။

မဇ္ဈ or မဇ္ဈိမ (Pali), *n.* covetousness. “Mātsaryya, selfishness,
“that which leads me to wish that the prosperity which has
“come to me may not come to another. If any one under
“the influence of this principle sees even in a dream that
“the advantages he enjoys are imparted to others, he is
“unable to bear it; his mind thereby becomes debased, and
“the features of his countenance are changed, so that it
“becomes painful to look at him; he wishes not the pros-
“perity of another and loves only his own.”—M.B.

မဏ္ဍိမ (Pali), *n.* the second of the five parts into which the first
of the three grand divisions of the Buddhist scriptures
(ထုတ်) is sometimes divided; မဏ္ဍိမပဏ္ဍာသ။

—အရွယ်, *n.* middle age; ပရိမအရွယ်, from infancy to middle
age; မဏ္ဍိမအရွယ်, from the age of 33 and 4 months to 66
and 8 months.

—ဒေသ, *n.* the 16 countries of India famous in Buddhist his-
tory, သောဋ္ဌာသ ၁၆ ပြည်။

—88, *n.* the middle path of the sun; *see* 88။

မဏ္ဍိမထိုက်, မဏ္ဍိမဒေသ (Pali မဏ္ဍိမ, middle, and ဒေသ, place), *n.* the
middle part of the world, including the sixteen great

မြတ်ကြီး ခမ္မ မြတ်, the scene of the sacred histories of Gaudama.

မည်, 1, v. to be named, have a name, be called (be termed); hence ဆသည် and မှည့်။—(1) လေးလေးရှင်ကိုးကျားလေးဆည်သူချီထောင့်၌ ရာသာဓကိဇာတ ပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ခံတွင်း၌ ခံချိသွားပြီးလျှင်။ ဤသို့ ရှင် ကားလက်စွပ်မည်ကာမည်တံခါ၊ ခံသိမ်းသောအလိုကို ပေးတတ်၏၊ and declaring that he would repay the benefit of his benefactor, he enclosed the ruby of brilliant lustre which he obtained in the forest in his mouth (and said) “regarding this ring, it is not merely termed a ring, it consummates every wish;” (2) မိန်းမဆိုသည်သည်မှာများစွာလွန်၍ ဘတ်တတ်သောမာယာတည်းရှိ၏၊ and as for those who are designated women, “they are in the habit of befriling by many artifices [မည် is not much used in colloquial, but is met with now and again; e.g., ဆည်သူ ရှိ တချို့တည်း မည်နိုင်။ ရှင်းသည် မည်နိုင်, this race (of man) cannot be called Chinese or Shan].

—ထား, v.

မည်, 2, *pron. a.* what? (interrogative), whatever; မည်သည့်အကြောင်းကို စွဲရှိလျှင်။ ကျွန်ုပ်တို့သိသောအပြားထဲ။

—သည်, same.

—ရွာ, —ဝါ, same, variously reduplicated and constructed.

—ဆို, *pron. a.* of what sort? (interrogative); အဘယ်ဆို၊ မည်ဆိုမည်ညာမဆိုဘဲဖြန်သွားသည်။ အဓိပ္ပာယ်အကြောင်းကြီးသည်။ ခြေဆိုမဆို၊ ခြေငါးထပ်မကောင်းကြံသူမဟုတ်ဟု နှစ်ထုံးမှုကာ နေလိုက်၏၊ and King Arethta, without saying anything, thus made a mental reservation “my younger brother is not one who will plot evil against me.”

—ဆိုမည်ညာ, same; မိုးထုပ်မိုးထည်နှင့်မိပြီးသည့်နောက်မည်ဆိုမည်ညာအစစ်ခံသော်လည်း အကျိုးမရှိ, after having been apprehended with stolen property, nothing will benefit you, however you may undergo examination.

မည်, 3, *verb. affix*, shall, will—(1) ဦးမြို့သေမည်ညာ, the night that U Pyu was going to die; (2) ဆည်အလုပ်လုပ်မည်သူမရှိဘူးသား, is there no one who will do this work? [In colloquial မည် is often corrupted into မယ် and မဲ့; it appears to convey the sense of the person spoken of being wayward in doing a thing or pursuing a course of conduct from sheer wilfulness, e.g., (1) သူကောင်းမှန်ပါလျက်ထားနှင့် တမင်ဆိုးမဲ့ဆိုးသည်။ (2) ဆည်အမှုကိုမပြောဘဲ ခင်ဘူးအနေ နိုင်ထားနှင့် (တမင်) ပြောမဲ့ပြောမည်။

မည် အကြောင်း, *verb. affix*, expressive of the infinitive or potential mood; as (အမှုကို) ဆုံးဖြတ်မည့်အကြောင်းလာသည်, he came to decide, or that he might decide (the case), ရအောင်.

မည (မည) (*pron. မြည်က*), *n.* a kind of plant [the four o'clock]; မညပန်းပင်, a kind of tree.

—သက (မညသက), *n.* a kind of plant; မညသကပန်းကဲ့သို့ပင်စိတ်ထင်းနံ့ထွက်ပွားပေသည်။ မညသကနတ်ပန်းကို လာသည်အခါ အားရစွာ နှမ်းရသကဲ့သို့ချင်းသာစွာရှိကြောင်း။

မည်သရီ, *n.* red velvet (?)

မညိပန်း, *n.* a species of amaranth.

မည်း, *v.* to be dark, black; နက်။ စကားပြောသည်မှာ အဖျားမည်းလှသည်။ စိတ်ဆိုးထိုမျှန်အများမည်းနေရော။ ကြောက်ဖွန်းထိုမျှန်အများမည်းနေပြီ။ မည်းခြည်။ မည်းထပ်ကပ်။ မည်းပုဆိုး။

—နက်, *v.* same; မည်းနက်သောသတ္တဝါရှိသည်။

မည်း, *an abbrev. of* မောင်းမည်း, to daunt and terrify indirectly; ကွန်ထော်ကိုမည်းပြီးထုပ်သည်။ မထားကိုမည်းထိုးကြောင်မိုက်သည်။ [မည်း conveys the meaning that one is violent in one's speech or acts to any one, with a view of influencing, or annoying, a *third party*].

မဏီ (Pali), *n.* a precious stone; ကျောက်မြတ်, မဏိရတနာပုံ “the heap of precious stones” [the head of a priest, မဏိတော်မြောင်သည်။ မဏိတော်မြည်းသည် or idol]; မဏိတော်ရောက်အောင်အရပ်ထော် ဝ ထောင်ရှိသည်။ မဏိတော်ကိုရှာရသည်။ (မဏိရတနာ is said to be only strictly applicable to *rubies*).

—တြာ, *n.* the *Carallia lucida* [the bark and root have medicinal properties and are included in the Burmese pharmacopæia, ဝိဇ္ဇာ]; “a heavy close-grained wood used for rice-pounders.”

—မေဃာ, *n.* the (female) guardian nat of the sea, ပင်လယ်စောင့် [the female nat who saved Maha Zanecca from a watery grave]; သန္တာရင့်ညောင်း။ လောင်းပုဒ္ဓိ။ ထုလိမ္မာကို ချမ်းသာရွတ်ရည်။ ကပ်ဆယ်မည်ဟု။ ထွဉ်ထည်ရပ်ပတ်။ ကောင်းကင်ရပ်က။ မဏိမေဓထာ။ စောင့်ရှောက်လာသည်။

မဏ္ဍပ် (*pron. မန်းဝပ်*, Pali မဏ္ဍပံ), *n.* a large shed or booth, a building erected for a temporary occasion (larger than ကနားခြင်း), such as for the performance of a *zat* or *yothé pwè* or when a person gives a feast to his relations and friends; ပွဲစကားပွန်းထိအောင်။ မဏ္ဍပ်တိုင်ထက်သည်, “in order that every one may know that he is the giver of the feast, he ascends the post of the mandat,” said allusively of persons who are ostentatiously liberal.

မဏ္ဍပ်ဆောက်, —ထိုး, *v.* to erect such a booth.

—မင်း (မဒ္ဒာတ်မင်း), *see* မဒ္ဒာတ်မင်း။ စကြဝတေးမင်း, Chakrawarrti.

မဏ္ဍိုင် (Pali မဏ္ဍဝံ, a circle, and ထိုင်, a post), *n.* an upright pivot, the centre of a circle, *figuratively* the tree under which a Buddha is perfected (*see* ဗောဓိဝင်), which is in the centre of the great southern island, ဓမ္မဒီပ; ဒုဓိမဏ္ဍိုင်, the pivot of a watch, သစ္စာနူတ်ထီး။ မဏ္ဍိုင်ကြီး။ (Prov.)

မတ်, 1, *n.* a husband's younger brother, a woman's younger sister's husband; *comp.* ဒ်ဆီ။

မတ်, 2, *n.* a mat, a weight equal to four great pais (၁ or five small ones, မတ်ထေး); [၁, four annas].

—မေ့, *n.* a 4 anna bit.

—မြား, *n.* a ditto.

မတ်, 3, *n.*; *see* အမတ်, a person of rank.

မတ်, 4, *v.* to be erect, upright, perpendicularly straight, to make erect, upright, &c. (also used figuratively) [to be plumb; တံခါးပေါင်များမတ်ခဲ့ထား, are the cheeks of the door plumb?]; ယုံတော့ခင်ကျားထယ်တော်သတ္တိလူ, trust him, sir, he is a very upright man; (2) သည်ထိုင်ကို မတ်မတ် ထားပါမေ့နှင့်, please place the post straight, do not let it lean to 'one side; (3) မီးဘုံးမျှတက်ထိုက်သည်မှာမတ်ထိုးနေချေ။

—မောက်, *v.* to be perpendicularly straight; မတ်မောက်မောက်။

---ထတ်, —ထတ်, *adv.* in an upright posture; မတ်ထတ်ကြွ meaning for a period so short that the person invited will not be under the necessity of seating himself; ကျွန်တော်အိမ်ကိုကတတ်ထတ်ကြွပါ။ မတ်ထတ်ပုံ, *n.* an elevation, P.W.D.; မတ်ထတ်သစ်တော, an almira; ကျွန်တော်သားကလေးမတ်ထတ်ပြေးနိုင်ပြီ။

—ထတ်ထောင်, —ရပ်ထောင်, *n.* an erect image of Buddha; ထမတ်ရပ်ထောင်, a mountain of towering eminence.

—ထတ်နာ, *n.* a disease which does not confine the patient to bed.

မထတ်, *verb. formative*; the terminations * * * and မထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking ချ before them, as * * * မြင်ထမတ်, *what is near sinking*; ထိုရွာသို့ရောက်ထမတ်ပြီ, we are near arriving at the village; ငွေဖြောင့်သည်မှာကျပ်သေမထတ် ပင်ပန်းသည်, I was nearly dead tired with having to paddle the canoe.

မထန် (*pron.* မာန်) (from တန်), *a.* produced out of season, whether early or late, as မထန်ထီး, *adv.* unseasonably, မထန်ထီးသည်။ ထန်းမထန်ထီး။ မန်ကျည်းမထန်ထီး။

မတူထူ, *adv.* in an unusual, suspicious, odd, queer manner ; also used as a *noun*, *e.g.*, မတူထူလူ, a suspicious character.

မထော့, *n.* the *Xanthochymus pictorius*.

မထော်တဆ, *adv.* happening unluckily (a rising from inadvertence) ; ကျန်တော်မတော်တဆပြောမိသမျှ။ ပြုမိသမျှသည်းခံပါခင်ဘျား။ (2) မင်းလှေစီးသည်အခါသတိနှင့်မီးမတော်တဆကျသွားလျှင်သေတတ်သည်။

မတ္တ, *adv.* slightly, a very little, not in earnest ; combined generally with ကာ, as ဆေးစားကာမတ္တအနာမပျောက်, by merely taking now and then you will not recover [သွားသည်မှာတတ်လောက်ကြာ ဖြစ်။ သွားကာမတ္တကလေးရှိပါသေးသည်။ ထမင်းစာကာမတ္တကလေး။ ပြုလိုကာမတ္တသာလ ကွေ့ကွေ့ရှိသောဆန္ဒစေတသိတ်။] သူကိုမြင်ဘူးကာမတ္တ။

မထီတံခါ (the ခါ is often *pron.* ree), —မထီဝံ့ဝံ့, —မထီဝံ့မြင်, —မထီလေးစား (from ထီ, to reverence), *adv.* disrespectfully, irreverently, saucily ; မရှိသေး [of the above four adverbs မထီဝံ့ဝံ့ is the least used], မထိုက်တက်သေး။မထိုက်တက်သေးနိုင်သည်, ပြောပေဆိုပေဒတ် ထိုမထီတံခါနှင့်နေဘိသည်, though spoken to and admonished, he is in the habit of remaining in a disrespectful attitude ; (2) သည်သူအစိုးရမင်းကိုမထီဝံ့မြင်မြင်တတ်သည်, this person is in the habit of acting disrespectfully towards the authorities.

မထေရ် (Pali မဟာ, great, and ထေရော, a priest), *n.* a Buddhist priest of ten years' standing ; ထရ်ပရိဝါပရိဘိဝံသ်, as in inviting Buddhist priests to be seated ; နဝက။ သင်္ဃာနော။ အနုထရ်။ မဇ္ဈိမထရ်။မဟာထရ်။

—မ, *n.* a priestess of similar standing (obsolete in colloquial).

မထောင်းတာ (*pron.* ထောင်းခါ) (etymology uncertain), *v.* to be pretty well in health or other circumstances ; used only in negative sentences ; ကျန်တော်ကိုယ်၌စွဲကပ်သည်ဝေဒနာသည်။ဤဆေးကို စားကတည်းကမထောင်းတာရှိပါသည်။ (2) သည်နှစ်လုပ်သည့်ဆောင်တာများစွာမဖြစ်သော်လည်း မထောင်းတာရှိပါ၏။ (3) ဆေးသွားမထောင်း ထာဘူးလှနာမှာမမြဲ, "it is pretty well for the doctor, but as for the sick person, he is in agony" (Proverb).

—ရှိ, *v.* same.

မဒမ (ပဒ), *n.* a tree. * * * Two species or varieties are named, the *Dalbergia glauca* and the *Dalbergia ovata* ; the bark produces a mordant for indigo [sails used by the Burmese are frequently dyed with the bark of this tree. The dyeing of sail-cloth, &c., with the bark of the tree is termed မုံဆိုး].

မန (Pali), *n.* mind, မိတ်။

မနက်, *a.* corruption of မနက်, the morning.

မနသိကာရ (Pali), *n.* meditation ; နှစ်ထုံးသွင်းခြင်း [ယောနိယောမနသိကာရ။အသင့်အထင့်နှစ်ထုံးသွင်းခြင်း] .

မနာယတန (Pali မန and အာယတန), *n.* the faculty of thinking.

မနီးမကင်း (from နီး and ကင်း), *adv.* rather distant ; အိမ်ချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။ရွာချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။သဘောချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။မနီးမကင်းလိုက်ပါသည်။

မနုဿ (Pali), *n.* man, လူ။မနုဿဘုံ။

မနုဿိယ (Pali), *n.* a fabulous monster, a compound of man and a lion, a sphinx.

မနေ့, *n.* yesterday.

မနေ့ဝ (Pali), *n.* the mind, စိတ်။

—တံ, *n.* the action of the mind, thought ; *comp.* ကာယတံ and ဝစိတံ။

—ဆိုး, *v.* to be evil-minded, malicious, malignant.

—သန့်, *v.* နှစ်ထုံးသန့်။

မနောမဏိဓါန, *n.* a gift made in order to attain the Buddhahip.

မနောထင်ပန်း (*pron.* မနောထင်ပန်း), *n.* a kind of salver set with precious stones.

မနိုင်မကန့်, *adv.* familiarly, on such terms as admit any liberties being taken without giving offence.

မနိုင်ယဉ်ကန် (*pron.* မနိုင်ယဉ်ဂန်), *adv.* same (but by far more frequently used) ; ဦးမိုဟ်းသီးနှင့်။မောင်ဝက်ကလေး။ အရှယ်ချင်းမမျှသော်လည်း။ဝါသနာချင်းတူခြင်းကြောင့်မနိုင်ယဉ်ကန်နေကြသည်။

မန်ကျည်း (*pron.* မဂျည်း), *n.* the tamarind, မန်ကျည်းပင် နှစ်ပြုလည်း။ [မန်ကျည်းပင်တောင်ကိုင်း။မြင်းနားသည့်မြတ်သိုက်။မောင်မလာအားလှဌားထိုထွတ်လိုက်, a tabaung (တပေါင်) prevalent in the time of the Singu Prince.]

—ကြိတ်ဆူ, *n.* the tamarind fruit not quite ripe (ရွှင်းပျဉ်း) .

—စေ့ (မွေး) (ရောင်), *n.* red or reddish, inclining to a dark bay colour ; applied to horses.

—ပေါက်, *n.* a species of soapwort, *M.*

မန္တဝင်း (မန္တဝင်း), *n.* a sovereign of the four grand islands ; စကြာမင်း။ ကျွန်းကြီးငှကျွန်းကိုအပိုးရသည့်စကြာဝဒေမင်း။

မန္တန်, *n.* a muntra, a charm or spell ; ဦးပေါက်ဝါထာ။ ဦးပေါက်မန္တန်။ ဝါထာမန္တန်ထိုမြင့်မန်းမှုတ်သည်။

မန္တရား, *n.* same ; ဖိစိကဆရာသည်။ဆေးမန္တရားအရာ၌အလွန်လိမ္မာသည်။

မန္တလီ, *n.* a counterfeit precious stone, မန္တလီကျောက်။

မန်း, 1, *n.* a kind of humour producing a swelling or sore.

မန်းရည်, *n.* the thin matter from such a sore (*e.g.*, from a boil); အနာကမန်းရည်ကျသည်။

—ထိုက်, *v.* to secrete such matter.

မန်း, *n.* a contraction of မန္တလေး၊ စကားတော်ထော်မန်းဆန်သည်။

မန်း, ၂, *v.* to charm, infuse virtue into by repeating a muntra.

—မှတ်, *v.* (to blow upon while repeating a muntra); *see* the parts.

မနှစ်, *n.* last year, မနှစ်က။

မမ, *n.* a mistress, madam. The Burmese often address their mother or elder sister as မမ။

မယ် (from အမယ်, mother), *n.* mother; prefixed to names of women, indicative of seniority or expressive of respect; (elderly women and young women have မယ် prefixed to their names).

—ထော်, *n.* the mother of a Buddh, a monarch, a pôngyi or high official; မယ်ထော်မာယာ, the mother of Gaudama; တုန်းကြီးမယ်ထော်။ ရှင်ဘုရင်မယ်ထော်။

—မင်း, *pron.* you, *fem.*, addressed to a woman, indicative of disrespect or anger; women are usually addressed as မယ်မင်း in court (by the Judge).

—ရှင်, *n.* a madam, respectable woman (rare).

—လှ, *pron.* you, *fem.*, addressed to a young woman, indicative of polite consideration.

—ထိထရှင်, the ultimate pronounced ယင်, *n.* a vestal, nun, unmarried deaconess or priestess. In speaking to nuns it is usual to address them as ဆရာ or ဖွားသီလ။

—ထိထရှင်ကျောင်း, *n.* a nunnery, a convent.

—သူတော်, *n.* same; သူတော်မ; *comp.* သူတော်။

မယား, *n.* a wife (when speaking of the wife of another, it is not considered polite to use မယား။ မိန်းမ is preferable); မယားမညီညွတ်မထွ။ ထွားကြားရိုးညှပ်။ မျက်စိဝှဲ ဝှဲဝှဲ။ ဆံတပင်ထင်း။ ချစ်ချင်းမယား။ မယားမည်းဆိုကြောင်ကိုရိုက်သည်။

—ကြီး, ၁, *n.* (the principal wife, *i.e.*, the first taken of two or more).

—ကြီး, ၂, *n.* a kind of tree.

—မိုး, *v.* to commit adultery (as a man) မယားမိုးမှု; an adultery case, ပရဒါယိကကံပြစ်မှားသည်။

—မြဲသားမြဲ, *n.* the married state,

မယားငယ်, *n.* an inferior wife (မထေးသိမ်မထေးဝယ်).

——စံရွေး, *v.* to be fastidious in the choice of a wife ; မထေးစံရွေး
မထေးရွေးနှံ့ငြားတတ်သည်။

——နင်း (ပင်), *n.* the *Zanthoxylon budrunga*.

——နေ, *v.* to have a wife (inelegant) ; မထေးချမ်းမချ။

——ဝါသား, *n.* a wife's son by a former husband.

——ဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a wife.

——ထိပ် (ပင်), *n.* a kind of plant, *see* ဗဝါနတ်.—S. ; မထေးကြီးပင်။

မယ်ကတ်, *n.* a kind of tree [*Muraya, M.*], abounds in the Tavoy district.

မယ်န, *n.* a large iron nail ; သင်္ဘောတည်မည်ကြံတွင် မယ်နကြောက်ထိုခြင်း
ထား, when about to build a ship, would it do, indeed, to be
daunted by (the price of) large iron nails ? meaning that
having made up one's mind to do anything, there should
be no flinching.

မရောင်မလည် (ထိုက်) (*pron.* မယောင်မလယ်), *v.* to follow or “shadow”
another in an *apparently* unconcerned manner with a
view of watching his movements.

မရက, မရကော (Pali), *n.* death ; သေမင်း။ မရကရုံဝံဘဝိဿတိ။

——သန့် (Pali သာသန္န, near), *n.* the near approach of death
(မရကသာသန္နစောစောသည်)။

မရန်း, *n.* the marian tree [*the Mangifera oppositifolia, M.*]

——ရောင်, *n.* yellow colour, like that of the မရန်း fruit [or per-
haps more like its seed] ; မရန်းရောင်။ မရန်းသွေး applied to
certain kinds of piece-goods.

မရိုး, *n.* a wife's elder sister, a man's elder brother's wife ; *comp.*
သတ်မ။

မရိုး, *see* မရိုး။

——စည်, *see* မရိုးစည်။

မရှင်, *n.* a mistress, madam, younger than မတ်ရှင် (very rare in
Lower Burma).

မထေ, *n.* heart-seed, *M.*

မတ္တ, *n.* a kind of plant or tree (Pali မတ်ထက.—S.).

မထိပ် (ပင်), *n.* a kind of tree, မထိပ်ပင်။

မထီ, *n.* ; *see* ဝဗွာတ်, *M.*

မထေးဗွား (*pron.* မထေးဗွား), *n.* paper ornaments, streamers, &c.
attached to flags ; တံခွန်။ ထုတ်ကား။ မထေးပွား [these streamers
are often to be seen attached to the roofs of boats in

which dramatic troupes travel ; သေးဝေး၍ နိုင်ငံတော်တော်လှယ်လှယ်သို့
 ချော်လဲ].

မေ့ဉ်, *n.* cream ; နို့, မေ့ဉ်အင်, မေ့ဉ်ခါ။မေ့ဉ်ထက်, *v.* to form as cream.
မေ့ထမ (pron. မေ့ထမော), *adv.* with ill-will ; မနာလိုသည်နှင့် မေ့ထမောဖြင့်
တတ်သည်။

မဏ္ဍိကာ (*pron.* မန်လိကာ), *n.* a certain costly ornamented dress worn by queens, မဏ္ဍိကာထန်ဆာ။

မထွယ်, *n.* a postern, a small entrance or side-door, used occasionally when the larger gate is closed, a small backdoor, sally-port.

—ပေါက်, *n.* same ; မလွယ်တံခါး။

မေတ္တမ (from တွေ), *adv.* frightfully, as from wounds, or the near approach of death ; မသေရုံ မေတ္တမကျန်သည်။သေနတ်မှန်လိုမေတ္တမကျန်သည်။

မုခ်ပိုင် (မုခ်), *n.* a large creeper from which the Burmese manufacture umbrellas and parabikes (ပုခ်ပိုင်). [The *Morus laevigata*, the *Broussonetia papyrifera*, *M.*] (မုခ်ပိုင်မုခ်ပိုင်).

မေတ္တ (မင်), *n.* [a species of bignonia or trumpet-flower]. (The Burmese make a curry of the flowers and also eat it with အထိုးခြောက်).

မသကာ, *n.* fresh butter ; အမိင်းထောပတ်။

မဆကာ (*pron.* မဆဂါ), a corruption, *perhaps*, of မဆင့်သည့် ကာလ
 or မဆင့်သည့်အခါ, *adv.* lest perchance, peradventure ; မဆကာ
 သေသွားလျှင်ကု၊ ငြိသားသို့မျှားကိုမည်သူကျွေးရန်မည်ထ။ မဆကာသူသိုးမျှား
 နှင့်တွေ့ထွင်တဟိုနှယ်ကြံရမည်တိုး။

မသ္မာ (from မ, negative, and သ္မာ, to be pleasant), *n.* a funeral (မသ္မာလင်္ကာဖက်နဲ့လင်္ကာသောင့်တက်သည်).

—**ᄃᄃ**, *n.* the house in which a corpse is laid out before a funeral.

—**မ်း**, *n.* same ; preparations, ceremonies, or appendages of a funeral ; **သေမ်းသေနား**။သေသည့်အမ်းအနားကိုရှုက်ဆောင်သည်။

—**अ**, *v.* to convey a corpse to the place of interment or burning.

—နို့, *v.* same as မသာချ။မသာလိုက်နို့သည်။

—မေတ္တဃိ, *n.* the corpse.

မယာရတန် (*pron.* မယာရတန်), *n.* a kind of precious stone ; မယာ
ရတန်ကျောက်။

မသူထော် (see သူတော်), *n.* a bad man ; လူမသူတော်။ မထူတော် နှင့်ပေါင်
ထိုင်, မသူထော်ဖြစ်လိမ့်မည်။

မဆိုးသင်္ကန်း, *n.* a priest's garment made all at once. This garment has to be woven on the night of the full moon of Tazaungmôn (within the period of night), မဆိုးသင်္ကန်းဘူသည်။

မဟဂ္ဂုတိ (Pali မဟဂ္ဂထော), *n.* excellent mental attainment (မဟဂ္ဂုတိ မိတ် ၂၇၃) ဖြတ်သောအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။

မဟတ္တတာ (*pron.* မဟနီလတာ), *n.* a certain ornamental dress worn by females of rank, မဟတ္တတ္တာ ; also a kind of creeper, မဟတ္တတာနွယ်။

မဟာ (Pali), *a.* great, အကြီး ; excellent, အမြတ် ; မဟာ ကုသိုလ်မိတ်။ မဟာ ကရုဏာ မေတ္တာ စေတီ။ ဟန် မဟာ။ ညာဏီပဟာ (*pron.* ဗဟာ) ; applied to vain, pretentious persons.

မဟာကာလ (Pali မဟာ, great, and ကာလ, a period, a kalpa), *n.* the period of time in which an entire revolution of nature is accomplished, subdivided into four cardinal periods (အသင်္ကေတကာလ။ သိဝနုကာလ။ သိဝနုဋ္ဌာယိကာလ။ ဝိဝနုကာလ and ဝိဝနုဋ္ဌာယိကာလ), each of which is subdivided into 64 intermediate periods ; အနုဘူကာလ [the present or Maha Bhadra kalpa].

မဟာကာ (*pron.* မဟာဂါ), *n.* a kind of plant which has medicinal properties.

မဟာဆတ်, *n.* yellow jasper, *M.*

မဟာဆီ (*pron.* မဟာနီလဆီ), lymph [a colourless fluid in animal bodies, contained in certain vessels called lymphatics].

—အကြော, *n.* a lymphatic, မဟာတာပန္န, *see under* ငရဲ။

မဟာဒဏ် (မဟာဒါဏ်), *n.* formerly an inspector-general of priests, မဟာဒဏ်ဝန်။ မဟာဒဏ်စာရေး။

မဟာပထမိ, *n.* the earth.

မဟာမိတ် (စာ), *n.* a letter written by a high official of one country to a high official of another country ; မဟာမိတ်ပေး။ ရာဇာမိတ်။

မဟာဘူတိ (Pali မဟာ, great, and ဘူတိ, matter), *n.* one of the four material elements, earth, water, fire, and air, to which some add space (ပဉ္စမဘူတိ) ; *see* ဘူတိ and ဓါတ်။

မဟာရံ, *n.* a brick-wall under a pagoda ; တန်တိုင်း (မဟာရံ တန်တိုင်း ကာ, —ဝတ်, —ရံ)။

မဟာရေရော, *see under* ငရဲ။

မဟာလတာ, *n.* a certain fabulous creeper.

—တန်ဆာ, *see* မာဏိကာတန်ဆာ။

မဟာထွေကာ (*pron.* မဟာထွေဂါး), *n.* the bauhinia, *M.*, *see* ထွေကာ, ၂.

မောဇွေကားနီ, *n.* the purple variety, *M.*

—ဖြူ, *n.* the white variety.

—ဝါ, *n.* the yellow variety.

မဟာဝင်, *n.* universal history (the history of the Buddhas and Rahandas, *see* ၆၀ဝင်).

မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Chief Commissioner of Burma. The Chief Commissioner is usually styled in conversation မဟာမင်းကြီး and occasionally မင်းကြီး, in which latter sense it means *the* Mingyi.

မဟာသာဝက (Pali မဟာ, great, and သာဝက, disciple, ထပဉ္စိ), *n.* select cardinals of a Buddh, either အနုသာဝက (less honourable than မဟာသာဝက) or အသီတိသာဝက (more honourable than မဟာသာဝက), *which see.*

မဟုတ် (Pali မေယျော), *n.* an instant, ခဏ ; commonly used with ထ, as ထမဟုတ်, same.

မဟုတ်ကဟုတ်က, *adv.* rightly or wrongly, *e.g.*, မဟုတ်ကဟုတ်ကပြောထုတ်သည်။

မဟုတ်ကရင် (from ထုတ်), *adv.* right ; မဟုတ်ကရင်ပြောသည်။ မဟုတ်ကရင်ထုတ်ထားသည်။

မဟုတ်ရေး, မဟုတ်မဟတ်, *adv.* same.

မဟုတ်တန်းထလင်း, *adv.* at random, မဟုတ်တန်းထလင်း။

မယုရာ, *n.* agate, chalcedony, cornelian, onyx, opal, (မယုရာဖလား).

—ကြောင်ဝင်, *n.* onyx, *M.*

—နီ, *n.* cornelian, ကြက်သွေး။

—ဖြူ, *n.* milk-white chalcedony.

—ဝါ, *n.* yellow chalcedony.

မယော်ရာ (ပင်), *n.* a species of potato plant, *see* ၆၆း။

—ကြက်တက် (ပင်), *n.* a kind of medicine [used by အိဂ္ဂိရတ်ဆရာ].

—ကျွဲသည်းပင်, *n.* a kind of medicine [frequently called ၆၆းမယော်ရာကြက်တက်။ ၆၆းမယော်ရာကျွဲသည်း]။

မံ, 1, *n.* a species of insect (this name is unknown to many Burmans ; it is said to be like a large ant ?).

မံ, 2, *v.* to plaster, cover with some soft substance ; ဆင်ထေမံ။ ဆေးမံ။ ရွှံ့မံ။ သရုပ်မံ။

—တုရား (*prom.* ပံတုရား), *n.* an image of cloth or paper, made on a clay model, sometimes made of သားရီး။

မာ, *v.* to be hard ; *comp.* သံ, to be well and healthy ; ဒိသာ, ထူးနီး။ [The term မာ is politely used to denote the state of pregnancy in a woman].

မာကျော, *v.* to be very hard [to be muscular] ; chiefly used adverbially, as မာကျောကျောထယ်မာကျောသည်လူ, a very muscular man ; ထယ်မာကျောသည့်နွား, a very strong-built bullock.

—ချာ, *v.* to be well, healthy ; ခင်သျှားသားမထား မာချာ (*pron.* မာချာ) ဝါဇိသား, are your wife and children well and hearty ?

—ဆာ (*pron.* မာဇာ), *v.* to be hardy, vigorous ; ကျန်းမာ [also in the negative sense applied to pregnant women, သူမိန်းမမမာဆာကြီးနှင့်].

—ထောက်, used adverbially (မာမာထောက်ထောက်), used with reference to speech, in a naturally short, snappish manner ; မာမာထောက်ထောက်ပြောတတ်သည်။

—ထောင့်, *v.* to be still, rigid, strong-set ; applied to the body of a man or animal, *e.g.*, သည်သူ အင်မတန် မာမာ ထောင့်ထောင့်ရှိသည်။ သည်နွား ထယ်မာထောင့်သည်, to be inflexible, unyielding in speech ; စကားမာထောင့်တောင့်ကြီးပြောတတ်သည်, or action ; စိတ်ကို မာထောင့်ထားသည်, to be stiff as new garments or recently starched linen ; ယုဒိအသစ် မာထောင့်ထောင့်ကလေးဝတ်ကောင်းသည်။ မာသာတောင့်တင်း။

—မြင်း or မြန်း, *v.* ; see မာ, 1st sense ; မာမြင်းသောအရွယ်ကဥစ္စာစီးပွားကြီးစားရှာမှ။ အိမ်မင်းမစွမ်းရှိသည့်အခါချင်းသာမှိုင်သည်။

မာကျို (*pron.* မာကျို), *n.* a preparation of အင်ထွဲ or ပွဲလျက်, used to calk vessels, ရေမာကျို ; the Burmese oftener use the word ရေမာကျို elliptically by pronouncing it ရမာကျို။ ရေမာကျိုကြို။ ရေမာကျိုချက်။ ရေမာကျိုထိုးသည်။

မာဂရီ (နတ်), *n.* a household nat worshipped by both Burmans and Talangs, အိမ်ဦးနတ်။ မာဂရီနတ်မင်း။ (The Burmese believe that a person seized by this nat is attacked with itching and pustular eruptions.)

မာဃ, *n.* the stars which form the constellation of the Lion ; [ထရှိတွဲလ။ ကိုရာသီ။ မာဃနက္ခတ်နှင့်ရှိသည်။ ထင်ရှေ့သား, မာဃနက္ခတ်နှင့်ရှိသောအားဖြင့်။ စိတ်ကောက်တတ်သည်].

မာတာ (Pali), *n.* a mother ; အမိ။ (မာတာဟိန္နဿ။ အမိလုတ်သောသား)။

မာထိကာစဉ် (*pron.* မာထိကာစဉ်), *n.* an index, ခေါင်းစဉ်။

မာတုဂါမ (Pali), *n.* a woman, ရွာသူ။

မာဒရမတ်, *n.* muslin, obsolete ; မဒ္ဒရမိတ်။

မာဒရာ, *n.* a species of evil spirit. [Burmese mothers, when unable to soothe a child who persistently cries, sometimes say မာဒရာနတ်များမင်းစားလေရော့သလား].

မာန် (Pali မာန), *n.* pride [the display of angry and proud defiance by a wild animal or reptile, such as a tiger, wild

hog, or cobra] ; ခါဗျဉ်ကောင်မာန်ကြီးလိုထောင်ကြီးကိုဖြိုမည်ကြံ။ ခါးက
မာန်, (the creature) "the red ant, being very proud, was
intending to demolish the mighty mountain, but (failed to
do so because) its back was weak !"

မာန်စောင် or စောင်း, *n.* same as မာန်။

—ထ, *v.* to be proudly defiant, to bristle up, as an animal.

—ထား, *v.* to bear a proud, resentful feeling towards another.

—ပြ, *v.* to pretend to be angry, as a child [not confined to
children, *e.g.*, ခင်ဆွေးကကျွန်တော်လိုကိုမာန်ပြသော်လည်း ကျွန်တော်က
အမှုမထားဘူး]။

—ဖိ, *v.* to pretend to be angry, in order to deter some other
interference ; မာန်မည်း—မာန်နတ်မင်းစေရဏ္ဏရုပ်ဏ္ဏားအားမာန်ဖိထား
၍ဝါတွင်း ဂုဏ်ပတ်လုံးမေ့လျော့နေသောသူကြောင့်။ မြတ်စွာဘုရားကိုဆွမ်းတင်
၍မသွား။

—မူ, *v.* to be sullen.

—ဇဲ, *v.* to make a display of wrathful defiance (?)

—ရှိ, *v.* to be proud and haughty.

မာန (Pali), *n.* pride, self-deceit. "Manya, self-conceit, that
"which indulges the thought that 'I am above all other per-
sons.' " —M.B.

—ကြီး, *v.* to be very proud.

—ထောင်ထွား, *v.* to be proud, haughty (conveying the idea
that a person is aggressively proud and haughty) ; သည်လူအ
ကြောင်းမတန် မာနထောင်ထွားသည့်လူ။ သာမညလူကိုအပက်မထင်တတ်ဘူး,
this man is most aggressively haughty, he does not con-
sider an ordinary person his equal.

—ရောက်, *v.* to be or become proud and haughty (more pas-
sive than မာနထောင်ထွား) ; မောင်ဘိုးထွန်းအရာဘိုးကထည်းကအထွန်းမာန
ရောက်သည်, Maung Pho Htún has become very proud since
he was promoted.

မာယာ (Pali), *n.* the mother of Gaudama the Buddha ; မယ်တော်မာ
ယာ။ Maha Maya (or မယ်တော်မာယာ), according to the
Burmese, gave birth to Gaudama in a garden of sal trees
known as 'Lumbini' (အင်ကြီးပင်ဥယျာဉ်) while in an upright
position, and without any pain whatever. Seven days
after giving birth to Gaudama she died. The sal tree is
associated both with the birth and death of Gaudama (*see*
မြောက်).

မာယာ (Pali), *n.* artifice ; ထွန်းပတ်ခြင်း [blandishment] ; မိန်းမတို့၏
မာယာပေါင်းတထောင်။

မာယာဆင်, —ထုင်, *n.* to employ artifices (as a woman); မိန်းမတို့သည် သည်မှားများစွာလှည့်ပတ်သော မာယာဆင်ရှိ၏, and as for those designated “women,” they are in the habit of beguiling much by artifices; သူမချစ်သော်လည်းချစ်စရာကောင်း၍မာယာဆင် ပြောသည်, though she does not love one, she employs artifices and puts on an appearance of doing so when she speaks.

မာရ် (*pron.* မန်) (Pali မာရော).

—ငါးပါး, *n.* the five masters or tyrants; *see* ခန္ဓမာရ် (*pron.* ခန္ဓမာန်), animal constitution; အဘိသင်္ခါရမာရ်, subjection to the repairs and operations of the four causes (အကြောင်းတရား ထေးပါးကံကံစိတ်ဥတုအဟာရ်); ကိလေသာမာရ်, passion; ဓမ္မမာရ်, death; and ဒေဝပုတ္တမာရ်, the most powerful evil spirit (မာရ်နတ်).

—နတ်, *n.* a powerful evil spirit who resides in the highest inferior heaven, and has dominion over all the lower parts of the universe. “The name of the déwa (nat) who contested with Gaudama for the possession of the Baudi tree (ဇောမိဝင်), Wasawartri mara, is the ruler of the sixth déwa-loka (ပရနိဗ္ဗိတသုံ); no reason is assigned for his position to Buddha, but the fear that by his discourses many beings would obtain the blessedness of the brahma lokas and the privilege of nirwana, which would prevent the re-peopling of the inferior world in which he reigned when the déwas then inhabiting it had fulfilled their period of residence. There can be no doubt that the whole history of this battle was at first an allegorical description of an enlightened mind struggling with the power of evil.”—M.B.

—နတ်သား, *n.* same.

မာရစ (Eng.), *n.* March, မတ်လ။

မာရဝဠ, *n.* a partition reaching from the floor to the roof [in a palace or ဖြာသင်]; မာရဝင်ကန့်။

မာလကာ (ပင်), *n.* the guava tree.

မာလာ (ပင်), *n.* a species of Zingiberaceæ, *M.*

—မင်း, *n.* a species of the same, *M.*

မာလိကာ (ထန်ဆာ), *n.* a certain court dress worn by the queen and other female members of the royal family, *see* မန္တိကာ။

မာဏိန် (Beng.), *n.* a ship's officer; on board (British) river steamers the mate.

—တပ်, *n.* a top or platform on a lower mast or a flagstaff.

—တိုင်, *n.* a flagstaff furnished with a top or platform,

မား, *v.* to be high, towering ; *comp.* မြင့်စွင့် ; scarcely used alone ; hence ကြီးမား and ထမားမား ; တောင်အရပ်တို့ ထွားထွင် သစ်ပင်ကြီး မားမား မြင်လိမ့်မည်။ လူထယောက်မားမားမားမားနှင့် ထွားသည်ကိုမြင်လိုက် သည်နာမည်ကိုဖြင့်ထွင်မထိလိုက်ပါ။ လူပုံမားမား။

မိ (from အမိ, a mother), *n.* ထမိသားချင်း, children by the same mother, မင်းသည်မိန်းမကလေးနှင့်ထမိသားချင်းလား။

— ကောင်းထင်, *n.* respectable parentage (မိကောင်းကောင်းထင် ချီး)။

— ကြီး, *n.* a mother's elder sister, a father's elder brother's wife, ကြီးထောင် ; *comp.* အရိုး။

— ထွေး (*pron.* မိရွေး), *n.* a mother's younger sister, a father's younger brother's wife ; ထွေးထောင်, a step-mother.

— ဘ (from အဘ, a father), *n.* parents, father and mother ; သားချီးမကောင်းမိဘခေါင်း။

— မွေးတိုင်းထမွေးတိုင်း (ထ), *v.* to cure a patient, as a physician, so as to restore him to his pristine state of vigour, *lit.* to the state in which he was born.

— မိုးထလာ (*pron.* မိမိုးထလာ) (from အမိုး, custom ; မိထ, parents ; and ထ, to come), *n.* custom handed down from generations ; used also adjectively, as မိမိုးထလာထိုးစံးမိမိုးထလာတရား [e.g., မိမိုးထလာ ထိုးကွယ်သည့် တရားကို သားချီးမျှ ဘေးထက်ခံ၍ ထိုးကွယ် သည်] မိမိုးထလာထိုးကွယ်သည့်နတ်] မိမိတ်ထလိုက်။

— မှိတ်ပရာ (— မှိတ်ဘရာ) (*pron.* မိမှိတ်ပရာ), *a.* hereditary ; *adv.* by hereditary succession, မိုးရာ။

— သတ်ချီး (*pron.* မိသတ်ချီး), *n.* an orphan bereaved of its mother.

မိ, ၂ (from အမိ, a daughter), *n.* daughter ; prefixed to names of girls and young women, and indicative of superiority in the speaker (it is considered impolite to address any woman as မိ). In courts of justice all women should, properly speaking (whether plaintiff or defendant, complainant or accused), have မိ indiscriminately prefixed to their names. Parents frequently, in addressing even their grown-up daughters, use this prefix, and their doing so is not regarded as impolite. When very angry with her daughter a Burmese mother will prefix မ to the မိ, e.g., မမိချီး။

မိ, ၃, *v.* [to get hold of, catch after pursuing], to obtain ; ခု much used as a qualifying affix of similar import ; ကျက်မိ၊ ငိုမိ၊ ထမိ၊ မိ၊ မှတ်မိ၊ မိတ်မိ၊ ထွင်းမိ [မိ also means to come upon suddenly or by surprise to find, as to catch one in the act of stealing ; မိုးသည့်အခိုက်မိသည်၊ ထိုမိုးထက်ကြပ်လိုက်ထိုမိသည့်အခိုက်ထူး။

မိ, 4, *qual. affix* implying carelessness or fault ; တောင့်တိုမိသည်။ ကျွန်တော့်လိုနားထောင်လိမ့်မည်ထင်ဆိုသောပြောမိပါသည်။ နားမထောင်မှန်း ထိထွင်ပြောပါ။ [The qualifying affix မိ does not *always* appear to imply carelessness or fault ; it frequently signifies the same as the English "unfortunate enough," unfortunately "happened to," as will be seen from the last example, namely, "it was only because I thought that he would listen to my words that I happened to speak to him ; had I been aware that he would not do so, I should not have spoken." ထင်းမှာမြင်မိသည်, I happened to see him in the street.]

မိရာ, *v. formative*, see Grammar, sec. 125, 5th. "Denotes inadvertence or inconsideration ;" ငေးမိငေးရာငေးနေသည်။ စိုက်မိ စိုက်ရာစိုက်ကြည့်သည် ; it may also be used *without* detaching the formatives from one another, *e.g.*, နေမိရာနေသည်။ ပြောမိ ရာပြောသည်။ မင်းမိရာထင်းသည်။

မိကျောင်း (*pron.* မိကျောင်း), *n.* a crocodile (Pali သံသု), a kind of harp with three strings ; မိကျောင်းစောင်း၊ ဖွတ်မိကျောင်းဖြစ်လျှင် ချွမ်းသာ, "should the water lizard become a crocodile, the river becomes disturbed," meaning that when a person of ignoble birth fills a high position, he is apt to abuse his authority.

—မောင်း, *a.* resembling a crocodile's head ; of superior quality, applied to doriens ; မိကျောင်းမောင်းဒူးရည်းသီး၊ ဒူးရည်းသီးမိကျောင်း မောင်းမှကောင်းသည်။

—ဦ, *n.* a bamboo enclosure (in the water close to the bank) on the banks of rivers made with a view to secure bathers immunity from crocodiles.

—တုံး, *n.* a pair of timbers laid parallel for any purpose, as the ways on which a ship is launched, the beams of a floor resting on the ground [the wall-plate of a brick building ; မိကျောင်းတုံးခံ].

—ထွားထွား, *v.* to crawl along flat on one's stomach in order to prevent one's self sinking in deep mud.

မိကျောင်း (ပင်), 2, *n.* a kind of creeper (the *Derris scandens*) with a white flower (the Burmese say that if this creeper has many blossoms, it presages a heavy rainfall ; မိကျောင်းဖွေး ဖွေး၊ ချေးဖွေး).

မိဒါဝန် (မိဒါဝန်) [Pali မိဝ, deer or any game, and ဝန် (ဝန် ?), a forest], *n.* a game forest (သစ်တော).

မိဝသီ, *n.* the stars in the head of Orion (နတ်ထော်ထစနေရာသီမိဝသီ နက္ခတ်၊ ဂြိုဟ်ကြီးသည်).

မိစ္ဆာ (Pali), *n.* falsehood, error ; opposed to သစ္စာ, truth ; *comp.* မုသောမိစ္ဆာတိန္ဒြေ။

—မိဋ္ဌိ (see မိဋ္ဌိ), *n.* same, also a heretic, person of heterodox sentiments ; “ Mityá-drishti, scepticism, that which teaches “ there is no present world, no future world ; it is the principal root of all akusala or demerit (အလှူဝိတိ).”—M.B.

—နတ်, *n.* an evil nat ; opposed to သမ္ဘာဝေဒနတ်, a good nat.

မိတ် (from မေတ္တာ), *n.* affection, friendship.

—ကလျာဏ, see မိတ်ဆွေ။

—ထွန်းဝင်, *v.* to be familiar, intimate with.

—ဆွေ, *n.* a friend ; အဆွေဝင်ပွန်း။

—ဆွေဖွဲ့, —ဖွဲ့, *v.* to become friends.

—ထွန်ထွန်, *n.* ; see မိတ်သင်္ကန်းသင်္ကန်း, a counterpart, a duplicate, a counterfoil.

—နည်း, *v.* to have few friends ; မိတ်ကျုံ့။

—မျှား, *v.* to have many friends,

—ထင်စုံ (from မိတ်, love ; figuratively a wife ; ထင်, a husband, and အစုံ, a pair), *n.* a married couple, an original text accompanied with a translation ; ဝါဂ္ဂိန္ဒြေသိသိသိ။

—ထိတ်, *v.* to seek copulation as animals.

—ဆင့်နိသင့်, *n.* friendship resulting from congeniality ; မိတ်လူ။

—ဆဟာယ or မိတ္တဟာယ (Pali သဟာယ, associating), *n.* a union of friendship.

—ဆဟာယ, same as မိတ်ဖွဲ့။

မိတ်, ၁, *n.* an efflorescence of humours on the skin, the prickly-heat, မိတ်ထွက်၊မိတ်ပေါက်။

မိတ္တေယျ (မထေးယျ), Maitri, see အဓိမထေယျ, the fifth or coming Buddh.

မိတ္တရုဒ္ဓိ (Pali), *n.* a traitor to friendship ; see ခင်ပွန်းဖြစ်သည့်မိတ္တရုဒ္ဓိမကောင်းသောအဆွေဝင်ပွန်းကတိ။

မိဋ္ဌ (Pali), *n.* want of reverence ; ဝေတထိတိဏ္ဍိမခန့်မြင်း, *comp.* ထိန, mijja ; drowsiness, that which prevents the body from performing any work. “ Mijja, that which prevents the body from performing any work.”—M.B. According to Childers “ middham ” is “ sleepiness,” “ drowsiness,” “ somnolence,” “ torpor,” “ stupor.”

မိန, ၁ (Pali မိနော, a fish), *n.* Pisces, the twelfth sign of the zodiac ; ထမင်းလမိနလူတိ။

မိန်း, ၂, *n.* a screech-owl ; ငှက်ဆိုး။ လင်ကောင်မိုး။ (ငှက်ရန်း။ မိန်းကောင်။
Like other races, the Burmese consider the screech-owl a
bird of ill-omen).

မိန်းထိ, *n.* a toy (obsolete).

မိန်းညို, *n.* a military coat with sleeves, worn over the coat of
mail ; *comp.* ချပ်ကာ, the parts of military dress which cover
the shoulders and breast.

မိန်း, *v.* to speak authoritatively, to command ; မိန်းခွန်းထောင်ထုတ်ပြန်,
—ဟ, —မိန်းထိုက်သည်။ မိန်းဆော်သည်။

မိန်း, *v.* to be faint, to be stupefied, amazed, astounded, to be
stunned, unconscious.

—မေ, *v.* same (most common) ; *comp.* တွေဝေ။ [ထည့်ညှပ်ထိုးထိုးထွေထွေ
ထည့်၍။ ရှာပါထုံသော်လည်းသားသွီးထိုးထိုးမြင် မတွေ့မြင်ခဲ့၏။ အဘျူရိသား
သွီးမျှားသည်။ မညွတ်လျှင်သေဆုတ်ပြင်၏ထု။ ထိပ်ထက်ထက်ရံချီလျက်။ ရွှေငှက်
ပျော့ပင်ကို။ အရင်းကဖြတ်သကဲ့သို့။ မတ်တတ်ပင်လျှင်။ မိန်းမေမူးခွေခွေသုရားအ
ထောင်းဖြေရင်းခွဲလည်းခဲ့ဝေ၏, though she wandered about and
searched the livelong night, she did not happen to behold
or meet her children ; and she soliloquised thus : “ I sup-
pose that my children have assuredly died,” and, raising
her two hands to the crown of her head, she, like a golden
plantain tree severed from its root, while even she was in
an erect posture, fell, became dizzy, and swooned, with
her limbs contracted and drawn up, at the feet of the
embryo Buddh] ; မိန်းမေမေ့ပြီ သေသေခွဲမည်, he has swooned,
he is about to die ; မိန်းမေမေ့သည့်အခါ ထွက်သက်ဝင်သက်ကင်းသကဲ့
သို့ရှိသည်, when in a swoon, one is as if deprived of inspira-
tion and expiration of breath.

မိန်းမ (commonly written မိမ္မ), *n.* a woman (It is more polite to
speak of the wife of any one as his မိန်းမ than his မယား)
[မိန်းမဟိုမည်သည်လင်မရှိက။ တံခွန်မတွား။ ရထားမတွင်း။ မတွင်းမိမ္မ။ မီးမျိုးမ
မည်] .

—ထေး, by contraction မိန်းကလေး, *n.* a girl.

—ထူးသန်းသောသူ, *n.* a pander, pimp, bawd ; မိန်းမပွဲစား (လုပ်သည်).

—မိုး (*pron.* မိန်းမမိုး), *n.* a eunuch, one who has the charge of
women. (The term မိန်းမမိုး in Burma was only applied to
eunuchs in the palace at Mandalay.)

—ထန်း, *n.* prostitutes' quarters, a collection of brothels.

—ထောင်း, *v.* to ask to wife.

—ထိန်း, *n.* a bawd, a brothel-house keeper.

—လေ, *n.* a light, wanton woman ; ပြည့်စုံသော။ မိန်းမဆိုး။

မိန်းမပြီ, *v.* to be womanly, feminine.

—ပေါ်ဝင်, *v.* to be of an age to associate (as a girl) with women ; also applied to young women when they first experience menstrual discharge.

—ယူ, *v.* to take to wife.

—ရ, *v.* to have a wife.

—ခွင်, *n.* a harlot, ပြည့်စုံသော။

—ထက်သည့်, *n.* the curlew, *M.*

—ထိမိန်းမရာ (ပြော), *v.* (as a man) in a womanish, effeminate manner ; applied to men ; reproachful.

—ယှာ (*pron.* မိန်းမရှာ), *n.* a hermaphrodite [said to have the parts of a man, but the passions of a woman ; *comp.* ယောကျ်ားယှာ], a womanish, effeminate man.

—သနာ, *see* မိန်းမ။

—သား, *n.* the female sex, womankind.

—လူ, *n.* same as မိန်းမသား။

မိဖုရား or မိထုရား (*pron.* မိဖုရား), *n.* a queen (*i.e.*, the wife of a king).

မိမိ, *pron.* one's self, *i.e.*, yourself, himself, or herself, according to the connection ; မိမိကိုယ်တိုင်မြင်သည်, I myself saw it ; မိမိကိုယ်တိုင်မြင်၏သား, did you yourself see it ? မိမိတို့ကိုယ်တိုင် မြင်ကြသည်, we ourselves saw it.

မိလက္ခ (Pali), *n.* a wild person, savage ; အထိပညာမရှိသောသူမိလက္ခ လူမျိုး။ ထောင်သူမိလက္ခလူမျိုး။

မိတ္တ (Pali, မိနီလာ), *n.* enamel (niello work) ; also applied to the enamelling on iron sauce-pans, frying-pans, &c. ; မိတ္တထုံး သား။ မိတ္တာသား။ ထားရှိ။ မိတ္တာကွပ်, &c., niello work.

—အုပ်သောင်း, *n.* a cover to lanterns, used by hunters in the night.

—လူသား, *n.* a native of India sweeper, a mehter. (It is very rarely indeed that a Burman will perform this menial office, hence the word လူသား following မိတ္တ).

—ခွန်, *n.* a night conservancy tax.

—ထွင်း, *n.* a night conservancy cart.

မိဃ (Pali, a goat), *n.* Aries, the first sign of the Zodiac ; မိဃ ရာသီထံလူးထ။ မိတြနက္ခတ်နှင့်ရှိသည်။

မိတ္တဟာရ (မိတ်သဟာလ), *n.* a union of friendship.

- မိထာဆင် (မိ), *n.* a kind of plant [a species of zingiber] (said when pounded and mixed with salt, to cause cows to give an abundant yield of milk).
- မီး, *n.* fire; *see also* under မီးစာ (2nd def.), (a light); မိမိထာဆင် မီးထားပြာင်း။
- အာမခံလွယ်စီ, *n.* a fire insurance company (modern).
- အိမ်, *n.* a lantern (a lamp).
- အိမ်စင်္ကြာ, *n.* a magic lantern.
- အိမ်ပျံ, *see* မီးပုံးပျံ။ မီးအုံပျံ, *n.* a fire balloon; မီးအုံထွက်။
- အိုး, *n.* a cracker; ဈေးကံအိုး။
- ကပ်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of fire, but without contact.
- ကပ် (pron. မီးကပ်), *n.* a bamboo flapper with a handle to strike out fire (မီးကပ်); မီးကပ်မီးချိတ်။
- ကူး, *v.* to take fire, to ignite, to be communicated to as fire; ထမ်းထိုင်းလိုသောနတ်မီးမကူးဘူး။
- ကျည်, *n.* a rocket; မီးပျံ။
- ကျီး (pron. မီးချေး), *n.* live coals; *comp.* မီးခဲ။ မီးကျီးကောင်း, to have a good burn as coals.
- ကျောက်, *n.* the flint of a musket, မီးပါကျောက်။
- ကျော်, *v.* to pass through as fire in wood, to render unfit for the intended use through the death of the owner, မီးကျော်သွားသည်ဝတ္ထု (or of any member of his family); မီးကျော်ထွားပြီ။ သည်ရာဂါနှင့်မသေနိုင်ပါ။ မီးကျော်သည့်သေး။
- ကျွမ်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire; မီးကျွမ်းထောင်။
- ကြာ (pron. မီးပြာ), *n.* a lamp reflector.
- ခတ်, *v.* to strike fire.
- ခတ်ဆပ်, *n.* a tinder-box made of lacquered ware (မီးခတ်အိတ်)။
- ခတ်ကျောက်, *n.* a flint to strike fire.
- ခတ်ဝါ, *n.* tinder-box of woven work.
- ခုံ, *n.* a candlestick, ဗဟောင်းထိုင်ခုံ; a lamp, ထိမီးခုံ။
- စ, *n.* a live coal; *comp.* မီးတစ်ယူခဲပါ။ မီးခဲပြာဖုန်းသလိုကံစာထာလွှဲသည်။
- ခေါင်း, *n.* tithing man, chief of ten houses.
- မိုး, *n.* smoke; *v.* to smoke annoyingly (to some person), not simply to emit smoke (မီးမိုးထွက်) nor transitively to smoke (မီးမိုးထိုက်) (နှားများကြွေးမြှင့်မလိုက်အောင်မီးမိုးထိုက်သည်);

မီးခိုးဝေသံသြံ, to have a smoky smell ; မီးခိုးထ, to rise as smoke, to emit excessive smoke as a smoky fire ; မီးခိုးတိတ်, *v. lit.* to be smokeless, as a village or town, *i.e.*, that a village or town is silent, (*lit.* owing to no fires being lit) consequent on its having been pillaged by the soldiers of a victorious army or by freebooters, or owing to the inhabitants having staked and lost heavily on a boat, bullock, or horse race ; ထုခိုးထားပြုဖျက်ဆီးလိုက်မိလို့ထိုးမီးခိုးတိတ်နေပြီ။ မောင်မြို့ မြို့သားများတွေရှုံးလိုက်မိလို့ထိုးမီးခိုးတိတ်သည်။

မီးချိတ် (*pron.* mejyait), *n.* a fire-hook.

— မြင်, (*pron.* mejyit), *n.* a lucifer match.

— ခွက်, *n.* a cup to burn oil in, one kind of lamp ; ထိမီးခွက်။

— ခွန်, *n.* a lighting rate.

— ငြိမ်း, *v.* to extinguish a light, candle, or lamp, &c. (more polite than မီးသတ်).

— ငြိမ်းရေစက်, *n.* a fire-engine, မီးသတ်ခုံခိုင်း။

— ဝ, *n.* a stick kindled at one end, a firestick.

— ခက်, *n.* ; see ထန္တရားစက်။

— စည်း (pron. မီးစည်း), *n.* a torch made of a bundle of sticks or of a single stick ; မီးစည်းစည်းသည်။

— စာ (pron. မီးစာ), *n.* a wick ; the allowance made on alloyed silver to raise its value to a certain standard ; မီးစာရေရှုတ် ထိုင်ရသကဲ့သို့ရှိသည်။

— စာကျင်း (pron. မီးစာကျင်း), *n.* the snuff of a wick.

— စာညှပ် (pron. မီးစာညှပ်), *n.* snuffers.

— ဆောင်း, *v.* to pay the allowance on alloyed silver.

— ဆော်, *v.* to give warning against fire.

— ဆို့ (pron. မီးဆို့), *v.* to set fire to 'jungle, rubbish, &c., to meet an advancing fire with a view of counter-checking it ; usually used as a noun ; ရွာထွင်းသို့မီးမထောင်စေခြင်းငှာ မီးဆို့ပေးသည်။

— တွပ်, *n.* fire tongs.

— ဖြိ, *v.* to ignite, light, set fire to ; မီးဖျိုး။

— ထက်, *v.* to pay more on account of alloy.

— တင်းကုတ်, *n.* a fire shed.

— ထား (pron. မီးခါး), *n.* an enclosure round a building to serve as a screen from fire.

— ထားထန်ထိုင်း (မီးထားထံတိုင်း), same.

- မီးတောက်, *n.* a blaze, flame ; *comp.* မီးကျွမ်းထောက်ကောင်းသည် ; also used as a verb ; မီးထောက်သည်။
- တောင် (*pron.* မီးခေါင်), *n.* a volcano, မီးထွက်သောတောင်။
- ထိက်, *v.* to set fire to ; ထောက်မီးထိက်။ အိမ်ထိမီးထိက်မီးရှို့ (more elegant).
- ထိုင် [*pron.* မီးခိုင်], *n.* a candle, မီးရှူးထိုင်။ မီးရှူးမီးထိုင်။
- ထွင်း (*pron.* မီးခွင်း), *n.* the seven days of roasting after child-birth.
- ထင်း (*pron.* မီးခင်း), *n.* (ထင်းမီး, fuel) ; မီးထင်းကိစ္စ။ နွေထသထင်း ပေါက်လျှင်မီးထင်းကိစ္စမီးရိုင်းရေရှိသည်။
- ထင်းနေ, *see* မီးနေ။
- ထဲ (*pron.* ဒဲ), ပါထွား, *v.* to be destroyed in a fire as property ; ဥစ္စာပစ္စည်းမီးထဲပါလှန်ပြီ။
- ထုပ်, *n.* fire wrapped up to throw on a building ; မီးထုပ်တင် (with a view to incendiarism, မီးထုပ်ထင်)။
- ထည့်, —ထိုး, *v.* to stoke the furnaces of a steamer or steam engine.
- ထွက်, *v.* to leave the lying-in room after child-birth.
- ထွန်း, *v.* to light a candle, lamp ; မီးထောင်ပြည့် (*pron.* မြည့် or ငြေ) ထွန်းသည်။ မီးသက်စေ့ထွန်းသည်။
- နာ, *v.* to be too hot ; applied to the fire of furnaces as မီးနာ ခြံအုတ်ပျက်သည်။
- နေ, *v.* to be in child-bed.
- နှက်, *v.* to ram down powder in a wooden tube ; ခုံးနှက်။
- ပန်း (*pron.* မီးဗန်း), *n.* pyrotechnical exhibitions ; မီးပန်းရှို့။
- ပါသေနတ်, *n.* a firelock.
- ပိတုန်း (*pron.* မီးပခုန်း), *n.* a kind of rocket, မီးပိတုန်းရှို့။
- ပုစိန် (*pron.* မီးပစင်း), *n.* another kind of rocket.
- ပုရွန်ဆိတ် (*pron.* မီးပရွန်ဖိတ်), *n.* a kind of squib.
- ပုံး, *n.* a lantern made of paper and suspended from a flag-staff ; မီးပုံးထင်။ မီးပုံးတိုင်ထူးမီးပုံးတိုင်ထွန်း။
- ပုံးပျံ, *n.* a flying lantern, မီးအိမ်ပျံ။
- ပူ (*pron.* မီးပူ), *n.* a flat iron (မီးအိုး, a box-iron).
- ပူထိက်, *v.* to iron clothes.
- ပေါက် (*pron.* မီးဗောက်), *n.* a drop of fire, a spark (also used as a verb, *e.g.*, အကျိမီးပေါက်သည်။ ပုဆိုးမီးပေါက်သည်)။

မီးပေါက်ထက်နက်, *n.* a match-lock ; ဓာနွဲ့, any kind of fire-arms.

—ဗျံ (*pron.* မီးဗျံ), *n.* flying fire, a rocket, မီးကျည်။

—ဌာထိုင်, *n.* a light-house (*pron.* မီးဌာထိုင်).

—ဌာသံနွဲ့ (မီးဌာသံနွဲ့) (*pron.* မီးဌာသံနွဲ့), *n.* a light-ship.

—ဌာသံနွဲ့ (*pron.* မီးဌာသံနွဲ့), *n.* a pipe to blow fire with ; မီးဌာသံနွဲ့နှင့်မှတ်သည်။

—ပွင့်, *n.* a small flame ; မျက်စိပေါက်မီးပွင့်သွားသည်။ *Anglicè* "to see stars."

—ပွား (*pron.* မီးပွား), *n.* a spark ; မီးပေါက်, မီးပွားကျသည်, ဆေးထိပ် မီးပွားကျထွက်သွားသည်။

—ပွားထွက်, *v.* to scintillate (to emit sparks or fine igneous particles).

—မြှိုက် (*pron.* မီးမြှိုက်), *n.* an instrument with which to strike fire.

—ဖောင် (မီးဖောင်), *n.* a fire-ship (a raft made of trunks of plantain trees lashed together, into which lighted oil torches are stuck and then floated down a river, usually in the month of Thadingyut. This is considered a religious ceremony, sometimes as a propitiatory offering to ရှင်ဦးဓဇာတ်, the Burmese Neptune ; မီးပေါင်မျှော).

—မီး, *n.* a fire-place, hearth, မီးမီး ; to make a fire, မီးထွက်။

—မီးနား, *n.* a fireside.

—မီး (မီးသွား), *v.* to bring forth (a child), မျက်နှာမြင်။

—မောင်ဆေး (*pron.* မီးမောင်ဆေး).

—မတ်မြှို, *n.* a kind of chafing-dish, a brazier, pan to hold fire in (မီးမတ်မျှို).

—မောင်းသတ်, *v.* to give warning against fire with beat of gong through the streets.

—မွေး, *v.* to make or kindle a fire ; မီးထွက်, မီးပွား။

—မြေ, *n.* a fiery serpent, မီးထင်းမြေ။

—မှန်, *n.* a burning-glass, သူရဲကန်။

—မှုန့်, *n.* embers.

—ယန္တရားစက်, *n.* a steam-engine.

—ရထား, *n.* a steam-car (a locomotive).

—ရထားထွေ, *n.* a rail car, a railway carriage or van.

—ရထားရုံ, *n.* a railway station ; မီးရထားရုံခံ, *n.* a railway station master ; မီးရထားလမ်း, *n.* a railroad, railway street.

—တက်ခွက်, *n.* a railway ticket ; အပြန်ထက်ခွက်, a return ticket.

မီးရစ်ပေါင် (မီးယစ်ပေါင်), *n.* a wooden fire-place, a wooden frame placed in a well to support the side ; *comp.* ထုင်

— ရှားဖြင်ထောင်မှုသည်, *v.* to bring forth (a child) as a queen or princess, ရှားသင်ပန်းချင်းထန်းသန့်စင်ထောင်မှုသည်။

— ရှား (မီးရှား), *see* မီးစည်း။

— ရှတ်, *v.* to pay less on account of pure silver.

— ရှိ, *v.* to set fire to ; မီးထိုက်၊ မီးရှို့မှု, arson.

— ထင်းမြေ, *n.* a kind of rocket which hisses in falling ; ရှည်းရှည်းရှည်းမြည်သည်။

— ထင်းမိုး, *see* မီးမတ်ချူ or မြူ, than which it is in more frequent use.

— ထန်, *v.* to be frightened on account of fire.

— ထောင်ကြွက်, a term applied to property which has been destroyed by fire or rendered useless by neglect, *lit.* " fire-burnt and rat-bitten. "

— ထောင်ဘိုက်, *n.* a cage in which prisoners were burnt ; မီးထောင်တိုက်ထင်၊ မီးထောင်ဘိုက်သွင်း။

— လောင်မာ, *n.* the scar of a burn ; မီးလောင်ရာ, a fire trace.

— ထောင်, *v.* to burn, မီးသင့် ထောင်သည်။

— ထွတ်ဝား or ထွတ်ဝား, *adv.* (*see* ပေါက်ထွတ်, infrequent).

— ထွ်, *v.* to warm one's self by a fire.

— ထွ်, *n.* the flashing of flame ; မီးဘောက်၏အညွန့်။

— ထင်္ဘာ, *n.* a steam vessel ; မီးသင်္ဘောကလေး, a steam launch.

— ထင်္ဘာခေါင်းတိုင်, *n.* a steamer's funnel.

— သင်း, *v.* to burn a tree at its foot.

— သတ်, *v.* to extinguish a light or fire, မီးငြိမ်း၊ မီးင

— သတ်မိုပိုင်, *n.* a fire-engine.

— သား, *v.* to clear a path in order to check the advance of fire ; မီးထား၊ မီးမထောင်ခင်မီးသားချမည်။ (also used figuratively).

— သေ, *v.* to die, or go out, as a fire, or the light of a candle, or lamp.

— သွေး (from သွေ, to be dry), *n.* a dead coal, or charcoal.

— ပြူ (*pron.* မီးဖြူ), *n.* pure silver, most excellent ; ထေး

မီးရင် (မီးထင်), *n.* the menses, menstrual discharge, female courses ; ဥတုရာသီပန်း၊ မီးရင်သည်။ ဝေသာသည်။

— ခြောက်, *n.* a stoppage of the courses ; မီးရင်(ထင်)ပူ၊ မီးရင်မိန့်။

— ရိ, *n.* excessive discharge of the menses.

မီးရပ်နာ, *n.* a disease occasioned by irregularity of the menses ;
comp. တူလာ။

—ဖြန်, *v.* to have a return of the menses.

—မှန်, *v.* to be regular in the menses.

မုတ္တပတ် (မုခပါဠိ) (Pali မုတ္တ, a mouth, and ပတ်, to fall from), *n.* a divine speech or utterance ; နှုတ်ကပတ်။ ထုရားနှုတ်မုခပါဠိပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြင့်။

မုတ္တု (Pali မုချ) (*pron.* မုတ်ချ), *adv.* certainly, verily ; ကေနအမှန်။ မုတ္တုအမှန်ထွားမည်။ ကြားခဲ့သည့်သီတင်းမုတ္တုကေနပါသည်။ မုတ္တုသတ်ထက်မြဲမည်။

မုဆိတ် (မုတ်ဆိတ်), (*pron.* မုတ်ဆိတ်), *n.* the beard of the chin, မုဆိတ်မွေး။

—ကြိုး, *n.* a guy rope. [A rope attached to anything to steady it and bear it one way or another in hoisting or lowering.]

မုဆိုး (*pron.* မုတ်ဆိုး), *n.* a huntsman ; တောလည်မုဆိုး။ တောထိုက်မုဆိုး, မုဆိုးတံငါ, huntsmen and fishermen collectively ; (မုတ်ဆိုး *said* to be derived from မူ and ဆိုး အမှု, a deed or action, and ဆိုး, to be evil).

—ထုံခ, *n.* the *Desmodium triquetum*.

မုဆိုးမိ (မုတ်ဆိုးထို) (*pron.* မုတ်ဆိုးမိ), *n.* a widow ; မုတ်ဆိုးမ, a widow ; (မုတ်ဆိုးမသားနှိမ့်နိုးစား) မုတ်ဆိုးမသားဟူသောစကားကိုကြားလျှင်မင်းသားသည်။ ဤသူငယ်တို့ကား ငါ့ကိုမုတ်ဆိုးမသားဟုနှိပ်စက်ဆိုသောအခါ, when he heard the words “the widow’s son,” the prince said thus : “regarding these children they designate me ‘the widow’s son’ to annoy me.” [Note.—Even to this day the term “widow’s son” is considered somewhat reproachful].

မုဋ္ဌာ (Pali), *n.* a pagoda with a recess in each side. [There are several pagodas in Burma called Shwé Mòhtaw. “These pagodas are said by the Burman annalists to have “been ordered to be completed all at a certain time, “when the moon would be emerging from an eclipse, and “from this circumstance they are all called Mòhtaw, from “a Pali word signifying the release of the moon from “eclipse.”—Colonel Horace Browne.]

မုတ္တုဗန္ဓာ (နုခါး), *v.* a famous Nāga who during a storm protected Gaudama the Buddha with his hood ; မုတ္တုဗန္ဓာနုခါးထုရား၏ဦးခေါင်းတော်ကိုပါးပုဏ္ဏားနှင့်ဆုတ်ထားသည်။

မုတ်, 1, *n.* aloes, the inspissated juice of the aloes, ရှားစောင်းထက်ပင်စေး, used as a medicine, principally as a carminative.

မုတ်, 2, *n.* an arch, arched passage into a pagoda.

—ပေါင်း လူး, *n.* same ; *v.* to turn such an arch (မုတ်ထဲ).

မုတ်, ၃, *n.* urine (medical), အဝေါ့။ ကျင်ငယ်။ ခေတောင်း။ သေး။ ဂျေးတုန်းဈေး
ထံနည်းသောရဟန်းတို့သည် နွားမုတ်ဖြင့်ပေါ်သောဆေးကို ထိုးဆောင်ခြင်းငှာ
အပ်၏။ (The Burmese are of opinion that the urine of a black
bullock is efficacious in cases of persons who have weak
circulation.)

—ရည်, *n.* same.

မုတ်, ၄, *v.* to measure with the breadth of the fist, the thumb
being shut down by the side of the finger, hence အမုတ်။

မုတ်ကလေး (*pron.* မုတ်ကလေး), *n.* the short thick board placed at the
bow and stern of a Burmese boat (ခိုး), in which the gun-
wales (လက်မိုး) are inserted.

မုတ်ဆိတ်, *see* မုဆိတ်။

မုတ်ဆိုး, *see* မုဆိုး။

မုတ္တ, *n.* a rupture, hernia.

မုတ္တကျီ, ၁, *n.* the mastic tree.

မုတ္တဓနာ, *n.* a disease (species of leprosy, said by the Burmese to
supervene after virulent syphilis, ထောင်ငူနာ)။

မုတ်နား, *n.* the beard ; used in composition with မုဆိတ်။

မုတ်ပုတီး, *n.* a kind of necklace, မုတ်ပမီး။

မုတ်ထုံပြန် —ဝ, *n.* a woman kept by a foreigner ; term of reproach ;
[rare, if not quite unknown in modern colloquial].

မုဒရတ် (ပင်), *n.* the *Bassia latifolia* ; သပြေ၊ သရက်။ မုဒရတ်ပတ်ဆက်ဆင်
မည်ဝတ္တံ (pôngyis are permitted to make sweet decoctions of
the fruit of any of these trees after noon).

မုဒိတာ (Pali), *n.* joy in the happiness of others, ဝမ်းမြောက်ခြင်း ;
“mudita, benevolence, that which rejoices in the happiness
of the prosperous.”—M.B.

မုဒိန်း, *n.* a kind of drum.

မုဒိမ်း, *n.* a ravisher, one who commits a rape ; *comp.* ထန္တ။

—ကျင့်, *v.* to ravish, commit a rape.

—ထန္တ (*pron.* မုဒိမ်းသန္တ), *n.* a robber, ravisher, &c.

မုရတာ (Pali), *n.* softness ; နူးညံ့သိမ်မွေ့ခြင်း။ ကာယမုရတာ။ ဝိတ္တမုရတာ။

မုဒ္ဒဇာ (Pali မုဒ္ဒ, the head, and ဇာ)။

မုန့်, *see* အမုန့်, the temporal juice which exudes at certain sea-
sons from the male elephant. During this time the
animal becomes dangerous and is what is termed in Anglo-
Indian parlance “must.” In colloquial မုန့် and not အ
မုန့် is used, ဆင်မုန့်ကျသည်။ မုန့်ဆိုသည့်ဆင်ကဲ့သို့ ထထန်ထန်ထန်ထန်နေ
ထတ်သည့် said of sulky or melancholic persons.

- မုန့်ညင်း, *n.* the mustard plant, mustard.
- မု, *n.* the mustard seed, mustard.—S.
- ဆီ, *n.* oil of mustard.
- မှုန့် (မုန့်ညင်းမုန့်), *n.* the pulverized seed of the mustard.—S.
- မုန့်တိုင်, *n.* a kind of tree (the cycas, *M.*); မုန့်ပင်။
- မုန့်တိုင်း, *n.* a violent wind, gale, hurricane, tornado, a storm, tempest ; လေမုန့်တိုင်းကျသည်။ လေမုန့်တိုင်းဆင်သည်။
- မုန့်လှာ, *n.* the radish plant ; ဆင်္ဘောမုန့်လှာ, the cabbage plant.
- ဥ, *n.* a radish.
- ဥချို, *n.* the turnip.
- ဥနီ, *n.* the beet.
- ဥမြို့, *see* မုန့်လှာ။
- ဥဝါ, *n.* the carrot.
- ဥပိုင်, *n.* the turnip.
- မုန့်, *n.* bread ; အချိုအချဉ်မုန့်ပဲငါးသား။
- ဦးနှောက် (*pron.* မုန့်အုန်းနှောက်).
- ထင် (*pron.* မုန့်ဝင်), *n.* rusk [toast] ; မုန့်ထင် (*pron.* as spelt). *v.* to toast bread.
- ကျော် (မုန့်ကြော်), *n.* fried cake.
- ကြတ်ချ, *n.* a kind of cake made of rice and soaked in jaggery.
- ကြာဆံ, *n.* vermicelli of Chinese manufacture.
- ကြွပ်, *n.* a wafer, thin cake.
- ကျွဲသည်း (မုန့်ကျွဲသည်း), *n.* ; *see* မုန့်နပ်။
- မိန်း, *n.* dough.
- မိန်းပေါင်း [*n.* bread made of coarse rice flour and jaggery (ထန်းချက်) and baked by steam.]
- ဆန်, *n.* a certain preparation of rice.
- ဆီကျော်, *n.* fried cake, မုန့်ကျော် (ဆီကြော်).
- ညှော်, *n.* flour.
- ဌာပနာ, *n.* a pie.
- ထီ, *n.* vermicelli (မုန့်ထင်းခါး).
- ထွန်စ (မုန့်ထွန်စ), *n.* a kind of vermicelli.
- နပ်, *n.* soft bread, pudding, porridge.
- ပင်, *n.* the bread-fruit, *M.*
- ပါလူ, *n.* a kind of cake.

မှန်ဖူးသူ (*pron.* မှန်ပု), *n.* a kind of cake, also called မှန်ဖူးသူနံ့ from its fancied resemblance to a hornet's nest.

—ပြစ်စထင်, *n.* a pan-cake.

—ပြား, *n.* a cake.

—ဖြူ, *n.* *blanc mange*.

—ထေဇွဲ (*n.* a thin cake, very light and brittle, မုန့်ကြွပ်—S.)

—သဉ်, *n.* a seller of bread, a baker.

—တင်းခါး, *n.* vermicelli of Burmese manufacture.

မုန်း, *v.* to dislike, hate, detest ; မြင်ပျင်း။ မုန်းချင်သနား။ ကရုဏာခေါ်သော။

—အားကြီး, *v.* to be inveterately enraged ; စင်ဘူးကျွန်တော်ကိုထင်အကြောင်း ကြောင့်မုန်းအားကြီးပါလိမ့်မည် (မုန်းအားကြီး is not a frequent expression in colloquial).

—ထား, *v.* to hate intensely ; သည်သူကိုအတွန်မုန်းထားသည်။

—မာန်, *n.* wrath ; also used as a verb.

—မာန်ဖို, *v.* to show wrath ; အမိုးရမင်းမုန်းမာန်ဖိုထားလို့။ နာထူးမကြီးဖြင့် နိုင်သည်။

မှထော (*pron.* မထော), *n.* barley ; မထောပေါး။ မထောဆန်။

မှရင်း, *n.* a kind of rice plant (grown on the bank of a stream or the shore of a lake in the cold season.—S.) ; မှရင်းပေါး။ မှရင်းဆန်။

မှမိုး, *n.* a kind of tree, ငမြူကြီး (the mudar, *M.*).

—ထိမ်, *n.* perhaps a variety of the same (Pali သေထကောရ).—S.

မရိုးစည်, *n.* a kind of drum (now obsolete).

မရိုးခွယ်, *n.* a kind of creeper.

မှထေး, *n.* a kind of creeper, မြိတ်လေး။

မှထော (commonly *pron.* မှထေး), *n.* falsehood ; opposed to truth, မမှန်သောစကား ; *comp.* မိစ္ဆာ။ မှသားမပါထက်ဝံ့မချော။

—ပြော, *v.* to speak falsehood or falsely.

—ဆက်ဆော, *n.* a false or suborned witness, a perjurer.

—ထုံး, *v.* to lie frequently, habitually.

မုံ, 1, *n.* any dyeing substance ; used for indigo of inferior strength and colour ; မုံခေါက်ထိုးသည်။

—ဆိုး, *v.* to dye with such a substance.

မုံ, 2, *v.* to begin to form as a bud, hence အမုံ။ ကြာမုံဖူးတဲ့ထိုထက်မုံဖူးသည်။

မူ, ၁ (from မူလ), *n.* an original writing from which a transcript is made.

——ရင်း, *n.* an autograph, မူထောင်း။

——ထွေ, *n.* a copy of an original writing.

မူ, ၂, *v.* to do, perform, ကျင့်သော်ဖြင့်; frequently euphonic, to act like, assume the character of; ပြုထိုင် (to be affected); ရင်းအမှုကို ကျွန်တော်ညီကလေး ဝိတ်မူမည်လက္ခဏာမရှိ။ ခင်ဘုရားမိန်းမကိုလင်းမှာ ထွေမထွေသည်ကို ကျွန်တော်သတိမမူလိုက်မိပါ။ [မင်းနွယ်မင်းမျိုးဖြစ်လျက်။ မင်းကျင့်တရားနှင့်မညီကျင့်မှုကား ဆုမဖြစ်တားရာ၏။ ဆုမနိုင်မိတ်ဝိုင်လိုက်တို့ အဆိုးအလွမ်းကျင့်သော်မူကား။ ထိုင်းကား ပြည်မှမူလည်း နှင်ထုတ်လိုက်၏။ ထီးနန်းစဉ်းစိန်မှမူလည်း ရှုတ်ချလိုက်၏၊ if, notwithstanding his being of royal lineage and race, he should not practise in conformance to the law which (it is incumbent) princes should practise, it is proper that he should be admonished and restrained, and if he should prove incorrigible, self-willed, and be habituated to vice, he deserves to be banished from the kingdom and country, and to be degraded from the enjoyment of his princely splendour]; ချစ်မညီးမူရာ။ ရှုမညီးအင်္ဂါ။

——ကား, sometimes မူ, *n.* *affix* nominative, frequently with an adversative signification; verb. *affix* continuative, ထွင်ရကား။ ထပြီးကား။ မူလည်း။

မူလ (Pali), *n.* an origin, bottom, foundation; အရင်းအမြစ်မူလအကြောင်းအရာကိုခင်ဘုရားပြောစမ်းပါဦး, try and relate to me the original circumstances of the case, sir; ခင်ဘုရားရ နိကုန်သားမူလထဲလား, were you, sir, originally a native of Rangoon?

——ပတ္တ, *n.* (ဘူတ) same; သည်ထူပြောသည့်ဝကား မူလပတ္တမဉ်းဘူး, this person's language is not genuine (*i.e.*, artful).

——စင်, —မှတ်, ထုတ်, *v.* to be simple, uncompounded (genuine).

မူး, ၁, *n.* a mu, a weight of which there are two kinds, the great and the small, the great being equal to two great pais (ဝ) or one-eighth of a kyat, and the small equal to two small pais or one-tenth of a kyat.

မူး, ၂, *see* အမူး (မူး), *n.* a person of rank; frequently written မူး။ မူးထားမတ်သား။

——ကြီးမတ်ရာ, *see* မူးမတ်။

——မတ် or မူးထောင်မတ်တော်, *n.* the nobility, မူးမိုးမတ်နွယ်။

မူး, ၃, *n.* a small river, a rivulet; မြစ်ခွေငါးမူးကိုမြစ်ထင်သည်။ မူး (ချောင်း), *n.* the Mu river debouching into the Irrawaddy at Myinmu and probably having its source in the Wuntho mountains.

မူးကောပ်, *n.* rice grown on alluvial islands in the Mu river.

မူး, 4, *v.* to be giddy, dizzy [to be sea-sick] (ထိုင်းမူး), to be intoxicated, ထပ်မူး (အရပ်မူး). In certain instances မူးယစ် may be applied figuratively, when it means to be intoxicated with delight, to be in ecstasies, &c., *e.g.*, ထို ဖုထာဝီဒိပုရားသည် ဆယ်ပါးသောဆုကိုယူ၍ နတ်ပြည်မှစုတေခဲ့လတ်၍၊ ထူးမြတ်သောအသွေးအသားဖြင့်ယောကျ်ားတကာမူးယစ်ချစ်သွယ်သောမိန်းမရတနာပေါ်တွန်းရာ။ မဒ္ဒရာဇ်ပြည်။ မဒ္ဒရာဇ်မင်း၏။ ဒိပုရားကြီးဝမ်း၌ဖြစ်လေ၏။

—ထူး (*pron.* မူးဒူးမေတ်) (မူးမေတ်ရှင်တွေ), —ဝေ, —မူးရပ်, *v.* same [ရပ်ဝေဝ (*pron.* မူးရပ်ဝေဝ), *adv.* in a drunken manner ; မူးရပ်ဝေဝနှင့် ငါ့အနားကိုမထားနှင့်။ မူးရပ်ဝေဝဖြစ်သည်]။

မေ (Eng.), *n.* May, မေလ။

မေတ္တာ (Pali), *n.* benevolence, affection, love, ချစ်ခြင်း ; an expression of good will or benevolence, a blessing, a prayer for the good of another ; ထဦးကျေးဇူးထဦးရှိက။ ထဦးမေတ္တာတဦးစွာ။

—ဝေ (*pron.* ဖြစ်ထာဝ), *n.* a friendly letter, epistle.

—ရူး, *v.* to feel a *deep* affection, or love for.

—ရွှိ, *v.* to wish well to, to bless, pray for ; ငါးရာနှစ်သယ်ရှင်သွတ်သောမေတ္တာဖြင့်သွန်းလောင်းပို့သထွက်ရှိနေပါသည်။

—မြု, *v.* to do a kindness ; ကျေးဇူးမြု။ သည်စာအိတ်ကျွန်တော်အိမ်သို့ရောက်အောင်မေတ္တာမြုပါ (ကျေးဇူးမြုပါ)။

—ထာဝနာ, *n.* the meditation of kindness and affection as regards priests. “ In the exercise of this mode of Bháwaná, “ the thoughts must not at first be fixed upon one whom “ the priest dislikes, nor on any particular friend, nor any “ one that is indifferent to him, neither liked nor disliked ; “ nor on any enemy (as by thinking of any person who is “ known, the mind will be more or less disturbed). The “ thoughts must not at this time be fixed upon any individual in particular, nor any one that is dead.”—M.B. (It is said that laymen must do the same in the exercise of this meditation, Bháwaná, as priests.)

—ရပ်ခံ, *v.* to petition (clerical).

—ရှိ, *v.* to have affection for, to love.

—ထက်ထား, —ထက်ဝင်, *v.* to have affection for, to love.

မေတ္တန်။ မေရန် (မေထန်) (Pali မေထန်ပေါင်းပေပ်ခြင်း), *n.* sexual intercourse ; သံဝါသ (မေထန်သံဝါသပြုသည်) Gemini, the third sign of the Zodiac ; နယုန်ထမေထန်ရာဘီ ဇေဋ္ဌနက္ခတ်နှင့်ရှု ညီသည်။ မေထန်ကျင့်။ မေထန်မြု။ မေထန်ဒွိဝ။ မေထန်နီး။ မေထန်ဝေး။ (ဓမ္မတာအတိုင်းမဟုတ်။ မေထန်ဒွိဝခြင်း, unnatural offence),

မေရယ or မေရိယ, *n.* an intoxicating liquor or drug ; combined with သူရာ, *see* ပတ္တဝီထ။

မေ့, *v.* to forget, be inadvertent, to be stunned [to swoon] ; ကျွန်ုပ်တို့ထံအရပ်သို့တရောက်ရောက်မမေ့နိုင်ပါ ချစ်နှမရယ်။ whatever locality I may reach, I cannot forget you, beloved sister (*i.e.*, wife) ; မြင်းပေါ်ကကျဆို့မေ့နေသည်။ ရပ်ကပ်ပါဦး။ he is in a swoon, having fallen from his horse ; throw water on him ; ကျွန်ုပ်တို့ထံအကျန်မရပ်ခဲ့ပြီ, I have forgotten (and left behind) my jacket ; ငယ်ငယ်ကထင်ခဲ့သည်တို့များကြီးထွားမှုကုန်ပြီ။

— ကျန်, *v.* same ; မေ့ကျန်ရစ် more common in colloquial, (to forget and leave something) behind.

— ဆေး (*pron.* မေ့ဇေး), *lit.* forgetful medicine, *n.* chloroform, laughing gas (nitrous oxide or protoxide of nitrogen), မေ့ဆေးပေး။

— ဇျော့ (frequently written မေ့ဇော့), *v.* same as မေ့ကျန် (most common), to be forgetful, and hence to be heedless, careless ; ထပ်မံမေ့ဇော့တတ်သည့်သူ။ ကြာရှည်စေမင်းထံစိမ့်မည်, he is a very forgetful man and will in course of time starve.

မေး, ၁, *n.* the lower jaw.

— ခိုက်ခိုက်တုန်, *v.* to chatter with the teeth as when feeling cold or when in great fear.

— ခိုင်, *n.* to be stiff or firmly closed, as the jaws, as in lock-jaw, or when feeling very cold ; or on the near approach of death.

— ငေ့, *n.* the chin.

— တွဲကြိုး (*pron.* မေးခွဲကြိုး), *n.* a martingale.

— ထိုး, *v.* to protrude the chin as when in convulsions, or on the near approach of death ; or in derision.

— ထောက်, *v.* to rest the chin on the hand.

— ဖျား, *n.* same as မေးငေ့ (မေးဖျား။ မေးအောက်ဝက်ပြီပေါ့ ကံ၊ စမ်းမြောက်စမ်းသာမရှိရာ)။

— မော့, *v.* to protrude the chin in an upward direction in contempt or derision, ထပ်မေးမော့ချင်သည့်အရပ်မနေချင်ပါ။

— ရိုး, *n.* the lower jaw-bone.

— ဆိုင်းကြိုး, *n.* a curb.

မေး, ၂, *v.* to ask, inquire ; ခရီးထပ်ထောက်ဝေးထပ်မေးစမ်းပါ, sound him, please, as to how far the distance is ; မနွေကဦးပန်းမုဆိုးထိုးခါခါကွေးကွေးမေးသည့်, yesterday, at the time U Pan Bôn came, he inquired after you, sir.

မေးခွန်းထုတ်, *v.* to interrogate or put questions to a witness as an advocate.

—ခွန်းနာ, *v.* to be damaging to the opposite party as questions put in cross-examination.

—စစ်, *v.* to interrogate.

—ထူးခေါ်ကြား, *v.* to be on speaking terms; မေးထူးခေါ်ကြားရှိကြသည်။ ထယ်မဝေးလှပါဘူး။ မေးထူးခေါ်ကြားလောက်ရှိပါသည် or ကျွန်းသည်, to be within speaking distance, as the occupants of two houses.

—မြန်း, *v.*; see မေး, 2; ၎င်းအကြောင်းအရာကိုမေးမြန်းသေးမည်မထင်ပါ။

—မြူ, *v.* same (infrequent).

ပဲ့, 1, *v.* to be disfigured, as when crying; မိမိလိုမျက်နှာပဲ့နေသည်။

—ဝွက်ဝွက်, *adv.*; သည်မိန်းမမျက်နှာပဲ့ဝွက်ဝွက်နှင့်ထယ်အရပ်ဆိုသည်။

—ဖွဲ့, see the parts; မျက်နှာပဲ့ဖွဲ့နေသည်။

ပဲ့, 2, *v.* to be wanting, not full, မပြည့်; not to be မရှိ; commonly used without a modal affix, as သစ္စာပဲ့, truth wanting, or without truth (very similar to the English terminating syllable, less); ကွန်တော်မိတ်ဆွေ ဦးလောဘ်ဆိုးကတည်းက အမိပဲ့ထားလို့ ဘိုးဖြစ်နေပြီ, since my friend U Law San died, I have become like a motherless child; အရာထက်ရှိ။အရာထက်ပဲ့။မျက်နှာချင်းမလှပါ, the respective influence of one who has an office, and one who has not, is not the same; တယ်သစ္စာပဲ့သည့်လူမပေါင်းနှင့်, a very faithless man, do not associate with him; ကွန်တော်မိတ်ဆွေအကြောင်းပဲ့ရိုက်ပါသည်, he wantonly struck me.

ပဲ (ပင်), *n.* anil, the indigo plant, indigo, ပဲထိုး။

—ကြီး, *n.* the *Ruellia indigofera*.

—ခင်း, *n.* an indigo plantation.

—နယ်, *n.* indigo.

—နွယ်, *n.* a species of indigo plant [a creeper, producing the asclepias blue dye, *M.*].

—ရိုင်း, *n.* wild indigo.

ပဲ, 2, *n.* a lot; စာရေးထံ (*pron.* စရေးခံ။ ပဲထိပ်), *n.* a raffle-ticket.

—ကောက်, —ချ, *v.* to cast lots; ပဲကောက်ထုကြပြီ, let us take it by casting lots.

ပဲ, 3, *n.* an extra weight put into one side of a balance in order to make an equilibrium or for any other purpose; ပဲတင်း။ လှေစောင်းနေပြီပဲတင်းစီးကြပါ။ ထင်းထိုးအထယ်မကျလိုပဲထင်းထင်းရသည်။

ပဲ, 4, see မည်း, *v.* to be dark, black, to be dark in mind, ignorant, foolish; မိုက်။

မတူတာ (*pron.* မတူခါ), —နတ်, *v.* same; အသား မတူတာနှင့် မိန်းမ။
လူမတူတာကြီး၊

—မဲမဲမဲ, *adv.* darkly, very dark; ဓပါးမဲမဲမဲထဲထဲ။ထပ်ဝင်များမဲ
မဲမဲမဲကြီးလာသည်။နာထွန်ထဲ။မဲမဲမဲမဲလာသည်။

မဲ, *n.* an ass (*Equus asinus*), မဲကောင်။

မဲဝေ (*pron.* မဲဝေ), *n.* a kind of tree (the *Cassia florida*); very
often, especially in Upper Burma, pronounced မဲဝေထီ။

—ကြီး, *n.*; see သင်္ဘောမဲဝေထီ။

မဲဝေရွာထီ, *n.* two rivers in Upper Burma, near the confluence of
which rivers was a penal settlement which was regarded
formerly as the Siberia of Upper Burma. The locality
was (and is) highly malarious, so much so that when an
offender was ordered to be deported thence, such sentence
was popularly regarded as equivalent to death, မဲဝေရွာထီပို့။
In after times Mogaung (မိုးကောင်း) became the penal set-
tlement.

မဲဝေဝေ, *n.* a kind of tree (the *Cassia florida*).

မော့, *v.* to be tired, fatigued, (to be in an exhausted condition
as a sick person); သင်္ဘောထောင်ထက်ရသည့်မှာတယ်မော့သည်, it is
very tiring having to climb this mountain; ယူနာတယ်မော့
သည်။တာရှည်ခံနိုင်စွမ်းမရှိမည်မဟုတ်ပါ, the sick person is in a very
exhausted condition, I do not think that he will hold out
very long.

—မန်း, same [မော့မန်းတကြီး (*pron.* မော့မန်းတကြီး), *adv.* in a tired,
worn-out manner]; ခင်ဗျား မော့မန်းတကြီး ဘယ်ခရီးက ထာသထဲ,
what journey have you been on that you are so distressed,
sir?

မောက်, *v.* to be rounded, prominent, elevated in the centre, မို,
hence အမောက်, to be very high, elevated, towering, see မြင့်
မား။ပုကန့်ထဲမှာထမင်းဖြည့်ရုံမကမောက်နေသည်, the dish is not merely
full to the top, the rice is piled above the top of it.

—မောက်, *v.* to be arrogant; ထောင်ထွားသည်, to be imperious,
dictatorial as language; ခင်ဗျားစကားတယ်မောက်မောက်သည်။မဆံ့
ထင်မမြင်နေပြီ, your language is most imperious, sir, and has
become intolerable; သစ်ပင်တခြားသစ်ပင်ထက် မောက်မောက်သည်,
the tree is more lofty than any other tree.

—မျိုး (မြီး), see the parts.

မောက်ထီ, *n.* a kind of bonnet or cap; စစ်သည်တို့ဆောင်းသည့်မောက်ထီ။

မောက်မာ, *v.* to be strong, firm, hard (in language); စကားတယ်
မောက်မာသည် [to be of strong, athletic build; လူထုံးထူရှည်တယ်
မောက်မာသည်].

မောင်ရှု, *n.* a kind of official-cap with crest.

မောင်, *n.* the brother of a woman; brother; prefixed to names of men and indicative of equality; sir, as an appellative to a young man, and rather respectful; မောင်မောင်ဆိုလေတီး ရိုးရှည်လေ။ မောင်မောင်တာ။ မောင်မောင်, a term of compellation used in addressing the sons of wealthy men in Lower Burma. In Upper Burma it was customary to address the sons of officials as မောင်မောင်။

—ကြီး, *n.* the elder brother of a woman [မောင်ကြီးနှစ်ထပ်။ အစ်မကြီး အမျှ, as in dividing an inheritance].

—နှံ, *n.* a husband; ထင်မောင်နှံ ဖိုမ, male and female (of birds); ဤကြာမျိုး ငါးပါးတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ဖုန်းထွင်းလျက်။ ဝင်းထဲ။ ထင်းသာ။ စက္ကဝက် စသော ရေထွေး ရေငှက်။ လည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံ ဖိုမတို့ရှင်ပျော် နှစ်ဦးသည်ဖြစ်၍။ အတွန်ရှုချင်ကွယ်ရှိ၏။

—တက, *n.* Mr.; addressed to one whose name is not known; not respectful; not very frequent; မောင်တကတယ်ကတသတ။ [တက is said to be a corruption of the Pali ဗက, a husband]; *comp.* ခွန်းရှင်။

—မင်း, *pron.* you, *mas.*, used to an inferior.

—မင်း, same; rather imperious or disrespectful; strictly speaking, မောင်မင်း was only used by the Kings of Burma. [မောင်မင်းကြီး, same; usually used in a deprecatory sense; မလှင်ပါနှင့်မောင်မင်းကြီးရယ်။ သွားပါစေမောင်မင်းကြီးရယ်].

—ရှင် (commonly *pron.* မောင်ရှင်), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်သာမဏေ [မောင်ရှင်လောင်း, one about to become a probationer]; brother, a term of compellation addressed to men younger than one's self; *comp.* ထိုရှင်. Burmese parents frequently address their sons as မောင်ရှင် after they have been probationers and become laics again. It is sometimes, however, a style of address used indiscriminately by both men and women towards young men whom they do not know; Burmese sisters usually address their younger brothers as မောင်ရှင်။

—ထည့်နှစ်မထည့် (*pron.* မောင်သထ်နှစ်မထေ), *n.* mutual brothers and sisters in law (*e.g.*, Nga Phyu marries Nga Mè's sister, and Nga Mè, Nga Phyu's); မောင်ထည့်နှစ်မထည့်ထေကြံထည်။

—ယဝါ, *see* မောင်တက။

—ထိုတင်း, *see* မောင်တက။

မောင်မောင် (ပင်), *n.* the *Combretum extensum*. [In localities in Upper Burma where timber and bamboo are scarce, it is used for making the mat walls and floorings of temporary

structures and of the houses of persons in indigent circumstances.]

မောင်း, ၁, *n.* the arm; ထက်မောင်း, the upper arm; ထက်ခွံ, the lower arm; မောင်းရင်း, *n.* the upper arm close to the shoulders; a lever, turning on a pivot, မောင်းတုံး; *comp.* ထုတ်, a well-pole or pump handle, မောင်းထုတ်; the spring of a gun, ထောင့်မောင်း။

—ဆို, *n.* the socket of the shoulder.

—ကန်ထန် (*pron.* မောင်းကထန်).

—ကန်ထန်ထုတ် (*pron.* မောင်းကထန်ထုတ်).

—ကေပ်, *v.* to prize up with a lever.

—ကျောက် (*pron.* မောင်းကျောက်), *n.* a kind of pestle used in cleaning paddy.

—ချထား (*pron.* မောင်းချမ်း), *n.* a clasp-knife.

—ခွက် (*pron.* မောင်းခွက်), *n.* the cup of a rice mortar.

—ခွေး (*pron.* မောင်းခွေး), *n.* the iron ring of the pestle of a rice mortar, a plain finger-ring (gold or silver).

—ရှပ်, *n.* a sleeve, or any ornament worn on the arm.

—ဆို, *see* မောင်းခွက်။

—တင်, *v.* to set a spring; ထားထိုးမောင်းတင်, *v.* to raise and open the blade of a knife; ထောင့်မောင်းတင်, to cock a gun; တမောင်းတင်, to put a gun on half cock; နှစ်မောင်းတင်, full cock.

—တုံး, *n.* the lever which raises the pestle of a rice mortar, any lever used for raising by pressing on a fulcrum; *comp.* ထုတ်, မောင်းတုံးထုတ်, မောင်းတုံးထိုး။

—ထုတ်ဆန်, *n.* pestle-pounded rice (ready for use).

—ပျော့, *v.* to be weak as a spring, namely, as the spring of a gun; ထောင့်မောင်းပျော့။

—ရင်း, *n.* the upper part of the arm close to the shoulder.

—ထုတ်, *n.* a pump handle, a handle suspended on a pivot for raising water (as in irrigating betel-leaf plantations) or for any other purpose.

—သန်, *v.* to be strong as a spring; ထောင့်မောင်းသန်ထည်, [to be strong of arm; strictly speaking, of only the *upper* arm].

မောင်း, ၂, *n.* a Burmese gong, a plate of metal with a convexity in the centre, which is beaten to produce sound; formerly a measure of time equal to three English hours. [There are five kinds of Burmese gongs, namely, ခြောက်, နှစ်, ထပ်, မောင်း, ခု (ခု ?) and ချုံ].

မောင်းကြော်, *v.* to expose (a malefactor) by beat of drum and declaration of his crime.

——ဝတ်, *v.* to proclaim by beat of gong (by way of giving information or warning to the public).

——တီး, *v.* to strike a gong, မောင်းထူ။ [မောင်းထူလှူနှင့်, probably a corruption of မောင်းထူလှူနှင့်။ ထိုက်မောင်းထူထောင်ထောင်နှင့်။]

——ထက်, *n.* a gong stick, ထက်ဝတ်။

——ထွဋ်, *v.* to go about with a drum as a crier or bell-man, မောင်းဝတ်။

မောင်း, 3, *v.* to threaten ; not used singly ; to drive ; less considerate than နှင် ; (နှားမောင်း, မြှင်းမောင်း is more common in colloquial than နှင်, the latter being mostly used in composition), to drive away (an animal) ; ခွေးထိုမောင်းထိုက်ပါ။ ကျီးထိုမောင်းထိုက်ပါ။ ကြက်ထိုမောင်းထိုက်ပါ။

——မဲ, *v.* same, 1st def. ; မြင်းမောင်းသည်။ မြင်းမြောက်မောင်းမဲ။ ကွန်တော်ထိုမောင်းမဲပြီး လှည့်သွားသည်, he threatened me and went away ; မြင်ထင်။ မောင်းမဲမြင်းမြောက်။

——ထားချ, *v.* to exercise a horse.

မောင်း, 4, *v.* to be of a dark red or purple colour ; သည်ပုဆိုးအရောင်မောင်းလွန်းသည်လူငယ်နှင့်မတော်ပါ, the colour of this puhso is too dark red, it is not suitable for a young man ; မြတ်စွာထုရားသည်။ မောင်းသောအရပ်မှ။ မောင်းသောရောင်ခြည်တော်ကိုထွတ်တော်မူသည်, the most excellent Buddh sent forth a dark red ray of light from a dark red part [of his body]. [*N.B.*—The Buddhists believe that a Buddh has the power to send forth different coloured rays from different parts of his body, namely, a white ray from his teeth, a blue ray from his eyes, &c.]

မောင်းထောင်အပ် (*pron.* မောင်းဒေါင်အပ်), *n.* a kind of အပ် manufactured at the village of Maung-htoung not very far from Alôn. [*N.B.*—This village is said also to be famous for its being the birth-place of Buddhist archbishops (သာသနာပိုင်) and eminent actors.]

——ခွက်, *n.* a lacquered bamboo bowl manufactured at the same village, a wooden bowl.

မောင်းမ, *n.* a female attendant or concubine of a king, ကိုယ်လုပ်တော်။

——မိတ်ဝံ or မိသံ ; မောင်းမမိသံ။ အခြေအရံ။ ပရိသတ်။ (ပုထိုးတိမင်းသွီးအားလည်း။ တထောင်းခြောက်ထောင်သော ကိုယ်လုပ်မောင်းမအပေါင်း ဖြိုရံလျက်။ နန်းမထောင်ညှာတင်ထား၍။ မိပုရားကြီးအရာကိုပေး၍)။

မောနေယျ (*pron.* မောနေယ), *n.* a series of the extremest austerities, so severe that during the time of a Buddha only one person is found capable of practising them; even the most enthusiastically religious person can practise them for only twelve years, those moderately so for seven years, and those of the least enthusiastic for seven days. It is incumbent on those who perform these austerities wholly to eschew sleep (မောနေယျာယုမောနေယျရဟန္တာ).

မောရိဝါကျောက်, *n.* a kind of stone used in alchemy.

မောရိဝါကြေးနီစားကျောက်, *n.* copper ore; မောရိဝါငွေစားကျောက်, *n.* silver ore.

မောဟ, *n.* darkness, ignorance, folly; မိုက်ခဲခြင်း, "Móha is so-called because it cleaves to that which is evil and does not cleave to that which is good; it does not understand the union of the five khandas (ခန္ဓာ) nor of the nature of the sight and other senses proceeding from the six ayanas (အာယတန) or sentient organs; it does not perceive the nothingness of the eighteen dhatus or elements; it does not regard the superiority of the shad-indrayas, and it is subject to repeated births in different worlds and various modes of existence. By means of Móha the twenty-nine descriptions of chitta (စိတ်) or modes of thought possessing merit or demerit are produced."—M.B.

—ကန်းကန်း, *adv.* nonplussedly; တယ်မောဟကန်းကန်းနိုင်သည့်လူ။

—မိုးထွန်း, *v.* to be enveloped in ignorance.

—မူ (*pron.* as if one word မောဟမူ), *n.* same as မောဟ။ မောဟမူ စိတ်၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၃။ ထောတမူစိတ် ၈၃။ ဒေါသမူစိတ် ၂၃။ မောဟမူစိတ် ၂၃။

မေ့, *v.* to turn up the face, look up; မျက်နှာတဆိပ်မေ့စမ်းပါ။ သေနတ် ကိုမေ့ထား, to elevate a rifle or gun (*see* မေး).

—ကြည့်, *n.* same.—S.; သစ်ပင်ပေါ်မှာ၎င်းကိုမေ့ကြည့်စမ်း။

မေဏ်, *v.* to be ascending, high in a slanting direction, as a path up a hill; သမ်းမေဏ်တက်သည့်, or a rapid in a river; ခေမေဏ်ကျသည့်။ ခေမေဏ်တွေ့မြီသတိထားမတ်ကြ, to look forward in an upward direction (sometimes it has a similar though stronger meaning than မေ့), to be haughty, insolent, ထောင်ထွား [to swagger, တယ်မေဏ်သည့်လူ၊ လူမေဏ်]။

—ကြည့်, *v.* same, 2nd def.; မျက်နှာကို မေဏ်မကြည့်ပုံ အောင်ကြောက်သည့်။

—ကြွား, *v.* to be overbearingly arrogant.

မော်တီးမော်ကန်း (*pron.* မော်တီးမော်ကန်း), *adv.* in an insolent, swaggering manner.

မော်ထေဝ်, *n.* a kind of silk.

မော်ထွမ်မြို့တရားရုံးဝတ်စုံ, *n.* Judge, Moulmein Town.

မို, *v.* to be elevated, raised in the centre ; မော်

—မော်, *v.* same ; သည်မြေကြီးမိုနေသည်။ ဤအောင်ညှိလိုက်ပါ, this ground rises in the centre, level it that it may be even ; တောင်ပူထာကလေးမိုမို, a little rising hummock.

မိုက်, ၁, *n.* a crucible, or cupel ; မိုက်ရွှေ။

—အပ်, —ခွက်, *n.* a flat cupel, မိုက်အပ်နှင့်ထိုး။

—မော်, *n.* a deep cupel.

—ဆရာ, *n.* ; see မိုက်သူကြီး။

—ထုတ်, *v.* to extract gold or silver from old crucibles.

—ထုံ (*pron.* မိုက်ထုံ), see မိုက်မော်။

—သူကြီး, *n.* one skilled in extracting gold or silver from old crucibles.

မိုက်, ၂, *v.* to be dark ; ထောင်း။ မှောင် (မိုက်လိုက်သည်မှာမေးရော။ ထုရားပွင့် ထောင်မူသောအခါ ရေပြည်က အထွန်ခိုက်ထွသော ရေဆိုးသည် အလင်းကိုရ သည်, to be ignorant, foolish, wicked ; ၁).

—ကန်း, *v.* to be blindly foolish ; တတ်မိုက်ကန်းသည့်သူ။

—မဲ, —မိုင်း, *v.* (to be foolish and impolite, တတ်မိုက်မိုင်းသည့်သူ) ; မိုက်မှားထိုက်ပါမိသည်။

မိုက်, ၃, *v.* to measure with the breadth of the fist and the thumb erected, hence အခိုက်မြှောက်ဘယ်လောက်ရှိသထဲမိုက်ဝမ်းပါ။

မိုဟ်း (*Pali* မေယော), *n.* the sky, the visible heavens, the clouds, rain ; သူများ မိုဟ်းခါးရေထောက်ထို သောက်ရသည် or သောက်ရခါး ; *comp.* ထိမ်းမိုဟ်းလေဝသ။

—အုံ, *v.* to be covered with clouds, as the heavens.

—အုံ, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds ;

—ဦး, *n.* the beginning of the rains ; မိုဟ်းဦးက မိုဟ်းဦးစော, *v.* to be early as the rains ; မိုဟ်းဦးနှောင်း, *v.* to be late as the rains.

—ကာ, *n.* a screen from the rain, an awning (မိုဟ်းကာအင်္ကျီ, *n.* a waterproof cape or coat).

—ကာလ, *n.* the rainy season ; *comp.* ခူထု။ မိုဟ်းဥထု။

—ကပ် (*pron.* မိုဟ်းကပ်), *n.* the place of the apparent junction of the sky and the earth, the horizon ; ပဲခူးကွင်းထယ်ထောက် ကျယ်သည်မပြောနှင့်ထောင့်မိုဟ်းကပ်ကျခါး (or ကျနေသည်).

မိုးကောင်း, *v.* to rain abundantly (throughout the season).

—ကောင်းကင်, *n.* the sky.

—ကောင်းငှက်, *n.* the broad-billed roller.

—ကြီး, ၁ (*pron.* မိုင်းမြီး), *n.* a thunder-bolt, မိုင်းကြီးဝက်။

—ကြီး, ၂, *n.* an alloy of copper and gold used in making finger-rings, ear tubes, မိုင်းကြီးထက်စွပ်။ မိုင်းကြီးနားထောင်း။

—ကြီးကွင်း, *v.* to cause a stroke of lightning to deviate; မိုင်းကြီးကွင်းတိုင်, *n.* a lightning conductor?

—ကြီးဝက် [သေသူနောက်ကအနီးပါသူ သက်သေခံနိုင်သူ မိုင်းကြီးဝက်ကွင်းစိတ်ဒ် ၂ နာရီခန့်ထိမခံမေ့လျော့နေပါသည်။] (*pron.* မိုင်းမြီးဝက်), *n.* same as မိုင်းကြီး, ၁ (a galvanic battery).

—ကြီးထပ်, *v.* to thunder in short claps.

—ကြီးပြင် (ပင်), *v.* to strike (as lightning); မိုးမကြီးပြင်ဆိုသော်လည်း, to be struck dead by lightning; မိုင်းကြီးပြင်ထန်းလက်ကာ။ (*usually pron.* မိုင်းကြီးပြင်ထပ်ထက်ကာ), "to screen one's self from being struck by lightning with a fan leaf," *i.e.*, in the way of meeting a difficulty, or danger, with insufficient means of resistance; မနှိုသည့်စကားပြောမိလျှင် မိုင်းကြီးပြင်မေ့ရဲ့, if I should speak untrue words, may I be struck by lightning (မိုင်းကြီး, strictly speaking, is a thunder-bolt).

—ကြီးရောင်, *a.* bluish red.

—ကြီးထံ, *n.* thunder.

—ကြီးသွား, *n.* a thunder-bolt.

—ခေါင် (from ခေါင်, to be out of the way), *v.* to be dry as the clouds, not to rain in season [မိုင်းခေါင် (*pron.* မိုင်းခေါင်) ရေရှား]။

—ခေါ်, *v. lit.* to 'invite the rain'; to long for rain as men and animals, and reptiles such as frogs.

—ခို, *v.* to stay through the rainy season (to take shelter from the rain).

—ချပ်, *v.* to shut in, (close) as evening.

—မြင်း, *v.*; see next; မိုင်းမြင်း is more commonly used in Upper and မိုင်းမြင်း in Lower Burma.

—မြင်း (ချင်း), *v.* to thunder.

—ဝ (pron. မိုင်းဝ).

—ဝေ, *v.* to rain incessantly.

—ဝေငှက်, *n.* the English swallow, *Hirundo rustica*; comp. ပျံသွား။

—ဆင်, *v.* to have the appearance of coming rain as the sky; more than မိုင်းနာ။

—ဆွ (*pron.* မိုင်းဆွ), (ပင်) (*pron.* မိုင်းဆွ), *n.* a kind of tree; ဝဏ္ဏဝန်အရနက်။ ပိရူပုပ္ဖ။ အဆင်းရှိသော။ အနံ့မရှိသော။ မိုင်းဆွပန်း။

မိလိသော, *v.* to rain in frequent showers.

—ခွံ, *v.* to be scanty as rain (in the rainy season).

—ခွံပါး, same as မိလိသော။

—ဝိဇ္ဇ (pron. မိလိဝိဇ္ဇ), *n.* a cloud.

—ထွင်းသော, *n.* a species of sun-dew, ထွင်းသောပန်း, *M.*

—နီတြီ, *n.* the Arakanese name for the green bee-eater, ဂုဏ်းထိုးငှက်, *M.*

—နီ, *n.* a kind of plant (probably same as မိလိနီ).

—နာ, *v. lit.* "the sky is sick;" to have a threatening aspect as the clouds.

—နီ (ဝဇ္ဇ), *n.* a bush (the root of this plant is ground up with salt on a stone and administered to persons who exhibit premonitory symptoms of small-pox).

—နင်း, *n.* a fog which takes place in the rains, "a rain-fog."

—နှောင်း, the close of the rains (or as a verb, to be late as the rainy season).

—ထင်း, *v.* to be rain-stained as clothes.

—ပေါက်, *n.* a drop of rain, မိလိပေါက်ကျ။

—ပွင့်, *n.* snow (to clear up and be sunshiny).

—ပြောက်, *v.* to be rain-spotted as clothes.

—ပြေ, *n.* a sudden squall.

—စွဲ, *n.* fine rain.

—စွဲကျ, —ဖွဲကျ, *v.* to drizzle.

—လယ်, *n.* the middle of the rainy season, မိလိလယ်ကာလ။

—ခေ, 1 (from ခေ, to pay court to), *n.* the willow (so-called because it flourishes independent of rain).

—ခေ, 2, *n.* the spotted saccolabium, an orchid of the genus vanda, *M.*

—မြည်, *v.* to rumble in the sky, to thunder.

—မြေထည်ရာကိုင်ကျန်း, *n.* a collective term for culturable land.

—မှောင်ကျ, *v.* to become dark as the sky with rain-clouds, မိလိမှောင်။

—ရွာ, *v.* to rain.

—ထင်း, *v.* to dawn (to clear up as the sky after rain, to become fair); မိလိထင်းကျင်းမြင်းပွင့်ဝရာရှိသည်။ မိလိထင်းဝပြုပြီ။ မိလိပွင့်။

—သက်မုန်ထိုင်း (pron. မိလိသက်မုန်ထိုင်း), *n.* a storm, tempest.

—သက်သော, *n.* wind precursing a storm.

မိုးထိုးသား, *n.* a dark rain-cloud.—S. (မိုးထိုးသားတတ်).

—ထိုး, *n.* hail (sago.—S.).

—ထိုးထွ, *v.* to hail.

—သောက်, *v.* to be early in the morning before sunrise [မိုးထိုးသောက်ထပ် (*pron.* ထပ်) သောက်ထပ်။ မိုးထိုးသောက်ထပ်အခါ သွားပါမည်။ see ပပျောက်။]

—သောက်ထ, *v.* same.

—သောက်ထံ, *n.* the season preceding morning.

မိုးထိုးထိုင်စက္က, *n.* a paper made of maing-kaing; ဂုံစက္က။ [မိုးထိုးထိုင်စက္က is the name of a city (?) in the Shan States, and it is probable that the paper derives its name from having first been made there.]

မိုးထိုး, *v.* to help, aid, assist; ညီညာ။ ကျွန်တော်ကိစ္စကို မိုးထိုးမကူညီလုပ်ထော်မူကြပါ။ မိုးထိုးမကြည့်ရှုပါ။

မိုး, 1, *see* မိုး

မိုး, 2, *v.* to be very slightly raised or swelled, as the appearance of a mountain at a distance; ဟိုကတော့မိုးမိုးကြီးမြင်ပါရဲ့ထား။

မိုး, 3, *n.* *affix*, causative, because of, on account of (colloquial); frequently preceded by ထို။ သူ့မိုး ထတ်နိုင်သည်။ ထရထည်းမိုးသာပေးသည်။ ခင်ဘုရားတယောက်ထည်းမိုးသာ ငွေသံသည်။ နှစ်ယောက်ထိုးယောက် ငွေသံနိုင်ပါ။ မိတ်ဆိုးထိုးမိုး ပြောသည်မဟုတ်ပါ။ မေတ္တာရှိထိုးသာပြောပါသည်, (sometimes preceded by ထို, *e.g.*, ထိုမိုးပြောသည်။ ထိုမိုးကြောင့်ပြောသည်).

မိုးထိုး, 1, a contraction of မဟုတ်ထိုး (ခင်ဘုရားဖျက်ဆီးပေးမည်ရှိကျွန်တော်အကြံပျက်စီးသည်မိုးထိုး equivalent to မဟုတ်ပါတကား။ မဟုတ်ပါဘူး) ဆင့်ကဲဆွဲယူသည့်မိုးထိုး။

မိုးထား, a contraction of မဟုတ်ထား, same; ကြံတိုင်းအောင်။ သောန်တိုင်းမြောက်မိုးထား။ မင်းလိမ္မာထိုးမိုးထား။

မိုး, *v.* to cover without touching, spread overhead as an umbrella; ထိုးမိုး, to hold a da in a threatening manner (*over* a person); ထားနှင့်မိုးသည်။ ထားနှင့်မိုး၍ ပစ္စည်းကိုထောင်းသည်, to be chief, superior; အုပ်ကဲ; hence အမိုး (to excel, surpass); ခင်ဘုရားအကြံကျွန်တော်အကြံထက်မိုးလာသေးသည်။ သည်မိုးမော်မှာ အကြီးပြုလုပ်ထိုးမိုးနေသည်။ သူကြံစာမိုးနေသည်။ ထခြားသူကြံစာမရှိနိုင်ဘူး။

—မိုး, *n.* thin strips of bamboo used for tying the thatch down upon the bamboo frame-work of the roof of a house.

မိုးထိုးမတ်တတ် (*pron.* မိုးထိုးမတ်တတ်), *adv.* standing for a little while, as one while walking stopping for a moment; *comp.* မထွ and ခထမထွ။ ခဏမိုးထိုးမတ်တတ်ကြပါ။ မိုးထိုးမတ်တတ်မနေနှင့်။ မိုးထိုးမတ်တတ်လင်းရှောက်သည်။ ယခုတစ် မိုးထိုးမတ်တတ်မြင်ထိုက်သေးသည်။ အက

ဆေးမိုးတိုးမတ်တတ်ရပ်နိုင်ကာရှိသေးသည်။ လူနာနာထွန်ထလိုမိုးတိုးမတ်တတ်ရပ်နိုင်ပြီ။

မျက်, 1, *n.* a gem, precious stone, ကျောက်မြတ်။

—အိမ်, —အိုး, *n.* an ouch, the socket in which a stone is set, including both the collet and the bezel ; ကျောက်မျက်အိုး။

—ဝါး, *n.* gold or silver leaf ; ဣမျက်ဝါး၊ ငွေမျက်ဝါး။ (used also in respect to other metals, as ကြေးနီမျက်ဝါး၊ ကြေးဝါမျက်ဝါး။—S.) [The gold leaf is made at မျက်ဝါးရပ် near the Maha Myat Muni image of Buddha in the city of Mandalay ; persons engaged in the manufacture of the leaf are said to be prohibited from eating rice while *hot*, for fear that from doing so the hands will become coarse] ; မျက်ဝါးဝတ်။

—မွန် (ပတ္တမြားမျက်မွန်), —ရှင်, *n.* same as မျက်။

—ရွှံ, *n.* same ; also a particular kind of precious stone ; ကျောက်မျက်ရွှံ။ [ရွှံ၊ ငွေ၊ ပုထိုး၊ ကျောက်မျက်ရွှံ]။

မျက်, 2, *n.* the eye ; seldom used but in composition ; မျက်မိ (မျက်မမြင်), to be blind (polite).

—ကန်း, *a.* blind, မျက်မိကန်း (impolite).

—ကထဲဆန်ပြာ (*pron.* မျက်ကထဲဆန်ပြာ), *adv.* or *v.* looking about wildly from fright (sometimes *pron.* မျက်ပုထဲဆန်ပြာ) ; ကြောက်လွန်းလိုမျက်ကထဲ ဆန်ပြာနေသည်။ သည်လူမျက်ထိုးမျက်ကထဲဆန်ပြာ ဖြစ်နေသည် not in very frequent use, မျက်ထိုးပိုင်း being more so.

—ကွက်, *n.* grated work, open work made in squares ; ဆင်မျက်ကွက်ထိုး၊ ဆင်မျက်ကွက်ရက်သည်။

—ကွင်း, *n.* the cavity in which the eye is situated ; မျက်ကွင်းမြိုသည်, to be dark under the eyes.

—ကွယ်, *adv.* out of sight ; မျက်ကွယ်ခွာအတင်း ပြောတတ်သည်။

—ခင်း, *n.* the edge of an eyelid ; မျက်ခင်းဝပ် (to have sore, red edges to the eyelids without eyelashes ; to be blear-eyed).

—ခုံး (ခန်း), *n.* the arch over the eye, the brow of the eye.

—ခုံးမွေး (ခန်းမွေး), *n.* the eyebrow.

—ခုံးရိုး (ခန်းရိုး), *n.* the bone of the eyebrow.

—ချပ် (ဆေး), *n.* a medicine or charm to excite love—(1) အနုဆေး။ (2) (မျက်နှာချပ်ဆေး) ; (3) မျက်နှာပွင့် ; (4) ပီထားဆေး။ အားဆေး, *n.* an aphrodisiac ; အမိထိုမြင်လျှင် လူထိုင်းချပ်သည်။ မျက်ချပ်ဆေးရှိရော့ထင့်။

—ချေး, *n.* the dirt of the eye (vulgar), မျက်ဝတ် (elegant).

—ချို, *adv.* with a sweet smiling face.

—ချိုထွေး *v.* to allure.

မျက်ခြေပြတ်, *v.* to lose sight of ; ရှေ့ထူထို နောက်ထူထူမျက်ခြေပြတ်ထိုး
လိုက်နိုင်။

—ခွက်, *n.* the face (rather low) ; မျက်နှာ။မျက်ရည်နှင့်မျက်ခွက်မိသည်။

—ခွံ, *n.* an eyelid, မျက်တုံး။

—ဝဗ္ဗိ, *n.* medicine for the eyes (မျက်ဝဗ္ဗိဆေး). This kind of medicine is usually given to horses and cattle. The medicine is injected into the eye and given when an animal is in bad condition or been out much in the sun ; one recipe is ကွင်းရွက်။ ဝေးညှင်း။ ဆေးရွက်။ ဆား ; these ingredients are ground up together to a consistency and mixed with water ; frequently, when time is an object, the medicine is spit into the eyes of the animal ; more often than not it seems to recover its energy (မျက်ဝဗ္ဗိခတ်) မျက်ဝဗ္ဗိပေတ်, *v.* to compound such medicine.

—စပြင် (ဝပ်), *v.* to give a hint with the eyes ; မျက်မိုင်ပေး။

—မိ, *n.* the eye ; မျက်မိမျက်နှာမှတ်ထားပါ။ မျက်မိအထွဋ်။ဝမ်းအခြင့်။မျက်မိတမိုင်။ (in the twinkling of an eye) ; မိဖုရားမျက်မိဆုံးထောက်ရုံထိုင်အောင်သွားတန်ဖူ၍။ တာဝတိထိတို့တက်လေ၏။ မျက်မိအောက်တွင်ကြီးသည်။မျက်မိထည် (*prom.* ထယ်။) (မျက်မိမှောင်။မျက်မိထည်, to be confused or bewildered as a person losing his way, or forgetting the cardinal points as regards the situation of a locality).

—မိစောင်း, *v.* to be squint-eyed, မျက်မိစွေ။

—မိစွန်, *v.* to have a sty in the eye.

—မိရှင်, *v.* to be quick-sighted, မျက်မိဝှေ့ကောင်းသည်။

—မိသုဇယ်အိမ်, *n.* same as next.

—စု, *n.* the pupil of the eye, မျက်ဆန်။

—စောင်းထိုး, *v.* to cast a side glance ; *see* ပြန်စောင်း။ မျက်စောင်းထိုးနေသည်။ (မင်းတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး)။

—ဆန်, *n.* the pupil, မျက်စုမျက်ဆန်ကြာင်။

—ဆောင်, *n.* the eyelashes ; တညှိထိုး မျက်တောင်တခတ်မျှအိမ်ရ။မျက်တောင်မှေး၍မှိုင်းထွေဝေသည်ထိုမြင်ရသည်။

—ဆောင်ခတ်, *v.* to wink.

—တွင်း, *n.* the socket of the eye, *see* မျက်တွင်း။

—တွင်းချောင်, *v.* to have the eyes sunk in from illness or want of sleep ; မျက်တွင်းထူး။

—ထောင့်, *n.* the corner of the eye.

—နက်, *n.* the black of the eye ; တိမ်ထူထိုမျက်နက်ရိုးနေသည်။

—မြည်, *n.* ; *see* မျက်ရည်။

မျက်ဖြူ, *n.* the *Melastoma malabathricum*.

—ဖြူ, *n.* the white of the eye.

—ဖြူဆိုက်, *v.* to turn up the whites of the eyes as in sudden fright.

—မည်း, *n.* (*see* မျက်နက်).

—မုန်းကြီး, *v.* to resent, feel ill-will (မျက်မုန်း ထားကြီး) ; ကျွန်တော်ကို အစိုးရမင်း မျက်မုန်းကြီးနေသည်။ မကြာမီအရေကျထိန်သည်။

—မုန်းထို, *v.* same (rare).

—မှန်, *n.* (သည်မျက်မှန်ကြည်၏သား, are these spectacles strong ? *lit.* transparent, clear ; သည်မျက်မှန်ထယ်မျက်မှန်သည်, these spectacles are very cool to the eyes ; မျက်မှန်, to be hot to the eyes.)

—မှန်း, *adv.* with a view to (မျက်မှန်းကောင်းသည်, to be skilled in taking an ocular estimate, *i.e.*, of the height, weight of anything ; လက်ထမ်းထက်ဆ).

—မှန်းထား (ထား), *v.* to have the view fixed on, to aim at, to intend ; သည်ဥစ္စာ ဝယ်မည်လိုမျက်မှန်းထားသည်။ မျက်မှန်းတန်းဝယ်သည်။ သည်အိမ်မျက်မှန်းတန်းထက်ညှိုးထိုး။ အထိုးထယ်ထောက်ကုန် မည်ထင်ပါသည်။

—မှန်းတန်းမိ (တင်းမိ), *v.* to have an indistinct recollection of, to guess at, မှန်းမိ (မျက်မှန်းတင်းမိ does not always mean apparently to have an *indistinct* recollection of, *e.g.*, ခင်သျှား၏တခါမျက်မှန်းတန်းမိသျှင်မမ့နိုင်ပါ ; here it would seem to mean, once I got your face imprinted on my memory, I could not forget you ; ဆင်မှိုင်းကိုမျက်မှန်းတန်းမိသည်။ ဆင်မနောက်က မပြတ်လိုက်မှကျုံးသွင်းပင်းနိုင်မည်).

—မှောက်, *n.* the space before one's eyes ; သည်မှန်ကိုကျွန်တော်နေထိုင်မျက်မှောက်ပြတ်ကြည့်သောသည့်မှန်ဖြစ်ပါသည်။

—မှောက်မြဲ, *v.* to regard an absent thing as present ; ကျွန်တော်ထိုထခြား ထိုသွားသော်လည်း မျက်မှောက်မြဲခံမရော့ရှိပါ။

—မှောင်, *n.* the arch over the eye, the brow of the eye, မျက်ခုံး ; not used singly ; မျက်ခုံးမျက်မှောင်--မျက်မှောင်မွေးဆက်သည်, to meet as the eyebrows.

—မှောင်တန်း (*pron.* မျက်မှောင်ခန်း).

—မှောင်ကုပ်, *see* next (to have naturally a scowling countenance ; မျက်မှောင်ကုပ်ကြီးထယ်ကြောက်စရာကောင်းသည်).

—မှောင်ကျွတ် (ကြွတ်), *v.* to scowl, look stern, dark, angry, threatening (to glower).

—မှောင်ကြား, *n.* the space between the eyebrows.

မျက်စိ၊ မျက်စိ။

—ရစ်, *n.* the iris (the iris is the coloured ring which surrounds the pupil. The colour of the *iris* gives that of the *eye*.—*Webster's Dic.*).

—ရည်, *n.* a tear.

—ရည်ခွံ, *v.* to form as a tear in the eye.

—ရည်မျှ, —ရည်ထိုး, *v.* to weep ; မျက်ရည်စီးမျှ, *v.* to stream with tears as the eyes.

—ရည်ခွံ, *n.* a certain spot under the inner corner of the eye.

—ရည်စက်, *n.* a tear-drop ; သည်စိမ်းမထားထားမကောင်း။ယောက်ျားထေထိုမျက်ရည်စက်မျှမခန်းသေးဘဲ။ယောက်ျားဟယောက်ကျီထူပြန်ပြီ—မျက်ရည်စက်စက်နှင့်မပြောင်းပါစေနှင့်ပြောသည့်သူချည်းဘဲ။

—ရယ်ထွတ်, *v.* to be easily moved to tears.

—ရည်ဝ, *v.* to have the eyes filled with tears ; [ဝမ်းနည်းထွန်းထိုမျက်ရည်ထေ(ဆ)ဝထွဋ်နေသည်]။

—ရိပ်, *n.* a hint given by the eye.

—ရိပ်ကောင်း, *v.* to be quick-sighted ; မျက်စိရှင်း

—ရိပ်ပေး, *v.* to give a hint by winking ; မျက်ရိပ်ခါ

—ရိပ်မျက်ခြေကောင်း, *see* မျက်ရိပ် ကောင်း။

—ထုံး, *n.* the socket.

—ထုံးဆိပ်, *n.* the socket of the eye ; မျက်ကွင်းမျက်တွင်း။

—ထွဋ်ပြု, *v.* to practise legerdemain, (မျက်ထွဋ်ပွဲ။မျက်ထွဋ်ကြီး, a circus).

—ထုံးစိုင်း, *v.* to roll about the eyes from fear ; more in common use than မျက်ကလဲသန်ပြာ။

—ထွဋ်ဆွား, *n.* a juggler, conjuror ; မျက်ထွဋ်ဆရာ။

—ထွာ, *n.* the eyelid, regarded as covering the eye ; ဖုံးအုပ်သော မျက်ထွာ, the cornea ("the strong, horny, transparent membrane which forms the front of the eye")။

—ဝတ်, *n.* the dirt of the eye ; more elegant than မျက်ချေး။

မျက်, ၃, *v.* to be angry, စိတ်ဆိုး ; hence အမျက်။ခေါသမျက်။ထူချင်းမျက်စုကြသည်။ ခင်ကျားပြောထိုက်သည့် စကား နာသာခံခက် စိတ်ထဲက မျက်စုမှီသွားသည်။

မျက်, ၄, *n.* a species of prominent-ligament shell.

မျက်နှာ, *n.* the face, the countenance, မျက်ခွက် ; surface' the disc of an orb, a quarter of the heavens, အရပ်ရှစ်မျက်နှာ, or a cardinal point (အရပ်ထေးမျက်နှာ) မျက်နှာရှိရာယင်းဖတ်ပါသည်။

မျက်နှာ။

- အနီး, *v.* to be swollen as the face.
- အနေ, *n.* the natural aspect ; မျက်နှာလက္ခဏာ။ မျက်နှာအနေကောင်းသည်။ မျက်နှာအနေပျက်သည်။
- ကောင်းရ, *v.* to find favour.
- ကြက် (*pron.* မျက်နှာချက်), *n.* a canopy, ၆၀၀၀ [a ceiling].
- ကြည်သာ, *v.* to be pleasant of countenance.
- ကြည့်, *v.* to regard the person, *i.e.*, to esteem a person for wealth, position, &c. (reproachful).
- ကြီး, —များ, *v.* to be distinguished, to have many friends [မျက်နှာများ, when applied to *women*, is a term of reproach] ; မျက်နှာရှိ။
- ခေါက်ထူ, *v.* to be thick-skinned, fat and gross in the face (abusive) ; ထူဝံ့ကလည်း မျက်နှာခေါက်ထူကြီးနှင့်။
- ချင်းဆိုင် (*pron.* မျက်နှာချင်းဆိုင်), *adv.* face to face ; မျက်နှာချင်းဆိုင်အိမ်ဆောက်သည်။ မျက်နှာချင်းဆိုင် စကား ပြောသည်။ သည် အမှုရှင်းလင်းအောင် မျက်နှာချင်းဆိုင်ထုချေပါရစေ။
- ချယ်, —ချေ, *n.* a preparation of flour used in smearing the face ; မျက်နှာချယ်ထိမ်း။ မျက်နှာချယ်ဖော်။ ထန်ပုဂ်မှုန့်။ ထွင်းမှုန့်။ ကသယ်မှုန့်။
- ချို, *v.* to have a sweet, pleasant countenance.
- ငယ်, *v.* to be of an humble and obscure station in life ; to have few friends.
- မြို (ညို), *v.* to be dark in countenance ; ဆန်းတော်ကြီးထူးများ မျက်နှာမြိုတော်မူသည်။ ထယ်ထောအခါအရာကို နှုတ်မည်လဲ။
- ညှိုး, *v.* to be dejected in countenance, whether from illness or from uneasiness of mind.
- စာ (*pron.* မျက်နှာစာ), the space before ၅၉၂၀၀, presence, ရင်ပြင်၅၉၂၀၀။ နောက်မျက်နှာစာထည့်ထည့် မထိုင်နှင့်။ ၅၉၂၀၀ မှတ်နှုတ်။
- မိမိ, *v.* to be unacquainted, unfamiliar with ; မျက်နှာမိမိ, *n.* a stranger ; မျက်နှာမိမိကျက်စေ့ မချယ်မှန်ရာကို သာမိရင်သည်။
- တံခိုးထိတ် (မျက်နှာတံခိုး, *lit.* the “bribe of countenance”), *v.* to be influenced in deciding a lawsuit, or any dispute, by the official or social status of one of the parties.
- ထား, *v.* to look stern, set the face (against), assumed aspect, a stern aspect ; ရှေ့ကအရေထောင်နေကြသည်။ ယခုထက် မျက်နှာထားသည်။
- ထားကောင်း, *v.* to be sober, grave, composed in countenance ; မျက်နှာ ကြက်သရေရှိသည်။

- မျက်နှာထားကြီး၊ *v.* to look over-stern and severe ; မျက်နှာထားကြီးနှင့်
ထွေ့ရှိမှနှုတ်ဆက်ပုံစရာမရှိဘူး။
- ထု၊ *v.* to be gruff in countenance ; အောက်သိုးသိုး။ မျက်နှာအောက်
သည့်။ အိမ်ရာကထဝေထိတ်။
- ထောက်၊ *v.* same as မျက်နှာကြည့်။
- နာ၊ *v.* to have a feeling of constraint towards another ;
မျက်နှာနာသည့်သူချင်း။
- ပန်း၊ *n.* Tenasserim lancewood.
- ပိုးသတ် (*pron.* မျက်နှာပိုး), *v.* to compose the countenance ;
ဆင်မထန်ရယ်ချင်ပေမည်ဆိုမျက်နှာပိုးသတ်ထားရသည်။
- ပိုးသေ၊ *v.* to be composed in countenance, grave, severe.
- ပျက်၊ *v.* to blush, to have a change of countenance, as
from illness, to lose countenance or favour (of another) ;
ထုချင်းမျက်နှာပျက်စေချင်ဆိုအာင့် ပေါင်းရသည်။ ပေါင်းချင်ထွေ့ရှိမထုတ်ပါ။
- ပြ၊ *v.* to show the face ; to appear before some authority.
- ပြင် (*pron.* မြက်နှာပြင်), *n.* surface, superficialities.
- ပြ၊ *v.* to look toward, to stand with the face or front to-
ward, to front as a house ; ခင်ဗျားထက်ကိုမျက်နှာပြုဆိုအိမ်ဆောက်
ထဲ။ ၎င်းအခါကျွန်တော်ပြင်းထက်ကိုမျက်နှာပြုနေပါသည်။
- ပွင့် (*pron.* မျက်နှာပွင့်), *n.* a medicine or charm to excite love ;
အနု။ မျက်ချင်း။
- ပြောင်ထိုက် (*pron.* မျက်နှာပြောင်ထိုက်), *v.* to be impudent, shame-
less, to behave with effrontery ; မရှက်မကြောက်မျက်နှာပြောင်
ထိုက်ပြီးထုဝံ့သည် (to brazen).
- ဝဲ၊ *n.* a veil, covering for the face, a mask ; ဝဲထဝါ။
- မည်း၊ *v.* to be dark of complexion. [The Burmese occa-
sionally, when apprehensive that Europeans will decide
against them in a dispute in which a European and Bur-
man are concerned, are apt to remark မျက်နှာမည်းနှင့်မျက်
နှာဖြူထူ].
- မျှ၊ *v.* to look towards.
- မဲ့၊ *v.* to be without friends.
- မြင်၊ *v.* to bring forth (a child), ဖွား၊ မီးဝင်၊ မွေး၊ ဖွားမွေး၊ as an
ordinary person, or မီးရှူးမြင်ထောင်မူသည်။ ဆွားသန့်စင်ထောင်မူသည်၊ as
members of a royal family.
- ရ၊ *v.* to gain countenance, obtain favour ; အပိုးရယ်မျက်နှာရ
အေစင်သွားပြီးထက်ဆောင် တက်သည်။ မျက်နှာဆိုမျက်နှာရ ဆွေးပြောဆည်း။

မျက်နှာရည်, *n.* the character, expression of the countenance; မျက်နှာရည်မျက်နှာထားတယ်သိနေသည်။ ဟိုသူကိုမျက်နှာရည်ဝံ့အောင် ငြင်ထူးထိုမှတ်သည်။

—ရိပ်, *n.* the cast of countenance.

—ရွေး, *v.* to be particular in choice of friends; တယ်မျက်နှာရွေးသည်သူငယ်ကလေး။ ထယ်မျက်နှာရွေးသည့်ငြင်း။

—ရွှင်, *v.* to be bright and happy in countenance.

—ထုံး, *v.* to be sharp-faced.

—တွဲ, *v.* to turn away the face, whether from dissatisfaction or from desire to leave the business without interfering; သည်အမှုကို မကြည့်ချင်ဘူးမျက်နှာတွဲနေသည်။ ဝဲရူးမင်းကြီးမျက်နှာတွဲတွင်မြို့အုပ်မောင်ဘာလေး ချက်ချင်းရုဏ်းရောက်သည်။ ကျွန်တော်သား အထုပ်ကိုမျက်နှာတွဲချပြီ။

—သစ်ထေင်ရေကျ, *v.* to wash the face on rising in the morning, as a king.

—သားပေး, *v.* to countenance (in doing wrong); ဝါးပိပုပ်မျက်နှာသားပေးတွင်ရှာရေးပုကန်တက်သည်။

—သိ, *n.* an acquaintance; မျက်နှာသိချင်းမှောက်ထောင်းသထိုလေ့ဝါနှင့်။

—ထုတ်ဝေါ, *n.* a towel for the face.

မျက်ပါးဝတ်, *v.* to beat out gold-leaf (ရွှာဆိုင်း).

မျည်း, ၁, *v.* to be sleepy or to sleep; not used singly; hence ဖိုက်မျည်း, မျောက်မျည်း။

မျည်း, ၂, *v.* to be weak, exhausted, cast down, dejected; not used singly.

—ခွေ, —ရုန်း, —မျော့, *v.* same (very rare in colloquial).

မျည်းထို, မျည်းရှည်, *n.* a kind of military coat, short or long; မျည်းထို, မျည်းရှည်ဝတ်ဆင်ရသည်။

မျဉ်း, *n.* a ruler, ruling line, or a ruled line; ဝဋ်မျဉ်းပိန်း, to be entirely gilded, as the edges of a book or palm-leaf writing; ရွှေမျဉ်းကြိဆပ်, to be two-thirds gilded, the remaining (central) part being coloured with vermilion, as the edges of a palm-leaf writing; မျဉ်းနီ, to be entirely coloured with vermilion, as the edges of a palm-leaf writing; မျဉ်းဖြူ, to be without any colouring matter, as the edges of a book or palm-leaf writing; ရွှေမျဉ်းပိန်းနှင့်ထွင်းထုခဲ့မျည်း, a rule of action; ဝဋ်မျည်းဆေ, to be systematic, methodical, well regulated; ရွှေမျည်းဓမ္မသတ်, *n.* a Burmese legal work treating of the law of inheritance, &c.

မျဉ်းကြောင်း (*pron.* မျဉ်းကြောင်း), *n.* a ruled line.

—ကြိုး (*pron.* မျဉ်းကြိုး), *n.* a ruling line ; တံမျဉ်း၊ ထမျဉ်းမြည်။ ထမျဉ်းမြည်တံ၊ ပန်းတံ။

—ချ၊ *v.* to rule with a ruler.

—တံ (*pron.* မျဉ်းတံ), *n.* a ruler, တံမျဉ်း။

—ဝှေ့၊ *n.* parallel ruler.

—ထိုး၊ *n.* a round ruler.

—သား၊ *see* မျဉ်းချ။

မျှ (မြှ) [*pron.* မျှ or မျှာထိုင် (မြှာထိုင်)], *n.* a stud, short post supporting some post or other timber (a king post, P. W. D.).

များ၊ *v.* to be many ; မနည်း။

—ပြား၊ *v.* to be abundant ; ရန်ကုန်မြို့မှာသာသာထထများပြားသည်။ များပြားသည်အတွက်အယူဝါဒထည်းများပြားသည်။

—လျား၊ *adv.* in a hanging, suspensive manner ; *comp.* တွဲတွဲ။ (This word appears to combine the meaning of တွဲတွဲ and ရှည်လျား, *e.g.*, အင်္ကျီများလျားကြီးဝတ်သည်။ ပုဆိုးများလျားကြီးခါးပုံထိုးသည်။)

မျှ၊ *n.* a liquid measure of various capacities.

—ဆိုး၊ *n.* a vessel used to receive the sugar of the palm when tapped, ခံဆိုး။

မျော၊ ၁, *n.* a pole, slender post ; မျောခင်း၊ မျောထိုး။

မျော၊ ၂, *v.* to float down (to drift) ; သစ်ပေါင်ကြီးထရမျောလာသည်။ လူထည်းမပါဘူး။ လူမခိုင့်လို့ ထွေမျောထွေးသည်။ အညာရေထိုးလို့ ဒိုက်သရေမျောလာသည်။

မျော၊ ၃ (မြော), to faint (away), သေထင်သေ, သွေးမွန်, less than နှစ် ; ထနာရီခန့်လောက် မျောပြီးသွားသည်။ ရယ်လိုက်တာ မြောထိုး။ မသေရုံမျောမျောကလေးကျန်ထော့သည်။

မျော၊ ၄, *v.* to be long, stretched out long ; ရှည်။ ကာလမျောသည်။ ကာလမျောလို့ မှော့လျော့ကုန်ပြီ။ ထွန်းပုံတောင်းမျောသည်။ မြေရှည်မျောကြီး တစ်ကြီးသင့်မြေ။ တယ်ခင်းစကားရှည်မျောသည်။ တယ်ကိုမှတ်ရမှန်းမသိ။

မောက်၊ ၁, *n.* a monkey, many varieties, as —ဝတ်, —ထဟေး, —ထေ့ ; *see* the parts, မောက်သစ်ထိုင်းတွတ်သကဲ့သို့ထိုးစားစရာမရှိပါ။ ပေါ့ပေါ့ချိုချိုမောက်ရုပ်ထိုးဆေးအတွက်လေးသည်။

—ဆင်ရှစ် (ဝတ်), *n.* the *Siphonodon celastrinus*, * * bearing a fruit the size of a small citron.

—ထွား၊ *n.* the monkey-tiger.

—ကြိမ်၊ *n.* an inferior species of rattan, the *Flagellaria Indica*

မျောက်ခါးပတ်, *n.* a species of *bauhinia*.

— ခုန်ညှင်း (*pron.* မျောက်ခုန်ညှင်း), *n.* a kind of creeper (the *Deris sinuata*).

— ချော။ မျောက်ရိ, *n.* the *Lythrum fruticosum* [the *Homalium tomentosum*, *M.*]

— ခြုံ (ညှိ), *n.* [the Tavoy and Arakanese name for the white-eyelid monkey, မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ, *M.*]

— ချိုး (ဆိုး), *n.* the *Zizyphus rugosa*.

— တံငါ, *n.* the fisher-monkey.

— တိုင်ခုံ, *n.* a steersman's seat (rare and impolite, ပဲ့ဝင်).

— နီ, *n.* the red-tipped pig-tailed monkey, the *Inuus leoninus*.

— ဂုဏ်း, *n.* the long-haired pig-tailed monkey.

— ပဲ့, *n.* a species of wild sword-bean, the *Canavalia obtusifolia*.

— ဓင်းအုတ်တီး, *v.* to play a low, soft kind of dirge at Burmese funerals.

— ဓောင်းခ, *n.* the slow loris or sloth of Bengal.

— မျက်ကွင်းဖြူ (*pron.* မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ), *n.* the white-eyelid monkey.

— မျည်း, *v.* to be half asleep and half awake, as a monkey ; ခင်ဘူးမျောက်မျည်းသလိုဘဲအိပ်သည်။

— မြွေးမြတ်, *n.* a kind of grass.

— ထက်, *n.* a hasp or long hinge, one kind of ပတ္တ, an iron or wooden clamp ; မျောက်ထက်တပ်သည်။ မျောက်ထက်ချိတ်သည်။

— ထက်ဝါး (ပင်), *n.* a creeper.

— ထင် (ထုတ်), *n.* a kind of tree, the mock-monkey, the la-coocha bread-fruit. The bark of this tree is eaten in times of scarcity as a substitute for betel-nut, which in taste it somewhat resembles, in some parts of Upper Burma. (The bark of the ထင် tree is also eaten in the same way.)

— ထင်ကြီး, *n.* the hairy bread-fruit, *M.*

— ထင်ငယ်, *n.* a small species of bread-fruit, resembling in appearance a fig, *M.*

— ထွေးကား, *n.* a kind of creeper (the *Bauhinia scandens*).

— ထွေး, *n.* ; see မျောက်ချော။

မျောက်ထွဲကြွပ် (*n.* the light-coloured variety of the white-handed gibbon or long-armed ape, the Hoolock monkey).

— ထန်ထွက်, *n.* the *Parkia insignis*.

— ထွဲထွဲ, *n.* a chief monkey, a theatrical appellative frequently met with in the ရာဇဝင်ထွဲထွဲ (*pron.* ထွဲ, jyeit), ဗာဏ်း

မျောက်, ၁, *n.* the potato or yam plant or creeper (အာလူး).

— ပွ or သဘောမျောက်, *n.* a potato.

— ဥကြီး (*pron.* မျောက်ဥကြီး), — ခေါင်း, *n.* a yam.

— ထွဲ, *n.* a kind of yam, *Dioscorea crispata*.

— နီ, *n.* a yam with a dark purple root, one of the best, *Dioscorea atropurpurea*.

— ဖွဲထွဲ, *n.* another kind of yam.

— ဖြူ, *n.* a large white yam, *Dioscorea versicolor*.

— ရှင်, *n.* another kind of yam, *Dioscorea globosa*.

မျောက်ဆိတ် (ပင်), *n.* a kind of tree, [the elm; *comp.* မြောက်ဆိတ်].

In Upper Burma a decoction made from the leaves of this tree is boiled with salt and drunk. It is said to have cathartic properties, and to be efficacious in cases of dyspepsia and kindred maladies. The bark ground up with salt is said to make an excellent plaster for boils.

မျောက်နွဲ့ (ပင်), *n.* a kind of tree.

မျောက်မထား, *v.* to commit adultery (as a woman); ထင်စောင်ထား။ သရောင်ထား။ ထင်စောင်မျောက်မထား။ *Der.* မျောက်မျှင်ထား။

မျောက်သားထော်, *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife; ဆင်ထောင်ဖက်၊ ခင်ပွန်း၊ ငါ၏မျောက်သားမင်းထားကြီးသည်၊ နှင့်အထူးအနီးစပ်ထော်မှုသည်မှ အချင်းမည်သည့်ကာလမျှ ဥစ္စာပစ္စည်းကိုယ်စားဆည်းပူးထည့်မှုရှိ။ ထိုသို့ထောင်သည်။ ထိုမိတ်ဆွေ၊ မိတ်ဖွယ်၊ နတ်သား၊ အပြစ်ကိုယ်စားဖြင့် မျောက်သားထော်မိဖုရားအား အတတ်ပဒိသင်္ဂြိုဟ်စေ။ အံ့သွယ်သရဲထောင်သို့ထွက်စားသော ဤမိတ်ဖွယ်အား။ သွန်သင်ဆုပြီး၍။ ယဉ်ကျေးသောမြင်းကဲ့သို့။ ခုတင်ထင်းပိုးခွင်ထိုရုန်း၍ ဟုပြောလျက်။ သွားကြီးထေ၏။

မျှ, *v.* to swallow, to restrain one's feelings; သူမမာအဖွန်နာနေသည်။ ဆေးကျိမှ ကောင်းကောင်းမမျှနိုင်ဘူး၊ the invalid is very sick, he cannot even swallow medicine; (2) မပြောပါနှင့်ဆိုလိုမျိုးထားရသည်။ ပြောချင်သဖြင့်, it was only because he said do not mention the matter that I restrained my feelings. I am very anxious to do so; (3) ခင်ဘုရား ထက်မျှထိပ်နိုင်ပေမည် သူတပါးမကောင်းပြောလျှင်ပြန်မပြောဘူး, you, sir, can indeed restrain your feelings; even when another speaks evil of you, you make no reply.

— ထိပ်, *v.* same; and def.

မျက် (မြက်), *v.* to be singed, scorched. Der. မျက်လောင်များကို ထောင်းချက်သွားထိုးအရွက်ခြောက်ရန်သည်။

မျိုး (from ဆမျိုး, a race, kind), *n.* seed, seed-grain (မျိုးစပါး) [the generative fluid of the male of animals and some birds, semen, sperm].

—ထပ်, *v.* to be in foal, *e.g.*, သည်မြင်းမမျိုးကပ်ခဲ့ပြီဟုဆိုလေ့ရှိသည်။

—စပါး, *n.* seed-paddy.

—စေ့, *n.* same.

—ပဲ, *n.* seed-pulse.

—ရှိ, *v.* to be with young, as some animals and birds (more elegant than မီးရှိ).

မြ, ၁, *n.* an emerald; ကျောက်မီးကျောက်မီးမြ။

—မင်း, *n.* a kind of tree; မြမ်းပုဆိုး၊ မြမ်းပက်။

မြ, ၂, *v.* to be cool, ချမ်း; scarcely used but in composition with ငါးထွက်သည်မှာမြနေရော။

မြ, ၃, *v.* to be very sharp, keen, ဆွန်ဆွန်; not used assertively; ဆည်ထားထက်ထိုက်ထာမြနေရော။ အတွန်ထက်မြထွတ်ထောထား။

မြက်, ၁, *n.* grass.

—ခင်း, *n.* green sward, the grassy surface of land, a meadow. [ခရာမိမိပါထိုထိုမြိုင်မြိုင်။ ကိုင်ကြက်သရေမြက်ခင်းထဲတွင် ခွံ့ဖွံ့မှာသင်း ခွံ့ထိုနေကြသည်။] မျက်ခင်းမျက်မြီ။

—ခုတ်ထား, *n.* a da for cutting down weeds, &c. (used by cultivators).

—ထုံး, *n.* a bundle or tuft of grass.

—မိုး, *n.* a kind of grass.

—ပင်, *n.* any plant of the grass genus.

—ပေါင်း, *n.* a collection of weeds.

—ပုတ်, *n.* a clump of grass.

—ရန်ညင်း, *n.* a kind of grass.

—ယင်း, *n.* a kind of grass; *comp.* မြားမြက် [မျှောက်မြီးမြက်].

—မြေရင်း, *n.* a kind of grass.

—ရွက်, *n.* a blade of grass.

—ကျောမြေ, *n.* the black-striped tropidonotus (harmless).

—ထောက်, *n.* a kind of grass.

မြတ်, ၁, *v.* to stick (in the throat); အရိုးမြတ်သည်။ အရိုးမြတ်ထွက်ကုန် ထိုခေါင်းကုန်မျှသည်။

မြတ်, ၂, *v.* to cut sharp, as a knife; တယ်ထက်သည့်သင်တန်းထားမြတ်နေ ရောသည်, to be pungent, as flavour; အမွှေးအနံ့အရသာမြတ်

- ထည်, to be rather high priced ; အဘိုးမြက်သည်အဘိုးထမိတ်
မြက်သည်ကွတ်ထွေပါဦး။
- မြက် ခဲး, *adv.* with a sharp, sudden twinge ; ဖန်ခဲးထားရလိုက်သည့်
မှာမြက်ခဲးရှိသည်။ အမိုးနင်းမိရှိ ခြေထောက်မြက်ခဲးရှိသွားသည်။ ထက်ဆိပ်
အပ်ထိုးမိရှိမြက်ခဲးရှိသည်။
- ဝက်, *v.* to feel a lively, pungent pain, particularly a pun-
gent local pain from some permeating or irritating appli-
cation ; used adverbially only, *e.g.*, ဆေးနီထိုးထည်အခါမြက်မြက်
ဝက်ဝက်နာသည်။
- သက်, *v.* used adverbially only.
- မြင်, *v.* to see [sometimes မြင် is used figuratively to mean to
foresee, to possess foresight, *e.g.*, ထယ်မြင်သည့်လူ, a very far-
seeing man, a contraction, doubtless, of မျှော်မြင်။
- ပျင်း (*pron.* မြင်ပျင်း), *v.* to hate to see, to dislike, to hate ;
မုန်း—သည်သူကိုကျွန်တော် ထယ်မြင်ပျင်းသည်။ ထနာရီထောက်မျှ အတူထုမ
နေချင်ပါ။
- ဝက်, *v.* to dream, *see* ဝက် ; အရှင်မင်းကြီး * * * အကျွန်ုပ်တို့ထံ
ထန်ကွတ် ယုတ်မာသောဆိပ်မက်ကိုမြင်မက်သေ့ခွကြောင့် အကြောင်းကြားလာ
ပါသည်။
- ထာ, *v.* to see with ease ; မှန်ပြောင်းနှင့်ကြည့်ရှုရှင်စင်းကိုကံထောင်ပေါ်
တွင်စေတီထောင်ပျားလိုထင်ရှားစွာမြင်သာပါရဲ့။
- ထင်းသား, *n.* a bastard child.
- မြင်းဝါး, *n.* a species of bamboo much used in building bamboo
houses ; said to be more plentiful in Upper, than in Lower,
Burma.
- မြင့်, *v.* to be high ; *comp.* စွင့်, ဓား, to be exalted, excellent ; မြတ်,
to be distant in time ; ကြာကြာမြင့်ကြာထမြင့်စွာထာရှည်သဖြင့်ထည်
ရပ်သည်။
- စွင့်, *see* စွင့်။
- မြတ်, *v.* [to be surpassingly eminent] ; *see* the parts ; ဆိပ်
ရှေ့မင်းအဖြစ်ကမြင့်မြတ်သောရှင်ဘုရင်အဖြစ်မျိုးရက်သည်။
- မြင်း, 1, *n.* a horse ; ထင်ထေ, မြင်းထေ။ The following are the
different colours of horses :—မြင်းအုံးခွန်။ မြင်းအုံးခွန်ကျား။ မြင်း
ထေပြုံးမြင်းမိုင်းမွေးမြင်းနီမြင်းနီကျား။ မြင်းနက်မြင်းနက်ကျား။ မြင်းပေါင်း
ဝတ်မြောက်။ မြင်းပေါင်းဝတ် ပြောက်ကျား။ မြင်းပေါင်းဝတ်စမ်း။ မြင်းပေါင်း
ဝတ်မိန်းကျား။ မန်ကျည်းစေ့စောင်းမြင်းရွှေမြင်းဝါ။ မြင်းသရွှေ။ မြင်းသထက်။
မြင်းသထုံရွှေကြည်။ The following are the Burmese names for
some of the diseases incident to horses ;—ကြိပ်နာ။ ချောင်း
ဆိုး။ ဆီးအောင့်။ ကောင်းဂေါ။ အကြောရှောက် စေစင်းဂေါ။ မျက်အောက်နာ။
ထေးထက်နာ။ ဝမ်းချုပ်။ ဝမ်းပူ။ ထွတ်နာ။
- ကျန်ထွတ် (or ထည်), *n.* a horse-dealer.

မြင်းကံကျေး, *n.* one who has charge of furnishing food for a horse.

—ကြောင်းမျိုး, *n.* a zebra, ကြားမြင်း။

—ခင်း, —ခင်းသထင်, *n.* an annual festival formerly held by the king for equestrian exercise.

—ခံ, *n.* a horse-breaker.

—ခိုး (*pron.* မြင်းဝိုး), *n.* a horse-stealer.

—စင် (*pron.* မြင်းစင်), *n.* a gelding.

—စာ (*pron.* မြင်းစာ), *n.* food for horses.

—စာကျင်းမြင်းစာထောင်း, *n.* a horse trough.

—စီး (*pron.* မြင်းစီး), *n.* the rider of a horse (a jockey) ; မြင်းစီးကောင်း, a good horseman.

—စီးသူရဲ, *n.* a trooper.

—ခု, *n.* mounted militia.

—ဆွဲအမြောက်ထပ်, *n.* horse artillery.

—တောင်း, *n.* a stable.

—တပ် (*pron.* မြင်းတပ်), *n.* cavalry.

—ထား, *n.* a fence of cross bars, a rail-fence ; ရက်မလျှံမြင်းထား, မြင်းဘားခတ်မြင်းထားထိုး။

—ထေင်္ဂီ, *n.* one who held the king's horse when he went out to ride.

—ထိန်း (*pron.* မြင်းမိန်း), *n.* a horse-keeper, groom.

—ထီး (*pron.* မြင်းထီး), *n.* a male horse.

—နှင်ဘဲ (*pron.* မြင်းနှင်ဘဲ), *n.* a horse-whip, မြင်းကြိမ်

—ပါးချပ်, *n.* a headstall ; ပါးချပ်ထိုး, *v.* to make a headstall.

—ပျံ, *n.* hippogriff.

—ပြိုင်, *v.* to race with horses.

—ပြီ, *n.* a gelding.

—ပြေး, *n.* a race-horse.

—ပွဲ, —မြိုင်ပွဲ, *n.* a horse race, a race-meeting. The Rangoon race-meeting is usually designated the တာဝတိပွဲ။

—ပေတင်, *n.* a Burmese bier.

—မ, *n.* a mare.

—မွှင်, *n.* horse hair.

—ရှေး, *v.* to be (horse) racing mad,

—ရွှေ, *n.* a light bay horse with a white mane ; *comp.* ဝတ်ဝန်း။

—ထား, *n.* a stallion, *see* ထား။

မြင်းဆက်, *n.* a dealer in horses (မြင်းကုန်ထွက်သမ္ဘင်).

—သင်္ဃိတရပ်, *n.* a courier, express (on horseback).

—ဆေးနတ်, *n.* a horse-pistol.

—သုတလင်းလှေကုန်း, *n.* a racing term meaning that though a horse be ahead of another in a race, if it crosses the course, the race is considered lost; မြင်းသုတလင်းလှေကုန်းလှေကုန်း။

—ထိုး, *see* မြင်းလား။

—သွား, *n.* a race-horse (any fleet horse).

—ထွားအင်း, —အင်းကွက်, *n.* a kind of table for entering figures; မြင်းသွား၊ ခုထားသွား။

မြင်း, *z*, *n.* a wen [a circumscribed, indolent tumour, without inflammation or change of colour of the skin]; ဆီးမြင်း, *n.* a fatty tumour, လေမြင်း၊ ထွေးမြင်း။

—ဖု, *n.* same.

မြင်းက (ပင်), *n.* a kind of shrub (the *Cynometra ramiflora*).

မြင်းချေးထည်က, *n.* a species of memecylon.

မြင်းခေါင်း, *n.* the shin, ဟိုကြည်း။

—ခွေကုန်း, *n.* a kind of creeper, မြင်းခေါင်းခွေကုန်းခွေကုန်း; children wear the berries of this creeper in play as imitation necklaces.

မြင်းခွေ, *n.* a kind of creeper.

မြင်းနား, *n.* a kind of tree, ရှားစောင်းမြင်းနား; grows to the height of about 12 or 14 cubits.

မြင်းမိရ် (*pron.* မြင်းမိရ်), *n.* the Myinmo Mount, the centre of a sekya system (ဝဏ္ဏ), also called မဟာမြင်းမိရ် (Pali မေရု, *Méru*).

In the centre of the earth is the mountain called Maha Méru, which from its base to its summit is 168,000 yojanas in height [လေးကွန်းထိုးမြောက်မြင်းမိရ်ဆောက်သည်]; on its top is the déwa-lóka called Tawutisa, ထာဝတိထာ, of which Sekra is the regent or chief. * * Its base rests upon a rock with three peaks called the Trikuta parwata.—*M.B., pages 3, 11*; [commonly called by the Burmese မြင်းဆောက် ၃ ထိုး]; the bridge of a musical instrument; [the rope connecting the upper extremities of the two upright bamboo poles which serve to stretch the sail of a Burman boat, မြင်းမိရ်မြင်းဆောက်သည်].

—မိတ်, *n.* the gable end of a house; ထိုးဆက်။

မြင်းဆိုင် (usually *pron.* မြင်းဆိုင်), *n.* the piles.

မြင်းတိဏ, *n.* red sulphuret of arsenic, realgar, လေးတိဏ

မြင်းဆမြစ်, *n.* a kind of grass.

မြင်းဟိထာ, *n.* a kind of stone (*said* to be carried by horse-stealers).

မြင်, *n.* river.

—ကောဝ်, *n.* rice grown on alluvial islands in Upper Burma.

—ကြာသွန်, *n.* a kind of sledge. .

—ကြော, —ကြောင်း, *n.* the channel, deepest part of a river.

—ချင်း, *n.* one designation for the Pwo-Karin.

—ငဝ်, *n.* the Myitgne river, having *its source* probably in South-Eastern China, and debouching above Ava into the Irrawaddy; classic name ဒုတ္တဝတိမြစ်။

—စဉ်, *n.* the course of a river; မြစ်ရိုးမြစ်စဉ်၊ မြစ်စဉ်ဝန်, formerly a governor of the riparian towns and villages (on the Irrawaddy) in Upper Burma (အထက်ချင်းတွင်း မြစ်စဉ်ဝန်ရအရေးရိပ်)။

—ဆုံ, *n.* a confluence of rivers.

—မြင်, *n.* a term applied to the river Irrawaddy.

—မြီး, —(မြိ), *n.* a common weed, the *Melastoma malabathricum*.

—ဖူး, *n.* the head or source of a river, မြစ်ဖူးချောင်းဖူး။

—ဝ, *n.* a main river. [*N.B.*—There are five main rivers (မြစ်ကြီးငါးထွယ်) which run southward in the great south island, ဝဗ္ဗုဒ္ဓိပ်, namely, ဝဂါ (Ganga), အစိရဝတိ (Achirawati), ထမုနာ (Yamuna), သရဘူ (Sarabhu), မဟိ (Mahi). "The river that runs to the south * * * flows ၆၀ yojanas further through a cave * * * and is lastly divided into five streams, like five fingers, that are the great rivers (Ganga, Yamuna, Achirawati, Sarabhu, and Mahi) which, after watering Jambudwipa, fall into the sea."—M.B.; မြစ်ဝင်ငါးရာ, five hundred lesser rivers.

—ရိုး, *see* မြစ်စဉ်, မြစ်ရိုးထရှောက်။

—ထယ်, *n.* the middle of a river.

—ထယ်ကြော (*pron.* မြစ်ထယ်ကြော), *n.* the channel of a river, မြစ်ထယ်ကြောရှောက်မျှောထည်။

—ထယ်ခေါင်, *n.* the channel of a river, irrespective of the depth.

—ဝ, *n.* the mouth of a river.

မြိတ်, ၁, *n.* a great grandchild.

မြိတ်, ၃, *v.* to impede, prohibit, obstruct, prevent; ဟိတမ္ပာနတိတတေ ဝေထာဝေဒ္ဓတိတိမြိတိတ။

မြတ်ထား, *v.* same ; မသွားပါနှင့်မြတ်အားထောင်စဉ်းနားမထောင်ဘဲသွားသင့်။
မကောင်းမြတ်ထား။ ကောင်းရာထိုက်တွန်း။ ကျော့ကပ်သံဆွေ။

မြတ်ကိုင်း (ပင်), *n.* a kind of tree.

မြတ်ချင်းပြီး (*pron.* မြတ်ချင်းစီး), *adv.* immediately ; *usually* followed by the verb ဖျောက်။ [It is only when speaking of a person recovering from sickness or indisposition, &c., that this word is used. It is doubtless derived from မြတ်ချင်း, *n.* a single root, and ပြီး, to be finished, completed, and to have arrived at its present meaning from instances having arisen of sick persons having been cured by medicine prepared from a *single* root, instead of from several.] *Anglicè*, "a single dose" ; မြေကိုက်ထွင်မြတ်ချင်းပြီးပျောက်သည့်အသီးမြတ်။

မြတ်ထွေး, *n.* a kind of bird [the gull, ပင်သယ်ကြက်တူရွေး]။

မြတ်, ၁, *v.* to sound, produce sound ; အသံဖြူတယ်မြတ်သည့်အမြောက်။ တယ်မြတ်သည့် (မီးသတိ) ဥဩဝ။ တယ်မြတ်သည့် မောင်း။ မောင်သာပြော အသံတယ်မြတ်သည့်အသံ။ နှိပ်ပတ်သံပေါ်တွင်းလာသည်။

— ကြီး, *v.* same ; applied to a loud, startling sound.

— တွန်, *v.* same ; applied to birds ; *see* the parts ; ကြီးကြာက ခရိတ်ငှက်မင်းတို့သည်။ မြတ်တွန်ကျူးရင့်သောအသံအတွန်သာလာသည်။

မြတ်, ၂, *v.* to find fault with, scold, grumble ; ထောက်တီး။ ကျွန်တော် အမီးမြတ်တတ်တွန်းထို အိမ်မှအခါမနေပဲ။ my aunt is so much given to grumbling that I dare not stay in the house in the day time.

— တင်း, *v.* to lament, bewail, express grief ; ဆုတ်အိမ်မိဖုရားသည် ထိုးဖိဝါတူသောအမည်ဖြင့်ခေါ်မြတ်တင်းလျက်အခါခါမိကျွေးလေသည်။

— တွန်, *v.* same as မြတ်။ မြတ်တွန်ထောက်တီး။ အောက်လူငယ်များကို ဝေ ဝေမြတ်တွန်ထောက်တီးသောဥဩဝင်တစ်ပြည့်အောင်နေပုံမည်လှပေ။

မြတ်, ၁, *n.* an ass, မြီး ; *see* ၁။

မြတ်, ၂, *v.* to taste of, try by tasting ; မြတ်စမ်း။ ထည်မှန်ကောင်းမ ကောင်းမြတ် (ကြည့်) စမ်းပါ။ taste this cake and see whether it is nice or not.

မြတ်, *v.* to be excellent, to exceed, be an overplus, surplussage, gain, profit, ရှမ်း, *hence* အမြတ်။ ရှင်ဂေါတမဘုရားဟူ၍မအောင်မေ့ကြ သော်လည်းအတွန်မြတ်သောဘုရား။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးအယုဒ္ဓါကြပါသည်။

— တွန်, *v.* same as last meaning ; ခပ်အားရစမ်းထိုးဝယ်မျှတော်တော် မြတ်တွန်းပါရဲ့ထား။

— တွန်, *v.* same, 1st def.

မြတ်နိုး, *v.* to love, like (honorific) ; မိထက်မြတ်နိုး, ရထာနာထိုးပါးမြတ်နိုး။
မြတ်စွာဘုရားအား မိထေမြတ်နိုး ရှိသိပူဇော်ပူးပျော်ကန်ထော့ပါ၏။ မြတ်နိုး
ရာသဒ္ဒါ။

—ထနာ, *adv.* affectionately ; prefixed to ဖြစ်. မိထက်မြတ်နိုးထနာဖြင့်
သည်။ [*Note.*—In colloquial မြတ်နိုး and မြတ်နိုးထနာဖြင့် are both
used to signify love and esteem from a worldly point of view ; but they are, *properly* speaking, religious terms,
it is believed, though, when used as regards parents and
teachers and royalty, they are not out of place.

မြတ်လေး (၀၆), ၁, *n.* a kind of creeper, မုလေး (Spanish jasmine).

—နီ, *n.* the red jasmine, မြတ်လေးဖြူ။

မြတ်လေး, ၂, *v.* to respect, မိသလေးမြတ် ; seldom used singly.
Generally preceded by ရှိသော။ ရှိသောမြတ်လေးထိုက်သောသူကိုမူသော်
မြတ်လေးရခြင်းသည်။ မဂ်သာထဂါးဖြစ်သည်။

မြန်, *v.* to be quick, swift ; ထော့, ထွင်, ထော့။

—ဆန် (*pron.* မြန်စန်), *v.* same, to be sprightly, active ; ထတ်မြန်
ဆန်သည်လူ။

—ထက် (*pron.* မြန်ခက်), *v.* same ; မြန်မြန်ထက်ထက်ထုပ်ပါ။ မြန်မြန်ထက်
ထက်မြန်ခဲ့ပါ။

မြန်း, ၁, *v.* to ask, inquire ; မေး used in combination with မေး။

မြန်း, ၂, *v.* to have possession of, enjoy ; စံ used only in com-
bination ; hence စံမြန်း။ မြန်မြန်း။ ဆင်းမြန်း။

မြွေ or မြန်မာ (*pron.* မမာ), *n.* a Burmese, မြွေလူမျိုး (often *pron.*
မြန်မာလူမျိုး)။

—ကရင်, *n.* a Sgau-Karin.

မြရာ, *n.* a kind of tree (*Grewia floribunda*).

မြသု, *n.* a swivel.

မြတ်ဆာ (from ဆမြတ်ဆဆာ), *n.* thrum, the threads by which the
warp of a new piece to be woven is connected in the loom
(sometimes *pron.* မိတ်ဆာ).

မြိန် (*pron.* မိန် in colloquial), *v.* to relish, be pleased with, enjoy.

—မျှ, *v.* ; see the parts (မျှမြိန် far more common).

—စက်, *v.* same as မြိန် ; used adverbially only.

—ဆိန်, —မြတ် ; see the parts.

—ရှက်, *v.* same as မြိန် ; ရှိအခါ၏ခဏသောလဒ္ဓဝင်သည်၏အဖြစ်ကိုဆင်ခြင်
ထော်မှုထွက်နတ်သုဒ္ဓါ သုတ်ကဲ့သို့။ မြန်မြန်ရှက်ရှက် ဖုန်းပေးသော်မူပြီးမှ။ ဓမ္မာ
မိုင်မှအရကထိုးဆောင်တော်မူပြီးတွင်။ နှုတ်ခမ်းထောင်။ သမိတ်ထောင်။ ဆက်ထောင်
တို့ကိုဆေးထော်မှု၏ ; (၂) စေတနာရှိလျှင် ကောင်းမွန်စွာချက်ကျွေးပါသည်မြိန်
မြိန်ရှက်ရှက်စားထော်ခေါ်ပါ, I have cooked and made a nice
dinner for you because I esteem you, please eat with relish

မြန်မာန်, see မြန်မာန်.

မြ, ၁, *n.* a debt, ကြေး.

—ချ, *v.* to lend or let money, ကြေးချ; obsolescent; (ငွေထိုးချ၊ ငွေထိုးပေး are used in modern parlance).

—ချေး, *v.* to borrow money (obsolescent), ငွေချေး.

—စား, *n.* a debtor, ငွေထိုးလူသူ.

—ဆပ်, *v.* to pay a debt; [ကြေးဆပ် is preferable].

—ဆက်, *v.* to increase by interest; ငွေထိုးဆက်.

—တိုင်, *n.* a security for debt (obsolescent); ကြေးတိုင်၊ ငွေတိုင်၊ ငွေရှင်.

—ထိုးပွား, *n.* the interest of a debt (obsolescent); ငွေထိုးဆက်ငွေ ထိုးပွား.

—ယူ, *v.* to borrow money without repaying it; ထပ်ထပ်ပါးမြပါးထွေး ထည်။—ထပ်ထပ်ပါးမြယူသွားမြ.

—ရင်း, *n.* the principal of a debt; ငွေရင်းတိုးရင်းနှံ့ဆက်ဆံကြပ်က ရှိထည့်ပြီးပြီအောင်ဆပ်ပေးပါမည်.

—ရှင်, ၂, *n.* a creditor.

မြီး, ၂ (from အမြီး), *n.* a tail.

—ငေါက်, *n.* a bird of the wagtail family, the *Budytes viridis*.

—ထံ (pron. မီးထံ), *n.* the hair of the tail.

—ညောင်, *n.* the lower extremity of the backbone.

—ညောင်းရိုး, *n.* same, 1st def.

—ညောက် (from အညောက်), *n.* same.

—ထံ, *n.* the stem of the tail (နားမြီးထံ), the stick attached to a rocket; မီးကျည်မြီးထံ, the bamboo attached to a သုံး for the same purpose; သုံးမီးမြီးထံ.

—ထူး (pron. မီးထူး), *n.* the root of a tail, the rump.

—ဖျင်း (—ဖျင်း), ဖျင်း ကြီး (ဖျင်း ကြီး), *n.* certain appendages of a crupper.

—ထိုင်း, *n.* a crupper, မြီးထိုင်းကြီး။ [မြီးထုတ် applied to elephants].

မြင်, *v.* to be submerged, overwhelmed, swallowed; more than နှိပ်, to be buried, covered up in the ground, to disappear, be lost [to be abstruse, profound, as a writing, book, a phrase, &c.; အနိပ္ပာယ်မြင်သည်]; ကျန်ထပ်စွဲတွင်ထွေကထေးမြင် သည်။ မြန်မာနှင့်တရုတ်နှစ်ထပ်ကြရာ။ တရုတ်ထပ်မြင်သွားသည်။ အဘယ့်ကြောင့်မြင်နေရသနည်းဟုဆိုပါ။

၆, 1, *n.* a basket to keep fish in (ငါးဇွန်), a basket for a hen to brood in ; ကြက်ဥသည့်ဇွန်, a brood of chickens ; ကြက်ဓာတ်ထိုက် ဇွန်ခါသည်, as ကြက်တဇွန်, one brood.

၆, 2, *v.* to be barren, not bearing young ; applied to females (and animals to go farrow as a cow), သည်မိန်းမဇွန်သည် ; *comp.* ခို, to be impotent, incapable of generating ; applied to males ; (ဇွန် means to cease bearing children after the birth of one child, အဇွန်).

၆, 3, *v.* to conceal one's self, hide, keep still, to suppress one's feeling of displeasure ; သည်သူငယ်မမေးလိုသည်မချခေါ်လို ထည်းမထူးဘာဇွန်နေပါလိမ့်မည်, to appear to be cured as a sore, but ready to break out again ; အနာဇွန်သည် [အနာဇွန်ပြီး ထပြန်သည်].

—စေ့စေ့, *adv.* mumblingly in speech ; စကားကို ဇွန်စေ့စေ့မပြောပါနှင့် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြောပါ။

—ထုံထုံ, *adv.* same ; ဇွန်ထုံထုံမထင်ပါနှင့်ထင်ထင်ရှားရှားပြောပါ။

၆, 4, *n.* the raised padded (front) part of a Burmese saddle.

၆, *v.* to chew with the gums, work about in the mouth as a person without teeth (သွားမရှိထုံထုံမျှရသည်), to mumble ; *comp.* ဝါး, to chew ; hence အဇွန် (ဇွန်ချ, *v.* to swallow down food as a person without teeth or when suffering from toothache or neuralgia, ဇွန်ဝါး).

၆, 1, *n.* minute particles of floating dust ; smaller than အမှုန့်, particles of vapour making the atmosphere hazy ; မြူထွာ။

—ခိုး, *n.* same, last def.

—စင်, *v.* to be free from haze, clear as the sky ; မြူစင်သည့်အခါ ချွန်းတောင်မြတ်ထိန်းတန်သူရားကို ထီးထျှင်းမြတ်ထိန်းတန် တောင်ပေါ်ကမြင် နိုင်သည်။

—ဆူ, *v.* to be thick with haze, hazy with vapour (as in the hot weather) ; ရွှေကမြူဆူနေထိုဘာမှမမြင်နိုင်ဘူး။

—ဆိင်း, *v.* to float in the air, as such minute particles ; ရွှေ ကမြူဆိင်းထိုမှိုင်းမှိုင်းမြူမြူသည်။

—ထ, *v.* to rise as such minute particles.

—မှုန့် (—မှန်), *n.* same as မြူ, 1st def. ; မြူမှုန့်မှိုင်းရိရီးထိုထောမြူမှု ထို ထောင်ဆိုသည်။ ထွင်းထိုထေလျဦ။

—မှိုင်း, *v.* to be hazy ; မြူထ (ဒေ) မှိုင်းထိုဘာမှန်းထောင်မှန်းမထိ။

မြူ (ပင်), 2, *n.* a kind of plant eaten with parched and pounded sesamum seed.

မြှိာ (pron. မြါ), —အိုး, *n.* a pot with a long neck and open mouth, used for placing flowers in [ညောင်ချေအိုး, the name which generally obtains].

မြိုး, *v.* to feel pleasurable sensations, to give indication of approaching wind or rain ; လေမြိုး၊ မိုးမြိုး (ပစ္စုပ္ပန်နတ်များမြိုးထူးပျော်ပါးခြင်းကြောင့်၊ မိမိ၏ရွာခြင်းထည်းထပါး), to caper with excitement, as a horse when brought out of the stable after long confinement, or as in galloping (by itself) over a large open space of ground, or before a shower of rain or when a strong fresh breeze springs up ; မြင်းတောင်းထကထွက်စဉ်မြိုးထည်, or မြိုးစားခတ်ထည်, or မြိုးထူးထည်။

—ဝား, ဝားခတ်, —ထူး, —ရွှင်, *v.* same, 1st def. ; ထိုထောအုံနှိုးခင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကြား၌ ဥပစာတို့၏ရင့်ညောင်းလျှော့မှု မြိုးထူးသောကျွေးမွေးမှုနှင့် နိုင်ငံတော်သမိုင်းအရှင်ဖျော်ဖြေရာပေါ်ထိမ့်။

မြေ, *n.* earth, ground (soil), (အပင်ကောင်းလျှင်အမြစ်မြေက) ; မြေဝယ်မကျချစ်သည်, to love passionately. [မြေနင်းခွာမိုက်, *n.* a term employed when enumerating the number of head of cattle in a herd, *e.g.*, မြေနင်းခွာမိုက်နှားထီးမကောင်ရေမည်မျှရှိသထံ].

—ဥ, *n.* a kind of edible tuberous root (said to be more common in Upper, than in Lower, Burma).

—ဩဇာ, *n.* richness of soil, support, food of the earth, what moulders and turns to dust; သည်အရပ်၌မြေဩဇာကောင်း၍သစ်ထီးသစ်ရွက်စားကောင်းသည်။ မြေဩဇာကောင်းသည့်တော, a forest stacking on rich soil ; မြေဩဇာကျွေး, to manure land (polite), နောက်ချေးရ (vulgar).

—ကတုတ် (—ကတုတ်), *n.* a rampart or mound of earth thrown up for defence ; မြေကတုတ်ထုတ်သည်။ မြေကတုတ်တူးသည်။ မြေကတုတ်စင်သည်။ (မြေကတုတ်ထုတ် is also used *figuratively*, see ကတုတ်).

—ကောင်း, *v.* to be fertile.

—ကိုင်, *v.* to be under the influence of a nat of the earth, see *under* ထူးမြိုး။ မြင်းပေါ်က ထူးမြိုး ခြေထောက် မြေကိုင်နေပြီ။ မြေစာကျွေးမှ ပျောက်မည်။ (မြေစာထမ်း၇ဆုပ်ပန်းမြို့ပန်းနီးဝါးဆန်ပန်းပေါက်ပေါက် သူနာဆံပင်အနည်းငယ်။ မြေသည်းထက်သည်း။ ထိုသူဝတ်သည့်အဝတ်ရက်အနည်းငယ်ထည့်ပြီးကာလထိုကျသောနေရာ၌ပင်မိမိခင်း၍ကန် ထေ့ရသည်).

—ကျွတ်, *n.* a mixture of earth, dung, and other substances, used as a plaster.

—ကျွတ်, *v.* to use a mixture of earth, dung, and other substances to plaster threshing-floors, paddy bins, စပါးကျိုး, &c.

—ကြမ်း, *v.* to be rough, barren, to be enchanted, dangerous to be occupied (or traversed) ; ဆတ်ထွင်းတောကြီး၊ မြေကြမ်းသည်ဟု မြောကြသည်။

- မြေကြေး (—ကျံ), *v.* to smear with a composition of clay (dung, &c.) in order to make tight, as a granary ; *n.* earth made smooth by smearing, to serve as a floor.
- ကြိတ်စက်, *n.* a pug-mill (a kind of mill for grinding and mixing clay for brick-making).
- ကြီး, *n.* the earth ; ထိနပ်ကိုမြေကြီးစားသည်, to be worn away as a boot by constant walking.
- ကြော, *n.* an earth-worm.
- ကြောရှည် (*pron.* မြေဂြောရှည်), *v.* to shorten distance (by land) ; *comp.* ချောကြောရှည်ပထဝီထိခွံပြီး။
- ကွက်ထပ်, *n.* a vacant plot of ground.
- ကျွေး, *v.* to make an offering to the guardian nat of the earth at the spot where one has received a fall, *see* မြေကိုင်း (to manure, နှော့ကျွေးချေ).
- ခံကောင်း (*pron.* မြေခံကောင်း), *v.* an astrological term used in determining the best time, situation for building ; မြေခံရွေး။ မြေကြွန်ထွေတာ။ မြေကျင်း။
- ချန်, *n.* a species of blue ant-thrush.
- ခွက်, *n.* an earthen cup.
- ခွန်, *n.* land revenue.
- ခွေး (*pron.* မြေခွေး), *n.* a fox, a kind of cricket.
- ငုံ, *n.* a species of blue ant-thrush.
- ငါး, *n.* an upper superficial layer of soil.
- စာ (*pron.* မြေစာ), *n.* the earth taken out of a hole (or pit) in digging.
- ရန်း (*pron.* မြေရန်း), *Ignis fatuus* (Jack-o'-lantern).
- စေး (*pron.* မြေစေး), *n.* clay ; ထနယ်မြေကြီး။
- စိုင် (*pron.* မြေစိုင်), *n.* a clod.
- ဆီမြေခွန်, *n.* revenue paid on the produce of the ground ; နှစ်သတ်မြေဆီမြေခွန်ကြေးပေးရသည်။ သာသနာဓဇ။
- စာမြက်, *n.* grass in general, one kind of grass, နှော့မြက်, much liked by horses.
- ဗွီ, *v.* to be poor as soil.
- ဗွီဗွီ, *n.* a roller, (also called ထိခွံ).
- တူး, *v.* to dig ; မြေတူးမြို့မြေတူးကုလား, the descendants of natives of India living at Myédu, Shwébo district, Upper Burma.
- ထောင်, *n.* an artificial mound.

မြေထောင်မြှောက်, *v.* to raise such a mound ; ထပ်ပင်သံနိစ္စမ်းအောင်
မြေထောင်မြှောက်။

—ထိုက် (*pron.* မြေခိုက်), *n.* a cellar, vault.

—ထိုင်း (*pron.* မြေခိုင်း), *n.* a certain country officer who received
commission on the sales and purchases of land in villages.
An Upper Burma term.

—ထိုင်း, *n.* a measurer and distributor of land.

—ထိုင်းဝာရေး, *n.* a revenue writer or surveyor.

—ထိုင်းဗိုလ်, *n.* a supervisor, P.W.D.

—နိဉ်, *n.* low-lying land, lowland.

—နီ, *n.* red ochre.

—နုအျန်း, *n.* alluvial soil, as an island recently formed.

—နုကျန်းပေါ် (*pron.* မြေနုကျန်းပေါ်), *n.* same.

—နှံ, *v.* to bury as treasure ; အရှင်များကိုမြေ (နှံ) နှံထားသည်။

—ဝန်းထောက်, *n.* fragrant koempfera.

—ဝံခရင်းပင် (—ဝံခါးရင်းပင်), *n.* a species of wild tomato.

—ဝံစာအုပ်, *n.* a field book.

—ဝဲး (*pron.* မြေဝဲ), *n.* Manilla-root, earth-bean, ground-nut.

—ဝဲထွေး, *n.* a kind of medicinal plant.

—ဗျား (*pron.* မြေဗျား), *n.* ground bee.

—မြင်, *n.* the surface of the earth.

—မြစ်, *n.* fallow land.

—ဖထောင်း (—ထထောင်း), *n.* wax made by the ground bee.

—ဖုတ်ဘီလူး (*pron.* မြေဖုတ်ဗလူး), *n.* a kind of evil spirit.

—ဖြူ (*pron.* မြေဖြူ), *n.* chalk ; ထုတ်ရန်ဖြေဖြူ, *n.* whitewash.

—မြို့, *n.* a fortification of earth ; ခံမြို့။ စစ်ကိုင်းမင်းထွ။

—ရာ, *n.* a field ; မိုင်းမြေထယ်ထာကိုင်းကျွန်း ကောင်းမွန်စွာရှိကြပါစ။

—ရိုင်း, *n.* wild land that has never been cultivated.

—ရိုး, *n.* a ridge of earth ; ကန်ရိုးကန်ပေါင်သယ်သလို။

—ရှင်, *n.* imperfect rights in land, *see* Manukye Dammathat,
Vol. VIII, paragraph 1.

—လူး, *v.* to roll on the ground as an animal.

—လူးငှက်, *n.* a thrush (the *Turdus rufulus*).

—လွှဲ, *v.* to destroy utterly, to desolate as a revolted pro-
vince with fire and sword ; စစ်ရှုံးလိုတပြည်လုံးမြေလွှဲခံရသည်။

—လျှော, *n.* sloping ground, a slope.

မြေဝပ်, *n.* a kind of bird (the night jar, *M.*).

—သင်းသဲ (*pron.* မြေသင်းသဲ), *n.* a preparation of ကြိတ်မြေ။

—သင်္ဂြိုဟ်, *v.* to perform funeral rites by *burying* in contradistinction to performing such rites by *burning*, မီးသင်္ဂြိုဟ်။

—သရွတ်, *n.* mortar made of mud ; *comp.* အဝိထေ။

—ယာ, *n.* light, friable soil.

မြေဖြူ (ပင်), *n.* the purslain plant.

မြေ, *v.* to be decayed, crumbling, rotten, as wood or cloth ; seldom used singly in colloquial ; ဆွေး (အဆည်းသား ယင်းမြေနေ အောင်ချက်မှစားကောင်းသည်)။

မြေး (*pron.* မြည်း), *n.* a grand-child.

မြီ, 1, *see* မြည်း (*pron.* မဲ), *n.* an ass.

မြီ, 2, *v.* to continue the same, remain unchanged, be stable, firm, permanent, eternal.

—မိမိ, *v.* ; *see* the parts.

—မွဲ, —မြီ, *v.* same as မြီ, မိတ်မြီမြင်း, constancy, steadfastness of character ; ခင်ဘူးသည်မြီတွင် ထတ်အနေအထိုင်မြီသည်။ (2) သူတို့ ထင်မထားနှင်ထောက် များစွာမြီမည်လက္ခဏာမရှိ။ (3) အိုးဆံကျောက်ကြိုး များအတွန်မြီခိုင်သည်။ (4) အကြံအစည်စွဲမိလျက် အင်စောန်မြီစွဲသည့်သူ။

မြောက်, 1, *n.* the north ; Buddhists regard the north as the most excellent quarter of the heavens, because, when Gaudama died, he did so with his head towards the north ; “ Ananda “ (အာနန္ဒာ), I am weary, I wish to lie down ; quickly place a “ couch between two sal trees with the head towards the “ north.”—*M.B.* The Burmese version given in the သမ္မေ ဓမ္မုဒ္ဒိပတိဘျင်း is almost identically the same : “ ချစ်သားအာနန္ဒာ။ ငါတို့ကံတွန်း၏။ ထင်သည်အင်ကြင်းပင်စုံတို့၏အကြား၌။ မြောက်သို့ ဥဇ္ဈေသင်းရှိသောဧဝာဝေသင်းကိုခင်းထောဟုမိန့်ထော်မူ၏။ ”

—ညိုကျောက်, *n.* bog iron ore.

မြောက်, 2, *v.* to be raised, lifted up, placed on high, elevated, to be raised above (a difficulty), to gain, accomplish ; မြှောက်။

မြောက်, 3, *ordinal, numeral auxiliary* ; ordinals are also made by affixing မြောက်, to raise, to cardinal numerals, modified as above, as နှင်ထောက် မြောက်သောသား, the second son ; နှင်ရက် မြောက်သောနေ့, the second day.—*Grammar*, sec. 101.

မြောက်မျည်း (မျောက်မျည်), *n.* death (poetical).

မြောင်, *n.* a long, narrow, winding valley.

—ကြား, *n.* same ; မရှောင်သာသည့်တန်းမြောင်ကြား။ ထည်းနှံသင်ထွေ ထလိုက်။ မြောင်ကြိုမြောင်ကြား။

မြောင်းရိုး, *n.* a ravine, gully.

မြောင်း, ၁, *n.* an artificial watercourse, a ditch, channel, trench ; တူးမြောင်း, a canal.

—ပေါင်းရိုး, —ရိုး, *n.* the mound raised in digging a trench ; ကန်ပေါင်းရိုး။ထယ်ရိုး။

မြောင်း, ၂, *v.* to be narrow ; seldom used but as an appendage to တည်း။

မြိတ်ခဲ, *adv.* (immediately, instantly ; applied to consumption by fire ; ဒိဏ်တိုမီးထောင်သည်မှာမြိတ်ခဲဘဲရှိသည်).

မြိတ်မြိတ်, *adv.* quickly, rapidly (rare in colloquial).

မြိုင်, *v.* to be full, crowded ; *comp.* ဝေဆာ, to be picturesque, pleasant to the eye ; used most frequently in describing sweet sounds, scenic effects ; ထယ်အသံမြိုင်သည့်ဆိုင်း။ အပြောက် ဖွင့်ကာနှင့်မြိုင်သံထွက်မြိုင်။ မြေရည်ရောသည်။ထောင်ထောင်ထွက်မြိုင်နှင့် (ဝေသန္တရာမျိုး), *n.* a pleasant grove, wood, wilderness ; ရေရှိမြိုင်ခေါ်သည်။ စုံ။ ဝန်း, ရေထိုင်, ရပ်။

—စိန်, *n.* crystallized quartz.

—မြိုင်ရှိ, *v.* same as မြိုင်, but in a less degree.

—သံ, *n.* an echo from overhanging trees or an arched roof ; လှိုင်သံ။

—ထိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence ; applied to buffaloes, bullocks, cats ; မိတ်ထိုက်မြိုင်ရို applied to elephants, tigers, &c.

မြို့, ၁, *n.* a fortified place, a city, chief town, the seat of a court, a country town, the capital of a district. Upper Burmans as a rule designate Mandalay as *the city par excellence* ; though those living near Rangoon do the same as regards the latter town, in nine cases out of ten, perhaps, မြို့, without any qualifying prefix, used to mean Mandalay. [*N.B.*—A မြို့ proper should possess a bazaar (ဈေး), a moat (တူး), and a fortress wall (မြို့ရိုး).]

—အုပ်, *n.* the chief of a city, higher than a မြို့သူကြီး ; in Lower Burma a myoðk is an official of the lowest grade in the Judicial service possessing magisterial powers.

—ထိုင်, *n.* a subordinate ruler, or governor of a small town, subject to the jurisdiction of a မြို့ဝန်။

—ကျေးထက်, *n.* suburb.

—ကြား, *n.* the space between two cities.

—ထွပ်, *n.* the governor of a city (obsolete).

မြို့ ချပ်, *n.* ; *see* မြို့အုပ်.

—ဝထေး, *v.* ; *see* ဝထေး။

—ဝာဇေ, *n.* a bailiff, the head writer of the judicial officer of a township.

—ဝား (*pron.* မြို့ဝား), *n.* a person who formerly received the revenue of a city by a grant from the king, *e.g.*, ကျောက်ရဲမြို့ဝား။

—ထင်ပြေပုံး (*pron.* မြို့ထင်ပြေပုံး), *n.* the environs of a city.

—ထည်, —ထောင်, *v.* to build a (new) city.

—ထွင်း, *n.* the space within a city.

—ပြ, *n.* a fortification.

—ပြရွာပြည်, *n.* the whole country ; နိုင်ငံလုံး။

—ခ, *n.* a metropolis (the chief town in a district or township ; မြို့မသူကြီး, the thugyi of the circle which comprises its limits, the chief town of a district or township).

—မှုဆောင်, *n.* the representative of a city, appointed by the governor and residing at the seat of a government of a province.

—ရိုး, *n.* the wall of a fortress ; *comp.* ထပ်။

—ရိုးမြို့တာ (*pron.* မြို့ရိုးမြို့ခါ), *n.* same.

—ဝန်, *n.* the governor of a city, viceroy [a town or city Magistrate].

—၅န်းခွဲပုံ (၅န်းခွဲပုံ) (*pron.* မြို့၅န်းခွဲပုံ), *n.* a tax levied on the whole city and province, without exception of the classes ordinarily exempt ; မြို့၅န်းခွဲပုံထင်, —ယူ။

—သား, *n.* a male resident of a city, being a native of such city ; ရန်ကုန်မြို့သား။

—သူ, *n.* a female resident of a city, being a native of such city ; ရန်ကုန်မြို့သူ။

—သူကြီး, *n.* a Myo-thugyi, inferior in rank to a Myoók.

မြို့, 2, *v.* to be pleased with ; used in combination with နှစ်, *which see.*

မြီးမြီးမြက်မြက်, *adv.* sharply, pungently, deliciously (ထမင်းစားခဲသည်မှာ မြီးမြီးမြက်မြက်ရှိသည်။ မြီးမြီးမြက်မြက်ကလေးများ ထယ်ဝေးချပ်သည် ; this last phrase is often used by sick persons).

ခွ, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, ကြေထွယ် ; *comp.* ရွ, *hence* အမှု။ ဦးမောင်ကလေးသားသစ်ထိုင်းနှင့်ရိုက်မိထိုက်ထိုက်ထုံးမှုမှုကြေနေသည်။ သေးမှုန့်ကျိမှုန့်ကြေအောင်ထောင်းပါ။ ထင်းရှူးသားမှုထွန်းထို့အိမ်ဆောက်နိုင်ပါ။ ကျွန်တော်မြင်းအာမွေရှိတက်တင်းမခံပါ။

မွတ်, *v.* to be hungry or thirsty; scarcely, if ever, used singly; usually preceded by ငတ် or ဆာ; တနေ့ခွတ်။တထွတ်။

—ထိပ်, *v.* same (most common); ဆာငတ်, ဆာမွတ်, (မွတ်ထိပ်ဆာထောင်ခြင်း), less than ငတ်မွတ်ထိပ်။ သည်ကနေ့ ထမင်းမွတ်ထိပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေမွတ်ထိပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

မွန်, 1, *see* ထထိုင်။

မွန်, 2, a *term of compellation* formerly much used by women, but now confined to the inhabitants of rural districts in Upper Burma, *e.g.*, Alôn, Shwébo, and one or two others. Not so elegant as ရှင် or ထော် (*pron.* 'mwun').

မွန်, 3, *v.* to be good, excellent, ကောင်း, ဖြတ်; scarcely used alone, hence ကောင်းမွန်, ကြေမွန်, မွန်မြတ်သောခဲတွတ်တော့၏။ မွန်မြတ်သောပုဆိုးကောင်း။ အဝတ်ကောင်း။ မွန်မြတ်သောအိပ်ရာနေရာ။ မွန်မြတ်သောနေရာရှိရောက်ပါစေသတည်းဆုတောင်းမေတ္တာရှိလျက်ရှိပါသည်။

—ရည်, *v.* same, to be elegant; applicable to persons; ထယ်မွန်ရည်သည့်လူ။ ထယ်မွန်ရည်သည့်မိန်းမကလေး။ ထယ်သထောမွန်ရည်သည်။ ထယ်မွန်မွန်ရည်ရည်ရှိပေသည်။ [*Note.*—မွန်ရည် implies behaviour characterized by courteousness and refined affability; to be *debonair*.]

မွန်း, *v.* to be overwhelmed, suffocated (with water), to faint away, be speechless and breathless; သည်သူရေနစ်လို မွန်းနေသည်။ ကံကောင်းလို့မသေး။ ရေမွန်းအောင်ချိုး။ ရေမွန်းမွန်းချိုး။

—ထည့် (*pron.* မွန်းထွဲ) [*n.* noon; a half day, from morning to 12 o'clock, as မွန်းထည့်]; when used as a *noun* pronounced မွန်ထွဲ။ တမွန်းထည့်ခရီး။ မွန်းတည့်ထောက် ရောက်မည်။ မွန်းတည့်နားနား, *v.* to take a noon-day rest, as reapers or cultivators when sowing or reaping; မွန်းထည့်နားအချိန်ရောက်ခဲ့ပြီးနားကြမို့။

—ထိမ်း (*pron.* မွန်းမိမ်း), —ထိမ်း, —ထွဲ, *v.* to be after noon.

—ထပ် (—ထတ်), *n.* at the time between 9 o'clock and noon, နေမွန်းထပ်အချိန်. (The time from dawn till 9 a.m. is termed နံနက်.)

မွန်းရှင်, *n.* sir; addressed respectfully to one whose name is not known; *comp.* မောင်ထပ်. (The term မွန်းရှင်, if not absolutely obsolete, is rapidly becoming so.)

မွမ်း, *v.* to plaster, overlay, to be overlaid, decorated.

—ခေါင်း, —ခွန်, *see* ရထပ်။

—မံ, *v.* same as မွမ်း။ မွမ်းမံပျင်ထင်။ ဟောင်ခွမ်းသောအိမ်ကိုအသံပွမ်းမံထောက်သည်။ ပြုပြုကံသောသူရားအသံပွမ်းမံပျင်သည်။

မွေ (ထော်), *n.*; *see* ။ ဝတ်တော်။ မွေရှင်ထော်။ မွေထော်ခါတ်တော်တို့၏ ရဝေးရာထည့်ရာဖြစ်သောရွာထိရံဝေတော်ကြီး။

မွေ့ 1, *v.* to sleep, enjoy sleep, ဆိပ်ပျော် [အရက်ကိုသောက်ပြီးခါး]မွေ့နေသည်။ ဆိပ်းရှုပြီးခါး]မွေ့နေသည်။ Both these are slang expressions affected by young men; ကာသသား။ မွေ့ is seldom used singly in colloquial.]

—ရာ (sometimes incorrectly *pron.* မွေ့ရာ), *n.* a mattress.

—ရာထောက်, *n.* a mattress stuffed in partitions. (In modern colloquial usually called ထောက်မွေ့ရာ).

မွေ့ 2, *v.* to enjoy, be pleased, take delight in, ဖျော်; seldom used singly.

—မြူး, *v.* same (obsolescent).

—လျော်, *v.* same; most common. In asking a pôngyi or an official of some standing whether he is happy in his place of residence, it is more polite to inquire of such personage သည်အရပ်မှာမှာ ကိုယ်ထော်အရှင် မွေ့လျော်ထော်မူပါ၏လား than ဖျော်ထော်မူပါ၏လား။

မွေ့ 3, *see* သိပ်မွေ့; not used singly.

—မွေ့, *adv.* gently, moderately; seldom, if ever, occurring in colloquial; လိပ်သိပ်မွေ့မွေ့။

—သိပ်, *see* သိပ်မွေ့။

မွေး 1, *see* အမွေး, *n.* the hair of the body.

—ဆိုးထောင်ညှပ် (*pron.* မွေးမိုးတောင်ညှပ်), *n.* the dingy, filthy appearance which sometimes distinguishes one who has been long ill (ခင်ဘူးအသားအရေ မွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့်တယ်လို ခဏသေးသူ) or reduced to poverty (ထင်းရဲလိုက်သည်မှာမွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့်တူချင်းတူနိုင်ပါ), မွေးဆိုးတောင်ဖြန့် applied to sick persons; also applied to animals, *e.g.*, သည်မြင်းမွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့် အပူမကင်းသေးပါ။

—ညှင်းထ, *v.* to experience horripilation (produced by cold or fear); used in combination with ကြက်သီးထ (to have goose-skin), *which see*; ကြက်သီးမွေးညှင်းထမနီးသောကြောက်စက်ဖွယ်, ကြောက်ဖွန်းလို ကြက်သီး မွေးညှင်းထနေရသူ။ ကြက်သီးမွေးညှင်းထအောင်ချမ်းသည်။

—ညှပ်, *n.* tweezers (for extracting the hairs of the face).

—ထွင်း (*pron.* မွေးဒွင်း), *n.* the depressions in the skin in which the hairs of the body grow (a pore of the skin); မွေးထွင်းကြီးသောသူညှာဏ်ထိုင်းသည်။ မွေးထိုးကြီးဆည့်နွား ထမြားနွားထိုးကြွပ်ထူးထမ်းဆိုးထေးတတ်သည်။

—ရှင်ထော်, *see* ဥဏ္ဏထုံ။

—သီးမွေးထိုးထ, *see* ကြက်သီးထ။

မွေး, ၂, *v.* to bear, bring forth ; ပွားမွေးသင်္ချေကံသားတည်ပါရဲ့။ မွေးတမျှ
ကကျွမ်းသားတည်လူ (or မီးချင်းတည်းတာတည်လူ)။

—သဖခင် (—သထခင်), *n.* a father, a term of compellation ; မွေး
သဖခင်လေးဇူးရှင်။

—သမိခင်, *n.* a mother, a term of compellation ; မွေးသမိခင်လေး
ဇူးရှင်။

မွေး, ၃, *v.* to feed, nourish, cherish, bring up, လျှော့ ; (to feed,
as with fuel, မီးမွေး)။

—ဝား, *v.* same ; commonly applied to adopted children ; ချီး
ရင်းလှေကံပါ။ မွေးဝားသတ္တိမျိုးဖြစ်ပါသည်။

—စားထား, *v.* same ; ကွန်ထော်မွေးစားသတ္တိထားပါ။

—စားသား, *n.* an adopted son (not colloquial)။

—တုံမွေးထွဋ်, *v.* to support in return for having been support-
ed (in a previous state) ; မွေးတုံမွေးထွဋ်ရှိသောမွေးရသည်။ စုံစုံမတ်
မတ်မရှိပါဘူး။

—မြှို, *v.* to tend carefully, tenderly, affectionately ; ကောင်းမြတ်
ချိုမြိန်သော နို့ရည်နှင့်ပြည့်စုံလျက်။ ညီသက်သာယာစွာမွေးမြူထိန်းချုပ်သောအ
မျိုးမျိုးနှင့်ရောထွေးကျပ်တည်း။ ရွေးချယ်ကောက်ယူခြင်းထား၏။

ခွဲ, *v.* to be gray, to be of a dull, faded colour, to be dull,
faded, အရောင်မထွက် ; to be spent, exhausted, ထေ, ပြုန်း ; to be
poor, ဆင်းရဲ။ သူခွဲ ; ယူခွဲ အပြစ်နှင့်ပျောက်, to petition *in formd
pauperis* ; ယူခွဲအပြစ်နှင့်ပျောက်, to sue *in formd pauperis* ; ခွဲစာ
ခွဲ ; more than to be dim, as the eye, ပြာမှုန် ; *comp.* ထိ, ပုဆိုး
အရောင်ခွဲသည်။ နေပူပိုက်အရောင်ခွဲသည်။ ထက်ခွဲသည်။ ပုဆိုးနှင့်မျှတမင်း
ထည့်မစားနိုင်ဘူး။ ခွဲထိုက်သတ္တိထူထေနေရေခွဲမယ်။ ဆိုလိုမျှ ကပ်ခွဲသည်။

မြှိုက်, *v.* to utter, speak, ပြောဆို။ Der. အမြှိုက်။ ခင်ဘျားအကြောင်းမ
ကောင်းသည့်မြှိုက်ရုံမျှမမြှိုက်မိပါဘူး, I have never even uttered an
evil word about your affairs, sir.

မြေ, *n.* a serpent, snake.

—ထောင်း (pron. မြေဝေါင်း), *n.* a harmless snake.

—ငန်း, *n.* one kind of serpent.

—မိမ်း (pron. မြေမိမ်း), *n.* the common green serpent ; မြေမိမ်းပြီး
ခြောက် (သာပါပြောက်) မြေမိမ်းပြီးနိုး။

—မိမ်းပြီးရှည်, *n.* the ribbon snake.

—ဆင်ပျက်, *n.* the blind worm.

—ဆရာ, *n.* one who treats for snake-bites [not a snake-
charmer]။

—ဆိပ် (pron. မြေဆိပ်), *n.* the poison of a snake ; မြေဆိပ်လျှော့မြေဆိပ်
ထက်။

—ဆေး (pron. မြေဆေး), *n.* medicine or antidote for snake-bite ;
see အဖြေ။

- မြေဆိုး (*pron.* မြေဆိုး), *n.* a poisonous serpent ; မြေဆိုးကိုက်ခဲ, a term of abuse used in Upper Burma by women to one another, မြေထောက်ကိုက်ခဲ။
- ပတီ (*pron.* မြေပတီ), *n.* a kind of (water) serpent.
- ပန်းနာ, *n.* a kind of asthmatic affection ; ကြောင်ပန်းနာ။
- ပါ (*pron.* မြေပါ), *n.* a species of ichneumon or mungoose.
- ဗွေး, *n.* a viper, *Viper Russelli*. Up-country Burmans often pronounce these two words as one ; မဗွေး၊ မြွေဗွေးခါးပိုက်ပိုက်။ မြွေဗွေးမီးထိ, “the viper bitten by a snake,” figuratively applied to a person who has over-reached himself. *Anglice*, “The biter bitten.”
- မန်းဝါထာ, *n.* verses repeated as a charm against snake-bite.
- ရိုး, *n.* the thick central part of the blade of a spear (a similar ornament in wood work). [*N.B.*—Sometimes the (human) spinal column is termed မြွေရိုး, *e.g.*, ထယ်ပိန်သည့်လူ။ မြွေရိုးပေါ်နေသည်။ သည်မြွေရိုးပေါ်။ ထယ်ကန်စင်းမြွေရိုးပေါ်]။
- ရိုးပေါ်, *v.* to make such an ornament.
- ထက်ပတ်, *n.* one kind of serpent (the whipsnake).
- ဝမ်းပိုက်ရာ (*pron.* မြွေဝမ်းပိုက်ရာ), *n.* the trail of a serpent.
- သမား, *n.* one that catches and trains serpents ; အလမ္ဘာထ်။
- သားမျှားအထ, *n.* the fire-serpent.
- ထောက်, *n.* the cobra (often *pron.* မဟောက် by up-country Burmans).
- ၅, 1, *n.* *affix*, ablative, from, out of, ထ, besides ; ရန်ကုန်မြို့မှထွက်သည့်နေ့။ အိမ်ရှေ့မင်း စည်းပိန်မှနှုတ်၍ ခြေချင်း အခွာအဝှမ်းနှင့် အဝေးအရှေ့ကတို့ချုပ်စွာအိမ်ဆိုးထရမ္မာထားထုမင်းပိန်ထုတ်ပြန်လိုက်၏။
- ၅, 2, *verb.* *affix*, continuative ; see Grammar, sec. 109 ; ထပ်ပြီးမှထွားသည်။ သူနှင့်တွေ့ပြီး သည့်နောက်မှစည်းစားမိသည်။ ယခုညဉ့် အမျှန်မထော်မှရောက်လာသည်။ ပြောခါမှ။ မေးခါမှ။ မြင်ခါမှ။ ရောက်ခါမှ။
- ၅, 3, a corruption of ၅, 2, *which see* ; သည်ထုမြန်မာမင်းနှင့်မှထော်သည်။ ထမင်းစားထောက်ရန်မှမရှိ။ မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မှထုရန်မရှိပါ။ သူနှုတ်ပွတ်ထံမှမကြားစဖူး။ မင်သျှားသည်ထိုအထိရှိမှန်းထိမှမထိ။ သည်ထိုမှန်းမှမထိ။
- ၅, 4, *adv.* only ; used after a locative affix expressed or understood, as နောင်ကာလမှာမှ, at some time, future time only ; မင်သျှားပြောပါမှထိရသည်။ မျက်နှာချအောင်လောကဝတ်နှင့်ထွေကတည်းခြင်းမထုတ်ပါ။ ရှေးနှိုင်းထွက်ထော်မှုတူးကြောင်းထို အထွယ်ထောထော်မှုမှထည့်သားထော်အပေါင်းထိမှထိရပါမည်။
- ၅၀, *n.* a gad-fly ; ၅၀ခြင်အမွန်ထုပြောသောအရပ်ဒေသ။

မှင်, ၁, *n.* a preparation of lamp-black (မင်) (ဆီကြိမ်းရေနံကြမ်း).
(ink, မှင်ရည်).

—ဆိုး, *n.* an inkstand ; မှင်ဆိုးမှင်ခွက်ရေးစရာသို့။

—ကြောင်ဆရာ, *n.* a tattooer (more elegant than ထိုးကွင်းဆရာ).

—ကြောင်းထိုး, *v.* to tattoo figures of cats (in black).

—ခဲ (*pron.* မှင်ခဲ), *n.* ink in a dry state, India ink.

—စက်, *n.* a drop of ink, a blot ; မှင်စက်ကျ, to fall as a drop of ink, to be blotted.

—စေ့ထိုး, *v.* to tattoo in fine specks.

—တံ, *n.* a pen, ကလောင်တံ။

—ထိုး, *n.* a printer's devil.

—ထောင့် (*pron.* မှင်ခေါင့်), *n.* Indian ink, ထရပ်မှင်။

—ထင်, *v.* to be distinct (as tattooing).

—နှိပ်စက္က, *n.* blotting-paper.

—ပေါက်, *v.* to have a sore caused by the use of bad ink in tattooing.

—ပေန်နည်း, *n.* a recipe for preparing ink.

—ရည်, *n.* ink.

—သတ်, *v.* to prepare ink with lamp-black, gall, &c.

—သွား, *n.* a nib ; မှင်သွားထိုးမှင်သွားထက်မှင်တံ၏အသွား။

မှင်, ၂ (not used singly.—S.).

—စာ (*pron.* မှင်စာ), —ထက်, *n.* a species of spirit (said to be a cat or dog).

—စာသင့်, *v.* to walk in sleep ; အိပ်ရာကထောင်ထသည်။

—ထက်မိ, *v.* to be possessed ; especially applied to fruit that will not ripen (particularly plantains), မှင်ထက်မိသည်, and to somnambulism ; မှင်ထက်မိလျက်လွင့်လည်နေသည်။

မှည့်, ၁ (မှ) (*pron.* မှ), *n.* a mole, dark spot on the body ; ကျွန်တော်မှည့်ထချက်မျှမစွန်းဘူးပါဘူးခြောက်ပြန်ကင်းပါ၏။

—ရှင်, *n.* one that increases (and sometimes disappears).

—သေ, *n.* a permanent mole.

မှည့်, ၂ (from မည်, to be named), *v.* to name, give a name ; ခေါ်ခေါ်သမုတ်ထိုသို့ထားအားအမည်မှည့်ဆံ့သောနေ့မှ။ မိဖုရားသည်ထပါးသောအမည်ကိုမှည့်မှည့်ထိုးထောင်မင်းကြီး၏အမည်ပင်လျှင်။ မယောဇနက္ခသဘို့ထားတူသောအမည်ကိုမှည့်သေ၏။

မှည့်, ၃ (*pron.* မှ), *v.* to be ripe (to be ripe as a boil, ပြည်မှည့်သည်) ; သရက်မှည့်ပြီလား။ သည်ထုရားမှာချထားသည့်အမှည့်နေရေသုဉ်း။

မှည့်ပြေ (—မျှေ), *v.* [to be over-ripe]; မှည့်ပြေသီးမှည့်ပြေနေသည်။
မှည့်ပြေသီးမှည့်ပြေပြေစားချင်သည်, *see* the parts.

မှတ်, ၁, *n.* a touchstone to try metals by rubbing; မှတ်ကျောက်။ ရွှေ
ကောင်းမကောင်းသည်ကိုမှတ်ကျောက်နှင့်သွေးကြည့်ရသည်။

—ခံ, *v.* to burnish (iron or precious stones); မှတ်ခံသည်။ မှတ်စား
သည်။ ကျောက်ကောင်းလျှင်မှတ်ခံသည်။ မကောင်းမှတ်စားသည်။

—ချ, *v.* to rub (gold or silver, or a precious stone, on a
touchstone); ခင်ဆွေးကျောက်ကောင်းသည် မကောင်းသည်မှတ်ချကြည့်
လျှင်ဆီရေဝ။

—ထင်, *v.* same as မှတ်ခံ and မှတ်ချ။

မှတ်, ၂, *v.* to make a mark, to mark, note down; မှတ်ထား, to
observe; မှတ်သား, to think, be of opinion; ထင်. Der. ဆမှတ်
ထက်မှတ် (to consider, to regard); ကျွန်ုပ်ကိုမောင်အရင်းကဲ့သို့မှတ်
ပါ, regard me as your own brother (in addressing a wo-
man); ငါ့ကိုထည့်နှယ်လှမှတ်သလဲ။ နှယ်နှယ်လှမှတ်သထား။

—ကျုံး, *v.* to lay up in mind (used in composition); ဆီလွယ်မှတ်
ကျုံးအကျဉ်းချုံး၍နိဂုံးအပ်သည်။

—ချတ်, *n.* a written official notice or legal precept (a memo-
randum, a minute).

—ရ, —စာ, *n.* a journal of events, a chronicle.

—တင်း, *n.*; *see* မှတ်ပုံမှတ်တင်းမှတ်ချက်။ မှတ်တင်းမှတ်စာ။

—တိုင်, *n.* a post set up for a mark; မှတ်တိုင်မိုက်။ မှတ်တိုင်ထား။ (a
mile-post).

—ထား, *v.* to observe; မျက်စိမျက်နှာမှတ်ထားပါ။ သည်တင်းကိုနောက်မစေ့
ရအောင်မှတ်ထားပါ။

—ပုံ, *n.* a record, register.

—ပုံထင်, *v.* to enter among official records (to file, မိုင်တွဲ); အရရ
အရပ်ရပ်စာရင်းများကိုမှတ်ပုံထင်ထားရမည်။

—မိ, *v.* to remember, retain in memory; ရဟန်းအသွင်ဖြင့်။ ထာဝရ
ဆင်းသွားထောင်မှုလော သခင်ကိုငါ့တို့သည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟုမှတ်မှားသိ၏။
ခင်ဆွေးမျက်နှာမှတ်မိရှိကလေးရှိသည်။

—သား, *v.* to make a mark, to mark, note down [to take
down in writing, to make a mental note of, to bear in
mind; ပရိတ်ပြုနှင့်ထကွ မှတ်သား၍ထားသည်။ သည်စကားကိုသေသေချာ
ချာမှတ်သားထိုထားပါ]။

မှန်, ၁, *n.* the wood-apple [also called မှန်နီ to distinguish it from
the following.]

—မြူ (*pron.* မှန်မြူ), *n.* the *Randia uliginosa*.

မှန်, 2, *n.* window-glass, a looking-glass, mirror. Der. မျက်မှန်းအကျဉ်းထန်မှန်ကြိုက်။ အဆင်းထန်စကားထန်ထွက်သည်။

—အိမ်, *n.* a lantern, မီးအိမ်။

—ကမြင်း, *n.* a magical glass which shows a person divested of clothes.

—ကု, *v.* to be reflected as a person's image in a looking-glass or in the water, သစ်ပင်ရေထဲမှာမှန်ကုသည်။

—ကြည့်, *v.* to look into a mirror.

—စာ (*pron.* မှန်စာ), *n.* a writing written with inverted letters or which has to be deciphered with a looking-glass.

—စာ, *n.* ornamental work in window-panes, &c.

—စီ, *v.* to overlay with glass; ပြတင်းမြို့မှန်စီချွန်နှင့်အိမ်ဆောက်သည်။ မှန်စီအိမ်။ မှန်စီရတင်း။ မှန်စီခေါင်း။ မှန်စီပြတင်း။ မှန်စီရုပ်။ Burmans when angry with one another sometimes exclaim ငါသူများလိုဆေးရေးခေါင်းထုတ်တူး။ မှန်စီခေါင်းကထဲ။

—ထင်ခုံ (*pron.* မှန်တင်ခုံ), *n.* a stand for a looking-glass.

—နန်းထောင်, *n.* the "Crystal Palace," a large apartment within the palace at Mandalay, "so called from decorations of its walls, being resplendent with bits of looking-glass and zinc;" မှန်နန်းအမျှတောင်, the maids of honour who occupied this apartment; မှန်နန်းထောင် [sometimes allusively termed မှန်းနန်းထောင်].

—ပုံထင်, —ပုံထုတ်, —ပုံရိုက်, *v.* to dress one's self by a glass; ခေါင်းပေါင်းမှန်ပုံထင်ပေါင်းသည်။ သည်မိန်းမတနေ့လုံးမှန်ပုံထုတ်နေသည်။

—ပြတင်း (*pron.* မှန်ပခင်း), *n.* a glass window; မှန်ပြတင်းပေါက်။

—ပြောင်း (*pron.* မှန်ပြောင်း), *n.* a telescope; ကပ္ပိတ်များမှန်ပြောင်းနှင့်ကြည့်လေ့ရှိသည်။

—မြတ်စီနီ (*pron.* မှန်မြတ်စီနီ), *n.* a glazier's diamond.

—ရောင်သကြား, *n.* crystallized sugar.

—အီလူး (*pron.* မှန်အလူး), *n.* a magnifying or multiplying glass [a microscope].

မှန်, 3, *v.* to hit (a mark), ထိ; to be right, to be certain, true, ထုတ်; [the sight of a musket or rifle, သေနတ်မှန်]; ဝင်းကြီးမဟာဗန္ဓုတ ဝိုးဆန်မှန်ထိုခေါင်းမြို့မြို့ကြက်ထိုက်လှန်းရပ်မှာဆုံးရှာသည်။

—ကန်, *v.* to be right; မှန်မှန်ကန်ကန်ပြောပါ။ လျည့်စားပြောလိုတာအကျိုးရှိပါသည်။

မှန်ကင်း (*pron.* မှန်ဂင်း), *n.* a certain appendage to a ဒုရင်, see ဒုရင်, 1.

မှန်ကု, ၁ (*pron.* မှန်ဂ), *n.* a rhomb, or rhomb or any other figure impressed on the forehead ; မှန်ကုထပ်, *v.* to impress a mark on the forehead.

—ကွတ်, *n.* a rhomb.

မန်ကု, ၂ (*pron.* မဂ), *n.* a kind of large creeper (the oleaster plum).

မှန်ထပ်, *n.* a plumb, carpenter's plummet ; ထိုင်မတ်သည်မမတ်သည်ကို မှန်ထပ်ချစမ်းပါ။ ချိန်ထပ်။

မှန်သင်း, *n.* sassafras.

မှန်း, ၁, *v.* to aim, intend ; *comp.* ခုည့်ရူး, to have the mind set on an object ; စိတ်တန်း, စွဲတင်း, သည်ကနေ့ခရီးသွားလျှင် တယ်ရွာရောက်လိမ့်မည်စိတ်မှန်းသထံ။ အထုပ်ကိုထထန့်ပြီးလိမ့်မည်။ မှန်းထားသည့်အတိုင်းဘဲ ဖြီးသည်။ အမှန်းအားဖြင့်လူထယ်လောက်ရှိသည်ထင်သထံ။

—ထင်မ (pron. မှန်းဇင်မ), *n.* the decoy tame (female) elephant which is followed by a wild one.

—ထိမ်း, *see* ထိမ်းမှန်း။

—မိ, *v.* to have an indistinct recollection of, come to probable recollection or knowledge of (to make an estimate of, to calculate) ; ခင်သွားကိုမြင်မြင်ချင်းမထိပါ။ နောက်မှ ထဖြည်းဖြည်းမှန်းမိသည်။ ထရရောင်းသည့်ကုန်အမြတ်ပေါ်လိမ့်မည်မှန်းမိပါသလား။

—ရွတ်, *v.* same as မှန်း, ၁st def.

မှန်း, ၂, *v. formative* ; *see* Grammar, sec. 125, the verbal formative မှန်း, from မှန်, to be right, true, is used chiefly in negative sentences, as ရောက်မှန်းလိုမထိ။ (he) knows not the fact of the arrival. It is sometimes used without a verbal root, as ဘုရားမှန်းမထိ။ ထရားမှန်းမထိ, or more commonly, he knows nothing about God or religion ; ဘုရားမှန်းထရားမှန်းမထိ။ ထမှန်းမထိထချက်ထိထချက် မူး၍ထနေပါသည်။ သည်လိုမှန်းမှမထိ။ ညဋ္ဌိရောက်မှန်းမထိရောက်သွားသည်။ ထယ်လောက်ခရီးဘဲကို။

မှာ, *v.* to instruct, give instructions, hence အမှာ ; မိထတိုထံအကြောင်း ထရမှာပါရစေ။

—ခဲ, *v.* to leave instructions ; နောက်နှစ်လောက်ကြာလျှင်ပြန်လာမည် ထိုမှာခဲသည်။

—စာ (*pron.* မှာဝာ), *n.* a letter of advice or instructions ; မှာစာ ပေး၍ခေါ်သည်, in Upper Burma a courier, ခြေမြန်ထေဝီ, bearing a royal mandate, carried it round his head (ထန်းပူးခွေနှံ ခေါင်းမှာစွပ်ရသည်) ; a မှာစာ from the *Lhuttaw* was put into the waist-cloth.

—ထား, *v.* to give instruction to be acted on hereafter ; ဘွန်ထေဝီရန်ကုန်မြို့ထိုသွားမည်ထိုလိုချင်သည့်ဥစ္စာမှီလျှင်မှာထားလိုက်ပါ။

မှာထိုက်, *v.* to instruct, give instructions; ထိုက်တိုင်မထွားနိုင်သောကြောင့်လူကြိုတွင်မှာထိုက်ပါသည်။

မှာ, 2, *n.* *affix, locative*, in, at, among; မှီ, တွင်, ဝယ်, in presence of, as to, concerning, in regard of. In colloquial, in certain instances becomes corrupted into ဒါ or ထာ, *e.g.*, ခင်ဘျားငွေပေးဒါ (ပေးသည်မှာ) ဘယ်ထောက်ကြာပြီ။ ခင်ဘျားရောက်ထာ (ရောက်သည်မှာ) ထယ်နှစ်ရက်ရှိပြီ။ ဒိမ်မှာရှိသည်။ စာမျက်နှာဂဏန်းမှာထယ်ထောက်ထဲ။ စာအုပ်ဘယ်သူမှာရှိသလဲ။ ကျုပ်တို့ဆီမှာသရက်သီးထယ်ပေါသည်။ သည်စကားအဓိပ္ပာယ်မှာ။ ထရပ်လူမျိုးမှာ ပင်ပန်းသည့်လူအပုံကြီးမရှိ။ [*Note.*—In many parts of Upper Burma မှာ is *very* frequently pronounced ခယ်, *e.g.*, ခယ်ဦးမှာ။ ခယ်ဦးမြို့မယ်။ ခန်လန်မြို့မှာ။ ခန်လန်မြို့မယ်။ မြစ်ထဲမှာ။ မြစ်ထဲမယ်။]

မှား, 1, *v.* to miss (a mark), ထွဲချော်; to err, be wrong, ထွဲချော်လွင်း; to die, သေ; applied to elephants, in court language (ဆင်ထော်မှား); အထားမှားသည်။ ခွေးလူကုမ္ပဏီမှား၍ထိုက်သွားသည်။

—ထားထားရှိ, *v.* to have an indistinct recollection of, (to be somewhat mistaken, to have erred somewhat).

—ထွင်း, *v.* to sin, be guilty of illicit sexual intercourse; ထကြိမ်တခါမှားထွင်းသည့်အဖြစ်ကိုသည်းခံပါ။ ကာမဂုဏ်အရာမှားထွင်းသည်။

မှား, 2, *see* ဟမေး။

မှိတ်, *v.* to shut (the eyes), (to wink with the eye as in conveying a sign or secret instructions; ခင်ဘျားမျက်မှိတ်သည်ကိုမြင်ပါ၏)။

—ကြည့်, *v.* to blink.

—တုတ်မှိတ်တုတ်, *adv.* winkingly (as a person with sore-eyes), twinklingly; မျက်စေ့မှိတ်တုတ်မှိတ်တုတ်နှင့်ကြည့်သည်။

—စန, *v.* to twinkle (to remain shut as the eyes).

—ထိုက်, *v.* same as မှိတ်။

မှိန်, *v.* to be faded, as colour or brightness (to have a serious dejected countenance; သည်သူ ထယ်မျက်နှာမှိန်သည်။)။ စေ့စေ့ထောက်။ အရောင်မှိန်။ ဆေးအရောင်မှိန်။ ပေါအရောင်မှိန်။ ပုဆိုးအရောင်မှိန်။ [to be tarnished as a bright metal substance; အရောင်မှိန်, to burn dimly as the light of a lamp or candle, မီးခပ်မှိန်မှိန်ရှိထိုစာကိုကြည့်မမြင်ပါ]။

မှိန်း, 1, *n.* a harpoon, a medicine used to inoculate a wild elephant; မှိန်းဆေး။

—ထက်ခါး, *n.* a harpoon with several prongs.

—သေ, *v.* to become quiet through the effects of inoculation with မှိန်းဆေး။

မှိန်း, 2, *v.* to have the eyes shut from languor or stupidity, excessive opium-smoking or from close and anxious thought; နေမကောင်းထိုမှိန်းနေသည်။ ထိန်းရှလွန်းထိုမှိန်းနေသည်။

—စက်, *v.* same; not used in ordinary colloquial, though met with in songs.

ရှိ, 1, *v.* to reach, attain, come up with, catch, overtake; [to equal in ability, skill.] ခေနက်ရှိထိုးဝါးမရှိ။ ကွန်ပရိုမတ်ထက်သန်
ထာအပေါ်ဆင့်မှာရှိသည့်စာအုပ်ကိုတွင်းယူ၍မရှိပါ။ သေအောင်ပညာရှိပါလေ
စေ။ သူ့အထေကိုမရှိဘူး။ ခြံအောင်လိုက်ပါ။ ခရောင်းရှိပါသေးသည်။ [ရှိ also
has the meaning of the English word "last," *e.g.*, သည်ကန်
ဆံ့ခရေရိုဗ်းရှိပါသည်။]

ရှိ, 2, *v.* lean upon, to adhere to, take refuge in; ခိုတွဲ. Der. အမှီ။
တတ်လေးသည်ကွယ်ကျပြန်မရှိပါ။

—အုံး, *n.* a large cushion to lean on.

—ကပ်, —ရှိ, —ထင်း, *v.* to adhere to, take refuge in; ဆည်းကပ်ခို
တွဲ။ အမွန်ဆင်းရဲလိုသူထပါးဆိပ်မှာရှိတွဲနေရသည်။

—ထွတ်, *v.* same as ရှိ။

—တွဲ, *v.* to adhere to, hang upon as a dependant on a patron;
နှုံးကလေး။

—ဝဲ, *v.* to cleave to, adhere to; ကပ်ရပ်။ ထင်းရှိ။ သေးရှိ။ (မေထုန်
ရှိ, to have sexual intercourse).

ရှိ, 3, *verb. affix* (with ခ prefixed to the root and a continuative
affix expressed or understood), before, ခင်; (combined with
ထိုင်အောင်), until; မတွေ့မှီ။ မရောက်မှီ။ မသေမှီ။

ရှိ, *v.* to store up; ထို not used singly. Der. အမှီး။ ရှာမှီး။ သင်မှီးထိုး။
ထိုမှီး။ ထိမ်းဆည်းခြင်းတည်း။

ရှု, *v.* to regard as weighty or important, to treat with attention,
deference, respect; *see* ဂရုပြုသည်။ သူ့ယူထောက်သည့်သူ မထုတ်ပါ။
သည်ထိုသူကိုသာရှုမည်။

ရှုတ်, *v.* to blow as with the mouth or nose, to play on a wind
instrument (ပုထွေရှုတ်), to blow on silver when melted in a
crucible, and hence to smelt silver, ငွေရှုတ်; to explode, as
gunpowder, ထမ်းရှုတ်သည်; to hiss as a snake, မြွေတံထွေးနှံ့ရှုတ်
သည်; to blow out as a light or candle, မီးကိုငြိမ်းအောင်ရှုတ်ထိုက်
ပါ or ရှုတ်ငြိမ်ထိုက်ပါ; not so elegant as မီးကိုငြိမ်းထိုက်ပါ။

ရှုန်, *v.* to be dim as the eyes, ပြာမွဲ; *comp.* သိ, to be dusky as the
atmosphere before rain (မိုဗ်းရှုန်) (မိုဗ်းရှုန်ပြီး ထက်သာသည်),
before wind (လေရှုန်), ရီဝေ, to be blurred as glass (မှန်ရှုန်,
မကြည်မထင်) or writing (စာထိုးရှုန်); *particularly* as palm-leaf
writings from not having been properly earth-oiled, to be
sullen in countenance, မျက်နှာရှုန်, more apparent than ဝတ်
မြို့။

—ဆန်, *v.* to be dissatisfied, angry in appearance or in mind;
seldom used but in some adverbial form.

—ထုန်ထုန်, *adv.* dimly, obscurely, darkly, sullenly; မျက်နှာရှုန်ထုန်
ထုန်နေသည်။

မှန်မှန်မှန်မှန်, *adv.* dimly, darkly, whether from weakness of eyesight or deficiency of light, as early in the morning; မျက်စိ ခွဲလိုမှန်မှန်မှန်မှန်သာ မြင်တော့သည်။ ထပ်မံလင်းထွေးသေးသူ မှန်မှန်မှန်မှန်မြင် ကာရှိသေးသည်။

မှန် (မှန်), *v.* to be small, minute, သေး; not used assertively; ခေတ္တမှားမှားကောင် မှန်မှန်ကလေးမှန်မြင်နိုင်သူ။ ခုထားတီးလည်လိုက်သည်မှာ မှန် ကျရေသေး။

—အောင်, *adv.* highly intensive; မှန်အောင်ထွသည်, exceedingly handsome.

မှန်း, *v.* to plough or harrow a field of young plants in order to loosen the soil and make a more equal distribution of them; ဝါခင်းမြေကြီးကြပ်ထိုးထွန်းမှုန်းသည်။ ဝါးထွေမှုန်းသည်, to conduct another person's house, or situation, as if it were one's own; (မှန်းထာ, the post next to the winning one in a boat-race). Burmese boatmen usually put on a spurt when they reach this post; the nearest equivalent to this in English is "the straight," "the distance."

မှထား, *see* မထား။

မှူး, *v.* to be chief of, rule over, govern, အုပ်စိုး။ Der. အမှူး။

—ထော်မတ်ထော်, *n.* ministers and high officials collectively.

မွေး or မွေး (မြေး), *which see*; to be faded, as colour or brightness, မြန်းကြာထိုးဆေးရောင်မွေးသည်; (to be on the wane as authority, power, influence or religion, အာဏာမွေး။ ထန်းမီးမွေးသည်။ ကြွေမွေးသည်), to decline as a religion, သာသနာမွေးသည်; to touch (or rest slightly) on the ground as a boat when partially aground, လှေသောင်ပေါ်မှာ မွေးတင်သည်။ မြင်းခြေထောက်နာထို မွေးရပ်ထက်သာသည် (hence တမွေး, *adv.* for a little while); ခဏ တမွေး အိပ်ပျော်သည် (in speaking of a member of a royal family, he slept a little while), တခဏ တမွေး အိပ်သည်။ တညလုံး တမွေးကလေးသာပျော်သည်။ မီးမွေးမွေးကလေးရှိတော့သည်။

—ဝတ်, *v.* to doze (royally); မွေးဝတ်ထော်မှုသည်။

မှ, *n.* a mole, dark spot on the body.

—ရှင်, *n.* one that increases.

မှောက်, *v.* to place in a prone position, as opposed to supine (ပတ်ဆက်), with the convex side or outside uppermost, to be thus placed, to fall face downwards, မှောက်ထသည်; to be bewildered, မျက်စိမှောက်; to be upset as a scheme or plan, အကြံမှောက်သည်; to sleep or lie with the face downwards, မှောက်အိပ်မှောက်နေ။

မှောက်မှောက်ခံ၊ *adv.* over and over, in a disordered manner ; မင်ကျားရေးသည့်စာမှောက်မှောက်ခံအတွဲချည်းတည်း။ ပြောင်းပြီးပြောင်း ဖြန်။

—ခံ၊ *adv.* pronely (lying with the face downwards) ; မှောက်ခံအိပ်။ မှောက်ခံမျော။

—မှား၊ *v.* to err, entertain erroneous sentiments ; အယူဝါဒမှောက် မှားယိုနေရသည်။ မကြံအပ်သည့်သူကြံမိသည့်အတွက်မှောက်မှားယိုကုန် သည်။ အကြံအစဉ်းမှောက်မှားယိုစီးပွားဥစ္စာဆုံးပါးကုန်ပြီ။

—ထွန်၊ *v.* to overthrow, turn upside down (to lie in a prone position, သည်သူငယ်ကလေး မှောက်ထွန်နိုင်ပြီလား) သည်အမှုကို ကျွန် တော်မှောက်ထွန်နိုင်ပါသည်။

မှောက်ထော်၊ *n.* sir, madam ; a term of compellation used by females (nearly obsolete), ထော်၊ ရှင် ; the modern term of compellation (ထော်) used by women is probably an abbreviated form of this word ; ထာထံထော်။ (ထော် is not polite).

မှောင်၊ *v.* to be very dark, more than မိုက် and မဲ, darkness ; မှောင် မိုက်။

—ကျ၊ *v.* to grow dark as from a squall, မိုင်းထန်ထွန်မှောင်ကျသည့် ; to become thick as the atmosphere from heavy fog, နှင်း ဝေထွန်မှောင်ကျလာသည်။

—ချ၊ *v.* to darken as a room, &c., *e.g.*, နေ့အခါမှောင်ချပြီးရပ်သေး ပြသည်။

—ခို၊ *v.* to take up one's position in the dark with the view of escaping observation ; almost always used in a bad sense ; သူခိုးမှောင်ခိုပြီးအိပ်လိုက်သည်။

—မိုက်၊ *v.* and *n.* same as မှောင်။ မှောင်မိုက်ထသာမရွေးရှိရမည်။ မှောင် မိုက်ထသာမရွေးပွဲခံသည်။

မှောင့်၊ *v.* to disturb, trouble, annoy, နှောင့်ရှက် ; particularly ap- plied to the annoyance of witchcraft, *hence* အမှောင့်။ အကလေး မှောင့်ထွန် ထမင်းကောင်းကောင်း မစားရဘူး။ မင်းလာမှောင့်သည့် အတွက် အထုပ် ကောင်းကောင်းမထုပ်ရဘူး။ စုန်းမှောင့် (or ရွာမှောင့်) ထွန်ထမင်း။ မိုင်းမှောင့်ထွန်ထွန်းသွားပျက်သည် ; in modern parlance နှောင့် and နှောင့်ရှက် are in more general use, though မှောင့် is perfectly intelligible ; မြွေပူကောင်းမှောင့်။ in the way of one trouble succeeding another.

မှော်၊ *i, n.* certain magical influence or power, by which various orders of beings are controlled ; ထေး။ ရှမ်းမှော်။ နတ်မှော်။ မိရကတ် မှော်။ သားရဲမှော်။

—ဝင်၊ *n.* a magician possessed of such powers, a necro- mancer, မှော်ပျက်။

မှေၤ, ၂, *n.* a kind of water-plant (duckweed, very abundant in fisheries).

—မွက်, *n.* the flower of said plant.

မှေၤကွန်း (မေၤကွန်း) (*pron.* မှေၤကွန်း), *n.* a permanent inscription, a register, record, of dates, boundaries, &c., commonly in verse ; မှေၤကွန်းမိုက်, —ထင်, —ထိုး, —ရေး။ မှေၤကွန်းထိုးထောက်သည့် လူပါ။

မှေၤလေၤ, *n.* one kind of velvet.

မှို, *n.* a fungus, mushroom, of many varieties, mould, mildew, a nail with a large flat head, as သံမှို, ကြေးမှို, &c., မစားကောင်းသည့်မှိုခြေချင်းမပါ။

—ထက်, *v.* to be mouldy ; အဝတ်ကိုမှိုတက်သည်။ စာအုပ်ကိုမှိုတက်သည်။ ကြက်သားဝက်သားမှိုတက်သည်။

—ထောက်, *v.* to be poisoned by eating mushrooms (to bear indelible mouldy marks).

မှိုက်အ, *n.* a species of linden-bloom, the *Grewia zilefolia*.

မှိုချဉ် (ပင်) (*pron.* မှို, jyin), *n.* a kind of creeper.

မှိုချန် (ပင်) (*pron.* မှို, jyùn), *n.* a kind of creeper.

မှို, ၁, *v.* to be lost or absorbed in thought, to be dull, downcast, stupid from absence of thought, or from grief ; *comp.* ကျန်းထေၤအမေ။ ကျန်ထေၤနှစ်မဆိုးကတည်းကကစာမကမိၤနေထင်သည်။

—ထိုင်ထိုင် (*pron.* as spelt), *adv.* a little lost in thought, rather downcast ; ကျန်ထေၤမှိုထိုင်ထိုင်နှင့်စားထိုသောက်ထိုမကောင်းပါ။

—ထွေ, —ထိုင်း, *v.* ; see the parts ; အကြံအစည်မပြည့်စုံသောကြောင့်မှိုထွေထွေနေသည်။

မှို, ၂, *n.* a name common to two trees in the mangrove swamps.

မှို, ၁, *n.* fume ; commonly applied to medicinal fume, vapour.

—ခံ, *v.* to receive fumigation as a remedy for disease, [to fill with hot air as a fire-balloon, မီးပုံးပျံမှိုခံ] ; လူဒိဝ်အာင်မှိုခံ။ (မှိုခံအနီးမှိုထိုးထည့်မှိုထည့်သည်)။

—ဆေး, *n.* fumigating medicine, မှိုဆေး။

—တောင့်, *n.* a roll of medicinal substances to be lighted for fumigation.

—ထိုက်, *v.* to fumigate, medicate by vapour ; လူဒီးလူထိုက်ထိုက်ပြီးထွေထွေပစ္စည်းကိုထုသည်။

မှို, ၂, *v.* to be a very dark colour, nearly black, to be dark as at early twilight or as the sky before a storm ; အရောင်မှိုမိုလင်းမှိုမိုပြီးတက်လာသည်။

မှိုင်းမြို့, *v.* to be dark in appearance, as a distant forest or mountain ; ထောထောင်မှိုင်းမြို့ရှိသည်။

—မ, *see* မိုင်းမ။

—မဲ, —ရီ, —ဝေ, *v.* same as မိုင်း။ ထောမှိုင်း။ မိုင်းမဲ။ နေရောင်ပျောက်
ထိုမှိုင်းရီလာသည်။

မှိုင်းထုံး, *n.* a kind of velvet (a kind of chintz, မှိုင်းထုံးသရက်ထည်။
မှိုင်းထုံးထုထားကာ)။

မှိုတ္တန်, *n.* a kind of creeper.

မှိုနားတို (*pron.* မှိုနဒို), *n.* a kind of creeper (a kind of water-plant).

မှို, *n.* the product of the ထင်ပုံ tree, a substance resembling cotton, ထဲ (The term မှို is applied also to the product of the ထုတ်ထဲ tree.) -

မျှ, 1, *v.* to divide and distribute equally ; *comp.* ပြင်းမျှ။ *Der*
အမျှ။ သည်ဝန်ထိုက်ထောက်တည်းထေးထွင်နှစ်ထောက်မျှတမ်း။ ထွင်းသမား
များကိုငွေမျှပေးလိုက်ပါ။

—ထ (—ဝေ), *v.* same ; မျှမျှတတဝေသည်။

—ထိုက်, *v.* to give away, ပေးလိုက် (polite) ; ပရိသတ်စေ့အောင်ဆေး
လိပ်မျှလိုက်ပါ။ ကျွန်တော်ကိုဦးစွာကြည်က ငွေ ၅၀၀ မျှလိုက်သောကြောင့်ရင်း
နှိုးနိုင်ပြီ။

မျှ, 2, *v.* to be even, equal, be as much as, ညီ [to be alike, ထု, as
သဘောမျှသည်, to be of one mind] ; *adv.* even ; used as
an intensive in negative sentences ; [ဆိုမျှမဆိုဘဲ။ ပြုမျှမပြုဘဲ။
ထွားမျှမထွားဘဲ။ သည်သူထိုက်အထက် အောက်မမျှသောကြောင့် ကြည့်မ
ကောင်းပါ။ အသက်ချင်းမျှဘဲနှင့် မောင်မင်းငဲ့လိုမရှိမသေပြီသည်။ သည်သူ
ညာထဲနှင့်အထုပ်နှင့်မမျှထူး]။

—ထ, *v.* to be proportionate.

မြှင်, *v.* to draw out long, make slender, stringy.

မြှင်ငါးမိ, *n.* a kind of paste manufactured from a small kind of
shrimp.

—ထဲ (*pron.* မြှင်ဒဲ), *n.* a hut in which a person engaged in
catching such shrimps temporarily takes up his residence.

—ထိုး, *v.* to catch such shrimps with a kind of net called
ရင်ထွန်း။

မြှင်း, *v.* to be moderate, gentle in treatment, ညှင်း ; to make
pliant by the application of heat ; သံချောင်းကိုမီးကင်၍မြှင်းမြှင်း
ထုရသည်။ ကြွက်မြှင်းမြှင်းနန်းဆွဲပါသည်။ သို့မဟုတ်ပြတ်ထက်သည်။

—မျှောင်း, *v.* to persuade gently (rare in colloquial), သွေး
ထောင်း ; *see* ညှင်းမျှောင်း။

မြှင်, *n.* a bamboo sprout ; မြှင်ချိုးရှိချိုးကသည်။ (to dance and caper
about in a wild excited manner).

မျှော်ချဉ်, *n.* (the same pickled).

မျှည့်, *see* ဖြည့်, *v.* to be ripe.

မျှား, *v.* to catch with a bait (to lure), to proceed moderately and persuasively (in accomplishing an end); ငါးမျှားသည်။ ရိုင်းထောကြက်ကို ယဉ်ထောကြက်နှင့် မျှားမင်းသည်။ အင်္ဂလိပ်မင်း အထက်ထားမျှားကိုအကုန်မျှားခေါ်သည်။ ပိုက်ဆံနှင့်မျှားပြီးခေါ်တွင်ပါရော့ပေါ့။ ကျွန်တော်ကိုမျှမည်ဆိုမျှားမည်ဆိုသာသည်မှတ်သည်။

မျှေး (မြှေး) (*frequently pron.* မှေး), *v.* to overspread or be overspread; ထုရားထောင်းသည် မယ်ထောင်ဝင်းမှ မှေးသန်းမရှိ မပြီမထင်။ စင်ကြယ်သန်ရှင်းစွာ မျက်စိထောင်ကိုပွင့်လျက် ခွားထောင်ပူ၏, to be nearly shut as the eyes from weakness.

—ရှက်, *v.* to be overspread, &c., to be closed as the eyes from being sleepy; ထရေးမျှေးရှက်ကြပြီးမရှိ။ (မျှေးရှက် is a term found in poetical works).

မျှော (from မျှော, to float down), *v.* to set afloat, to float down, (to cause to float down, to lend money without taking interest); ထွေကိုမျှောထားသည်။ ခင်ဗျားတို့အပေါ်မှာငွေမျှောထားရသည်မှာ ကြာကွပြီး ခင်ဗျားတို့တရည်မျှောပါဦး။ လောကဓမ္မတွန်းထိုးလေးထွေပါယ် ထိုမှာအစုံမြန်မြန်မျှောသည်ဆိုပြောကြကုန်။

မျှောင် (မြှောင်), *v.* to fasten on lengthwise, ပေါင်; to keep close to the side of, adhere to; one kind of ကပ် [မျှောင်စား, to hang on to another for sustenance, to sponge on], [to lay by one's side; အိမ်ရာနားမှာ သေနတ်ထားကိုမျှောင်ထားလိုက်ပါ]; also applied to women carrying on an adulterous intrigue; ထည်မိန်းမလူစောင်။ လူမျှောင်။ ထား၍ကြာဆန်သည့်မိန်းမမြင်ကြောင်းကိုဆိုသည်။

မျှော့, *i.* *n.* a leech, blood-sucker; an iron cramp, မျှော့ကုတ်။

—ကုတ် (from ကုတ်, to stick the nails in), *v.* to secure with a cramp; *n.* an iron cramp (a staple).

—ထိုက်, *v.* to apply a leech.

မျှော်, *v.* to look forward to, expect, anticipate; ခင်ဗျားတို့ထာမည်ဆိုမျှော်နေသည်မှာကြာကွပြီး။ အဆယ်မဒီဒေဝီ။ အတွင်းဖုန်းထောင်းယာစကာတို့ကိုသင်ကြည့်၍မြင်လျှင် အားကြားလောဟုဆို၏။ မဒီဒေဝီသည် ထည်းဖုန်းထောင်းယာစကာတို့ကို မျှော်လျက်သာထိုင်လိုက်လေ၏။

—ကြည့်, *v.* same.

—ခင်း, *n.* a prospect.

—ခေါ် (မြော်ခေါ်), *v.* to look forward, have foresight.

—ငုံ (မြော်ငုံ), *v.* to look for, wait in expectation; ရှေ့ရှာသို့ရောက်သည်ကာလကျန်ထောင်ကိုမျှော်ငုံဆိုနေနှင့်ကြပါမိအောင်လိုက်ပါမည်။

—စင် (မြော်စင်) (*pron.* မျှော်စင်), *n.* a look-out [a race-stand].

မြီးသားတွင် (*pron.* သတ္တံ), the side entrance to such a trap.
မြူ, *v.* to please, delight, to allure, decoy ; အကလေးကိုမြူဝင်းပါ။ သူ
ထပါး ဥစ္စာကိုထပ်မြူထုတ်သည်။ သည်မိန်း မကိုသတ်လှမြူနေသည်မှာကြာ
ကြာပြီ။

—ထူထူ (*pron.* မြူထူထူ), *adv.* a diminutive of similar import ; မြူထူ
ထူထာလေ့ပါနှင့်။

မြှောင် (from မြှောင်, to be raised), *v.* to toss, toss up, to raise,
elevate, exalt ; ချို, ချီး, ပင့်, မြှင့်, to elevate the mind of another,
to flatter ; မြှောင်မြှောင်မြှောင်, to multiply arithmetically ; မြှင်း
ထိုးမြှောက်သည်။ ကျွဲထူကိုဆတ်ချိုမြှင့် မြှောင်သွားသည်။ ခေအိုးကိုထမိတ်
မြှောက်ဝင်းပါ။ သူထပါးမျှားကိုထပ်မြှောင်မြှောင်တတ်သည်။

—ထိန်း, —မြေ, *n.* a multiplier (in arithmetic).

—ဝဏ္ဏ, *n.* a kind of drum.

—စား, *v.* to promote, especially to invest with discretionary
power ; အင်မတန်အစိုးရခင်းမြှောက်စားထားသည်။

—ရက်န်း, *n.* a product (in arithmetic).

မြှောင်, *see* မြှောင်။

မြှောင်, *v.* to slice or shave lengthwise so as to make an an-
gular segment of a sphere or cylinder,—not used ; *hence*
အမြှောင်။ (ရှစ်မြှောင်, octagonal) ; နာနတ်ဆီးမြှောင်သည်။ ရှောက်ဆီးကို
မြှောင်သည်။ သံပုရာဆီးကိုမြှောင်လိုက်ပါ။ ခူးရဦးဆီးတမြှောင်စားလိုက်လျှင်
ဝလေ့။

မှု (from မှ, to be friable), *v.* to pulverize.

မှုင်း (မြှင်း), *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh
preparatory to cooking (*see* မှင်း, which is in far more
general use).

မှုတ်, *v.* to be fine ; ဣတ်, to be very smooth, to be rapid as a
wheel in motion, so that the parts are scarcely to be dis-
tinguished (as when each separate spoke is undistinguish-
able), to be friable, easily crumbled ; applied to some
kinds of insipid fruit ; အထားအရည်ဣတ်လိုက်သည်မှာ မှုတ်နေရော့။
ထပ်ချောသည့်သတ္တဣတ်မှုတ်နေရော့သည်။ ရထားဆီးလည်လိုက်တာမှုတ်
နေရော့သည်။ ထောက်ကိုမှမမြင်ရပါ။ တယ်ချင်သည့်သဘော။ စက်ကိုမှုတ်နေရော့
သည်။ သခွားဆီးတယ်မှုတ်သည်စားမကောင်း။

မှုန်, *v.* to be stifled, suffocated, as with smoke, dust, &c., to be
stupefied, astonished, [to experience a pungent sensation
in the nose as when inhaling the odour of mustard, sal-
volatile, smelling salts, chillies, onions, &c. ; မှန်သွားထင်းမီး
မိုးမှုန်သည်။ မှန်နေအောင်ကြောက်သည်။ ငရုတ်ဆီးမှုန်သည်။ ကြက်ထွန်နံ့ထိုးမှုန်
ထက်သည်။

မွင်း, ၁ (from မွင်း, to be decorated), *v.* to put on by way of ornament, to decorate, adorn; မွင်းထင်သည်။အထောင်းကို ထထား ပြဿ်ထိုပြင် ကောင်းမွန်စွာမွင်း၍သင်္ကြယ်သည်။

မွင်း, ၂, *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh preparatory to cooking; ငါးကိုထားနှင့်မွင်းသည်။ငါးကိုထားနှင့်မွင်း၍ထားသိပ်သည်။အမည်းသားကိုထားနှင့်မွင်းသည်။ ရာဇပြစ်သင့်သောသူများကိုထားနှင့်မွင်းသည်။

မွာ (မြာ), *v.* to gash obliquely, as fish for cooking or drying. Der. အမွာ။မွားသားထားနှင့်မွာသည်။

မွား, *v.* to be very diminutive; not used singly; လွေး, အလွေး, *n.* a tick, ပြည်လွေး ပြည်မွား, an insect which infests bullocks, horses, goats, &c.; မွားမွား။မိုးကောင်မွားကောင်။မိုးမွားထိရန္တာ။

မွှေ, *v.* to stir up, agitate, to disturb [to rummage], annoy, vex; more than နှောင့်ရှက်။ ထမင်းဆိုးမွှေလိုက်ပါ။ ထင်းဆိုးမွှေသည်။ထတ်မွှေသတ္တိလှ။ (to stir up medicine in water, such as Sedlitz powder, &c., before drinking it).

—နှောက်, *v.* same; သတ္တဝါတို့နှစ်ထိုးကိုရုံးရင်းခတ်မွှေနှောက် ထတ်သောတကျာ။လူဆေးကိုမွှေနှောက်ပြီးသောက်သည်။

မွှေ, *v.* to twirl, whirl about, make whirl round itself; *comp.* ဝင့်; နားရွက်ကိုဆွဲမွှေသည်။ယောင်ကိုဆွဲမွှေသည်။

—နှောက်, *v.* to whirl round by the hair of the head.

—ထမ်း, *v.* to whirl around (*trans.*), to pull about here and there; မြက်ကိုမြင်း မွှေထမ်းလို ပထမ်းပတာဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဆံပင်ကိုဆွဲကိုင်မွှေထမ်းသည်။

မွှေး, *v.* to smell sweet, be fragrant; ဆီနံ့မွှေးသည်။ ပန်းနံ့မွှေးသည်။ ထိထင်းမွှေးသည်။

—မြွေ, —မြိုင် [ထုံ], မျှံ, *v.*; see the parts.

—(ထင်း) ထိပ်, *v.* same as မွှေး (infrequent); နန်းထိုးမင်းထိုက်။ထိုက်မြိုက်မျှိုင်းမွှေးသင်းလှစွာသောပန်းထိုးနံ့သာမျိုးအမိုးအထုံ။

မြင်း, see မွင်း။

မြာ (မြာ), see မွာ။

ယ။ (ယပက်လက်)

(The twenty-sixth consonant in the Burmese alphabet.)

ယက်, *v.* to strike or impel with a stroke toward one's self; သောင်ပေါ်မှာလူ။ရေတွင်းကိုယက်နှင့်ယက်၍ယှပ်သည်, to scratch or paw the earth, as a fowl or dog; ခွေးမြေကြီးကိုယက်သည်။

ယက်မန်း (*pron.* ယမန်း), *n.* rice porridge, one kind of ယမကာ။

—ရည်, *n.* same.

ထက်သို, *n.* a sort of woven (bamboo) scoop for catching small fish and prawns.

ယခင်, *n.* past time. [Note.—ထခင် is used in colloquial, and met with in phrases like the following : ထခင်ပြောသည့်စကားနှင့်ထခင်ပြောသည့်စကားမညီပါ။ရှေးယခင်။ယခင်ကာလ။]

ထခု, *n.* the present time.

—ထခုထို, *adv.* like as at the present.

—နေ့, *n.* to-day, the present day ; ထနေ့၊ခုနေ့။

—မှ, *adv.* only just now ; frequently used for next.

—ခု, *adv.* now, as it is.

ယခေါင် (from ခေါင်), *n.* time pertaining to the remotest antiquity (obsolete, except in writings) ; ထခေါင်ရှည်ကာလများကပင်ထင်မယားဖြစ်လျက်ရှိကြပါသည်။

ထင်, *n.* the common fly, any flying insect.

—အုံ, *v.* to collect together as flies.

—မိုး (pron. ထင်မိုး), *n.* the jumping spider that springs on its prey.

—ချေး (pron. ထင်ချေး), *n.* a freckle ; ထိုးကန်းဥ။

—ချေးဥ, *v.* to blow, deposit eggs, as flies.

—မြောက် (ထင်ချောက်) (pron. ထင်မြောက်), *n.* a fly-flap, a chowry, ထင်မြောက်ထပ်။

—နား, *v.* to light on, to settle as a fly.

—ဖျား (pron. ထင်ဖျား), —ထင်ဖျားခွဲ။

—မဝေခိုင်း, —မဝေခိုင်း (ယင်းမခိုင်း), *n.* the blue-bottle fly (sometimes called ထင်မဝေခိုင်း) (pron. ထင်မဝေခိုင်း)။

—ရဲ, *n.* a small red fly.

ထင်ကင်း, *n.* a kind of tree [the edible Zalacca].

—ချဉ်, —ချို, *n.* varieties of the same.

ထင်ထောင်, *n.* a kind of bird [Pali ဓန္ဒာထောင်]။

—စာ (pron. ထင်ထောင်စာ), *n.* a kind of bird.

—စား, *n.* a kind of fish.

—တန်း (pron. ထင်စောင်တန်း), *n.* a row of people walking abreast (troops marching in line ; စစ်သည်များထင်ထောင်တန်းချီတက်လျှင်), *adv.* abreast.

ထင်း, ၁, *pron. a.* that ; ထင်းအကြောင်းဆိုကြောင့်။ ထင်းဆိုပြီးသောအကြောင်းကြောင့်။

—ထို, *pron. a.* ထင်းထိုထပြီးကား။ ထင်းထိုဖြစ်သော်လည်း (ဤထိုဖြစ်သော်လည်း) ထင်းထိုအမိပ္ပါယ်သာရကား။ [Note.—ထင်း and ထင်းထို are

very seldom, if ever, met with in colloquial, but in old writings frequently.]

ထင်း, 2, *n.* a bamboo texture set up (ထင်းထောင်) in a rivulet (or in a fishery) to intercept fish [a texture made of finely split bamboos used for window-shades and veranda curtains; a chick, ထင်းထောင့်ထင်းခွေး]. "Towards the close of the rainy season, about August and September, when the surrounding country is nearly all under water, in very many places several feet deep, the English Thooogyee, or proprietor of the fishery, proceeds to place a strong barrier across the main stream of his fishery, near its lower end. This consists of a screenwork of strips of bamboo (very much resembling the screens known as chick-blinds, but stronger), well secured to stout posts, firmly planted in the bed of the creek; these posts have strong longitudinal pieces lashed to them, and that these *yins* (ထင်း) or weirs may the better stand the pressure of the current, long forked pieces of timber are placed and secured as props against the front of the post. These '*yins*' are in many cases very formidable barriers, and indeed, without seeing them, one can form no idea of their size and strength. The lower part of the screen rests on the bottom, and the upper portion projects some three or four feet above the surface of the water to prevent the fish jumping over and escaping.

"In some of the larger '*yins*' a long projecting trap with a sloping bamboo floor is placed in horizontal section. There are two kinds of these traps, called respectively '*mee-woons*' and '*konzins*' which, though varying in shape, are worked on the same principle.

"These weirs or screens, known generally as '*yins*' (ထင်း) or '*hsais*' (ဆည်) among the fishermen, are kept down till all, or nearly all, the water has drained off, leaving a number of shallow pools generally alive with fish. These, if large, are divided by small low bunds into smaller sections, the water baled out, and the fish taken by nets, baskets, or by hand."—Seaton's "Report on Fisheries in Burma," (1883).

—ထင်း, *n.* the same spread on the thwarts of a boat.

—ထောင့်, *v.* to screen with chicks.

ထင်းတိုက် (*pron.* ထင်းတိုက်), *n.* [Maulmain ebony, blackwood].

ထင်းခွေး, *n.* the *Vitis Linnæi* or creeper.

ယင်းနှောင်းထိပ်, *n.* a large, woody, tendril, the *Vitis auriculata*.

ယင်းမ (ယင်းမာ), *n.* a kind of tree [a species of chickrassia producing the Chittagong wood].

ယင်းရည်း (ပင်) (*pron.* ယင်းရဲ), *n.* a kind of tree [a species of myrobalan, the *Lumnitzera racemosa*].

—မျှောင်ခြံ, *n.* a plant of the genus borago, the ehretia.

—ထိုက်, *v.* to be partial in deciding [to be biased] ; သည်အမှုကို ယင်းရည်းထိုက်ထို့မ ဖြောပါနှင့်မှန်ရာကိုသာဖြောပါ, do not be biased in stating the case, but state only what is true.

ယပ်, *v.* to be drunk, intoxicated ; ထယ်မူးထွေးယပ်ယပ်ထပ်ထပ်။

—ထုပ်, —ထုပ်ကြီး (from ထုပ်, to wrap up), *n.* a sot ; သည်သူယပ်ထုပ်ကြီးကတ။

—မူး, *v.* same as ယပ်။ အယက်ယပ်မူးလိုထူမှန်းမထိ။ အယက်ယပ်မူးလိုယင်းမှာထဲနေသည်။

—မျိုးဥပဒေ [Excise Act], ယပ်မျိုး, *n.* any intoxicating drug or liquor ; ထူရာသေ။ ယပ်မျိုးငါးပါး။ ဘိန်း။ တင်း။ ကစေင်။ ထွေင်က။ အရက်။ အသီး။ အပွင့်။ အရွက်။ အခေါက်။ အမြစ်။

ယပ် (Pali ယာဇ), *n.* a sacrifice, an animal offered ; ယပ်ထွင်းထူးသည်။ ယပ်နတ်ထင်း။

—ဓာ, *n.* sacrificial food.

—ထရာ, *see* next.

—ပရောဟိတ် (ယပ်ပရောဟိတ်), *n.* a priest.

—ပတ္တင်, *n.* an altar.

—ပူဇော်, *v.* to offer a sacrifice.

ယခု (Pali), *n.* one division of the Vedas (the Yajust Veda).

ယဉ်မင်း (*pron.* ယမင်း), *n.* a doll, ယဉ်မင်းရုပ်။

ယဉ်, ၁ (Pali ယာနံ), *n.* a carriage, vehicle of any kind ; particularly applied to certain government palanquins, ယဉ်ဆောင်။ ယဉ်စီး။ ယဉ်ထင်း။ ယဉ်အမှုထင်း။ ယဉ်ပေါင်း ; applicable also to elephants and horses, ဆင်ယဉ်။ မြင်းယဉ် ; [light-built ornamented bullock carts with a hood are termed ယဉ်ထင်းယဉ်].

—ပေါင်း (*pron.* ယဉ်ဗောင်း), *n.* the hood or top of a palanquin or ornamented carriage or cart.

ယဉ်, ၂, *v.* to be tame, to be civilized [to be graceful, ဖွယ်ဖျက်နာ။ ယဉ်ထင်ထိုက်ထိုက်], to be delicate in scent as a flower, ပန်းအနံ့ယဉ်သည် ; (also to lose strength or efficacy as a drug or medicine, ဆေးယဉ် ?).

—ကျေး, *v.* to be well-bred, genteel, polite, complaisant, (to be elegant in speech, စကားယဉ်ကျေးသည်, *see* ထိမ်မွေ) ; *applied*

to things, to be handsome and fashionably made; ပုဆိုးဝတ် အဆင်ယဉ်ကျေးသည်။ အိမ်ဆောက်ပုံတယ်ယဉ်ကျေးသည်။ သည်မိန်းမက လေးအဖွင့် (ဖြစ်လျှင်) မထူး။ သို့သော်ယဉ်ဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ယဉ်၏။

ယဉ်, *v.* to be polite in speech (infrequent).

—ပါး, *v.* to be tame, familiar (when applied to animals), to have sexual intercourse (private) before marriage; less than မှားလွင်း, though often politely substituted for it— (၁) သူတို့၂ယောက် ယဉ်ပါးနေသည်မှာကြာပြီ။ (၂) ကျွန်ုပ်၏ငယ်ကလေး ကျွန်ုပ်တို့ဝယ်ယူရောက်သည်မှာထာမှမကြာသေးဘူး။ အလွန်ယဉ်ပါးပြီ, scarcely any time has elapsed since my little deer came into my possession, it has become very tame indeed.

ယဉ္ဇာ (*pron.* ယာရာ) (Pali), *n.* certain magical contrivances; ယဉ္ဇာကောင်းလျှင်မင်းလောင်းပျောက်သည်။

—ဆင်, —ဖြ, *v.* to practise such contrivances [in ordinary parlance, in order to avert some danger foretold by an astrologer or fortune-teller].

ယနေ, an *abbreviation* of ယခုနေ့ (occasionally made use of in colloquial); ၎င်းအမှုထွေးများကို ယနေ့ပြီးအောင်လုပ်ရမည်, in colloquial corrupted into ကနေ့ (*pron.* ဝနေ့).

ယန္တရား, *n.* any engine or machinery; ယန္တရားစက်။

—စက်, *n.* same; ယန္တရားစက်ကြော, a mechanical engineer.

ယပ်, *n.* a fan, ယပ်ထောင်; a punka, ယမားယပ်; *v.* to fan, ယပ်ခတ်, ယပ်ခတ်စင်းပါ (as with a fan), ယပ်လေခံသည်; to beckon with the hand, ယက်ယပ်။ ယက်ယပ်ခေါ်။

—ခတ်, *v.* to fan.

—ဆွဲ, *v.* to pull (or hang) a punka.

—ထောင်, *n.* a fan.

—ပေါင်, *n.* a punka pole.

—မိုး, *n.* the handle of a fan.

—ရွက်, *n.* the leaf of a fan.

ယပ်မီး, *n.* a Yabein, one of the race of Yabein. This race gain their livelihood by rearing silk-worms, and are to be met with in the Prome and Taungnu districts.

ယမတော (*pron.* ယမဒေါ) ယမက။ ယမလှ; ယမာမင်း (ဇရဲမင်း), *n.* executioners in hell (ဇရဲသူဇရဲသားများကိုစောင့်ထိန်းအုပ်ချုပ်ရသောဇရဲမင်း); applied figuratively to overwhelming misery; ယမတောယမက လက်ထိုးရောက်သလိုဘဲဒုက္ခခံရသည်။

ယမကော, *n.* a certain preparation, sweet liquor made of jaggery, tamarind, &c. There are several recipes for making this sweet liquor; အပျော်။ ယမကော၊ အပျော်ယမကောထိုးထောင်ကြပါဦး။

ယင်း (ပင်), *n.* a kind of tree, the *Aporosa villosa*.

ယမန်, *n.* the time recently passed (sometimes incorrectly *pron.* အမန်) ; ယမန်ကာလ။ ယမန်ဆိုသည့်အထိုင်း။

— နေ့ or ယမနေ့, *n.* a day lately passed, the other day.

— နှစ် or ယမနှစ်, *n.* a year lately passed.

— လ, *n.* a month lately passed.

ယမန်ကာ, *adv.* in an unfinished, unworkmanlike manner. In modern colloquial this word has become corrupted into သမန်ကာ (*pron.* သမန်ဂါ) ; သမန်ကာဟူ၍ကလပ်သည်။

ယမန်း, *n.* a kind of rice porridge ; *see* ယက်မန်း, which is the obsolete form.

— ရည်, *n.* same ; ယမန်းရည်ကြိုခွဲသူနာထိုလိုက်သည်။

ယမနေ, *n.* a kind of tree (clogwood ; perhaps a species of *gmelina*) [used for building purposes and for making cart-wheels in Upper Burma. It is not a durable wood.]

ယမား, ၁, *n.* a punka, suspended fan.

ယမား, ၂, *n.* one kind of royal umbrella ; ယမားထီးထောင်။

ယမိတ်, ၁, *n.* a miracle, by which a Buddha exhibits his body half fire and half water ; ယမိတ်ဗျာဒိတ်။ သာကီဝင်မင်းထို့ဦးခေါင်းမော်၍ ဣရက်တဝါးအရံမှ။ မြူမြေမှုန့်ဖြင့်ကြဲထွင့်ထောင်မှု၍အံ့ထြ၍မကုန်နိုင်သောယမိတ်ဗျာဒိတ်ယဘဂိုပြုထောင်မှု၍။

ယမိတ်, ၂, *n.* the sixth book of the third grand division of the Buddhist scriptures ; *see under* အဘိဓမ္မာယမိတ် ၁၀ ကျမ်း။ ဓမ္မာ။ အာဟထန။ ဓါတ်။ သစ္စာ။

ယင်း, ၁, *n.* gunpowder.

— ချွေးခါ, *v.* to discharge the contents of a gun, to clean it or for safety's sake.

— ခြံ (*pron.* ယင်း, jyin), *n.* the quantity of gunpowder sufficient for one charge ; ယင်းထလက်စာ။

— မင်း (*pron.* ယင်းမင်း), *n.* saltpetre, nitre.

— ထောင့် (*pron.* ယင်းခေါင့်), *n.* a crystal of saltpetre [a cartridge].

— ထောင့်ဆိတ်, *n.* a cartridge-box.

— ထိုက် (*pron.* ယင်းဒိုက်), *n.* gunpowder magazine ; ယင်းခုံ, a gunpowder manufactory.

— ထိုး, *v.* to load a cannon or gun.

— ထိုင်း, *v.* to be damp as gunpowder.

— ဖပ်, *v.* to make gunpowder.

ယင်းဘူး, *n.* a powder flask.

ယင်း, ၂, *v.* to strike right and left ; ခြေနှင့်ယင်းသွားသည်။ ကာနှင့်ယင်းသွားသည်။ ငြိမ်နှင့်ယင်းသည်, to waddle as a duck ; ဝမ်းဘဲသွားသွားသည်, to do at random ; ယင်းလှ။ ယောင်။

—ဆ, *v.* to guess, conjecture ; *comp.* ဆ။ ယင်းဆယ့်သိသမျှချသည်။ ဆယ်ကလာမည်ဆိုမသိဘူး။ ယင်းဆယ့်သိသလှသည်။ ယင်းဆရေးသည်။

—တင်း, —တား, *v.* to make a conjectural calculation ; ယင်းတီးယင်းတားစမ်းလှသည်။

—တမ်းယင်းတမ်း, *adv.* guessingly, at random ; ယင်းတမ်းယင်းတမ်းနှင့်သွားသည်, to go from side to side in walking (to walk in a straddling manner) ; ယင်းတမ်းသန်းတမ်းလှသည်။

—ပြော, *v.* to speak at random.

—ယော်, *v.* to guess at random ; not common in ordinary colloquial, but met with in songs ; ယင်းယော်ကာမျှင်တင်းချ။ မယ်ပန်းပါလှသည်။ ယင်းယော်ဆိုသကဲ့သို့။ [ယင်းယော်ဆိုသခေါ်သည်, to call out to a person, not being certain of his exact whereabouts].

ယမျာ, *n.* a long strip of cloth attached to the front of a bier and carried by several in procession ; ထယားပြထားစဉ်းထမ်းဆွဲ။ [This strip of cloth is not attached to the biers of ordinary persons.]

ယတ်, *n.* *affix*, and ; used in enumerating a succession of things, the initial letter adapting itself to the preceding word for the sake of euphony ; as ဆွမ်းယတ်, သပိတ်ယတ်, &c. (colloquial).

ယသ (*pron.* ya 'tha,' the 'tha' being pronounced like the 'ar' in mart, ya thar) (Pali), *n.* splendour of attendants, equipage, &c. ; အခြံအရံအကျော်အစော။ အခြံအရံနှင့် ပြည့်စုံသောထာ။ အကျော်အစောနှင့်ပြည့်စုံသော။ ယသ။ ဣသရိယဓမ္မယသသီရိကာမပယတ္တ။ (ဘုန်းထော်ပေါး)။

ယဟူဒီ, *see* ယုဒ။

ယသော်ဝယာ, Yasódhará, wife of Prince Siddharttha (ဒိဋ္ဌတ္တ), who renounced the world and became Gaudama the Buddha. "The princess Yasódrá-déwi, daughter of Supra-Buddha" (ထုဗ္ဗဒ္ဓ), who had been the wife of the Bódhisat in many "generations and assisted him in the fulfilling of the paramitas (ပါရမီ), was born on the same day as the Prince "Siddharttha" (ဒိဋ္ဌတ္တ).—M.B.

ယံ (Pali ယာမ, a portion, division, အပိုင်းအခြား), *n.* an indefinite period of night, of which there are three (ဗြဟ္မိယံ), namely, ဩဗြီး(ပရိယံ), the early part of the evening ; သန်းခေါင်ယံ (မဏ္ဍိယံ), the precincts of midnight ; မိလိယံ (ပရိယံ), the

precincts of morning : the place of or about a thing, as ထိထိ
ထိ, the place of or about the clouds ; အပေါ်ထိ, the outside,
surface.

ယာ, ၁, *n.* a cultivated spot of ground ; ယာခင်းထောင်တာ၊ ထောင်သူ
ယာရက်။ ကြက် ၂ ကောင်လည်းပန်းစေပြီးထော့။ ယာရက်ကိစ္စလည်းပြီးစေပြီး
ထော့။

ယာ, ၂, *v.* to make a quid of betel ; ကွင်းယာ, ကွင်းယာပေးပါ။
ယာကွတ်တိ, *n.* a kind of medicinal drug.

ယာဂ, *n.* a certain preparation of boiled rice mixed with sundry
ingredients ; one kind of ထမင်းနယ် (*pron.* ထမနဲ), ထမ္ဘိထွေထပြည့်
ယာဂထိုးပွဲ။

ယာကော, *n.* a mendicant, beggar, ဖုန်းစား, သူဖုန်းစား, သူထောင်းစား ;
see မျှော်။

—မ, *n.* a term of reproach addressed to a woman ; မိန်းမရှင်မ။
ယားပေါက်မ။

ယာမာ, *n.* the third stage of the world of nats, *see under* နတ်ပြည်
ခြောက်ထပ်။

ယာယီ, *a.* temporary, used for a short time only ; ယာယီပန်းကလေးထဲ
ရွာနီပန်းမထုတ်။

—အိပ်, —တံး (တံ) (*pron.* ယာယိပ်), *n.* a building for temporary
residence, commonly with a view to recovering health.

—နန်း, *n.* a temporary ယာယီနန်းထောင်။

—ချင် (ယာယီပြင်), *v.* to prepare such residence (to lay out a
corpse ready for burial ?)

—ပြောင်း, *v.* to remove to such residence ; ယာယီ၊ ယာယီရွှေ့, (to
move to a temporary residence in consequence of some
illness or misfortune having happened in one's own house).

ယား, *v.* to itch.

—(ကျိကျိ), —ကျိထားကျိ, *adv.* with slight itching ; ကိုယ်နှိယားကျိကျိ
ရှိသည့်။

—ထားထား, ထားယံယံ, *adv.* same ; ကြာထဲက ယားထားထားရှိသည်။
ထမိတ်ပွတ်လိုက်ပါ။

—နာ, *n.* the itch in an advanced stage ; *comp.* ဝဲ။

—ယံ, *v.* to itch ; more intense than ယား ; ထားယံသောရောဂါ။

ထိ, ၁ (ရိ), *v.* to be rotten as cloth ; ဖုဆိုးယောင်းထွန်းထိုက်နေပြီ။ မင်းထိ
ထိုက်ထိ။

—ထွဲ (ရိထွဲ), *v.* same ; ဖုဆိုးထိထွန်းထိုက်ထွဲကလေးရှိထော့သည်။ (or ထွဲ
နေ)

ထိ, ၃ (ရိ), *v.* to gleet, run as matter from a sore ; applied to any slimy, filthy discharge ; ထိနီးယိဋ္ဌိယိဝါ။

—နာ (ရိနာ), *n.* gleet, gonorrhœa, or anything of the kind (အထွင်းနာ။ ညောင်း ဖြစ်သည်)။ The Burmese usually term syphilis အပြင်နာ and gonorrhœa အထွင်းနာ or ညောင်း။

—ဆွဲ (ရိဆွဲ), *v.* same as ထိ။

ထိသွဲသွဲ (ရိသွဲသွဲ), *adv.* vaguely, indefinitely (insinuatingly) ; ဝကား ထိသွဲသွဲမပြောပါနှင့်။

ထိမ်း, *v.* to lean, be inclined, တိမ်း ; less than ယိုင် ; [ထိမ်းချိထိမ်းပါ ထော့ထား။ ဖျောင်းစွေ့လိုထိမ်းထိုး။ အိမ်ပျက်လိုထိမ်းသည်။ သစ်ပင်ဖိမ်းသည်။ ဝကားထိမ်းပြောတတ်သည်။ လိုထိမ်းသည်ထိမ်းနှင့်ထမ်းရှောက်သည်။]

—က, *v.* to dance by placing the body into postures, to dance at a ထိမ်းပွဲ။

—တိမ်း, *v.* same ; ခင်ဘျားပိုက်သည့် ထိုင်တယ်မမတ်ဘူး။ ထိမ်းတိမ်းတိမ်းရှိ သည်။

—ပွဲ, *n.* a posture-dance pwè.

—တီးထိမ်းပါး, *adv.* leaning to one side and the other as a drunken man ; ထိမ်းတီးထိမ်းပါး ထဲလုလဲချင် ထွားသည်။ သည်သစ်ပင် ထေထိုက်ထွင်ထိမ်းတီးထိမ်းပါးနေပြီ ထဲထော့မဟာထဲ။

—ယိုင် (*v.* to lean, be considerably out of the perpendicular), *see* the parts ; ပကတိကြံ့ခိုင်သော ကျောက်စာတိုင် ထေထိုက်၍ထိမ်းယိုင် ခြင်းမရှိသကဲ့သို့မိမိ၏သမာဓိဣန္ဒြေကိုတည်ကြည်ခိုင်ခံ့စေရမည်။

ထိရှားပန်းလျှ (ရိရှားပန်းလျှ), *adv.* in most poor and wretched plight ; not used in colloquial ; အမိုးရအထုပ်ကိုမထုတ်မလျော့စေရအောင်ထိ ရှားပန်းလျှ ဥဏ္ဍာယဖြင့်ကြိုးပန်းအားထုတ်ထမ်းရှက်ခဲ့ပါသည်။ ထိရှားပင်ပန်း has a similar meaning.

ထီးကာယောင်ကာ (rare in colloquial) ထီးတီးထားထား (most common) ထီးတီးယောင်ထောင်, *adv.* indefinitely, ambiguously, evasively, wavering, hesitatingly between two (ထီးတီးယားထားထိုင်သည်, to act in a shilly-shallying manner) ; ထီးတီးထားထားလူ, a man of doubtful or undecided character ; ထမြူတရွာရောက်ကာထ။ အထိအကျွမ်းမရှိ သောကြောင့် ထီးတီးယောင်ထောင်နှင့်။ ထယောင်တည်းအနေ ရအထိုင်ရဝတ်သည်။

ယုဇန, *n.* suspicion, doubt.

—ကင်း, *v.* to be free from suspicion ; ထိုသူအပေါ်၌ယုဇနကင်းထောက် အောင်တစ်ခွဲမေးပါဦး, re-examine that person in a manner sufficient to free him from suspicion.

—ရှိ, *v.* to be suspicious ; မိမိမိတ်ကိုပင်မိမိယုဇနရှိသည်, he is doubtful even of the state of his own mind.

ယုဇန (ပင်), *n.* a kind of flower.

ယုတ်, *v.* to be inferior, mean ; ဖြဲ, to fall short ; (in the continuative mode) to decrease, become less, inferior, degenerate, ဆုတ်။ယုတ်လျော့ ; to be abject, base. Der. ရှုတ်။ ၂၀ ထက်မယုတ်ဘူး။ ခြောက်ကျွန်းသူလို၏ အသက်ကားတထောင်နဲ့ထက်တည်း။ အသက်အာယုတ်မီ ယုတ်ထက်မရှိ။ အခြံနေရသည်ကို ဆိုသတည်း။ မိမိထုံး ဆောင် လည်ထက် ယုတ် သောအာယုတ်ရကို ပေးတူခြင်းသည် ခါနုခါထဖြစ်သည်, the offering of food inferior in quality to that partaken of by one's self is termed the offering of a slave ; မယုတ်မလွန်စေရ အမှုတော်ကိုတမ်း ရမည်။ သည်နှစ်မကွားမေမီးပွါးချင်းသာအလွန်ထက်သည်။

— ဖြဲ, *v.* same in 1st and last senses ; ဆိုးကောင်းယုတ်ဖြဲဖြစ်ပျက် တူ၍ရေးမှတ်ပါသည်။

— ဓာ, *v.* to be vile, depraved, wicked, unprincipled, base, degraded ; ဆိုးညစ်။ အလွန်သဘောယုတ်မာထည့်သူ။

— လျော့, *v.* same as ယုတ်, 2nd sense.

ယုတ္တိ (Pali), *n.* credibility ; ယုတ္တိဆင်။ ယုတ္တိတင်။ ခင်ဘျားပြောသည့်စကား ယုတ္တိရှိပါ၏, there is credibility in the words you speak.

— ဆင်, *v.* to invest with an air of credibility ; to render plausible [almost always used in a bad sense].

— တွက်, *n.* a term used in Pali grammar (to parse) ; ရုတ်တွက်။

— ယုတ္တိဝံ, *n.* same as ယုတ္တိ ; သူစကားယုတ္တိယုတ္တိမညီ, his language is not in accordance with what is credible.

ယုတ်ပတ်, *v.* to suspect, think ill of, whether justly or not, အရင် ကယုတ်ပတ်ကြသည် ; generally used when a married woman is suspected of an illicit intrigue, သည်မိန်းမရန်းတတ်သည်မျှအရင်က ယုတ်ပတ်ကြသည်။

ယုဒ, 3, *n.* a Jew, ထံတူဒီ, ထေဝဒီ။

ယုန်, *n.* a hare, သထောယုန် ; “the Easterns speak of the hare in the moon as we do of the man.”—M.B. The Burmese believe that the figure of a hare is in the moon in the same way that they do that the figure of the peacock is in the sun. Hence the saying ရွှေယုန်ပျောက်လျှင် မုန်းပါမည်, which is equivalent to telling a person that one's affection for him is undying. [ရှေ့လမှ။ ယုန်မြို့ဝင်လို့ ဆန်ပွစ်သည့် အဘိုးဆို ထောကြည့်ကြချီ။ ဆိုသာဆို။ မိမိသည့်စကား။ အမိမိကိုအရောင်ဖြဲ ဘိုးလနတ် သာ။ said by children] ; ယုန်ဝင်ကျင်းစ as rising after having had the limbs in a cramped position.

ယုထ, *v.* to take tender care ; သားသမီးကိုထယ်ယုထနိုင်သည့်မိဘ။ သူမထား ကိုသူယောကျ်ားထယ်ယုထသည်။ မြင်းကိုသူသင်ကတယ်ယုထကျွေးမွေးသည်။

ယုံ, *v.* to believe, have confidence in, (to trust) ; ထူယုံ။ အတွင်းထူယုံ, a confidante ; ထူယုံတည်းမှတည်းသည်။ မယုံမနာရှိ။ မယုံသကဲ့ရှိ။ ထခါမ ယုံဆယ်ခါ။ မယုံခြင်းအကြောင်း၄ပါး။ The four things that cannot be trusted—(1) a thief, သူရီး။ (2) the bough of a tree, သစ် ကျီး။ (3) a ruler, မင်း။ (4) a woman, မိန်းမ။

ယုံကြည်, *v.* to regard as wholly trustworthy, have great confidence (rare in colloquial).

—ကြည်, *v.* to believe cordially, (to trust implicitly); ကျွန်တော် လူမောင်တစ်ပါးအတွက်ယုံကြည်ပါသည်, I implicitly trust my man, Maung Ba Khin.

—တေး, *v.* same as ယုံကြည်။

—တမ်း (*pron.* ယုံဒမ်း), *a.* or *adv.* plausible, having the semblance of truth; ယုံတမ်းစကားပြောသည်။

—ထောက်ထန် (*pron.* ယုံခေါက်တန်), ထောက်သင့်, *v.* to be presumptive evidence, to be probably true; သူပြောသည့်စကားယုံထောက်ထန်ပါ၏။

—ဖွယ် (သွယ်) (*pron.* ယုံဖွယ်), *a.* credible; ခင်စကားပြောသည့်စကားယုံဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။

—မှား, *v.* to doubt; မိမိကိစ္စရှိ။ သင်္ကာရှိ။ ယုံမှားခြင်း, doubt, misconception.

တုံ့, *v.* to be contracted, drawn into a small compass, (to shrink as flannel, cloth, &c.); not often used singly; ကျားနှင့်တွေ့လို နောက်ကိုအသာယုံပြီးပြန်ခဲ့ရသည်။ သတ္တဝါတို့လျော့သွားသည်။

—အို့, *see* the parts; ထွက်ချာပါဒ်လေးပမ်းလိုပစ်ဖို့အို့နေသည်။

ယူ, *v.* to take, to be of opinion. Der. အယူ။ ထုကျုံးမရ, to be irrevocable, past recall; ထုကျုံးမရဖြစ်ရထေခြင်း။ အသက်နှစ်ယိုးထုကျုံးမရ။ မိတ်ကမ္မဆည်နိုင်အောင်မျက်ရည်အသွယ်သွယ်ယိုစီးလျက်။

—ခဲ့, *v.* to bring.

—ငင်, *v.*; *see* the parts, ထည့်ဥစ္စာလိုထူင်ခဲ့ပါ။ ဥစ္စာပစ္စည်းမထူမငင်နိုင် ထက်ထွတ်ထွက်ပြေးပါရသည်။

—တေး, *v.* to take in an opinion, to believe (infrequent).

—ဆ, *v.* to be considerate, to restrain (the feelings); ချစ်ထည်း (*something between* တွေးဆ and နှစ်ယိုးမိတ်မိ, to take into the mind).

—ဆောင် (to take, carry, bring), *see* the parts.

—ဆ, *v.* to complain, utter expressions of regard for the absence or loss of some one beloved; ဆ, ဆယု, ဆဆ (not used in colloquial).

—ဆ, *v.* same as ဆယု။

—သွား, *v.* to take away.

ယူဇနာ, *n.* a yoozana, a measure of length equal to 6,400 tas (ဆတာ) or 4 ga-wokes (ဂါဝတ်), or 13 $\frac{1}{2}$ English miles (according to Latter, 12 miles, 5 furlongs).

ထေဘုဗျ (ထေဘုဗျ) (Pali), *adv.* for the most part, generally, (in the main); အများအားဖြင့်။ သည်သူသတောထေဘုဗျအားဖြင့်အကောင်း

များသည်။ သည်မြို့သားထေတူယူအားဖြင့်စင်းရဲသည့်သူများသည်။ ထေတူယူ
နည်းအပ္ပကနည်း။

ထေတူယူအပ္ပက, *adv.* the many with the few ; ထေတူယူအပ္ပကအနည်း
နှင့်အများ။

ယွဲ, *v.* to be loose, flimsy, as badly woven cloth ; (chiefly redup-
licated and used adverbially).

—ယွဲ, *a.* worn out, exhausted ; အားကုန်ယိုယွဲကလေးရှိထေ့သည်။
affixed to ချို and ငန့် ; သကြားကိုသားမှတ်ယိုယွဲစင်းခတ်မိသည့်အတွက်
ချိုယွဲယွဲနှင့်စား၍မကောင်း။

ယော, ၁, *n.* one of the race of Yaus living west of the Irrawaddy
(ဇေဝတီ) and east of the Arakan Yoma range.

ယော, ၂, *int.* there, now ! expressive of disapprobation (surprise
and fear) ; ယောကြည့်စင်းပါ။ ယောထာခါဖြင့် (ဖြစ်ချင်) ကျားနှင့်ဆွေမြီ
ထယ့်နှယ်ထုပ်ရပါမည်။ ယောထာခါဖြင့် (ဖြစ်ချင်) ကြည့်စင်းနာနာကြီး နှိပ်စက်
လိုက်မည်။

ယောက်, ၁, *n.* a ladle ; not used singly.

—ချို, *n.* a cup-like ladle, တင်းချို။

—မ, *n.* a pudding-stick, flat wooden spoon used to stir rice
when cooking ; used *figuratively* to denote a *mischievous*
person, *e.g.*, သည်သူယောက်မကြီးတစင်းအဲ။

ယောက်, ၂, *v.* to wind round, as thread on a spool (တညှင်းယိုး,
ယောက်ယိုး။ တညှင်းယိုးနှင့်ဖြည့်လိုယောက်သည်။) or on the quill of a
shuttle [ရက်ပောက် (နှင့်ဖြည့်လို) ယောက်သည်], or a garment
thrown round the neck (ပုဆိုးထည်ပင်းယောက်ဆိုကျေး ထောသားလို
ဘဲထယ်ပိုင်းသည်။ ပဝါထည်ပင်းယောက်သည်)။

—ရိုး, ရိုးထံ, *n.* the handle of a spool used when winding on the
thread.

—ထည်ထံ (*prom.* ယောက်ထံခံ), *n.* the spindle of a spool.

ယောက်, ၃, *num. aux.* applied to mankind or superior beings ; in
the latter case not respectful ; ထူထယောက်။ သုန်းကြီးတပါးစင်း
တပါး။ သုရားထသူ။

ယောထွမ, *n.* a father-in-law or mother-in-law.

—မိမ္မသူ (ယောထွမမိန်းမသူ), *n.* a mother-in-law.

—ယောကျ်ားသူ, *n.* a father-in-law.

ထောက်မ, *n.* a wife's brother, a man's sister's husband. [ထောက်မ
ခွေဝေါ။ *lit.* 'brother-in-law call the dog' ; a bird that
usually lives in dense forests whose note has a striking
resemblance to the utterance of these words.]

ယောက်မ (ထောင်မ), *n.* a husband's sister, a woman's brother's
wife.

ထောက်ထား or ထောက်ထား, *n.* a male of the human race, a man as distinguished from a woman (မိမိ) (မိမိ) used as a polite substitute for ထင်။ ထွန်ထောက်ထားသည် *pron.* ထောက်ထားထံ, as Eng. 'there.'

— ကောင်း, *n.* a man of strength, whether bodily or mental ; ထောက်ထားကောင်း စစ်စစ်ဖြစ်ရပါလိမ့်။ (a prayer frequently offered up by women).

— ဖြ (ထောက်ထားဖြ) (*pron.* ထောက်ထားဖြ), *v.* to be bold, fearless, as a man should be ; used in commendation.

— ဝဲ (ထောက်ထားဝဲ), *n.* any manly sport, or which is exclusively engaged in or witnessed by men.

— ထဝ (ထောက်ထားထဝ), *n.* a state of existence as a man as distinguished from a woman, &c., ထောက်ထားထဝမရဘဲရှိရပါစေရ။ not an infrequent imprecation when asserting one's innocence, &c. [made by men].

— ဖြတ် (ထောက်ထားဖြတ်), *n.* a man of superior virtue (a term usually applied to Bódhisats ; ထုရားလောင်း။ ထောက်ထား ဖြတ်ထို လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောထုရားလောင်း)။

— ဖု (ထောက်ထားဖု), *v.* to take a husband ; similar in meaning to လင်နေ, but more elegant ; ထောက်ထားရ, to have a husband.

— ထွာ (ထောက်ထားထွာ) (*pron.* ထောက်ထားထွာ), *n.* a hermaphrodite, said to have the parts of a woman, but the passions of a man.

— ဝတ်, *n.* an article of male attire.

— သနာ, *see* ထောက်ထား။ ထောက်ထားသနာဟူသည်။ ထောက်ထားသနာရှာသည်။ merely used as an expletive to ထောက်ထား ; also used with မိမိမိမိမိမိမိ။

ထောက်ထွား, *n.* a bi-valvular shell-fish, as an oyster, clam, mussel ; *comp.* ခရု။

— ခုံး, *n.* a convex shell-fish.

ထောင်လေးပါး, *see* ဩဃာလေးပါး။ ကာမထောင်။ ထဝထောင်။ မိမိထောင်။ အမိမိထောင်။

ယောင်, ၁ (ယောင်) (from ဦးယောင်), *n.* the knot of hair worn by men, ယောင်ထိုး ; (the nimbus on the head of a Buddh ; ထုရားယောင်တော်။ ယောင်ထိုးသည်ကော ယောင်။ အနော်မာကူးသည့်ဌေသောင်)။ The following are the different kinds of knots of hair worn by Burmans ;—ယောင်ကလင်။ ယောင်ကွက်။ နှစ်ပုံခွဲယောင်။ မန်းယောင်။ သုံးပုံခွဲယောင်။ (ယောင်စေတီရှင်း)။

— ထိုင် (ယောင်ထိုင်) (*pron.* ယောင်ထိုင်), *v.* to attach cords to the end of the warp when it is nearly woven up to keep it stretched ; ယောင်ဆွဲ။

ယောင်ဆွဲ (ယောင်ဆွဲ), *n.* a piece of timber placed in the opposite direction of a prop, to draw a post, and preserve it in an upright position [to drag a male person by the top-knot; to drag a female by the back-knot (*chignon*) would be ဆံထိုးဆွဲ။ *e.g.*, ငြိမ့်ကိုထောင်ဆွဲပြီးခေါ်သွားသည်။ မိန့်သာထိုးဆွဲပြီး ပါးချသည်။]

—ထိုး (ယောင်ထိုး) (*pron.* ယောင်ဒိုး), same as ယောင် ; ထောင်ထိုး, *v.* to make into a top-knot.

—ပန်း (ယောင်ပန်း), *n.* a charm against evil, bound up in the hair ; ပန်းမန်းဆောင်။ ပန်းမန်းပန်, (formerly worn in the hair by Burmese soldiers).

—မြိတ် (ယောင် မြိတ်), *n.* the end of the hair which is left after the knot is tied ; ယောင်မြိတ်ဆံညှောက်။ ယောင်မြိတ်ချ။ ထောင်မြိတ်ထိုးထိုး။

—ရစ် (ယောင်ရစ်), *v.* to wind up the ယောင်မြိတ်။—ယောင်ရစ်ထား။ ယောင်မြိတ်ရစ်ထား။

ယောင်, *2, v.* to make a mistake from absence or confusion of mind, or a sudden emotion, or want of consideration, (to be hysterically nervous, ယောင်ထတ်သည် ; to talk in one's sleep, အိပ်ပျော်ရာကရောင်စကားပြောသည်) မယောင်မလည်။ ယောင်ထော့နှင့်။ မှောင်မှောင်ကြောင်ကထလို။

—ကန်းကန်း (*pron.* ယောင်ကန်းဂန်း) ယောင်ကန်းကန်းနှင့်စွပ်စွပ်သည်။ ယောင်ကန်းကန်းနှင့်ထုတ်သည်။ ယောင်ကန်းကန်းနှင့်ပြောသည်။

—ထာတာ (*pron.* ယောင်တာဒါ), ထောင်ထောင်, ထောင်တီးယောင်တ (*pron.* ထောင်ဒီးထောင်ဒါ), ထောင်တီး ယောင်ထောင် (*pron.* ထောင်ဒီး ထောင်ဒေါင်)—ဝေဝေ (infrequent) ; ထောင်တာတာနှင့်ထောင်စမ်းမြောက်စမ်းသည်။—ယောင်တာတာနှင့် တထောက်ထည်း စကား ပြော စရာ ထူထည်းမရှိတူး။ ထောင်တီးယောင်ထတ်နိုင်သည့်ထူ။

—ပေါင်, *v.* to imitate without consideration, to do because others do ; အတုအပပြု။ ထူတပါးများ သွားလိုသာ ယောင်ပေါင်၍ ထိုက်သည်။ ထာမှန်းထည်း မထီထိုက်ဘူး။ ထူတပါးထုတ်လိုသာ ရောင်ပေါင်၍ ထုတ်သည်။ နားမှမထည့်တူး။

—မှား, *v.* same as ယောင် ; used chiefly as a verbal formative ; ထင်ထောင်ထင်မှားရှိသည်။ အသိသားလိုထောင်မှားခေါ်မိသည်။

—ထမ်း, *v.* same as ထောင်။ ဗုဒ္ဓသရဏ်ထောင်ထမ်းကာမှ။ အကျိုးရသည်။ ထောင်ထမ်းသိချင်းဆိုသည်။ အိပ်ရာကထ၍ ထောင်ထမ်းမိမိသည်။

ထောင်ယောင်, *n.* the large horn-bill, *Buceros Homrai*.

—နက်, *n.* the black horn-bill.

ထောင်ထောင်, *adv.* very little ; ထောင်ထောင်သင်နေသက်ကျသည်။ ထောင်ထောင်သာရှိသည်။

—ကထေး, *adv.* same ; ခင်ဆွားနှင့် ထောင်ယောင်ကထေးသာ ထွေသည်။ စကားထိုးထွင်းစကားမျိုး သူမိုးမှတ်ထိုးအိမ်သားကိုသေ နတ်နှင့်ပစ်မိထော့မည်။ ထောင်ထောင်ကထေးသာထိုးသည်။ ထူထက်ထောင်ယောင် ကထေးကြီး ထည်။ အသံထောင်ထောင်ကထေးအသံထိပ်ထိုးပါသည်။

ယိုင်တီးယိုင်တိုင် (*pron.* ယိုင်ဒီးယိုင်ဒိုင်), *adv.* staggeringly; နာထွန်ထစရှိ
သင်းကောင်းအောင် ချော့ကံနိုင်ထူး။ ယိုင်တီးယိုင်တိုင် နေသည်။ နှစ်မြတ်ထို
ရဉ်ထွားထိုးထွင်ရက်ကန်းသားယိုင်တီးယိုင်တိုင်နေထတ်သည်။

—ယိုင်တိုင်, *adv.* leaningly; ထုရားတီးယိုင်တိုင်တိုင်ရှိသည်။ ဆိပ်ယိုင်တိုင်
တိုင်နေသည်။ လေထာထွင်ထဲတော့မည်။

ယိုဝင်, *n.* a look-out, မျှော်စင်။

ယို, 1, *v.* to keep the limbs in a snug, contracted posture, to
move gently for fear of alarming, disturbing or offending;
comp. ထိုး (figuratively it means to submit, defer to the
wishes or opinion of another; သည်သူထုတပါးအောက်ကထိုးပြော
ထတ်သည်); ထုမြင်အောင်နောက်ကအသာယိုထိုင်သည်။ အမိုးရခင်းရှေ့မှာ
ထိုးထွားသည်။ ဆင်ထိုးမည်ကြံထွင်နောက်ပြေကိထိုးထိုးသည်။

—ထိုးထိုး, *adv.* in the manner above indicated, but in a less de-
gree; ခင်ထူးအမြင်မှစ၍ထဲကြောက်ရွံ့ထိုးထိုးထုတ်ပါနှင့်။

ယို, 2, *int.* right! that's it! ထေင်ထွဉ်။ (obsolete).

ယိုး, *v.* to suspect of a crime; ကျွန်တော်ခိုးသံနှင့်သူခိုးယိုးခံရသည်။ ထူး
ရဲရာကြမ္မာမယိုးသော။

—စွပ် (from စွပ်, 2), *v.* to accuse on suspicion; ရက်ကန်းမထတ်
ထွင်စွပ်ကိယိုးသည်။

ယိုးရား (ယိုးဒယား), *n.* a Siamese, ယိုးရားရှင်း၊ ယိုးရားထက်ဖက်။

—ဝင် (ယိုးဒယားဝင်), *n.* the *Ochna Wallichii*.

—ပန်းခတ် (ယိုးဒယားပန်းခတ်), *n.* imitation leaves and flowers
carved on water-stands, ရေခိုးဝင်, boats, pyatthats, &c.

ယိုးမတ်မြို့ (*pron.* ယမတ်မြို့), —ဖွဲ့ (more common), *v.* to make an ex-
cuse on insufficient grounds [one kind of ဆင်ခြေတတ်]။

—ရှာ, *v.* to search for a pretext; အနည်းငယ်မသာသည်။ ယိုးမတ်ဖွဲ့ထို
ထူမောထင်နေသည်; အကြောင်းမဲ့ယိုးမဟ်ရှာဖွယ်ခက်သည်။

ယွင်း, *v.* to settle out of place; one kind of ချွတ်ယွင်း, to deteri-
orate, become worse, ယိုယွင်း။ Der. မှားယွင်း (rarely used
singly in colloquial).

—ချွတ်, *v.* same, 1st def.; ဤကထုမရှိကား။ ထခုသည့်အမှုကိမမြှော်။ အ
ထွေကိမဝေ။ အခါကိမဝေ။ ပရိထုတ်ကိမချင့်။ ထမြင့်ထပါ။ တိမ်းမှားယွင်း
ချွတ်သောစကားကိပြောသည်မဟုတ်။ ရှေးဘိသရာပြောထူးပြီဟု။ အမိန့်ထေင်
ရှိထေင်မူ၏။ အထုတ်ကိယွင်းချွတ်သည့်အချက်ထရံထရောမရှိထူးပါ။

—ယို, *v.* same, 2nd def.; ကံကြမ္မာယွင်းယိုသည့်အခါ။ ထုရားကိဆတ်ထား
ရမည်။

ထွန်း, 1, *n.* a mark or figure delineated or painted on lacquered
work; ထထပ်ထွန်း။ နှစ်ထပ်ထွန်း။ ယိုးထပ်ထွန်း။

—ထပ်, *n.* a certain ornamental graduation in a double roof

ယွန်းထိုး, *v.* to delineate on painted or lacquered work ; အပ်မျှား
ကိုယွန်းထိုးသည်။

—ထိုးထမ်း, —ထမ်း, *n.* a delineator in such work. The inhabitants of Pagan, Salay, Nyaung U, Myinmagan, Upper Burma, are great adepts at such work.

ယွန်း, 2, *v.* to move, change position, go or come (spoken of royalty) ; ဣစကံထောင်ယွန်း။ ဒေသစာရိ ယွန်းယွန်းချီထောင်မူသည်။ (applied to a Buddha) ; hence, when reduplicated, aside, removed to a little distance, as အရှေ့ထောင်ယွန်းယွန်း။

ယွဲ, *v.* to be drawn aside, be distorted, awry, be one-sided, slanting off ; အိုးယွဲထွင်ထောင်းယွဲနှင့် မိတ်ရမည်။ ခေါင်းယွဲသည်။ ဟင်ယွဲသည်။ (in familiar English to be askew).

—စောင်းစောင်း, —တုံတုံထက်ရေးဖြင့် (မြင်ထွင်) သေပါ၏။ စာလုံးယွဲစောင်းစောင်းရှိသည်။ သည်မှန်ကြည့်ထွင်မျက်နှာယွဲတုံတုံနေသည်။ သည်လူဝါသနာ။ ယောင်ကိုယွဲတုံတုံထိုးထတ်သည်။

၇ (ရကောက်)

(The twenty-seventh consonant in the Burmese alphabet.)

ရ, 1, *v.* to get, obtain ; မိဂ္ဂာထိုရ။ မေးထိုရ။ ရမိအောင်စမ်းဆီးနိုင်။ မရမက။
adv. by extraordinary effort ; မရမကထောင်း။ မရမကပြော။

—တတ်, *v.* to know how to get, to be rich. [In colloquial this word has been corrupted into ရည်တတ် when speaking of a person being rich, ဥစ္စာပစ္စည်းရည်တတ်သည်] ; ရတတ်သမျှရထောင်းထားရသည်။

—မိ, *v.* to obtain, to capture as a criminal or rebel, ရမိမိအင်လာသည်ကာလ။ စစ်ဆေးမေးမြန်း၍။ ပေးအပ်သင့်ပေးအပ်။ မိရင်သင့်လျှင်မိရင်မည့်အကြောင်းမျှားကိုမှီလိုက်သည်။

ရ, 2, *v. affix*, must ; frequently euphonic ; [may, as သည်လမ်းသွားဝါရစေ, may I go by this road ? can, as သည်လမ်းသွားရသလား။ သွားရပါမည်လား, equivalent to သွားနိုင်သလား, can I go by this road ? *i.e.*, သွားရန်အခွင့်ရှိသလား။ ရ in conversation is frequently preceded by a noun and followed by a verb, in which sense it appears to be equivalent to the English "having to," *e.g.*, အထွေ့ရခက်။ အပြောရခက်။ အမြင်ရခက်။ တောင်အထက်ရထွတ်, mostly used with the verbs ခက် and ထွတ်။

—အောင်, *verb. affix*, sign of the infinitive mood, as ရေသောက်ရအောင်သွားသည်, he went to drink water (equivalent to ရေသောက်မည်သွားသည်) မြင်းငှာ။

—မည့်အကြောင်း, *verb. affix* equivalent to ရအောင်, but more elegant ; properly a sign of the potential mood, as ထွင်းစာကိုသင်ရမည့်အကြောင်းသွားပြီ, he is gone, that he might study

the scriptures ; [followed by ထည် or ပြီရ means to be under a necessity or obligation, *e.g.*, နံနက်စောစောသွားသည်, I had (or I was obliged) to go early in the morning ; ငွေထထောင် လျှော်ရသည်, I was obliged to forfeit Rs. 1,000 ; ကြိမ်းဇာတ်ကြိမ် ခံရပြီ, he once had to suffer the punishment of whipping.]

ရက်, ၁ (from အရက်), *n.* a natural day of 24 hours, a day of the month ; *comp.* နေ့။

—ကောင်း (ရွှေ), —မာကောင်း (ရှောင်), *n.* a lucky or unlucky day.

—ကျပ်, *n.* an intermediate day, a day intercalated at the end of the year ; ရက်ကျပ်သွင်း။

—ကြာ, *v.* to be long in respect to the number of days ; နေ့ရက် ကြာခရီးသွားသည်ရက်ကြာလှပြီ။ ရက်ကြာလကြာမလုပ်ပါနှင့်။

—ကြို, *n.* the day before worship-day ; အပိတ်နေ့။ အကြိုနေ့။

—ချွန်, *n.* every other day ; ရက်ချွန်များသည်။

—ချုပ်, *n.* the date of a person's birth, a written engagement (to pay money).

—ခြာ or ခြား (ချာ or ချား), *n.* same ; ထရက်ခြားနှစ်ရက်ခြားလာပါ၏။

—ငင်, *v.* to intercalate a day ; ဝါထပ်ရက်ငင်။

—ရံ, —မရံ (ထ), *n.* a month which has an even number of days (30) or an uneven number of days (29) [ထ, ထ, ဝါ, ထပ်, ထန်, ပြာ (ရက်ရံ) ထူး, ထို, ခေါင်, ကျွတ်, နတ်, တွဲ (ရက်မရံ) ရက်ရံလျှင်တနင်္ဂနွေဆန်းတနင်းလာကွယ်။ ရက်မရံလျှင်တနင်္ဂနွေဆန်းတနင်္ဂနွေ ကွယ်]။

—ရဲး (ရဲ), *n.* the date of an event, နေ့ရဲး ; မွေးဖွားသည့်နေ့ကို မှတ် သားမိအောင်ရက်စွဲ ရက်ချုပ်ထားသည်။

—ထက်, *adv.* daily ; နေ့ထိုင်းဥပုသ်ရက်ဆက်စောင့်သည်။ ရက်ဆက်များသည်။ ရက်ဆက်ထပ်သည်။

—ဆွဲ, *v.* to put off from day to day (as in performing business or work).

—ပင်, *see* နေ့ပင်။ သည်ကနေ့သဘောထပ်မံ ရက်ပင်ဖြစ်သွားပြီ။

—မိုး, *n.* the day after worship-day ; အမိုးနေ့။

—ရာဇာ, *n.* the most lucky day of the month [ထူးထူးထူးထူး ထွန်း ပကဆုံးနယံညွန့်စ။ အောင်ထွတ်ဆို။ သာယိုဝါခေါင်။ မြေထောင်ထောင်သလင်း။ သ ထင်းကျွတ်ဆီ။ သောဒီထဆောင်မုန်း။ ချွန်းထိုးနတ်ထောင်။ မိနော်ပြာထိုး။ မိညိုထ မိုတွဲ။ ထပ်ထပ်ပေါင်း။ ရက်ပေါင်းသည်။ ရက်ကောင်းရာဇာရာဇာထည်း]။

—လည်, *n.* a week ; scarcely used.

—လည်ဆွမ်း (*pron.* ရက်လည်ဆွမ်း), *n.* a feast given to guests attending a funeral ceremony seven days after the burial of

the deceased, and occasionally, it is said, for seven days following the burial ; ရက်ထည့်သွင်းကျွေး။

ရက်, *n.* the days in excess of the regular number of days in a year, on-account of which an intercalary month is inserted.

—ရှည်သွေး, *v.* same as ရက်ဆွဲ။ အသွင်ကိုထပ်ရက်ရှည် သွေးထပ်သည်။ နတ်ဖန်မိလင်းသောက်လျှင်။ ထိုသူတို့အမျက်ပြေလတ္တံ့။ ထိုသူတို့အလိုလို လိုက်လျက်ရက်ရှည်သွေးအံ့ဟုကြံ့ခါ၏။ မူးမတ်ပြည်သားပြည်သူတို့ငါ၏သားတော်ကိုဖြည့်မှောင်ထုတ်ခြင်းငှါ သင်တို့အကယ်၍အလိုရှိကြအံ့။ ငါမေတ်ပြီ။

ရက်, 2 (ယက်), *n.* water flying off when dashed against some substance ; ရက်ကြီး။ ရက်ခိုလိုက်။

—ရကြောင်း, *n.* the wake of a vessel ; သင်္ဘောနောက်သို့ရက်ကြောင်းစီးလိုက်သည်။

—ထ, *v.* the water flies off or dashes ; ထပ်ရက်ထသည့်ဈေး။

—ဝန်းစား (ထက်), *v.* to rush through the water as a boat, so as to raise a spray under the bow ; ထပ်ရက်ဝန်းစားသည့်ဈေး။

ရက်, 3, *v.* to weave, whether cloth, or a mat, or a basket.

—ခေါက်, *n.* the quill of a shuttle, a hole in the post of a bamboo fence to receive the end of a bar.

—ခေါက်တန်း, *n.* a rail to be inserted in the holes of the posts of a fence.

—ခေါက်တန်းမျှ, *v.* to construct a rail-fence in the manner just indicated.

—ခေါက်တံ, *n.* the spindle of the quill of a shuttle, a bar in a wove bamboo fence.

ရက်, 4, *v.* to be quick, violent ; not used singly.

—ဝက်, *v.* to be unfeeling, severe, cruel ; more than ကြမ်းကြုတ် (to be liberal, lavish, အပေးအကင်း ရက်ဝက်သည်။ အထူးအထန်း ရက်ဝက်သည်။ သည့်သူအခြားသောသူနှင့်မတူ။ မိမိသားမေတား။ မြင်းနွားအတွန်ရက်ဝက်သည်, this person is unlike anybody else, he is exceedingly cruel to his wife, children, horses and bullocks [also applied to beauty in women as ရက်ရက်ဝက်ဝက်တွသည့်မိန်းမ]။

—ထင်, *adv.* instantly (infrequent) ; ရှင်ထရက် far more common.

—ရက်, *adv.* quickly, violently (freely).

—ရက်ဝက်ဝက်, *adv.* cruelly, unfeelingly, liberally, lavishly ; ရက်ရက်ဝက်ဝက်ပြောတတ်သည်။ ရက်ရက်ဝက်ဝက်ပေးတတ်သည်။

ရက်ရော, *v.* same as ရက်ဝက် [though oftener used in a good, than a bad, sense], to be careless, unconcerned about one's property, so as to give away liberally; ဝဲရူးရှင်ထုရင်ရာဇာဝိရင်သမီးတော်ရှင်စောပု အထွအထန်းအပေးအကမ်း အထွန်ရက်ရောသည်။ ပြီးလူမိန်ကဲ့သို့ အထွအထန်း ရက်ရောသည်ထူ အထွန်ထရာရှာသည်, there are few who are so liberal in their religious offerings as U Lu Bein.

ရက်, 5, *verb. affix*, to be capable of (in regard to feeling); ဤသို့စသောရက်တို့ဖြင့်။ မခွဲရက်နိုင်အောင် ဖြစ်သော။ ဤနန်းတော်တည်မိသ်ကို။ အထက်အခါမှ။ ခွဲခြားနိုင်၍ ရဟန်းပြုနိုင်ပါအံ့နည်း။ ။သည်နားကျွန်တော်ထက်ထဲအနုကြာသို့ မရိုက်ရက်ဘူး။ ငွေတရာတောင်ပေးရက်သည့် လူမထုတ်ဘူး။ [as an auxiliary to the verbs ကြံ, ပြု and ထု, ရက် conveys the same sense to them as the English expression to 'have the heart' to plan or do anything, *e.g.*, ဝင်သွားထပ်ကြံရက်သည်နည်း။]

ရက် (ရကန်) (*pron.* ရဂံ), *n.* epic poetry; ဂုဏ်ရက်အိအနိတေးခြင်း။

ရကာ (*pron.* ရဂါ), *n.* an offering to a nat; နတ်ရကာပွဲ။ နတ်ရကာထင်။ နတ်ရကာမြောက်။ ငွေပြိုင်မည့်အခါ နတ်ရကာပွဲများကို မြောက်ထင်ပသရမည်။

ရကား (*pron.* ရဂါး), *verbal affix*, continuative; မူတား, sometimes equivalent to ထကား, *see* Grammar, sec. 109; ဤသို့မိနိုင်တော်မူရကား။ ဤသို့ဟောတော်မူရကား။

ရကိုင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness, ဝန်းဝန်း (used in poetry and songs).

ရက်ကန်း (from ရက်, to weave), [*n.* weaving.] [ရက်ကန်းသားမညီ။ ရက်ကန်းသားမသေ။], (or &c., ထေရက်ကန်းခတ်, *v.* to strike as a head-wind); ရက်ကန်းရက်, to weave (either cotton or silk).

—ကြိုးမြေ, *n.* the variegated tree-snake (not poisonous).

—ခုံဝင်, *n.* a movable loom.

—ခုံထိုင်, *n.* the posts of such a loom (ရက်ကန်းခုံ).

—ရ, *n.* [the lower grooved timber of the lath of a loom in which the sley is inserted; *comp.* ထက်ခတ် and အောင်ခေး].

—မြင်း (ရွမ်း), *n.* the beam of the harness or heddles of a loom.

—ဝင် (*pron.* ရက်ကန်းဝင်), *n.* a loom.

—ဝင်ထိုင်, *n.* the posts of a loom (ရက်ကန်းထိုင်).

—ဆက်, *v.* to join the warp to be woven to the thrums (a thrum, "one of the ends of weavers' threads") [ဖြတ်ဆာဟောင်း] of the old one remaining in the heddles.

—ထက်, *v.* the weaving is uneven, one side of the cloth being higher than the other (ရက်ကန်းသားတက်).

—ထက်, *v.* to be skilled in weaving.

—ထိုင်, *see* ရည်ထိုင်.

—ထွေး (*pron.* ရက်ထွေး), *n.* the abb, yarn of the warp (ရက်ကန်းထွေးခြည်).

ရက်ကန်းနင်း, *v.* to work the treadle of a loom ; *n.* the treadle of a loom.

— နှင် (နှတ်), *n.* the harness or heddles of a loom ; ရက်ကန်းဝတ် နှင်ဆိုသည်။ (or ဆိုးသည်) (Prov.) *Anglice*, "a bad workman, &c."

— ဝင်, *n.* the warp (အထိုး).

— မီး, *v.* to pass the sizing brush (ရက်ကန်းဘီး) over the warp (ဖြိုး).

— ဖေါက်, *n.* the woof, အဖေါက် (ဖေါက်ခြည်).

— ဖေါက်တံ, *n.* a round bar in a fence ; *comp.* ရက်ဝံ

— ဘီး, *n.* a sizing brush.

— ရုံ, *n.* a factory where many looms are in operation.

— ရှင် (*pron.* ရှည်), *v.* to extend the thread lengthwise preparatory to weaving ; ခရီးသွားသည်မှာရက်ကန်းရှင်သလို။ [also applied figuratively, *e.g.*, ခင်ဘုရားကောင်းပြောရာ ရက်ကန်းရှင်သလိုသည်။]

— လေး, *n.* ; *see* ကြောတံ [the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam].

— ထိုးသား, *n.* the knife used for cutting off the ends of threads.

— သင်, *v.* to learn weaving (also to teach weaving).

— သည် (*pron.* ရက်ကန်းသတ်), *n.* a weaver.

— သား, *n.* a web, cloth in a loom.

ရက္ခိက, *n.* a rekkaik, a certain monster of the belu (ဘီလူး) genus. [“The Rákshas resemble the Yakas, but they have not, like them, the power to assume any shape that they choose. When appearing to men they must assume their own proper form. They live principally in the forest of Himála (ဟိမဝန္တာတောင်) and feed on the flesh of the dead, whether of beasts or men.”—M.H.]

ရက်ဝံ, *n.* a girder [or longitudinal timber sustaining the joists of a house] (ဆင့်) ; *comp.* ဖေါင်းကွတ်, a bar in a rail-fence, ရက်ဝတ်။

— ဖေါက်, *n.* the hole in a house-post through which the summer is inserted.

— ရွှံ့, *a.* made rail-fashion ; also used as a verb ; ရက်ရွှံ့သည်။ ရက်ရွှံ့ခါးပန်းသတ်။

ရခိုင်, *n.* Arakan ; ရခိုင်ပြည်။ ရခိုင်လူမျိုး, *n.* the Arakanese race, one of the Arakanese race. The ancient names of Arakan were ရဗ္ဗုရ (ဘိုင်း), ဗညဝတီ (ပြည်), [ရဗ္ဗုရ from ရဗ္ဗ, a “bilu” (ဘီလူး) and ရုရ, “country,” “city,” “kingdom.”]

ရင်, *see* ရင် (not used in colloquial).

ရင်, *n.* the breast ; ရင်ဝယ်သားကဲ့သို့, like the child of one's bosom.

— အင့်, *v.* to be uneasy in the stomach from fulness, whether occasioned by food or wind ; ရင်ထဲကအင့်ထင့်ထင့်ရှိသည်။

၇၆ အပ်တန်ဆာ, *n.* an ornament worn on the breast ; ခင်အပ်တန်ဆာ။

—အပ်, *n.* the breast (of a brute animal, *e.g.*, နွားအပ်အပ်ထားသူသည်) [ခင်အပ်တော်မွေးဖွားသည့်သား (or သမီး) the “ inseparable child of one’s bosom.”]

—အပ်တန်ဆာ, *n.* a breast-plate.

—အုံ, *n.* the protuberance of the breasts in man or woman ; ခင်အုံထူ၍မိသည် (applied to women).

—အောင့်, *v.* to have a constriction of the chest.

—တာ (*pron.* ခင်ဂါ), *n.* a large shield of boards carried in the hand and occasionally planted.

—တား, *v.* to be broad in the chest, ခင်ကျယ် ; the latter is preferable.

—ထူညို, —ကျုံ့, *v.* to be narrow in the chest.

—ကျပ် (*pron.* ခင်ကျပ်), *v.* to have the sensation of tightness in the chest so as to breathe with some difficulty ; less than ချိုပေးထိုးခင်ကျပ်ပေးအောင်ခင်ကျပ်သည်။

—ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a close jacket worn by girls ; ဗေဒီထိ။

—ကြား (*pron.* ခင်ငြား), *n.* the depression at the breast-bone.

—ကြားစေ့, *v.* to agree, be on good terms, ယူချင်းခင်ကြားစေ့အောင်ပေါင်းသည် ; to agree in respect to a bargain, ခင်ကြားစေ့အောင်ရောင်းပါ။ခင်ကြားစေ့အောင်ငြောပေးပါ။

—ထွေခင်, *n.* two zayats built parallel to each other with a pathway running between them.

—ကွဲပက်ထက်, *adv.* in a broken-hearted manner (prostrated with grief) ; ထင်သေလိုသေးမှသာခင်ကွဲပက်ထက်နှင့်နေရပ်သည်။ ခင်ထီးထက်သတ်ပူဆွေးဒုက္ခရောက်ရှာသည်။

—ခုန်, *v.* to palpitate, beat as the heart ; နှံထိုးခုန်။စသေသေးပါတူးခင်ခုန်ပါသေးသည်။

—ခေါင်း (*pron.* ခင်ခေါင်း), *n.* the chest.

—ချင်းအပ်, *v.* to place breast to breast ; ဝတ္ထုများကိုခင်ချင်းအပ်ထားသည်။

—ချိုင့်, *v.* to have an unusual depression at the breast-bone.

—ချောင်, *v.* to feel free and natural in the chest ; opposed to ခင်ကျပ် and ခင်အောင့်။

—ခွင် (*see* ခွင်), *n.* the bosom, *i.e.*, the breast and parts adjacent ; သား ငယ်ကိုခင်ခွင်ထဲမှထွက်သည်။

—ခွင်မိတ်, *n.* a guardian, regent ; [ခင်ခွင်မိတ်ကြီးမီး, in Upper Burma the mother (or near relation) of an hereditary thugyi

conducting the duties of her son during his minority)—
ရင်ခွင်မိက်ချီ].

ရင်ခွင်, *n.* the natural warmth of the body (*lit.* breast); အလွန်
ပင်ပန်းထောင်မှုထူးသည်ဖြစ်၍ ရင်းနှီးသောအထွေ။ ထိပ်ခွေ နူးညံ့သောရင်ခွင်
ကိုထုံရသည်ဖြစ်၍ ရင်းနှီးသောပျော်ခြင်းသို့ရောက်လေ၏။ အရှင်တရား၏ရင်ခွင်ကို
ထုံထိုသောကြောင့်မြေထောင်ရင်းသို့ရောက်ပါသည်။ ကြက်သွင်းအမိရင်ခွင်ကို
ထုံ၍ကြီးရသည်။

—စည်း, *n.* something bound on the breast; ရင်စည်းတန်ဆာ။

—ဆာ, *v.* to be uneasy from an unnatural appetite.

—ဆိုင် (*pron.* ရင်မိုင်), *adv.* breast to breast; ရင်ဆိုင်တွေ့ထိုခွေးနှင့်
ရင်ဆိုင်တွေ့ကြလေသော်။ ခွေးသည်ကြောက်သောအားဖြင့်အမည်းတင်ကိုပစ်ချ
၍ထွတ်ရာပြေးလေ၏။

—ဆိုင်ရှက်, *v.* to close with (an enemy) (infrequent).

—ဆို့, *v.* to breathe with difficulty from an obstruction in the
chest; more than ထွပ်; also used figuratively, *e.g.*, သည့်စ
ကားကိုကြားထွင်ဘဲ ရင်ဆို့သကဲ့သို့။ (as in hearing disagreeable
news).

—ညွန့်, *n.* the pit of the stomach.

—တား (*pron.* ရင်ခါး), *n.* a fence or palisade outside of a for-
tification.

—တီး, *v.* to beat the breast; ရင်တီးတီး။ ရင်ပတ်တီးတီး။ ရင်တီး
လက်ခတ်ပူဆွေးသကဲ့သို့ရောက်ရှာသည်။

—ထောင်, *n.* the gore in each side of a Burmese jacket (a
kind of ornament worn by the prince in a dramatic per-
formance).

—ထွန်း (ပိတ်), *n.* a kind of net used in catching shrimps,
see မျှင်။

—ထု, *v.* same as ရင်တီး။ ရင်ထုမနာဖြစ်သည်။ ရင်ထုမနာဖြစ်ရလေခြင်း။

—နာ, *v.* to be sore in the breast; *comp.* ရင်ပတ်နာ။

—ပတ်, *n.* the breast (of man).

—ပတ်နာ, *v.* to have severe pain in the stomach (frequently
arising from dyspepsia).

—ပြင် (*pron.* ရင်ပြင်), *n.* the space before the breast, presence;
အထံ။ ထိုထံတော်ရင်ပြင်ရောက်ပါပြီ။ ရင်ပြင်ထည့်တည့်။ မျက်မှောက်ရင်ပြင်။
ရင်ပြင်မှတားသည်။

—ပြည့်, *v.* to have the sensation of fulness in the chest.

—ပုံး (*pron.* ရင်ပုံး), *n.* a covering for the breast; အင်္ကျီရင်ပုံး။

—ပွဲ, *n.* a badge of office worn on the breast.

—ရိုး, *n.* the breast.

ရင့်ရှားဝတ်, *v.* to wear the Burmese petticoat, so as to cover the breasts ; *comp.* ခါးချစ်ဝတ် (to wear the same with the breasts uncovered), ထဘီရင့်ရှားဝတ်။ထဘီခါးချစ်ဝတ်။

—ထင်း, *v.* same as ရင့်ချောင်း။

—ထုံး, *v.* to be round-bodied.

—လေး, *v.* to have a feeling of oppression in the breast ; also used figuratively, *e.g.*, ထည်ထူဝကားပြောသည်မှာ။ထယ်ရင့်လေးစရာကောင်းသည်။

—လျှောက်, *n.* a large timber suspended horizontally against the wall of a fortress to crush an assailing party.

—ဝ, *n.* the breadth of the breast ; ရင့်ဝလွယ်။ထုံးပတ်, girth.

—ထား, *n.* the breast of a female ; နို့အုံ။သားမြတ်။ရင့်သားမိုး။ရင့်သားမောက်, to be full in the bust.

—ထိုင်း, *n.* a shoulder belt.

—သွေး, *n.* one's own child ; ရင့်သွေးထူထူ။ချစ်မဝ။ရင့်ခွင်ပိုက်ချိုမြွေးသောရင့်သွေးရတနာကို။ ငါ၏အသက်နှင့်အမျှချစ်ကြင်နာ၏။ရင့်သွေးရင့်နှစ်။ ငါ၏ရင့်သွေးရင့်နှစ်။ချစ်ထားချစ်သွီးတို့။ထင်တိုအထယ်မှာနေကြကုန်သနည်း။

—ဟာ, *v.* to feel uncomfortable from an empty stomach [ထမင်းသာထိုရင့်ဟာသည် sometimes has the same meaning as ရင့်ထင်းရင့်ချောင်သည့်ဆေးထိုစားမှရင့်ယာသည်]။

ရင့်ချင်, *n.* Karin cabbage palm (not intelligible to the majority of Burmans).

ရင့်ခေါင်, *n.* Indian grape.

ရင့်ခတ် (*pron.* ရင့်ဝတ်), *n.* the *Gardenia coronaria* ; ရင့်ခတ်ဝါ။ရင့်ခတ်မြို့။

ရင့်, 1, *v.* to be mature, firm, opposed to နု, young, tender ; အရွယ်ရင့်။ပါရမီရင့်။သစ်သီးရင့်။သန္တာရင့်သည်။သန္တာရင့်ညောင်း။ဗေဒမိထောင်းထေ။သားကောင်းမင်းဝေသံထည့်။

—မာ, *v.* same ; ပတ္တမြားနှုတ်ငုံရင့်မာ။ပါရမီရင့်မာ။သစ်သီးသစ်ရွက်ထိုရင့်မာသောအချိန်ကာလသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။သဒ္ဒါရင့်သန်။

ရင့်, 2, *v.* to repeat melodiously, chant ; ထူး။ရင့်လေးနာပျော်။

—ညောင်း, *v.* same ; ရင့်ညောင်းကြွေး။မြူးထူးသောငှက်သံ။

—ထူကြွေး (ထူကြွေး), *v.* same ; ငှက်အပေါင်းတို့ပျော်ကြောင်းသွာယာ။ရင့်ထူကြွေးထို့။ခေါ်မေးကာနေကြသည်။

ရင့်, 3, *v.* to trail ; not used singly. Der. ဒရင့်။

—ရင့်သိထိ, *adv.* trailingly ; မနွှဲလေးထူများထဘီရင့်ရင့်သိထိဝတ်ထက်ကြသည်။ပန်းထုံးထိုရင့်ရင့်သိထိပန်သည်။ရန်ကုန်သားပုဆိုးရင့်ရင့်သိထိဝတ်ကြထက်သည်။

—ထိ, *v.* same as ရင့်။

- ရင့် သီး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing others ; ဦးစံ
ထွန်းအ ဖြောအဆို အလွန်ရင့်သီးသည်, U San Dun's manner of
speaking is very rude.
- ရင့်သီးသီး, *adv.* rudely, disrespectfully ; မိမိ အထက် လူကြီးများ
ကိုရင့်ရင့်သီးသီးပြောရန်အခွင့်မရှိ, one has no right to address one's
superiors in a disrespectful manner.
- ရင်း, *v.* to be at the bottom, be deep-seated, as a wound, or
sore, that has apparently healed ; အနာပျောက် ခါနီးမှအစားမှားလို
ရင်းလာသည်, [to retreat and return to the combat as a fight-
ing cock], to place or put for the sake of accumulating ;
ရင်းငွေ, capital.
- နှီး, *v.* same, 2nd def. ; ငွေကိုအထောင်အထန် ရင်းနှီးထားမှ ကုန်သွယ်
ထင်နိုင်မည်, it will be only by your being able to accumulate a
sufficient amount of capital that you will be able to do
business as a trader.
- ရင်းဆွဲ (ဆွဲ), *n.* a short ladder suspended from the top of a tan
tree.
- ထောင်, *n.* a light ladder used in ascending a tan tree.
- ရင်းဖျား (ပင်) (ရင်းပြား), *n.* a kind of medicinal plant, the *Ancis-
trolobus mollis*, *M.*
- ရပ်, 1, *n.* a pheasant ; ရပ်ကောင်။
- ရပ်, 2, *n.* a spinning-wheel, frame ; မိုင်းဝင့် သဏ္ဌိရပ်။ [an irrigation
water-wheel used in Upper Burma ; ရပ်ထွဏ်, to revolve as
such wheel.]
- ကြိုး, *n.* the band of the wheel.
- ကြိုးဝေး (*pron.* ရပ်ကြိုးဝင်း), *n.* the composition with which
the band is rubbed.
- နားပန်း, —နားပန်းကွင်း, *n.* the places in which the spindle
rests and turns ; အညာမှာလူမျိုးများ။ အပျိုများဆိုရင်နားပန်းကွင်း။ထက်
ထောင်ပေးလေ့ရှိသည်။
- ပေါင်း, *n.* the wheel of the spinning-wheel, any wheel in a
machine ; စက်။
- ရထတ်, *n.* a kind of spinning-wheel.
- ရပ်, 3, *v.* to wind round, encircle ; ပတ်။ထည်ပင်းကိုထားနှင့်ရပ်သည်။ထိုအ
ခါသုတ်တွင်းရထားသည်။ နန်းတော်ကိုလ ကျာရပ်ထွဏ်ပြီးမှ။မင်းတမ်းဆိုသက်
၍။မြို့ကိုလ ကျာရပ်ထည်လေ၏, at this time the miraculous cha-
riot, wheeling round to the right of the palace, went down
the king's highway and turned to the right of the city ;
မြင်းကိုဆွဲမနိုင်ရှိကြိုးနှင့်ရပ်ဆွဲရသည်, being unable to hold the
horse, he was obliged to do so by winding the rope
(round his hand).

ရပ်, 4, *verb. affix*, remaining behind ; သင်သည်ထနေမှစ၍။ ငါပြန်၍မရောက်မှီကာလပတ်သုံး။ အခါမဟုတ်သည်၌ အိမ်တွင်းမှ ပြင်သို့ မထွက်ရန်နှင့်။ နတ်သွီးကမ်းသို့မရောက်၍။ သေရသော်လည်း။ အပြစ်ထင်ထွက်ရစ်အောင်သေမည်။ ခင်ဗျားကျွန်တော်မရှိမိက်။ ကျွန်တော်နွားမြင်းများ ကို။ ကောင်းမွန်စွာ ဩဇာရှိရပါမည်။ ကျွန်တော်မျိုး၌ သေနတ်မှန်၍သေသုံး နေရပါသည်။— ထုဆိုသည်မှာအပြစ်ထင်ထွက်ရစ်အောင်ကြံရမည်။

ရည်, *v.* to aim at, have reference to ; used singly, *e.g.*, သည်ဥစ္စာကို ထတ်သူကိုပေးမည်ဆိုရည်ထားသထံ။

— ဂူး, *v.* same ; ရွတ်, သည်စရပ်ကို ကျွန်တော်ဆရာ သေသည် ကိုရည် ဂူး၍ ဆောက်သည်။

— စောင် (ဆောင်), *v.* (from စောင်, 1, *which see*) [same, most common] ; ထုရားကိစ္စမှာသုံးရန်ရည်စောင်ထားသည့်ငွေတိုက်, the treasure-house intended for use in religious matters.

— ညွှန်း, *v.* same ; ဆယ်သုန်းကြီးကိုထူမည်ဆိုမရည်ညွှန်းရပါ။ [ရည်ညွှန်းချက်, a “ subject ” as in official correspondence].

— မှတ်, *v.* same.

— ရေ, *v.* to allude to at a venture, not on certain grounds.

— ရွတ်, *v.* same as ရည်ဂူး။

— သန်, *v.* same ; ထုထောက်တွင်းစုံစမ်းတော်မူသည်မှာရာဇဝတ်မှုတော်တမ်းတို့ကိုထိုးထုတ်ရှက်ရဖြစ်စေရန် ရည်သန်ထော်မူခြင်းမရှိ, “ the matter is not investigated with the intention of casting a slur on the Police.”

ရည်တူ (from အရည်, 3) (*pron.* ရည်ခူ) [also frequently *pron.* ရေခူ in colloquial], *v.* to be equal, on a par, neither superior nor inferior ; ရယ်ရည်တူ။ ထုရည်တူ။ ရည်တူချင်းထန်းတူထန်းတူရည်တူချင်းထံ။

ရင်္ဂီထိုင် (*pron.* ရခိုင်) (from အရည်), *n.* the pegs, or short stakes driven in the ground to wind a warp on, ရက်ကန်းထိုင်။

ရင်္ဂီသွား (*pron.* ထသွား), *n.* a weaver's reed or sley.

ရည်ငံ, *v.* to be on terms of familiar and intimate acquaintance. Has a similar meaning to ခြင်, *e.g.*, အပြောအဆို ထယ်ရည်ငံသည့်ထူကလေး။ ချစ်ကြည် ရည်ငံ။ သူတို့နှစ်ဦး ချစ်ကြည် ရည်ငံ ကြသည်။ စုံမက်ရည်ငံ။

ရင်းစား (*pron.* ရင်းစား), *n.* a lover of either sex when the love is reciprocated [*see* ထီးစီးဗိဇ္ဇာကြိုက်], a sweetheart. [ထထင်ထရင်းစား, a term denoting that a person has married his or her first love.]

— ထား, *v.* to indulge in mutual love, မောင်မြှင့်မငြိမ်းမယ်ရင်းစားထားကြသည်။

ရည်းစားဖျက်, *v.* to be broken off as an engagement between lovers ; *n.* a party in a broken engagement, usually the sufferer ; သူတို့ ထောက်ရည်းစားဖျက်ကြပြီ။

—ဖျက်, *v.* to break an engagement ; ရည်းစားမထားချင်တို့ဖျက်ပြင်သည်။

—များ, *v.* to have many lovers ; မျှတ်နှံများ။

ရဦး (ယဉ်း), *see* အနာရင်း and ကြက်ရင်း။

ရထက်, *n.* busifless, trouble, ဆူ ; [not colloquial, but occurs in songs] ; ရထက်ပိမ္မရည်ဘွေးပါတို့နားရှက်တို့ရှုထိုးဝေးမဟာဖြစ်ထွင် (ဝေးမည်ဖြစ်ထွင်) ရသေဆေးတိုက်တဲ့ (ထည့်) နေ့။

ရတနာ (*pron.* ရဒနာ) (Pali), *n.* anything precious ; သားဦးရတနာ။ ဣဋ္ဌေရတနာ။ ဆင်ရတနာ။ မြင်းရတနာ။

—ထုံးပွါး, *n.* the three objects of worship, namely, the deity, the law, and the priesthood—ဘုရား၊ ထရား၊ သာဃာ။ “ The Bud-dhas, the sacred books, and the priesthood, are regarded “ as the three most precious gems. They are all associated “ in the threefold formulary repeated by the Buddhist when “ he names, as an act of worship, the triad to which he “ looks as the object of his confidence and his refuge ; ရတနာ ၃ ပါးကိုထိုးကွယ်သည် ”—S.H.E.M.

—ဆယ်ပါး, *n.* ten precious things, including gold, silver, and several kinds of precious stones (which priests are not to handle).

ရတု, 1 (*pron.* ရဒ), *n.* a season of two months, one of the six seasons into which the year is divided ; *comp.* ဥတုရတုပေါး။

ရတု, 2, *n.* a kind of verse ; ရတုရတံ။

ရထား, *n.* a carriage with four wheels, any wheel-carriage superior to a cart. (The larger carriage, with a ပြထောင်, used at a pôngyi's cremation festival.)

—ခင်ထိတ် (*pron.* ရထားခင်မိတ်), *n.* the smaller carriage on which the body of a priest is conveyed to its cremation.

—စီးသူရဲ, *n.* a chariot soldier.

—ထန်ထာ, *n.* ornaments or appendages of a carriage.

—ထိန်း (*pron.* ရထားမိန်း), *n.* a charioteer [a carriage driver].

—နောက်ခြံ, *n.* the seat behind a carriage for the syce (groom) to sit upon ?

—ပေါင်း, *n.* the top of a carriage.

—ပေါင်းချုပ်, *n.* a top which may be shut down like that of a buggy.

- ရထားပိုင်, *n.* a private carriage.
- ဘီး (*pron.* ရထားမိန်း), —ဘီးဝက်, *n.* the wheel of a carriage.
- မူ, *n.* a carriage driver.
- ခေလမြူ, *n.* a small particle equal to 16 တဆူမြူ (ရထားမြူ, the dust raised by a carriage in motion, ရထားမောင်းသွားသည့် အခါ နောက်ကထသောမြူ).
- လမ်း, *n.* a carriage road.
- လှ, *adv.* hither and thither in a state of vacillation; တောင်မြေမြောက်မြေရထားလှဖြစ်နေပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့တောင်သွားချင်သလို၊ မြောက်သွားချင်သလို ရထားလှဖြစ်နေပြီ။ သူတို့နှစ်ယောက် ရထားလှ စကားပြောကြသည်။
- ဝင်ရိုး, *n.* the axle-tree of a carriage.
- ထန် (usually *pron.* ရထားသန်), *n.* the pole or beam of a carriage, a thill or shaft.
- ရန်, *1, n.* a quarrel, enmity; [danger, cause of danger, an enemy, ခေး].
- ကင်း, *v.* to be clear of enemies or dangers; ရန်ကင်းတောင်, a hill east of Mandalay.
- ကြွေ, *v.* to diminish in violence as a quarrel.
- ကြွေးထင်, *v.* to incur enmity.
- ကြွေးဆင်, *v.* to retaliate, to avenge one's self, to pay off old scores, ခင်းထိုရန်ကြွေးဆင်ဦးမည်။
- ခံ, *v.* to resist (an assault).
- ရဲ, *n.* a victorious king (poetical); ရန်ရဲလူထောင်တွင်ခေါင်ရာစာ။
- ငြိမ်း, *v.* to be settled, quieted, done away; more than ရန်ငြေ, to be quiet, undisturbed by enemies.
- ငြောင့်, *n.* a robber, rebel [an enemy, ရန်ဆူးရန်ငြောင့်].
- မြီးထား၊ မြီးဖွဲ့. —မြီးထို, *v.* to harbour resentment, bear malice; မြီး, အမြီးဖွဲ့၊ မြီးသူရန်ထက်။ ရန်မြီးဒေါသထား။
- စ (*pron.* ရန်စ), *n.* the beginning of a quarrel (also used as a verb, to begin a quarrel, to be the aggressor).
- စင်, *v.*; see ရန်ကင်း။
- စင်, *n.* war (*see* ခိုက်ရန်ပွားစင်); မင်း၂ပါးထိုးရန်စင်ဖြစ်ပွားနေသည့်အခါ ခိုင်မပြင်စင်ကြသေး။
- စပြု, —စမျိုး, *v.* to aggress 'ရန်စမျိုး, *lit.* to "sow enmity." to be the beginning of a quarrel; သည်သူ၂ယောက်ရန်စပြုနေကြပြီ။ ရန်စ။
- စဲ, *v.* to cease as enmity; ယခုရန်စဲကာရှိသေးသည်။ စကားနည်းရန်စ။

ရန်သူ, *see* ရန်ငြောင့်။

—တုံပြု or —တုံ့ပြု, *v.* to retaliate evil for evil ; *comp.* ရန်ကြွေးဆင် and အစားချေ (ကထိစားချေ)။

—တိုက်, *v.* to provoke a quarrel between others ; လင်မယား၊ ယောက်အကြားအခြားလူဝင်ရန် တိုက်ဆိုကျက်ကျက်သူရန်ဖြစ်နေကြသည်။

—ထွေ, *v.* to quarrel ; သည်သူနှစ်ယောက်နှစ်ယောက်တိုင်းတိုင်းရန်ထွေကြသည် (usually refers to a warm contention in words)။

—ထောင်, *v.* to show an inclination to quarrel, to take occasion to quarrel ; ရန်မထောင်မှရန်အောင်သည်။ ရန်ထောင်လျှင်ရန်သွောင်မိတတ်သည်။

—နည်း, *v.* to have few enemies.

—မိ, *v.* to come to a quarrel ; ရန်မထိုရန်မိ။ ရန်ထိုရန်မိ။ “ *sivis pacem parabellum.* ”

—ဖြဲ, *v.* to continue a quarrel (has also a similar meaning to ရန်စ) ; ကျွန်တော်ကိုအကြောင်းမဲ့ရန်ဖြဲနေသည်။

—ဖြေ, *v.* to be settled as a quarrel ; ရန်ဖြေငြိမ်းအောင်ဖျန်ဆိုသည်။

—ဖြို, *v.* to come to an end ; ရန်အောင်သည်။

—ပွါး, *v.* to increase, become great from a small beginning ; မဖြစ်ထောက်သည့်အမှုရန်ပွားအောင်မပြုချင်ပါနှင့်။

—ဖက် (ထက်) (*pron.* ရန်ဖက်), *n.* a party in a quarrel, an opponent ; ပြီးထုရန်ဖက်။ မင်းထိုထုရန်ဖက်ပြုထောက်သည်မထင်ပါဘူး။

—ဖြစ်, *v.* to quarrel (usually used with reference to a physical combat) ; သူငယ်ကလေးနှစ်ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်ဖျင်လိုက်ပါ။

—ထက်, *adv.* at enmity ; ရန်ထက်ထက် “ the rhyme of hostile pairs. ”

—မာန်, *n.* [an evil, calamity, ဆေးဒဏ်အန္တရာယ်] ; မိမိကိုယ်ထွင်းနှိမ့်သောရန်မာန်အပေါင်းကိုပျောက်စေခြင်းငှါဖြတ်စွာထုခူးသားဆွမ်းတော်သက်စေ့ထင်၍ဆုတောင်းသည်။

—မူ, *v.* to resolve on making resistance ; သူအဆိုရှိသည့်ဥစ္စာမပေးထိုရန်မူနေသည်။

—ရှင်း, *v.* ; *see* ရန်ကင်း။ မည်သူတယောက်ယောက်နှင့်မျှပြီးထားခြင်းမရှိ။ ရန်ရှင်းသည်လူပါးကဲ။

—ရှာ, *v.* to pick a quarrel ; ကျွန်တော်ကို ခဏခဏရန်ရှာသည့်အထွက်သည်ရွာမှာမနေနိုင်သထောက်ဖြစ်နေပြီ။

—ရှား, —ရှောင်, *v.* to keep aloof, as an enemy, through fear or other cause ; အဝေးကရန်ရှားနေသည်။

—ရှိ, *v.* to be dangerous, as ရန်ရှိရာအရပ်။

—ထို, *v.* to be quarrelsome ; တဖန်ရန်ထိုတတ်သည်မိန်းမ။

ရန်ထွင့်, *v.* to be dissipated as a cause of fear (infrequent in colloquial).

—ထွတ်, *v.* to escape danger ; ရန်ထွတ်ရာရှောင်နေသည်။

—ဝေး, *v.* to be safe, as ရန်ဝေးသောအရပ်, a place of safety ; ထည်နေရာတွင်ရန်သူနီးသောကြောင့်ရန်ဝေးရာကိုခေါ်သည်။

—သူ, *n.* an enemy ; ရန်သူမျိုးငါးပါး။ ရေ၊ မီး၊ မင်း၊ မိုး၊ သူ။ သဘင်မနှစ်လိုသောသူ။ ရန်သူမျိုးငါးပါးဖြတ်ဆီးလို့ ပျက်စီးလှန်ပြီ, the Burmese use this collective phrase even when they speak of having suffered damage from one only of the five kinds of enemies. Thus a cultivator would say that he had been ruined by the “ five kinds of enemies ” when his crops *alone* had been destroyed.

ရန်, 2, *v.* to appropriate, set apart for some purpose, design for, ရန်၍ထား။ ထျာ ; *comp.* စောင့်, 2, စစ်တိုက် သည်အခါ အလွယ် တကုရ အောင်ခံယမ်းမီးကျောက်ကုန်ထွင် လွယ်ထင့်တကုရနိုင်ရန်အသင့်ရန်ထားသည်။ မြို့များတွင်တိုက်, အိမ်, ထောက်ထုပ်ရန် နေရာများကို ထွဲအပ် ချထားရန်။ ရန် ထားသည့်နည်းဥပဒေများကိုကြော်ငြာလိုက်သည်, the following rules, which it is proposed for the purpose of transferring building-sites in towns, are published for general information.

ရန်, 3, *v. formative* ; see အရန်, see Grammar, sec. 125, 3rd (the verbal in ရန်, from ရန် သည်, to appropriate, denotes what is for some purpose, * * * as ပြုရန်, what is to be done) ; သည် ကဲ့သို့ခင်ဤားစေသကားသည့်အတွက် အများကများစွာအပြစ် ထင်ရန်ရှိသည်။

ရနယ်, *n.* a rafter of wood ; *comp.* အခြင်။

—ခံ, *n.* a transverse timber, which occurs at intervals between the plate and the ridge of a roof to support the rafters.

ရနံ့, *n.* vegetable fragrance.

—ကြွ, ကြိုင်, (ပန်းရနံ့ကြိုင်သည်), —ထုံ, —မျှ, မွှေး (most common) ; ထိုင်, —သင်, —သင်း, *v.* to be fragrant, as the air filled with sweet odours ; ငါးထွေကြာပန်း။ ဖုံးထွင်းပွင့်တံ။ ဝတ်ဆံရနံ့။ မွှေးမျှမဆံ။ နှစ်ထုံမွှေးထွေကွယ်ရှိသောညောင်ဗုဒ္ဓထေပင်။ ပညောင်ပင်။ သရက်ပင်။ အင်ကြင်းပင်။ အစရှိသောထစ်ပင်ကြီးနှင့်လည်းတူထင်မှု၍။ အလွန်တရာမွှေးလှသောကြိယာဓာတာ။ ပန်းရနံ့မထွေဖြင့်။ အခါခါမွှေးစေလျက်။ စေလမြှီနေမောင်ပေလိပ်။ ဆွေမိတ်ပေါက်ခေါ်စင်တော်သောအား။ ဝတ်တရားဖြင့်ဖိတ်ကြားလိုက်ပါသည်။

ရန်း, *v.* to make a barrier on the side ; ကာသည့် (obsolete). Der. ကာရန်း။ စတုရန်း။ စောင်းရန်း။ တင်ရန်း, လက်ရန်း, အရန်းအတား။

ရပ်, *v.* to stand, to stop, halt, remain, ထန့် ; hence အရပ်။ ခဏရပ်ပါဦး။ ကားထွန်းနှစ်ခွန်းပြောပါရစေဦး။

—ခံ, *v.* to hold out ; ခံရပ်, to withstand (an enemy) ; ရပ်ထည်။ ပေတ္တာရပ်ခံ, to petition (clerical).

ရပ် ဆိုင်း, *see* the parts ; ထရုရောက်သည့်နေရာတွင်ရပ်ဆိုင်းစေဦးသည်စာကို ဓရပ်ခဆိုင်းရှိကြရမည်။ ရပ်ဆိုင်းခရှိစေရမည်သာရွာသို့ပေးရှိရမည်။

—ဆွေရပ်မျိုး, *n.* a fellow-countryman, (a fellow-townsmen, a fellow-villager).

—ထန်, *v.* same as ရပ်, 2nd def. ; ကျွန်တော်အမှုကိုရှေ့ကရပ်ထန်ထိုပြော ပါဦး။ ကိုယ်တော်အရှင်သည်ရှိကိုရပ်တန်သည့်နေ့ကစ၍။ သူမိုးထားပြခြင်းဝင်စွာ ရှိပါသည်။

—နား, *v.* ; *see* the parts ; စာကိုရပ်ခနားရှိကြရမည်။ စာရင်းဆက်တွင်းရပ် နားရအောင်။ အခွင့်ကယ်မသနားတော်မူပါမည့်အကြောင်း။

—သိမ်း, *v.* စင်ရေးပြသည်ကိုရပ်သိမ်းလိုက်ခဲ့ပြီလား။ ထရုရပ်သည့်အနေထက် တိုး၍မထုပ်စေနှင့်။ ရပ်ထိမ်း၍ထားလိုက်ပါဦး။

ရပ်ဆပ်, *n.* small timber suitable for posts ; ခပ်သွားမိပ် ရပ်ဆပ်ထပ် နှစ်ထုံးပိုက်ပါသတ။

ရဗ, *n.* a kind of flat basket.

ရမက်, *n.* desire, longing for ; ရမက်ကပ်သည်။ ရမက်ကြီးသည်။ ကာမရဏ် အရာ၌အလွန်ရမက်ကြီးသည့်သူ၊ ဥစ္စာအရာ၌အလိုရမက်ကြီးသည်။

ရမတ်, *n.* a kind of fine cloth (not in ordinary use).

ရမ္မက် (Pali ရမ္မကံ), *n.* appetite, lust ; အလိုရမ္မက်။ တဏှာရမ္မက်, similar in meaning to ရမက်။

ရမ္မထာ, *n.* a species of large rattan used as ropes (not in ordinary use) ; ရမ္မထာကြိပ် (*pron.* ရမ္မထာမြိပ်).

ရမ်း, 1, *v.* to be slightly swelled ; less than အန်း ; မျက်နှာရမ်းတင်း တင်းရှိသည်။

ရမ်း, 2, *v.* to be abundant (obsolete).

—ရမ်းလွေ, *v.* to be sufficiently abundant ; used adverbially (rare in colloquial).

ရမ်းကာ, *v.* to be haughty, insolent (*pron.* ရမ်းခါး) ဝေင်ကာ ; ထပ် ရမ်းကာသည့်သူ။ ဝေင်ကာရမ်းကာထပ်ပြုထတ်သည်။

ရယ် (frequently *pron.* ရည်), *v.* to laugh ; ငါရယ်ချင်လှသည်။ ရယ်ချင် တွန်းထိုအမျှားထုတ်နေရသည် ; ရယ်ပြီး။ ရယ်ခါပြီးခါ။ ကိုယ်မထွက်ကိုယ်မမြင်။ သူမထွက်ကိုယ်ရယ်ချင်။ (In some parts of Upper Burma still *pron.* in conversation as *spelt*.)

—မော, *v.* to laugh aloud ; ထုထင်ချင်ထိုတာဝရယ်မောနေကြသည်။

—ရွှင် or —ရွှန်း, *v.* to laugh and be merry ; ရယ်ရွှင်စရာထပ်ပြော တတ်သည်။

—ရွှန်းဖတ်ရွှန်း, *adv.* of similar import ; ရယ်ရွှန်းဖတ်ရွှန်းစကားပြော သည်။

—ထွင်းသွေး, *v.* to laugh derisively ; ကာသထားရပြီး ရယ်သွင်းသွေး နေကြသည်။

ရယ်ထက်, *v.* to laugh hard (not in general use).

ရေထိုင် (*pron.* ရေထိုင်), *n.* the middle south post in the main part of a house; *see under* ထွန်း။

ရသ (*pron.* ရ, သ) (Pali), *n.* flavour, taste; အရသာ။ ရသထောဝံစားသည်။

ရသာရုံ (*pron.* ရ, သာ, ရုံ) (from အာရုံ), *v.* flavour tasted.

ရသ (Pali), *a.* short, အတို; *see* ဒီသ။ တိုသောကာလရှိရုံ၏အပ်သောသရကို။ ရသခေါ်သည်, *e.g.*, အာဇာဉ္ဇ။

ရသေ့, ၁ (ရသေ့), *n.* a devotee, ascetic; ကာလံ ဒေဝီလ ရှင်ရသေ့။
 “Raci or Rathce means an hermit, a personage living by
 “himself in some lonely and solitary recess, far from the
 “contagious atmosphere of impure society, devoting his
 “time to meditation and contemplation. His diet is of the
 “coarsest kind, supplied to him by the forest he lives in; the
 “skins of some wild animals afford him a sufficient dress.
 “Most of these Rathees having reached an uncommon de-
 “gree of extraordinary attainments, their bodies become
 “spiritualized to an extent which enables them to travel
 “from place to place by following an ærial course.”—Bi-
 gandet’s Life of Gaudama; ရသေ့ဝိတ်ဖြေ ပြောသည်။ ရသေ့ဝိတ်
 ဖြေသာပြောသည်။ သည်အမှုငြင်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

—ရူး (ရသေ့ရူး), *n.* an instrument with two points one larger than the other, used in perforating and turning beads and buttons.

ရသေ့, ၂, *n.* a kind of fine rice.

ရထာ, *n.* a reel on which thread is wound from the spindle;
 ရထာချား, a wheel, anything that turns on an axis; စက်ရထာ။ စပါးကိုရထာနှင့်ကြိတ်သည်။ ချားရထာကဲ့သို့ တမူနဲ့ ဖွားဖွားဆိုသည် နှားပမာ။

ရတနာ (*pron.* ရတန်းဒါ), *n.* an areeya (အရိယာ) of the highest order; အရတတ္ထပထဌာန, *see* အရိယာ. “The fourth of the paths leading to nirwána is called အရိယာအရတတ်. The ascetic who has attained this is called Rahat (ရတနာ). There are five great powers that the Rahat possesses—Irdhí (ဣဒ္ဓိ) or the power of working miracles, he can rise into the air, overturn the earth (မြေကြီးကိုထွန်နိုင်သည်), or arrest the course of the sun. (၂) The power to hear all sounds, from whatever being proceeding (ဒိဋ္ဌသောထညာဏ်). (၃) The power to know the thoughts of other beings (ဗုရိတ္တဝိဇာနိညာဏ်). (၄) The power of knowing what births were received in former ages (ပုပ္ဖေဒိဝါသနုသထိ). (၅)

"The power of knowing what births will be received by any being in future ages. But all Rahats do not possess these powers in an equal degree of perfection. The Rahat is subject to bodily pain; nevertheless his mind is free from the usual accompaniments of pain, such as agitation, sorrow, or unsubmitiveness. The high state of privilege was sometimes received in an instant, as when the ascetic Nigrodha (နိဂြောဓ) became a Rahat whilst his hair was being cut (သင်တန်းဆုံးရှိရတနာဖြစ်သည်) off to prepare him for the reception of the priesthood. * * * (In the earlier ages of Buddhism the rahatship was attained by females.) At his death, the Rahat invariably enters nirwána, or ceases to exist. * * * To make a false profession of the attainment of rahatship is one of the four crimes that involve permanent exclusion from the priesthood."—S.H. M.B.

ရဟန်း, *n.* a priest of Buddh; ထေရီပုတ္တင်း, "Rahan" means "perfect."

—ထီး (pron. ရဟန်းထီး), *n.* a priest guilty of immorality; ရဟန်းထီးထက်ရှင်ထီးခက်သည်။

—ခံ, *v.* to receive ordination as a priest of Buddh.

—ထက်, *v.* to advance from being a novitiate to a rahan; ပုတ္တင်းထက် has the same meaning.

—ထကာ, *n.* a layman who provides everything necessary for the ordination of a ရဟန်း။

—မြ, *v.* same as ရဟန်းခံ။

—ခ, *n.* a priestess, ထေရီပုတ္တင်းမိန်းမ။

—မင်းကြီး, *n.* His Holiness the Pope of Rome.

—လူထွတ် (pron. ရဟန်းလူထွတ်), *n.* one who has left the priesthood, (as a *verb*, to leave the priesthood), ထွန်းကြီးလူထွတ်။ The difference between a pongyi and a rahan is that although both are rahans, the former is the abbot or head of a monastery.

ရံ, *v.* to surround, encircle, inclose, compass; ဝန်းရံစဉ်းရံ၊ ထောင်ရံ၊ ဝန်းရံ။ [ရံထား, to propose, or have in view, as a course of action or plan, *e.g.* "မြို့များတွင်တိုက်အိမ်၊ ဆောက်လုပ်ရန်နေရာများကိုတွင်ရံထားသည်။" ရံထားသည် နည်းဥပဒေကိုကြံငြာထိုက်သည်။ The following rules which it is proposed to make for the purpose of building-sites in towns are published for general information.—*Burma Gazette*."]

—ထပ်, *n.* an outpost; hence ထိုင်ထိုင်, a body guard.

—ထိုင်, *n.* an outpost; *n.* a small pillar or post forming the side of a cart; ထွန်းရံထိုင်။

ရဲဝါရဲဝါ (from ဘရဲ), *adv.* sometimes; less frequent than သာန်ဝါ။
အခြံအထူ၊ ရဲဝါရဲဝါထား၏။

ရာ, ၁, *v.* to be fit, proper, right ; အပ်, ထန်, ထော် chiefly used as a qualifying affix, frequently euphonic ; ရာမရာထော်မထော်ထောက် မြင့်သိုကြည့်ပါဦး။ မိမိနှင့်မထန်သည့်ကားမပြောရာဘူး။ မင်းနွယ် မင်းမျိုးဖြစ် သျှက်။ မင်းကျင့်ထရာနှင့် မညီကျင့်မှုကား ဆုမ ဖြစ်ထားရာ၏။ ထိုက်နှင့်မရာ သည့်အရာသွားကြည့်သည်။

ရာ, ၂ (from အရာ), *verb. formative* denoting the object of an action, or the place of being or action ; sometimes reduplicated ; ဖြစ်ပွားရာအရပ်။ မိမိနှစ်သက်ရာကျိးချွေးချယ်သည်။ ရောက်ထတ်ရာ ရာနားရှက်ဖွယ်သောကားများ ကျိးပြောလေ့ရှိသောကြောင့်။ ပြောချင်ရာပြော ဆိုချင်ရာဆို၊ သဘောရှိထိုင်းမထင်နှင့်။

— ခြေ, *n.* land producing millet, sesamum, cotton, indigo.

ရာဂ (Pali), *n.* strong passion, particularly ထဏှာရာဂ။ ရာဂထိုးကြိမ်။ ရာဂနှိပ်ဝက်။ (ရာဂပိထန)။ ရာဂပူပန်။

ရာဇ, *see* ရာဇာ။

— ဂုဏ်, *n.* the pride of a king, ruler, &c.

— ဂုဏ်ထက်, *v.* to feel the pride of royal blood ; ရာဇဂုဏ်မောက်။ ရာဇဂုဏ်ဆုတ် (one of the royal virtues, of which there are eight).

— ဂိုဏ်း (from ဂုဏ်), what is unsuitable to be done or spoken ; *n.* what is improper to be done to a king (or government), disloyalty (sedition).

— ဂိုဏ်းထွတ်မလွတ်, *v.* to be not chargeable or chargeable with disloyalty, whether in speech or act.

— ဂိုဏ်းသင့်, *v.* to be guilty of disloyalty (sedition).

— တိုင်, *n.* the stern-post of a boat or ship.

— ခဏ်, *n.* a beating, scourging, or pecuniary penalty inflicted by government authority.

— ခံ, *n.* a rule for royal observance, of which there are ten ; မင်းကျင့်ထရား ၁၀ ပါး။

— နိမိ, *n.* a book of proverbs pertaining to government.

— ပတ္တင်, *n.* a royal throne.

— ပရိယာယ်, — ဓာယာ, *n.* artifice used by kings or others in authority.

— မတ် (ရာဇမက္ကထိ) (*pron.* ရာဇမတ်).

— မာန်, *n.* the anger of a king ; ရာဇမာန်ပွါး။

— ဖွတ် (မတ်), *n.* a lattice fence (usually of bamboo) constructed with rhombic interstices, and erected by the side of a road passed by great personages ; ရာဇဖွတ်ကာ။

— ထွံ့တ် (*pron.* ရာဇထွံ့တ်), *n.* a sceptre.

ရာဇဝင်, ၁, *n.* a history of kings, civil history ; ရာဇဝင်ထိုး, *v.* to place on historical record ; ရာဇဝင်မှိုင်း, to be discreditable in history.

—ဝင်, ၂, *n.* a kind of tree.

—ဝတ်, *n.* heavy penalty inflicted by government ; more than ရာဇဝတ်။ ထွန်းတပျိုးတူးသည်ထွက်ဆိုကျင်။ ရာဇဝတ်ထောင်ခံပါမည်။ ရာဇဝတ်ဒဏ်ခံပေးမိပျိုး, criminal offences of a minor kind (သူ့ရာဇဝတ်သူထမ်းခွက်ခဲ့ရသည်)။

—ဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေ, *n.* the Code of Criminal Procedure.

—ဝတ်ခေါင်း (*pron.* ရာဇဝတ်ခေါင်း), *n.* rural police gaung in Burma ; ရွာခေါင်း။

—ဝတ်ထိန်း, *n.* a petty constable, cutwal.

—ဝတ်မင်းကြီး, *n.* the Inspector-General of Police, Burma.

—ဝတ်မှု, *n.* conduct exposing one to a heavy penalty from government (a criminal case).

—ဝတ်ရုံး, *n.* a criminal court, [a Police office] ; *comp.* ထရားရုံး။

—ဝတ်ဝန်, *n.* District Superintendent of Police, Burma ; နယ်ပိုင် ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်။ ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်, an Assistant District Superintendent of Police.

—ဝတ်သင့်, *v.* to become subject to heavy penalty inflicted by government.

—သင်္ကြန် (သင်္ကြံ), *n.* a title of nobility.

—သတ် (from သတ်, to settle), *n.* a fresh enactment of government in addition to the standing ဓမ္မသတ်။ ဣန္ဒြိယရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ, *n.* the Indian Penal Code.

—ဝတ်သား, *n.* a policeman ; ရာဇဝတ်အမှုထမ်း။ ပုထိတ်သား။ ချဲသား။

ရာဇာ (Pali), *n.* a king ; မင်းကြီး။ ရာဇာပဌာနန်း။

ရာဇု, *n.* large scales ; ဆွဲမျိန်ခွင်။

ရာထူး (*pron.* ရာသူး), *n.* an office under government ; ရာထူးခန့်, *v.* to appoint to an office ; ရာထူးချီးမြှင့်, *v.* to promote, exalt ; ရာထူးဌာနံ နှစ်။

ရာပြတ်, *n.* an apprizer appointed by government (or who has become one by public approval ; သမုတိရာပြတ်, usually an appraiser of precious stones).

ရာရာသသ, *adv.* having no claim to, or concern with, to be သည်ကောမင်းနှင့်ရာရာသသပြောထိုက်သည့်ကောမဟုတ်ဘူး။ သည်ပုဆိုးမင်းနှင့်ရာရာသသ။

ရာဘီ (Pali), *n.* a sign of the Zodiac, of which there are twelve rasis or collections, namely, (၁) မိဃ (Mésa, a red ram)

[Aries], (2) ဖြူ (Wrashaba, a white bull) [Taurus], (3) မေဇုန် (Mithuna, a woman and man of a blue colour, holding an iron rod and a lute) [Gemini], (4) ကရကဏ် (Karkataka, a red crab) [Cancer], (5) သိန် (Singha, a lion of a red colour) [Leo], (6) ကန် (Kanyá, a virgin of a dark colour, in a ship, holding a handful of ears of rice and a lamp) [Virgo], (7) တူ (Tula, a white man, with a pair of scales in his hand) [Libra], (8) ဖြူ (Scorpio, a scorpion), (9) ဓနု (Dhanu, a figure of a golden colour, half-man and half-horse, with a bow in his hand) [Sagittarius], (10) မကာ (Makara, a marine monster) [Capricorn], (11) ကုမ္ဘ (Kumbha, a white man holding a water-jar) [Aquarius], (12) ခန့် (Two fishes, looking opposite ways) [Pisces], the menses, menstrual discharge, female courses, ဥတု, မီးခတ်။ [၁]ရာသီပွင့်, *n.* a tree or plant which blossoms throughout the year (a perennial); [၂]ရာသီသီးသည်, a tree which bears fruit throughout the year, as the plantain; [၃] ရာသီပင်, the name of a plant, also called ရာသီပင်; [၄] ရာသီပင်, *n.* a silver bowl or cup with the twelve signs of the Zodiac chased on it].

ရာသီပင်, *n.* the Zodiac.

—ရပ်, —ထိပ်, *v.* to have a suppression of the menses.

—ပန်းပွင့်, *v.* to have a return of the menses; ရာသီပေါ်။ ရာသီပြန်။ ရာသီလာ။ ဥတုပြန်။ ထခြားတာဖြစ်သည်။ (used by women alone); ထထိပေါက် (used by women alone).

—သွေးဖြစ်သည် (vulgar), same as ရာသီပွင့်။

—မှန်, *v.* to be regular in the menstrual discharge.

—ထင့်, *v.* to be after the proper time as the menses.

ရာဇာ, *n.* a dark planet (ရာဇာဂြိုဟ်။ ရာဇာသံထောင်းဂြိုဟ်) visible only when coming over the disc of the sun or moon, and causing an eclipse; the regent of the said dark planet; called also အသုမိန် and ငှက်။ The sun and moon are at regular intervals seized by the asurs (အသုရာ) Ráhu (ရာဇာ) and Kétu (ကေတု), and these periods are called grahanas or seizures (eclipses).—M.B.; ရာဇာဂြိုဟ်။ ရာဇာထောင်း။ ရာဇာနံ။ မိလိန္ဒ။ ကေတု။ The ရာဇာထောင်း is between ကြာသပတေး and သောမဂ္ဂကြာ။

—ထင်း, *lit.* “Ráhu seizes,” but in an extended sense, to become eclipsed as the moon, *see* ငှက်ထင်း။

ရာဇာဓိပတိ, *n.* Rahula, son of Prince Siddhártha (afterwards Gautama the Buddha) and Yasódhará (daughter of Suprabuddha).

ရိ, *v.* to be gentle, moderate ; chiefly used adverbially, as (ဝင်းထဲ) ထိရိရိနာသည်။

—ပွတ် (ပွတ်), *v.* to cling to, hang on, as a child to a parent, or a dependant to a man of power ; အမိနှင့်ပွတ်၍နေထိုင်သောသားငယ်။ ကျွဲဆိုသောအမျိုးအမိနှင့်တတ်လောက်ပင်ကြာကြာ နေထိုင်တည်း။ အမိကိုမြင်သည်အခါပွတ်တတ်သည်။

ရိက္ခာ, *n.* provisions, commonly provisions for a journey.

—ထံကျွေး (တားနပ်), —ဆန်, —ဆန်ဇေ, *n.* same.

—ထုပ်, *n.* a bundle of provisions.

—ထောက်ကျီ, *n.* a commissariat granary.

ရိတ်, *v.* to reap (ဝါးရိတ်), mow (မြိတ်ရိတ်), shave (ဆံရိတ်) ; ဝါးကိုရိတ်ဖြတ်။

ရိတ်ရိတ်, *adv.* intensive to တွီး, ချင်းကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်တွီး။ ထင်းရှုက်ကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်တွီး။

ရိပ်, *v.* to throw a shadow (obsolete in this sense), to hint at, intimate ; hence အရိပ် ; ရိပ်ပြောသည်။ ကျွန်တော်ကိုရိပ်ပြောမှန်းထိပါရဲ့။

—ခဲ, *adv.* in the way of catching a glimpse of ; ရိပ်ခဲမြင်လိုက်ရသည်။

—ခါ, —ခါကလေး, —ထိတ်ထိတ်, *adv.* hintingly ; ရိပ်ခါပြောလျှင်နားလည်သည်။

—တိုးရိပ်ထိတ်, *adv.* hintingly ; မိုးတိုးရိပ်ထိတ်စောင်းပြောသည်။ မိုးတိုးရိပ်ထိတ်ထိသည်။

—ဖမ်းသံဖမ်း (ထမ်းသံထမ်း), *adv.* catching at the meaning of another ; ထုကိုမမြင်သော်လည်းရိပ်ဖမ်းသံဖမ်းထိလိုက်ပါရဲ့။ အကုန်နားမထည်သော်လည်းရိပ်ဖမ်းသံဖမ်းနားလည်ပါရဲ့။

—မိ, *v.* to get a hint of, discover, recognize ; ခင်ဘူးတို့အကြံကို ကျွန်တော်ရိပ်မိသည်။ ကျွန်တော်ရေးသည့်စာအမိပွယ်ကိုရိပ်မိပါရဲ့ထား။

—ရိပ်သိသိ, *adv.* by a very little ; မြင်ကျယ်ထွန်းလို့ဟိုကမ်းနှင့်သည်ဟိုကမ်းထူကိုရိပ်ရိပ်သိသိသာမြင်ရသည်။

—ခွဲ, —သံ, *v.* same as ရိပ် in certain combinations.

ရိပ်ရိပ်, *adv.* intensive to ပြေး။ ရိပ်ရိပ်ပြေးအောင်သွားသည့်သင်္ဘော။ ထု ၃ ထောက်လှော်လျှင်ရိပ်ရိပ်ပြေးသည့်ဌေး။

ရိ, *v.* to be darkish, dusky ; မိုဗန်းရိသည်။ မျက်စိရိသည်။

—မှုန်ဇေ, ၁, *v.* to be giddy, dizzy ; မူးဇေ။

—တရော (frequently *pron.* ရိသရော), *adv.* darkly, duskily, as in evening twilight ; နေဝင်ရိတရော။ နေဝင်ရိတရော။

—ရိ, *adv.* indistinctly, obscurely, dimly ; နေဝင်ရိရိအမျိုးမျိုးရိရိကလေးသာမြင်ရသည်။

ရီကော့ဒါ (မင်းကြီး), *n.* the Recorder of Rangoon.

ရီဂစ္စတြာဝန်ထောက်, *n.* a Registrar.

ရုတ္တ (Pali), *n.* a tree ; သစ်ပင်။

—ရိုး (*pron.* ရှင်ခိုး), *n.* a sylvan deity, a dryad.

—ရှု, *n.* an ascetic who lives under a tree, one of the thirteen austerities (ရုထင်) ; ရုတ္တရုထင်ဆောက်တည်သည်။

ရုတ်ခဲ, *see* ရှင်ခဲ။

ရှုန်, *v.* to be coarse, as thread.

—ကြမ်း (from ရှုန်ပြင်း), *v.* same ; to be of coarse grain, to be coarse, violent, as language, *e.g.*, အပြောအဆိုရှုန်ကြမ်း။ အထည်အတွန်ရှုန်ကြမ်းသည်, to be rough, harsh, violent ; ကြမ်းတမ်း။ အပြောအဆိုအတွန်ရှုန်ကြမ်းသည်။ အပြုအမူရှုန်ကြမ်းသည်။ အသွား အထားရှုန်ကြမ်းသည်။

—ရင်း, *v.* same, last def. ; ရှုန်ရင်းကြမ်းတမ်း also applied to personal appearance, *e.g.*, သူပုန်းလက္ခဏာရှုန်ရင်းကြမ်းတမ်းပါရဲ့။

ရှုန်း, 1, *v.* to pull, draw with a strain on the shoulder or breast, as a beast of burden, ရထားရှုန်း။ တွင်းရှုန်း။ သစ်ရှုန်း ; to pull contrarily in order to extricate one's self (to struggle to get free), ရှုန်းထွက်ပြေးသည် ; to react as an elastic body, ကော်ပတ်ကြိုးရှုန်းထိုးထွားသည် [to warp as wood, သစ်သားရှုန်းသည်], ရှုန်းဆောင်။

ရှုန်း, 2, *v.* to be tumultuous, in a hurry, crowding before one another ; used only in an adverbial form ; ထူများရှုန်းရင်းရှုန်းရင်းနှင့်ရန်ဖြစ်ကြသလား။

—ရင်းခတ် (*pron.* ရှုန်းရင်းဂတ်) [ရင်းခတ်မျှ], *adv.* in a tumultuous manner ; ရှုန်းရင်းခတ်မှု, *n.* an affray.

—ရင်းခတ်ပြု [—ရင်းခတ်မျှပြု —ရင်းခတ်မျှဖြစ်], *v.* same as ရှုန်းရင်း။ အစိုးရတမ်းပေါ်မှာ ရှုန်းရင်းခတ်ပြုသည်အတွက်ဒဏ်ထပ်ခံရသည်။ ရင်းခွဲမှာရှုန်းရင်းခတ်မျှမပြုမိဝံ့စွာရှိသည်။

ရှုင်, 1 (from ရှုဝ, visibility), *n.* that which appears, namely, matter considered as an object of sense, opposed to နိ, mind ; a corporeal frame, animal body ; ထိုက်, appearance, symptom (the aggregate of the elements that constitute the body, outward form), ပုံပန်းလက္ခဏာ။ ရှုင်အဋ္ဌကိသ [သည်သူတတ်ရှုင်ကောင်းသည်။ (ရှုပုဒ်လက္ခဏာတတ်ကောင်းသည်၊ ချမ်းသာထိန်မည်) သည်သူရှုင်ညံ့သည်၊ ဘင်းရဲထိန်မည်]။

—ကသာဝ် (*see* ကသာဝ်), *n.* a corporeal collection or compound, of which eight are enumerated, namely, ဝဏ္ဏ, ဝဇ္ဇ, ရသ, ကြိဇာ။ ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော။ (တဝထပါးထို့ပြောင်းသွားလွယ်ကူန်ရှိရာကျန်ရစ်သည့် ရှုင်ကသာဝ်များကိုကောင်းမွန်စွာသဖြယ်ရအောင်ထားပြုတော်မူခြင်းလုပ်ဆောင်ကြရမည်)။

ရှင်ဆောင်, *v.* to assume an appearance ; အရောင်ဆောင်သောထုတ်ထွက် နှင့်သူများ မထုတ်ဘူးထင်အောင် ရှင်ဆောင်သည်။ ထည်သူရှင်ဆောင်ကို သာဓု ထင်ထင်သည်။ အသက်ကြီးလှပြီ။ (ရှင်ဆောင် is also a term used to express the temporary return to consciousness and animation which some persons present on the point of death, သေခါနီးရှိရှင်ဆောင်သည်).

—ထု (usually *pron.* ရှင်ထု), *n.* image, idol (of a Buddh or Raha-
handa) ; အုရားရှင်ထုထောင်၊ ရဟန္တာရှင်ထုထောင်၊ ဆင်းထုထောင်။

—ထွက်, *v.* to compute by algebraic signs, *see under* အထွေရာ။
(ရှင်ထွက်), a grammatical term ; ရှင်ထွက်ထက်ပဲထား။

—ပုံ, *n.* a painted or sculptured representation (a photo-
graph) ; ထုသောရှင်ပုံ၊ ရေးသောရှင်ပုံ၊ ရှင်ပုံရိုက်သည်။

—ပွား, *n.* a multiplication of the body of deity (အုရား) ; ရှင်ပွား
ထောင်။

—ပွားဆင်းထု (*pron.* ရှင်ပွားဆင်းထု), *n.* images, idols.

—ပျောက်, *adv.* privately ; မထင်မရှား။ ကျွန်တော်အမှုရောက်သို့မနွှလေးမြို့
က ရှင်ပျောက် ထွက်ပြေး ပဲ့ခဲ့သည်။ ထူမထိအောင် ရှင်ပျောက် ကလေး သွားရ
သည်။

—လက္ခဏာ, *n.* appearance, symptom ; ရှေးကကဲ့သို့မတူ ရှင်လက္ခဏာ
ပျက်၍ ညှိုးနွမ်းပြီးလျှင်၊ အိပ်မပျော်စားမဝင် တမိန့်မိန့်ထခြောက်ခြောက်ဖြစ်နေ
သည်။

—သေး, *n.* a puppet or marionette ; ရင်းငွေများထိုကဆုန်နထုန်ရှင်
သေးခေါင်းဖြတ်တာဆပ်ပါမည်, [ရှင်သေးဆရာ, the manager of a
puppet dramatic company ; ရှင်သေးသွား, *n.* one who pulls
the strings of puppets].

—သေးဝင် (*pron.* ရှင်သေးဝင်), *n.* a puppet or marionette stage.

—ဆွဲ, *v.* to pull the strings of a puppet.

—သေးပွဲ (*pron.* ရှင်သေးပွဲ), *n.* a puppet show.

—သေးရှင်စုံ, *n.* a collection of puppets of many kinds [ရှင်သေးရှင်
စုံပြသည်။ ရှင်စုံဆရာ, the manager of a puppet dramatic com-
pany is usually termed ရှင်စုံဆရာ by his troupe, ရှင်သေးဆရာ
by the public].

ရှင်, 2, *n.* a certain alchemical composition ; ဓါတ်ခဲ "ရှင်သေဌာနသေ
သည်။

ရှင်, 3, *v.* to take in, withdraw, hence အဝတ်ကိုရှင်သည်။ စပါးကိုရှင်
ထားလိုက်ပါ။

—ထိမ်း, *v.* same [to repeal a statute or order ; ဥပဒေကိုရှင်ထိမ်း။
အမိန့်ကိုရှင်ထိမ်းသည်].

ရှင် (ရှုတ်), [not used singly].

ရုတ်စုံ, *adv.* instantly; ချက်ချင်း၊ တချက်တည်း။ ရုတ်စုံတချက်တည်း။

—ချင်း (မြင်း), ထရက်, *adv.* same; ရုတ်စုံတချက်တည်း။ ရုတ်စုံတချက်တည်း။ [ရုတ်ချင်းထ (*pron.* ရုတ်ချင်းထ), instantly, with a sudden rush or spring].

—ရက်, —ရက်ဝတ် (ဝတ်), *adv.* in a bustle, flurry; ထောင်ပြေးမြောက် ပြေးရုတ်ရက်ဝတ်ကြသည်။

—ရက်ဝတ်ပြု (ရက်ဝတ်ပြု), *v.* to make a bustle; သည်ပြုရုတ်ရက်ဝတ် ပြုနေကြသည်။

—ရိုးရုတ်ရက် (ရုတ်ရိုးရုတ်ရက်), *adv.* same as ရုတ်ရက်။ ရုတ်ရိုးရုတ်ရက်ထက် နိုင်သည့်သူ။

—ရုတ် (ရုတ်ရုတ်), *adv.* quickly, rapidly, ထုတ်ထုတ် (rare in colloquial).

—ရုတ်သံသံ (ရုတ်သံသံ), *adv.* noisily, clamorously (rare in colloquial).

ရုံ, 1, *v.* to spring up in a cluster, as several sprouts from one root; မြတ်လေးပင်ဆီ၌ခေါင်ရိုးကိုတက်သည်။ ထူးပင်စင်ကိုရုံနွဲ့ထသည်, to overspread, as a vine; သခွါးပင်ကိုပင်ကထွင်းပြီးရုံနွဲ့သည်, to put on, as a priest's garment when going out; သတ်နိုးရုံ။

—ထွေး (မြတ်), *n.* spear grass.

ရုံ, 2, *n.* a booth, shed, building for work or business, or storing goods in; ငါးမိရုံ။ စားပွဲရုံ (a dining club); ဆားရုံ။ ဇာတ်ရုံ။ ထင်းချက်ရုံ။ ထွေးရုံ။ ထင်းထုတ်, ရုံမိထီး, a sect of Buddhist priests unknown in Burma; *comp.* ထုံ. Der အရုံ။

ရုင်း, *n.* a kind of plant, *Phrynium*.

ရုံဝေ, *n.* a kind of wild pigeon.

ရုံသမာဓာ, *n.* a tumour in the armpit, sometimes called ထိနုရုံ။

ရုံး, *n.* a court-house, place where justice is administered; *v.* to collect, assemble, gather together, ရ; seldom used singly; ရုံးထိုင်းထားတောင်း, independent authority.

—အရာရှိ, *n.* a member of a court.

—ထွေ, *v.* to disperse as the Magistrate and people attending a court.

—စာရေး (*pron.* ရုံးစာရေး), *n.* a clerk of a court.

—ရ, *v.* same as ရုံး။ ရုံးရုံးထွေးရုံးရုံးကြသည်။

—စေ, *n.* a constable, bumbailiff; ရုံးပြာထားရုံးထွေး။

—ရိတ်, *v.* to establish or build a court-house; with reference more to the authority of a Magistrate being established in a

certain locality than the actual construction of a court-house, မအူပင်ရုံးစိုက်တည်းကအခွန်ထောင်ငွေအတွက်တိုးသည်။

ရုံးသင်း, *v.* to leave a court as a Magistrate or Judge.

—ထက်, *v.* to attend court as a Magistrate or Judge.

—ထိုင်, *v.* to hold court as a Magistrate or Judge.

—ပိတ်, *v.* to close a court either at the end of each day or on the occasion of a government holiday.

—မြင်ကနား (*pron.* as spelt), *n.* the precincts of a court ; ရုံးရင်မြင်။

—ခွင့်, *v.* to open a court either each day or after a government holiday.

—မင်း, *n.* the presiding Judge or Magistrate of a court, ရုံးထက်မှတ်ခံသည်။

ရုံးပတိ (*pron.* ရုံးပတိ), *n.* a kind of esculent plant (okra) (lady's finger).

ရူပ (Pali), *n.* visibility, appearance, အဆင်း. Der ရုပ် and အရုပ်။ အဆင်းရူပကောင်းသည်။

—ကာယ, *n.* the body collectively ; ရုပ်ရူပကာယ။ ရုပ်ရူပကာယဗျူဟထိုင်ကျေးသည်, *see* နာမကာယ။

ရူပဗျူဟ, *n.* materiality, *see under* ခန္ဓာ, "The Rupakkhandō are 28 in number, namely, Pathawidhatu (ပထဝီဓါတု), earth ; (2) Apódhātu (အာပေါဓါတု), water ; (3) Téjodhātu (တေဇောဓါတု), fire ; (4) Wáyodhātu (ဝါယောဓါတု), wind ; (5) Chakkhun (စက္ခု), the eye ; (6) Sútān (သောတံ), the ear ; (7) Ghánan (ဃာနံ), the nose ; (8) Jihwá (ဇိဟ္ဗံ), the tongue ; (9) Ká-yan (ကာယ), the body ; (10) Rúpan (ရူပ), the outward form ; (11) Saddan (သဒ္ဓံ), the sound ; (12) Gandhan (ဂန္ဓံ), the smell ; (13) Rasan (ရသံ), the flavour ; (14) Pottabban (ပေါဋ္ဌဗ္ဗံ), the substance, or whatever is sensible to the touch ; (15) Itthattan (ဣတ္တတ္တံ), the womanhood ; (16) Purisattan (ပုရိသတ္တံ), the manhood ; (17) Hadayawatthun (ဟဒယဝတ္ထု), the heart ; (18) Jíwitindriyan (ဇိဝိတိဋ္ဌိယံ), vitality ; (19) Akásadhātu (အာကာသဓါတု), space ; (20) Káyawinnyati (ကာယဝိဏ္ဏိယံ), the power of giving, or receiving information, by gestures or signs ; (21) Wachíwinnyati (ဝစီဝိဏ္ဏိယံ), the faculty of speech ; (22) Lahutá (လဟူတာ), the property of lightness or buoyancy ; (23) Mudutá (မုသုတာ), softness or elasticity ; (24) Kammannyatá (ကမ္မဏ္ဍာတာ), adaptation ; (25) Upachayan (ဥပဇာယံ), aggregation ; (26) Santati (သန္တတိ), duration ; (27) Jaratá (ဇရာတာ), decay ; (28) Anichatá (အနိစ္စတာ), impermanency."—M.B.

ရူပါရုံ. (from ရူပ and အာရုံ), *n.* appearance seen (မြင်နိုင်သောစက္ကူ), ထု
တိုက်သတောသည့်ဗွသောရူပါရုံကိုအထွန်ခံမက်တတ်သည်။

ရူး, *v.* to be mad, insane. Der. အရူး (မိတ်မကောင်း).

—တူးတူး, —တီးရူးတူး, *a.* partially deranged ; သည်သူသတောရူးတူး
တူးရှိသည်။ ရူးတီးရူးတူးနှင့်ပြောဆိုသည့်စကားနားမထောင်။ ထုပ်ချင်ရာကိုသာ
ထုပ်တတ်သည်။

—နှန်း (နှင်း), —သွပ်, *v.* to be partially deranged ; အမိဝမ်းထဲကနှန်း
ထောသူသည်သူသွေးထေစောက်ပြန်ဖို့ရူးသွပ်သွပ်ဖြစ်နေသည်။

ရေ, *i.* *n.* water.

—အိမ်, *n.* a water-closet, a privy, necessary ; ရေသွန်အိမ်သာ။

—အိ, *v.* to be slack water.

—အုတ်, *n.* a kind of tree.

—အိုင်, *n.* [a natural pool, pond, or lake.—S.] ; *see* အိုင်, *v.* to be
stagnant, not flowing [ရေအိုင်ဝတ္ထု, an obsolete term having
the same meaning as ရေအိုင်].

—အိုး, *n.* a water-pot (a chatty).

—အိုးဝင် (*pron.* ရေအိုးဝင်), *n.* the spot above the knee where the
water-pot is rested when about to be raised to the head
or shoulder ; ရေအိုးထင်မှအနာပေါက်သည်။

—ဥ, *n.* a kind of water plant.

—ဥပေါင်း (*pron.* ရေဥပေါင်း), *n.* a bubble.

—ဦးပေါက် (*pron.* ရေဦးပေါက်), *n.* the first shower in the season
[also applied to water in ponds and fisheries reflowing into
a river when the water in the latter begins to fall at the end
of the rains ; ရေဦးပေါက်ငါးရသည်] ; ရေဦးလည်, *v.* to begin to
turn as the tide.

—င, *n.* cold water.

—ကင်း (*pron.* ရေကင်း), *n.* a guard stationed on the water ; ရေကင်း
ထွဏ်းရေကင်း ငယ် (တေးမြင်း).

—ကစား, *v.* to sport with, or in, water ; ရေသထင်ကစားထေ့မူသည်။

—ကန် (*pron.* ရေကန်), *n.* an artificial pond, a pool, tank.

—ကမ်း (*pron.* ရေကမ်း), *n.* water set apart for drinkable water
(infrequent in colloquial) ; ရေကမ်း, *n.* a kind of creeper.

—ကရီးထင်, *n.* the triangle formed by the two protuberances on
the head of an elephant on the one hand, and the boss on
the nape of the neck just back of where it joins on to the
skull. The presence of this boss is said to constitute one
of the points by which the Burmese distinguish a white
elephant, even if its skin be perfectly black.

ဇေကသစ် (ယံ), *n.* a tree, the *Erythrina lithosperma*.

—ကာ (*pron.* ဇေဂါ), *n.* a water fender.

—ကူး, *v.* to swim, move through the water by the use of the limbs ; ဇေကူးထိန်းထား။

—ကူးညာထင်, *v.* ; *see* ထင်ကူး, 1st sense ; to take a similar course in order to gain a point ; ဇေကူးညာထင်ပြော။

—ကိုင်, *v.* to wash the private parts.

—ကျ (*pron.* ဇေဂျ), *n.* the ebb-tide ; မိဇေကျ။ ဇေကျ, *v.* to ebb as a tide ; ဇေကျမိ, *v.* to be overtaken by the ebb-tide.

—ကျက်ဇေ, *n.* cold water which has been previously boiled.

—ကျင်း, *n.* a trough, watering trough ; ဇေထိုက်ရာကျင်း။ ဇေကျသည့် ကျင်း။ ဇေစားသည့်ကျင်း။

—ကျေးဇေငှက်, *n.* a collective term for aquatic birds ; ဝမ်းဆဲ ထင်းသာ။ စတုစက်။ စသောဇေကျေးဇေငှက်။ ထည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံဖိုဖိုရှင် ကစားသည်ဖြစ်၍။ အသွန်ရှင်ကွယ်ရှိ၏။

—ကျောက်, *n.* the chicken-pox ; ကျောက်မြူ။

—ကျော်, *n.* a natural communication subtending the bend of a river, or connecting one river or sea with another ; ဇေကျော် ဖြတ်သွားသည်။ ဇေကျော်ပေါက်ကသွားသည်။

—ကြက်, 1 (*pron.* ဇေဂြက်), *n.* a kind of water-fowl [a rail or coot].

—ကြက်, 2, *n.* a small cuttle-fish with eight limbs.

—ကြိတ်ဓ, *n.* a water-hen.

—ကြည် (*pron.* ဇေဂြည်), *n.* [clear water, ကြည်သည့်ဇေ], an embryo in the stage of conception ; ကလသ။ ကလသဇေကြည်ထည်။ နေမင်း ထေးပူထောင် ပူထောင်။ မယိအာခေါင်ခြောက်ပါယို။ ထယ်ဇေကြည် ထပေါက် ကထိမျှသောက်ရထည်ရှိပေါင်မထုံမောင်။

—ကြည်ထေပ်, *n.* drinking water for the use of the king.

—ကြည်စန့်, *n.* the officer of the palace who was charged with providing water for the royal household ; ဇေကြည်ထေပ်အမှုထမ်း။

—ကြော (*pron.* ဇေဂြော), ကြောင်း, *n.* a water-course, the channel of a brook or river, ဇေကြောင်း (*pron.* ဇေဂြောင်း).

—ကြောရှည်, *v.* to shorten distance (by water) ; *comp.* ဖြေကြော ရှည်။

—ကြောင်း, *adv.* by-water ; သောက်ကြာ ဇေကြောင်း မသွား ကောင်း ; *comp.* ကုန်းကြောင်း။

—ကြောင်းမာယိန်, *n.* a pilot, ဇေကြောင်းဖြူ (*pron.* ဇေဂြောင်းဖြူ).

—ကြွက်, *n.* the water-rat.

ဇောဆင်း, *n.* the *Ficus cunia*, of which two varieties are described, the *Ficus cunia* proper and the *Ficus conglomerata*, *K.*

—ဝထင်, *n.* the *Cratæva hygrophila*, *K.*

—ဝင်, *v.* to draw.

—ခဲ, *n.* ice ; ခဲခဲရုံ, *n.* an ice manufactory.

—ချ, *v.* to water a horse, bullock, buffalo.

—ချပ်, *v.* to stand washing as clothes ; ချချပ်။

—ချင်းယား, *n.* the *Drepanocarpus spinosus*, a large shrub with a tendency to climb. The flowers, which are small and white, have 10 stamens in a single slit sheath. The pods, which are reniform, contain but one seed. The roots powdered have the property of absorbing alcohol.—*K.*

—ချင်းဆိုးဝင်, *n.* a water-stand ; ဆင်းရဲထားချင်းဆိုး။

—ချင်းထကာ, *n.* a layman who erects a water-stand for the public as a religious offering.

—ချို, *n.* fresh water as opposed to salt.

—ချိုး, *v.* to bathe ; ချေမိတ်ချိုး။ ချေချိုးခင်း (*pron.* ချေချိုးဝင်း), *n.* a bath-room ; ချေချိုးဖေး, *v.* to bathe another (or an animal).

—ခွန် (*pron.* ချေခွန်), *n.* a water-rate.

—ငတ်, *v.* to be thirsty, ချေငတ်ဝင်းထူ။

—ငံ, *n.* salt water.

—ငိုး, *n.* a species of snipe.

—ဝ, —ဝင်, *n.* the edge of the water ; ချေဝင်နား။

—ဝှက်, *n.* a kind of bird.

—ဝက်, *n.* a drop of water ; ချေဝက်။

—ဝက်ချ, *v.* to pour out water, as in the ceremony of dedicating a religious offering ; ရှေးဘဝကအထူထွေ ချေဝက်ချထူ ထန်းခွဲဘူး ထောင့်ကြောင့်။ ယခုဘဝခွဲပေါင်းဆုံမိကြသည်။ [ချေဝက်ပါ, to have one's interests, &c., bound up with those of another by reason of having made conjoint religious offerings in a past stage of existence, *e.g.*, Prince Siddharttha and Yasódhará.]

—စက္က, *see* ဝံစက္က။

—ဝင် (*pron.* as a noun ချေဝင်), *n.* pure water ; ချေဝင်ဖြန်း, ချေဝင် (*pron.* as spelt), to be pure as water.

—ဝင်, ၂, *n.* the lowest of the ebb-tide [*v.* to be at the lowest of the ebb-tide] [to be “dead low water.”]

—ဝည်, *n.* a water cask.

- နေဝင်း, *v.* to sound water [a leadsman].
- စာ, *n.* food, including eatables and drinkables ; နေဝင်းစား။
နေဝင်းစားအဖြစ်အရရှိနေသည်။
- ဝားဒီ, *v.* an expression applied, by the Burmese living in the delta of the Irrawaddy, to tides which occur *after* the spring-tides, but yet attain (to a certain extent) to the rate of velocity of the latter.
- မိပ်, *v.* to put into water to soak, or for a bath ; နေခွေးမိပ်, to put into a warm bath, soak in warm water.
- မိပ်, *v.* to be saturated with water so that the water oozes through ; မြေရေမိပ်ထွက်သည်။
- မိပ်, *n.* fresh water.
- မီး, *n.* a current ; နေမီး, *v.* to flow as a current ; နေမီးပျော့ပျော့မီးသန့်။
- မီးကင်းမြဲ (*pron.* နေမီးကင်းမြဲ), *n.* a disease of the gums, in which they are broken down as the bank of a river undermined by the water ; [cancer].
- ချုံ (နန်း) (*pron.* နေချုံ), *n.* the downward current of a stream.
- စောင်း (*pron.* နေစောင်း), *n.* ; see နေမော်။ ကျောက်စောင်းထက်နေစောင်းထက်သည်။
- စွတ်, *v.* to be wet with water.
- စွတ် (*pron.* နေစွတ်), *n.* the tooth of running water. “The tooth of running water is very sharp, see how the Hudson has gnawed its way through the highlands, and the Niagara cuts its way through layer after layer of the solid rock.”—Maury’s Physical Geography.
- ထင်ရှားစောင်း, *n.* a waterspout.
- ဆန် (*pron.* နေဆန်), *n.* the opposing current, whether the natural current of a stream or a head tide.
- ဆိပ်, *n.* a landing-place ; နေဆိပ်ကင်းနား။
- ဆိပ်ကင်းဝန်, *n.* a Port Commissioner.
- ဆေး, *v.* to wash with water.
- ဆိုင်, *n.* the place of meeting of different streams or currents.
- ဆွတ်, *v.* to wet with water.
- ကဝါသင့်, *v.* to be weak-sighted, or partially blind from the effects of over-exposure to the rays of the sun falling directly or reflected from water.
- ဗွီ, *n.* the slimy, green substance that rises on water, damp ground, or wet timber ; moss.
- တက် (*pron.* နေတက်), *n.* the flood-tide ; မိနေထက်။ နေထက်ဦး (the first of the flood-tide) ; နေထက်, *v.* to flow or rise as the flood-tide.
- ထကျည်း (ပင်), *n.* a kind of tree.

ဇေတင်, *v.* to lodge as water (ဇေဝင်).

—ထဇေကပ် (တံထွေကပ်) (*pron.* ဇေဒဇေကပ်), *n.* a trough (usually of bamboo).

—ထံခါး, *n.* a lock or sluice-gate.

—ထိပ်, *n.* shallow water ; ဇေထိပ်ထွင်နပ်သည်။

—ထိပ်, *v.* to be shallow as water.

—တံခွန် (*pron.* ဇေထွန်), *n.* a cascade, waterfall, cataract.

—တိုတို, *a.* thin, watery, washy ; ခပ်ထူးထူးချွတ်ချွတ်ထူးထူးဇေထိုထိုနှင့်သာ ဖြစ်သောအခါ။

—ထိက်, *v.* to strike against as running water.

—တိုင်း, *n.* a ship's log, line and reel collectively.

—တိုင်းကြိုး, *n.* the log line.

—တိုင်းခါး, *n.* a ship's log (unintelligible to the majority of Burmans).

—ထွင်း (*pron.* ဇေခွင်း), *n.* a well.

—ထိုး, *v.* to rise as the water of a river. [ဇေကြွ has a similar meaning, *e.g.*, မြစ်ဇေနည်းနည်းကြွသည်ထင်]။

—ထ (*pron.* ဇေဒ), *n.* the spring-tide.

—ထင်းဆိုင်း, *n.* a yoke for carrying water-pots.

—နထွတ်, *n.* the Hyades ; ဇေဝတီနထွတ်။

—နပ်, *v.* to sink into the water (to drown) ; ဇေနပ်၍သေသည်။
ဇေနပ်စုဝါးလျှင်သည်, to superadd to a person's misfortunes.

—နာ, *v.* to have a dirty, greenish colour as river water, which the Burmese in the delta of the Irrawaddy aver takes place at the time of great epidemics.

—နီ, *n.* earth-oil, petroleum.

—နီကြည်သစ် (နီထွတ်သစ်), *n.* clean, pure earth-oil.

—နီစည်, *n.* kerosine oil tin ; ဇေနီဗီ, kerosine oil.

—နီထွင်း, *n.* a petroleum well.

—နီလူး, —နီထုတ်, *v.* to rub with earth-oil.

—နီထု (*pron.* ဇေနီဒ), *n.* the first of the spring-tide.

—နွေး, *n.* warm water.

—နှစ်မင်္ဂလာ, *n.* the ordinance of baptism ; နှစ်မြင်းမင်္ဂလာ။

—နွှာ, *n.* an odoriferous liquid.

—ခွဲထုန်းခွဲ (*pron.* ဇေခွဲထုန်းခွဲ), *n.* a regatta combined with sports on shore ; *usually* implying that permission has been given for gambling to be carried on with the latter.

—ပက်, *v.* to dash water on or against, to bale a boat ; မုနေသည်ဇေပက်ပါဦး။ ထွေထိုးဇေပက်လိုက်ပါ။

ရေဝက်ကန်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for baling out water.

—ဝန်း (from ဝန်း, a flower), *n.* a spray, a *jet d'eau*; ထုတ်သွားသည့် ရေပန်းထနေပါသည်။ ရေပန်းထ။

—ပူ (*pron.* ရေပူ), *n.* hot-water; ရေပူရေချင်းကင်းတွင်းပြီးလျှင် ခြေဆုတ်ထုတ်နုတ်ပြု၍ နောက်ထပ်သို့ ထိုက်ရပါမည် အကြောင်း။

—ပူဆိုင်, —ပူကန်, *n.* a hot spring.

—ပုံး, *n.* a water bucket; သံပြွန်, a galvanized iron bucket.

—ပေါက်, *n.* a drop of water; to spring a leak as a boat or ship.

—ပိုးရေမွှား, a collective term for water reptiles, insects, (including fish).

—ပြင်း, *n.* a strong current (to be strong as a current).

—ပြန်, *n.* distilled water, urine; လျှင်ထေးအပေါ့။

—ပြည့် as a *noun* (*pron.* ရေပြည့်), *n.* the highest of the flood-tide; ရေပြည့်, *v.* to be high-water.

—ပြွန် (*pron.* ရေပြွန်), *n.* a water-pipe.

—ဖောင်း (*pron.* ရေဖောင်း), *n.* a drinking-cup.

—ဖေါင်း (*pron.* ရေဖေါင်း) (from ဖေါင်း, to puff up), *n.* a bubble; see ဥဖေါင်း။

—ဖျဉ်းနာ (*pron.* ရေဖျဉ်းနာ), *n.* the dropsy; ရေဖျဉ်းနာရုံ။

—ဖြန်း (ဖျန်း), *a.* sprinkling; *n.* a sprinkler, applied to such as substitute sprinkling for immersion in the rite of Christian baptism (also used as a verb, ရေဖြန်းသည်။ ရေချွေးဖြန်းသည်)။

—ဖြန်းတွင်း (*pron.* ရေဖြန်းတွင်း), *n.* a water-cart.

—ထဲ, *n.* a species of wild goose.

—ထွေ (from ထွေ), *n.* a water-spout; ရေထင်နာမောင်း။

—မာကျီ, *n.* a composition of မြေဆီ, earth-oil, lime, cotton, &c., used for making vessels water-tight; ရေမာကျီထိုး။

—မုန့်, *n.* a simple kind of wafer made of rice-flour.

—မော်, *n.* a rapid in a river, a rush of water in a river occasioned by a projection from the land; ရေစွတ်ရေမော်။

—မျှ, *n.* the swallow, upper part of the gullet.

—မြိတ်, *v.* to be submerged in water; ရေမြိတ်ထင်း။ ရေမြိတ်မြိတ်။

—မြေရှင်, *n.* a title of His Majesty the King of Burma; ရေမြေရှင်ထုတ်ရှင်မင်းထရားကြီး။

—မွန်း, *v.* to be suffocated with water.

- ခေ့ဟ် (from အနီးဟ်), *n.* a water-dipper.
 — ရှိ, *n.* sponge.
 — မျောထင်း, *n.* drift-wood.
 — မျောကင်းထင်သပ်, *n.* drift-timber stranded.
 — ခွာ (မြွာ), *n.* the water enclosed in the membrane that envelopes the foetus (the show).
 — ခွာခွာ (မြွာခွာ), *v.* to be discharged (of the same).
 — မြွင်, *n.* the *Trewia nudiflora* [see စက်ခေါင်းတုံး (*pron.* စက်ဂဒံး)—S.].
 — မြိုင်ထက်နက်, *n.* a submarine torpedo ; ခေ့မြိုင်သင်္ဘော။
 — မွေး, *n.* liquid scent, water which has been scented.
 — ထည်, *n.* a gentle stream ; ခေ့လျည်။
 — ယုန်, *n.* a kind of herpes (a skin eruption) ; ခေ့ယုန်ကြီး။ ခေ့ယုန်ကလေး။ ခေ့ယုန်ပေါက်သည်။
 — ထို, *v.* to leak.
 — ခာ, *n.* a water-mark ; ခေ့ရာပေး။
 — ရိုး, *n.* the course of a river or brook ; ခေ့ရိုးလိုရှောက်စုန်သည်။
 — ထတ်ထံ, *n.* the sound of a boat song.
 — ထောင်း, *v.* to water, pour water upon.
 — ထဲ, *n.* a bathing garment, *see* next.
 — ထဲ, *v.* to break river or burst into low land beyond the banks as the water of a river.
 — ထဲပေါက်, *n.* an irruption of water from a river into the low land beyond the banks.
 — ထုံ, *v.* to be water-tight (to be staunch as a boat or ship).
 — ထုံခိုး, *n.* a pot used in washing a corpse.
 — ထုံပြတ်ချက် (*pron.* ခေ့ထုံဖြုတ်ချက်), *v.* to cook in mere water, without oil, &c. ; ခေ့ထုံဖြုတ်။
 — ဝက်ထိုး, *v.* to undermine and carry away, as a strong current the high bank of a river ; ခေ့ဝက်ထိုးလိုက်သွားပြီသည်။
 — ဝင်, *v.* to lodge in lowlying ground as water, ခေ့ထင်။
 — ဝန်, *n.* a Deputy Governor of a maritime province, Port Officer ; ခေ့ဝန်ထောက်, Assistant Port Officer.
 — ဝင်းဆဲ, *n.* a wild duck.
 — ဝေ, *n.* the division of a stream into two currents [a watershed ; *comp.* German wasserscheide, from "*wasser*" water, and "*scheide*" where two things separate, from "*scheiden*" to separate].

—οδ, *v.* to compose a writing.

ရေးဝား, *n.* a writer's fee.

—ထား, *v.* to write, compose a writing (to commit to writing); ထည့်စာကိုမှတ်သားမိအောင်ရေးထားလိုက်ပါ။

—မှတ်, *v.* to write, put on record; သတိရသည့်အခါရေးမှတ်၍မှထား မိသည့်အတွက်ခွဲကုန်ပြီ။

—ထား, *v.* to mark in letters or characters, to mark out, trace, describe [to note down, to place on record in writing, commit to writing, *see* ရေးထား]; ထည့်စာရေးထားသောကောင်းမှုကြောင့် ထပ်ဆက်တိုင်း ညာဏ်ပညာကြီးသောသူဖြစ်ပါစေသော။ ထည့်စာကို ရေးထား လိုက်ပါ။

ရေးကြီးခွင့်ကျွတ်, *adv.* in the way of making much ado about nothing.

ရေးခြား (from အရေး, business), *v.* to be clever, capable of managing a business with skill and address.

—ထိမ္မာ, *v.* same; ရေးချားထိမ္မာရှိသည်သူပါ။

ရေးရာ, *v.* same (generally applied to children); ထယ်ရေးရာထိမ္မာရှိ သည့်အကလေး။

ရေးရေး, *adv.* obscurely; သိသိ၊ ထပ်ကပ်ကပ်ကို ရေးရေးကလေးဖြင့်ရသည်။ မျက်စိရေးရေးသာမြင်သည့် (ရေးရေးမြင် implies defect of vision).

—ရိပ်ရိပ်, *adv.* obscurely and by glimpses; ဟိုကပ်ကပ်ကလေးကိုရေး ရေးရိပ်ရိပ် ကလေးသာမြင်သည့် (ရေးရေးရိပ်ရိပ်မြင် implies that the object seen is distant).

ရေးရေးသားသား, *adv.* cleverly (infrequent); လူပင်ယောင်ဆင်သည့် ရေး ရေးသားသားရှိသည်။

ရဲ, 1, *v.* to be bold, courageous; ကျားမရဲတစ်လူမရဲတစ်။

—ကြက်သီးထ, *v.* to have a flush of desperate courage; ရန်သူနီး ထိုကြက်သီးထသည်။

—ခေါင်, *n.* one pre-eminently brave (*lit.* the acmé of bravery), *le brave des braves*; ရဲခေါင်ကျော်တင်၊ ရဲခေါင်နောက်ထပ်။

—စား (*pron.* ရဲစား), *v.* same; ထယ်ရဲစားသင့်သူ။

—စွမ်း (*pron.* ရဲစွမ်း), —စွမ်းသတ္တိ, *n.* courage and strength (intrepidity, prowess, especially military bravery); စစ်အရေးအရာ၌ရဲစွမ်းသတ္တိအလွန်ရှိသည်။

—ထင်း (*pron.* ရဲဒင်း), *n.* a broad axe, a battle-axe; ရဲထင်းထက် နက်၊ ရဲထင်းပုဆိန် (ထိကြားမင်းထက်နက်)။

—ထင်း, 2 (*pron.* ရဲဒင်း), *v.* to be bold to excess; ရန်သူ ၃ ထောက် ၄ ထောက်ထွေးထင်ထည်မကြောက်မရွံ့အလွန်ရဲထင်းသည့်သူ။

—တိုက် (*pron.* ရဲဒိုက်), *n.* a castle, tower.

ရဲဖော်ဖွဲ့ (ထော်ဖွဲ့) (*pron.* ရဲဖော်ဖွဲ့), *v.* to form a company of soldiers ; ရဲထော်ဖွဲ့ (to band together for some nefarious purpose ; ရဲဖော်ဖွဲ့ခိုးသည်။ ရဲဖော်ဖွဲ့တိုက်သည်)။

—မက်, *n.* a soldier ; စစ်သူရဲ။ မဲမက်စစ်သည်။ ရဲမက်မိုသ်ပါ။ ရဲမက်မိုသ်ပါနှင့် ခင်းကျင်းထွက်တော်မူသည်။

—ရင့်, *v.* same as ရဲ။ ရဲရင့်ရင့်ရင့် ပြုခံသည်။

—ရှပ်ရဲရည်, *n.* bold appearance ; ရဲရှပ်ရဲရည်ထယ်ရှိသည်။ ရဲရှပ်ရဲရည်နှင့်ထယ်ဖျင်းသည့်သူ။

—ရဲတောက်, *a.* flaming red ; ရဲရဲတောက်နီသည်, also used figuratively, *e.g.*, ရဲရဲတောက်ဘုန်းကြီးသည့်ဘုန်း။

—ထံ, *n.* a war-flag, colours ; ရဲထံတိုက်သားသည်။ ရဲထံနှင့်သင်္ဘောသံသွားသည်။

—ထောင်း, *n.* a fenced pathway into an enclosure or fort, wide at the entrance and gradually narrowing, in order to entrap beasts or men ; ရဲထောင်းသွယ်သည်။ ရဲထောင်းထွယ်သပေသည်။ [a war canoe].

—ထွေ, *n.* a war-boat.

—ဝံ, *v.* same as ရဲ။ ရဲဝံဝံဝံပြုခံသည်။ ကျေးဇူးရှင်ကိုရဲဝံဝံဝံပြုခံသင့်သည်။

—သံသန် (သဗွန်), *n.* a war-boat of European construction.

—သား, *n.* a soldier enlisted [a Policeman] ; ရဲအမှုထမ်း။ ရဲထက်နက်ကိုင်။

ရဲ, 2, *v.* to be of a bright red colour ; mostly used in an adverbial form as an intensive ; ပေါက်ပင်ပင်ထိုးရဲနုအောင်ခွင့်သည်။ ရွှေဘိုရဲစေတီကြီးမှာရဲနုအောင်ရွှေချထားသည်။

—ရဲညီး, *see* ညီး, 2nd def. ; သောက်ကြာကြယ်ကြီးရဲရဲညီးအောင် အရောင်ထွက်သည်။

—ရဲနီ, *v.* to be fiery red ; ထက္ကထက်အရောင်ရဲရဲနီသည်။ လူမျင်းထားနှင့်ထိုးရက်ကြထိုးသွေးထဲရဲရဲနီသည်။

ရဲ, 3, *v.* to be satisfied, contented, as in the phrase အံ့မရဲ [အံ့မရဲအောင်ကောင်းသည်။] မြတ်စွာဘုရား၏ ထန်ခိုးတော်သမ္ဘိတယံထောက်ကြီးသည်ကိုအံ့မရဲနိုင်အောင်ဘိရှိသည်, but seldom used singly ; hence ရှင်ရဲ and ရောင်ရဲ]။

ရဲရှိ (ပင်), *n.* a kind of tree (one species of the morinda).

—ဆိပ်, *n.* probably a diminutive species of the same (Pali ခုဒ္ဒပုဒ္ဂိတ).

ရော, 1, *v.* to mix, mingle ; ရော, ပြင်း။

—စွက်, *v.* to add to and mix with ; မိန်းမစကားရောစွက်ပြောသည်။ ထံမှာရောရောစွက်၍ဝားသည်။

ရောဂါးရောရာ, *adv.* in a promiscuous mass, promiscuously ; ဝမ်းနှင့်ရောဂါးရောရာစိုက်သည်။ မီးနှင့်ခြည့်ရောဂါးရောရာရက်သည်။ ထည်ရွာမှာ မြန်မာနှင့်ကရင်ရောဂါးရောရာရှိသည်။

—ထွေး, —နှော, —ရှက်, *v.* ; *see* the parts ; ကောင်းထိုး ရောထွေးသည်။ သည်ဘဝထဲထိုးထဲမှာ ကောင်းသည့်အထည်နှင့် မကောင်းသည့်အထည်ရောထွေးထိုက်သည်။ —ယည်ဥယည်ဥသရက်နှင့် ပိန်နရောနှောထိုးစိုက်သည်။ အချင်းချင်းရောရှက်၍ နေကြသည်။ ထပ်နှင့်ထပ်ရောရှက်၍နေသောကြောင့် ထပ်ထက်ထွပ် နှစ်ပင်ရောက်နိုင်သည်။

ရော, 2, an occasional substitute for the connective သော။

ရောက်, *v.* to arrive ; ရန်ကုန်မြို့ရောက်သည်မှာ ထယ်ထောက်ကြာပြီလဲ, how long have you been in Rangoon ? ၎င်းသူထံရောက်ရှိသောအခါ ငွေ၂၀၀ကြေးဆပ်လိုက်ပါသည်။

—ပေါက်, —ထာ, *v.* same.

—မဆိုက်, *adv.* instantly on arriving ; ခရီးရောက်မဆိုက်ဖြစ်သောကြောင့်နေရာထိုင်ရာများအသင့်အတင့်မရှိပါ, owing to my having just arrived from a journey, there was no place ready and in proper order.

ရောက်ရက် (ခတ်), (ယောက်ပတ်), *v.* to be restless, meddlesome, disorderly, as children, ဆော့, ဆော့ကျွတ် ; commonly used adverbially ; သည်အကလေးထာပြုထိုးရောက်ရက်ခတ်နေကြသည်။

ရောက်ရီးရောက်ရက် (ထော့တံထီးထောက်ယက်), *adv.* in a restless unsettled, disorderly manner ; ကရောက်ကရက်, ဣန္ဒြေမဲ့, ရောက်ရီးရောက်ရက်နိုင်သည်။ ထယ်ရောက်ရီးရောက်ရက်နိုင်သည့်သူ။

ရောဂါရက် (Pali ရောဂါ, disease), *n.* a period of pestilence ; *see* under ကပ် ; ရောဂါရက်ဆိုက်။ ရောဂါရက်ဆိုက်။ ရောဂါရက်ရက်။

ရောဂါ (Pali), *n.* disease, ဆနာ ; often used *alone* as an euphemism for ကာကရောဂါ။

—ကင်း, —ရှင်း, *v.* to be free from disease.

—ကပ်, ခွဲ, ဖြစ်, မိ, *v.* to contract a disease.

—ကျင်း, *v.* to be past cure as a disease.

—စင်, *v.* to be free from disease.

—ဆုတ်, *v.* to decrease in violence as a disease.

—ဆိုး, *v.* a malignant disease ; *usually* applied to cholera.

—ထိုး, *v.* to increase in violence as a disease.

—ထူ, *v.* to suffer from frequent maladies.

—ဟော့ပြန်, *v.* to have a relapse.

—ထထ, *n.* same as ရောဂါ။

—ထဲစင်, *v.* to recover from an illness or a disease.

—ဝင်ဆောင်း, *v.* to incubate as a disease.

ရောင်, ၁ (from အရောင်, brightness).

—မြည် (*pron.* ရောင်မြည်), *n.* a ray of light, lustre ; ရောင်မြည်ထော်, the rays of a Buddha ; ရောင်မြည်ထော်ထွက်သည်။

—ထော်, *n.* divine effulgence.

—မြား (*pron.* ရောင်မြား), (ရွှေငွေ), *n.* a spil, thin piece of gold or silver placed in the ouch, under a precious stone (usually placed in the ouch of a stone of *inferior* value to give it lustre).

—ထွ်, *n.* the conical cap on the head of an image of Buddha [the nimbus], the rays of light from the head of a Buddha ; ရောင်ထွ်ထော်သည်။ ရောင်ထွ်ထော်ထွက်သည်။

ရောင်, ၂, *v.* to swell, be swollen ; more than ဖော။ ကိုယ်ထက်ရောင်။ မျက်နှာရောင် (to become inflamed as a sore).

—ရင်း, *v.* same.

ရောင့်, ၁, *v.* to long for.

—ထက် (*pron.* ရောင့်ထက်), *v.* to aspire recklessly beyond one's abilities [as in becoming unduly familiar towards a benefactor or towards an over-indulgent parent] ; ကျေးဇူးရှိသူကို မျက်နှာသာပေး၍ ရောင့်ထက်ထက်သည်။ သားသမီးအလိုလိုက်၍ ရောင့်ထက်ထက်သည်။

ရောင့်ရဲ, ၂, *v.* to be contented ; အိပ်လိုရောင့်ရဲသည်။ စားလိုရောင့်ရဲသည်။ ရောင့်ရဲ။

ရောင်း, ၁, *v.* to sell.

—ချ, *v.* to sell ; ရောင်းချထဲထွက်။

—စွန်ဝယ်ရ, *v.* to be of the current price, a price at which it is easy either to sell or buy ; ကွန်သေ့ဓမ္မအသိုဝဝစွာ ရောင်းစွန်ဝယ်ရပါသည်။

—ထုတ်, *v.* same as ရောင်းချ (rare in colloquial).

—ဝယ်, *v.* to trade ; ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား။

ရောင်း, ၂, *v.* to be very dry, tending to decay, အထွန်အောက် ; less than ဆွေး။ ငြေ။ သစ်ရောင်းဝါးရောင်း (*pron.* သစ်ရောင်းဝခရောင်း) သည် သစ်ပင်အထွန်ရောင်းသည် လေထိုက်မခံဘူး။ သည်အမှုသစ်ခင်းမျိုး မျိုးရမည်။ သစ်ရောင်းမျိုးမမျိုးရ။

—မြောက်, *v.* same.

ရောရဝ, *see under* ငရဲ။ ရောရဝ။ ပထာရောရဝ။

ရောထီ, *n.* Aldebaran [a star of the first magnitude in the eye of the constellation Taurus (popularly called Bull's eye). It is the bright star in the group of five called Hyades] ; ရောထီနက္ခတ်။

ရေခ, *verb. affix* denoting disapprobation or regret ; sometimes euphonic, particularly when used imperatively ; ထမ္ဘာမြင့် (မြင့်ထွင်) ဆရာတော်ကြီးရေခမည်။ မင်းတို့သိကြရေခမည်။ ရအောင်မြင်ရေခ။ ထာပေးရေခမည်ထံသို့။

ရေခ, 1, *v.* to scream as a fowl ; ကြက်ရေခ (this word is scarcely, if ever, used in colloquial).

ရေခ, 2, *v.* to be very old, near withering, as the leaves of a tree ; more than ရင့် ; used in composition in combination with ဖြိုး and ရင့်, but rarely met with in colloquial ; ဖက်ရွက်လျှော်ထပ်သီးလျှော်။

ရို, *v.* to respect ; not used alone ; ခန့်, ထိ, လေး။

—ထိုး, *v.* to respect, treat with respect ; infrequent in colloquial, but met with in composition ; တင်ကွရိုထိုးရိုမိုးပါ၏။

—ညွတ်, *v.* same (infrequent) ; ထုံးပြာရွာရပ်ကမ်းဖြင့် မိညွတ်သဒ္ဓါ ကြည့်ညှိပါ၏။

—လေး, *v.* to respect or reverence, treat with respect or reverence (most common) ; မှီသေလျှော်ညွတ်။ ဆရာသွားကြီးသူအားကို ခန့်ညားရိုးသးရှောင်ကြည့်ပေးကမ်း။ တက်နေလှလင်၊ ထွန်းသောသွင်သို့။ ဘုန်းထွန်းစင်စင်။ ဆရာ့မြတ်က။ ဖူးရတော်။ ထွေရမည်၍။ နိဗ္ဗာန်၌ ပြည့်စုံပျော်ရမည်ထည်း, he who reverences, gives place to, and makes offerings to his teachers and his elders, shall be in appearance as the youthful sun mounting in the heavens, and should a real Buddha have existence in the island (*i.e.*, Subbudeit), he shall adore and assuredly meet him and enjoy the golden country of Neibban.

ရိုက်, *v.* to strike (with something) ; ပုတ်။

—ခတ်, —နှက် (ရိုက်နှက် ထောင်းထု), ပုတ် (ရိုက်ပုတ်ညွှတ်းခဲ), *see* the parts ; မြန်မာမင်းလက်ထက် ရာဇဝတ်သင့်သောသူများကို ညှစ်နှိပ်လေ့မျှောပါး ရိုက်နှက်ထုထောင်း၍စစ်သည်။

—ခတ်, *n.* the punishment ; ကြိမ်ခတ်ရိုက်ခတ်ပေး, to inflict the punishment of flogging (as a Magistrate).

ရိုင်း, *n.* a mat made of bamboos split and divided flatwise, နိုး ; *comp.* ကပ်, 2 ; ဧည့်သည်အာဂန္တုသော နိသည့်အခါ ဖျာရိုင်းသင်ဖြူခင်းခြင်း။ ထင်းတိုင်ထုထားကပ်။ ကပ်ခြင်း။ သောကရေချိုးခရ ထည့်ထားခြင်းပြုရမည်။ စစ်ကိုင်းရိုင်းဝေသလေ့ရိုင်းရိုင်းကြမ်း (ကျူထရ်)။

—ထရ်, *n.* a side or partition of a house made of such mats ; ရိုင်းထရ်ကာ (nowadays ထရ်ကာ is in far more frequent use).

—ပတ်, —ထိပ်, *n.* varieties of such mats ; ပေါးထန်များထည်းနှင့်ထန်ထည့်အခါရိုင်းပတ်နှင့်ပတ်ခြုံစပ်သည်။

ရိုင်း, *v.* to be wild (as an animal), uncivilized, uncultivated, unpolished, ဖယဉ်ကျေး [to be coarse, to be in bad taste, vul-

gar, to be rude, impolite as language] ; ထိုသို့နှိုင်းထွင်ခြင်း
 ဆူး (Prov.), it is not bad taste to compare one's self with
 others ; တယ်ရှိုင်းသည်ဒရယ်ကလေး။ အပြောအဆိုအတွက်ရှိုင်းသည်ဒရိုင်း။
 ရှိုင်းလေနေ၍ကိုးဆိုခံရသည်, (or ဤကိုးဆိုခံရသည်).

ရှိုင်းရှိုင်း (*pron.* ရှိုင်းရှိုင်း), *v.* same ; အပြောအဆိုရှိုင်းရှိုင်းသည်။ အနေအ
 ထိုင်ရှိုင်းရှိုင်းသည်။ အသွားအလာရှိုင်းရှိုင်းသည်။

—မျှ, *v.* to be insolent ; ဝေဏ်ကား (rarely, if ever, used in col-
 loquial)..

—ပြ (*pron.* ရှိုင်းပြ), *v.* same (most common) ; အပြောအဆိုထယ်ရှိုင်း
 ပြသည်လူ။ အကြောင်းမဲ့သူတပါးသားသမီးများကိုရှိုင်းပြဝေဏ်ကားထတ်သည်။

ရှိုင်းပင်း (*pron.* ရှိုင်းပင်း), *v.* to help ; ညီညာ။ ကျွန်တော်ကိစ္စကိုရှိုင်းပင်းဆိုပြ
 ဟိ။

ရိုဟီး, an exclamation used by Burmese boatmen in rowing or
 paddling. (Burmese boatmen cry out the first half of the
 word ရို when raising the oar or paddle, and the second
 half ဟီး when bringing it down again ; ရိုဟီးလေးလေးဟီး။ ဟီး
 လေးလေးဟီး။ ရိုဟီးလေးဟီးထသားလေ).

ရိုး, ၁ (from အရိုး, a bone, stalk, custom, ခေါ်ရိုး, ထုံးရိုး) (a wet hol-
 low or blind watercourse, *see* ဖျိုးရိုး).

—ကျပ်, *n.* the မြားဆိပ်ပင်။

—ကောက်ပွဲ, *n.* a Karin festival, at which the bones of a rela-
 tion are collected and placed together after cremation
 previous to being deposited in some final resting-place.

—ကြီးရင်းကြီး, *a.* large, bulky, corpulent (implying having
 large prominent bones).

—စဉ်းကျွန် (*pron.* ရိုးစဉ်းကျွန်), *n.* a serf.

—စွဲနာ (*pron.* ရိုးစွဲနာ), *n.* the venereal disease ; ကာထသားနာ။ ထူ
 ပျိုနာ။

—တော်ကောက် (*pron.* ရိုးတော်ဂေါက်), *n.* the person charged with
 collecting the bones of a member of the royal family after
 cremation ; ရိုးတော်ကောက်အမှုထမ်း။ ရိုးတော်ကောက်ဆင်။

—ပြတ် (*pron.* ရိုးပြတ်), *n.* stubble.

—ပ, *n.* a ridge of high mountains ; ရိုးမတောင်ထန်း။ ရှိမိရိုးမတောင်။

—ရာ, *n.* hereditary succession ; အရိုးအရာ။ ရိုးရာအမှုထမ်း။ ရိုးရာရှင်
 ထုရင်။ ရိုးရာထုကြီး။ hereditary thugyi. [ရိုက်ရာ—ရိုက်ရာခံ applied
 to royalty.]

—သား, *verb. affix*, used as a strong negative, affixed to the
 root (colloquial) [*see* Grammar, sec. 121. In colloquial
 discourse, a strong negative is sometimes made by affixing
 ရိုးသား to the root, * * * as သွားရိုးသား, he goes not] ; ထော်
 ရိုးသား။ ပေးရိုးသား။ ထွားရိုးသား။ တုတ်ရိုးသား။

ရိုး, 2, *v.* to be plain, simple, unadorned, ထပ်ဆောင်း; to be plain, simple, artless (ingenuous), ပရိယာယ်ပြု; to be honest, upright, ပြောင့်မတ် [to be old-fashioned as dress, jewellery, articles of use, &c.]; တတ်သည်လူကြီးသဘောရိုးသည်, this elder is of a very artless disposition; အပြောအဆိုတတ်ရိုးသည်, he is very ingenuous of speech; ဖိစောင်တော်တော်ရိုးသွားလို့ကျွန်မမဝတ်ချင်ပါ, "as satin saungs have become rather old-fashioned, I do not wish to wear one."

—ပြောင့်, —မတ်, —သဘော, *v.* same; ပြောင့်သား။ တတ်အရာမှာမဆိုခင်ကျွန်းယုံထေ့။ ကျွန်တော်ညီအထွန်ရိုးသားပြောင့်မတ်သောသူတယောက်ဖြစ်ပါသည်, have confidence in him, sir, in any matter; my younger brother is a very simple, upright man.

ရိုးစေ့ထေးစု, *n.* a kind of weed with a minute yellow flower. The leaves, when bruised, are said to be good for poultices.

ရိုးထိုး, *n.* a kind of tree.

ရိုးထိုး, *n.* a kind of creeper (also called ရိုးထိုးချောင်းခြားမင်, because it is supposed to have the power of *crossing* and implanting itself on the opposite bank of a stream).

ရိုးရက်, *v.* to glitter (used in a reduplicated adverbial form; ရိုးရိုးရက်ပြီးပြီးပြတ်တစ်နက်သော ရောင်ခြည်ထောင်ဖြင့်).

ရိုးရဲ, *v.* to be bright, glittering; commonly reduplicated and used adverbially; ရိုးရိုးရဲရဲ မီးထောက်မီးဖြူ ဖြစ်ရသည်။ ရိုးရိုးရဲရဲအရောင်ထားသည်။

ရိုးရိုးရိရိ [*adv.* obscurely, indistinctly]; နောင်ကျော်ရိုးရိုးရိရိအချိန်။ ရိုးရိုးရိရိဖြစ်သည်။

ရိုးရိုးရွရွ, *adv.* like small animals running over the body; သောင်ပေါ်မှာဝန်းများရိုးရိုးရွရွသွားသည်။ ရိုးရိုးရွရွ is also applied to the feelings, *i.e.*, သည်လူပြောသည်မှာ ကျွန်ုပ် စိတ်ထဲမှာ ရိုးရိုး ရွရွရှိသည်။ ထောင်းချင်လှပြီ။ ဆင်းသံတုံသံကြားသောအခါ ဗတ်ထကရိုးရိုးရွရွထချင်သလို။ ခုန်ခုင်သလိုဖြစ်သည်, also applied to words of itching, when perhaps the English words 'tickle,' 'ticklingly,' best convey the true meaning, *e.g.*, ထည်ခြောင်းထဲမှာ ရိုးရိုးရွရွ ဖြတ်တက်တက်ရှိသည်။

ရိုးထွသခါ, *n.* a kind of grass.

ရွ, 1, *n.* a mite, very small insect, frequently found on mushrooms; ရွကောင်။

ရွ, 2, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, *e.g.*, ထယ်ရွသည့်ဆေးအထောင်းမခံဘူး; appropriately applicable to eatables; ထယ်ရွသည့်အမည်းသားစားလို့ကောင်းသည်; *comp.* ခွ [which has a similar meaning], to prance as a horse [ထယ်ရွသည့်ခြင်း။ ချင်

ထေးလိုက်], to be (skittish) light, vain, unsteady, (wanton) in deportment and conduct ; နှံ့ထက်။

ရွ, 3, *v.* to be soft, gentle ; chiefly used adverbially as ထရွရွသွား။ အကလေးထရွရွသွားနိုင်ပြီ။ ဆိုလိုမြန်မြန်မသွားနိုင်။ ထရွရွသွားရသည်မောင်ထက်။

ရွတ်, 1 (from ဆရွတ်, a leaf), *n.* a leaf, a sail.

—ကျပ်ပေါက်, *n.* a kind of plant (a species of house-leek, *Bryophyllum calycinum*) ; ဝန္တမာပင်။

—ကျပ်ပေ့ဒ်, *n.* ; see ပေ့ဒ်, 2, *M.*

—ကြမ်းရေချို (*pron.* ရွက်ကြမ်းရေချို, *jyo*), *n.* leaves that are neither old nor young, what is middling, neither very good nor very bad (ထယ်မထွသော်လည်းရွက်ကြမ်းရေချိုရှိပါ၏)။

—ချ, *v.* to lower sail.

—ချွန်, *a.* sharp-leaved, elliptical.

—ဝပ်, *adv.* incessantly ; ဒရဝပ်။

—မိပ်, *a.* with fine leaves, pinnate, decomposed, &c.

—ထပ်, *v.* to set sail ; ရွက်ထူ (to hoist sail).

—ထပ်ကြိုး, *n.* halliards.

—ထိုက်, *v.* to sail, move by setting sails to the wind.

—တိုင်, *n.* a mast.

—တိုင်ထူ, *v.* to step a mast.

—နီ, *n.* silver with a slight alloy ; ရွက်နီရွက်။

—နီချိုး, *n.* an amalgam composed of equal parts of silver and copper ; sometimes used as an object of comparison, *e.g.*, မင်းအဝက။ ၁၀ ကဲ့ ၁၅ ကဲ့ ငါထင်သည်။ ယခုဖြစ်လျှင်ရွက်နီချိုးထောက်ဘဲထင်ထားသည်။

—ဇော, *n.* a kind of yard, *see* ရွက်ထက်။ (to “bunt” or bulge as a sail) ; ရွက်မြို့ဇောဇော။ ရွှေသင်္ဘောနှင့် ဖြစ်ကြောအညာသို့ဆန်ထွက်။ “with bulging sails and gilded prows they shall ascend the channel of the upper river” (*i.e.*, Irrawaddy). This is said to be an old prophecy foretelling the annexation of Upper Burma.

—ဖျပ်, *n.* Burmese cotton cloth used for sails.

—စွင့်ကြိုး, *n.* a rope for spreading a sail.

—ရ, *v.* to have a fair wind for sailing.

—ရှပ်, *n.* a studding sail.

—ရှပ်ကြိုး, *n.* brails in a ship's rigging.

ရွတ်ထက်, *n.* the yard of a sail ; ထက်၍ထိုးသောရွတ်ထက်, a stud-ding-sail boom, သထောရွတ်ထက်။ [Note.—ရွတ်ထက်, a technical term of timber traders applied to long and straight timber, 60' x 3'.]

—ဝန်း, *a.* round-leaved.

—သထော, *n.* a sailing ship.

—သေး, *a.* small-leaved.

ရွတ်, 2, *v.* to carry on the head ; (ရေအိုးခေါင်းပေါ်မှာရွတ်၍ရေခပ်သည်။ ခေါင်းထဲမှ ရေအိုး၂ထုံး) ရွတ်စေအပ်မိ၍, to sustain, carry on (to manage, conduct) ; စင်သူကြီးအမတ်ကိုခေါ်တော်မူ၍။ ငါ၏အမှုကိုထုပ်ထွန်း။ ရွတ်ဆောင်နိုင်သောအမတ်ကြီး။ နတ်ဖန်မိလားသောကံလျှင်။ ခုနစ်ရာအပေါင်းဖြစ်သောအတ္ထုကြီးကို။ ငါပေးတော်မူလို၏, summoning the War Minister, he said, “ You, O minister, who are entirely capable of conducting my affairs, to-morrow, when the day dawns, I wish to make a great offering of 700 kinds of gifts in all.”

ရွတ်, 1, *n.* a double cord applied to two parts of a thing, and tightened by turning a winch pin.

—တိုက်, *v.* to apply such cord ; ထွေတွေးအောင် ရွတ်တိုက်ထွေသည်။

ရွတ်, 2, *v.* to recite, repeat from memory ; ခင်သျှားရသည့်စာကိုရွတ်စမ်းပါ။

—ဖတ် (ထတ်), *v.* to read audibly ; စာပေ ဖတ်ကတ် ရွတ်ဖတ်သရဏာတ်သည်။

ရွတ်, 3, *v.* to be old, tough, leather-like ; seldom used assertively. Der. အမာရွတ်။ အမဲရွတ်။ အရွတ်ဝန်း။

—တွ, *v.* same ; အထိုးကြီးအိရွတ်တွ။ အမတ်ကြီးအိရွတ်တွ။

—တွအိ, *v.* to be very old and withered ; အထိုးကြီးရွတ်တွအိကြီး။

—တွကြီး, *n.* an old, dried-up fellow (also applied to comparatively young women of homely appearance ; the nearest equivalent to ရွတ်တွ, ရွတ်တွအိ and ရွတ်တွကြီး in English is probably “ wizened ”).

ရွတ်, 4, *a.* twilled, *e.g.*, ရွတ်စောင်, ရွတ်ပုဆိုး (ခြည်ပင်ပူးရက်သည်).

ရွန်, *v.* to move spirally, curvingly ; တွန်း။

ရွပ်, *v.* to be quick in temper, rough, violent, တြပ်, 2 ; not used singly ; ထယ်ရွတ်သည့်လူ။

—တြပ်, *v.* same.

—ချံ (ဗ. to be bold, daring ; used adverbially ; rare in colloquial).

—ဆတ်, *v.* to be petulant (ထယ်ရွပ်ဆတ်သည့်လူ) [also applied to horses, bullocks and buffaloes].

ရွယ်ထိရွယ်ထိုး၊ *adv.* rapidly and disorderly ; ရွယ်ထိရွယ်ထိုးနိုင်သည့်လူ၊ ရွယ်ထိရွယ်ထိုးထွားသည်။

ရွမ်း, 1, *v.* to be nearly ripe, between မိင်း and ဖုတ် [မန်ကျည်းသီးရွမ်းပြီး၊ ရှောက်သီးရွမ်းပြီး ; in some parts of Lower Burma the term ဝမ်းရောင် is used instead of ရွမ်း ; the etymology of this word appears to be doubtful ; some are of opinion that it is a corruption of ဝင်းရောင် ; with reference to the tamara fruit the term ကြိတ်လူ is frequently substituted for ရွမ်း, *e.g.*, မန်ကျည်းသီးကြိတ်လူပြီး].

—ဖြင်း, *a.* nearly ripe ; ထုံးနှစ်သရက်ရွမ်းဖြင်းစားဖို့ ကောင်းသည်။ ကနဦးသီးရွမ်းဖြင်း၊ ခူးရဦးသီးရွမ်းဖြင်း။

—ဖုတ်, *v.* same as ရွမ်း (infrequent in colloquial).

ရွမ်း, 2, *v.* to beat a drum in a particular manner, indicative of a king's or viceroy's advance ; စည်ရွမ်း (ရှင်တုရင်ထွက် ထော်မှု ထွင်ထွက်စည်တော်ကိုရွမ်း၍ ထွက်ထော်မှုသည်။ ဝင်ထော်မှုထွင်သည်။ ဝင်စည်ထော်ရွမ်း၍ဝင်ထော်မှုသည်)။

—စည်, *n.* a drum thus beaten.

ရွယ်, 1, *v.* to aim, take aim ; ထေ့နတ်နှင့်ရွယ်, to aim at ; ထားနှင့်ရွယ်, have reference to ; ရည်စူး, to intend ; ကြံစည်။ မင်းသို့၊ ခပ်ထိုက်ထောစစ်သူကြီးသည်။ မိမိအိမ်သို့။ ထူရှုမင်းသမ်းမဖြင့်၊ ရထားလာသည်ကိုမြင်လျှင်။ ငါ့အိမ်ကိုပင် ရထားရွယ်၍ လာရောင်ထင်၏, when the general who had deserved the punishment of the princess saw the chariot coming straight down the king's highway to his own house (he said to himself), "the chariot is making even direct for my house." နတ်ဖန်ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့သို့သွားမည်ဆိုရွယ်နေသည်။ I have an intention of going to Rangoon.

—ထိုး, *v.* to pledge to give in worship ; တုရားသွာသို့ရွယ်ထိုးထားသည်။ နတ်ထင်မည်ဆိုရွယ်ထိုးထားသည်, to fully intend to do a thing in a particular way ; သင်္ဘောနှင့်ထိုက်မည်ဆိုရွယ်ထိုးထားသည်။ ဧည့်သည်ကျွေးသို့ရွယ်ထိုးထားသည်။

—မိုး, —စူး, —စောင်, *v.* same as ရွယ် ; ခင်ဘျားကိုမည်ဆိုရွယ်စူးထားသည်။

—ဖုန်း, *see* the parts ; သည်နှစ်ပင်လယ်သို့ထင်းမည်ဆိုရွယ်ဖုန်းထားသည်။

ရွယ်, 2, *v.* to be in the prime of life, to be of middling stature, to be of ordinary size ; ကျွန်ထော်မိတ်ဆွေကိုကလားမဆိုသေးပါဘူး။ ရွယ်ရွယ်ရှိပါသေးသည်, my friend Ko Kula is not yet old, he is still in the prime of life ; မနွေကဆန်သွားသည့်ဒီးသင်္ဘော။ ထင်္ဘောကြီးမထုတ်ပါ။ သင်္ဘောရွယ်ရွယ်ပါဘဲ, the steamer which went up (the river) yesterday, was not a large one, it was one of ordinary size.

ရှုံ, *v.* to be disgusted with ; ဝတ်ဆုတ် (to loathe) ; မဝေလျန်းရှိသည်အခါမဝေလျောင်းသောကံချင်း၍။ ထမင်းကိုမြင်လျှင်ရှုံသည်, ခင်ဘုရားအမူအရာများကိုအထွန်ရှုံထားသည်, I am disgusted with your actions, sir.

—ဝရာ, —ဝဗွယ် (ထွယ်), ဝချင်ဗွယ် (ဘွယ်) (*pron.* ရှုံဝချင်ဗွယ်), *a.* disgusting, detestable (loathsome).

—ရှာ, *v.* same as ရှုံ။ ဝတ်ဆုတ်ရှုံရှာဖွယ်ရှိသောအကောင်ပုဂ္ဂိုလ်, a disgusting, loathsome carcase.

ရှုံ, *v.* to quail ; less than ကြောက်, ထူအခါတထောက်ထည်းရှုံလိုလင်းခရှောက်ပုံဘူး။ မြင်းပရိသတ်ကိုရှုံလိုရှေးလိုမထိုးပုံဘူး။

—ကြောက်, *v.* ; see the parts ; ပြုမည်ကြံလျှင်ရှုံကြောက်လိုမထော်ပါရဲရဲလင်းလင်းပြုမည်ထော်ပါမည်။

—ရှုံထွံ့ထွံ့, —တီးရှုံထွံ့, *adv.* fearfully, timidly ; အစိုးရခင်းခေါ်ရှုံထွံ့ထွံ့ရှိလိုအထိုးပုံပြောပုံပါ။

ရွာ, ၁, *n.* a town, village, not a city (မြို့).

—အုပ်, *n.* a chief of temporary appointment, below a ရွာသူကြီး။

—ခေါင်း, *n.* a rural police gaung (in Lower Burma), otherwise styled a ရာဇဝတ်ခေါင်း။ [a village gaung in Upper Burma appointed by the *ywa thugyi*].

—ဝား (*pron.* ရွာဇာ), *n.* the person who receives the revenue of the town by a grant from the king.

—ထော်, *n.* a village crier.

—ပုံကြေး, *n.* a fine imposed on a whole village collectively.

—သား, *n.* a villager, inhabitant of a village ; ရွာသူ, *n.* a female ditto.

—သူကြီး, *n.* the thugyi (or chief) of a village.

ရွာ, ၂, *n.* a polite term for witchery ; ဝန်းဝး။

—ချ, *v.* to treat in order to propitiate ; ရွာစာချ။

—ဝန်း (ထန်း), *v.* to bewitch.

—သား, *n.* a wizard.

—ထွီး, *n.* a witch.

ခွေ, ၁, *v.* to hew ; *comp.* ဖျင်း။

—ဝင်, *a.* already hewn ; ကျွန်ထော်သစ်ခွေဝင်ဖြစ်ပါသည်။

—ပေါ်, *n.* a carpenter's plane.

—ပေါ်ဒိပ်, *n.* the plane without the iron.

—ပေါ်ထိုး, *v.* to plane.

—ပေါ်ထွား, *n.* a plane-iron.

—ဖျင်း, *v.* to hew away useless parts ; ကျွန်ထော်မှအိပ်ထောက်ခတ်ကြံရာကရိယာမရသောခွေကြောင့်သစ်များကိုသာခွေဖျင်းထားသည်။

ရွေး, 2, *v.* to associate with familiarly and affectionately; rarely, if ever, used singly.

—ဝေါ် (ဝေါ်), *v.* same [to be sociable, affable, *debonair*; ဥစ္စာစည်းစိမ် ရည်တတ်ထော်တည်း။ ထည်ထည်လိပ်လိပ်ရှိ။ ထယ်ရွေးဝေါ်ထည် ထောင်းထကာကြီး။] [Note.—ဝေါ်ရွေး is as of frequent use as ရွေး ဝေါ်, *e.g.*, ဝေါ်ဝေါ်ရွေးရွေးရှိသည်လှ။]

ရွေး, 3, for ရွှံ့

—ချန့်, *v.* to yield, be moderate, demand less (ရွေးချန့်ထောင်းသည်), to contract one's expenses into a small compass (ရွေးချန့်ထိုးသည်).

ရွေး, 1, *v.* to move from one's place; နေရာရွေးသည် (အရာရွေးသည်) Der. ရွေး။

—ပါး, *v.* to grow less, to decline (အရွယ်ရွေးပါးခြင်း).

—လျော့, *v.* to fall from (အရာမှရွေးလျော့သည်), degenerate, deteriorate, decline (အားခွန်ဗလရွေးလျော့သည်။ ကာလရွေးလျော့သည်).

—လျှော့, *v.* to fall from a situation, office; *n.* condition, more than ရွေးလျှော့။ (အရာရွေးလျှော့သည်။ အလုပ်မှရွေးလျှော့သည်။ အနေအခြေရွေးလျှော့သည်) ကာလရွေးလျှော့။

ရွေး, 2, *v.* to be as much as, မှ (obsolete), *a.* as much as, အမှ [ဆိုသရွေးပြောသရွေး ထိုရထေ့မဟာတ်။ ရှိသရွေးထူပါ။ ဆိုသရွေးနေသရွေးကာလပတ်ထိုး။ ထယ်ရွေးထယ်မှရှိသည်ထိုမထိနိုင်ပါ။]

ရွေး, 3, commonly written ရွှံ့, *verb. affix*, continuative, and; see Grammar, sec. 109. [In colloquial ရွှံ့ is frequently substituted for ရွေး; men as a rule make more frequent use of this affix than women; ရွေး is said to be far less frequent in composition than formerly.]

ရွေး (မင်), 1, *n.* a kind of tree, of which there are two varieties, see မျင်ရွေး [in colloquial frequently corrupted into ထင်ရွေး] and ရွေးကြီး။

—ကြီး, *n.* the *Adenanthera pavonina*; the seed of said plant used as a weight, one being equal to two of the *Abrus precatorius* (မျင်ရွေး), and therefore making a great ပဲ, and three a small ပဲ (ပဲ). [Note.—The ရွေးကြီး is said to resemble the မဲးဝေ။ The leaf of the ရွေးကလေး creeper is eaten with the betel quid.]

ရွေး, 2, *v.* to select, choose (to be fastidious); လူပေါင်းထက်စွဲအနက် က။မင်ထူးကြိုက်ရာလူငါးယောက်ရွေးပါထော့။ (အစားအသောက်ရွေးသည်။ ဆိပ်ရာရွေးသည်။ နတ်ရွေးသည်, a term applied to fowls, buffaloes and bullocks).

ရွေးကောက်, —ချယ်, *v.* same (အကောင်းအဆိုးရွေးကောက်သည်။ အထွရွေးကောက်သည်။ ပညာရှိရွေးကောက်သည်။ နေ့ရက်ကိုရွေးချယ်သည်။ ယုတ်ညံ့သည်ကိုရွေးချယ်၍ ဖြတ်သည်ကိုထူးဆန်းသည်)။

—ပေး, —ပတ်, —ထူ, *v.* same ; မကောင်းသည်ကိုရွေးပယ်၍ကောင်းသည်ကိုရွေးထူသည်။

—သန့်, *v.* to select and arrange in order.

ရွေး, 3, *v.* to redeem, ransom. Der. အရွေး (redeem a pledge, take out of pawn ; ဆင်းရဲသေခွကြောင့် ကိုယ်ပေါင်ထားသည့်ပစ္စည်းမျှ ကိုယ်ရွေးမယူနိုင်ဘူး)။

—နှုတ်, *v.* same.

ရွေးတိ (ပင်), *n.* a kind of banyan.

ရွဲ, 1, *n.* a kind of bead made of different materials.

—ထုံး, *n.* a string of beads.

—ထိုး, *n.* a coloured glass ball of European manufacture (made of mica ?) attached to pagoda umbrellas, canopies over images of Buddh, &c. (a panoramic ball).

ရွဲ, 2, *v.* to be pensile as a drop of water, (a tear, မျက်ရည်ထရွဲရွဲ နှင့်), or as ripe fruit (ထုံရာသီးမှည့်လိုက်သည်မှာ ရွဲထိုးနေရသွားသည်), or to seem so, as the water of a diamond ; (ရွဲ is also applied to emeralds, rubies and topazes ; ထယ်အရည်ထည်သည့် ကျောက်။ ရွဲနေရသွားသည်)။

ရွဲခံ (ဝတ်), *v.* to purchase wholesale ; ကွမ်းရွဲ။ ငါးရွဲ။ ငှက်ပြောရွဲ။ ရွဲခံရောင်း။

ရှု, *v.* to wound by a slight cut accidentally ; ထားရှုသည်။ ပထင်းကွဲရှုသည်။ ရှု is also figuratively applied to feeling, *see* နှစ်ထိုးရှုသည်။

—န, *v.* same ; ထိနပ်ပေါ့ဘဲထင်းရှေ့ခံကံထို ခြေကိုကျောက်ခံရှုနည်။ ငြောင့်မျှားထိုးမိသထား။ ဇူးဝင်ရှုနပ်ပါသည်ခင်ဆွား။

ရှုတ်, 1, *v.* to be ashamed. Der. အရှုတ်ကွဲ, *adv.* in the way of being ashamed, abashed, ရှုတ်ထိုးရှုတ်ကန့်။ ရှုတ်ထင်းထင်း။

—ကြောက်, *v.* (the same, only stronger) ; *see* the parts.

—ကြောက်အားကျ, *v.* to be emulous from a feeling of shame or abashment ; ရှုတ်ကြောက်အားကျပြုသည်။

—ဆေးခြေ, *v.* to say or do something to keep one's self in countenance, or apologize for something that one is ashamed of ; ထရားရှုံးထိုရှုတ်ဆေးခြေပြောသည်။ ရှုတ်ဆေးခြေ ထောင်းပန်သည်။ မထာဝံပါဘူး ရှုတ်ဆေးခြေပြောသည့် စကားပါသည်။

—ထီး, *v.* same as ရှုတ်ကြောက် ; used in the negative only (not used in colloquial).

ရှင်, ၃, *v.* to be joined, united by intersecting. Der. ထက်ရှင်။
 ဆီဝါချင်းရှင်နေသည်။ သစ်ကိုင်းချင်းရှင်နေသည်။

—စင်, *v.* to associate, be in partnership, to have sexual intercourse (စင်ရှင် more common); လူချင်းစင်ရှင်ဆိုနေသည်။
 ပစ္စည်းချင်းစင်ရှင်ဆိုနေသည်။

—ထင်, *v.* to be closely connected (in any way); စင်ရှင်, to be mingled together; ရောနှောရှင်ထွေး (ထွေးရောရှင်ထင်။ ရောထွေးရှင်ထင်။ လူဆိုးများနှင့်ရောထွေးရှင်ထင်ပြီဝေးသည်) —သစ်ပင်ချင်းရောထွေးရှင်ထင်နေကြသည်။

—ဖွဲ့, *v.*; see the parts; သည်ရေကန်ခွံမှောင်ပင်ရှင်ဖွဲ့နေသောသုကြောင့်ရေကို မမြင်ရ။

—သန်း, *v.* same as ရှက်။ မိုဟ်းသားများရှက်သန်းနေသောသုကြောင့် ကြိတ်ထကိုမမြင်ရ။

ရှင်, ၁, *n.* a probationer for the priesthood; မောင်ရှင်သာမဏေ။ ရှင်ဖျက်ထကော် (ထကော်ပရိတ်ကျမ်း) လူဖျက်အရက်။ (ထိန်းဖျက်ထသက်)။

—မြ, *v.* to enter on the state of a probationer for the priesthood; ရှင်မြပွဲ, a festival held on the occasion of a Burmese youth about to become a probationer for the priesthood. "It is an almost universal custom among the Burmese and Siamese to cause boys who have attained the age of puberty, or even before that time, to enter for a year or two some of the many Talapoinic houses, to put on the yellow dress, for the double purpose of learning to read and write and of acquiring merit for future existences. When a young lad is to make his first entrance into a house of the Order, he is led there to riding on a richly caparisoned pony, or sitting in a fine palankeen. He is allowed to use one or several gold umbrellas, which are held opened over his head. During the triumphal march he is preceded by a long line of men and women, attired in their richest dresses, carrying a large quantity of presents destined for the use of the inmates of the *kyaung* (such is the general name given to all the houses of the brotherhood in Burmah) the young postulant is to reside in. The procession in this stately order, attended with a band playing on various musical instruments, moves on slowly and circuitously through the principal streets of the town towards the monastery that has been fixed upon. This display of an ostentatious pomp is, on the part of the parents and relatives, an honour paid to the postulant who generously consecrates himself to so exalted a calling; and, on the

"part of the youth, a last farewell to worldly vanities. He
 "has no sooner descended from his splendid conveyance
 "and crossed the threshold of the *kyauing* than he is de-
 "livered by his parents into the hands of the superior and
 "placed under his care."—Bigandet's *Life of Gaudama*.

ရှင်ရောင် (ရောင်), *n.* a hypocritical probationer for the priesthood.

—ထောင်း, *n.* a youth about to become a probationer for the priesthood.

—ထောင်းထွဋ်, *v.* to perambulate a locality as a probationer for the priesthood.

ရှင်, ၂ (from အရှင်, lord), *n.* a title prefixed to the name of holy, inspired men, or ascetics; (ရှင်ဂေါထမ၊ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ ရှင်ခေါဂ္ဂထန်၊ ရှင်မဟာကစ္ဆည်း။) (The Rahanda) ရှင်မဟာကစ္ဆည်း (wrote the သဒ္ဓါကျမ်း); ရှင်ထိထဝံသ (wrote the Parami Kan), ရှင်ရန္တထာရ (wrote the Bôn Kan), ရှင်ဗုဒ္ဓဆောသ [copied (?) the Athakakta, အဋ္ဌကထာ], ရှင်ထုမ္မဓိကထာမိ [copied (?) the Tika, ဇိကာ]; ရှင်ဘာဝူလ (မထရ်) (ရှင်နာဂထိန်); sir, madam; a term of compellation used by women to persons rather superior, whether male or female; a title prefixed to names of girls and young women between ၈ and ၆ ရှင်ရွှေကျော်၊ ရှင်မိုးထွန်း၊ ရှင်မင်းသာ၊ &c.; ရှင်ထက်ကပါထိန်မည်ထံ (as in one woman saluting another), ရှင်ပြောသည့်စကားမဟုတ်ပါ (as in a woman addressing a man or woman older or younger than herself). In some parts of Upper Burma and Southern Arakan ရှင် is used by *men* to one another, *e.g.*, ရှင်ထူးထူးမြန်မြန်လာခဲ့။

—ပင်ထုရား, *see* အရှင်ထုရား [as a layman or laywoman (more frequently the latter) addressing a póngyi; ရှင်ပင်ထုရားထံ ရင်ထော်ကကြွထော်မူခဲ့ပါသည်].

—ထုရင်, *n.* a king, မန္တလေးရှင်ထုရင်; ရှင်ထုရင်မ, *n.* a queen; ထိထက် ရှင်ထုရင်မ၊ ရှင်ထုရင်ဘုန်း၊ မိတ်းထိုမြန်း၊ ထူပန်းတော့ဗွာမနောသာ။

—မ, *n.* miss; a term of compellation used by women to female members of the royal family, wives of officials, and occasionally amongst ordinary people towards their wives or other women, either elder or younger than themselves; ရှင်မထိုထက်သွားနေကြသည်။

ရှင်, ၃, *v.* to live, be alive, အသက်ရှင်။ *Der.* အရှင်; သည်ထိုင်းထိုမှတ်ချွင် ရှင်ပါမည်ထား။

—ခင်းရှင်နား, *n.* business of life, particularly applied to rites and ceremonies to be performed; *comp.* အခင်းအနား။ ရှင်မှုရှင်ခင်း၊ ရှင်မှုရှင်ခင်းဖြတ်, to part friendship, implying that persons thus parted cease from exchanging civilities with one another; of a less permanent character than ထေမှုဆောင်းဖြတ်။

ရှင်လံ, *n.* platinum, *see* ရှင်လံ (ရှင်းလံ ?)

ရှင်ကမ္ဘည်း (ပင်), *n.* the female of the ထိလ (ထိလ) tree.

ရှင်မာလ, *n.* the male of the ထိလ (ထိလ) tree.

ရှင်း, *v.* to be perspicuous, to be clear, free from ; [သည်နေရာ၌ထောင်
ခြောက်ထေးပါး ဖြင်သာသည်။ သစ်ပင်ဝါးပင် ရှေ့သောကြောင့်ရှင်းသည်] ;
frequently used actively, to make clear, free from, စင်စစ်။

—ကွာ, *see* ကွာရှင်း။ ထင်မယားရှင်းကွာသည်။ ထင်မယားအရာမှ ရှင်းကွာ
ဖြတ်စဲ, to be divorced as man and wife.

—ထင်း, *v.* same as ရှင်း။ အမှိုက်သရိုက်ခြံသစ်ပင်များကိုရှင်းထင်းလိုက်ပါ။
သည်စာ အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းလင်း ဖြေဆိုပါ။ ရှင်းထင်း ချေပ (*pron.* ရှင်းထင်း
ချေပ), to refute as a charge.

ရှစ်, *a.* eight, ၈။

ရှစ်ကင်း, *n.* a species of ginger-wort.

ရှစ်ခဲ, *adv.* rapidly and with noise, but less than ဟုန်းခဲ။ ရှစ်ခဲမီး
ထောင်သည်။ သင်တန်းထားခေါင်းကိုရှစ်ခဲရှည်သည်။

ရှစ်ချေး, *n.* *Holigarna longifolia*, *M.*

ရှစ်ရှစ်, *adv.* expressive of the noise which it imitates ; ရှစ်ရှစ်ရှစ်
နှင်းမီးထောင်သွားသည်။

ရှစ်ရှား (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Cicca albizzioides*).

ရှည် (*pron.* ရှေ), *v.* to be long, of great longitude, မျော ; to be
long, of great duration, ကြာမြင့်. Der. အတိုင်းအရှည်။ အထောင်
ရှည်သည်။ အထွေးရှည်သည်။ စကားရှည်သည်။ မေးခွန်းအသက်ရှည်။

—ကြာ, —ထင်, —မြင့်, *v.* same, 2nd def. ; ကာလရှည်ကြာသည်။ ကာ
လရှည်ကြာစွာကပြုလုပ်သည်အမှု။ ရွတ်လိုရာရားကာလရှည်မြင့်လှပြီ။ ရှည်မြင့်
စွာကာလပတ်လုံးထည်စေရန်ကျမ်းဂန်ကိုရေးသားခဲ့သည်။

—မျော, *v.* to be long, stretched out long ; အထွန်ရှည်မျောသောသစ်
ပင်။

—ထွေး, *v.* to be long in space or time ; ရှည်ထွေးသောထဝအဆက်
ဆက်ကပြုခဲ့သောထုထိုင် ကောင်းမှု။

—ဝေး, *v.* to be long, as a road ; more than ရှည်ထွေး။ ခရီးရှည်
ဝေးစွာလာခဲ့ရသောကြောင့်အထွန်ပင်ပန်းသည်ရှည်ဝေးသောသံသရာကဖြစ်ခဲ့
သောထဝကျိပ်ခြံမအောင်းမေ့နိုင်။

—ထွေး, *v.* to prolong (time), procrastinate ; တာရှည်ထွေးသည်။
အမှုကိုရက်ရှည်ထွေးနေထိုင်ပျက်စီးစရာရှိသည်။

ရှည် (ထည်), *v.* to put together side by side (သည်ထွန်ထောက်မတ်ထက်
ရှည်စမ်းပါ, as in matching two boxers or measuring the
respective heights of two persons) or laterally, not end to
end as ထက်, *comp.* ထေ. Der. တိုင်းရှည်။ နှိုင်းရှည် (sometimes
written ထည်) ; ဆုံးဆိပ်ရာရှည်တွဲနှိုင်းဆိပ်သောမထား, this is a term

frequently met with in documents relating to divorce cases ; သင်္ဘောနှစ်စင်း ရှစ်ချပ်ကြသည်။ ထင်နှစ်ကောင် ရှစ်ချပ်ကြသည်။ ပညာရှိ သောသူကို ပညာမရှိသောသူကရှစ်မြိုင်သော်လည်းမရှိနိုင်။ ပန်းထနေသောသူ ညည်းပွင့်သည်မှာလုပ်သည့်ပွင့်ရှစ်ချပ်ထိုက်တွင်မရှိပေစွဲပါသည်။

ရှစ်ထွဲ; see the parts ; 'ထက်ချင်းရှစ်ထွဲစွဲစင်းရှောက်သည်။ နွားနှစ်ကောင် ရှစ်ထွဲချီရထားကိုကသည်။

—ပျဉ်, *n.* a thick plank used in constructing the side of a ship ; (ရှစ်ပျဉ်, a split plank).

ရှစ်ဖျတ် (ပြိတ်), *n.* a species of bauhinia.

ရှင်္ဂို, *n.* a squirrel, of which there are many varieties.

—ဇေဝါ, *n.* one kind of squirrel [described as being of a red-dish colour and having a long bushy tail. Said to be common in Upper Burma].

—ခွေ (*pron.* ရှင်္ဂိုခွေ), *n.* (see ရွဲ.—S.).

—နက်, *n.* the black squirrel.

—နီ, *n.* [the red squirrel, *Sciurus ferrugineus*].

—ပျံ, *n.* the flying squirrel, of which there are several species in Burma.

—မထက် (ပင်), *n.* a species of wild asparagus ; ရှင်္ဂိုမထက်ကြီး။ ရှင်္ဂိုမထက်ကလေး။

—မြီး, *n.* the *Holcus sorghum*.

—ရွဲ, *n.* the Assamese squirrel, the *Sciurus lokroides*.

ရှပ်, ၁, *n.* a clam, the little basket-shell.

—ပအုတ်, *n.* a kind of clam.

ရှပ်, ၂, *v.* to graze [ထောင့်နှင့်ပြင်ထိုက်သည်မှာပါးကိုရှပ်မှန်သည်], pass over slightly touching [မြေကြီးကို ထူးရှင်း နှင့်အပေါ်ယံတွင်ရှပ်ထူးသည်။ ကျွန်တော်ထို ဆင်ခွါနှင့်ရှပ်ရုံရှိသော ထကယ်နင်းကျွင်သေပါ၏], to be cursory, slight [မီးရှပ်ခါကလေး(ရှပ်ခါသပ်ခါ)ထောင်သည့်], superficial ; ထယ်အလုပ်အကိုင်ရှပ်သည်။

—ထိုက်, *v.* to shuffle with the feet (ထိနပ်ရှပ်ထိုက်စီးသည်။)

—ပူထိုက်, *v.* to apply the hand warmed by rubbing ; မိုက်မိလိုပွန်း သောဒဏ်ရာကိုရှပ်ပူထိုက်သည်, *adv.* earnestly [hurriedly ; ခင်အား သစ်တာကိုအရေးကြီးရှပ်ပူထိုက်လုပ်ရလျှိုထယ်မကောင်းသည်]။

—ပူစီးထိုက်, *adv.* earnestly, violently ; အပူအပြင်း [အမိန့်ထောင်ကျဉ်း ကျပ်ထွေးသောကြောင့်အလွန်ရှပ်ပူစီး (စပ်) ထိုက်ရပါသည်]။

—ပယာမ (from ဟွပ်), *n.* a wanton woman ; used appellatively.

ရှပ်မိန် (Eng.), *n.* champagne.

ရှမ်း, *n.* a Shan, one of the Shan race (also written ရှံး).

ရှား, 2, *v.* to be scarce (rare) ; ထူထိုထူထည်ရှားသည်။ အစားအသောက်အတွန်ရှားသည်။ (or ရှားပါးသည်။) သည်အရပ်မှာ သစ်ပင်ဝါးပင်အတွန်ရှားသည်။

—ပါး, *v.* same ; လိုချင်သည့်ထုန်ရှားပါး၍။ ဈေးနှုန်းကြီးသောကြောင့်မဝတ်ချမ်းခဲ့ပါ။ ကြောက်ပန်းတောင်းအရပ်၌ရေအတွန်ရှားပါးသောကြောင့်။ ထန်းရည်ကိုသောက်ရကြသည်။

ရှား, 3, *v.* to remove out of the way (to give place) ; ပယ်, ဖယ်ထုတ်သွားပါ။ ရေရှားလိုက်ပါ။ သည်သူကိုအတွန်ရှင်ထွေးသည်ရှားလိုက်မှထောင်မည်။ ထပ်ရှားရှား။ ခြောက်ကြားစေးချို။ စုံမြိုင်ကြီးထဲ၌။ ကွေးပြတ်ရုတ်ရသောကိုယ်ဖြင့်။ သစ်ပင်ထက်သို့ထက်ပြေးလေ၏။

ရှားစောင်း, *n.* the euphorbia plant, prickly-pear.

—ကြီး, —ခါး, —ချဉ်, —ရတ်တို, —ပြဿ်, —မြင်းနား, —ထိပ်နိတ်, —လက်ဆက်, —လက်ညှိုး, *n.* varieties of euphorbia.

—လက်ပင်, *n.* the aloe plant.

—လက်ဝါး, *n.* the cactus.

ရှိ, *v.* to be (in some place or belonging to) ; *comp.* ဖြစ် ; ရှိပါစေ or ရှိပါလေစေ, let be, let it be ; in the negative it is sometimes used to denote that a person is dead, *e.g.*, ခေတ်ပန်းအိုးမရှိဘူးလို့ ဆီထင်းကြားသည် often follows the verbs ထွေ, ရ, ရောက်, *e.g.*, ထွေရှိသည်နှင့်။ ရရှိသည့်အခါ။ ရောက်ရှိရာ။ [ရှိ in Burmese racing parlance is equivalent to the English expression “I will back” or “I will bet on,” *e.g.*, ထောင်ရွှေရှိ, “I will back Baw Ngivé.”]

ရှိမိုး, *v.* to raise the hands, the palms being placed together, an act of respectful obeisance or homage ; လက်အုပ်ချီ။ ရှိမိုးသံတော်ဦးထင်ပါသည်ဘုရား။ ရှိမိုးနားထောင်သောလက်ပါသည်ဘုရား။ ရှိမိုး is also used amongst ordinary persons when earnestly entreating another to do something, *e.g.*, ပြောပေးပါခင်ဘျားရှိမိုးပါ၏။

—ပူဇော်, *v.* same ; ရှိမိုးပူဇော်တန်တော့ပါ၏။

ရှိရှင်မိုး, *v.* same, language used to young children ; ရှိရှင်မိုးလိုက်, (as a parent telling a child to make obeisance to a pōngyi, pagoda, &c.)

ရှိန်, *v.* to be hot, ပူ (as the sun or fire) ; also used to denote refracted heat ; နေရှိန်သည်။ မီးရှိန်သည်။ Der. အရှိန်, to have velocity, be rapid, to be efficacious, powerful.

ရှိန်း, 1, *v.* to be hot, ready to start, as tears ; မျက်ရည်ရှိန်း။

—ခနဲ, *adv.*

—ရှိန်း, *a.* hot, smarting as the face from the sun, or the tongue from chillies ; နေရှိန်းရှိန်းပူ။ ရှိန်းရှိန်းကြီးပူ။ ငရုတ်သီးစားထိုသောရှိန်းရှိန်းစင်သည် (or ပူသည်)။

ရှိန်း, 2, *n.* the power of becoming invisible ; ရှိန်းအထိတ်။

—ဆေး, *n.* medicine causing one to become invisible.

—ပြီး, *v.* to have the power of becoming invisible ; ရှိန်းပျောက်။

—တန်ဆာယာ [or အန်ဆာယာ], *n.* same as ရှိန်း။

ရှိန်းခို (*pron.* ရှိန်းဂို), *n.* asafœtida [ဟိန်းခို is said to be the more correct orthography].

ရှိန်းရှိန်း, *adv.* of sound.

ရှိရှား (ဝင်), *n.* a kind of tree.

ရှိထိုး, *v.* to hiss ; [to play as boys, calling ရှိ with a prolonged sound, ဒီထိုးကစား].

ရှိရှိ, *adv.* hissingly ; ရှိရှိမြည်။မြေရှိရှိမြည်သံကြားခဲ့ထား။

ရှု, *v.* to look, look at, behold attentively ; more than ကြည့် (and when used in the same sense, more elegant than ကြည့်), to consider, meditate on ; ညာဏ်ဖြင့် ရှုစားသည်။မိတ်ကူးနှင့် ရှုကြည့်။ (မြတ်ဗုဒ္ဓပန်းပျံ့ချွေးနံ့ဆောင်။ ရှုမခန်းသည့်နန်းထိပ်ခေါင်)။

—မိတ်, *v.* to be not averse to (one kind of နာထို), to be partial, lenient, kindly disposed towards, to show indifference in a dispute ; မိမိနှစ်သက်သောသူမြဲထွင်မကောင်းပင်မြဲမိသော်လည်း။ ကောင်းသည်ဟုထင်မှတ်သောသူကြောင့်ရှုမိတ်နိုင်သည်။မောင်မင်းမြဲသည့်အမှုတရားရှုမိတ်နိုင်စရာမရှိ။

—မျှော်, *v.* ; see the parts ; ထိုအခါ မယ်ထောင်ခမည်းထောင်ထိုင်ရာနန်းပြဿဒ်ကိုရှုမျှော်ထောင်မှု၏။ ကျွန်ထောင်မရှိသည့်အခါကျွန်ထောင်အိပ်ပစ္စည်းများကိုရှုမျှော်ရပ်ပါ။

ရှုတ် (from ယုတ်, to be inferior), *v.* to put down. Der. မီးရှုတ် (rarely, if ever, used singly in colloquial).

—ချ, *v.* to put down, degrade ; [ရှုတ်ချပြော, to vilify, disparage, decry] ; ယုတ်ပါး၏အကျိုးယုတ်အကျိုးမဲ့ရှုတ်ချပြောထတ်သည်။အရာမှရှုတ်ချသည်။

ရှုန်းရှုန်း, *adv.* hissingly, as wind impinging on fire ; ယုန်းယုန်းမည်။

ရှုပ်, 1, *v.* to snuff up [ပန်းထိုးခေါင်းနှင့် ရှုပ်နှမ်းသည်], to draw (water) into the mouth ; ရေကိုရှုပ်သောက်သည်, to sip, sup ; ရဟန်းများထွမ်းထိုရှုပ်ရှုပ်ရှုပ်ရှုပ်မြဲခါးပေးကောင်းဘူး။ တင်းထိုရှုပ်မခင်းနှင့်။

ရှုပ်, 2, *v.* to be tangled (စောင်းမဖီးရလိုထပ်ရှုပ်သည်), intermixed, confused, jumbled together ; (to be mischievous, intriguing) ထွေး။အမှိုက်ရှုပ်သည်။အယုပ်ရှုပ်သည်။ထပ်ရှုပ်သည်။

—ဆမ်း, *v.* same (infrequent), (rarely, if ever, used in colloquial).

—ထွေး, —ချက်, *v.* same as ရှုပ်။အမှုရှုပ်ထွေးသည်။မြည်ရှုပ်ထွေးသည်။

ရှင်ရှင်ခတ်, *adv.* confusedly, in confusion; မြို့ရွာပေါ်သော်၍သည် နှင့်ထူများရှင်ရှင်ခတ်ဖြစ်နေကြပြီ။ ခုနီကုန်မြို့ဆိပ်ကမ်းတွင်ထွေသဆော်ရှင်ရှင် ခတ်သံသောဝှေ့ကြောင့် ကမ်းထိုဝင်၍ခေါက်နိုင်ပါ။

ရှင်, ၃ (from ရှင်), *v.* to gather in, contract (*trans.*), to clew (a sail, ရှင်ထိုရှင်သည်), *see* ရှုံ့ဖွင့်ကြိုးရှက်ကြိုး။

ရှုံ့, *v.* to be wrinkled, shrivelled; [ဆိုဆိုမျက်နှာရေများရှုံ့ကုန်ပြီ။ နှာ ခေါင်းရှုံ့, to sneer, နှာခေါင်းရှုံ့ခြင်းခေါ်ခြင်း], to be contracted, shut up as an umbrella (ထီးထိုရှုံ့သည်) or a purse by drawing a running string; ဆိတ်ထိုရှုံ့ထားသည်။

—ခွက်ခွက်, —ဝက်ဝက်, *a.* wrinkled and hollow; ဆည်ထူမျက်နှာရှုံ့ခွက် ခွက်နှင့်ထက်အရှင်ဆိုးသည်။

—တုံတုံ, *adv.* diminutive of ရှုံ့ (frequently *pron.* ရှုံ့တုံတုံ) ရှုံ့တုံတုံ မထုပ်ပါနှင့်။

—တွ, *v.* same as ရှုံ့, but intensive; (အနာပျောက်ခါနီးထိုအသားအရေ ရှုံ့ထွေထွေရှိသည်)။

—ထွထွ, —ဘီးရှုံ့ထွ, *adv.* of similar import; ဆရတ်သီးနှင့်ရှုံ့ထွထွ နေသည်။

—ထုံ, same as ရှုံ့, 1st def. (ထိနတ်မီးကင်ထိုသားရေရှုံ့ထုံထိုက်လာသည်)။

ရှုံး, *v.* to fail, be defeated in a rivalry or contest; to lose, that is, not to gain or win (as a trader buying paddy at Rs. 80 a hundred baskets and selling at the same rate). Der. အရှုံး ခံသုံးရှုံးအရိက္ခဇနတ္ထဝင်းသည်။ ထိုဝကာကြိုဆိုလိုက်ပြီးသျှင်းမိရုားကြီးကိုခေါ်၍ အဘယ်စစ်သုံးခြား ခဉ်သည်ကား။ ရှုံးသံသည်။ နှံသံသည်။ မထိနှံချေဖြစ် သည်, after Prince Aretta Zanecca had spoken these words, he summoned the chief queen and said, "in what is termed war one cannot know whether one shall be defeated or prevail;" ထည်နှံဝပားရောင်းထိုရှုံးသည်အတွက်ရှေ့နှံခါ ဆက်ထက်ခရောင်း ဝံထူး, as I have sold paddy at a loss this year, I shall not venture to continue to sell it next year; မြင်းနီနှင့်မြင်းဖြူပြိုင်တိုး ခါမြင်းဖြူမြင်းထသုံးထောက်ရှုံးသည်, when the bay and the white ponies raced, the white pony lost by about a length.

ရှို့, *v.* to breathe (*trans.*) အသက်ရှို့, to draw into the nose; less rapidly than ရှင်, to draw into the mouth and swallow as the vapour of opium, တိနုံးရှို့ [gunja ထင်းရှို့ to smoke gunja ဆေးခြောက်ရှို့ is more polite] (to take a whiff of a cheroot or tobacco, ဆေးထိပ်ထိုရှို့ခင်းဖါ; to "draw" as a cheroot or pipe, ဆည်ဆေးထိပ်ထိပ်ထိုရှို့ခေါ်), [to roar, as the burning of powder from a ခုံး when it fails to go; ခုံးရှို့သည်။ ခုံးထည်းထည်]။

—ထိုး, *v.* to hiss (မြေ့ လူနှင့်ထွေသည်အခါ ထခါတည်းရှို့ထိုးထိုက်သည်), [to breathe as a person about to die, လူနာဝေခါနီးရှို့ထိုးထိုးနေ သည်]။

၂၊ ၁, *n.* a flying squirrel, ရှုးပုံ။

၂၊ ၂, *v.* to become less in size towards the end, more obtusely than ထွတ် ; to taper, [အဖျားရှူးသည်။ စကားအဖျားရှူးသည်, to fall off in energy and dignity as language ; ခင်ထွားအစက။ ထူထပ်သွယ်သည်။ နောက်မှအဖျားရှူးထိုးယူနိုင်ပါ]။

၂၊ ၃, *int.* poh !

၂၊ ၂၊ *adv.* hissingly.

ရှုး, *v.* to be long.

ရှုး, *n.* the forepart (of a thing), the space before ; future time, နောက် ; [*adv.* before, in front, ရှေ့က] ; ရှေ့ဦးနောက်ဆက်, immediately before and behind as two persons walking one in front of the other.

— ဦး, *adv.* before, first.

— ဦးစွာ, *adv.* same.

— က, *adv.* before, in front.

— စွန်း (for အရှေ့စွန်း), *n.* the end of future time, futurity (ရှေ့အစွန်း more common), *e.g.*, ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်း။ သံသရာ၏ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်းအောင်းမေ့နိုင်သောသူမရှိ။ ခင်သွားရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်းမျှော်ထင်ပြီးမှပြပါ။ ပုဂ္ဂန္ဓ (ရှေ့အစွန်း) ပရန္တ (နောက်အစွန်း) တယ်ထိတယ်သည်လူ။

— ဆက်နောက်ဆက်, — ဆင့်နောက်ဆင့်။ ခင်သွားထိုးနှင့်ကျွန်ထော်တို့နှင့်ရှေ့ဆက်နောက်ဆက်ဘဲရောက်ကြသည်ထယ်အရင်ထွေးပါသူ။

— ဆီး, *n.* the heavy accent (း) ရှေ့ပေါက်, ဝတ်စနစ်ထိုး။ စာရေးထွင်ရှေ့ဆီးအောက်မြင်နှင့်သေသေချာချာရေးမှပတ်လျှံထွယ်သည်။

— ဆုံး (for အရှေ့ဆုံး), *a.* foremost ; ခင်သွားထွင်းမြင်ပါသည်ရှေ့ဆုံးကကြပါ။

— ဆောင်, *v.* to be initial, as a letter [သည်စကားကိုထယ်အထွရာရှေ့ဆောင်ရေးသေ, to compose a writing based on another], ပါဠိထော်ကိုရှေ့ဆောင်ရေးသည်။ စာထိုးရေးသည့်အခါထယ်ကျွန်းရှေ့ဆောင်ရေးပါထဲ [ကိုးရေး has a similar meaning in this sense], to take the lead, go before (to act) on behalf of another, ကျွန်ထော်အမှုကိုခင်သွားရှေ့ဆောင်ထိုးပြပါ။ ရှေ့ဆောင် is frequently combined with ရှေ့ရွတ်။ မင်းနားကပ်ပြီးထွင်ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွတ်ထင်စားသည်။

— ထည် (*pron.* ရှေ့ထယ်), *v.* to take the lead ; ကျွန်ထော်တို့အပေါ်ကခင်သွားရှေ့ထည်ထိုးသွားပါ။

— တိုး, *v.* to advance, go forward ; ရှေ့တိုးထိုင်ပါ။ ရှေ့တိုးသွားပါ။

— တိုးနောက်ဆုတ်, *adv.* alternately advancing and retreating, as two contending parties when neither has the decided advantage ; စစ်ထိုက်ရသည်မှာ ရှုံးချည်နိုင်ချည် ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်မြင်နေ

- သည်။ ထာပြုသည့်အကြိမ်မှာ မတိုင်းမထွာနိုင်သောကြောင့် ရှေ့ထိုးနောက်ဆုတ် ဖြစ်နေသည်။
- ရှေ့ထော်ရေး, *n.* a royal secretary ; [ရှေ့ပတ် စာရေး, a Bench clerk].
- ထား, *v.* to place before, as a mark to go by (အမှတ်ပြု) or as a rule to follow ; ဝံ့စွမ်းထိုချင်လိုတောင်းကျွေးသည့်ထုတ်ပါ။ အကြွေကိ သာရှေ့ထားကျွေးပါသည်။ သည်အမှုကိုထောထရှေ့ထားထိုးပြပါနှင့်။ စေတနာ ကိုသာရှေ့ထားပြပါ။
- ထိုး, *n.* the mark (°) when applied to ခြေခံ, thus ခြေခံ
- ဇန, *n.* an advocate, a lawyer ; ရှေ့နေရှေ့ရပ်။ အမိန့်ထောင်ချ။
- ခေါ်, —ငှာ, *v.* to engage an advocate.
- နောက်, *adv.* one after the other ; ရှေ့နောက်တိုင်းထွာထွက်သည်။ ရှေ့ နောက်မျှော်လင့်တတ်သည်။ ရှေ့ပြောနောက်မေ့တတ်သည်။ *Anglice*, “In at one ear and out at the other.”
- နှောင်း, *adv.* a little while ago, not long since (also applied to events occurring within a short time of one another) ; ခပ်သွားလုပ်သည့် ကိစ္စနှင့် ကျွန်ုပ်တော်လုပ်သည့်ကိစ္စ ရှေ့နောက်ဘဲပြီးကြသည်။ မရှေ့မနှောင်းရောက်သည်။ မရှေ့မနှောင်းရေး။
- ပေါက်, *n.* the heavy accent ဝိသန္ဓနီနံသုံး [the heavy accent after the symbol of အာ (ချ) is usually termed ဝတ်နံသုံး ပေါက်] . In Upper Burma called ရှေ့ဆီး။
- ငြေး, *n.* a forerunner (ရှေ့တော်ငြေးမှု)။
- မဆွ, *adv.* before, first ; very rare in colloquial ; ရှေးမဆွကြား အားသည့်စကားစာအုပ်စာပါပေါ်ထွန်းပြန်သည်။ ထွန်လေပြီးသောရှေးမဆွကာလ။
- မှောင်, *n.* space before ; ကျွန်ုပ်ရှေ့မှောင်တွင်ဒိဋ္ဌမြင်ရသည်။ ငါတို့ရှေ့ မှောင်တွင်မွေးဖွားသောသူများကြီးမြင့်ကြလျှီ။
- ရှု, *adv.* straight forward ; စူးစူးထူထူ။ မိဖုရားကြီးလည်းထိကြားမင်းသူ ဆိုစကားဖြင့် ရထားထက်သို့ ထက်ဆံ့ဟုရှေ့ရှုလာ၏။ အရှေ့အရပ်ထိုးရှေ့မှောင်း သည်ကိုမြင်လိုက်သည်။
- ဆွား, ၁, *n.* a foretooth.
- ထွား, ၂, *n.* one that goes before ; ရှေ့ထွားနောက်လိုက်တော်။ ထင်နှင့် မထားရှေ့ထွားနောက်လိုက်ကြည့်လိုကောင်းသည်။
- ရှေး, *n.* former time ; ရှေးကာလ။ ရှေးဘဝ။
- ဦးစွာ, *adv.* formerly ; ထာပြုရသောကုသိုလ်ကြောင့်အခါမတော်ယူမြတ် စွာထုဆုံးပွင့်တော်မူသည့်ကာလရှေးဦးစွာဖူးတွေ့သောကိုယ်ဖြစ်ပါ ထို၏။
- အထက်ကျော်ကာလ, *n.* time past ; ရှေးအထက်ကျော်ကာလ။
- မဆွ, *adv.* same.
- ထရောအခါ, *n.* in days of yore.
- ရှေးထည်ထီးပင်, *n.* a kind of tree (Pali အရုထိဗ္ဗ)။

ခွဲ, *v.* to make an opening through a crowd by dispersing and scattering on both sides ; ကြောက်ဆိုလူများခွဲပေးကြသည်။ အစိုးရ ခင်းထားပြီးပေးကြဟေ့။

—ခွဲ, *v.* same (ခွဲခွဲ in more general use).

ခွဲခွဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates; စီးထိသံမျိုးခွဲ ခွဲခွဲမြည်။ တယ်ကောင်းသည့်သတ္တဝယ်အင်္ကျီတက်နှင့်ကိုင်လျှင် ခွဲခွဲခွဲမြည် သည်။

ရှောင်, 1, *n.* a kind of tree [the citrus, *M.*], of which there are many varieties ; တက်ထိုက်ညောင်းညာမခံသာ။ ရှောင်တံပုရာပေး။

—ခါး, *n.* the bitter citron.

—ချဉ်, *n.* the lemon.

—ချို, *n.* the citron [the sweet citron].

—ဆူး, *n.* [the thorn of the ရှောင် tree], a kind of nail ; ရှောင် ဆူးသံ။

—တုံဆို, *n.* ; *comp.* တွဲကော။

—နု, —ဝရံ, *n.* other varieties of the citron.

—ပုတ်, *n.* the double-leaved citron.

—ပင်ရှင်, *n.* a kind of tree (Pali ဝိရိယတ္ထဝ).

—ပိုင်း, *n.* a metal pot for cooking ; larger than သံပုရာပိုင်း။

—ထိခွေ့, *n.* the sweet-lime.

—သခွါး, *n.* the common citron.

ရှောင်, 2 (Arakanese), *n.* an adulterer ; လင်လှော်။

—စောင်, *n.* same ; လင်စောင်။

ရှောင်, 3, *v.* to pass lengthwise ; ကြိုးထန်းရှောင်။ လမ်းရှောင်။

—ကိုင်, *n.* the limb on which the trap is fastened in catching doves.

ရှောက်ရွာမိုဗ်း, *n.* a kind of rain causing misfortune.

ရှောင်, *v.* to avoid, shun, ကြဉ် ; [to evade a blow, တက်ထီးနှင့်မျက်နှာ ကိုမထိုးမိအောင်ရှောင်သည်။], hence တရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately and of long standing (as a disease ; သည်သူရောဂါတရှောင် ရှောင်ဖြစ်နေသည်မှာကြာလှပြီ).

—ထိမ်း, —ရှား (ရန်သူကိုမတွေ့ရောင်ရှောင်ရှားနေမှတော်မည်) လွဲ, *v.* same (ရင်ဆိုင်တွေ့သည့်အမှုရှောင်လွဲနေထိုက်မထော်ဘူး။ ကြိုးစားအားထုတ်မှအောင် မည်).

—လွေ, *v.* ; see the parts (လူချင်းမတွေ့ချင်လိုရှောင်လွေနေသည်).

ရှောင်တောင်, *adv.* instantly ; ချက်ချင်း။ ရုပ်ခဲး။ ရုပ်ထရက်ရှောင်တောင် [ရှောင် တောင်မြို့ထင်သည့်အမှုကတလထင်နေထိုက်မထော်ဘူး].

ရှက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inwards, ထိုက် ; သည် နေရာမှာမြေကြီးရှက်ထိုနေရာဝပ်သည်။ ဝမ်းရှက်သည်။ ထပ်သားရှက်သည်။

ရှက်, 2, *v.* to draw into the lungs (whether breath or fume) with a protracted effort [အသက်ရှက်သည်။ ဆေးလိပ်ရှက်သည်။ အတွန်ကောင်းသည့်ဆေးလိပ်ရှက်ထိုသောက်နိုင်ဘူး]။

—ကြီးထင်, *adv.* gaspingly, သည်သူငယ်ကဆေးသာဖြစ်ထိုရှက်ကြီးထင် ဝိုနေသထဲ။ [ရှက်ကြီးထင် is usually combined with ယို, *e.g.*, အဝေး ထပ်။ ခင်ပတ်သတ်တီးရှက်ကြီးထင်ယိုမျက်ရည်နှင့်]။

—ငင်, *v.* same as ရှက်. Der. ထရှက်ငင်ငင်, sobbingly.

ရှိုင်, *v.* to be slightly concave ; less than ရှက်။ မျက်နှာရှိုင်သည်။ မြေကြီး ရှိုင်သည်။ ဝင်ကျားခြင်သည့် ဝါး မပြည့်။ ရှိုင်နေသည်။ ထိုင်မြေကြီး ထိုင်ထို ကြမ်းရှိုင်နေသည်။

—ပက်ပက်, *adv.* of similar import ; မျက်နှာရှိုင်ပက်ပက်ရှိသည်။ ဒိုး ထဲမှာရေပြေည့်ပျံ့ရှိုင်ပက်ပက်ရှိသည်။

ရှို့, *v.* to set on fire, burn, မီးရှို့ (အိမ်ကိုမီးရှို့။ ထောင့်ကိုမီးရှို့။ ဖုံးရှို့။ ဂျော့ကိုရှို့။ ရွာကိုမီးရှို့)။

ရှိုးရှိုးရှိုးရှိုး (ရှင်းရှင်း), *adv.* hotly, smartly, pungently (နေရှိုးရှိုးရှိုး ရှိုးရှိုးပူသည်။ ရိုက်သည်မှာရှိုးရှိုး ရှိုးရှိုးရှိုး နာသည်။ ငရုပ်ဆိုးရှိုးရှိုးရှိုးရှိုးဝင် သည်)။

ရှင်, *v.* to be free, unimpelled ; ဆီးရှင်။ ဝမ်းရှင်။ မြင်းတို့မည်သည်။ ဆီးဝမ်း ရှင်မှသာသည်။ to rejoice, be joyful ; more than ဝမ်းမြောက်။ တတ် ရှင်တတ်သံညွှတ်။ (to be copious as tears, ရှင်သောမျက်ရည်)။

—ပ, *v.* same in the last sense ; seldom used assertively ; ယု နာနားမှာမျက်နှာညှိုးငယ်မနေကြပါနှင့်။ ရှင်ရှင်ပပနေကြပါ။

—ပျ, —မျှ, —ပျော်။ ထိုသို့သော ပျော်ဒိတ်ယာကို။ ခမည်းထောင်သူဒွေါ့ခနမင်းကြီး မြင်လျှင်။ ရှင်ပျသောနှစ်ထိုးဖြင့်။ ယုကျုံးမရ ခတ္တတ်မြတ်နိုးရှိမိုးလေ၏။ ဝမ်းဘဲ။ ယထာ။ စက္ကဝက်ဝသောရေလျှေးရေငှက်။ လည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံမိမရှင်ပျော် ကဝားသည်ဖြစ်၍။ အလွန်ရှင်ပျော်ငွယ်ရှိ၏။

—ပြုံး, *v.* to be of a joyous, smiling countenance ; မျက်နှာရှင်ပြုံး။ သီဝလိဒေဝီကဲ့သို့လှသောသဘောရှိလျက်။ ငါ၏နှစ်ထိုးကို။ ရှင်ပြုံးနှစ်ထက်ဝေ တတ်သော။ မိဖုရားမြတ်တို့ကားခုနှစ်ရာအရေအတွက်ရှိကုန်၏။

—မြူး, *v.* [to be jubilant] ; see the parts ; တီးမှုတ်တခုနှစ်မြူးကြ သော။ ဝွဲသထင်အသံဖြင့်။ ယုဂန်ထိုထောင်ခြေက။ လေအဟုန်လွှပ်သော။ သမုဒ္ဒ ရာအဝှမ်းကဲ့သို့။ နန်းတော်အထိုး။ အိုးအိုးထဲထဲဝန်ကဲ့သို့ထင်ထင်ကုန်၏။

—ထန်း, same as ရှင် (most common) ; မိတ်နှစ်ထိုးရှင်ထန်း။ မျက်နှာရှင် ထန်း။ သိကြားမင်းရှင်ထန်း။ မကရှင်ထန်းလျက်ထက်ပန်းပေါက်ခတ်၏။ မိဆီးရွာ သောကြောင့်သစ်ပင်မျှားမိမ်းရှင်ရှင်ထန်းခြင်းရှိကြသည်။

ရွပ်ရွပ် (မြည်), *adv.* indicative of the sound of a whip switched through the air; မြင်းကိုကြိတ်ထပ်သံနှင့်ထရွပ်ရွပ်ရှိက်စီးသည်။ ဆားထံထရွပ်ရွပ်ဝင့်သောကြောင့်အနားမကပ်ဘူး။

ရွန်း, *v.* to be clear, bright, shining; ပြောင်, to be joyful; ရှင်း။ ထန်ထောင်မှန်းထပြည့်နေထိုင်ပတ်တိပ်ချေးကမ်းသောကြောင့်ကြယ်တိုသည်။ ရွန်းရွန်း ပြောင် ထောက်ပကြကုန်၏။ ထိထပ်ပုဆိုး အရောင် ရွန်းရွန်း ပြောင်သည်။

ရွန်းရွန်းထင်, *adv.* overwhelmingly (in speech); စကားရွန်းရွန်းထင်ထင်သည်။ စကားရွန်းရွန်းထင်ပေါသည်။ ရွန်းရွန်းထင်ထိမ္မာသည်။

ရွမ်း, *v.* to be succulent, juicy, အရည်ရွမ်း [မော်ထမြိုင်ကြံထယ်အရည်ရွမ်းသည်], to be brilliant as a diamond (စိန်); အဆင်းအရောင်ရွမ်း။ ကျောက်စိန်အရည်ရွမ်း။ မြဲအရည်ရွမ်း, to be rich, ornate, as language; စကားရွမ်း (ဝေအစီအကုံးရွမ်းသည်)။

—ပတ်, *v.* same reduplicated adverbially; သပ်သီးသပ်ရွက် အရည်ရွမ်းပတ်သည်။ ရွမ်းရွမ်းပတ်အရောင်ထွက်သည့်ကတ္တီပါ။

—ဖိတ်, *v.* to be very brilliant (infrequent); ဂုဏ်ဖြတ်ဟိတ်ရွမ်းရွမ်းဖိတ်။ ကွမ်းထုံဖိတ်ရွမ်းရွမ်းဖိတ်အရောင်ထွက်သည်။

နှံ, *n.* mud, mire (of some consistence).

—ဆိပ်, *n.* a mud-hole, slough.

—စေး (*pron.* နှံစည်း), *n.* tenacious mud; တွေ့ပေါက်ထို့နှံစေးနှင့်ထေးပြီးစီးခဲ့ရသည်။

—ညှန်, *n.* same as နှံ။ ဒီချောင်းအရပ်နှံညှန်အထွန်ထူပြောသည်။

—နစ်ရေ, *n.* muddy water.

—ပုပ်, *n.* filth; နှံပုပ်စေ့နံ့သည်။

—ပွတ်, *n.* a mud puddle; ပွတ်; နှံပွတ်ထ။ နှံပွတ်ပေါက်။

—ရည်, *n.* thin mud.

ရွီဝဲ, *adv.* whizzingly, as the hissing sound of an arrow or ball flying through the air; လေးနှင့်ဖြစ်ထိုက်ထိုမြဲသံရှိဝဲကြားထိုက်သည်။ သေနတ်နှင့်ဖြစ်ထိုက်ထိုကျည်ထံရှိဝဲဖြစ်သွားသည်။

ရွီရွီ, *adv.* whistlingly, as the sound of wind passing through trees or crevices; ရွီရွီရွီရွီနှင့်မြဲသံကြားသည်။ သစ်ပင်ကိုလေထိုက်ထိုက်သစ်ရွက်ချင်းရိုက်သံရွီရွီရွီရွီကြားသည်။ နံရံပေါက်ကလေးဝင်သောကြောင့်ရွီရွီရွီဖြစ်သည်။ သံကြိုးကြေးကြိုးလေထိုးသောကြောင့် ရွီရွီရွီဖြစ်သည်။

ရွှ, ၁, *n.* gold; used adjectively, golden, royal; *v.* to be of the colour of gold (ရွှသောအရောင်), hence ကုလားရွှ, tinsel (ရွှ, ဓဋ္ဌ, ပုထိုး, ကျောက်မျက်ရွှ)။

—ဥ, *n.* a grain of gold.

—ဦး, *v.* to polish, make bright, gold.

—ထောင်း, *n.* the best kind of gold; ရွှနီ။

ရွှေကျင်, *v.* to sift for gold ; ရွှေကျင်ခတ်စောင်းပေါင်း။

——ခတ်, *v.* to beat out gold-leaf.

——ချ, *v.* to gild, overlay with gold-leaf.

——ချဆေး (*pron.* ရွှေချဆေး), *n.* gold size.

——ချပ်, *v.* to embellish with gold.

——ခွန် (*pron.* ရွှေခွန်), *n.* revenue paid in gold [ရွှေခွန်မှူး, an official formerly appointed by the Kings of Burma to collect duty on gold exported from the Shan States].

——ခွန်ဝန်, *n.* the officer in charge of such revenue.

——တော်, *n.* the footstep of Gaudama, the sole of the king's foot ; ရွှေတော်ထောင် (ရွှေတော်ထောင်မြှုပ်, to step, extend the foot as a Buddh).

——တေးငါး, *n.* a kind of fish [found at ရွှေတေးမြို့].

——ဆတ်, *n.* a kind of gold stone, brittle.

——ဆိုင်း (*pron.* ရွှေဆိုင်း), *n.* a packet of gold-leaf ; ငွေဆိုင်း။

——ချာ, —ချာချင်, *n.* gold-lace.

——ထိရံ (ဝေထိရံ), *n.* the great Shwé Tigôn Pagoda at Rangoon, the most highly-venerated Buddhist edifice in the world. " The Shwé Tigôn Pagoda, as we now see it, " was completed by the successor of Alompra (Naungdaw-gyi) about the year A.D. 1770. The pyramid rises from " the carefully levelled surface of this artificial terrace to a " height of 321 feet. The inscriptions were engraved by " order of the Talaing King Dhammaceti (ဝေဇ္ဇမေဓိ) in the " year of the Burmese era 847 (A.D. 1485). * * * " The original name of the Shwé Tigôn Pagoda was Singutaraceti (သိင်္ဂုတ္တရာမေဓိ). For many centuries after its " foundation nothing is recorded in native histories of " this sanctuary. In the 13th century a town, apparently " a Hindu settlement, is mentioned as lying on the two " hillocks, one now crowned with the elephant's sheds and " the other by a small Tamil settlement ; they form, with " the elevation on which the Shwé Tigôn Pagoda stands, " a complex of three hillocks, which are shaped like the " frontal bone (kumbha, ကုမ္ဘ) of an elephant. Kumbha is " frequently used in the sense of a small, round-topped hill, " and Trikumbhanagara (တြိကုမ္ဘနဂရ) means the three-hill " city. * * * The name Tigôn is of modern date, and, " as an appellation for the stupa, did not come into general " use till the beginning of the 16th century."—Forchhammer.

ရွှေတိုက် (*pron.* ရွှေတိုက်), *n.* a depository for gold; ရွှေတိုက်စာရင်း, the Burmese Doomsday book of 1145 B.E. (or A.D. 1783). "In the reign of King Bodaw Phra a most complete record of the population and resources of the whole of the Burmese Empire was made. Every official, however petty, was then required to make a statement on oath of the extent, boundaries, and population of his jurisdiction. The settlement of 1145 forms a great epoch in the rural annals of Burma" (ရွှေတိုက်စာရင်းဝင်).—Col. Horace Browne's "Statistical and Historical Account of the District of Thayetmyo." *N.B.*—To this day this record is referred to, *e.g.*, ရွှေတိုက်စာရင်းဆက်သွင်းခွင့်ထွင်ရာခံနိုင်ပါကြောင်း There was another settlement, it is said, in 1164 B.E.]

—တိုက်မိုး (*pron.* ရွှေတိုက်မိုး), *n.* a Government treasurer, a royal treasurer.

—ထိုက်ဝန်, *n.* the officer in charge of a ရွှေတိုက်အတွင်းဝန်

—ထကျပ်, *see* ရွှေခွယ်

—တံတိုင်း (ဝင်), *n.* a kind of tree [*see* ကပ်စေးပဲ]; ဝက်ချေးပဲ

—ထီး, *n.* a gold umbrella; ရွှေထီးဆောင်း; ရွှေထီးမီး

—နီတုံ, *n.* a kind of gold; စွယ်တော်မြတ်အစုံသည် နီတုံရောင်မိုးရွာထောင်ကြီးပြိုင်ကဲ့သို့ ဖြတ်တိုတုံး၍ ဖုန်းဖုန်းမြေထူထူထေ၏

—ခွယ်, *n.* a kind of parasite [having the appearance of golden tendrils running wild].

—ပန်း (*pron.* ရွှေပန်း), *n.* the genitals of male children; those of female children are termed အပုတ်ကလေး

—ပန်းဆက်, *n.* to present gold flowers to the King of Burma as a mark of homage. This was done yearly by the Shan Sawbwas.

—မြည်မိုး (*pron.* ရွှေမြည်မိုး), *n.* a kind of bird (with a most melodious note. The Burmese allege that this bird derives its name from its having been a 'ruler of a country' in a past stage of existence).

—မြည်ဖူး, *n.* the finest kind of tea leaf eaten by the Burmese, so called because the plant grows on the ရွှေမြည်ဖူးတောင် in the Shan States.

—မြေဝါး, *n.* [a species of bamboo].

—မွန် (*pron.* ရွှေမွန်), *n.* a gold spangle; *comp.* နါးထာ

—ပနံ, *n.* a pumpkin; *see* ပနံ

—ပဝါးထောင်, *n.* the sole of the king's foot.

—ပဝါးထောင်အောက် (ထဝါး ထောင်အောက်), *adv.* at the Burmese capital [the royal presence; ရွှေပဝါးထောင်မြတ်အောက် မိုးမိုးသံ

ထောင်ဦးထင်ပါသည် တုရား။ ခင်ကျား ထယ်ထွားမည်ထံ။ ရွှေဝါးတော်မြတ်
အောက်ထွားမည်ထံ]၊

ရွှေမြ၊ *n.* platina ; *see* ရှင်တံ။

— ဓ၊ *n.* pure gold ore.

— ဖျက်ပါး၊ *n.* gold-leaf.

— ဖျဉ်း၊ *n.* a golden rule ; hence ရွှေဖျဉ်းဓမ္မသတ်, a name given
to one of the books of the ဓမ္မသတ်။

— မြို့ထောင်၊ *n.* Mandalay. [A poetical term for မိဗ္ဗာန်, *e.g.*, မိဗ္ဗာန်
တည်းထူသောရွှေမြို့သို့ မှီဆောင် ကပ်တင်ထောင် မူတည်သော မြတ်စွာဘုရား။]
ဓနုထေးရွှေမြို့ထောင်, the capital of any country, ထံခံရွှေမြို့ထောင်။

— မှန်၊ *n.* fine grains of gold ; ရွှေမှန်အပ်။ ရွှေမှန်ခွက်။

— မှန်ဝါး၊ *n.* a kind of bamboo of light golden hue.

— ခုတ္တပ္ပတ်၊ *v.* to wash with gold, to gild by an amalgam [to
electro-plate].

— ထက်ကောက်၊ *n.* a gold bangle.

— လင်းထ၊ *n.* the eagle [the red-headed vulture].

— လင်းငွေ လင်းဖေါက်၊ *v.* to reciprocally throw open two coun-
tries to trade (by their respective governments) ; အင်္ဂလိပ်
မင်းနှင့်တရုတ်မင်းနှစ်ပြည်တပြည်ရွှေလင်းငွေလင်းဖေါက်ကြသည်။

— ထောင်စက္က၊ *n.* the paper used in keeping separate gold-leaf.

— ဝင်းထဲ၊ *n.* the golden duck (Pali ခရိယံသော)။

ရွှ၊ 2, *v.* to slant, be oblique [အိမ်မှထွက်ကားရွှတ်သည်။ စက္ကူမှာမျဉ်း
ကြောင်းရွှနေသည်], not parallel [ကြိုးချောင်းတန်းထားသည်မှာတ
ချောင်းကြိုးရွှနေသည်], to deflect, deviate from a right line
[မြင်းစီးပြိုင်ကြသည်မှာ ထမ်းမြင်းရွှပြေးသည့်အတွက် အမှားခံရသည်။ ထေ
ပွဲကိုမရိုင်းတတ်ထိုတည့်တည့်မသွားဘဲရွှသွားသည်]။

— စောင်း (ခင်ကျားထောက်သည့်အိမ်အရှေ့အနောက်ရှေ့စောင်းစောင်းရှိသည်) ;
ပယ်၊ *v.* same ; သည်လင်းထောင်မြောက်မထည့် ရွှပယ်ထိုဖောက်သည်။
(*fig.*) ခင်ကျားကျန်တော်ထိုအိမ်မယာဘဲ ထိမ်းရှောင်ရွှပယ်ထိုမနေပါနှင့်ဝင်
ထွက်ထိုသွားပါ။

ရွှ (from ရွှ, to remove), *v.* to move (a thing) out of its place
[သည်စားပွဲရံများကိုနေရာရွှထားပါ] [to change one's residence,
သည်နေရာမှာမပျော်ထိုတခြားထိုရွှသွားသည်]။

ရွှ, *int.* the sound by which fowls are frightened away ; ရွှ
ဟဲ့ရွှဟဲ့ရွှဟဲ့မြောက်သည်။

ရွှ, *v.* to be soaking wet ; more than ရိ and စွတ် [ရိမ်းမိထိုက်ထိုက်
ထုံးရွှထုံးရွှ၊ ရောင်းထိုက်ရွှထိုက်သည်။ ယင်းထိုက်ရွှထိုက်စက်သည်]။

လင်း, *n.* a fragrant, white, flowering bulb of the amaryllis tribe; *comp.* နေပင်း။

—မိုက်, *v.* to be dark, to be without moon-light; လမသောလသော လမိုက်မရှောင်ပွဲခံသည်။

—ဝန်း, *v.* to be full-orbed; လပြည့်။ လဝန်းဝက်။ လဝန်းဝက်အင်းချ။ ။ ။
လဝန်းကဲ့သို့ပြည့်ဖျိုးသောမျက်နှာလည်းရှိ၏, *n.* the moon's disc.

—သာ (from သာ, to be pleasant), *v.* to be bright with moon-light; ။ ။
ရှုထသောသာနှင့်ပြန်ပါမည်။

—သာဝန်း (*pron.* ထသာဝန်း), *n.* a veranda or floor between two roofs, itself being without a roof.

—သာပန်အိမ်, *n.* a hanging kerosene lamp provided with a porcelain shade; လသာပန်အိမ်။

လ, ၂ (from ထီး, the penis).

—ဥ, *n.* the scrotum.

—ချေး (*pron.* ထချီး), *n.* *Smegma preputii*, a filthy term of abuse.

—မြတ် (*pron.* လမြတ်) (from အမြတ်, a cluster), *n.* the private parts of a man including the penis and scrotum.

—ပုတ် (from ထီး, the penis, and အပုတ်, the mons veneris), *n.* the projection above the penis; လမွေး, *n.* the hair covering the middle parts of the hypogastric region.

လက်, ၁ (from အလက်), *n.* an arm or hand [the fore-limb of a quadruped, နှာလက်။မြင်းလက်]; သစ်သားလက်, a wooden trowel; ထံလက်, an iron trowel; ဖျိုးသလက်, a bundle of plants, as much as can be clasped in both hands [ဖျိုးသလက်ထိုင်၍ ကောက်မိတ်သည်]။

—အင်းသေ, *v.* to fall helpless as the arm through injury or weakness.

—အုပ်, *n.* the hands joined together as in the act of worship; လက်အုပ်ကြာခုံဖြန့်။ထူးနံ့ဝေးကြလေ၏။

—အုပ်ချီ, *v.* to raise the hands thus joined; လက်အုပ်ချီ၍ရှိခိုးသည်။ လက်တချီနှင့်အုပ်သည်။

—အုပ်တင်, *v.* to raise the hands thus joined so as to touch the forehead.

—အောက်, *n.* an attendant [a subordinate, လက်အောက်အမှုထမ်း လက်အောက်စာရေး]။

—အောက်လည်, *n.* an attendant and pupil.

—အိုး, *n.*; see မောင်းအိုး, the arm-hole of a sleeve; လက် မောင်းအိုး, the socket of the shoulder.

လက်ဦး, *adv.* at first ; ချဉ်းစွာ။လက်ဦးတွေသည်။ လက်ဦးဆရာမည်ထိုက်စွာ ပုပ္ဖာစရိယမိနှင့်ဆ frequently followed by ပဌမ, *e.g.*, လက်ဦးပဌမ။

——ဦးစွာ, *adv.* same.

——ဦးဆို, *adv.* same.

——ကချည်း, *see* လက်ချည်း။ လက်ကချည်းတွက်ပြေးသည်။ လက်ကချည်းလာသည်။

——ကတီး (*pron.* လက်ကတီး), *n.* the arm-pit ; ဂျိုင်း။လက်ကတီး။

——ကတီးကြား (*pron.* လက်ကတီးကြား), *n.* same.

——ကတီးမွေး, *n.* the hair of the arm-pits ; ဂျိုင်းမွေး။လက်ကတီးမွေး။

——ကတော့ (*pron.* လက်ကတော့), *adv.* over one shoulder and under the other arm ; (လက်ကတော့ထိုး) စံပယ်တင်။ (လက်ကတော့စံပယ်တင်) လောလက်တင်။

——ကတော့ခြင်း, *n.* a kind of basket (slung over one shoulder and under the other).

——ကပ်မိုး, *v.* to purloin by sleight of hand ; လက်ကပ်မိုးသည်။

——ကထိုး, *n.* something used by the hand for support, as a staff or the balustrade ; လက်ကထိုးတောင်မွေး။လက်ကထိုးတောင်မွေးပြု။

——ကာ, *v.* to screen or shade the face with the hand.

——ကောက်, *n.* a bracelet ; လက်ကောက်နှစ်ဆင့်။လက်ကောက်ထိုးဆင့်။

——ကောက်ဝတ်, *n.* the wrist.

——ကောင်း, *v.* to be a good marksman ; လက်ဖြောင့်*။

——ကိုင်, *n.* a handle ; commonly combined with some other words as လက်ကိုင်ကွင်း, a ring-handle. [In familiar intercourse လက်ကိုင် also means money, much in the same way as the English colloquial expression "the needful," *e.g.*, လက်ကိုင်မရှိလို့ ရောင်းဝယ်ကူးသန်းခြင်းမပြုနိုင်ပါ။ လက်ကိုင်ကလေး ဝါလာဆို အင်မတန်မော်ချင်သည်]။

——ကိုင်ထီး, *n.* the common Chinese umbrella.

——ကိုင်ခုတ်, *n.* a walking stick.

——ကိုင်ပဝါ, *n.* a handkerchief ; လက်ကိုင်ပုဝါနှင့်။ခါ၍နှုတ်ဆက်သည်, he waves his handkerchief and salutes.

——ကိုင် (from အကိုင်, a limb), *n.* the arm (?), handiwork ; ထု အမှုဖြစ်သည်မှာဘယ်သူလက်ကိုင်လုပ်သလဲ။မောင်သာတွေ့လက်ကိုင်လဲ။

——ကျင့်, *v.* to practise for a trial of skill.

——ကျည်, *n.* ; *see* လက်ကောက်။

——ကျပ်, *a.* tight-sleeved, လက်ကျပ်အင်္ကျီ။

——ကြပ်, *n.* a flat bracelet.

လက်ကြံချ, *v.* to bury by hand without the aid of a bier [also means to carry a bier *without* transverse supports, but merely by the bearers *holding* it with their *hands*, as in royal funerals].

—ကြား, *n.* an interstice between the fingers (လက်ကြား မမြင်စေ့ခြင်း, *i.e.*, when it is so dark that one can scarcely see the interstices between the fingers; more than ညီအစ်ကိုမသိသိ); a channel connecting with the sea or main river above and below, a strait or channel between two islands or other portions of land.

—ကြားလမ်း, *n.* a lane connecting two main roads.

—ကြီး, *v.* to be open-handed, profuse, lavish in giving away; *comp.* ရက်ရော and အထူးပွာ။ [မဆင်းရဲဘဲနေပိုးထား။ ထယ်ထက်ကြီးစွာ။]

—ကွင်းထိုး, *v.* to practise self-pollution; ထက်ကစား။

—ကွင်းဖွတ်, *v.* to whistle through the fingers; *comp.* မြိုးဖွတ်။

—ကျွမ်းဝင်၊ ခြေကျွမ်းဝင်, *adv.* familiarly; သည်အိမ်မှာကျွန်တော်ထက်ကျွမ်းဝင်ခြေကျွမ်းဝင်ထင်မြဲသည်။

—ခ, *n.* wages (for work done); ကျွန်တော်တွေကိုလက်ခငွေ ခမ်းခွင့်လုပ်ပေးပါ။

—ခက်ကျွေး, *n.* same; ထက်ခက်ကျွေးပေး၍ အဆောက်အအုံ ခိုင်းသည်။ ထုရားပါမို့ထော်လိုထက်ခက်ကျွေးပေး၍ရေးလူးပြုရပါသည်။

—ခက်ခြေခက်, *v.* to be close-fisted (in opposition to လက်ဖြန့်၊ ထက်ပွာ၊ ထက်လွယ်၊ ထက်ယာ), same meaning as လက်ဆုတ်။ တယ်လက်ဆုတ်သည့်သူ။ (ထက်ခက် is also applied to persons who borrow money, but are disinclined to repay it).

—ခတ်, *n.* the lath of a loom, in which the ရည်သွား is inserted; the part of a boat made like a lath, a drum stick, (a gong stick), a potter's ferule.

—ခမောင်းခတ်, *v.* to slap one of the upper arms with the open hand just above the elbow, the lower part of the arm struck being drawn across the body at right angles to the upper; ထက်ပန်းပေါက်ခတ်။ [Amongst some tribes of Karins, and in a few villages in northern Upper Burma, young men announce their approach to their sweethearts by slapping their arms in this way.]

—ခံ, *v.* to take by the hand, to second, be accessory to, [to receive stolen property, မိုးရာပစ္စည်းလက်ခံ; to harbour bad characters, လူဆိုးလက်ခံ], to entertain, to listen to, take cognizance of as a Magistrate; အမှုလက်ခံ, *n.* an accessory (a harbourer of bad characters, လူဆိုးလက်ခံ) လက်ခံခြေထားလက်

ခံခြေထားစကားပြော (ဆေးလက်ခံ, to be able to take medicine without vomiting it).

ထက်ခံခံ, *n.* a house in which a thief or other person is harboured.

—ခံခန်း, *n.* a veranda.

—ခံပေလက်ခံပေ (ထက်ခံဆောင်လက်ခံထက်), *n.* an accomplice.

—ခံထိုင်, *n.* an outside upright post of a house.

—ခါခါခြေခါခါ, *adv.* free of incumbrance and care ; စားသောက်ပြီးလျှင်ထက်ခါခါခြေခါခါနှင့်ထွားသည်။သာမျှမထိမ်းမဆည်းချင်ဘူး။

—ခုတ်, *n.* the hand curved in a cup-like shape, ထက်ပတ် ; *comp.* ထက်ဆွန်း ; a kind of tree, ထက်ခုတ်ပင် [foetid sterculia] ; ထက်ခုတ်ထပေါင်, the height of a person with his hands extended palm to palm above his head [oftenest used with reference to the depth of water, *e.g.*, သည်နေရာရေထက်ခုတ်ထပေါင်ထောက်ရှိသည်ခင်ဆူး] သစ်ပင်ထက်ခုတ်ထပေါင်ထောက်မြင့်သည်။

—ခုတ်တီး, *v.* to clap the hands ; ထက်ခုတ်တီးက။ထက်ခုတ်တီးခေါ်။ထက်ခုတ်တီးမြှောက်။ထက်ခုတ်တီးငို။ထက်ခုတ်တီးရယ်။

—ခုတ်ထက်ဝါး (ထက်ခံထက်ဝါး), *adv.* turning the back and palm of the hand alternately.

—ခုတ်သီး, *n.* the fruit of the ထက်ခုတ် tree ; a Burmese cartridge-box, the block of a pulley.

—ခုံး (also *pron.* ထက်ခုံး), *n.* the back of the hand ; ထက်ပခိုး။

—ခေါက်, *n.* a knuckle.

—ချ, *v.* to give up further effort ; မကြိနိုင်၍ထက်ချနေရတော့သည်။

—ချည်း (also *pron.* ထက်ကချည်း), *adv.* empty-handed ; ကိုယ်ချည်းထက်ချည်း။ထက်ချည်းထည်း။သားသွီးရှိလို သွားချင်သည့်လမ်းကိုယ်ချည်းထက်ချည်းအလွယ်တကူသွားနိုင်သည်။ထက်ဆောင်မပါလိုထက်ချည်းထည်းမသွားပုံပါ။

—ချပ်, *n.* short sticks clasped and rattled in the hands as a musical instrument ; ထက်ချပ်တီး။ထက်ချပ်ခိုးသွားသည်။ထက်ချပ်ထွပ်သွားသည်။

—ချိတ်, *a.* wove with spiral serpentine curves ; ထက်ချိတ်ထတီး။ထက်ချိတ်ပုဆိုး (in contradistinction to စက်ချိတ်ထတီး။စက်ချိတ်ပုဆိုး),

—ချပ်, *adv.* sewn by hand (စက်ချပ်) ; ထက်ချပ်, *v.* to secure the hands or arms.

—ချောင်း, *n.* a finger, ထက်ချောင်းကြီး။သေး။ထက်ချောင်းရေ, *v.* to count on the fingers.

—ချိုး, *v.* to crack the knuckles, to keep count by the fingers, ထက်ချိုးရေထိုက်စမ်းပါ ; [it is considered disrespectful by

the Burmese to crack the knuckles in the presence of a superior ; အစိုးရမင်းရှေ့ထက်ချိုးထွင်းမရှိသောအခါရပ်ဖြစ်သည်။

ထက်ခြည်, *n.* a finger-ring (infrequent), *see* အကွင်းအခြည်။

—ငင်း (from ငင်း, to be instant), *adv.* with ready money ; not on credit ; applied to buying and selling ; opposed to အကြွေး။ ထက်ငင်းရောင်း။ ထက်ငင်းဝယ်။ ကားထက်ငင်းသုံးစွဲ, somewhat similar to ယောယောထိုင်းထိုင်းပြော။ ထက်ငင်းခေါ်ခဲ့ပါ။ please call (here) instantly.

—ငံ, *v.* to have a sufficiency of ; ကြွေးငံသည်။ ငွေကြေးငံထိုအကြီးအကျယ်ရောင်းဝယ်နိုင်သည်, not so much as ကြွယ်ဝ။ [ထက်ငံ is by no means confined to sufficiency of *money* alone, as may be seen from the following example ; သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာထက်ငံသည့်အတွက်အလျင်အမြန်ငြီးအောင်ဆောက်နိုင်သည်။]

—ငုတ်, *n.* the remains of a limb, or twig, after what is broken off, an unfinished work.

—ငုတ်ထက်စ, *n.* same, 2nd def. ; ကျွန်တော်အလုပ်အပြီးမသတ်သေးဘူး။ ထက်ငုတ်ထက်စကျန်သေးသည်။

—စ, *n.* a work commenced ; ရှေးဆရာရေးသောလက်စကို။ ထက်လက်၍ခေးသည်။ ထက်စယောင်း။

—စထက်, *v.* to recommence an unfinished work ; ထက်စထက်၍လုပ်သည်။

—စဉ်းသိ, *see* အစဉ်းသိ, *adv.* with accurate knowledge ; ကိုင်နေကျတွယ်နေကျမို့လက်စဉ်းသိသည်။

—စထင်းထင်း, *a.* or *adv.* unfinished, incomplete (ထက်စထန်းထန်း same, but less elegant) ; ယုဆားကြီးကို။ အပြီးမသတ်လက်စထင်းထင်းနှင့်ယုဆားထကာသေဆုံးသွားသည်။

—စထတ်, *v.* to finish a work ; မင်းတိုးရှင်ဘုရင်မို့ကြီးကိုတည်တက်မှု၍လက်စသတ်ကာရှိသေးသည်နတ်ရွာစံထော်မှုသည်။ အစသတ်ပြီးစေ။

—စထိမ်း, *v.* same.

—စထေ, *v.* same ; ထည်ဆရာလုပ်သည့်စားစွဲတယ်ထက်စထေသည်။

—စား, *adv.* in return, by way of recompense or retaliation.

—စားချေ, *v.* to retaliate, return good for good, evil for evil, more commonly the latter ; အစားချေ။ ကျွန်တော်ကိုခင်စားအမှုရှာသည့်အတွက်ကျွန်တော်ထက်စစားချေသည်။ ခလဲ့စား (*pron.* ဂလဲ့စား)။

—စုံကျ, —စုံဝင်, —ထက်ဆုံဝင်, *v.* to accord in sentiment or practice ; ခင်ကျားနှင့်ကျွန်တော်ကတော့ပြောလက်စုံကြသည်။

—စောင်း, *n.* the edge of the hand, the wing of an army ; ထရုတ်ချိုးခေါ်သတွက်ထွင်း။ ထက်စောင်းနှင့်ထိုးထတ်သည်။

- လက်စောင်းလက်, *v.* to advance as the wing of an army [လက်စောင်းခြင်း လက်စောင်း လက်ထိုးလို လက် စစ်သားများစွာ သေဆုံးကြသည်], to take the lead in presence of a superior.
- စွပ်, *n.* a finger-ring, a thimble, a glove.
- စွမ်းလက်စ, *n.* ability, capacity.
- စွဲ, *n.* anything used by the hand and in daily use, a personal attendant ; ဆည်သူဝန်ထောက်မင်းလက်စွဲတဲ။ လက်စွဲကြီးပါသည်။
- စွဲစာ, *n.* a manual ; လက်စွဲစာအုပ်။
- စွဲသား, *n.* one of a body-guard ; လက်စွဲထော်သား, ထိုက်ရံ, a personal attendant on the king.
- ဆ, *v.* to guess the weight of a thing by simply lifting and trying it in the hand ; ဆည်အုန်းသီးအချိန်ထယ်ထောက်ရှိမည်ဆိုသို့ အောင်လက်ဆစမ်းပါ။ လက်ယမ်း။ လက်ဆ။ လက်ယမ်းလက်ဆ ထယ်ကောင်းသည်။ မှန်သည်။
- ဆာ, *v.* to feel a slight uneasiness or lameness ; ကျွန်တော်သဲလိုလက်ဆာသွားသည်။
- ဆာဆာတရှိ, *v.* same.
- ဆက်, *v.* to connect hands in the way of friendship, fellowship, marriage, or rivalry ; မောင်ဥသမီးနှင့်နှစ်သားနှင့် လက်ဆက်သည်။ [လက်ဆက် has also the same meaning as ဆက်လက်, *e.g.*, ခာည်းတော်အရိပ်အရာကိုထားတော်ဆက်လက်၍ကြီးမိုးသည်].
- ဆင့်ကမ်း, *v.* to give from hand to hand ; လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ပါ။ လက်ဆင့်ကမ်းယူလိုက်ပါ။ ထိုက်ထိုင်မပေးရပါ။ လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ရသည်။ ပညာထည်းယူသောမီးတိုင်ကို ထပြီးကထည်းသို့ လက်ဆင့်ကမ်းပေးမှ ဖြစ်ဟု စိုရထရားနှင့်ညီညွတ်ပါသည်။ ကိုယ်ကိုသာဆည်းဘူးသို့မထော်ပါ။
- ဆစ်, *n.* a joint of the finger, or of the wrist.
- ဆိပ်, *n.* uncommon skill of hand, ability to effect as by a charm ; လက်ဆိပ်ရှိသောသူသစ်ပင်ကိုစိုက်၍ ဖျိုးချွန်ကြီးပွားတတ်သည်။
- ဆိ, *n.* the perspiration of the palms of the hands ; လက်ဆီထွက်။ မြေဆီထွက်, the perspiration of the soles of the feet.
- ဆုပ်, *v.* to clinch or clutch the hand, the fingers closed, with the thumb at the side ; လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပေး။
- ဆုံ, *n.* a rice mortar worked by the hand (with a pestle).
- ဆောင်, *n.* a present, ဝတ္ထု။ လက်ဆောင်စာရေး။ In the Burmese Kings time there were clerks who may be compared to the Indian toshakhana clerks. They made lists of all gifts presented to the King and read them out at durbars (လက်ဆောင်စာ။ လက်ဆောင်စာရေး။ လက်စာရေး) .
- ဆောင်ထိုး, *v.* to bribe ; တံမိုးထိုး။
- ဆေး, *v.* to wash the hands.

ထက်ဆေးအင်, —ဆေးခံ, *n.* a basin for washing the hands.

—ဆေးရေ, *n.* water to wash the hands with.

—ဆော့, *v.* to be light-fingered, as in pilfering ; မြဲထက်ဆော့။

—ဆွန်း, *n.* the fingers closed and curved to hold something (infrequent in colloquial) ; *comp.* ထက်ဆုတ် and ထက်မတ်, တထက်ဆွန်း။

—ဆွဲအိတ်, *n.* a carpet-bag.

—ဆွဲအင်း, *v.* to ache as the arm or hand (after writing or using it in any way).

—ညှိုး, *n.* the forefinger ; ထက်ညှိုးမကောင်းထက်ညှိုး, a term meaning that punishment should be awarded to the really guilty, not indiscriminately.

—ညှိုးညှွန်, *v.* to point with the finger, show with the finger (more elegant than ထက်ညှိုး။ ထက်ညှိုးထိုး) ; ထက်ညှိုးညှွန်ပြီ။

—ထက် (from အထက်, a shoot), *n.* supernumerary little finger, ထက်ထက်ကလေး။ ထက်ထက်ပေါက်သည် ; a small creek, ချောင်းငြိုးထိုး။

—တက်ချောင်းထိုး, *n.* same, last def.

—တင်, *n.* something for the arm to rest on.

—တင်မင်္ဂလာ, *n.* ordination.

—ထင်မင်္ဂလာဆရာ, *n.* an ordained preacher.

—ထင်ရန်း, *see* ထက်ရန်း။

—ထက်ဝညာ, *n.* an art, skill, dexterity.

—ထန်း, *n.* a baluster.

—ထန်းချိုး, *v.* to extol extemporaneously in song (as a member of a dramatic company the giver of a *pwè* ; ပွဲထကာလို့ထက်ထန်းချိုးသည်)။

—ထန်းဆို, *v.* to sing or recite extemporaneously.

—ထန်းဖြတ်, *v.* to crack jokes or puns extemporaneously.

—ထန်းပြော, *v.* to speak off-hand, without premeditation ; sometimes used in the sense of finding an excuse for remission of duty on the spur of the moment or giving one's opinion off-hand without actual knowledge ; ထည်သူဆိုလို့မဟုတ်ထက်ထန်းပြောပါသည်။ ထက်တန်းညာတန်နှင့်ပြောပါနှင့်။ ပွေ့ကွသည်။

—တံ, *n.* an arm, a moving bar in a machine, the barrel of a gun (သေနတ်ပြောင်းထက်တံ။ သေနတ်ထက်တံရှည်—ထိုး), the spreading leaf of a plantain ဌာတ်ပြောရွက်ထက်တံ palm and such like.

—ထံကန်လှည့် (pron. ထက်တံကန်လှည့်), *n.* a horizontal pivot on which a bar turns.

ထက်ထံရှည်, *n.* a kind of tree (*comp.* မဒုလက်ထံရှည်).

—တီး, *n.* an additional roof appended to the main roof, on any side of the house, but usually lower than it; လက်တီးခန်း၊ လက်တီးမိုး၊ လက်တီးချ။

—ဝိဒ္ဓိ, *n.* same.

—Gooṃṃṃṃ, *v.*; *see* Goo, 2.

—ထောင်, *n.* an instrument used in dressing cotton.

—ထိုင်း, *adv.* at every shot, as လက်ထိုင်းမှန်အပ်, to hit the mark at every shot.

—**ထွင်းသား**, *v.* to place in a position of a confidante; or for one's immediate surveillance.

—တွန်းရထား, *n.* a trolly.

—ထက်, *n.* the time during which a person is or flourishes ;
 ချေးသောအခါ။ ဝေဿဘူလက်ထက်စောင့်၍ ကုမာရကဏ္ဍပ ရဟန်းသည်။ ထ
 ခုသောတောဒုဂ်၌သိတင်းသုံးနေ၏။

—ထက်ပွား, *n.* acquired after marriage; property thus acquired [ထက်ထက်ပွားဥစ္စာ။ဆိပ်ထောင်ကြီးရင်းကွာရှင်းကြမှု။ ထက်ထက်ပွားဥစ္စာထက်ဝက်သာတည်း, *see* ခနီးဝင်ဥစ္စာ].

—ဆဋ, *v.* to marry, become married ; လက်ဆုံစား။

—ထဝိဇာ, *n.* marriage [the marriage ceremony].

—ထိတ်, *n.* manacles (a handcuff, လက်ထိတ်ခတ်; to handcuff, လက်ကျည်းလက်ကျည်းခတ်).

—ထိပ်, *n.* the tip of a finger. လက်သည်းထိချွန်လက်ထိပ်နာသည် (Proverb) meaning that if the interests of one for whom one has an affection are assailed, it affects one's self; or if the interests of a community are assailed, it affects the whole body.

—ထောက်, *n.* an assistant, usher ; (ထက်ထောက်ဆရာ, *v.* to assist as a subordinate).

—**ဆောင်ရွက်**, *v.* to secretly further another in the commission of a dacoity, robbery, theft, or any crime (implying that the person who does so has an intimate knowledge of the locality where the crime is committed and that, usually speaking, his residence is close to it). In some parts of Upper Burma **ရွေးလုပ်** is used; **လည်အမှုမည်သူရွေးလုပ်သတိ**.

—**ထွန်းကြိုး**, *n.* a fishing-line used without a rod.

—**စွန့်ငါးမျော**, *n.* a fisherman who uses a line without a rod.

— δ , *n.* a cloth used in masonry.

—**နဝ**, *a.* what is suitable to be worn in company or public ;
applied to the Burman waistcloth, *see under* **နဝိ**။

—**မိုင်, *adv.*** as much as the hands will bear without overstraining,
as မြေနိုင်လက်နိုင်လှိုင်သည်။

ထက်ပတ်စေင်နံ (—ပတ်စေင်နံ), *v.* to emit an unpleasant smell from the arm-pit ; မြွေစေင်နံ။လှစေင်နံ။

—ပန်းကျ (—ပန်းကျ), *v.* to be fatigued in the arms and cease effort ; ထက်ပန်းကျလှိုလက်ပွေ့မသတ်နိုင်ဘူး။ထက်ပန်းကျလှို ထွေမဆွဲနိုင်ဘူး။ မြင်ကိုဘူးနှင့်ကူးမှရောက်မည်။သို့မဟုတ်ထက်ပန်းကျလိမ့်မည်။

—ပန်းပေါက်သတ်, *v.* to slap the arms with the hands (just a little above the elbow, the elbow being placed across the chest ; ထက်ပန်းပေါက်သတ် is used in composition, ထက်ခတ်မောင်းခတ် in colloquial).

—ပန်းပြ (—ပန်းပြ), *v.* to spar, show fight ; ထက်ပွေ့ထက်ပန်းပြကောင်းသည်။

—ပါးစေ, *n.* a waiter, servant, peon ; အစေအပါ။ (ဝန်ထောက်မင်း လက်ပါးစေ) (အစိုးရမင်းလက်ပါးစေ)။

—ပုတ်ချား, *n.* a swift to wind thread from.

—ပူးထက် ကြွပ်, *adv.* in the hand, on the person, in “*flagrante delicto*” (as stolen goods), မိုးထုပ်မိုးထည်နှင့်ထက်ပူးထက်ကြွပ်သည်, or ထက်ပူးထက်ကြွပ်တွေ့, as persons in the act of adultery.

—ပေါက်ကြိုး, *n.* a cord twisted by hand.

—ပိတ်, *adv.* with folded arms ; ချင်းလွန်းသို့ထက်ပိတ်ထိုင်သည်။

—ပျက်, *v.* to lose skill of hand in consequence of disuse, as in writing, painting, or other manual art ; သေနတ်မပြစ်သည်မှာ ကြာသောကြောင့်။ ထက်ပျက်နေသည်။ ဆေးမချယ်သည်မှာကြာသို့ထက်ပျက် နေသည်။

—ပြင်, *n.* the back of the shoulder.

—ပြင်ရိုး, *n.* the scapula, shoulder-blade.

—ပြင်းထ, *v.* to be lame and swollen in the wrist in consequence of violent effort ; အထုပ်ပင်ပန်းလွန်းသို့ထက်ပြင်းထသည်။

—ပြစ်လူး (—ပစ်လူး) [(from ပြစ်, to throw, and လူး, to swim), *v.* to swim by throwing the hands over and forward], to cross by swimming.

—ပြတ်, *v.* to have a mark across the palm of the hand (in palmistry) ; လက္ခဏာပြတ်သို့ ထက်ထိုင်းပေါက်သည်။ ထက်ပြတ်ကြီးနှင့်ချ သည်။

—ပြန်, *adv.* with the hands behind.

—ပြန်ကြိုးချည်, *v.* to tie the hands (of another) behind the back with a cord ; ထက်ပြန်ချည်နှောင်။ထုပ်ထား။

—ပွတ်ပူး, *n.* a bore or drill used for a gimlet.

—ပွန်းထီး (pron. ထက်ပွန်း ထီး), *adv.* intimately, familiarly (frequently often) ; သည်ထူထပ်ကိုအပါးတွင်။ ထက်ပွန်းထီး ဝေခိုင်း

သည့်မှာကြာထွန်။ သည်သေနတ်လက်ပွန်း တတီးထိုင်နေထိုင်မိသည်။ လက်ပွန်းတတီးထိုင် နေသည့်စာအုပ် [frequently (but incorrectly) *pron.* လက်ပွန်းစတီး]။

လက်ပွေ့ထိုင် (—ပွေ့ထိုင်) (*pron.* လက်ပွေ့ထိုင်), *n.* an umpire in a boxing match.

—ပွေ့ (—ပွေ့) (*pron.* လက်ပွေ့), *n.* a boxing match.

—ပွေ့လက်ပန်း (—ပွေ့လက်ပင်း), *adv.* boxingly ; လက်ပွေ့လက်ပန်းကျင့်။ လက်ပွေ့လက်ပန်းပြ။ လက်ပွေ့လက်ပန်းသတ်။

—ပွေ့သတ် (—ပွေ့သတ်), *v.* to box ; လက်ပွေ့သတ်, *n.* a boxer.

—ဖတ်, *n.* the hand curved into a cup-like shape ; *comp.* လက်ဆွန်း and လက်ချပ်။

—ဖနောင့်, *n.* the heel of the hand.

—ဖမိုး, *n.* the back of the hand.

—ဖဝါး, *n.* the palm of the hand ; ခြေဖဝါးကျွန်း။ လက်ဖဝါးကျွန်း။

—ဖျံရိုး, *n.* the bone of the arm from the elbow to the wrist.

—ဖျား, *n.* the ends of the extremities ; လက်ဖျားနှင့်မျှမထွက်ဘူးပါဘူး။

—ဖျားဆွဲ, *v.* to bet on a race (*i.e.*, all money betted, exclusive of the stakes entrusted to the ထိုင်); လက်ဖျားထွက်, to be forthcoming as backers in a race, *lit.* as the money bet by backers on a race or horse ; သည်ထွဲမှာ လက်ဖျားမထွက်ကြပါ, there are no backers in this race.

—ဖြစ်အထတ်, *n.* one of the ၁၈ arts.

—ဖြစ်တီး (—ဖျစ်တီး), *v.* to snap the thumb and finger together.

—ဖြောက်တီး, *v.* same ; အိမ်ပြင်ကလက်ဖြောက်တီးခေါ်သည်။

—ဖြောင့်, *v.* to be true in aim ; သေနတ်ဖြစ်လက်ဖြောင့်သည့်သူ။

—ဖွာ, *v.* to be prodigal in giving ; ထယ်လက်ဖွာသည့်သူ။ မီးဖွားဥစ္စာမချမ်းသာနိုင်အောင်ရှိထိခံမည်။ လက်ထာ။

—ဖွဲ, *n.* an amulet, whether for preventing evil or obtaining good, a present made by the parents and friends of a bridegroom and bride on marriage ; လက်ဖွဲထောင်ကျွန်း။ လက်ဖွဲထောင်ဆင်။ လက်ဖွဲထောင်နွား။ လက်ဖွဲထောင်စီရင်။

—ဖွဲဥစ္စာ, *n.* same, 2nd def.

—ဖွဲစမ်း, *v.* to test a charm to prove its efficacy.

—ဖွဲထိုး, *v.* to prepare an amulet ; လက်ဖွဲထိုးထတ်သည်။

—ဖ, *n.* the thumb, an inch (အသေးမှာသက်သေထိုက်, in racing according to English custom, "weight for inches").

- ထက်မကြိုး, *n.* the thumb string, the string with which the thumbs of a dead person are tied together ; သေဆုံးလိုထက်မကြိုးဖြေမကြိုးချည်ထားသည်။
- ငထင်, *n.* the breadth of the thumb ; ထားရှင်ခုတ်မိတော့မည်လိုထက်မထင်ကထေးလိုတော့သည်။ သင်္ဘောပေါ်ကကျမည်လိုထက်မထင် ကထေးသလိုတော့သည်။ ထက်မထင်နှိုင်းအနာထက်မတနှိုင်းခန့်ထောက်ရှိသည်။
- မထောက် (ထောင်), *n.* a prison under the jurisdiction of the king's court (တွတ်ထောင်) in the Burmese time.
- မရွံ့, *n.* an executioner ; ထက်မရွံ့သား။ ထက်မရွံ့အာဏာသား။
- မရွံ့ထောင်, *n.* a prison for condemned criminals.
- မောင်း, *n.* the arm (above the elbow) ; ထက်ခွံ။
- မောင်းရိုး, *n.* the humerus.
- မိုး (from ဖရီး), *n.* a short wash-board on the stern and prow of a boat (gunwale).
- မိုးထင်, *v.* to affix the same.
- မိုးဖြေ, *v.* same [but including the idea of giving the proper curve].
- မြန်, *v.* to be quick in performing any manual labour.
- မြောက်, *v.* to be eminent in any manual operation ; ဆည်ထက်သမား။ ထက်ထက်မြောက်ဆည်လှည်း။
- ခွတ်, *n.* a signature, certificate, legal or official writing of almost any kind, a note of hand, or other short writing on business [a ticket].
- ခွတ်ထိုး, *v.* to affix a signature.
- ခွပ်ညာ, *n.* a craft, manual art.
- ခွပ်ညာအထတ်, *n.* same.
- ခွပ်ညာသည်, *n.* a manufacture.
- ခွင်ကျ, *v.* to be in a desponding attitude ; မောင်မင်းထက်မှိုက်ကျနေပြီလား။ မကြိုနိုင်ဘူးလား။
- ခွင်ချ, *v.* to give up in despair ; ဆည်အမှုကို မကြိုနိုင်လို ထက်မှိုက်ချထားသည်။
- ခွန်မဆွ, *adv.* at present (not used in colloquial).
- ထက်သဲထွင်း, *n.* a shallow well made (by scooping out the sand) with the hand.
- ထပ်, *v.* to beckon with the hand ; ထက်ထပ်ခေါ်လိုက်စမ်းပါ။
- ထမ်း, *v.* to swing the hand as in walking ; ထက်ထမ်းထွားသည်။
- ထမ်းထက်ဆ, *see* ထက်ဆ။
- ထာ (commonly written ထာရှာ), *a.* right, as opposed to left.

ထက်ထာထောင် (*pron.* ထက်ထာခေါင်), *n.* an underling, charged with the duty of running before royalty, before members of the supreme court, and other magnates, to clear the way and enforce respect with a long, stout rattan, a *licitor*; ဝင်းကြီး ထွက်ထောင်မှုသည့်အခါရှေ့ကထက်ထာထောင်ထွားသည်။

—ထာဝက်, *n.* the right side.

—ထာထက်, *n.* the right hand.

—ရ, *a.* obtained in war; applicable to persons or goods.

—ရဥဋ္ဌာ, —ပစ္စည်း, *n.* spoil, plunder (ထက်ရထောကျား။ မိန်းမ။ ကျွဲနွား ပစ္စည်း။)။

—ရမြ, *v.* to treat as a captive or as plunder.

—ရပင်း, *v.* to take captive, to capture.

—ရယူ, —ရယိမ်း, *v.* to take possession of as spoil.

—ရလူ, *n.* a captive.

—ရင်း, *n.*; see မောင်းရင်း [(from အရင်း, nearness), a favourite, လက်ရင်းယူ]။

—ရင်းကြေး, *n.* the stakes (in a race).

—ရင်းတည် (*pron.* လက်ရင်းထည်), *v.* to deposit the stakes in a race.

—ရင်းနည်း, *n.* a bet or bets made according to the conditions of a race, *i.e.*, if the stakes (လက်ရင်း) were 150 laid against 100, the bets (လက်ဖျား) would be Rs. 1-8 to Rs. 1, or would be even if the stakes were equal.

—ရင် (from ရင်, to encircle), *n.* the ornamental rings round the spire of a pagoda above the သမိတ်မှောက်, ဖေါင်းရင်။

—ရန်း (from ရန်း), *n.* a balustrade or other railing.

—ရာ, *n.* something wrought by hand, a work, handiwork; ဆည်လှေထည်သူလက်ရာထဲ။

—ရိပ်, *n.* a sign made by the fingers as a substitute for language.

—ရိပ်ပြ, *v.* to give a sign with the hand; နှုတ်မြက်ထိုးပြောတဲ့နှင့် လက်ရိပ်ပြထွင်းနားလည်သည့်လှည်း။

—ရုံး, *n.* the arm (below the elbow); လက်မောင်း။ လက်ရုံးကောင်းကြီးရုံး, *v.* to have rule or dominion over by reason of one's own force of character or ability, in contradistinction to doing so through nepotism or hereditary right; လက်ရုံးရည်အားကြီး။

—ရုံးမိတ်ပြ, *n.* a term used by mayin cultivators signifying that it is owing to their own manual exertions that they can irrigate their fields.

လက်ရုံးထန်း, *n.* a low railing in a boat.

—ရုံးလက်မောင်း, *n.* a right-hand man ; သည်သူတယောက်ရှိသည်မှာ လက်ရုံးလက်မောင်းအားကိုးရသည်, the upper and lower arm collectively, လက်ရုံးလက်မောင်းတန်းထားသည်, as a boxer.

—ရုံးထွဆောင်, *v.* to use force in a contest (လက်ရုံးရည်အားကိုးသည်), *comp.* နှစ်ထုံးထွဆောင်းသည်သူနှစ်ထုံးထွဆောင်၍လုပ်ကိုင်စားသည် မဟုတ်။ လက်ရုံးထွဆောင်၍လုပ်ကိုင်စားသည်။

—ရေး, *n.* handwriting ; စီတိုသာကိုးသည်။ စာထုံးသေမံထွ။ မိန်းမလက်ရေး။

—ရေးခံ, *v.* to learn to write from a copy ; လက်ရေးနည်းခံ၍သင်သည်။ (ဆရာထံလက်ရေးခံ၍ရေးမှလက်ရေးကောင်းသည်)။

—ရေးစာ (*pron.* လက်ရေးစာ), *n.* a manuscript book.

—ရေးပုံ (*pron.* လက်ရေးပုံ), *n.* a writing, copy for imitation.

—ရေးရွမ်း, *v.* to write a handsome hand ; သည်သူတယ်လက်ရေးရွမ်းသည့်သူ။

—ရေးဝန်း, *v.* to write a round hand.

—ရေးသေ, *v.* to be formed, settled, in respect to the style of handwriting.

—ရေးသေ့, *v.* to write rapidly ; လက်ရေးသေ့ရေးသည်။ သေ့လက်ရေး။

—ရောဇာတ်ပါ, *adv.* immediately ; said to be derived from a term used in the game of ခုန်ညှင်းထိုး။

—ရောက်မှု, *n.* an overt act of offence (an assault case) ; *comp.* နှုတ်ထွန်မှု။

—ရိုက်, *n.* a mallet ; ဆောက်ပုတ်။

—ရွေး, *a.* chosen ; လက်ရွေးကောက်ယူ။ လက်ရွေးကြီးအမှုထမ်း။ လက်ရွေးသန်။

—ရှက်, ၁, *v.* to join or fold the hands with the fingers interlaced, *a.* dove-tailed ; လက်ရှက်သစ်ထား။ လက်ရှက်ကလေးထိုးထိုး။ လက်ရှက်ခေါင်းအုံး။

—ရှက်သည်, —ရှစ်သည်, *n.* a dancer (obsolete) ; ကပြသည်။

—ရှက်, ၂ (from ရှက်, to be ashamed), *v.* to be disappointed and ashamed, as when one gives a thing and takes it back again while the other is reaching his hand to receive it (ထကယ်ပေးမည်ထားလို့ထွမ်းယူပါသည်။ ပြန်ယူလိုလက်ရှက်နေသည်)။

—ရှည်, *a.* long-sleeved ; အင်္ကျီလက်ရှည်။

—လည်, *n.* ; *see* လက်ယယ်။

—လယ်, *n.* the middle finger.

- လက်တံ, *n.* the stick used in extending the yarn of an abb (လက်ထွင်း).
- လိပ်, *n.* the beam of a loom, on which the cloth is rolled as it is woven, that part of a priest's garment which is rolled up and held in one hand (လက်ဝဲလိပ်လက်ထိပ်ထိုင်၍ရှိသည်).
- လိပ်, *n.* a rolling-pin.
- လိပ်, *adv.* By retail, by little and little ; လက်လီရောင်း၊ ငွေ ၁၈ လုံးခန့်။ ခန့်ခန့်ပေးတူးလက်လီပေးလှူမရင်းနိုင်ဘူး။
- လိပ်တံ, *v.* to retail ; လက်လီရောင်း၊ လက်လီမိတ်၍ရောင်း၊ လှူထုတ်ထုတ်မရောင်းရလှိုလက်လီမိတ်ရောင်းရသည်။
- လက်ချစ်, *n.* an artificial acid.
- လုံး, *n.* a ball of thread wound by hand, as distinguished from spool-cotton.
- လေး, *v.* to be slow in performing any manual labour.
- လေးသပ်, *n.* one name of the *Cassia fistula* ; *comp.* ငုကြီး။
- လွတ်, *adv.* empty-handed ; ဥစ္စာပစ္စည်းကိုမျှ မယူမဝင်နိုင်။ လက်လွတ်ထွက်ပြေးရပါသည်။
- လွန်, *v.* to offend with the hand ; *comp.* နှုတ်လွန် ; မောင်ချစ်ထွေးအလွန်ဒေါသကြီးသောကြောင့်။ ထိုမျှသာလက်လွန်ထွေးလိမ့်မည်။
- လွန်မှု, *n.* same as လက်ရောက်မှု။
- လှည့်, *n.* a crank, a handle to turn with ; the peg of the string of a musical instrument, a sleight of hand ; လက်လှည့်သင်္ကေတ ဝင်ထောင်မှုကြပါ (ဒူးနေရာ။ ထောင် နေရာ။ စနည်း။ ထဝေါ်), in the Burmese time a term used when assigning precedence to ministers and others when paying homage to the king. The term used for pôngyis at such times or in any place they had assembled was လက်ဝဲလိပ်ဝဲလိပ်အတိုင်းထိုင် ထောင်မှုကြပါ, the term used to ordinary persons is အဝဲလိပ်အတိုင်းထိုင်ထောင်မှုကြပါ။
- လှည့်ဆရာ, *n.* a conjuror, juggler ; —ဖြဲ, *v.* to practise legerdemain, conjure, to exhibit juggling tricks ; လက်လက်လှည့်ဖြဲကောင်းသည်။
- လှမ်း, *n.* the length (of a musket, or gun, or common gun) (လက်လှမ်းသည်သေနတ်။ လက်လှမ်းကောင်းလှိုဖြစ်တိုင်းမှန်သည်)။
- လှုပ်, *n.* the trigger of a musket or cross-bow ; လက်လှုပ်ဆွဲ။ လက်လှုပ်ဖြဲတံ။
- လျှော့ (usuallyly *pron.* 'let shăw' in colloq.), *v.* to cease doing (to give up, to yield ; less than လက်မှီရံ) ; အချိန်လျှော့

ထိုအထက်ကိုထက်ကျော့ထားသည်။ သည်အမှုကိုမကြံနိုင်ထိုက်ကျော့ထားရသည်။

လက်တွတ်, *v.* to cease taking care of (*Anglice* to “give up all hope” as a doctor); သည်သူထောက်ကို။ ထုံးမထိုမရသည်အတွက်။ လက်တွတ်ရသည်။ မိမိပေးဖျက်ဆီးလွန်းလှို။ လက်ကိုနိုင်နင်းအောင်မထိုင်နိုင်သည့်အတွက်။ လက်တွတ်ထားရသည်။ သည်သူမမာကို။ ရောဂါပျောက်အောင်ဆေးကုနိုင်မည်မထင်လှို။ ဆရာက လက်တွတ်လိုက်ရသည်။ [ဒွေးဝင်းကျကျွန် ဆေးထွေးလက်တွတ်ရသည်]။

—တွေး (—ထွဲ), *n.* a sling made of a strap and two strings; ထားရေကြိုးလက်တွဲ။ လက်တွဲနှင့်ပစ်ထိုက်ကိုမှန်သည်။

—ဝင်, *see* လက်ဝင်များ, *v.* to require much work; သည်ကလေးထိုင်ကြိမ်ထိုးရသည်မှာထက်ဝင်သည်။

—ဝင်နည်း, *v.* to require little work; အထည်ကိုယ်ကြီးသော်လည်းလက်ဝင်နည်းထိုအထက်အမြန်ပြီးသည်။

—ဝင်များ, *v.* to require much work; ထွန်းပုဆိုးလက်ဝင်များထိုအထိုးကြီးသည်။

—ဝတ်လက်စား, *n.* ornaments for the hands and arms [in contradistinction to ကိုယ်ဝတ်ထိုးစား, wearing apparel; အထိုးထိုက်သောလက်ဝတ်လက်စားနှင့် မိန်းမတယောက်လမ်းရှောက် သွားသည်ကို မြင်ထိုက်ခဲ့စား]။

—ဝါး, *n.* the open part of the hand (the palm of the hand).

—ဝါးကပ်, —ကပ်တိုင် (*pron.* လက်ဝပ်တိုင်), *n.* a cross for the purpose of crucifixion.

—ဝါးကပ်ထင်, —ကားတိုင်ထင်, *v.* to crucify; မြန်မာမင်းနိုင်ငံမှသူရဲတားပြုများကိုလက်ဝါးကပ်တိုင်ထင်၍သတ်သည်။

—ဝါးကား, *n.* that part of the lock of a musket which receives the stroke of the flint.

—ဝါးစောင်း (*pron.* လက်ဝါးစောင်း), *n.* the edge of the hand between the wrist and the little finger; လက်ဝါးစောင်းခွတ်။

—ဝါးပုထိုက် (*pron.* လက်ဝပုထိုက်), *v.* to rub the hands warm in order to some application (ကျွန်တော် နဖူးမှာပဲမှန်သည့် ဒဏ်ရာကို။ လက်ဝါးပုထိုက်ထိုက်ပါ), (to do with urgent despatch; အထက်ထိုအထောက်ထွင်ပြီးအောင်လက်ဝါးပုထိုက်ထိုင်ရသည်)။

—ဝါးမှိုက်, *v.* to strike hands in order to seal an engagement; နှစ်ဦးသဘောတူလက်ဝါးမှိုက်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်။ ဂတိကိုမဖျက်သင့်ပါ။

—ဝဲး (—ဝဲ), *a.* left, as opposed to right; ဘယ်။

—ဝဲးဘက် (—ဝဲဘက်), *n.* the left hand.

—ရွှေထက်, *v.* same as လက်ရွှေ။ Some maintain that လက်ရွှေထက် is etymologically more correct than လက်ရွှေထက်။

လက်သင့်, *v.* to be handy, to be disengaged as the hand ; လက်ခံသင့်လို့ဆေးထိပ်ကို ကမ်းမပေးနိုင်ပါ။ လက်ခံသင့် same as လက်ခံ၊ ဧည့်သည်လှူမျိုးမှ။ လက်သင့်ခံစားပြောသည်မရှိ။ လက်သင့်ခံရုံမည်ထင်ပါ။

—သစ်, *n.* a finger-breadth ; လက်သစ်ထောင်သော, *a.* new-fashioned.

—သည့်, *n.* one who squeezes the limbs, a midwife (more polite than ဝမ်းဆွဲ), the one among a number resisting government authority, who lays hands on the official (the dealer at cards, ဖိစေသောသူ), the principal in the commission of a crime ; တာယကံရှင်၊ ကာယကံရှင်။

—သည့်, *n.* the finger nail (it is deemed unlucky by the Burmese to cut the finger or toe nails in the house as it is supposed to cause the poverty of the owner, အိမ်ရှင်မွဲထက် တေတတ်သည်။)

—သည့်ခွံ, *n.* the same.

—သည့်စွယ်, *n.* a hang-nail.

—သန်း, *n.* the little finger.

—သင်မွေး, *v.* to treat tenderly, take good care of ; သည်သူကို ထိန်းကတည်းက လက်သင်မွေးထားသည်။ ကျွန်တော်လက်သင်မွေးထားသည့် မွေးကို ခင်းအားမရှိဘဲ ပါနှင့်။ ခိုယ်မောင်အောင်ကြီးကို မိုးမိတ်အမတ်များက လက်သင်မွေးထားသည်။

—သမား, *n.* a carpenter.

—သာ, *v.* to be gentle of hand, to handle (an instrument) gently, as a tattooer or a barber ; သည်ဆိုင်းဆရာလက်သာသောသူကြောင့်။ အသိသာယာစွာထွက်သည်။ ခွင်ကြောင်ဆရာလက်သာလိုတနေ့ထပေါင်ပြီးအောင်ခံနိုင်သည်။

—သား, *n.* an apprentice, under-labourer ; တပည့်လက်သား။ သည်ဆရာထံတပည့်လက်သားနည်းခံလှူများသည်။ [လက်သား is also applied to plantain trees, bamboos and the rice plant, *e.g.*, ရှက်ပျောပင်လက်သားပျားသည်။ ဝါးပင်ထရှစ်ထကြိမ် လက်သားပေါက်သည်။ မိုင်းဦးလှူသည်စပါးလက်သားပျားသည်။]

—ဧည့်, —ထိ, *v.* to have actual experience of, to guess the weight of a thing by simply lifting and trying it in the hand.

—အိပ်ထိုး, *v.* to bribe or give secretly (to plan secretly) ; သည်အမှုမှာလူမသိအောင်တိတ်တဆိတ်အိပ်ထိုးပေးရန် (အမှု) နိုင်သည်။ ထိတ်ထိတ်လက်ထိပ်ထိုးအကြံပြုသည်။

—အိ, *n.* the fist ; လက်အိ, လက်အိ, the clenched fist ; လက်အိနှင့်အိ, to strike with the fist ; လက်အိဖြင့်, *v.* to show the fist (shake the fist), usually in a threatening manner ; လက်အိလက်အိမောင်းအိ, to strike out with the arms as a boxer, or as in the

way of defiance, or when angry ; စာရေးမောင်တွဲဘူးကမိတ်ဆိုး
လိုက်တာ (မိတ်ဆိုးလိုက်သည်မှာ) လက်သီးလက်မောင်းမျှသးတန်း။

လက်ထုပ်ဝါ, *n.* a table napkin, *serviette*.

—ထုတ်, *n.* any condiment mixed up with the fingers, cooked
or uncooked, seasoning, sauce (chutney).

—ထုပ်ထုပ်, *n.* same.

—ထိုး, *see* လက်စွဲ ; လက်ထိုးထောင်အမှုထမ်း။ လက်ထိုးထောင်သား။

—ချွတ်, *n.* the ring-finger.

—လေ, *v.* to be habituated, settled, in some motion or work of
the hand, as in writing, sewing, &c., so as to require no
special effort ; လက်ရေးသေနေထိုင်ကရေခတ်မည်ရေးသော်လည်း။ ကောင်း
သည်ချည်းတည်း။ သင်ပြီးအရက်ကောင်းသည့်မိန်းမလက်သေနေသောကြောင့်
မကြည့်ဘဲရက်သော်လည်းအပင်မမှားဘူး (to be palsied in the arm,
not to have power over the arm).

—ထဲ, *see* လက်ထည်။

—ထဲစောင်း, *n.* a kind of chisel (used by goldsmiths in making
finger-rings).

—ထွတ်ဆိတ်, *n.* a bag used by mendicant priests. (This bag is
scarcely ever used except in out-of-the-way localities in
Upper Burma.)

—ဟောင်း, *a.* old-fashioned (သည့်မိန်းမလက်သစ်လား။ လက်ဟောင်းလား)။

လက်, ၂, *n.* an *astrological term* usually combined with ဝန်း။ ဇာ
တာဝန်းလက်။ ခင်ဘုရားဇာတာဘယ်ရာသီမှာလက်တတ်သလဲ။

လက်, ၃, *v.* to shine, glitter.

—လက်, *adv.* glitteringly, glisteningly ; ထယ်ကောင်းသည့်မိန်းမ။ လက်
စွပ်အရောင်လက်လက်လက်လက်လက်နေသည်။

—လက်ကလေး, *adv.* flickeringly, in a glimmering manner, glis-
teningly, as the glint of a distant light ; နေလက်လက်ကလေး
ထွက်တာသည်။ မီးပြတိုင်ကမီးလက်လက်ကလေးမြင်ရပြီ ။ အားမထင်ကြန့်န့်။
(as when at sea).

လက္ခဏာ (Pali), *n.* a sign [the signs of a supreme Buddh. “ After
“ thus speaking, he proceeded to examine whether the signs
“ of a supreme Buddh were to be found upon his person,
“ namely, the ၂၁၆ mangalya-lakshana (မင်္ဂလာလက္ခဏာ), the ၃၂
“ mahapurusha-lakshana (မဟာပုရိသလက္ခဏာ), and the ၈၀ anu-
“ wyanajana-lakshana (အနုရိတ), and when he saw that they
“ were all present, smiling with joy like a full water-vessel,
“ he declared that the prince (Sidhartta) would most cer-
“ tainly become Buddha.”—M.B.] ; token, indication, char-

acteristic, visible or sensible quality ; *comp.* ရက် and အဝါ။
[Childers gives the following definitions : mark, sign, symptom, characteristic, attribute, property, nature, quality, a definition, a grammatical rule, a personal characteristic from which good fortune may be predicted.] ထွေထွေ
ခေါ်, a term allusively applied to those who practise self-pollution.

ထွေထွေကြည့်, *v.* to examine the lines and marks on the palm of the hands (and occasionally on the soles of the feet).

—ကြောင်း, *n.* the lines and marks on the palms of the hands and the soles of the feet.

—ပါးရှား, *v.* to be in straitened circumstances ; ထွေထွေပါးရှား
သည့်အခါရှိ။ခေါ်သူပြောသူခေါ်အား။

—ဖက်ပုတ္တား, *n.* a Brahmin who predicts a person's future by examining the lines and marks on the palms of the hands.

—ရေဒုပါး။အနိစ္စ။သုတ္တ။အနတ္တ။

ထက်ပြား, *n.* borax.

—ရိုင်း, *n.* tincal (crude borax).

ထက်ထောက် (ထက်တောက်), *n.* the piney varnish tree.

ထက်ထုတ်, *n.* a kind of tree [producing a very white, smooth wood, used in making yokes (and ခုံထုတ်), the *Holarrhena antidysenterica* (the bark and root of the ထက်ထုတ်ကြီး tree have medicinal properties ; ဇောင်မြင်းထက်။သူ့ခေါက်နက်။ထက်ထုတ်အေဝဲ။ဆေးပုထဲ).

—ထိပ်, *n.* the *Holarrhena codaga*.

ထက်နက်, *n.* a weapon.

—ထိုက်, *n.* a soldier ; အမှုထမ်းထက်နက်ထိုက်။ထက်နက်စွဲ။ အပျော်ထမ်းထက်နက်ထိုက်, *n.* a volunteer.

—စကြာ, *see* စကြာ။ထက်နက်စကြာသခင်, one of the titles of the Kings of Burma.

—စုံ, *n.* a panoply, complete armour [armed cap-á-pie].

—ထိုက်, *n.* an arsenal.

—နိုင်ငံ, *n.* a conquered kingdom.

—ပြု, *v.* to use as a weapon.

ထက်ဝံ, *n.* the cotton tree, *Bombax Malabaricum*.

ထက်ဖက် (ထထက်), *n.* the tea plant [the thea.—S.] ; ထက်ဖက်ထောင်း
စားထိုက်။ပထောင်နှေးစေ။

—အုပ် (ထထက်အုပ်), *n.* a small eating stand with a cover for tea leaves.

ထင်စောင် (*pron.* စောင်) (from စောင်, to lay up for future use), *n.* an adulterer ; ထင်စောင်မျှောက်မထား။

—စောင်ထား, *v.* to commit adultery against a husband ; မျှောက်မထား။သရောင်ထား။

—ထရှူး [(from ထင်, a husband, ထ, to desire, and ရှူး, to be crazy), *n.* a term of reproach used of a woman who is anxious to get a husband, but cannot succeed], the green sickness, *chlorasis* ; ထင်ထရှူးမ (*pron.* ထင်ရှူးမ) အခန်းအောင်း။

—နေ (ထားနေ), *v.* to have a husband (ထင်ထားရ)။

—ပါသား, *n.* a husband's son by a former wife.

—ပေါ်မဲ့, *v.* to be without a husband, husbandless.

—မယား, *n.* husband and wife ; ထင်မယားစာချုပ်ထုပ်။

—မှု, *n.* business or cares on the husband's account ; ထင်မှုထပ်ထောင်မှုတတ်တတ်သည့်မိန်းမ။ ထင်မှု is also a term used in rape cases, *e.g.*, ထင်မှုဖြစ်၍ရုံးတက်နေရသည်။

—မျှောင်, *n.* same as ထင်စောင် ; *v.* same as ထင်စောင်ထား (ထင်မျှောင်ထား)။

—ဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a husband (to his wife) ; မထေ့ကင်းအပ်နှင်းဥစ္စာ။ မိစ္ဆာမမှား။ဝတ်စားဆင်ရင်။ ဖြတ်နိုးကြင်။ ငါးအင်လင်ကျင့်ရာ။

—သေမယားစား, *v.* to enjoy the property of a husband on his decease (as a wife)။

လင်္ကာ (*pron.* လင်္ဂါ), *n.* poetry ; ဖတ်စာ။

—ချော, *v.* to be rhythmical, as poetry ; မုသားမပါလင်္ကာမချော။

—စပ်, *v.* to write poetry, versify ; စပ်ဆိုလင်္ကာပွဲ။

—မိ, *v.* to compose poetry ; လင်္ကာမီးတို။

—ထရာ, *n.* a poet.

လင်္ကာရ (from Pali အလင်္ကာရော), *a.* adorned, elegant ; ထန်သာဆင်။

ထင်ကောင်, 1, ထင်ကောင်ပိုး, *n.* a screech-owl ; မိန်း

ထင်ကောင်, 2, *n.* a species of spurge-wort (?)

ထင်ကျွေ့, *n.* a kind of tree which may be referred to the genus *cinnamomum*.

ထင်ပန်း (*pron.* ထင်စန်း), *n.* a tray, or any flat vessel of metal ; ရွှေထင်ပန်း၊ငွေထင်ပန်း၊ကြေးထင်ပန်း။

ထင်, 1, *n.* a high raised frame, stage (such as is used for watching rice-fields, ထင်မီး), scaffold, &c., or one used by hunters (built in trees) when watching for tigers, leopards, &c. (a machan).

ထင့်စင် (*pron.* ထင့်စင်), *n.* same ; ထင့်စင်ဆောက်။ထင့်စင်ထိုး။

ထင့်, 2, *v.* tarry, wait for ; ငံ, ဆိုင်း။ Der. မျှော်ထင့် [*အခါထင့်*, *v.* to pass by as time, *e.g.*, မောင်မင်း ပြင်းသည် အတွက်။ အခါထင့် ထွားပြီ]။

ထင့်, 3, *verb. affix, imperative*, in a negative sense ; နှင့်, prior past or prior future ; နှင့်, *euphonic*, as in the phrase နာထင့် ကုန်, listen ye.

— ကစား, *verb. affix, continuative* (equivalent to သော်ထည်း) ; ဆုံ့ပဲ့ပြင်သင်ထင့်ကစား။ (not used in colloquial).

ထင်း, *v.* to be light, hence အထင်း။

— အားကြီး (*pron.* ထင်းအားကြီး), to be near dawn, said to be an abbreviation of မိုဟ်းထင်းမည်ဟက်အားကြီး။

— ကြက်ဆော်, — ကြက်ကွန်, *v.* to crow as a cock at break of day.

— ချင်း, *v.* to be enlightened ; particularly applicable to the mind [to render (or to be) lucid and intelligible as language ; စင်ဘူးထင်းချင်းအောင်ပြောပါ, speak, sir, please, so as to be lucid in your meaning]။

— ခါးမီး, *v.* same as ထင်းအားကြီး။ မိုဟ်းထင်းအားကြီး။

— ထင်းထင်း, *n.* light, a little light ; ထင်းထင်းထင်း နှင့် အိပ်ထိုမှပျော် နိုင်ပြထင်းထိုမိတ်ထားလိုက်ပါ။

— ငါး, *v.* (similar in meaning to ထင်းချင်း) (ကျွန်တော်ပြောသည့်ကား ရှင်းလင်းပြီ။ ထင်းပါးရန်မရှိပါ)။

— ထု, ထင်းရင်, *v.* same ; ထင်းခါးမီးဖြူ။ ထုကြိုး။ ထင်းထုထင်းချင်းရှိပြီ။ ထင်းထုထင်းချင်းရှိမှအိပ်ပျော်သည်။

ထင်းကွင်း, *n.* a pair of brass bowls played together, larger than ခွက်ခွင်း and သံထွင် (ရကွင်း is said to be more elegant) သံထက် ထင်းကွင်းမသာ။

ထင်းဆွဲ (ထင်းဆွဲ) (*pron.* ထင်းဆွဲ), *n.* a large species of bat [the flying-fox]။

ထင်းတ (in colloquial frequently *pron.* လဒ, but not considered elegant), *n.* a vulture, (ထင်းတပါးပျံ့တိုင်, *n.* a kind of plant) (*Prov.* ထင်းတလောက်ငှက်တိုင်းထွသည်။ *Anglicè* "There are as good fish in the sea as ever came out of it.")

ထင်းထမီ, *n.* the slope of an elephant's rump, the membranes on the inner part of an untanned hide, a disease of horses.

ထင်းနို့, *n.* the common bat.

ထင်းပတ်, *n.* a kind of net for catching fish. [It has fine meshes, and four corners, which are kept stretched apart

in a horizontal position while it is in use] ; ခေနက်ကထည်းခေန
သေးသည်။လင်းပတ်ထည်းပိုက်ရသေးသည်။

လင်းပတ် [ထက်ဆွဲ], *n.* same.

လင်းပိုင် (frequently *pron.* လမိုင်), *n.* a porpoise. [Burmese fisher-
men consider it unlucky to molest a porpoise.]

လင်းပြီးဆွဲး (—ဆွဲ), *n.* a kind of bird (small and dark in colour and
said to be capable of being taught to speak).

လင်းယဉ်, *n.* a sail (obsolete).

—တိုင်, *n.* a mast ; (ရွက်တိုင်။) ထုရားထောင်းမင်းသည်။လင်းယဉ်တိုင်ထွန်
ဖျား၌ရပ်ချက် ဤမည်သောအရပ်၌ မိမိယဉ်ပြည်ရှိရာ၏ ဟုအရပ်ကိုမှတ်၍လင်း
ယဉ်တိုင်ဖျားမှချန်ထေသော်။ ခွန်အားကြီးထော်မှုမြင်းကြောင့်ငါးထိပ်တို့၏စား
ရာကိုလွန်၍တဥထာဘန်ထောက်သောအရပ်ကိုကျထေ၏။

လင်းယုန်, *n.* a species of hawk.

လင်းရှည်, *n.* the two-coloured squirrel, *Sciurus bicolor*.

လင်းရှုး, *n.* a kind of fish [a kind of black spouting fish].

လင်းလေ, *n.* a kind of grass.

လင်းလေး, *n.* a common bow ; *comp.* ထူးလေး and လောက်လေး။

လင်းလွန်း (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Buchanania latifolia*).

လင်းလပ်, 1, *see* တံလျပ်, *n.* mirage ; *adv.* glitteringly as clothes.

လင်းလွပ်, 2, *n.* one kind of bird-frightener ; ဌာတ်မြောက်တမျိုး။

လင်းဝက်, *n.* a species of heron [the night heron].

လင်းသက်, *n.* a species of squirrel [as large as a cat. It is deep
black on the back and whitish below, same as လင်းရှည်].

လင်းလေ, *n.* the sweet-flag, cultivated to a small extent by the
Burmese for its medicinal properties.

လစ်, *v.* to be a little open, less than ဂွံ, to be neglected, left
undone. Der. လစ်လစ်။စကားလစ်, လွပ်။

—လစ်, *v.* to be vacant ; နေရာလစ်လစ်, *see* အားလစ်။

—လပ်ပေါ့လျော့ (*pron.* လစ်လပ်ပေါ့လျော့), *v.* to be carelessly lax, or
perfunctory in the performance of any work or duty.

—လင်း, *v.* same as လစ် ; ခင်သျှားမလာသည့်ကနေ့အလုပ်လစ်လင်းသည်,
owing to your not coming today, sir, the work is left neg-
lected.

လစ်လစ်, လထစ်လစ်, *a.* or *adv.* fluttering, vibrating, waving [as a
flag in the breeze (အထိတလစ်လစ်နှင့်စစ်ထက်လာသည်။ အထိတလစ်
လစ်နှင့်သင်္ဘောချပ်သွားသည်ကို မြင်လိုက်သည်။ တံခွန်လေတိုက်သည့်လစ်လစ်
ထနေသည်), also applied to the action of a serpent in *fre-
quently* thrusting out its tongue, as မြွေသွားထုလစ်လစ်ထုတ်
သည်].

လန့် (Pall), *n.* modesty, shame ; လန့်ပုဂ္ဂိုလ်၊ လန့်ရဟန်း၊ လန့်ရဟန်းကိုး
ကွယ်၍အမျိုးရသည်။

လည်, ၁ (*usually pron.* လယ်), *n.* the neck.

—ကပ် (*pron.* လယ်ကပ်), *n.* an ornamental collar for the neck ;
မိန့်လည်ကပ်။

—ကုပ် (*pron.* လယ်ကုပ်), *n.* the back part or nape of the neck.

—ကြောင်း, *see* လည်ခြောင်း (လည်ချောင်း)။

—ကွင်း, *n.* a ring or collar of metal for the neck.

—ချိုင့် (*pron.* လည်ချိုင့်), *n.* the hollow on each side of the neck
just above the clavicle or collar-bone.

—ခြောင်း (—ချောင်း), *n.* the throat, including the gullet (အစာ
ရေစာဝင်ရာလည်ခြောင်း) and windpipe (အသက်လေထွက်ဝင်ရာလည်
ခြောင်း) ငါကျေးသည့်ထမင်း။ မင်းလည်ခြောင်းထဲကမကျသေးဘူး ကော်ထုတ်
ထိုးရသေးခဲ့။ ပုန်ကန်မည်ကြံပြီသား, a saying much in vogue when
upbraiding another for ingratitude. [လည်ခြောင်းသံ, a gut-
tural sound].

—ခွံ, *n.* the collar of a garment ; အင်္ကျီလည်ခွံ။

—စည်း (*pron.* လယ်စည်း), *n.* a cravat, neck-cloth, (neck-tie) ;
လည်စည်းပုဝါ။

—စေ့ (*pron.* လယ်စည်,) *n.* the prominent part of the throat,
Adam's apple. [(လည်) စေ့ဆုပ်စကား, irrefutable language ; *lit.*
“clutch-throat language ;” စေ့ဆုပ်စကားပြောသည့် (*pron.* ဇနပ်)။]

—ဆံ (*pron.* လယ်ဆံ), *n.* the mane ; လည်ဆံထိုး၊ မြင်းလည်ဆံထိုး။

—ဆံထိုး, *v.* to hog the mane of a horse.

—ဆံမွေး, *n.* the same, most common.

—ဆွဲ (—ဆွဲ) (*pron.* လယ်ဆွဲ), *n.* a necklace ; လည်တန်ဆာ။

—ဆွဲ (—ဆွဲချ), *v.* to suspend by the neck ; ကြိုးဆွဲချ (သေ), ဆွဲ
ကြိုးချ (သေ), to commit suicide by hanging ; ကြိုးဆွဲချသတ်။
ဆွဲကြိုးချသတ်, to kill by hanging, ကြိုးပေး။

—ဆွဲချထိုင်, *n.* same ; ကြိုးဆွဲချထိုင်။ စက်ထိုင်။

—ညှပ်ထိုင် (*pron.* လယ်ညှပ်ထိုင်), *n.* the two short posts support-
ing a ထံခွန်ထိုင် at its base.

—ဆွဲထိုင်, *n.* same.

—တံ (*pron.* လယ်တံ), *see* လည်ပင်း၊ လည်ထံတို၊ လည်ထံရှည် [most com-
monly used with reference to horses, buffaloes, and bul-
locks].

—ထိုင် (*pron.* လယ်ထိုင်), *n.* the neck ; ဇက်ထိုင်။

—ထိတ် (*pron.* လယ်ထိတ်), *n.* a poke.

—ထိတ်, လက်ထိတ်, *n.* a pillory.

ထည်ဝမ်း (*pron.* ထယ်ဖင်း), *n.* the neck.

— ဟင်းကြီးသောအနာ, *n.* the bronchocele, goitre; ထည်ဝမ်းကြီးနာ။

— ဟတ်, *n.* a collar, or anything tied round the neck; ထည်ဝတ်ချည်။ (ထည်ဝတ်ကြီးထည်, to fasten a chain on a dog's neck).

— ဟတ်ကွင်း, *n.* a collar for the neck.

— ရှိ (*pron.* လရှိ and commonly written လရှိ, from ရှိ, to be thrown in or upon), *n.* the hump between a bullock's shoulders; နွားထံရှိ။ နွားလည်ရှိတောင်။ *Der.* ဖျားလရှိ။ နွားလရှိတောင်, *n.* a high mountain east of Tavoy [ရွေးလည်ရှိရှာမရ]။

— ဖျည်း (*pron.* ထယ်ဖျည်း), *n.* the dewlap.

— ဖေင် (*pron.* ထယ်ဖေင်), *n.* the part of a graduated roof which intervenes between an upper and lower roof; ထည်ဖေင်ဆိပ်။ ထည်ဖေင်ကျောင်း။ ထည်ဖေင်ရပ်။

— ဝင်း or ဝဲ, *n.* a small tribe of Karins north-east of Taungnu, so-called because of the black bands they wear round the neck.

— ဖျါ, *n.* the swallow, upper part of the gullet.

— ရွှံ့ထန်သာ (— ရွှံ့ထန်သာ), *n.* a necklace; ထည်ရွှံ့ထန်သာဆင်သည်။ နဂါးလူရောင်ဖန်ဆင်းသည့်အခါ။ ထည်ရွှံ့ထန်သာဝတ်ဆင်တတ်သည်။

— ရှက်, *v.* to lay the necks together as two animals (or birds) in play or combat; ငှက်မောင်နှံပီပေသည်။ လည်ရှက်ကာဖြန်ထန်းကြသည်, to reply as a defendant (either himself or by counsel) in court; ဆင်ဖြေထည်ရှက်။ ရှေ့နေနှစ်ဦးတို့ဆင်ဖြေထည်ရှက်သည် (ထဲ) ဟောကြသည်။ နားထောင်ဖွယ် ကောင်းသည်, [ဆင်ဖြေထည်ရှက် is a term in far more frequent use in Upper than in Lower Burma].

— ဝီး, *see* ထည်ဖေင်။

ထည်, 2 (*usually pron.* ထယ်), *v.* to revolve, turn round (itself), to go about, ramble, (to roam, wander); ဟတ်။ ထည်။ နေပူပိုက်အထွက်မှ နေပြီးထွက်။ မြေကြီးပေါ်မှာချာချာလည်နေသည်။ (2) ကျွန်တော်သား အကြီးသန့်ထုံး ထာမျှမထုပ်ပါ။ မြို့ထဲမှာလည်နေသည်။ (3) မြို့ကြီးဖြစ်လို့ရှိ။ ကျွန်တော်လမ်းမျှားကို။ သေသေချာချာမမှတ်နိုင်။ မျက်စိ ထည်နေထေ့သည်, owing to its being a large city, I cannot correctly remember the streets. I am quite bewildered (*lit.* my eyes revolve), မျက်စိလည်လို့ ငွေကိုမရောက် ထောင့်နှိမိ၍ နေရပါသည်, [to swing to the flood as a ship or boat, ထင်္ဂါဦးလည်၊ ထွေးဦးလည်။ ရေတက်လို့သင်္ဘောလည်။ ထည်, is also used in the same sense].

— ဟတ်, *v.* same as ထည်။

ထည်, 3, *v.* to understand (obsolete). *Der.* ကျင်ထည်။ နားလည်။

လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်, *adv.* suddenly and unexpectedly; လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်သေသွားသည် (as in falling from a tree, being drowned, murdered, &c.).

—လော, *v.* to be quick, sudden; but used only in an adverbial form, as လတ်လတ် လောလော, လတ်တလောလော, လတ်တလောချင်း [လတ်တလောချင်းအကြံအစည်ချသည်။လတ်တလောချင်းပြီးသည်]; နေမကူးလောလောချင်းပြီးအောင်ထုပ်သည်။

လတ်, 4, *verb. affix, euphonic, see* Grammar, sec. 188 (frequently met with in composition).

လတ် or လတ္တံ့. (from လတ် and အံ့), *verb. affix*, shall, will (frequently combined with ဆဲ; ရောက်ဆဲရောက်လတ္တံ့); used in composition and colloquial; ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ငါတို့သားသမီးကို ဆောင်လေသည်ရှိသော်။ ငါတို့ခမည်းထောင်လွှားအဖြင့်ငါတို့ကိုပြည်သို့ခေါ်သတ္တံ့။ နောင်ထာလတ္တံ့သောတေး ဖျော်ဇွေး ထောက်ရှု၍ အကုသိုလ်တရား ပယ်ရှားကြရမည်။ [This affix is much used in Sino-Burmese writings, e.g., the following one for the Burmese year 1255, “သုဗ္ဗလူပသေသကာလေ။ ၁၂၃၅ ကြွင်းသောကာလ၌ပမက္ခရယုတ္တံ့အာ။ မြန်မာမင်းသည်။ ကမ္ဘာကရဏဝိနာသံဃကံကြမာဗောဓိပဋိပျက်စီးခြင်းသို့ပါပုဏ်ဿတိ။ ရောက်လတ္တံ့။ နန်းစံလည်းကုန်။ ညှိုးလျှော်တုံ့ရွှေထုံသဝကူးလတ္တံ့”]။

လတာ, *n.* a spit of mud projecting into a tide-way.

—ဖြင့် (*pron.* လတာဖြင့်), *n.* same.

လန်, *v.* to be turned back, thrown back. Der. ထွန် [အသားလန်။ နဖူးလန်။ နားရွက်လန်။ နှာသီးလန်။ နှုတ်ခမ်းလန်။ ထွေးပြီးလန်။ သင်္ဘောပြီးလန်။ ရေစီးသို့လွှေလန်ကျသည်။ သစ်ပင်ပေါ်ကလန်ကျသည်။ သည်သူနှစ်ယောက်အဝကတယ်ချစ်ကြသည်။ ယခုလန်ကြပြီ]။

လန်မိ (*pron.* လန်မိ), *n.* in the Burmese time a weight used in the palace and high officials' houses to keep down the corners of mats (a paper weight) ?

လန့်, *v.* to be startled, frightened; ထိတ်။

—ကြား, *v.* same, generally used only in an adverbial form; လန့်ကြားခြင်းမရှိ။ ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည်။

—ကြောက်, *see* ကြောက်လန့်။ မကောင်းမှုမှလန့်ကြောက်ခြင်းမရှိ။ အမွန်မိန်းကားရက်စက်သည်။

—ဖြင့်, *v.* same as လန့်။ မမြောက်ပါနှင့် မထောင်လန့်ဖြင့်ရှိရောမည်—(1) ထမ္ဘေမှတ်သို့ကျန်မကင်းလန်သွားသည်, thinking it was a ghost, I was very much startled; (2) ဘိယူးစီးသို့ ကျန်ထောင်လန်မိုးပါသည်, as I had the nightmare, I started up and awoke; (3) ခင်ဘူးမြင်းလန်ထည်သိမ်းကြားသိမိမိပါသွား, as I have heard that your horse is in the habit of shying, I do not wish to buy it.

လင်း, *v.* to be fresh, verdant (ပန်းပင်များကိုရေလောင်းလို အပုံကြီးလင်း လာသည်), not faded, not withered (လတ်) (မနက်ကမျိုးထားသည့် ပန်း မညှိုးမနွမ်းညှနေထိုင်အောင်လင်း ပါသေးသည်), to be fresh in countenance from health or joy, မျက်နှာလင်း။ သည်ကနေ့သူမမာ မျက်နှာထော်ထော်လင်းပြီး ; to be joyful, စိတ်လင်း။ ရှင်လင်း။

လပ်, 1 (from Pali လာဓံ), *n.* anything obtained by gift [gains, receipts ; လပ်ခံမှု, a bribery case, *see* လက်ဆောင်, presents], fortune, chance, luck (a word much used by fortune-tellers, traders, fishermen and shikaris). [According to Childers, labho (လာဝ) means receiving, getting, acquisition, obtaining, taking, gain, receipts.]

— ကောင်း, *v.* to be fortunate, lucky ; လပ်ကောင်းဆိုအမည်းများစွာရသည်။

— ပုပ်, *v.* to be unfortunate, unlucky ; သည်ထူထောင်ပါသည် အတွက်လပ်ပုပ်သည်။

— ရှင်, — ရှင်, *v.* to have presents in abundance ; သည်မြို့သို့ရောက် မှတတ်လပ်ရှင်သည်။

လပ်, 3, *n.* a quotient ; စား၍ရသောလပ်။

လပ်, 4, *n.* an astrological term used with စုတ်။

လပ်, 5, *v.* to be uncovered, to be empty, vacant, disengaged ; ခင်ကျားဆိပ်မှာ အခန်းများလပ်ခဲ့သား။ မြို့အုပ်တန်း လပ်သောနေရာမရှိသေး သောကြောင့်။ မင်းဆိုင်းနေရဦးမည်။ ကျွန်တော်မှာအထုပ်မရှိလပ်နေပါသည်။

— ခန်း, *n.* a spare room for company.

— လျား, — ထွတ်, တောင်ကျေ။ မြောက်မကျေ။ လပ်လျားလျားနေသည်။ (as a person without a situation).

~~လပ်, *see* လပ်~~

လပ်သော, *int., abusive ; adv.* superficially, negligently ; လပ်သော လပ်သောနေနိုင်သည်။ လပ်သောလပ်သောလုပ်တတ်သည်။ လပ်သောလပ်သောလုပ်သည်။

လုပ်တ်, *see under* လ, 2.

လပျော် (ပပ်), *n.* a kind of tree.

လမ်း, *n.* a path, road, street, a cross-road, extended beyond a crossing (ပြလမ်း), a short cut, ဖြတ်လမ်း ; *comp.* ခရီး။ လမ်းပန်း လိမ္မော်

— ကျ, *v.* to be in the way (so as to *impede* another's progress) ; [also means to be a locality which is situated *en route* to some place to which one may wish to go, *e.g.*, ရန်ကုန်မြို့သို့ကူးသည့်အခါမကုပင် (မြို့) လမ်းကျသည်နှင့်။ သားသိသိုက်လျှင် ခဏမွေးသမိခင်ထံဝင်ရဦးမည်]။

- လမ်းကူး (*pron.* လမ်းကူး), *n.* a cross-road, passing from one road to another ; လမ်းကူးလမ်းဆုံ။
- ကူးကြွတ်, *n.* a rat that crosses the road ; used figuratively of those who, like such a rat, foolishly risk their lives.
- ကြား (*pron.* လမ်းကြား), *n.* a lane. •
- ကြောင်း, *n.* a path and road ; လမ်းကြောင်းမထင်မရှားရှိသည်။
- ခင်း, *v.* to metal a road.
- စရိတ် (*pron.* လမ်းစရိတ်), *n.* travelling expenses.
- ဆင်, *v.* to be dangerous, as a road infested with robbers or wild beasts (လမ်းဆင်ဖု).
- ဆီး, *v.* to bar the road (as in marriage ceremonies).
- ဆိုး, *v.* to be in a bad state (as a road) needing repairs.
- ဆုံ, *n.* a confluence of roads.
- ထာ (*pron.* လမ်းစါ), *n.* a way, distance, as ခရီးလမ်းထာဝေးသည်။
- ထွင်, *v.* to be much travelled ; လမ်းဖုံ။
- ထောင် (*pron.* လမ်းခေါက်), *n.* a stage, resting-place ; စားခန်းထောင်။ လမ်းထောင်။ စားခန်းထောင်လမ်းထောင်သင့်ရေမှာ။ စားတံချသည်။ ခရီးထောင်။
- ထိုးသွား, *v.* to walk, as a horse ; ထည်မြင်းလမ်းထိုးကောင်းသည်။ အသွားကျကောင်းသည်။
- ထွင်, — ခေါက်, *v.* to make a (new) road.
- ပန်း, *n.* a path, road ; လမ်းပန်းကိစ္စသာယာသည်။ •
- ပေါက် (*pron.* လမ်းပေါက်), *n.* the entrance of a road ; လမ်းပေါက်လမ်းဝ။ လမ်းပေါက်, *v.* to be passable as a road ; လမ်းမပေါက်, to be impassable as a road ; ထားပြီလူလွန်းရှိလမ်းမပေါက်ပါ။
- ဖျင်မီးရထား, *n.* a steam-roller. ---
- ဖြဲ (*pron.* လမ်းဖြဲ), *n.* a guide (as a *verb*, to show the way).
- ဝှဲစား (ဝှဲစား) (*pron.* လမ်းဝှဲစား), *n.* one who goes about assisting buyers and bringing custom to sellers.
- ဖတ်, *v.* to give way when meeting another in the street or road.
- ခာတ်, *v.* to make a road.
- မ, *n.* a main road, highway ; လမ်းမလမ်းမြောင်။
- ခြောင် (from မြောင်, to be long and narrow), *n.* a narrow road, a defile ; မရှောင်သာသည့်လမ်းမြောင်ကြား။ တွင်းနှင့်ဆင်နှင့်ထွေသလိုက်။
- မှား, *v.* to go out of the way, miss the road ; လမ်းထွဲ။
- မွှာ, *n.* a road that branches off from another ; လမ်းဆုံလမ်းမွှာများရှိသည့်လမ်းထွားရမ်းမထိ။

လမ်းရှောက်, *v.* to take a walk (ရှောက် means, strictly speaking, to walk in a straight line) ; အလည်သွား။

—ထုတ်, *v.* to make or repair a road.

—လေးခွ (pron. လင်းလေးခွ), *n.* four cross-roads ; မိမိဥစ္စာမှန်ကြောင်း ထိုလင်းလေးခွမှာထွက်၍ကျွမ်းသစ္စာပြုရသည်။ လင်းလေးခွထုတ်ပြီးသတ်သည်။

—လွဲ, same as လင်းမှား။ မိုဟ်းချုပ်သည်နှင့်လမ်းလွဲလာသည်။

—လွှဲ, *v.* to turn aside to let another pass, to give the road ; လင်းဖယ်။ လင်းလွှဲကာသင့်ရာထိုင်လျက်ရှိသိုး၍နေကြကုန်၏။

—ဝ, *v.* ; see လင်းပေါက်။

လေ (လင်), *n.* a kind of tree (sour sonneratia, *M.* This kind of tree grows in great profusion in tidal creeks).

လေဝယ်, *n.* a measure of capacity equal to one-half a လေဝယ်။ လက်ဖက်သုံးသွယ်ထဝလယ်။

လင်းသေး (လင်), *n.* the garland flower.

လေမောင်း, see နှာမောင်း။

လမိုင်း, *n.* Crown predial slaves, cultivators of the king's ground ; လမိုင်းအမှုထမ်း။ လမိုင်းဝန်။ လမိုင်းသား။ [This class of government servants lived north and west of the Nanda tank (နန္ဒာကန်) near Mandalay]. [The original inhabitants of the town of Yandoon, Lower Burma, are said to have belonged to this class.]

လမိုင်းရှင်မ, *n.* a Nat-th'mee (နတ်ကထေဝ်) or goddess, patroness of boatmen (and of cultivators) ; လမိုင်းရှင်မ တင်သည်။ —မြောက်သည်။ —ပံ့သည်။ လမိုင်းရှင်မဝမ်းထော်ရှ (လျှ)။

လမ္ဘတ်, *n.* the horse mango.

လယ်, *n.* a field of rice so constructed as to be irrigated by water. [In Upper Burma cultivators name their rice-fields, e.g., “ဆောင်မ,” “ပြည်,” “ကြွယ်ပုံကြီး,” “ချီးမြောင်း,” “ထီးနောင်းချင်း,” “တောင်မြိုင်း,” “ထယ်ထာ,” “ထယ်ပေါင်ကြီး။” Tan trees are also named ; မိုဟ်းကောင်းလယ်, rice-fields worked when there is a good rainfall ; မြစ်စွပ်ချေဝင်လယ်, rice-fields worked when rivers and creeks overflow ; ခေလျဉ်း (pron. ရှင်) လယ်, rice-fields irrigated by hill streams or springs].

—ကန်စင်း (pron. လယ်ကန်စင်း), *n.* a ridge of earth in a rice-field ; လယ်ကန်စင်း။ ယိုဟွင်းစေ့။ ဖျက်ပြုချေကျ။ နွားမတကောင်း။ လက်ဆောင်လင်လယ်ပူစေင်ကြလေသူ။ မချမှကား။ ငွေသား မှီ။

—ကော, *n.* a rice-field situate on high ground.

—ကျက်, *n.* a field of rice which has already been worked ; လယ်မိင်း, one which has not been worked.

—ကျင်း, *n.* same kind of meaning as လယ်ကွင်း။ လယ်ပြင်။ [an Upper Burma term].

လယ်ကွက်, *n.* a single compartment of a rice-field.

—ကြွက်, *n.* a field mouse.

—ခရု, *n.* a species of apple-shell, *Ampularia globosa* ; ခရုထားကြီး။

—ချိန်, *n.* the time for working the rice-fields ; လယ်ချိန်လယ်ခါ။

—တန်ထား, *n.* a rice-field which has had so many owners that it has become common property (?)

—တဝ, *n.* a rice-field.

—တိ, *n.* a field cultivated for the first time ; လယ်တိတွင်။

—ထော (*pron.* လယ်ခေါ), *n.* rice-fields generally, a collection of rice-fields.

—ထော့ခါ, *n.* the share received by the owner of a rice-field from the man who cultivates it and pays taxes on it in the owner's name.

—ထော့ခါချ, *v.* to make such an arrangement for the cultivation of one's rice-field.

—ထွန်, *v.* to harrow, to plough ; လယ်ထွန်ခတ်လာပြုခတ်မှု, to perform the ploughing ceremony, as the Kings of Burma formerly did in the month of Wahso.

—ပုဂ္ဂံ, *n.* ; see လယ်ပုဂ္ဂံ။

—ပျက်, *n.* a rice-field on which the crops have failed either owing to ravages of insects, or inundation, &c. ; လယ်ပျက်စာရင်း, land revenue remission lists (Lower Burma term).

—မြင်, လယ်မြင်, *n.* an extensive rice-field [or an expanse of rice-fields].

—မိထား, *n.* a term applied to a rice-field and its nursery (မျိုးခင်း) collectively ; an Upper Burma term. [Contrary to what most people would expect the *nursery* is called the ထား and မိ is applied to the *rice-field*.]

—မြေ, *n.* ground fit for cultivating rice.

—ထာ, *n.* ; see the parts ; လယ်ထာချောင်းမြောင်း။ လယ်ထာခိုင်းမြေ။

—ထာဌာနချုပ်, *n.* Director of the Department of Land Records and Agriculture.

—ရှင်, *n.* the owner of a rice-field.

—ထွတ်, *v.* to cultivate a rice-field.

—ဝန်, *n.* Superintendent of Land Records.

—သမား, *n.* a cultivator, တောင်သူလယ်ထွင်။

လယ်ခြံ (၄၀), *n.* a species of stone-chat.

လယ်ပိတောက်, *n. Pontedera vaginalis.*

လယာ, *n.* an extensive plain, campaign, open, vacant space (an expanse); အထက်လယာ၊ အောက်လယာ၊ ကောင်းကင်လယာ၊ ပင်လယ်လယာ။

— ဖြင့်, *n.* same.

လဟု (Pali), *a.* light, not heavy.

— ထင် (from လဟု), *n.* the lighter and less important utensils of a priest.

— သံ, *n.* the light accent (အောက်မြစ်).

လံ, ၁, *v.* to measure by the arms extended. Der. အလံ ; သည်ကြီးတယ်လောက်ရှည်သည်ကိုသံစမ်းပါ။

— ထာ (*pron.* လံခါ), *n.* the length of the arms extended; ထာမြိုင်သည့်မြင်းပွဲမှာလံထာငါးရာစီမြိုင်ကြသည်။

လံ, ၂, *v.* to tether ; လံထား။

— ကြီး (*pron.* လံပြီး။) ချည်ကြီး။ လံကြီး။ မြင်းကိုချည်ကြီးနှင့်ချည်ထားလိုက်ပါ။ မြင်းကိုမြတ်ပေါသည့်နေရာမှာလံကြီးနှင့်ထားလိုက်ပါ။

— စားထား (*pron.* လံစားထား), *v.* to tether; figuratively applied to persons in the way of giving them "plenty of rope" with a view of making reprisals, or to cause their discomfiture; to let one take his own way; ကျွန်ုပ်တို့စားထားသည်။ နားကိုလံစားထားသည်။ သည်လူကိုနေနှင့်ပါစေဦးလံစားထားသည်။ အချက်ကျသွင်းနာနာစီရင်မည်။

လာ, *v.* to come [to reach in excellence or degree, to equal, *e.g.*, ပညာအရာမှာကျွန်တော်သူလောက်မလာနိုင်ပါ။ သူထည်းအတန်လာသည့်လူ], to be contained in writing ; ဝါ, to come to pass ; အရင်ကအထွန်ဆင်းရဲပါသည်။ ထခုမှ ဆုဖျိုး၍ လာသည်, *sometimes* ထွာ, *when used as a verbal auxiliary in combination with* ချောက်, *or when denoting an unexpected or improbable event, e.g.*, ထခုမှချောက်ထွာပေတော့သည်။

လား, ၁, *n.* a mule ; လားကောင်။

လား, ၂, *v.* to proceed from a starting-place to some boundary ; [a word much used in registering the boundaries of rice-fields, gardens, the premises of houses, &c. ; ထခုအိမ်ဝယ်သည်မှာအရှေ့ကိုထားသော်ညောင်ပင်ကြီး၊ အနောက်ကိုထားသော်မနဲကျည်းပင်ကြီး၊ တောင်ကိုထားသော်ကန်ပေါင်ရိုး၊ ဖြောက်ကိုထားသော်လမ်းမယ်], to pass to another state of existence (usually used with reference to passing to the abode of the nats, နတ်ပြည်သို့လားသည်), or to one of the four states of punishment ; အပါယ်သို့လားသည်။ ထိုဂတိ၌စိပါးတို့တွင်။ ဝန်တိုဂတိပင်စုဦးထဲခြားအစရှိသော။ အကုသိုလ်ဒုက္ခ၌နှင့် ပြည့်စုံသော မသူတော်တို့သည်။ မိမိထက်မဟုတ်အင်အားသာရေရှိထားရကုန်၏။ အဘွားပေးခြင်းအစရှိသော။ ကုသိုလ်သုစရိုက်နှင့် ပြည့်စုံသော

သူထောင်ကောင်းတို့သည်။ သစ္စကတိတုဆိုအပ်သော နတ်ပြည်တို့ ထားရကန်၏၊
(to evacuate the intestines as a Buddh, ဝမ်းတော်ထား)။

ထားခြင်း၊ စား၊ ဆွဲ၊ လောင်း၊ *v.* to bet on a single heat in a horse
(or boat) race ; ထူးမြိုင်သည့်လှေမွှာချွတ်ထားမရှိ။ထားခြင်းစားထောင်း
ကြရှိ၊ let us bet without having a deciding heat on a single
heat on the boat race now being rowed.

—ပုဂ်၊ *n.* a heat (in a race) which has been declared void.

—ပုဂ်ထား၊ *v.* to declare a heat void ; သည်ထား အငြင်းအခန်ထူလေ့
ကြောင့်ထားပုဂ်ထားကြရှိခဲ့။

ထား၊ 3, *verb. affix, interrogative, see* Grammar, sec. 110 ; ခင်ဘျား
ငွေစပါခဲ့ထား။ခင်ဘျားကိုကျွန်တော်အဘ။မမုန်းထားမုန်းထားမထိပါ။

ထား၊ 4, *int.* come, as ထားစားကြရှိ၊ come let us eat. [In modern
parlance ထား is usually placed at the end of a sentence,
e.g., စားကြရှိထား]။

ထားထား၊ 1, *int. of threatening, e.g.*, ထားထားလေ ငါထက်ထက်မိရော
မည်။ ထားထားလေသည်ထူထောင်ထက်ထက်မိရောမည်။

ထားလာ၊ 2, *adv.* intensive before a negative, as ထားလာမပြော၊
he says nothing at all.

ထားလေ၊ *verb. affix, see* ထေးမေးမြီထားလေ။ရှိမြီထားလေ။သွားမြီထားလေ။

ထိ၊ *verb. formative.* The terminations ခမန်း or ဝမန်း, (according
to one acceptation), ထိ are of similar import with the ter-
mination ဖွယ်, but used in a bad sense ; သည်ထူမြင်ရခြင်းကြောင့်
မုန်းဖွယ်ထိဖြစ်သည်။ သည်အထောင်ပုဂ် မြင်ရသည်နှင့်။ မုန်းဖွယ်ထိဖြစ်
သည်။

ထိထိ၊ same (also occasionally used in a good sense) ; အနိဗ္ဗယ်ထိထိ
ဖြစ်သည်။ ရွှံ့ရှာဖွယ်ထိထိ။ခင်ဘျားပြောသည့်စကားထက်ထိထိရှိပါသည်။

ထိသွာမြူ၊ *n.* a particle of dust which falls from a palm-leaf when
writing with a style (ကညစ်ချေး။ကညစ်စာ), equal to 36 ရထား
ရေထူမြူ။

ထိက္ခိတသက်သေ၊ *n.* a witness who attests the truth of a writing ;
or a *copy* of a record, &c.

ထိက္ခာ၊ *n.* a minute, the 60th part of a degree (အထိ) ; နာရီဝေ
ထိက္ခာတပတ်။

ထိန် (ထိန်)၊ *n.* the private parts, whether male or female ; အဝါကတ်၊
မိမိတ်။ထော။ထွန်ထိန်။နုပုန်း။ပုန်း။ထိန်။ထိန်ထိန်ခေါ်, to classify ac-
cording to sex.

—ဥ (ထိဉ်)၊ *n.* the scrotum ; ထဉ်, ငွေးစုအိတ်, ကပ်ပယ်အိတ်, ထဉ်။

ထိပ်, 1, *n.* the title of a book or writing ; သည်စာအုပ်အမည်ထိရအောင်။
ထိပ်ထိပ်ထိပ်စမ်းပါ, a direction or address inscribed on a
letter or on goods, any label, *see* ကမ္ဘည်း။

—စာ၊ *n.* same as ထိပ်။

မိမိထပ်, *v.* to inscribe the title of a book or writing on its back.

—ထိုး, *v.* same; to address a letter.

မိမိ, ၂, *n.* a tortoise, turtle. [The Burmese call the great turtle မိမိကလေး (or ပျင်သာ) and the small kind မိမိကြီး, because the latter lays *larger eggs* than the former. The Burmese do not like the flesh of the မိမိကလေး (ပျင်သာ), as they consider it to have a rank smell (ဗြိ) [မိမိထိုရင်ပတ် အောက်သို့ထက်သည်။ a saying applied to inordinately selfish or grasping persons.]

—ဥ, *n.* a turtle's egg; မိမိဥဆားမိမိ။မိမိဥဆားမိမိ။မိမိဥဆားမိမိ။

—ကန္တာ, —ကုန်း (ကုန်းမိမိ), —ကြည်, —ခွေး, —ဆောက် (ဆောက်မိမိ), —ခင်းချော, —ပျင်သာ (ပျင်သာမိမိ).

—ကျောက်, *n.* a species of skate, ကျောက်တံခွန်; မိမိကျောက်ထိုး, to sting as the skate, မိမိကျောက်ဖြိုး။

—ကျောက်ခွန်, *n.* another variety of the said fish.

—ကျောက်ဆူး, *n.* the sting of the said fish.

—ကြည်, *n.* [the soft tortoise].

—ခုံး, *a.* and *adv.* arched as a roof, or convex as a bridge or road, *e.g.*, မိမိခုံးဆောက်သည်, မိမိခုံးခိုးသည်။

—ခေါင်း, *n.* turtle's head; the protruding of the bowel as in obstinate cases of chronic dysentery (တူထာမိတ်ခေါင်းထွက်).

—ခေါင်းနီ, *n.* the red-headed tortoise.

—မိမိထိုရ်, *v.* to “weep in the manner of tortoises and water lizards.” *Anglicè*, “crocodile tears.”

—ချို, *n.* the upper shell of a turtle used to hold oil, &c.

—ထက်, *v.* to resort to a sandbank in pairing time as a turtle.

—ဆောက်, *n.* [a species of terrapin or marsh tortoise, *M.*]

—ထိုက် (ထိုက်မိမိ), —ပုတ်, *n.* other species of the same.

—မြင်ဝန်း, *n.* the sea tortoise or turtle.

—သည်းကျောက် (*pron.* မိမိ သဲကျောက်), *n.* flint.

—သောင်, *n.* a turtle bank; မိမိသောင်မီး။

—သောင်သူကြီး, *n.* a turtle-bank lessee.

မိမိ, ၃, *v.* to roll up (သည်အထည်ခဟောင်းနှင်းအောင်အဝတ်နှင့်မိမိထားပါ), to curl (မိမိမိမိသည်) (to be turned as the edge of a da or tool, ထားသွားမိမိ).

အိပ်ငြာ, *n.* a butterfly ; the spirit of composure, a kind of fairy attached to a person from birth ; (အိပ်ငြာဆောင်း, a hinge).
 “ The ‘leip pya,’ or butterfly, may be temporarily separated from the body without death ensuing. Thus when a person is startled by some sudden shock, and is for the moment unconscious, they say the ‘leip pya,’ or butterfly, is startled (အိပ်ငြာဆောင်း). In deep sleep it leaves the body and roams far and wide. A sleeping wife dreams of her absent and distant husband ; their two ‘butterfly’ souls have met during their wanderings in the land of dreams. If a mother dies leaving a little suckling baby, the two souls are supposed to be so intimately united that the ‘leip pya’ of the child has followed the departed one of the mother, and, if not recovered, the child also must die. For this purpose a woman who has influence with the nats (not a witch) is called in. She places a mirror near the corpse, and on the face of it a little piece of the finest, fleeciery, cotton down. Holding a cloth in her open hands at the bottom of the mirror, with wild words she entreats the mother not to take with her the ‘leip pya’ of her little one, but to send it back. As the gossamer down on the smooth face of the mirror trembles and falls off into the cloth below, she tenderly receives it, and then places it with some soothing words on the bosom of the infant. The same ceremony is sometimes observed when one of two young children, brothers or sisters, that have been constant playmates and companions, has died, and, as is thought, attracts the soul of the survivor to follow along the dark path to the land of spirits.”—(Forbes.)

— ဇိ, 1, *n.* the atlas moth.

— ဇိ, 2, and ငဝ်, *n.* names given by the Burmese to the Bghai tribes of Karins according to the localities which they occupy.

— ငေါ, *v.* to call back a fairy that has separated from a person ; ငေါ်အိပ်ငြာခေါ်အိပ်ငြာခေါ်

— ခွဲ (—ခွဲ), *v.* to separate the fairies of two persons supposed to be united, as of an infant and its deceased mother.

— ချ, *n.* a white butterfly belonging to the same tribe, which furnishes the common garden butterflies in England, *pierides*.

— ငန့်, *v.* the fairy is frightened (so as to make the person ill) [said by some to be in reality a derangement of the

nervous system ; လိပ်ပြာဝင် has the same meaning ; ထွေ
ခြောက်ဆိုလိပ်ပြာလန့်သွားသည် (or ဝင်သွားသည်)] .

လိပ်ပြာဝင်, *v.* the fairy enters, that is, returns to the person to
whom it belongs ; သေပြီးသည့်နောက်မှလိပ်ပြာဝင်ဆိုပြန်ရှင်သည်။

—ဝါ, *n.* a yellow butterfly, either identical with the common
cabbage butterfly, or nearly related to it,—*pontia*.

—သန့်, *v.* to be composed, tranquil in mind ; လိပ်ပြာမသန့်, to be
discomposed. Used much in the same sense as the
English expression of one's conscience "accusing one" an
"evil conscience."

လိပ်ရိုး (ပင်), *n.* a kind of tree furnishing a white wood used for
carpenter's tools.

လိပ်လည်း, *v.* to meet with an accident which prevents the ac-
complishment of a work [implying that the nature of
the accident or misfortune itself is out of all proportion to
the harm that ensues ; ကံအထာနိုင်သည့်အခါ မဖြစ်လောက်သည့်
အမှုနှင့် လိပ်လည်းသွားသည်။ ရောဂါသေးနပ်သေပ်လည်း။ ဆေးမှား လိုလိပ်
လည်းသွားသည်] .

လိပ်သရွေ့ (ပင်), or လိပ်သရွေ့ (လိပ်သရွေ့), *n.* a species of nettle ; လိပ်
သရွေ့လှ။

လိပ် (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Terminalia bialata*).

လိပ်, 2, *v.* to twist (အသားထုလိပ်။ နားရွတ်ထုလိပ်) or be twisted (ကြိုး
လိပ်။ ဖြိလိပ်။ လက်လိပ်), to wind round as an ascending creeper
(နွတ်လိပ်), to copulate as serpents, [မြွေချင်းလိပ်ပတ်၍ ကာမဝင်
ရှက်နေကြသည်, be deceitful ; ထုလိပ်သည့်သူ, to use artifice ;
ကောက်ထွပ်, to delude, cheat, circumvent] .

—ကောက်, *v.* to be crooked and twisted ; (နေမှုထိုဌာလိပ်ကောက်
နေသည်) to be deceitful, (ဖြောင့်ဖြောင့်ဝင်းဝင်းမကြံထုလိပ်ကောက်
သည့်သူ) .

—ကော့, *v.* (to be warped out of shape ; လိပ်ကော့နေသည့် သစ်
သားဖြောင့်ထို မရနိုင်အောင်ရှိသည်) ; ကြော့ထိုများထုထို ထိပ်ကော့ ပြေးရ
သည့်, *see* the parts.

—ထက်, *v.* to wind up as an ascending creeper (သစ်ပင်ထိုနွတ်
လိပ်ထက်သည်) .

—ထိပ်ထိပ်, *adv.* trickingly (trickishly, လိပ်ထိပ်ထိပ်ကြံထုထက်သည်) .

—ပတ်, *v.* to involve, wind over and around ; ကြိုးလိပ်ပတ်သည်။
လိပ်ပတ်သည်။ ကြွက်ထိုမြွေလိပ်ပတ်သည်။

—ဖြန့်, *v.* to lay aside the yellow cloth for a time as a novice ;
ခောင်းရှင်ထိပ်ဖြန့်။ ရှင်ထိပ်ဖြန့်။

လိမ်ဖတ်, *v.* to distort (သစ်သားလိမ်ဖတ် သည်။ လိမ်ဖတ်လိမ် ဖတ်နှင့် ထွားသည်)။

—ရစ်, *v.* ; *see* လိမ်ဖတ်။

—ထပ်, *v.* to twist, contort, to be deceitful, to use artifice, (rarely used in the latter sense in colloquial) ; ကောက်ထွင်း။ ကြွေးကိုနက်ဖန်သည်လည်း။ သန်ဖက်သပ်မည်လေနေ့ရက်ထားင်ရှေ့နေလိုထယ်ထိပ်ထပ်သည်ထူထင်ရခါးခင်ထွား။

—ထည်, *v.* same in the latter sense ; to delude, cheat, circumvent ; *comp.* ထွဉ်စား။ လိမ်ထည်ထွဉ်ဖြား။

လိမ္မာ (from လိမ် and မာ with change of meaning), *v.* to be clever in management (clever, *e.g.*, as being marked by acuteness or shrewdness) [လိမ္မာ is very often used in a disparaging sense, *i.e.*, in cases in which one may admire a person's cleverness, but despise his principles or *modus operandi*] ; လိမ္မာဆိုးဆိုး, *lit.* to be cleverly perverse, as a child taking advantage of a parent's kindness in order to commit a fault ; နွဲဆိုးဆိုး။

လိမ္မော်, *n.* the orange [လိမ္မော်ရောင်။ လိမ္မော်သွေး, orange-coloured]။

လိပ်, *v.* to roll along over and over as a rolling ball or wheel (ထွဉ်းဘီးလိပ်)။ Der. လိပ်, ဒလိပ်။

လိပ်, ၂, *verb.* affix compounded of လေ and အံ့, *which see.*

လိပ်ကျ, *v.* to fall off ; မြင်းပေါ်ကလိပ်ကျ။ သစ်ပင်ပေါ်ကလိပ်ကျ။

လိမ်း, *v.* to smear (the face or some part of the body). Der. ဒလိမ်း။ ဆေးလိမ်း။ နံ့သာလိမ်း။ သနပ်ခါးလိမ်း။ ဘုရားအလောင်းသည်ထည်း ခုနစ်ရက်လုံး။ ဆားခံရေဖြင့် လိမ်းကျံသော ကိုယ်ရှိလျက်။ အထွန်ပင်ပန်း၊ ကော်ဒီမူထည်ဖြစ်၍ရင်း။ နတ်သိမ်းအထွေထွေလိမ်မွှေးနံ့ညှိသောရင်ငွေကိုသို့ရသည်ဖြစ်၍ရင်း။ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ရောက်လေ၏။

—ကျ, —[ဆွတ်], —သစ်, —သား, —သည်ဆေးကိုမပြတ် လိမ်းဆွတ်လျှင်။ အနာပျောက်ထွတ်ပါလိမ့်မည်။ ပြင်းထန်လွှဲစွာသောမြွေဆိပ်ကိုထွေးကျစေထက်သော မြွေဆေးဖြင့် လိမ်း သစ်ခါပြုသောကြောင့် အသက်တေးမှ ရှင်းသာရပါသည်။ ကင်းခြီးကောက်ကိုက်သောကြောင့်။ ဆေးလိမ်းထားရအထက် သို့ထက်၍မရောက်ပါ။

လိစယ် (*prom.* လိအယ်), *v.* to plan, calculate in the mind (often in a bad sense, when it means to fabricate, invent) ; သည်သူအကြောင်းထုကိုထုအများကို သာယာနာပျော်ဖွယ်ဖြစ်အောင်။ လိစယ်ပြောထတ်သည်။ လိစယ်မပြောနှင့်မှန်ရကိုသာပြော။

လိဆယ်, *v.* same.

လီး, *n.* the penis (vulgar) ; လိုးမင် or ပသာဝမင်။ ယောက်ျားကိုယ်။ ပုန်လိပ်။ ထော။ ခွေပန်း (of male children).

ထီးဥ (*pron.* ထဉ), —ဖုတ် (*pron.* ထဖုတ်), *see* ထဉ and ထဖုတ်။

—ဧရာဝတီ, *n.* the yard.

—ġ (*pron.* ǣġ) (from ǣġ, a bud), *n.* the head.

—ငဝ်, —ဆန်, *n.* the testicles; ငွံးငဝ်း, ငွံးငဝ်း

—ဆင် (*pron.* ဆဆင်), *n.* the ridge round the head (an expression when making a filthy comparison in the same way as ချီး, *see* ဝိုင်း 3.)

—§, *n.* the prepuce turned back.

—ရည်, *n.* semen ; ဆုတ်, ကာမရည်။ စဗ္ဗာရည်။

оq, *v.* to pull from another, take by force (snatch), plunder ; оq
оq^{II}

—ရက် (—ယက်), same [to bore (?) as a horse, မြင်းဆတ်ဖက်ကို ထုဆတ်].

—ထု, —ရက်, *v. same* ; ထုယူ, *n. a robbery case* ; အထည်ခွင်းများ
 ကိုထုယူတွတ်ငြေကြသည်, they seized the property by force
 and escaped ; (2) ထားနှင့် ထိုးမည် လိုက်ဆို ထားကိုထုယူထားရသည်,
 as he followed me in order to stab me, I was obliged to
 seize his da.

ခု, ၂, *verb. affix, near future*, about to, on the point ; ပေါက်ခု
 'ပေါက်ခင်း။ သေခုသေခင်း။ သွားခုသွားခင်း။

—မထတ်, *adv.* almost ; မိုဟ်းခေါင်လေရှားရှိသောကြောင့်။ ထမင်းထေ်ထု
မထတ်ဖြစ်န့သည်။ ကျွန်မကိုထားန့ထိုက်သောကြောင့် သေထုမထတ် ပြေးရ
သည်။ နေဝင်ထုချိန်, near sunset.

$\alpha\delta$, an abbreviation of $\alpha\delta$.

adv. feebly and slowly (*often pron.* ထုတ်ထွတ်), under various archaic forms as ထုတ်ထွတ်၊ ထွတ်ထီးထွတ်ထိုး၊ ထွတ်ထွတ်ထုံထုံ၊ ထွတ်ထွတ်ထုံထုံ နဲ့ထွေထွေ [ထွတ်ထွတ်စားသည်။ မြည်းမြည်းနွေးနွေးထွတ်ထွတ်ကလေးစားနေလို့မပြီးနိုင်ဘူး။ ထူအိုသောသူကြောင့်ထွတ်ထွတ်ကလေးသွားရသည်။ မီးရထားလမ်းမကောင်းလို့ထွတ်ထွတ်ကလေးခုန်သွားရသည်] .

ᄒᄒᄒ, 1, *n.* a cavity (?), the cavity of the mouth.

—ကျင်း (from ကျင်း, to rinse), *v.* to gargle the mouth ; ခံတွင်းကို
 ထုတ်ကျင်း။ထုတ်ကျင်းစရာမရှိ။နှုတ်ကျင်း။

—ဆေး (from ဆေး, to wash), *v.* same; ထမင်းစားပြီးထုတ်ဆေးခြင်း မှုမပြုရသေးသောကြောင့် စကားမပြောနိုင်သေးပါ။

—ခေ, *n.* the water with which the mouth is gargled ; ထုခေ
 ခေ : ထုခေကျင်း။

—**ᄇᄇ**, *n.* same as ᄇᄇ; (scarcely, if ever, used in colloquial).

ထုထွင်း (frequently *pron.* ထုထွင်း), *n.* a young man. Der. ထွင်းထွင်း
(*pron.* ထွင်းထွင်း).

ထိုထုထု, or —ပြု, *v.* to be diligent, industrious ; ဤအမှုမှာခင်ကျသေး
ကလေးသားထုတ်မည်ဆိုလျှင်ယခုလိုအပ်နေရန်ပေါ့။

—ပျော့, *v.* to be lax of effort.

—ရွှေ့လျော့, *v.* to relax effort ; ခင်ညွှားအစကစလိုအားလျှော့လျှော့ပြုသည်။
ထုထုလျှော့လျှော့သည်မှာ။ တယ်အကြောင်းကြောင့်ပါ။

ထုံး, *v.* to make round, globular, spherical ; ထောက်စာကိုထုံးအောင်
ထုံးသည်။ စပွါးပုံကိုထုံးအောင်ရသည်။ ထေးကိုထုံးလိုက်ပါ, to be round,
globular, spherical ; မြေကြီးထုံးသည်ဟု အင်္ဂလိပ်စာမျိုး အယူရှိကြ
သည်, to be cylindrical, to be all entire as if in a ball ; used
adverbially (ထုံးခန့်။ခန့်) and in derivatives, အထုံး, &c.

—ကြီးပေါက်ထွ, *n.* a term applied to men and women who are
tall and stout and of comely appearance.

—နှိချပ်, *v.* to sew up a seam and hem the edges ; စောင်ကိုထုံး
နှိချပ်သည်။ ပုဆိုးကိုထုံးနှိချပ်သည်။

—ထွင်းလှ, *n.* a canoe (a dug-out) ; ထောင်း။

—ထွေး, *v.* to be mixed together in a mass ; လူများထုံးထွေးပြီးနေ
ကြသည်။ ခင်ညွှားစီသည့်စာထုံးထွေးသောကြောင့်။ အဓိပ္ပာယ်အတူပင်သည်။
စကားပြတ်သားအောင်ပြောပါ။ ထုံးထွေးထွေးပြောပါနှင့်။

—ပတ် (*pron.* ထုံးပတ်), *n.* the girth, compass or circumference
of a spherical body ; ကျွန်တော်သစ်ဖောင်မှာ ရှိသောသစ်မျှားသည်ထုံး
ပတ်ပတ်ရှိသည်။ သည်သူ့ခွန်အားဗလတယ်ကောင်းသည်။ ရင်ဝတ်ထုံးပတ်ငှာ
ကျော်ကျော်ရှိသည်။

—ပန်း (*pron.* ထုံးပန်း), *v.* to make efforts ; ကြိုးစားအားထုတ်။ မြင်
လတ်မှာမိုဗ်းသက်မိသောကြောင့်။ ကမ်းသို့ဆိုက်အောင်။ အင်မတန်ထုံးပန်း
ထွေရသည်။

—ရင်း, *v.* to mobilise as an armed force, army, troops, an
armed force ; ချောဝတီချောင်း။ အနောက်ချင်းတွင်းချောင်းများကိုအသီး
သီးလက်နက်ထုံးရင်းညွှတ်တက်စေသည်။

—ရင်သဏ္ဌာန်, *n.* figure and appearance ; ထုံးရင်သဏ္ဌာန်။ ကိုယ်တန်နု
နုထင်ထင်သောခါးရှိလှသောမိဖုရား။ ခုနစ်ရာ။

လူ, *n.* a man, one of the human race, whether male or female, a
rational being, whether man, nat, brahma ; a layman.

—အ, *n.* a dumb person.

—အဖျင်း, *n.* a useless, inefficient fellow ; ထည်သူ့သား အဖြစ်မရှိ
ထူးထူးအဖျင်းထဲ။ ထူပြီနီး။

—အုပ်စိုး, *n.* a ruler ; နရဒန္တ (Pali).

—ဦးရေခွန်, *see* လူခွန်။

—အို, *n.* an old man.

- လူကန်း (*pron.* လူဂန်း), *n.* a blind person; [a term applied to persons who exhibit stupidity, and said to be derived from နားကန်း].
- ကတ္တရာ, — ကော်စေး, — ကော်စေးနဲ, *n.* a skin-flint; လူကတ္တရာ။ အင်မထန်နှစ်မြှောက်သည့်လူ။ ကတ္တရာကတ္တရာကော်စေးနဲ။
- ကဲ, *n.* capacity, ability; အစွန်းအဝ [လူကဲခတ်, *v.* to make a mental estimate of the ability or capacity of another, to take stock of another.]
- ကိုမသား, *n.* an extraordinary person [said to have originally meant the son of a well-to-do person; လူကိုမသားသွီး]; (ထုံးအောက်ကတိတွန်လူကိုမသား, a “tabaung” which, it is said, arose in connection with *ex-King* Thibaw).
- ကောက် (*pron.* လူဂေါက်), *n.* a dishonest man, a cheat; လူကောက်ပေါင်းလိုကောင်းသည်မဟုတ်။
- ကောင်း (*pron.* လူဂေါင်း), *n.* a person of good character, or one who excels in any mental or physical attainment; သည်ရှေ့နေလူကောင်း။ အယ်ရှေ့နေမျှနိုင်အောင်ဆင်ခြေမထိုင်ဘူး။ သည်လက်သမားဆရာလူကောင်းဘဲ။ အထုပ်အကိုင်တယ်စေ့စပ်သည်။
- ကျတ်, *n.* a person known; သည်ခွေးသည်လူမိမ်းလူကျက်တယ်ရွေးတတ်သည်။
- ကျယ် (*pron.* လူဂျယ်), *n.* one who picks a quarrel or seeks to plunge another into difficulty; သည်ရှာခွဲမြှဲဆိုသည့်လူလူကျယ်ဘဲ။
- ကျော် (*pron.* လူဂျော်), *n.* a famous man, whether for good or for evil; ကျော်စောသောသူ။ မန္တလေးမြို့တွင်ဗေဒင်အရာရှိဆရာမှည့်လူကျော်ဘဲ။ သူမိုးထဲမှာသည်သူလူကျော်ဘဲ။
- ကြီး (*pron.* လူဂြီး), *n.* an elder, one who has arrived at years of discretion, an adult, a leader, a chief in any undertaking; ရွာလူကြီး။ မြို့လူကြီး။ လူလူကြီးပေါသော။ လူငယ်လူငယ်ထုတ်ထုတ်။
- ကြာ (*pron.* လူဂြာ), *n.* a man who has age, but not corresponding wisdom and virtue; ခင်ကျားလူကြီးမဟုတ်လူကြာဘဲ။ လူကြီးထန်ခဲ။
- ကြမ်း (*pron.* လူဂြမ်း), *n.* a violent, harsh, cruel person; ကြမ်းထမ်းသောသူ။
- ခြေ (*pron.* လူဂြေ), *n.* the human foot, on foot, *e.g.*, လူခြေသွား ခည်ဆိုသွင်း။ ခရောက်နိုင်ပါ။
- ခြေထိတ် (*pron.* လူဂြေထိတ်), *adv.* with no sounds of footsteps (*lit.* “when the human foot is silent”) [at the time of night, when the sound of footsteps cease; လူခြေထိတ်အချိန်] about 9 p.m. in the mofussil.
- ခွန်, *n.* a poll-tax [the capitation-tax]; ဦးခေခွန်။ လူခွန်ခွဲ။ စည်းကြပ်ထားသေး။

- ထူဝ (pron. ထူဝ), *n.* same as ထူဝ။သည့်သူထပ်ထူဝရှိသည် or ထူဝတုံး ; often combined with ထူဝင်း, *e.g.*, ထူဝင်းထူဝ။ ထူဝင်းထူဝထပ်နည်း သည့်ထူ။
- စည်, *v.* to be well attended, crowded, as an assembly, a festival, &c.
- စဉ်ရှိ (pron. ထူဝစဉ်ရှိ), *v.* to attain to the average standard of one's fellowmen in health, wealth, position, &c., ထေးနပ်မြင် ကထည်းကဦးတိုးနှစ်ဘယ်အခါမှထူဝစဉ်ရှိမရှိပါဘူး။
- စိမ်း (pron. ထူစိမ်း), *n.* a stranger ; ထျှပ်ထို့ရှုမှာထူစိမ်းမရောဘူး။ ဆွေမျိုးပေါက်ပေါ်ချည်းထည်းထဲ။
- စေ့နံ, *v.* somewhat similar to ထူရည်ထည်း။
- စွမ်း, *n.* capacity, ability ; ထူစွမ်းထပ်ရှိသည့်ထူ။ထူစွမ်းနပ်မသည့်။
- စွမ်းကောင်း (pron. ထူစွမ်းကောင်း), *n.* an extraordinary person ; usually applied to *physical* attainments, as to a person supposed to possess invulnerability, or who has performed some great feat of skill, prowess, &c. Persons to whom this term is applied are usually credited with having performed the most marvellous physical feats, such as leaping over a prison wall, escaping from a prison from which no ordinary person can, &c. (In nine out of ten instances used in a *bad* sense ; *usually* in reference to bold, determined thieves.)
- ဆိုးထူပါး, *n.* a condemned outcast (very rare in colloquial). [ထူထပ်ပါး, a vagrant who seeks his living by sponging on others or by expedients.]
- ဆိုး (pron. ထူဆိုး), *n.* a bad character, a budmash.
- ထပ် (pron. ထူထပ်), *n.* a learned man (or a man skilled in any science or handicraft).
- ထေ (pron. ထူထေ), *n.* a vile fellow.
- ထန်းစေ့ (pron. ထူထန်းစေ့), *v.* to be of the usual size [also applied figuratively to mental attainments, position in life, &c.].
- ထင် (pron. ထူထင်), *n.* a prominent person ; သည်မြို့ပေါ်၌ဦးရွှန်ထူ ထင်ပါသည်။
- ထု (pron. ထူထု), *n.* a crowd ; ထူထုကောင်းသည်။ သည်ပွဲမှာထူထုထပ် နည်းသည်။
- ထောက် (pron. ထူထောက်), *n.* a spy ; ထူထောက်ထား, *v.* to employ a spy or informer ; terms much used in Upper, but not nearly so much in Lower, Burma ; တံမျှီထား။ထွတ် being preferred.

- လူထွက်, *v.* to leave the priesthood ; *n.* one who has left the priesthood ; ထွန်းကြီးလူထွက်။ ရဟန်းလူထွက်။ [ထွန်းကြီးလူထွက် implies that the person leaving the priesthood has previously been the superior, or abbot, of a monastery ; ရဟန်းလူထွက်, that he has only been an upazin, ဦးပညာဦး].
- နတ်, *n.* a skilful well-informed person, a “knowing” man.
- ဝါး, *v.* to be thinly populated, thinly attended, as an assembly, a festival.
- ဝိန်း, *n.* a simple-minded, unsophisticated person (လူဖြိုး same as လူအေးဦး).
- ပေါက်ပန်း (*pron.* လူပေါက်ပန်း) (from ပေါက်, the agati, whose flower is of a gorgeous red colour, but destitute of fragrance), *n.* a coxcomb ; ထာမြမလှိုင်ချင်မလှိုင်ချင်ဘူး။ လူပေါက်ပန်း ထည့်နေပါတယ်။
- ပေါက်သောက်, *n.* an inconsiderate, rude person.
- ပျက် (*pron.* လူပျက်), *n.* a buffoon (in a dramatic performance somewhat similar to the English clown).
- ပျင်း, *n.* a lazy fellow.
- ပျော့, *v.* to be mild and gentle in disposition, to be effeminate.
- ပျို (*pron.* လူပျို), *n.* a young unmarried man.
- ပျိုကိုယ် (*pron.* လူပျိုကိုယ်), *n.* same ; of pure morals, corresponding to a virgin ; အပျိုကညာ။
- ပျိုကြီး, —ပျိုဟိုင်း, *n.* an old bachelor.
- ပျိုခင် (လူပျိုခင်အရွယ်), —ပျိုခို (ထယ်မကြီးထွေးသေးပါလူပျိုခိုကထေးရှိသေးသည်), —ပျိုပေါက်။ ပျိုဖြိုး, *n.* a lad of the age of puberty.
- ပျိုခန်း (*pron.* လူပျိုခန်း), *n.* the apartment in a house allotted to the young men.
- ပျိုခေါင်း (*pron.* လူပျိုခေါင်း), *n.* a chief or leader among the young men of a district [or of a quarter of a village or town] ; *comp.* သွေးဆော်။
- ပျိုကေား (ပြော), *n.* the language of courtship, to speak in the language of courtship.
- ပျိုနာ, *n.* the venereal disease ; အနာယဉ်။ မိုးစွဲနာ။ (ကာကသား ရောဂါ)။
- ပျိုလှည့်, *v.* to court, to woo.
- ပျိုလူရွယ်, *n.* same as လူပျို။
- ပြေးပွဲ, *n.* a foot-race ; ပန်းပြေးပွဲ။
- ပြောင် (*pron.* လူပြောင်), *n.* ; *see* လူပျက်။ လူပြောင်။ လူထွေးဝင်။

ထူဗွ (pron. ဗွ), *n.* a mischief-maker, a rogue, a scamp.

—ဖေါင် (—ဆိုင်), *v.* to be of an age to begin to associate with men ; အရွယ်ရောက်။

—ထောင်, *n.* the society of men. [လူတောင်မှာညီးငွေ့၍ ဗုဒ္ဓသာသာ မြတ်စွာဘုရား ထပ်ညှိသားရဟန်းသာမဏေ ၁၂၅၅၄။ ကဆိုထဆန်း၇ရက်နေ့နံနက်သက်န်းဝတ်တော်မူပြီးထွင် ကျွန်တော်အိမ်သို့ကြွလာ တွင်းထွင်းပေးပါရမည်.]

—မာ, *n.* a healthy, vigorous man ; လူသန်လူမာ။

—မိုက်, *n.* a foolish, ignorant person.

—မျောက်, *n.* a member of the hairy family (of human beings) at Mandalay.

—ရာဝင်, *v.* same as လူပေဝင် [လူရာမဝင်ထဲလူထဲဝင်စကားပြောသည်]။

—ရည်ထည်, —ရည်ဝ, —ဝါးဝ (from ဝါး, to chew), *v.* to have knowledge and good sense with confidence to use it [to have a knowledge of the world, *i.e.*, mankind, men] ; ထယ်လူရည်ထည်သည့်လူ။ လူဝါးဝလို့စော်ကားမည်ကြံသလား။ ထယ်မြန်မာရည်ထည်သည့်လူ။

—ဇောဝင်, same as လူမြောင်။

—ဝတ်ထဲ, *v. lit.* to exchange a priest's robes for those of a layman ; လူထွက်။

—ဝံ, *n.* an orang-outang.

—ဝါ, *n.* a braggart.

—သားမြောက်, *v.* to come to maturity, be of adult age ; လူထားမမြောက်၍ကိစ္စသေဆုံးသွားသည်။

—လူဟပ်, *v.* to cry thief ! thief ! သူမိုး သူမိုးလူဟပ်သံကြားသည်။

—သတ်, *n.* a murderer ; သူသတ်ယောက်ျား။ သူသတ်မိန်းမ။

—ထုံးပါး, *n.* men (လူ), nats (နတ်), and brahmas (ဗြဟ္မာ) ; လူရှင်ရဟန်းလူမွန်းလူမွန်းထယ်ထိသည်။

—သူ, *n.* persons, people, as လူသူများသည်။ လူသူလေးပါးကြားထို့မကောင်းပါ။ (လေးပါး here refers to the four cardinal points).

—သေ, *n.* a dead person, a corpse ; လူသေကောင်။

—သန်, *n.* a strong, robust man.

လူ, 2, *v.* to be disproportionately tall ; ဘုရားအထက်သို့လူသည်။ စံကားပင်အထက်သို့လူသို့အထိုင်းကျိုးကျသည်။ သစ်ပင်လူထက်သည်။

လူ, 3, *v.* to flutter, with an upward motion ; used in the adverbial forms လူလူ and လူလူလူ။ Der. မိတ်လူထံခွန်သည့်လေထိုက်သေ့ကြောင့်။ အထက်သို့ထလူလူထက်သည်။ မီးသဘောခေါင်းတိုင်ကမီးမီးထလူထွက်နေသည် (also used with reference to a person having a too high conception of his own importance ; ခင်လူသားမိတ်ကြီးအဖွင့်ဝင်သေ့ကြောင့်။ အထက်သို့ထလူလူထက်နေသည်)။

လူ, ၃, *n.* one species of grain, *Milium paspalum*.

ထူးနတ်ကောက်, *n.* classic name of wheat.

လူး, 2, *v.* to smear, besmear, daub; *comp.* ထိမ်း (to smear the face or some part of the body); ဆေးလူး။ ခြေထောက်မှာဘိနပ်ပေါက်ထိုးဆေးလူးထားသည်။ ထန်ခါးပန်းမှန်လူး (less elegant than ထိမ်း); *intrans.* to be smeared, smudged; အင်္ကျီမှာအိမ်းမည်းလူးထိုးမဝတ်နိုင်ပါ။ စာရေးမထင်ပါစက္ကူမှာမှန်လူးထိုး။

လူး, 3, *v.* to roll from side to side (to be crank as a ship or boat, သင်္ဘောလူးသည်။ လှေလူးသည်), to wallow as a buffalo (ကျွဲမြတ်ကိုင်လိုက်၍ ထဲလူးနေသည်), to roll about on the ground as a dog or horse (တောင်းထဲကထုတ်ဝှိုင်းမြေလူးသည်), to roll about in bed as when restless from sickness or sleeplessness (နေမကောင်းလို့အိပ်ရာထဲကလူးနေရသည်).

—ဒိုင်, *n.* a wallow ; ကွဲလူးဒိုင်, a buffalo-wallow.

—လည်, *v.* same as လှဲ။

—**သ**, *v.* to move backwards and forwards ; not used but in an adverbial form (လူးသခတ်), ပရိဝေသနာသို့လေသို့ရာတွင်။ လူးသခတ်ပြေး၍ကျွေးရှာလေသည်။ တောင်ပြေးမြောက်ပြေးလူးသခတ်နေသည့်မှာဘယ်အကြောင်းရှိလိမ့်၊ *adv.* to and fro, backwards and forwards ; ခေါက်တိုခေါက်ပြန်လူးသခတ်သွားသည်။

ထူးထူး (pron. ထူးဒါး), *n.* a kind of verse, lullaby ; ထူးထူးဖတ်စာ။ ထူးထူးလင်္ကာ။

—**ကြိုး** (*also pron.* ငှားခါးကြိုး), *n.* a rope, attached in places where the current in rivers is swift, at one end to an anchor, tree, or other object, by which a boat is drawn up against the stream.

—ချဆွဲ or ထူးထားဆွဲ (—ဆွဲ), *v.* to draw a boat against the current by such rope.

လေ, *i, n.* air, air in motion, wind ; လေအောင့်။လေအောင်း။

—အနိ, *v.* to retch, throw up without ejecting the contents of the stomach; more than မှို [ရင်ဝှေ့ထဲသို့နေသောကြောင့် မအိ မသာရှိသည်မှာ။ အနိပိသည်နှိပ်မှုထဲအနိထိုသက်သာရာရပါသည်]။

—အောက်, *adv.* with the wind; လွေလေအောက်သို့သွားယို့ရွက်ထိုက်
ရသည်။ အမိုးရမင်းထံသားသည့်အခါ လှေအောက်လေညှာကမသေးအပ်။

—အောင်း, *v.* similar in meaning to လေခံလေချာ်.

—ဦး, *n.* the first of a monsoon, or change of wind ; မိလ်းဦး
ထေဦး။

—**ᑭᑭ** (*pron.* ᑭᑭ), *n.* a screen to keep off the wind.

—ကင်း, *n.* the exhalation or influence of the air of the body, supposed to produce certain diseases; *comp.* အကင်း and ဆွေးကင်း; သွေးကင်း။ လေကင်းထက်ငွေ့ယာယံရောင်ဖောခြင်း ဖြစ်တတ်သည်။

လေကျ, *v.* to blow hard ; လေကျလိုသင်္ဘောမထွားဝံ့တူး။

—ကျော့ကပ်ချ, *v.* to lie to.

—ကြပ်, *v.* to suffer from wind confined in the stomach.

—ကြမ်း, *v.* to blow violently ; လေထန်လေ့ပြင်း။

—ကြော (*pron.* လေဠော), *n.* a muscle, sinew, tendon ; ထွေးကြော၊ လေကြော။

—ကြောသေနာသနာ, *n.* the palsy ; လေကြောသေနာပမ်း။

—ခတ် (—ခပ်), *v.* the wind hits, agitates ; မင်းစသောအခတ်စပ်သူ ကြီးထို၏စကား။ ပညာရှိထို၏ စကားသော်ကား * * * ပြင်းစွာသောလေ သည်သပ်ပင်ကိုခတ်ထိသကဲ့သို့ဆိုရာ၏။

—ခံ, *v.* to suffer from flatulency in the stomach ; လေခံထိုက်မင်း မစားနိုင်ပါ။ လေအောင်း။

—ခို, *v.* to remain in a place secure from the wind ; လေမိထို ထောင့်ကွေ့ထဲလေခိုနေရသည်။

—ခိုက်, *v.* to suffer from the bad influence of air in the human system.

—ခေါင်းအုန်း, *n.* an air-pillow.

—ချဉ်ထက်, *v.* to raise sour wind from the stomach (to eructate), လေဖြူ is more polite.

—ချဉ်ပင့်, *v.* same.

—ချုပ်, *v.* to suffer from wind confined in the stomach.

—ချွန်, *v.* to whistle.

—ခြေ, *n.* the direction from which the wind blows ; ထယ်ကလေ ခြေမိုဟ်းခြေရှိပါသည်။ လေမိုက်လေခြေ။

—ဖြိပ်, *v.* to lull as the wind.

—ပုတ်ပြွန်, *n.* an air-pump.

—ပုန်, *v.* to pass wind (abbrev. of ပမ်းလေပုန်။ လေလည်), (လေသက် အိပ်ပေါက်, *adv.* same as လေအောက်).

—စောင်း (*pron.* လေစောင်း), *n.* the edge of the wind ; ခေစောင်း ထက်လေစောင်းထက်သည်။

—စွယ်, *n.* the tooth of the wind (?) ; လေစွယ်ထောက်။

—ဆင်, *v.* to have the appearance of a coming 'wind or of a rising squall, အနောက်တောင်ထောင့်ကလေဆင်လာသည် ; *comp.* မိုဟ်းဆင်။

—ဆေး (*pron.* လေဆေး), *n.* medicine to expel wind, a carminative.

—ဆို့, *see* ရင်ဆို့, *v.* to have the appearance of a rising head-wind ; ရှေ့ကလေဆို့နေထိုးရိုးမတွင်တူး။

လေညာ, *adv.* against the wind ; လေထင်လေညာကိုဆန်ခတ်ရဆော့ကြောင့်
လေ့မထက်နိုင်ဘူး။

—ညင်း, *n.* a gentle breeze ; လေညင်းခံ, *v.* to take the sea air for the benefit of one's health (as a European).

—ထက်, *v.* to eructate, raise wind from the stomach.

—ထင်, *adv.* against the wind [ယခုကျွန်ုပ်ပြောမည့်စကား အခြားသူ မကြားစေချင်သောကြောင့်။ ငမိုး။ ငအောင်ထွန်းနှစ်ယောက်ကိုလေထင်ကတားရမည်], လေညာ။

—တံလူ (*pron.* လေထူ), *n.* a kind of painful induration in the breast or bowels, လေတံလူနာဖွဲ့ ; *comp.* သွေးတံလူ။

—တံလှောင် (*pron.* လေထရှင်နာ), *n.* the pleurisy. [An inflammation of the pleura, the serous membrane which lines the chest, accompanied with fever, pain, difficult respiration and cough.—Webster's Dic.]

—တံခွန်, *n.* a paper kite.

—တာ (*pron.* လေဒါ) (from အတာ), *n.* the draught of wind.

—တာကျ, *v.* to be situated in the draught of wind ; လေတာကျထိုက်ထက်လေတိုက်သည်။

—တိတ်, *v.* to be calm, without wind, to lull.

—တူလာ, *n.* blind piles.

—တိုက်, *v.* to blow hard.

—ထိုး, *v.* to rush and press with violence as the wind ; ရုတ်ကို လေထိုးထိုးလှေမှောက်သွားသည်။

—ထွင်း, *n.* a wind-hole, reservoir of wind, as in the phrase လေထွင်းကို မျောက်စောင့်၍ နေလာသည် or မျောက်စောင့်သည်ကို လေလာသည်, to be shifting, variable, as if it were shut up in a reservoir, and a monkey keeping guard, let it off as he pleased.

—ထွတ်, *v.* to escape as air from an aperture.

—နင့်, *v.* to have a feeling of constriction from flatulence.

—နိပ် or နိပ် (from နိပ် and နိပ်, to be kept down), *v.* to be relieved from wind in the stomach.

—နိကြမ်း, *n.* a violent wind without rain.

—ပင့်, *v.* to lift up as the wind.

—ပုန်း, *n.* a sudden gust.

—ပုန်းထိုး, *v.* to blow a sudden gust.

—ပုံးဝက်, *n.* a balloon.

—ပူထက် (—ပူထ, —ပူထ်), *v.* to have the heart-burn.

လေပူနာ, *n.* heart-burn.

—ပေါက်, *n.* an air-hole.

—ရှို, *v.* to be disposed to vomit accompanied with eructation.

—ပြင်း, *n.* a violent wind, a gale [*comp.* ပုန်တိုင်း], sometimes applied to individuals figuratively, *e.g.*, မောင်ထွဦးထယ်လေ ပျင်းသည့်လူ။

—ပြေ, *n.* a gentle breeze ; လေညှင်း။

—ပြွန်, *n.* a ventilating pipe [a windsail].

—ပူး, *n.* an air-ball.

—ဖျဉ်းနာ, *n.* tympany ; ချေဖျဉ်းနာ။ သွေးဖျဉ်းနာ။

—ဘွ (from ဘွေ), *n.* a whirlwind.

—မိ, *v.* to be caught in a gust or storm of wind.

—ပုန်တိုင်း (ကျ), *n.* a hurricane, a tempest (လေပိုင်း, a cyclone, လေပိုင်းကျပင်လယ်ထဲမှာလေပိုင်းကျထွင်အလွန်ကြောက်စရာဖွယ်ရှိပါသည်)။

—မိုဟ်း, *n.* same as လေ in medical language ; လေနာ။ မိုဟ်းနာ။ သည်အစာတယ်လေနာမိုဟ်းနာကောင်းသည်။

—မွေရာ, *n.* an air mattress.

—လည်, *v.* to pass wind.

—လယာ, *n.* the atmosphere.

—လာ, *v.* the wind blows.

—လို, *v.* to be air-tight, to be sheltered from the wind.

—လူဗာ, *n.* a kind of muslin.

—လွတ်, *v.* to be relieved of wind.

—ဝှေ့, *v.* the wind veers ; လေဝှေ့လို့ ရွက်မာဘက်နိုင်ဘူး။ လေဝှေ့, *n.* a veering wind.

—ဌေ, *n.* a side squall.

—သက်, *v.* to pass wind.

—သက်မိုဟ်းသက်, *n.* a squall, storm, tempest ; မိုဟ်းသက်ပုန်တိုင်း။

—သင်ထုန်း (*pron.* လေသင်ထုန်း), *v.* a fabulous wind supposed to cut to pieces like a razor ; လေသင်ထုန်းဖြတ်လို့သေသည် [heart disease ?]

—သထပ်, *v.* to impinge on the surface of any substance and absorb moisture, or check perspiration ; သည်အဝတ်များကို။ နေပူထွန်းနှင့် နေရိပ်ထဲမှာ လေသထပ်ပါ လေစေ, or လေသထပ်ပုံ ခြောက်ပါ လေစေ။ လေသထပ်ပုံလို့မြှေးတိတ်သွားသည်။ (also used in a commendatory, figurative sense of women ; သည်မိန်းမ ထောက်ထားဆိုလို့ လေမှမသထပ်ဘူးဘူး)။

- လေထ်, *n.* the sound of air in motion, wind ; မင်းစကားပြောနေသည်မှာ လေထ်မျှမထိမ်းသေးဘူး။ မင်းရောက်လာသည်။ လေထ်နှင့်ပြော, *v.* to speak in a whisper ; နှစ်လိုက်ကြားလေထ်ကလေးနှင့်ပြောတီးတိုးစကားပြော။
- သာ, *v.* to have a pleasant breeze, to blow pleasantly, to be airy, as a situation (rare).
- သာဆောင် (*pron.* လေသာဆောင်), *n.* one of the buildings of the palace, more elevated than the rest, for the king to take the air in.
- သာတံခါး (*pron.* လေသာတံခါး), *n.* a window ; ဖြောင်း။
- သာထောင်, *n.* the quill near the end of the wing.
- သာနန်း, *n.* a large window.
- သာပြုဖြောင်း, *n.* a window.
- ထုတ်, *v.* the wind strikes so as to affect unfavourably, as on a sick person ; လေထ်, to blow with celerity and force.
- ထုတ်ထုတ်လာ, *v.* to blow as a moderately gentle breeze ; လေဖြိုးဖြိုးလာသည်။
- ထိုက်, *n.* a pendulous parasite.
- ထွန်းတံခါး, *n.* a window (obsolete).
- ဟော, *v.* to blow hard as the wind [but implying that the wind, though high, is a dry one, and keeps the rain off. It is more intelligible in Upper than in Lower Burma, though adverbially it is frequently used in the lower province, *e.g.*, လေတဟောတောထိုက်သည်] .
- လေ, 2, *v.* to be scattered, lost, as camphor, quicksilver, &c.; [ပရုတ်အမိုးလေသည်။ နာသာဆီအမိုးလေသည်။ အရက်အမိုးလေသည်], to be unsteady, wander about without a home, so as to be lost to one's friends ; ကျွန်တော်သား တယ်ဆီကို လေနေသည်ဆို ထိတင်းမကြားရပါ။
- လွင့်, *v.* same ; အထုပ်အထိုင်မရှိ လေလွင့်နေသည်။ လူလေလူလွင့် (a loafer).
- လေ, 3, *verb. affix, euphonic, &c.*, see Grammar, sec. 118, closing a sentence, slightly emphatic or persistive, as သား လေ (colloquial), sec. 119 : မကောင်းဘဲရှိမိုးလားလေ။ ခင်ဗျားပွဲထိုက်ပြီးမည်လား။ မထိုက်ဘဲနေမည်လားလေ။ ခင်ဗျားပြောသည်မှာ ယုတ်ခဲ့လား။ ဟုတ်ပြီလားလေ။ ကျွန်ုပ်တို့လူ သတိရမည်လားလေ။ ငါ့ တယ် ထုပ် ထိုက် ရလေ။ မကောင်းဘဲရှိကြရေခမည် ; also reduplicated, *e.g.*, သင်လေခက်လေ, the more one learns, the more difficult it is ; ပြောလေနာလေ, the more he speaks, the more he wounds (one's feelings). [It is also occasionally coupled with—in an interrogative sense—ထိ—*e.g.*, ထိ။ မောင်မြူတယ်သွားလေထိ။ မောင်မြူတယ်သွားလေထိ။ probably an abbreviation of တယ်သွားလေသည်။ ထိသတား။]
- လေမင်း (ဝပ်), *n.* a kind of medicinal tree.
- လေထ်, *n.* an auction.

လေလံဆွဲ, *v.* to bid at an auction ; အင်းလေလံဆွဲ။ သေလံလေလံဆွဲ။ သည်
ထောင်လေလံဆွဲသည့် ယူမျှားသေ့ကြောင့်မနှစ်ကတက်အစိုးတက်သည်။

——ထက်, *v.* to outbid another at an auction ; လေလံထက်ပေးသည်။

——ထင်, —ဖြစ် (လေလံထင်, —စပ်), *v.* to put up at auction ; ဥစ္စာပစ္စည်း
လေလံတင်သည့်လေလံထင်ရောင်း, to sell off surplus stock by auc-
tion.

လေ့, 1, *v.* to practise, acquire a habit, become accustomed to
(very seldom used alone) ; less than ကျွမ်းကျင် and ကျင်သည်။

——ကျက်, *v.* same [to devote one's self to, as a study or a pro-
fession] ; မိမိတတ် ထုံးပုံကိုလည်း အစွမ်းအားလျော်စွာအာရုံနှုတ်တက်လေ့
ကျက် ဆောင်ရွက်၏။ ခင်ဘျားထယ်ပညာမျှားကို လေ့ကျက်ပါသလဲ။ လက်သ
မားအတတ်ကိုလေ့ကျက်၍။ အသက်မွေးသည်။ ပရိဝေပဋိ။ မပြတ်လေ့ကျက်။

——ကျင်, —(ကျင့်), —ကျွမ်း, —ဖြင့် (seldom used in colloquial).

——ထာ, *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ခင်ဘျားစောင်း
အတတ်ကိုလေ့လာသည်မှာ။ နှစ်ပေါင်းတယ်လောက်ရှိပြီလဲ။ စာပေကိုလေ့လာ
သည်။ ဂဏန်းအတတ်ကိုလေ့လာသည်, [လေ့လာ sometimes has the
same meaning as လေ့ကျက်, *e.g.*, သင်္ကြံဟ်ကိုခင်ဘျားလေ့လာနေသည်
ဟုတ်ပါသား] .

လေ့, 2, *v.* to fly away as chaff, လွင့် (rare in colloquial, though
perhaps intelligible).

——လွင့်, *v.* same.

လေ့လေ့, *int.* the sound with which hogs are called, as တိတ်တိ for
calling fowls, and မိန့်မိန့် (or မင်မင်) for calling cats, ဟေ့ဟေ့
for horses and bullocks.

လေး, 1, *n.* a bow (for shooting) [the curved stick used for
stretching the cloth in weaving (ရက်တန်းလေး), နယ်, နယ်ကိုင်း].
Der. ထူးလေး (a cross-bow), လင်းလေး (a common bow), လောင်
လေး (a pellet bow) ; (*n.* a royal archer) ; လေးမတတ်သော်လည်း
ငှက်သေသည်မှာမူလ။ (Proverb).

——ထိုင်း (*pron.* ထေးဝိုင်း), *n.* the bow itself.

——ကျင်, *n.* a curved spring (infrequent) ; လေးဝိုင်း။

——ခင်းပြဲ, *v.* to make an exhibition of skill in shooting with a
bow.

——ဏှိ, *n.* a bow-string.

——ဏှိချ, *v.* to unbend a bow ; လေးဏှိချော့။

——ထင်, *v.* to bend a bow, to *string* a bow ; လေးဏှိထင်။

——ထင်ခန်း (*pron.* ထေးဒင်ခန်း), *n.* the Act in the ဗုဒ္ဓဝင်ဇာတ် pour-
traying the skill of Prince Theiddat (Siddhartha), after-
wards Gaudama the Buddh, with the bow.

လေး ထူး, *n.* the shank of a cross-bow.

— ဖျင်, *n.* the bow of a cross-bow.

— ဖြစ် (—ဝပ်), *v.* to shoot an arrow from a bow ; လေးနှင့်ဖြစ်။

— သမား, *n.* an archer [လေးတော်ဖြစ်။ လေးသည်တော်။ လေးတော်သား, *n.* a royal archer].

လေး, 2, *a.* four, ၄။

— မိတ်လေးခွာကွဲ, *v.* to be broken or split into pieces (*lit.* into 4 parts) ; ပုကန်ပြားလေးမိတ်လေးခွာကွဲသည်။ မြင်းကိုရိုက်သည့်မှာကြိမ်လေးမိတ်လေးခွာကွဲသွားသည်။

— ထောင့်, — ထောင့်စပ်စပ်, *a.* four-cornered (စတုရန်းလေးထောင့်စပ်စပ်ကျင်းဖွဲ့၍တူးသည်)။

— ပေါင်လေးဖက် (—ပေါင်လေးထက်), — (ပေါင်လေးထက်), *adv.* in regard to the legs and arms; applied to words of cutting off (usually applied to buffaloes and bullocks after being slaughtered ; နွားကို လေးပေါင် လေးဖက်ကို ဖျက် ယူသည် or ဖြတ် ယူသည်)။

— ပေါင်ဖျက်, — ပေါင်ဖျက်သော, — ပေါင်ဖျက်သား, *n.* expressions used by women (in Upper Burma) in quarreling; equivalent to the imprecation “may you be quartered.”

— ဖက်ထောက်သွား, *v.* to go on all fours.

— လုံးလေးဖက်, *adv.* in regard to men with large limbs ; လေးလုံးလေးဖက်နှင့် ခွန်အားဗလ ထယ်ပြည့်စုံသည့်သူ။ လေးလုံးလေးဖက်ထယ်သွားထျင်းသည့်သူ။ လေးလုံးလေးဖက်နှင့်လူပါပေ။ လေးလုံးလေးဖက်နှင့်ထယ်ဖျင်းသည့်သူ။

— မျက်နှာ, *n.* the four points of the compass ; အရပ်လေးမျက်နှာ။

— လုံးပြောက် (*pron.* လေးလုံးပြောက်), *a.* twilled ; applied to textile fabrics, mats, &c. ; စသေစောင်လေးလုံးပြောက်ရက်သည်, *see* ပခွက်ကြောင်း။

လေး, 3, *v.* to be heavy, not light, မပေါ့ ; to be slow, နှေး [to affect the smell and taste powerfully, မင်းချက်သည့်ဟင်းငါးမိန့်ထယ်လေးထည်။ သည်ဟင်းအရသာထယ်လေးသည်။ ထံပုရာရည်လေးလေးလုပ်ပါ။ ထက်ဖက်ရည်ထဲမှာထကြားလေးလေးယဉ်ဖျော်ပါ ; to be depressed in mind as apprehensive of some impending trouble or calamity, ယခုသွားရမည်ထမ်းထယ်မိတ်လေးထည် ; to experience a feeling of heaviness in the back part of the neck, ကုပ်လေးသည်။ ခေါင်းလေးထည်]။

— တန် (*pron.* လေးဂန်), *v.* to be slow ; နှေးကယ်အသွားအလာလေးတန်သည့်လူပါ။

— တေးတေး, *adv.* diminutive of လေးကုပ်လေးလေးတေးရှိသည်။ ခေါင်းလေးတေးတေးရှိသည်။ လေးတေးတေးမလုပ်ပါနှင့်။ မြန်မြန်ထက်ထက်လုပ်ပါ။

လေးနက်, *v.* to be strong as flavour ; ဩဇာလေးနက်, to be weighty as language ; စကားပြောထယ်လေးနက်သည်။ သေးလေးနက်နက်ပြောထယ်သည်။ တရားသစ္စာမှန်သောခါကား။ ဩဇာလေးနက်။ ပေါ်ဆီထွက်၍နွယ်မြက်သစ်ပင်ဆေးထက်ဝင်။

—ယင်, *v.* to be strong as flavour, ထမင်းအရသာလေးလေးပင်ပင်ရှိသည် ; to be slow, သည်သူခိုင်းပြီလားဆိုလျှင်လေးလေးပင်ပင်လုပ်သည်။

—လံ, *v.* same as လေး in both senses ; ကိုယ်ထက်လေးထံစွာရှိသောကြောင့်မထွပ်ချင်မလွှက်ချင်။

လေး, 4, *v.* to respect ; seldom used singly ; ကျွန်ုပ်ပြောသည့်စကားထိတ်ဖျမလေးဘူး။ —ခန့်။ ထိ။ မှီသော။

—ခန့်, —ငြား, —စား, *v.* same. These three combinations are infrequent, the last being the one most often used ; လေးစားမမှုမထိမဲ့မြင်ပြုတတ်သည့်လူ။

—မှု, same, used adverbially only ; အလေးမှု။

—မြတ်, *v.* to respect, မှီထေလေးမြတ် ; *comp.* နှစ်သက်။ သည်သူငယ်သည်လူကြီးများကိုမှီသောလေးမြတ်တတ်သည်။ မဒ္ဒရာဇ်မင်းကြီး၏သမီးတော်ရထနာထုတဒ္ဒါနာမံနှင့်စံလွန်မိန်းမမြတ်ဖြစ်လေ၍အရှင်သို့ရောက်သောအခါ။ ဗာရာဏသီမင်း၏မိဖုရားအကြီးဖြစ်လေလျှင်။ အတွန်ချစ်ခင်လေးမြတ်သတည်း။

လေးညှင်း, *n.* the clove plant.

—မွန်, *n.* the clove flower, clove.

—ရိုင်း, *n.* allspice (?)

ထဲ့ထဲ့, *adv.* slightly ; applied to the colour of green ; စိမ်းထဲ့ထဲ့။ ထဲ့ထဲ့ပြီ။ မြေညှင်းရာသည်။ တောင်ထောတမိုရီနှင့် [applied also to life as ထဲ့ထဲ့ကျန်သည်, just alive (ထဲ့ထဲ့ကလေးကျန်) ယမန်က ကျန်ထော်သားကလေးမသေ၍ထဲ့ထဲ့ကလေးသာကျန်ထော့သည်]။

ထဲ, 1, *n.* the product of the ထက်စံ tree [the product of the ထက်စံ tree and of the ခွေးထောက် and ရံ creepers are also termed ထဲ] မှီ (colloquial).

—မှီ or ဝါ, *n.* same [the product of the yellow-flowered cotton tree, *Cochlospermum gossypium*].

ထဲ, 2, *see* ထည်း, 1, *v.* to fall from an erect posture ; (also used in the sense of being prostrate or "down" with a disease, *e.g.*, ငှက်ဖျားမိထိုင်နေသည်)။

ထဲ, 3, *v.* to change, exchange ; နှားချင်းထဲ။ မြင်းချင်းထဲ။ ခင်ဘျားမြင်းနှင့်ကျွန်ထော်နှားနှင့်ထဲပါ။ ထပ်, to rejoin, making a rejoinder (in law pleading) ; အမိန့်ထော်ရမင်းကျွန်ထော်အမှုမှထဲပါဦး။ In addressing an advocate, it is considered very polite to affix မင်း။

ထဲဆို, *v.* to speak in return, အပြန်အလှန်ဆို; particularly applied to responding before authority; တရားလိုတရားခံနှစ်ဦးတို့၏အားခွေနေနှစ်ဦးတို့သည်။ အမိုးရမင်းထံထဲဆိုကြသည်။

—ပြောင်း, *v.*; see the parts; တရွာမှ တရွာသို့ ထဲပြောင်းကြသည်။ ကျွန်တော်ကိုသူကြီးအရာမှ မြို့အုပ်အရာသို့ရောက်အောင် ထဲပြောင်းပေးသနားတော်မူပါ။

—ဖယ်, —ထွယ်, *v.* same as ထဲ။ ကုန်သွယ်တို့က အညာကုန်နှင့် အောက်ကုန်ထဲဖယ် (or ထဲထွယ်) ခွဲရောင်းဝယ်ကြသည်။

ထဲ, 4, *v.* to empty (as from one vessel into another); ထွယ်။

—ဖယ်, *v.* [ထွယ်ဖယ်၊ ဖန်ခွက်ထဲကရေကိုပုကန်ထဲထဲဖယ် (or ထဲ singly) ထည့်လိုက်ပါ]။

ထဲ, 5, *verb. affix, interrogative* [always preceded by မည်၊ ထယ် or တာ၊ တယ်မှာရှိပါသထဲ။ တာပြောပါသထဲ]; နည်း, ထုံး, see Grammar, sec. 110.

ထဲဖွဲ့, *n.* a species of terminalia affording large timber.

ထဲလု (ထဲလု—S.) (ပင်), *n.* a tree, the *Olex scandens*, K.

ထဲထိုးပြောက်, *a.*; see ပခွက်ကြောင်း (ထေးထိုးပြောက်).

ထော (ကောင်), 1, *n.* a species of mule. [ထော, a kind of basket for keeping fowls in; also for wild fowl by those who snare them.]

ထော, 2, *v.* to repeat with greater effort than at first, ထောကြိ။ ထည့်အမှုမှာထောပြီးကြံချင်။ အထမြောက်ထိမည်။ မင်းနှစ်ပါးစစ်ထိုက်ကြရာထပါးသော မင်းစစ်ရှုံး၍ ရပ်ဆိုင်းနေပြီးမှ တခါထောထိုက်ပြန်သည်; [to return as a disease after convalescence], နာထန်ထမှတခါထောဖျားပြန်သည်, hence အထော။

ထော, 3, see ထတ်။

—ချင်း (တာရှည်ဆိုင်းလင့်ထိုမနေနှင့်ထောချင်း or ထောထောချင်း) ပြီးအောင်လုပ်။

—ဆဲ [ရုတ်တရက် ထောထောဆဲချက်ပြုတ်မှို ပြီးသည်။ ဆိုင်းပါဦး။ သည်ကိစ္စထောထောဆဲမကြံနိုင်သေးပါ။ စင်ဘူးငွေကိုလောထောဆဲမထင်နိုင်ပါ။ ယခုချက်ချင်း လောထောဆဲ ထွက်ပြေး ကြသည်။ (ထောထောဆဲ usually pron. ထောထောဇာတ်).

—ထော, *adv.* instantly; ထတ်ထထော။

ထောအောင်, *adv.* intolerably (hot), e.g., (ထမင်း) ထောအောင်ပူသည် (မစားနိုင်သေးပါ) ထောအောင်ပူသည့်နေ့။

ထော, 4, *verb. affix, interrogative*, see Grammar, sec. 110 (ထော not used in colloquial); [မင်းကြီးအားအနာဆင်းရဲကင်းပါ၏လော။ သစ်သီး သစ်မြစ်ဖြင့် မှလောက်ပါ၏လော။ သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကို ရထွယ်ပါ၏လော။ မှက်။ ချင်း။ ကင်း။ သန်းနည်းပါ၏လော။ သားရဲတို့ဖြင့် ဖြိုခွဲသောဤထောအရပ်၌ ထေးအန္တရာယ်မရှိခြင်းချင်းပါ၏လော]။

ထောက်ကျမ်း (*pron.* ထောက်ကျမ်း), *n.* a certain medical book in which the symptoms, prescriptions, &c., are indicated in the interrogative, with the constant recurrence of the affix ထောက်, as ကပ်မြီးကောက်ထိုးသော်ထောက်ပတ်နှင့် ပွတ်ထွင် မပျောက် ထောက်။ [မျက် ဗီ ကိုရှေ့သီးစင်သော်ခြေမရေနှင့်ထောင်းထွင်မပျောက်လောက်။ မျက်ဗီနာသော်မှန် ကြည့်ထွင်မပျောက်ထောက်။ ဖြစ်လိုက်သော်မှတ်ကိုစားထွင်မပျောက်ထောက်။]

ထောက် (ရှမ်း), 5, *n.* one of the race of Laos in Northern Siam [east of the Cambodia river, called လဝ် (Lou) by the Shans].

ထောက်, 1, *n.* a maggot.

—ကျ, —တတ် *v.* to be infested with maggots, maggoty ; ၎င်းအ ထောင်းမှာလည်း ပုန်၍ ထောက်ကျနေသည်။ (မစားရက်ထွင် ထောက်တက် သည်။)

—ထိုက်, —စား, —ထိုး, *v.* to be gnawed, penetrated by maggots ; ထောက်။

—ရှင်ထွတ်, *v.* to void maggots as a fly.

—လမ်း, *n.* a species of water insect [a wriggler, the larva of the mosquito, a worm that seems to measure the distance it traverses with the length of its body].

ထောက်, 2, *see* ထောက်လေး။

—စာ, *n.* a pellet for a bow.

—စာအိမ် (*freq. pron.* ထောက်စာအိမ် as if one word), *n.* the bed for the pellet.

—စာထိုး (*freq. pron.* ထောက်စာထိုး), same as ထောက်စာ။

—လေး, *n.* a pellet-bow, bow for throwing pellets.

—လေးကန့် (*pron.* ထောက်လေးကန့်), *n.* a square compartment in figured cloth ; ထောက်လေးကန့်ဆင်ပုဆိုး [so called from its resemblance to the ထောက်စာအိမ်].

—ထွေး (—ထွေ), *n.* a kind of sling made with a stick and string ; ထောက်ထွေပွပ်သည်။

ထောက်, 3, *v.* to be enough, sufficient ; အစားအသောက်ထောက်ကြပါ၏ လား။

—င, *v.* to be sufficient on being distributed ; ယခုဝေခြင်းသည်မှာ ထောက်ကြပါ၏လား။ ထောက်ထောက်ငပေးလိုက်ပါ။ မစေ့မစေ့ပါစေနှင့်။

—င, *v.* same as ထောက် (infrequent) ; ဥစ္စာထောက်င။ ဥစ္စာပစ္စည်း ထောက်ငလိုသည့်လူ။

—ထား, *v.* with အရွယ်, to come to maturity (sometimes အရွယ် is omitted) ; in other senses has the same meaning as ထောက် by itself, အရွယ်မထောက်မထားထဲလျက်ထူငယ်မကထားကိုမိထ ကထိမ်းမြန်းသည်။ လည်နှိုးမှာတွန်ထောက် ထိုက်ထောက်။ ထောက်ထောက် ထားထားရှိပြီ။ (ထောက်စား is also used with reference to size

𑀓𑀲𑀸𑀓, 4, v. to respect ; not used singly.

ငလ္လဝံမင်း, *n.* a kind of tree.

မောဝ်ဆေး, *n.* a kind of tree [the leaf of this tree, when pounded and plastered on a sore, is said to destroy maggots ; hence its name].

ယောက (Pali ရိတ်ခြင်းဖြစ်ခြင်း), *n.* a state of mortal existence, of which there are three divisions, *see* ယော and ဓနု, the world as distinguished from a permanent future state.

—ထံ or ဝံ (ထောကံဝံ) (from ဓမ္မ), *n.* fortune, a lot incident to mortal creatures, as wealth and poverty, society and solitude, reproach and praise, happiness and misery ; ထောကံတရားဝပါး။ ခုနစ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ထောကံတရားဝပါးနှင့်တွေ့ကြုံငြားသော်လည်းတန်လှုပ်ခြင်းမရှိ။ထောကံတရားဝပါးနှင့်ကင်းသည့်လူမရှိ။

—နိမိ, *n.* a book of proverbs pertaining to common life; *see* နိမိ။လောကနိမိတွင်း။

—ဝတ်မြ, *v.* to be courteous, kind, polite; ဆူတို့ရွာသို့ရောက်အံ့။
 ထမီပြပေးသည့်စိတ်မပါဘဲစကားထော့ကစပ်ပြသည်။

လောကန္တရဂ် (၁၆), *n.* certain hells as¹ places of punishment situated in the intermediate spaces between the Sekya worlds. "The sakwalas (ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏ) are scattered throughout space in sections of three and three; all the sakwalas in one section touch each other, and in the space between the three is the Lókántarika (လောကန္တရဂ် * * * ပိတ္တဝ).

"In this world there is above neither sun, moon, nor light, and below there is water, extremely cold. The darkness is incessant, except in the time of a supreme Buddha, when occasionally the rays proceeding from his person, and filling the whole of the 10,000 sakwalas, are seen, but this appearance is only for a moment, like the lightning, no sooner seen than gone. * * * The Pretas (ပိတ္တာ) inhabit the Lókántarika naraka."—M.B.

လောကီ, used adjectively, worldly, pertaining to the present world.

—သား, *lit.* a "son of the world," "a heathen," a term used by some Western missionaries to designate Buddhists, Hindus, and Muhammadans, &c.

လောကုတ္တရာ, *n.* a future state, subsequent to all (လောက); annihilation (နိဗ္ဗာန်) according to the Buddhist system; eternal life or death according to the Christian. "That which is neither (ရူပ) rupa nor arupa is called lókottara, a state in which there is entire freedom from all kama (တံ)"; နဝလောကုတိ။ လောကုတ္တရာတရားဇူပါး။ ခပ်လေးတန်။ ဖိုတ်လေးတန်။ နိဗ္ဗာန်။

လောကုပ္ပမာ (for လောကုပ္ပမာ), *n.* a figure pertaining to this world; လောကုပ္ပမာအားဖြင့်။ ထုတ်အပြောအဆိုကောင်းသည့်လူ။

လောင်, *v.* to burn (a thing) as fire or anything hot; နေလောင်။ မီးလောင်, to scald; ဆီလောင်။ ရေနွေးလောင်။ ထက်ဖက်ရည်ပူလောင်။ မီးတငွေ့ငွေ့လောင်။ to smoulder as a fire. (လောင်ထွတ်သည့်အရာ, an inflammable material.)

—ကွင်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire; ထမြိုထုံးမီးလောင်။ ကွင်းလိုကုန်ပြီ, —ကွင်းလောင်။

—စာ (*pron.* လောင်စာ), *n.* tinder.

—မီး, *n.* the electric flash when igniting some substance; ထန်းပင်ကြီးစောင်မီးကုန်ထည်စေ့ပြတ်ကျသည့်, blistering plaster.

—မီး, *v.* to apply a blistering plaster.

လောင်း, *n.* a canoe, long slender boat; ပြိုင်လောင်း။ လွှော်လောင်း။

—ကိတ်, *n.* a boat with a hull like a canoe and having a wash-board on each side made of a single plank.

—စင် (*pron.* လောင်းစင်), *n.* a boat with a wash-board consisting of planks fixed one above the other.

လောင်း, 2, *v.* to bring into an incipient, unfinished state with a view to finishing; အရပ်ထိုက်ထည်သိုသင်သားလောင်းထားသည့်။ လွှေထုတ်ထည်ထိုးရောင်ပုံရောင်လောင်းထားသည့်။ Der. အလောင်း။

ထောင်း, 3, *v.* to pour into, ရေပုံးထဲကရေကို ရေခိုးထဲသို့ထောင်းထည့်သည်။
or upon, ကွင်းခြံကိုရေလောင်းသည်။ ပန်းပင်ကိုရေလောင်းသည်; *comp.*
ထွန် and ထွန်း, to add more to, ထပ်ထောင်း, စွက်။ Rahans are
forbidden to make use of the word ထောင်း, but use ရေထိ။
instead when directing any one to water plants, *e.g.*, ဆည်
သစ်ပင်ကိုရေထိလိုက်ပါ။

—စွက်, *v.* same, last def.; မူဟောင်းစာချွတ်ယွင်းပျက်စီးထော့ကြောင့်။ ဝ
ကားသစ်ထောင်းစွက်၍ ရေးသားပြုပြင်သည်။ ဆည်ခိုးရေပြည့်သော့ကြောင့်
အသစ်ထပ်ထောင်းစွက်ပြန်သည်။

—ရိပ်, *n.* shade; applied to plants and trees growing in the
shade; လောင်းရိပ်ခံသို့ သစ်ပင် မကြီးမပွား နိုင်ပါ။ ထင်းရိပ်။ ထောင်းရိပ်။
ထောင်းရိပ်ခို။ မသန့်မရှင်းရိပ်ရှားထော အသီးအပင်များကို လောင်းရိပ်ဖုံး
ထွင်းပျက်ပြားမည်ရိုးရိပ်၍ ၎င်းကျွန်းပင်နှစ်ပင်ကိုချက်ထိုက်မိပါသည်။

—ရိပ်ခံသီး, *n.* fruit ripened in the shade; လောင်းရိပ်ခံသီးမို့ထိုသည်;
comp. နေပူခံသီး။

ထောင်း, 4, *v.* to stake in a wager, or in gambling, to bet; ကိုင်းခင်
ချားနှင့်ကျွန်တော်ငွေ၅၀မိလောင်းကြမို့။

—ကြေး, *n.* money staked; လက်ဖျားလောင်းကြေး။ လက်ရင်းလောင်း
ကြေး။

—တမ်းကစား or တမ်းပြု, *v.* to gamble; ကျွဲလောင်းတမ်းထိုက်ကစား။
လောင်းတမ်းပြေးကစား။ လောင်းတမ်းလက်စွဲသတ်ကစား။

ထော်ပန်, *n.* frankincense.

ထောထ (*freq.* abbrev. to ထော, *e.g.*, လောကြီး, to be over-eager),
n. selfish desire [lóbha, covetousness, that which cleaves
to sensible objects.—M.B.] ; လောဘမွေ့လွန်းသို့။ ထေးထွေတုံပါတ်
တုံမှာ။ အစုံမြန်မြန်မျှောထယ်သို့။ ပြောကြကွရို။

—ကြီး, *v.* to be avaricious; ထယ်ထောဘကြီးသည့်ထူးထူသို့အားမရနိုင်
ဘူး။ (when abbreviated to ထောကြီး appears to have the
meaning of to be *hasty*).

—ဇော, *n.* the force or power of selfish desire.

—ဇောထိုက်, *v.* to be impelled by such desire.

—ထဏှာ, *n.* same as ထောထထဏှာ။ ထောဘ။

—မူ, *n.* same as ထောဘ။ ထောထမူမိတ်ဂချ။

ထောထတ်။

—ထင်, —ထိုး, *v.* to wear the end of a garment over one shoul-
der and under the other arm; ပုဆိုး (or သင်္ကန်း) ထောထတ်ထိုး,
see လက်တထော့။

ထောဝါး, *n.* a pole with a hoop to suspend a bird trap by.

ထောထကန္တိ, *n.* a class of inferior hells [ထောထကန္တိရေအိုး (ခု, ထ, န, သော, the four exclamations used by the wicked when rising to the top of the ထောထကန္တိရေအိုး)].

ထောဟာ (Pali), *n.* metal, of which there are five kinds, gold, silver, copper, iron and lead (ဗညုဇ္ဇောဟာ).

ထော့, *v. affix, imperative* [used in books and in a formal style of address], *see* Grammar, sec. 111.

ထော်ဇာ (*commonly pron.* ထွော်ဇာ), *n.* an intoxicating preparation of rice ; ထွော်ဇာမုန့်။ ဆိန်, တင်း, ကစော်, လော်ဇာ, အရက်။

— ဆိုင် (*pron.* ချော်ဇာမိုင်), *n.* a licensed shop where ထွော်ဇာ liquor is sold.

လော်ဇာ, *v.* to be light, vain, unsteady, wanton ; ထွင်ပေါ်လော်ဇာခြင်း ဣန္ဒြေထွင်ပေါ်လော်ဇာခြင်း။

လော်လည်, *v.* same ; to be unsteady in business, flying from one thing to another (frequently applied to unchaste women) ; လော်လည်ခြင်း၅ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော မိန်းမကိုစွန့်ပြစ်လိုက်သည်။ အထုပ်အကိုင် ထယ်လော်လည်သည်။

လို, 1, *v.* to desire, wish for, ဥစ္စာလိုထွင်ခက်ရမည်။ မင်းဖြစ်လိုထွင်ရက်စက်ရမည်။ အရှင်အကျိုးကိုတယ်လိုသည့်ကျေးဇူးနဲ့ ; to be lacking in respect of, or to the amount of, ခင်ဘျားငွေတယ်လောက်လိုသထဲ ; destitute of, ငွေထိုးစရာတယ်လိုသည် ; to be wanting, ထိုးနာဇီထိုးဘို့တယ်လောက်လိုသထဲ။

— ချင်, *v.* same, 1st def.

— အင် (သန္တ), *n.* wish, inclination, longing ; သင်္ဃာနားချင်ခင်ခြင်းရှိ၍ ငါ့ကိုဆောင်ပါလျှင်လည်းလိုအင်အပြီးရောက်ခြင်းအကျိုးရှိတတ္တိ။

— ဖတ်, *n.* any object of desire ; လိုဖတ်ရှိရာစကားလိုမေးမည်။ လိုဖတ်ရှိရာရသည်။

— ရင်း, *n.* a prime want, a matter of first consequence, a primary object or consideration ; လိုရင်းအကြောင်းအဓိပ္ပာယ်။ လိုရင်းစကား။

— ထား, *v.* to be litigious, forward to prosecute, အမှုလိုထား။ ထရားလိုထား ; to wish for, နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီးကုသိုလ်တော်အင်မထန်လိုထားတော်မူသည် ; to be favourably or affectionately disposed towards, မေတ္တာလိုထား။

— လိုမယ်မော်, *adv.* in the way of laying up little things for future use ; လိုလိုမယ်မော်သိမ်းထားလိုက်ပါ။

— ထွန်း, *adv.* of one's own accord, just as one lists, wilfully without control (rare in colloquial).

လို, 2, *n.* and *verb. affix*, as like as ; ကဲ့သို့။ သဖွယ်။ ငါမေးသလိုမေး။ ငါလှူသလိုလှူ။

လိုလို, *v.* and *n. affix*, a little like *as* ; ခပ်သွားရေးသည့်စာရေးပြီးပြီ
ထား။ရေးပြီးသေးပါ။အရင်လိုလိုဆိုပါသေးသည်။

လိုက်, 1, *v.* to follow, to accompany, to pursue, to take effect as
medicine or disease [ထပ်သေးလိုက်သည်။ဆရာဝန်လိုက်၍မထနိုင်
ကြေကွဲနိုင်], [to resemble, "take after," ထားအထပ်လိုက်သည်], to
be in proportion, to correspond, to suit, harmonize with ;
အိမ်အနံ့နှင့် အလျားနှင့် မလိုက်ဘူး။ လူချင်းသဘောမလိုက်ကြဘူး။ သည်အင်္ကျီ
ကျွန်တော်နှင့်မလိုက်ပါ။

—ဝား, *v.* to comply with ; ဆူအလိုလိုလိုက်။ ဆူသဘောလိုက်ဝားပေါင်း
မှတော်မည်။

—နာ, *v.* to observe as a rule or regulation, to comply with.

—ဝါထီးရွတ်, *v.* to bear company or follow in order to per-
form service under an official ; an Upper Burma term.

—ရှိ, *v.* accompany, to attend, escort ; ကျွန်တော်ထံထောက်ထားရှိ
လိုက်ရှိပါ။အရှင်ထံပါးတည်းမကြွပါနှင့်။ကျွန်တော်မျိုးလိုက်ရှိပါမည်။

—တမ်း, *v.* to pursue with a view to capture or arrest.

—ထံ, *v.* to pursue in order to find ; commonly with ရှာဖွေ။ကျွန်
တော်ပစ္စည်းပျောက်ဆုံးလိုလိုထံရှာဖွေရာထောင့်အိမ်မှာတွေ့ရှိပါသည်။

—လျော, *v.* to conform to ; ဆူအလိုလိုထပ်လိုက်လျောသည်။မဝှမ်းမကော။
ဆူသဘောလိုက်လျောညီထွေကျင့်တတ်စေ။

—သူ (*lit.* one who follows), one who makes a passage by
some conveyance, *e.g.*, မီးရထားနှင့်လိုက်သူများသည်။မီးသင်္ဘောနှင့်
လိုက်သူနည်းသည်။

လိုက်, 2, *verb. affix, euphonic* (mostly used with transitive verbs ;
sometimes giving a transitive meaning to an intransitive
verb, sec. 118, Grammar) ; in *colloquial* this affix is much
used with ထာ, a corruption of သည်မှာ, *e.g.*, ထွလိုက်သည်မှာ
becomes ထွလိုက်ထာ, having the meaning of the English
'adverb' 'so,' ထွလိုက်ထာ, 'so pretty ;' ခက်လိုက်ထာ, 'so difficult ;'
ဖြူလိုက်ထာစွေးလို့, 'so white as to be very dazzling ;' in
such expressions as the following, လိုက် appears to be an
euphonic expletive ; ထွလိုက်သည်။ ဖြစ်လိုက်သည်။ နေအဖွန်ပူလိုက်
သည်။

လိုက်, 3, *v.* to give to boot as in exchanging articles of unequal
value ; ခပ်သွားခြင်းကျွန်တော်ခြင်းနှင့်ထဲချွင်တယ်ထောက်လိုက်မည်ထံ။

လိုက်ထာ, *n.* a kind of (movable) screen.

လိုင်းဆ, *n.* a species of trumpet-flower ; *comp.* သံသင် and သုလဲနီ။

လို့, 1, *see* လို။

လို့, 2, *verb. affix* equivalent to ၍ (*colloquial*) ; ပြောဆိုနားမထောင်း
သည်ခြင်းမီးလို့မနိုင်ပါ။ ငွယ်တူစွာရှာဆိုရသည်။ [also equivalent in

colloquial to သော့ကြောင့်, *e.g.*, မရှိဖို့ (or မရှိဖို့ထဲ) ခပေးနိုင်ပါ။ခပ်
ညှိုးမိုက်ဖို့အရာကျသည်။ လျှပ်မထင်မိတ်ဆိုးနေဖို့အနားကိုချည်းပုံပါ]။

ထိုး (vulgar), *v.* to pierce, penetrate *in actu coitus*.

လျှပ်, *v.* to be thin, flimsy [to be slender, delicately formed ; အား
ခွန်ဗထနည်းသည့်အတွက်လျှပ်လျှပ်လေးရှိသည်။မိန်းမလျှပ်လျှပ်ကထေးတယ်သေး
တွယ်သည်။ ထခင်းသာလို့ဝင်းလျှပ်လျှပ် (*pron.* shā shā) ကသေးရှိတော့
သည်]။

—ပါး, *v.* to be slender, delicately formed.

လျှက်, 1 (*pron.* ထက်), *v.* to lick (with the tongue) ; လျှာနှင့်လျက်။
ခွေးအစာစားပြီးနှုတ်ခင်းပန်းနားလျက်သည်။

—သား, *n.* a preparation of salt used medicinally (an elec-
tuary).

လျက်, 2, *verb. affix, continuative* [denoting the continuance of
an action, or state of being during another, as ထွေးလျက်စား
သည်, *he eats as he goes*. Grammar, sec. 109] ; မိခင်ကျွန်ုပ်လိုက်
မည်တူ၍ သတိရှိ ဥစ္စာထုပ်ထုပ် တင်လျက် အပြီးအစီးရှိပြီ။ ကျွန်ုပ်မထားပါနှင့်
လိုက်ပါရစေ။ အသားအကြည်ခွင့်တွတ်ထောင်မှုပါ။ [စဉ် not infrequently
precedes လျက်, *e.g.*, အသက်ရှိစဉ်လျက်။သည်သူနာစဉ်လျက်။]

—နှင့်, *verb. affix, continuative* [denoting the continuance of
an action, or state of being during another, but sometimes
inconsistent with it, as ထွေးလျက်နှင့်စားသည်, Grammar, sec.
109] ; ကြိုးစားအားထုတ်ပါလျက်နှင့်ထိုအရာကိုစွဲအပြီးသို့မရောက်သောကြောင့်
အားထုတ်ရာခရောက်ဖြစ်ခဲ့သည်။သား is frequently introduced be-
tween လျက် and နှင့် as ငါပြောလျက်သားနှင့်နားမထောင်အထွေဖြစ်သည်။

လျင် (*usually pron.* လျင်), *v.* to be quick, swift ; အထွေးအလာတတ်
လျင်သည့်လူ။သော, မြန်, သော့။

—တန်, *v.* same.

—တန်, *v.* to be violently swift ; ထိုသူ၏နောက်ထိုလျင်တန်ထပ်တူလိုက်
သွားသည်ကိုမြင်လိုက်ရပါသည်။

—မြန်, *v.* same as လျင် [also applied to the mind].

—မြန်ပေါ့ပါး (*pron.* လျင်မြန်ပေါ့ဗား), *v.* to be quick and active in
motion [applied to human beings, bullocks, and horses] ;
ထယ်လျင်မြန်ပေါ့ပါးသည့်လူ။ —လျင်မြန်ပေါ့ပါးသည့်နွားတူနွားကိုကထွေး
သောကြောင့်အဆောတလျင်စေ့စေ့ရောက်သွားသည်။

—လျှော့, *v.* ; see လျင်။ဥပမာခင်းသမီးထည်းလျှော့အဝတ်ဖြင့်ပင်လျှင်။မင်ထိုး
ထန်အစဉ်မပြား။ လျင်လျှော့စွာရတနာမဖြစ်စေ။ [လျင်လျှော့ not used
in colloquial].

လျှပ်လျှပ်, *v.* to be in a neutral state of mind, undisturbed, ဥပမာ
မြဲ with ရှု။ သည်အမှုတွင်ဘယ်ထက်မှမလိုက်ချင်ပါ။ လျှပ်လျှပ်နေပါ
အံ့။ [နွားရှင်အေးအေးသည့်မိဥပမာကိုအထေးမပြုမကြည့်မရှုလျှပ်လျှပ်ဖြင့်လျှပ်
ဖြစ်ပါသည်။]

လျှပ်လျှပ်, *v.* to regard with indifference, မချစ်မမုန်း [to regard with equanimity]; ထိုဘီလူးတစ်နှောင်ရာ။ မိုက်ခတ်ရာတို့မှ အရေအသားရတ် ပြတ်၍သွေးယိုစီးလျက်နာကြင်ဆင်းရဲစွာသောအကျွန်ုပ်တို့၏ကိုယ်ကို။ မြင်ထောင်မှုသည်ကျိမ့်လည်းမိတ်ဆင်းရဲခြင်းမရှိ။ မသိမမြင်ရောင်လျှပ်လျှပ်တောင်မူဘိ၏။ ခင်ဘျားအနားမှသာလျှင်ရန်တကျက်ကျက်နှင့်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ထာမျှမပြောမဆိုလျှပ်လျှပ်နေနိုင်ပါပေဒဏ်။

လျှပ်, *v.* to be smooth, pleasant, agreeable to the sight; not used singly. Der. အလျှပ်, မိလျှပ်။

လျှပ်, *v.* to circumcise, cut round with a knife; ထားဖြင့်ရစ်။ အင်္ဂါအရေများကိုထားနှင့်ရစ်သည် (or ဖြတ်သည်). [N.B.—It is very doubtful whether လျှပ် would be intelligible to the majority of Burmans].

လျှပ်လျှပ် (*usually pron.* လျှပ်လျှပ်), *adv.* wavingly as a flag; လေတိုက်တိုင်းလှုပ်လှုပ်လျှပ်လျှပ်နှင့်နေသည်။ လေတိုက်တိုင်း တိရစ္ဆာန်များလှုပ်လှုပ်လှုပ်လှုပ်နေသည်။

လျှပ် (*commonly pron.* ရာ), *v.* to appropriate, set apart for some purpose; ခြေကိုကျောင်းဆောက်သို့ လျှပ်ထားသည်။ သားထော်ကိုခိုင်းစွဲမင်းအရာကိုပေးမည်ဆိုလျှပ်ထားသည်, to estimate in the mind [to have in view, to intend; similar to မှန်း။ သည်မိန်းမမိမိထင်နှင့် ကွာရှင်းပြီးသည့်နောက်။ မည်သည့်ယောက်ျားကိုမျှ မလျှပ်ထားသေးဘူး။ ခင်ဘျားထမင်းကျွေးမည်ဆိုလျှပ်ထားသည်မှာမလသလို သူများကျွေးလိုက်ရသည်], hence အလျှပ် and အလျှပ် (see ရာ).

လျှပ်, ၁, *v.* to be thin; not used assertively. Der. ပါးလျှပ်။

လျှပ်, ၂, *v.* to be oblong, to be extended in time (ရှည်); ကာလလျှပ်။ သည်ဘုရားကိုမည်ဘုတည်သည်ဆိုကာလလျှပ်သောကြောင့်။ ဘုရားကာလကိုမသိနိုင်, hence အလျှပ်။

မလျှပ်, *v.* not used singly, hence လိုက်လျှပ်။

—ဖြည်း (*pron.* ယောဖြည်း), *v.* to be on terms of intimacy [to be mixed together, commingled—(၁) စစ်သားချင်းလျှပ်ဖြည်းနေကြလိုဘယ်လူတို့စစ်သားမှန်းမသိဘူး။ (၂) ပရိသတ်လျှပ်ဖြည်းနေကြလို အပေဉ်ကိုရှာမထွေနိုင်ပါ။ (၃) ထိခံချင်းရောဖြည်းနေကြလိုကိုထိခံခံမှန်းမသိနိုင်]။

လျှပ်ကံ (*pron.* ယောက်), ၁, *n.* a plate, the piece of timber which supports the ends of the rafters [a wall-plate]; *comp.* လျှပ် [a tie beam]; လျှပ်လျှပ်ကံးမိုင်း။ ဖြည်း။

လျှပ်ကံ, ၂, *v.* to accord with, be agreeable to; not used singly. Der. အလျှပ်ကံ။

—ပတ်, *v.* to be meet, suitable, fit, comely; အပြောအဆိုလျှပ်ကံပတ်သည်။ စာပေအစီအကုံးတတ်လျှပ်ကံပတ်သည်။ အနေအထိုင်လျှပ်ကံပတ်သည်။ မိန်းမအဆင်းပုံပကတလျှပ်ကံပတ်သည်။ *

ချော့က်ချော့, *adv.* of one's own accord ; မင်းကိုငါမပြောဆိုလိုပါချော့က်
ချော့က်ဆဲနေချင်ရာနေထော့, I do not wish to speak (to you), live
how and where you please ; ခင်ချော့က်ဆဲချော့က်ချော့က်, that is
your own look out, messieurs.

ချော့င်း, *v.* to recline, be recumbent ; ထည်းချော့င်း။

—စက်, *v.* the same appropriate to a Buddh or royalty ; ထံန
ဥက္ကောင်းချိုမြိတ်တိုင်းချိုမြိတ်မှ။ ထက်ဝန်ထောင်မှ။ ထက်ဝန်ထောင်ဆိုပြောင်းထဲ၍
ချော့င်းစက်ပြန်သေ၏။

—ထော်မူ, —ထော်မူထန်, *n.* a recumbent figure of Buddh ;
ချော့င်းထော်မူထန်တဆူလိုမူစော်နဲ့ပါ။

ချော့င်းထော်ဦး, *n.* a porch of a palace and some other govern-
ment buildings.

ချော့, *v.* to be loose, lax, to be slack, as a rope ; ကြိုးချော့။ ချော့
ရိချော့ရဲ, *adv.* loosely as a garment ; ထာဘီ ချော့ရိချော့ရဲဝတ်
သည်, to be wanting [ခင်ချော့က်ရှုမြင်ပါထူးချော့သည်။ ခင်ချော့က်
ဆန်ထထင်းမပြည့်ပါ။ ထပြည်ချော့သည်။ ငွေတရာမပြည့်ဘူးရှိချော့သည်] ;
to subside [to fall as the water of a river, မိန်းကုန်ခါနီးလိုထ
ဖြည်းဖြည်းချော့ချော့ထွားသည်], abate (အဖျားချော့သည်), grow less,
be diminished, ယုတ်. Der. မေ့ချော့။ [to subside as an in-
flammatory swelling].

—ဝါး, *v.* to grow less [အသက်အရွယ်ကြီးလို့အားခွန်ဗလချော့ပါးသည်],
be diminished, become few [သည့်မြို့ရွှေကထောက်မစည်ကားဘူး
ထရွှေရွှေချော့ပါးလှန်ဖြို] ; ခုတ်ယုတ်။

—လျှဉ်း, —လျှဉ်း, *v.* same.

ချော့င်, 1, *v.* to suit, agree with [to be proper, befitting] ; သင့်။
တော်ချော့။ [ခင်ချော့က်လူကြီးဖြစ်သည်နှင့်အညီချော့င်အောင်ပြုပါတော့။ အမည်
နှင့်အလွန်ချော့င်ထွသောသံတော်သင့်သီတင်းဝာဆရာခင်ချော့က်]။

—ကံ (*pron.* ချော့င်ကံ), [စကားပြောတယ်ချော့င်ကံသည်လူပြောသည့်အတိုင်း]
ချော့င်ကံထွဖြို။ [ချော့င်ကံသင့်မြတ်ထွဖြို]။

—ညီ, *v.* same ; ထာရုစည်းဝေးရာ၌ သထောဟူသည့်အတိုင်းချော့င်ညီထွဖြို.
[Note.—ချော့င်ကံ is comparatively little used in ordinary
colloquial, though of common occurrence in the drama.]

ချော့င်, 2, *v.* to forfeit ; နှုတ်ထွန်မှုကြောင့်ငွေတရာချော့င်ရသည်။

—ငွေ, —ဒဏ် (ချော့င်ဒဏ်ထပ်), —ပြစ် (ချော့င်ပြစ်ငွေ), *n.* a forfeit,
fine (damages).

လွတ်လွတ်, *adv.* volubly, see under လွတ်။

လွင်, 1, *n.* an unoccupied space beyond houses.

—လွင်း

—လွင်, *n.* a glade.

—တီးခေါင် (*pron.* လွင်တီးခေါင်), *n.* an extensive plain, savanna.

မွတ်ထီးပြင်, —ထီးထီး, *n.* same as မွတ်ပြင်။

—ပြင် (*pron.* မွတ်ပြင်), *n.* a level spot of ground, a plain free from trees, a campaign, ကွင်း။

—ပြင်ထီးထီး, *n.* same.

—ပြင်လှေကား, *n.* a pfairie.

—လှေကား, *n.* an extensive waste.

မွတ်, ၂, *v.* to be glossy, shining; အရောင်မွတ်။ အရောင်မွတ်သည့်ပင်။ အရောင်မွတ်သည့်ပင်။

—မှုန့် (—မုန့်), *n.* a powder made from rice and rubbed on the face (in Upper Burma); မွတ်မှုန့်လိမ်းသည်။ ကသတ်မှုန့်။ ဆန်ပုတ်မှုန့်။ တို့ပတ်။ မျက်နှာချယ်။

မွတ်, *v.* to be blown away (လေပွေ့တိုက်သို့ပင်။ မွတ်သွားသည်, to be driven out of its course by the violence of the wind as a ship or boat; ပင်လယ်ထဲမှာလေပွေ့တိုက်သို့မွတ်သွားသည်), to be scattered and lost, dissipated; မိုဗ်းသားမွတ်သည်။ ပြာမွတ်သည်။ ပွဲမွတ်သည်။ (to be faded); ပုဆိုးနေပုခံသို့အရောင်မွတ်ကုန်ပြီ။ *Der.* မွတ်။

—အောင်, *adv.* very, an intensive to words of height (မွတ်အောင်မြင်သည့်ပြင်) or motion, မွတ်အောင်မြင်းသည့်မြင်း။

—စဉ်, *v.* to fly off scatteringly as sparks or fine particles, to start and run with velocity, to dart, မွတ်စဉ်မြင်း။ မွတ်စဉ်စမြင်း။

—ပါး, *v.* same as မွတ်။ ကျွန်တော်သားသည့်ဝတ္ထု။ သတ်ကိုပျောက်ပျက်သို့မွတ်ပါးသွားသည်မဟုတ်။ ကျွန်တော်သား ၁၅ နှစ်အရွယ်ကမွတ်ပါးသွားသည်မှာ။ အနှစ်၄၀ကျော်ပြီသတ်မှတ်သတ်းမရပါ။

မွတ်, *v.* to be at liberty, free, unrestrained; အစီးအတားမရှိ, to be exempt (ရောဂါထွက်ကင်း), free from (ငါ့ကျေးဇူးနှင့်ထွက်အောင်မနေနိုင်ဘဲနှင့်ငါ့ကိုပုန်ကန်စကားပြောသည်), disengaged, released, to be discharged as a case or as an accused; အမှုမွတ်။ ထရားခံမွတ်သည်။

—မြင်း, *v.* to be released from, free from, exempted from; သည်နှစ်အခွန်တော်ငွေကို။ ထွက်မြင်းချင်းသာပါရအောင်။ အခွန်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်း။

—မြင်းချင်းသာခွင့်ထက်မှတ်စာ, *n.* a revenue exemption ticket.

—လတ်, *v.* to be disengaged [အဆုတ်အကိုင်မွတ်လတ်လတ်လတ်ထုတ်ထုတ်မနေရဘူး], vacant [လွတ်လပ်သည့်မြေမရှိသောကြောင့်။ အိမ်ဆောက်စရာမရှိ], empty [သည့်အိုးမှာတာပျာမရှိ လွတ်လပ်လျက်ဘဲရှိသေးသည်။] ထည်စာအုပ်မှာလွတ်လပ်သောစာအုပ်ဖြစ်သည်။ စာတည်းမျှမရေးသေးပါ, also applied to women who are *enceinte*; သည်မိန်းမလွတ်လပ်လတ်လပ်မဟုတ်ပါ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှင့်။

လွတ်လွတ်ချက်ချက်, *adv.* freely, without regretting to part with (ချက်ချက်စက်စက်။ ခက်ခက်ရောရော။) လွန်ထိခြင်းမရှိ။ (လွတ်လွတ်ချက်ချက် ထူထဲပေးကမ်းတတ်သည်။) [unhesitatingly, မည်သည့်အမှုမဆိုလွန်တို့ ဆုတ်နှံခြင်းမရှိ။ လွတ်လွတ်ချက်ချက်ပြုတတ်သည်လှ။]

လွန်, 1, *n.* a kind of tree [the kernel of the fruit is considered a luxury, and was formerly presented to the Kings of Burma. In years in which this tree bears much fruit there is, so the Burmese say, a good rainfall].

— ခို, *n.* the *Buchananian latifolia*, producing a purplish black fruit the size of a small cherry, *K.*

လွန်, 2, *n.* a gimlet ; (*v.* to bore with a gimlet, လွန်ပုနှင့်လွန်းလွန်းပုနှင့် ဖောက်).

— ပု (*pron.* လွန်ပု), *n.* same ; လွန်ပုနှင့်လွန်သည်။ လွန်ပုနှင့်လွန်ပောက်သည်။ လွန်ပုနှင့်လွန်ပြီးကာလဝက်အုနှင့်ရတ်ထားသည်။ လွန်ပုကြီး, *n.* an auger.

လွန်, 3, *n.* a rope drawn by contending parties to procure rain ; လွန်ကြိုး။

— ဆွဲ (—ဆွဲ), *v.* to pull at this rope. [“The inhabitants of the Burman empire in times of drought are wont to assemble in great numbers with drums and a long cable. Dividing themselves into two parties, with a vast shouting and noise they drag the cable contrary, the one party endeavouring to get the better of the other.” By doing this they suppose that the nats who have control over the rain (ဝဇ္ဇုန်နတ်) are propitiated and will cause rain to fall.]

— ပွဲ (—ပွဲ), *n.* the festival of drawing the said rope ; လွန်ပွဲ။
လွန်, 4, *v.* to be or go beyond, to exceed [အရှယ်လွန်မှပညာသင်ခြင်းကြောင့်တတ်မြောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ရှိချေသည်], to exceed, (သော, ကျူး, ကဲ) [လွန်အောင်ကောင်းသည်။ လွန်အောင်ဆိုးသည်], to be beyond or to go beyond unintentionally [အသံသယမရှိမိက်သည် မှာလွန်သွား ထိုအနာတရဖြစ်သည်], to be in excess, to go too far, ကျူး [ခင်ဗျား ပြောသည်မှာလွန်သည်။ လွန်သွားမည်ထက်မထင်နှင့်], to pass away, be gone, die, သေလွန် ; to be gone by, လွန်သွား။ [ငါကား ထုန်းရှိသောယောက်ျားပင်တည်း။ ထျင်စွာငါ့အိမ်ထိုင်လျက်ပဲ ဝေဟုကြံလျက်။ မျှော်ကြည့်အံ့ နေလေ၏။ မိမိအိမ်ကလေးလွန်မှ။ မိတ်အကြံအစည်ထွေ့ခြင်း ရောက်၏။] [လွန်သည်မှာလွန်ပါပေတော့။ လွန်အံ့လွန်ပါပေတော့, let by-gones be by-gones] ; လွန်ပြီးသည်ကိုတစ်ခုခုနိုင်တော့မည်မထုတ်, one will not be able to obtain that which is past our reach by uttering expressions of regret for it.

— ကဲ (—ကဲ), *v.* same, 1st def.

— ကျူး, *v.* to go beyond, exceed, surpass [မေစင်အရာ၊ မေခင်အရာ ထိုင်းထက်လွန်ကျူးအောင်တတ်သည်], to transgress.

လွန်းစွာ, —မင်းစွာ, *adv.* exceedingly; ကာမရဏ်အရာမှာလွန်းစွာလိုက်စားသည်။

လွန်ကြွပ် (လွန်းကြွပ်), *n.* a kind of bird; လွန်းကြွပ်ငှက်။

—ဇေ (ဇေ), *n.* a (royal) boat shaped like the said bird.

လွန်မတ်, *n.* a kind of plant.

လွန်, *v.* to twist to and fro, wriggle; ထိခွန်လေထိုက်ထိုင်းလွန်လွန်နေသည်။ မီးသင်္ဘောနှင့်နောက်တွဲသင်္ဘောတည်ကြီး တလွန်လွန်နေသည်, to move as a serpent or worm, လွန်လွန်လွန်လွန်သည် [to turn over, roll about in bed, ကျန်ထောင်မှီးတိုင်းခင်ကျားလွန်သံကြားသည်။ခင်ကျားဒိပ်သည်အခါကျန်ထောင်ဝင်နှိုးသည်မှာမှီးမည်ဝေးထိုးလွန်မှမလွန်ပါဘူး]။

—တက်, *v.* to dwell vexatiously on a subject in speaking [ထိုတိုနှင့်ပြီးအောင်ပြောပါ။စကားဆိုရှည်အောင်လွန်တက်မပြောပါနှင့်]။

လွန်း, 1, *n.* a weaver's shuttle; *a.* marked with waving stripes as a silk waistcloth (လွန်းပုဆိုး။လွန်းထဘီ), a silk puhso and hta-mein of zigzag pattern; အချိတ်။

—ကျ, *a.* same, but denoting a richer kind [လွန်းကျထဘီ။ လွန်းကျပုဆိုး]။

—ဆန် (*pron.* လွန်းဖန်), *n.* the spindle of the quill (ရက်ဖောက်); နားစောင့်လွန်းဆန်, the peg that secures the spindle in the shuttle.

—ထိုး, *n.* the cross timber on which the keel of a boat is laid when *building*; ငွေလွန်းထိုးတင်။လွန်းထိုးထိုး။

—သီး, *n.* same as လွန်းဆန်။

လွန်း, 2, *v.* to twist a strand (ကြိုးလွန်း); one kind of *sis*. Der. အလွန်း။

—ပေါင်းတင် (*pron.* လွန်းပေါင်းတင်), *v.* to twist several strands into one rope, to twine [လွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်။၃လွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်ကြိုး။၄လွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်ကြိုး]။

လွန်း, 3 (from လွန်, to exceed), *verb. affix* denoting excess [often preceded by လွန် and followed by အားကြီး။] —ကြောက်လွန်လွန်းထိုက်ထိုက်ထန်ထန်နေနေသည်။ သူ့သမီးကိုချစ်လွန်လွန်း ထိုငုံမတတ်ထားသည်။ မုန်းလွန်လွန်းထိုက်ထိုက်တောင်မကြည်ရှင်ဘူး။ မိတ်လွန်လွန်းထိုက်ထိုက်ထားရသည်။ ခင်ထူးငွေကုန်လွန် ထွန်းအားကြီးသည်။ သည်သူ လိမ္မာလွန်း အားကြီး သည် (as in the English expression "too clever," "too clever by half") ခင်ကျားပြုပြင်ရက်လွန်းသည်။ ကျွန်တော်သားမိတ်တဲမိတ်လွန်းသည်။ သည်စာခက်လွန်းထိုက်ထိုက်မရနိုင်ပါ။ ဖျင်းလွန်းထိုက်ထိုက်မရနိုင်ပါ။

လွန်း, *v.* an astrological term (ခင်ကျားမျက်စီးပါသော်ကော။စန်းပြတ် လွန်းပြတ်ထဲကျနေသည်)။

လွန်း, *v.* to regret the loss of, think of with sorrow (to yearn); တမ်း။ ထိခွန်ရာထိုက် မြူးကာပျံ့သိခြင်းသံ။ ကယန်ရွှင်တန်မျှားကိုကြားရခြင်းရ

သောအခါ။ အောင်ချာကြွန်း။ ဤပြည်နန်းကိုလွင်း၊ လွတ်ခြင်းပျောက်ပြေရလိမ့်
အံ့။ (2) ကျန်ရှိမေးသမိခင်နောက်ထပ်ပေါင်းလကစ၍ယခုတိုင်အောင်မေတ္တမမြင်
ရသောသူကြောင့်အထွန်ဆွတ်ဆွတ်လွတ်လွတ်လွင်းလျက်နေသည်။ လွင်းရုံလှင်မပြစ်
ခဲ့ပါနှင့်။ မောင်လွင်းလျှင်ထော်ထော်။ မယ်လွင်းလျှင်အိမ်ပြုပေါက်က။ မေးထောက်
ထိုမျှ။ လွင်းထိုလွင်းထက်မော်။ မျှင်ရုံနှင့်ကပါဘူး။ ထွန်း၊ ရွှေအိမ်ခံကထိုးပန်
ထွန်း။ (လွင်းဖျား။ လွင်းနာ, terms used in connection with love-
lorn, absent lovers).

လွင်းလျှင်, *v.* same (not used).

— ခြင်း (—ချင်း) (*pron.* လွင်ခြင်း), *n.* one kind of song ; လွင်းခြင်းဆို။
လွင်းခန်း။ လွင်းခန်းပေါ်။

— ဆွတ်, *v.* same as လွင်း, intensive ; မိန်းကလေးသူရည်းစားကိုလွင်း
ဆွတ်သောသူကြောင့်တဖွင့်တဖွင့်ထွေးထွေးနေသည်။

— ထ, *v.* to yearn after and utter expressions of regret for
the absence of one beloved [မိသတို့တံမြန်ချင်သည့်မိတ်ဖောင့်လွင်း
တလျက်ရှိပါသည်]။

လွယ်, 1, *v.* to be easy, not difficult ; မခက်။ ဝတ္တုဖတ်စာများစာကြီးပေကြီး
များ ထက်လွယ်သည်။ မျက်ရည်လွယ်သည်, same meaning as မိလွယ်
(to be yielding, complying ; said reproachfully of women) ;
လွယ် is very often combined with other verbs, *e.g.*, မိလွယ်ဆို
လွယ်။ ပြောလွယ် (ရှိသည်) နားထောင်လွယ်။ ဖြစ်လွယ်။

— လူ, *v.* same ; တယ်လွယ်လူသည့်လူ။ လွယ်လူသဖြင့်မဖြစ်နိုင်ပါ။ လွယ်လူစွာရှာ
ထိုရသည်။

— လင့်တကူ (*pron.* လွယ်လင့်တကူ), *adv.* easily ; အလွယ်တကူအထိုရှိ
သည့်အခါ လွယ်လင့်တကူရစေသို့အပါးလွင်ထားသည်။

လွယ်, 2, *v.* to suspend from the shoulder ; အိတ်ထောင့်လွယ်သည်။ ထား
လွယ်သည်။ မြားထောင့်လွယ်။ သေနတ်လွယ်သည်, to carry (in the
womb) ; သားရင်းထားသားဖျားထား။ သားရင်းပါအိတ်။ ဝမ်းတွင်လွယ်၍ပွား
သောသားဖြစ်ပါသည်။

— အိတ်, *n.* a wallet (or bag) suspended from the shoulder.

— ရိုး, *v.* to suspend from the head and carry on the back *à la mode* Karin (and Shan) ; နောက်လွယ်ပိုးလွယ်ပိုးသည်။ သားပတ်ကို
အဝတ်နှင့်ပတ်၍လွယ်ပိုးလာသည်။

လွလွ, *adv.* shiningly ; applied to words of whiteness ; လွလွဖြူသောအ
ဆင်းအရောင်ရှိသည့်ပန်း။ [လွလွ is not used in colloquial].

ဇေယျ, *v.* to be enough (obsolete).

— ဇေယျ, *adv.* satisfactorily ; ကုန်လောက်သည်နှင့်။

— ဇေယျရမ်းရမ်း, *see under* ရမ်းရမ်းဇေယျ (ဇေယျဇေယျရမ်းရမ်း။ မြောက်သည့်
ဝမ်းဖြင့်။ ထက်ပန်းထန်ထုဆင်းစည်ပြုထို)။

— ဇေယျလောက်လောက်, *see under* လောက်လောက်, (none of the above
are colloquial terms).

ထွေး, *v.* to feed one's self with the hand greedily ; *comp.* ထွေးထွေးစားအလူးလူးအထဲထဲထွေးစားသည်။ ပါးလှပ်ပါးပြည့်ထွေးစားသည်။
မြန်မာ့ရှက်မွတ်ထွေးစားသည်။

ထွေး (ထွဲ), *v.* to be out of the way, vary from a certain course, ထွေးထွေထွေ, (to be past the meridian as the sun or a star) ; မွန်းထွဲကြယ်ထွဲ to err, be wrong, မှားအထင်ထွဲ။ အဓိပ္ပါယ်ထွဲ။ အထွဲထွဲ, (to contain errors as a writing, စာထွဲ) မှား, hence အထွဲ and အထွဲ, *adv.* out of the way (ထွဲထွဲလမ်းထွဲထွဲသွားလို့အချိန်မရောက်), differently from what ought to be ; ထွဲထွဲကြီးတထွဲချည်းထည်းဘဲကားပြောသည်။ Der. မွန်းထွဲထွဲ။

—ကန့်, —ချက် (ခင်ဗျားပြောသည်ကားထက်ထွဲကန့်သည်။ မူထောင်းစာထွဲချက်သည်။ အသစ်ဖုင်ရေးသည်)။

—ဝဲထဲ, *adv.* wrongly, erroneously, in a different manner from what ought to be.

ထွ, 1, *v.* to be handsome, pretty, beautiful, hence မထွထွ (မထွေမရွှိ, euphemism occasionally substituted for ကိုယ်ဝန်ရှိ။ မပေါ့မပါးရှိ။) (မထွ, to be beyond the usual time, late, as အချိန်မထွ။ အချိန်မထွချိန်တန်းရှာကြေးထမ်းကြီးအိပ်တွင်အိပ်ပါသည်။ ကိုယ်မထွကိုယ်မမြင်။ သုမထွကိုယ်ရယ်ချင် Proverb)။

—ပ, *v.* (the same) ; see the parts ; ထွထွပပခင်းကျင်းထား။ ထွထွပပကျွေး။ ထွထွပပရောက်သွာသည်။ ထွထွပပဝတ်ဆင်။ to be *enceinte*, မထွမပရှိသည်။

—ပထင်ထင် (*pron.* ထွပထင်ထင်), —ထည့်ကျေး, *v.* to be handsome and comely, handsome and elegant ; အဆင်းအရွယ်ထွပထင်ထင်သည်။ ထွပထင်ကျေးအောင်ဆေးထုတ်ထိမ်းနိုင်သောပန်းချီဆရာဖြစ်ပါသည်။

ထွ, 2, *verb.* affix very (excessively, extremely) ; ကောင်းထွ။ ဆိုးထွ။ နာထွ။ မွေထွ, often followed in colloquial by ချေ and ကသား, *e.g.*, နာထွချေကသား။ များထွချေကသား။ မြန်ထွချေကသား (ထဟ့်နှယ်ထဲထဲသုတ်သွားသည်။ ထသုတ်ပြန်လာသည်။ မြန်ထွချေကသား), also often followed by ချေ and ရှဲ (ရှို) ; ဆိုးထွချေရှဲ, he is very wicked ; နာထွချေရှဲ, it is extremely painful. In certain combinations it is used to express the furthest limit as to number, quantity, extent ; the utmost, "at the outside," *e.g.*, ထင်ပြေရန်ကုန်မြို့ထို့ထွနှင့်သွားသည်မှာအမိုးတွင်ထွပါသွား ၇ ရက်နှင့်ရောက်မည်။ ငနီအမည်းပစ်သွားသည်မှာ အမည်းရသွားပါသွား ၁၀၀၀ ကောင်ရစေရပါသည်။ သည်မှာထွထွထွပါသွားသူ ၁၀၀၀၀၀ လောက်ရှိပါလိမ့်မည်။

ထွပ်တံ (*pron.* ထွပ်တံ), *n.* a rod or staff of authority, see နှံတံ။

ထွပ် (from ထွပ်), *v.* to open ; less than ဖွင့်။ အပေါက်ထွပ်သည်။ မြင်ရုံထွပ်ထွပ်ပါ။ ထမင်းအိုးဖုန်းထွပ်စင်းပါ။ တံခါးထွပ်ဖွင့်စင်းပါ။

—ဖြ, *v.* to lay forth to view ; ခင်ဗျားသစ်ထာကို ထွပ်ဖြပါ။ ထာပါထဲထွပ်ဖြပါရစေ, to expose the person, အဓိကဘိသားထွပ်သထွပ် (Prov.) ; ဖုန်းထွပ်ဖြ။ ထထွပ်ဖြ။

တွင်း (from ထွင်း) (frequently *pron.* ထွဲ), *v.* to go round a thing ; ဆိပ်ကိုထွင်းသွား။ မြို့ကိုထွင်းသွား, to turn round (*trans.*) ; ဆိုးဝက် ထွင်းကွင်းကိုထွင်း။ မီးတိုင်ကိုထွင်း, make revolve ; ဝက်ကိုထွင်းဆောင် ထွင်းသည်, to turn from a forward direction (make a circuit, ရိတ်) ; မြင်ကိုထွင်းသွားသည်။ ထမ်းကိုထွင်းသွားသည်, go about, ramble, ထွင်းထွင်းထွင်းထွင်း ; to court, woo, ဆပျိုထွင်း။ လူပျိုထွင်း။ Der. ဆ ထွင်း။

—ဝား (*pron.* ထွဲဝား), *v.* to lie to, deceive, mislead the mind ; ထယ်ထွင်းဝားထတ်သည်လူ။

—ပတ်, *v.* to go round, circle, to deceive ; ထွင်းဝား။ ခေသဝာရီထွင်း ပတ်ထော်မူသည်။ မြို့ကိုထွင်းပတ်၍ကြည့်ရှုသည်။ မိန်းမကိုမည်သည့်မှာယူသွားစွာ ထွင်းပတ်ထတ်သောမာယာလည်းရှိ၏။

—ဖြား, *see* ထွင်းဝား (to beguile) ; ထိပ်ထည်ထွင်းဖြား၍ဝားထတ်သည်။ ထိပ်ထည်ထွင်းဖြားပြောဆို။

ထွင်းကား, *verb. affix, continuative*, though ; ဆော်ထင်း (infrequent).

ထွင်း, ၁ (*frequently pron.* ထွဲ), *n.* a cart with two wheels ; ထွင်း၊ မီး, *v.* to travel by cart.

—အိမ်, *n.* the body of a cart.

—ဦး, *n.* the front of the cart where the driver's seat is.

—ဦးစွန်း, *n.* the end of the thills united.

—ဦးစွပ်, *n.* ; *see* စည်းကုန်း (infrequent).

—ဦးပန်း, *n.* the carved work surmounting the ends of the thills where they are fastened to the yoke.

—ဦးပွတ် (*pron.* ထွဲဦးပွတ်), *n.* the strip of raw hide securing the ထွင်းသန် and ထွင်းထမ်းဘိုး ; above the ထွင်းထမ်းဘိုး is the ထွင်းကျည်း, a piece of wood acting as a wedge, and round it the strip of raw hide is wound.

—ကုန်သည်, *n.* traders who carry their merchandise in carts.

—ကြောင်း (*pron.* ထွဲကြောင်း), *n.* a cart-track ; ထွင်းထမ်း, *n.* a cart-road.

—ခပ်ထိတ်, *n.* a truck or similar vehicle.

—ငှါ, *v.* to hire a cart.

—စည်းကုန်း (—စည်းထိုး), *n.* the leather ring which secures the shaft of a cart to the yoke.

—စပ်, *n.* the outer segment of a Burman cart-wheel ; ထွင်းစပ် ထွင်း။

—စာ, *n.* strips of bark inserted between the axle-box of a cart-wheel and axle-tree to lessen rotatory friction ; ထွင်း

- စာထိုး, *v.* to insert such strips of bark ; water is first injected ; *see* ပါးထင်ချေ့တ်။ ထွင်းချေ့တ်။
- ထွင်းထောင်ပန်း, *n.* the driver's box.
- တိုက်, *v.* to convey in a cart, to cart ; ထွင်းထိုင်စား, *v.* to gain a living by carting.
- ထမ်းမိုး, *n.* the frame of wood by which two oxen are fastened together for drawing a yoke ; ထွင်းထန်းထိုးချွန်, the arms of a draught yoke by which it is secured to the animal's neck.
- ထောက် (*pron.* ထွဲခေါင်), *n.* a shaft support (often called ကလေးထောက် in Upper Burma).
- ထောင်, *v.* to set up in business as a proprietor of carts for hire, or as an ordinary cartman.
- ထပ်, *n.* the cross-beam of the body of a cart ; ထွင်းရပ်ပေါက်။
- ပုထောင်း, *n.* the axle-box of a cart (*pron.* ထွင်းပခေါင်း).
- ဘီး (*pron.* ထွမ်း), *n.* a cart-wheel ; ထွင်းဘီးဝန်။ ထွင်းမိထူတာ။ ထွင်းဘီးထပ်။
- ခ, *n.* the middle piece of the three timbers in a Burman cart-wheel ; *comp.* ထွင်းဝင်။
- ရှေ့, *n.* the person placed in charge of a number of carts travelling in company.
- ရံထိုင်, *n.* one of the small pillars or posts forming the sides of a cart ; ထွင်းထက်တင်။
- ယဉ်, *n.* a light travelling cart for carrying persons only.
- လမ်း, *n.* a cart-road.
- ရင်း, *n.* a circular encampment of carts.
- သံ, *n.* the thill or shaft of a cart.
- သမား, *n.* a cartman.
- ထွင်း, 2 (ထွဲ) (from ထွင်း) (*frequently pron.* ထဲ), *v.* to throw down from an erect posture, အထဲထွင်း ; (to strike as colours when an army is defeated, ထိုင်ထွင်း။ ရှက်ထိုင်ထွင်း။ သစ်ပင်ထွင်း) [ထိုးထိုးထွင်းအိပ်, *v.* to lie at full length and sleep], overset, turn or throw from a basis or foundation, (to “throw” as a wrestler, မြေကြီးထိုးကြော့ကျအောင်နှင်းထိုင်၍ထွင်းထည်) [also used figuratively, သူထိုက်ရားမဖက်မြင်နိုင်သောကြောင့်။ ထွင်းနှိပ်ရသည်]။
- ထွင်း, 3 (*pron.* ထွဲ), *v.* to sweep ; အရှိုက်ထွင်း။ တံမြက်စည်းထွင်း။ [also used figuratively, သည်သူများထားရှိ မထေင်ဘူး။ အကုန်ထွင်းပစ်ထိုက်မှတစ်ဆင့်]။

ထွင်းခုံ, *n.* a broom which has a long handle inserted in the back of a brush.

ထွင်းစာ (ဝဇ်), *n.* a species of *lagerstræmia*. The wood, which is red, is used both for building purposes and for making boat paddles, *M.*

ထွန်, *v.* to turn back, throw back, ထောင့်ဆန်ရှေ့ကိုမဝှေး။ ပစ်ထောင့်ထုထွန်၍မှန်သည်; to repeat, do again, ထခါထည်းကိစ္စမချောသောကြောင့်။ နောက်ထပ်ထကြိမ်ထွန်ပြုရသည်; to do in return, ကျွန်ုပ်ကိုမိုက်လျှင်မိုက်၊ မိုက်စားလွန်မိုက်သည်။ ကျွန်ုပ်ကိုကောင်းမွန်စွာ ကျွေးမွေးပြုစုပေးသောကြောင့်။ ထုထွန်ထည်း ဤကဲ့သို့ထွန်ပြုသင့်ပေသည်, to turn inside out as the sleeve of a coat, as အင်္ကျီထက်ကိုထွန်သည်; to turn up the legs of trousers, as ပေါင်းတီကိုထွန်။ ပေါင်းတီကိုပင်။

— ဖြန် (*pron.* ထွန်ဖြန်), *v.* to do in return, do back again; commonly implying disrespectful conduct towards a superior; *comp.* ဖြန်ထွန်။ မိမိတို့ဆန္ဒသည့်စကားထကြိမ်ထခါမျှထွန်ဖြန်ဆိုမပြောဘူးပါ။

— ထွေ, *v.* same as ထွန် (to turn upside down); ထိုဘက်အပြောင်းမသင်္ကာသောကြောင့်။ အိမ်တွင်းအိမ်ပြင်အကုန်ထွေထွေရှိရပါသည်။

ထွန် (from ထန်), *v.* to frighten; ခင်ဗျားကျွန်ုပ်ကိုမထွန်ပါနှင့်။ ကျွန်ုပ်တော်မထန်ပါဘူး။ — ကြက်များအိမ်ပေါ်ထိုးထက်ရအောင်ထွန်ထိုက်ပါ။

ထွန်း, *v.* to spread out, lay out in the sun; နေပူစွာထွန်းသည်။ ငါးခြောက်ထွန်းသည်။ မိုင်းမိုသည့်အဝတ်များကို။ ခြောက်သွေ့အောင်နေပူထွန်းထိုက်ပါ။

ထွင် (from ထင်), *v.* to uncover, to neglect, leave, unperformed, သည်ကနေ့ စပါးပြီးအောင် မရိပ်ခဲ့ဘူး။ နက်မနီရိပ်ဘဲ လွှဲထားသည်။ [to leave vacant, ခင်ဗျားပွဲကြည့်လာမည်ပြောလိုရာလွှဲထားသည်; to unclothe, leave open, ပြတင်းပေါက်များကိုအကုန်လွှဲထားထိုက်ပါ; in this sense ထွင် is considered more elegant than ဖွင့်].

ထွင်း, *v.* to reach out, stretch out (the hand); မီးချွတ်ဘူးကိုကျွန်ုပ်တော်ထိ (ထက်) ထွင်းထိုက်ပါ။ မတ်ထက်သစ်ထာအထက်ဆင့်ပေါ်မှာစာအုပ်ထွင်းထိုးယူပေးစမ်းပါ။ ခင်ဗျားအိမ်ထဲဖြင့်သည့် ထွင်းထိုး ခဗ္ဗိသူး, to step, put forth the foot either forward or backward; ထောင့်ဆန်ရှေ့ပြုသည့် အခါရှေ့ကိုထွင်းနောက်ကိုထွင်းပြုသည်, to look forward (to a distant object); ရှေ့ကို ထွင်းကြည့်သည်။ ဤမယာ သမုဒ္ဒရာ အလယ်၌ ချင်ရှယ်မျှော် ထွင်း၍ ကမ်းကို မမြင်ဘဲလျက် ရဲရဲစူးစူး ကူးတည်ကား အသုနည်း, to aspire to [အထက်သို့ထွင်းရုဏ်ရည်ထူချင်းမကြံဘူး။ အထက်သို့သာထွင်းကြသည်။ ထည်သူတော်သေးနှုတ်နှုတ်ကြိတ်တတ်။ အထက်သို့သာထွင်းကြသည်], to extend (the voice) towards, to call, ထွင်း၍ခေါ်; [ထိုသွားသည့်သူကို။ ထွင်းခေါ်ထိုက်စမ်းပါ] applied to the reach of a massive weapon; ထိုထက်ကမ်းကိုခင်ဗျားထောင့်ထွင်းပါ မည်ထား။ ရွာချင်းလစ်စေးကြပါ။ ထောင့်ထထွင်းထောက်သာစေးပါသည်။ ထွင်းမြိုသည့်နေရာကတစ်ဝိုင်းကို။ ခင်ဗျားထောင့် ထွင်းမြိုမည်ထား။ သရက်ပင်ပေါ်မှာ သရက်သီးကို ထွင်းမြိုသောကြောင့်။ လူအများဆွတ်စားကြသည်။ (*see under* သမုတ္တိ).

တွင်းကင်း, *v.* ; see the parts ; to anticipate, do with reference to something ahead ; ပဲ့စေရောက်ရှိစေသောကတွင်းကင်းကိုချက်ဖြတ်ကျော်ထွေနှင့်ရသည်။ မြင်းပွဲမထိုင်မှီတွင်းကင်းထိုးထားချနှင့်ရသည်။ [to extend (the voice) towards, to call, ရှေ့သွားသည့်သူတွင်းကင်းကို ခေါ်တွင်ကြားထောက်ပါသေးရဲ့] .

ထွယ်, *v.* to empty (a vessel of its contents into another), ဒီးထဲက ရေကို စည်ထဲကို ထွယ်ထည့်သည်။ သစ်တာထဲက ပုဆိုးကို ဖာထဲထို့ ထွယ် ထည့်သည်။ [one kind of ချေး, to borrow with the idea that the borrower will, if afterwards required, return the favour to the lender ; ကျွန်တော်ကိုငွေ ၂၆ ထောက်ထွယ်နှင့်ပါ။ မကြာခင်ပြန်ပေးပါ ခဲ့။ အချင်းချင်းလက်ထွယ်ခြင်းစားကြသည်] ; ငွေထွယ်စားချေး, to lend money without interest.

— ဖယ်, *v.* same ; to exchange, ထပ်, ထဲထွယ်, ထွယ်ဖယ်ထိုး, ကျွန်တော် မှာရှာရင်းသာရှိသောသွေ့ကြောင့်။ ငွေနှင့်ထွယ်ဖယ်ထိုးရသည်။ ခင်ဘျားအင်္ကျီကျွန်တော်အင်္ကျီထွယ်ဖယ်ဝတ်ကြရဲ့ရဲ့။

တို့, *n.* a spear.

— ကန်, *n.* ; see နှင်ထံ။

— စွပ် (*pron.* တွံ့စွပ်), *n.* a bayonet.

— စွပ်ထောနတ်, *n.* a musket furnished with a bayonet.

— တံ, *n.* a rod or staff of authority.

— ထိုး, *v.* to thrust at with a spear ; တွံ့နှင့် ထိုး။ တွံ့ထိုးကောင်း။ တွံ့ထိုးစင်သည်။ တွံ့ထိုးသမား။

— မ, *n.* a large spear.

— ထည့်, *n.* a dart ; ထွန်ပြန်။

— မှိုး, *n.* the handle of a spear.

ထွာ, see under ထာ ; sometimes euphonic ; ရောက်လာသည်။ ထယ်သော အခါရောက်လာသည်။ ကျွန်တော်သားခင်ဘျားအိမ်ရောက်လာသူလား။

ထွိန် (from ထိန်), *v.* to roll over and over, *trans.* လမ်းပြင်မီးရထားနှင့် ကျောက်ထုံးကျောက်ခဲများကို ထွိန်မြေသည်။ ဗဟိုထုံးထွိန်ကစားသည်။ ထောင်ပေါ်ကကျောက်ထုံးကိုထွိန်ချသည်။

ထို, *v.* to be diminutive, smaller than common ; ကျွမ်း။ ညက်။ သည် အရပ်မှာမြေကြွတ်သောကြောင့်သစ်ပင်များထယ်ထိုသည်။ သည်မိန်းမထယ်ထိုသည်။ နွားမဆိုနောက်သားထယ်ထိုသည်။

— ကင်း, *v.* same ; မိုဗင်းခေါင်ထိုသစ်ထီးဝတ်ထယ်ထိုကင်းသည်။ ခင်ဘျားသားသမီးများထယ်ထွားထွိုင်းသည်။ ကျွန်တော်သားသမီးထိုကင်းကြသည်။

— ထွောင်း, *v.* same (infrequent).

ထွီး, *v.* to cut with a sliding motion, to cut a slice, as distinguished from ခတ်, to chop ; ထားနှင့်ထွီးသည်။ ထားထွီးဆေး, cut tobacco ; ထိုးဖြတ်, ထင်ထင်နှင့်ဖြတ်မိရှိသူထွီးသည့်သူထို။ အဆစ်ကထွီးဖြတ်ပစ်သည်။ ထွီးခတ်။

ထိုးရွတ်, *v.* same.

ထွင်, *v.* to stir, move (*intrans.*), have animal action, to work as a machine, to shake (*trans.* and *intrans.*); စာရေးသံထွင်သောကြောင့်။ ထက်ရေးမကောင်းထွပါ။ ကျွန်တော်ပသုံးထွင်နှိုးသည်, *hence* ထထွင်ထွင်, *adv.* busily, with the hands and fingers | in constant motion, ခြေထွင်ထွင်ထက်ထွင်ထွင်နှင့်ဆွဲနေသည်။ ပသုံးထိုင်ထွင်။

—ထုထားထိုင်, *n.* a rocking chair.

—ပုခတ်, *n.* a cradle.

—ရှက်, *v.* to move gently (?) *intrans.* ထွင်ရှက်ခတ်။

—ရှား (from ရှား, to move, remove out of the way), *v.* same as ထွင် (*intrans.*), frequently with the additional idea of change of place, to be agitated [စပါးဆန်ရေရှားပါးထိုးထိုးပြည်ထွင်ရှားသည်။] to agitate, annoy, trouble, molest; သည်သူကို သည်ထောက်မျှထွင်ရှားထွင်နှံ့မှမနှံ့ဘူး။

—ထိုးထွင်ထက်, *adv.* same as ထထွင်ထွင်, *see under* ထွင်။ ထွင်ထိုးထွင်ထွက်နှင့် ဖြစ်မသက်ရှိသည်။ သည်ထုစကားပြော သည်မှာ ခေါင်းထွင်ထိုးထွင်ထွက်နှင့်ပြောသည်။

—ထွက်, *v.* same as ထွင်ရှက်။

ထွင်, *n.*; *see* ပင်ပမ်း။

ထွှံ, *v.* to warm one's self by a fire; မီးထွှံ, warm one's self in the sun; နေစာထွှံ, derive heat from, as a chicken from its mother; ကြက်ကလေးမျှားအမိရင်နေ့ကိုထွှံ၍ကြီးရသည်။ ထုရားအထောင်းသည်ထည်း။ ချန်ရက်ပတ်ထိုးသားငံရေဖြင့်လိမ်းကျသောကိုယ်ရှိထွက်အတွန်ပင်ပန်းထော်မှုထည်ဖြစ်၍ငင်။ နတ်ထိုးအထွေထွေသိပ်မွေးနှုန်းညှိသောရင်နေ့ကိုထွှံရသည်ဖြစ်၍ငင်။ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ရောက်လေ၏။ to adhere to, take refuge in; မိထွှံ။ ကိုယ်ထော်အရှင်တုန်းရိပ်ကိုထွှံ၍ရောက်ပါသည်။

ထွှံ, *v.* to heat again, implying that it was once hot; *comp.* နွေး; ထင်းမျှားချက်ပြီးချည်းထည်းထဲ။ ထွှံစားရုံလိုထေ့သည်။ ထမင်းကိုထွှံလိုက်ပါဦး, to remind, re-excite; အမီးရမင်းဆီမှာအထင်တရထွေ့ကံထားပါသည်။ မွေနေရေ့ထွင့်, (or ထင်ရှဲ့) တဆိတ်ထွှံလိုက်ပါ။ မင်းထွှံလိုက်ရိုရန်ဖြစ်ကြပြန်ပါပြီကော။

ထွှံ, *v.* to give (for a religious purpose, or to a religious character), make an offering; ထုရားကိုထွှံသင်္ဃာထော်ကိုထွှံသည်။ ကျောင်းကိုထွှံသည်။ ဇာရ်ကိုထွှံသည်။ ထိုထို့ဖြစ်သောကြောင့်။ ဂဏ္ဍာဖန်ကိုထွှံထော်မူသော်၍သင်္ဃန်း၌ချန်ထား၍အကျွန်ုပ်ကိုသာထွှံထော်မူပါလော့။

—ထန်း (—ခါန်း), *v.* same; ထွှံထန်းပေးကမ်းခြင်း၌ထက်ဝါသနာပါသည့်ထူ။

ထွေ, *n.* a boat; ဝတ်ထွေ, a row boat; ထွေထွေ, a paddle boat; ထွေမှာပုစွန်တုပ်သားကောင်းသည်။ အသာစမ်းမကောင်း။ ထွေအပ်ထွိုင်။ ထီထွေအပ်နှင်းရပါသည်။ စင်ထွေသားဝတ်သာဝတ်ပါထေ့။

ဇေယျ, *n.* a boat one chances to meet with when wishing to travel by one, a chance boat ; ထင်္ဂါမဗ္ဗိယဇေယျဦးထိုက်ခွဲရသည်။

—ဆိပ်, *n.* a landing-place for boats.

—ထိုး, *v.* to propel a boat with a pole ; ထွေးထိုးဝါး။ ထွေးထိုးသမား။ ထွေးထိုးသား။ ထွေးထိုးထက်စက်။

—နှိုက်, *n.* a boat thief (so called from this class of thieves *diving* their hands into the inside of a boat and purloining property) ; ထွေးနှိုက်, *v.* to purloin property in such a manner.

—ပြိုင်, *v.* to race as boats.

—ပွဲ, *n.* a boat-racing festival, a regatta ; ပွဲပွဲ, to hold such a festival.

—မကျ (*pron.* ထွေးမကျ), *v.* to sink as a (loaded) boat, so that the water is level with the wash-board.

—ထောင်, *v.* to race, as two boats, for a wager.

—သား, *n.* a boatman, one of the boat crew.

—သူကြီး, *n.* a boat-owner (also called ထွေးဦး, but the latter term is not considered so polite) ; ထွေးသူကြီးကထောင်, the wife of a boat-owner ; ထွေးဦးကထောင်။

ဇေယျကား (*pron.* ထွေးဝါး), ၁, *n.* a set of steps, stairs, a ladder ; [ကြောင်လိပ်ဇေယျကား, a winding staircase].

—ဦး, *n.* the head of a pair of stairs.

—ဦးထိုက်, *n.* stairs descending directly in front, and at the end, of the house of a man of distinction, which may be used only by privileged persons ; *comp.* ထွေးကားခွဲ။

—ခုံ, *n.* that which supports the foot of a pair of stairs.

—ထပ်, *n.* one step, or stair, or round, a rundle, a rung.

—ထောင်, *v.* to place a ladder in position as in Karin houses or against trees.

—မေါင်, *n.* the balustrade or side of stairs.

—ရင်း, *n.* the foot of the stairs.

—ရှင်, *n.* a ladder.

—ခွဲ (—ခွဲ), *n.* stairs that do not descend directly in front, but are turned to descend by the side of the house.

—ထော, *n.* a flight of stairs.

ဇေယျကား, ၂, *n.* *bauhinia*, မဟာဇေယျကား။ မျောက်ဇေယျကား, and several other varieties.

ထွေ (from ထွေ), *v.* to make fly away (as chaff), to winnow ; စပါး
ထွေ။

ထွေး, *v.* to be very diminutive, သား။ Der. အထွေး။

ထွဲ, *v.* ; see ထွဉ်, to turn round.

ထွဲ, 1, *n.* ; see ထွဉ်, 1, a cart.

ထွဲ, 2 (ထွဲ), *v.* ; see ထွဉ်, 2, to throw down.

ထွဲ, 3 (ထွဉ်), *v.* ; see ထွဉ်, 3, to sweep.

ထွေ့, *v.* to put a small quantity into a larger ; စွက်သည်။ ခေအိုးမှာ
ရေနည်းသေးသည်။ ပြည့်အောင်ထွေ့ကပ်လိုက်ပါ။ ဟင်းရည်နည်းထိုးရထွေ့ကပ်
စားသည်။ ထွေ့ is seldom used and is not considered ele-
gant.

—ပံ့, *v.* to aid ; ထောက်ပံ့။

ထွေင်, 1, *v.* to put into and shut up (as goods in a chest, သစ်
ထာထဲမှာအထည်အထိပ်များကိုထွေင်ထားသည် ; or in a building, စ
ပါးထွေင်။ ဆီထွေင် ; or animals in an enclosure, နွားဝက်များကို
ခြံနှင့်ထွေင်။ မြင်းစောင်းနှင့်ထွေင်ထားသည်။ မြီးအိမ်နှင့်ထွေင်ထားသည်။ ငါး
များကိုအိုးနှင့်ထွေင်ထား ; or men in prison, အချုပ်ထောင်မှာထွေင်
ထားသည်။) [ထွေင် also means to be close, "stuffy," as a
room, *e.g.*, အိတ်ထိုက်သည်မှာထွေင်နေတော့သည်။ သည်အခန်းကထေး
ထွေင်၍နေသည်။ လေမဝင်နိုင်]။

ထွေင်, 2, *v.* to be rude, saucy, impertinent [to banter] ; ဆော့။ တယ်
ထွေင်ထက်ပြောင်တတ်သည့်လူ။ လူထဲမှာမထွေင်ပါနှင့်။

ထွေင်း, 1, *v.* to line, place a long inside as loose paper in the
inside of a chest—(1) စည်ကိုဖက်ထွေင်းပြီးကာလငါးမိကိုတည့်သွင်း
သည်။ (2) ထောင်းကိုဖက်ထွေင်းပြီးကာလ ထားကိုတည့်သွင်းသည်။ (3)
သစ်ထာကိုစက္ကူထွေင်းပြီးကာလဆေးလိပ်ကိုတည့်သည်။

ထွေင်း, 2, *v.* to be diffusive as scent, whether pleasant or un-
pleasant, or a swarm of flies, mosquitoes, &c. ; used adver-
bially (rarely, if ever, used in colloquial).

ထွေ်, *v.* to stir backwards and forwards (as in parching peas) ;
ပဲထွေ်။ စပါးထွေ်။ ရှာထွေ်။ ထွေ်ပြီးဦးပြီးသောရှာကဲ့သို့တယ်ထွေ်ကပ်ပတ်
သောအဆင်းအသရေရှိသည်။

—ထက် (*pron.* ထွေ်ခက်), *n.* a boat-paddle.

—ထောင်း, *n.* a racing canoe ; ထွေ်ထွေ်။

—သစ်, *v.* to be fresh or newly polished (as gold by hot sand),
ထွေ်သစ်ဦးသစ်သောရှာ ; *comp.* ဦးသစ်။

ထွေ်ကား (*pron.* ထွေ်ဂါး), *n.* a boat of state, with a high orna-
mented stern ; ထွေ်ကားထက်နဲ့ရှည်။ ထွေ်ကားထက်နဲ့ရှည်ချင်သည်။
[very similar in meaning to မိကျောင်းမင်းရောင်းပြီ။]

ထွေ်, *v.* to be thrown up or out, leaving a concavity in the centre
to swell up, lie loose as grain in a measure not shaken

down, to throw up or out as in scooping an excavation, ထိုက်ထူး; *comp.* ခလိုင်, to feel uneasy, distressed, in body or mind; ဝမ်းနည်းလို့အသည်းထဲကထိုက်တာသည်။

ထိုက်ဆူ, —ထည်း, *v.* same, last sense; အရှင်မင်းကြီး။ ကျွန်တို့၏အသည်း အဆူထိုက်ဆူ။ ပူပန်ခြင်းကို ကယ်တော်မူပါပြီလော။ ကျွန်တော် သားကလေး သေဆုံးသည်မှာ မျက်ရည် မဆည်နိုင်အောင်။ ထိုက်ဆူပူပန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝမ်း နည်းထွန်းလို့။ ထိုက်ထိုက် ဆူဆူဖြစ် သည်။ ထိုက်ထိုက်ထည်းထည်းငိုချင်သလို၊ ခုတ်ချင်သလိုများဖြစ်နေပြီ။

ထိုင်, 1, *n.* a niche in a pagoda or in the side of a brick or stone wall, for any purpose.

—ခေါင်း, —မုတ်ကူး, *n.* same [ဥဌင်ထိုင်ခေါင်းတူး, *v.* to make a tunnel].

—သံ, *n.* an echo from an arched roof; ထိုင်သံနှင့် စကားပြောသည်။

ထိုင်, 2, *v.* to be numerous, abundant, ပေါများ; used with reference to fruits. Usually applied to fruit-trees; ကနရီးသီးထိုင်။ ဒူးရည်း သီးထိုင်။ ထန်းထိုင်။ ပိန္နဲသီးထိုင်။ လိမ္မော်သီးထိုင်။ သရက်သီးထိုင်။ ကနရီးသီးထိုင် သည့် အခါ ထို့နောက် ထာဝံပါ ဝဝကျွေး ချင်ပါသည်, အမတ်မင်း လောကဝတ် ကောင်းလိုက်တာသော အခါ also applied to fish, *e.g.*, သီထင်းကျွတ်ထကျမ ကြီးဆွေငါးထိုင်သည်။ [ကျမကြီး is a term unknown in Upper Burma, but used by people living in the Irrawaddy delta with reference to the time, at the close of the rains, when the river begins to *fall* rapidly.]

ထိုင်း, 1, *n.* a wave; ထိုင်းတံဖိုး, a great wave or billow (ထိုင်းကြီးရာ ပါရပါသည့် *as* in the way of being compelled to do anything *volens volens*.)

—အိ, *n.* the swell of the sea; ထိုင်းအိမိုကြောက်စရာမရှိ။

—အိထ, *v.* to swell as the sea; ရေနက်ထိုင်းအိကြီးထ။

—ကြက်ခွံ, *n.* a cross-sea.

—ကြက်ခွံထ, *v.* to meet as cross-seas.

—ခုန်, *v.* to rise to the waves as a boat or ship (in contradistinction to ဝင်းထုံးခံ, to lie like a log in the water); ထိုင်း ကျော်။

—ခေါင်းကွဲ, *n.* a breaker (?)

—ခေါင်းဖြူ, *n.* a white-crested wave (in familiar English a sea-horse).

—ချွတ်, *n.* a wave compressed by the shore.

—ထောက်, *v.* to feel affected with nausea either at sea or on a river, owing to the pitching or rolling of a boat or ship.

—ပုတ်, *v.* to dash, strike against, as a wave.

—ပျတ်, *n.* a small curling wave, a ripple; ထိုင်းပျက်ကလေးထ။

ထိုင်းမူး, *v.* same as ထိုင်းတောက်။ [ထိုင်းမူး is said by some to be a stronger term than ထိုင်းတောက်].

—မိ, *v.* to be caught in a sea or in rough water on a river, တောပုံမှာထိုင်းမိလိုက်ကောင်းထို့ထွေမနပ်ပါ။ မြင်လယ်ခေါင်မှာထိုင်းမိထို့ထွေနှစ်သွားသည်။

—ဝင်, *v.* to take in water as a boat or ship from a wave or wave dashing against it [in familiar English to “ship a sea”].

ထိုင်းပြော, *2, v.* to speak in a bombastic, boastful manner; ပြောသည့်အခါ အင်မတန်ထိုင်းပြောသည်။ ပြုသည့်အခါ တာမျှမထုတ်ဘူး။

ထိုင်း, *3, v.* to bind into a bundle or sheaf; စည်းဖွဲ့, *n.* a sheaf; ကောက်ထိုင်း. Der. အထိုင်းကြီး။

အွင်, *1, v.* to be before, beforehand (obsolete), အွင်အွင်, hence အအွင်။

အွင်, *2, verb. affix, continuative*; see Grammar, sec. 109 (denoting first, the completion of an action or state of being prior to another, as သွားအွင်သေသည်, having gone he died (သွားရင်းသေသည်); second, supposition or conditionality, as သွားအွင်သေမည်, if he goes he will die; (တောင်းအွင်ရလိမ့်မည်, if he asks for it he will receive it); *adv.* distributive, see Grammar, sec. 126, 8, as တလအွင်တလင်း, a basket a month; sometimes definitive or emphatic, [*euphonic*, as အစွန့်အွင်။ သာအွင်။ ပင်အွင်, &c.]

အွင် (*frequently pron.* အွင်).

—စင် (in colloquial *frequently pron.* အွင်စည်း), —စင်, *n.* same | အွင်စင်နွယ်တို့သည်လည်း။ ဒိုဗ်းအခါမထုတ်ဘဲလျက်။ တိမ်လိပ်ထဲမှရှက်သန်းပြက်ထုန်၏။

—ပြတ် or စင်ပြတ်, —လက်, *v.* to lighten.

အွင်, *2 (pron. အွင်), v.* to be very thin, flimsy; used adverbially; [တထိပါးသည်လူ၊ အွင်အွင်ကလေးယထ် (in this sense အွင် is used figuratively) တထိပါးသည်မိတ်။ အွင်အွင်ကလေးယထ်]; to be light, quick, rapid [လမ်းမှာဖင်းစားမနေလေနှင့်။ အွင်အွင်ပါအောင်သွား]; to glitter, coruscate, ဤရံနှစ်ရာကျော် အရေအတွက် ရှိလှန်သော။ နန်းပြဿဒ်ဆောင်တို့သည်။ နတ်သိုဗိတ်မာန်တရုတည်းကုသကဲ့သို့။ တဆောင်က အရောင်။ တဆောင်ကိုကူးသံလျှင်။ တလျှင်လျှင်ရောင်နွယ်။ ရှက်သွယ်ယိုမိတ်မိတ် နှစ်ထုံးမွေ့လျော်ဖွယ်လည်းရှိ၏; to be light, vain, unsteady, wanton, (to perform work in a superficial, perfunctory manner, အလုပ်အကိုင်ထပ်ထပ်လည်လည်လူ။ ဣန္ဒြေမရှိ။ ထပ်ထပ်လည်လည်လူ။ ထပ်ထပ်လည်လည်မိန်းမ။)

—ဝတာမ, *n.* a wanton woman; used appellatively.

ဗျာပေါ်, *v.* same in the last sense; လေပ်မာ, လေပ်ထည်။ သော့ထွင်း။
[ဗျာပေါ်လေပ်မာ]။

ဗျာ, 3, *v.* to extort money under a false pretence; အမှုခေါ်ဘဲနှင့်
သက်သက်မဲ့ယူသည့်သူ။ လူဗျာ, one who thus extorts money.

—စား, —ဖြတ်။ မဟုတ်မလျှားအကြောင်းမဲ့ဗျာစားမနေပါနှင့်။ သူများအပေါ်၌
ဆည်ထိုချည်းဘဲဗျာဖြတ်ယူသည့်သူ။ ဗျာဖြတ်စား။

ဗျာ, *v.* to be brimming full, ပြည့်ဗျာ, [ရေပြည့်ဗျာ, သော့မြစ်ကမ်း။ ရေ
ပြည့်ဗျာ, သော့ဆီးကဲ့သို့ မတုန်ယှက်ထောင့်နေခြင်းသည်]; ဥစ္စာစပါးဗျာ, ဗျာ
ထက်ပေါများ applied *figuratively* to flame [ဦးရောင်ဗျာ, ဗျာ
ထက်အရောင်ထွက်သည်။] and to verbose bombastic language
[မထိဘဲနှင့်ဗျာ, ဖြမ်းမပြောပါနှင့်]; [also applied to inconsecutive
rambling discourse, စကားပြောဗျာ; also to superior mental
capacity, as ဗျာ, ဗျာထက်အောင်ညာထက်ကောင်းသည်။ to have a
brilliant intellect, hence တဗျာ, (အရောင်ထွက်), brilliantly,
glitteringly]။

ဗျာ (*pron.* ရှံ), *v.* to run over (as water); ထိုအခါ။ အရေမကသောတီးမှုတ်
မျိုးတို့ထိုက်နိုင်နက်။ တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ မယာသမုဒ္ဒရာ၌။ ဗထဝါမုဒ္ဒရာ၌
ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥယျာဓိအသံ။ ထိန်ထိန်အသံမျှရှိရလေ၏။ ရေအိုးထဲက
ရေလျှံကျသည်။ [to overflow its bank as a river, ဖြစ်ရေကမ်းကိုဗျာ
ထက်သည်]။

ဗျာ (frequently written and pronounced ရှာ)။

—ခင် (*pron.* ရှာခင်), *n.* the uvula.

—ခိုင်, *v.* to have a stiffness of the tongue so as not to be
able to speak; ဗျာခိုင်လိုစကားပြောအောင်မပြောနိုင်။

—စက်, *n.* the faculty of speaking with authority; အစက်, အာစက်
ဗျာစက်ကောင်းသောကြောင့်။ ထူးများရှိသောသည်။ အာစက်ဗျာစက်ကောင်း
သောကြောင့်။ ဂါထာမန္တန်လိုက်သည်။

—ထိပ် (*pron.* ဗျာမိပ်), *n.* the tip of the tongue.

—ထုတ်, *v.* to put out, show one's tongue; ဗျာထုတ်ပြ။ ဖြေများဗျာ
ထထစ်ထစ်ထုတ်သည်။

—ထူ, *v.* to be thick-tongued, not able to speak clearly and
accurately.

—ထိုးစပ်, *v.* to match (boards) in carpentry; သစ်တာကိုဗျာထိုး
စပ်။

—ထိုးရန်အကြောင်း, *n.* a groove.

—နာ, *n.* soreness of the tongue; ဗျာနာ။ ခွါနာ, the foot-and-
mouth disease (cattle).

—နာဆေး (*pron.* ဗျာနာဆေး), *n.* medicine for a sore tongue.

—ပါး, *v.* to be thin-tongued, loquacious; ဗျာပါးလိုစကားထွက်
ထည်။

- ဈေးဝယ်ဆေး (*pron.* ဈေးဝယ်ဆေး), *n.* medicine to rub on the tongue.
- ဈေး, *n.* same as ဈေးဝယ်; ဈေးများသိနှင့်စကားပြော [The Burmese often say when momentarily forgetting anything ဈေးများတွင် (*pron.* ဈေးများခင်) မေ့သွားသည်].
- ခင်း, *n.* the root of the tongue; ဈေးခင်းသိနှင့်စကားပြော။
- ထည် (*pron.* ဈေးထည်), *v.* to be accurate (and fluent) in pronunciation; ထည်ဈေးထည်သည်လူ။ စာဖတ်ထည်ဈေးထည်သည်လူ, to have acquired a taste for an article of food or drink which was at first disagreeable; အစကူးရင်းသီးကိုမထည်ထရမှဈေးထည်လိုစားနိုင်ပြီ။
- ဈေး (*pron.* ဈေး) (in colloquial) to slide down; သစ်ပင်ပေါ်ကဈေးကျသည်။ ထန်းဈေးလိုသေသည်။ သားဈေး။
- ခဲ, *adv.* rustlingly; ထာမှန်းမသိပါ။ ဈေးခဲကြားလိုက်တာထဲ။ ဈေးခဲမြေထွက်ပြေးသည်။
- ပါး, *v.*
- ဖဲ, *n.* one kind of satin.
- မွေး, *n.* an abortion (rude); ဈေးမွေးစောင်း။ သူငယ်အထောင်း။
- ဈေး, *adv.* slopingly; မြေကြီးထပ်ကဈေးဈေးနိမ့်သည်, *also* rustlingly; မြေဈေးဈေးဈေးဈေးနိမ့်ပြေးသည်။
- ဈေးကံ (frequently *pron.* ဈေးကံ), *v.* to address a superior.
- ချက်, *n.* an address, the substance of an address to a superior.
- စာ, — ဈာ (more common), *n.* a written petition; ဈေးကံဈာထင်။ ဈေးကံဈာထွင်း, to present a petition.
- ထင်, *v.* same as ဈေးကံထင်။ ဈေးကံဈာထင်။ ဈေးကံဈာထွင်း, but honorific and rather applicable to kings; *comp.* သံတော်ဦးထင်။
- ထား, *v.* same as ဈေးကံ။ ထားတော်ဝေသန်ကို။ နိုင်ငံမှနှင်ထုတ်မည်ဟု အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထိပ်ထက်ထက်မြှောက်။ ဈေးကံထားကြံဆောင်ကြံသည်ကို။ အရှင်မင်းကြီးလိုက်နာထော်မူမည်လော။
- ထဲ [— ထားထဲဆို], *v.* to address (a superior) by turns, to plead alternately before a court; ကျွန်တော်မျိုးစကားကျန်သောကြောင့်ဈေးကံထဲလိုပါသေးသည်။
- ဈေး (commonly *pron.* ဈေး), *v.* to loosen, make lax; to loosen, diminish, abate (*trans.*); ကြိုးကိုဈေးလိုက်ပါ။ မိမိပြုသောအမှုအပြီးသို့မရောက်မီဈေးလိုမတော်ဘူး။ အကယ်၍လျှော့လိုဈေးချေငြားအံ့။ ယေဘုကျားမြတ်မြတ်ကျိုး။ အဆယ်ရှိထောင့်အံ့နည်း။
- ပေး, *v.* to yield, to give up the point of dispute or contest (to slacken as a rope), to pay out (as a fishing line or a

cable) ; ထတ်မာသည့်ထူ။ ထဆိတ်မျှကျော့ မပေးဘူးအတင်း ခံသည်။ ကြိုး
ကျော့ပေးသည်။ ငါးစာ။ ငါးယပ်ခွံဖြူ။ (ငါးမျှား) ကြိုးကိုကျော့ပေးလိုက်။

ကျော်, 1, *n.* a kind of tree, the fibrous inner bark of the said tree and of some other trees and plants, as ခုံ, ဝိုက်ဆန်။ (ကျော် ဆုတ်, to strip off bark).

—ကြိုး, *n.* a rope made of the bark of said tree.

—ထေ, *n.* the said bark beaten, dressed [and made into a kind of coarse cloth, worn by ascetics (ရထေ)].

—နီ (the *Sterculia ramosa*, *M.*).

—ဖြူ (the *Sterculia versicolor*, *K.*), *n.* the varieties of the said bark most commonly used.

—မျှင်, *n.* a strip of said bark.

—ဝါ, *n.* the *Sterculia ornata*, *K.*

ကျော်, 2, *v.* to wash (clothes or the hair), အဝတ်ကိုကျော်။ ခေါင်းကို ကျော် ; *comp.* ဆေးဖွပ်။

လျှို (*pron.* ရှိ), 1, *n.* a medicine or charm to secure favour, of which there are three kinds—ရာဇလျှို, that which has influence with kings ; ဣတ္ထိလျှို (ပီယလျှို), that which has influence with women ; and သဗ္ဗလျှို, that which is of general efficacy.

လျှို, 2 (*pron.* ရှိ), *v.* to thrust through as a bar through the hole of a post, ထုတ်လျှောက်လျှို။ ခက်မလျှို, or thread through the eye of a needle, အပ်နဖါးလျှို ; to bolt, တံခါးတွင် လျှို ; *comp.* ထိုး and ဘီး။

—ရိုး, *n.* the channel of a small stream in level ground, occasionally dry, လျှိုတန်း။ လျှိုရိုး, *see* ရိုး။

လျှို, *v.* to do secretly under a guise ; အကြံကိုလျှို။ ပညာကိုလျှို။

—ကတ်, *v.* to be indirect, covert (in language), to conceal one's self ; မျက်နှာကိုမမြင်အောင် သူများအကြားက လျှိုကပ်ပြီးထိုင်နေသည်။

—ဝှက်, *v.* same as လျှို, to conceal one's character, be hypocritical ; စကားလျှိုဝှက်ဆို ပြောတတ်သည်။ သည်အမှုမှာလျှိုဝှက်ကြံမှတော်မည်။

လျှိုး, *v.* to stoop and enter ; နှံ့နှံ့ဝင်။ အိမ်အောက်ကိုလျှိုး။ သစ်ပင်အောက်ကိုလျှိုးသည် ; also used figuratively, *e.g.*, လူအောက်ကိုလျှိုးလျှင်း။ ဘိရိုမသေနိုင်။ ထိုးအောက်ကိုလျှိုးလျှင်းသာထိလိုသေတတ်သည်။

ဣ, *n.* a saw [ထိုက်ဣ, a cross-cut saw ; အကောက်ဣ, a scroll saw ; ခိုင်းဣ, a saw set in a rectangular frame ; and မျှောက်ပြီးဣ, a key-hole saw].

—ခ, *n.* the hire of a saw, wages for sawing.

—စက် (*pron.* ဣစက်), *n.* a steam saw-mill.

ထွတ် (*pron.* ထွတ်), *n.* a frame for sawing timber.

—ဝါ (*pron.* ထွတ်), *n.* saw-dust.

—ဝါး, *n.* a log for sawing [a teak log, longer than the ဝါး and shorter than ဒုက္ခိ; it must be at least 4 cubits in girth and not less than 8 cubits in length. It is usually simply ထွတ်].

—ဝါး (ထွတ်), *see* ထွတ်။

—ဝါ, *v.* the saw cuts.

—ဝါး, *n.* a tooth of a saw.

—ဝါး, *n.* a pair of sawyers.

—ဝါး (—ဝါး), *v.* same as ထွတ်။

—ဝါး, *v.* to saw.

—ဝါး, *n.* a saw-pit.

—ဝါး (*pron.* ထွတ်), *n.* the proprietor of a sawing establishment, [*v.* to set up as the proprietor of a sawing establishment (as a *verb pron.* as spelt).]

—ဝါး, *v.* to saw out of line, to saw crookedly.

—ဝါး, *n.* a saw-wrest.

—ဝါး, *n.* a sawyer.

—ဝါး, *n.* the points of the teeth of a saw.

—ဝါး, *v.* to have one or more of the points of the teeth broken off.

ထွတ် (from ထွတ်), *v.* to blow away, dissipate, ခေါင်းပေါင်းကိုထွတ်ပြီး ထွတ်သည်; [to throw away, အဝတ်စုတ်ချွတ်ထွတ်ပစ်လိုက်ပါ]; to disseminate as news, publish, ဝါးထွတ်သည် [ကျွန်တော်ခန့်လေး မြို့ထို ထွတ်နေသည့်အခါ။ ကျွန်တော်ကို မကောင်းသိတင်းချည်းထွတ် နေသည့် ကြားရသည်, at the time of my going to Mandalay, I hear that you circulated nothing but evil reports about me]; to sail, go on the sea; သင်္ဘောစီးလျက်ထွတ်သွားသဖြင့်ထွတ်လေ၏။

ထွတ် (ထွတ်), 1, *n.* the building occupied by the king's supreme court. The Supreme Court of Judicature (at Rangoon); အင်္ဂလိပ်လူကြီးမင်းတို့ထွတ်ထွတ်, the British Parliament. "The
"Burmese ministers were of two classes, whose duties and
"position were in old times quite distinct, though they lat-
"terly more or less merged into each other. The one class
"consisted of those whose authority and responsibility were
"confined to the palace; originally, no doubt, they were
"officers of the household. The other class consisted of
"administrative officers properly so called, and as these
"were the more important, it will be best to deal with

"them first. This second class constituted a great council of state called in Burmese the 'Lhut Taw' or 'Lhut-taw,' in which all administrative power was vested. The Lhut or council thus discharged at once the functions of a house of legislature, a cabinet, and a supreme court of justice. It met literally at the king's gate, in the building situated in the esplanade or courtyard between the 'Red' (တံခါးနီ) or main gate and outer gate of the palace enclosure. The various ministers had small offices of their own, not far from it, within the same space. The President of the Lhut was nominally the King himself, or, in his absence, the Heir Apparent, or some other member of the Royal Family. Practically, the Prime Minister usually presided. The officers who composed the council did not seem to be divided by any sharply defined line as superior and ministerial, though their functions sufficed to designate them as such. There were in all fourteen grades. Eleven of these grades comprised four, or not less than four, officers each. They were as follows: * * * first, the Wungyis or Mingyis. The term 'Wun,' by which many kinds of officials in Burma are designated, means literally a 'burden' and metaphorically a 'burden of affairs' or the bearer of it. Wungyi is hence 'a great official.' If the title had to be translated into English, 'Secretary of State' would probably express it best. Each of these chief ministers had his own department or departments, but the distribution of work was a personal matter and was never unalterably fixed. Indeed, though the Wungyis always had territorial as well as a host of other titles, even these were not attached to *their office or hereditary*, but were given *from time to time* by the king."—Pilcher; *see* *ဖွဲ့*

တွတ်တင် ဝင်းကြီး, *n.* formerly one of the four mingyis of the Lhuttaw, Upper Burma; in Lower Burma, a Judge of the Supreme Court of Judicature or Special Court (in Rangoon), the Judicial Commissioner.

တွတ်, ၁ (from တွတ်), *v.* to free, release [to suffer to escape as an animal, နွားကျိဉ်းထဲက (or ထင်းကုတ်ထဲက) တွတ်ထိက်ပါ]; emancipate, ကျွန်အဖြစ် ကစားရင်းဖျက်၍ တွတ်ထိက်သည်။ to send (ခင်ဘူးသားကသေး ကျွန်ထောင်ဆီကို စောစောတွတ်ထွင် ငွေစာထိုးပေးလိုက် ပါမည်) to discharge an accused (as a Magistrate), အမှုထောင်ရှားလို တရားခံကိုတွတ်သည် or တွတ်ထိက်သည်။

—တ, *n.* a document from the husband to the wife renouncing all marital rights; သည်ကနေ့ကစ၍ မယား ဟူသောအမှတ်ဖြင့်မထား

133

ထွင်းရှက်, *v.* ဖောသမုဒ္ဒရာရေသည်။ သွေးအတိအရှင်းရှက်သဖြင့်။ ချင်းချင်းနီမြှင့်
ထေ၏။

ထွာ, *1, v.* to be very thin, more than ပါး။ ခပ်ချွေးအင်္ကျီထွာထွာကလေး
ရယ်။ မချင်းဘဲ နေမည်သား။ စက္ကူပါးလိုက်သည်။ ထွာထွာ ကလေးရှိ။ စာ
ရေးလိုမဖြစ်ဘူး။ ထွေ ထွာထွာကလေးရှိအလိုက် အမှိုက် ခပ်ထူး။ also used
figuratively, *e.g.*, ညာဏ်တယ် ကောင်းသည်။ ထွာထွာ ကလေး။ to
slice, cut into slices, ဆေးထွားနာနတ်သီးထွားဟင်းသီးထွား။

—ချင်း, *a.* single, not double, as cloth ; အင်္ကျီထွာချင်း။ စောင်ထွာချင်း
ချုံအိပ်ထိုး။ ထယ်ချင်းသည်။

ထွား, *2, v.* to throw out or upon with a spreading motion ; စား
စွဲကိုထွားခင်းသည်။ စောင်ကိုထွားချုံသည်။ မိန်းမဝါထွားချုံသည်။ (မြင်းထွား
ချုံသည်စောင်, a horse cloth) ; to leap upon or over from some
distance, ခုန်ထွား ; မြောင်းကိုထွားခုန်သည်။ မြင်းကိုထွားခုန်ထွက်သည်။
or ထွားထက် ; to wave (as a flag). တံခွန်ထွား။ လေတိုက်လို့ တံခွန်ထွာ
ထွားထွားနေသည် ; to unfurl a flag, အထိကိုထွားထင် ; to unfurl a
sail, ရွက်ကိုထွားထင် ; to line, place along inside, as loose
paper in a chest, ဆေးထိပ်ကို စက္ကူနှင့် ထွားထင်သည်။ သစ်တာထဲမှာ
စက္ကူထွား၍ဆေးထိပ်ထည့်။ (ထွား does not convey the same idea
of compactness as ထောင်). Der. အထွား။

ထွဲ (ထွဲ), *1, n.* an outlet by the side of a reservoir.

—ပေါက် (ထွဲပေါက်), *n.* same ; ကန်ပေါင်ရိုး ကျိုးမည်ရိုးသေခွကြောင့်။ ထွဲ
ပေါက်ကရေထွက်ပြန်ရသည်။ [a waste-weir].

ထွဲ, *2 [(from ထွဲ ?) (ထွဲ)]*, *v.* to go out of the way ; ရွာကိုမဝင်ဘဲပြင်ဖက်
ကထွဲထွားသည်။ ယိုအနားကို ထမိတ်ထွဲ နေလိုက်ပါ။ ထမ်းပေါ်က ထွောက်ခံ
ထွောက်ထိုးများကိုထမ်းစောင်မှ ထွဲထားသည်။ ဖယ်, to put out of the
way ; ထုမမြင်အောင် မျက်ကွယ်မှာ ထွဲထားသည်, turn aside ; ခပ်ချွေး
ကျွန်ထော်နှင့်ထွေသောအခါ။ ဘာပြုလို့မျက်နှာထွဲသထဲ, divert, digress ;
တခုသောအကြောင်းပြောနေသည့် အခါ။ ထခုသောအကြောင်း ထွဲပြောသည်။
ထခုကို ကြည့်ရှု နေကြသည့်အခါ။ ထခြားကို ထွဲကြည့် အောင်ပြောသည်, to
dispose of, give away (ထွဲပေး), transfer (to another), ထွဲအပ်
ထွဲထား ; to swing, make swing, ထေဉ်ထွဲ, ဒန်းထွဲ, ပုခက်ထွဲ ; to
strike or throw with a swinging motion of the arm, ထားနှင့်ထွဲ
ရတ်, ထွဲပစ်။ ခံနှင့်ထွဲပစ် [မထွဲသာ, to have no alternative, to be
inevitable, မထွဲသာလို့တာရသည်].

—အပ် (ထွဲအပ်), *v.* to dispose of, give away ; ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုထွဲ
အပ်။ ကျွန်ုပ်အလုပ်ကိုပြီးအောင်လုပ်ပါလို့ ထွဲအပ်သည်။ ထိပ်ထိဒေဝီမိဖုရားကြီး
ထားထောင်အိမ်ရှေ့မင်းသားကို။ ထီးနန်းထွဲအပ်၍ထောထွက်ထောင်မှုသည်။ အမှု
ထွဲအပ်, to refer a case to a higher court ; ထည့်အမှုကိုမြို့အုပ်မင်း
မစီရင်နိုင်လို့။ အရေးပိုင်မင်းရုံးကိုထွဲအပ်ရသည်။ အမှုထွဲထက် (more ele-
gant and respectful than ထွဲအပ် in speaking of a case refer-
red to a higher court).]

—ပထ, *v.* same as ထွဲ, 2nd def.

တွဲရှောင်, *v.*; *see* the parts; မထွေမမြင်အောင် တွဲရှောင်၍နေသည်။ မိမိနှင့် ထောင်သည်ဟု။ စေခိုင်းသည့်အမှုတွဲရှောင်လို့မနေသာချေ။

တွဲကျော် (မျှောက်တွဲကျော်), *n.* the Hoolock monkey or white-browed gibbon [the white-handed gibbon or long-armed ape].

ဝ။

(The twenty-ninth consonant in the Burmese alphabet.)

ဝ, ၁, *n.* the sign which represents cipher.

— ကွက်, *v.* to mark with a cipher, passing sentence (or when about to put to death; ဂင်ပတ်မှာဝကွက်လို့သေနတ်နှင့်ဖြင့်သတ်သည်)။

— ကွက်ရာပါ, *v.* to be thus marked (or included amongst those thus marked); ဝကွက်ရာပါသည်လူပေါင်းမည်မျှရှိသဲ။

— ကွင်း, *v.* same as ဝကွက်။

— ထိုးပုကန်, *n.* a dish marked with small circles, ထရပ်ပုကန်။

ဝ, ၂, *n.* a kind of plant [the Telinga potato, *Arum campanulatum*].

ဝ, ၃, *v.* to be full, satisfied with food (or drink); ထင်းစား လို့ဝပြီ ထား။ ရေသောက်ဝပြီထား, to be satisfied with looking at an object; ဝဲး (ဝဲ) ကြည့်လို့ဝပြီထား။ သည်အိပ်ကိုကြည့်လို့ဝနိုင်ပါ [also used with reference to a fire-balloon when inflated with hot air as ဒီးတုံးပျံ။ ချိုင်းဝထိုးပောင်းနေသည်], ချော့ခွေးဝ။ သိမ်းရှိန်ဝ။ (အိပ်ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep).

— ပြော (*pron.* ဝပြော), *v.* same, to abound in, be plentifully supplied with (as a country with provisions); ပြည်ကြီးဝပြော ဝညပ်ပါ၏လော။ ဝပြော is frequently combined with သာယာ။ သာယာဝပြောရှိကြပါ၏။ ဝပြောခြင်း, plenteousness (ခပ်ဘျားအရပ်တွင် အစားအဝတ် ဝပြောပါ ရဲ့လား); ဝဖျိုး (ဖျိုး) has a somewhat similar meaning.

— ထင်, *v.* same as ဝ။ အလုပ်အကိုင်မရှိထင်းကိုမှ စားသောက်ရန်မရှိ။ ခပ်ဘျားလာမှတ်ဝဝထင်သင်စားရသည်။

ဝ, ၄, *v.* to be corpulent, plump; *comp.* ထုတ်။ ခပ်ဘျားဝည်းမိပ်ကြီးလို့ အင်မထန်ဝဝထုပြီ။ သူထယ်ဝသည်။ ထမ္ပူထောက်ရှိသည်။

— ဖျိုး (ဖျိုး), *v.* same; အသားအရေဝဖျိုး (ဖျိုး) သည်။ အစားအသောက် ထောင်းလို့ဝဖျိုး (ဖျိုး) လာသည်။ [ဝဖျိုးအန်ဝ, to be well nourished and strong].

— ထင်, *v.* to be (as human beings) in vigorous, perfect health, to be in good condition as horses, buffaloes and bullocks; ဝဝထင်ထင်သဲသဲဆုံးသည်။ he died even while in perfect health; ကျွန်ုပ်တို့ ထယ်ထွန်ငှား လိုက် သည်မှာ။ ဝဝထင်ထင်ရှိပါရဲ့လား။ ဝထက်မက ဖီးလို့သဲနေသေးသည်, “In regard to the bullocks I lent for ploughing, are they in good condition?” “They are not

merely in good condition ; they are sleek in their fatness." (ဇီး implies that the coat or skin of an animal is as glossy as if it had been *combed*).

ဝက်, ၁, *n.* a hog.

—အူ, *n.* a screw [a hog's intestines].

—အူကျပ်, *v.* to braid.

—အူကျော် (ကြော်), *n.* sausage.

—အူရတ်, —ဗွတ္တိ, *v.* to turn or apply a screw to ; to screw ; ထပ်တာကိုဝက်အူနှင့်ရတ်ထားသည်။

—အူပုံ, *n.* taps and dies.

—အူရစ်, *n.* the worm of a screw.

—အူလိပ်, *n.* same [a screw-driver].

—အူလိပ်အမြောက်, *n.* a rifled cannon.

—အူလိပ်သေနတ်, *n.* a rifle ; ဝက်အူလိပ် or နှလုံးလိပ်, *n.* the grooving or spiral channel in a rifle.

—အူဗွတ္တိ, *n.* a screw-driver.

—ကာ, *n.* ; see ဝက်ထိတ်။

—ကြိမ်, *n.* a species of rattan.

—ခေါင်း, ၁, *n.* a bastion, bulwark, a brace (in writing).

—ခေါင်း, ၂, *n.* a fenced pathway into an enclosure, fort ; smaller than ခိုး (ရဲ) ထောင်း, *which see*.

—ချေးပန်း (ဒဲ), *n.* an annual, a weed growing to the height of about 2 feet, bearing a minute yellow flower. It has alternate, lanceolate, notched leaves 3 inches long. It appears to be the same as the ရွှေထိန်း (ထိန်း), but is quite different from the ကပ်စေးပဲ။

—ခြင်း, *n.* an oblong, open-work basket to carry a hog in.

—ဇွဲ, ၁, *n.* a pig-sty [in Lower Burma a barred cage in a police station house ; အချုပ်ခန်း၊ အချုပ်ထောင်].

—ဇွဲ, ၂, *n.* a small pimple with a sore, especially on the face ; ဝက်ဇွဲမှူးရုန်းထွက်သည်။ ဝက်ဇွဲပေါက်။

—စာအရည်, *n.* swill.

—စွတ်, *n.* a hog's tusk, the pin which secures the shaft of a cart to the axle-tree, the blocks under the head of a ship's keel when building.

—စွတ်နားပင်း, *n.* a solid tusk of a hog used as a charm.

—စွတ်ဂင်းမိတ်, *n.* same.

—ဆီ, *n.* lard.

ဝက်ထုပ်, *v.* to tie hand and foot.

—ထောင့်, *n.* a large male hog in his prime, a species of the pyrula shell, ခရုဝက်ထောင့်။

—ထိတ်, —ထည်ထိတ်, *n.* a yoke for a hog's neck; formerly a similar yoke for the neck of a culprit.

—နား, *n.* a species of clam, ရှပ်ရှပ်အူရစ်။

—ပေါင်, *n.* a ham.

—ပရုံ, *n.* a species of pumpkin.

—မွင်, *n.* the bristles on a hog's back.

—မွင်ဘီး, *n.* a brush made of bristles.

—ရောင်းသားထိုး (*pron.* ဝက်ရောင်းသားဖိုး), *n.* one who slays animals and sells the flesh; ဝက်ရောင်းသားထိုး (တံငါပထောင်း).

—ဝမ်းထွင်းဆီ, *n.* the fat inside a hog; *comp.* ဝက်ဆီ။

—ဇျေပ်, *n.* [a kind of sterculia, one name for the soondree, the *Heritiera littoralis*; *comp.* ကနုမို, *see* ဇျေပ်].

—ဝံ, *n.* a bear.

—သစ်ချ, *n.* the oak; [the hog chestnut, *Castanea tribuloides*, *M.*].

—သား, *n.* pork.

—သားခေါက်, *n.* the fat part of pork, [a kind of medicinal tree].

—သားမြောက်, *n.* bacon (*pron.* by Upper Burmans ဝက်ဆမြောက် as ဝက်သားကျော်, fried or broiled bacon would be *pron.* ဝက်သချော်).

—ဆို, ၁, *n.* a boar.

—ဆို, ၂, *n.* an annual, a weed growing to the height of 4 or 5 feet, having tomentose, cordate leaves, which with the petioles are 5 or 6 inches in length.

ဝက်, ၂, *v.* to halve, divide into two equal parts; မြှမ်းထက်ဝက်ခွဲ (ခွဲ). Der. ဆဝက်, ထက်ဝက်, အလယ်ထက်မိုင်းဝက်ခွဲဝေယူကြသည်။ ထယ်ထွင်းညီအစ်ကို ၂ ယောက်အလယ်ဝက်ဆိုယုပ်နေကြသည်။

ဝက်ကမိုင်း, *n.* a kind of plant (creeper).

ဝက်ကြွပ် (ပင်), *n.* a kind of plant, the *Zollingeria macrocarpa*.

ဝက်ချ, *n.* a kind of tree.

ဝက်မြိပ်, ဝက်မြိပ်စာ, *n.* sedge-root.

ဝက်ခွ (*pron.* ဝက်က), *n.* three poles set apart at the bottom and united at the top.

—တုံးဆွဲ (ဆွဲ) *n.* a battering-ram.

ဝက်ခွထောင်, *v.* to set up muskets (or sticks) together crossing one another ; သေနတ်ဝက်ခွထောင်, to pile arms.

ဝက်မြေ, *n.* a kind of tree.

ဝက်ပျံ, *n.* epilepsy or apoplexy, ဝက်ပျံဖြန့်။

ဝက်ထာ, *n.* a kind of grass [*Papyrus pangorei*, *M.*], in some parts of Lower Burma used for thatching houses.

ဝက်ဝက်ကွဲ (ကွဲ), a corruption of အက်အက်ကွဲ (ကွဲ), *adv.* exceedingly ; *lit.* to bursting open ; ပွဲ (ပွဲ) မှာထူဝက်ဝက်ကွဲ (ကွဲ) အောင်စည်။ ထူစည်ထိုက်ထာဝက်ဝက်ကွဲ (ကွဲ)ထို့။

ဝက်သက်, *n.* the measles, ဝက်သက်ပေါက်။ ဝက်သက်ဝမ်းထိုက်။

ဝက်သိုးချုပ်, *v.* to overcast (in sewing).

ဝင် (Pali ဝေဝါ), *n.* a set of things classed together ; particularly a class of letters in the alphabet.

—(ဝါ), ထူထပ်, *v.* [to be repeated unnecessarily ; applied to writing ; စကားထပ်သည်] ; စကားဝင် (ဝါ) ထူထပ်, [စာဝင် (ဝါ) ထူထပ်]။

ဝင်, ၁, (Palli ဝိသ), *n.* a race, succession, descent ; a history of successive persons, places, or things. Der. ဒီဝင်။ ခုခွင်, ဝေဝါဝင်, ရာဇဝင်။

ဝင်, ၂, *v.* to enter, go or come in ; ကျွန်ထောင်အိမ်ကြောမကြာဝင်ထွက်လိုသွားပါ။ သည်သူအမိုးရမင်းများအိမ်ထဲဝင်ပြင်ထွက်ရှိသည်။ [to go to bed, အိပ်ရာဝင်], to set, go down (as a celestial luminary), နေဝင်။ ထဝင်။ ကြွယ်ဝင် ; (to sing to an accompaniment on a musical instrument, *e.g.*, စောင်းခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သူလား။ ပတ္တလားခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သူလား, can you sing to an accompaniment on the “saung” or on “the puttala”?) ; to go over from one party to another, as in war ; မိုင်းနား (နဲ) ဝေင်သွား။ အိန်းဒိုဝေင်သွား ထက်ကိုဝင်ပြီ။ ဝင်ကျားထိထင်းကြားပြီးလား, have you heard, sir, that the Monè Sawbwa has gone over to the Theinni Sawbwa's side? [‘Mo’ in all Burmanized Shan names is a corruption of the Shan word “mürng” signifying “a country” (မြည်), *e.g.*, Mürngnie, Monè ; Mürngmyit, Momyt.]

—ဝ, *n.* an entrance ; [ဝင်လာစေတသထဲ, *v.* “to come in incessantly,” traders and lhay-thugyis often adopt these words as a motto]။

—ခွ, *n.* income [money given as an advance or as part payment of a debt] ; ငွေခွနှင့်ရသိသေးငြါးသည့် ခန့်ကံကစားရန်ဝင် ငွေခွခံရလျှင်သဘောထူထပ်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

—ဝား (pron. ဝင်ဇား), *v.* to enter into the enjoyment of, ဝင်၍ဝား ; ဝင်၍ဝား ; to go over to another party or power [to enter into another state of existence] ; အလုပ်ကိုဝင်ဝားသည်။ ပညာကို

ဝင်စား။ အကစား။ စွန့်စား။ ဝင်စား။ ဟိန်းရှုအရက်ထောက်ဝယ်ဝင်စား။ ထဝဝပါး၌ဝင်စား၍လှုပ်ပြန်သည်။ [It also means to enter heartily into any undertaking, when coupled with 'ဝိဘိ', *e.g.*, ထည်အမှုကို ထယ်ဝိဘိဝင်စားသည်။ Some Burmans in this connexion pronounce ဝင်စား ဝင်စဉ် (ဝဉ်), but it is probably a corruption of ဝင်စား].

ဝင်ကစွတ်, *n.* the hermit crab, ငန်းစွတ်။

ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), *n.* the name of a range of mountains intorted and interolved, the Burmese walls of Troy, a labyrinth; ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), ထောင်ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), မိုက်ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), ပွဲး (ပွဲ), this is one of the grandest of the Burmese festivals, and is celebrated on the full moon of Thadingyut at the close of the "Wa" or Buddhist lent. This festival has its origin in King Theinzi, who, in order to pacify his enraged subjects, was obliged to banish his son Wéthandara (ဝေထန္တရာ) to the mountains of "Winga," whose summit is reached only by narrow, winding passages which to this day are represented by those of a "wingaba" or labyrinth.

ဝင် (ဝင်) ဂုတ္တိ (*pron.* ဝင်ဂုတ္တိ), *adv.* in a deceitful, treacherous manner; ဝင် (ဝင်) ဂုတ္တိညာဏ် (ညာဏ်) ထယ်များသည့်လူ။ ဝင်ဂုတ္တိနိုင်။

ဝင်ရိုး, *n.* a spindle, an axle-tree, any axis; ယှဉ်းဝင်ရိုးသံတည့်ညံ့ပုဂံဘုရားပေါင်း။ ၆၉၉၉။

ဝင်, *v.* to swing round (the hand or an instrument), မိုက်; to spin, ငဉ်; to make boastful pretensions, ဝါ။ ထားကိုဝင်။ ထားကိုဝင်နေသောကြောင့်မည်သူတထောက်ဝင်၍မတင်းဆီးနိုင်။ ထားထုံနှင့်တဝင်ဝင်နေသည် မိုင်းဝင်။ ထယ်ဝင်သည့်လူ။

—ကျယ်, *v.* to be boastful, quarrelsome; ထယ်ဝင်ကျယ်သည့်မိန်းမ။

—ဝါ, *v.* same, 3rd def.; အဝတ်အစားတယ်ဝင်ဝါသည်။ စကားအပြောအဆိုဝင်ဝါသည်။

ဝင်း, ၁, *n.* a fence made of wrought materials, forming an enclosure.

—ခင်း, *v.* to arrange troops with a view to accompany or form a passage for a great man; ဝင်းခင်းထွက်ထောင်မှသည်။ ရှေ့ဝင်းခင်းနောက်ဝင်းခင်းသည်။ ကိုယ်ရံထောင်ဝင်းခင်းကျင် ကြိုဆိုကြသည်။

—မှူး, *n.* an officer who has charge of one of the four gates of the palace, ဝင်းထောင်မှူး။

—သား, *n.* body-guards, who reside within the outer enclosure of the palace yard.

ဝင်း, ၂, *v.* to be brightly yellow; more than ဝါ။ ငှက်ပျောသီးဝင်းအောင် ဖြည့်သည်။ သင်္ဘောသီးဝင်းအောင် ဖြည့်သည်။ မီးဝင်းခဲ၊ ဝင်းခဲ၊ မြိုင်သည်။

ဝေနတ်, *n.* an explanation subjoined to a ဝိပဿိ; in the vernacular language ဝိပဿိ၏အကြောင်းပြုပေ။

ဝေ (pron. ဝေ) (Pali), *n.* words, language, ဝေ။

—လံ (Pali လမ္မ), *n.* a deed performed in words; *comp.* ကာယလံ and မနောလံ။ ဝေကံထိုက်။ ဝေကံပြင်မှား။ ကာယလံ ဝေကံ မနောလံ ထုံးပါး ထောင့်ထိုက်။ တပါးပါးဖြင့်ပြင်မှားမိသမျှကိုကန်ထော့ပါ၏။

ဝေဝေ (Pali ဝေ၊ လျှင်ကြီး and မဂ္ဂေါ၊ ခရီး), *n.* the anus, ဝေဝေ။

ဝေ၊ see ဝတ်ထံ။

ဝေခာလင်္ကာရ (ဝေခာ), *n.* polished, agreeable language.

ဝေဝေဝေ, *adv.* whirringly; ဝေဝေဝေမြည်။ နားကိုဝေဝေဝေလေထိုး အောင်ပြေး သွတ်မြင်း။ ရဟတ်ဝေဝေဝေမြည်အောင်လည်သည်။

ဝေ (Pali ဝေ), *n.* the result of ဝေဝေ, or the evil consequences of sin, which remain after the main penalty has been borne in a previous state; ဝေခံ။ ဝေခံထိုက်။

ဝေဝေ (Pali), *n.* appearance, အသင်း။

ဝေ, ၁, *n.* duty, service due, as ဘုရားဝေ, the duty which creatures owe to God; ဝေဝေ, the duty which children owe to parents, &c.

—လုနဝေဝေ, *adv.* in the way of fulfilling duties or obligations or duties; ဝေလုနဝေဝေကြေမြ။ ဝေဝေကြေဝန်းကြေ။

—ကျောင်း, *n.* a small building (permanent or temporary) appropriated to penance performed by ပံဂျီယိ (usually in the month of Tabodwè).

—ကြီးဝေဝေ, *n.* important and minor duties collectively.

—ကြောင် (pron. ကြောင်), *v.* to be of various colours, a clerical term applied to a *layman's* dress.

—ခွက်, *n.* the basin, or bowl, used by ပံဂျီယိ for eating food out of.

—ဝေ, *v.* to reverence, honour, discharge fully one's duties to a superior, as a pupil to a teacher, a wife to a husband, &c.; ဝေဝေအောင်မြ။ ဝေဝေ is seldom used in colloquial.

—ထက်, *v.* to go up steadily to perform certain religious duties (the duties are performed in the evening); ဘုရားဝေထက်။ နေ့ညီမပြတ်လူကြီးစည်းဝေးထိုက်ထက်ကြသည်။

—မိပါတ်, same as ဝေကျောင်း။

—နေ, *v.* to perform extra duties, as in priests dwelling for a season on the ground; သင်္ဃာထေရ်များစည်းဝေးထိုက်နေကြသည်။

—ပျက်, *v.* to have the performance of duty interfered with, ဝတ်ပျက်။

ဝတ်ပြု, *v.* to perform duty (particularly, the duty of stated religious worship, ကိုးကွယ်) ; ဆရာကိုဝတ်ပြု၊ သူ့ကိုဝတ်ပြု။ သမ္မာဝတ်
ကိုဝတ်ပြု။

—ဖြေ, *v.* to have discharged one's duty.

—ဖြေအောင်ပြု, *v.* to discharge one's obligations, so as to leave no cause of complaint.

—ဖြည့်, *v.* see next.

—ဖြေ, *v.* to discharge one's obligations to a superior by waiting upon him, and performing acts of polite attention, as a pupil to his teacher.

—ရိုင်းဝတ်ဖြေ, *see* next.

—မြေ, *n.* sacred ground, glebe land ; သည်မြေသည်သူရားဝတ်မြေရှိသည်။ ဝတ်ထက်မြေ။ same.

—မြေစာရေး, *n.* a government writer pertaining to some sacred ground.

—မြေဝန်, *n.* formerly the officer in charge of sacred grounds.

ဝတ်, ၂, *v.* to put on clothes, dress ; to wear (as clothes). Der. အဝတ်။

—ဝား, *v.* to dress, array with ; ရက်ရက်စက်စက်ဝတ်ဝား, to dress extravagantly.

—ဝားထန်ဆာ, *n.* ornamental dress, wearing apparel.

—ဆင်, *v.* same as ဝတ်ဝားဆင်ရင်။ ဝတ်ဆင်ထိုက်ထင်လွယ်သည်။

—နွမ်းစားနွမ်း (pron. ဝတ်နွမ်းစားနွမ်း), *adv.* with shabby and faded garments ; ဝတ်ညှပ်စားညှပ်။ (pron. ဝတ်ညှပ်စည်)။

—ထပ်ထပ်, *adv.* open (as the clothes), wantonly, lasciviously (not necessarily in a lascivious manner).

—ထုံ, *n.* a greatcoat or cloak.

—ထုံထောင်ရခွေနေ, *n.* a Barrister-at-Law.

—ထဲ (ထဲ), *n.* clothes worn on special occasions.

—ထဲ (ထဲ), ထောင်, *n.* clothes worn by the royal family, as ဝတ်ထဲထောင်ပုဆိုး။

—ထဲထောင်ကျ, *n.* clothes which have been laid aside by the royal family ; ဝတ်ထဲထောင်ကျပုဆိုးသနားထောင်မှုသည်။

ဝတ်စွဲစာအုပ်, *n.* the heavy accent (:) ရှေ့ပေါက်။ [After the symbol of အ (၂ or ၁) at the end of a word the heavy accent is termed 'ဝတ်စွဲစာအုပ်' or 'ဝတ်စွဲစာအုပ်ပေါက်,' and after consonants (ဗျည်း) 'ရှေ့ကဆီး' (in Upper Burma) and 'ရှေ့ကပေါက်' in Lower Burma].

ဝတ်ဆံ, *n.* the stamen, anther, and pollen of a flower, [the core of a boil, ဝတ်ဆံထည်; ဝတ်ဆံထည်, *v.* to suppurate as a boil; ဝတ်ဆံ also means the core of a boil].

—အိုင်, *n.* the stamen.

—ဗွင်, *n.* the anther.

ဝတ်ထိဝါ, *adv.* freely, without fear of offending, အားမနာဘဲ (rarely, if ever, used in colloquial); ထိုက်ထိရင်အိ။

ဝတ္ထု, 1, *n.* property, goods, money; ဥစ္စာဝတ္ထု။

—တိ, *n.* sacred property; particularly applied to sacred grounds.

—ကာမ, *see under* ကာမ။

ဝတ္ထု, 2, *n.* a pattern, representation; ဆက်သော, a statement of events, a tale, narrative; commonly applied to narratives extracted from the Buddhist scriptures, of which there are several kinds, as အဘိဓမ္မာဝတ္ထု။ ဇာတ်ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒဝတ္ထု။ မဏိလူတထဝတ္ထု။ မိတ္တိဝတ္ထု။ ခုတနာဗာရဝတ္ထု။ ထုခါဝိယာဝတ္ထု။ တိထောပဒေသဝတ္ထု။

—ကာမ, *n.* the love of wealth [a cleaving to existing objects; when ဝိဇ္ဇေသာကာမ, and ဝတ္ထု are conjoined, the state is called Káma-wachara (ကာမာဝစရ).—M.B.]

ဝတ်ပန်း, *a.* light bay; applied to horses (ဝတ်ပန်းမွေး) [and to dress, as ဝတ်ပန်းပုဆိုး။ ဝတ်ပန်းထမိန်။ (ထမိန်)].

ဝတ်မှုန့် (from အမှုန့်), *n.* the farina or pollen of a flower.

ဝတ်ရည်, *n.* the juice or essence of flowers.

ဝန်, 1, *n.* a burden, load, something to be carried or conveyed.

—ကြီးလေး, *v.* to incur great responsibility, as opposed to ဝန်ပေါ့။ (ဝန်လေး, in its primary sense, means to be heavy as a burden or load).

—တင်း, *v.* to be free from responsibility.

—ခံ, *v.* to assent, to admit as true, to consent, agree to, to engage for, take the responsibility, အာမခံ, ခံဝန်, ပရိညာဉ်ပွဲ။ နတ်ဖန်ပေးမည်ဆိုဘူးဝန်ခံမည်ထား, will you engage to give it tomorrow?

—ချ, *v.* to lay down a burden, unlade, to yield, submit, to acknowledge, confess, ခင်ဘူးအပေါ်၌။ ကျွန်တော်ကွန်ဂျာလည်ထု ဝန်ချပါရဲ့, I acknowledge, sir, that I have gone too far with you.

—ဝည်, —ထည်, *n.* same as ဝန်, luggage.

—ထက်, *v.* to increase as responsibility.

ဝန်ထင်, *v.* to load, place a burden on (a beast, carriage, boat, &c.); *n.* a load on the back of a beast.

—ထင်မြင်း, *n.* a pannier.

—ထင်ခွာ, *n.* an ox that carries panniers or other burthens.

—ထို, *v.* to be cross, disobliging, to be impatient, irritable, ထဝန်ထို, [one kind of နှစ်မြော (နှစ်မြော) ထယ်ဝန်ထိုထယ်သည့်ထိုကြီး။ စားရုံနှင့်မိတ်ဆိုးသည်။ ထယ်ဝန်ထိုသည့်ထို။ ထယ်ထိုမှ ဝန်ထိုမထင်ဘူး။ ဝန်ထို ထည့်သထောကြောင့်ထိုထိုပါးကိုအကျွေးအမွေးအပေးအကမ်းမရှိ]။

—ထုပ်, *n.* a pack, package, bale, &c.

—ဗိုး, *n.* a load carried on the back.

—ခွဲပြန်ပြန်, *v.* to leave a business unfinished in the hands of a partner or successor, ကျန်ထောင်အပေါ်တွင်။ ဝန်ခွဲပြန်ပြန်ထင်ထားခဲ့သည့် ပြေလုပ်အောင်လုပ်မသွားဘူး။ [to throw responsibility on, inculcate, another; ကျန်ထောင်အပေါ်၌ ဝန်ခွဲပြန်ပြန် ထင်မြောသည့်စကားပြန်ပါသည်]။

—ရှုန်း, *v.* to draw a load as a buffalo or bullock; ထယ်ဝန်ရှုန်း ကောင်းသည့်ရှုန်း။

—ထေး, *v.* to be heavy as a burden or load, to be (figuratively) heavy, or onerous, as a responsibility.

—ထွတ်, *v.*; see ဝန်ထင်။

ဝန်, ၂, *v.* to have an allotment, appointment; scarcely used. Formerly one in charge of some department of government (the governor of a rural district, အဝေးဝန်).

—ကြီး, *n.* a prime minister, member of the supreme council of state (ထွတ်ထောင်); ဝန်ကြီး။ ထန်ထိုင်းကြီး (frequently *pron.* ဝန်ကြီးမိုင်းကြီး), ဝန်ကြီးငှါး။

—ချုပ်, *n.* a chief over other governors.

—စာရေး, *n.* a Wun's chief secretary.

—ဝ (pron. ဝန်ဝ), *n.* in the Burmese time the jurisdiction of a Wun.

—ဝေ, *n.* one of the number of administrators of government.

—ထောက်, *n.* an assistant of a prime minister; ဝန်ထောက်, an Assistant Commissioner.

—ရှင်ထောင်မင်းကြီး, *n.* the Commissioner of a Division [usually written and *pron.* ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး. Properly speaking, according to Burmese ideas, a Wun was not entitled to be styled "ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး;" unless he had Wuns subordinate to him; အရေးထောင်မင်းထောင်ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး, the Chief Commissioner of Burma].

ဝန်, 3 (Pali ဝန္တ), *n.* a collection, multitude, forest, ထော ; used only in composition. Der. ရုဏဝန်, မိဂဒါဝန်, သီလဝန်, ဟိမဝန်။

ဝန္တနာ (Pali), *n.* divine homage ; ဘုရားကိုရှိခိုးခြင်း။ ဝန္တနာပဏာမ။ ဝန္တနာဝဏာမစိလုံးသည်။

—ဝှု, *v.* to pay divine homage, ရှိခိုးဝန္တနာပြု။

ဝန်း, *v.* to be round, circular ; နေဝန်း။ မျက်နှာဝန်း။ ထဝန်း။ သစ်သီးဝန်း။ ဝိုင်း, to be dug, as the round holes for the posts of a distinguished building ; တိုင်စိုက်ရန်ထွင်းကိုဝန်းဝန်းထူးသည်, to compass, surround, encircle, ဝိုင်း။ Der. အဝန်း။

—ကျင်, *n.* the space round about ; ပတ်သည်။ ထက်ဝန်းကျင်။ ပတ်ဝန်းကျင်။ သည်ခင်းရောက်သည့်နေ့မှစ၍၊ ကျေးနေရွာသားဝန်းကျင်။ သထောချင်းမြေကြွယ်သည်။

—ဝက်, *v.* to be round (infrequent) ; ရှုထမ်းသည်ဝန်းဝန်း စက်စက် ထွက်တာသည်။

—လည်, *n.* same as ဝန်းကျင်။ ဝဲ (ဝဲ) ဇာထောင်ခြေ။ စီးထွေထွေနှင့်။ မြင်ရေဝန်းလည်။ မြိုင်ထောဆီက။ ရွှေပြည်ကိုသာ။ ထရှာတော့မည်။

—ဝိဝိ, *adv.* to be completely circular.

—ရံ, —ဝိုင်း, *v.* to encompass, beleaguer, surround, *e.g.*, as an army or a body of police a band of dacoits ; မြို့ကိုတဖက်စပ်သည်ဝန်းဝိုင်းထား သေသုကြောင့်။ ထယ်ကို ထွက်ထွား စရာမရှိ။ အမှုထမ်းများထားပြုများကို ဝန်းဝိုင်းထားကြသေသုကြောင့်။ ထားပြုများထွက်မပြေးနိုင်ကြဘူး, to unite in common effort, to aid another in the attainment of some object ; မိတ်ဆွေအပေါင်းတို့။ ကျွန်တော်ကိစ္စကို ဝန်းဝိုင်းကြပေသည်။

ဝပ်, *v.* to kneel with the head bowed down, ယုတ်ဝပ် ; to sit as a fowl, incubate, ကြက်ဝပ် (to crouch as an animal with the forefeet bent under the body, ဆင်ဝပ်။ နွားဝပ်။ မြင်းဝပ်။ ယုန်ဝပ်။ သမင်ဝပ်)။

—ဝင်း, *v.* to be stretched out prostrate ; ခါးညွတ်ဝပ်ဝင်း။ ရှိသေခြင်းခြင်း။ မြတ်နိုးထနာရှိခိုးရသား။

—ထွား, *v.* to be prostrate on the face, to grovel ; ရှိခိုးဝပ်ထွားအဆနားထော်မြတ်ပါသည်။ ခြေထက်မသန်သေသုကြောင့် ဝပ်ထွားလိုသွားသည်။

ဝမ်း, *n.* the belly, abdomen, the womb, [the hold of a vessel or boat], faeces, ordure ; ကျင်ကြီး။ ချေး။ မစင်။ အညွှာမှကြွပြီးသောသစ်သီးသည်။ အညွှာခွံတည်နိုင်ပြန်သထော။ အရိဝမ်းကမ္ဘာသောသားသည်။ အဝိဝမ်းခွံထပ် ဝင်စေပြန် သထော, the Burmese say when feeling the pangs of hunger ကျွန်ုပ်တစ်ဆင်း ဆာလိုက်တာ (ဆာလိုက်သည်မှာ) ဝမ်းနှင့်ယူယူဖြစ်နေပြီ။ ဝမ်းခေါင်းယူယူ။ ဝမ်းနှင့်ရှုပ်ရှုပ်နေပြီ။ မဟာထမုဒ္ဒရာဝမ်းကထွာ ကိုပြည့်ဝအောင်သွပ်နိုင်ပါမည်သော “canst thou fill, so as to satisfy, the mighty ocean of the belly, one span in breadth ?” meaning that the belly is ever requiring food.

- ဝမ်းကိုက်, *v.* to have the dysentery, ဝမ်းကိုက်။
- ကျ, *v.* to be loose in the bowels.
- ကျဆေး, *n.* a purgative.
- ကျပ်, *v.* to be very costive with indurated fæces.
- ကြက်ကြက်, *n.* a swelled belly, a disease of children.
- ကြီး, *v.* to be in an advanced state of pregnancy (vulgar);
နှုတ်ပိုက်ရှိ။ ကိုယ်ဝန်ထောင်။ ကိုယ်ဝန်ရှိ။ ပဋိသန္ဓေရှိ။
- ကြုတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝမ်းရုတ်။ ဝမ်းနှိုး။
- ကြော (pron. ဝမ်းဂြော), *n.* the muscles of the belly.
- ကြောထင်း, *v.* to have the muscles of the belly in a tense, rigid state, so as to be hard to the touch; ဝမ်းကြော့ကျော့။
ဆီးကြော့ ထင်း။
- ခက်, *see* ဝမ်းခိုင်း။
- ခေါက် (pron. ဝမ်းဂေါက်), *n.* the skin of the belly (in the next phrase).
- ခေါက်ထူ, *v.* to be flat-bellied; ဝမ်းခေါက်ထူသောသူများပျင်းထတ်သည်။
- ခေါင်း, *n.* the cavity of the belly.
- ခေါင်းဟင်းလင်း, *n.* empty-bellied, sorrowful, dejected; ဝမ်းခေါင်းဟင်းလင်းလျှော့ချနေခြင်း။
- ခိုင်း, *v.* to be costive.
- ချ, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနှုတ်။
- ချပ်, *v.* to have no motion of the bowels; ဝမ်းမိတ်။
- စာ (pron. ဝမ်းစာ), *n.* food, ballast; လှေဝမ်းစာ။ လှည်းစာ။ (ဝမ်းစာ means just sufficient food to satisfy one's self).
- စာထိုး, *v.* to put in ballast.
- ဆင်း, *v.* same as ဝမ်းကျ။
- ဆိုး, *v.* to have diarrhoea (to have a protuberant stomach as a young woman, reproachful); ဆီးကြီး။
- ဆွဲ (pron. ဝမ်းဆွဲ), *n.* a midwife, accoucheur.
- ထွင်းထောက်, *v.* to be of a treacherous disposition.
- ထွင်းပါ, *v.* to be connatural.
- ထွင်းရှူး, *n.* an idiot.
- တွေ, *v.* to have constant diarrhoea, ဝမ်းမြောမြောကြီးထွား။
- ထွက်သား, *n.* an own son, သားရင်း။

ဝမ်းနည်း (*pron.* ဝမ်းနဲ), *v.* to be sorry (*to take to heart*, to be sensitive; ထုတ်ဝမ်းနည်းထုတ်သည့်သူ။ ဝမ်းနည်း မိတ်ဆိုး စကား ပြောသည်)။

—နာ, *v.* to have pain in the stomach, or bowels, or uterus, (to experience labour pains, ကမ္ဘာစလေ့တွင်), ထိုက်ဝမ်းနာထိုက်သထိသည် meaning that no one can know one's private affairs like one's self.

—နှိုး, *see* ဝမ်းနှိုး။

—နှုတ်, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနှုတ်ဆေး [an aperient, purgative].

—ဝတ်ကြိုး, *n.* a saddle-girth.

—ပန်း, *n.* same as ဝမ်း။ ဝမ်းပန်းနည်း။ ဝမ်းပန်းသာ။

—မိတ်, *v.* to have no motion of the bowels, ဝမ်းချုပ်။

—ပူ, *n.* a swelled abdomen.

—ပူရဲ (ရဲ), *n.* same.

—ပေါက်, *v.* to evacuate the intestines, ဝမ်းသွား။ [it implies a previous state of constipation of the bowels].

—ပိုက်, *n.* the external part, or outside of the belly; ဝမ်းပိုက်ရာ။ မြေဝမ်းပိုက်ရာ, the trail of a serpent.

—ပိုက်တွဲ (တွဲ), —ပိုက်တွဲ (တွဲ), ကြီး, *n.* a big belly.

—ပိုး, *n.* the foetus (of animals); မီး။ ဝမ်းပိုးကပ်။ ဝမ်းပိုးရှိ (vulgar), ပိုးပို (slang).

—ပျက်, *v.* to be subject to chronic diarrhoea.

—ပျဉ်း, *n.* the flabby, pendulous skin of the belly of some animals.

—ပျော့ (ပြော့), *v.* to be a little loose in the bowels.

—ပြော, *v.* to be loose, relaxed, ဝမ်းပြောပြောသွား။

—ပေါဝမ်းရောင်, *v.* to have the stomach distended through ailment or disease.

—ပြောင့်, *see* ဝမ်းမှန်။

—မာ, *v.* to have evacuations of hard fæces.

—မီး, *n.* the fire of digestive faculty; အပူသဘင်။ ဝမ်းမီးညှိသည်ဖြစ်၍။ အပူဓာတ်။ အဝဓာတ်ကြောငြိမ်းသည်။ သန္ဓေရောင်နီ။ သစ်သီးသောသောရောင်ထိုက်၍။ ရာဂေါ။ ဖြစ်ကြောင်းထည်း။

—မြှောက်, *v.* to rejoice, to be elated; ဝမ်းမြောက်။ ဝမ်းသာဖြစ် or ရှိ။

—မှန်, *v.* to be regular in the intestinal evacuation.

ဝဲးခါး, *n.* the bowels or the stamina of the bowels; chiefly used in the next phrase.

—ဝဲးပျတ်, *v.* [a term used by medical men]; *see* ဝဲးပျတ်၊ ဝဲးခါး and ဝဲးခါး။

—ခွတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝဲးကြိတ်။

—ခွင်, *v.* to have free motions of the bowels.

—ထား, *v.* to evacuate the intestines; applied to a Buddh; ဝဲးထောင်လား။

—ထိုက်, *v.*; *see* ဝဲးပျတ်။

—ထူးထိုး, *v.* to lie at full length on one's belly; ထင်နားဝဲးထူးထိုးခြင်းကိုလည်း။

—ထွေ, *v.* to be very loose in the bowels (polite), ဝဲးထွေ (ဝဲးထွေ is more elegant).

—သက်, *v.* same.

—သံ, *n.* the sound made in evacuating the intestines.

—သာ, *v.* to rejoice, ဝဲးမြောက်၊ ဝဲးပန်းတသာ၊ ဝဲးသာအားရ။

—သူခိုး, *n.* a stomach which receives a great quantity of food, yet does not show it by distention; one who has such a stomach, a great eater; ထည့်သူဝဲးသူခိုး။ ထယ်ထောက်ဘဲဝဲးသေခံလည်းမခံနိုင်, also applied to animals.

—ထွား, *v.* to evacuate the intestines; ချေးထို applied to children or sick persons.

ဝဲးဆဲး (ဆဲး), *n.* a duck.

—ဥပုံ, *n.* an ellipsis, ဝဲးဆဲးပုံလည်း။

—စာမြိတ် (*pron.* ဝဲးဆဲးစာမြိတ်), *n.* a kind of grass, the seeds of which are said to serve as food for man in times of famine.

—ထောင်, *n.* the under saddle of the ridge of a roof.

—နှုတ်ထိုး, *n.* that part of a gun-lock which holds the flint.

ဝယ်, 1, *v.* to purchase, buy (ဝယ်ရင်းအသုံး, cost price).

—ချင်း, *v.* same; ထုတ်ဝယ်ချင်းထိုးပြည့်စုံကြပြီလား။

ဝယ်, 2, *n.* *affix*, locative, in, ထွင်, နှို, ဖွာ, ပေးရန်စာကြောင်းထွင်လက်ဝယ်ထည့်ပေးလိုက်။

ဝရမ်း, *n.* a certain celestial weapon; ဝရမ်းလက်နက်။ အသွယ်ထိုး။ ဝရမ်းရန်ထောက်။ ကျွန်းထိုးမြောက်ထည့်။ မရှောင်ရှက်။ ဆံထွက်။ နှိပ်စက်မခံနိုင်။ ထင်းထင်းခိုင်းအံ့။

ဝရီး, *n.*; *see* ဦးမင်း and ဦးရီး။ ဝရီးသားချင်း။ (ထုမကြီးထွင်ဝရီးမျက်ထန်ကြောင်း)။

ဝဲးခါး, *n.* a kind of plant.

ဝသဝေရာ (Pali), *n.* a kind of tree ; ကံနိရိ။

ဝသီ (Pali), *n.* habitual inclination, acquired or confirmed by practice (အထေ့အလာ) ; *comp.* ဝါသနာ။ စောင်းညှင်း။ ဝတ္ထုထားတီးခြင်း။ ခြံတတ်ဝသီပါသည် [ဝသီနှင့်စကားပြော၊ စကားပြောဝသီပါ, to be in the habit of interpolating obscene comparisons in one's speech ; တိုင်း။ ထတ်ဝသီအားကြီးသည့်လူကို]။

ဝယနံ (Pali ဝယန္တရ), *n.* the earth, မြေကြီး ; scarcely used.

ဝယန္တရေ, *n.* according to Buddhist mythology, the guardian nat of the earth, expected to be on the alert to record and hereafter to testify to the good deeds of the devout worshipper ; ဝယန္တရေမြေစောင့်နတ်, the Burmese when dedicating a religious offering, appeal to this nat as a witness ; ဝယန္တရေဤမြေစောင့်နတ်သားသည်ကြားသိသည့်သက်သေဖြစ်စေသော။

ဝဏ္ဏန္တဥတု (Pali), *n.* the rainy season, မုလ်းကာလ။

ဝဏ္ဏေ (ဆ) ပြောင်, *n.* a kind of plant.

ဝံ, *n.* a bear ; *comp.* ဝက်ဝံ။

—အုန္တယ်, *n.* the *Vitis erythroclada*, a leaf-shedding climber, the stem of which sometimes grows to be as thick as a man's arm.

ဝံပုဏ္ဏေ, *n.* a wolf [ခွေးဝံပုဏ္ဏေ (*pron.* ခွေးဝံဗဏ္ဏေ)].

ဝံရိ, *n.* a pelican [the spotted-billed pelican].

ဝံရိတ်, *n.* a kind of wild cat (the toddy cat).

ဝံလတ်, *n.* an osprey (ဝံလက်ခေါင်းကျားသည်).

ဝံလိ, *n.* an eagle (ဝံလိခေါင်းမကျား).

ဝံ, *v.* to dare (to do) ; chiefly used as a qualifying affix.

—ဝသး, *v.* to dare (to do), to be bold, courageous, ခံ့ (ခံ့)ဝံ။ မပြောဝံ။ မသွားဝံ [occasionally used singly as when from an inferior to a superior, *e.g.*, ကျွန်တော်များမဝံပါတုလား]. The term ခံ့မဝသး is frequently used when prefacing a request or subject which at any ordinary time would be considered bold or indelicate.

ဝါ, ၁, *n.* the cotton plant, undressed cotton ; *comp.* ဝှမ်း။ [ဝါ becomes 'ဝှမ်း' when it has been cleaned (ဖတ်) and the seeds extracted].

—ကုသား, *n.* Pernambuco cotton.

—ကောက်, *v.* dressed cotton from the bolls.

—ကြိတ်, *n.* a wheel for grinding cotton before dressing.

—ဝှမ်း, *n.* dressed cotton.

ဝါဝင်း, *n.* a cotton field.

— ငှေ, *n.* the cotton seed.

— ငှေပင်ဖေါက်, *n.* sprouts from the cotton seed, an article of food.

— ငှေပြောက်, *n.* a speckle on a speckled beast ; *comp.* ဣင်းပြောက်။

— နီ, *n.* red cotton.

— ပေါက်, *v.* to open as the bolls when fully ripe.

— ဝတ်, *n.* to dress cotton (with a bow-string).

— ဝန်, *v.* ; *see* ဝန်, 3rd.

— သီး, *n.* the boll which contains the cotton.

ဝါ, ၂ (Pali ဝါလ), *n.* the Buddhist lent, an annual period of three months, during which the religious observances are strictly enjoined.

— ဦး, *n.* the beginning of lent, the first day after the full moon of Wahso ; ဝါဆိုထပြည့်ကျော် ၁ ရက်။

— တဝ်, *v.* to enter on lent after the season has commenced.

— ထုန်, *v.* to terminate as the season of lent.

— ထျှိ, *v.* to lose priestly character in consequence of a breach of monastic vows [as a rahan staying away from his kyaung for a night during lent without repeating the rahan's formula of permission; ဣမသ္မိံသတ္ထာယတန္တရေ။ နိဝတ္တိဿာမိ။ ဝါတွင်းဝါခဝန်ထံသွားလျှင်ဝါထျှိသည်]။

— ထျှတ်, *n.* [to come to the end of lent] ; *see* သီတင်းကျွတ်။ ဝါထျှတ်ကန်ထေ့ဝှဲ။ *see* ကန်ထေ့။

— ခေါင်, *n.* the fifth month in the year, nearly answering to August.

— ဆို, *v.* to keep lent ; *n.* the first month of lent, the fourth in the year, nearly answering to July, ဝါဆိုခေါင်ရေပေခင်ပေခင်။

— ဆိုပန်း, *n.* a species of elæocarpus.

— တွင်း, *n.* the season comprised within lent ; ဝါတွင်း ၃ လ။

— ထပ်, *v.* to intercalate a month after ဝါဆို။ ဝါဆိုဝါထပ်။ ဝါထပ်ရက်ငင်။

— ဝ, *n.* the rest of the year [besides the season of lent].

— ဝန်, *v.* to request a dispensation from the duties of lent ; ရဟန်းများဝါတွင်းထမ်းသိုဝါပန်၍ကြွထေ့မူကြရသည်။

— ပေါက်, — ဖျက်, *see* ဝါထျှိ။

— ရှောင်, *v.* to keep lent.

ဝါဝင်, *v.* to commence as the season of lent.

ဝါ, 3, *v.* to be yellow [အသားဝါ (natural colour), အသားအရေဝါ (as from sickness), ခတ္တုဝါ။ ဝိတ်ဝါ။ သက္ကထဝါ။ သင်္ဃိဝါ]; to be vain, boastful, ostentatious in language (စကားဝါ၍ပြောသည်), ကြွား; *comp.* ဟတ္ထား။

—ကား, *v.*; see the parts; မထုတ်ဘဲနှင့်ဝါကားပြောသည်။

—ကြန့်ကြန့်, *adv.* pale yellow; အရောင်ဝါကြန့်ကြန့်ရှိသည်။ [ဝါကြန့်ကြန့် same; နှာခေါင်း] ဖက်ကလည်းအဆိပ်ဝါကြန့်ကြန့်ထွက်လာပါသည်။

—ကြွား, *v.* same as ဝါ, 2nd def., most common; စာအုပ်အမြစ်မျိုး ခေပ်က။ စကားမထုတ်ဝါကြွားတတ်သည်။ အနည်းငယ်မျှမြင်ဘူးရုံနှင့်။ အကြီးအကျယ်ဝါကြွားပြောလေ့ရှိသည်။

—ထာတာ, *a.* yellowish, ခပ်ဝါဝါ။ အရောင်ဝါတာတာရှိသည်။

—ဝင့်, *v.* to make boastful pretensions.

ဝါ, 4 (Pali), *adv.* again, once more, ထနည်းကား (not used in colloquial).

—ဝေါက်, *v.* to lead off several clauses under one head.

ဝါ, 5, *v.* to test by a given standard, as by weights or measure.

ဝါကရား, *n.* the two hundred and fourteen orders of beings; ပုဂ္ဂိုလ်အပြားဝါကရားခြားနားသိမိန့်ငှါ။ အပါယ်သုံမိဒုက္ခတိ။ ရဟိတထောက်သာ။

ဝါစာ (Pali), *n.* a word, language, စကား။

—ကမာ, *adv.*; see ဟီးတီးယားတား။ အသေအချာမသိဘဲ။ ဝါစာကမာယင်းပြော။ မင်းတယ်ဝါစာကမာနိုင်သည်။ စကားတယ်မျှအခြေမရှိ။

—သီလိန္ဒ, *n.* concinnity of style in speaking or composition; ဝါစာသီလိန္ဒဖြင့်အောင်တယ်ပြောတတ်သည်။ (from ဝါစာ, language, and သီလိန္ဒ, “adhering,” “connected.”—Childers).

ဝါရတ္တ, *n.* study, application (?)

—ဆောင်, *v.* to keep up what one has learnt by constant study.

ဝါဒ (Pali), *n.* an opinion, အယူ။ (usually preceded by အယူ, but occasionally used singly, e.g., ယူဝါဒသည်လိုက်).

ဝါပဏေး (ဌာတ်) (*pron.* ဝပဏေး), *n.* the long-tailed malkoha, the large bottle-green cuckoo, with long tail.

ဝါယာမ (Pali), *n.* diligence, industry, ယုတ္တ (ယုံ့ထ).

—ထုတ်, *v.* to be diligent, industrious; ဝါယာမရှိက်။ အထုတ်ကိုထယ် ဝါယာမရှိက်ထည်။

ဝါယော (Pali), *n.* the air, ထေဝါယောဓါတ်။ ထေဇာတထွေဝါယောကြသည်။

ဝါရန်း (Eng.), *n.* a warrant.

—ကပ်, *v.* to attach, as property in a legal process.

ဝါးခန်းခွဲ, *v.* to remove a warrant of attachment.

—စာ, *n.* same as ဝါးခန်း။

—ထုတ်, *v.* to issue a warrant.

—ပြေး, *n.* a fugitive from justice (a proclaimed offender).

—ဝင်း, *v.* to issue a warrant for the distress and sale of movable property.

—ထိမ်း, *v.* to recall a warrant.

ဝါးသနာ (Pali), *n.* natural bent, inclination, not common to the whole species ; ထုံခြင်း။ ဝက်ကံစွဲ (စွဲ) ထင်းခြင်း။

—ထုံ, —ဝါ, —ရှိ, *v.* to have such bent ; ဝွဲကိုဝါးသနာထုံ၏ထား။ ကျွန်တော်ညီခြင်းကိုဝါးသနာပါသည်။ ကျွန်တော်မှစာပေကျမ်းဂန်ဝါးသနာရှိသည်။

ဝါး, ၁, *n.* the bamboo.

—ထပ်, *n.* bamboo shingles.

—ထုပ်, *n.* a pack or bundle of bamboos made up for rafting.

—ခုတ်, *v.* to cut bamboos (for some future use).

—ခေါင်း, *n.* the hollow of the bamboo ; ဝါးထုံးခေါင်းထဲမှာထသောထုံ, “like the moon shining in a hollow bamboo,” as in the way of a talented person living in obscurity.

—ခြင်း, *n.* split bamboo.

—ချပ်, *n.* a species of thorny bamboo ; *comp.* ကြောင်ဝါး။

—စွန်းနက်, —စွန်းဖြူ, —ပွတ်ကြီး, —ပွတ်ငယ်, —ပြောင်, —ဖထောင်း, —ဝဲ, —မိုးဝါး, —မျက်ဆန်ကျယ်, —သဖွတ်, —သီးရွှာ, varieties of the bamboo, [ထင်းဝါး used for making mat walls, ဝါးဖြူ for flooring, and ထိုက်ဝါး for rafters].

—ဆစ်, *n.* a bamboo joint.

—ဗွတ်, *n.* pincers made of bamboos, bamboo stocks.

—ထရံ, *n.* bamboo mat-walling.

—ထး (ထဲ), ကကျောက်, *n.* tabasheer, a silicious substance secreted from some bamboos.

—နက်, *n.* (the *Gigantochloa macrostachya*) ; နွယ်, *n.* (the *Dinochloa Maclellandii*), varieties of the bamboo.

—ဝတ်, *n.* the thin sheath which envelopes a bamboo sprout.

—မိုး (pron. ဝိုး), *n.* the elephant bamboo.

—ဖြူကလေး, *n.* the *Gigantochloa albociliata*, an evergreen, densely-tufted bamboo, growing to the height of 20 or 30 feet. It is marked by minute white bristles.

—ဖောင်း, *n.* a bamboo raft.

ဝါးမင်း, *n.* a kind of bamboo remarkable for the shortness of its joints, which are only from 2½ to 5 inches long.

—ရီ, *n.* bamboo fungus, သိဒ္ဓိ။

—ထား, *n.* the *Dendrocalamus longispathus*.

—ရုံ, *n.* a cluster or clump of bamboos.

—ရောင်, *n.* a species of palm.

—ခရောင်း (ယောင်း), *n.* an old decayed bamboo.

—ရောင်း (ယောင်း), ကြောင်ပြောက်, *n.* ; see ကြောင်ကထိုး။

—ရောင်း (ယောင်း), ချဉ်, *n.* a creeper which adheres to old bamboos.

—ရောင်း (ယောင်း), ဌာ, *n.* birds of the genus garrulax, &c.

—ရောင်း (ယောင်း), ရီ, *n.* a species of edible mushrooms.

—လှာ, *n.*

—ဆင်, *v.* to whittle bamboo.

—ထီး, *n.* the fruit or seed of the bamboo, sometimes used as food.

ဝါး, 2, *v.* to chew, ကြာကြာဝါးမည့်သွား။ အရိုးရှောင်ရမည်။

—ဖတ်, *n.* chewings, စားသည့်ဝါးဖတ်။

ဝါးထိုင်, *n.* the *Phrynium macrostachyum*.

ဝိကာရ (Pali), *n.* decay, destruction, ဖောက်ပြန်ခြင်း ; *comp.* သင်္ခါရ။

ဝိပြုတ်, *n.* an explanation subjoined to the text in the same language ; *comp.* ဝေဒနာ။

—ကျင်း, *v.* to make a display of philological lore ; သည်ချောင်းထကာစွဲဦးဝိပြုတ်ကျင်း၍ ပြောသည့်စကားမှတစ်ဆင့်ကသာ။ တတ်သူကနာသည့်ကျွန်ုပ်ထံသို့သည်။

ဝိစာရ (Pali), *n.* consideration ; ဆင်ခြင်ခြင်း, “Wichára, the exercise of judgment or reason on a present object, investigation, consideration, deliberation, dispute, discussion.”
—Wilson’s Sanskrit Dictionary, ဝိစာရဝိဇ္ဇာ။

ဝိမိနိစ္ဆာ (Pali), *n.* doubt, indecision of mind ; လုံ့လမရှိခြင်း။ ဉာဏ် (ဉာဏ်) ဖြင့်မကျေမိနိဋ္ဌိ။ အာရုံထို မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း, “Wichikichá, doubt, that which questions the existence of Buddha, his discourses, and the priesthood, previous birth, future birth, the consequences resulting from moral action, and the entrance into the dhyánas by means of the exercise of kasina” (ကသိဏ်). He who is under the influence of this principle “is like a man held by a serpent ; he trembles from the doubts that agitate him ; he does not continue in one mind.”—M.B. ; also used in ordinary colloquial, *e.g.*, ထည်

မြို့မှာနေလိုထောင်မည်မထောင်မည်။ မိမိမိတ်ကိုဆုံးဖြတ်နိုင်အောင် မိမိကိစ္စာဖြင့် နေသည်။

ဝိဇ္ဇာ (Pali), *n.* knowledge, wisdom, ဝညာ။ [The Burmese in a jocular way often call a person who does anything particularly well, or has a stroke of good luck, as 'ဝိဇ္ဇာ,' an abbreviation of ဝိဇ္ဇာသည်လုပ်ပိုင်ပါသည်။ ကောင်းပြောမိမိသည်။ ထွေထွေအရာ သည်မိမိသည်]။

—ထို or ထိုရ် (ဝိရ်) (*pron.* ဝိဇ္ဇာဒီ) (Pali ထေရော, great), *n.* one possessed of certain miraculous powers. (၁) ပုဗ္ဗေနိဝါယ။ (၂) ဝိဇ္ဇ ဝဇ္ဈ။ (၃) အာသဝဇ္ဈယ။

—မရ (ထ), *n.* magical or supernatural skill.

ဝိညည် (ဝိညာည်) (Pali ဝိညာဏ), *n.* the soul ; *comp.* ဝိတ် and နိ။

ဝိညာဏ (Pali), *see* above, "the meaning of winyana may be learnt "in this way. The watchman of a city remains in its centre, at the place where the four principal streets meet ; by this means he can discover who comes from the east, and who from the south, or the west, or the north ; in like manner form is seen by the eye, sound is heard by the ear, odour is smelled by the nose, flavour is tasted by the tongue, contact or touch is felt by the body, and thoughts are perceived by the mind ; all these things are discovered or ascertained by means of winyana." —M.B.

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of intellect or thought, *see under* ခန္ဓာ။

ဝိတက် (Pali ဝိတက္ကိ), *n.* intention, အကြံအစဉ်, witarka (ဝိတက်), reasoning, discussion, doubt, deliberation, consideration of probabilities, mental anticipation of alternatives, conjecture, from the root *wi*, implying discrimination, and *tar-ka*, to reason or doubt." —Wilson's Sanskrit Dictionary.

—ဝိတရ, *n.* consideration and investigation collectively, "wischara, investigation, examination, continued impulse or tendency, that which prolongs the witarka that has arisen in the mind, as the sound that continues to proceed from the bell. The property of wischara * * * is that of investigation ; thus when a gong is struck by a mallet it gives forth sound, the stroke is witarka and the sound is wischara." —M.B. •

ဝိနိ (Pali), *n.* a path (of the sun), of which there are three, namely, အနန္တဝိနိ, the inner path ; မဇ္ဈေဝိနိ, the middle path ; and ဗဟိဝိနိ, the outer path.

ဝိနည်း (Pali ဝိနယော, ခုဒ္ဒဖြင်း), *n.* rules, particularly such as relate to the conduct of priests ; ရဟန်းကျင့်စဉ်တရား, one

grand division of the Buddhist scriptures, comprising five books, namely, ပါရာမိကဏ်, ပါမိတ်, ဗဟဝါ, ဝုဒ္ဓဝါ, and ပါရိဝါ, *comp.* ၈၄၀. "Of the five sections into which the Winaya Pitaka is divided, the first and second, Párájika (ပါရာမိက) and Páchiti (ပါမိတ်), contain a code of ordinances relative to priestly crimes and misdemeanours; the third and fourth, Maha Waga (ဗဟဝါ) and Chulawaga (ဝုဒ္ဓဝါ), miscellaneous rules and regulations relative to ordination, the ceremony called wass (ဝတ်), &c.; and the fifth, Paríwánapáta (ပါရိဝါ), contains a recapitulation of the preceding books."—E.M.

၈နာ, *a.* or *adv.* sundry, various; အသီးသီး။ ၈နာ။ ကင်း။ ၈နာ။ ကြံ့ (rarely used in colloquial).

—ထာဝ, *a.* or *adv.* same; ၈နာဘဝံဝက္ခုဒ္ဓါး၍သေသောထက္ခေ။ ၈နာဘဝံ ကွဒ္ဓါး။ ၈နာထာဝ။ နာနာဘာဝ။

၈ပုတ္တိ (Pali), *n.* destruction, ဖျတ်စီးခြင်း။ ၈ပုတ္တိတာလ။ ၈ပုတ္တိတရားမှ ကင်း ဖွတ်ထိုပါ၏။

၈ပဿနာ (Pali), *n.* a kind of wisdom which enables the possessor to make extraordinary discoveries; ၈ပဿနာထင်။ ၈ပဿနာ ရှု။ ၈ပဿနာရရ။

၈ဘတ် (ပါတ်) (Pali ၈ပါထ), *n.* the result of any deed, good or bad; the result of an evil deed which remains after the main part has been expended in vindictive inflictions in a previous state; *comp.* ဝဋ်။ ၈ဘတ် (ပါတ်) ခံ။ ၈ဘတ် (ပါတ်) ထိုက်။ အ ကုသလ၈ဘတ် (ပါတ်), ကုသလ၈ဘတ် (ပါတ်).

၈ထတ် (Pali ၈ထတ္တိ), *n.* the inflected termination of a noun, a noun or verbal affix.

—ထွတ်, *n.* a table of inflected terminations or affixes.

၈ဗိယ (Pali), *n.* diligence, industry, ယုတ္တ (ယုံ့ထ), "wiraya or wirya, persevering exertion, effort, resolution, courage or determination, that which prompts to all kinds of exertion, like the powerful man who shrinks at nothing. Its opposite is kusita, indolence; all the other faculties are assisted by its exercise."—M.B.

—၈ဂ်, —ထုတ်, ဖြူ, *v.* to be diligent, industrious.

—နည်း, *v.* to have little diligence, industry.

—၈ဂ်, *v.* to be diligent, industrious.

၈ထုတ် (from ၈ and ထုတ်), *v.* [to make pretensions to more than one possesses, as ဝဋ်ထုတ်နှင့်၈ထုတ်ပါနှင့်, without having as much as ၀, pretend not to as much as ၈, *i.e.*, ၀ and ထုတ်ကြီး ထင်, besides], somewhat similar to နဲ့ and မှ။ သထောထုထုတ်

သားနှင့် မထူအောင်ဟန်ထောင်၍ ပိတ်နေသည်။ ကြိမ်းစင်ငါးကင်ချောင်း
သည့်ကြွက်ကယ်။ ပိတ်ပေါ်နှင့်ကြောင်ချစ်သို့သေပါမည်။ အကြိုက်သားနှင့်ပိတ်
ပတ်ပါနှင့်။

ဝိဝေ, —ဥပဇာ, *see under* မဟာကပ်။

ဝိသယ (Pali), *n.* an idea, or the forming and retention of an idea ;
ညာထ် (ဥပဇာ) ထည်အာရုံကိုအမြဲပိတ်ခြင်း။

—ရပ်, *n.* matter which is perceived by the senses (*comp.* မသော
ဒရပ်) or of which an idea is formed.

ဝိသုဒ္ဓိနတ် (Pali ဝိသုဒ္ဓိ, pure), *n.* an areeyah (အရိယာ)။

ဝိသေသ (Pali), *a.* or *adv.* exceeding, extraordinary, အထူး။

ဝိသေသနာ (Pali), *n.* a modifying word, whether adjective or
adverb [ကရိယာဝိသေသနာ, an adverb ; နာမဝိသေသနာ, an ad-
jective] .

ဝိသထိ (Pali), *a.* twenty, နှစ်ဆယ်။ ၂၀။

ဝိသထိမ, *a.* the twentieth, နှစ်ဆယ်ပြည့်သော (rare)။

ဝိစားစား, *n.* a mite, grain, &c., used only in the following.

—ထို, *v.* to come within a grain, a hair's breadth, &c.; စားစားက
ထေးထိုး။ ဆိတ်စာကလေးထိုး။ ဆိတ်စိကလေးထိုး။ လိဆိကလေးထိုး။

ဝုတ်ဝုတ်မြည်, *v.* to grunt, as a hog.

ဝေ, ၁, *v.* to be misty, darkish, dusky, မှုန်မှို ; to be giddy, dizzy,
မှူးမှို။ [to be bewildered, ထည်လှုပ်နေသည်] နှင်းဝေ။ မြူဝေ။ မျက်စိဝေ။
ဝေဝေထေရှိသည်။

—ထိဝေလင်း, *n.* the twilight of the morning, dawn of day.

ဝေ, ၂, *v.* to bubble and run over, ပွတ်၍ထွ် ; to be flowing, rich,
luxuriant, as flowing dress, and as trees whose branches
run over ; ထမင်းအိုးဝေထိုးလက်မနိုင်ဘူး။ ပင်လည်ဝေသည်။ ဝေမြိုင်သာမော။

—ဆာ, *v.* same, in the latter sense ; ထည်မိန်းမထဘီ (ထမီး) ဝတ်
ထည်မှာ။ ဝေဝေဆာဆာရှိသည်။ သစ်ပင်ဝေဝေဆာဆာရှိသည်။

—ပါး, *v.* same (generally used in a reduplicated form, *e.g.*,
အဝတ်အစား ဝေဝေပါးပါးရှိသည်) ; သည်သစ်ပင်အခက်အခက် ဝေပါးပါးရှိ
သည်။

ဝေ, ၃, *v.* to distribute, dispense ; ဥဥာထိုဝေ။ ကုထိုက်အမျှဝေ။

—ချင်း (ခြင်း), —ခွဲ, —ပန်း, *v.* same ; အညီအမျှဝေချင်း (ခြင်း) ထိုယူကြ
သည်။ [Note.—ဝေပန်း also means to distinguish, discern,
e.g., မှူးမတ်ထိုထည် ; ဤသူကား။ မင်း၏သံလျက်၌သာအခွင့်လျှော်အောင်
ပန်းတတ်၏။ ထေဝ်သည်မထေဝ်သည်ထိုဝေပန်းထိုးဖွဲ့ပြောတတ်သည်။]

—၄, —မျှ, *v.* to distribute equally.

—စု, —ပုံ, *n.* a share, အစုအပုံ။

—စုလျှ, —ပုံလျှ, *n.* same ; *v.* to fall to one's share, be one's por-
tion in a distribution ; ခင်လျှားအတွက်ဝေစုလျှတယ်ထောက်ရသထို။

ဝေ, 4, *vulgar* [*i.e.*, inelegant], a term of compellation, masculine or feminine, used by men or women; ငြိစေ။

ဝေခရန် (ထန်) (Pali ဝေဇယန္တော), *n.* a graduated roof, ထုံဆင့်ပြထား။

ဝေဒနာ (Pali), *n.* sensation, ဖိစားခြင်း; “Wédaná, sensation, as “that of flavour, like the king who eats delicious food. The “property of wédaná is sensation or experience;” ဒုက္ခဝေဒနာ (သိစား) ထုဝေဒနာ (သိစား)—M.B. Childers says: “The three “vedanás or sensations are sukhá (ယုဝ) vedaná, dukkhá “(ဒုက္ခ) vedaná, and adukkhamasukhá (အဒုက္ခမယုက္ခ) vedaná, “pleasant sensation, painful or disagreeable sensation, “and sensation which is neither pleasant nor painful.”

ဝေဒနက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of susceptibility or sensation, *see under* ခန္ဓာ။ “The Wédaná khandó, or sensations, are six in “number. They are produced by communication with that “which is agreeable, disagreeable, or indifferent.”—M.B.

ဝေနေယျ (Pali) (*pron.* ဝေနေယျ), *n.* a rational being, one capable of being instructed; ဆုမွန်အပ်သောသူ။ ဝေနေယျသတ္တဝါ။ ချွတ်ထိုက် သောသတ္တဝါ။

ဝေဇိက (ဝေဘိက) (Pali), *n.* distribution; ဝေခန့်ခြင်း။ ဝေဇိကဖြူလျှော့ ကျန်ကြည့်၍ခန့်ပါသူ။ ဝေဇိကပြပါ၏။

ဝေရာဝဂ္ဂ (ဝေယာဝဂ္ဂ) (Pali), *n.* a multiplicity of business; ဝေရာဝဂ္ဂ (ဝေယာဝဂ္ဂ) ထုထိုက်။ ဝေရာဝဂ္ဂ (ဝေယာဝဂ္ဂ) များသည်။

ဝေရဝ် or ဝေရဝ် (Pali ဝေဝေရ), *n.* a means, expedient, artifice, device, ဥပာယ်။ ဝရိယာယ် (not used in colloquial, but met with in composition); ထိုထိုဝရိယာယ်။ ဝေရဝ်ထုထိုက်။ ဆင်စွယ်နားပန်း။ ဆင် ထိုက်နံ့များနှင့်။ ညာဏ် (ဥာဏ်) ဝရိန္ဒ။ ယုတ်မာလှသည်။

ဝေဠုဝန် (Pali ဝေဠုဝန္တ), *n.* a bamboo grove. The name of a monastery presented by King Bimbisára (ဝိမ္ဗသာရမင်းကြီး) to Gaudama Buddha.

ဝေ, *v.* to run round (an object); လည်, to wind as a river or road, ဖြစ်ဝေ။ လင်းဝေ။ လေဝေ (to veer as the wind); ဝေသွား, to go out of one's way.

—လည်, *v.* same, hence ထဝေလည်လည်နေ, to hang about, hover round an object or thing, unwilling to leave; ထဝေ လည် လည် နှင့်လည်အနားကထွက်နိုင်သူ။

—ဝိုက်, *v.* same; လင်းဝေဝိုက်နေထိုင်ရိုးမတွင်။ စကားတည်တည် မပြောဝေ ဝိုက်ပြောသည်။

ဝေး, *v.* to be far, distant, not near, ဝေး [In a figurative sense to be remote to the subject, အကြောင်း၍ဝေးဝေးနားဝေး။ သိထောင် ဝေး, to be dull of discernment, obtuse [ဝေး is often used in

a disparaging sense speaking of a person's mental capacity, or of the improbability of a person's doing anything, as when actuated by mean, parsimonious motives, &c., *e.g.*, သူ့အပိုက်ကြီးဝေးနေသည်။ It is also used in a *good* sense as of the inconceivableness of a high principled man committing a base act.

ဝေးကွာ, *v.* same ; ခရီးဝေးကွာ။ မြို့ချင်းဝေးကွာ။ လူချင်းဝေးကွာ။ လိုသံတင်းဝကားမကြာခါ။

—လံ, *v.* same.

ဝဲ (ဝဲ), ၁, *n.* a whirlpool, eddy.

—ကြိယ, *n.* a large eddy, ခနောင်း။

—ကထေ့ (pron. ဝဲကထေ့), *n.* a whirlpool with a vortex.

—ကြိတ်ခွပ်, *n.* the troubled state of waters caused by the meeting of eddies whirling about in opposite directions.

—ဝဲ, *v.* to erode a river bank as a whirlpool.

—ရုတ်, *v.* to be sucked in by a whirlpool ; လှေကိုဝဲရုတ်လိုမြှုပ်သွားသည်။

—ဆန် (pron. ဝဲဆန်), *n.* a current running opposite to the main stream (a reflex current).

—ပြေး, *n.* a rapid eddy.

—ရှုတ်, *v.* to be thrown out by a whirlpool.

ဝဲ (ဝဲ), ၂, *n.* a roof in which one side projects over on the other.

—မျှ, —လင်း, *n.* same.

ဝဲ (ဝဲ), ၃, *n.* the itch, the mange.

—ခြောက်, *n.* the common itch.

—ဝဲ, *v.* to be eaten away by itch or mange as the hair of a dog, bullock, &c.

—ရီ, *n.* the same in an advanced stage, but less than ယားနား။

—ခွဲ (ခွဲ), *v.* to be infected with itch.

—ပူ, *n.* the mange in horses, ဝဲ(ဝဲ)ပူ(ဝဲ)ပူ။

ဝဲ (ဝဲ), ၄, *v.* to sail round as a bird, to fly round without striking with the wings (ငှက်များဝဲ) ခွန်ဝဲ (ဝဲ)။ အပုပ်ကောင်မြို့လိုလင်းတဝဲ (ဝဲ) သည်။ [to brandish a sword, weapon, or stick].

ဝဲ (ဝဲ), ၅, *v.* to speak with a foreign accent or brogue ; စကားပြောသည့် အခါအထဲဝဲ (ဝဲ) သည်။ မြန်မာ စကားပြောထွင် မုခိုင်လိုသည်, when he speaks Burmese, his accent is foreign like an Arakanese.

ဝေ, *n.* a large state palanquin.

ဝေါဗော၊ *n.* same.

ဝေါဗော (ဝေါ), *adv.* indicative of the sound which it imitates ; particularly applicable to the noise made by a ခံး when it is fired ; ကမ်းပါးဝေါဗော (ဝေါ) ဟောကုသည့်။ ခံးဝေါဗော (ဝေါ) ပြေးသည့်။

ဝေါဟာရ (Pali), common parlance (ဝေါဟာရပညတ်, as prescribed or sanctioned by common parlance).

——ဝော၊ *n.* same ; ဝောဝေားမဟုတ်ပါ။ ဝေါဟာရဝေားဖြစ်ပါသည်။

——ဝေသနာ၊ *n.* common-place religious instruction.

——ဘာသာ၊ *n.* common parlance.

ဝိုက်၊ *v.* to curve round, make a circuit partially or wholly.

——ဝေ၊ more than ဝေး။ ထည့်ထည့်မသွားဝိုက်သွားသည်။ ထွန်နှင့်ဝိုက်ထည့်ထည့်။

——ဝှေ့ (ဝှေ့), *v.* to come round one coaxingly, ဝေားဝိုက်ကြံပြော။

ဝိုင်း, *see* ဝန်း ; to do jointly, by joint effort, to shake round as rice in a shallow-bottomed basket (ဝံကောနှင့် ဆံဝိုင်း), *n.* a circle of people, whence ကြတ်ဝိုင်း။ ဝဲဝိုင်း။ ထည်းဝိုင်း, a fair ; ငမြဲ ဝေ့မျိုးမြေကိုထောင်မကျအောင် ဝိုင်းပြီး သက်သေခံကြသည့်အတွက်သာအပြစ်မှချွင်းသာသည့်လက္ခဏာရှိသည်, it is probable that it was only owing to his relations combining together and giving evidence in order that he should not go to jail that Nga Phyu escaped punishment ; [to be round, surround as a forest, a range of mountains, a river or sea, မြို့ကိုဝေဝိုင်းနေသည်, or ဝေဝိုင်းဝန်း။ မြစ်ဝိုင်းဝန်း။ သိသပ်မြည်ကိုပင်လယ်ဝိုင်းဝန်းသည်]။

——ညီ, *v.* same, 2nd def. ; သည်ဝန်းကို ဝိုင်းညီထို ချီကြပါ။ ထူထထောက်ထည်း ထိုအများဝိုင်းညီမိုက်ကြသည်။

——ထား, —ဝိ, *v.* to besiege or encompass a city, *e.g.*, မြို့ကိုထပ်ဝိုင်းထားသည်, to hem in, to surround (as a body of police) ခုခံသော သူတို့ or in surrounding a house in which they are concealed, or in surrounding a house as a gang of dacoits about to commit a dacoity ; ရွာထားများသူရီးများကိုဝိုင်းထားသောကြောင့်။ သူရီးများ ကအတင်းအဓမ္မထားထွန်ဖျင့်ချတ်ထိုးထွက်ပြေးကြသည်, owing to the villagers having hemmed them in, the thieves cut their way through by main force (to surround as a moat surrounds a city, မြို့ကိုကျုံးဝိုင်းပါသည်)။

——ဖွဲ့, *v.* to form a circle of people, tents, &c. ; ဝိုင်းဖွဲ့ကြက်တိုက်။ ဝိုင်းဖွဲ့ဝေးကြော။

——ဝန်း, same as ဝိုင်း, 1st def.

ဝိုင်းဝင်း, *v.* to be brilliant, shining ; used adverbially ; ထွန်းဝိုင်းဝိုင်းဝင်း ဖြစ်သည်။

မိုးဝါး, *v.* to be obscure, to be doubtful, uncertain, but used only in some adverbial form, as မိုးဝါး ဝါးထား (pron. မိုးမိုးဝါးဝါး), obscurely, dubiously ; နာမည်ကိုရုတ်တရက်ထုတ်ဖော်ဆိုမရ။ မိုးထိုးဝါးထားဖြစ်နေသည်။

မှောင်, *v.* to hide, secret, conceal ; rare in colloquial, မှောင် being used.

——ထား, *v.* same.

မှန်, *v.* to rise, burst up, to be strong, violent (infrequent). Der. ကျော်ငှန်း။

——ထက်, *v.* same ; အာဏာရှင်ထက်။ အာဏာရှင်ထက်မျှနဲ့ ကျော်ကြား။ ထန်မိုးရှင်ထက်သည်။

——ဝှာ, *v.* same. Der. အဝှန်းအဝှာ။

မှမ်း, *v.* to be low and level, as ground occasionally covered with water ; သည်နေရာမှာ မြေမှမ်းနေသောကြောင့်ရေဝပ်သည်, in this the water lodges because the ground is low ; [to assess to thathaméda revenue as thamadhis (assessors) ; သမာဓိမှမ်းကြေးစာရင်း, the roll of a village after the assessment has been fixed by the thamadhis ; မမှမ်းမကောသူသဘောစရိုက်ဟူ၍ ထွက်တတ်စေ။

မှေ (from မွေ), *v.* to push with the head, or horn, or tusk, to propel violently, မွေ။ နားချင်းမှေကြသည် ; (မွေ, which has the same meaning, is probably a corruption of မွေ။) မွေ in composition is also applied to the rushing velocity of the wind against anything, *e.g.*, ထေမှေ၍မထိမ်းနိုင်သောတစ်ခုခုကို တောင်ကဲ့သို့။ “ Like the tempest-beaten, solid, immovable rock.”

မွေ, commonly မွေ, *n.* the testicles.

——မွေ, *n.* same.

——မိတ်, *n.* the scrotum, လိန်ဥ။ ကပ်ဖယ်မိတ်။

——ထုတ်, —တိုး, *v.* to castrate, အထိုးထုတ်။ သင်း။ ဆုမ္မာ။ ကွပ်။ *

ပွဲ (ပွဲ), *v.* to praise, laud, extol, ချီးမွမ်း (not used in colloquial).

——ချီး, *v.* same (not used in colloquial) ; ပွဲချီးဆုံးထောက်။ စေတုမြောက်ခြံ။ ထိုအောက်ရှိမြင်။ ငယ်ဆုံးဖြစ်လျက်။ အစွဲပြည့်၍။ ဂုဏ်ဖြင့်မွန်သည်။ ငြိမ်းမင်းထွ။ သံဝေ။ ရဲမက်ပွဲချီး။

၁၁

(The thirtieth consonant in the Burmese alphabet.)

ပ, ၁, *v.* to give, offer ; scarcely used singly. Der. ဆက်သးပိုသ။ ပြသ။

——ပောက်, *v.* to present from a distance ; ဆက်သပောက်လိုက်ပါသည်။ ဥစ္စာပစ္စည်းပိုသပောက်လိုက်ပါသည်။ မေတ္တာပိုသပောက်လိုက်ပါသည်။

ဆ, ၂, *v.* to repair the outside, to make anew, do afresh, do over again, improve the appearance ; ဆသက်ကျိသ။ (ဆးဆေးဆာ၊ ကုန်သောကြောင့်။ သပေးလိုက်ပ။) ပုဆိန်ကျိသ။ စားပွဲဆေးယောင်းလှိုသလိုက်ပါ [to 'trim' the lower extremities of the moustaches, ကြင်စွယ်သ။ ထားနှင့်သ။]။

—န, *v.* same.

ဆ, ၃, an abbreviation of the connective သည် or သော။

သက်, ၁ (from အသက်, life).

—အိ, —ကြီး, *n.* same as next ; သက်ကြီးစကားသက်ငယ်ကြား။ သက်ကြီးရွယ်ရင့်။

—ကျား (from အသက်, life, and ကျား, to be of different colours), *n.* an old man or woman [သက်ကျားအိ, this term of appellation is only used in the absence of a person].

—စေတင် (from စေ, to be complete), *v.* to make offerings equal in number to the years of the offerer's life ; ဆွမ်းတော်သက်စေတင်။ မီးသက်စေတင်။

—စောင့်ဆေး (*pron.* သက်စောင့်အေး), *n.* medicine to preserve life, အာယုဉ္ဇနဆေး။

—စောင့်သွေး, *n.* the radical part of the blood, ပထဝီသွေး (သက်စောင့်သွေးကြော, the carotid artery).

—စွန့်ကြိုးပန်း (*pron.* သက်စွန့်ကြိုးမန်း), *adv.* in the way of performing service with untiring zeal and indomitable courage (even at the risk of one's life) ; သက်စွန့်ကြိုးပန်းအမှုတော်ထမ်း။

—တိ (from ဇာတိ, ပကတိ, &c.), *v.* to have a natural turn or disposition for anything ; ဝါသနာရှိ။

—တူရွယ်မျှ (ရှိ), *v.* to be of the same age.

—တော်စောင့် (*pron.* သက်တော်စောင့်), *n.* one who had charge of the king's person ; *comp.* ကိုယ်ချီတော်။

—ဖျော့စင်ဆွမ်း, *n.* rice offered on a person's decease ; ဆွမ်းစဉ်။

—မကြီးချ, *v.* to heave a deep sigh (?) မိတ်မုလိုသက်မကြီးချရှု။ မောမောပန်းပန်းသက်မကြီးချရှု။

—ရှိသက်မဲ့, *n.* things animate and inanimate [a term applied to property] ; သက်ရှိသက်မဲ့ အကုန်ပေးသည်။ သက်ရှိသက်မဲ့အကုန်ထိမ်းသည်။

—ခေကြင်ပေင်, *n.* a poetical term for a husband or wife [“ sharer of (my) life and loving companion ”].

သက်, ၂, *v.* to go down, descend, ဆင်း ; to take place as pity (ကရုဏာသက်), love, &c. ; to take effect as the poison of the *theet-say* gum (သစ်စေး), hence တသက်သက်, in the way of longing desire.

သက်ဆိုင်, *v.* to belong, to be connected with, have relation to, to apply ; အသီးသီးဆိုင်သော။ သားသမီးအမွေခံမရှိကားပြီးပြီ။ ကအမွေကိုသက်ဆိုင်ပိုင်လိုက်သည်။ ဤပုဒ်မသည်။ ကာလကတ္တားမြို့မ။ ဆုံထိုင်မြို့မများအတွင်းရှိပုလိပ်ရာဇဝတ်အမှုထမ်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အခွန်စောင်နှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။ ထရားမနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။ ရာဇဝတ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။

—ရောက်, *v.* [to befall, as a calamity, ထေးသက်ရောက်။ ရောဂါသက်ရောက်] ; မေတ္တာသက်ရောက်, to be in force, to be extended to as a law, statute, Act, *e.g.*, ဗြိတိသျှအာရှပြည်ထောင်စုတစ်ခုတည်းသက် ရောက်ဆက်ဆံသည့်, “ extended to the whole of British India ” as an Act or statute.

—လာ, —ဝင်, *v.* to entertain affection towards another ; မေတ္တာသက်လာ။ မေတ္တာသက်ဝင်။

—သွယ်, *v.* to connect one with another.

သက်, 3, *v.* to be moderate.

—သက်, *adv.* moderately, pretty, not very [slightly] ; သည်ထယ်ထဲမှာ စပါးပင်သက်သက်ကလေး သာရှိသည်။ သည်မြို့မှာသရက်ပင်သက်သက်သာရှိသည်။ ကျောက်ပေါက်မသက်သက်ကလေးရှိသည်။

—သက်သာသာ, *adv.* same ; ထိုအခါမထိမေသာ နတ်သွီးသည်။ ပန်းစည်းကိုပိုက် ချီသကဲ့သို့။ ဘုရားသောင်းကို လက်နှစ်သက်ဖြင့် သက်သက် သာသာချီဆောင်ပြီးလျှင်။ ချစ်ဗွေသောသားငယ်ကို အမိပိုက်သကဲ့သို့သိမ်မွေ့စွာသောရင်ဖြင့်ပိုက်နှိကောင်းကင်ခရီးဖြင့်ဆောင်လေ၏။ သက်သက်သာသာနှင့်။ သက်သက်သာသာပြော။ သက်သက်သာသာသွား။

—သာ, *v.* to be moderate (*intrans.*), be relieved, obtain ease, be comfortable, recover [to abate as paroxysms of pain, or as cold and heat] ; အချမ်းသက်သာ။ အပူသက်သာ။ ရေစီးသက်သာ။ လေထိုက်သက်သာ။ ဆေးတည့်ထိုက်အူမသာသက်သာသည်။ (သက်သောငါ့သက်သာ has a similar meaning to သက်, *e.g.*, သည်အူစကားပြောသည့်မှာသက်သောငါ့သက်သာထယ်ရှိပေသည်။) [to be ‘ mild ’ as a flavour or odour, *e.g.*, that of a cheroot ; ဂေါ်ရင်ချီဆေးလိလောက်အနံ့မသက်သာပါ] .

သက်, 4, *v.* to be mere, clear, nothing else (obsolete).

—သက်, *a.* mere, as ဓမ္မတ္တသက်သက်နှင့်ပြုသည်, to do it from mere affection ; ခင်ဘျားကို ကျွန်တော် ဇွေ့ချင်ထို သက်သက်, merely because I wished to meet you, sir [*adv.* at all, in *negative sentences* ဖြစ်အသွင်း, as သက်သက်မရှိ, there is none at all] .

—မဲ့, —သက်မဲ့သား, *adv.* at all, without aim or purpose (သက်သက်မဲ့ထည်နေသည်), without cause or reason, wantonly (သက်သက်မဲ့သားနှင့်စက်သည်), မှီသက်သက်အကြောင်းမဲ့စော်ကားသည်။ “ He was insolent without rhyme or reason.”

သကတံ (Pali သကတ္တံ), *n.* the substratum of matter [a book pertaining to Pali grammar (သဂ္ဂ) သကတံကျမ်း]. [It is said that သကတံ also means “extraordinary reputation, prestige and ability”; ဂုဏ်အထူးသတ္တိအထူး ‘သကတံ’ ခေါ်သည်။ ဂုဏ်သကတံ ကြီးသောသူ။ ဂုဏ် (ဂုဏ) ကျေးဇူး။ (ကျေးဇူးခံစား။) သကတံ။ ထတ်သော ဝတ္ထု။ သိထ။ သမာဓိ]။

သကဒါဝံ, *see* သကဒါဝါဒိယသန္တာန်။

သကဒါဝါဒိ (Pali), *n.* the second state attained by an areeyah (အရိယာ). “The path Sakrádágami is so called because he “who enters it will receive one more birth. He may enter this path in the world of men, and afterwards be “born in a déwa-loka, or he may enter it in a déwa-loka, “and afterwards be born in the world of men. It is divided into 12 sections. * * * There is the being that “has entered the path Sakrádágami (from *sakrat*, once, “and *ágami*, came), so called because he will once again “receive birth in the world of men; he has rejected the “three errors overcome by the man who has entered Sowán “(သောတာပန်), and he is also saved from the evils of Káma- “rága (တာမရဂ) and the wishing evil to others.”

——ဓာ, *n.* the duties of said state.

——ဓနုဋ္ဌာန်, *n.* one who has performed the duties of said state.

——ဗလဋ္ဌာန်, *n.* one who has attained to the reward of said state.

——ဒိဏ်, *n.* the reward of said state.

သက္ကလံ, *n.* a kind of umbrella.

သက်ကထံ, *see* သက်ကထေ, *n.* a kind of grass, သက်ကထံ ၁၀ ပေါ။

——ဌိ, *v.* to weave said grass [so as to be ready for thatching.—S.], *n.* a stick of grass so woven.

သက္ကရာဇ်, *n.* an era, epoch, date, year (ခုနှစ် သက္ကရာဇ်) ကောဇာ သက္ကရာဇ်။ သာသနာသက္ကရာဇ်။ written engagement, obligatory writing, စာချုပ်, သက္ကရာဇ်ချုပ် [a private birth register, မွေးဖွားသည့်သက္ကရာဇ်။ မွေးဖွားသောနေ့ရက်ကိုသက္ကရာဇ်ချုပ်၍ထားသည်], said to be derived from သက္ကရာဇာ။ [သက္ကရာဇ် or သက္ကရာဇ်စာချုပ်. In Upper Burma a mortgage bond, hitherto *usually* written on ထန်းပိုးရွက်—so called, probably, because such documents almost invariably begin with the *date* the mortgage was made. These documents were also written on ပုရပိုက်]။

သက္ကထာ (Eng. thick cloth), *n.* woollen cloth, broad cloth, [serge, tweed]. [In the Malayalam language “shakalathu,” a corruption of the Portuguese word *escarlatto*, signifies a blanket of scarlet material. The Burmese word is more likely; in the opinion of the compiler, to be a corruption

of the Malayalam word than of the English one "thick cloth." It is, however, probable that the Portuguese word "escarlatto" is but a corruption of the *Persian* "saqalát," "siqalat," or "suqlat," meaning "scarlet cloth" * * * *
 "It seems to have been the name of a stuff which was frequently of a scarlet colour, and hence to have become the "name of that colour."—Skeat's Etymological Dictionary of the English Language. [Even to this day the သတ္တထိတ်စောင် used by Burmans is more frequently of a scarlet than any other colour.]

သတ္တထိတ်အင်္ကျီ, *n.* a coat or jacket made of cloth, flannel or serge.

—ကြွက်နီသံ (rat's ear), *n.* fine woollen cloth, cassimere, flannel.

—စောင်, *n.* a flannel blanket.

သက်ငယ် (*pron.* သက်ကယ်), *n.* a kind of grass used in thatching.

—ထွင်း, *n.* a patch of thatch-grass.

—ကြီး, —လွင်း, *n.* varieties of thatch-grass.

—ပေါ (*pron.* သတ္တထိတ်ပေါ), *n.* a sheaf of thatch not yet woven (having no သက်ငယ်ထိတ်); သက်ငယ်ထိတ်ပေါ။ သက်ငယ်အပေါ်အမိတ်။ နှုတ်ခမ်းမွေးသက်ငယ်ပေါ်နှင့်။

—ပြင် (—ဖျင်), *v.* to weave the said grass [so as to be ready for thatching], *n.* a stick of grass so woven.

—မိုး, *v.* to thatch with the said grass.

သက်ထိတ်, *n.* a rainbow (also vulgarly called မိုးထိတ်ခိုး) (သက်ထိတ်ရေသောက်, to have the appearance of dipping into a stream or sheet of water, as either or both ends of a rainbow); *comp.* မိုး, a kind of disease [a carbuncle] [ခမ်းမွေးသက်ထိတ်, abscess of the liver?]

သက်ရင်း, *n.* a kind of tree, of which there are many varieties.

—ကထေဝ် or ကထိုး, *n.* the Rangoon croton plant.

—နီ, *n.* the wild croton.

သက်လုံ, *n.* wind, power of respiration, strength of lungs.

—ကောင်း, *v.* to be long-winded.

—လွဲ, *v.* to be broken-winded.

—ဖျက်, *v.* to have the respiratory organs deranged.

—မိုး, *v.* to be out of breath, to pant feebly and faintly; less than ထိုက် (seldom, if ever, used in colloquial).

သက်သေ, *n.* a standard, settled rule or measure, a pattern, representative, &c; a witness, anything that affords evidence or proof; illustration, testimony, evidence; သက်သေသက်သေ

သက်သေခံ, *v.* to bear witness, give testimony ; *n.* a witness ; သက်သေခံဥပဒေ, the Evidence Act ; သက်သေခံချက်, the statement or deposition of a witness.

—စရိတ်, *n.* witness' expenses (usually in a criminal case).

—ထည့်, —ထား, *v.* to make a witness, appoint to be a witness.

—ထုတ်, —ပေး, ပြ, *v.* to produce evidence, show proof ; သက်သေထောက်ခံပြ။ သက်သေထင်ပြ။

—သဘော, *n.* a witness, testimony, evidence.

သကာ (*pron.* သဂါ), *n.* unrefined sugar, the hardened sediment of molasses or treacle, whether made from the palm or cane, muscovado.

သကျ (*pron.* သက်ကျ) (Pali), *see* သာကီဝင်။ သကျပုတ္တ။ သကျရာဇာ။

သကျက်, *n.* the *Pandanus fætidus*, an evergreen.

သကြည့် (*pron.* သပြည့်), *n.* open work in wood, ornamental of palaces, monasteries, &c., သကြည့်ထောင်။ သပြည့်ထောင်အမြောက်။

သကြား (သိကြား) ? ၁ (Pali သက္က), *n.* a superior order of nats, 33 in number, in the second stage Tawutisá (တဘဒ္ဒိယ) of the inferior celestial worlds (နတ်ပြည်).

—ပေါက်, *n.* a hole in the ceiling of the king's palace (on the north side) to admit the passage of the သကြားမင်း, also called မင်းသုန်းပေါက် ; the holes on the upper surface of a harp to improve the sound ; also called နတ်သမီးပေါက်။

—ပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of stone, ရွှေသွေးကျောက်။

—မင်း, *n.* the sovereign of တာဝတိံသာ။ [Sakra or Indra]. နတ်ထုရင်။

—သောက်စာ, *n.* a species of reptile.

သကြား, ၁, *n.* sugar ; ၅ န်ရောင်သကြား, crystallized sugar.

—ခဲ, *n.* sugar-candy.

—ချက်, *v.* to make sugar by boiling, &c.

—ချက်သမား, *n.* a boiler of sugar.

—ဆူးပေါက်, *n.* a kind of cake made of the ground-nut (မြေပဲ) and sugar.

—ဖွင့် (*pron.* သကြားဖွင့်), *n.* same as သကြားခဲ။

—ဝတ်မွှေး, *n.* brown sugar, သကြားမိုမိလာ။

—မုန့်, *n.* sugar-cake.

—မှီ, *n.* same as သကြား။

သခင်, *n.* a master, lord, အရှင် [In Lower Burma this term is applied in a most indiscriminate manner and has lost its

137

သင်ချ, *v.* to teach, as a schoolmaster ; one kind of သွန်သင် ; သင်ချ is in less frequent use than ပို့ချ (စာပေပို့ချ) ; မထတ်သည့် ပညာကိုသင်ချဆိုပေးသည်။

—ပေး, —ပို့, *v.* same ; သည်အထက်ကိုမည်သူသင်ပေးလိုတတ်သထံ။ ဝဏန်း သင်္ချာသင်ပို့။ စာပေသင်ပို့။ ဗေဒသင်ပို့။ [သင်ပေး also has the same meaning as သညာပေး]။

—ပိုး, *v.* to learn and store up ; ငယ်ရွယ်စဉ်ကပညာသင်ပိုးခြင်းကိုပြုသည်။

သင်, 4, *v.* to pull off, skin, နှင်, နှာ, နှေး [less elegant in this sense than နှင်, နှာ။ ငှက်ပျောသီးအခွံသင်သည်။ ရှောက်သီးအခွံသင်သည်။ သခွားသီးအခွံသင်သည်။ ထိပုရာသီးအခွံသင်သည်။], to clear, disencumber [မြည်မျက်သင်သည်။ တောမြိုကို သင်မြင်သည်။], ထွင်, မြေ, ဖျင်. Der. ထုတ်သင်။

—ထွင်, *v.* same, 2nd def. [rarely used in combination in colloquial].

သငယ် (from သားငယ်), *n.* the young of animals ; used in combination with the names of brute animals, as နွားသငယ်, a calf ; ကြက်သငယ်, a young fowl, a chicken ; ဂျိသငယ်, a young barking deer, &c. [more elegant than နွားကလေး, ကြက်ကလေး, ဂျိကလေး]။

သဝို, *n.* ; see ထဝို။

သင်္ကန်း, 1 (*pron.* သင်္ကန်း), *n.* the *Hopea odorata* [this tree furnishes a valuable timber useful for house posts and boats]။

သင်္ကန်း, 2, *n.* the garment of a priest of Buddh, composed of three pieces, namely, သင်းပိုင်, ကိုယ်ဝတ် and ဒုက္ကံ “The precepts given in the Patimokhan relative to the dress of the priest of Buddha are numerous. He is permitted to have three robes, called respectively Sanghātiya (သံဃာဝတ် ဒုက္ကံ), Uttarasangaya (ဥတ္တရသံဃာ) ကိုယ်ဝတ်, and Antara-wásakaya (အန္တာရဝါသက) သင်းပိုင်.”—E.M. “The ‘Thingan’ or Tsiwaran (စိဝန်) is composed of three parts—the ‘thinbaing,’ resembling an ample petticoat, bound up to the waist with a leathern girdle and falling down to the heels ; the ‘kowut’ (ကိုယ်ဝတ်), which consists of a sort of cloak of a rectangular shape, covering the shoulders and breast and reaching below the knee ; and ‘dugôt’ (ဒုက္ကံ), which is a piece of cloth of the same shape, folded many times, thrown over the left shoulder when going abroad, and used to sit upon when no proper seat has been prepared ; [the သင်းပိုင်, ကိုယ်ဝတ် and ဒုက္ကံ are collectively designated သင်္ကန်း ထိပ် ဝတ်]။ The colour of these three pieces is invariably yellow ; the jack-tree sup-

"plies the material for dyeing the cloth ['thingans' are all so dyed with the flower of the roselle plant (ချဉ်းပေါင်းပွင့်), the leaf of the ခြံသတ် and the bark of the ခြောင်နီ, and the leaf of the ထောက်ရတ်, and with ကျောက်ချဉ်း, alum]. In order to maintain a spirit of perfect poverty among the members of the order of recluses, the Wini (ဝိနည်း) prescribes that the tsiwaran (စိဝရံ) ought to be made up with rags picked up here and there and sewed together; the rule in this respect, at least as far as its spirit goes, is thoroughly disregarded and has become almost a dead letter."—Bigandet's Life of Gaudama.

ထက်နိုးကပ်, —ထူ, *v.* to make an offering of priests' garments.

—ကြီး, *n.* a double "thingan" worn only by rahans.

—ချဉ်း, *v.* to wear the "thingan" as a novice (for the first time).

—ဆီး, —ဝတ်, *v.* to wear a "thingan."

—ဆိုး, *v.* to dye priests' garments, usually with a preparation made from the wood of the jack tree (*see under* ထက်နိုး).

—ထန်းကြိုင်, —ထန်းဝါး, *n.* a rattan or bamboo placed in a horizontal position for priests to hang their garments upon.

—ဂုတ်, *n.* a species of water bird.

—ဖွပ်ချဉ်း, *n.* a board for washing a priest's garments on.

—မှို, *n.* a species of mushroom.

ထင်္ကာ (*pron.* ထင်္ကာ) (Pali), *n.* doubt, suspicion; *v.* to doubt, be suspicious of, ထုံမှား။

—ထင်း, —ရင်, *v.* to be free from doubt, suspicion (ထည်သူအပေါ်၌ထင်္ကာကင်း or မရင်။ မှိုပါသည်။ ၎င်းဒိဋ္ဌိကိုရှာရပါမှအားရမည်)။

—ချေ, —ရှင်း, *v.* to remove suspicion from; ခင်အားကျွန်ထေင်္ကီမထုံထွင်ထုံကြီးစုံရာနှင့်ထင်္ကာရှင်းပါရစေ။

—မှို, *v.* to be suspicious of [မထုံထင်္ကာမှို။ ထုံမှားထင်္ကာမှို are in more general (colloquial) use].

ထကြိန် or ထင်းကြိန် (*pron.* ထင်းကြိန်), *n.* a fabulous head, supposed to be in the charge of seven goddesses, who transfer it from one to another at the commencement of each year. This fable is said to have owed its origin to a dispute said to have arisen between a Brahma called by the Burmese Athi (အာထီ) and Sekra (ဆိကြား) regarding a mathematical calculation; each agreed that the one whose calculation was wrong should forfeit his head. The Brahma lost. The names of the seven nathamis to whom the head was confided were ဒဿီ။ မထေဝရက။ ဂေါရဝသေန် (or ဂေါရ)။ ကညာ။

မန္တာ။ ရက္ခိတာ။ ပတ္တာ။ The Thingyan festival extends over a period of three days, designated respectively the အထက်ခန့်၊ အချင်နေ့ and အကျနေ့. [One of these days *always* falls on the 12th of April. The Burmese style the Thingyan period, in ordinary parlance, 'အခါတွင်း,' *pron.* အခါခွင်း].

သင်္ကြန်ကျ, —အထာကျ, *v.* the head is delivered over by a goddess.

—ချင်, —အထာချင်, *v.* it is passing from one to another.

—ခေါ်, *v.* the king's head is washed, သင်္ကြန်ထောင်ခေါ်။

—စာ (*pron.* သင်္ကြန်စာ), *n.* a document annually composed at the time of the Thingyan festival, based on astrological calculations, and purporting to foreshadow the great events of the coming year. The royal Brahmins at Mandalay, sometimes aided by ministers, used to draw out this document. This was considered the *orthodox* သင်္ကြန်စာ။

—ထက်, —အထာထက်, *v.* the said fabulous head reaches the hand of another goddess.

သင်္ခိတထရား [*n.* the state of subjection to the operation of the four prime causes (အကြောင်းတရား ၄ပါး), ။ကံ၊ဝိတံ၊ဥတု။ အာဟာရ ထည်းဟူသောအကြောင်းတို့ဖြင့်ပြုလျှင်အပ်သောသင်္ခိတထရား]။

သင်္ခိသ်, *n.* a shady place of retreat, a garden, grove, hermitage; အရိပ်သင်္ခိသ်။ အရိပ်သင်္ခိသ်ကြီးလှိုလှိုသည်။ ကျောင်းသင်္ခိသ်။ ရသေ့ချဟန်းတို့ နေသောကျောင်းသင်္ခိသ်။ ဓမ္မဝတ္ထုထုတ္တိဓမ္မသနာထော်။

သင်္ခါရ (Pali), *n.* the mutability of creatures, by which they are continually subject to destruction and reproduction; သင်္ခါရသဘာဝထရား။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of destructibility and reproductiveness, *see under* ခန္ဓာ။

သင်္ခေပ (Pali အကျဉ်း), သင်္ခေပအားဖြင့်ဟောထော်မူသည်။

—နည်း, *n.* a brief, summary manner (as distinguished from ဝိတ္ထာရနည်း, in a diffuse manner). These are not colloquial terms.

သင်္ချာ (Pali), *n.* calculating, computing, တွက်ခြင်း။

—အတတ်, *n.* arithmetic, ဂဏန်းသင်္ချာ။

သင်္ဂဟ (Pali), *n.* help, assistance, ထောက်ပံ့ခြင်း။ ချီးမြှင့်ခြင်း။

—ထရားလေးပါး, *n.* the four rules of kindness by which a king ought to govern (and which should be observed towards one's parents and children).

သင်္ဂြိုဟ်, ၁ (*also written* သင်းဂြိုဟ်) (Pali သင်္ဂဟ), *v.* to help, assist, as superiors; *particularly* as kings their subjects (အရှင် သည်ကျွန်ုပ်သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပံ့ခြင်းပြုသည်။) ထောက်ပံ့။ ချီးမြှင့်, to assist

by way of advice, teaching; *ထရာသည်တပည့်များကိုသင်ကြားရေး*
ခြင်းပြုသည်, preaching; *သင်္ကြယ်ဆုနွှယ် ယောဠောခြင်းပြုသည်*, to per-
form funeral rites; *ဒီး သင်္ကြယ်၊ ခြေသင်္ကြယ်။ (ခြေနှိပ်)*; *comp.* *ကဲ့ရဲ့*
သင်္ကြယ်။ (to dispraise, censure, revile).

သင်္ကြယ်, ၂ (*also written* *သင်းပြယ်*) (Pali သိဝိယံ အကျဉ်း), *n.* an
abridgment, compilation.

သင်္ကြယ်, ၃, *n.* a system of metaphysics, *see under* *ပရမတ်*.

—*ဇုမိနး*, *n.* the nine divisions of said system.

—*ဗြိဒ်*, *v.* to have made a complete study of the nine divi-
sions; *သဒ္ဓါဗြိဒ်။*

သဃိဝံ (Pali), *n.* a member of the priesthood of Buddh, the
priests of Buddh collectively, the clergy, *ပရမတ်သဃိဝံ။* *သမု*
တိသဃိဝံ။ *ပရမတ္ထသဃိဝံ။* *သမုတိသဃိဝံ*; priests of the first kind
only existed in the time of Gaudama.

—*ဝဉ္စိ* (*pron.* *သဃိဝံဉ္စိ*), *adv.* one after another, *သဃိဝံဉ္စိကြွ။*
သဃိဝံဉ္စိထိုင်။ *သဃိဝံဉ္စိသွား*, in the way that pôngyis walk.

—*ယနာ* (*သင်္ဂါယနာ*), *n.* a concert of primitive priests rehears-
ing the communications of Buddh (usually applied to the
three great Buddhist convocations). “For the establish-
ment of the Pitakas it is said that three several convo-
cations were held. The first was at Rajagaha (*ရာဇဂြိုဟ်*),
“at that time the capital of Magadha, in the eighth year
“of Ajasat (*အဇာထထာထိ*), sixty-one days after the death of
“Buddha, or B.C. 543. The whole of the Pitakas were
“then rehearsed, every syllable being repeated with the
“utmost precision, and an authentic version established,
“though not committed to writing. As the whole of the per-
“sons who composed this assembly were rahats (*ရဟန္တာ*),
“and had therefore attained to a state in which it was
“not possible for them to err on any matter *connected*
“*with religion*, all that they declared was the truth; every
“doctrine was correctly delivered, and in the repetition
“of the words of Buddha, and of the other interlocutors,
“the *ipsissima verba* were faithfully declared. The
“rahats did not possess inspiration, if we consider this
“power to mean a supernatural assistance imparted *ab*
“*extra*; but they had within themselves the possession of
“a power by which all objective truth could be presented
“to their intellectual vision. They therefore partook of
“what in other systems would be regarded as divinity.
“The second convocation was held at Wésáli (*ဝေသာလီ*),
“at that time the capital of Kálásóka (*ကာလသုတ္တ*), in the

“tenth year of his reign, one hundred years after the death of Buddha, or B.C. 443, in consequence of the prevalence of certain usages among the priesthood that were contrary to the teachings of Buddha. The text of the Pitakas was again rehearsed, without any variations whatever from the version established by the former convocation. The third convocation was held at Pataliputra (ပါထလိပုထ်), near the modern Patna, in the seventeenth year of Asoka (အသောက, also called ဓမ္မာသောက), 235 years after the death of Buddha, or B.C. 308. The Pitakas were again rehearsed, without either retrenchment or addition.” ပဉ္စမသင်္ဂါယနာသင်္ဃာတိ, “Convener of the fifth Burmese Synod,” a title which, though self-conferred, was much prized by King Mindôn.

သင်္ဂါယနာသင်္ဃာတိ, *v.* to hold such a concert.

သင်္ဂါယန (sometimes written သိဗ္ဗာယန), *see under* ငရဲ။

သင်္ဃိက (Pali သင်္ဃာ and ဣက, ဥစ္စာ, property), *n.* consecrated property belonging to Buddhist monks generally. [Consecrated property is divided into three classes : အာရာမသင်္ဃိက, that belonging to priests of a *particular* locality ; ဓတုဒိသသင်္ဃိက, to rahans and laymen *alike* ; ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂလသင်္ဃိက, to a Buddhist and rahans *alike*.]

သင်္ဃာတိ, *n.* a kind of bed-frame without legs used by government people [according to some by the royal family alone].

သင်္ဃိတုန်း (pron. သင်ခန်း), *n.* a razor [သင်္ဃိတုန်း is usually combined with ထား in colloquial (သင်္ဃိတုန်းထား)]; (သင်္ဃိတုန်းစင်ငရဲ, *n.* the name of one of the smaller hells).

သင်္ဃိတုန်း (pron. သင်ခန်း), *n.* a frock with short sleeves and close on all sides, (originally a Karin dress, and even now far more worn by them than by any other race. *Occasionally* worn by the Burmese).

—စင်, *n.* a kind of bird, heron (?) (Pali လောလဝိဇ္ဇ.—S.).

သင်္ဃိတု, *n.* a kind of shell, Turk's cap, a large species of trochus.

သင်္ဃိတုန်း, *n.* a kind of tree (tortuous hibiscus).

သင်္ဃိပုတ် (pron. သင်ပုတ်), *n.* an offering of food presented before a pagoda or image (သင်္ဃိပုတ်ခွက်); (သင်္ဃိပုတ်ဆေးဇီယံ, rain which falls on the day of a religious festival).

သင်္ဃိတုန်း (corrupted from ဝံ), *n.* an oblong (သင်္ဃိတုန်း) black-board used by scholars to write on (rapidly being superseded by the slate in Lower Burma).

—ထားကြီး, *n.* a large upright black-board, a wall black-board.

သင်ပုံးကြီး, *n.* the combination of the letters of the alphabet, a spelling-book ; သင်ပုံးကြီးမူကော, *n.* the name of a certain grammatical work.

—ခေါင်း, *n.* the handle of the spelling board, a pale, picket (သင်ပုံးဆင်ခေါင်းဆည်).

သင်ဟောင်း (*pron.* သင်ခေါင်း), *n.* (the marsh-date palm, *M.*).

—စာ, *n.* a species of sparrow.

—မိုး (*pron.* သင်ခေါင်းမိုး), *n.* the large white worm (found in the marsh-date palm), an article of food which, when properly prepared (on toast), is scarcely distinguishable from marrow-toast.

သင်္ဘော (*also written* သင်းတော), *n.* a ship, any sailing vessel, the papaya (tree) ; သင်္ဘော is frequently used as an abbrev. of မိုးသင်္ဘော

—ကြော, *n.* a species of the custard-apple, the bullock's heart.

—ကပ္ပိတံ, *n.* the captain of a ship.

—ကျောက်ကပ်ပင်, *n.* a kind of plant or tree said to have been imported.

—ကြံ့, *n.* a species of the chebula.

—ကြက်ဆူ, *n.* the physic-nut.

—ကြက်ဆွန်, *n.* the Bombay onion.

—ကြမ်း (*pron.* သင်္ဘောကြမ်း), *n.* a kind of shelf made of bamboos placed across the tie-beams (ထွပ်) of a house, and used for keeping all sorts of odds and ends upon

—ခွေး, *n.* a dog of foreign breed.

—စက်ခေါင်းထုံး (*pron.* စက်ဝန်း), *n.* one name for the *Gnaphalium aureum*, said to have been introduced from the Mauritius.

—စာရေး, *n.* a steamer clerk, the purser of a ship.

—ဆား, *n.* imported salt.

—ဆိပ် (*pron.* သင်္ဘောဆိပ်), *n.* a landing place for ships, a harbour (a quay).

—ဆိုက်, *v.* to moor alongside a wharf, or landing place, as a steamer or ship.

—ဖိုးဖြူ (—ဆီးဖြူ), *n.* the Ōtaheite gooseberry.

—ထမခါ, *n.* the neem tree or Persian lilac.

—ထည် (*pron.* သင်္ဘောထည်), *v.* to build a ship.

—ထောင့်, *v.* to feel squeamish owing to the motion of a ship, not quite so strong, it is said, as ထိုင်းမှု

သင့်တင့်, —မြတ်, *v.* same, 3rd def. ; [သင့်မြတ် also means to have sexual intercourse, to be married, in which case it is usually preceded by ပေါင်းဖက်] ; သူတို့အကြီးထောက်သောသင့်တင့်ကြံ့ကြံ့သင့်တင့်ကြံ့ကြံ့

—န, *v.* same, 4th def. (to be married) . .

—မျှ, *v.* ; see the parts.

—ထွေ, same, 1st def.

သင့်, 3, *v.* to befall, come upon ; ထေးဥပါတ်သင့်။ ကုန်းသွားကုန်းတေးသင့်ပါစေသား။ ခေတ္တသေးသင့်ပါစေသား, an imprecation occasionally made use of by the Burmese when asserting their innocence or in order to convince any one ; to take, as fire, မီးသင့်။ မီးသင့်၍သေသည် ; poison, အဆိပ်သင့်။ အဆိပ်သင့်၍သေဆုံးသည် ; disease, ကပ်သင့်။ ရောဂါသင့်။ ဆုတ်ကပ်သို့ရောက်ခြင်းကြောင့်ရောဂါသင့်သို့သေဆုံးသည်သာမျှသင့်သည်။

—ရောက် [*v.* 1st def., ထေးသင့်ရောက်။ ရောဂါသင့်ရောက်].

သင်း, 1 (in colloquial frequently *pron.* ဒင်း), *pron. a.* that (thing). Der. သတ်သင်း [သ like *th* in *the*] ; သင်းဘာခေါ်သလဲ။ သင်းတတ်ဆိုးသည့်သူ။ သင်းနှယ်လူပမာခန့်လောက်သည်မဟုတ်ဘူး။ သင်းကားသင့်၏။ သင်းကားမသင့်စေကြီးစား။ ဒင်းချည်းထဲမိုးသည်။

သင်း, 2, *v.* to unite, associate, ပေါင်း ; not used singly. Der. အသင်း။ [သ like *th* in *thin*].

—အုပ်, *n.* the chief of a society, pastor of a church ; (သင်းအုပ်ဖွဲ့, applied to animals when living together in herds).

—ခွဲ, *v.* to make a schism, (ထပ်သင်းခွဲသောသူ also applied to laymen, လူချင်းသင်းခွဲနေသည်).

—စာရေး, *n.* the secretary of a society, a church clerk.

—ထောက်, *n.* an assistant, deacon.

—ပင်း, see အသင်းအပင်း။

—ဖွဲ့, *v.* to associate, form a society, သွေးသောက်ဖွဲ့။

—ဝင်, see အသင်းဝင်။

—ဝင်ပေ (—ဝင်ပေ), *n.* one who joins a society at the same time.

—ဝင်သူ, *n.* a member of a society.

—ထီး, *adv.* apart, independent of others ; သင်းထီးဥစ္စာ, property belonging to any one alone, such as property given to a particular member of a family (by the parents), and which is not liable to be divided with the other members of the family on the demise of the parents [usually a term used with reference to the independent property of a hus-

သင်းခွေ (*pron.* သင်းခွေ), *n.* a kind of tree (the wild jasmine).

—ချပ် (*pron.* thin-gway-gyat), *n.* the pangolin or scaly ant-eater of the Malays, *Manis levicaudata*; ထင်းခွေချပ်ခေါ် ထောင်မထူးနှင့်ဆင်တူသောထင်းခွေ (the armadillo ?)

သင်းပြုတ်, *see* သပြုတ်။

သင်းတွဲ (*pron.* သင်းဗွဲ), *n.* verdigris (the bibasic acetate of copper).

—မိန့်ကျောက် (—မိန့်ကျောက်), *n.* green jasper.

သင်းထောင် (*pron.* သင်းဒေါတ်), *n.* a kind of creeper, the root of which is edible (and is used as a substitute for rice in times of scarcity in Upper Burma).

သင်းမိန် (*pron.* သင်းမိန်), *n.* the under-garment of a priest of Buddh, *see* ထက်နိုး။

သင်းဗိဇ္ဇ, *n.* a small kind of tortoise, [one species of skink (a kind of lizard, ထင်းဗိဇ္ဇ or ထင်းဗိဇ္ဇချော), ပုတ်သင်ချော] [a kind of cutaneous disease].

သင်းဝင် (ဝင်), *n.* a kind of tree (သင်းဝင်ပေါက်မြို့, found in Upper Burma).

သမို or တမို, *n.* a species of chiton, a multivalve mollusc.

သစ်, ၁, *n.* wood, timber.

—အထ်, *n.* the chestnut.

—အောင်း, *v.* to draw timber with an elephant.

—ကထိုး, *n.* a species of sterculia.

—ကောက်, *n.* crooked timber.

—ထိုး, *n.* a large branch of a tree (a bough); *comp.* သစ်ခက်။

—ကျား (—ကြား), *n.* the walnut, သစ်ကျားသီး။

—ကျောက်ခွတ်, *n.* a species of Willughbeia.

—ကြိုး (*pron.* သစ်ကြိုး), *n.* the cinnamon (tree), cinnamon, ရှင်းသစ်ကြိုး။

—ကြောင်ဝင်, *n.* hollow timber, ကြောင်ဝင်သစ်။

—ကြွေ, *n.* the *Epidendrum moschatum*.

—ခက်, *n.* a small branch of a tree; *comp.* သစ်ထိုး, သစ်ခက်ထင်း
မြေ, *n.* a kind of tree snake.

—ခက်ထင်းသေး, *n.* the narrow-petaled garland-flower, a species of hedychium.

—ခါး, *n.* bitter-wood, *Terminalia pentaptera*.

—ခေါက်, *n.* the bark of trees; သစ်ခေါက်ချိုး, *v.* to dye with the bark of trees, *e.g.*, သစ်ခေါက်ချိုးတင်းတိမ်။

သစ်ခေါက်ဖတ်, *n.* tan after being used in tanning.

—ခေါက်ရည်, *n.* bark-water, water in which bark has been steeped.

—ခေါင်း, ၁ (from ခေါင်း), *n.* a subordinate in charge of timber (*pron.* သစ်ခေါင်း), a timber merchant, a forester.

—ခေါင်း, ၂ (from ခေါင်း, ၂), *n.* the inside of a hollow tree or log.—S.

—ချ, *n.* the Malay chestnut.

—ချေး, *n.* a kind of tree.

—ချော, *n.* a kind of tree.

—ချို, *n.* the *Sideroxylon tomentosum*, an evergreen tree.

—ခွ, *n.* a crotch in a tree (a fork).

—ခွန်, *n.* duty on timber, revenue accruing from timber duties.

—ခွပ်နီ, *n.* a species of parasite, a generic term for different species of orchids, as the dendrobium, bolbophyllum, and pholidota.

—ခွံ, *n.* same as သစ်ခေါက်။

—ငြိပ်, *n.* a kind of timber.

—ဝဉ်, *n.* ; *see* တဝဉ်။

—မိန်း, *n.* green, unseasoned timber.

—မေး, *n.* a kind of gum, black varnish, the tree from which the gum exudes ; သစ်မေးထိုး, to tap for black varnish.

—မေးပိုင်း, *n.* the wild black varnish tree.

—စွပ်, *v.* to drag timber with buffaloes.

—ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to salve timber.

—ဆိပ်, *n.* a kind of tree [the *Terminalia belerica*].

—ဆောက်မိုး, *n.* the chisel-handle tree, *Dalbergia velutina*.

—ဆွေး, *n.* touch-wood, spunk.

—ဆွဲထင်း, *n.* a dragging path.

—ဆွဲလွဲ (—ဆည်းလည်း), *n.* a kind of tree [the *Schrebera swietenoides*].

—ဗြဲ, *n.* a kind of tree.

—တက်ခွေး, *n.* a kind of wild cat, ကြောင်ပိတ်။

—ထချင်း (—တခြင်း), *n.* a kind of tree.

—တံပျို, *n.* a sprout from a fallen trunk.

ထင်ထာ (from ထာ, ၁), *n.* a wooden box, chest, a box made of any material ; ထင်ထာ ကွင်း, the handle of a box.

—ထော, *n.* a forest.

—ထောကင်းမိပ်, *n.* a timber depôt.

—ထောဝန်ကြီး, *n.* the Conservator of Forests.

—ထောဝန်, *n.* the Deputy Conservator of Forests.

—ထောဝန်ထောက်, *n.* an Assistant Conservator of Forests ; ဒုတိယထောဝန်ထောက်, *n.* Sub-Assistant Conservator.

—တောက်, *n.* a wood-pecker.

—တိ, *n.* the wild mangosteen.

—ထက်ထင်နေ, *n.* a kind of grass.

—ထက်ထေ, *n.* another.

—ထပ်, *v.* to blaze a tree, ထပ်ထပ်ခွန်ထပ်ပြသည်။

—နတ်, *n.* a kind of tree.

—နဂါး, *n.* twisted timber.

—နာဒီး, *n.* drag-holes (in timber), ထင်နာဒီး။

—နီ, *n.* the *Amoora rohituka*, an evergreen tree.

—နီဇင်း (frequently *pron.* ဆီဇင်း), *n.* the *Dalbergia nigrescens*.

—ပင်, *n.* a tree.

—ပထာ (*pron.* ထင်ပထာ), *n.* timber that bears no hammer-mark.

—ပုကန်, *n.* the *Milettia Brandisiana*.

—ပုဂ်, *n.* [the *Dalbergia purpurea* yields a kind of oil which is eaten with food and used for the hair].

—ပုလေ, *n.* a kind of tree.

—ပထောင်း (—ထထောင်း), *n.* the wax-wood, so called because it produces a wood the colour of bees-wax.

—ပေါက်ကြီး, *n.* a kind of insect.

—မြဲ, *n.* a kind of tree [the *Xanthophyllum flavescens*, or *Xanthophyllum glaucum*].

—တိလူး, *n.* creaking timber, ထင်မြောင်။

—စင်း, *n.* a kind of tree [the dammer pine, *Agathis loranthifolia*].

—ခွေ့, *n.* a kind of tree [the Karung oil tree] ; but *comp.* ထင်ခွေ့။

—ခန့်ကျည်း, *n.* a tree of the genus *elæocarpus* producing a hard valuable timber, *see* ထောခန့်ကျည်း။

" gnyána (ဂုဏ်ဉာဏ) when the same had dispelled the darkness of awidiya (အဝိဇ္ဇာ) were (၁) Dukha-satya (ဒုက္ခသဋ္ဌာ), the reality of misery, has been explained as inherent in the system of the Panchas-khandas ; (၂) Samudaya-satya (သမုဒယသဋ္ဌာ), the reality of aggregation, or the progressive accumulations of evil by the agency of Káma-tanhá (ကာမတဏှာ), Bháwa-tanhá (ဝိဘဝတဏှာ), and Wibhawa-tanhá (ဝိဘဝတဏှာ) ; Káma-tanhá signifies lust, avarice, and love ; Bháwa-tanhá signifies the pertinacious love of existence induced by the supposition that transmigratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable ; Wibhawa-tanhá is love of the present life under the notion that existence will cease therewith, and that there is to be no future ; (၃) Niródhā-satya (နိရောဓသဋ္ဌာ) or the reality of destruction, signifies the destroying of the desires above-mentioned, and thereby the causes which perpetuate the misery of existence, and this is also the signification of the nirwána (နိဝါန) ; (၄) Mārga-satya (မဂ္ဂသဋ္ဌာ), the reality of means, signifies the efficiency of the exertions and operations whereby those desires are destroyed and their concomitant miseries extinguished."—M.B. " The four excellent truths:—(၁) There is sorrow or misery in life. (၂) It will be so with every birth. (၃) But it may be stopped. (၄) The way or mode of making an end to all miseries. * * * Ignorance is the source of almost every real or fancied misery ; and right knowledge of the nature of things is the true way to emancipation ; therefore, they who desire to be freed from the miseries of future transmigrations, must acquire true knowledge." * * * —Csoma Körösi.

သဋ္ဌာဝံ, *v.* to enter into an engagement with (a superior) ; ခဏဝိသုဒ္ဓိအမှုထောင်ကိုထမ်းရွက်ပါမည်ဟုသဋ္ဌာဝံကြံရသည်။

——ဝဏိ (*pron.* သဋ္ဌာဝဏိ) [same as သဋ္ဌာ, 2nd def.].

——ဝဏိပြု, *v.* ; see သဋ္ဌာပြု။

——ဝဏိရှိ, *v.* to be under an engagement, ပြုထင်မည်ဆိုသဋ္ဌာဝဏိရှိဘူးပေသည်။

——ဝေဋ်, *v.* to keep an engagement, be faithful ; generally applied to women who are faithful wives ; တတ်သဋ္ဌာဝေဋ်ထည့်မိန်းမ။

——ထည့်, *v.* to keep one's word, act up to one's engagement or promise.

- ထွာထိုက်, *v.* to administer an oath, မထွေမထွန်မှန်ကန်စွာပြုစေခြင်းငှာ ထွာထိုက်သည်။
- ထား, *v.* to resolve, vow ; ထသက်ပတ်ထိုးအရက်မသောက်ပါဘူး။ ထွာထားသည်။
- ထိန်း, *v.* same as ထွာစောင့်။
- တံ, *v.* to vow as lovers (theatrical).
- ပန်နက် (*pron.* သွာပနက်), *v.* to take an oath, imprecate evil on one's self ; ထုမေခါရထေးဒိပင်ကရုဏ်စွာထုရားထံထန်ထားခင်း၍ သွာပန်နက်ထေင်မှုသည်။ (မှန်သောစကားပြောပါမည်ဟု သွာပန်နက်သည်)။
- ပန်း (*pron.* ထွာမန်း as one word), *n.* the tiger-lily.
- ပေး, *v.* to charge solemnly, as under the sanction of an oath ; ထိမြင်သည့်အတိုင်း ထွက်ဆိုပါမည်ဟု သွာပေးသည့်အတိုင်း ဝန်ခံရသည်။
- ပြန်နှုတ်, —ပြန်ဖျက်, *v.* to retract an oath or promise.
- မြီ, *v.* same, to affirm solemnly, make a vow, take an oath, ကျိန်, မိဋ္ဌာန်သွာမြီ။
- ဖောက်ပြန်, —ဖျက်, *v.* to break an engagement [to break faith].
- မဲ့, *v.* to be faithless (သွာနည်း)။
- ဇေ, *n.* prepared water drunk on taking an oath of allegiance, သွာထေင်ဇေသောက်။
- ရှိ, *v.* to be faithful, သည်သူသွာရှိပါ၏။ ယုံရပါ၏ခင်ဘူး။
- ထေးပါး, *n.* the four laws of truth, ဒုက္ခသွာ။ သရဒယသွာ။ နိရောဓသွာ and မဂ္ဂသွာ။
- ထွေ, *v.* same as သွာပေါက်ပြန်။ သွာထွေခြင်းကြောင့် စေတီရမင်းမြေမျှခံရသည်။
- သဏ္ဌ (ထဏ္ဌ), *see* စဏ္ဌ။
- သဝင် (သဝင်), *n.* a species of parasite ; *comp.* တဝဋ်။
- ဂေါ် (—ကေပ်), *n.* a kind of orchid.
- သည်, 1, *see* အသည်, 2.
- သဋ်, 2 (*commonly pron.* သထ်).
- ထိုင် (*pron.* as spelt), *n.* an upright post of a house, a middle post between the central (ခေါင်တိုင်) and the outside posts (ထက်ခံတိုင်)။
- တိုင်ခေ, *n.* the central post which supports the ridge, ခေါင်တိုင်။
- ထွေး (*pron.* သည်ထွေး), *n.* a post in the outer row, ထက်ခံတိုင်။
- မ, *n.* same as သည်တိုင်မ။
- မုံ, *n.* a post in the middle row.

သည့်, 3, *pron. a. this*, ဤ။

— ခန့်ထောက် (*pron. သည့်ထောက်*), *adv. of degree*, so, to such an extent; သည့်ခန့်ထောက်ဥစ္စာများ စုံမက်ထောက်သည့်မဟုတ်ပါ။ သည့်ခန့်ထောက်အမှုကလေး အရေးထူထောင်သည့်မဟုတ်ပါ။ သည့်ခန့်ထောက်ထုတ်ခံသည့်ထုတ်ခါမျှမတွေ့မကြိမ်ဖူးပါ။

— ကဲ့သို့, *adv. in this manner*.

— နှယ် (*pron. သည့်နှယ်*), *adv. in this manner*, thus.

— ဟ, *adv. here*, သည့်ဟရှိပါသည်။

— ထို, *adv. thus*; သည့်ထိုမပြောပါနှင့်။ သည့်ထိုချည်းထည်းမ ကောင်းကြံထတ်သည့်ထူး။

— သို့, *pron. a. such*, of this sort; ဤသို့။

သည့်, 4, *n. affix*, nominative, denoting the agent or subject.

— ကား, *n. affix*, same, *see* ကား (used in composition).

သည့်, 5, *verb. affix*, assertive, ဤ (in colloquial *pron. ထယ်* or ဒယ်) *see* သူး, 2. [သည့် is in composition *occasionally* followed by ဤ; the following is an instance in the Zanekka: ထိုသရက်ထီး အရသာလျှာ ထော်ဖျားသို့ ရောက်ကာမျှ၍ နတ်သုဒ္ဓါတုတ်ကဲ့သို့။ ချိုသောအရသာရှိသည်၏။ စောဒနာဝန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်, participial, သော connective particle chiefly used in connecting adjectives when prefixed to nouns, သော]

— ထို့, *verb. affix*, continuative, though, သော်လည်း (colloquial), ရှိဒယ်ထို့။ သွားဒယ်ထို့။ သွားပေဒယ်ထို့။

သတ္တဝ, *n. the organs of perception*, *see under* ခန္ဓာ: "The Sannyá-khando or perceptions are six in number, and are on this wise. When an object is seen, whether it be green or red, there is the perception that it is of that particular colour. So also, when any sound is heard, whether it be from the drum or any other instrument, there is the perception that it is such a sound; when there is any smell, whether it be agreeable or disagreeable, there is the perception that it is such a smell; when there is any flavour, whether it be sweet, sour, milky, saline or oily, there is the perception that it is such a taste; when the body comes in contact with any substance, there is the perception that it is agreeable to the touch or disagreeable; and when the mind considers any matter or subject and examines it, there is the perception that it is of such a character or kind."—M.B.

သတ္တ (Pali) (*pron. သင်ညာ*), *n. perception*, the act or power of perceiving or marking down, ထိမှတ်ခြင်း [a mark, sign, name] [instinct, sagacity], "sannyá, perception, as the dis-

"tinguishing of the different colours when thinking about them, whether they be blue, golden red or white, like the placing of a mark by a carpenter upon timber that he may know how to cut it, or work it in the form he wishes."—M.B. ကမ္မိဒ္ဓိ။

သညာပေး, *v.* to suggest, give an idea how to act, ညာဏ်ပေး (one kind of နှုတ်ပေးသွန်သင်) သည်သူသဘောအလျောက်ပြောထုတ်သည်။ ထုတ်သညာပေးသူရှိလိုသဖြင့်ထုတ်သည်။ (သညာပေး is almost invariably used in a bad sense).

သည်း, ၁ (*pron.* သဲ) (from အသည်း, the liver).

—အု, *n. figuratively*, a son or daughter, သည်းအုရင်းဈာနဝတ်ကပွားသည့်သားပုတ္တ။ သည်းချာသက်နှင်း။

—ကြီးအုရောင်, *n.* pleuro-pneumonia [inflammatory disease of the pleura (the serous membrane which covers the inside of the thorax, and also invests the lungs) and lungs. The Burmese usually apply this term to *cattle*].

—ကြီးရင်ကား (*pron.* သဲပြီးရင်ဝါး), *n.* swelling of the flank or abdomen, a disease of cattle.

—ခြေ (*pron.* သဲခြေ), *n.* the gall, bile, hence ဗဒ္ဓသည်းခြေ, the gall in a case or bladder; အဗဒ္ဓသည်းခြေ, the caseless gall, *i.e.*, the synovia (a clear, viscous fluid secreted within the synovial capsules of the joints, serving as a lubricating fluid to the latter, and to maintain them in a normal state); အရိုးသစ်ကို စိုစေသောသီး။ (သည်းခြေပျက်, to become deranged through fright, sickness, trouble).

—ခြေကြီး, *v.* to be fearless, courageous, ("stout-hearted" is probably the nearest English equivalent, *see* သွေးကောင်း), confident; သည်းခြေငယ်။ သည်းခြေနည်း, to be timorous, faint-hearted, cowardly; သည်းခြေနောက်, to be mentally deranged (သည်းခြေကင်းလွန်။ သည်းခြေမရှိ)။

—ခြေအိတ်, *n.* the gall bladder.

—မြတ်, *see under* ဒုစိလုံး။

—ညှာ, *n. figuratively*, a son or daughter, သည်းညှာရင်နှစ်ငယ်ကချစ်သည်။ အနှစ်ထရားမမေ့သာ။

သည်း, ၂, *v.* to be strong, violent [အနာရောဂါသည်းစေသိုးသည်း], to be very ill, near dying (အလောထုံးဆတ်အနာသည်းသည်။ သေးကု၍ မနည်မထင်ပါ) မနည်းဖြစ် (in this sense *pron.* သဲ); scarcely used assertively. Der. အသည်းအသန်။

—ခံ, *v.* to be patient, to bear forbearingly, to forgive [ခင်ဗျားကိုကျွန်တော်ပြောမိဆိုမိသမျှသည်းခံပါလေ့မထူးပါနှင့်]။

သည်းခံ၍, *v.* same in the 1st sense, rather intensive (infrequent in colloquial).

—ညည်းခံ (*pron.* either as spelt, or သဲညည်းခံ), *v.* same as သည်းခံ။ လူထုံးပြောပေဆိုပေဒယ်ဆိုမိတ်မတွက်ဘဲသည်းညည်းခံနိုင်ပေသည်။

—ထန်, *v.* same as သည်း (most common) [in the first sense] [မိုလ်းသည်းထန်စွာရွာသည်။ လေသည်းထန်စွာတိုက်သည်။ သည်းထန်ထွေးစွာ။ ယာဇေး၊ ဖျိုး၊ ဖျိုးကျသား]။

—နေ, *v.* the most common form of သဲ in the second sense ; အနာရောဂါ သည်းနေသည်။

သဋ္ဌေး (သုဋ္ဌေး), *n.* a rich man, သူကြွယ်, *see* သုဋ္ဌေး။

သဏ္ဌာန် (သဏ္ဌန်) (Pali သဏ္ဌာန်) (*pron.* သဏ္ဌန်), *n.* shape, form, သုရားသဏ္ဌာန်တော်။ ရဟန်းသဏ္ဌာန်တော် (sometimes has a similar meaning to လက္ခဏာ when used in a figurative sense, *e.g.*, သည်အမှုမှာလေအကြံပေးသည့်သဏ္ဌာန်နှင့်တူသည်) ; ထသဏ္ဌာန် is used as an adverb, when it means “once,” “once more,” “once and again,” *e.g.*, အရင်ကလည်းထသဏ္ဌာန်။ ၎င်းစကားကိုပြောဘူးသည့်, “once before he used similar language.”

သတ်, 1, *v.* to stop, put a stop to, as life when killing it ; အသတ်သတ်, as fire, when quenching it ; မီးသတ်, as food when starving one to death ; အစာသတ်, as force ; အရှိန်သတ်, as a horse, when drawing in the reins ; ဇက်သတ်, as a rope when making fast ; ကြိုးသတ် (သောင်ကြိုးသတ်), as the border of a garment with gilt edging ; (ဣဈာသတ်), as a boat when holding the oars in the water ; ထက်သတ် (ထက်ဝင်သတ်), as work when finishing it ; ထက်စသတ်, as ground when fixing the marks of a boundary (demarcate) ; သတ်မှတ်, ကန်သတ်, *adv.* [when used with the negative ခ it means “not all,” သတ်သတ်, a corruption of သက်သက်မှကြားဘူး။]။ Der. အသတ်။

—စား, *v.* to kill for the purpose of food.

—ညှစ်, —ဖြတ်, *v.* to kill, သတ်ညှစ်ပုတ်ခတ်ခြင်းကိုပြုသည်။ သူ့အသက်ကို သတ်ဖြတ်စားလေ့ရှိသည်။

—သတ်, *adv.* [by itself] ; အထုံးမပြုဘဲသတ်သတ်ထားသည်။

သတ်, 2, *v.* to strike with a swinging motion of the arm in any direction, commonly applied to fighting with the hands and arms (လှူယောက်သတ်နေကြလျှင်မရ) [to apply the mark အသတ် to a final consonant] ; သတ်ပုတ်ညှစ်ဆဲ, *v.* to beat and ill-use.

—အင်း, *n.* a table of words like သတ်ပုံ။ သတ်ပုံသတ်အင်း။

—ညှစ်စာ (*pron.* သတ်ညှစ်စာ), *n.* one kind of သတ်ပုံ။

—ပုံ, *n.* a vocabulary consisting of assortments of words ending in အတ်, ခ်, တ်, န်, မ်, and ခ်, to which are sometimes add-

ed words spelt with a ယဝင်း or ခရမ်း။ သထိညွှန်းသထိပုံ။ [ကဗျာ
သထိညွှန်းသထိပုံ (the work of ခင်းကြီးပုထိုး), သထိညွှန်းသထိပုံ (the work
of ခင်းကြီး ဦးကောင်း); these two vocabularies are considered
the standard ones at Mandalay].

သထင်း, *see* သိထင်း။

—ကျွတ် (*pron.* သခင်းကျွတ်), *n.* the seventh month in the year,
nearly answering to October [on the full moon of which
the Buddhist lent closes, သထင်းဝါလကျွတ်].

သထည် (*pron.* သမိ), *v.* to relish as a flavour, *e.g.*, သည်အသဝေး
ထိုသထည်ပါ။ [The compiler cannot remember ever having
met this word in composition, and is puzzled as to its ety-
mology. Its frequent use in colloquial, however, demands
its insertion].

သထထထ, *a.* the hundredth, ၁၀၀မြည့်သထထ။

သထိ (Pali) (*pron.* သမိ), *n.* attention, heed, caution [conscious-
ness]. Childers' definitions are: "recollection, active
"state of mind, fixing the mind strongly upon any sub-
"ject, attention, attentiveness, thought, reflection, con-
"sciousness."—"Smirti (sati, သထိ), the conscience, or
"faculty that reasons on moral subjects; that which pre-
"vents a man from doing wrong, and prompts him to do
"that which is right; it is like a faithful noble who re-
"strains and guides the king, by giving him good advice,
"and informing him of all things that it is necessary for
"him to know."—M.B.

—ကောင်း, *v.* same as သထိမြ။

—ချွတ်သွင်း, *v.* to be forgetful, as an old man in his dotage, or
a person of broken intellect from sickness or hard usage,
မိတ်ချွတ်သွင်း။

—ချင်, *v.* same as သထိထား, &c., ခုန်သူများလာမည်ထားသထိချင်လိုသွား
ကြပါ။

—ထား, —မြ, —ပူ, *v.* to take heed, take care, be on one's
guard, be cautious, သထိရှိ။ [သည်သူကိုကြပ်ကြပ်သထိထားပါ။ သို့မဟုတ်
ခင်းကျားအပေါ်၌မကောင်းကြပါလိမ့်မည်]။

—ဓမ္မာနိ, *n.* the law of watchfulness? သထိဓမ္မာနိတရား, *see*
သဗ္ဗဇာတိ။

—ပေး, *v.* to warn, caution [remind]; ဦးမြသားမောင်သိုးရှိနှင့်
ပေါင်းထွင်းပျက်စီးမည့်အကြောင်း ကျွန်တော်အဘေသထိပေးလို မပေါင်းဘဲ
နေသည်။ သထိပေးလိုသထေ့ရာကြသည်။ အင်မတန်မေ့လျော့တတ်သည့်သူထံ။

—မြ, *v.* to have presence of mind, coolness, self-possession;
သည်မြင်းကိုးထွင်း သထိမြပါစေအတွက်လန့်တတ်သည်။ သည်စစ်သူကြီးအတွက်

သထိဗြိသေဒုကြောင့်တဖက်စစ်သည်များထိတ်တဆိတ်မစီးနိုင် (or စီးထက်မြင်းမတတ်နိုင်).

သထိရ, *v.* to recollect, call to mind ; ထေရ်ရှယ်ဝဏ္ဏီအခါကဖြစ်ခဲ့တူးသည့် အဖြစ်များကိုဆိုသည့်တိုင်အောင်သထိရသေးသည်။ ကျွန်တော်ကိုခင်ဆူးသထိရသေးသည်မထင် (to recover consciousness after delirium, &c., *e.g.*, သစ်ပင်ပေါ်ကကျလို မေ့နေသည်မှာ ထနာရီခန့်ကြာမှသထိရသည်။ ထိုမခာအနာသည်းထို ကတောင် ခြောက်ခြားပြော နေသည်မှာ ထရက်နှစ်ရက်ကြာမှသထိရသည်). နာရီဝက်ခန့်မျောပြီးမှဖြစ်သထိရသည်, after he had swooned for about half an hour, he recovered consciousness.

—ရှိ, *v.* to be aware (to take heed) ; သထိရှိသည့်အတွက်သူတပါးများကမ္ဘားချက်ကိုရှာကြံထိုမရနိုင်။ မယောသထာထုမိန်သထိရှိသေဒုကြောင့်ကေးဝတ်ပုတ္တားအကြံပျက်ရလေသည်။

—(မေ့), —ထပ် (ထပ်ထပ်), —လျှော့ (မေ့လျော့), *v.* to be off one's guard, heedless ; သထိမရှိ, သထိမဲ့။သထိမေ့နေထိုခင်ဆူးသထိထိုစာမပေးလိုက်ပါသည်။ ထမင်ပြောထိုပြောသည်မဟုတ်ပါအမှတ်တမဲ့သထိထပ် (or ထပ်ထပ်) မည်မှီးထိုပြောပါသည်။ဂရုမစိုက်သထိလျှော့, (or မေ့လျော့) သည့်အတွက်သူတပါးအကြံအောင်သည်။

သထောင်းထည်, *n.* ornamental hangings, fringes, &c., ပန်းထောင်းထည်။ သထိုသား, သထိုသွီး, *n.* son, daughter ; with the additional idea of *little*, in the phrase "little son," that is, dear son ; (ဝိဒေထရစ်တိုင်းတြီးသူတို့၏။ နေ့တိုင်းမျှက်ရှု။ သားယုတ်၍။ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော။ ဒီဗာသထိုသားသည်ကား။ထီးနန်းရှင်သားထည်းမှန်၏) [These terms of endearment are met with in birth registers (သထိုသားထိုမာထာမိခင်ဖွားသန့်စင်သည်) are also used in marriage ceremonies when speaking of the bride or bridegroom].

သတ္တ (Pali), *a.* seven.

သတ္တဌာနံ (Pali သတ္တဌာန), *n.* the seven places in which Gaudama spent seven days each on first becoming deity (၁-အာရိယံထာကုန်း၌ ထဌာန။ ၂-အာရိယံထာကုန်း၌ ထဌာန။ ၃-ရတနာဝဏ္ဏီမထဌာန။ ရတနာဝဏ္ဏီထဌာန။ ၄ ရတနာဝဏ္ဏီအိမ်ထဌာန။ ၅-အတ္တပါထညောင်ပင်၌ထဌာန။ ၆-ရတနာဝဏ္ဏီအိမ်ထဌာန။ ၇-ရာဇာသထာနထင်းထွန်းပင်).

သတ္တမ, *a.* the seventh ; သုန္ဒရီသုဗြောက်။သတ္တမိဥပုသ်, performance of the duties of religion on the seventh waxing (ထသန်းသတ္တမိ) or seventh waning (ထဆုတ်သတ္တမိ) of the month, သတ္တမိဥပုသ်။

သတ္တရတနထောင်ဝဏ္ဏီခုနစ်ထပ်, *n.* the seven ranges of mountains encircling the Myinmo Mount, namely, ယုဂန္ဓိရုံ။ ဣသိန္ဒရ။ ကရိက။ သုဿန။ နေမိန္ဒရ။ ဝိနတ္တက and အသထကတ္တ (in Burmese အသထကထိထောင်). "Between Maha Méru (မဟာမြင်းမိုရ်) and the "circular wall of rock bounding the great earth, called the "sakwala-gala (ဝတ္တဝဋ္ဌာထံသိုင်း) are seven concentric circles

"of rocks : Yugandhara, Isadhara, Karawika, Sudarsana, Némendhara, Winataka, and Aswarkarana. The Yugandhara rocks are 84,000 yojanas (ယူနာ) high, half of this measurement being under water ; Isadhara rocks are in the same way 42,000 yojanas high, each circle diminishing one-half in height ; the outer circle, or Aswarkarana rocks, being 1,312 yojannas, 2 gows (ဂိုဝတ်) high. The circumference of the entire sakwala is 3,610,350 yojanas."—M.B.

သတ္တရသေ, *a.* the seventeenth, ဆယ်ခုနစ်မြောက်။

သတ္တဝါ (freq. *pron.* သဒဝါ) (Pali သတ္တေဝါ), *n.* a rational being, ဂုဏ်ရှိတိ။

သတ္တဓနကပ် (Pali သတ္တိ, a weapon), *n.* a period of slaughter, *see under* ကပ်ထိုးပါး။

သတ္တိ (Pali), *a.* ability to accomplish, အစွမ်း (courage, intrepidity), an attribute, property, ဂုဏ်။ သတ္တိစမ်း, *v.* to put another's courage to the test ; သွေးစမ်း။

—အတ္တိ, *n.* [*collectively* mean "ability to accomplish," but separately သတ္တိ means "boldness" (ရဲရင့်), and အတ္တိ means to be skilful, clever, ဓိဗ္ဗာ]။

—ရှိ, *v.* to be intrepid, courageous, *e.g.*, သည်သူထက်သတ္တိရှိသည်။ to possess an attribute or property, efficacy, *e.g.*, သည်ဆေးသတ္တိရှိသောကြောင့်သူနာမာမကြာမီရောဂါပျောက်ကင်းသည်။

သတ္တု (Pali), *n.* metal extracted from ore (မိန့်သတ္တု။ ဆားသတ္တု။ ဆေးဒန်းသတ္တု။) (သူတို့မှာသတ္တုရကျနေသည်)။

—ကျောက်, *n.* ore.

—ချ, *v.* to extract metal from ore.

—ရိုင်း, *n.* a fossil, ကျောက်ရိုင်း။

သဒ္ဒါ (*pron.* သဒါ) (Pali), *n.* a sound, အသံ ; an articulate sound, a word, စကား (သဒ္ဒါထုတ်လျှင်ဆော့။ အသိဓမ္မာတတ်လျှင်ဖြော့။ မိန့်ညှိုးတတ်လျှင်ကျော့)။

—ကျမ်း, *n.* a grammar (of the Pali language).

—ယထန (*pron.* သဒါယထန), *n.* same as next, *see under* အာယထန။

—ရုံ (from အာရုံ), *n.* sound heard,

—ဇေး, *n.* grammar ; သဒ္ဒါနည်း, according to the rules of grammar, grammatically ; သဒ္ဒါနည်းအောင်သည်။ သဒ္ဒါနည်းကျအောင်ပြောနိုင်သည်။

—ရှစ်စောင်, *n.* the eight books of Pali Grammar, namely, သဒ္ဓိ, နာမ်, ကာရက, ဓမ္မာသင် (*pron.* သဓေတိ), တဒ္ဓိတိ, အာချုတ်, ထိတိ, and ဥတ္တတိ, to which are appended ယုတ်စဉ် and မိဘတ်ထွတ်။

သဒ္ဓါ (*pron.* သဒါ or သထာ) (Pali), *v.* to feel kind, well-disposed towards, to feel complacency, particularly in religious objects ; ကြည်ညိုသဒ္ဓါပထနံ။ချစ်လှင်အကျိုး ဖြတ်နိုးလှင်သဒ္ဓါ။ [သဒ္ဓါထော်မှု။ to feel love, affection for, as a sovereign for a subject, *e.g.*, ပုသန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေးကိုနတ်ပြည်ဝမ်းစာရားကြီးအတွန်သဒ္ဓါထော်မှုသည်။ဖြတ်နိုးထော်မှု။ feel love for his queen, or children, as a sovereign].

— ကြည်ညို, *v.* same ; ရတနာဝတိုးပါးကိုသဒ္ဓါကြည်ညိုထတ်မျှားသည်။ သဒ္ဓါကြည်ညိုရှိသောကြောင့်အပေးအကမ်းများသည်။

— ထရား, *n.* the law of complacency in religious objects ; (သဒ္ဓါထရား) ကောင်း — ကြီး, — ငယ်, — တိုးပွား, — ပါး။ (သဒ္ဓါရည်။ သဒ္ဓါရည်ဖုတ်။) ထယ်သည်ဘုရားတကာ သဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။ [ထရားတကာ, a term of compellation addressed to elders of venerable age ; ကျောင်းတကာ, to those not so old].

သဒ္ဓါန္တေ, *n.* kind feeling, သဒ္ဓါခြင်း။

သဒိ (ဝင်), *n.* the *Bursera serrata*.

သဒိဝါ (ဝင်), *n.* the many-stamened croton plant.

သဒ္ဓတ် (ဝင်), *n.* a kind of tree, ကဒ္ဓတ် [the *Ficus hispida*].

သဒ္ဓေး (ဝင်), *n.* a kind of creeper [the Karin potato, a species of yam].

သန်, *v.* to be strong, vigorous, thrifty, to be stiff, high, as one end of a boat, which requires more lading than the other to sit level on the water ; ဦးသန်။ဥဲသန်။အဆဲသန်။မိဃီသန်။စောသန်။ရေစီးသန်။

— ကြမ်း, *v.* ; see the parts (infrequent in colloquial) ; ခင်ဘူးသန်သန်ကြမ်းကြမ်းရှိပါ၏လား။ လူပြောမသန်။လူသန်မပြော။ (Prov.).

— စွမ်း, *v.* to be strong ; ထယ်သန်စွမ်းသည်ထက်မွေ့ထတ်, to grow vigorously as vegetation, trees, &c. ; မြေကောင်းလိုသစ်ပင်များသန်စွမ်းသည်။

— ဓာ, *v.* to be strong of body, hale, robust ; သန်ဓာသည့်မိန်းမ။ သန်ဓာသည့်ယောက်ျား။ သန်ဓာသောခြင်းတို့မည်သည့် လူတကိုယ်၏ အလေးစန်းထပွင့်ခန့်၏အလေးမျှသာထင်သည်, “ a strong horse thinks the weight of a man to be about as much as that of a flower.”

— မြန်, *v.* to be vigorous and rapid, applied to things animate ; သန်မြန်သောစစ်ဘုရဲဗိုလ်မှူးတို့နှင့်တကွနိုင်ငံမိုးအုပ်တော်မူသည်။သန်မြန်သောခြေလျင်သမား။သန်မြန်သောခြေမြန်တော်။

သန (ဝါး), *n.* a species of bamboo ; သနသစ်ချွန်။သနသစ်ချွန်ဖြင့်ထိုးခြင်း။

သနင်း (သဌ်နင်း), *n.* a chief, sovereign ; ဘုရင်။ [စကြာသနင်း။ စကြာသနင်းမင်း၏ စင်စစ်သမီးမြှင်သော်လည်း။ ထင်မရှိက ထင်ထယ်ခြင်းမှရောက်ရာ။ ထရားသနင်း applied to Buddhs, လူတို့သနင်းဘုရားမင်း။ ရေမြေထ

နင်း applied to monarchs ; ရေမြေသနင်းပြည့်ရှင်မင်း, when applied to Buddhs, usually written ထေဋ္ဌနင်း].

ထနပ်, *n.* all the circumstances of a person, or city, or country, from the birth or origin.

—ထနာ, —ထနတ် (*rate* in colloquial), *n.* same ; ပြည်၍ထနပ်ထနာ။ မြို့၍ထနပ်ထနာ။ ထူ၍ထနပ်ထနာ။ ဒနုဖြူမြို့ထနပ်ထနာ။ အင်္ဂါနိဒါန်းများကိုရေ ရွတ်၍ပြောစမ်းပါ။

ထနထေင် (ပင်), *n.* the gamboge tree ; ထနထေင်၍, a kind of paper smeared with the gum of the gamboge, causing it to resemble gold-leaf in appearance ; ထနထေင်ဖြူထနထေင်ဝါ, different kinds of gamboge used medicinally.

ထနဝစ္ဆည်း (ပင်), *n.* a kind of tree ; a kind of medicine reputed to have aphrodisiacal properties, is made from the gum of this tree.

ထနပ်, 1, *n.* a kind of tree, the leaf of which is used in making cigars [the sebesten, a species of cordia, *M.*]. There are two kinds—ထနပ်ကြီး, which is brought from the Shan States, known as ရှမ်းပတ် ; and ထနပ်ငယ်, which grows in Upper and Lower Burma.

ထနပ်, 2, *n.* pickles conserved with spices ; *comp.* ချဉ်ပတ်။

ထနပ်ခါး, *n.* a kind of tree, the bark and root of which are used in making a fragrant paste for smearing the face and body [*Murraya paniculata*].

—ကျောက်ပျဉ်, *n.* a circular slab on which such paste is prepared.

—ခေါက်, *n.* the bark of the *Murraya paniculata*.

—လိမ်း, —ထူး, *v.* to smear such paste on the face and body.

—သွေး, *v.* to pulverise such bark for the purpose of making the paste.

ထနံရည် (*pron.* ထနံရေ), *n.* the serum or watery fluid which exudes from a sore.

ထနား, *v.* to pity, to feel tenderly towards, to give from pity ; ထနားကြင်နာ။ ထနားရုံမက်။

—ဂမား, *n.* in its *primary* sense an object of *pity*. In modern parlance it is used to denote that which is nice and pleasing to the eye ; မိန်းမသနားဂမား (or သနားဂမားရှိ) ယောက်ျား သနားဂမား, a nice-looking woman or man.

ထနံချောင် (*pron.* ထနံဂျောင်) (from အဆန်, a kernel), *a.* addled as an egg, ကြက်ဥထနံချောင်။

ထနာ (*pron.* ထနွါ), *n.* coral, ထနာနားသနံထီး။ ထနာပုထီး။

ထွေ (sandhi), "junction, union, agreement; in *grammar of* "the euphonic vowel and consonant changes that take place at the junction of final and initial syllables." —Childers. ထွေဝတ် (*pron.* ထွေဝတ်), to become absorbed by sandhi, *e.g.*, နဂုဏ္ဏ becoming နဂုဏ္ဏ, အရိယမထေယျ becoming အရိယမထေယျ, *see* ကြေ and ထွတ်။

ထွေ (Pali ထွေဝတ်), *n.* [peace, စိတ်နှလုံးငြိမ်သက်ခြင်း]။

ထွေ (*pron.* ထွေ) (Pali), *see* ပရိသန္ဓေ။ —ကပ်, —စွဲ, —ဆောင်, —ထည် —နေ, —ထူ, —ရှိ, —ထွတ်, *v.* to conceive, be pregnant, သန္ဓေ ကိုယ်ဝန်ဆောင်။ သန္ဓေကိုယ်ဝန်ရှိ။

—နှုတ်ငုံ, *n.* pregnancy.

—ပေး, *v.* to beget, generate, engender; ကိုယ်စောင့်နတ်သန္ဓေပေး သေခွကြောင့်သားရထနာတို့ဖွားမြင်သည်။

ထွေဝတ် (*pron.* သန့်ဝတ်ထွေ) (Pali ထွေဝတ်), *n.* a settled state of things, ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ According to Childers ထွေဝတ် is "conclusion."

—ထွေ, *v.* to have a settled opinion or purpose (to have one's mind made up).

—ချ, *v.* to settle, make permanent [to make a firm resolve, make up one's mind]; မကောင်းမှုကိုမပြုမလုပ်ပါဘူးဆိုသန့်ဝတ်ချပြီး သည်နောက်ထကြိမ်တစ်ခုမျှလုံးတွန်ဘူးသည်မရှိပါ used sometimes in contradistinction to သံသယ, *e.g.*, ခင်ဘူးစကားကို သန့်ဝတ်ချမှတ် သားရထေခွမည်လား။ ထိုမထုတ်သံသယရှိရဦးမည်လား။

ထွေဝတ်, *n.* a certain influence or state of disease near death.

—ဝမ်း (ထွေဝတ်ဝမ်း), *v.* to be subject to such an influence (ငန်းထွေဝတ်ဝမ်း)။

သန့်ဝတ် (သန့်ထွတ်), *n.* the day after the morrow.

ထွေထွတ် (*pron.* သန့်ထွတ်), *n.* a two-edged sword (သန့်ထွတ်ကြိုး၊ သန့်ထွတ်ထိန်), two species of creepers said to grow in Upper Burma; the root, when ground and mixed with water and salt, is said to be used as a poultice for boils, [သထွတ်ခုံ, (*pron.* သရက်ခုံ), ထမုန့်ရေငြိသန့်ထွတ် (*i.e.*, အင်းဝ)နန်းချွေဝတ်၊ သေဝင် ပေါ် (မှ) ထွေဝတ်ထထွတ်ထွတ်ထွတ်ထွတ်ထွတ်]။

—စွန်း, *n.* a sharp projection of land (Monkey Point, Rangoon), ကြက်ချွတ်စွန်း။

ထွတ်, *n.* a kind of harpoon (used for catching crocodiles).

ထွတ်, *see* နိဗ္ဗာန်။

ထွတ်, *v.* to be clear from, separate, distinct, to make clear, to separate (သန့်ထား); to be clear, pure, innocent, holy, ဝတ်

(သည်ရေသန့်ခိုထား); [နေသန့်ထောင်မှူးညဉ့်သန့်ထောင်မှူး, *v.* to sleep as a Buddh or Rahanda], [to sort or arrange letters, papers, documents, စာသန့်].

သန့်စင် (*pron.* သန်စင်), *v.* same, 3rd def.; to perform the natural evacuations; applied respectfully to kings, priests, &c. [ကိုယ်ထက်သန့်စင်, to cleanse the body; သားဗွားသန့်စင်, to give birth to a child; ရွှေထင်ပန်းချင်းထန်းသန့်စင်ခြင်တော်မူသည်။ (a term formerly applied to the ladies of the royal family when a royal son or daughter was born); အသျှင်ထုရင်မတုရားသန့်စင်ထော်မူသည့်နေ့, the birthday of the Queen-Empress of India. (သန့်စင်ထော်, a royal tooth-brush).

—ပြန့် (*pron.* သန်ပြန့်), *v.* same as သန့်, to be conventionally or ceremonially clean or undefiled (?) [အစားအသောက်သန့်ပြန့်၊ သန့်ပြန့်ပွယ်ရာစေတနာနှင့်။ ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကျွေးပါသည်။ အနေအထိုင် သန့်ပြန့်သည်].

—ရှင်း, *v.* same (most common), applied also to the mind; စင်ကြယ်။ မယ်ထော်ဝင်းမှမျှေးသန်းမရှိ မပြေမထင် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိထော်ကိုပွင့်လျက်ပွားထော်မူသည်။ အစားအသောက်သန့်ရှင်းသည်။ အိပ်ရာနေရာသန့်ရှင်းသည်။ ကိုယ်ထက်သန့်ရှင်းသည်။ [သေန်ရှင်းသည့်ပစ္စည်း, goods or property unlawfully acquired].

—သက်, *v.* to wash after a natural evacuation (ရေသန့်သက်သည်) [a vessel to hold water, used by priests when they go to the ရေအိမ် (စွေကုရိ) သန့်သက်အိုး။ သန့်သက်ခွက်။ သန့်သက်ပုံး].

—သန့်, *adv.* distinctly, separately; သန့်သန့်ချွန်၊ သန့်သန့်ထား။ သန့်သန့်နေ။

သန်း (ပင်), 1, *n.* a kind of tree [a kind of dye is obtained from the bark of this tree which is used for dyeing baskets and thread. The wood makes excellent fuel, သန်းသားထင်း။ သန်းသား။ ဒထတ်သားထင်း].

သန်း, 2, *n.* a louse [သန်းထုပ်, —သန်းနှိုက်, —သန်းရှာ].

—ဥ, *n.* a nit.

—ချေး, *n.* a body louse.

—ထူ, —ပေါ, —မျှား, *v.* to be infested with lice.

—ပျ (သန်းပြ), *n.* a young louse.

—မ, *n.* a large louse.

—ထား, *v.* to itch from the biting of lice (သန်းမျှားထွင်ယားဘူးကြွေးမျှားထွင်မေ့ဘူး).

သန်း, 3, *v.* to cross (a path, river, &c.); ထပ်ဦးထပ်ဖျားကထန်းထွားသောသူကိုထပ်ဦးမှာရင်ခွဲဝေ, let him who crosses in front of the van of the army have his breast cloven asunder. [The

Burmese consider it very unlucky if any one crosses in front of the van of an army ; such a person was usually put to death] ; ဆပ် also means to be blurred, clouded, obscured, as the vision ; မှန်ဆပ်း၊ ဖောင်းဆပ်း ဆပ်း၊ — မျက်စိဆပ်း၊ ထရောင်တိုင် မြှေး (မြေး) ဆပ်း၊ ထေဝှံ၊ ကြာငုံ၊ မမြင်ပါ။ အစိုးရမင်းရှေ့၊ မိမိထိုရှေ့၊ ဆပ်းသွားထို မကောင်းပါ။ အမိုးဆပ်း၊ အမွှေးဆပ်း၊ အညှိဆပ်း။

ဆပ်းခေါင် (*usually pron.* သဂေါင်), *n.* midnight ; ဆပ်းခေါင်ထက်ညဉ့်မ နှက်နိုင်ဘူး, "it cannot be later than midnight" (*Prov.*), meaning, in a figurative sense, that even if it comes to the worst, a person cannot suffer greater misery than he has already undergone. "In for a penny, in for a pound."

— ကျော်, *n.* after midnight ; ဆပ်းခေါင်ပါးနီး၊ ဆပ်းခေါင်ကျော်ထင်းအား ခြီး။

— ထ်, *n.* the precincts of midnight.

— ဆပ်းထွဲ (*pron.* သဂေါင်သထွဲ).

ဆပ်, 1, *n.* a wedge driven in to make tight, or to split.

— နှက်, — ပင်း, — ရိုက်, *v.* to drive a wedge ; ဆပ်ထိုးကို ဆပ်နှက်ပြီးခဲ့ သည်။ ဆပ်ချ, to fasten with a wedge ; ဆပ်ထွှါ, to insert a wedge.

— မျှဗြီး, *n.* a reglet (a flat, narrow moulding, used chiefly to separate the parts or members of compartments or panels from one another, or to form knots, frets or other ornaments).

ဆပ်, 2, *v.* to stroke with the hand (as the head, ကျော့ကို ဆပ်၊ ခေါင်းကို ဆပ်), smooth down ; ထုံးဆပ်, to smooth with a knife (to whittle bamboo, ကျော်, &c., ဝါးကို ထုံးဆပ်).

— ပတ်, *v.* to be handsome, elegant, well-dressed, &c. ; applied to deity, priests and idols ; ရွှေထိရံစေတီတော်ကြီးတယ်သပ်ပတ် တော်မူသည်။ မဟာဗြဟ္မာမုနိမျှင်ပွားတော်ကြီးအလွန်သပ်ပတ်တော်မူသည်။ အရပ် တော် အရွယ်တော်နှင့်။ အလွန် သပ်ပတ် တော်မူသည့် ဘုန်းတော်ကြီး။ ထိုထ် တော်သင်္ကန်းနှင့် အလွန်ထရာ သပ်ပတ်တော်မူသည် (as in praising a pōngyi's personal appearance to his face), to bathe, ခေသပ် ပတ်သည် ; similarly applied (စေတီကိုသက်စေ့ခေသပ်ပတ်သည်။ ထကြိန် အခါထကာ ထရာထိုကကျောင်းစံဉ်ထည့်ထည့်၍ ဘုန်းတော်ကြီးများကိုခေ သပ်ပတ်ကြသည်။ ဘုန်းကြီး ခေသပ်ပတ်တော်မူသည်), (a rahan, when speaking of the act of bathing *himself*, would say 'ခေချီး' — ခေသပ်ပတ်, an honorific term used by *laymen*, to rahans).

— ခပ်, *v.* to be well-arranged, in handsome order, [အခင်းအကျင်း သပ်ခပ်ဖွယ်ရာရှိသည်။ အဝတ်အစားအနေအထိုင်သပ်ခပ်သည်။ အိမ်ကိုသပ်ခပ် အောင်ဆောက်နိုင်သည့် ထက်ထွား, (occasionally applied to lan- guage, ထယ်အပြောအဆိုသေသပ်သည့်ထူး) (ပြေပြစ် is in more gene- ral use) ; mostly used adverbially, as သပ်သပ်ခပ်ခပ်။ သပ်သပ်ခပ်

ရပ်စားထက်သည်။ or ဝတ်ထက်သည်။ သင်သင်ရပ်ရပ်မိမိသည်။ သင်သင်ရပ်ရပ်
ပျံဆင်ထားသည်။ သင်သင်ရပ်ရပ်လှပရိထက်နားမှကြည်ညိုဖွယ်ဖြစ်အောင်
ပြောနိုင်ဆိုနိုင်ရှိသည်။

သမိတ် (*pron.* သမိတ်), 1, *n.* an open-mouthed pot in which priests
of Buddh receive offerings of food (an alms-bowl).

—အိတ်, *n.* the sling in which the priest's alms-bowl is sus-
pended from the neck and shoulder; သမိတ်အိတ်ထွတ်၍ဆွဲသွင်းခံ။

—ခြေ, *n.* a stand for the said alms-bowl.

—မွှောက်, *n.* the part of a pagoda which resembles an invert-
ed alms-bowl [*v.* to invert the alms-bowl, *i.e.*, to refuse to
receive offerings from one, to excommunicate]. [A lay-
man cannot be excommunicated by a single rahan. The
ceremony of excommunication is only binding when per-
formed by *five* rahans (သင်္ဃာ) or more; it takes place in a သိင်္ဃ,
in which the ထွတ် is read. The excommunication is noti-
fied to other rahans (and laymen) in the neighbourhood by
means of documents termed ကြံ့ခံ (ကြံ့, တံ avoid, shun).
Sentence of excommunication is rarely carried out in
Lower Burma, though when a rahan refuses (အဆူခံ) the
offerings of a layman, such refusal is designated သမိတ်
မွှောက်။ သမိတ်မွှောက်ကံ။ ထိုကံ။ မြို့။ သမိတ်မွှောက်ကံထိုက်သောအမှု။

—ဖုံး, *n.* the cover of an alms-bowl.

—ထွတ် (*v.* to suspend the alms-bowl in its sling round the
neck); *n.* the wagtail, ဌာသမိတ်ထွတ်။ [The Magpie robin].

—ထွင်, *v.* to make offerings of food to pôngyis on the de-
cease of any person or on the anniversary of his death, ရက်
လည်ဆွဲသွင်း သမိတ်ထွင်တရားနာ။ ကွန်ထော်သားသေဆုံးရာ ရက်လည်ဆွဲသွင်းသ
မိတ်ထွင်ထိုတရားနာပါသည်။

သမိတ်, 2, *n.* a species of oak.

သပေါ့ (*pron.* သပေါ့), *n.* a kind of plant (the low-land screwpine,
Pandanus furcatus).

—ဖျာ (*pron.* သဗေဒုဖျာ), *n.* a mat made of the stalks of the said
plant.

သင်သင်, *adv.* at all; in negative sentences as သင်သင်စားဘဲနေ
သည်။ (a corruption of သက်သက်).

သပျက် (သပြက်), *n.* a wild creeper, သပျက်နွတ်။

သဖွေဝတ်ကျား, *n.* a tree producing a strong, close-grained timber,
Casuarina muricata.

သဖြ, *n.* a kind of tree [water dillenia; the fruit of this tree is
eaten in fish curries, imparting an acid flavour. This tree,
it is believed, is not found in Upper Burma].

သပြေငြေ, *n.* the Malay apple, *Eugenia Malaccensis* (said to be a corruption of ဓမ္မုသပြေ။ ဓမ္မုသပြေအသီးကြွေ။ မိုဗ်းမြေဆိုလည်း ခပ်ရမည်)။

သပြေ, *n.* the eugenia.

—ကြီး, *n.* the *Eugenia grandis*, *K.*

—ခါး, *n.* the *Eugenia venusta*, *K.*

—ချဉ်, *n.* the *Eugenia cerastoides*, *K.*

—စက်ကလေး, —ဆတ်ချေး, —နီ, —ကွဲ လိုက်ပြေ, different species of the eugenia.

—ခွံ, *n.* incipient puberty (applied to females, အပျိုကလေးသပြေခွံအရွယ်)။

—တဆီထွယ်, *n.* that species of the eugenia which produces the jambo fruit, ဓမ္မုသပြေ။

—တိုင်, *n.* the south post in the main part of a house, *see under* ကွန်း။

—တမ်းရှပ်, *n.* that species of eugenia the bark of which is used as a mordant for blue and black dyes.

—ဝန်း, *n.* a sprig of the tender leaves of the eugenia, much in demand for the urns used in making religious offerings [also called အောင်ဝန်း, the Flower of victory, from the fact that formerly Burmese soldiers wore it in their top-knots and ears as an omen of victory. It is still worn by ordinary persons when about to embark on difficult or dangerous enterprises ; ထင်ချီခါးနီးသပြေဝန်းလိုက်ပိတ်ချီချီကြသည်။ တရားပြိုင်သည့်အခါသပြေဝန်းပန်ချီရုံးထက်သည်]။ သပြေဝန်းထောင်မသွေ တန်းထောင်, a term used by lovers when making the usual protestations of fidelity to one another.

—ပေါက်, *n.* the *Eugenia Zeylanica*, *K.*

—မြုံ, *n.* the *Eugenia jambolana*, *K.*

—ရောင်, *n.* reddish brown colour, သပြေရောင်ဆေး, —ပဝါ, သက္ကထာ။

သပန်း (ဝင်), *n.* the sycamore, a species of ficus ; အိမ်ပြောက်သပန်း မိုက်သည့်တင်း။ ထေးကျင်းမလွတ်ရာ။

—ခါး (*pron.* သပန်းဂါး), *n.* a kind of sycamore.

—အိ, *n.* the fruit of said tree ; something attached to the placenta [one form of leprosy ; so called from the appearance of spots, resembling the said fruit, သပန်းသီးထ]။

သဖျံ, *n.* a kind of song, ထေးသဖျံ။

သဖွတ် (ဝပ်) [သဖွတ် (ဝပ်)] (*pron.* သဖွတ်), *n.* the *Luffa pentandra* plant [bearing a long gourd with a striped skin].

—အု (သဖွတ်အု), *n.* literally the intestines of the said gourd, from the confused involutions of its stringy substance when dried [applied *figuratively* to mischievous, intriguing persons ; သဖွတ်အုခေါ်ရသည်။ သဖွတ်အုအခွန် ဆက်ရသည် means that a man leads such a *confused*, unprincipled sort of life that he has to “address the luffa plant as his younger sister,” or to “pay tribute” to such plant, *i.e.*, he is a thorough-paced scoundrel. In this sense frequently associated with the ကလိင် creeper, သည်သူယောက်သဖွတ်အုနှင့် ကလိင်မြို့ထဲ, (*i.e.*, *Arcades ambo*).

—အုလိုက် (သဖွတ်အုလိုက်), *v.* to be confused in mind ; စိတ်ဘယ်မျှ အာရုံရှင်းလင်းလို့မရသဖွတ်အုလိုက်နေသည်။ (also applied to conduct and language) ; သဖွတ်အုလိုက်အောင်ရှင်ထွေးသည်လူ။ သဖွတ်အုလိုက်အောင်စကားပြောသည်။

—ကထိုး, *n.* a kind of creeper (?) the fruit of which is eaten in curries.

—ကြီး (သဖွတ်အုကြီး), *n.* a kind of tree.

—ခဲ (သဖွတ်ခဲ), *n.* a species of luffa.

—ခါး, *n.* the bitter gourd.

—နာ (သဖွတ်နာ), a kind of sore, in which the part assumes a porous appearance.

—လိုက် (သဖွတ်လိုက်), *v.* the sore assumes a porous, spongy appearance.

—ဆိပ် (ဝပ်) (သဖွတ်ဆိပ်), *n.* a kind of tree.

သဖွတ် (သဖွတ်), *n.* *affix*, as like as, ကဲ့သို့။ လို။ တိရစ္ဆာန်ဖြစ်လျက်နှင့်လူ၏ဝတ္တရံခပ်စပ်မကသောအမှုအရာနှင့်ကျွေးကြော်မြည်တမ်းကြသည်။

သဒ္ဓ (Pali), *a.* all, ခပ်လိပ်။

—နိပုဒ်, *adv.* in an homogeneous manner, အသုံးစုံ။ မိန်းမထောက်ကျား။ လူကြီးလူငယ်။ သဒ္ဓနိပုဒ်စကား။

သဒ္ဓာယ, *n.* harmony, accordance, amity ; there are three kinds of သဒ္ဓာယ။ အာဝါသသဒ္ဓာယ။ ဂေါဓရသဒ္ဓာယ။ ပရိသသဒ္ဓာယ။

—မြင်, *v.* to agree with, to be on terms of amity ; ကိုယ်ထင်သည်အရပ်တွင် ထိတင်းထိုးထိုး ဂေါဓရသဒ္ဓာယ မြင်ထော်မှုပါ၏တား။ an alternate, though more polite, way of asking a póngyi တွမ်းမြည့်စုံထော်မှုပါ၏တား။ ထည်သူယောက်သတ်သဒ္ဓာယမြင်သည်။

သဒ္ဓဉာဏ (Pali), *n.* omniscience ; သဒ္ဓဉာဏဉာဏ် (သဒ္ဓဉာဏ အမြင်ထိုးစောက်သည်။ သဒ္ဓဉာဏမြင်စွာထူး)။

ထထပ်, *n.* a festival of any kind, public entertainment ; ဝံ (ဝံထပ်, ထထပ်), an assembly convened for any purpose ; [ရေဝံထပ် ခုတ္တိ ထေပုထည်။ ထထပ်အဝ ကြောက်ရပ်က, a saying originating from the fact that in by-gone days the best and most famous actors came from Kyaukyit, a large village on the southern borders of the Sagaing district, and about 5 miles north of the Chyindwin river.]

—ထည်, *n.* one who plays at a festival, a stage-player (actor).

ထထီ, *n.* a species of nautilus.

ထထွာ, *n.* the Chinese window-oyster.

ထထာဝ (Pali), *see* သထော။ သည်ထူသထာဝကောက်ကျပ်စဉ်း ထထတ်သော ညာဏ်ရှိသည်။

ထထော, *n.* nature, character ; nature, disposition, internal bent or tendency, liking, satisfaction, tenour [သထောနောက်ကံဝါ].

—ထောက်, *v.* to be deceitful, dishonest ; *comp.* မိတ်ထောက်။

—ထောင်း, *v.* to be of a good disposition [sometimes said allusively and reproachfully of women].

—ကျ, *v.* to be settled in opinion (to approve, *e.g.*, ကျန်ထေအကြံကိုခင်သွားသဘောကျ၏အား)။

—ကြီး, *v.* to be magnanimous.

—ကြောင်, *v.* same as ကောက်။

—ကြိတ်ဦး, *v.* to approve of unanimously, a term much used in Upper Burma when villagers recommend one of their number as a Ywa Thugyi.

—ခက်, *v.* to be of an intractable disposition.

—စူး, *v.* to permeate the mind, *lit.* to *penetrate* the mind.

—စိုက်မိ, *v.* to be settled, and intent (on something) [implying previous indifference, *e.g.*, ခင်သွား ပြောသည့် စကားမူထ သဘောထားမိ။ ယခုသထောစိုက်မိသည်], မိတ်ဆန်းမှန်းလျက်ရှိသည်။

—ဆိုး, *v.* to be of evil disposition ; မနောဆိုး။

—ညာဏ်ကောင်း (သထောညာဏ်ကောင်း), *v.* to have a good intellect, ညာဏ်ကောင်း။

—ထန်, *v.* ; *see* ကြောင်။ သဘောထန်သည့်ထူး။

—ထူ, *v.* to be of one mind, to agree (concur) (*see* သထောထူ), သဘောပြိုင်။ သထောထူထက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

—တိုင်း, *v.* to consider for the purpose of forming an opinion, to weigh in the mind ; နက်ဖန်သွားတော့မည်ထို ထထောတိုင်းထားသည်။

- ထံထောဏ္ဏေ, *v.* to like, favour, approve ; စိတ်ဏ္ဏေ, ထုတ်ထားသမျှကျွန်တော်
ထံထောနှင့်ထက်ဏ္ဏေပါသည်။
- ထား, *v.* to resolve, determine (to do), (to regard, consider),
ထံထောထား ; *n.* the attitude of the mind, ထံထောမွေး။
- နက်နဲ, *v.* to be of far-reaching, deep mind (ဝိန္တိရသထာဝံ).
- နည်း (*pron.* နဲ), *v.* to be narrow-minded, illiberal, mean-
spirited, inconsiderate ; ခင်ဘျား လူကြီး ပင် ဖြစ်သော် ထည်း ထက်
ထံထောနည်းသည်။
- နု, *v.* to be of immature mind (*i.e.*, lacking in judgment
and experience) ; ထံထောနုသေးသောကြောင့်ဆင်ခြင်တိုင်းစားခြင်းမရှိ
မြဲမိရာသာပြုတတ်သည်။
- နှိုက်, *v. lit.* “ to dive into ” or “ penetrate ” the character of
(a human being) ; followed by ထက် it means to be able
to gauge or estimate the character of others, *e.g.*, ဗုတ္တိစတီ
အင်္ဂုလိတိအမတ်ကြီးသည်။ ထုသတောကိုအတွန်တရာနှိုက်တော်မူတတ်သည်။
- ပေါက်, *v.* to be intelligent, penetrating ; သင်ကြားမိသမျှ စာကို
သတောမကျသည်မရှိ။ အကုန်အစင်သတောပေါက်သည်။ သတောစူး။ သတော
နှိုက်။
- ပိုက်မိ, *v.* to receive into the mind or understanding, to
“ take in,” ကျွန်တော်ပြောသည်စကားကိုသတောပိုက်မိမည်ထင်ပါ။
- ပြည့်ဝ, *v.* to be upright, wise, patient, in a word replete with
all perfection of character, ထံထောကြီး။
- မြဲ, —မြောင့်, *v.* to be upright, honest.
- ရောက်, *v.* to be favourably disposed, inclined ; စေတနာရှိ။
[ထည်ပုဆိုးကိုခင်ဘျားပေးမည်ဆိုသောရောက်သည်, to arrive at an
opinion ; သည်အရာမောင်မင်းနှင့်တော်သည်ထုသတောရောက်။ သတောရ
has in this sense a similar meaning].
- ရ, *v.* to arrive at an opinion or conclusion ; ကျွန်တော်အကြံ
အောင်မည်မအောင်မည်ကိုခင်ဘျားကထဟ်နှယ်သတောရသထဲ။
- လွယ်, *v.* to be of an easy, pliant disposition.
- ဝင်, *v.* to come to the same opinion ; နှစ်ဦးအကြံသတောဝင်သော
ကြောင့်အထမြောက်သည် [to esteem with regard] ; မေတ္တာရှိသည်။
သတောဝင်သည်။
- ဝေး, *v.* to have a remote conception of, as from dullness
or stupidity, *see* ဝေး။
- ထကန်, —ထကာ, same as ထံထော။
- သန်, *v.* to be firm in purpose ; ဤအမှုပြုထိုသည့်သတောသန်သော
ကြောင့်အလျင်အမြန်ပြုသည်။
- သခ (Pali), *v.* to coalesce into one substance ; ထားထည်းပေါင်း
သည်။ ပျားရည်နှင့်ဆေးသခအောင်ထေသည်။ မြေချင်းသခသည်။ ရေအကြည်

အနောက်ချင်းသမ္ဘော (to be on terms of close fellowship, intimate). The English colloquial expression to be "thick" (in the sense of being very intimate) conveys its true meaning as nearly as possible; သူတို့ထောက်သမ္ဘောဆိုလိုရန် နိုင်သူ။ သမ္ဘောမြစ်။ [သမ္ဘောသမ္ဘောနံ has the same meaning, but is principally applied to rahans, though occasionally to laymen; သမ္ဘော is also applied to inanimate objects].

သမက်, *n.* son-in-law.

သမ်း, *v.* to yawn.

သမေ, *n.* a kind of tree [the *Poivrea Roxburghii*].

သမင်, 1, *n.* a deer with branching horns, larger than သရတ် and smaller than the သတ် [the brow-antlered rusa]; သမင်း ခိုင်း ပါးသားအပေါင်းတို့သည်။

— ဖြိုးထိုးပြု (*pron.* သမင်ဖြိုးထိုးပြု), *v.* to impose on by some legerdemain trick; သမင်ဖြိုးထိုးပြော, *v.* to address another in a deferential manner, disparaging one's self at the same time, with a view of securing future advantage?

— ပြု (သမင်ချို), *n.* the horns of the said deer.

— စာ, *n.* a kind of tree.

— စာနီ, *n.* the *Gardenia turgida*.

— ဆီးဆောက် (Pali ကတ္တရာ), — ပျံ (Pali ဖိနိဂိ), — ဖြောင် (Pali ဖိဖြောင်), သာသရက (Pali ဖိဂ), — သီလူး (Pali ကတ္တရာဓာယာ), different kinds of deer, some of them probably fabulous.—S.

သမင်, 2, *n.* a cutaneous disease occasioning a discolouring of the skin.

— နတ်, — နီ, — ပြု, — ရက်, *n.* varieties of said disease; သမင်နီစွဲသည်။ သမင်ရက်စွဲ။

— လျက်, *n.* same as သမင်။

သမုဏသံရူပရှိ (သမုဏသာရူပရှိ), *v.* to be handsome and genteel; ထွယ်ယဉ်ကျေးသည်။

သမတ်, 1 (သမာတ်), *n.* in *Pali grammar* a root that is capable of taking a verbal termination (ဝဂ္ဂဉ္စိ)။

သမတ်, 2 (မတ်), *v.* to be upright; ဖြောင့်မတ်, to be uniform; *n.* a subordinate to whom the decision of a business is committed, ခုံသမတ်; hence သမ္မာသမတ်ရှိသောသူ။ သမ္မာသမတ်ပြုသောသူ။ one who speaks or calls things the same; ထသမတ်တည်း, *adv.* in one straight course, uniformly [consistently, မတိမ်မတောင်းထသမတ်တည်းအယူရှိသည်။ စည်ထူအသွင်ကိုထသမတ်တည်းဖြောင့်မတ်အောင်မထုပ်ပါ။ ဖြတ်ထောင်းဖြတ်ကောင်းကိုသာထုပ်သည်, this per-

son does not do his work in an uniformly honest manner, but only does it by fits and starts].

သမတ်ထုံ, *n.* formerly in Burma a spear carried by an executioner on occasions of inflicting public punishment.

သမေ (*pron.* သမေ), *adv.* all together, unanimously ; တညီတညွတ်တည်း။

—မင်း, *n.* a ruler raised to supreme authority with the consent of the people (*e.g.*, the President, U.S.A.).

သမထိ (occasionally incorrectly *pron.* သမနိ), *adv.* long in time ; ကြာမြင့်စွာ, prefixed to ရှည်သည်။ သည်မြဲတည်သည်မှ။ သမထိရှည်လျားသောကြောင့် တယ်မင်းထက်ထက်က တည်သည်ဟု အမှန်မဆိုနိုင်ကြပြီ။ ကျွန်းသစ်သည် မိမိတော်ကသားထက် သမထိရှည်သည်။

သမန်း, *n.* a species of grass resembling the သက်ငယ် ; the blades are so sharp that even cattle will not eat it (except when young and tender). [The 8 bundles of Kusa grass received by a Buddh from a Brahmin] သမန်းမြတ်ဝစည်း။ သမန်းမြတ်ဝဆစ်။

—ကျား, *n.* a kind of creeper.

သမန္တစက္ခု (from သမန္တ, “all,” “entire,” and စက္ခု, “eye”), “all-seeing eye.” “Buddha acknowledges no teacher or inspiration of a god, he is ‘samanta chakkhu,’ *i.e.*, his eye surveys all the boundaries of knowledge, and he clearly perceives at a glance all truth.”—Gogerly.

သမသက္ကရာ (Pali), *n.* a kind of medicine.

သမသတ်, *a.* diagonal ; [*adv.* right before, opposite, abreast, ရင်ဆိုင်, မျက်နှာချင်းဆိုင်၊ သမသတ်ပြိုင်, သမသတ်မျှော်].

သမံ (Pali ညီမျှခြင်း).

—တလင်း (*pron.* သမံဒလင်း), *n.* a made level plain [a pavement round a pagoda, well, or under a house, *e.g.*, an asphalt floor]; သမံတလင်းခင်း။ ထုရားပတ်ပတ်တည်သမံတလင်းခင်းထားသည်။ ဆိပ်အောက်မှာ သမံတလင်းခင်းသည်။

သမာမိ (Pali သမ္မာမိ), *n.* steadiness in a good cause, သမာမိထင်—တမာမိမြောက်။

—ထုကြီး, *n.* an assessor in a criminal case ; [သမာမိရှိသူ or simply သမာမိ, *n.* an assessor. A revenue assessor of thathaméda revenue, Upper Burma.]

—၅န်းကြေးစာရင်း, *n.* the thathaméda tax assessment of each individual house as made by the assessors (သမာမိထင်ကြေးစာရင်း, same meaning).

သမား or သမ္မား (သမား or သမ္မား), *n.* one skilled in some work, သမားများသားသော။ *Anglicè* “Too many cooks.”

သမားရောင်မောင်း ထောင် (သမားထောင် မောင်းထောင်) (*pron.* သမား ရောင်
မောင်းခေါင်), *n.* a boastful meddler, *particularly* in medicine,
နားစထည်ထဲသမားရောင်မောင်းတောင်ထောင်ချင်ပါနှင့်။

သမီး or သမီး, *n.* a daughter, the daughter of a man's brother, or
of a woman's sister; သမီးမျိုး၊ သားမျိုး, unmarried sons and
daughters collectively.

—ကညာ, *n.* a virgin daughter, commonly denoting a king's
daughter presented in marriage to another king (သမီးက
ညာသက်) သမီးကညာကောက် as a victorious general or as a king.

—ရည်းစား (*pron.* ရည်းစား), *n.* an engaged couple.

—ခင်ပွန်း, *n.* husband and wife, မောင်စံပြီး မထွန်းထွ သမီး ခင်ပွန်း ၊
ထောက်တိုကလဆန်း၃ရက်နေ့ကျွန်ထော်တိုဒိမ်တရားထော်နာကြွရောက်ထော်
မူပါမည့်အကြောင်း။သမီးခင်ပွန်းကောင်းမှုနိဗ္ဗာန်လှ။နတ်လူသာမဏီစေသော။
a style of inscription found on bells, images, Buddhist
scriptures, when they are the joint-offering of husband
and wife.

—ဗျား, *n.* a daughter by affinity, a niece or an adopted daugh-
ter, also designated ကိစ္စိမသမီး။ဝင်းမနာသမီး။

—မောင်နှံ, *n.* same as သမီးခင်ပွန်း, same as သမီးခင်ပွန်း။

—မြှောက်သား, *n.* a cousin, being of a different sex and having
a parent who is brother or sister to a parent of the other.

—ထောက်ဖ (သမီးယောက်ဆ), *see* ယောက်ဖ။ သမီးယောက်ဖထော် is more
elegant than ယောက်ဖထော်။

—ယောက်ဖ (သမီးယောက်ဆ) (*pron.* သမီးယောင်းမ), *see* ယောက်မ။

—ရင်း, *n.* an own daughter.

—လှလှ, *n.* a young woman (poetical).

သမီးနို့, *n.* a species of the limpet shell.

သမုတ်, *v.* to name, give a name; ပညတ်။ မှည့်။ ခုဋ္ဌာသမ္ဘဝ။ ဓမ္မာသမ္ဘဝတ္တိ
မျက်မိ အထင်းရသည်ကို။ အစွဲမြဲခြံစင်းမြို့ယုသမုတ်ခွဲသေ့ကြောင့်။ ယခုထိုင်
စောင်းမြို့တွင်နေသည်။

—သမတ်မြို့, *v.* of similar import.

သမုထိ (ထီး) (*pron.* သမုထိ), *n.* one kind of royal (white) umbrella ;
also called ထီးသမုထိ။

သမုထိနတ် (*pron.* သမုထိ, called), *n.* a monarch, လောကသမုထိနတ်။
ထောကဥက္ကဋ္ဌသမုထိ နတ်ဖြစ်ထော်မူသော။ သာသနာ့ဒါရကော။ မဟာဓမ္မရာဇ်
တရားမင်းမြတ်။

သမုထာ, *see under* သမ္ဘာ။

သမုဒ္ဒရာ (Pali သမုဒ္ဒေ), so called because composed of equal parts
of salt and water), *n.* the sea, ocean, သမုဒ္ဒရာနို့က်အံ့ပွတ်ရှင်ပါး။

n. the eight wonders of the sea, namely, the water's continually rising into swells and sinking into valleys, အဝဉ်အတိုင်းရှိုင်းဝှမ်းသည်; that the waters do not overspread the shores, တမ်းကိုမထွင်းသည်တပါး; that it throws dead bodies upon the shore, အကောင်ပုပ်ကိုတမ်းထိုးပြင်တင်သည်တပါး; that the five rivers lose their names when they reach the sea, ဖြစ်ကြီးငါးစင်း သမုဒ္ဒရာသို့ရောက်လျှင်အမည်ကိုစွန့်သည်တပါး; that its waters are never diminished or increased, ထုတ်ခြင်းမရှိ သည်တပါး; that the salt is so mingled with the water as to become but one, ထူထည်းသောဆား င်ချေသည်တပါး; that it is the repository of precious stones, &c., ရတနာတို့၏ ထည်ရာဖြစ် သည်တပါး; and that it is the residence of nats, နတ်တို့၏နေရာဖြစ်သည်တပါး။

သမုန်း (ပင်), သမုး (ပင်), *n.* a kind of tree. There are two kinds, called the သမုန်းခါး။ သမုန်းချို။

သမ္ပ, *n.* the *Avicennia officinalis*.

သမဲး (သမဲ), *n.* a young man, ယုဝက

သမိုက်, *v.* to mark out, limit (infrequent); နယ်သတ်မှတ်။ သမိုက်ထော် မှုနဲ့သော အမည်ကိုအခွန် ရှည်စွာတည်ဝေရန်အတွင်း အထွေထွေထားထော်မှု သည်။

သမိုင်း, *n.* a history of a pagoda, ရွာတိုသမိုင်း။ [also applied to other histories]; ပိရတတ်သမိုင်း။ မြို့ရွာသမိုင်း။ မြန်မာသမိုင်းရာဇဝင်။ ထိုင်းသမိုင်းရာဇဝင်။

သဖြတ်, *see* သားဖြတ် [သားဖြတ် is *pron.* သဖြတ် in colloquial].

သမ္မတဉ္စိ (Pali သမ္မတဉ္စိ) [*n.* a kind of wisdom or learning, သမ္မတဉ္စိ ခေတ္တသောပညာ။ သတိသမ္မတဉ္စိတရား, the law of watchfulness; သတိသမ္မတဉ္စိ (ကင်း) (ကောင်း) (ရှိ)]။

သမ္ပတ္တိ (Pali), *n.* completion, accomplishment; ပြည့်စုံခြင်းသမ္ပတ္တိဝတ်, ဝိပဿနာ။ [According to Childers "success," "prosperity," "glory," "magnificence," "beauty," "successful attainment," "attainment."]

သမ္ပဒါန, *n.* the dative, သုဘာဒ်။

သမ္ပန် (သမ္ပန်) (Pali), *v.* to connect, to give a meaning, အနက်ပေး။

သမ္ပယုတ် (Pali), *n.* connection, union, ရှိကြခြင်း။

သမ္ပိန္န, *n.* the genitive or possessive.

သန္တာ (pron. သမ္ဘာ) (Pali), *n.* a good quality, accomplishment; သန္တာကောင်း, —ကြီး, —ရင့်, —ရှင်, သန္တာ ရင့်လောင်း။ ဧဝံသိထောင်းထံ။ သားကောင်းမင်းဝေထံတည်း။ သန္တာရင့်မိုင်း။ သန္တာရင့်မျိုး။

သမ္ပန္န (Eng.), *n.* a summons, တရားမသမ္ပန္န။ ရာဇဝတ်သမ္ပန္န။

—တ, *n.* same.

သမ္ပနံချ, *v.* to serve a summons.

—ထုတ်, *v.* to issue a summons.

—ပေး, *v.* to summon as a plaintiff or complainant.

သမ္မာ (*commonly pron.* ထမာ) (Pali), *n.* truth as opposed to error (မိစ္ဆာ), right, rectitude; *comp.* သမ္မာ, *v.* to be right (သမ္မာသော, a righteous man).

—ပါဝ် (သမ္ဘာပါဝ်) (Pali ပါဝ, arriving at), *n.* an extraordinary attainment, of which there are several classifications (ဈာန်သမ္ဘာပါဝ်) attained by Buddhas and arahantas. [It is only when a rahan or ascetic is replete with the 6 kinds of အတိတ္တဏ် and the 8 kinds of သမ္ဘာပါဝ် that his prayer to become a Buddh can be fulfilled.]

သယ်, ၁, *v.* to carry from one place to another, remove by repeated processes [ဖြေသယ်။ ဝန်သယ် (အတွင်းသယ် a term used in the drama), စပါးသယ်။ ကုလီသယ် (same as ကုလီသယ်)].

—ခွဲ, *v.*; see the parts.

—ရိုး (*pron.* သယ်ရိုး), *v.* to remove, carry from one place to another, ကြံ့ဆုံးဆောင်; to transact business, ရွက်ဆောင်။ အမှုသယ်ရိုး။ ကိစ္စသယ်ရိုး။

—ထု, *v.* same as သယ်။

သယ်, ၂, *int.* wonderful, rather ironical or disapprobatory; 'သယ်သယ်သယံ့မှတ်ထဲ။ သယ်ထု။

သယံ (Pali), *a.* or *adv.* of one's self, unaided, ကိုယ်အလိုလို။

—ဇာတ (သံ), *n.* a kind of iron supposed to be produced in water; also applied to natural lakes, rocks, &c.; မိမိအလိုလိုဖြစ်သောထုံး။ အိုင်။ ကျောက်။ သံသံဇာတကျွန်း, *n.* a servant of one's own free will, (ဇာတဏ္ဍာ also means a natural pond).

—ဗုဒ္ဓ (သယန္တုဗုဒ္ဓ) (Pali), *n.* intuitive wisdom, သယံဗုဒ္ဓဉာဏ်။ သယံဗုဒ္ဓဉာဏ်ရသဉာဏ်။ ("one whose knowledge is underived, "self-produced; * * * an epithet of the knowledge of a "Buddha").

သဝ (Pali), *n.* a vowel, သဝရှစ်ထုံး, ဒီပသဝ။ အာ။ အိ။ အူ။ အော။ or ဩ။ ရထသဝ။ အ။ အူ။ ဥ။

သရက်, *n.* the mango; သိရိန္ဒသရက်, *n.* the cashew. [Among the many varieties of the mango are the following: ဆိုးထုတ်။ သရက်ဖြူ။ မိုင်းပေါင်း။ ဆင်နင်း။ ထမဗက်။ ထထပ်ထေ့။ ထောင်စွန်ရင်ကွဲ။ ထိပ်ပေါက်။ နက်တွဲ။ ပါးနီ (*pron.* ပနီ) သရက်ဖြူ။ မင်းကြီးထက်ရုံး။ မနော်နွယ်။ မရင်းကြောင်။ မယ်ထေ့ထက်ထည်း။ ရွှေထောက်စာ။ ဝက်ခေါက်။ ဝါဆို။ နှုတ်ထော။ မြောက်ခေါင်း (*pron.* မြောက်ဂေါင်း), ရေဝင်း။ ရွှေပေါ်ထုံးနှစ်]။

သရက်ကင်း, *n.* the fruit of the mango in its first state ; a kind of plant bearing an edible root, so called from its resemblance in smell to a young mango ; a kind of creeper.

— ဖြင်း, *n.* a kind of small basket with transverse prongs inside, attached to a pole, used for plucking mangoes.

— ဣန့်, *n.* the extremity of the spleen.

— ဆင်ပေါင်, *n.* a choice variety of the mango ; ဆင်ပေါင်သရက်။ ဆင်သရက်ထည် (*pron.* ထရက်ထယ်), *n.* chintz, သရက်ထည်ကြမ်း။ သရက်ထည်ချော။ သရက်ထည်ပတ္တ, *cretonne*.

— ရွက်, *n.* the spleen, milt.

— ထီးနီ, *n.* the *Mangifera longipes*, a species of mango.

သရက္ခန္ဓ, *n.* a species of fabulous wood (of delicious scent) ; also used figuratively, *e.g.*, ဓမ္မကူးသရက္ခန္ဓ အနံ့ကဲ့သို့။ ဂုဏ်သိတင်းနံ့မွှေး ဖြိုင်ထွေပေသော။ ဦးရှေ့သာ ကြားရောက် အဓိရင်ခံလိုက်ပါသည်။ (ထောမည် တိုင်းထည်ထည်သရက္ခန္ဓနံ့သာရောက်ထည်မဟုတ်)။

သရပ်ဖူး, *n.* the bud of a leaf, အရွက်ဖူး။ [ပရပ်ဖူး (?)].

သရဏ္ဍာယ်, *v.* to repeat portions of sacred writings ; more extensive than စီးဖြန်း။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတာဝနာစီးဖြန်းရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်။ နှုတ်ငိုမု တတ်မပြတ်ရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်။

သရဏ (Pali), *n.* worship, an act of worship, ကိုးကွယ်ခြင်း။ ["The assistance derived from the three gems, Buddha, the truth, and the associated priesthood, is called sarana (သရဏ), protection."] [ဗုဒ္ဓောမေအညီသရဏံနန္တိ, "I have no other refuge but Buddha."]

— ဂုံ (Pali ဂဏ္ဍအရ), *n.* a compendious form or formula of worship ; especially applied to the three formulas with which the priests of Buddh commence worship, namely, ဗုဒ္ဓ သရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* ဗုဒ္ဓင်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ), ထုရားကိုကိုးကွယ်ပါ၏, I worship (*lit.* adhere to the worship of) the deity ; ဓမ္မသရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* ဓမ္မင်း သရဏမ်း ဂစ်ဆာမိ) ထုရားကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the law ; သံဃာသရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* သံဃာင်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ), သံဃာကိုကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the clergy ; ဓမ္မံ ထုရား။ သရဏံ။ ကိုးကွယ်။ ဂစ္ဆာမိ။ ကိုးကွယ်။ [သရဏဂုံတင်။ ဆင်ဖြူထောင်သွားလျှင်သရဏဂုံတင်သည်, in order to ensure the white elephant leaving the ဒုတိယ for the တတိယတဝ. On the first arrival of the British in Upper Burma seditious persons used to describe them as being thoroughly irreligious, သရဏဂုံသည်သည့်ထူးချီးမဟုတ်, also မိစ္ဆာထုထားထူးချီး].

သရက်, သရဏ, *see* သရဏ။

သရဏက် (*pron.* သယာတ်), *v.* to be disrespectful, intrusive, အထိုလိုက်ထိုသရဏက်သည်။ သရဏက်စစ်ကား။ (some maintain that ဝရဏက် is the correct orthography).

သရန်း (သရင်း), *v.* to behave indecently, disgustingly, to behave in an insolent defiant manner, to be audacious ; မိန်းမသရန်း လိုထင်ငယ်နေသည်။ လူသရန်းတေးဖြန်းထိသည်။ ငှက်သရန်းခေါ်တင်းမိသည်။ သည်၌။ နှစ်တိုင်းထက်သူရီးထဝေးပြသရန်းသည်။

သရပတ် (*see* သရပတ်, a priest's fan). [In colloquial usually *pron.* သရပတ်].

သရဖီ, *n.* a kind of tree [the *Calophyllum longifolium*].

သရဇုတ်, *n.* a priest's cook-house.

သရဖူ, *n.* a crown, royal crown, မင်္ဂလိနီ။

—ဝါး, *n.* a kind of bamboo, *M.* (the *Gigantochloa auriculata*, *K.*)

သရဝဏ်, *n.* the name of a star ; သရဝဏ်နက္ခတ်။ သရဝဏ်နက္ခတ်နှင့် ရှုညီသောဝါခေါင်လ။

သရိယ (Pali), *n.* the body, ကိုယ်။

—ဝါတ်, *n.* the osseous relics of the body of a Buddha or rahanda, သရိယခါတ်ထော်။

—ဗလ, *n.* bodily strength, ကိုယ်၏ခွန်အား။ အချို့သောသူတို့ကား။ သရိယ ဗလရှိသည်ဖြစ်၍ ကိုယ်သရိယဗလမောင်းထက်ရုံးအားဖြင့်အားနည်းပါးသောသူ ကိုနှိပ်စက်ပုတ်ခတ်ထောင်းသတ်ညှဉ်းဆဲခြင်းကိုဖြူ၍။

သရိ, *v.* to pass by near (obsolete), သိ။

သရုပ် (Pali သရူပ), *n.* form, ပုံ, သဏ္ဌာန် ; apparent nature, character, visible characteristic, drift, meaning ; သရုပ်ကွဲအောင်ပြော, to speak so as to make the meaning of one's speech intelligible, သင်္ကြိုက်မှသာသရုပ်။ သဒ္ဓါသာရုပ်။

—ဆောင်, *v.* to assume an appearance, အရောင်ဆောင်းမင်းယခုမှလူ ကောင်းဟန်သရုပ်ဆောင်မနေပါနှင့်။

—ပေါ်, *v.* there is an appearance of [to be apparent], ထင်ထူးစွာသရုပ်ပေါ်ပြီးသည့်နောက်ထိန်၌ကပ်စပ်မရှိ။

—သကန် (*pron.* သရုပ်သကန်), *n.* same as သရုပ်။ သရုပ်သကန်ပေါ်အောင် ပြောသည်။

—သကောင်, *n.* substance, အကောင်အထည်။ မောင်မင်းဆိပ်ကမ်း၌သည့် ထူပေါင်းတကြိပ်ထဲကခေါင်းထည်သည့်ထူမည့်သူတို့သရုပ်သကောင်ပေါ်ထုတ်တို့ ဖြစ်ပါ။ မေးခွန်းအမိပြုယ်ကိုသရုပ်သကောင်ထုတ်ပေါ်တို့ဖြေဆိုဝမ်းပါ။

သရေ, *see* အသရေ။

—ရဲ, *n.* a drawn race [a dead heat], a drawn game at chess, သရေရဲတိုက်—ထွက်—ဝင် ; to result in a drawn race or game, သရေပန်းတိုက်, (probably a contraction of အသရေရဲ, implying that there has been no loss of reputation to either side, *see* အသရေ).

* သရေ, *see* သားရေ။

သရဲ (သရဲ), *v.* to be petulantly wilful, pertinacious; *comp.* အတင်းရဲ [audaciously bold]; ကျားသရဲသည်။ ကျီးကန်းထက်သရဲသည်။ သူရဲကောင်းထက်သရဲသည်။ သထုံထားအိပ်ကြ။

သရေ, *n.* drift on rivers (?) [ဒိုက် is said to be applied to compact masses of drift, သရေ to scattered drift].

သရေ (Pali အမျှား)။

— ကျင်း, *adv. intensive* to ပေါများ, ထင်းကျင်း [အဝေးအထောက်ပေါများ ထိုက်သည်မှာ သရေကျင်း လိုနေရောသည်။ သတ္တိရှိသော သူပေါများ ထိုက်သည်မှာ သရေကျင်းနေရောသည်။]

— မိုင်း, *v.* to suffer severe famine; အလွန်အတင်းခေါင်းပါးသည်ကလေး သရေမိုင်း၍ လူအပေါင်းတို့ တော်မူခေါင်းပါးကြသည်။ ('သရေကြီးမိုင်း' 'သရေကြီးမိုင်းတုံးခါ,' a period of great famine which occurred in Upper Burma *circ.* B.E. 1153 in the time of Bhodaw Phra).

သရော်, *v.* to treat with irony, to ridicule, insult, ကရော်ကမည်ဖြူ။ [သရော်ရော် (or သရော်ကရော်) ပြော။ သရော်ချော်ပဲ့ (to poke fun at), သရော်ဝင့်ခြေ (to flatter ironically); သရော်ထိုသောပြောပါသည်။ မိတ်မဆိုးပါနှင့်။ မခံချင်အောင်မပြောပါနှင့်။ မိတ်မဆိုးပါနှင့်။ သရော်မော်ကား]။

သရော်ထား (သယောင်ထား), *v.* to commit adultery (as a woman); 'said to be derived from သရော်ထား။ မှောက်မထား။ သူရော် မျှောက်မထား။ (သရော်ကံ is said to be correct, *not* သရော်ကံ)။

သရောင်း, *see* ငှောင်း, 2.

သရောင်း, *v.* to be very dry (?); မိုင်းခေါင်ထိုမြေသရောင်းသည်။ သစ်ပင်ခြောက်ထိုသရောင်းနေသည်။

သရိုင်, *see* ရိုင် (infrequent) (သရိုင်ထိုကလေးသည်အိပ်)။

သရွတ်, *n.* mortar if made of mud, မြေသရွတ်; if of a composition of lime, sand, water, &c., အင်္ဂုဏေသရွတ်; if made of cow-dung, paddy-husk and straw, နွားချေးသရွတ်။ (သရွတ်ကို, သရွတ်ကျံ၊ သရွတ်မို၊ သရွတ်မံ, to smear with mortar).

သထင်း, *n.* crystal, ကျောက်သထင်း။

သထာ, *n.* a film on the eye, တိန်သထာ, — သထာကံ။ ဖုံး — တွင်း, to form as such film.

သထာကံထာ (pron. သထာကံထာ) (Pali), *n.* rice distributed by lot (amongst), သထာကံထာစာရေးထံအပ်။

သထား, *v.* to pass, repass, in order to show off one's self; သင်းသထား။ မြင်းသထား။ — ထာမှထုတ်ထိုင်သင်းသထားနေသည့်သူ။

သထိပ်, *n.* phlegm, ချွေးခန်း။ သထိပ်ထိပ်။ ကပ် — ကြည် — သ — ထ — မြေ — ရွှင်။ [သထိပ်မြေထောင်း။ သထိပ်ထောင်း, *v.* to experience a strong desire to eat or drink acids].

သထုံး, *n.* the leg from the knee to the ankle, သထုံးထုံးကြောသထုံးမြင်းခေါင်း။

—သထုံး, *n.* the calf of the leg, မြေသထုံးကြွက်သား—သထုံးပု။

သထူ, *n.* a species of palm [the *Licuala peltata*].

သတ္တဝါဝတီ (*pron.* သန္တလဝတီ) (မြစ်), *n.* the classic name for the Chyindwin river, *see* ချင်းတွင်း။

သထေး, *n.* a contraction of နမသထေး။

သထဲ, 1, *n.* the pomegranate.

သထဲ, 2, *n.* sand, သဲ။ သထဲကြမ်း။ သထဲနီ။

သထွန်, *see* သာထွန်။

သထွဲ, *n.* ore, lead or tin ore (?) [the classic name for lead], သထွဲကျောက်။

သဝက်, a corruption of သုဂ္ဂက်, one who plunders from a thief.

သဝင်, *n.* the tree from which the Karung oil is extracted.

သဝန်, *n.* a letter, epistle ; သဝန်စာ။ မေတ္တာစာစီတိုင်းရှိ သဝန်စာပါးလိုက်ပါသည်။ ကာလာဝတီဝတ္ထုပါးနှင့် လက်တင်ကာရေးသားပြီး ကာလသဝန်စာပါးလိုက်ပါသည်။ [A letter from one king to another is also styled 'သဝန်စာ']။

သဝန်တို, *see* ဝန်တို (a corruption of သူဝန်တို။ တယ်သဝန်တိုသည် မလေးရှားကမ်းရက်းနားမလာအောင်ဟိန်းသည်။

သဝိညာဏက, *see* သထဝိညာဏက။

သဝေ, *n.* the name of the symbol ခေ။ သက်သေနှစ်ယောက်သဝေမြဲသွက်ဆိုကြသည်။

—ထိုး, *n.* same ; *v.* to make the said symbol.

သဿမေဓ (ဒေတေဇ်), *n.* money levied by royal authority once in ten years ; original meaning, a tax derivable from "the fat of the land," သဿမေဓဒေတေဇ်, — တောင်း (said by some to be more correctly written သတ္တမေဓ, originally meaning money levied by royal authority once in seven years). Now levied yearly in Upper Burma (*see* အဆီ, p. 42.)

သသေမှီထ (Pali), *n.* one who returns evil for good, သသေမှီထသသေမှီသည်လူ့သသေမှီထအစောင့်တံ။

သထက်မွေး, *n.* a term applied to horses of a dark brown colour (considered to bring ill-luck to the owner).

သထကိဝ [Pali သထ, with (နှင့်), and ကိဝ, life], *n.* a living substance, opposed to မိကိဝ (in colloquial frequently *pron.* သမိကိဝ) သထ

မိဝသထောဗုဒ္ဓိဝသထောထို၍ ချော့ပြောင်းထွားပါသည်၊ *i.e.*, to die. In petitions asking for permission to hold funeral ceremonies the following set phrase is often met with: ထယမိဝသထောဗုဒ္ဓိဝသထောထို၍ ချော့ပြောင်းသွားရာ ကြွင်းကျန်ရင်သောဥတ္တရဓနိကဏဝိထောင်းများကို ကောင်းမွန်စွာရုတ်ကြည်းသဖြိုရပါမည့်အကြောင်း]။

ထယနံ, *n.* a kind of cloth (not generally intelligible).

ထယဗိညာဏက (Pali ထယ, with, and ဗိညာဏ, soul), *n.* an animate substance, opposed to အဗိညာဏက။ အဗိညာဏကဝတ္ထု။ သဟဗိညာဏကဝတ္ထု။

သဟာထ (Pali), *n.* associating, ပေါင်းဖော်ခြင်း Der. မိတ်သဟာထ (မိတ်ဆွေသဟာထ။ သဟာထမိတ္တ)။

—ဖြံ, *v.* to associate with, လူချင်းအတူတကွသဟာထပြုလုပ်ထိုနေကြသည်။

—ဖွဲး, *v.* same, နှစ်တိုင်းတတိုင်း နှိုင်းခံချင်းသဟာထပွဲ၍တင်းမောက်သည်။

သဟဲ, *n.* a person who affords support, အဋ္ဌိ (အဋ္ဌိတံကဲနေပါရစေ။ ခွံမိ)။

—ဖြံ, *v.* to adhere to [ထင်းရဲသောသူချင်းသာသောသူကိုသဟဲပြုသည်။ မင်းတတ်သူကိုသဟဲပြုထို။ ဓနုတက်သထ။] ကျွန်တော်မျိုးထယောက်တည်းတဟဲတည်းမပါ။

သဟောက်ထဟာ။ သဟောက်သဟဲ, *adv.* arrogantly, သဟောက်ထဟာ (often *pron.* သဟောက်ထဟာ) ဖြံ။ ပြော။ ထဟောက်သဟဲ is rarely, if ever, used in colloquial.

ထ်, *i.*, *n.* iron (iron nail).

—ကောက် (*pron.* သံဂေါက်), *n.* a crooked iron, particularly one used as a key.

—ကောင်း (*pron.* သံဂေါင်း), *n.* superior iron, that is, steel, သံဂေါင်း။

—ကျောက် (*pron.* သံကျောက်), *n.* iron ore.

—ကြိုး (*pron.* သံပိုး), *n.* a chain (iron cable, a telegraphic wire).

—ကြိုးစာ, *n.* a telegram; ကြေးနန်းစာ more commonly used.

—ကြိုးစက် (*pron.* သံပိုးစက်), *n.* an electro-magnetic telegraph, a telegraphic instrument.

—တိုင်။

—ကြိုးတိုင် (*pron.* သံပိုးတိုင်), *n.* a telegraph pole.

—ကြိုးရိုက်, *v.* to telegraph; *comp.* နန်းကြိုးရိုက်။ ကြေးနန်းရိုက် or ကြေးနန်းရိုက်။

—ကြိုးရုံ, *n.* an electric telegraph station.

- ထိက္ကန်တြာ (ထိက္ကန်ချာ) (*pron.* ထိက္ကန်တြာ).
- ထွန်ချက်, *n.* iron net-work (wire-netting).
- ကွပ်, *a.* iron-clad.
- ခနောက် or ခုံထောက်, *n.* a three-legged iron stand to support a cooking-pot.
- ခမောက်, *n.* a helmet.
- ခမောက်ထုံး, *n.* a crowned one.
- ချထင် (*pron.* သံခင်), *n.* an iron bedstead.
- ဃ, *n.* steel, သံမဏိ။
- ဃထင်, *v.* to point or edge with steel, သံမဏိထင်။
- ချက်, *v.* to smelt iron.
- ချက်ဝန် *n.* the Chief of iron-smelters, a title bestowed by the late king of Burma.
- ချပ် (*pron.* သံချပ်), *n.* mail, whether made with thin plates of iron or with net-work.
- ချပ်အင်္ကျီ (*pron.* သံချပ်အင်းကျီ), *n.* a coat of mail.
- ချိတ် (*pron.* သံချိတ်), *n.* an iron hook.
- ချေး (*pron.* သံချည်း), *n.* the rust of iron.
- ချေးထက်, *v.* to rust, သံကျိတ်သံဖျက်သံချေးထက် ; said of persons who bring misfortunes on themselves.
- ချောင်း (*pron.* သံချောင်း), *n.* an iron bar.
- ခွာ, *n.* a horse shoe ; သံခွာထပ်, to shoe a horse.
- ချွန် (*pron.* သံချွန်), *n.* an iron nail.
- မင်း (*pron.* သံမင်း), *n.* unwrought iron.
- ဆကာ or ဆန်ခါ (သံဆန်ခါ or ဆန်ခါ) (*pron.* သံဆါ), *n.* an iron sieve.
- သိပ် (*pron.* သံမိပ်), *n.* the stain of iron in wood, သံမိပ်။
- ဆိင်း (*pron.* သံမိင်း), *n.* the iron rods of the ထီး of a pagoda to keep it erect, သံဆိင်းဆွဲ။
- ဗွတ်, *n.* a blacksmith's tongs.
- ဗွန်း, *n.* a treatise on iron used by alchemists.
- တုံး (*pron.* သံတုံး) (from တုံး, a log), *n.* a heavy bar of iron.
- ထူ (*pron.* သံထူ), *n.* a hammer, သံထူနှင့်ရိုက်။
- တူးချင်း, *n.* an iron crow.

သံထိသံ (pron. သံဒိသံ, ထိမထံ), *n.* small bits of iron.

—ထိုက်ကျောက် (pron. သံဒိုက်ကျောက်), *n.* sulphuret of iron, မထန်းကျောက်။

—ထိပ်, *n.* an iron post or pillar, an iron window-bar.

—ထွေ (pron. သံထွေ), —ထွေခဲ (pron. သံထွေခဲ).

—ပတ်ခွေ (pron. သံပတ်ခွေ), *n.* a rattan or cord substituted for an iron band.

—ပုလဲပြား, *n.* an enamelled iron-plate.

—ပူကပ် (pron. သံပူအပ်) (from အပ်, 3, to apply, put together flatwise), *v.* to cauterize, burn by the application of a hot iron.

—ပူကပ်, *v.* same.

—ပူသတ်, *v.* to apply a hot iron in order to brand.

—ပူထိတ်, *v.* to smooth with a hot flat iron.

—ပြား, *n.* sheet-iron (a strap, P.W.D.)

—ဗို, *n.* a furnace for smelting iron.

—ပြွဲ (pron. သံပြွဲ), *n.* a plate of iron covered with tin.

—ပြွဲဝတ်ခုံး (pron. သံပြွဲဝတ်ခုံး), *n.* a tin pail.

—ပြွဲခုံး, *n.* a tin canister.

—တီး, *n.* a curry-comb.

—မဏိ, *n.* steel ; သံမဏိထပ်, *v.* to edge with steel.

—မီးကျည် (pron. သံမီးကျည်), *n.* a bombshell [a nickname facetiously given to persons of quick and irascible temper].

—မီးခို (pron. သံမီးခို), *n.* an iron stove.

—မို, *n.* an iron nail with a large flat head, [an arrow, a spike, P.W.D.], also used figuratively, နှစ်ထိုးလွင်သံမိုနှစ်ထိုးလွင်။

—ထက်, *n.* a calking iron ; a mason's trowel.

—ထိုး, *n.* an iron wire nail.

—ထိုက်ကျောက်, *n.* the lodestone, magnet.

—ထိုက်ချောင်း, *n.* a magnetic needle.

—ထပ်ထာ, *n.* an iron box or safe.

ထံ, 2 (from အသံ, a sound), used in coinposition.

—(အထက်), *n.* a high sound or note.

—(အောက်), *n.* a low, bass or grave sound.

—ကောက်, *n.* a singer who leads the chorus.

—ချစ်ထိုး (pron. သံချစ်ထိုး), *v.* to sing in chorus.

သံရံစောင်း, *n.* a pianoforte.

—ရံသစ်ထာ (သံရံသေတ္တာ), *n.* an organ (musical), a music-box.

—ညောင်း, *n.* a soft, gentle sound.

—တိုင် (from အတိုင်, a warp), *n.* the one who sings the main part of a song, as distinguished from the chorus, one who leads a choir, a chorister, သိခြင်းတိုင်သောသူ၊ သိခြင်းသံပေးသောသူ။

—ထောက်, *see* သံကောက်။

—ဝ, *v.* to boast, ငြိုးဝါး။

—ရံ, *n.* a musical note.

—ရံစိတ်, *n.* a quarter note, ထမတ်သံရံ။

—ရံတန်း, *n.* a musical staff.

—ရံရှေ့ကပေါက်, *n.* a dotted note.

—ရံလုံး, *n.* a whole note, ထကျပ်သံရံ။

—ရံဝက်, *n.* a half-note, ငါးမူးသံရံ။

—ပေါက်, *n.* verse in which the lines are alternately equal and unequal.

—ပေါက်ခြင်း, *n.* same.

—မြိုင်, —မြိုင်ဆို, *v.* to sing together.

—ဆေး, *n.* a fine gentle sound.

—ထွင်, *n.* a clear, shrill sound ; a pair of metal cups played together, smaller than ထင်းထွင်း။

သံ, 3, *n.* an ambassador, envoy from one government to another, ဝင်းသံ။

—စေ, —ထွတ်, *v.* to send an envoy.

—ဆန်, —ထက်, *v.* proceed on an embassy.

—ထမန်, *n.* same as သံ။

—ထ (pron. သံခဲ), *n.* a Residency, the quarters allotted to ambassadors.

သံ, 4, *n.* a worm bred in the body (သံကောင်).

—ကျ, —ထွက်, *v.* to be expelled as worms from the body.

—ချဆေးထိုးဆေး (pron. သီရုဆေးခြိုးဆေး), *n.* a tonic vermifuge.

—ချဆေး (pron. သံဆေး), *n.* a vermifuge.

—ဆေး, *n.* same.

—ထ, *v.* to be troubled by the presence of worms.

—ရှိ, *n.* the bamboo fungus used as a vermifuge.

သံထည်, *n.* a disorder to which dogs and fowls are subject, causing them to turn round till they die, occasioned by worms, ကြိတ်သံထည်ရှိချာချာတွင်သည်။

သံ, 5, *n.* a certain class of shells, *M.*

—ကလေး, *n.* a species of bubble shell, *Bulla vellum*, ခရုသံကလေး, *M.*

—ကြီး, *n.* a species of pyrula, ခရုသံကြီး; *comp.* ဝက်ထောင်, * *M.*

သံကျ (ပင်) သံချ, *n.* a kind of tree. [This tree is said to derive its name from its root being considered a vermifuge, as is the bulb of the ဝေတိဝေ tree.]

သံဗံ, *see* သံဗံ။

သံရွှံ, *n.* one of the race of Thatôn [the name of a town about 40 miles north-west of Maulmain]. Classic name ထရုဗဝတိ။

သံထောင် (from ဝံ), *n.* a standard cubit, equal to 19½ inches.

သံထေင် (from အသံ), *n.* the royal voice, used in composition.

—ဦးထင် (*pron.* သံခေါ်ဦးထင်), *v.* to speak [to supplicate, or report to, a king]; ရှုနသံထေင်ကြားအောင်သံထေင်ဦးတင်။

—ခံ (*pron.* သံထေင်ခံ), *n.* “the two Thandawgans, or receivers of “royal letters, were ceremonial officers. Three times a year “the king held a durbar called a Kadaw Pwè (ကန်ထော့ပွဲ), “which literally means ‘beg-pardon festival.’ At this all “high officials and feudatory chiefs who could, attended “and did homage to the king; those who could not, sent “letters which it was the business of the ‘Thandawgans’ “to read.”—Pilcher.

—ဆင့် (*pron.* သံထေင်ဆင့်), *n.* an officer of the court who received and transmitted the king's orders, a royal herald.

သံဒေ, *n.* the *Stereospermum neuranthum*.

သံမိဋ္ဌာန် (Pali) (သမ္မိဋ္ဌာန်), *n.* settled opinion or purpose (*see* သမ္မိဋ္ဌာန်, which is the correct orthography).

—ကျ (သမ္မိဋ္ဌာန်ကျ), *v.* to have a settled opinion or purpose, without doubt or wavering (ထရုကျန်ထေင်ပြောသည့်ကောင်းသံမိဋ္ဌာန် ကျမှတ်ပါထော့).

—ချ (သမ္မိဋ္ဌာန်ချ), *v.* to make a resolution, to have a settled purpose.

သံပချွပ် (သံပခြပ်), *n.* a kind of tree.

သံပရာ (*pron.* သံပယာ), *n.* the lime [the correct orthography is said to be သံခရာ, because if it comes in contact with iron it dies, သံနှင့်ခရာမျိုး].

ထိပုရာဇ် (*pron.* ထိပထာဝံ), *n.* a close cap, skull-cap, ထိပုရာဇ်ထောင်။

—မိုး (*pron.* သိပထာမိုး), 1, *n.* a small metal pot or pan spreading at the top.

—မိုး, 2, *n.* the double-star fish, of which there are two kinds, the one white and the other brown.

ထိထက် (*pron.* သထက်), *n.* a kind of monster between ဝေဠု and တိရစ္ဆာန်။

ထိထန် (သမ္ဗန်) (Chinese), *n.* a ship's boat. (Chinese 'shán-kyeorng.') The *Burmese* name for a *Chinese* sampan is ငှက်ကလေး။

ထိယုတ် (သိယုတ်) (Pali သိယောက), *n.* a junction (in grammar), *e.g.*, အနတ္တ၊ သဗ္ဗ။

ထိယောဇဉ် (Pali), *n.* linking together, ခွဲရှက်ခြင်း; entanglement of passion (ကာမသိယောဇဉ်), သိယောဇဉ်ဖြဲ—ထွယ်—ဖွဲ; to be entangled by some absorbing passion, [သိယောဇဉ်ထိုက်. "In "a religious sense samyojana (သိယောဇဉ်) is the bond of "human passion which binds man to continued existence, "and the removal of which is obtained by entrance into "the Paths, *i.e.*, the four leading to Nirwána," (Childers), namely, သောတာပန်၊ သကဒါဂါမီ၊ အနာဂါမီ and အရဟတ္တ]။

ထိရက် (သန်ထွက်), —ထိရက် (ပင်), *n.* a thorny shrub, the *Capparis horrida*; *comp.* ထိထွက်။

ထိထွင် (*pron.* သထွင်), *n.* a kind of state bier.

ထိထွင်, *n.* the olive, [a tree belonging to the family of linden-blooms]. (သိထွင်, *n.* castanets; sometimes erroneously called ဝေဠု).

—မြစ်, *n.* the Salween river.

ထိဝန, *see under* ဟောကပ်၊ ထိဝနကပ်။ ထိဝနဌာရီကပ်။

ထိဝါသ (Pali), *n.* union, ပေါင်းပေါင်းခြင်း; particularly applied to sexual intercourse; မေထုံ၊ မေထုံသိဝါသ၊ သိဝါသဋ္ဌာရီ, to be consummated as the act of intercourse.

—မြ, *v.* to have sexual intercourse.

ထိဝေဝ (Pali), *n.* fear, ကြောက်လန့်ခြင်း; particularly applied to fear of the consequences of sin in a future state [in common parlance ထိဝေဝ means remorse], သိဝေဝထရား။

—ရ, *v.* to fear as above [to experience remorse].

ထိသင်, *n.* the *Bignonia crispa*.

ထိသထ်, *n.* a species of melanorrhoea; *comp.* သင်ဝေးရိုး [the *Stereospermum fimbriatum*].

သံသယ (Pali), *n.* suspicion [often used in contradistinction to သန္တိဋ္ဌာနံ, when it appears to have the meaning of "doubt," "dubiety," *see* သန္တိဋ္ဌာနံ။ ကုတ္တုဗ္ဗသံသယာထင်။]

—ထင်, *v.* to be free from suspicion.

သံသရာ (Pali), *n.* the whole existence of any being throughout successive transmigrations, future existence, futurity. ["The king (Milinda) enquired the meaning of the word "sangsaṛa, and Nāgasēna (နာဂဗိဇ္ဇ) replied, 'there is birth in this world and then death; after death there is birth in some other place; in that place also there is death; and then there is birth again in some other place. Thus "a man, after eating a mango, sets the stone in the "ground; from that stone another tree is produced, which "gradually comes to maturity and bears fruit; the stone "of one of these fruits is again set in the ground, and "another tree is produced; from this tree there are other "fruits; and thus the process goes on continually without "any appearance of its end; it is the same with sangsaṛa "or the sequence of existence.'"] [Nāgasēna, a priest whose conversations with Milinda ("Who can be identified with certainty with the Bactrian King Menander") (Bur. မိဇ္ဈိမ္မ), King of Sagal (supposed to be Singala of the Greeks) are recorded in the Milinda Prasna (မိဇ္ဈိမ္မပြဿနာ, also called by the Burmese မိဇ္ဈိမ္မပညာ). The Burmese affect to believe that Milinda was a king of Thatôn!] ထိုခင်း၌ပင် ပါးတို့သည်။ သံသရာအဆက်ဆက်က။ မပျက်သောဓမ္မောဖြစ်။ မကွာအတူဆူဆူ ဆူထောင်း။ ကောင်းမှုပြုစေခြင်းကြောင့် ရေထွေးသာကြာကဲ့သို့ဝင်းသာ ရှင်ထန်း ကြ၏ [Note.—သံသရာ is of two kinds, ရှေးသံသရာ and နောက်သံသရာ]။

သံသေဇာ (pron. သံသေဇာ) (Pali သေဇာ), *a.* engendered by hot moisture, as some insects, worms, &c., are supposed to be; သံသေဇာပရိသန္ဓေ, comp. ပရိသန္ဓေ, "there is also the sēdaja "birth, as when insects are produced from perspiration or "putridity."—M.B.

သံသေဇာ, *n.* bombazet ["a twilled fabric of which the warp is silk and the weft worsted; formerly black for mourning garments, but now made of various colours."—Webster's Dic., သံသေဇာအင်္ကျီ]။

သံသံ (from အသံ, sound), *adv.* softly, in low sound; လူသံဆိုလိုသံသံ ကြားသည်။ ဆီတင်းစကားသံသံကြားသည်။

သာ, *v.* to bear a great proportion, exceed (excel); *comp.* ထွန်။ ကဲ။ ခင်ဗျားလျှန်ထော်ထက်ကံသာဝေသည်။ ခင်ဗျားသို့ထက်ကျန်ထော်သို့ပို ပန်းထူသည်။ မြန်မာမိတ်ချုပ်ထမ္ဗင်မိတ်ချုပ်ထက်ညာထိရည်သာသေခွဲကြောင့် ထရုပ်စင်သည်များနောက်ဆုတ်ရသည်။ ၅ နာရီ အချိန်သာသာရောက်သည်။

သာဂိ, —*ဝှန်, see the parts*; ပါမောက္ခဆရာကိုလည်းထိုပြည်၌။ ပုဂ္ဂိုလ်းသူ
ကြွယ်စည်းစိမ်ထက်သာထွန်ထူးမြတ်ကြီးမြင့်သောစည်းစိမ်ဖြင့်။ ဦးရီးထော်အ
ရာနှင့်ကျေးတားဖြူရွာခိုင်ပေး၍ သင့်ရာချထားချီးမြှောက်တော်မူ၏။ သာစဉ်
နာစဉ်သေရှင်ခရင်ကိုဖြုရုရှက်ဆောင်သူမှန်၍ ကောင်းမြဲဆိုးမြဲနှင့်ရရှိပါသည်။
This kind of language is frequently used in inheritance
cases by the party who prefers a claim by alleging his
tender care of deceased during his lifetime.

သာ, 2, *v.* to be clear, pleasant; အပိုင်အဝါသာ။ အသံသာ။ အိမ်သာမှ
ညွှတ်လာသည်။ စကားချို့မှလူလိုသည်။ မျက်နှာသာ။ မျှင်းဖျောင်းသာဟာပြောဆို။

—ကြည်, *v.* to be gentle (to be pleasant in countenance); ဖြည်း
ညှင်း။ သာကြည်ဖြည်းညှင်းပြော။ မျက်နှာသာသာကြည်ကြည်ရှိ။

—မြင်း (သာချင်း), *n.* a kind of song; သာမြင်းတထပ်။ ပြောဆိုနိုင်သည့်
လူတို့။

—မော, *v.* same as သာ (not used in colloquial), ပင်ညောင်း။ ရေ
အုတ်နှံ။ မိန်းနှံ။ သပြေ။ အထွေထွေအထူးထူးဖူးပွင့်သီးခိုင်။ ဝေမြိုင်သာမော။
တောဥယျာဉ်အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ ဤကျောင်းသင်္ဃန်းအနီး၌။ ရပ်သည်၌
မီးသော၍ဖြစ်သည်။ ချင်းကြည်မြေသော ရေရှိ၏။ ထုသိတာသာမော နတ်ထို
တော။

—သာ, *v.* same (most common), အထီးအပူတ်သာဟာ။ အပြောအ
ဆိုသာဟာ။ တိုင်းပြည်သာဟာ။ သာသာ is capable of combination
with several other verbs, *e.g.*, နှူသောသာ (applied to *scenery*),
သာသာဖြစ်ဝံ။ (applied to a country which is happy and free
from internal troubles and at peace with its neighbours),
သာသာဝပြော (applied to a country when plentifully sup-
plied with food), သာသာဆိုက်မြို့ (applied to tastefulness of
arrangement, whether of a house or of wearing apparel,
&c.), သာသာနာပျော်။ သာရောင့်သာသာ (applied to language, *e.g.*,
သာသာနာပျော်ဖွယ်စကား။ သည် မိန်းမ ပြောသည့်စကား သာရောင့်သာသာ ရှိ
သည်။) [*Note.*—သာသာနာပျော် applies more to the gratifying
character of the language employed; သာရောင့်သာသာ more
to the sweetness of the voice?].

သာ, 3, *adv.* only [ဆေးသမားသူနာကိုတရက်သာကြည့်သည်။ ကျွန်တော်မှာ
ငွေ ၆ သာရှိတော့သည်။ ခင်ကျားကုလို့သာ အသက်ဆေးမှချင်းသာရပါသည်။
ကြိမ်သည့်အကြိတ်းသာကြိပါ နောက်ထိုမဆုတ်ပါနှင့်]။

သာ, —ပါ, *verb. affix, imperative of polite invitation*, as စားသာ
စားပါ, eat freely, don't hesitate to eat [frequently followed
by အားမနာပါနှင့်။ ပြောသာပြောပါ။ အားမနာပါနှင့်]။

သာဂိ (*pron.* သာဂိ, သာဂိဝင်), *n.* the royal race from which Gau-
dama descended; သာဂိဝင်ရင်းမျိုး။ သာဂိဝင်မျိုး။ သာဂိလူတို့။

သာဂ (Eng.), *n.* sago.

သာဓက (Pali), *n.*; *see* သက်သေ [ယုံထောက်အောင် သာဓကဆောင်ဆိုပြောစဉ်းပါ].

သာဓု (Pali), *int.* well done, အနုမောဒနာ။

—ခေါ်, *v.* to commend, praise for religious performance, သာဓုအနုမောဒနာခေါ် [ကျောင်းသာဓုခေါ်၊ ဇရင်သာဓုခေါ်။ ထုရားသာဓုခေါ်, to commend another for the building of a kyaung, zayat or pagoda].

သာနာညိမျှ, *adv.* impartially; အမှုကိုသာနာညိမျှစီရင်သည်။ သာနာညိမျှပြော။ သာနာညိမျှဝေပေး။

သာဓ (Pali), *n.* one division of the Vedas; *comp.* ဗေဒင်။

သာမည (usually *pron.* ထံမြင်ည) (Pali), *a.* middling, ordinary, common (in contradistinction to ဝိသေသ), သာမညသူ —လူ, an ordinary man; အစိုးရထံသာမညအကြောင်းနှင့်သွားကျောက်ထားထွင်မထင်ပါ, it is not advisable to petition the authorities about unimportant matters; သာမညစကားနှင့်မြဲထောက်သည်မဟုတ်ပါ, it is not right that it should be believed on an ordinary statement [သာမညမိုက်သည့် လူမဟုတ်ဘူး]. [Note.—သာမည is abbreviated sometimes to သာဓံ in conversation, *e.g.*, သည့်ထောင်ကိုလူသာမံမရောက်နိုင်ပါ။]

သာမဏေ (Pali), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်, မောင်ရှင်, ရှင်သာမဏေ။

သာမိက (Pali), *n.* an owner; *a.* having an owner, အရှင်ရှိသော; opposed to အသာမိက။ ဆည်ကျဲသာမိကသား။ အသာမိကထား; also applied to women, အသာမိက meaning one without, သာမိက with, an husband.

သာမိ, *n.* the genitive case.

သာရကော, 1, သာရကျေ; *adv.* easily, အထွယ်ထူ [သာရက and သာရကျေ not intelligible to most Burmans].

သာရကော, 2, *see* next.

သာဏိကာ (Pali), *n.* the large mina bird [the *Gracula intermedia*]; *comp.* ဇရင်။

ဓာထွန်, *n.* a kind of bedstead used by people of rank. သာထွန်ညောင်စောင်းကျမှပေးခြင်းသည်ပေးရာမမည်. The Burmese evidently consider a gift made by a person on his death-bed void?

သာဝက (Pali), *n.* a disciple of Buddha, being a priest or a novice, တပည့်ထောင်; *see* အဋ္ဌသာဝက။

သာသနာ (Pali), *n.* instruction, discipline, သမ္ပုခြင်း; applied particularly to a system of religion promulgated by divine authority; learning, scholarship, distinguished into three kinds, ပရိယတ္တိသာသနာ, the acquiring of knowledge; ပရိပတ္တိသာသနာ, the being accomplished in knowledge; ပရိဝေဒသာ

သနာ, the acting according to knowledge communicated and acquired ; သာသနာထော်တွင်းသို့ထွတ်ထွင်းခြင်း

သာသနာအိမ်, *n.* a mission house.

—ကျောင်း, *n.* a mission school.

—ကွယ်, *v.* the religion becomes extinct.

—ထည်, *v.* the religion is established or prevalent.

—ကွန်း, *v.* the religion is flourishing, သာသနာစည်ပင်။

—ဒါရကာ (သာသနာ ဒါထကာ) (*pron.* သာသနာဒါရကာ), *n.* a king who patronizes religion [somewhat similar to the title of F. D. conferred on the English King Henry VIII].

—ဝ, *v.* there is no religion, or to be destitute of any system of religion ; [to be without, not belonging to, any particular system of religion].

—ပလူ (*pron.* သာသနာပလူ), *n.* one who does not belong to any particular religion, a heathen.

—ပိုင် (*pron.* သာသနာပိုင်), *n.* a sovereign pontiff, patriarch, or pope. [By some the Pope of Rome is designated ခလန်းမင်းကြီး။ (သာသနာပိုင်ဆရာထော်). In Upper Burma it was customary for a king on his accession to the throne to bestow the title of သာသနာပိုင် ဆရာထော် on the rahan who taught him in his youth.]

—ပြု, 1, *v.* to promote, propagate religion, carry on missionary operations.

—ပြု, 2, *n.* a promoter, propagator of religion, a missionary.

—ပြုအသင်း, *n.* a missionary society.

—ပြုဆရာ (*pron.* သာသနာပြုဆရာ), *n.* same as ပြု, particularly a foreign missionary.

—ပွင့်ထင်း, *v.* the religion advances, flourishes.

—ဖျက်, *n.* one who exerts an influence against a system of religion, an opposer of a religious system.

—မွေး (သာသနာမွေး), *v.* the religion declines.

—စင်း, *n.* a mission compound.

သား, 1, *n.* (from အသား, flesh).

—ညှင်း, *n.* slices of dried flesh, အရင်းသားညှင်း။ ဝက်သားညှင်း။

—ထိပ် (*pron.* သားစပ်), *n.* an embryo in the third stage of conception, a foetus ; *comp.* ကလေး and အမြူတ်။

—ထွတ် (*pron.* သားခွတ်), *n.* a suspensive excrescence of flesh, ထွတ်သားမြူတ်။

သားနံရည် (*pron.* သနံရည်), *n.* the thin water of a blister or sore, sanies.

—နာရည်, *n.* same.

—မြတ် (*pron.* သမြတ်), *n.* the breast of a female; [more elegant than နို့အုံ and ရင်သား, though the latter is by no means inelegant; called by many အသားမြတ်].

—ထိုးထား (*pron.* သားထိုးခါး), *n.* a table-knife.

သား, 2, *n.* a son, offspring; the son of a man's brother or of a woman's sister, a (male) native or inhabitant. ရန်ကုန်မြို့သား, a male native of Rangoon; ရန်ကုန်မြို့သူ, a female native of Rangoon.

—အဘ, *n.* father and son.—S. [*or* father and daughter].

—အမိ, *n.* mother and daughter [*or* mother and son]; when said of animals, usually သားမိ။ ကျွဲသားမိနှင့်ကောင်။

—အိမ် (*pron.* သအိမ်), *n.* the womb, သူငယ်အိမ်; the membrane which envelops the foetus; သားအိမ်စွပ်ချွဲ၍, to be born with a caul [သားအိမ်ထုတ်လှူ, to spay, extirpate the ovaries; applied only to female animals such as sows] [သားအိမ်ထွဲ, *lit.* to divert the ovaries; applied to women; said to render them childless].

—အုတ်မ, *n.* a female animal that has young; ကြက်သားအုတ်မ။ ငွေ့သားအုတ်မ။ ဝက်သားအုတ်မ။

—ဦး (*frequently pron.* သဦး), *n.* a first-born son (သားဦး ထောကျွဲ) (*or* daughter, သားဦးမိန်းမ)။

—ဝံ, *v.* to be trodden or covered as a hen or mare.

—ချင်း, *n.* a person of the same family; သားချင်းပေါက်ဖော်ထက် နှစ်ထောက်ရှိပါသည်။ ဦးမင်းသားချင်း, uncle and nephew.

—တိုက်, —ထိုး, *v.* to tread or cover (vulgar).

—မြား, *n.* the son of one's husband or wife by a former correlate (infrequent).

—ငယ်မြေးဖု (*pron.* သားငယ်မြေးဖု), *n.* a collective term for children.

—ထက် (*pron.* သထက်), *n.* the grandchild of a slave.

—ထင်, *v.* to have children that live and grow to maturity, သင့် မိန်းမသားသမီးမထင်။

—ထွေး, *n.* the youngest child, သားထွေးမြေးဦး။

—ပေါက် (*pron.* သပေါက်), *n.* the child of a slave not redeemable; *comp.* အိမ်ပေါက်ကျွန်။ (သားပေါက်မသား, a common term of abuse amongst the Burmese, more especially in the drama).

သားပေါက်ကျွန်, *n.* same.

—ဖျား, *n.* a son by affinity, a nephew or an adopted son.

—မချုတ်, *n.* a country mallow leaf.

—မထား, *n.* wife and children.

—မိမ္မ (သားမိန်းမ), *n.* a daughter, female child.

—မြေးဖျား, *n.* children and grand-children by affinity.

—ယောက်ျား, *n.* a son, male child.

—ရင်း, *n.* an own son.

—ထောင်, *n.* a young man (poetical), သားထောင်အရွယ် .

—ထွေးဇူး (ဝင်), *n.* a certain medicinal plant.

—ထွေ, *v.* to be an abortion.

—သမီး, *n.* sons and daughters ; သားသမီးနီး, to be prolific ; သား
သက်အဘေ (pron. သားသက်အဘေ), the father of a family ;
သားသက်အမေ, the mother of a family.

သား, 3, *n.* a beast, quadruped.

—ကောင် (pron. သားကောင်), *n.* game. In Upper Burma သား
ကောင်, in Lower Burma အမည်း (အမ) is the equivalent for
the English word “game.”

—ထိုး, *v.* to butcher ; *n.* a butcher.

—မြီးထပ်, *n.* a royal fly-flap made of the tail of an animal.

—မွေးအင်္ကျီ, *n.* a jacket lined with the fur of a small quadruped
found in China and the Shan States worn by well-to-do
Burmese, &c.

—မွေးတုတ်, *n.* a kind of wen on an animal.

—ယဉ်, *n.* a domestic animal, *i.e.*, a quadruped tamed for the
service of man. [Does not appear to be generally intelli-
gible. The Burmese affix the word tame (ယဉ်) to the
animal spoken of, ထိတ်ယဉ်, ဒုရိတ်ယဉ်, သမင်ယဉ်].

—ရေ (pron. သယေ), *n.* the skin of an animal [သားရေ ပေါ်နေသော
ရေနားထိတ်ထည့်ခွေးနှင့်ထူသည်].

—ရေမြေစွပ်, *n.* a boot (ဗွတ်ထိန်).

—ရေဝ, *n.* a luncheon, refecton.

—ရေနယ်, *n.* leather.

—ရေတူး, *n.* a leathern bottle.

—ရေထည်သွား, *n.* a tanner or currier.

—ရေတွန်, *n.* a twisted (leather) thong, သရေတွန်ကြိုး။

သားရဲ, *n.* a wild beast (*i.e.*, a beast of prey); သားရဲ also means a kind of demon that is said to haunt burial-grounds, forests, and lonely localities; သားရဲစီး, to be possessed by such demon (?) Usually combined with သိထက်။ (*pron.* သမက်) သားရဲသိထက်. The existence of this demon is said to be more believed in Lower than in Upper Burma (သားရဲပူထက်).

— မိုင်း, *n.* a wild animal, *i.e.*, an animal not tamed for the service of man.

— ရိုး, *n.* a mixture of pulverized bone and thitsi used as putty; သားရိုးအုပ်။ သားရိုးပန်း။ သားရိုးပြောက်။

— ရိုးကိုင်း, *v.* to smear with said mixture.

— ဟင်းမျိုး, *n.* eatable animals.

သား, 4, *v.* to draw a line, mark. Der. ပြတ်သား, မှတ်သား, ရေးသား။ မှုဦးသား။ မှင်သား, *see* မီးသား။

— ကြောင်း, *n.* a line of demarcation.

— ထား, *v.* to leave definitely marked out; သားထားသည်နေရာကို ထူးပါ။ ချွန်ထွင်သည့်နေရာကိုမထူးပါနှင့်။ ခွဲရှည်သည့်ခြင်းခွဲကိုကျွန်းသားမီးထွေးနှင့်သားထားထွင်ခွာပြတ်သည်။

— နား, *v.* to make out clearly, distinctly; သားနားအောင်ထုတ်ပါ။ ထက်သမားထရာကြီးသားသားနားနားထုတ်ထုတ်သည်; also applied to language, စကားသားသားနားနားပြောထုတ်သည်။

— ဝါး, *v.* to know from experience (?) This word is not frequently used; မြို့အကြောင်းအရာကိုမသားဝါးမိခင် မည်သူကောင်းမည်သူ ဆိုးသည်မထိနိုင်ပါ။

သား, 5, *a.* definite, certain, real; မင်းကိုငါအပြောထူးသား။ မောင်ခွေးဖြူကိုအထိရှိသွင် အိမ်အနီးသား။ သူရီးငါ့ကိုဖမ်းသည့်အခါ ငါ့ရှန်းထွင်အလွတ်သားပေါ့။ ခင်ကျားပြောသည့်ထိထင်းအကြားသား။ ခင်ကျားအပ်ကိုအမြင်သား။ [In some instances သား appears to have the same meaning as “quite,” “quite well,” “well enough,” “fully well,” and as the colloquial expression “fast enough.” In many other instances, however, it is impossible, almost, to find a proper English equivalent].

သားရိုးသားရီ, *a.* or *adv.* indisposed, slightly diseased; chiefly applied to the bowels; ဝမ်းသားရိုးသားရီဖြစ်သည်။ သားရိုးသားရီရှိသည်။ သားရိုးသားရီဖျားသည်။

ဆီ, *v.* to know. Der. အဆီ။ မထိသူကျော်သွား။ ထိသူပေဟ်း။ နှင်မှန်အောင်မပြောထွင်နှင့်ထိရပြီ, if you do not speak truthfully, you will know (hereafter); နှင်ထိရပြီ is a threatening expression often used by the Burmese [ထိရေ့မည် has also a similar meaning.]

— ကြား, *v.* to know by hearing.

ထိကြားသက်သေ, *n.* an ear-witness.

—ကျွမ်း, *v.* to be acquainted with, ထိကျွမ်းနားသည်။

—မြင်, *v.* to know by seeing [ထိမြင်သက်သေ, an eye-witness].

—မှတ်, *v.* [to observe]; *see* the parts.

—ရှိ, *v.*; *see* the parts; မြို့ထည်စုရှာသည်စ အကြောင်းအရာသိရှိသူလူကြီး
• [မထိလိုက်မထိပါနဲ့, to wink at (wrong-doing), မပြောမဆိုချင်လို့မထိ
ထိုက်မထိပါသေးသည်။ မထိလိုက် မထိပါနဲ့ does not necessarily
imply the active connivance that မျက်နှာသာပေး။ does].

—ရှိ, *v.* to know, or be cognizant of, a matter by being present; (ထိရှိသူ, a term much used in attesting bonds, very similar to the English legal term "Know all men by these presents."

ထိတ္ထာမာန် (Pali), *n.* a kind of female devotee (obsolete); ထိတ္ထာမာန်ကျင့်။ မေးသောထိတ္ထာမာန်ကို။ ထိတ္ထာမာန်ကျင့်သည်။

ထိတ္ထာ (Pali), *n.* a duty incumbent on a priest. [The term ထိတ္ထာ is nowadays frequently extended to laymen and is equivalent to ထမာမိရတ်; it is applied to persons of upright conduct.]

—ကျ, *v.* to give up the obligation to perform the duties incumbent on a priest (owing to some grievous fault, as committing theft, murder, having intercourse with women, ယောပနထိတ္ထု မေထုန်စွဲပဋိသေဝေယျပါရမိတောယောတိ။ အသံဝါသော)။

—ကြီး, *v.* to bear a godly character (as a priest) from observance of the duties incumbent on priests; ထိန္ဒာစေကြီး, applied to laymen; လူပင်ဇော်သော်ထည်းထိန္ဒာတတ်ကြီးသည်။

—ချ, *v.* to depose from the performance of said duties and the privileges of the priesthood (as on leaving the priesthood).

—ထင်, *v.* to impose the duties incumbent on a priest consecrated to the priesthood [ordain]; ထိန်အဖြစ်ခံရဟန်ဆိုထိန္ဒာထင်။

—ပုဒ် (*pron.* ထိန္ဒာပုဒ်), *n.* a rule prescriptive of a duty incumbent on a priest; ရဟန်းထိန္ဒာပုဒ် ငါးပါး။ ရှစ်ပါး။ ဆယ်ပါး။ ထိထိန္ဒာပုဒ်။

ထိကြဓား, *see* ထကြဓား။

ထိခင်, *see* ထခင်။

ထိန်နိတ်, *n.* a species of mountain goat or antelope (ထိန်နိတ်).

—ရွှ, *n.* a kind of gold, next excellent to ဓမ္မရောင်ရွှ။

ထိရ်တ္တရုလ်း, *n.* the hill on which stands the Shwé Tigôn Pagoda,
ထိရ်တ္တရုသမိင်း။

ထိရ်ဂ္ဂါး (*pron.* ထိန်းဂါး), *see under* ငရဲ။

ထိထင်း, 1, *n.* a religious duty, ထိထ။

—နေ, *n.* a duty-day, *see* ဥပုသ်နေ။

—ထိုး, *v.* to live, pass time ; applied to priests.

ထိထင်း, 2, *n.* news, tidings ; character, reputation.

—ကောင်း, *v.* to bear a good reputation ; ဆိုး, to bear an evil reputation ; ထိထင်းမွေး, same as ထိထင်းကောင်း။

—ကြီး, *v.* to be celebrated, notorious.

—ကြား, *v.* to receive intelligence.

—စကား, *n.* report, rumour.

—စာ (*pron.* သထင်းစာ), *n.* a newspaper ; သထင်းစာပို့က်, to publish in a newspaper.

—စာသော, *n.* the editor of a newspaper ; သိထင်းစာထူ, to take in a newspaper.

—ထွက်, *v.* to become known, be celebrated, notorious.

—ပုဂ္ဂိုလ်, *v.* to be the subject of discreditable rumour.

—ပေး, *v.* to furnish intelligence, communicate news. [In Upper Burma ထောက်ထွင်းချက်ပေး as regards intelligence furnished *after inquiry*].

—ခေး, *v.* to enquire, make inquiry regarding another (usually in a good sense).

—ရ, *v.* to receive intelligence. [In Upper Burma ထောက်ထွင်းချက်ရ as regards receiving intelligence *after inquiry has been made*.]

—ထွင်း, *v.* to be spread as news.

—ထွင်း, *v.* to spread news.

—ထွင်းစာ, *n.* a public notification or advertisement (infrequent, ကြော်ငြာစာ being far more frequently used).

ထိဒ္ဓတ္တ, *n.* Siddhárththa, prince Siddharththa, the name of Gaudama the Buddha before he renounced the world, son of Sudhódana (ထုဒ္ဓေါဓ), King of Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်ပြည်), “on the borders of Nipál.”

ထိဒ္ဓိ (Pali), *n.* completion, perfection, ပြီးစီးခြင်း, ပြည့်စုံခြင်း, ဥဒကထိဒ္ဓိ, ပထမထိဒ္ဓိ, ဒုတိယထိဒ္ဓိ (usually followed by ပြီး), ကာယထိဒ္ဓိ, ဓမ္မထိဒ္ဓိ, ဝိယထိဒ္ဓိ။

သိပ္ပံထင်, *v.* to blazon merit; မိမိကိုယ်ကိုသိပ္ပံထင်ရန်မထင်ထင်, it is not seemly to blazon one's own merit.

—ရတ် (Pali သုတ္တရာ), *n.* the science of becoming invulnerable, သိပ္ပံရတ်ကျင်း။ သိပ္ပံရတ်ပြီး။

သိန် (Pali သိဏ, a lion), *n.* Leo, the fifth sign of the zodiac; သိန်ရာသီ။ (သိန်မြင်သောဟောက်။ ကံကြာပေါက်လူမီး ထောက် အံ့လောက်သည့် ဟောကျ်ား)။

သိနွေသိနွေ (Pali), *adv.* moderately, မြည်းမြည်း။ သိနွေသိပ္ပံ။ သိနွေလွှတ်, “one should, in pursuit of knowledge, riches, and in climbing a hill, proceed leisurely” *comp.* the Italian proverb “Che va piano va longano e va lontano.”

သိနွေဆား, *n.* rock salt.

သိနွေမြင်း, *n.* a flying horse.

သိန့် (သိဉ်), *v.* to shake, tremble, totter, တုန်, တွပ်, not used singly; သိန့်သိန့်လှုပ်။ အိပ်ကိုလေတိုက်လိုသိန့်သိန့်တုန်နေသည်။ ငျော်တွပ်လိုမြေသိန့်သိန့်တုန်သည်။ စားပွဲတသိန့်သိန့် တွပ်နေလို မာရေးမဖြစ်ဘူး။ ရယ်လိုက်တာထာသိန့်သိန့်ထက်လို။ *Anglice* “Shaking with laughter.”

သိပ်, 1, *v.* to put to sleep, as a child by lulling it or by laying it in a sleeping place (သူငယ်ကိုသိပ်။ အကလေးကိုသိပ်); to put in a safe, quiet place; hence တသိပ်သိပ်, *adv.* gradually and imperceptibly; နားက ထေးတသိပ်သိပ်ကြီးတာသည်။ ရေတသိပ်သိပ်ထိုးတာသည်။ ရောဂါတသိပ်သိပ်သည်းလာသည် (it is probable that the adverb တသိပ်သိပ် is derived from သိပ်, 2).

—ထား, *v.* same, in the latter sense.

သိပ်, 2, *v.* to compress, crowd, cram, stuff, to make close, snug, compact by compressing it, to make dense [to ram as earth, မြေကိုသိပ်]; [to be laid as dust after rain, မိုးလ်းရွာလိုမြေသိပ်သည်။ or ဖုတ်သိပ်သည်။].

—နတ်, *v.*; see the parts; သေးလိုအနံ့မပြေးအောင်အိုးနှင့်သိပ်ခွပ်ထားသည်။ သိပ်နတ်ပြီးရိုက်သည် (or ထောင်း)။

—သည်း (*pron.* သိပ်သဲ), *v.* same as သိပ် [to be secretive, close, အကြံအစည်သိပ်သည်း; to be reticent, အဖြောအဆိုသိပ်သည်း; to be thrifty, အထူးအစွဲသိပ်သည်း (မြွေတာ)].

—သိပ်သည်းစာည်း, *adv.* compactly, carefully arranged, composed with exactness (အနောထိုင် သိပ်သိပ်သည်းသည်းရှိသည်။ အဝတ်အစားသိပ်သိပ်သည်းသည်းရှိသည်) [secretively, closely.]

သိပ္ပံ (Pali), *n.* a knowledge of arts and sciences, အထက်။

—ကျောင်း, *n.* the Rangoon College.

သိပ္ပိ, *n.* same (obsolete).

အိမ်, 1, *n.* a building set apart for the performance of certain rites and ceremonies peculiar to the Buddhistic priesthood, *e.g.*, ordination.

—သရတ်, *v.* to consecrate ground to build a အိမ် on, အိမ်နှုတ်။

အိမ်, 2, *n.* a good personal appearance, [မျက်နှာအိမ်ရှိသည်, to be *distingué* in appearance, port, presence; the state or quality which deserves or commands respect].

—ကြီး, *v.* to be highly respected, reputable; ကြေးကျွန်။ အမြွေအရံနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့်အိမ်ကြီးသောသူဖြစ်ပေသည်။

—ငယ်, *v.* to be held in no repute [implying no fault, but misfortune, ဥစ္စာပစ္စည်းနည်းပါးလို့အိမ်ငယ်သည်].

—ဆယ်, *v.* to re-establish one's reputation; အရှက်ကွဲလို့အိမ်ဆယ်ခရနိုင်။

—ပျက်, *v.* to lose one's good name or reputation, to fall into disrepute; ထောင်ကျဘူးသည်နှင့်အိမ်ပျက်သည်။ မကောင်းသောသူများနှင့် ပေါင်းဖော် လို့အိမ်ပျက်သည်။

—ရှိ, *v.* to possess qualities which command respect.

အိမ်, 3, *v.* to be disproportionately small, small in comparison with others; [ငြေအိမ်, to have one leg shrunk and smaller than the other; also applied to one eye being smaller than the other, လက်ဝဲဖက်မျက်စိအိမ်နေသည်; also applied to petty towns and villages, မြို့အိမ်ရွာငယ်].

—မွေ့, *v.* to be fine, nice, delicate [refined, အိမ်မွေ့နူးညံ့သာသတ္တိ], gentle, pleasant; အိမ်မွေ့နူးနယ်ချစ်ဖွယ်သောစကားကိုဆိုတတ်သည်။ အစားအသောက်အိမ်မွေ့သည်။ အနံ့အလျင်အိမ်မွေ့သည်, to have a delicate scent or flavour; အနံ့အိမ်မွေ့သည်။ နှင်းပန်းနံ့အိမ်မွေ့သည်။ အရသာအိမ်မွေ့သည်။ မင်းကွယ်သီးအရသာအိမ်မွေ့သည်။

အိမ် [v. to tremble, shake, quake, as ခြေကြီးအိမ်, equivalent to တောင်တုတ်သည်; mostly used adverbially; *comp.* အိမ်နဲ့.—S].

—အောင်, *adv.* very, an intensive to words of quantity.

အိမ်, 1, *n.* a species of hawk [the falcon].

—ကျား, *n.* another species (the pied harrier, hence မြီးအိမ်, *n.* the kestrel).

—ကြတ်ခ, *n.* the Calcutta sparrow-hawk.

—တိုက်သခင်း, *n.* a falconer.

အိမ်, 2, *v.* to strike with a motion towards one's self (လန်ထားသောလက် ကိုအိမ်သည်။ ခြေလက်ကိုအိမ်နှိုင်း အောင်မော နေသည်), to gather in (ရအိမ်။ အိမ်ရှင်။ အမှီပရိမရှိစေချင်လို့ထိုစေ့စေ့ ရှိအောင်အိမ်ရှင်ထားသည်), to take possession of, အိမ်ရှုံး (ဥစ္စာပစ္စည်းကိုအိမ်သည်, to stop work, အထပ်ကိုအိမ်; to put a stop to as a

festival, dramatic performance, &c., ပွဲကိမ်း ; to castrate, ဖြဲးထိမ်း).

ထိမ်းကျုံး, *v.* to gather up and take away.

—ရပါ (*pron.* ထိမ်းရပါ) (or ထိမ်းရပါရ), *n.* spoils taken in war, anything which becomes the property of a victorious army. The late King of Burma's steamers and war-boats, &c., at the time of the annexation were designated ထိမ်းရပါသင်္ဘော။ထိမ်းရပါရသေ့ထောင်။

—ဆည်း, *v.* to gather in and deposit ; မပျောက်ပျက်ချအောင်ဆည်းဆည်းထိန်းထားသည်။ငါ့မျက်မှန်ထက်မှာရှိပါလိမ့်မည်ထဲမထွေးပြီ။ကျွန်မဆည်းဆည်းထားလိုက်ပါသည်, with the negative မ to have imperfect command over one's limbs, self ; မိမိကာယကိုများစွာမဆည်းဆည်းနိုင်ပါ (as when far advanced in pregnancy or intoxicated).

—တံဆိပ်, *n.* a confiscation hammer-mark.—(Forests.)

—ထား, *v.* to attach property.

—ပိုက် (*pron.* ထိမ်းပိုက်), *v.* to take to one's self and take care ; ဆိမ်းပိုက်မွေးမြူ။ထားရင်းသွီးရင်းကဲ့သို့ထိမ်းပိုက်မွေးမြူထားသည် (to take back a wife after being separated from her ; စွန့်ပြစ်ထားသော မိန်းမကို။ထားထိမ်းပိုက်သည်။မိန်းမကိုထိမ်းပိုက်ပြန်ပြီ)။

—မြန်း, *v.* to take possession of, as a king his palace, kingdom, &c. (not colloquial, but used in composition) ; ဝေယျာဓိရာမင်းကြီးသည်။ရွှေထီးရွှေခန်းဆိမ်းမြန်းမိုးစံတိသိက်ခံသည်မှစ၍။နွေတိုင်းနွေတိုင်းခြောက်ဆိန်းခြောက်ဆိန်းသောဥစ္စာတို့ကို ထုတ်စွန့်လျက်ကြီးစွာသောအထွက်ဖြစ်စေ၏။စေတုတ္တရာအောင်ခြာရွှေနန်း။ပြည်ကြွန်းကိုထိမ်းမြန်းမိုး အုပ်ချုပ်။

—ထု, *v.* to confiscate ; ဥစ္စာထိမ်းယူလှသွားမြဲတိုင်းထမ်းသွားစေ, “let his property be confiscated and let him travel by the road usually travelled,” *i.e.*, “let him be put to death” [It is alleged that the Kings of Burma passed sentence in this way.] ; to attach property ; အခွန်ထောင်ငွေမပြေဆည့်အထွက်ရှိသမျှ ဝတ္ထုတို့ကိုရင်းနှီးထိမ်းထုသည်။

—ရှုံး, *v.* same as ထိမ်း, 2nd def. ; ဥစ္စာထိမ်းရှုံး။အသက်ဝည်းမိမိထိမ်းရှုံး။နိုင်ငံကိုထိမ်းရှုံး။ထိမ်းရှုံးပြော, to speak without reserve, in a comprehensive manner ; ထိမ်းရှုံးဆို, to make a sweeping charge ; ထိမ်းရှုံးအဆိုခံရသည်, to be the victim of a sweeping charge.

—သွင်းပြုစု, *v. lit.* to “collect together,” “cause to enter” and “foster,” a term applied, in Upper Burma, to a person or persons who found a town or village, or who are instrumental in causing the inhabitants of a town or village to return to it after it has been abandoned by having been burnt, devastated by dacoits, &c.

သီဝီ, *adv.* small, fine, powder-like (သီသီကြွေအောင်ခြေ or ခြေပြွန်), သီသီကြွေအောင်ထူး။ သီသီကြွေအောင်ထောင်း။ သီသီကြွေ အောင်နှင်း။ သီသီ ကြွေအောင်နယ်။ သီသီကြွေအောင်ဝါး)။

—ညက်ညက်, *adv.* same (သီသီညက်ညက် ကြွေအောင်ခြေ, &c., as above)။

သီ, 1, *v.* to go by, near (အရှေ့တက်ကမ်းနားကို သဘောသီချင် သွားသည်။ အိမ်ကိုသီသွားသည်။ ကျဉ်းစေ့လှနားကိုသီသွားသည်။ လမ်းစောင့်ကိုသီသွား), to skim along the surface; ဌှက်မြေနားကိုသီသွား, to drag the feet, applied to a horse. Der. စရင့်သီ။ ခွတ်သီ။ သီကာ or သီကာကလေး; *adv.* closely, nearly, hintingly, approximately, skimmingly; ကိုးနာရီမထိုးသေးပါသီကာကလေးထိုးသေးသည်။ မင်းပြောသည့်စကားထိအောင်မပြော။ သီကာသာပြောသည်။ သီကာရီက ဘပြောလျှင်ရိပ်မိစရာရှိပါ၏။ ခဲလူကိုမမှန်ရုံသီကာကလေးသာသွားသည်။

—ဝေ, *v.* to be long, large and flowing as clothes.

သီ, 2, *v.* to string as beads, ထိုး; to file on a string, to baste; အပ်ခြည်သီ။ ပန်းသီ။ ပန်းထိုးသီ။ ပုတီးသီ။ ရွှံ့ထိုးသီ။ အင်္ကျီသီ။ (ချုပ်) ပုဆိုးသီ (ချုပ်) ကြဲကြဲသီချုပ်။

—အပ်, *n.* a bodkin with an eye and blunt point.

—ထိုး, *v.* same as သီ, 1st def.

—တံ (*pron.* သီထံ), *n.* a stick on which something is strung; ပန်းသီထံ။

သီ, 3, *v.* to sing, chant.

—ခြင်း (ချင်း) (*pron.* သခြင်း), *n.* a song, verse to be sung; သီခြင်းထုပ်, *n.* a verse of a song; သီခြင်းတကျော်ကျော်နှင့်။ သီခြင်းတထိုထိုနှင့်။

—ခြင်းစာ (ချင်းစာ), *n.* a hymn book, a song book.

—ခြင်းဆို (ချင်းဆို), *v.* to sing.

သီ, 4, *v.* to be dim, as the eye from age (or from myopia), မျက်စိသိသည်; less than ပြာ, ခွဲ, ရှုံ, to be dim from distance; ဝေးထွ်သီသီမြင်ရသည်။ ရီ။ ဝေ။

—တိတိ (*pron.* as spelt, ဝေဝေ), *adv.* obscurely, dimly; မျက်စိသီတိတိရှိထိုမျက်မှန်မသောင်ဘဲစာရေးနိုင်သူ။ ဝေးထွ်ထိုသီတိတိကလေးသာမြင်ရသည်။

သီခေါင်ထိုး (*pron.* သီခေါင်ထိုး or သီခေါင်ထိုးအောင်), *adv.* intensive before ဝေး, to be distant; စရိုးသီခေါင်ထိုးဝေး။ လူအနေအထိုင်ခြင်း (or လူနေရပ်ခြင်း) သီခေါင်ထိုးအောင်ဝေးသည်; also used figuratively in speaking of great diversity of opinions, sentiments, အထူးအချင်းသီခေါင်ထိုးအောင်ဝေး; also to great discrepancy of meaning in language, စကားအဓိပ္ပါယ်သီခေါင်ထိုးအောင်ဝေးသည်။

ထိထင်း [pron. ထိခင်း (ပင်)], *n.* a kind of tree (the arnotto, *Bixa orellana*), the seeds of which are used as a dye ; ထိထင်းထိုး။
ထိထင်းရောင်။

ထိထာ (pron. ထိခါ) (Pali ထိထ, cold), ထိထညထူးအရမ်းဥထူး။

—ခုနစ်ထန်, *n.* the seven belts of water which surround and intervene between the seven ranges of mountains which encircle the Myinmo Mount (မြင်းမိုရ်) ; comp. ထက္ကရထန် တောင်စဉ်းခုနစ်ထန်, between the different circles of rocks there are seas, the water of which gradually decreases in depth from Maha Meru (မထာမြင်းမိုရ်) to the sakwalagala (စကြာ ဝဋ္ဌာထိုးထိုး), near which it is only one inch deep. ,

—စန္ဒန်, *n.* a kind of tree.

ထိပေါ (ခင်း), *n.* the last King of Burma.

The following table gives the names of the Kings of Burma who reigned since Alaungphara, the founder of the last Burmese dynasty :—

မင်းမည်။	သက္ကရာဇ်။	အိမ်နွဲ့။	နန်းဝံ။	ဇနီး။	အကြောင်းအရာ။
အလောင်းမင်းတရားကြီး။ Alaung Min Taragyi.	၁၁၁၄	၃၀	၁	၆	
၎င်းသားဇော်ကြီး ... His eldest son.	၁၁၂၁	၂၅	၃	၃	
ဦးထော်ဆင်ဖြူရှင် ... Hsin Byushin.	၁၁၂၅	၂၂	၁၂	၁	
သားထော်စဉ့်ကူးမင်း... Singu Min.	၁၁၃၂	၁၉	၆	၂	
ဦးထော်ဖေါင်းခါးမင်း ... Phaung Kha Min.	၁၁၄၃	၁၀	၇၇	၅	
ထွေးထော်ဗဒုံမင်း ... Badôn Min.	၁၁၄၃	၃၇	၃၀	၂	
မြေးထော်စင်ကိုင်းမင်း... Sagaing Min.	၁၁၈၁	၃၅	၁၀	၆	၎င်းမင်းထက်ထက်။သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆ ခု ကစ၍။ အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် မြန်မာမင်းစစ်ဖြစ်ကြ၏။
ဦးထော်ရွှေဘိုမင်း ... Shwé Bo Min.	၁၁၉၉	၅၁	၉	၄	၎င်းမင်းကား သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃ခုတွင်။ ရန်ကုန်မြို့ ထိရံထော်မူ၍ ဥက္ကထာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ယာယီနန်းစံထော်မူသည်။
သားထော်ပုဂံမင်း ... Pagan Min.	၁၂၀၈	၃၂	၆	၆	
ဦးထော်မင်းထုံးမင်း ... Mindôn Min.	၁၂၁၄	၃၉	၂၆	၃	၎င်းမင်းကား ခုထုနာပုံမြို့ ကိုအစွဲစွဲ ထည့်ထောင်သည်။
သားထော်သီပေါမင်း ... Thibaw.	၁၂၄၀	၂၀	၇	၀	

ထီရ (Pali), *n.* character, reputation, fame, ဂုဏ်အသေရ (not used in colloquial).

ထီရောဒထိုက် (Eng.), *n.* a theodolite, [an instrument "used in trigonometrical surveying, for the accurate measurement of horizontal angles, and also usually of vertical angles."]

ထီဝ (Pali), *n.* a religious duty, ထီဝင်း [a precept]; ပတ္ထထီဝ၊ အဋ္ဌာရ်ထီဝ၊ ဒထာရ်ထီဝ။

—ဝံ, *v.* to observe the five, eight, or ten precepts.

—ဝင်ကြယ်, *v.* to observe the precepts in their entirety, in contradistinction to ထီဝညွှန်း, —ဝေဝင်ထီဝ်း။

—ဝေဝင်ထီဝ်း, —ထောက်ထည်, *v.* to observe the precepts.

—ဝန် (Pali ဝန္တ), —ဝန္တ, *n.* one who is proficient in religious duties, ထီဝဝန်ဂုရိုလ်းထီဝဝန္တပုဂ္ဂိုလ်။

—ထည်, *n.* a person devoted to celibacy.

ထီဝာ (Pali ကျောက်), *n.* rock.

—ပထဝီ, *n.* the strata of rock on which the earth is supposed to rest. "Immediately above the world of water is the "Maha-polowa (မဟာပထဝီ) or the great earth, 240,000 "yojanas (ယူဇနာ) in thickness, which is composed of two "superior strata, namely, the Sala (သီလာပထဝီ) or Gal-po-low, consisting of hard rock, and the Pas-polowa (ပဲထူပထဝီ), consisting of soft mould, each of which is 1,200,000 "yojanas in thickness."

ထီဝဇာသြ (ထီဝဇာသြ) or ထီဝဇာသြ (Pali ထီဝ, a lion, and ဝဇာ, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies, in the manner of a lion, who, after finding prey, returns by the way he came, and not as the tiger; *comp.* ဗျဿိဇာသြ။

ထီဝရာဇာ, *n.* a kind of tree [the *Limonia acidissima*].

ထီယိုဠ်, *n.* a Ceylonese.

—ကျွန်း, *n.* the island of Ceylon; ထီယိုဠ်, ထမ္ပပါဒ်ကျွန်း (မြေဒီသည့် ကျွန်း), the Pali name for Ceylon (လင်္ကာဒီပ၊ ထီယိုဠ်).

—ဝိနိ (pron. as spelt, not ထီယိုဠ်ဝိနိ).

—နီထာ, *n.* an amethyst.

—သရက်, *n.* the cashew-nut tree.

ထီး (ပင်), 1, *n.* a kind of tree (Pali ကမ္ပိဋ္ဌ).

ထီး, 2, *v.* to bear fruit. Der. အထီး။

—ကင်း (pron. as spelt), *n.* fruit in the earliest stage of its formation, see ကင်း; also used as a verb, သရက်ထီးကင်းဝေမြို့။

သီး, 3, *v.* to put a space between, divide, separate, make distinct (not used alone), ခြား။

— ခြားပုဂ္ဂလ (*pron.* သီးခြားပုဂ္ဂလ), *adj.* or *adv.* separate, distinct, independent; separately, distinctly, independently; သီးခြားပုဂ္ဂလပစ္စည်း။ သီးခြားပုဂ္ဂလပိုင်။ သီးခြားပုဂ္ဂလအသက်မွေး။

— ခြား, — သန့်, *v.* same, ပိုင်းခြား။ ခြားနား။ သီးခြားပေးထားသည်။ ခက်ကျွေးပစ္စည်းနှင့် ကွန်ထောင်ပစ္စည်း ထွေးရောရှက်ထင်မထားပါနှင့်။ သီးခြားလိုထားပါ။ ထူထပ်ပါးနှင့်မရောမထွေးထခြားမှာ သီးသန့်နေသည်။ မိသမျှသုံးသည့်အခါ။ ၎င်းတို့အရတ်အရင်းများကို သီးသန့်ခြားနားထားသည့်အတွက် သားသွေးများထပြီး နှင့်တပြီး ထရားခဏာက ဖြစ်ပွားကြသည်။

သီး, 4, *v.* to be irritating in the throat, partly choked by some (liquid) substance at the entrance of the windpipe [ဗျားရည်သီး၊ ဖျော်ရည်သီး။ ရေသီး။ ထင်းရည်သီး]။

— ရင့်, *v.* to be rude without consideration (applied only to language), အခေါ်အဝေါ်သီးရင့်။ အပြောအဆိုသီးရင့်။ မောင်ပြောဒါ (ပြောသည့်မှာ) သီးရင့်ထွေးကတား။ [usually applied to language which is offensively imperious.]

ဆု, 1, a modification of the *pron.* ဆု, *see* Grammar, sec. 78.

ဆု, 2 (Pali), *a.* good, used in composition as a prefix.

ဆုဝ (Pali), *n.* happiness, ချမ်းသာ။ [("sukha, pleasure or delight"); ကာယဆု။ ဝိတ္တဆု။ ချမ်းသာဆု။ ဆုဝည်းမိမိ။ ဆုဝည်းမိမိစား။ ဆုကြီး]။

ဆုခမိန်, *n.* a distinguished wise man, rather more than ပညာရှိ, ပဏ္ဍိတဆုခမိန်။ ပညာရှိဆုခမိန်။

ဆုမာ or ဆုမျာ, *n.* a pitiable person or creature; applied to one for whom pity is felt [ဆုမျာတယ်လေ့လိုက်ပါနှင့်သနားစရာကောင်းသည်။ ဆုမျာလူနှင့်ဝက်တိုင်းခံရသည်]။

ဆုဂတိ (*pron.* ဆုဂဒိ) (Pali ဆု and ဂတိ, transition), *n.* transition to a happy state of existence (ဆုဂတိပုဂ္ဂိုလ်။ ဆုဂတိဝေ။ ဆုဂတိဘုံ)။

ဆုခမိန် (*pron.* ဆုခမိန်) (Pali ဆု, good, and ခမိဏ, a deed), *n.* a good deed, ကောင်းသောအကျင့်။ ဆုခမိန် ခဝ ပါး။ ဆုခမိန်ကျင့်, opposed to ဆုခမိန်, a bad deed.

ဆုည (*pron.* ယုံည) (Pali), *n.* emptiness, nothingness, a cipher.

— ကန္တာ, *n.* a system or revolution of nature in which no Buddh [or semi-Buddh] appears, ထရားသိတ်သည့်ကန္တာ။

ဆုတ် (ဆုတ်) (Pali ဆုတ္တ), 1, *n.* semen, ကာမရည် [a term used by rahans]; ဆုတ္တဝါသဋ္ဌိသိက္ခာပုဒ်။

— ဆုတ်, — ဝန်, — ဆုတ်, *v.* to have a discharge of semen.

— ရည်, — ဆွေး (ဆုတ်ရည်), *n.* same.

ထုတ်, 2 (ထုတ္တိ, ထမူဃိဒ်ချည်, a ruling), [ထမူဃိဒ်ချည်တံပန်းသီတံနှင့်တူသည်
၏အဖြစ်ကြောင့်], *n.* a rule in grammar, or in the first division
of the Buddhist scriptures (ထုတ္တန်).

—ထိုးကျင်း, *see* ထုတ္တန်။

ထုတ်, 3, *v.* to wipe [ပုကန်ကိုထုတ်။ ဗန်ရွတ်ထုတ်။ မျက်နှာသုတ်။], to rub
with some smearing substance, [အနာကိုဆေးထုတ်လိမ်း။ ဆေး
ဖြူထုတ်။ ရေနံထုတ်]။

—နှယ်, *v.* to wipe and knead with the hands, ဘုရားထောင်း၏
ခြေ၌ ကပ်သောမြူကို။ ထုတ်နှယ်ပြီးလျှင်, &c.; to steep in oil and
knead with the hands as vegetables (?), ထုတ်စား။

—လိမ်း, same as ထုတ်။

—သင်, *v.* to clear, make clear, ရှင်းလင်း။သည် မြက်ထောကိုထုတ်ဆင်
ရှင်းလင်းလိုက်ပါ ; also used figuratively, *e.g.*, ခင်ဘူးတို့ ၊ ထောက်
ရှုတ် ထွေးနေကြသည် မှာ ထက်သူ မှုထုတ် သင်ရှင်း လင်းလို့မရ နိုင် အောင်မြင်
သည်။

ထုတ်, 4, *v.* to sweep as the wind (ထေထုတ်ထုတ်တိုက်), to descend
with a sweep as a bird of prey, ကြက်လိုစွန်သုတ်သည်။

—ချည်း (pron. ထုတ်ချင်း), *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်တရက် (infre-
quent), သုတ်ချည်းထထွား။ထုတ်ချည်းလုပ်။

—ဏံ, *n.* a fishing-rod, ထုတ်တံနှင့်ငါးဖျားသည်။

—ပြီးထုတ်ပြာ, *adv.* in hurried disorder, ကသိကရီ။ ထုတ်ပြီးထုတ်ပြာ
ထလာခဲ့ရသည်။ အမေ့မေ့အလျော့လျော့ကျန်နေ ရပ်သည်။ထုတ်ပြီးထုတ်ပြာနှင့်
တယ်ကလာခဲ့သထံ။

—ထုတ်, *adv.* same as ထုတ်ချည်းရုပ်ရုပ် ; quickly, အဟျှင်အမြန်။ထေ
ထုတ်ထုတ်တိုက်။ထုတ်ထုတ်စား။ ကြာကြာမနေပါနှင့် ထုတ်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါ။ထုတ်
ထုတ်ထွား။ လှေမှိုက်များ ထုတ်ထုတ်ထုတ်ထုတ် လှေဝလာသည်ကိုမြင်လိုက်ပါ
သည်။ထက်ထုတ်မှိုက်လှေ, to paddle fast.

—သွား, *v.* to swoop, take away with a sweep as a bird of
prey, [သားငယ်ကို စွန်ထုတ်သွားသေ့ခွကြောင့် အမိပဒါဝါရီ ရှူးကျန်ရစ်ပါ
သည်]; ထိုးထုတ်, to twitch (a fish out of water), ငါးကို, [တင်ကျိုး
(pron. ခင်ပြီး) ဌာရေထဲသွားထိုးထုတ်ယူသည်။ Der. အထုတ်]။

ထုတ်, 1 (Pali), *n.* information, knowledge, ဒိဋ္ဌထုတ် (experience ?)
ယခုပြောသည့်စကားထုတ်လား ဒိဋ္ဌထား။ထုတ်မထုတ်, ထုတ်မယဉာဏ်။ ထုတ်,
အကြား။ မထုတ်, ပြီး။

ထုတ်, 2, *n.* quicksilver, ပြတံး [ထုတ် is a term used by alche-
mists]။

ထုတ်ဝံနန္ဒာဝာ, *n.* a book celebrating the praises of Gaudama (ထုတ်
ဝံနန္ဒာကျင်းဝာ) (ထုရားရှိခိုးဝာ။ထုရားဂုဏ်ထောင်ကိုခိုးမွမ်းသည့်ဝာ)။

ထုတ္တန် (Pali ထုတ္တိ), *n.* one grand division of the Buddhist scrip-
tures, comprising three books, namely, ထုတ်သီလကံ, ထုတ်မ

- တာဝါ and သုတ်ပါထေယျ (*pron.* ပါဒေယျ); *comp.* ဝိရုဏထံ။ ထူခိုက်
ထရားဟောဖန်များလည်း။ နားမနာသီးထုတ်နှင့်ကျီး။
- သုဒ္ဓမ္မိနိ, *n.* an astrological division of the night and day, သုဒ္ဓမ္မိနိ
(သုဒ္ဓမ္မိနိရက်။စင်ကြယ်သောရက်)။
- သုဒ္ဓါသုတ် (သုခါသုတ်) (Pāli သုဒ္ဓ, စင်ကြယ်, pure), *n.* the food of the
gods, ambrosia, ဩဇာ [ဤအမည်း၏ဓမ္မိယာလဒ္ဓစင်သည် ၏အဖြ်ကို
ဆင်ခြင်ထောင်မှုလျက်။နတ်သုဒ္ဓါသုတ်ကဲ့သို့။ ဖြိန်ဖြိန်ရှက်ရှက်ဖုန်းပေးထောင်မှုပြီး
မှ။ ဓမ္မာရိင်မှ။ ဂေရုကိုသုန်းဆောင်ထောင်မှုပြီးသျှင်။ နှုတ်ခမ်းထောင်သမိတ်တော်
ထက်ထောင်တို့ကိုဆေးထောင်မှု၏]။
- သုဒ္ဓေါဓန (မင်းကြီး), *n.* the father of Gaudama the Buddh, King
of Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်မြို့)။
- သုဓမ္မာဓရင် (သုဓမ္မာဓရင်), *n.* a house of public worship, a church,
a chapel [a kind of house of convocation, the place where
the examination known as the ဝုဒ္ဓမဖြိန် was held at the
capital]။
- သုနိ, *v.* to fail in taking an impulse, and fall behind or short of
the mark, as a boat, a stone thrown, &c., ဂေရုးထိုထွေသုန်နေ
သည်။ or လေတိုက်ထိုထွေသုန်နေသည်။ခဲပေါ့ထိုထွေသုန်နေသည်။ခဲသုန်နေထို
ဖြစ်ရာမရောက်, to be sullen, turn away, and refuse to notice,
သုန်မှုန့်။ (အမိရယ်ကျွတ်ကိုသုန်မနေပါနှင့်။ဟာသည်ထောက်သစ္စာနည်းသည့်လူ
မသုန်ဘဲနေမည်သား)။
- ဖျင်း, *v.* fall short of a perfect state, as fruit, grain, &c.
(နှင်းခါးရိုက်သရက်သီးသုန်ဖျင်းနေသည်။ မိုဟ်းခေါင်ထိုဝပါးအသီးအနှံသုန်
ဖျင်းသည်, 'to deteriorate as individuals, မိဘခြေရာကိုမနင်းနိုင်
သားသွီးသုန်ဖျင်းလိုက်သည်)။
- ဝန် or မာန်၍နေ, *v.* to be sullen as above, မင်ဘျားကျွန်ထောင်ကို
ဘယ်အချက်ကြောင့် မခေါ်မပြောဘဲသုန်မာန်နေပါသလဲ, and pretend to
be angry with somebody (or with some animal) in order to
deter an applicant or third party, *see* ခဲ။ and မာန်ဖိ။ မယား
(ကြောက်အောင်ထိုကြောင်ကိုသုန်မာန်၍ဒုတ်နှင့်ရိုက်သည်)။
- မှုနိ, *v.* same as သုနိ, last sense (ဆင်ယုံထိုထွေသုန်မှုနိသည်။ အိပ်ရာက
ထဝိရိုသုန်မှုနိနေသည်)။
- ထုနု, *v.* to be spent, expended, as an integral sum in arithmetic,
when divided, without a remainder [၂၄ ရှစ်ခုနှင့်ဝားသုန်သည်။
မြို့ဟိဂထုံးသုန်းထေခွကြောင့်အဝားဆန်းရခေါင်းပါး၍ကပ်ထုံးပါးဆိုက်ရောက်
တတ်သည်။] ဝါးသုန်း။ ဝါးသုန်းသန်, as the destined term of life,
or the duration of a city, &c., မြို့သုန်းထိုမျှက်စီးသွားသည်။
- ဖျင်း, *v.* to remain in a poor, dwindled state, as a city after
being destroyed, မြို့ရွာမစည်မကား သုန်ဖျင်းနေသည်; applied also
to individuals, အမျိုးသုန်ဖျင်းထိုနန်းထက်ပြတ်သွားသည်။
- သုပ္ပဗုဒ္ဓ, *n.* father-in-law of Siddhārtha (afterwards Gaudama the
Buddh) and father of Yasódhara (wife of Siddhārtha)။

ယုဏ္ဏဇာ (Pali ယုဏ, pleasant), *n.* one who has charge of burying, or burning dead bodies, ယုဏ္ဏဇာ။ ယုဏ္ဏဇာ။ သင်းချိုင်းစောင့်။

ယုဏ္ဏ (ယုဏ္ဏ) (*pron.* ယုဏ္ဏ, Pali), *n.* a burial-ground for burying or burning corpses [considered more elegant than ယုဏ္ဏ, ယုဏ္ဏ, သင်းချိုင်း]။

ယု (ယု), *v.* to be rapid, violent (infrequent).

— ခုံး (ယုခုံး), *adv.* twangingly.

— ခုံးမြည် (ယုခုံးမြည်), *v.* to twang, လေးကြိုးဆွဲလိုက်လျှင် ယုခုံးမြည်သည်။

— ယု (ယုယု), *adv.* with a rushing sound; ပြတင်းပေါက်ခဲ ကိုလေဝင်သည့်အခါ ယုယုမြည်သည်။ ကျောက်ဖျာပေါ်ကိုရေတယုယုစီးထွက်နေသည်။

ယိုး, 1, *v.* to use, make use of, employ; သည်စကားဘယ်လိုယိုးသလဲ။ မင်းကို ယိုးစရာ နေရာမရှိသေးဘူး။ [သည်နား ငယ်သေးသည့် မယိုးထောက်သေးပါ (to spend money, ငွေယိုး); ယိုးထော်ထား, a da for the king's use; ယိုးထော်ဆင်, an elephant for the king's use; ယိုးထော်ရေ, water for the king's use].

— ဝှဲ, *v.* to use constantly and habitually.

— ထောင်, *v.* same as ယိုး. Der. အယိုးအဆောင်။ ထေးလိပ်ယိုးထောင်။ အဖျော်ရည်ယိုးဆောင်။ ထမင်းယိုးထောင်။ ရေယိုးထောင်။ [The Burmese, when they wish a friend or one above them in social rank to partake of food, &c., always use this word.]

— သပ်, *v.* to stroke with the hand; လက်နှင့်ယိုးသပ်, to handle affectionately; သုငယ်မကလေးကိုချစ်ခင်သည့်အတွက်နှင့်။ ကျောက်ထက်နှင့်ယိုးသပ်သည်။ [regarding articles of use, has the same meaning as လက်နှင့်ထိမ်းထိမ်း။ နေ့ထိုင်းမပြတ်ယိုးသပ်စွဲကိုင်နေသည့် ထောက်ပျောက်ဆုံးပျောက်သွားပါသည်။], to consider, study [to reflect on], ဆင်ခြင် [ထမ္မဋ္ဌာန်းတာဝန်ယိုးသပ်ဆင်ခြင်၍နေသည်။ နေ့ထိုင်းမပြတ် ယိုးသပ်ဆင်ကြားနေသည့်ပညာ]။

ယိုး, 2, *a.* three, ၃။

— ဆင့်ပန်း (*pron.* ယိုးဆင့်ပန်း), *n.* the Cape jasmine. But see ဖိစေ။

— ပန်ထွ (*pron.* ယိုးပန်ထွ), *n.* the changeable rose hibiscus, *Hibiscus mutabilis plenus*.

— တို့အဝတ္ထိလောကရှင်, *n.* the Lord of the Three Worlds (ကာမဘဝ။ ဗုဒ္ဓဘဝ။ အာရုံဘဝ), *i.e.*, a Buddha.

ယု *n.* a person, another person; in contradistinction to one's self, သူတပါး; *pron.* he, she, applied to animate beings; it applied figuratively to inanimate things, but rather colloquial.

သူဆို, *n.* an old person.

—ကောင်, *n.* a corpse.

—ကောင်တင်, *see* ကောင်း, 2.

—ကောင်း, *n.* a respectable person, one above the commonalty.

—ကောင်းပြု, *v.* to confer an office of dignity and emolument upon one; spoken of a king; သူကောင်းပြုခံ, to be the recipient of such office of dignity; သူကောင်းမြင် (အမှုဆောင်ကို) ထမ်း, formerly to take service under the king *without* pay in the *hopes* of obtaining some preferment.

—ကြီး, *n.* the thugyi of a *circle* in Lower, and a Ywa Thugyi in Upper, Burma; သူကြီးအကောက်စား, the commission paid to a thugyi on the revenue collected by him; သူကြီးစား (မြေ), land formerly given by the king to a thugyi as an appanage of his office. If this land was mortgaged on account of having to provide money for the king, the thugyi's successor was bound to redeem it. If mortgaged for his own *private* debts, the children of a thugyi were bound to redeem it, either for themselves if one of them should succeed his father in office, or for their father's successor. *Sale* of this kind of land was *ipso facto* void. Thugyis in Upper Burma were appointed *direct* by the king in most instances. Those thus appointed were styled အိန္ဒိယဝန်ထမ်း. They took the oath of allegiance and could only be dismissed by the king. They were supposed to be included as a class in the "80,000 petty nobles," အမတ်ဝိသောင်းထောင်အပါ. Some thugyis were *occasionally* appointed on the demise of an hereditary one (and in the absence of any hereditary successor to take his place) by the Divisional or "Khayaing" Wun. These were styled ဆိုင်ရာသန့်သူကြီး and were removable by the Divisional Wun. The following is a true copy of an appointment order of a thugyi appointed by King Mindôn : ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူထွေသော။ ဂေဇတိအညွှန်း။ သဒ္ဓါနိသင်္ခမင်းသခင်။ သင်ပြုမျှခးရှင်။ သက်နက်စကြာသခင်။ ပညာသင်္ဂါယနာတင်။ အရှင်ထဝရှင်မင်းတရားကြီးတရား။ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၇ ဇေတပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁၃ ရက်နေ့။ ထိန်းကိုထပ်ယင်းမြို့စီရင်စုထောက်ရှာရွာသူကြီးခန့်တော်မူသည်။ [Note.—'c' was always prefixed to the names of Myothugyis and Thugyis, *unless* these officials had had a personal title (ခွဲ) conferred on them, in which case they were addressed by their title, *e.g.*, နေမျိုးသမ္မတနော်ရထာကိုထောက်ရှာရွာသူကြီးခန့်တော်မူသည်].

—ကြီးထုန့်, *n.* same.

—ကြွတ်, *n.* a rich man, သူဒွေး။

- သူရိး, *n.* a thief, သူရိးကပ်၊ သူရိးပူ၊ သူရိးလည်။
- ငယ်, *n.* a child.
- ငယ်အိပ်ဆိတ် (အချိန်), *n.* children's bedtime.
- ငယ်အိမ်, *n.* the womb, သားအိမ်။
- ငယ်ချက်, *n.* a certain medicinal plant, *see* သူငယ်ချေး။
- ငယ်ချင်း, *n.* a companion of childhood, ငယ်ချင်း၊ ငယ်ပေါင်း။ သူငယ်ချင်းမိတ်ဖေ၊ သူငယ်ချင်းမိတ်ဆွေ။
- ငယ်ချေး, *n.* a species of helicteres.
- ငယ်စာငှက်ပျော, *n.* a species of plantain, very harmless.
- ငယ်နာ, *n.* a disease peculiar to or more generally apparent among children.
- ငယ်ထိပ်, *see* ငယ်ထိပ်။
- ငယ်နို့, *n.* a suckling, နို့သူငယ်။
- ငယ်နှံစား (from နှံ, snot), *n.* an infant, which will eat anything it happens to pick up.
- ငယ်ပြန်, *v.* to be in second childhood, be a dotard.
- မိန်း (pron. ထမိန်း), *n.* a stranger.
- မွေး (pron. သမွေး), *n.* a rich man, သူကြွယ်။
- ထူး, *n.* another person, အခြားသောသူ။
- ထမ်း, *n.* same, ထမ်းသောသူ။
- ထက်ထက်သား (သူထက်ထက်သား), *n.* another person, သူထမ်း။
- တောင်းစား, *n.* a mendicant, beggar, တောင်းစားသောသူ။
- ထော်, *n.* a person devoted to the services of religion. Der. မိုးသူတော်၊ မယ်သူတော်။
- ထော်တောင်း, *n.* an upright, conscientious person. [စိရိသဒ္ဓ မောထိဋ္ဌတု၊ စိရိ။ ကြာမြင့်စွာ။ သဒ္ဓဿ။ သူတော်ကောင်းတရား။ ထိဋ္ဌတု။ ထည်စေသတည်း။ may the law of the righteous be established.]
- နာ, *n.* sick person, နာသောသူ။
- နုတ်, *n.* a person of little mind, သေးနုတ်သောသူ။
- နု, *n.* a leper, လူနု။
- ပုန် (from ပုန်, to rebel), *n.* a rebel, ပုန်ကန်သောသူ။
- မြ, *n.* a wizard or witch, မြစားသောသူ။
- ပုန်းစား, *n.* a mendicant, beggar, ပုန်းစား။ သာဝက။
- ဝ (in the phrase လူကြီးသူဝ), *n.* a chief, principal person, လူကြီးသူဝပြောသည့်ကား။
- မိုက်, *n.* an ignorant, foolish person, လူမိုက်။
- ခင်းငှါး, *n.* a hired servant, အခစား။
- ရဲ (သူရဲ), *n.* a soldier, ဗိုလ်သည်။
- ရဲကောင်း (သူရဲကောင်း), *n.* a champion, hero.
- ရဲခို (သူရဲခို), *n.* a covert on a fortification.
- ရဲပြေး (သူရဲပြေး), *n.* a terrace or scaffold inside a fortification.
- ရဲသော (သူရဲသော), *n.* valour, intrepidity, ရဲရင့်သောသုသော။

သုရဲးသုခက် (သုရဲသုခက်), *n.* a soldier.

—ရောင် (သုယောင်) (ပင်), *n.* a fabulous tree, which bears fruit in the form of women.

—ထို [usually *pron.* ထရှိ (tasho)], *n.* a spy ; ထံထိုသုထိုထား, *v.* to employ an informer or spy ; သုထိုထွတ်, to send out a spy. In Upper Burma ထုထောက်ထား။

သုကဲးနီ (သုကဲနီ), *n.* a species of trumpet-flower ; *comp.* သံသင် and ထိုင်သ။

သုရကန်, *see* သုရိယာကန်။

သုရော (Pali), *n.* an intoxicating liquor or drug, ဆေ။

—မေရယ or မေရိယ, *n.* same.

သုရိယာ (Pali), *n.* the sun, နေ။

—ကန်, *n.* a burning-glass, မီးမှန်။

ဆေ, 1, *n.* an intoxicating liquor or drug, ထင်မျိုး။

—ရီ, *n.* ardent spirit.

—မ, *n.* other intoxicating liquor of a lighter kind.

—မူး, —ထင်, *v.* to be intoxicated.

—မျိုးစေ့ (from မျိုးစေ့, a seed), *n.* the ferment used in making intoxicating liquor, *comp.* အဆင်။

—ရည်သေ့ရက်, *n.* same as ဆေ, but more properly liquor only.

—သောက်, *v.* to drink intoxicating liquor.

—သောက်ကြွေး, *n.* a drunkard.

—သောက်ပွဲ, *n.* a carousal.

ဆေ, 2, *v.* to die ; အနိစ္စရောက်, to be extinguished (မီးဆေ) or expire, to lose force, as a neap-tide (ရေဆေ။ သေ ရက်နေ့ရေစင်းစင်းဆေ), to be settled, motionless, immovable. Der. အဆေ, ပုံဆေ [In court language နတ်ရွာခံတော်မူပြီ (နတ်ရွာကြွဲ့နတ်ပြည်ခံ။ နတ်ရွာထား) is the expression used for the death of a king and ကံကုန်သည် for the death of a prince ; (ကံကုန်ကံဖြစ် are also used for the death of any ordinary person), for the death of a priest *see* ပြန်, 2].

—ကောင်ပေါင်းထဲရှိ, *v.* to be almost dead, သေထုထေခင် (သေကောင်ပေါင်းထဲခံရ)။

—ထိုးသေကြာ (from အကျိုးအကြာ), *a.* dying without profit (rarely, if ever, used in colloquial).

—ကြေ, *v.* [to perish] ; *see* the parts [ခမည်းတော်နတ်ရွာခံပြီးသည့် နောက်သားတော်သွီးတော်များသေကြေပျက်စီးထိုက်ရှာကြပြီ]။

သေခင်း, —ခင်းသေနား, *n.* preparations, appendages, &c., suitable to the character and rank of the deceased ; သေခင်းရှင်ခင်း။

—ခင်းဖြတ်, *v.* to sever friendship or acquaintance permanently (*lit.* that if one were dying, the other would not visit or even inquire after him) ; (သေခင်းရှင်ခင်းဖြတ် has the additional idea of depriving another of participation in matters pertaining to *this* life).

—ခါနီး, *v.* to be near death, သေဝပါးနီးသေခါနီးရှိမျက်နှာရှင်သည်။

—ချာ (*pron.* သေချာ), *v.* to be well finished, done with precision, settled so as to preclude amendment, to be exact, definite (accurate) ; အစဉ်အတတ်သေချာသည်။ အရေးအသားသေချာ။ ထုပ်ပိုးပုံသေချာ။ စကားမသေချာသေးလို့မပြောနိုင်သေးပါ။

—ခြင်းဆိုး, *lit.* a “bad” or “evil death,” a term of imprecation, သေခြင်းဆိုးနှင့်သေရပါစေရဲ့။ “may I meet a violent end,” *e.g.*, ကျွန်တော်မလုပ်ကြောင်းကိုသေခြင်းဆိုးနှင့်သေပါစေရဲ့ (or သေရပါစေ) ကျွန်ုပ်တို့ပါရဲ့။

—ခွေ, *v.* same (rare in colloquial).

—ငယ်သေ, *v.* to faint away, မျော့။ (နာရီဝက်ခန့်သေငယ်သေပြီးမှသာထိရသည်။ In composition, သေငယ် is sometimes applied to sleep, ခဏိကမလှည့်, (“Downy sleep, death’s counterfeit.”))

—ထန်းစာ (*pron.* သေခန်းစာ), *n.* a will, testament, သေထန်းစာရေး၍ဥစ္စာပစ္စည်းရပ်အပ်နှံခဲ့သည်။

—မင်း, *n.* Death, *lit.* the king of death (မရဏသန္တ).

—မင်းအထိရိုက် (from အထိ, a flag) (*lit.* “the king of death plants his flag”) ; *v.* to have gray hairs, အသက်အရွယ်ကြီးလို့သေမင်းအထိရိုက်ခဲ့ပြီ။

—မင်းခေါ်, *lit.* to be summoned by death ; *v.* to die.

—မင်းထမန်, *n.* a messenger of death, သေမင်းထမန်စေလွှတ်သည်။

—ရှင်မွေးဖွားစာရင်း, *n.* vital statistics (returns).

—ထုမျောပါး, same meaning as သေထုထန်းနန်း။ ကျွန်တော်သေထုမျောပါးဖြစ်နေထိုမှခင်ဘုားမမေးမြန်းထားဘူး။

—ထုသေချင်, *adv.* near death, သေထုသေချင်ဖြစ်နေသည် (သေထုသေခင် is also sometimes used).

—ထုထန်းနန်း, *adv.* almost to death, as သေထုထန်းနန်းလုပ်ရသည်။ ရောဂါကြီးစွာစွဲကပ်သောကြောင့်သေထုထန်းနန်းခံရပါသည်။

—ထွန်, *v.* to die ; ငါသေထွန်သည်နောက် သားသမီးထရထိုငြင်းချန်မိက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းမရှိရန်ကြံစေ့စွဲ။ သင့်သင့်မြတ်မြတ်နေရန်ကြံ။

—ဝ, *n.* death’s door.

- သေဝပါးနီး၊ *v.* to be near death, သေဝပါးနီးလုပ်ကိုင်ထိုမှဥစ္စာစီးပွားမဖြစ်နိုင်။
- ဝပ်၊ *v.* to be settled; နေရာကျ။ အကြောင်းအရာသေဝပ်၍ကြိပါကျား။ အလုပ်အကိုင်သေဝပ်။ စည်းကမ်းသေဝပ်။ စကားသေဝပ်။ နေရာထိုင်ရာသေဝပ်စွာ မရှိသေးပါ။
- သတ်၊ *v.*; *see* သေချာ။ စကားသေသတ်အောင်ပြောပါ။ စာရေးသည်မှာထိုမှာ ထေသည်မှာထစနင့်မသေသတ်သေးပါ။ မိမိလုပ်သည့်အလုပ်ကို အစအနမှရှိသေ သတ်အောင်လုပ်ရမည်။
- သေချာချာ၊ *adv.* particularly, with precision; သေသေ ချာချာမှာ ထိုက်ပါရစေ။ သေသေချာချာလုပ်ကိုင်ထက်သည်။ သေသေချာချာပြောမှ နား ထည်ထော့မည်ပေါ့။
- သေဏ္ဍ (*pron.* သစ်ခ) (*Pali*), *n.* a person who belongs to one of the seven first classes of areeya (အရိယာ), the eighth class being အသေဏ္ဍ။ သေဏ္ဍပုဂ္ဂိုလ်၇ ငဏ္ဍာန်။
- သေနတ်၊ *n.* a musket, fowling-piece; နောက်ထိုးသေနတ်, a breech-loading musket or fowling-piece; ထိုးချင်းသေနတ်, a single-barrelled gun, [ထေးဆွင့်, a rifle with a Snider action.]
- အိမ်၊ *n.* a gunstock.
- ကန်၊ *v.* to recoil as a gun.
- ကျောက်၊ *n.* a gun flint, မီးကျောက်။
- တိုင်း၊ *n.* a musketeer.
- ခါးချိုး၊ *n.* a breech-loader.
- ခြောက်ထိုးဖြူး (*pron.* သေနတ်ခြောက်ထိုးဖြူး), *n.* a six-shooter (a revolver), ခြောက်ထိုးပူး။
- စွပ်ထုံ၊ *n.* a bayonet, သေနတ်ထုံစွပ်။
- စွပ်ထား (*pron.* သေနတ်စွပ်ခါး), *n.* a sword-bayonet.
- စွဲ၊ *n.* a musketeer.
- ဆန်၊ *n.* a bullet, ကျည်စေ့။
- ထိုက်၊ *n.* an armoury.
- ထိုး၊ *n.* a ramrod.
- ဒစ်၊ *n.* the breech of a musket.
- နှစ်ထိုးဖြူး၊ *n.* a double-barrelled gun.
- ဗတ္တာ၊ *n.* a gun license.
- ဖြစ်၊ *v.* to fire at with a musket.
- ပြီး၊ *v.* to be proof against a musket ball from the influence of a charm, သေနတ်ခံ။
- ပြောင်း၊ *n.* the barrel of a gun.
- ဖောက်၊ *v.* to discharge a musket as in firing a *feu de joie*,
- မီး၊ *n.* a gun lock.

သေနတ်မောင်း, *n.* the cock or hammer of a gun-lock.

—ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.

—ထင်းချွေးခါ, *v.* to discharge a musket which has been long loaded.

—ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.

—ရေးသင်, *v.* to learn the use of the musket as soldiers on drill.

—ထွဲ (သေနတ်ထွဲ), *n.* a charm which is proof against a musket ball.

—ဝတ်ခွထောင်, *v.* to pile arms.

—ဝန်ကြီး, *n.* Master of the Ordnance, a Burmese title, the last one who bore this title being the Kin Wun Mingyi, C.S.I., now living at Mandalay. Even now the up-country Burmese frequently speak of him as သေနတ်ဝန်ကြီးဦးကောင်း။

သေနာပတိ, *n.* a generalissimo, a title applied to exalted personages such as the Viceroy of India.

သေနာပတိ (from သေနာ, army, ပတိ, a chief), *n.* a general; မှူးကြီး ဓာတ်ရာ။ သေနာပတိ။ (It will be remembered that in the outbreak in Manipár in April 1891, the chief instigator of the murders of Mr. Quinton and others was styled the "Sena-putty," which is obviously the same word as သေနာပတိ.)

သေလောသက (Pali), *n.* nitric acid (ငရဲမီးရည်) or *aqua fortis*; sulphuric acid or oil of vitriol; သေလောသကသား, salt of Venus (sulphate of copper, blue vitriol) ?

သေသ (Pali), *n.* a remainder in division, တဆယ်ငါးခု ၊ ၇ ခုနှင့်စားလျှင် သေသတခုတည်းကျန်သည်။

သွေ, 1, *v.* to wind (thread) on a quill from the spindle, မြည်သွေ။

သွေ, 2, *v.* to fall short of a perfect state, as a stunted tree, or as silver, which, when melted, fails of yielding a proper flower.

သေး, *n.* urine (vulgar), အပေါ့, ကျင်ငယ်, သီး, မုတ်, ရေယောင်း။

—ပေါက်, *v.* to piss; သေးပန်း။ သေးပါ, to wet its bed or clothes as a child.

သေး, 2, *v.* to be small, fine, slender, rather indicating smallness of bulk when compared with the length, စာထိုးသေးသေး။ မြဲစီးသေးသေး။ လူသေးသေး။ ရွှေသေးသေး; [to be insignificant, mean, paltry as a plan or scheme; အကြံအစည်သေး, to be

သဲးပထုတ် (သဲပထုတ်), *n.* the sea-slug, ထင်မျော့။ပင်ထင်ပိုး။

— ဖုထိုး (သဲဖုထိုး), *n.* a species of shell, *Oliva utriculus*.

— ရိုး (သဲရိုး), *n.* a species of river shell, melania.

— ဖြင် (သဲဖြင်) (*pron.* သဲမြင်), *n.* a sandy plain.

— ဖွတ် (သဲဖွတ်ထ) (*pron.* သဲဖွတ်), *n.* a swell of water mixed with
• sand (သဲဖွတ်ထ။ ခေတထင်ထင်နက်သည့်တိမ်သည့်ကိုသိရအောင် သဲဖွတ်
ကိုကြည့်ရမည်)။

— ဖုတ် (သဲဖုတ်), *n.* a sandy plain (less sandy than သဲဖြင်)။

— မျက်ဆန်ကြောင် (သဲမျက်ဆန်ကြောင်) (*pron.* သဲမျက်ဆန်ကြောင်, from
မျက်ဆန်, the pupil of the eye), *n.* coarse, glistening sand
(သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့် အဝီထေထင်။ သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့် အိမ်ပိုင် အွင်းမြို့ပို့
လောင်း)။

— ထုံး (သဲထုံး), *n.* a grain of sand. [The following is a form of
imprecation used by the Burmese : မထုတ်မမှန်ပြုပချေသော်။ဂင်္ဂါဝါ
ထုသထုံးနှင့်အမျှပွင့်ထော်မှုထုန်သော ဘုရားရှင်တို့ချွတ်ထို့ကျွတ်နိုင်အံ့ပါစေ
သား, "if I should act falsely, may all the Buddhs, who
are as numerous as the grains of sand in the Ganges,
be unable to release me (from the miseries of successive
existence)."]

သဲး, 2 (သဲထုံး), *see* သဲထုံး, 1.

သဲး, 3 (သဲ), *v.* to be noisy ; not used but in some adverbial form.

— သဲး (သဲသဲ), *adv.* noisily, loudly, rather indicative of a heavy
murmuring sound [and implying that it is heard from
some distance, ဝိုသဲသဲကြား။ရိုဟ်းထံသဲသဲကြား။ယူသဲသဲကြား
သဲသဲ]။

— သဲဆိပ်ဆိပ် (သဲသဲဆိပ်ဆိပ်), [မောင်းထံသဲသဲဆိပ်ဆိပ် ထချိပ်ချိပ် (မြိပ်မြိပ်)
တီးမှုတ်သံကြားသည်။ သဲးသဲးအုတ်အုတ် (သဲသဲအုတ်အုတ်) [ထမြို့ထုံးသဲသဲ
အုတ်အုတ်ဖြစ်သည်။ သဲးအုန်အုန် (သဲအုန်အုန်) [ထိုင်းဂရက်သံသဲသဲအုန်အုန်
ကြားသည်ပင်ထင်နှင့်နီးရောထင်။ သဲးသဲးချိပ်ချိပ် (သဲသဲမြိပ်မြိပ်) [သုံကြီး
သံညှစ်သဲသဲချိပ်ချိပ်ညှစ်ထေ။ သဲမြိပ်မြိပ် (သဲမြိပ်မြိပ်) သဲးစိစိ (သဲစိစိ) [သဲသဲစိစိထု
သံကြားသည်။ သဲးညှိညှိ (သဲညှိညှိ) (သဲသဲညှိညှိသံသံကြားသည်။) သဲးရုတ်ရုတ်
(သဲရုတ်ရုတ်) (ထမြို့ထုံးထန်ထို့သဲသဲရုတ်ရုတ်ညှစ်နေသည်။) သဲးဆိပ်ဆိပ် (သဲဆိပ်
ဆိပ်) [used in the same sense as သဲးသဲးရုတ်ရုတ်] သဲးသောင်း
သောင်း (သဲသောင်းသောင်း) [used in the same sense as သဲးသဲးစိစိ။
သဲသဲညှိညှိ and သဲသဲရုတ်ရုတ်]။

— သဲထုန် (သဲသဲထုန်), *v.* to be agitated with fear ; spoken of a
• multitude [ထကြီးထုထေသဲသဲထုန်ထိတ်ထန်ကြသည်။]

— သဲထုန်ရိုက်မျှ (သဲသဲထုန်ရိုက်မျှ), *adv.* of similar import ; also said
of persons who are wonder-struck, struck with admiration,
သဲထုန်ရိုက်။အံ့ကြချီးမွမ်းကြသည်။

သဲခွဲ (သဲခွဲ), *v.* to distinguish, discern, discriminate, particularize, သည်အကြောင်းကိုသဲခွဲနိုင်ပါ။ လူသံနှင့်ခွေးသံကျွန်တော်မသဲခွဲနိုင်ပါ။

သဲကွဲ (သဲကွဲ), *v.* to be distinguishable, discernible, to be plain as meaning, သည်လူနှစ်ယောက်ပုံသဏ္ဌာန်သဲကွဲအောင် ပြောစမ်းပါ။ သည်စာအဓိပ္ပါယ်ကျွန်တော်နားလည်အောင်သဲကွဲပြောစမ်းပါ။

သဲသဲကွဲကွဲ (သဲသဲကွဲကွဲ), *adv.* clearly, distinctly, in a manner to enable one to understand, ခင်ဗျားစကားသဲသဲကွဲကွဲရှိပါစေသည်။

သော, ၁ (သ like *th* in *the*), *verb. affix*, chiefly used in connecting adjectives when prefixed to nouns, သည် (see Grammar, sec. 144).

သော, ၂ (သ like *th* in *thin*).

—သဲး (သောသဲး) (*pron.* သောဝဲ, 2nd def.); သောသဲးမိ၊ သောသဲးရယ်။

—သော, *adv.* loudly, noisily, all at once and with noise; ဧရသောသောသောသောနှင့်တက်လာ သည်။ လူသံသောသော ကြားသည်။ လေသောသောလာသည်။

—သောအုတ်အုတ် (same as သဲးသဲးအုတ်အုတ်), သောအုန်းအုန်း (same as သဲးသဲးအုန်းအုန်း), သောသောဗွဲဗွဲ (same as သဲးသဲးဗွဲဗွဲ), *adv.* noisily, tumultuously.

—သောဖျူဖျူ (သောသောဖြဖြ), *adv.* altogether in a hurry; ဤညာဖျူဖျူ၊ ဤညာညာသောသောဖျူဖျူကုဏ္ဍိယကြသည်။ ဤညာဖျူဖျူ၊ ကုဏ္ဍိယကောသလ်ကံ ပေသောကာရကသဟံထေ။ [သောသောဖျူဖျူ does not necessarily imply any hurry].

သောက်, *v.* to drink, to smoke.

—စား, *v.* to drink intoxicating liquor; သောက်ရစ်စေ, *adv.* in a drunken manner.

—ထော်ရေ, *n.* water offered in worship [ဘုရားသောက်ထော်ရေ].

—ရည်, *n.* drink, liquid to be drunk.

သောက (Pali), *n.* anxiety; မိုးမိမ်ခြင်း၊ ဗျာပါသောကမီး, “burning anxiety.”

—ကြီး, —ဗျား, *v.* to be very anxious, have many anxieties and cares.

—မိတ်, *v.* to be regarded as an object for anxiety, to be concerned for.

—ထွေး, *v.* to be overwhelmed with anxiety and troubles; မထီထီထီထီသော သောက်တည်မရသနားဖွယ်သော မိကျွေးခြင်းဖြင့်၊ ဤသို့မိကျွေးပြည်ထား၏။

သောက်ကြာ, *n.* the planet Venus; (သောကြာဂြိုဟ်၊ သောက်ကြာကြယ်ကြီးထံမှ) နဂါးဂြိုဟ်ကြီးကယောင်ကယောင်တည်း, Should the great star Venus

to the moon draw near, then may the country some disaster fear), the sixth day of the week, Friday (သောက်ကြာနေ့) (ကြာနေ့) [သောက်ကြာနေ့ကြောင်းမသွားကောင်း။] [သောက်ကြာသား။ သမီး, a male or female child born on a Friday, see ဖုဒ္ဒလူး].

သောက်ရှူး, *n.* a brilliant star, used as a figure in poetry [ထပြောင်ပြောင်ထလာက်လာက် သောက်ရှူးကြယ်ကဲ့သို့အရောင်ထွက်သောမိတ်မှန်ကြီး (မိစာန်ကြီး) ။ရှင်, လူပြည်တွင်ထယ်ကောင်းမှုဖြစ်အပ်ကြောင့် စံဝားရပါသည်]; compounded probably from the planet သောက်ကြာ and the star မိုင်းရှူး။သောက်ရှူးကြယ်။

သောင်, 1, *n.* a sand-bank (a mud-bank, ရှန်းသောင်), a shoal.

—ရံ, *n.* same.

—ဂူ, *n.* (the point of a sand-bank).

—ထင်, *v.* to ground (on a sand-bank) as a ship or boat; မီးသင်္ဘောသောင်ထင်။ ငွေသောင်ထင် (has also the same meaning as သောင်ထွန်း).

—တိမ် (*pron.* သောင်မိမ်), *n.* a sand-bank covered with water, a shoal.

—ထွန်း, —ပေါ်, *n.* to form as a sand-bank.

—ပြင် (*pron.* သောင်ပြင်), *n.* a sand-flat.

သောင်, 2, *v.* to be hardy, stout, sturdy, မာ။ သောင်မာ။ သောင်သောင်မာမာ usually applied to convalescent persons (*e.g.*, တာဝါသောင်မာပေပြီမသေနိုင်တူး), but also used with reference to those in good health, *e.g.*, သောင်သောင်မာမာရှိကြပါရဲ့ထား။

သောင်တင်း (ငှက်) or သောင်သင်း (ငှက်) (သောင်တင်း), *n.* a kind of bird resembling a gull (အူဟင်္သာသောင်တင်းမိန့်ညှင်းငှက်နှင့်ရေခဲ).

သောင်း, 1, *v.* to be unproductive (အဘီးအနှံသောင်း), barren, impotent; applied both to human beings and animals (သားသမီးသောင်း။သားသွီးသောင်းသည်ဟောကျွန်း).

—ဖျင်း, see the parts; အဘီးအနှံသောင်းဖျင်း။

သောင်း, 2, *v.* (obsolete); hence ကသောင်းကနင်း။

—ကျန်း, *v.* to be rough, harsh, violent in speech, ကြမ်းတင်း [အပြောအဆိုသောင်းကျန်း။နှုတ်သောင်းကျန်း], to be in a state of uproar, anarchy, civil war, (to be overrun with thieves and brigands, ထိုင်းပြည်သောင်းကျန်း။သူမိုးထားပြသောင်းကျန်း; to be troublous as the times, ကာလသောင်းကျန်း).

—ပြောင်း (*pron.* သောင်းပြောင်း), *adv.* all together, in the lump, the good and the bad without distinction, အရောရောအနှောအနှော [ခင်သူားသစ်ပောင်သောင်းပြောင်းထယ်ဈေးရောင်းပါမည်လဲ]; *comp.* ပုတ်ပြိတ် (သောင်းပြောင်းမှု, *n.* a miscellaneous case).

သောင်းသောင်း, *adv.* loudly, noisily (in large numbers, in crowds).

—သောင်းသုံးသုံး (သောင်းသောင်းသုံးသုံး), *adv.* same (မိလ်းသံသေသံသောင်းသောင်းသုံးသုံးကြားသည်။ လူသံသောင်းသောင်းသုံးသုံးရှိသည်)။

သောင်း, 3, *v.* to be stunted, dwarfish; သောင်း, လူသောင်းကလေး။

သောထ (Pali), *n.* the ear.

—ပသာဓ, *n.* the organ of hearing.

—ရံ, *n.* sound heard.

—ဝိညဉ္ဇိ, *n.* ear-consciousness. “Sróta-winyána, ear-consciousness, in shape like a thin copper ring, or like a lock of copper-coloured hair, or a finger covered with rings (ကြေးနီထက်စွပ်ကွင်းသဏ္ဌာန်), is that which perceives the various sounds.”—M.B.

သောထပတ္တိ (သောတာပတ္တိ) (Pali), *n.* the first state attained by an arceya (အရိယာ). “The path sowán (သောဝတ်) or srótápatti (သောထပတ္တိ) is so called because it is the first state that is entered before arriving at nirwána (နိဝါန); it is divided into twenty-four sections, and after it has been entered, there can be only seven more births between that period and the attainment of nirwána, which may be in any world but the four hells” (အပါယ်ထေးပါး)။

—ဇာဝ (သောထပတ္တိဇာဝ), *n.* the duties of said state.

—မဂ္ဂဋ္ဌာန် (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်), *n.* one who has performed the duties of said state.

—ဝိတံ (သောတာပတ္တိဝိတံ), *n.* the reward (or fruition) of such state.

—ဗလဋ္ဌာန် (သောတာပတ္တိဗလဋ္ဌာန်), *n.* one who has attained the reward of said state.

သောတာပနံ, *n.* same.

သောတာယထန (pron. သောတာယဒန) (Pali သောတ and အာယတန), *n.* the faculty of hearing, သောတာယတနသိုက်, —ဗ္ဗ။

သောဠသ (Pali), *a.* sixteen, ဆယ်ခြောက်။

—ပြည်, *n.* the sixteen countries comprised in ancient India, သောဠသ ၁၆ ပြည်။

သောဠသမ, *a.* the sixteenth, ဆယ်ခြောက်ခုမြောက်။

သေဉ္စ, 1, *n.* a key.

—အိပ်, *n.* a lock.

—ကျိပ် (pron. သေဉ္စကျိပ်), *n.* a turnkey, a door-keeper.

—ကျပ်, *n.* the bolt of a lock.

—သတ်, *v.* to lock, fasten with a lock.

သေ့ခတ်ခွံနှင့်, *v.* to unlock.

—ခလောက် (*pron.* သေ့ခလောက်), *n.* a padlock.

—တွဲ, *n.* a bunch of keys.

—ပဝါ, *n.* a handkerchief to which keys are attached.

—ပေး, *v.* to wind up a clock or watch, နာရီသေ့ပေးလိုက်ပါ or ဂျာနယ်လိုက်ပါ။

—ပေါက်, *n.* a key-hole.

—မျှောက်ပြီး, *n.* a kind of spring bolt.

သေ့, 2, *v.* to be quick, rapid, သေ့, မြန်, လျင် ; seldom used verbally [*i.e.*, as a verb]. Der. အသေ့။ အလျင်အမြန်။ တက်လျင်သေ့
ထွေး။ မောင်းကျင်သေ့သေ့တီး။ သေ့လက်ရေး, a running hand.

သေ့, 3, *v.* to be unsteady, foolish, given to foolish jesting, dissolute ; အလျင်အမြင်သေ့။ အသွားအလာသေ့။

—ထွပ်ထွပ်, *adv.* foolishly, တယ်ပိတ်မန့်တူးသေ့ထွပ်ထွပ်ရှိသည် [also applied to the flesh when it has a bloated appearance, အသားအရေသေ့ထွပ်ထွပ်ရှိ]။

—ထွင်း, *v.* same as သေ့, ထွင်းသေ့ (has the same meaning as သရနိုး, with the additional idea of being dissolute ; often combined with ဟေ့ရင်း, *e.g.*, သေ့ထွင်းဟေ့ရင်းသောကျွန်ပေါင်း ခုနှစ်ရာနှင့်တကွ ထိုင်းပြည်ကွန်ထုတ်လိုက်သည်။ တယ်သေ့ထွင်းဟေ့ရင်း သည့်ကာလသား။ တယ်သေ့ထွင်းဟေ့ရင်းသည့်ကျိုး။ သေ့ထွင်းသည့်အမှု တရတည်း။ ဩဇာသားခြောက်ပြစ်ကင်းပါ၏)။

သေဝ် (သ like *th* in *the*), *verb. affix* continuative (same as ထွင်)

—ကား (*pron.* သေဝ်ကား), equivalent to မူကား။ ခိန်တော်မူသေဝ်ကား။ ဟောတော်မူသေဝ်ကား။

—ထည်း, *v.* though, notwithstanding, မချည်း (*pron.* မချည်း) ; [it sometimes means either, or, *e.g.*, ရွှေထီးရွှေခန်းကိုသေဝ်ထည်း ပေးအပ်မည်ထေး။ စစ်စွဲသေဝ်ထည်းဖြင့် ဆိုင်မည်ထေး]။ [In colloquial, ပေ or ပေဒယ်ထို in the present, and ပေမည် (*pron.* မယ်) ထို in the future, tenses are more frequently used than သေဝ်ထည်း, *e.g.*, သွား ပေဒယ်ထို or သွားပေမည်ထိုတွေမည်မထင်ပါ]။

—ထည်းကောင်း (commonly written သေဝ်ရင်း or သေဝ်ရီ), either, or, repeated at the close of successive clauses ; နီးသေဝ်ရင်း။ ဝေးသေဝ်ရင်း။ အကြောင်းမဟုတ်။ မေတ္တာရှိသည်သာပဋ္ဌာန။

သေဝ်က (ပင်), *n.* the amherstia [*comp.* အသေဝ်က]။

သေဝ်မုဒ်, *n.* certain ornamental work on a rich mattress.

ဆို, 1, *n.* the penis, ထီး (applied to *animals*, ဆိုးရောင်၊ မြင်းဆိုရောင်၊ ဆိတ်)။

သို, 2, *v.* to put up, lay up, treasure up, store up, ဥစ္စာပစ္စည်းသို။
(အကြံအစည်သို, to plan in secret; စကားသိုပြော, to speak in
a mysterious manner; အပြီးသို, *v.* to put its tail between its
legs as a cat, dog, &c., ကြောင်အပြီးသို။ခွေးအပြီးသို)။

—ထား, —ဒီး, *v.* same, အလိုရှိသည့်အခါအလွယ်တကူရနိုင်အောင်ဥစ္စာ
ပစ္စည်းများကိုသိုထားသည်။ဥစ္စာပစ္စည်းသိုဒီးထိမ်းသည်းထားသည်။

—ဌာတ်, —ထိပ်, *v.*; *see* the parts; အမှုကိုထိန်းချုပ်သိုဌာတ်ထားသည်။မိမိ
ထုတ်သောပညာကိုအခြားသူတတ်မထိအောင်သိုထိပ်ထားသည်။ဥစ္စာပစ္စည်း
သိုထိပ်ထား။

သိုက်, 1, *n.* a prophecy relating to the affairs of the present
world [ဘုရားသိုက်။သိကြားသိုက်။သာသနာသိုက်။ဘုရားသိုက်ပေါ်, &c.,
‘သိုက်တံထောင်။ သိုက်ဂဝန်ခေါ်ပေတေ (ပဗ္ဗ) ညွှန်းစာတွေ (ခွေ) ကိန်းအလာ
လေးကျွန်းကိုလှည့်သည်စင်း။လင်းသာတွဲဟန်]။

သိုက်, 2, *n.* a secret depository of treasure indicated in writing;
သိုက်စာဖတ်ရာနားထောင်ပါဥစ္စာရနီးနီး။

—ထန်း, *v.* such depository is empty, destitute of treasure,
ဥစ္စာမရှိ။

—စာ, —ညွှန်း, *n.* the writing indicating a secret depository.

—ဆရာ, *n.* an expert in the knowledge of localities of secret
depositories.

—တူး, *v.* to dig for treasure, as directed by the writings
termed သိုက်စာသိုက်ညွှန်း။

—ထိုက်, *v.* to search for treasure according to the directions
of such writing (ဘုရားသိုက်)။

သိုက်, 3, *n.* a species of bamboo, သိုက်ဝါး။

—ထူမြင်ထူဝါး, *n.* a species of bamboo resembling both the
သိုက် and the မြင်။

သိုက်မြိုက်, *v.* to be decent, behaving or dressing with propriety
and self-respect; ထင်ထယ်လျှောက်ပတ် (to be well arranged);
[အသင်း အကျင်းသိုက်မြိုက်။ အစားအဆောက်သိုက်မြိုက်။ အနေ အထိုင်သိုက်
မြိုက်။ အဝတ်အစားသိုက်မြိုက်။ စကားပြောသိုက်မြိုက်။ ဗွယ်ရာသိုက်မြိုက်။သာ
ယာသိုက်မြိုက်။ သိုက်မြိုက်ထည့်ကျေး]။

‘သိုင်း, 1, *n.* a rod carried before food prepared for the king or
certain privileged persons, *see* သိုင်းကွက်။ သိုင်းကွက်။ [မင်းကြီး
စားတော်အပ်သိုင်းသိုင်းရှိလာသည်။ရှေ့သိုင်းနောက်သိုင်း။ ဒုတ်သိုင်း။ထား
သိုင်း]။

—က, *v.* to brandish, to fence.

—ကစား, *v.* same.

—ကွက်, *n.* squares on which fencers are to step according to
rule; သိုင်းကွက်နင်းကသည်။

ထိုးထတ်, *v.* to be skilled in fencing, ထိုးထောင်း။

—ရိုက်, *v.* same as ထိုးထောင်း။

ထိုး, ၂, *v.* to put on a rope, garment, &c., by passing it round something, either loosely or tightly [ထိုးချူ။ ထိုးထင်။ ပဝါထိုး ထိုးချူ]။

—ခွင်း, *v.* to do in a certain order, and with a regard to usages and forms, [to make preparation for some expected contingency; ထင်မည်ကြံထိုးခင်းနေထည်ကအတွန်ကြာသည်]။

ထိုး (ပင်), ၃, *n.* the *Calamus erectus*.

ထိုးယင်းအင်္ကျီ (ထိုးခင်းအင်္ကျီ), *n.* a full-sleeved gown (worn formerly by Burmese ministers when attending at the Palace or Lhut-taw).

ထိုး, ၁, *pron.* a. such. Der. ဤထိုး။ သည်ထိုး။ ထိုထိုး။ ထင်းထိုး။ အထတ်ထိုး။ အကြင်ထိုး။ ကဲ့ထိုး။

—စင်မျှထောက်, —စင်ခန့်ထောက် (*pron.* ထိုးစင်ဂထောက်)။

—တည်းဖြစ်သောကြောင့်, —ဖြစ်၍, —ရှိကြောင့်, *verbals*, equivalent to the *conjunction* therefore.

—ရာတွင်, —သော်တည်း, *verbals*, equivalent to the *conjunctions* yet, nevertheless (but), ထိုးသော်ငြားချည်း (*pron.* ချည်း), ထွေသော်ငြားချည်း။

—မထုတ်, or, otherwise.

ထိုး, ၂, *n.* *affix*, towards [into], unto, according to, at.

ထိုး, ၁, *n.* a sheep, a hat; ထိုးသောင်းပေါင်းတိဝတ်, a term applied to Europeans collectively.

—ကျောင်း, *n.* a shepherd.

—ခမောက်, *n.* a hat.

—စင်, *n.* a wether.

—ထိန်း, *n.* a shepherd.

—မွေး, *n.* wool.

ထိုး, ၂, *v.* to be incipiently putrid [to be stale, rancid, ထမ်းထိုး။ မုန့်ထိုး။ ထောပတ်ထိုး], applied to cooked food, ထင်းထိုး။ ပုပ်စရှိ။ [to be “stale” as news, ထိထင်းထိုး]. to be sullen, not disposed to speak, မျက်နှာအောက်ထိုးထိုး။ အောက်ထိုးထိုးနေသည်; (မျက်နှာမှန်ကြီးနှံထိုးထိုးထိုးနေသည်) [to smell stale as damp clothes that have been folded up too soon, အင်္ကျီထိုး။ ပုထိုးထိုး; this applies also to clothes damp with perspiration, မြွေးမထွေထဲ ပုထိုးအင်္ကျီပေါက်ထားထိုး ထိုးနေသည်], [မသိုးထက်နိုး, a priest's garment woven within the period of a single night during the

festival of the ကထိန်, which takes place on the full moon of Tazaungmôn : *strictly* speaking only offered by *kings*.]

ထိုးကျားကျား, *adv.* sullenly (rare).

ထိုးသိုးသန့်သန့်, *adv.* indistinctly heard, scarcely audible; applied to hearing distant sounds [လူသံထိုထို သိုးသိုးသန့်သန့်ကြားသည်။ နားထောင်ခင်းပါ] or low, indistinct (vague) rumours, *နိမိတ်* သိုးသိုးသန့်သန့်ကြားသည်; [disgustingly, in the way of feeling disgusted] (မိတ်နှစ်ထိုးမသိုးမသန့်ရှိသည်။ ပုကန်ခွက်ကောက်ညှပ်ပတ်ထို မိတ်မသိုးမသန့်ရှိသည်).

ထိုးသိုးသိသိ, *adv.* nearly, not quite; မြင်းနှစ်မီးပန်းဝင်မှာထယ်ကွောထွကြ တွဲ။ သိုးသိုးသိသိသာကွာသည်။

ထိုးကာသိကာ (*pron.* ထိုးဂါထိဂါ), *adv.* has the same meaning as ထိုးသိုးသိသိ, but is also sometimes applied to language, when it means *allusively*, *hintingly*, ထိုးကာသိကာသာပြောသည်။ ထင် ထွားအောင်ပြောပါ။

သွက်, *v.* to be not sticky, not adhesive, *ခစေး*; to be thin, rare (as liquid), ကြည် (မြွေးသွက်။ ခေသွက်), opposed to ဖျပ်, to be loose, not sticking together as dry (clean) clothes [မြွေးမရှိသို့အဝတ် သွက်သည်], &c., *မထိုင်း*; to be fluent, voluble [အပြောအဆိုသွက်။ စကားသွက်], opposed to ထေးကန်သည်; to be easily split, as wood or bamboo [သစ်သားသွက်ထိုးခွဲလွယ်သည် or ကွဲလွယ်သည်။ တယ် သွက်သည့်ဝါးအလွယ်တကူခွဲကွဲသည်], opposed to ကပ် and *ခစေး*; [to be brisk as the market, ဈေးသွက်။ ဝယ်သူကျလိုဈေးသွက်သည်။ ခင်သျှားထိုးရန်လှန့်မြို့မှာ ထယ်လှန့်များ သွက်ပါသထံ, opposed to ဈေး ထိုင်း].

—ချာ, —သွက်ချာချာ, *see* ချာချာ, revolvingly [ချားရဟတ်သွက်ချာသည်။ ထည့်သူ သွက်ချာသည်အောင်ရူးသည်။ သင်္ဘောစက် သွက်ချာသည်အောင်ချပ် သည်; applied also to words of dizziness, giddiness, မူးတွန်း ထိုးမြေကြီးသွက်သွက်ချာသည်နေသည်].

—မွက်, *v.* same as သွက်, last sense but one [စကားသွက်ထွက်။ စကားသွက်သွက်ထွက်ထွက်ပြော; also used in the same sense as သွက် as regards liquids, clothes, hair, the market; မြွေး သွက်သွက်ထွက်ထွက်ထွက်။ ခေသွက်သွက်ထွက်ထွက်မီး။ အဝတ်အစားသွက် သွက်ထွက်ထွက်ရှိ။ ဈေးသွက်သွက်ထွက်ထွက်ရှိ။ သွက်သွက်ထွက်ထွက်ရောင်း].

—သွက်, *adv.* thinly, rarely, as curry cooked with much water, ဟင်းကိုအရည်သွက်သွက် ထွက်ထွက်ချက်သည်။ ဟင်းမှာအရည်သွက်သွက်နေ ထည်; gurglingly, ခေသံသွက်သွက်မြည်, [clinkingly, jinglingly as money (?) ငွေသံသွက်သွက်မြည်သည်။ အိမ်ထိုင်ထွက်ထွက်ထွက် ငွေသံသွက် ထွက်မြည်အောင်ရည်ထက်ထည့်ထုတ်။] (colloquial).

ထွက်ချာထော, *n.* a fool, one who is very much deranged (သွက်ချာ ထောထည်အောင်ရူး).

ထွန်ချာပါစေ၊ *n.* pestilent wind, which occasions paralytic affections (အကြောရှောင်စေ) ထွန်ချာပါစေစွဲ—ဗင်း။

ထွန်ထွန်, *adv.* limpidly ; ထထွန်ထွန်, gurglingly (တောင်ပေါ်ကရေထထွန်ထွန်စီးကျသည်)။

ထွင်း, *v.* to put into, cause to enter ; *comp.* ထည့် [အမှုထမ်းထဲကိုအထွင်းထွင်း။ ကန်ကိုအထွင်းထွင်း။ ငွေထွင်း။ စာတိုက်သို့စာထွင်းသည်။ ဆင်ကိုအထွင်းထွင်း။ နှာကိုအထွင်းထွင်း။ မြင်းကိုအထွင်းထွင်း။ ရုံးကိုစာရင်းထွင်း။ ကြေးထွင်း။ ထုရားထွင်း]။

—ဦး, *v.* to bring in.

—ဆက်, *v.* to present to a ruler ; (ဆက်ထွင်း far oftener used).

—ပေး, *v.* to introduce.

ထွတ်, 1, *n.* blood that collects and tends to putrefaction, သွတ်ဖျင်းနာ။

ထွတ်, 2, *v.* to put into, generally implying a small opening ; (စာအိတ်ထွတ်, to enclose a letter in an envelope) [အပ်ပေါက်သို့အပ်ကြိုးထွတ်။ အရေထဲသို့သွေးရည်ထွတ်။ ခံထွင်းသို့ ထမင်းထွက်ထွတ်သည်။ (ဒီထွင်းသို့ဆိပ်ထွတ်။ နားကိုက်ထွင်နားထဲသို့ဆိပ်ထွတ်။ တူးထဲသို့ဆိပ်ထွတ်။ သမိတ်ထွတ် (သမိတ်ထဲသို့ထွင်းထွတ်))။

—ထွင်း, *v.* same, to initiate (ရင်စယ်သားကိုသာသနာတော်ထွင်းထွတ်ထွင်းချိုးဖြင့်သည်)။

ထွတ်, 3, *v.* to be bloated ; used adverbially in combination with ဖောဖောင်း and ထွတ်။ [ထကိုယ်ထိုးထွတ်ထွတ်ထွတ်နေ။ မျက်နှာထွတ်ထွတ်ထွတ်ရှိ။ မျက်နှာဖြင့်စမိန်းမကကိုယ်ထိုးထွတ်ဖောဖောရှိ။ ထေဗြဲနှင့်ရက်ထိုးရက်မြောက်ထွင်အထောင်းထွတ်ဖောင်းဖောင်းရောင်]။

သွတ်ထပတ် (ပင်) (*pron.* သွတ်ထပတ်), *n.* a kind of tree (which grows at Tunté, Lower Burma) [the *Achras sapota*, the sapodilla plum]. In the time of the Burmese the fruit of this tree was exclusively reserved for the king. This was done as late as the year 1872 or 1873, when it was prohibited by the Chief Commissioner (Sir Ashley Eden).

ထွန်, 1, *v.* to pour out, spill, shed ; *comp.* ထွန်းထမင်းထွန်း။ ရေထွန်း။ ထင်းထွန် [to pour with rain, မိုင်းထွန်ရွာ။ စောင်းထွန်လိုက်သလိုထွန်မိုင်းရွာသည်]။

—သင်, *v.* to instruct, communicate information, ပြသ ; *comp.* ဆွေ and ဖွဲ့ပျင်။ [မလိမ္မာသောသူငယ်များကို လိမ္မာသည့်ကျေးဇူးဖြင့်ပြသဆွေသည်။ ဆွေဖွဲ့ပျင်ထွန်သင်ရွှေကွပ်ဆုသားကျွန်ထော်မလိမ္မာသည်များကိုကြည့်ရှုထွန်သင်ပြသပါ]။

ထွန်, 2, *v.* to be inefficient, destitute of the principle of vitality and incapable of coming to maturity (ဇောအောင်) ; applied particularly to eggs and bulbous roots ; *comp.* ဖျင်း။ [ကြက်ဥ

သွန်း။ကစွန်းဥသွန်း။ မုန့်ထာဥသွန်း။ရှိဥသွန်း။မျှောက်ဥသွန်း။ဝက်မြစ်ဥသွန်း, also combined with ဖျင်း။ဝေါးသွန်းဖျင်း။ မြေဗြဲထိုအထီးအပင်သွန်းဖျင်း။ ဗီဝ်မကြီးသေထိုထိဥသွန်းသွန်းဖျင်းကုန်ဖြို]။

သွန်း, 1, *v.* to pour upon, as from a small aperture and with care or ceremony, in less quantity than ထောင်း ; *comp.* သွန်း, ဝန်းပင်မျှားကိုရေသွန်း။ရေသွန်းပွဲ။

—ထောင်း, *v.* same ; [သွန်းထောင်း is also used figuratively, *e.g.*, ညာထိသင်္ကထာရတိုကကျန်းမာစေကြောင်းမေတ္တာရေသွန်းထောင်း ရှိသလိုက်ပါသည်]။

သွန်း, 2, *v.* to cast, by pouring liquid into a mould [အပြောင်သွန်း။ အထေးသွန်း။ ကြေးသွန်း။ ခေါင်းထောင်းသွန်း။ ဆင်းတုထောင်သွန်း။ ဘုရားသွန်း]။

သွန်းသွန်း, *a. or adv.* high and slender (rare in colloquial).

သွပ်, 1, *n.* zinc, သွပ်ပြွ, သွပ်ဝါ။

—ကျောက်, *n.* zinc ore, calamine.

—ပြား, *n.* a thin sheet of corrugated iron, covered with zinc, for roofing purposes.

—မွန်, *n.* tutty (an impure protoxide of zinc).

—မိုး, *v.* to roof with corrugated iron sheets.

—ရိုင်း, *n.* spelter.

သွပ်, 2, *v.* to be slightly deranged ; မိတ်ပေါ့။နှုန်းသည်, less than ရှုး။ (မိတ်ပေါ့ထိုသွပ်သွပ်ရှိ)။

သွမ်း, *v.* to be unsteady, foolish in conduct, dissolute ; not used singly, hence ဆိုးသွမ်း။

—သော့, *v.* same ; [သော့သွမ်း is in more general use]။

သွယ်, *v.* to be slender and tapering, *comp.* ညွှန် and ရှူး [အရပ်သွယ်။ခါးသွယ်။မေးသွယ်။ မျက်နှာသွယ်။လက်သွယ်။လက်မောင်းသွယ်] ; to lay down a telegraph line, connect by telegraph, ကြေးနန်းကြိုးသွယ် ; to make a railway, connect by railway, မီးရထားလမ်းသွယ် ; to connect by road, လမ်းသွယ် ; to connect by a canal, a water-course, မြောင်းသွယ် ; သွယ် is also applied to language, *e.g.*, စကားလမ်းကြောင်းသွယ်ပေး, to lead up to a subject when speaking, to draw out long, as circuitous conversation ; သွယ်ဝိုက်, as buying and selling, whence ထုန့်သွယ် ; to be distinct, separate, various ; used in an adverbial form as အသွယ်သွယ်, diversely, variously [အသွယ်သွယ်အဝဝ (အနည်းနည်းအစွေစွေ) ကြံ—ပြော]။ Der. အသွယ်။

—ဝတ်, *see next.*

—ဝိုက်, *v.* to draw out long in circuitous conversation [သူဝါးကိုသွယ်ဝိုက်ပြောချင်ပါ။တည့်တည့်ကိုသာပြောချင်ပါသည်]။

ထွယ်-၍ဝင်း, *v.* to be narrow and long, ထွယ်ထွယ်မြောင်းမြောင်း။ အိမ်
ထွယ်ထွယ်မြောင်းမြောင်း။ ထူထူထွယ်ထွယ်မြောင်းမြောင်း။

—သပ် (from သပ်), *v.* to be neat and slender in form and ap-
pearance, less common than သပ်သပ်သွယ်သွယ်။ သပ်သပ်သွယ်
သွယ်ယဉ်ကျေးသောမိန်းမ။

သွား, *n.* a tooth, a cog, စက်သွား [the edge of a da, ထားသွား
(from ထားသွား); the tooth of a file, တံစင်းသွား; the tooth of a
saw, ဟွသွား]; အံသွား, a molar tooth; အထက် (or အပေါ်) သွား,
an upper tooth; အောက် သွား, a lower tooth; ရှေ့သွား, a
front tooth; သွားထကြိတ်ကြိတ်, *adv.* gnashingly.

—ထိုက်, *v.* to have toothache, သွားနာ။

—ကြားထိုး (*pron.* သြားဒိုး), *n.* a tooth-pick; (*v.* to pick the
teeth).

—ကျိုး, *v.* to break as a tooth, to lose a tooth, to be tooth-
less (သွားကျိုးလုန့်ပြီ); the Burmese often designate a tooth-
less person as သွားကြိုး (*pron.* သပြိုး).

—ချေး (*pron.* ထချေး), *n.* food that lodges between the teeth
after eating, tartar, the concretion which often incrusts
the teeth, သွားချေးထက်ထူ။

—ငုတ် (*pron.* သငုတ်), *n.* the stump of a tooth.

—မိတ်ဆရာ, *n.* a dentist.

—ဆွေး, *v.* to be decayed as a tooth.

—ဉှိ, *n.* same as ချေး (rare).

—နှုတ်, *v.* to extract a tooth, သွားချိုး။

—နာ, *v.* to feel tender as a tooth (?)

—နဲ့, *v.* to be loose as a tooth.

—ပါး, *n.* a tooth.

• —ပုံ, *n.* an artificial tooth, သွားပုံမိတ်။

—ပိုးထ, *v.* to have the toothache from a decayed tooth, sup-
posed to be occasioned by an insect [သွားပိုးစား (*pron.* ထပိုး
စား), to have decayed teeth, supposed to be occasioned by
the same cause]. (There can be no doubt that the Bur-
mese idea is in strict accordance with the truth.)

—ပုံး (*pron.* *ထပုံး), *n.* a gum.

—ရည် (*pron.* ထရည်), *n.* a slaver, drivel.

—ရည်ထို, *v.* to slaver, drive, dreul [to water, as the mouth,
ထွာရည်].

ထွား, ၂, *v.* to go; *comp.* ဖြန့်ဖြန့် (highly honorific).

သွေ, *v.* to deviate, go aside from; implying a departure from original intention, or a dereliction [ပြောသည့်အတိုင်းမပြုထင်သော်လည်းကောင်း၊ သွေ, to depart from one's word, to break a promise, ထွေသွေ; to run off a course as a horse in a race, မြင်းထွေသွေ။ မြင်းထွေသွေ။]

—သန်, —ထိန်း, *see* the parts (အာဏာသွေသန်, *see* ဖိစန့်).

—ဝတ်, sometimes ဝတ်, *v.* same as သွေ။

—ရှောင်, *see* the parts; အရေးကိုရှောင်သည့်အခါ။ သွေရှောင်သို့မနေပါနှင့် အားထုတ်သို့ရောက်အောင်ပါ။

—ထွန်, *v.* to turn aside from the path of duty, fall away, apostatize, ဖောက်ပြန် (ငါ့ခိုင်းစေသည်ကို မသွေမထွန်အဖြစ်သွား၍ ကြီးစားအမှုထမ်းပါကော့).

—ထွေး (သွေထွေ), *see* the parts.

သွေ, *v.* to become dry, free from moisture, ခြောက်; not ခန်း, dried up as water (အဝတ်အစားသွေ။ စပါးသွေ။ မြေသွေ).

—ခြောက်, *v.* same [စိသည့်အဝတ်များကိုသွေခြောက်အောင်ထွန်းလိုက်ပါ။ မြေကြီးသွေခြောက်ဖတ်ထထောင်းထောင်း (*pron.* ထထောင်းခေါင်း) ထသည်].

—ရောင်း (often *pron.* ထရောင်း) (သွေ ထောင်း), *see* the parts; သေးထိပ် သွေရောင်းသို့ ကျိုးသည်။ ထင်းခြောက်ထွန်းသို့ သွေရောင်းနေသည်။ ဖက်သွေရောင်းသို့အထိုင်မခံကျိုးသည်။

သွေး, 1, *n.* blood [disposition, nerve, spirit. In some instances appears to have a similar meaning to စိတ်].

—အန်, *v.* to vomit blood.

—အိပ်, *n.* the placenta.

—ကင်း, *n.* the exhalation of the blood; *comp.* လေကင်း and အကင်း။

—ကောင်း, —ခိုင်, *v.* to be strong of nerve (သွေးမြဲ).

—ကျပ်, *n.* to bear a child notwithstanding that a renewal of the menses has taken place after conception.

—ကြည်ဥ (သွေးချည်ဥ), *v.* to be extravasated.

—ကြီး (from သွေးထောက်ကြီး), *n.* a subordinate officer under an အုပ်ချုပ်ခေါင်း; when used as a verb means to be consequential, to be imbued with an idea of one's self-importance.

—ကြော, *n.* a blood-vessel, vein or artery; သွေးကြောဖြတ်, to be severed as an artery.

—ကြောင်း, *n.* the indented line on the blade of a sword, ဖျော့ကြောင်း။

—ထွက်, *see* သွေးဖျက်.

သွေးကြွ, *v.* to beat (as the pulse) quick and strong, as in a fever.

—ကြွ, *v.* to incite, stimulate to action.

—ချတ်, *v.* to scarify.

—ချန်, *v.* to beat as the pulse, သွေးတိုး။

—ခဲ (သွေးခဲ), *n.* clotted blood.

—ရတ် (သွေးရတ်), to be imperceptible as the pulse.

—စည်း, *v.* to bind bloods together, band together, *see* သွေးသောက်ဖွဲ့။

—စမ်း, *v.* to feel the pulse, to put another's courage to the test, *see* သတ္တိ။

—စိမ်း, *n.* fresh blood.

—ရနာ (*pron.* သွေးရနာ), *n.* a boil (a boil *below* the waist).

—ရန်း, *n.* mischievous blood occasioning pain like a witch.

—ရံ, *v.* to come to maturity, as females at the age of puberty.

—ဆုတ်, *v.* to have no perceptible pulse, as one near to death.

—ဆုံး, *v.* to be subject to cessation of the menstrual discharge (as at the period of the grand climacteric).

—ချိ, *v.* to be choked by the bursting of a blood-vessel.

—ဆော့, *v.* to be quick and unsteady as the pulse in a fever.

—ဆော်, *n.* a subordinate officer under a သွေးကြီး။

—ထက်, —သက်, *v.* the blood (of the system) ascends or descends.

—ထက်သည့်အစာ, —သက်သည့်အစာ, *n.* food which promotes the one or other such action of the blood.

—ထံလူ, *n.* a kind of painful induration in the breast or bowels; *comp.* ထေထံလူ။

—တိတ်, *v.* to stop, cease flowing, သွေးရပ်။

—တိတ်မန်း, *v.* to repeat mantras in order to stop the flow of blood.

—တိုး, *v.* to beat as the pulse, သွေးတိုး။

—တိုးကျမ်း, *n.* a book that treats of the beating of the pulse.

—ထောင်း, *v.* to have a strong desire for a particular kind of food, *see* သည်းခြေထောင်း။ သမိဉ်းထောင်း။

—ထ, *v.* to be strong and rapid in pulsation.

သွေးထိတ်, *v.* to be subject to a sudden fright, commonly terminating in death or madness.

—ထုတ်, *see* သွေးစောက်။

—ထိပ်, *v.* to have a slow pulse.

—ထိုး, *v.* to extract blood by a puncture for some other purpose than venesection.

—နည်း, *v.* to be deficient in nerve, spirit, pluck.

—ဖြူ, *v.* to have a hæmorrhage.

—ပေါက်, *v.* to bleed by cutting the flesh in several places.

—ပြောင်း, *v.* to change for the worse, as conduct, disposition, (much the same meaning as ပိတ်ပြောင်း).

—ပွက်, *n.* a red spot on the skin, an inflammatory cutaneous disease, သွေးပွက်။

—ဖောက်, *v.* to bleed, let blood by perforating a vein.

—ဖျဉ်းနာ, *n.* a species of dropsy.

—စွမ်း, *n.* a leper, ဆန့်။

—ရွံ့, *v.* to be frightened to death or insanity; (also applied figuratively to persons when in a violent, uncontrollable passion; ပိတ်ဆိုးထွန်းလိုဘာပြောရမှန်းမသိသွေးရွံ့နေသည်).

—ရှုသွေးတန်း, *a.* delirious, more than ပိတ်ကထောင်ကထင်။

—ရွှင်, *see* သွေးထ။

—ထန့်, *see* သွေးထိတ်။

—ထုံ, *v.* to be self-confident, cool, self-possessed.

—ထိုက်, *v.* to resemble, take after; ထားသမီးမျှခးမိသွေးကိုထိုက်သည်။

—ဆေး, *v.* to become estranged. [To be distantly connected as relations. Also applied to sick persons.]

—ဆစ်ထောင်း, *v.* to obtain a renewal of blood after child-birth.

—ထံ, *n.* same as သွေး။

—ထောက်, *n.* a band of fifty men, used as a numeral affix, ထေးထောက်, &c.

—ထောက်ကြီး, *n.* the chief of a band, *see* သွေးထောက်ဖွဲ့, commonly the commander of a kind of militia in Upper Burma. Der. သွေးကြီး။

—ထောက်ဖွဲ့, *v.* to band together for the accomplishment of any business from the Karin custom of drinking blood; ထင်းဖွဲ့။

—ထောက်ဝင်, *v.* to enter such a band.

သွေးသွန်နာ, *n.* excessive menstrual discharge [*as a verb* to have "flooding" after the birth of a child].

သွေး, 1, *v.* to rub one substance on another in order to sharpen [to whet], polish, pulverize; [ထားသွေး။ လှသွေး။ သင်တန်းသွေး။ ကျောက်သွေး။ ဆေးသွေး။ သနပ်ခါးသွေး။ ထားသွေးကျောက် (sometimes *pron.* ခါးသွေးကျောက် and sometimes ဒသွေးကျောက်), *n.* a whetstone].

သွေး, 2, *v.* to draw along, persuade to accompany (အဖေဝေးသွေး), သူပုဂံကိုပါအောင်တယ်သွေးတတ်သည်။

—ဆောင် (*pron.* သွေးစောင်), *v.* same (most common) [to entice, seduce]. [အလိုမတူတဲလျက်မတရားသဖြင့်။ သွေးဆောင်လိမ့်မည်။ အကျိုးမဲ့အောင်ပြုသည်။ သွေးဆောင်လိုတာပြုရသည်။ ကျွန်တော်သဘောအလျောက်ပြုရသည်မဟုတ်ပါဘူး]။

—မြန်း, *v.* same, infrequent.

သွေးရှည်, *n.* the fan-tailed babbler.

သွှဲ, *v.* to swing round as a sword, ထားသွှဲ [or as a riding whip or cane, ကြိမ်ထိုးသွှဲ;] to swing to and fro as the branches of a tree, or as the tree itself; ညောင်ပင်အကိုင်းအခက်သွှဲသည်။ ကွမ်းသီးပင် လေတိုက်ထို (or လူတက်ထို) သွှဲသည်, to wave as a flag; အလံသွှဲသည်။ လေလာတိုင်း အလံ ထည့်သွှဲနေသည်, [to be supple-waisted], to move circularly in the hands as a dish of food in offering to spirits.

—နွဲ့, *v.* to swing about in a waving manner, to wheedle, coax [အမူအရာနွဲ့။ သွားပုံလာပုံနွဲ့။ စကားပြောနွဲ့။ သွဲ့နွဲ့ does not in the sense of the second and third examples usually imply to coax, wheedle, but implies gracefulness of bodily movement and style of speaking].

—ဝွဲ, *v.* same as သွှဲ။

သွှတ္တရကျမ်း, *n.* Shasters; အာကာသသွှတ္တရဆရာ, an astronomer.

သွတ်သမား, *n.* one skilled in the Shasters (slang for a drunkard).

သွမ်း (ရှမ်း), *n.* a Shan (also written ရှံး).

သျှောင်, *see* ထောင်။

—ပန်း, *see* ထောင်သျှောင်ပန်းထုံး။

ဟ

(The thirty-first consonant in the Burmese alphabet.)

ဟ, *v.* to open the mouth, to gape open, hence အဟ။ ပုဂံကိုလှယ်သည်။ သွားထပ်နှစ်ချောင်းပေါက်တယ်ထို ဘီရအောင်။ ပုဂံကိုလှယ်ပြစမ်းပါ။ ခင်ဘူး၊ အကြောင်းမကောင်း ပြောမည်ဝေးထို နှုတ်မှမယဗိပါဘူး, "so far

တင်းကနွယ်, *n.* Nepaul spinach, *Amarantus oleraceus*, *Amarantus spinosus*, another variety, တင်းနွယ်။

—ကျေး (*pron.* တင်းကျေး), *see* တင်းကျေး။

—ကြွပ် (*pron.* တင်းကြွပ်), *n.* a kind of plant, တင်းကြွပ်နားထောင်း။

—ခင်း (*pron.* တင်းခင်း), *n.* a kitchen garden, တင်းရွက်ခင်း။

—ခါး (*pron.* တင်းခါး), *n.* a decoction made of ကြိပ်နားရွက်စန့်သံလွန်ကျွတ်ကောင်းထားပါးမိ, taken by women after childbirth to stimulate the powers of lactation.

—ချို, *n.* a cup-like ladle.

—ဂရံ, —ဂလို, *n.* a kind of plant ; ဂလော, *n.* a kind of plant (*Spilanthus acmella*), တင်းဂလိုတင်းဂလော။

—ဂလာချဉ်, —ဂလာချဉ်ဖတ်, *n.* pickled တင်းဂလော။

—ဂလာယဉ်, *n.* a cultivated kind which is eaten in a pickled state.

—ဂလာပိုင်, *n.* the wild kind which is used medicinally.

—ဂွပ်, *n.* a kind of plant (said to be another name for the ခွတ်, *Spathodea Rheedia*) ?

—ဆံခွဲ (*pron.* တင်းဆံခွဲ), *n.* a kind of plant.

—ညှိနွယ်, *n.* a kind of creeper bearing yellow flowers. "The buds are sometimes cooked in pottage."

—ညှိ, *n.* a poor kind of တင်း။

—နားထောင်း (*pron.* တင်းနားခေါင်း), *n.* a kind of plant.

—နုနယ်, *n.* a kind of plant (*comp.* ကနွယ်).

—ဂုပ်, *n.* a kind of plant.

—ဖတ်, *n.* the substantial part of a cooked condiment ; မှတ်နာကြီးရဟင်းဖတ်ပါသည်။ပါသည့်တင်းဖတ်မိခွပ်ဖတ် (*pron.* မိခွပ်ဖတ်).

—မျိုး, *n.* a tiger,—so called to frighten him away ; သည့်ထောထယ်ကျားပေါသည့်ဆိုသော်လည်းတင်းမျိုးကထဲ. (The term တင်းမျိုး is also applied to the different kinds of fish and flesh eaten in curries, တင်းမျိုးတိရစ္ဆာန်).

—ရည် (*pron.* either as spelt or တင်းရေ).

—ရမ်း, *n.* a kind of plant (တင်းရန်) ?

—ရမ်းဖူး, *n.* a kind of plant ; *n.* a four-sided ရပ်ကာ (ထုမံကာ) ; *comp.* မိလ္လိန်း။

—ရွတ်, *n.* leaves used in making curry.

—ရွတ်ပင်, *n.* a plant that produces leaves that are used in curry.

—ထွာ, *n.* anything of which curry may be made.

တင်းထေး, *n.* a hotch-potch curry.

—ထီး, *n.* a fruit or vegetable used in making curry.

တင်း, ၂, *v.* to be open, be uncovered, unenclosed, *see* လပ်တင်း [to be vacant as an office, post, to be lacking; လူထယောက် လျော့သည့်အတွက် အထုပ်တင်းသည်။ နွား ခုကောင်အနက်နှစ်ကောင်တင်းပါ သည်]။

—တင်း, *a.* or *adv.* open, unenclosed, to be open & a view or prospect, (to be exposed to view, to be empty as a vessel), ဝလာ (usually used in combination with တာလာ။ တာလာတင်း လင်း) ; အိမ်အနီးအကားမရှိတင်းလင်းကြီးဖြစ်နေသည်။ တောတောင်အကွယ် အကားမရှိတောင်မြောက်တင်းလင်းမြင်ရသည်။ မြင်တောင်မရှိတင်းလင်းမအိမ် တက်ဘူး။ တင်းလင်းသောအနီး။

—တင်းငန့်, *n.* a kind of fish.

တင်းသပထား (*pron.* တင်းသပဒါး), *n.* vermillion.

—မိုင်း (*often contracted to* တင်းမိုင်း), *n.* cinnabar, red sulphuret of mercury.

ထင်္ဂ (Pali တံသာ), *n.* a species of wild duck [the *Casarea rutila*, the ruddy sheldrake, *O.* This is the national bird of Pegu].

—ထာရာ, *n.* the name of one of the constellations.

—ပါဒ, *n.* a kind of plant.

—ထေး, *n.* a weight resembling the ထင်္ဂ duck, ရွှေထေး။

တပ်, *v.* to call loudly, as to a distant person, to shout, scream ; အော်။ ကျွေး (ကြွေး) ကြော်။

—ကြော်, *see* အော်တပ်။

—ကျွေး (ကြွေး), *see* ကျွေး (ကြွေး) ကြော်။

—ခေါ်, *v.* to call loudly to a distant person, တပ်ခေါ်စမ်း။

—ဝီ, *v.* to weep aloud, to wail, ထူကြားအောင်တပ်ဆိုသည်။

—ထူး, *v.* to shout back in answer to a call.

ထပ်, *int.* heigh-ho !

တုင်း, *v.* to whine as an elephant or a dove when angry ; [to roar as the burning powder from a rocket (for a ခုံး), in which case it is *pron.* တီး, ခုံးတီး ; when it fails to go, ရှု။

ဟဒယ (Pali), *n.* “ the heart, the mind, the breast.” —(Childers) ; ဟဒယကြည်လင်းနှစ်သုံးသွေးကြည်လင်းသည်ကနေ့နေရတိုင်ရသည်မှာဟဒယ ကြည်လင်းသည်။ ဟဒယရွှင်။ ဟဒယရွှင်လှိုတထားတားနှစ်ရယ်နေကြသည်။

—ဝတ္တု, *n.* “ the substance of the heart ; the heart of flesh.” —(Childers).

ဟတ္တ (ဟတ္တ) ပတ် [from ဟတ္တ (ဟတ္တ), a cubit], *n.* a certain space in front of a priest beyond which it is not lawful for him to look when entering a village or town ; ထေးတောင်ထွာဟတ္တ (ဟတ္တ) ပတ် ထက်တိုး၍မကြည့်ကောင်းဘူး။ ဆွမ်းကပ်ခံသည့်အခါနှစ်ထောင်ထွာဟတ္တ (ဟတ္တ) ပတ်ထက်ဝေးထိုးခံကောင်း။ ကံကြီးကံလေးဆောင်သည့်အခါ ၁၂ ထောင်ထွာ ဟတ္တ (ဟတ္တ) ပတ်အတွင်းထိုးထွာသောစေတမဝဂ်ကောင်း။

ဟတ္တိအာ၊ *n.* a kind of grass.

ဟန်, *v.* to appear, have an appearance ; not used as a verb ; to have a natural appearance, do as usual, as in ဟန်ရ [to be drawn to the life as a picture or portrait ; မန္တလေးမြို့ပန်းချီဆရာမောင်ကြာညွှန့်အတွန်ဟန်အောင်အရုပ်ရေးတတ်သည့်သူ] ; *n.* appearance, ပုံပန်း ; good appearance, ဟန်ကိုယ်ဘို့။ မာန်သူဘို့။ ဟန်ပန်ဖေထံကောင်းသည်။

—ကျ, *v.* to accord in appearance with.

—ကပ်, *v.* same ; သည်အဝတ်နှင့်ခင်ဈေးဟန်မကပ်ဘူး။

—ကြီး, *v.* to be proud, to give one's self airs ; (အသာရည်ရှိ more polite).

—ခင်း, *v.* to prepare to make a feint (to make preparations as if intending to do, without doing).

—ချီ, *v.* to put on vain and boasting airs (ဟန်ချီ is very infrequent in colloquial).

—ဆင်, *v.* same as ဟန်ခင်း။ သွားမည်လိုကြံ။ ဟန်ဆင်လိုမပြီးနိုင်ဘူး။

—ဆောင်, *v.* to assume an appearance, to make false pretences, to feign ; ငမြဲမိမိတ်ဆွေငန်ကိုသတ်ပြီးကာလဘုန်းကြီးဟန်ဆောင်၍ထွက်ပြေးလေသည်။ ဘုရားလူကောင်းဟန်ဆောင်၍ ဆိပ်ပေါ်သို့တက်မိုးသည်, the thief, feigning to be a respectable person, went up into the house and committed theft.

—နင်း, *v.*

—ပန်, *n.* same as ဟန်။ [သည်ပုဆိုး သည်အင်္ကျီနှင့်တယ်ဟန်ပန်ရသည်။ ဟန်ပန်တယ်ကောင်းသည်။ ဟန်ပန်လေထံကောင်းသည်] .

—ပြ, *v.*

—ပြီ, *v.* to make a feint, တော်တော်ဟန်ပြပါစော့။ သည်တက်မယဉ်နိုင်ဘူး။

—မှု, *v.* same as ဟန်ပြ။ မိမိသွားမျက်စိဆုံးတောက်ရုံတိုင်အောင်သွားဟန်မှု၍ ထာဝတိတိသို့တက်လေ၏။

—ယူ, *v.* to put on vain and boasting airs ; to get ready for an effort, gather strength as in drawing back and nerving the limbs to leap a brook and such like ; အားယူ၊ မြောင်းငယ်ကိုဟန်ယူပြီးခုန်သည်။ ယူဆိုမျှားရုပ်တုတစ်ခုနှင့်တူဟန်ယူပြီးတရသည်။ ဟန်ယူနှံ့ထိုးပျော်စွဲတင်းထိုးယဉ်တည်မြဲကြံမမ။

ထန်ရ (*v.* to have a good appearance as when one's bearing and qualifications correspond with one's office) ; ဆင်ရုပ်ဟန်
ရအောင်ရေးတတ်သည်။ အရာနှင့်လူဝတ်မြဲနှင့်ဟန်ရသည်။

—ရေးပန်ရေး, *n.* same as ဟန်ပန်။ စစ်သားချင်းဟန်ရေးပန်ရေးပြသည်။
ခြင်းယိုးခတ်မည်ဆိုရာမှရေးပန်ရေးပြသည်။

—ရေးဂါရေးခင်း, *v.* same as ဟန်ခင်း။

—ထုပ်, *v.* same as ဟန်ပြီ။ ထိုချင်သော်လည်းမလိုချင်သကဲ့သို့ဟန်ထုပ်နေသည်။

—ထုံး, *n.* personal appearance and bearing ; စစ်ထိုက်မည်ကြံကာ
ထထက်နက်ကရိယာ ဟန်ထုံးရှိက်လျှင် ထပါးသောစစ်သည် ပပျောက်စရာရှိ
သည်။ သည်သူ့ယောက်လက်၌ သတ်မည်ထိုဟန်ထုံးရှိက်နေကြသည်။

—ထွဲ, *v.* to make a swinging motion with the arm preparatory to striking (ဟန်ထွဲရတ်သည်), to swing the arms in walking.

ထန့်, *v.* to stop, prevent progress, by calling out authoritative-
ly ; ကျွန်တော်ဆီးဟန့်ထိုသို့မဟုတ်လျှင်ထကယ်တံ့ရိတ်မည်။

—ထီး (*pron.* ဟန့်ဖီးတား), *v.* same ; ယောက်ျားကပေးမည်ကြံသော်လည်း
မိန်းမကဟန့်ထီးတားသည်။ ဟန့်ထားမရလိုလွှတ်လိုက်ရသည်။ ခင်ဘွားကျုပ်ကို
ဟန့်ထိုမှီ။

ထပ်, 1, *see under* စပ်, 2, ပြန်ကတင်ရေး။

ထပ်, 2, *v.* to bite at as a fish or a dog, to snatch at in eating,
ငါးအစာထိုဟပ်သည်။ ခွေးခြေသထိုးထိုဟပ်သည်။ [ဟပ် also means to
attract, as a magnet does a needle or amber does dried
(သတ်ငယ်) grass. It also means to scintillate as the rays
of a precious stone, ကျောက်အရောင်ထပ်].

ထမား, what is it ? show it ! ထမန်း။ မှန်း။ ပြစမ်းပါ။

ထယ်, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, used vocatively only (disrespect-
ful), ဟယ်ပြောသည့် စကား နားမထောင်ဘူး။ ဟယ်မလုပ်နှင့် (ထယ် is
only used towards inferiors or those who have acknow-
ledged one's authority in by-gone days).

ထံရှိ, *plur.* of ထယ်။ ဘယ်ဘွား ကြသထံဟံရှိ။ ဟံရှိကြသလား (obso-
lescent).

ထထု, *int. of calling*, halloo, ဟထုထယ်ဘွားမည်ဆိုထဲ။

ထဟ, *adv.* laughingly, တဟဟ။ တဟဟနှင့် ထယ်ရယ်နိုင်သည့်လူ (less
than တားတား)။

ထံ, *a.* with stunted tusks, as an elephant.

ထာ, 1, *n.* a thing, အရာဥစ္စာ။ Der. အဟာ။ တယ်သူ့ဟာထဲ။ သည်ဟာထာထဲ။

ထာ, 2, *v.* to lie open, unenclosed, ထင်းထင်း [to be imperfectly
devised as a scheme or plan, အကြံဟာသည်။], to be not

quite full as a box, 'pa, &c., သည်သစ်တာ (သေတ္တာ) တာသေးသည့် အထည်ထည်တွင်ထုံသေး၏။

တာတာတာ, *adv.* with too large an opening, uncomfortably, as the stomach for want of food, နေလိုလိုလိုဟာတာတာရှိသည်။

—တာ, *a. or adv.* open, unenclosed, ပလ္လတင်းလင်းအမိုးအကာမရှိ တာလာရှိသည်။

—တာဟင်းတင်း, *adv.* same, ဟာလာတင်းတင်းရှိ။

တာ, ၃, *int.* prohibitive; ဟာမေ့ပါနှင့်။ ဟာမသေရေပါနှင့်။ ဟာသည်လိုမ ဖြောပါကလား။

တာနိယအရွယ်, *n.* the age of infirmity when strength begins to fail, တာနိယအရွယ်ကား အားယုတ်သည်; according to the Burmese the age of infirmity commences at 60, တာနိယကား ဖြောက်ဆယ်။

တား, *int.* expressive of wonder or joy, ဟားဟားဟားဟားနှင့်ရယ်လိုက် ကြသည်။

ဟိတ် (Pali ဟေတု), *n.* a prime motive or spring of action, of which there are six (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး။ အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး), namely, လောဘဟိတ်။ ဒေါသဟိတ်။ မောဟဟိတ်။ အထောဘဟိတ်။ အဒေါသဟိတ်။ အမောဟဟိတ်, a state of being of which there are four, ဒုတိယဟိတ်, တတိယဟိတ်, ဝိဟိတ်, တိဟိတ်, or according to others three, ငတဟိတ်, ဒွိဟိတ်, and တိဟိတ်, implying freedom from one or more of the three evils, လောဘ, ဒေါသ, မောဟ။

ဟိတ်, ၂, *n.* prestige, the power of a name [လူစွမ်းဟိတ်တယ်ကြီးသည်, used in a bad or good sense, ဩဇာထိတင်း]။

—တန်ခိုး, *n.* same, ဟိတ်တန်ခိုးထွက်သည့်စင်း။

—ထုတ်, —ထုတ်, *v.* to use the prestige of a name for the sake of effect, စင်းလူစွမ်းကိုထော်ထော်ဟိတ်ထုတ်ပါ။

ဟိတ်စာ and ဟိတ်စိ, *see* ဆိတ်စာ and ဆိတ်စိ။ သေနတ်မှန်တော့မည်လိုဟိတ် စာသာဆိုသည်။ ခင်ဘုရားရေးသည့်စာထုံးဟိတ်စိသေးသည်။ သည်ထက်ဟောက် ဟောက် ရေးထွင်သာကောင်းလိမ့်မည်။ သည်သူဟိတ်စိဆိုသည်ထိတင်းရသည်။

ဟိတ်ဟိတ်, *adv.* intensive to words of shivering or trembling, ဟိတ် ဟိတ်ထုန်သည် (infrequent), ဖိန့်ဖိန့်တုန်သည်။

ဟိန္ဒူ, *n.* a Hindu; ဟိန္ဒူလူလား။ ဟိန္ဒူတာသာ။

ဟိန်း, *v.* to growl as an animal (ကျားဟိန်း။ ကြောင်ဟိန်း။ ခွေးဟိန်း), murmur, roar as the wind (လေဟိန်း။ ပင်လယ်ဟိန်း, *see* ပင်လယ် for another definition of ဟိန်း), resound as the protracted tones of a drum-peal [ထုံ(ပုံ) ရှည်ဟိန်း။ ရှင်းစည်ဟိန်း], as an organ, bell or gong (ခေါင်းထောင်းဟိန်း။ မောင်းဟိန်း), hence ထဟိန်း ဟိန်း, growlingly, thunderingly, မပြင်ကတဟိန်းဟိန်းနှင့် လုပ်နေသည်။ ခင်ဘုရားတို့အိမ်ကခွေးတဟိန်းဟိန်းနှင့်တယ်ကြောကံစရာကောင်းသည်။

ဟိန်းဆောင်, *adv.* exceedingly (great, high, &c.) ; မြင့်ထက်သည့်ဘုရား
ကြီးမိုလ်းနားဟိန်းနေရေ့။ မဏ္ဍပ်ကြီးထိုးထားလိုက်သည်မှာဟိန်းလိုနေရေ့။

—ချ, *v.* to give up farther effort, သည်အမှုမအောင်နိုင်ဘူးလိုဟိန်းချ
ထားသည်။

ဟိမ (Pali), *n.* snow, မိုလ်းပွင့် (ဆီးနှင်း).

ဟိမဝန္တာ, —ထော, *n.* the Himalaya forest, sometimes called ဟိမဝန်-
ဟိမဝန္တာမင်း, the part of the story of Wéthandara relating
to his sojourn in the Himalaya forest.

—ထောင်ထန်း, *n.* the Himalayan range.

ဟိမ်းမိုလ်း, *n.* the Tavoy name for the papaya, သင်္ဘောသီး။

ဟိရ (Pali), *n.* shame, modesty, ရှက်ခြင်း။ ဟိရိတြတ္ထပ္ပတရား။ ရှက်ကြောက်
သောတရား။ ဟိရိတြတ္ထပ္ပတရား ကင်းသောသူ။ “Hiri, shame, that
“which deters from the performance of what is improper
“to be done, through the influence of shame.”—M.B.

ဟိ, *v.* to neigh as a horse ; မြင်းဟိ, to laugh loud and rudely
(also applied reproachfully to women ; also implies shame-
lessness of manner), ထင်ဟိထည့်မိန်းမ။

ဟိ, *adv.* ဟိဟိဟိနှင့်ရယ်သည်။

—ဟိထာထာ, *adv.* with loud and shameless laughter, ထင်ဟိထ
ထာထာနှင့်ရယ်နိုင်ရမည်ကော။

ဟီးရီးယူးရား, *adv.* headlong, recklessly, hot-headedly (rare in
colloquial), ယုတ္တားဆိုဟီးရီးယူးရားနှင့်ဘာမိတ်ဆိုးထားသည်။

ဟု (from ဟု, to say, declare, mean), *verb. affix*, that, namely,
see Grammar, sec. 119.

ဟုတ်, *v.* to be true, မှန် ; hence မဟုတ်တရုပ်။ မဟုတ်မခံထတ်ထူး။ တုတ်
သော်ရှိမဟုတ်သော်ရှိ, whether true or untrue.

—ကဲ့, *adv.* yes, it is so ; ဟုတ်ကဲ့ရေ့မည်, true indeed ! (*i.e.*, not
true), ယု။ ဟုတ်ကဲ့ရေ့မည်လား။

—ချည်, *contraction* of ဟုတ်ချေ၏ (colloquial).

—ငြား, used in some adverbial form only.

—ငြားသော်လည်း, an *adverbial expression equivalent* to al-
though, ဟုတ်ပင်ဟုတ်ငြားသော်လည်း။

—ဝ, is it so ? equivalent to ဟုတ်ကဲ့လား။ ဟုတ်မှဟုတ်ပါဝ။ ဟုတ်ပါဝ။
(frequently *pron.* ယုတ်ပဝ).

—မှန်, *v.* to be certain, true ; ဟုတ်မှန်သည့်စကားဟုတ်ထိုင်းမှန်ရာကို
ပြောပါမည်။

—များ, *v.* same ; used only in the negative, မဟုတ်မများ။

—ဟပ်, *v.* same, အကုပ်အဟပ်။ ဝှိုဝားလိုပြောသည်ကိုထကယ်အဟုပ်အဟပ်
မှတ်ထားသည်။ ဟုတ္တိဟုတ္တိပြောသည်။

ဟုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, ရှင်ခနဲ။ ခေန်ဆီမီးကျတောင်ဟုတ်ခနဲထထောင်တတ်သည်။
မီးခြစ်ထိုခြစ်ထိုက်ထွင်ဟုတ်ခနဲထောက်သည်။

ဟုတ်ချည်း, *adv.* same (?)

ဟုန်, 1, *v.* to be quick and violent, ထွင် and ပြင်း; not used assertively; hence အဟုန်။ (ထဟုန်ထိုး) (*prom.* ထဟုန်မိုး) ဖြင့် (ဖြစ် ထွင်) တတ်မြင်းသည့်မြင်းဆဲတာရှည်မီးထွင်ဖားတတ်သည်။ ထဟုန်ထိုးကောင်း also applied *figuratively* as ထဟုန်ထိုးကောင်းသည့်လူ, *i.e.*, good for a dash, but not for continued effort.

—ခနဲ, *adv.* quickly and violently.

—ဟုန်, *adv.* same.

ဟုန်, 2, *v.* to fail, as when the motion of a ship corresponds not to effort made to sail or steam (ထန်); to fail through excess, as when fruit corresponds not to the growth and apparent thriftiness of the tree, ဝပါးထန်သည်။

ဟုန်း (ဝင်), 1, *n.* a kind of creeper [the *Anamirta cocculus* or *Cocculus Indicus*?] (used for destroying fish; the bark of the သစ်ပင်လှေ is also used in Upper Burma).

ဟုန်း, 2, *v.* to roar, as a tiger, a storm, fire, the waves of the sea (*see* ထိန်း).

—ခနဲ, *adv.* roaringly, with great quickness, violence, and noise; မီးဟုန်းခနဲထ, more than ဟုန်းခနဲ။

—ရုံး, *adv.* boastingly; ကြီးဝါးစွာ။ အာထိပုည။ ဂုဏ်မာနဖြင့်။ သံပဟုန်းရုံး။ သက်မဲ့ကြီးသား။

—ဟုန်း, *adv.* same as ဟုန်းခနဲ။

ဟုင်, *prom.*; *see* ထို။ ဟုင်အထဲမှာ။ ဟုင်ရှင်းပြည်မှာ။

—ဆီမှာ, *adv.* away off there, away off yonder (colloquial).

ဟူ, 1, *v.* to say, declare, to mean, ဆိုဆိုထို; not used assertively (very infrequent in colloquial).

—ထို, *v.* same.

ဟူ, 2, *v.* to sound as a buzzing noise in the ear; နားဟူသည်။ နားထဲ ထွက်ထိုဟူနေသည်။ နားဟူထိုတာမျှမကြားဘူး။

ဟူးရူး, *n.* astrological deductions, an astrologer.

—ထမား, *n.* an astrologer; ထမားဟူးရူးနှင့်လူသပါသော်လည်းချမ်းသာ ခွင့်မရသောဆိုးရှာလေသည်။

ဟူးဟူး and ထဟူးဟူး, *adv.* expressive of the noise which the words indicate; ထေထဟူးဟူးဆိုက်သည်။ ဟူးဟူးပြောင်ပြောင်မီးထောင်။

ဝေ (Pali), *int.* vocative, calling at a distance or answering, or expressive of joyful surprise (rare in colloquial); ဝေ။ ဆိုလူ

တော်ကောင်းတို့။ မဟံ။ ငါတို့သည်။ ဘဏာမ။ ရွတ်ကြကုန်အံ့။ ဟေ။ အချင်း
ယောက်ျားတို့။

ဟေဓန္တရ (pron. ဟေဓန္တရ) (Pali), the cold season; ဆောင်းကာလ
ဥဏ္ဍရတု။ အပူဥရတု။

ဖော, int. same as ဟေ (made use of in frightening away sparrows in the rice-fields).

ဟေး, 1, int. same as ဟေ။

ဟေး, 2 (Beng. ဟေးလာ), int. indicative of effort.

ဟဲ, int. censuring, threatening, hence ထဟဲဟဲ, adv. threateningly;

- ဟဲနော်ထယ်သူမှထူထောင်။ ငါဟဲနော် သူများလိုမခံဘဲရှိလိမ့်မည်။ နင်ထားဟဲဒီ
အောင်ထောင်မဲ့။ ယောက်ျားဟဲ။ ထထားဟဲ။ ဟဲခွေး။ ဟဲနွား။ (used also in
speaking to persons quite inferior, ဟဲ။ နင်ထယ်သွားမည်ထဲ။ ခင်
ကျားကျွန်တော်ကိုထဟဲဟဲနဲ့မခံချင်ဘူး)။

ဟော, 1, v. to utter in a formal manner, as in preaching (ထရား
ဟော), prophesying, foretelling, နိမိတ်ဟော။ ဗေဒင်ဟော; [to
render the meaning of, as of Pali into Burmese, e.g., ဝိယံချစ်
ခြင်းကိုဟောပါသည်]။

—ကြား, v. to preach and instruct (ထရားဓမ္မဟောကြားပြသည်)။

—ပြော, v. same.

ဟော, 2, int. indicative, there! ဟောကြည့်စမ်း။ ဟောဘယ်နှယ်ရှိစ။ ဟော
ထယ်နှယ်ရှိသထဲ။ ဟောသည်ဆိုလုပ်ပါ။

ဟောဟော, adv. freely, all at once! hence ထဟောဟော, adv. one
after another, without intermission (ရေတဟောဟောစီးကျသည်။
ထဟဟစီးကျသည်)။

—တိုင်းတိုင်း (pron. ဟောဟောတိုင်းတိုင်း), adv. frankly, openly, unre-
servedly; သည်သူသဘောကောက်ကျစ် စဉ်းထဲခြင်းမရှိ။ ဟောဟောတိုင်း
တိုင်းဘဲ။ (or ဟောဟောတိုင်းတိုင်းကြီးဘဲ)။ ဟောဟောတိုင်းတိုင်းပြောတတ်
သည်။

ဟောက်, 1, v. to be low, hollow, sunken, as the contents of a
vessel not full (ကျွန်ုပ်ရေထကောင်းထဲမှာရေကိုအပြည့်ထည့်ထားသည်။
ထရဟောက်ပြီ။ ထူထူသောက်ထထား။ ဆန်ထဲပြည့်အောင်မြင်ပါ။ ဓယောက်ပါ
စေ့နှင့်။) (In speaking of clothes and piece-goods, ဟာ is
preferable to ဟောက်; ဟောက် is used with reference to dry
and liquid measures); ဟောက် is also applied to the eye
when sunken from illness or want of sleep, မျက်စွန်းယောက်။
မျက်စွန်းကျသည်။ မျက်စွန်းချောင်။

—ထောက်, adv. sunken as a perished eye; မျက်လုံးဟောက်ထောက်
ကန်းသည်။

ဟောက်, 2, v. to snore (ဟောက်တတ်သောသူထင်းရဲတတ်သည်။ သွားကြိတ်။
အိပ်ဟောက်။ ငါစေ့ပြောက်နွားကိုထူရှောင်သည်), to roar as a lion or

cry as a ရှီ။ (the barking deer) ; [တောက်, to cry as the ဝမ်း, the brow-antlered rusa].

ဟောက်, 3, *adv.* there at a distance (provincial and considered inelegant).

ဟောင်, 1, *v.* to be rancid, to have the smell of substances long decayed ; ပုဂံလိုက်သည်မှာဟောင်ထိုနေချေ။ဟောင်စေ့နံ့သည်။

—စပ်, စပ်စပ်ခြင်, *v.* same, but less than ဟောင်။

—ပုဂံ, *v.* same.

ဟောင်, 2, *v.* to bark ; ခွေးဟောင်သံ။ခွေးဟောင်တိုင်းထထွင်မအိပ်ရဘူး။

ဟောင်း, *v.* to be old, not new, မသစ်။ဟောင်းသောအဝတ်နှင့်ထိုထိုမှတ်ထိုမှတ်ထိုမှတ်။ဟောင်းဟောင်း။ (ancient, obsolete language) [အိမ်ထိုဟောင်းပျက်အိမ်သက်။ ထိုထိုဟောင်းပျက်။ အပြောစက်။ (သည့်ရှာမှာလူအများရှိကြသည်။နေဟောင်းရှိဟောင်းချည်းတဲ)] သည့်ရှာမှာနေဟောင်းထိုင်ဖော် (ထော်) ထိုချည်းတည်း။ ဟောင်းသာဟောင်းမကောင်းဘူး။သစ်သာသစ်မပြင်ရဘူး။

—နွမ်း, *v.* to be old and faded as a garment ; ပုဆိုးဟောင်းနွမ်း။

—မြင်း, *v.* to be very old and crumbling ; ဟောင်းမြင်းသောအမှုယခုမှအသစ်ပြုထိုမပြောချင်ပါနှင့်တော့။

ဟောင်ရွာ, *adv.* loud and noisy in speaking ; စကားဟောင်ပွာဟောင်ပွာနှင့်ပြောတတ်သည်။ဟွန်းမှမှတ်စရာမပါဘူး။

ဟောင်းထောင်း, *adv.* with a hole through, hollow throughout (in an exposed manner) [also applied to the wearing of a puhso or htamein in an unintentionally indecent manner, ထိဟောင်းထောင်း။ပုဆိုးဟောင်းထောင်း] .

—ပေါက်, *v.* to be fistular, tubular ; ထွေထွန်းထိုးမိထိုဟောင်းထောင်းပေါက်သွားပြီ။ပဲခူးမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့နီးရထားလမ်းဟောင်းသောင်းပေါက်ခဲ့ပြီ။

ဟေ့ရမ်း, *v.* to be disrespectful, insolent (to be dissolute), one kind of ထွပ်ပေါ်ရမ်းကား။သူတပါးများစော်ကားရမ်းကားဟေ့ရမ်းသည့်လူ။သူတပါးဥစ္စာကို ဟေ့ရမ်း သေ့သွမ်းတယ်များသည့်လူ။မဟေ့ရမ်းနှင့်။မသေ့သွမ်းနှင့်။ဟေ့ရမ်းလေဓာ။

ထော်, *v.* to be completely exhausted, out of breath, either from great fatigue or extreme thirst ; more than ထိုက်။မောထွန်းထိုအထက်ရှုများထော်နေသည်။ရေငတ်ထွန်းထိုထော်နေချေသည်။

—ထော်ထော်, *adv.* in an exhausted state ; နေထိုထိုထိုထော်ထော်ထော်ရှိသည်။

ထော်ထော်ထံထံ, *adv.* rousingly (infrequent).

ထို, *pron.* that (colloquial) ; ထိုး (ထိုလူ), yon, being at a distance within view, [occasionally used with reference to ages long ago ; ထိုရှေးထဝကာ။ ထိုကမ္ဘာကာ။ မောင်ထိုသင်း (pron. စင်း), မထိုသင်း (pron. စင်း), equivalent to the English colloquial terms

"Mr. what's his name," "Mrs. what's her name;" ထိုသင်း is frequently used when the speaker is alluding to something which has escaped his memory (ထိုသင်းယာထေးညောင်တုန်းမြို့၊ ထိုသင်းထေးထင်းနာမည်မော်မရနိုင်ဘူး) or to something which he does not specify by name but points to, ထိုသင်းထုပဲ၊ in colloquial ထိုသင်း (usually *pron.* ထိုခင်း).

ထိုမှ၊ *adv.* yonder, over there.

ထိုက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inwards (rare) ; မှိုက် (far more common).

ထိုက်, 2, *v.* to pant, to be out of breath ; နေဖူထွန်းထိုထူများထိုက်ထိုက် နေပါသည်။

ထိုက်, 3, *int.* expressive of any strong emotion ; ထိုက်ကွန်ထော်ငွေ ထုပ်မေ့နေရပ်ပြီ၊ ရမည်မထင်ပါဘူး။ ထိုက်တခါ ငြင်းခတ်ခဲ့ပြီအားလုံးစရာမရှိဘူး။

ထိုင်း, *v.* to be without a tusk, though full grown, as an elephant, ဆင်ထိုင်း (အမုက်နာ), without a wife or husband though arrived at a marriageable age, as ထူဖျိုထိုင်း, an old bachelor ; ဆူဖျိုထိုင်း, an old maid ; ဆူဖျိုကြီးထိုင်းမနေ။ ထိုင်းထိုင်းခေ ချာစောင့်နတ်ကြီး [ထိုင်း is also applied to cocks which have no spurs, ကြက်ထိုင်း], ထိုင်းကြီးကျွန်း, Negrais Island at the mouth of the Bas-sein river.

ထိုးထိုး, *adv.* far and wide, as news spread abroad, ထိထင်းထိုးထိုးကျော်ဆည်။

ဗြဲး, *n.* an astrological term.

